

Կողքի նկար՝

Աւետարան, 1610 թ., Ծաղկող՝ Յակոբ Զուղայեցի - № 7639

Մատթէոս Աւետարանիչ

Մեսրոպ Մաշտոց Մատենադարան
Երեւան

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Աշխարհաբար Թարգմանություն

Հրատարակուած՝

Հրամանաւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

www.armeniancatholic.org

եւ

Օժանդակութեամբ՝

**ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ**

Bible Society

جمعية الكتاب المقدس

www.biblesociety.org.lb

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Աշխարհաբար Թարգմանություն

Հրատարակություն՝

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՊԷՂՐՈՒԹ, 2020

Աւետարանի թարգմանութիւն՝
Հայր ՍՐԱՊԻՈՆ ԱՐՖ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆԻ
Մխիթարեան Միաբանութենէն
Գ. Տպագրութիւն 1989
Վենետիկ – Ս. Ղազար

Առաքելներու Գործերուն թարգմանութիւն՝
Հայր ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐՂ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆԻ
Մխիթարեան Միաբանութենէն
Տպագրութիւն 1950
Գահիրէ

Առաքելներու Թուղթերու
եւ Յովհաննէսի Յայտնութեան Թարգմանութիւն՝
Հայր ՄԵՍՐՈՊ Ծ. Վ. ՃՈՒՐԵԱՆԻ
Զմմառեան Միաբանութենէն

Վերատեսութիւն՝
Հայր ՄԱՆՈՒԷԼ ԵԱՍ. ՊԱԹԱԳԵԱՆԻ
Զմմառեան Միաբանութենէն

ԳԻՐ ՀԱՃՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ի.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ

ՏԱՆՆ ԿԵԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՅՈՑ

Սուրբ Գիրքը կամ Աստուածաշունչը աշխարհի ամենէն ծանօթ, ամենէն աւելի տարածուած ու կարդացած գիրքն է, որ թարգմանւած է մարդկութեան գործածած բոլոր լեզուներուն մէջ եւ զոր կարելի է գտնել աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ: Պատճառը այն է՝ որ այս գիրքը վեր է բոլոր ազգերէն ու լեզուներէն, եւ սեփականութիւնն է համայն մարդկութեան: Զայն կը կարդան թէ՛ քրիստոնեան, թէ՛ անհաւատը, առաջինը՝ իր հաւատքը զարգացնելու եւ զօրացնելու համար, երկրորդը՝ պարզապէս գիտնալու համար թէ ինչո՞ւ այս գիրքը այնքան կը հետաքրքրէ ու կը հրապուրէ մարդիկը:

Ի՞նչ է ուրեմն Սուրբ Գիրքը:

Գիրքերու Գիրքն է, բացարձակ իմաստով ԳԻՐՔԸ, որովհետեւ Սուրբ է. եւ Սուրբ է՝ որովհետեւ Աստուծոյ Խօսքը կը պարունակէ եւ զայն մարդոց կը ծանօթացնէ: Այն մատեանն է՝ որ մարդը սերտօրէն հաղորդակից կը դարձնէ զինքը ստեղծողին մտքին ու կամքին, թէ ինչո՞ւ ստեղծած է զինքը եւ ի՞նչ պէտք է ընէ՝ գտնելու համար կեանքի ուղիղ ճամբան որ զինքը երջանկութեան կրնայ հասցնել:

Սուրբ Գիրքը կը կոչուի նաեւ Կտակարան, որովհետեւ կը պարունակէ Կտակ մը, Ուխտ մը, Դաշինք մը գոր Աստուած ըրած է առաջին մարդուն հետ՝ անոր մեղանշումէն եւ ապա իր Արարչին հետ հաշտութենէն ետք: Այդ ուխտը սակայն ժամանակաւոր էր եւ պէտք էր նորոգուիլ՝ խոստացուած Փրկչին գալուստով: Ասոր համար մենք, քրիստոնեաներս, ունինք Հին եւ Նոր Կտակարաններ:

Ամէն քրիստոնեայ պէտք է մօտէն ծանօթանայ այս հրաշալի մատեանին, մտերմանայ անոր հետ՝ գայն իւրացնելու աստիճան, որովհետեւ ան լոյս կու տայ մեր մտքին եւ ջերմութիւն՝ մեր հոգիին, արծարծելով յոյսն ու արիութիւնը մեր կեանքին ամէնէն մութ ու դժնդակ պահերուն:

Այս մտադրութեամբ է որ ուզեցինք ձեռնարկել այս նուիրական Գրքին նոր հրատարակութեան, մտքի առջեւ ունենալով արդէն իսկ լոյս տեսած աշխարհաբար թարգմանութիւնները երեք հմուտ հոգեւորականներու կողմէ, պէտք եղած վերատեսութիւնները կատարել տալով. Հ. Սրապիոն Արք. Ուլուիճեան, Ընդհանուր Աքքահայր Միսիթարեան Միաբանութեան, Հ. Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեան, անդամ սոյն Միաբանութեան, եւ Հ. Մեսրոպ Ծ. Վրդ. Հուրեան, անդամ՝ Զմմառու Պատրիարքական Կղերի Միաբանութեան, վերատեսութիւնը կատարեց Հ. Մանուէլ Նպս. Պապգեան, անդամ սոյն Միաբանութեան:

Կ'ուզենք հոս մէջքերել ներշնչեալ խօսքերը յոյժ սիրելի եւ մեծարեալ՝ երջանկայիշատակ Կարդինալ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղանանեան Կաթողիկոս Պատրիարքին Տանն Կիլիկիոյ, որ իր հայրապետական պատգամով կ'ողջունէր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ օրհնութեամբ կատարուած առաջին աշխարհաբար թարգմանութիւնը՝ Հ. Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեանի կողմէ:

«Յայտնելով Մեր հայրական գոհունակութիւնն ու գնահատանքը կատարուած թարգմանութեան համար, մեծապէս կը ցանկանք որ ան մուտք գործէ ամէն հայ ընտանիքէ ներս եւ դառնայ ամէնօրեայ հոգեւոր ընթերցանութեան եւ մտածութեան առակայ, սնունդ յաւիտեանական կեանքի:

«Երանի անոնց որոնք սրտի մաքրությամբ եւ հաւատքի լիութեամբ պիտի մաշակեն եւ իւրացնեն այս աստուածային ՄԱՏԵԱՆՆԸ: Իրենք ալ, մարգարէին նման, խորունկ երախտագիտութեամբ եւ հոգեզմայլ յափշտակութեամբ, պիտի բացագանչեն թէ «Կերայ զայն (զմատեան) եւ եղեւ ի բերան իմ իբրեւ զփաղցրութիւն մեղու (Եզեկ 1, 3): Կերայ զայն (մատեանը) եւ բերնիս մէջ դարձաւ փաղցր՝ մեղրի նման»:

Պէյրութ, 6 Յունուար 2020

Ի Տօնի Աստուածայայտնութեան

✠ ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ի.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ

Կաթողիկէ Հայոց

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Այսօր մարդկութեան մեծագոյն զանգուածը կը հաւատայ միայն անոր՝ զոր աչքով կը տեսնէ ու ձեռքով կը շօշափէ, կորսընցուցած է բարիին ու չարին, օրինաւորին եւ ապօրինիին զգացումը, առաքինութեան ու մեղքի տարբերութիւնը: Նիւթապաշտութիւնը, հանոյքի սէրը եւ փառասիրութիւնը հեռացուցած են մարդս իր ճշմարիտ նպատակէն. լոկ նիւթն ու շահը կը հետաքրքրեն զինքը: Աշխարհս՝ կարծէ՛ք՝ փակեր է իր աչքերը, որպէսզի չտեսնէ հաւատքի լուսաշող գեղեցկութիւնը. խցեր է ականջները՝ որ չլսէ յաւիտենական պատգամները:

Եւ սակայն՝ ամէն ժամանակէ աւելի այսօր պահանջ կայ կրօնական զարթօնքի. ու այդ զարթօնքը Աւետարանի վարդապետութիւնը միայն կրնայ ստեղծել: Արդարեւ, կարելի չէ վերականգնել այս աշխարհը եւ վերաշինել մարդկային խիղճը՝ առանց Սուրբ Աւետարանին, որ լոյս է մտքերու, ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն. ա՛ն միայն կարող է իմաստ մը տալ կեանքին եւ զայն ազնուացնել ու բարձրացնել: Մարդիկ Սուրբ Աւետարանէն պիտի սորվին թէ ի՛նչպէս Աստուծոյ Որդին մարդ եղաւ՝ երկիր բերելու համար սէր եւ լոյս. հիմնեց իր Եկեղեցին՝ շարունակելու համար սիրոյ եւ լոյսի իր առաքելութիւնը, որպէսզի մարդիկ երջանիկ ապրին եւ կրեանան փրկութեան հասնիլ:

Այն հուրը, զոր Քրիստոս բերաւ երկինքէն, Սուրբ Աւետարանի ընթերցումով՝ օրէ օր պիտի ջերմացնէ հաւատացեալներու սրտերը եւ պիտի արծարծէ սէրը Անոր հանդէպ՝ որ մեզի համար իր կեանքը տուաւ: Համոզուած ենք որ երբ Աստուծոյ սերմը իյ-

նայ անկեղծ ու բարի սրտերու մէջ, պիտի ծլի ու պիտի ծաղկի, հարիւրապատիկ պտուղներ տալով՝ յաւիտենական կեանքի համար:

Այս մտածութիւններով էր որ ձեռք գարկինք Աւետարանի ներկայ աշխարհաբար թարգմանութեան, ու ջանացինք գայն դիւրիմաց եւ սահուն ռոնով ներկայացնել, որպէսզի Քրիստոսի խօսքը ամէն հայ ընտանիքի տունէն ներս մտնէ եւ անկեղծ ու հաւատարիմ բարեկամն ըլլայ ամէն հաւատացեալի:

Ով որ կարդայ Աւետարանը՝ հարկ եղած տրամադրութիւններով, եւ ապրի անոր օրէնքներուն համաձայն, արքայութեան որդի պիտի ըլլայ, եւ վերջին դատաստանին օրը՝ Քրիստոսի աջակողմը պիտի բազմի: Իսկ ով որ դժբախտութիւնն ունենայ հեռու մնալու Աւետարանէն՝ պիտի վտանգէ իր յաւիտենական փրկութիւնը:

Ուստի, սիրելի՛ ընթերցող, ա՛ն Աւետարանը եւ բաց սրտով կարդա՛ գայն. դուն ոչ միայն երջանիկ պիտի ըլլաս ու միսիթաւած պիտի ապրիս՝ այս աշխարհիս վրայ, այլ նաեւ պիտի ապահովես երկինքի արքայութիւնը, գտնելով փրկութեանդ թանկագին մարգարիտը:

Ներկայ թարգմանութիւնը կատարուած է գրաբարէն, ըստ Բագրատունեան 1860ի ընտիր հրատարակութեան. սակայն բոլորը համար առ համար բաղդատուած ու համեմատուած է յոյն բնագրին արդի բնական հրատարակութիւններուն հետ [...]:

Իւրաքանչիւր Աւետարանի սկիզբը, տուած ենք պատմական հակիրճ տեղեկութիւններ, ներկայացնելու համար հեղինակ Աւետարանիչին կեանքը, գրութեան ժամանակը, նպատակը, նիւթը եւ բաժանումները: Հետեւելով արդի հրատարակութիւններու, Աւետարանի գլուխներուն մէջ ներմուծած ենք համառօտ խորագիրներ, իսկ բնագրին ստորեւ գետեղած ենք բացատրական ծա-

նօթութիւններ, որոնց բոլորին նպատակն է աւելի եւս հասկնալի ու ժողովրդական դարձնել Սուրբ Աւետարանը, կեանքի եւ շնորհիւ այս ամենագեղեցիկ մատեանը:

Համեմատական բաղդատութիւններու, ներածական տուեալներու, ծանօթագրութիւններու խմբագրման, ժամանակագրական եւ այլ ցուցակներու պատրաստութեան, ինչպէս նաեւ լեզուական յղկումի աշխատանքին մէջ, օգտակար բաժին ունեցած է մեր բարտուղարը Հ. Ներսէս Վրդ. Տէր-Ներսէսեան, որուն յանձնարարած ենք որպէս կտակ՝ խնամով հսկել մատեան ներկայ եւ յաջորդ տպագրութիւններու վրայ:

Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ԱՐՔՊՍ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ
Ընդհ. Աբբայ Միսիթարեան Միաբանութեան
(Վիսն. 19 Մայիս 1965)

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

1. – Ի՞նչ է ԱԻՆՏԱՐՄԱՆԸ

Յիսուս, իր առաքելութիւնը սկսելուն՝ աշակերտներ հաւաքեց որպէսզի վկայ ըլլան իր խօսքներուն եւ հրաշքներուն, մասնաւորապէս իր յարութեան: Այս աշակերտներէն տասներկուքը Առաքեալ կոչեց, որոնց յանձնեց իր առաքելութիւնը եւ իշխանութիւնը: Անոնք Յիսուսի մահէն յետոյ ցրուեցան համայն աշխարհ, աստուածային Վարդապետին պատուէին համաձայն, ու ամէն կողմ փարոզեցին մօր վարդապետութիւնը, զոր Քրիստոս իր երկնաւոր Հօրմէն առած եւ իր աշակերտներուն աւանդած էր:

Առաքելական փարոզութիւնը, սկիզբները, միայն բերանացի էր: Հաւատացեալներու խնդրանքին վրայ, ինչպէս նաեւ վարդապետութիւնը անեղծ պահելու մտահոգութեամբ՝ գրի առնուեցաւ Քրիստոսի վարքը եւ փարոզութիւնը իր ընդհանուր եւ էական գիծերով:

Այս գիրքը ԱԻՆՏԱՐՄԱՆ կոչուեցաւ, որովհետեւ կու տար մարդկային ազգի փրկութեան մեծ աւետիսը, իսկ անոր հեղինակները՝ Աւետարանիչ:

Աւետարանը բոլորովին կատարեալ կենսագրական մը չէ, ոչ ալ գիտական համադրութեամբ կ'աւանդէ Յիսուսի բոլոր փարոզածները. սակայն ինչ որ կը պատմէ Յիսուսի մասին՝ ճշմարիտ է ու վաւերական, եւ անկէ ոչինչ կարելի է գեղջել:

2. – ՔԱՆԻ՞ ԵՆ ԱԻՆՏԱՐՄԱՆՆԵՐԸ

Մէկ է Քրիստոսի Աւետարանը, ինչպէս մէկ է իր վարդապետութիւնը, զոր չորս Աւետարանիչներ չորս տարբեր գրքերով մեզի կը ներկայացնեն:

Սուրբ Եկեղեցին սկիզբէն ի վեր իբրեւ վաւերական եւ Աստուծմէ ներշնչուած նկատած է մի միայն այս չորս Աւետարանները, որոնց հեղինակներէն երկուքը առաքեալներ են. Մատթէոս եւ Յովհաննէս, իսկ միւս երկուքը առաքեալներու աշակերտ՝ Մարկոս եւ Ղուկաս:

Առաջին երեք Աւետարանները իրենց բովանդակութեամբ եւ ձեւով իրարու կը համաձայնին եւ կը կոչուին համաբարբառ, իսկ չորրորդը (Յովհաննէս) կ'ամբողջացնէ անոնց պակասները:

3.—ՃՇՄԱՐՏԱՊԱՏՈՒՄ ԵՆ ԱԻՅՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ս. Մատթէոս եւ Ս. Յովհաննէս իբրեւ առաքեալներ կը պատմեն դէպքեր՝ որոնց ականատես եղած են, եւ վարդապետութիւններ՝ զորս ուղղակի Յիսուսի բերնէն լսած են: Միւս երկուքէն մէկը՝ Ս. Մարկոս, կ'ամփոփէ Պետրոս առաքեալի քարոզութենէն լսածները, իսկ Ղուկաս՝ Պողոս առաքեալի եւ ուրիշ անձնաւորութիւններու վկայութիւնները, զորս մեծ խնամքով ստուգած եւ հաւաքած է:

Ամենքն ալ կը պատմեն առարկայական ականատեսի պարզութեամբ, առանց յաւակնութեան, առանց հակաճառելու մտահոգութեան, դէպքերու, սովորութիւններու եւ անձերու մանրամասն նշգրտութեամբ: Այս բոլորը ցոյց կու տան նշմարտութիւն եւ անկեղծութիւն:

4.—ԱԻՅՏԱՐԱՆՆԵՐԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՍՍԽ ԵՆ

Որքան որ Աւետարաններու սկզբնական յունարէն բնագիրները մեր ձեռքը չեն հասած, սակայն շատ հին ձեռագիրներ կան չորրորդ դարէն սկսեալ, որոնց թիւը 4000էն աւելի է. իսկ հին քարգմանութիւններով միասին՝ աւելի քան 30000: Գտնուած են նոյնիսկ պապիրոսի կտորներ 120–150 թուականներէն, որոնց վրայ Յովհաննէսի Աւետարանէն հատուածներ կան:

Այս բոլոր ձեռագիրներու քննական ու բաղդատական հրատարակութիւնները ցոյց կու տան որ Աւետարանները առանց խաթարուելու հասած են մեր ձեռքը, մանաւանդ եթէ նկատենք թէ նախկին հաւատացեալները ինչպիսի՜ յարգանքով ու երկիւղածութեամբ կը

պահէին ու կը պահպանէին Աւետարանները, իբրեւ Աստուծոյ խօս-
քը եւ փրկութեան առհաւատչեան, բոլորովին վստահ կրնանք ըլլալ
որ Աւետարանները մեզի հասած են էապէս անփոփոխ:

5.- Ի՞նչ՞Պէ՛Ս Պէ՛ՏԳ Է ԿԱՐԴԱԼ ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Աւետարանը, ըլլալով Աստուծոյ խօսքը՝ գրուած Ս. Հոգիին
ներշնչումով եւ առաջնորդութեամբ, ինչպէս նաեւ պարունակելով
աստուածային Վարդապետին քարոզութիւնը՝ գիրքն է ճշմարտու-
թեան, կանոնը կեանքի, ամենամեծ մատեանը սրբութեան եւ աստ-
ուածապաշտութեան, նրազը քրիստոնէական կատարելութեան:

Հետեւաբար զայն պէտք է կարդալ խոնարհութեամբ, վստահու-
թեամբ, անկեղծ պարզամտութեամբ եւ հաւատով: Առանց այս տրա-
մադրութիւններուն կարելի չէ հասկնալ Աւետարանը, ուր Աստուած
ինքզինքը հոգիով խոնարհներուն ու փոքրիկներուն կը յայտնէ:

ԱՂՕԹՔ

ԱԽԵՏԱՐԱՆԻ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

Յիսո՛ւս, ճշմարիտ լոյս, որ աշխարհ եկար լուսաւորելու բոլոր մարդիկը, կ'աղաչեմ, իմ միտքս ալ լուսաւորէ՛ Ս. Աւետարանիդ ընթերցումով, որպէսզի կարենամ ճանչնալ Աստուծոյ արքայութեան խորհուրդները:

Տո՛ւր ինծի այն խոնարհութիւնը եւ հաւատքը, որ հոգիները քու սրտիդ կը մօտեցնեն եւ ատակ կ'ընեն հասկնալու այն ճշմարտութիւնները՝ զորս քու երկնաւոր Հայրդ կը յայտնէ սրտով խոնարհներուն:

ԱԽԵՏԱՐԱՆԻ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Ո՛վ Յիսուս, Որդի Աստուծոյ, դու ես այն դուռը՝ ուրկէ անցնողը կը գտնէ իր յաւիտենական փրկութիւնը: Տո՛ւր ինծի, կ'աղաչեմ, շնորհքդ՝ որպէսզի սրտիս մէջ դրոշմուած պահեմ այն երկնաւոր պատգամները, զորս Ս. Աւետարանիդ ընթերցումով սորվեցայ: Կը խոստանամ ճշմարիտ քրիստոնէական կեանքով գործադրել զանոնք, որպէսզի օր մը քեզի հետ բաժին ունենամ յաւիտենական վայելքներուն մէջ, զորս ինծի համար չահեցար խաչին վրայ մեռնելով:

Ս. ՄԱՏԹԷՈՍ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻՉ

ԿԵԱՆՔԸ

Մատթեոս՝ եբրայական լեզուին մէջ կը նշանակէ «Աստուծոյ նուէր»։ Առաքելական կոչումէն առաջ Ղեւի անունը կը կրէր ու պաշտօնով մաքսաւոր էր, այսինքն՝ հարկահաւաք։ Մաքսաւորները առհասարակ աստուած էին հրեայ ժողովուրդէն, որովհետեւ հոռմայեցի տիրող օտար պետութեան ներկայացուցիչները կը նկատուէին։

Յիսուս, օր մը, մաքսատան առջեւէն անցնելով՝ Մատթեոսին կ'ըսէ. «Նտելէս եկուր»։ Մատթեոս, առանց տատամսելու, ամէն բան թողով՝ իսկոյն Յիսուսի կը հետեւի։ Նորադարձ առաքեալը իր տան մէջ նոյն հացկերոյթ մը կու տայ Յիսուսի, որուն կը մասնակցին բազմաթիւ մաքսաւորներ ու մեղաւորներ ալ։

Այդ օրէն սկսեալ, Մատթեոսի կեանքին պատմութիւնը կը նոյնանայ միւս առաքեալներու կեանքին հետ։ Մօտէն կը հետեւի Յիսուսի, ակնատես կ'ըլլայ բազմաթիւ հրաշքներուն, փարիսեցիներու հետ կատարած վիճաբանութիւններուն, կը մասնակցի վերջին ընթրիքին, կ'ընկերանայ Յիսուսի մինչեւ Զիթենեաց պարտեզը, վկայ կ'ըլլայ անոր փառաւոր յարութեան, եւ իշխանութիւն կ'ընդունի Աւետարանը քարոզելու բովանդակ աշխարհի։

Տասնեւհինգ տարի կը քարոզէ Պաղեստինի մէջ եւ յետոյ կ'անցնի ուրիշ աշխարհներ. աւանդութեան համաձայն՝ կը շրջի Արաբիա, Նեովպիա, կը հասնի մինչեւ Պարսկաստան։

Իր մահկանացու կեանքը կը կնքէ մարտիրոսութեամբ։

ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Առաջին Աւետարանին հեղինակն է Մատթէոս առաքեալ:

Եկեղեցական մատենագիրները (Պապիաս, Երանոս, Որոգինէս, Տերտուլիանոս եւ ուրիշներ) ամենահին ժամանակներէ ի վեր Մատթէոսի կ'ընծայեն առաջին Աւետարանը, որ գրուած է միւս երեքէն առաջ, արամերէն լեզուով՝ որ նոյն ժամանակ Պաղեստինի մէջ կը խօսուէր:

Մատթէոսի Աւետարանը առաջին դարուն յունարէնի թարգմանւած է. ումանք կը կարծեն թէ նոյն ինքն հեղինակէն թարգմանուած ըլլայ: Արամերէն բնագիրը կորսուած է եւ յունարէն թարգմանութիւնը Ս. Եկեղեցւոյ կողմէն ֆանչցուած է իբրեւ կանոնական գիրք, ինչպէս կը հաստատէ Ս. Գրքի Յանձնաժողովը իր 1911 Յունիս 19-ի վիճիողով:

Եկեղեցական աւանդութեան եւ մեկնիչներու համաձայն՝ Մատթէոսի Աւետարանը գրուած է 42-50 թուականներուն:

ՆՊԱՏԱԿԸ

Ս. Մատթէոս իր Աւետարանը ուղղած է յատկապէս հրեաներուն, որոնց կ'ուզէ ցոյց տալ՝ թէ Յիսուս խոստացուած Մեսիան է, հիմնադիրը եւ օրէնսդիրը նոր թագաւորութեան մը, որ պիտի տարածուի բոլոր ազգերու մէջ, եւ որմէ դուրս պիտի մնան հրեաները՝ իրենց անհաւատութեան եւ կոյր խստասրտութեան պատճառով: Եւ ճիշտ այս նպատակով՝ յաճախ մարգարէներէն վկայութիւններ կը յիշատակէ, որոնք իրականացած են Քրիստոսի վրայ:

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ

Ս. Մատթէոսի Աւետարանը եօթը մասի կը բաժնուի:

Ա. Մաս – Յիսուսի մանկութիւնը. Ազգաբանութիւն – Կուսական ծնունդ – Մոգերու երկրպագութիւն – Փախուստ դէպի Եգիպտոս եւ վերադարձ (Գլ. 1 – 2):

Բ. Մաս – Պատրաստութիւն փարոգութեան. Յովհաննէս Մկրտիչ – Յիսուսի Մկրտութիւնը եւ փորձութիւնները անապատին մէջ (Գլ. 3 – Գլ. 4, 11):

Գ. Մաս – Քարոզութիւն Գալիլեայի մէջ. Կափառնաում – Լերան փարոզը – Հրաշքներ – Առակներ – Աշակերտներու առաքումը (Գլ. 4, 12 – Գլ. 18):

Դ. Մաս – Ճամբորդութիւն դէպի Երուսաղէմ. փարոգութիւն–ներ եւ հրաշքներ (Գլ. 19 – Գլ. 20):

Ե. Մաս – Վերջին շաբաթ Երուսաղէմի մէջ. Յաղթական մուտքը – Հակառակութիւններ (Գլ. 21 – Գլ. 25):

Զ. Մաս – Չարչարանք եւ մահ Յիսուսի (Գլ. 26 – Գլ. 27):

Է. Մաս – Յարութիւն եւ երեւումներ Յիսուսի (Գլ. 28):

ՍՈՒՐԲ ԱԽԵՏԱՐԱՆ

ԸՍՏ

ՄԱՏԹԷՈՍԻ

1

1 Գիրք ծննդեան
ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

որ Դաւիթի որդի էր, Աբրահամի սերունդէն:

Ղկ 3, 23-38

2 Աբրահամ ծնաւ Իսահակը, Իսահակ ծնաւ Յակոբը, Յակոբ ծնաւ Յուդան եւ անոր եղբայրները. **3** Յուդա ծնաւ Փարէսը եւ Զարան՝ Թամարէն, **4** Փարէս ծնաւ Եզրոնը, Եզրոն ծնաւ Արամը. Արամ ծնաւ Ամինադարը, Ամինադարը ծնաւ Նաասոնը, Նաասոն ծնաւ Սաղմոնը. **5** Սաղմոն ծնաւ Բոոսը Հռաքաբէն, Բոոս ծնաւ Ուլբէդը Հռութէն, Ուլբէդ ծնաւ Յեսսէն, Յեսսէ ծնաւ Դաւիթ թագաւորը:

6 Դաւիթ ծնաւ Սողոմոնը՝ Ուրիայի կնոջմէն. **7** Սողոմոն ծնաւ Բորովամը, **8** Բորովամ ծնաւ Աբիան, Աբիա ծնաւ Ասափը. Ասափ ծնաւ Յովսափատը, Յովսափատ ծնաւ Յովրամը, **9** Յովրամ ծնաւ Ուզիան. Ուզիա ծնաւ Յովաթամը, Յովաթամ ծնաւ Աքազը, **10** Աքազ ծնաւ Եզեկիան. Եզեկիա ծնաւ Մանասէն, Մանասէ ծնաւ Ամոնը, Ամոն ծնաւ Յովսիան. **11** Յովսիա ծնաւ Յեքոնիան եւ անոր եղբայրները՝ Բաբելոնի գերութեան ժամանակ:

12 Բաբելոնի գերութենէն վերջ՝ Յեքոնիա ծնաւ Սաղաթիէլը, **13** Սաղաթիէլ ծնաւ Զորոբաբէլը. Զորոբաբէլ ծնաւ Աբիուդը, Աբիուդ ծնաւ Եղիակիմը, Եղիակիմ ծնաւ Ազոպը. **14** Ազոպը ծնաւ

Գլ. 1, 1 – Աստուծոյ խոստումին համաձայն, Քրիստոս Աբրահամի սերունդէն էր (Մննդ 12, 3) եւ Դաւիթի տունէն (2 Թագ 7, 12-16) պիտի ծնանէր: Աւետարանիչը Յիսուսի ազգաբանութիւնը յռոպ բերելով, կ'ուզէ ապացուցանել թէ Դաւիթի որդին եւ Աբրահամի շառաւիղն էր Յիսուս:

Սաղովկը, Սաղովկ ծնաւ Աքինը, Աքինը ծնաւ Եղիոռդը: **15** Եղիոռդ ծնաւ Եղեազարը, Եղեազար ծնաւ Մատթանը, Մատթան ծնաւ Յակոբը: **16** Յակոբ ծնաւ Յովսէփը, Մարիամին ամուսինը, որուն նշանուած էր Մարիամ կոյսը, որմէ ծնաւ ՅԻՍՈՒՍ, որ կոչուեցաւ ՔՐԻՍՏՈՍ:

17 Արդ, բոլորը Աբրահամէն մինչեւ Դաւիթ՝ տասնչորս սերունդ, Դաւիթէն մինչեւ Բաբելոնի գերութիւնը՝ տասնչորս սերունդ, եւ Բաբելոնի գերութենէն մինչեւ Քրիստոս՝ տասնչորս սերունդ:

Յիսուսի ծնունդը

Ղկ 2, 1-7

18 Յիսուս Քրիստոսի ծնունդը այսպէս եղաւ: Մարիամ, անոր մայրը, նշանուած էր Յովսէփի հետ, ու դեռ իրարու հետ չբնակած՝ յղի գտնուեցաւ Սուրբ Հոգիին ազդեցութեամբ: **19** Բայց Յովսէփ, անոր ամուսինը, որ արդար էր եւ չէր ուզեր զայն խայտառակել, խորհեցաւ լուռ կերպով զայն արձակել:

20 Եւ մինչ այսպէս կը մտածէր, ահա Տիրոջ հրեշտակը տեսիլքի մէջ երեւցաւ անոր եւ ըսաւ. «Յովսէփ, Դաւիթի որդի, մի՛ վախճար քովդ առնելու կինդ՝ Մարիամը, որովհետեւ անոր յղութիւնը Սուրբ Հոգիէն է: **21** Որդի մը պիտի ծնի, որուն անունը Յիսուս պիտի դնես, որովհետեւ ան է որ պիտի փրկէ իր ժողովուրդը իրենց մեղքերէն»:

22 Ու այս բոլորը եղաւ որպէսզի կատարուի ինչ որ Տէրն ըսած էր մարգարէին բերնով: **23** «Ահա կոյսը պիտի յղանայ, որդի մը պիտի ծնի եւ զայն պիտի կոչեն Էմմանուէլ, որ կը թարգմանուի՝ Աստ-

16 – χριστός անունը կը համապատասխանէ եբրայեցերէն Մաշիա բառին՝ ուրկէ առնուած է Փրկչին Մեսիա անուանակոչութիւնը եւ որուն իմաստն է՝ Օծեալ: Հետեւեալը՝ Քրիստոս եւ Մեսիա անուններն ըստ իմաստին կը նոյնանան:

20 – Ես 7, 14:

23 – Աստուած մեզի հետ անունը կը բացատրէ Քրիստոսի կրկին բնութիւնը աստուածային ու մարդկային:

ւած մեզի հետ»։ **24** Յովսէփ, քունէն արթննալով, ըրաւ ինչպէս որ իրեն հրամայած էր Տիրոջ հրեշտակը, ու քովն առաւ իր կինը։ **25** Եւ չճանչցաւ զայն մինչեւ որ ծնաւ իր անդրանիկ որդին, եւ անոր անունը դրաւ Յիսուս։

Մոգերու երկրպագութիւնը

2 **1** Երբ Յիսուս ծնաւ Հրէաստանի Բեթղեհէմ քաղաքին մէջ, Հերովդէս թագաւորին օրով, ահա արեւելքէն մոգեր եկան Երուսաղէմ, եւ հարցուցին. **2** «Ո՞ր է Հրեաներու թագաւորը որ ծնաւ, որովհետեւ անոր աստղը տեսանք արեւելքի մէջ եւ եկանք երկրպագելու անոր»։

3 Այս լսելով՝ Հերովդէս թագաւորը խռովեցաւ եւ բոլոր Երուսաղէմն ալ իրեն հետ. **4** եւ ժողովելով բոլոր քահանայապետներն ու ժողովուրդին դպիրները, հարցուց անոնց թէ ո՞ր պիտի ծնէր Քրիստոսը։ Անոնք ալ պատասխանեցին. **5** «Հրէաստանի Բեթղեհէմ քաղաքը, որովհետեւ այսպէս գրուած է մարգարէին կողմէ. **6** Եւ դո՛ւն, Բեթղեհէմ, Յուդայի երկիր, Յուդայի քաղաքներուն մէջ ամենէն փոքրը չես, որովհետեւ քեզմէ պիտի ելլէ իշխան մը որ պիտի հովուէ իմ ժողովուրդս՝ Իսրայէլը»։

7 Այն ատեն Հերովդէս գաղտնի կանչեց մոգերը եւ ստուգեց անոնցմէ աստղին երեւցած ժամանակը, **8** եւ զանոնք Բեթղեհէմ դրկելով, ըսաւ. «Պացէք տեղեկացէք մանուկին մասին, եւ երբ գտնէք՝ իմացուցէք ինձի, որպէսզի ես ալ գամ ու երկրպագութիւն ընեմ անոր»։ **9** Անոնք թագաւորին խօսքը լսելէ վերջ, մեկնեցան.

25 – Յիսուս «անդրանիկն» է, այսինքն՝ անդրանիկի մը բոլոր իրաւունքներն ունի ան, թէպէտեւ ինք միմիակ զաւակն է Ս. Կոյս Մարիամի։

Գլ. 2, 1 – Մոգ կը կոչուէին Արեւելքի այն գիտունները, որոնք բնագիտութեամբ եւ գլխաւորաբար աստեղագիտութեամբ կը զբաղէին։ Աւանդութեան մը համաձայն, Բեթղեհէմ եկող մոգերը թագաւորներ էին։

6 – Միքիա մարգարէ (5, 2)։ Ներայեցներէն բնագրին մէջ կը կարդանք. «Եւ դուն, Բեթղեհէմ Նփրաթա, փոքրագոյնը Յուդայի գլխաւոր քաղաքներուն (քառացի՝ հազարաւորներու, սակայն քեզմէ պիտի ելլէ, եւն.)»։ Ս. Մատթէոսի այս յառաջընթացովն ազատաբար եղած է, ընդհանուր իմաստը միայն պահելով։

եւ ահա աստղը զոր տեսեր էին արեւելքի մէջ՝ առաջնորդեց իրենց, մինչեւ որ եկաւ կեցաւ այն տեղը՝ ուր կը գտնուէր մանուկը:

10 Երբ աստղը տեսան՝ մեծապէս ուրախացան: **11** Եւ տունը մտնելով, տեսան մանուկը իր մօր՝ Մարիամի հետ, եւ գետին ինկած երկրպագութիւն ըրին անոր, ու բանալով իրենց գանձերը՝ ընծաներ տուին անոր, ոսկի, կնդրուկ եւ զմուռս: **12** Եւ տեսիլքի մէջ հրաման ստանալով չվերադառնալ Հերովդէսի մօտ՝ ուրիշ ճամբով դարձան իրենց աշխարհը:

Փախուստ դէպի Եգիպտոս

13 Երբ անոնք մեկնեցան, ահա Տիրոջ հրեշտակը տեսիլքի մէջ երեւցաւ Յովսէփին եւ ըսաւ. «Ելի՛ր, ա՛ռ մանուկը եւ իր մայրը եւ փախիր Եգիպտոս, ու հոն կեցիր մինչեւ որ քեզի ըսեմ, որովհետեւ Հերովդէս կը փնտռէ մանուկը, զայն մեռցնելու համար»: **14** Յովսէփ ելաւ եւ գիշերանց առնելով մանուկը եւ անոր մայրը՝ Եգիպտոս գնաց: **15** Եւ մինչեւ Հերովդէսի մահը հոն մնաց. որպէսզի կատարուի Տիրոջ խօսքը, որ մարգարէին բերնով կ'ըսէ. «Եգիպտոսէն կանչեցիր իմ որդիս»:

Անմեղ մանուկներու կոտորածը

16 Այն ատեն Հերովդէս, տեսնելով որ մոգերէն խաբուեցաւ, սաստիկ բարկացաւ ու մարդ զրկեց, ջարդել տուաւ Բեթղեհէմի եւ անոր ամբողջ սահմաններուն մէջ գտնուող երկու տարեկան եւ անկէ վար եղող բոլոր մանուկները, մոգերէն ստուգուած ժամանակին համաձայն: **17** Այն ատեն կատարուեցաւ Երեմիա մարգարէին բերնով ըսուածը. **18** «Ձայն մը գուժեց Հոամայի մէջ, ողբ ու լաց եւ դառն կոծ. Հոաֆէլ կ'ողորար իր զաւակները եւ չէր ուզեր միսիթարուիլ, որովհետեւ չկային այլեւս»:

Եգիպտոսէն Վերադարձը

19 Հերովդէսի մահէն ետք, ահա Տիրոջ հրեշտակը տեսիլքով երեւցաւ Յովսէփին Եգիպտոսի մէջ եւ ըսաւ. **20** «Ելի՛ր, ա՛ռ մանուկը եւ իր մայրը եւ գնա Իսրայէլի երկիրը, որովհետեւ մեռան անոնք որ կ'ուզէին սպաննել մանուկը»: **21** Եւ ան ելաւ, առաւ մանուկը եւ անոր մայրը ու եկաւ Իսրայէլի երկիրը: **22** Եւ երբ լսեց թէ Արքեղայոս իր հօրը՝ Հերովդէսի տեղ թագաւորած է Հրէաստանի վրայ, վախցաւ հոն երթալ, եւ տեսիլքի մէջ հրաման ստանալով՝ գնաց Գալիլեայի կողմերը, **23** եւ եկաւ բնակեցաւ Նազարեթ կոչուած քաղաքը, որպէսզի կատարուի մարգարէին խօսքը, թէ՛ Նազովրեցի պիտի կոչուի:

Յովհաննէս Մկրտիչի Բարոգութիւնը

Մրկ 1, 2-8. Ղկ 3, 1-18. Յովհ 1, 19-28

3 **1** Այն օրերուն, Յովհաննէս Մկրտիչ եկաւ Հրէաստանի անապատին մէջ քարոզելու՝ ըսելով. **2** «Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետեւ մօտեցած է երկինքի արքայութիւնը»: **3** Այս է այն մարդը որուն համար ըսուած է Եսայի մարգարէին բերնով. «Ահա ձայնն անոր՝ որ կը գոչէ անապատին մէջ. պատրաստեցէ՛ք Տիրոջ նաւապարհը եւ հարթեցէ՛ք անոր շաւիղները»: **4** Իսկ ինքը Յովհաննէս՝ հագած էր ուղտի մազէ գգեստ մը, մէջքին կաշիէ գօտի մը եւ կերակուրն ալ մարախ եւ վայրենի մեղր էր: **5** Այն ատեն իրեն կու գային բոլոր Երուսաղէմը, ամբողջ Հրէաստանը եւ Յորդանանի շրջակայ բոլոր բնակիչները, **6** եւ կը մկրտուէին իրմէ Յորդանան գետին մէջ, խոստովանելով իրենց մեղքերը:

7 Տեսնելով սաղուկեցիներէն եւ փարիսեցիներէն շատերը որ եկած էին իրմէ մկրտուելու՝ ըսաւ անոնց. «Իժերու ձագեր՛, ո՞վ

Գլ. 3, 2 – Երկինքի թագաւորութիւնը բացատրութիւնը Ս. Մատթեոսի սեփական է, եւ կը նշանակէ ա՛յն՝ ինչ որ միւս Աւետարանիչներն «Աստուծոյ թագաւորութիւնը» կամ «Քրիստոսի թագաւորութիւնը» բացատրութիւններով կ'ուգնեն: Մատթեոս կը հետեւի սովորութեանը Հրեաներու, որոնք Աստուծոյ անունը գործածելէ կը զգուշանային:

սորվեցուց ձեզի փախչիլ վերահաս բարկութենէն: **8** Ասկէ վերջ, ուրեմն, ապաշխարութեան արժանի պտուղներ բերէք: **9** մի՛ գոհանաք դուք ձեզի խորհելով՝ թէ մեր հայրը Աբրահամ է. կ'ըսեմ ձեզի՝ որ Աստուած կարող է այս քարերէն անգամ Աբրահամի որդիներ հանել: **10** Արդէն իսկ կացինը ծառերու արմատին դրուած է. ամէն ծառ որ բարի պտուղ չի բերեր՝ պիտի կտրուի ու կրակ նետուի:

11 Ես կը մկրտեմ ձեզ ջուրով, որպէսզի ապաշխարէք, բայց այն որ ետեւէս կու գայ՝ ինծմէ աւելի զօրաւոր է, եւ ես արժանի չեմ անոր կօշիկները քակելու. ան պիտի մկրտէ ձեզ Սուրբ Հոգիով ու կրակով: **12** Հեծանոցը ձեռքը բռնած՝ իր կալը պիտի մաքրէ, ցորենը շտեմարանին մէջ պիտի ժողվէ եւ յարդն ալ անշէջ կրակով պիտի այրէ»:

Յիսուսի մկրտութիւնը

Մրկ 1, 9-11. Ղկ 3, 21-22. Յովհ 1, 29-34

13 Այն ատեն Յիսուս Գալիլեայէն Յորդանան եկաւ, Յովհաննէսի մօտ, անկէ մկրտուելու: **14** Բայց Յովհաննէս արգելեց զինք ըսելով. «Ե՛ս պէտք է մկրտուիմ քեզմէ, դո՞ւն կու գաս ինծի»:
15 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ անոր. «Թո՛ղ տուր հիմա, պատշաճ է մեզի որ այսպէս կատարենք ամէն արդարութիւն»: Այն ատեն Յովհաննէս թոյլ տուաւ:

16 Երբ Յիսուս մկրտուեցաւ եւ իսկոյն ջուրէն դուրս ելաւ, ահա երկինքը բացուեցաւ իրեն, եւ ան տեսաւ Աստուծոյ Հոգին, որ կ'իջնէր աղանդիի նման եւ իր վրայ կու գար: **17** Եւ ահա ձա՛յն մը երկինքէն՝ որ կ'ըսէր. «Ա՛յդ է իմ սիրելի Որդիս, որուն ես հաճեցայ»:

11 – Սուրբ Հոգւոյն շնորհիւ մարդոց հոգիներուն վրայ կրակի նման պիտի ազդէ մկրտութեամբ եւ մէկալ խորհուրդներու միջոցաւ, հաւատացեալներուն սրտերը գերբնական կերպով պիտի մաքրէ ու սրբացնէ:

12 – Ինչպէս կացինը՝ նմանապէս նաեւ հոսելին Քրիստոսի դատաւորական իշխանութիւնը կը նշանակեն. ծառը՝ ինչպէս նաեւ կալը Իսրայէլի ժողովուրդը կ'ակնարկեն, իսկ ընդարձակ առումով բոլոր աշխարհը:

Յիսուս կը փորձուի սատանայէն

Մրկ 1, 12-13. Ղկ 4, 1-13

4 **1** Այն ատեն Յիսուս Հոգիէն առաջնորդուեցաւ անապատ, սատանայէն փորձուելու համար: **2** Եւ քառասուն օր ու քառասուն գիշեր ծոմ պահելէ ետք՝ անօթեցաւ: **3** Փորձիչը, անոր մօտենալով, ըսաւ. «Եթէ դուն Աստուծոյ Որդին ես՝ ըսէ՛ որ այս քարերը հաց ըլլան»: **4** Յիսուս պատասխանեց. «Գրուած է. Միայն հացով չէ որ կ'ապրի մարդ, այլ այն ամէն խօսքով որ Աստուծոյ բերնէն կ'ելլէ»:

5 Այն ատեն սատանան առաւ ու տարաւ զինքը սուրբ քաղաքը եւ տաճարին աշտարակին վրայ կեցուց. **6** եւ ըսաւ. «Եթէ Աստուծոյ Որդին ես՝ ինքզինքդ ասկէ վար նետէ, որովհետեւ գրուած է՝ թէ իր հրեշտակներուն պատուիրած է քեզի համար որ իրենց ձեռքերուն վրայ բռնեն քեզ, որպէսզի ոտքդ քարի չզարնես երբեք»: **7** Յիսուս ըսաւ անոր. «Գրուած է դարձեալ. Մի՛ փորձեր ֆու Տէր Աստուծոյ»: **8** Սատանան նորէն առաւ տարաւ զինքը շատ բարձր լեռ մը, եւ ցոյց տուաւ անոր աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները եւ անոնց փառքը, ու ըսաւ. **9** «Այս ամէնը քեզի պիտի տամ՝ եթէ գետին իյնաս ու երկրպագութիւն ընես ինծի»: **10** Այն ատեն Յիսուս պատասխանեց. «Կորսուէ՛, սատանայ, որովհետեւ գրուած է. Քու Տէր Աստուծոյդ երկրպագութիւն պիտի ընես եւ անոր միայն պիտի ծառայես»: **11** Այն ատեն սատանան թողուց զինքը, եւ հրեշտակները մօտեցան ու սկսան ծառայել իրեն:

Յիսուսի առաջին քարոզութիւնը

Մրկ 1, 14-15. Ղկ 4, 14-15

12 Երբ Յիսուս լսեց թէ Յովհաննէս մատնուեր է՝ մեկնեցաւ Գալիլեա: **13** Ձգելով Նազարէթը՝ եկաւ բնակեցաւ Կափառնաուժ, ծովեզերքը, Զաբուղոնի եւ Նեփթաղէմի սահմաններուն վրայ,

Գլ. 4, 4 – Բ. Օր 8, 3

7 – Բ. Օր 6, 13

10 – Աղմ 60-61, 11-12:

14 որպէսզի կատարուի Եսայի մարգարէին բերնով ըսուած խօսքը՝ **15** «Երկի՛ր Զարուղոնի եւ երկի՛ր Նեփթաղէմի, ծովու ֆանապարհ, Անդրբորդանանի մէջ, Գալիլեա հեթանոսներու։ **16** խաւարի մէջ նստող ժողովուրդը մեծ լոյս տեսաւ եւ մահուան աշխարհին ու ստուերներու մէջ նստողներուն վրայ՝ լոյս ծագեցաւ»։

17 Այդ օրէն ետք, Յիսուս սկսաւ քարոզել ու ըսել․ «Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետեւ մօտեցած է երկինքի արքայութիւնը»։

Առաջին չորս առաքեալներու կոչումը

Մրկ 1, 16–20. Ղկ 5, 1–11. Յովհ 1, 35–42

18 Մինչ Յիսուս Գալիլեայի ծովեզերքը կը շրջէր, տեսաւ երկու եղբայրներ, Սիմոնը՝ որ Պետրոս կը կոչուէր եւ անոր եղբայրը՝ Անդրէաս, որոնք ծովը ուռկան կը նետէին, որովհետեւ ձկնորս էին։ **19** Եւ ըսաւ անոնց․ «Ետեւէ՛ս եկէ՛ք եւ ձեզ մարդերու որսորդ պիտի ընեմ»։ **20** Անոնք, իսկոյն գործիքները թողլով՝ անոր ետեւէն գացին։ **21** Եւ աւելի առաջ երթալով՝ ուրիշ երկու եղբայրներ ալ տեսաւ, Զեբեդեան Յակոբոսը եւ անոր եղբայրը՝ Յովհաննէս, որ նաւակին մէջ, իրենց Զեբեդէոս հօր հետ, իրենց ուռկանները կը նորոգէին․ եւ զանոնք ալ կանչեց։ **22** Անոնք ալ անմիջապէս իրենց նաւակն ու հայրը թողլով՝ անոր ետեւէն գացին։

Քարոզութիւն եւ հրաշքներ

Մրկ 3, 7–11. Ղկ 6, 17–19

23 Յիսուս Գալիլիոյ բոլոր կողմերը կը շրջէր, կը սորվեցնէր անոնց ժողովարաններուն մէջ եւ կը քարոզէր արքայութեան աւետարանը, եւ կը բժշկէր ժողովուրդին բոլոր հիւանդութիւններն ու ցաւերը։ **24** Անոր համբաւը տարածուեցաւ ամբողջ Ասորիքի մէջ։

15 – Ես 8, 23

16 – Եսայեայ մարգարէութեան համաձայն (9, 1), Յիսուս, աշխարհի լոյսը, իր մեսիական գործունէութիւնն ուղղակի պիտի սկսէր Գալիլիայէ, որ հեթանոս ժողովուրդներէ բնակուած էր, ու հոգեպէս՝ մահուան ստուերներուն մէջ կը խարխալէր։

եւ անոր բերին բոլոր հիւանդները որ պէսպէս ցաւերով եւ տանջանքներով կը տառապէին, դիւահարներ, լուսնոտներ եւ անդամալոյծներ, եւ ան բժշկեց զանոնք: **25** Բազմաթիւ ժողովուրդներ կը հետեւէին անոր՝ Գալիլեայէն, Դեկապոլսէն, Երուսաղէմէն, Հրէաստանէն եւ Յորդանանի միւս կողմէն, եւ ան բժշկեց զանոնք:

Լեւրան քարոզը եւ երանութիւնները

Ղկ 6, 20-23

5 **1** Յիսուս, տեսնելով բազմութիւնը, լեռը ելաւ. ու երբ նստաւ՝ աշակերտները անոր մօտեցան, **2** եւ ան, բերանը բանալով, կ'ուսուցանէր եւ կ'ըսէր.

3 «Երանի՛ հոգիով աղքատներուն, որովհետեւ անոնց է երկինքի արքայութիւնը:

4 Երանի՛ սգաւորներուն, որովհետեւ անոնք պիտի մխիթարուին:

5 Երանի՛ հեգերուն, որովհետեւ անոնք պիտի ժառանգեն երկիրը:

6 Երանի՛ անոնց որ քաղցն ու ծարաւն ունին արդարութեան, որովհետեւ անոնք պիտի յագեցնան:

7 Երանի՛ ողորմածներուն, որովհետեւ անոնք ողորմութիւն պիտի գտնեն:

8 Երանի՛ անոնց որ սուրբ են սրտով, որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն:

9 Երանի՛ խաղաղարարներուն, որովհետեւ անոնք Աստուծոյ որդի պիտի կոչուին:

10 Երանի՛ անոնց՝ որ արդարութեան համար կը հալածուին, որովհետեւ անոնց է երկինքի արքայութիւնը:

11 Երանի՛ ձեզի՝ երբ իմ պատճառովս նախատեն ձեզ ու հալածեն եւ ստութեամբ ձեր վրայ ամէն տեսակ չարախօսութիւն ընեն.

Պլ. 5, 3 – Հոգիով աղքատ են անոնք, որ իրենց հոգեկան աղքատութեան ու չճշմարտութեան գիտակից՝ Աստուծոյ առջեւ կը խոնարհին:

5 – Երկիրը՝ Աւետեաց երկիրն է, եւ բարձրագոյն իմաստով՝ երանելիներու աշխարհը:

12 ցնծացէ՛ք եւ ուրախացէ՛ք, որովհետեւ ձեր վարձքը մեծ է երկինքի մէջ, որովհետեւ այսպէ՛ս հալածեցին մարգարէները որ ձեզ մէջ առաջ էին:

Երկրի աղը եւ աշխարհի լոյսը

Մրկ 4, 21․ 9, 50․ Ղկ 48, 16․ 11, 13․ 14, 34–35

13 Դո՛ւք էք երկրի աղը․ եթէ աղը իր համը կորսնցնէ, ինչո՞վ պիտի համեմուի․ ուրիշ բանի չի՛ ծառայեր ան եթէ ոչ՝ դուրս նետուելու եւ մարդոցմէ ոտնակոխ ըլլալու: **14** Դո՛ւք էք աշխարհի լոյսը․ քաղաք մը որ լերան վրայ շինուած է՝ **15** չի կրնար ծածկուիլ, եւ ոչ ալ ճրագը կը վառեն ու գրուանին տակը կը դնեն, այլ աշտանակի վրայ՝ որպէսզի լոյս տայ բոլոր անոնց որ կը բնակին տան մէջ: **16** Ձեր լո՛յսն ալ թող այնպէս փայլի մարդոց առջեւ, որպէսզի անոնք, տեսնելով ձեր բարի գործերը, փառաւորեն ձեր Հայրը որ երկինքն է:

Օրէնքը եւ Մարգարէները

17 Մի՛ կարծէք թէ Օրէնքը կամ Մարգարէները ջնջելու եկած եմ․ չե՛մ եկած ջնջելու, այլ՝ լրացնելու: **18** Զճմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, մինչեւ որ երկինքն ու երկիրը անցնին, Օրէնքէն կամ Մարգարէներէն յովտ մը կամ նշանագիր մը պիտի չանցնի, մինչեւ որ բոլորն ալ կատարուին: **19** Ո՛վ որ, ուրեմն, այս պատուիրաններէն բան մը ջնջէ, նոյն իսկ փոքրիկ, եւ այնպէս սորվեցնէ մարդոց՝ ինքն ալ փոքրիկ պիտի կոչուի երկինքի արքայութեան մէջ: Իսկ ով որ կատարէ եւ սորվեցնէ՝ անկաւ մեծ պիտի կոչուի երկինքի արքայութեան մէջ:

13 – Աղը պահպանող ու համեմող ոյժ ունի: Այսպէս պետք է առաքելներն ալ հոգեկան փոփոխեմէ պահպանեն մարդկութիւնը եւ բարոյականութեան համը տան անոր: Եթէ անհատաւորիւ՝ գոնուի անոնք այս կոչման, անհմար է այլեւս օգնել անոնց, ինչպէս անգոր ու անհամ աղին կարելի չէ դարձնալ տալ իր ոյժն ու համը:

15 – Գրուան․ արմտիքի չափ:

17 – Օրէնքներն ու մարգարէները բացատրութիւնը կը նշանակեն Հին Կտակարանը: Յիսուս այս խօսքով կը յայտարարէ թէ իր կոչումը քանդել, ջնջել չէ՛ այն՝ ինչ որ Աստուած Հին Կտակարանին մէջ հրամայած էր, այլ գերազոյց կատարելութեան բարձրացնել գայն: Եւ ասոր ապացոյցը կը գտնենք հետեւեալ վեց օրինակներու մէջ (5, 21–48):

20 Բայց կ'ըսեմ ձեզի, եթէ ձեր արդարութիւնը չգերազանցէ դպիրներունը եւ փարիսեցիներունը՝ պիտի չմտնէք երկինքի արքայութիւնը:

Հիմ Օրէնքը եւ Նորը

Ղկ 12, 57-59

21 Լսած էք որ ըսուած է Հիներուն. Մի՛ սպաննիր: Որովհետեւ ո՛վ որ սպաննէ՝ դատաստանի պիտի ենթարկուի: **22** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. ով որ բարկանայ իր եղբօր դէմ առանց պատճառի, պարտաւոր պիտի ըլլայ դատաստանի. եւ ով որ իր եղբօրը յիմար ըսէ, պարտաւոր պիտի ըլլայ ատեանի, եւ ով որ իր եղբօրը անմիտ ըսէ՝ պարտաւոր պիտի ըլլայ գեհնի կրակին, **23** եթէ սեղանի վրայ ընծադ նուիրելու ատեն, յիշես որ եղբայրդ քեզի դէմ ոխ ունի, **24** թո՛ղ ընծադ սեղանին առջեւ եւ գնա՝ նախ հաշտուէ եղբօրդ հետ եւ յե՛տոյ եկուր ընծադ նուիրէ:

25 Շուտով հաշտուէ թշնամիիդ հետ՝ քանի ճամբան ես անոր հետ. գուցէ թշնամիդ քեզ դատաւորին մատնէ եւ դատաւորն ալ դահիճին ու բանտ նետուիս: **26** Ժշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, անկէ պիտի չկարենաս ելլել՝ մինչեւ որ վերջին նաքարակիտը չվճարես:

Վեցերորդ եւ Իններորդ պատուիրանները

Մտք 18, 8-9. Մրկ 9, 42-47

27 Լսած էք որ ըսուած է. Մի՛ շնար: **28** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. ո՛վ որ նայի կին մարդու՝ անոր ցանկալով, արդէն իսկ շնացած է անոր հետ իր սրտին մէջ: **29** Եթէ աչքդ կը գայթակղեցնէ քեզ, հանէ՛ դայն ու հեռու նետէ, որովհետեւ աւելի լաւ է քեզի համար որ անդամներէդ մէկը կորսուի՝ քան բոլոր մարմինդ գեհն իյնայ: **30** Եթէ աջ ձեռքդ կը գայթակղեցնէ քեզ՝ կտրէ՛ դայն ու հեռու նե-

22 – Աստուծոյ քաղաւորութեան մէջ, բարկութեան տրամադրութիւնն իսկ, պատճառ սպանութեան, պատիժի արժանի է այնպէս՝ ինչպէս սպանութիւնն ինքնին:

29 – Այլ աչքը, աջ ձեռքը կը նշանակեն մարդուն ունեցած ամենասիրելի ու ամենաբանկազին բանը: Մարդս պարտաւոր է նոյն իսկ անկէ բաժնուիլ, եթէ մեղանչելու պատճառ կ'ըլլայ ան:

տէ, որովհետեւ աւելի լաւ է քեզի համար որ անդամներէդ մէկը կորսուի՝ քան բոլոր մարմինդ գեհէն իյնայ:

Մտք 19, 7-9. Մրկ 10, 4-12. Ղկ 16-18

31 *Ըսուած է նաեւ. Ո՛վ որ կիմը արձակէ՝ թող ամուսնալուծման թուղթ տայ անոր: 32* *Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի, ով որ իր կինը արձակէ, բացի պոռնկութեան պարագայէն, անոր շնութիւն ընել կու տայ, եւ ո՛վ որ արձակուածը առնէ՝ կը չնայ:*

Երդումը

33 *Դարձեալ լսած էք որ ըսուած է հիներուն. Սուտ երդում մի՛ ըներ, այլ Տիրոջ ըրած երդումներդ կատարէ՛:*

34 *Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. ամենեւին երդում մի ընէք, ո՛չ երկինքի վրայ՝ որովհետեւ Աստուծոյ աթոռն է ան, 35* *ո՛չ երկրի վրայ՝ որովհետեւ անոր ոտքերուն պատուանդանն է ան, ո՛չ ալ Շրուսաղէմի վրայ՝ որովհետեւ* *բաղաֆն է մեծ թագաւորին.*

36 *եւ ոչ իսկ գլխուղ վրայ, որովհետեւ չես կրնար մազ մը անգամ ճերմակ կամ սեւ ընել: 37* *Այլ ձեր խօսքը թող ըլլայ՝ այոն այո՛ եւ ոչը՝ ո՛չ, որովհետեւ ատկէ աւելին չարէն է:*

Քրիստոնէական Ներդաստնութիւն

38 *Լսած էք որ ըսուած է. Աչք՝ աչքի դէմ եւ ակոյս՝ ակոյսի դէմ: 39* *Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. չարին հակառակ մի՛ կենաք. այլ եթէ մէ-*

31 – Բ. Օր 24, 1 Հին Օրէնքին մէջ թոյլ տրուած է Հրեաներուն՝ անհաւատարմութեան պարագային, արձակման թուղթ, այսինքն ապահարգան տալ կնոջ ձեռքն ու արձակել զայն: Քրիստոս ամուսնութեան անլուծանելիութիւնը շեշտելէ ետք, Նոր Օրէնքին մէջ կ'արգիլէ այդպիսի արձակում մը: Աստուածային Օրէնդիրը՝ պոռնկութեան մեղապարտ կը յայտարարէ այն այրը, որ իր կիմն արձակելով՝ ատոր կրկին ամուսնութեանը պատճառ եղած կ'ըլլայ: Սակայն այդպիսի յանցանքի մը պարտաւոր չ'ըներ զայն եթէ, կնոջ անհաւատարմութեանը պատճառաւ, կը բաժնուի անկէ, առանց սակայն ամուսնալուծու ուրիշի մը հետ, ցորչափ կ'ապրի իր օրինաւոր կիմը:

33 – Ելից 20, 7

38 – Այս օրինակներուն նպատակը չէ՛, կեանքի մէն մի դէպքերու համար,

կը ապտակ մը զարնէ աջ աջտիդ՝ մի՛ւսն ալ դարձուր անոր: **40** Եթէ մէկը ուզէ քեզ դատի կանչել՝ չապիկդ առնելու համար, բաճկո՛նդ ալ տուր անոր: **41** Եւ եթէ մէկը ստիպէ քեզ մղոն մը ճամբայ կտրել իրեն հետ՝ դուռն երկո՛ւ մղոն ալ ըրէ: **42** Քեզմէ խնդրողին՝ տուր, եւ փոխ ուզողին՝ երես մի՛ դարձնէր:

Սիրոյ պատուիրանը

Ղկ 6, 27-28. 32-36

43 Լսած էք անշուշտ որ ըսուած է. Սիրէ՛ քու ընկերդ եւ ատէ՛ քու քշնամիդ: **44** Բայց ես կ'ըսեմ՝ ձեզի. Սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները, օրհնեցէ՛ք ձեզ անիծողները, բարի՛ք ըրէք ձեզ ատողներուն, աղօթեցէ՛ք անոնց համար որ ձեզ կը չարչարեն ու կը հալածեն, **45** որպէսզի որդիներն ըլլաք ձեր Հօր՝ որ երկինքն է եւ իր արեգակը կը ծագեցնէ չարերուն ու բարիներուն վրայ, եւ անձրեւը կը տեղացընէ արդարներուն ու մեղաւորներուն վրայ: **46** Որովհետեւ եթէ մի՛այն ձեզ սիրողները սիրէք՝ ի՞նչ է ձեր վարձքը, մաքսաւորներն ալ նոյնը չե՞ն ըներ. **47** եւ եթէ ձեր եղբայրները միայն ողջունէք, ի՞նչ աւելի կ'ընէք քան մաքսաւորներն ու մեղաւորները. անոնք ալ նոյնը չե՞ն ըներ: **48** Ուստի, դուք կատարեալ եղէք ինչպէս ձեր երկնաւոր Հայրը կատարեալ է:

Ողորմութիւնը Ծածուկ

6 **1** Զգոյշ եղէք որ ձեր ողորմութիւնը մարդոց առջեւ չընէք՝ անոնցմէ տեսնուելու համար. դուցէ չվարձատրուիք ձեր Հօրմէն որ երկինքն է: **2** Ուստի երբ դուն ողորմութիւն

բառացի իմաստով հետեւելիք պատուերներ տալ մեզի: Քրիստոս այդ օրինակներով մեր առջեւ կը դնէ, թէ կամայականութեան եւ անիրաւութեան մը փոխարէն գգուշանամք՝ յիսկալութիւն ու վրէժխնդրութիւն ցոյց տալէ. այլ մերողամիտ ու համբերող ըլլանք, եւ չարի փոխարէն սէր հատուցանենք:

46 – Մաքսաւորներն ատելի էին Հրեաներուն իրենց պաշտօնավարութեանը միջոցին ստէպ գործած խարդախութիւններուն եւ անիրաւութիւններուն համար (հմմտ. Ղկ 3, 12), ինչպէս նաեւ հռոմէական կառավարութեան հետ իրենց յարաբերութեանը պատճառաւ:

կ'ընես, փող մի՛ զարներ քու առջեւդ, ինչպէս կ'ընեն կեղծաւորները ժողովարաններուն մէջ եւ հրապարակներու վրայ, որպէսզի մարդոցմէ փառաւորուին: Ժշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. ա՛յդ իսկ է իրենց վարձքը: **3** Բայց դուն՝ երբ ողորմութիւն կու տաս, թող ձախ ձեռքդ չզիտնայ ինչ որ աջդ կ'ընէ, **4** որպէսզի ողորմութիւնդ ծածուկ ըլլայ եւ քու Հայրդ, որ կը տեսնէ ինչ որ ծածուկ է՝ վարձատրէ քեզ յայտնապէս:

Աղօթքը Մածուկ

Ղկ 11, 2-4

5 Եւ երբ աղօթելու ելլես՝ մի՛ նմանիր կեղծաւորներուն, որ կը սիրեն ժողովարաններու մէջ եւ հրապարակներու անկիւնները կեցած աղօթել՝ մարդոցմէ տեսնուելու համար: Ժշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ա՛յդ իսկ է իրենց վարձքը: **6** Բայց դուն, երբ ուզես աղօթել՝ մտի՛ր սենեակդ, փակէ՛ դուռդ եւ աղօթէ Հօրդ ծածուկ, եւ քու Հայրդ, որ կը տեսնէ ինչ որ ծածուկ է՝ պիտի վարձատրէ քեզ յայտնապէս:

Ժշմարիտ Աղօթքը. Հայր Մեր

7 Երբ աղօթելու ելլէք՝ չատախօս մի՛ ըլլաք հեթանոսներուն նման, որոնք կը կարծեն թէ չատ խօսելով է որ պիտի լսուին: **8** Ուստի դուք անոնց մի՛ նմանիք, որովհետեւ ձեր Հայրը գիտէ թէ ինչ հարկաւոր է ձեզի՝ ձեր խնդրելէն առաջ: **9** Ուստի այսպէս աղօթեցէք.

Հայր մեր, որ երկինքն ես,
սո՛ւրբ ըլլայ քու անունդ,

10 Թող գայ թագաւորութիւնդ, թող ըլլայ կամքդ,
ինչպէս երկինքի մէջ՝ նոյնպէս երկրի վրայ:

Գլ. 6, 5 – Փրկիչը կը դատապարտէ կեղծաւոր արտաքինը, ինչպէս նաեւ մտացիր երկայնաբանութիւնը, բայց ո՛չ հրապարակային կամ յարատեւական աղօթքը, որու ինք իսկ կը յորդորէ մեզ իր խօսքովն ու օրինակովը: Փրկչին մեզմէ պահանջածն է մտքի ամփոփում աղօթքի առնելու քերականութիւնը: Կեղծաւոր կ'ըսուի այն ցուցամով մարդը, որ երեւնալ կ'ուզէ:

11 Մեր ամենօրեայ հացը տո՛ւր մեզի այսօր․

12 Եւ թո՛ղ մեզի մեր պարտքերը,
ինչպէս մենք ալ կը թողունք մեր պարտապաններուն:

13 Եւ մի՛ տանիր մեզ փորձութեան,
այլ փրկէ՛ մեզ չարէն․
որովհետեւ քուկդ է արքայութիւնը եւ զօրութիւնը
եւ փառքը՝ յաւիտեանս, ամէն:

14 Որովհետեւ, եթէ դուք ներէք մարդոց իրենց յանցանքները՝
ձեր երկնաւոր Հայրն ալ պիտի ներէ ձեզի: **15** Իսկ եթէ դուք չնե-
րէք մարդոց իրենց յանցանքները՝ ոչ ալ ձեր Հայրը պիտի ներէ ձե-
զի ձեր յանցանքները:

Ծոմապահուիւն

16 Երբ ծոմ պահէք՝ տխուր մի՛ երեւնաք կեղծաւորներուն
նման, որ իրենց երեսը կը տգեղցնեն, որպէսզի ցոյց տան մարդոց
թէ ծոմ կը պահեն: Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ա՛յդ իսկ է իրենց վարձ-
քը: **17** Բայց դուն, երբ ծոմ պահես, օծէ՛ գլուխդ եւ լուա՛ երեսդ,
18 որպէսզի իբր ծոմ պահող չերեւնաս մարդոց առջեւ այլ քու
Հօրդ՝ ծածուկ կերպով․ եւ Հայրդ, որ կը տեսնէ ինչ որ ծածուկ է՝
պիտի հատուցանէ քեզի:

Երկինքի գանձերը

Ղկ 12, 33–34

19 Գանձեր մի՛ դիզէք ձեզի երկրի վրայ, ուր ցեցը եւ ուտիճը կը
փճացնեն եւ ուր գողերը պատը կը ծակեն ու կը գողնան: **20** Այլ
գանձեր դիզեցէ՛ք ձեզի երկինքի մէջ, ուր ո՛չ ցեցը եւ ո՛չ ուտիճը կը
փճացնեն եւ ոչ ալ գողերը պատը կը ծակեն ու կը գողնան:
21 Որովհետեւ ուր որ է ձեր գանձը՝ հոն է նաեւ ձեր սիրտը:

Մաքուր աչք եւ մաքուր սիրտ

Ղկ 11, 34–36

22 Աչքը մարմինին ճրագն է․ եթէ աչքդ մաքուր է՝ բոլոր մար-

մինդ լուսաւոր պիտի ըլլայ. **23** Իսկ եթէ աչքդ չար է՝ բոլոր մարմինդ խաւարի մէջ պիտի ըլլայ: Իսկ հիմա, եթէ լոյսը որ քու մէջդ է, խաւար է՝ հապա ո՛րքան աւելի՝ խաւարը:

Աւելորդ մտահոգութիւններ

Ղկ 16, 13. 12, 22-31

24 Ո՛չ ոք կրնայ երկու տէրերու ծառայել. կամ մէկը պիտի առէ եւ միւսը սիրէ, կամ մէկը պիտի յարգէ եւ միւսը արհամարհէ. չէ՛ք կրնար ծառայել Աստուծոյ եւ Մամոնային:

Յանձնուիլ Նախախնամութեան

25 Ուստի կ'ըսեմ ձեզի. մի՛ մտահոգուիք ձեր կեանքին համար թէ ի՛նչ պիտի ուտէք կամ ի՛նչ պիտի խմէք, ո՛չ ալ ձեր մարմնին համար թէ ի՛նչ պիտի հագուուիք. չէ՞ որ կեանքը կերակուրէն աւելի կ'արժէ եւ մարմինը՝ հագուստէն: **26** Նայեցէ՛ք երկինքի թռչուններուն, որ ո՛չ կը ցանեն, ո՛չ կը հնձեն եւ ո՛չ շտեմարաններու մէջ կը ժողվեն, եւ ձեր երկնաւոր Հայրը կը կերակրէ զանոնք. միթէ դուք անոնցմէ աւելի չէ՞ք արժեք: **27** Իսկ արդ, ձեզմէ ո՞վ կրնայ, ճիգ ընելով՝ հասակին վրայ կանգուն մը աւելցնել: **28** Ինչո՞ւ հոգ կ'ընէք զգեստի համար. տեսէ՛ք վայրի շուշանը, ինչպէ՛ս կ'աճի ան. ո՛չ կ'աշխատի եւ ո՛չ կը հիւսէ: **29** Կ'ըսեմ ձեզի. եւ ոչ իսկ Սողոմոն՝ իր բոլոր փառքին մէջ, կը ցաւ անոնցմէ մէկուն պէս հագուուի: **30** Իսկ եթէ դաշտի խոտը, որ այսօր կայ ու վաղը հնոց կը նետուի, Աստուած ա՛յնպէս կը զգեստաւորէ, ո՛րչափ աւելի՝ ձե՛զ, թերահաւատներ:

23 – Ինչ որ է աչքը մարմինին համար, նոյնն է սրտի յօժարութիւնը հոգւոյն համար, որ կա՛մ Աստուծոյ եւ կա՛մ երկրաւոր բաներու կը ձգտի:

24 – Ակնարկութիւնը երկու տէրերու մասին է, որոնք իրարու ներհակ շահերու կը ձգտին:

27 – Այս խօսքը ո՛չ թէ մարդու մարմինին՝ այլ նիւթական կեանքը պահպանելու նպատակով՝ անոր վրայ չափազանց հոգ տանելու նկատմամբ ըսուած է: Ոչ ոք կարող է իր կեանքը երկնցնել, եւ ո՛չ իսկ ամենադոյզն չափով. որովհետեւ Աստուած իւրաքանչիւր մարդու կեանքին օրերը չափած ու կշռած է (Սիր 17, 3 – Յովհ 14, 5 – Սղմ 38, 6):

31 Ուստի մի՛ մտահոգուիք, ըսելով թէ ի՛նչ պիտի ուտենք կամ ի՛նչ պիտի խմենք կամ ի՛նչ պիտի հագուինք, **32** որովհետեւ այդ բոլորը հեթանոսները կը փնտռեն. քանի որ ձեր երկնաւոր Հայրը գիտէ՝ թէ այդ բոլորը հարկաւոր է ձեզի: **33** Փնտռեցէ՛ք նախ Աստուծոյ արքայութիւնը եւ արդարութիւնը, եւ այդ բոլորը աւելիով պիտի տրուի ձեզի: **34** Ուստի մի՛ հոգաք վաղուան համար, որովհետեւ վաղուան օրը իրեն համար կը հոգայ: Ամէն օրուան չարիքը կը բաւէ իրեն:

Քննադատութեան հոգի

Ղկ 6, 37-38. 41-42

7 **1** Մի՛ դատէ՛ք՝ որ չդատուիք. **2** որովհետեւ ի՛նչ դատաստանով որ դատէ՛ք՝ նոյնով պիտի դատուիք, եւ ի՛նչ չափով որ չափէ՛ք՝ նոյն չափով ալ պիտի չափուիք: **3** Ինչո՞ւ կը տեսնես եղբորդ աչքին շիւղը եւ չես նշմարեր քու աչքիդ գերանը. **4** կամ ինչպէ՞ս կըրնաս ըսել եղբորդ. Թո՛ղ որ շիւղը հանեմ աչքէ՛դ՝ երբ քու աչքիդ մէջ գերան կայ: **5** Կեղծաւո՛ր, նախ գերանը աչքէ՛դ հանէ եւ ապա՛ եղբորդ աչքին շիւղը հանելու նայէ:

6 Սուրբ բանը շուններուն մի՛ տաք, եւ ձեր մարգարիտները խոզերուն առջեւ մի՛ նետէք, որպէսզի չըլլայ թէ ոտնակոխ ընեն զանոնք եւ դառնան ձեզ ալ բզբտեն:

Աղօթքի գորութիւնը

Ղկ 11, 9-13

7 Խնդրեցէ՛ք եւ պիտի տրուի ձեզի, փնտռեցէ՛ք եւ պիտի գտնէք, բախեցէ՛ք ու պիտի բացուի ձեզի: **8** Որովհետեւ ով որ խնդրէ՝ կ'ըն-

Գլ. 7, 5 – Եթէ մախանաւիստները եւ առաքիլներէն, սկսե՛ մախ քու անձիդ ուղղութեամբ, փոխանակ ուրիշի գործերը քննադատելու:

6 – Աշակերտները պարտաւոր են իրենց աւանդուած հաւատքի ճշմարտութիւններն ու շնորհքի միջոցները իմաստութեամբ ու խոհեմութեամբ տնտեսել, եւ հոգ տանիլ որ ամոնք ծաղրածութեան ու յանցապարտ սրբապղծութեան առարկայ չըլլան:

դուռնի, ով որ փնտռէ՝ կը գտնէ, ով որ բախէ՝ կը բացուի անոր: **9** Ո՞վ է ձեզմէ այն մարդը՝ որ քար կու տայ իր զաւակին, երբ ան հաց կը խնդրէ իրմէ, **10** կամ օձ կու տայ անոր՝ երբ ան ձուկ կը խնդրէ: **11** Արդ, դուք որ չար էք՝ գիտէք բարի պարգեւներ տալ ձեր որդիներուն, ո՛րչափ աւելի ձեր Հայրը որ երկինքն է՝ բարի բաներ պիտի տայ անոնց՝ որ կը խնդրեն իրմէ: **12** Ուստի ինչ որ կ'ուզէք որ մարդիկը ընեն ձեզի՝ դուք ալ այնպէ՛ս ըրէք անոնց, որովհետեւ ա՛յս են Օրէնքն ու Մարգարէները:

Երկու ֆամբաները

Ղկ 13, 24

13 Նեղ դռնէ՛ն մտէք, որովհետեւ լայն է դուռը եւ ընդարձակ է այն ճանապարհը որ կը տանի դէպի կորուստ, եւ շատեր են որ անկէ կը մտնեն: **14** Որքա՛ն անձուկ է այն դուռը եւ նեղ է ճանապարհը՝ որ կը տանի դէպի կեանք, եւ քիչեր են որ կը գտնեն զայն:

Սուտ Մարգարէները

Մտք 12, 33. Ղկ 6, 43-44

15 Զգուշացէ՛ք սուտ մարգարէներէն, որ ոչխարի զգեստով կու գան ձեր մօտ, բայց ներսէն յափշտակիչ գայլեր են: **16** Իրենց պտուղներէն պիտի ճանչնաք գիրենք: Միթէ կարելի՞ է փուշերէն խաղող քաղել, կամ տատասկէն՝ թուղ: **17** Այսպէս, ամէն բարի ծառ բարի պտուղ կու տայ, եւ ամէն չար ծառ՝ չար պտուղ: **18** Բարի ծառ մը չի կրնար չար պտուղ տալ, եւ ոչ ալ չար ծառ մը՝ բարի պտուղ: **19** Ամէն ծառ որ բարի պտուղ չի տար՝ կը կտրուի ու կրակ կը նետուի: **20** Ուրեմն անոնց պտուղներէն պիտի ճանչնաք գիրենք:

12 – Օրէնքն ու մարգարէները իրենց մէջ կը բովանդակեն Աստուծոյ համդէպ, մեր անձին հանդէպ ու մեր ընկերներուն հանդէպ մեր ունեցած պարտականութիւնները: Քրիստոս կը հաստատէ թէ ինք եկած չէ՝ օրէնքն ու մարգարէները ջնջելու:

13 – Յիսուսի այս խօսքը ուղղուած էր նոյն ատենուան մարդոց, այսինքն փարիսեցիներու, սադուկեցիներու եւ ժողովուրդին: Միթէ սակայն այսօրուան մարդիկը աւելի՞ լաւ են անոնցմէ:

Ճշմարիտ Աշակերտները

Ղկ 13, 25–27

21 Ո՛չ անպայման ամէն ոք որ ինծի Տէ՛ր, Տէ՛ր կ'ըսէ՝ երկինքի արքայութիւնը պիտի մտնէ, այլ՝ ով որ երկնաւոր Հօրս կամքը կատարէ: **22** Շատերը, այն օրը, ինծի պիտի ըսեն. Տէ՛ր, Տէ՛ր, չէ՞ որ քու անունովդ մարգարէացանք, եւ քու անունովդ դեւեր հանցինք եւ քու անունովդ հրաշքներ գործեցինք: **23** Բայց այն տեսն, ես պիտի ըսեմ անոնց. Ձեզ ամենեւին չեմ ճանչնար, հեռացէ՛ք ինծմէ, դուք ամէնիդ որ անօրէնութիւն կը գործէիք:

Յօդակացութիւն

Մրկ 1, 22. Ղկ 4, 32. 6, 47–49

24 Ուրեմն ո՛վ որ կը լսէ իմ այս խօսքերս ու կը գործադրէ, պիտի նմանի այն իմաստուն մարդուն՝ որ իր տունը կը շինէ ժայռի վրայ. **25** անձրեւները կ'իջնեն, գետերը կը յորդին, հովերը կը փչեն եւ կը հարուածեն այդ տունը, բայց ան չի կործանիր, որովհետեւ ժայռի վրայ հիմնուած է: **26** Իսկ ով որ կը լսէ իմ այս խօսքերս եւ չի գործադրեր՝ պիտի նմանի այն յիմար մարդուն՝ որ իր տունը կը շինէ ավազի վրայ. **27** անձրեւները կ'իջնեն, գետերը կը յորդին, հովերը կը փչեն, կը զարնեն տան, եւ ան կ'իյնայ. ու մեծ կ'ըլլայ անոր կործանումը:

28 Երբ Յիսուս ավարտեց իր այս խօսքերը, ժողովուրդը զարմացած էր անոր վարդապետութեան վրայ, որովհետեւ իբր իշխանութիւն ունեցող կը սորվեցնէր եւ ոչ թէ դպիրներուն պէս:

21 – Ընդհանուր կանոն ամէնուն համար: «Տէր» անունին կրկնութիւնը պէտք է միացած ըլլայ ներքին ջերմեռանդութեան հետ: Առանց գործի հաւատքը անբաւական է:

23 – Քրիստոս՝ հրապարակաւ, ամբողջ աշխարհի առջեւ պիտի յայտարարէ անոնց. ես ձեզ իբր իմիներս նկատած չէի երբեք: Քրիստոս այստեղ ինքզինքը կը յայտնէ իբր Աստուած, որ դատաւորական իշխանութեամբ պիտի գայ դատելու աշխարհը:

Բորոտին քժկութիւնը

Մրկ 1, 40-45. Ղկ 5, 12-14

8 **1** Երբ Յիսուս լեռնէն իջաւ, խուռն բազմութիւն մը անոր հետեւէն գնաց. **2** եւ ահա բորոտ մը, մօտենալով երկրպագութիւն կ'ընէր եւ կ'ըսէր. «Տէ՛ր, եթէ ուզես՝ կրնաս զիս մաքրել»: **3** Յիսուս ձեռքը երկարեց եւ անոր դաշեղով ըսաւ. «Կ'ուզեմ, մաքրուէ՛»: Եւ խսկոյն մաքրուեցաւ անոր բորոտութիւնը: **4** Յիսուս ըսաւ անոր. «Ձգո՛ւ չ եղիր, մարդու բան չըսես, այլ գնա, ինքզինքդ քահանային ցոյց տուր եւ Մովսէսի պատուիրած նուէրը տուր իբրեւ իրենց վկայութիւն»:

Հարիւրապետին գաւակին քժկութիւնը

Ղկ 7, 1-10. Յովհ 4, 46-54

5 Երբ Կափառնաու մ կը մտնէր՝ հարիւրապետ մը մօտեցաւ անոր եւ աղաչելով ըսաւ. **6** «Տէ՛ր, ծառաս տունը անդամալոյծ պառկած է եւ հարաչար կը տանջուի»: **7** Յիսուս ըսաւ անոր. «Ես կու գամ ու կը բժշկեմ զինքը»: **8** Հարիւրապետը պատասխանեց. «Տէ՛ր, արժանի չեմ որ դուն յարկիս տակ մտնես, այլ խօսք մը միայն ըսէ ու ծառաս պիտի բժշկուի». **9** որովհետեւ էս ալ իշխանութեան ենթակայ մարդ մըն եմ, ձեռքիս տակ զինուորներ ու-

Գլ. 8, 4 – Բորոտութեան քժկուած (սրբուած) մարդու ընծան՝ գոր կը նուիրէ քահանային, ապացոյց կամ վկայութիւն էր ժողովուրդին համար, թէ բորոտը իրապէս սրբուած կամ քժկուած էր իր բորոտութենէն: Քահանաները միայն, ըստ մովսիսական օրէնքին (Ղեւտ 14, 2). իրաւասութիւն ունէին բորոտներու քժկուած ըլլալը հաստատելու:

8 – Ինչպիսի՜ խոնարհութիւն եւ որպիսի՜ մեծարանք: Ինչպիսի՜ հակադրութիւն փարիսեցիներու եւ դպիրներու ամբարտաւանութեան: Այս խոնարհութիւնը ո՛չ միայն արժանի կ'ըլլայ Քրիստոսէ լսուելու, այլ եւ կ'արժանանայ այն մեծ պատուին, որով Եկեղեցին՝ հարիւրապետին խօսքը, իր հաւատացեալներուն բերանը կը դնէ, երբ Փրկիչը՝ Գոհութեան ամենասուրբ խորհրդոյն մէջ անոնց հոգւոյն տունը մտնել կ'ուզէ:

9 – Ինչպէս որ ես, որ իշխանաւոր մըն եմ, իմ ստորադասներու կրնամ հրամայել, այսպէս ալ դուն, որ գերագոյն կարգի հրամանատար մըն ես, կարող ես հիւանդներու հրամայել:

նիմ, ասոր կ'ըսեմ գնա՝ եւ կ'երթայ, անոր կ'ըսեմ եկուր՝ եւ կու գայ, եւ ծառայես՝ թէ այս բանն ըրէ, եւ կ'ընէ»։ **10** Յիսուս, երբ լսեց՝ զարմացաւ, եւ ըսաւ իրեն հետ գացողներուն. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, իսրայէլի մէջ անգամ այսպիսի հաւատք չգտայ երբեք։ **11** Բայց կ'ըսեմ ձեզի թէ շատեր պիտի գան Արեւելքէն ու Արեւմուտքէն եւ երկիրքի արքայութեան մէջ պիտի բազմին Աբրահամի, Սահակի եւ Յակոբի հետ։ **12** Իսկ արքայութեան որդիները դուրս պիտի նետուին արտաքին խաւարին մէջ. հոն պիտի ըլլայ լաց եւ աղանչներու կրճտում»։ **13** Եւ Յիսուս ըսաւ հարիւրապետին. «Գնա՛, եւ ինչպէս հաւատացիր՝ այնպէս թող ըլլայ»։ Եւ նոյն ժամուն առողջացաւ անոր ծառան։

Բուժումը Պետրոսի Զոռանչին

Մրկ 1, 29–34. Ղկ 4, 38–41

14 Յիսուս, Պետրոսի տունը գալով՝ տեսաւ որ անոր զոքանչը ջերմով պառկած էր։ **15** անոր ձեռքէն բռնեց ու ջերմը անցաւ. եւ ան՝ ոտքի ելլելով, սկսաւ ծառայել անոնց։

Բազմաթիւ Բուժումներ

16 Երբ իրիկուն եղաւ, շատ դիւահարներ բերին անոր եւ ան, մէկ խօսքով հանեց դեւերը եւ բոլոր հիւանդները բժշկեց, **17** որպէսզի կատարուի Եսայի մարգարէին բերնով ըսուած խօսքը. «Անիկա մեր հիւանդութիւնները վերցուց եւ մեր ցաւերը ջնջեց»։

Քրիստոսի հետեւելու պայմանները

Ղկ 9, 57–62

18 Յիսուս, իր շուրջը շատ ժողովուրդ տեսնելով՝ հրամայեց որ միւս ափը անցնին։ **19** Դպիր մը, մօտենալով, ըսաւ անոր. «Վար-

12 – Թագաւորութեան որդիներն են այն Հրեաները որոնք մնալ կոչուած էին Մեսիայի թագաւորութեան։ Արտաքին խաւարը, այսինքն՝ արքայութեան ուրախութենէն դուրս։

18 – Այսինքն՝ Գեներալաթէ լեակին միւս կողմը։

20 – Յիսուս խոնարհաբար Որդի մարդոյ (մարդու որդի) կը կոչէ ինքզինքը, եւ այս անունով կ'ակնկալէ Աստուծոյ Որդիին մարդեղութեան խորհուրդը։

դապե՛տ, ետեւէ՞դ պիտի գամ ուր որ ալ երթաս»։ **20** Յիսուս պատասխանեց. «Ազոռէսները իրենց որջերն ունին եւ երկինքի թռչունները՝ իրենց բոյները. բայց Մարդու Որդին չունի տեղ մը ուր գլուխը դնէ»։

21 Աշակերտներէն ուրիշ մը ըսաւ անոր. «Տէ՛ր, թոյլ տուր ինծի որ նախ երթամ հայրս թաղեմ»։ **22** Յիսուս պատասխանեց. «Ետեւէ՛ս եկուր եւ թո՛ղ որ մեռելները իրենց մեռելները թաղեն»։

Յիսուս Փոքորիկը կը հանդարտեցնէ

Մրկ 4, 35–41. Ղկ 8, 22–25

23 Երբ նաւակ մտաւ, աշակերտներն ալ իրեն հետեւեցան. **24** եւ ահա մեծ փոթորիկ մը փրթաւ ծովուն վրայ, այնպէս որ նաւակը ալիքներէն կը ծածկուէր, իսկ Յիսուս կը քնանար։ **25** Աշակերտները մօտեցան անոր, արթնցուցին զինքը եւ ըսին. «Տէ՛ր, փրկէ՛ մեզ, որովհետեւ կը կորսուի՛նք»։ **26** «Թերահաւատներ, ինչո՞ւ կը վախնաք», պատասխանեց Յիսուս։ Այն ատեն ելաւ, սաստեց հովերուն եւ ծովուն ու մեծ խաղաղութիւն տիրեց։ **27** Ու մարդիկ զարմացած կ'ըսէին. «Ինչպիսի՛ մէկն է ասիկա՝ որ հովերն ու ծովը կը հնազանդին իրեն»։

Գերգեսացի դիւստարները

Մրկ 5, 1–20. Ղկ 8, 26–39

28 Երբ անցան դիմացի եզերքը, Գերգեսացիներու երկիրը, իրեն

22 – Այն պարագային, երբ ընտանիքը թշնամաբար վերաբերուի Աստուծոյ քաղաւորութեան հանդէպ եւ հակառակի անոր, պարտական է մարդ մէկդի թողուլ ընտանեկան ամէն ակնածանք, եւ ամէն ինչ գոհել Աստուծոյ քաղաւորութեան համար։ Կ'երեւի թէ Քրիստոսի այն աշակերտին պարագաները երկնաւոր նկատումներէ տարուած մարդիկ եղած ըլլալու էին, որ Փրկիչը մեռելներ կ'անւանէ զանոնք։

29 – Գրաբար Աւետարանին՝ «Զի՞ կայ մեր եւ քո» խօսքը, բառացի կերպով՝ «Ի՞նչ կայ մեզի եւ քեզի» կը նշանակէ։ Հին եւ Նոր Կտակարաններուն մէջ ստեպ գործածուած եբրայական այս բացատրութեան իմաստն է՝ հանգիստ թող մեզ։ Մենք իմաստին համաձայն քարգմանեցինք՝ «Ի՞նչ գործ ունին դուն մեզի հետ», կամ որ նոյնն է «Քեզի հետ մենք ի՞նչ գործ ունինք»։

Հանդիպեցան երկու դիւահարներ, գերեզմաններէն ելած, սաստիկ կատաղած, այն աստիճան որ մարդ չէր կրնար այդ ճամբէն անցնիլ. **29** եւ ահա անոնք աղաղակեցին եւ ըսին. «Ի՞նչ կայ մեր եւ քու միջեւ, Յիսուս, Որդի՛ Աստուծոյ, ժամանակէն առաջ մեզ տանջելո՞ւ եկար»: **30** Անոնցմէ քիչ հեռու, արօտական խոզերու մեծ երամակ մը կար: **31** Դեւերը կ'աղաչէին եւ կ'ըսէին իրեն. «Եթէ մեզ ասկէ հանես՝ հրաման տուր որ երթանք խոզերու երամակին մէջ մտնենք»: **32** «Գացէ՛ք», ըսաւ անոնց: Եւ անոնք ելան գացին, խոզերու մէջ մտան, եւ ամբողջ երամակը բարձունքէն դիմեց դէպի ծով ու ջուրերու մէջ խեղդուեցաւ: **33** Իսկ խոզարածները փախան, ու քաղաք երթալով, ամէն ինչ պատմեցին, նաեւ դիւահարներուն պատահածը: **34** Եւ ահա բոլոր քաղաքը ընդառաջ ելաւ Յիսուսի, եւ երբ տեսան զինքը՝ աղաչեցին որ հեռանայ իրենց սահմաններէն:

Անդամալոյծիմ բուժումը

Մրկ 2,1-12. Ղկ 5, 17-26

9 **1** Յիսուս, նաւակ մտնելով, դիմացի կողմն անցաւ եւ եկաւ իր քաղաքը: **2** Եւ ահա իրեն ներկայացուցին՝ անկողին ինկած անդամալոյծ մը: Յիսուս, տեսնելով անոնց հաւատքը, ըսաւ անդամալոյծին. «Քաջալերուէ՛, որդեա՛կ, ներուած են քու մեղքերդ»: **3** Եւ ահա դպիրներէն ոմանք ըսին իրենց մտքէն. «Կը հայհոյէ՛ ասիկա»: **4** Յիսուս, հասկնալով անոնց մտածութիւնը՝ ըսաւ. «Ինչո՞ւ ձեռ սրտին մէջ չար բաներ կը խորհիք: **5** Ո՞րը աւելի դիւրին է: Մեղքերդ թողուած են ըսե՞լը թէ՛ Ելի՛ր ու քալէ՛ ըսելը: **6** Բայց որպէսզի գիտնաք թէ Մարդու Որդին իշխանութիւն ունի երկրի վրայ մեղքերու թողութիւն տալու, Ելի՛ր, ըսաւ անդամալոյծին, **7** ա՛ռ անկողինդ եւ տունդ գնա»: **8** Երբ ամբողջը տեսաւ՝ զարմացաւ եւ փառք տուաւ Աստուծոյ որ այդպիսի իշխանութիւն տուած էր մարդոց:

Գլ. 9, 5 – Երկուքն ալ հաւասարապէս դժուարին բաներ են, եւ կը պահանջեն աստուծային ամենակարող զօրութիւն:

Մատթեոսի կոչումը

Մրկ 2, 13-17. Ղկ 5, 27-32

9 Յիսուս, մեկնելով անկէ՝ Մատթէոս անունով մարդ մը տեսաւ, որ մաքսատան առջեւ նստած էր, եւ ըսաւ անոր։ «Ետեւէ՛ս եկուր»։ Եւ ան՝ ելլելով, ետեւէն գնաց։

Ճաշ Մեղաւորներուն հետ

10 Երբ անոր տունը սեղանի նստած էր, ահա շատ մը մաքսաւորներ եւ մեղաւորներ եկան ու նստան Յիսուսի եւ անոր աշակերտներուն հետ։ **11** Փարիսեցիները, երբ տեսան՝ ըսին անոր աշակերտներուն. «Ինչո՞ւ ձեր վարդապետը մաքսաւորներուն եւ մեղաւորներուն հետ կ'ուտէ»։ **12** Իսկ Յիսուս, երբ լսեց՝ պատասխանեց. «Առողջներուն բժիշկ հարկաւոր չէ, այլ հիւանդներուն»։ **13** Գացէք սորվեցէք թէ ինչ կը նշանակէ՝ Ողորմութիւն կ'ուզեմ եւ ոչ զոհ, որովհետեւ ես չեկայ արդարները կանչելու համար, այլ՝ մեղաւորները»։

Վէճ՝ ծովապահուքեան մասին

Մրկ 2, 18-22. Ղկ 5, 33-39

14 Այն ատեն Յովհաննէսի աշակերտները մօտեցան անոր եւ ըսին. «Ինչո՞ւ մենք եւ փարիսեցիները յաճախ ծոմ կը պահենք եւ քու աշակերտներդ չեն պահեր»։ **15** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Միթէ կարելի՞ է որ հարսնեւորները սուգ պահեն՝ երբ փեսան

10 – Մաքսաւորները, որոնք հրեական երկրին մէջ, Հռոմայեցիներուն ֆով կը պաշտօնավարէին, իբր հաւատուրաց՝ անարգութեամբ էին Հրեաներէ։ Փարիսեցիները մեղաւոր կը նկատէին այն ամէնքը, որ ճշդիւ չէին պահեր հրեական սովորութիւնները։ Հեթանոսներու հետ յարաբերութեան մէջ գտնուողներն ալ ատոնց կարգէն էին։ Այսպիսիներէն կը խորշէին դպիրներն ա՛յնպէս՝ ինչպէս բորտոններէ։

13 – «Ողորմութիւն կ'ուզեմ» (Ովսէէ 6, 6) խօսքը ըստ եբրայական լեզուի բացատրութեան, կը նշանակէ՝ Ողորմութիւնը լաւագոյն կը համարիմ քան զոհը։

15 – «Հարսնեւորը» համագոր բառն է գրաբար քարգմանութեան «մանկունի առագաստի» (հարսնասեմակի որդիներ) եբրայական բացատրութեան։ Անոնց պաշտօնն էր հարսանիքի հանդիսական օրը, իբր փեսաւէր, ընկերանալ փեսային եւ ծառայել անոր։ (Մարկ 2, 29) կ'անուանէ զանոնք «որդիք առագաստի»,

իրենց հետ է՝ բայց պիտի գան օրեր՝ երբ փեսան իրենցմէ պիտի առնուի եւ ա՛յն ատեն ծոմ պիտի պահեն:

16 Ո՛չ ոք նոր կարկտան մը կը դնէ հին զգեստին վրայ, որովհետեւ այդ կտորը հին զգեստին ամբողջութիւնը կ'առնէ կը տանի, եւ պատուուածքը աւելի գէշ կ'ըլլայ: **17** Եւ ոչ ալ նոր գինին հին տիկերու մէջ կը լեցնեն, ապա թէ ոչ՝ տիկերը կը պայթին եւ գինին կը թափուի ու տիկերն ալ կը փճանան. այլ նոր գինին՝ նոր տիկերու մէջ կը լեցնեն եւ երկուքն ալ կը պահուին»:

Յայրոսի աղջկան եւ Տնատես կնոջ բուժումը եւ քարութիւն

Մրկ 5, 21-43. Դկ 8, 40-56

18 Մինչ այսպէս կը խօսէր անոնց՝ ահա իշխան մը, մօտենալով, երկրպագութիւն կ'ընէր անոր եւ կ'ըսէր. «Աղջիկս նոր մեռաւ, բայց եկուր ձեռքդ վրան դիր եւ պիտի ողջանայ»: **19** Յիսուս ելաւ եւ աշակերտներուն հետ միասին անոր ետեւէն գնաց:

20 Եւ ահա կին մը, որ տասներկու տարիէ ի վեր արիւնահոսութեամբ կը տառապէր, ետեւէն մօտենալով, դպաւ անոր զգեստին քղանքին, **21** որովհետեւ մտքէն կ'ըսէր. Եթէ անոր զգեստին միայն դպչիմ՝ կը փրկուիմ: **22** Յիսուս ետ դարձաւ, տեսաւ զայն եւ ըսաւ. «Քաջալերուէ՛, դուստրս, հաւատքդ փրկեց քեզ»: Եւ կի-

իսկ (Յովհ 3, 29) «բարեկամ փեսայի»: Հարսանիքը Հրեաներու քով, շարաք մը կը տեսէր, որու միջոցին, հարսանիքի կոչնականները ազատ էին, ռաբունական օրէնքին համաձայն, ծոմ պահելու պարտաւորութիւնէն: Ինչպէս Սիմայի լերան Ուխտը՝ նմանապէս նաեւ Մեսիայի թագաւորութիւնը նմանցուած է յաճախ Հարսանիքի մը: Նոր Ուխտը՝ նոր հոգեւոր ամուսնութիւն մըն է, զոր Աստուած կնքած է մարդկութեան հետ. հարսանեկան հանդէսը՝ Քրիստոսի մարդկեղէն կեանքին շրջանն է: Այս պատճառաւ ալ, այս հարսանիքին մասնակցող հարսնետոները, այսինքն՝ աշակերտները, չեն կրնար առ այժմ ծոմ պահել: Յետոյ սակայն անոնք ալ ծոմապահութիւն պիտի ընեն, երբ իրենց ներկայի ուրախութիւնը՝ Յիսուսի վերցուելովն իրենց մէջէն, տրամուրեան փոխուի:

17 – Նոր կապերու ու նոր գինին՝ Աւետարանը կը նշանակեն: Իսկ հին զգեստ ու հին տիկը՝ իսրայէլեան աստուածպաշտութեան հինցած ձեւերը: Մեսիական նոր ժամանակը՝ կը պահանջէ նոր ձեւ մը եւ նոր եղանակ մըն ալ աստուածպաշտութեան:

18 – Իշխան մը, այսինքն՝ ժողովրդանցի վերակացուն կամ գլխաւորը:

նը նոյն վայրկեանին բժշկուեցաւ: **23** Երբ Յիսուս իշխանին տունը եկաւ, եւ տեսաւ փողահարները եւ մեծ ամբօրիսը՝ ըսաւ անոնց. **24** «Դո՛ւրս ելէք, որովհետեւ աղջիկը մեռած չէ, այլ կը քնանայ»: Եւ անոնք կը ծաղրէին զինքը: **25** Երբ ամբօրիս դուրս ելաւ, ինքը ներս մտաւ, բռնեց աղջկան ձեռքէն, եւ աղջիկը ոտքի ելաւ: **26** Այս լուրը տարածուեցաւ բոլոր երկրին մէջ:

Երկու կոյրերուն եւ համբիւն բուժումը

27 Երբ Յիսուս կը մեկնէր անկէ՝ երկու կոյրեր ետեւէն երթալով կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Ողորմէ՛ մեզի, Դաւիթի որդի»: **28** Երբ տուն եկաւ, կոյրերը անոր մօտեցան, եւ Յիսուս հարցուց անոնց. «Կը հաւատա՞ք որ ես կարող եմ այդ բանը ընել ձեզի»: «Այո՛, Տէր», պատասխանեցին անոնք: **29** Այն ատեն Յիսուս անոնց աչքերուն դպաւ եւ ըսաւ. «Զեր հաւատքին համեմատ թող ըլլայ ձեզի»: Եւ անոնց աչքերը բացուեցան: **30** Յիսուս խստիւ պատուիրեց անոնց եւ ըսաւ. «Զգոյշ եղէք, մարդ չիմանայ»: **31** Սակայն անոնք ելան ու բոլոր երկրին մէջ տարածեցին անոր համբաւը:

Համբ Դիւահարին Բուժումը

Ղկ 11, 14–15

32 Անոնց դուրս ելլելէն ետք՝ ահա բերին անոր առջեւ Համբ դիւահար մը: **33** Երբ դեւը ելաւ՝ Համբը խօսեցաւ. Ժողովուրդը զարմացած կ'ըսէր. «Այսպիսի բան երբեք տեսնուած չէ Իսրայէլի մէջ»: **34** Իսկ փարիսեցիները կ'ըսէին. «Դեւերու իշխանին զօրութեամբ կը հանէ սատանաները»:

Յիսուս Գալիլեայի մէջ

Մրկ 6, 34. Ղկ 10, 2

35 Յիսուս կը շրջէր բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը, անոնց ժողովարաններուն մէջ կ'ուսուցաներ եւ կը քարոզէր արքայութեան

28 – Պետրոսի տունը:

31 – Քրիստոս լռել պատուիրելով կոյրերուն՝ ցոյց կու տայ Թէ ո՛րքան անհաճոյ է իրեն սնապարծութիւնը:

աւետարանը, բժշկելով բոլոր ախտերն ու հիւանդութիւնները ժողովուրդին մէջ: **36** Եւ տեսնելով բազմութիւնը, խղճաց անոնց վրայ, որովհետեւ յոգնած ու ցրուած էին անհովիւ ոչխարներու նման: **37** Այն ատեն ըսաւ իր աշակերտներուն. «Հոռնձքը առատ է, բայց մշակները քիչ»: **38** Ուստի աղաչեցէք հոռնձքի Տիրոջ որ մշակներ ղրկէ իր հոռնձքին համար»:

Տասներկու առաքելները

Մրկ 3, 13-19. Ղկ 6, 12-16. Գործ 1, 13

10 **1** Իր մօտ կանչելով տասներկու աշակերտները, իշխանութիւն տուաւ անոնց՝ պիղծ դեւերը հանելու եւ բժշկելու ամէն ցաւ ու ամէն հիւանդութիւն: **2** Տասներկու առաքեալներուն անունները ասոնք էին. առաջինը՝ Սիմոն, որ Պետրոս կոչուեցաւ, եւ անոր եղբայրը՝ Անդրէաս: **3** Յակոբոս Զեբեդեան եւ անոր եղբայրը՝ Յովհաննէս, Փիլիպպոս եւ Բարթոլիմէոս, Թովմաս եւ Մատթէոս մաքսաւոր, Յակոբոս Ալփեան եւ Ղեբէոս՝ որ կոչուեցաւ Թադէոս, **4** Սիմոն Կանանացի եւ Յուդա Իսկարիովտացի՝ որ մատնեց Յիսուսը:

Առաքելներուն առաջին ֆարագութիւնը

Մրկ 6, 7-13. Ղկ 9, 1-6, 3-12

5 Յիսուս այս տասներկուքը ղրկեց եւ պատուիրեց անոնց ըսելով. «Հեթանոսներու ճամբէն մի՛ անցնիք, եւ Սամարացիներու քաղաքը մի՛ մտնէք: **6** այլ աւելի գացէք Իսրայէլի տան կորսուած ոչխարներուն: **7** Եւ երբ երթալու ըլլաք, քարոզեցէք ու ըսէք՝ Թէ մօտեցած է երկինքի արքայութիւնը: **8** Հիւանդները բժշկեցէք, մեռ-

Գլ. 10, 2 – Բոլոր Աւետարանիչները, երբ առաքելներու անուանացանկը կը գրեն, միշտ կը յիշատակեն նախ Ս. Պետրոսի անունը. եւ այն ինչ որ մտադրութեան արժանի է մասնաւոր կերպով շեշտելով «առաջին»ը, զոր Ս. Ոսկերեւրան «առաջնորդ» բառով կը մեկնաբանէ: Աւետարանիչներու կիրարկած այս բացատրութիւնը պատահական չէ՝ բնաւ: Ան ակնյայտնի կերպով կը մատնանշէ մեզի Ս. Պետրոսի նախապատուութիւնն ու անոր գլխաւորութիւնը միւս բոլոր առաքելներուն վրայ, իր նոխութեամբն ու իր իշխանութեամբը: Զայս ալյապէս մեկնելու գիտնալով փորձը՝ բռնագրօսիկ է եւ սխալ:

եալներուն յարուժիւն տուէք, բորոտները մաքրեցէք ու դեւերը հանեցէք: **9** Զերի առիթ, ձրի՛ տուէք: **9** Զեր գօտիներուն մէջ ո՛չ ոսկի, ո՛չ արծաթ, ո՛չ ալ պղինձ պահեցէք, **10** ո՛չ պարկ՝ ճամբորդութեան համար, ո՛չ երկու զգեստ, ո՛չ կօշիկ եւ ո՛չ գաւազան. որովհետեւ մշակը արժանի է իր կերակուրին: **11** Ո՛ր քաղաքը կամ գիւղը մտնէք՝ հարցուցէք թէ արժանաւոր ո՛վ կայ հոն. անոր քով կեցէք մինչեւ որ անկէ մեկնիք: **12** Երբ տուն մը մտնէք՝ ողջոյն տուէք անոր, եւ ըսէք՝ խաղաղութիւն այս տան: **13** Եթէ այդ տունը արժանի է՝ ձեր խաղաղութիւնը թող անոր վրայ հանգչի, իսկ եթէ արժանի չէ՝ ձեր խաղաղութիւնը թող ձեզի վերադառնայ: **14** Եւ եթէ մէկը ձեզ չընդունի եւ մտիկ չընէ ձեր խօսքերուն՝ այդ տունէն կամ քաղաքէն ելլելու ատեն՝ թօթուեցէ՛ք ձեր ոտքերուն փոշին: **15** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. դատաստանին օրը, Սողոմի եւ Գոմորի բնակիչներուն վիճակը աւելի թեթեւ պիտի ըլլայ քան այն քաղաքինը: **16** Ահաւասիկ ես կը զրկեմ ձեզ իբրեւ ոչխարներ գայլերու մէջ. ուստի խորագէտ եղէք օձերու նման եւ միամիտ՝ աղաւնիներու պէս:

Քարոզութեան հրահանգներ

Առաքեալները Պիտի Հալածուիմ

Մրկ 13, 9-13. Ղկ 21, 12-19

17 Զգուշացէ՛ք մարդերէն, որովհետեւ ձեզ պիտի մատնեն ատեանի եւ իրենց ժողովարաններուն մէջ ձեզ պիտի տանջեն, **18** եւ իմ պատճառովս ձեզ դատաւորներու եւ թագաւորներու առջեւ պիտի տանին՝ որպէսզի անոնց եւ հեթանոսներուն առջեւ վկայութիւն տաք: **19** Բայց երբ մատնեն ձեզ՝ մի՛ հոգաք թէ ի՞նչպէս կամ ի՞նչ պիտի խօսիք, որովհետեւ այն ժամուն ձեզի պիտի տրուի ձեր խօսելիքը. **20** որովհետեւ դուք չէ՛ք որ պիտի խօսիք, այլ ձեր Հօրը հոգին պիտի խօսի ձեր ներսը:

21 Եղբայրն իր եղբայրը պիտի մատնէ մահուան, եւ հայրը՝ իր որդին, եւ որդիները իրենց հայրերուն դէմ պիտի ելլեն ու պիտի սպաննեն զանոնք, **22** եւ իմ անունիս համար ամէնուն ատեղի պիտի ըլլաք:

14 – Ոտքերէն փոշին քօթափել բացատրութիւնը՝ մէկու մը հետ ամէն յարաբերութիւն խզել կը նշանակէ:

բայց ո՛վ որ մինչեւ վերջ համբերէ՝ ան պիտի փրկուի: **23** Եւ երբ այս քաղաքին մէջ հալածեն ձեզ՝ ուրիշ քաղաք մը փախէք, եւ եթէ հոն ալ հալածեն՝ միւսը փախէք: ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի՝ թէ պիտի չկարենաք սպառել Իսրայէլի քաղաքները, մինչեւ որ գայ Մարդու Որդին:

Քաջալերական յորդոր

24 Աշակերտը իր վարդապետէն վեր չէ, եւ ոչ ալ ծառան՝ իր տիրոջմէն: **25** Բաւական է աշակերտին համար՝ որ իր վարդապետին նման ըլլայ, եւ ծառային՝ իր տիրոջ պէս: Եթէ տանտէրը Բէեղզեբուղ կոչեցին, ո՛րչափ աւելի՝ անոր ընտանիքին անդամները:

Անկեղծ Խօսիլ եւ Զվախմալ

Մրկ 8, 38. Ղկ 9, 26. 12, 2-9

26 Ուստի մի՛ վախնաք անոնցմէ, որովհետեւ չկայ ծածուկ բան որ չյայտնուի, ոչ ալ գաղտնիք՝ որ չգիտցուի: **27** Ինչ որ խաւարին մէջ կ'ըսեմ ձեզի՝ դուք լոյսին մէջ ըսէք, եւ ինչ որ ձեր ականջին փսփսալով ըսուի՝ դուք տանիքներու վրայ քարոզեցէք:

28 Մի՛ վախնաք անոնցմէ որ մարմինը կը սպաննեն, բայց չեն կրնար հոգին սպաննել: Այլ վախցէք անկէ՝ որ կրնայ հոգին ու մարմինը կորուստի մատնել գեհենի մէջ: **29** Չէ՞ որ երկու ճնճղուկներ մէկ դանկի կը ծախուին, սակայն անոնցմէ ո՛չ մէկը գետին կ'իյնայ առանց ձեր Հօր: **30** Բայց ձեր գլխուն մագե՛րն անգամ համրուած են: **31** մի՛ վախնաք ուրեմն, դուք շատ ճնճղուկներէ աւելի յարգի էք:

32 Ով որ գիտ դաւանի մարդոց առջեւ՝ ես ալ գի՛նքը պիտի դաւանիմ Հօրս առջեւ որ երկինքն է: **33** Եւ ով որ ուրանայ գիտ մարդոց առջեւ՝ ես ալ գի՛նքը պիտի ուրանամ Հօրս առջեւ որ երկինքն է:

23 – Առաքեալներու պարտքն է բոլոր աշխարհին քարոզել Աւետարանի վարդապետութիւնը մինչեւ գալուստը Քրիստոսի՝ վերջին դատաստանի օրը: Այն որ պաշտօնն ունի Քրիստոսի հօտին մէկ մասը հովուելու, պարտաւոր է մնալ անոր մօտ, երբ հարկը ստիպէ, որպէս զի չվտանգուի հաւատացեալներու հոգւոյն փրկութեան (հոգ հոգւոցի) գործը:

25 – Բեեղզբուղ, այսինքն սատանաներու իշխան:

Սուրբ Խաչ, Նեղուքիւն

Մրկ 8, 34-35. Ղկ 9, 23-24. 12, 51-53. 14, 26-27

34 Մի՛ կարծէք թէ ես եկած եմ խաղաղութիւն բերելու երկրի վրայ. խաղաղութիւն բերելու չե՛մ եկած, այլ՝ սուր: **35** Որովհետեւ եկայ տղան իր հօրմէն, աղջիկը իր մօրմէն եւ հարսը իր կեսուրէն բաժնելու. **36** եւ մարդուն թշնամին՝ իր ընտանիքն է:

Հրաժարիլ Անձէն. Հետեւիլ Յիսուսի

37 Ո՛վ որ իր հայրը կամ մայրը աւելի կը սիրէ քան զիս՝ արժանի չէ ինծի. ո՛վ որ իր տղան կամ աղջիկը աւելի կը սիրէ քան զիս՝ արժանի չէ ինծի: **38** Եւ ո՛վ որ չ'առնէր իր խաչն ու ետեւէս չի գար՝ արժանի չէ ինծի: **39** Ո՛վ որ կը գտնէ իր անձը, պիտի կորսնցնէ զայն, եւ ո՛վ որ ինծի համար իր անձը կը կորսնցնէ՝ պիտի գտնէ զայն:

Մրկ 9, 40

40 Ով որ ձեզ կ'ընդունի՝ զիս կ'ընդունի, եւ ով որ զիս կ'ընդունի՝ կ'ընդունի զայն՝ որ զիս ղրկած է: **41** Ով որ մարգարէ մը կ'ընդունի իբրեւ մարգարէ՝ մարգարէի վարձք կ'առնէ, եւ ով որ արդար մը կ'ընդունի իբրեւ արդար՝ արդարի վարձք կը ստանայ: **42** Եւ ով որ այս փոքրիկներէն մէկուն բաժակ մը միայն պաղ ջուր կը խմցնէ աշակերտի անունով, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի՝ պիտի չկորսնցնէ իր վարձքը»:

Յիսուսը Կը Վկայէ Յովհաննէս Մկրտիչին Մասին

Ղկ 7, 18-35

11 **1** Երբ Յիսուս աւարտեց տասներկու աշակերտներուն ուղղուած պատուէրները, մեկնեցաւ այն տեղէն՝ անոնց քաղաքներուն մէջ քարոզելու եւ սորվեցնելու համար: **2** Իսկ Յովհաննէս, բանտին մէջ լսելով Յիսուսի գործերը, իր աշակերտներուն միջոցաւ հարցնելու ղրկեց. **3** «Դուք անիկա՞ ես որ պիտի գար՝ թէ ուրիշի մը սպասեմք»: **4** Յիսուս պատասխանեց

անոնց ըսելով. «Գացէ՛ք պատմեցէ՛ք Յովհաննէսին ինչ որ լսեցիք եւ տեսաք. **5** կոյրերը կը տեսնեն, կաղերը կը քալեն, բորոտները կը մաքրուին, խուլները կը լսեն ու մեռեալները յարութիւն կ'առնեն, եւ աւետարանը աղքատներուն կը քարոզուի. **6** եւ երանի՛ անոր՝ որ իմ պատճառովս չի գայթակղիր»:

Գովեստ Յովհաննէս Մկրտիչի

7 Երբ անոնք գացին՝ Յիսուս սկսաւ ժողովուրդին ըսել Յովհաննէսի մասին. «Ի՞նչ տեսներու գացիք անապատին մէջ. հովէն շարժող եղէ՞՞գ մը: **8** Հապա ի՞նչ տեսներու գացիք. փափկազգեստ մա՛րդ մը: Ահա՛, փափուկ զգեստներ հագնողները թագաւորներու տուններու մէջ են: **9** Հապա ի՞նչ տեսներու գացիք, մարգարէ՞՞ մը. այո՛, կ'ըսեմ ձեզի, աւելի՛ քան մարգարէ մը: **10** Որովհետեւ ասո՛ր մասին է որ գրուած է. «Ահա ես իմ պատգամաւորս կը դրկեմ՝ առջեւդ, որպէսզի բու մանապառիդ պատրաստէ առջեւդ»:

11 Զշմարի՛տ կ'ըսեմ ձեզի. կնոջմէ ծնածներուն մէջ Յովհաննէս Մկրտիչէն աւելի մեծ մէկը չէ եղած. բայց երկինքի արքայութեան մէջ՝ ամէնէն փոքրը անկէ աւելի մեծ է: **12** Եւ Յովհաննէս Մկրտիչի օրերէն մինչեւ այսօր, երկինքի արքայութիւնը կը բռնաբարուի, եւ զօրաւորները կը յափշտակեն զայն: **13** Որովհետեւ բոլոր Մարգարէներն ու Օրէնքը մինչեւ Յովհաննէս մարգարէացան:

Բը՝ պիտի կորսնցնէ իր յաւիտեական կեանքը. իսկ այն որ Քրիստոսի սիրոյն համար կը կորսնցնէ իր երկրաւոր կեանքը՝ պիտի ստանայ յաւիտեական կեանքը:

Գլ. 11, 5 – Յիսուս թեւ ուղղակի չ'ըսեր՝ ես եմ Մեսիան՝ որու դու կը սպասէ, սակայն աւելի դիւրիմաց եւ համոզիչ խօսքերով կը հաստատէ զայն, քան եթէ իրեն ուղղուած հարցումին՝ հանդիսաւոր շեշտով մը՝ Այո՛, պատասխանած ըլլար: Քրիստոս կոչուի կ'ընէ իր գործած հրաշքներուն, որոնք անհերքելի կերպով կ'ապացուցանեն թէ ինքն է Նսայի մարգարէին (35, 5-6. 61, 1) նախագուշակած Մեսիան:

11 – Այս համեմատութիւնը կապ չունի Յովհաննէս Մկրտիչի սրբութեան հետ: Իրկիչը կ'ուզէ միայն շեշտել, թէ ո՛րքան գերազանց է Նոր Կտակարանի փրկութեան կարգը Հին Կտակարանի փրկութեան կարգէն, որուն վերջին մարգարէն էր Յովհաննէս:

12 – Իմաստը սա՛՛ է. Երկինքի արքայութիւնը պատերազմով ու բռնութեամբ միայն կարելի է ձեռք բերել: Եւ կամ, ինչպէս կը մեկնէ Ս. Ոսկեբերան, երկինքի արքայութիւնը անոնց միայն կը տրուի, որոնք կը փնտռեն զայն եռանդագին:

14 Եւ եթէ կ'ուզէք ընդունիլ՝ ա'ն է Եղիան որ պիտի գար: **15** Ո՛վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ:

Սպառնալիք կարծրասիրտերուն

Ղկ. 7, 34-35

16 Որո՞ւ նմանցնեմ այս սերունդը. կը նմանի այն մանուկնե-րուն որ հրապարակներու վրայ կը նստին, իրենց ընկերները կը կանչեն եւ կ'ըսեն. **17** «Մենք փող զարկինք ձեզի համար եւ դուք չպարեցիք, մենք ողբացինք եւ դուք չլացիք»:

18 Յովհաննէս եկաւ, որ ո՛չ կ'ուտէր եւ ո՛չ կը խմէր, եւ ըսին՝ դիւահար է: **19** Եկաւ Մարգու Որդին, որ կ'ուտէ եւ կը խմէ. եւ կ'ըսեն. «Ահա կերող եւ խմող մարդ մը, մաքսաւորներու եւ մեղա-ւորներու բարեկամ: Եւ արդարացաւ իմաստութիւնը՝ իր որդիներէն»:

Վայ Անհաւատարիմ Քաղաքներուն

Մտք 10, 15. Ղկ 10, 13-15

20 Այն ատեն սկսաւ նախատել այն քաղաքները որոնց մէջ կա-տարուեցան իր հրաշքներէն շատերը, եւ անոնք չապաշխարեցին:

21 «Վա՛յ քեզի, Քորազին, վա՛յ քեզի, Բեղսայիդա, որովհետեւ եթէ Տիւրոսի եւ Սիդոնի մէջ կատարուած ըլլային այն հրաշքները որ ձեր մէջ կատարուեցան՝ անոնք շատոնց արդէն քուրճով եւ մո-խիրով ապաշխարած կ'ըլլային: **22** Բայց կ'ըսե՛մ ձեզի. դատաստա-նի օրը աւելի դիւրին պիտի ըլլայ Տիւրոսի եւ Սիդոնի՝ քան ձեզի համար: **23** Եւ դո՛ւն, Կափառնառում, մինչեւ երկինք պիտի չբարձ-րանաս, այլ մինչեւ դժոխք պիտի իջնես. որովհետեւ եթէ Սոդոմի մէջ գործուած ըլլային այն հրաշքները որ քու մէջդ գործուեցան՝ դուցէ ան մինչեւ այսօր կանգուն մնար: **24** Բայց կ'ըսե՛մ ձեզի, Սո-

19 – Յիսուս սովորական մարդոց նման կ'ապրի: Հրեայ ժողովուրդը յամառ ու փառաստուկ տղոց կը նմանի, որ ներհակը կը գործէ այն բանին՝ ինչ որ պետք է ընէր (16, 17): Չկայ սրբակեաց ու աստուածաճանոյ անձ մը, որ կարող ըլլայ գոհացնել այդ ժողովուրդը: Եւ սակայն Քրիստոսի փաղցրութեան եւ Յովհաննէս Մկրտիչի խստակրօնութեան վրայ կայացած է ճշմարիտ իմաստութիւնը:

դոմացիներու երկրին համար աւելի դիւրին պիտի ըլլայ դատաստանին օրը՝ քան քեզի»:

Գոհութիւն երկնաւոր Հօր

(Ղկ 10, 21-22)

25 Այն ժամանակ Յիսուս սկսաւ ըսել. «Շնորհակալ եմ քեզի, Հայր, Տէր երկինքի եւ երկրի, որ այս բաները ծածկեցիր իմաստուններէն եւ գիտուններէն եւ յայտնեցիր մանուկներուն:

26 Այո՛, Հայր, որովհետեւ այսպէս հաճոյ եղաւ քեզի: **27** Ամէն ինչ տրուեցաւ ինծի Հօրմէս: Եւ ոչ ոք կը ճանչնայ Որդին՝ եթէ ոչ Հայրը, ոչ ոք կը ճանչնայ Հայրը եթէ ոչ Որդին եւ նա՝ որուն ուզէ Որդին յայտնել:

28 Եկէ՛ք ինծի, դուք բոլորդ որ յոգնած ու բեռնաւորուած էք, եւ ես հանգիստ պիտի տամ ձեզի: **29** Առէ՛ք իմ լուծս ձեր վրայ, եւ սորվեցէ՛ք ինծմէ՝ որ հեզ եմ եւ սրտով խոնարհ, ու հանգիստը պիտի գտնէք ձեր հոգիներուն: **30** Որովհետեւ իմ լուծս քաղցր է եւ բեռս՝ թեթեւ»:

Շաբաթը եւ փարիսեցիները

Մրկ 2, 23-29. Ղկ 6, 1-5

12 **1** Շաբաթ օր մը, Յիսուս արտերու մէջէն կ'անցնէր. աշակերտները անօթեցած ըլլալով՝ սկսան հասկ փրցնել եւ ուտել: **2** Փարիսեցիները, այս տեսնելով, ըսին անոր. «Նայէ ի՛նչ կ'ընեն աշակերտներդ. բան մը՝ որ թոյլ տրուած չէ շաբաթ օրը ընել»: **3** Յիսուս պատասխանեց. «**Չէ՞ք** կարդացած դուք թէ ի՛նչ ըրաւ Դաւիթ երբ անօթեցաւ, ինքը եւ իր հետ եղողները:

25 – Անոնք որ իրենց գիտութեամբ կը գերազանցէին ուրիշները, ինչպէս հրեայ օրէնագէտները, ոչինչ կարողացան հասկնալ Քրիստոսի բարոգութենէն. մինչդեռ ամէն գիտութենէ գուրկ գալիլիացի ձկնորսները պայծառ կերպով կարող եղան ըմբռնել զայն: Այս իրողութիւնը, տարակոյս չկայ թէ եղած է երկնաւոր Հօր մէկ մասնաւոր կարգադրութեամբ:

Գլ. 12, 1 – Աստուծային օրէնքը կը թոյլատրէր մամն արարք մը (Բ. Օր 23, 25). իսկ մարդկայինը կամ փարիսեցիականը կ'արգիլէր:

4 Ինչպէ՛ս մտաւ Աստուծոյ տունը եւ կերաւ առաջաւորութեան հացը, որ թոյլ տրուած չէր ուտել ո՛չ իրեն եւ ո՛չ ալ իր հետեւորդներուն, այլ մի՛այն քահանաներուն: **5** Կամ չէ՞ք կարդացած Օրէնքին մէջ՝ թէ քահանաները չաբաթ օրերը տաճարին մէջ կը պղծեն չաբաթը եւ անմեղ են: **6** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի՝ թէ հոս տաճարէն աւելի մեծ մէկը կայ: **7** Եթէ գիտնայիք թէ ի՛նչ ըսել է «Ողորմութի՛ւն կ'ուզեմ եւ ո՛չ գոհ», այն ատեն անմեղները չէիք դատապարտեր: **8** Որովհետեւ Մարդու Որդին չաբաթին ալ տէրն է»:

Գօսացած ձեռքը

Մրկ 3, 1-6. Ղկ 6, 6-11

9 Յիսուս, անկէ մեկնելով՝ եկաւ անոնց ժողովարանը: **10** Հոն մարդ մը կար, որուն ձեռքը գօսացած էր. հարցուցին Յիսուսին թէ օրինաւո՞ր է չաբաթ օրը մէկը բժշկել, որպէսզի չարախօսութիւն ընեն անոր դէմ: **11** Եւ ան պատասխանեց. «Ո՞վ է այն մարդը ձեր մէջ, որ ոչխար մը ունի, որ չաբաթ օրը փոսը կ'իյնայ. զայն պիտի չըռնէ՞ ու դուրս պիտի չհանէ՞»: **12** Արդ, ո՛րչափ աւելի կ'արժէ մարդը քան ոչխարը. ուստի օրինաւոր է չաբաթ օրը բարիք ընել»: **13** Ապա ըսաւ մարդուն. «Երկարէ՛ ձեռքդ». եւ ան երկարեց, եւ ձեռքը առողջ դարձաւ միւսին պէս: **14** Իսկ փարիսեցիները, դուրս ելլելով, անոր դէմ խորհուրդ ըրին թէ ի՛նչպէս մէջտեղէն վերցնեն զինքը:

Յիսուս Տիրոջ Ծառան է

15 Երբ Յիսուս իմացաւ, մեկնեցաւ անկէ. չատ ժողովուրդ

4 – Առաջաւորութեան հացը տասներկու անխմոր հացերն են, որոնք Սրբութիւն Սրբութեանցի առջեւ, սեղանի մը վրայ կը կենային, եւ շաբաթն անգամ մը կը նորոգուէին: Այդ հացերը, քահանաները միայն կրնային փաշակել տաճարին մէջ: Արդ, Ս. Գիրքը չի պարսուեր ո՛չ Դաւիթը, ո՛չ ալ քահանան, կարօտութենէ ստիպուած՝ այդպիսի գործ մը ըրած ըլլալնուս համար: Հետեւաբար այս գործն ալ, որ շատ աւելի անմշակաւ քան մըն է, միեւնոյն պատճառաւ թոյլ տրուած է:

5 – Քահանաներն ինքնին, սուրբ տեղոյն մէջ, նոյն իսկ շաբաթ օրերը գոհեր կը գնուին եւ կը պատրաստեն զանոնք: Հետեւաբար շաբաթի օրէնքին խստութիւնն ալ իր բացառութիւնն ունի:

անոր ետեւէն գնաց եւ ամէնքն ալ բժշկեց: **16** Եւ խստիւ պատուիրեց անոնց որ մարդու չյայտնեն ինչ որ ըրած էր, **17** որպէսզի կատարուի Եսայի մարգարէին բերնով ըսուած խօսքը. **18** «Ահա՛ իմ ծառաս գոր ընտրեցի եւ իմ սիրելիս՝ որուն ես հանեցայ. իմ հոգիս անոր վրայ պիտի դնեմ եւ ան արդարութիւն պիտի փարոզէ հեթանոսներուն. **19** ո՛չ պիտի վիճի, ո՛չ պիտի աղաղակէ, եւ անոր ձայնը ո՛չ ոք պիտի լսէ հրապարակներու վրայ: **20** Զախջախուած եղէգը պիտի չփշրէ, առկայծ պատրոյգը պիտի չմարէ, մինչեւ որ յաղթանակել տայ արդարութեան. **21** եւ հեթանոսները անոր անունի՛ն վրայ պիտի դնեն իրենց յոյսը»:

Կոյր ու համր դիւահարը

Մրկ 3, 20–30. Ղկ 11, 14–23. 12, 10

22 Այն ատեն Յիսուսի բերին կոյր ու համր դիւահար մը, եւ ան բժշկեց զայն, այնպէս որ համր ու կոյրը կը խօսէր ու կը տեսնէր: **23** Բոլոր ժողովուրդը զարմացած կ'ըսէր. «Միթէ ա՞յս է Քրիստոսը, Դաւիթի որդին»: **24** Իսկ երբ փարիսեցիները այս լսեցին, ըսին. «Ասիկա դեւերը ուրիշ միջոցով չի հաներ, բայց եթէ Բէեղզբեռուղով՝ դեւերու իշխանին զօրութեամբ»:

25 Յիսուս, իմանալով անոնց միտքը՝ ըսաւ. «Ամէն թագաւորութիւն որ ինքնիր մէջ բաժնուած է՝ կը կործանի, եւ ամէն քաղաք կամ տուն, որ ինքնիր մէջ բաժնուած է՝ կ'անդուն չի մնար: **26** Եւ եթէ սատանան սատանայ կը հանէ, ինքնիր անձին մէջ բաժնուած է. ուրեմն ի՞նչպէս կ'ընայ տեւել անոր թագաւորութիւնը: **27** Եւ եթէ ես Բէեղզբեռուղով կը հանեմ, ձեր որդիները ինչպէ՞ս պիտի հանեն զանոնք. անոր համար՝ անո՛նք պիտի ըլլան ձեր դատաւորները: **28** Իսկ եթէ ես Աստուծոյ հոգիով կը հանեմ դեւերը, ուրեմն հասած է ձեր վրայ Աստուծոյ արքայութիւնը:

29 Կամ ի՞նչպէս կ'ընայ մէկը զօրաւոր մարդու մը տունը մտնել եւ անոր կարասիները յափշտակել՝ եթէ նախ չկապէ զօրաւոր մարդը եւ յե՛տոյ անոր տունը կողոպտէ: **30** Ո՛վ որ ինծի հետ չէ՝ հակառակ է ինծի, ո՛վ որ ինծի հետ չի ժողովեր՝ կը ցրուէ:

Սուրբ Հոգիին դեմ գործուող մեղքը

31 Ասոր համար կ'ըսեմ ձեզի՝ ամէն մեղք եւ հայհոյութիւն պիտի ներուի մարդոց, բայց Հոգիին դէմ եղած հայհոյութիւնը պիտի չներուի: **32 Եւ ով որ Մարդու Որդիին դէմ խօսք մը ըսէ՝ պիտի ներուի անոր. բայց եթէ Սուրբ Հոգիին դէմ խօսի՝ պիտի չներուի անոր, ո՛չ այս աշխարհիս մէջ ո՛չ ալ հանդերձեալին:**

Մտք 7, 16-17. Ղկ 46, 43-45

33 Կա՛մ բարի կը համարիք ծառը եւ անոր պտուղը՝ բարի, կա՛մ ծառը չար կը համարիք եւ անոր պտուղն ալ՝ չար. որովհետեւ ծառը իր պտուղէն կը ճանչցուի: **34 Իժերո՛ւ ձագեր, ի՞նչպէս կրնաք բարի խօսիլ, դուք՝ որ չար էք. որովհետեւ սրտի առատութենէ՛ն կը խօսի բերանը:** **35 Բարի մարդը բարի բաներ կը հանէ իր սրտին բարի գանձերէն. չար մարդը իր սրտին չար գանձերէն՝ չար բաներ կը հանէ:** **36 Բայց կ'ըսեմ ձեզի՝ թէ ամէն դատարկ խօսքի համար զոր կը խօսին մարդիկ, հաշիւ պիտի տան դատաստանին օրը:** **37 Որովհետեւ քու խօսքերէ՛դ պիտի արդարանաս եւ քու խօսքերէ՛դ պիտի դատապարտուիս»:**

Յովնան մարգարէին նշանը

Մտք 16, 1-4. Մրկ 8, 11-12. Ղկ 11, 29-32

38 Այն ատեն, դպիրներէն եւ փարիսեցիներէն ոմանք ըսին. «Վարդապե՛տ, կ'ուզենք քեզմէ նշան մը տեսնել»: **39 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Չար եւ չնացող ազգը նշան կ'ուզէ եւ ուրիշ նշան պիտի չտրուի անոր՝ բայց միայն Յովնան մարգարէին նշա-**

31 – Կուրուքիւնն ու Յիսուսի անձին դեմ անհաշտ ատելութիւնը մինչեւ իսկ Ս. Հոգիին դեմ մեղանշելու առաջնորդեց փարիսեցիները: Այս մեղքը կը կայանայ յամառօրէն Աստուծոյ ընդդիմանալու վրայ: Այս վիճակին մէջ յարատեւողը՝ չի կրնար ընդունիլ մեղքերու թողութիւն: Սակայն Աստուած ամենաբարին չի զլանար այլուստ բաւականաչափ շնորհք տալ այնպիսիին, որպէս զի դարձի գայ եւ ապաշխարէ: Մարդ ցորչափ կ'ապրի, իրաւունք չունի բնաւ յուսահատելու, որովհետեւ Աստուծոյ անսահման ողորմութիւնը չ'ուզեր մահը մեղաւորին, այլ անոր դարձն ու փրկութիւնը:

32 – Այս տեղիքէն կը հետեւի քաւարանի գոյութիւնը, բայց նաեւ դժոխքի պատիժներուն յաւիտեանականութիւնը:

նը. **40** որովհետեւ, ինչպէս Յովնան կէտին փորը մնաց երեք օր եւ երեք գիշեր, այնպէս ալ Մարգու Որդին պիտի մնայ երկրին սիրտը՝ երեք օր եւ երեք գիշեր: **41** Նինուէացիները դատաստանին օրը այս ազգին դէմ պիտի ելլեն ու պիտի դատապարտեն զայն, որովհետեւ անոնք Յովնանի քարոզութեամբ զղջացին, եւ սակայն Յովնանէն աւելի մեծը կայ հոս: **42** Հարաւի թագուհին դատաստանին օրը այս ազգին դէմ պիտի ելլէ եւ պիտի դատապարտէ զայն, որովհետեւ երկրի ծայրերէն եկաւ ան՝ Սողոմոնի իմաստութիւնը լսելու. եւ սակայն Սողոմոնէն աւելի մեծը կայ հոս:

Պիղծ ոգիները

Ղկ 11, 24-26

43 Բայց երբ պիղծ ոգին մարդէ մը ելլէ՝ անջրդի տեղեր կը շրջի, հանգիստ կը փնտռէ ու չի գտներ. **44** այն ատեն կ'ըսէ. Դառնամ իմ տունս ուրկէ ելայ, եւ կուգայ կը գտնէ զայն պարապ, աւրուած եւ զարդարուած: **45** Այն ատեն կ'երթայ եւ իր հետ կ'առնէ ուրիշ եօթը դեւեր, իրմէ աւելի չար, եւ մտնելով՝ կը բնակի հոն. ու այն մարդուն վերջին վիճակը առաջինէն աւելի գէշ կ'ըլլայ: Այսպէս ալ պիտի ըլլայ այս չար ազգին համար:

Յիսուսի ձշմարիտ Ազգականները

Մրկ 3, 31-35. Ղկ 8, 19-21

46 Մինչդեռ ժողովուրդին կը խօսէր, ահա մայրն ու եղբայրները, դուրսը կեցած՝ կ'ուզէին իրեն հետ խօսիլ: **47** Մէկը ըսաւ անոր. «Ահա մայրդ ու եղբայրներդ դուրսը կեցած են եւ կ'ուզեն քեզի հետ խօսիլ»: **48** Յիսուս պատասխանեց իրեն հետ խօսողին եւ

46 – Յիսուսի «եղբայրները» իր հարազատ եղբայրները չէին, այլ՝ հօրեղբոր որդիները: Հին Կտակարանին մէջ արդէն մերձաւոր ազգական մը եղբայր կը կոչուէր: Հրեաները ընտանիքի բոլոր անդամները ընդարձակ առումով եղբայր ու քոյր կ'անուանէին: Յիսուսի եղբայր կոչուածներու անուններն են՝ Յակոբոս, Սիմոն (Մտք 13, 55. Մրկ 6, 3): Իբր հայր Յակոբոսի եւ իր երեք եղբայրներուն, Նոր Կտակարանի մէջ կը յիշատակուի Ալփէոս անուն անձ մը (Մտք 10, 3. Մրկ 3, 18. Ղուկ 6, 15), եւ իբր մայր՝ Մարիամ, Աստուածամօր մէկ «քոյրը» (ազգականը), (Հմմտ Մտք 27, 56. Մրկ 15, 40, 47. Յովհ 19, 25):

ըսաւ. «Ո՞վ է իմ մայրս կամ որո՞նք են իմ եղբայրներս»: **49** Եւ ձեռքը աշակերտներուն երկարելով, ըսաւ. «Ահա՛ւասիկ իմ մայրս եւ եղբայրներս. **50** որովհետեւ ով որ երկնաւոր Հօրս կամքը կը կատարէ, ա՛ն է իմ եղբայրս, քոյրս եւ մայրս»:

Սերմնացանին առակը

Մրկ 4, 3-9. Ղկ 8, 5-8

13 **1** Այդ օրը, Յիսուս, տունէն ելլելով՝ ծովեզերքը նստաւ. **2** եւ շուրջը ա՛յնքան ժողովուրդ հաւաքուեցաւ՝ որ նաւակ մտաւ ու նստաւ, մինչ ամբողջ ժողովուրդը ծովեզերք կեցած էր: **3** Շատ բաներ առակներով խօսեցաւ անոնց եւ ըսաւ. «Ահա սերմնացանը ելաւ սերմանելու համար, **4** եւ ցանելու ատեն, մաս մը ինկաւ ճամբուն վրայ, եւ երկինքի թռչունները եկան ու կերան: **5** Ուրիշ մաս մը ինկաւ ժայռոտ տեղ մը, ուր շատ հող չկար, **6** եւ շուտով բուսաւ, բայց երբ արեւը ծագեցաւ՝ սաստիկ տաքէն այրեցաւ, եւ քանի արմատ չունէր՝ չորցաւ: **7** Ուրիշ մաս մըն ալ փուչերու մէջ ինկաւ, եւ փուչերը ելան ու խեղդեցին զայն: **8** Իսկ ուրիշ մըն ալ՝ լաւ հողի մէջ ինկաւ ու պտուղ տուաւ. մէկի տեղ՝ հարիւրաւոր, մէկի տեղ՝ վաթսուռաւոր եւ մէկի տեղ՝ երեսնաւոր: **9** Ով որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

Ինչու Յիսուս Առակներով Կը Խօսի

Մրկ 4, 10-12. Ղկ 8, 9-10

10 Աշակերտները, մօտենալով անոր՝ ըսին. «Ինչո՞ւ առակներով կը խօսիս անոնց հետ»: **11** Յիսուս պատասխանեց. «Որովհետեւ ձեզի՛ տրուած է գիտնալ երկինքի արքայութեան խորհուրդները, իսկ

Գլ. 13, 1 – Առակը պատկերաւոր պատմութիւն մըն է, որուն նպատակն է՝ սովորական կեանքէ վերցուած դէպքէ մը, բարձրագոյն կարգի բան մը դիւրահասկնալի կերպով բացատրել: Այս կերպ տրվեցնելու եղանակը շատ սովորական էր Արեւելի մէջ:

11 – Այն վարդապետութիւնները, զորս մարդը իր մտքին քնական լոյսովը չի կրնար գիտնալ, այլ Աստուծոյ յայտնութենէն իմացած է զանոնք, եւ որոնց հաւատալ անհնար է առանց Աստուծոյ օգնութեան:

անոնց՝ չէ՛ տրուած: **12** Որովհետեւ ունեցողին պիտի տրուի առատօրէն, իսկ չունեցողէն՝ ունեցածն ալ պիտի առնուի: **13** Անոր համար առականերով կը խօսիմ անոնց հետ, որովհետեւ անոնք, տեսնելով հանդերձ՝ չեն տեսներ, եւ լսելով հանդերձ՝ չեն լսեր եւ չեն հասկնար: **14** Եւ անոնց մէջ կը կատարուի Յսայիի մարգարէութիւնը, որ կ'ըսէ. Լսելով պիտի լսէք եւ պիտի չիմանաք, եւ տեսնելով պիտի տեսնէք ու պիտի չտեսնէք. **15** որովհետեւ այս ժողովուրդին սիրտը քանձառացած է եւ իրենց ականջները ծանր կը լսեն եւ աչքերը փակուած են, որպէսզի երբեք չտեսնեն իրենց աչքով եւ չլսեն իրենց ականջով եւ չիմանան իրենց սրտով ու դարձի գան եւ ես բժշկեմ գանոնք:

16 Բայց երանի՛ ձեր աչքերուն՝ որ կը տեսնեն, եւ ականջներուն՝ որ կը լսեն: **17** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. չա՛տ մը մարգարէներ եւ արդարներ փափաքեցան տեսնել ինչ որ դուք կը տեսնէք, եւ չտեսան, **18** եւ լսել ինչ որ դուք կը լսէք, եւ չլսեցին:

Սերմանողին Առակին բացատրութիւնը

Մրկ 4, 13-20. Ղկ 8, 11-15

Եւ հիմա, լսեցէք սերմնացանին առակը. **19** երբ մէկը արքայութեան խօսքը կը լսէ առանց հասկնալու՝ կու գայ չարը եւ կը յափըշտակէ անոր սրտին մէջ ցանուածը. ա՛յս է ճամբուն վրայ ինկածը: **20** Իսկ քարոտ տեղը ինկածը ա՛ն է՝ որ երբ կը լսէ խօսքը, իսկոյն ուրախութեամբ կ'ընդունի. **21** բայց որովհետեւ արմատ չունի իր մէջը, քիչ ժամանակ կը տեւէ. երբ նեղութիւն եւ հալածանքներ ըլլան խօսքին համար՝ իսկոյն կը գայլթակդի: **22** Իսկ փուշերուն մէջ ինկածը ա՛ն է՝ որ երբ կը լսէ խօսքը, աշխարհի հոգերը եւ հարստութեան պատրանքները կը խեղդեն խօսքը եւ ան անպտուղ կը մնայ: **23** Իսկ լաւ հողի մէջ ցանուածը ա՛ն է՝ որ երբ կը լսէ խօսքը, կը հասկնայ եւ պտուղ կու տայ, մէկի տեղ հարիւր, մէկի տեղ վաթսուոն, մէկի տեղ երեսուոն»:

12 – Բարի կամք ունեցողը դիւրաւ կը ստանայ Աստուծոյ շնորհքներու առատութիւն ու մտքի լուսաւորութիւն՝ երկնային խորհուրդներու աւելի եւս խելամուտ ըլլալու: Ասոր հակառակ, բարի կամք չունեցողը՝ բարձրագոյն բաներու վրայ իր ունեցած քիչ մը ծանօթութիւնն ալ դիւրաւ կը կորսնցնէ:

Որոմներու առակը

24 Ուրիշ առակ մըն ալ պատմեց անոնց եւ ըսաւ. «Երկինքի արքայութիւնը նման է մարդու մը, որ լաւ սերմ ցանցց իր արտին մէջ: **25** Եւ մարդոց քնացած ատեն՝ թշնամին եկաւ, ցորենին վրայ որոմ ցանցց ու գնաց: **26** Երբ խոտը բուսաւ եւ պտուղ տուաւ, այն ատեն որոմն ալ երեւցաւ: **27** Տանտիրոջ ծառաները, մօտենալով իրեն, ըսին. Տէ՛ր, դուն լաւ սերմ ցցանցցի՞ր արտիդ մէջ. ուրեմն ուրկէ՞ բուսաւ այս որոմը: **28** Տէ՛րը ըսաւ անոնց. Թշնամի մը ըրած է ատիկա: Մառանները հարցուցին. Կ'ուզե՞ս որ երթանք քաղենք: **29** Ո՛չ, պատասխանեց տէրը, գուցէ որոմը քաղելու ատեն՝ ցորենն ալ հետը հանէք: **30** Թողէ՛ք որ երկուքը միասին աճին մինչեւ հունձք, եւ հունձքի ժամանակ հնձողներուն կ'ըսեմ. Նախ որոմը քաղեցէ՛ք եւ խուրձեր կապեցէ՛ք ալրելու համար, իսկ ցորենը շտեմարանիս մէջ ժողվեցէ՛ք»:

Մանանիսի հատիկը եւ խմորը

(Մրկ 4, 30-32. Ղկ 13, 18-19)

31 Ուրիշ առակ մըն ալ պատմեց անոնց եւ ըսաւ. «Երկինքի արքայութիւնը կը նմանի մանանիսի հատիկին, զոր մարդ մը առաւ եւ իր արտին մէջ ցանցց. **32** անիկա բոլոր սերմերէն փոքր է, եւ երբ աճի՝ բոլոր տունկերէն աւելի մեծ է ու ծառ կը դառնայ, այնպէս որ երկինքի թռչունները կուգան կը թառին անոր ճիւղերուն վրայ»:

Մրկ 4, 33-34. Ղկ 13, 20-21

33 Ուրիշ առակ մըն ալ պատմեց անոնց եւ ըսաւ. «Երկինքի արքայութիւնը կը նմանի թթխմորի՝ զոր կին մը, առնելով, երեք գրիւ ալիւրի մէջ խառնեց մինչեւ որ ամբողջը խմորուեցաւ»:

31 – Մանանիսի հատիկին նմանութեամբ Քրիստոս մեր առջեւ կը պատկերացնէ Աստուծոյ թագաւորութեան ծաւալումը երկրի վրայ, անոր աննշմարելի ծագումէն սկսելով, մինչեւ անոր համապարփակ մեծութիւնը:

33 – Թթխմորի նմանութեամբը, Քրիստոս կ'ուզէ քացատրել մեզի Աստուծոյ թագաւորութեան յատուկ ա՛յն ներքին գործութիւնը, որ կարող է աշխարհը կերպարանափոխել:

34 Յիսուս այս բոլորը առականերով խօսեցաւ ժողովուրդին, եւ առանց առակի բան մը չէր խօսէր անոնց. **35** որպէսզի կատարուի մարգարէին բերնով ըսուած խօսքը. «Առականերով պիտի բանամ բերանս, եւ աշխարհի սկիզբէն ծածկուածները պիտի յայտնեմ»:

Մեկնութիւն որոմմեքու առակին

36 Այն ատեն Յիսուս, ժողովուրդը արձակելով, տուն դարձաւ. աշակերտները մօտեցան իրեն եւ ըսին. «Բացատրէ՛ մեզի արտի որոմմեքուն առակը»: **37** Յիսուս պատասխանեց անոնց եւ ըսաւ. «Լաւ սերմ ցանողը՝ Մարգու Որդին է. **38** արտը՝ աշխարհս է, եւ լաւ սերմերը՝ արքայութեան որդիներն են, իսկ որոմմ ալ չարին որդիներն են. **39** թշնամին որ ցանեց որոմը՝ սատանան է, եւ հոնձձը՝ աշխարհիս վերջն է, հնձողներն ալ հրեշտակներն են:

40 Ուստի, ինչպէս որոմը կը ժողվեն ու կրակի մէջ կ'այրեն, ա'յնպէս պիտի ըլլայ աշխարհիս վերջը. **41** Մարգու Որդին պիտի դրկէ իր հրեշտակները, որ իր թագաւորութեան մէջէն պիտի ժողվեն բոլոր գայթակղութիւնները եւ անօրէնութիւն գործողները, **42** ու պիտի նետեն զանոնք կրակի հնոցին մէջ, ուր պիտի ըլլայ լաց եւ ակռաներու կրճատում: **43** Այն ատեն, արդարները պիտի փայլին արեգակի նման իրենց Հօր արքայութեան մէջ. ո'վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ:

Գանձը, մարգարիտը եւ ուռկանը

44 Դարձեալ երկինքի արքայութիւնը նման է ագարակին մէջ թաղուած գանձին՝ զոր մարդ մը, գտնելով՝ կը ծածկէ եւ ուրախու-թենէն կ'երթայ բոլոր ունեցածը կը ծախէ եւ կը գնէ այդ ագարակը:

36 – Որոմմեքուն առակը կը սորվեցնէ թէ Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ թէ՛ բարի-ներ եւ թէ՛ չարեր կը գտնուին, եւ թէ աշխարհի կատարածին է որ տեղի պիտի ունենայ վերջնական բաժանումը:

41 – Իրենց չար օրինակով՝ ուրիշներու մեղանչելուն պատճառ եղողները:

43 – Նոյնը՝ Հօր թագաւորութեան մէջ:

44, 45 – Արտի մէջ թաղուած գանձին, ինչպէս նաեւ ստորեւ՝ մարգարիտի

45 Դարձեալ երկինքի արքայութիւնը նման է վաճառականին որ գեղեցիկ մարգարիտներ կը փնտռէ: **46** Եւ գտնելով թանկագին մարգարիտ մը՝ կ'երթայ բոլոր ունեցածը կը ծախէ եւ կը գնէ այդ մարգարիտը:

47 Դարձեալ երկինքի արքայութիւնը նման է ծով ձգուած ուռ-կանին, որ ամէն տեսակ ձուկեր կը բռնէ: **48** Ու երբ ատիկա լեց-ւի՝ ցամաք կը հանեն զայն, եւ նստած՝ լաւերը ամանի մէջ կը դնեն եւ գէշերը դուրս կը նետեն: **49** Այսպէս պիտի ըլլայ աշխարհիս վերջը: Հրեշտակները պիտի ելլեն ու հարերը արդարներէն պիտի գատեն, **50** եւ զանոնք կրակի հնոցին մէջ պիտի նետեն, ուր պիտի ըլլայ լաց եւ ակռաներու կրճատում»:

51 Յիսուս հարցուց անոնց. «Հասկցա՞ք այս բոլորը»: «Այո՛, Տէր», պատասխանեցին: **52** Յիսուս աւելցուց. «Այս պատճառով, ամէն դպիր որ երկինքի արքայութեան կ'աշակերտի՝ կը նմանի այն տանտիրոջ որ իր գանձէն կը հանէ նորն ու հինը»:

Յիսուս Նագաբէթի մէջ

Մրկ 6, 1-6. Ղկ 4, 16-24

53 Երբ Յիսուս վերջացուց այս առակները, մեկնեցաւ անկէ: **54** Եւ գալով իր հայրենիքը, կը սորվեցնէր անոնց ժողովարանին մէջ, այնպէս որ անոնք զարմացած կ'ըսէին. «Ուսկի՞ց է ասոր այս իմաստութիւնը եւ կարողութիւնը: **55** Ասիկա հիւսնին որդին չէ՞. ասոր մօր անունը Մարիամ չէ՞, եւ ասոր եղբայրները չեն Յակոբոսը, Յովսէփը, Սիմոնը եւ Յուդան: **56** ասոր բոլոր քոյրերը մեր քով չեն. ուրեմն ուրկէ՞ անիկա ստացեր է այս բոլորը»: **57** Եւ կը

առակները կը մատնանշեն երկինքի թագաւորութեան անգին գանձերն ու բարիքները, զորս ստանալու համար ի՛նչ որ ալ տանք քիչ է:

47 – Զուկերու որսին առակը կը սորվեցնէ մեզի թէ արդարներու եւ մեղաւորներու վերջնական անջատումը տեղի պիտի ունենայ աշխարհի կատարածին:

52 – Այսինքն՝ երկինքի թագաւորութեան հայող իրերու հմուտ է ու տեղեակ:

55 – Յոյն ձեռագիրներէն ումանք Յովսէս անունը Յովսէփ կը կարդան: Այստեղ յիշատակուած Քրիստոսի ազգականներու մասին տե՛ս Մտք 12, 46 ծանոթութիւնը:

գայթակղէին անոր վրան: Յիսուս ըսաւ անոնց. «Մարգարէ մը
չ'անարգուիր եթէ ոչ՝ իր հայրենիքին եւ իր տան մէջ»: **58** Եւ չատ
հրաչքներ չկատարեց հոն՝ անոնց անհաւատութեան պատճառով:

Յովհաննէս Մկրտիչին գլխատումը

Մրկ 6, 17–29. Ղկ 3, 18–20. 9, 7–10

14 **1** Այն ատեն Հերովդէս չորրորդապետը, լսելով Յիսուսի
համբաւը՝ իր ծառաներուն ըսաւ. **2** «Յովհաննէս
Մկրտի՛չն է սաիկա, մեռելներէն յարութիւն առած է ու
անոր համար հրաչքներ կ'ըլլան իր ձեռքով»:

3 Որովհետեւ Հերովդէս ձերբակալած էր Յովհաննէսը, կապած
եւ բանտ դրած էր զայն՝ Հերովդիայի պատճառով, որ իր եղբօր՝
Փիլիպպոսի կինն էր: **4** Որովհետեւ Յովհաննէս Հերովդէսին
կ'ըսէր. «Օրինաւոր չէ՛ որ քեզի կին առնես զայն»: **5** Եւ Հերովդէս
կ'ուզէր սպաննել Յովհաննէսը, բայց կը վախնար ժողովուրդէն,
որովհետեւ մարգարէ կը նկատէին զանիկա: **6** Ու երբ Հերովդէսի
ծննդեան տարելիցը եղաւ, Հերովդիայի աղջիկը պարեց հանդիսա-
կաններուն առջեւ. եւ հաճելի անցաւ Հերովդէսին. **7** ուստի եր-
դումով խոստացաւ տալ անոր՝ ինչ որ խնդրէր. **8** իսկ աղջիկը,
նախապէս խրատուած մօրմէն՝ ըսաւ. «Տո՛ւր ինծի, հո՛ս, ափսէի
մը վրայ, Յովհաննէս Մկրտիչին գլուխը»: **9** Թագաւորը տխրեցաւ.
սակայն ըրած երդումին եւ սեղանակիցներուն պատճառով՝ հրա-
մայեց որ տրուի: **10** Եւ զրկեց գլխատել տուաւ Յովհաննէսը բան-
տին մէջ. **11** եւ գլուխը ափսէով բերուեցաւ ու տրուեցաւ աղջկան.
ան ալ իր մօրը տարաւ: **12** Յովհաննէսի աշակերտները գացին վեր-
ջուցին մարմինը եւ թաղեցին, եւ եկան պատմեցին Յիսուսի:

Հարցերու առաջին բազմացումը

Մրկ 6, 31–44. Ղկ 9, 10–17. Յովհ 6, 1–13

13 Երբ Յիսուս լսեց՝ մեկնեցաւ անկէ նաւակով դէպի ամայի
տեղ մը, առանձին: Երբ ժողովուրդը իմացաւ, քաղաքներէն հետի-
ոտն անոր ետեւէն գնաց: **14** Երբ ան նաւակէն դուրս ելաւ, տեսաւ

ժողովուրդին բազմութիւնը, գլխաց անոնց վրայ եւ բժշկեց անոնց հիւանդները: **15** Իրիկուան դէմ, աշակերտները մօտեցան եւ ըսին. «Այս տեղը անապատ է, ժամն ալ յառաջացած. արձակէ՛ ժողովուրդը, որպէս զի չըջակայ գիւղերը երթան ու իրենց կերակուր գնեն»: **16** Յիսուս ըսաւ. «Հարկ չկայ որ անոնք երթան, դո՛ւք տուէ՛ք անոնց ուտելիքը»: **17** Անոնք պատասխանեցին. «Մեր քով ուրիշ բան չունինք բաց միայն հինգ հաց եւ երկու ձուկ»: **18** Յիսուս ըսաւ. «Հո՛ւս ինծի բերէ՛ք զանոնք»: **19** Եւ հրամայեց որ ժողովուրդը խոտին վրայ բազմեցնեն. եւ առնելով հինգ հացերը եւ երկու ձուկերը՝ երկինք նայեցաւ, օրհնեց եւ հացերը աշակերտներուն տուաւ, աշակերտներն ալ ժողովուրդին: **20** Ամէնքը կերան ու կշտացան, եւ աւելցած կտորներով տասներկու սակառ լեցուն տարին: **21** Եւ կերողները շուրջ հինգ հազար հոգի էին, առանց հաշուելու կիներն ու մանուկները:

Յիսուս ծովուն վրայ կը քալէ

Մրկ 6, 45-52. Յովհ 6, 16-21

22 Եւ իսկոյն ստիպեց աշակերտները որ նաւակ մտնեն եւ իրմէ առաջ դիմացի կողմն անցնին, մինչեւ որ ինքը ժողովուրդը արձակէ: **23** Ժողովուրդը արձակելէ ետք՝ լեռ ելաւ առանձին, աղօթելու համար: Եւ երբ իրիկուն եղաւ՝ ինքը հոն էր մինակը: **24** Իսկ նաւակը, ցամաքէն մղոններով հեռացած՝ ալեկոծութեան բռնուած էր, որովհետեւ հովը հակառակ էր: **25** Գիշերուան չորրորդ պահուն, Յիսուս ծովուն վրայէն քալելով, անոնց քով եկաւ: **26** Աշակերտները, տեսնելով որ ծովուն վրայէն կը քալէ՝ սարսափեցան եւ ըսին թէ ուրուական մըն է, ու վախէ տարուած, աղաղակ բարձրացուցին: **27** Իսկ Յիսուս անմիջապէս խօսեցաւ անոնց եւ ըսաւ. «Քա՛ջ եղէք, ե՛ս եմ, մի՛ վախնաք»: **28** Պետրոս պատասխանեց. «Տէ՛ր, եթէ դուն ես՝ հրաման տուր ինծի որ ջուրերու վրա-

Գլ. 14, 23 – Քրիստոս միշտ միացած էր իր երկնաւոր Հօր հետ, եւ սակայն շատ յաճախ կը տեսնեմք, որ ան որոշ ժամեր կ'ընկերակցէր աղօթքի նուիրուելու, որպէս զի սուրբացել մեզի թէ աղօթքը քրիստոնեայիմ առաջին ու գլխաւոր պարտքն է: Քրիստոս կ'աղօթէր նմանապէս ամէն կարեւոր գործէ առաջ:

յէն քեզի գամ»։ **29** «Եկո՛ւր», պատասխանեց Յիսուս։ Պետրոս, նա-
լակէն իջնելով՝ ջուրերու վրայէն քալեց դէպի Յիսուս։ **30** Բայց
տեսնելով սաստիկ հովը, վախցաւ, ու երբ սկսաւ ընկղմիլ՝ աղա-
ղակեց եւ ըսաւ. «Տէ՛ր, փրկէ՛ զիս»։ **31** Յիսուս իսկոյն ձեռքը եր-
կարելով, բռնեց եւ ըսաւ. «Թերահաւատ, ինչո՞ւ տարակուսեցար»։
32 Եւ երբ նաւակ ելան՝ հովը դադրեցաւ։ **33** Նաւակին մէջ եղող-
ները մօտեցան, երկրպագութիւն ըրին անոր եւ ըսին. «Արդարեւ
դուն Աստուծոյ Որդի՛ն ես»։

Յիսուս Գալիլեա կը դառնայ

34 Եւ ծովն անցնելով ցամաք ելան Գեննեսարեթ։ **35** այն տեղի
բնակիչները զինքը ճանչնալով՝ մարդ զրկեցին ամբողջ գաւառին
մէջ եւ բոլոր հիւանդները անոր բերին։ **36** Եւ կ'աղաչէին որ գոնէ
զգեստին քղանցքին միայն դաշին. եւ անոնք որ դպան՝ բժշկուեցան։

Մոլեռանդ աւանդութիւնը

Մրկ 7, 1-13

15 **1** Այն ատեն, Յիսուսի մօտեցան Երուսաղէմէն եկած փա-
րիսեցիներ ու դպիրներ. եւ ըսին. **2** «Ինչո՞ւ քու աշա-
կերտներդ ծերերու աւանդութիւնը չեն պահեր, քանի որ
առանց իրենց ձեռքերը լուալու հաց կ'ուտեն»։ **3** Յիսուս պատաս-
խանեց եւ ըսաւ. «Իսկ դուք, ինչո՞ւ Աստուծոյ պատուիրանը չէք
պահեր ձեր աւանդութեան պատճառով։ **4** Որովհետեւ Աստուած
ըսած է. Հայրդ ու մայրդ պատուէ, եւ ով որ հայրը կամ մայրը բամ-
բասէ՝ մահով թող պատժուի։ **5** Իսկ դուք կ'ըսէք՝ Թէ ո՛վ որ իր հօրը
կամ մօրը ըսէ - Այն բանը որով կրնայի քեզի օգնել՝ ընծայ եղած է
- այնպիսին հօրն ու մօրը օգնելու պարտէն ազատ է։

6 Եւ այսպէս կ'արհամարհէք Աստուծոյ խօսքը, ձեր աւանդու-
թիւնը պահելու համար։ **7** Կեղծաւորներ, լա՛ւ մարգարէացաւ ձեր

Գլ. 15, 6 – Բրիտանիա փարիսեցիներու կեղծ բարեպաշտութիւնը խայտառա-
կելու համար, անոնց երեսը կը զարնէ ծնողասիրութեան աստուածային պատ-
ւիրանին մասին իրենց մոլոր վարդապետութիւնը, որու համաձայն՝ չորրորդ

մասին Շապի՝ ըսելով. **8** «Այս ժողովուրդը շրթունքով կը պատուէ զիս եւ իրենց սիրտը բոլորովին հեռու է ինծմէ. **9** զուր տեղ կը պաշտեն զիս, մարդոցմէ պատուիրուած վարդապետութիւններ ստրկեցնելով»:

Մարդուն սրտէն կը ծնին չար խորհուրդները

Մրկ 7, 14-23

10 Եւ ժողովուրդը իր մօտ կանչելով՝ ըսաւ անոնց. «Լսեցէ՛ք եւ իմացէ՛ք. բերնէն մտածը չէ՛ որ կը պղծէ մարդը, **11** այլ ինչ որ բերնէն կ'ելլէ՝ անհկա՛կ կը պղծէ մարդը»: **12** Այն ատեն աշակերտները մօտենալով ըսին անոր. «Գիտե՞ս որ փարիսեցիները գայթակղեցան՝ երբ լսեցին այս խօսքը»: **13** Յիսուս պատասխանեց. «Այն ամէն տունկ զոր երկնաւոր Հայրս չէ տնկած՝ արմատախիլ պիտի ըլլայ: **14** Թողէ՛ք զանոնք. երբ կոյրը կ'առաջնորդէ՝ կը սխալի, եւ երկուքն ալ խորխորատ կ'իյնան»:

15 Պետրոս, խօսք առնելով, ըսաւ. «Բացատրէ՛ մեզի այս առակը»: **16** Յիսուս պատասխանեց. «Դո՞ւք ալ տակաւին անմիտ էք. **17** չէ՞ք հասկնար թէ ինչ որ կը մտնէ բերանը՝ փորը կ'երթայ եւ դուրս կ'ելլէ: **18** Իսկ ինչ որ բերնէն կ'ելլէ՝ սրտէն կու գայ, եւ ա՛յդ է որ կը պղծէ մարդը: **19** Որովհետեւ սրտէն կ'ելլեն չար խորհուրդները, սպանութիւնները, շնութիւնները, պոռնկութիւնները, գողութիւնները, սուտ վկայութիւնները, հայհոյութիւնները. **20** ասո՛նք են որ կը պղծեն մարդը, բայց անլուայ ձեռքերով ուտելը չի պղծեր մարդը»:

պատուիրանին պարտաւորութենէն ազատ կ'ըլլայ այն անձը, որ իր ծնողքին պարտական եղած նիւթական օգնութիւնը իբր պատարագ (կորբան) նուիրած կ'ըլլայ. հոգ չէթէ անով իր ծնողքը իյնան թշուառութեան մէջ: Որովհետեւ կ'ըսէին անոնք, թէ ուխտը աւելի խստիւ կը պարտաւորէ մէկը՝ քան Աստուծոյ չորրորդ պատուիրանը: Միւնջոյն օրէնքը մահուան պատիժով կը հրամայէր օգնել ծնողքին եւ անոնց ապրուստը հոգալ:

11 – Կերակուրը չէ՛ որ կը պղծէ մարդը, այլ անհնազանդութիւնը օրէնքի դէմ: Այս է ահա որ սիրտէն յառաջ կու գայ: Սակայն մարդ կերակրով ալ կրնայ ինքզինքն պղծել, եթէ ուտելու խմելու անկարգ փափաքով, կամ օրէնքը արհամարհելով եւ ոտնակոխ ընելով՝ արգիլուած կերակուրէն ուտէ:

20 – Աստուծոյ առջեւ մարդը անմաքուր ընողը՝ մեղքն է, որ մարդուս սրտին մէջ է, եւ հիմնուած է ծանօթութեան ու կամքի վրայ:

Քանանացի կինը

Մրկ 7, 24–30

21 Յիսուս, այդ տեղէն ելլելով, գնաց Տիրուսի եւ Սիդոնի կողմերը: **22** Եւ ահա քանանացի կին մը, այն սահմաններէն եկած, կ'աղաղակէր ու կ'ըսէր. «Ողորմէ՛ ինծի, Տէ՛ր, Դաւիթի Որդի, աղջիկս չարաչար կը տանջուի դեւէն»: **23** Յիսուս չպատասխանեց անոր: Աչակերտները, մօտենալով անոր, կ'աղաչէին ու կ'ըսէին. «Ճամբէ՛ ատիկա, որովհետեւ մեր ետեւէն կը պոռայ»: **24** Յիսուս պատասխանեց. «Ես Իսրայէլի տան կորսուած ոչխարներուն համար միայն զրկուած եմ»: **25** Բայց կինը, մօտենալով երկրպագութիւն կ'ընէ ու կ'ըսէ. «Տէ՛ր, օգնէ՛ ինծի»: **26** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Լաւ չէ տղաներուն հացն առնել եւ շուններուն նետել»: **27** «Այո՛, Տէր, ըսաւ կինը, սակայն շուններն ալ իրենց տիրոջ սեղանէն ինկած փշրանքները կ'ուտեն»: **28** Այն ատեն Յիսուս պատասխանեց անոր եւ ըսաւ. «Ո՛վ կին, մե՛ծ է հաւատքդ, ուզածիդ պէս թող ըլլայ».
եւ նոյն ժամուն բժշկուեցաւ անոր աղջիկը:

29 Յիսուս, մեկնելով այն տեղէն, Գալիլեայի ծովեզերքը եկաւ. եւ լեռ ելլելով՝ նստաւ հոն: **30** Իրեն մօտեցաւ ամբոխը, որ հետն ունէր կաղեր, կոյրեր, համրեր, հաշմանդամներ եւ ուրիշ շատեր. Յիսուսի ոտքին առջեւ ձգեցին զանոնք եւ ան բժշկեց զանոնք: **31** Այնպէս որ ժողովուրդը զարմացած մնաց, տեսնելով որ համրերը կը խօսին, կաղերը կը քալեն, հաշմանդամները կը բժշկուին, կոյրերը կը տեսնեն. ու կը փառաւորէր Իսրայէլի Աստուածը:

26 – Փրկիչը իր այս խօսքովը կ'արտայայտուի Հրեաներու բացատրութեան համաձայն: Հրեաները իրենք գիրքնէ Սատուծոյ զաւակ կ'անուանէին, իսկ հեթանոսներու՝ անարգական շուն անունը կու տային: Այս խօսքը կարծուածին չափ ալ խիստ չէ՛ ըստ իմեֆեան, մկատի առնելով, որ կինը գիտէր թէ ինք հեթանոս էր: Արդ, զայդ շեշտելու համար անոր, Յիսուս կը կիրարկէ, նոյն ատեն շատ սովորական ու առակի կարգն անցած՝ զրոյց մը. սակայն այնպիսի փաղցր ձայնով ու դէմքով, որ անիլի սրտին բարութիւնն էր որ ի յայտ կու գար՝ քան ո՛րեւէ յանդիմանութիւն, ինչպէս հետագայ տողերէն ալ կը տեսնուի:

Հացերու երկրորդ հրաշքը

Մրկ 8, 1-10

32 Յիսուս, իր մօտ կանչելով աշակերտները, ըսաւ. «Կը գլթամ այս ժողովուրդին վրայ, որովհետեւ երեք օր է որ մօտս են եւ ուտելիք չունին, եւ չեմ ուզեր զանոնք անօթի արձակել, դուցէ ճամբան ուժասպառ ըլլան»: **33** Աշակերտները ըսին. «Բայց այս անապատին մէջ ուրկէ՞ պիտի գտնենք այնչափ հաց որ կարենանք այդքան բազմութիւն կշտացնել»: **34** Յիսուս հարցուց. «Քանի՞ հաց ունիք»: **35** «Եօթը, պատասխանեցին, եւ քանի մը ձուկ»: **36** Եւ հրամայեց ժողովուրդին որ գետին նստին. եւ առնելով եօթը հացերը եւ ձուկերը՝ գոհութիւն տուաւ, մանրեց եւ տուաւ աշակերտներուն. անոնք ալ ժողովուրդին: **37** Ամէնքը կերան եւ կշտացան. եւ աւելցած կտորներով եօթը զամբիւղ լեցուն տարին: **38** Իսկ կերողները շուրջ չորս հազար հոգի էին, առանց հաշուելու կիներն ու մանուկները: **39** Յիսուս, ժողովուրդը արձակելով, նաւակ մտաւ եւ Մագդաղիայի սահմանները եկաւ:

Փարիսեցիները նշան կը խնդրեն

Մտք 10, 38-39. Մրկ 8, 11-13 – Ղկ 11, 16-29. 12, 54-56

16 **1** Փարիսեցիները եւ սադուկեցիները մօտեցան Յիսուսին, եւ զայն փորձելով, խնդրեցին որ երկինքէն նշան մը ցուցնէ իրենց: **2** Ան պատասխանեց անոնց. «Իրիկունը՝ կ'ըսէք թէ լաւ օդ պիտի ըլլայ, որովհետեւ երկինքը կարմրած է. **3** իսկ առտուն՝ այսօր փոթորիկ պիտի ըլլայ, որովհետեւ երկինքը մուրճ ու շառագունած է: Արդ, դուք որ երկինքի երեսը գիտէք քննել, ժամանակիս նշանները չէ՞ք կրնար գիտնալ: **4** Չոր եւ շնացող ազգը նշան կ'որոգէ, եւ ուրիշ նշան պիտի չտրուի անոր՝ բացի Յովնան մարգարէի նշանէն»: Եւ զանոնք թողուց ու գնաց:

Գլ. 16, 3 – Արտափին երեսոյթներէ կարող էի հետեցնել օդին ինչպէս ըլլալի-
 քը. իսկ իմ գործած հրաշքներս ի գուր կը մատնանշեն ձեզի իմ այցելութեանս
 ժամանակը, քեպէտ եւ անոնց իմաստը կանխապէս ծանուցուած էր արդէն մար-
 ցարէներու բերնով:

Սաղուկեցի եւ փարիսեցի աղանդները

Մրկ 8, 14–21. Ղկ 12, 1

5 Աշակերտներն ալ լճակին միւս կողմը անցան, բայց մոռցան հաց առնել: **6** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Տեսէ՛ք եւ զգուշացէ՛ք սաղուկեցիներու եւ փարիսեցիներու խմորէն»: **7** Իսկ անոնք՝ իրենց մէջ կը խորհէին ու կ'ըսէին՝ թէ հաց չենք առած: **8** Յիսուս դիտեցաւ, եւ ըսաւ. «Թերահաւատներ, ի՞նչ կը խորհիք ձեր մտքին մէջ թէ հաց չէք առած: **9** Չէ՞ք հասկնար դեռ եւ չէ՞ք յիշեր հինգ հազար հոգիին հինգ հացերը, եւ քանի՞ սակառ ժողովեցիք, **10** եւ չորս հազարին եօթը հացերը եւ քանի՞ զամբիւղ լեցուցիք: **11** Ի՞նչպէս ուրեմն չէք հասկնար թէ ես հացի համար չէ որ ըսի ձեզի՝ զգուշացէք փարիսեցիներու եւ սաղուկեցիներու խմորէն»: **12** Այն ատեն հասկցան թէ Յիսուս իրենց չէր ըսած՝ որ խմորէն զգուշանան, այլ փարիսեցիներու եւ սաղուկեցիներու աղանդէն:

Պետրոսի դաւանութիւնը եւ գլխաւորութիւնը

Մրկ 8, 27–30. Ղկ 9, 18–21

13 Յիսուս, Փիլիպպեան Կեսարիոյ կողմերը երթալով, հարցուց աշակերտներուն. «Ժողովուրդը ո՞վ կը կարծէ թէ ըլլայ Մարդու Որդին»: **14** Անոնք պատասխանեցին. «Ոմանք՝ Յովհաննէս Մկրտիչը, ուրիշներ՝ Եղիան, եւ ուրիշներ ալ՝ Երեմիան կամ մարգարէներէն մէկը»: **15** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Իսկ դուք՝ ո՞վ կը կարծէք թէ ըլլամ»: **16** Սիմոն Պետրոս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Դո՛ւն ես Քրիստոսը, կենդանի Աստուծոյ Որդին»: **17** Յիսուս պատասխանեց անոր. «Երանի՛ քեզի, Սիմոն, որդի Յովնանի, որովհետեւ մարմինն ու արիւնը չյայտնեցին քեզի, այլ իմ Հայրս որ երկինքն է: **18** Եւ ես կ'ըսեմ քեզի. Դուն վէ՛մ ես, ու այդ վէ՛մին վրայ պիտի շինեմ իմ եկեղեցիս, եւ դժոխքի դռները պիտի չյաղթահա-

18 – Պետրոս անունը՝ Վէմ (ժայռ) բառի յունարէնէն է, որ կը համապատասխանէ արամեօրէն Կեփաս (վեմ) անունին, զոր Փրկիչը տուած էր Յովնանի որդի՝ Սիմոնի, երբ առաջին անգամ հանդիպած էր անոր:

րեն զայն: **19** Եւ ես քեզի պիտի տամ երկինքի արքայութեան բանալիները, եւ ինչ որ կապես երկրի վրայ՝ կապուած պիտի ըլլայ երկինքի մէջ, եւ ինչ որ արձակես երկրի վրայ՝ արձակուած պիտի ըլլայ երկինքի մէջ»: **20** Այն ատեն պատուիրեց աշակերտներուն որ մարդու չըսեն թէ ինքն է Քրիստոսը:

Կանխասացութիւն չարչարանքներուն

Մրկ 8, 31–33. Ղկ 9, 22

21 Անկէ ետք Յիսուս սկսաւ աշակերտներուն ցուցնել թէ պէտք է որ ինքը Երուսաղէմ երթայ եւ շատ չարչարանքներ կրէ եւ անարգուի քահանայապետներէն, դպիրներէն եւ ժողովուրդին ծերերէն, եւ սպաննուի եւ երրորդ օրը յարուածիւն առնէ: **22** Պետրոս, մէկ կողմ տանելով զինքը՝ սկսաւ վիճիլ անոր հետ եւ ըսել. «Քա՛ւ լիցի, Տէր, այդ բանը չպատահի՛ քեզի»: **23** Յիսուս, դառնալով Պետրոսին, ըսաւ. «Հեռացի՛ր ինծմէ, սատանա՛յ, դուն գայթակղութիւն ես ինծի, որովհետեւ Աստուծոյ համեմատ չե՛ս խորհիր, այլ մարդոց»:

Քրիստոսի խաչը կրել

Մրկ 8, 34. 9, 1. Ղկ 9, 23–27

24 Այն ատեն, Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Եթէ մէկը ուզէ իմ ետեւէս գալ, թող ինքզինքը ուրանայ եւ իր խաչն առած իմ ետեւէս գայ: **25** Որովհետեւ ով որ կ'ուզէ իր անձը փրկել՝ պիտի կորսնցնէ զայն, եւ ով որ ինծի համար իր անձը կորսնցնէ՝ պիտի

19 – Այս խօսքերով Ս. Պետրոսի շնորհուած կ'ըլլայ գերագոյն իշխանութիւն եւ գլխաւորութիւն միւս բոլոր առաքեալներուն վրայ: Ան կը յայտարարուի եկեղեցւոյ հիմը, եւ անոր կը յանձնուի բանալիներու՝ այսինքն մեղքերը կապելու եւ արձակելու եկեղեցական լիազօր իշխանութիւնը: Հետեւաբար, ուր Պետրոս է՝ հոն միայն եւ ո՛չ այլուր կրնայ ըլլալ Քրիստոսի նշմարիտ եկեղեցին: Շեմք մը որպէս գի հաստատուն մնայ՝ պէտք է ամբաժան ըլլայ իր հիմէն, այլապէս՝ կը փլի, կը կործանի:

23 – Պետրոս իր չափազանց եռանդով կ'ուզէ Քրիստոսը ետ կեցնել իր կոչումէն. որով եւ կը յանդիմանուի Քրիստոսէն իբր սատանայ, այսինքն հակառակորդ ու թշնամի Աստուծոյ ծրագիրներուն:

գտնէ զայն: **26** Ի՞նչ օգուտ է մարդուս՝ եթէ բոլոր աշխարհը շահի եւ իր հոգին կորսնցնէ, կամ ի՞նչ փրկանք պիտի տայ մարդ իր անձին փոխարէն: **27** Որովհետեւ Մարդու Որդին պիտի գայ իր Հօրը փառքով եւ իր հրեշտակներուն հետ եւ այն ատեն պիտի հատուցանէ իւրաքանչիւրին իր գործերուն համեմատ: **28** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ հոս եղողներուն մէջ կ'ա՛ն ոմանք որ պիտի չմեռնին, մինչեւ տեսնեն Մարդու Որդին իր թագաւորութեամբ եկած»:

Այլակերպութիւնը

Մրկ 9, 2-8. Ղկ 9, 28-36

17 **1** Վեց օր ետք, Յիսուս իր հետն առաւ Պետրոսը, Յակոբոսը եւ անոր եղբայրը՝ Յովհաննէսը, եւ զանոնք առանձին բարձր լեռ մը հանեց. **2** եւ անոնց առջեւ կերպարանափոխուեցաւ. երեսը արեգակի նման լուսաւորուեցաւ, զգեստները լոյսի նման սպիտակ եղան. **3** եւ ահա անոնց տեսնուեցան Մովսէսն ու Եղիան, որ անոր հետ կը խօսէին: **4** Պետրոս, խօսքը Յիսուսին ուղղելով, ըսաւ. «Տէ՛ր, մեզի համար լաւ է որ հոս մնանք. եթէ կ'ուզես՝ երեք տաղաւար շինենք. մէկը քեզի, մէկը Մովսէսին եւ միւսն ալ Եղիային համար»: **5** Եւ մինչդեռ կը խօսէր՝ ահա լուսաւոր ամպ մը ծածկեց զանոնք. ամպէն ձայն մը եկաւ որ կ'ըսէր. «Ա՛յս է իմ սիրելի Որդիս, որուն հաճեցայ, անո՛ր մօտիկ ըրէք»: **6** Աչակերտները, երբ ասիկա լսեցին՝ երեսի վրայ ինկան եւ սաստիկ վախցան: **7** Յիսուս, մօտենալով, դպաւ անոնց եւ ըսաւ. «Ոտքի՛ ելէք ու մի՛ վախնաք»: **8** Անոնք իրենց աչքերը վերցուցին եւ Յիսուսէն զատ ոչ մէկը տեսան:

9 Եւ մինչդեռ լեռնէն կ'իջնէին՝ Յիսուս պատուիրեց անոնց եւ ըսաւ. «Մարդու մի՛ պատմէք այս տեսիլքը մինչեւ որ Մարդու Որդին մեռեալներէն յարութիւն առնէ»:

Գլ. 17, 2 – Քրիստոսի այս այլակերպութիւնը նախապատկերն է այն պայծառութեան, զոր Աստուծոյ հետ միացած հոգին, օր մը, երկինքի մէջ պիտի հաղորդէ մարմինին:

10 Աչակերտները հարցուցին իրեն. «Ինչո՞ւ դպիրները կ'ըսեն թէ նախ Եղիան պէտք է գայ»: **11** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Եղիան պիտի գայ եւ ամէն բան պիտի կարգադրէ. **12** բայց, կ'ըսեմ ձեզի որ Եղիան արդէն իսկ եկած է, սակայն չճանչցան զինքը եւ իրենց ուզածը ըրին անոր. նոյնպէս, Մարդու Որդին ալ անոնցմէ պիտի չարչարուի»: **13** Այն ատեն աչակերտները հասկըցան՝ թէ Յովհաննէս Մկրտիչին համար էր ըսածը:

Մրկ 9, 14-29. Ղկ 9, 37-42

14 Երբ ժողովուրդին մէջ եկաւ, մարդ մը մօտեցաւ անոր, ծնրադրեց ու ըսաւ. 15 «Տէ՛ր, ողորմէ՛՛ զաւակիս, որովհետեւ լուսնոտ դարձած է եւ չարաչար կը տանջուի, չատ անգամ կրակը կ'իջնայ եւ յաճախ ջուրը. աշակերտներուդ բերի, բայց չկրցան բժշկելը»։ 16 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Ո՛վ անհաւատ եւ մոլոր սերունդ, մինչեւ ե՞րբ ձեզի հետ պիտի ըլլամ, մինչեւ ե՞րբ պիտի համբերեմ ձեզի. ինծի՛ բեր զանիկա»։ 17 Յիսուս սաստեց դեւին, եւ ան դուրս ելաւ, ու մանուկը նոյն վայրկեանին բժշկուեցաւ։ 18 Այն ատեն աշակերտները մօտեցան Յիսուսին եւ առանձին ըսին. «Ինչո՞ւ մենք չկրցանք հանել դեւը»։ 19 Յիսուս պատասխանեց. «Ձեր թերահաւատութեան՝ համար. որովհետեւ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ մանանեխի հատին չափ հաւատք ունենաք, եւ այս լեռան ըսէք՝ ասկէ հո՛ն տեղափոխուէ՛, կիտի տեղափոխուի. եւ ո՛չ մէկ բան անհր-նարին պիտի ըլլայ ձեզի։ 20 Բայց այս տեսակ դեւը ուրիշ բանով չ'ելլեր եթէ ոչ՝ աղօթքով եւ պահքով»։

Մրկ 9, 30-32. Ղկ 9, 44-45

21 Մինչդեռ Գալիլեայի մէջ կը շրջէին՝ Յիսուս ըսաւ անոնց. «Մարդու Որդին պիտի **22** մատնուի մարդոց ձեռքը եւ պիտի սպաննեն զինքը, եւ երրորդ օրը յարուածիւն պիտի առնէ»: Եւ չատարտմեցան անոնք:

Տաճարի տուրքը

23 Երբ Կափառնաում եկան՝ երկդրամեանը պահանջողները Պետրոսին մօտեցան եւ ըսին. «Ձեր վարդապետը երկդրամեանը չի՞ տար»: «Այո՛», պատասխանեց Պետրոս: **24** Եւ երբ տոււն մտան՝ Յիսուս կանխեց զայն եւ ըսաւ. «Ի՞նչպէս կ'երեւի քեզի, Սիմոն. երկրի թագաւորները որմէ՞ կ'առնեն իրենց հարկը կամ տուրքը. իրենց որդիներէ՞ն թէ օտարներէն»: **25** Եւ երբ Պետրոս պատասխանեց՝ «Օտարներէն», Յիսուս ըսաւ անոր. «Ուրեմն ազատ են որդիները: **26** Բայց որպէսզի չգայթակղեցնենք՝ գնա՛ ծով եւ կարթը նետէ եւ առաջին ձուկը որ ելլէ՝ ա՛ռ, բա՛ց անոր բերանը եւ սատեր մը պիտի գտնես. ա՛ռ զայն եւ անոնց տուր, իմ եւ քու տեղդ»:

Փոքրիկ մանուկին նման ըլլալ

Մրկ 9, 33-36. Ղկ 9, 46-47

18 **1** Նոյն ժամուռն, աշակերտները Յիսուսի մօտենալով ըսին. «Ո՞վ է մեզմէ ամէնէն մեծը երկինքի արքայութեան մէջ»: **2** Յիսուս իր քով կանչեց մանուկ մը, անոնց մէջտեղը կեցուց զայն եւ ըսաւ. **3** «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ չփոխուիք եւ մանուկներու նման չըլլաք՝ երկինքի արքայութիւնը պիտի չմտնէք: **4** Ուրեմն ո՛վ որ ինքզինքը փոքր կը դարձնէ այս մանուկին նման, ա՛ն է մեծը երկինքի արքայութեան մէջ: **5** Եւ ո՛վ որ կ'ընդունի այսպիսի մանուկ մը իմ անունովս՝ զիս կ'ընդունի:

Գայթակղութիւնը

Մրկ 9, 42-48. Ղկ 17, 1-2

6 Եւ ով որ գայթակղեցնէ մէկը այս փոքրիկներէն որ ինծի կը հաւատան, աւելի լաւ է որ այնպիսին վիզէն իշու երկանաքար մը կախէ ու ծովուն խորը ընկղմի: **7** Վա՛յ աշխարհին՝ գայթակղութիւններուն պատճառով. գայթակղութիւնները պիտի գան, բայց վա՛յ այն մարդուն՝ որուն ձեռքով կու գայ գայթակղութիւնը:

8 Եթէ ձեռքդ կամ ոտքդ քեզ կը գայթակղեցնէ՝ կտրէ՝ զայն եւ քեզմէ հեռո՛ւ նետէ. լաւ է քեզի համար մէկ ձեռքով կամ կաղ մտնել կեանքին մէջ՝ քան երկու ձեռք կամ երկու ոտք ունենալ եւ յաւիտենական կրակին մէջ իյնալ: **9** Եթէ աչքդ կը գայթակղեցնէ քեզ՝ հանէ՝ զայն եւ մէկդի նետէ. լա՛ւ է քեզի համար միականի մտնել կեանքին մէջ՝ քան երկու աչք ունենալ եւ գեհէնի կրակին մէջ իյնալ:

10 Զգո՛յշ եղէք, մի՛ արհամարհէք այս փոքրիկներէն մէկը. կ'ըսեմ ձեզի թէ անոնց հրեշտակները երկինքի մէջ միշտ կը տեսնեն երկնաւոր Հօրս երեսը: **11** Որովհետեւ Մարդու Որդին եկաւ կորսուածը փրկելու:

Մոլորած ոչխարը

Ղկ 15, 3-7

12 Ի՞նչպէս կը թուի ձեզի. եթէ մարդ մը հարիւր ոչխար ունենայ եւ անոնցմէ մէկը կորսուի, չի՞ թողուր իննսունինը ոչխարները լեռներուն վրայ եւ մոլորածը փնտռելու չ'ե՞րթար: **13** Եւ եթէ յաջողի գտնել զայն, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, աւելի՛ կ'ուրախանայ ասոր վրայ՝ քան իննսունեւինին վրայ որ մոլորած չեն: **14** Այսպէս ալ երկնաւոր Հայրս չ'ուզեր որ այս փոքրիկներէն մէկը կորսուի:

Նորայրական ազդարարութիւն

15 Եթէ եղբայրդ քեզի դէմ մեղանչէ, գնա յանդիմանէ զինքը երբ դուն եւ ինքը մինակ էք. եթէ մտիկ ընէ քեզի՝ շահած կ'ըլլաս եղբայրդ: **16** Եթէ մտիկ չընէ՝ հետդ առ մէկ կամ երկու հոգի, որպէսզի ամէն բան հաստատուի երկու կամ երեք վկաներու բերնով: **17** Իսկ եթէ անոնց ալ մտիկ չընէ՝ Եկեղեցիին ըսէ. եթէ Եկեղեցիին ալ մտիկ չընէ՝ հեթանոս եւ մաքաւաւոր նկատէ զինքը:

17 – Այսինքն՝ Եկեղեցւոյ մեծին: Հեթանոսներն ու մաքաւաւորները, հրեական աւանդութեան համաձայն, պիղծ կը համարուէին: Այս պատճառաւ ալ Հրեաները կը խորշէին անոնցմէ:

18 Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ինչ որ կապէք երկրի վրայ՝ կապւած պիտի ըլլայ երկինքի մէջ, եւ ինչ որ արձակէք երկրի վրայ՝ արձակուած պիտի ըլլայ երկինքի մէջ:

Հասարակաց աղօթք

19 Դարձեալ կ'ըսեմ ձեզի. եթէ ձեզմէ երկու հոգի միաբանին երկրի վրայ, ինչ որ ալ խնդրեն՝ պիտի շնորհուի անոնց Հօրմէս որ երկինքն է: **20** Որովհետեւ ուր որ երկու կամ երեք հոգի հաւաքւած ըլլան իմ անունովս՝ ես հոն, անոնց մէջն եմ»:

Առակը պարտապանին

21 Այն ատեն, Պետրոս մօտեցաւ եւ ըսաւ. «Տէ՛ր, քանի՞ անգամ եթէ եղբայրս ինծի դէմ մեղանչէ, պէտք է ներեմ իրեն. մինչեւ եօ՞թն անգամ»: **22** Յիսուս պատասխանեց. «Չեմ ըսեր քեզի մինչեւ եօթն անգամ, այլ եօթանասուն անգամ եօթը: **23** Ասոր համար երկինքի արքայութիւնը նման է թագաւորի մը որ ուզեց իր ծառաներուն հաշիւը կարգի դնել: **24** Երբ սկսաւ՝ առջեւը բերին մէկը որ տասը հազար քանքարի պարտք ունէր: **25** Եւ որովհետեւ ասիկա չէր կրնար վճարել՝ տէրը հրամայեց որ ծախեն զինքը, կիներ, զաւակները եւ բոլոր ունեցածները, ու պարտքը վճարուի: **26** Ծառան, անոր ոտքը իյնալով՝ երկրպագութիւն կ'ընէր եւ կ'ըսէր. Տէ՛ր, համբերութիւն ունեցիր, ես ամբողջը կը վճարեմ քեզի: **27** Եւ ծառային տէրը, վրան զթալով, արձակեց զինքը եւ պարտքն ալ շնորհեց:

18 – Ինչպէս Պետրոս՝ Եկեղեցւոյ գլուխը (16, 18), ստացած էր աստուածային լիազօրութիւն, մտնապէս ալ հոս՝ միւս առաքեալները: Առաքեալներուն տրուած այս իշխանութեամբ սակայն ետ առնուած չէ՛ր ըլլար Ս. Պետրոսի եղած խոստումը: Անոր խոստացուած էր Եկեղեցւոյ վերին վարչութիւնն ու գերագոյն իշխանութիւնը, որով միւս առաքեալներուն տրուած իշխանութիւնը ստորակարգեալ կը մնար Պետրոսի գերիշխանութեան: Եւ որովհետեւ Քրիստոսի Եկեղեցին բովանդակ երկրի վրայ պիտի տարածուէր, հետեւաբար պէտք էր որ Պետրոս ունենար գործակիցներ իր պաշտօնին:

22 – Այսինքն առանց չափի ու կշիռի:

28 Ծառան, դուրս ելլելով՝ գտաւ իր ծառայակիցներէն մէկը որ իրեն հարիւր դահեկան պարտք ունէր: Կոկորդէն բռնելով, սկսաւ զայն խեղդել ու ըսել. Պարտքդ վճարէ՛ ինծի: **29** Արդ ծառայակիցը, անոր ոտքն իյնալով՝ կ'աղաչէր ու կ'ըսէր. Համբերու-թի՛ւն ունեցիր, եւ ես կը վճարեմ քեզի: **30** Բայց ան չուզեց. մանաւանդ թէ գնաց, բանտ դնել տուաւ զայն՝ մինչեւ որ պարտքը վճարէ: **31** Միւս ծառայակիցները, տեսնելով եղածը՝ շատ տխրեցան ու եկան բոլոր պատահածը պատմեցին իրենց տիրոջ:

32 Այն ատեն տէրը կանչեց զանիկա եւ ըսաւ. Չա՛ր ծառայ, ես բոլո՛ր պարտքերդ ներեցի քեզի, որովհետեւ աղաչեցիր ինծի. **33** իսկ հիմա, պէտք չէի՞ր դուն ալ ծառայակիցիդ ողորմիլ, ինչ-պէս որ ես քեզի ողորմեցայ: **34** Եւ տէրը, բարկանալով՝ դահճնե-րուն յանձնեց զայն, մինչեւ որ բոլոր պարտքերը վճարէ: **35** Այսպէս ալ պիտի ընէ ձեզի երկնաւոր Հայրս՝ եթէ ձեզմէ իւրա-քանչիւրը բոլոր սրտով չներէ իր եղբօր՝ անոր յանցանքները:

Ամուսնութիւնը չի լուծուիր

Մտք 5, 31-32. Մրկ 10, 1-12. Ղկ 16, 18

19 **1** Երբ Յիսուս աւարտեց այս խօսքերը՝ մեկնեցաւ Գալիլեայէն եւ եկաւ Հրէաստանի սահմանները, Յորդանանի միւս կողմը: **2** Իր ետեւէն բազմաթիւ ժողովուրդ գնաց եւ հոն բժշկեց զանոնք: **3** Փարիսեցիները, մօտենալով անոր, կը փորձէին զինք ու կ'ըսէին. «Օրինաւո՞ր է մարդուն ո՛րեւէ պատ-ճառով իր կինը արձակել»: **4** Յիսուս պատասխանեց. «**Չէ՞ք** կար-դացած որ Արարիչը սկիզբէն արու եւ էգ ստեղծեց զանոնք եւ ըսաւ. **5** Ասոր համար մարդը իր հայրն ու մայրը պիտի թողու եւ իր

Գլ. 19, 3 – Յոյն քնագրին κατὰ πᾶσαν αἰτίαν (որիւէ պատճառաւ) նախադասութիւնը հայ թարգմանութեան մէջ «ըստ ամենայն վնասու» (ո՛րիւէ յան-ցանքով) թարգմանուած է: Այս դոյզն տարբերութիւնը շատ հաւանական է որ առաջ եկած ըլլայ αἰτία (պատճառ) բառին αἰτίωμα (յանցանք) սխալ ընթերցու-մէն: Վուլգատան եւ եւրոպական լեզուներով թարգմանութիւնք համաձայն են յոյն քնագրին:

կնոջ պիտի հետեւի, եւ երկուքը՝ պիտի ըլլան մէկ մարմին: **6** Ուրեմն այլեւս երկու չեն, այլ մէկ մարմին: Ուստի, ինչ որ Աստուած միացուց, մարդը թող չբաժնէ»: **7** Անոր ըսին. «Հապա ինչո՞ւ Մովսէս պատուիրեց մեզի ամուսնալուծման թուղթ տալ եւ արձակել»: **8** Յիսուս պատասխանեց. «Մովսէս ձեր խստասրտութեան պատճառով թոյլ տուաւ որ արձակէք ձեր կիները, սակայն սկիզբէն այնպէս չէր: **9** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. ով որ իր կինը արձակէ առանց պոռնկութեան պատճառի, եւ ուրիշ մը առնէ՝ կը շնայ, եւ ով որ արձակուածը առնէ՝ կը շնայ:

10 Աշակերտները ըսին իրեն. «Եթէ այդպէս է մարդուն եւ կնոջ վիճակը, լաւ է չամուսնանալ»: **11** Յիսուս պատասխանեց. «Ամէն մարդ կարող չէ այդ խօսքը հասկնալ, այլ միայն անոնք՝ որոնց տրուած է: **12** Որովհետեւ կան ներքինիներ, որ իրենց մօր որովայնէն այնպէս ծնած են, եւ կան ներքինիներ՝ որ մարդոց ձեռքով եղած են ներքինի, եւ ներքինիներ ալ կան՝ որ իրենց գիւրեմք ըրած են ներքինի, երկինքի արքայութեան համար. ո՛վ որ կրնայ հասկընալ՝ թող հասկնայ»:

Յիսուս կ'օրհնէ մանուկները

Մրկ 10, 13-16. Ղկ 18, 15-17

13 Այն ատեն մանուկներ ներկայացուցին Յիսուսի, որպէսզի ձեռքը դնէ անոնց վրայ եւ աղօթէ. բայց աշակերտները կը սաս-

8 – Մովսէս, գիտնալով ձեր խստասրտութիւնը, մեծագոյն չարիքի մը առջեւն առնելու համար թոյլ տուաւ ձեզի բաժնուելու, պատուիրելով սակայն, որ ապահարգանի կամ արձակման գիրը տրուի արձակուած կնոջ ձեռքը:

9 – Աստուծոյ արարչական կամքին համաձայն անխզելի է ամուսնութիւնը: Շնութեան բացառիկ պարագային միայն ներեալ է բաժանումը: Այս բաժանումը սակայն պարզապէս հրաժարիլ մըն է իրարու հետ կենակցելէ, եւ չի թոյլատրեր երբեք կնքել մոր ամուսնութիւն ուրիշի հետ, քանի դեռ կենդանի է ամուսիններէն մին կամ միւսը (Հմմտ. 5, 32):

12 – Ոմանք կը հրաժարին ամուսնութենէ ինչ ինչ պարագաներու հարկէն ստիպուած, իսկ ուրիշներ՝ Աստուծոյ սէրէն դրդուած: Այս ինքնակամ հրաժարումը Աստուծոյ մէկ մասնաւոր շնորհքն է:

տէին զանոնք: **14** Յիսուս ըսաւ. «Թո՛ղ տուէ՛ք մանուկներուն եւ մի՛ արգիլէ՛ք անոնց որ ինծի գան, որովհետեւ այդպիսիներուն է երկինքի արքայութիւնը»: **15** Եւ ձեռքը դրաւ անոնց վրայ ու մեկնեցաւ այն տեղէն:

Հարուստ երիտասարդը

Մտք 20, 16. Մրկ 10, 17-22. Ղկ 13, 30. Ղկ 18, 18-23

16 Եւ ահա մէկը, Յիսուսին մօտենալով, ըսաւ. «Բարի՛ վարդապետ, ի՞նչ բարի գործ ընելու եմ՝ որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»: **17** Յիսուս պատասխանեց. «Ինչո՞ւ բարիի մասին կը հարցնես ինծի. բարին մէկ է. եթէ կ'ուզես յաւիտենական կեանքը մտնել՝ պատուիրանները պահէ»: **18** «Որո՞նք», հարցուց ան: Յիսուս պատասխանեց. «Մի՛ սպաննիր, մի՛ շնար, մի՛ գողնար, սուտ մի՛ վկայիր. **19** հայրդ ու մայրդ պատուէ եւ ընկերդ սիրէ անձիդ պէս»: **20** Պատանին ըսաւ. «Այդ բոլորը ես մանկութենէս ի վեր պահած եմ, դեռ ի՞նչ կը պակսի ինծի»: **21** «Եթէ կ'ուզես կատարեալ լլլալ, ըսաւ Յիսուս, գնա ծախէ՛ ինչ որ ունիս, աղքատներուն տուր, եւ երկնքի մէջ գանձ պիտի ունենաս. եւ ետեւէս եկուր»: **22** Պատանին, երբ այս խօսքերը լսեց, տխրած գնաց, որովհետեւ չատ ստացուածքներ ունէր:

23 Յիսուս, իր աշակերտներուն դառնալով, ըսաւ. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. հարուստը դժուարութեամբ պիտի մտնէ երկինքի արքայութիւնը: **24** Դա՛րձեալ կ'ըսեմ ձեզի. դիւրին է որ ուղտը ասեղին ծակէն անցնի՝ քան հարուստը Աստուծոյ արքայութիւնը մտնէ»: **25** Երբ աշակերտները լսեցին՝ շատ զարմացան եւ ըսին. «Այն ատեն ո՞վ կրնայ փրկուիլ»: **26** Յիսուս անոնց նայեցաւ ու ըսաւ. «Մարդոց կողմէ անկարելի է ատիկա, բայց Աստուծոյ համար ամէն բան հնարաւոր է»:

24 – Ասեղի ծակ բացատրութեամբ Փրկիչը իբր օրինակ առաջ կը բերէ Երուսաղէմի մէջ գտնուող պատի մը նեղ ու ցած մուտքը, ուրկէ ուղտ մը հագիւ կրնար անցնիլ: Ուղտի ու ասեղի ծակին այս գուտ եբրայական առածը կը մատնանշէ դրամի անճմատուր հարուստ անձի մը յաւիտենական փրկութեան հասնելու մեծ դժուարութիւնը:

Յիսուսի հետևողներուն վարձքը

27 Այն ատեն Պետրոս, խօսք առնելով, ըսաւ. «Ահաւասիկ մենք ամէն բան թողուցինք ու եկանք քու ետեւէդ. ի՞նչ պիտի ըլլայ հիմա մեզի»: **28** Յիսուս պատասխանեց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, դուք որ իմ ետեւէս եկաք, երկրորդ գալստեանս, երբ Մարդու Ուրդին նստի իր փառքի աթոռին վրայ՝ դուք ալ պիտի նստիք տասներկու աթոռներու վրայ, դատելու համար Իսրայէլի տասներկու ցեղերը: **29** Եւ ով որ թողուց տուն կամ եղբայրներ կամ քոյրեր կամ հայր կամ մայր կամ կին կամ զաւակներ կամ ազարակներ, իմ անուանիս համար՝ հարիւրապատիկը պիտի առնէ եւ յաւիտեանական կեանքը պիտի ժառագէնէ: **30** Շատեր որ առաջին էին՝ վերջին պիտի ըլլան, եւ շատեր որ վերջին էին՝ առաջին պիտի ըլլան:

Մշակներու առակը

20 **1** Որովհետեւ երկիրքի արքայութիւնը կը նմանի տանուտէր մարդու մը, որ առտու կանուխ ելաւ մշակներ վարձելու իր այգիին համար: **2** Եւ մշակներուն օրավարձը մէկ դահեկանի սակարկելով՝ զրկեց զանոնք իր այգին: **3** Երրորդ ժամուն ելլելով՝ տեսաւ ուրիշներ որ հրապարակին վրայ անգործ կեցեր էին: **4** Անոնց ալ ըսաւ. «Դուք ալ իմ այգիս գացէք եւ ինչ որ պէտք է՝ կու տամ ձեզի»: **5** Անոնք ալ գացին: Վեցերորդ եւ իններորդ ժամուն, դարձեալ ելաւ եւ նոյնպէս ըրաւ: **6** Տասնմէկերորդ ժամուն ելլելով՝ ուրիշներ ալ գտաւ որ առանց գործի կեցեր էին. եւ ըսաւ անոնց. «Ինչո՞ւ ամբողջ օրը հոս անգործ կեցեր էք»: **7** Պատասխանեցին. «Որովհետեւ ոչ ոք մեզ վարձեց»: «Դո՛ւք ալ գացէք իմ այգիս, ըսաւ անոնց, եւ ինչ որ պէտք է պիտի ստանաք»: **8** Երբ իրիկուն եղաւ, այգիին տէրը ըսաւ տնտեսին. «Վանչէ մշակները եւ իրենց վարձքը տուր, վերջիններէն սկսելով մինչեւ առաջինները»: **9** Եկան տասնմէկերորդ ժամուն գացողները եւ առին մէկա-

28 – Իսրայէլի տասներկու ցեղերը փոխաբերական իմաստով կը ներկայացընեն բովանդակ մարդկութիւնը:

կան դահեկան. **10** յետոյ եկան առաջինները. եւ մինչ կը կարծէին թէ աւելի պիտի առնեն՝ իրենք ալ մէկական դահեկան ստացան: **11** Առնելու ատեն, սկսան տրտնջել տանտիրոջ դէմ՝ ըսելով. **12** «Վերջինները միայն մէկ ժամ աշխատեցան եւ անոնց հաւասար վարձատրեցիր մեզ՝ որ օրուան բեռը եւ տաքը կրեցինք»: **13** Ան ալ պատասխանեց անոնցմէ մէկուն եւ ըսաւ. «Ընկե՛ր, ես քեզ չեմ գրկեր. մէկ դահեկանի սակարկութիւն չորի՞ր ինծի հետ. **14** ա՛ռ քուկդ եւ գնա. եթէ ես կ'ուզեմ այս վերջինին քեզի հաւասար տալ, **15** միթէ իշխանութիւն չունի՞մ ունեցածներս գործածելու ինչպէս որ կ'ուզեմ. եւ կամ քու աչքդ չար է՝ որովհետեւ ես բարի եմ»: **16** Այսպէս՝ յետինները առաջին պիտի ըլլան եւ առաջինները յետին. որովհետեւ շատերը կանչուած են եւ քիչերը ընտրուած»:

Երրորդ կանխասացութիւն չարչարանքներու

Մրկ 10, 32–34. Ղկ 18, 31–33

17 Երբ Յիսուս Երուսաղէմ կ'ելլէր, մէկ կողմ առնելով տասներկու աշակերտները, ճամբուն վրայ ըսաւ անոնց. **18** «Ահաւասիկ կ'ելլենք Երուսաղէմ, եւ Մարդու Որդին պիտի մատնուի քահանայապետներուն եւ դպիրներուն, եւ զայն մահուան պիտի դատապարտեն, **19** եւ պիտի մատնեն հեթանոսներուն՝ որպէսզի զայն ծաղրեն, ծեծեն ու խաչ հանեն. եւ ան, երրորդ օրը յարուսթիւն պիտի առնէ»:

Գլ. 20, 15 – Այս առակին մէջ, տանուտը մարդը Աստուած է, իսկ այգին՝ Աստուծոյ թագաւորութիւնը: Այլեւայլ ժամերը կը պատկերացնեն մարդկային այս կամ այն տարիքը, որուն մէջ իւրաքանչիւր ոք Աստուծմէ կը կանչուի իր գործերու հաշիւը տալու: Ոչ մէկ մեղաւոր իրաւունք ունի իր փրկութենէն յուսահատելու: Բարի աւագակը վերջին վայրկեանին շահեցաւ արքայութիւնը: Դահեկանը յաւիտեանական կեանքն է. իսկ երեկոն՝ վերջակէտն է մեր կեանքին: Ժամ մը միայն գործողները՝ յաւիտեանական կեանքին մէջ նոյնքան վարձք կը ստանան, որքան անոնք՝ որ օրուան ծանրութիւնն ու տաճարութիւնը կրեն. որովհետեւ տեւողութիւնը չէ՝ որ աշխատութեան արժէքը կը սահմանէ, այլ՝ Աստուծմէ մեզի տրուած մեծ կամ փոքր չափով շնորհքին մեր կողմէ գործակցութիւնը:

Ջերեդէասի որդիները

Մրկ 10, 35-40

20 Այն ատեն Յիսուսին մօտեցաւ Ջերեդէասի որդիներուն մայրը, զաւակներուն հետ միասին. երկրպագութիւն ընելով՝ բան մը խնդրեց անկէ: **21** «Ի՞նչ կ'ուզես», հարցուց անոր Յիսուս: Անիկա պատասխանեց. «Ըսէ՛ որ այս երկու զաւակներս, մէկը քու աջ՝ միւսը ձախ կողմդ նստին արքայութեանդ մէջ»: **22** Յիսուս պատասխանեց. «**Չէք** գիտեր ինչ կը խնդրէք. կրնա՞ք խմել բաժակը զոր ես պիտի խմեմ, կամ կրնա՞ք մկրտուիլ այն մկրտութեամբ որով ես պիտի մկրտուիմ: «Կրնա՛նք», պատասխանեցին: **23** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Բաժակս պիտի խմէք եւ պիտի մկրտուիք այն մկրտութեամբ որով ես պիտի մկրտուիմ, բայց աջ ու ձախ կողմս նստեցնելը ինծի չ'իյնար, այլ անոնց համար է՝ որոնց սահմանուած է Հօրս կողմէն»:

Մեծը պարտի ծառայել

Մրկ 10, 41-45. Ղկ 22, 24-27

24 Միւս տասը աշակերտները, լսելով՝ բարկացան երկու եղբայրներուն դէմ: **25** Իսկ Յիսուս իրեն կանչեց զանոնք եւ ըսաւ. «Գիտէ՞ք որ հեթանոսներու մէջ իշխանները կը տիրապետեն եւ մեծամեծները կ'իշխեն անոնց վրայ. **26** բայց այնպէս պիտի չ'ըլլայ ձեր մէջ. այլ ով որ ձեր մէջ կ'ուզէ մեծ ըլլալ՝ ձեր սպասաւորը թող ըլլայ. **27** եւ ով որ կ'ուզէ ձեր մէջ առաջինը ըլլալ՝ ձեր ծառան թող ըլլայ: **28** Ինչպէս որ Մարդու Որդին չեկաւ ծառայութիւն ընդունելու՝ այլ ծառայելու եւ իր անձը փրկանք տալու շատերու փոխարէն»:

23 – Յոյնը՝ որոնց պատրաստուած է իմ Հօրմէս: Իշխանութեան ու նախախնամութեան գործերը: Հօր Աստուծոյ կը վկայագրուին: Այստեղ Քրիստոս իր մասին կը խօսի, որ իբր մարդ կը կատարէ այն գործերը, գոր Հայր Աստուած յանձնարարած է իրեն:

Երիֆովի երկու կոյրերը

Մրկ 10, 46-52. Ղկ 18, 35-43

29 Երիֆովէն ելլելու առեն՝ շատ ժողովուրդ գնաց անոր ետեւէն: **30** Եւ ահա ճամբուն վրայ երկու կոյրեր նստած էին. երբ լսեցին թէ Յիսուս կ'անցնի, սկսան աղաղակել, ըսելով. «Ողորմէ՛ մեզի, Յիսուս, Դաւիթի Որդի»: **31** Բայց ամբողջ սաստեց զանոնք որ լռեն. անոնք աւելի ուժգին կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Տէ՛ր, ողորմէ՛ մեզի, Դաւիթի՛ Որդի»: **32** Յիսուս կանգ առաւ, կանչեց զանոնք ու հարցուց. «Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ ձեզի»: **33** Պատասխանեցին. «Տէ՛ր, մեր աչքերը թող բացուին»: **34** Յիսուս, զթալով, դպաւ անոնց աչքերուն եւ իսկոյն տեսան ու անոր ետեւէն գացին:

Յիսուս Երուսաղէմ կը մտնէ

Մրկ 11, 1-11. Ղկ 18, 28-38. Յովհ 12, 12-16

21 **1** Երբ Երուսաղէմի մօտեցան եւ եկան Բեթփագէ, **2** թենեաց լերան մօտ, Յիսուս աշակերտներէն երկուքը զրկեց եւ ըսաւ անոնց. **2** «Գացէ՛ք ձեր դիմացի գիւղը եւ իսկոյն հոն կ'ապուած պիտի գտնէք էջ մը եւ իր քուռակը. քակեցէք եւ ինծի բերէք: **3** Իսկ եթէ մէկը ձեզի բան մը ըսէ՝ ըսէք թէ իրենց տիրոջը պէտք են եւ իսկոյն պիտի զրկէ զանոնք: **4** Արդ այս ամէնը եղաւ որպէսզի կատարուի մարգարէին խօսքը. **5** «Ըսէ՛ք Սիւննի աղջկան, ահա՛ թագաւորդ քեզի կու գայ՝ հեզ, եւ հեծած իշու եւ անոր աւանակին վրայ»:

6 Աշակերտները գացին եւ Յիսուսի հրամայածին համաձայն ըրին, **7** եւ բերին էջն ու քուռակը, անոնց վրայ զրին իրենց զգեստները եւ Յիսուս նստաւ անոնց վրայ: **8** Եւ ժողովուրդէն շատեր իրենց զգեստը կը փռէին ճամբուն վրայ եւ ուրիշներ ծառերու ոստեր կը կտրէին ու կը տարածէին ճամբուն վրայ: **9** Եւ ժողովուրդը, որ առջեւէն ու ետեւէն կ'երթար, կ'աղաղակէր ու կ'ըսէր. «Օրհնութի՛ւն Դաւիթի որդիին, օրհնեալ է այն՝ որ Տիրոջ անունով կու գայ, ովսանմա՛ր բարձունքներու մէջ»:

10 Երբ Երուսաղէմ մտաւ, ամբողջ քաղաքը դղրդեցաւ. եւ

կ'ըսէին. «Ո՞վ է ասիկա»: **11** Ժողովուրդը պատասխանեց. «Ասիկա Յիսուս մարգարէն է, Գալիլիոյ Նազարէթ քաղաքէն»:

Յիսուս կը մաքրագործէ տաճարը

Մրկ 11, 15-17. Ղկ 18, 45-46. Յովհ 2, 13-17

12 Յիսուս տաճարը մտաւ եւ դուրս հանեց բոլոր անոնք որ տաճարին մէջ առեւտուր կ'ընէին. կործանեց լուծայափոխներու սեղանները եւ աղանի վաճառողներուն աթոռները. եւ ըսաւ անոնց. **13** «Գրուած է. Իմ տունն՝ աղօթքի տուն պիտի կոչուի. իսկ դուք՝ աւագակներու որջ դարձուցի՞ք զայն»:

14 Տաճարին մէջ կոյրեր ու կաղեր մօտեցան իրեն եւ բժշկեց զանոնք: **15** Երբ քահանայապետներն ու դպիրները տեսան հրաշքները զորս զործեց եւ մանուկները որ տաճարին մէջ կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Ովսաննա՛ Դաւիթի որդիին», բարկացան. **16** եւ ըսին անոր. «Կը լսե՞ս ինչ կ'ըսեն ասոնք»: Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Այո՛, չէ՞ք կարդացած՝ Թէ տղոց եւ կաթնկեր մանուկներու բերանէն գովեստ ստացար»: **17** Եւ զանոնք թողլով՝ քաղաքէն դուրս ելաւ, զնաց Բեթանիա եւ հոն իջեւանեցաւ:

Անիծուած քղեմիմ

Մրկ 11, 12-14. 20-24

18 Առաւօտեան դէմ, երբ նորէն քաղաքը կը դառնար՝ անօթեցաւ. **19** ճամբուն վրայ թզենի մը տեսնելով՝ քովը զնաց, բայց անոր վրայ տերեւէ զատ ուրիշ բան չգտնելով, ըսաւ. «Ասկէ ետք յաւիտեան պտուղ չունենաս». թզենին իսկոյն չորցաւ: **20** Աչակերտները, երբ տեսան, զարմացան եւ ըսին. ի՞նչպէս չուտ չորցաւ թզենին: **21** Յիսուս պատասխանեց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ հաւատք ունենաք եւ չտարակուսիք՝ ո՛չ միայն պիտի ընէք ինչ որ ես թզենիին ըրի, այլ նոյնիսկ եթէ այս լերան ըսէք՝ ելի՛ր, ծովը ին-

Գլ. 21, 20 – Այս հրաշագործութեան իմաստը այլաբանական է: Քրիստոս ասով ցոյց կու տայ անգղջութիւնն ու դատապարտութիւնը Իսրայէլի ժողովուրդին, որ դարձի պտուղ չբերաւ ամենեւին:

կիր, պիտի կատարուի: **22** Եւ ինչ որ հաւատքով աղօթքի մէջ խնդրէք՝ պիտի ընդունիք»:

Յիսուսի իշխանութիւնը

Մրկ 11, 27–33. Ղկ 20, 1–8. Յովհ 2, 18–22

23 Երբ Յիսուս տաճար եկաւ եւ հոն կը սորվեցնէր՝ քահանայապետները եւ ժողովուրդին ծերերը մօտեցան անոր եւ ըսին. «Ի՞նչ իշխանութեամբ կ'ընես այդ բաները, ո՞վ տուաւ քեզի այդ իշխանութիւնը»: **24** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ես ալ ձեզի՛ բան մը պիտի հարցնեմ. եթէ պատասխանէք, ես ալ ձեզի պիտի ըսեմ թէ ի՛նչ իշխանութեամբ կ'ընեմ այս բաները: **25** Յովհաննէսի մկրտութիւնը ուրկէ՞ էր. երկինքէ՞ն թէ մարդերէն»: **26** Անոնք, իրարու մէջ խորհելով, կ'ըսէին. «Եթէ ըսենք որ երկինքէն է, մեզի պիտի ըսէ՝ ուրեմն ինչո՞ւ չհաւատացիք անոր. իսկ եթէ ըսենք որ մարդոցմէ է՝ ժողովուրդէն կը վախնանք: Որովհետեւ ամէնքը Յովհաննէսը իբրեւ մարգարէ կ'ընդունէին»: **27** Պատասխանեցին Յիսուսին. «Ձե՛նք գիտեր»: «Ես ալ չեմ ըսեր ձեզի, պատասխանեց Յիսուս, թէ ի՛նչ իշխանութեամբ կ'ընեմ այս բաները»:

Երկու որդիներուն առակը

28 «Ի՞նչպէս կը թուի ձեզի. մարդ մը երկու որդի ունէր. առաջինին ուղղուելով, ըսաւ. Որդեա՛կ, գնա՛ այսօր այգին աշխատէ: **29** Ան պատասխանեց. Կ'երթամ, տէր, ու չգնաց: **30** Միւսին ալ մօտեցաւ եւ նոյնը ըսաւ: Ան պատասխանեց՝ չե՛մ երթար. բայց յետոյ գոյշաց ու գնաց այգին: **31** Արդ, երկուքէն ո՞ր մէկը կատարեց իր հօր կամքը»: «Վերջինը» պատասխանեցին: Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ մաքսաւորներն ու պոռնիկները ձեզմէ առաջ պիտի մտնեն երկինքի արքայութիւնը: **32** Որովհետեւ Յովհաննէս ձեզի եկաւ արդարութեան ճամբով, եւ դուք չհաւա-

22 – Վատահոլութեամբ եղած ամէն աղօթք կը գտնէ ունկնդրութիւն Աստուծոյ կողմէ, պայմանով սակայն, որ ան՝ աստուածային իմաստութեան նպատակներուն եւ աղօթողին հոգիին փրկութեան համապատասխան ըլլայ:

տացիք անոր, բայց մաքսաւորները եւ պոռնիկները հաւատացին անոր․ դո՛ւք ալ տեսաք, բայց յետոյ չզղշացիք եւ հաւատացիք»:

Առակը ռերագործ մշակներուն

Մրկ 12, 1-12. Ղկ 20, 9-19

33 Լսեցէք սա ուրիշ մէկ առակը․ «Տանուտէր մը կար որ այգի տնկեց ու ցանգով պատեց եւ անոր մէջ հնձան փորեց, աշտարակ շինեց ու մշակներու տալով՝ ինքը հեռու աշխարհ գնաց: **34** Երբ պտուղի ժամանակը մօտեցաւ, ծառաներ զրկեց մշակներուն՝ որպէսզի անոր պտուղները առնեն: **35** Եւ մշակները, բռնելով անոր ծառաները՝ մէկը տանջեցին, միւսը սպաննեցին, ուրիշ մըն ալ քարկոծեցին: **36** Դարձեալ ուրիշ ծառաներ զրկեց, առաջիններէն աւելի բազմաթիւ․ անոնց ալ նոյնը ըրին: **37** Ամէնէն ետք, իր որդին զրկեց անոնց, ըսելով․ Թերեւս որդիէս պատկառին: **38** Իսկ մշակները, երբ տեսան որդին՝ իրարու ըսին․ Ա՛յս է ժառանգորդը․ եկէք սպաննենք զայն եւ իր ժառանգութիւնը մենք առնենք: **39** Եւ բռնելով զանիկա՝ այգիէն դուրս հանեցին ու սպաննեցին: **40** Արդ, երբ այգիին տէրը գայ, ի՞նչ պիտի ընէ մշակներուն»: **41** Ըսին անոր․ «Չարերը չարաչար պիտի սպաննէ, եւ այգին պիտի յանձնէ ուրիշ մշակներու, որոնք, երբ ժամանակը ըլլայ, պտուղները պիտի տան իրեն»: **42** Յիսուս ըսաւ անոնց․ «Բնաւ չէ՞ք կարդացած Գիրքին մէջ․ Վէմը գոր անարգեցին շինողները՝ անկիւնաքար եղաւ․ Տիրոջ գործն է այս եւ սքանչելի է մեր աչքերուն:

43 Ասոր համար կ'ըսեմ ձեզի թէ Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի վերցուի ձեզմէ եւ պիտի տրուի այն ազգին՝ որ անոր պտուղ-

42 – (Սղմ. 117, 22, 23) Այսինքն այն վէմը կամ քարը, որ երկու պատեր իրարու կապելով, շինուածքը կ'ամրացնէ: Անկիւնաքարը Քրիստոսն է, որ բոլոր ժողովուրդները հաւատքի միութեան մէջ կը պահէ, հակառակ հաւատքի թշնամիներու բռնակ յարձակումներուն, որոնցմէ ոչ մէկը կարող է զինքն խորտակել ու ջախջախել: Ուրեմն շինողները (ժողովրդանոցի մեծերը) զայն արհամարհելով ու անարգելով հանդերձ՝ ան դարձեալ իր դիրքին վրայ մնաց անխախտ, եւ այս արդէն իսկ ապացոյց մըն է, թէ Աստուած ինքնին հաստատած է զայն:

ները պիտի բերէ: **44** Եւ ով որ այս վէմին վրայ իյնայ՝ պիտի փշրուի: Եւ որո՛ւն վրայ որ վէմը իյնայ՝ զայն պիտի ջախջախէ»:

45 Երբ քահանայապետները, դպիրներն ու փարիսեցիները լսեցին այս առակները՝ հասկցան որ իրենց համար ըսաւ: **46** Եւ կ'ուզէին բռնել զինքը, բայց վախցան ժողովուրդէն, որովհետեւ մարգարէ կը համարէին զինքը:

Թագաւորին տղուն հարսանիքը

Ղկ 14, 16-24

22 **1** Յիսուս դարձեալ սկսաւ խօսիլ անոնց առակներով եւ ըսաւ. **2** «Երկիրնքի արքայութիւնը նման է թագաւորի մը, որ իր որդիին հարսանիք ըրաւ: **3** Ծառաներ ղրկեց հարսանիքի կանչելու հրաւիրեալները, բայց անոնք չուզեցին գալ: **4** Դարձեալ ուրիշ ծառաներ ղրկեց՝ պատուիրելով. Ըսէ՛ք հրաւիրեալներուն՝ թէ աւահասիկ պատրաստ է իմ ճաշս. զուարակներս ու պարարտ կենդանիներս մորթուած են եւ ամէն ինչ պատրաստ է. եկէ՛ք հարսանիքի: **5** Բայց անոնք, կարեւորութիւն չտալով՝ մէկը ագարակը գնաց, միւսը իր առուտուրին, **6** եւ ուրիշներ, բռնելով անոր ծառաները՝ նախատեցին ու սպաննեցին: **7** Իսկ թագաւորը, երբ լսեց՝ բարկացաւ. իր զօրքը ղրկեց եւ մեռցնել տուաւ այդ մարդասպանները եւ կրակի տուաւ անոնց քաղաքը: **8** Այն ատեն, ըսաւ ծառաներուն. Հարսանիքը պատրաստ է, բայց հրաւիրեալները արժանի չէին. **9** գացէ՛ք, ուրեմն, ճամբաներու գլուխները, եւ ով որ գտնէք՝ կանչեցէք հարսանիքի: **10** Ծառաները, ճամբաներու վրայ ելլելով, հաւաքեցին ո՛վ որ գտան, չարեր եւ բարիներ, ու հարսանիքի սրահը լեցուեցաւ կոչնականներով: **11** Երբ թագաւորը մտաւ բազմականները տեսնելու՝ հոն նշմարեց մարդ մը որ հարսանիքի զգեստ չէր հագած. եւ ըսաւ անոր. **12** Ըն-

44 – Քրիստոսի թշնամիները, որոնց համար գայթակղութիւն է Քրիստոս: Վէմին իյնալը՝ Քրիստոսի, վերջին դատաստանի օրը, իբր դատաւոր գալը կ'ակնարկէ: Քրիստոս, այն օրը, իր թշնամիներուն վրայ պիտի իյնայ եւ պիտի փշրէ գանոնք:

կեր, ի՞նչպէս հոս մտար առանց հարսանիքի զգեստ ունենալու. մարդը պապանձեցաւ: **13** Այն ատեն թագաւորը սպասաւորներուն ըսաւ. *Կապեցէ՛ք ասոր ոտքերն ու ձեռքերը եւ դո՛ւրս հանեցէ՛ք, արտաքին խաւարին մէջ*. Հոն թող լայ ու աղաւանդը կրճտէ: **14** *Որովհետեւ չատերն են կանչուած եւ քիչերը՝ ընտրուած»:*

Կեսարիմ տուրքը

Մրկ 11, 13-174. Ղկ 20, 20-26

15 Այն ատեն փարիսեցիները գացին խորհրդակցեցան անոր մասին, թէ ինչպէս ծուղակի մէջ ձգեն զայն իր խօսքերուն վրայէն: **16** Իրենց աշակերտները ղրկեցին անոր՝ Հերովդիանոսներուն հետ միասին, եւ ըսին. «Վարդապէ՛տ, մենք գիտենք որ դուն ճշմարտախօս ես եւ Աստուծոյ ճանապարհը կը սորվեցնես ուղիղ կերպով, մարդու կարեւորութիւն չես տար եւ մարդոց երեսին չես նայիր. **17** Հիմա ըսէ մեզի, ի՞նչպէս կը թուի քեզի. պէ՞տք է տուրք վճարել Կեսարին թէ ոչ»: **18** Յիսուս հասկցաւ անոնց խորամանկութիւնը, եւ հարցուց. «Ինչո՞ւ կը փորձէք զիս, կեղծաւորներ: **19** Յո՛յց տուէք ինծի տուրքին դահեկանը»: Անոնք ներկայացուցին դահեկան մը: **20** Եւ ըսաւ անոնց. «Որո՞ւն է այս պատկերը կամ գրութիւնը»: «Կեսարինն է», պատասխանեցին: **21** Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց. «Գացէ՛ք եւ Կեսարին տուէ՛ք ինչ որ Կեսարին կը պատկանի եւ Աստուծոյ՝ ինչ որ Աստուծոյ կը պատկանի»: **22** Այս լսելով՝ զարմացան ու թողուցին գացին:

Մեռեալներու յարութիւնը

Մրկ 12, 18-27. Ղկ 20, 27-40

23 Նոյն օրը, Յիսուսի մօտեցան սաղուկեցիներ՝ որ կ'ըսէին թէ

Գլ. 22, 17 – Նոյն ատենները շատ վիճաբանուած խնդիր մըն էր Հրեաներու մէջ, թէ ընտրեալ ժողովուրդը պե՞տք էր տուրք տալ հեթանոսներու թէ ոչ: Քրիստոսի համար, հետեւաբար, հաւասարապէս վտանգաւոր էր իրեն ուղղուած հարցումին այո՛ կամ ո՛չ պատասխանելը:

յարուլթիւն չկայ. հարցուցին անոր եւ ըսին. **24** «Վարդապե՛տ, Մովսէս ըսաւ որ եթէ մէկը մեռնի առանց զաւակ ունենալու, մեռնողին եղբայրը առնէ անոր կինը եւ զաւակ հասցնէ իր եղբօրը: **25** Արդ, մեր քով եօթը եղբայրներ կային. առաջինը ամուսնացաւ ու մեռաւ, եւ որովհետեւ զաւակ չունէր՝ իր կինը եղբօրը թողուց: **26** Նոյնպէս երկրորդը եւ երրորդը, մինչեւ եօթներորդը. **27** եւ ամէնէն վերջը՝ կինն ալ մեռաւ: **28** Արդ, յարուլթեան օրը՝ անիկա եօթը եղբայրներէն որո՞ւն կինը պիտի ըլլայ, քանի որ ամէնքն ալ անոր հետ ամուսնացան»: **29** Յիսուս պատասխանեց. «Մոլորածնե՛ր, ո՛չ Գիրքը կը հասկնաք եւ ոչ ալ Աստուծոյ զօրութիւնը. **30** որովհետեւ յարուլթեան օրը ո՛չ կին կ'առնեն եւ ո՛չ ալ հարս կ'երթան, այլ երկինքի հրեշտակներու նման կ'ըլլան: **31** Բայց մեռեալներու յարուլթեան մասին չէ՞ք կարդացած՝ թէ Աստուած ինչ ըսած է ձեզի. **32** Ե՛ս եմ Աբրահամի Աստուածը, Իսահակի Աստուածը եւ Յակոբի Աստուածը: Եւ Աստուած՝ մեռեալներու Աստուածը չէ՛, այլ ողջերու»: **33** Իսկ ժողովուրդը՝ լսելով կը զարմանար անոր վարդապետութեան վրայ:

Գլխաւոր պատուիրանը

Մրկ 12, 28-34. Ղկ 10, 25-28. Յովհ 13, 34-35

34 Իսկ փարիսեցիները, երբ լսեցին թէ պապանձեցուց սաղուկեցիները, միասին հաւաքուեցան: **35** Անոնցմէ մէկը, որ Օրէնքի վարդապետ էր, փորձելով հարցուց. **36** «Վարդապե՛տ, ո՞րն է Օրէնքի ամենամեծ պատուիրանը»: **37** Յիսուս պատասխանեց. «Սիրէ՛ Բու Տէր Աստուածդ բոլոր սրտովդ, բոլոր հոգիովդ եւ բոլոր մտքովդ. **38** այս է մեծ եւ առաջին պատուիրանը: **39** Իսկ երկրորդը՝ ասոր նման է: Սիրէ՛ ընկերդ քու անձիդ պէս: **40** Այս երկու պատուիրաններուն վրայ հիմնուած են ամբողջ Օրէնքն ու Մարգարէները»:

24 – Այստեղ հարցը կը վերաբերի այն օրէնքին, որ կը պարտաւորէր որ այրի կիմը ամուսնանայ իր տագրին հետ, եթէ իր այրը անգաւակ մեռնի: Այս ամուսնութենէն ծնած զաւակը օրինաւոր ժառանգը կը համարուէր մեռած ամուսնոյն:

Քրիստոս՝ Դաւիթի Որդի

Մրկ 12, 35–37. Ղկ 20, 41–44

41 Երբ փարիսեցիները հաւաքուեցան՝ Յիսուս հարցուց անոնց. **42** «Ի՞նչ կը խորհիք Քրիստոսի մասին, որո՞՞ւ որդին է»։ «Դաւիթի», պատասխանեցին։ **43** Յիսուս աւելցուց. «Իսկ ի՞նչպէս Դաւիթ Հոգիով զինքը Տէր կը կոչէ եւ կ'ըսէ։ **44** Տէրը ըսաւ իր տիրոջս. Նստել՝ աջ կողմս, մինչեւ որ քշնամիներդ ոտքերուդ պատուանդան դնեմ»։

45 Իսկ եթէ Դաւիթ զինքը Տէր կը կոչէ, ի՞նչպէս կրնայ անոր որդին ըլլալ»։ **46** Ոչ ոք կրնար անոր պատասխան տալ. եւ այդ օրէն ետք՝ ո՛չ ոք կը համարձակէր իրեն բան մը հարցնել։

Մի նմանի՞ք փարիսեցիներուն

Մրկ 12, 38–39. Ղկ 11, 43, 46. 20, 45–47

23 **1** Այն ատեն Յիսուս խօսեցաւ ժողովուրդին եւ աշակերտներուն՝ ըսելով. **2** «Մովսէսի աթոռը նստան դպիրներն ու փարիսեցիները. **3** ինչ որ ըսեն անոնք ձեզի՝ ըրէ՛ք ու պահեցէ՛ք, բայց իրենց գործերուն համեմատ մի՛ գործէ՛ք. որովհետեւ կ'ըսեն բայց չեն ըներ։ **4** Ծանր եւ դժուարակիր բեռներ կը կապեն ու մարդոց ուսերուն վրայ կը դնեն, եւ իրենք՝ մատո՛ւ վ անգամ չեն ուզեր շարժել զանոնք։ **5** Իրենց բոլոր գործերը կը կատարեն մարդոց երեւնալու համար. կը լախնցնեն իրենց գրապանակները եւ կ'երկնցնեն զգեստներու քղանցքները. **6** կը սիրեն խնձոյքներու

Գլ. 23, 4 – Անոնք տարապայման ու արտաոց մեկնութիւններով կը ծանրաբեռնեն օրէմը, եւ յետոյ կը դնեն ուրիշներու վրայ անտանելի բեռ մը, զոր չեն ուզեր շարժել իրենց մատովն անգամ. այսինքն՝ իրենց տուած խիստ պատւերները իրենք չեն կատարեր բնաւ։

5 – Գրապանակները մագաղաթէ երիզներ էին, որոնց վրայ գրուած էին օրինագիրքէ ինչ ինչ տեղիքներ։ Այս երիզները կաշիէ փոփրիկ տուփերու մէջ պահած՝ իրենց ցակտիւն ու ձախ թելին կը կապէին։ Փարիսեցիները իրենց վրայ կրած այսպիսի գրապանակները աչքի զարնելու աստիճան կը լայնցնէին. ցոյց տալու համար ժողովուրդին իրենց եռանդն ու նախանձախնդրութիւնը օրինապահութեան։

մէջ առաջին տեղերը գրաւել եւ ժողովարաններու մէջ՝ առաջին աթոռները, **7** հրապարակներու վրայ ողջոյն ընդունիլ եւ մարդէրէն կոչուիլ «Ռաբբի՛, Ռաբբի՛»:

8 Բայց դուք ո՛չ մէկը վարդապետ կոչեցէք, որովհետեւ մէ՛կ է ձեր ուսուցիչը եւ դուք ամէնքդ եղբայրներ էք: **9** Երկրի վրայ ո՛չ մէկը ձեզի հայր մի՛ կոչէք, որովհետեւ մէ՛կ է ձեր Հայրը՝ որ երկինքն է: **10** Մի՛ կոչուիք ուսուցիչ, որովհետեւ ձեր ուսուցիչը Քրիստոսն է: **11** Եւ ձեր մէջէն մեծը՝ թող ձեր սպասաւորն ըլլայ: **12** Ո՛վ որ իր անձը բարձրացնէ՝ պիտի խոնարհի, եւ ո՛վ որ իր անձը խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ:

ԱՆԷԾՖ՝ փարիսեցիներուն

Մրկ 12, 40. Ղկ 11, 39-42

13 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ կը փակէք երկինքի արքայութիւնը մարդոց առջեւ. դուք չէ՛ք մտներ, եւ անոնց որ պիտի մտնեն՝ կ'արգիլէք որ մտնեն:

14 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ այրիներուն տուները կ'ուտէք՝ երկար աղօթքներ կեղծելով. ասոր համար խիստ դատաստանի պիտի ենթարկուիք:

15 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ ծով ու ցամաք կը շրջիք նորադարձ մը փնտռելու, եւ երբ գտնէք՝ ձեզմէ կրկնապատիկ աւելի գեհնի որդի կ'ընէք զայն:

16 Վա՛յ ձեզի, կոյր առաջնորդներ, որ կ'ըսէք թէ ո՛վ որ տաճարին վրայ երդում ընէ՝ բան մը չէ, բայց ո՛վ որ տաճարի ոսկիին վրայ երդում ընէ՝ պարտաւոր կ'ըլլայ: **17** Յիմարներ եւ կոյրեր, ո՞րը մեծ է, ոսկի՞ն՝ թէ տաճարը որ կը սրբացնէ ոսկին: **18** Եւ ո՛վ որ սեղանին վրայ երդում ընէ՝ բան մը չէ, բայց ո՛վ որ երդում ընէ ընծային վրայ որ սեղանին վրայ է՝ պարտաւոր կ'ըլլայ: **19** Յիմար-

15 – Նորահաւատ (եկամուտ) կը կոչուէին անոնք, որ հեթանոսութենէ դառնալով՝ մովսիսական կրօնքը կ'ընդունէին. իսկ գեհնի որդի բացատրութիւնը երբայաբանութիւն է եւ կը նշանակէ «դժոխի արժանի»:

նե՛ր եւ կոյրե՛ր, ո՞րը մեծ է, ընծա՞ն թէ սեղանը որ ընծան կը նուիրազործէ: **20** Ուրեմն ով որ սեղանին վրայ երդում ընէ՝ երդում կ'ընէ թէ՛ սեղանին թէ՛ անոր վրայ գտնուող բոլոր բաներուն վրայ: **21** Եւ ով որ տաճարին վրայ երդում ընէ՝ կ'երդնու անոր մէջ բնակողին վրայ, **22** եւ ով որ երկինքին վրայ երդում ընէ՝ երդում ւրած կ'ըլլայ Աստուծոյ աթոռին եւ այնտեղ նստողին վրայ:

23 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ անանուխին, սամիթին եւ չամանին տասանորդը կու տաք, եւ զանց կ'ընէք Օրէնքին ծանր պարտադրութիւնները, արդարութիւնը, ողորմութիւնը եւ հաւատարմութիւնը. պէ՛տք էր այս ընել եւ միւսը զանց չընէ՛ր: **24** Կո՛յր առաջնորդներ, որ մօղուկները կը քամէք եւ ուղտերը կը կլլէք:

25 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ բաժակին եւ պնակին արտաքին մասը կը մաքրէք, մինչ ներսը լեցուն է յափշտակութեամբ եւ աղտեղութեամբ: **26** Կո՛յր փարիսեցի, նախ բաժակին եւ պնակին նե՛րսը մաքրէ, որպէսզի անոնց արտաքինն ալ մաքուր ըլլայ:

27 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ կը նմանիք ճերմկցած գերեզմաններու, որոնք դուրսէն գեղեցիկ կ'երեւին, իսկ ներսը մեռելներու ոսկորներով եւ ամէն տեսակ պղծութեամբ լեցուն է: **28** Նոյնպէս դուք ալ, արտաքինով արդար կ'երեւիք մարդոց, եւ ներսէն լի էք կեղծաւորութեամբ եւ անօրէնութեամբ:

24 – Ոչինչ ու աննշանակ բաներու կարեւորութիւն տալով՝ թեթեւ յանցանքներէ կը գոուշանաք. սակայն անդին կարեւորագոյններն անտես ընելով՝ առանց խիղճ ընելու ահաւոր մեղքեր կը գործէք: Մօղուկը կամ մօեղը անսուրբ կենդանի համարուած ըլլալով՝ գինի խմելէ առաջ կը ֆամէ՛ գայն, որպէս զի չըլլայ որ պատահմամբ մօղուկ մը կլլած ըլլաք եւ պղծուիք. մինչդեռ ահագին ուղտը (որուն միւրը ուտելը նմանապէս արգիւտած է), կու կու տաք առանց վարանելու:

27 – Զատկական տօնէն չորս շաբաթ առաջ հրեաները սովորութիւն ունէին իրենց գերեզմանները կիրով ծեփելու, որպէս զի ուխտաւորները հեռուէն նշմարելով այս անսուրբ համարուած տեղերը՝ գոուշանային անոնցմէ եւ չմօտենային անոնց:

29 Վա՛յ ձեզի, դպիրներ եւ կեղծաւոր փարիսեցիներ, որ մարգարէներու շիրիմները կը կառուցանէք եւ արդարներու գերեզմանները կը զարդարէք, ու կ'ըսէք. **30** Եթէ մեր հայրերուն օրերը ապրած ըլլայինք՝ մասնակից չէինք ըլլար մարգարէներու արիւնին: **31** Ուրեմն դո՛ւք իսկ կը վկայէք թէ որդիներն էք անոնց՝ որ կը կոտորէին մարգարէները. **32** եւ դուք ձեր հայրերուն չափը լրացուցիք:

Մօտալուտ պատուիասները

Ղկ 11, 48–51

33 Օձե՛ր, իժերո՛ւ ձագեր, ի՞նչպէս պիտի փախչիք գեհէնին դատապարտութենէն: **34** Ասոր համար ահաւասիկ ես ձեզի կը ղրկեմ՝ մարգարէներ, իմաստուններ եւ դպիրներ, եւ անոնցմէ ոմանք պիտի սպաննէք եւ խաչ հանէք, ուրիշներ ձեր ժողովարաններուն մէջ պիտի տանջէք ու պիտի հալածէք քաղաքէ քաղաք, **35** որպէսզի ձեր վրան գայ ամբողջ արիւնը որ երկիր թափուեցաւ՝ արդար Աբէլի արիւնէն սկսեալ մինչեւ արիւնը Չաքարիայի, Բարաքիայի որդիին, զոր սպաննեցիք տաճարին եւ սեղանին միջեւ: **36** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, այս բոլորը պիտի գայ այս ազգին վրայ:

Սաստ Երուսաղէմի

Ղկ 13, 34–35

37 Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, որ կը կոտորէիր մարգարէները եւ կը քարկոծէիր քեզի ղրկուածները, քանի՜ անգամ ուզեցի ժողովել որդիներդ՝ ինչպէս հաւը իր ձագերը կը ժողովէ թեւերուն տակ, եւ չուզեցիք: **38** Ահա թող աւերակ մնայ ձեր տունը: **39** Բայց կ'ըսեմ ձեզի՝ թէ այսուհետեւ պիտի չտեսնէք զիս մինչեւ որ ըսէք. Օրհնեա՛լ ըլլայ այն որ կու գայ Տիրոջ անունով»:

32 – Ձեր հայրերուն գործած ոնիրներէն անհամեմատօրէն աւելի ծանր է ձեր մէկ ոնիրն առանձին, զոր պիտի գործէի մեռցնելով զիս:

Աշխարհի վախճանը

Մրկ 13, 1-4 – Ղկ 21, 5-7

24 ¹ Մինչ Յիսուս տաճարէն կ'ելլէր ու կ'երթար, աշակերտները մօտեցան անոր՝ ցոյց տալու համար տաճարին կառուցուածքը: ² Յիսուս, խօսք առնելով, ըսաւ. «Կը տեսնէ՞ք այդ ամէնը. ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, քար քարի վրայ պիտի չմնայ հոն որ չքանդուի»: ³ Եւ մինչ Յիսուս Զիթենեաց լեռը նստած էր, աշակերտները առանձին մօտեցան անոր եւ ըսին. «Ըսէ՛ մեզի, ե՞րբ պիտի պատահին այդ բաները եւ կամ ո՞րն է նշանը քու գալուստիդ եւ աշխարհի վախճանին»:

Սկիզբը երկուսմեքուն

Մտք 10, 17-23. Մրկ 13, 5-13. Ղկ 21, 8-19

⁴ Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Զգոյշ եղէք որ մարդ ձեզ չխաբէ. ⁵ որովհետեւ շատեր պիտի գան իմ անունովս եւ պիտի ըսեն՝ էս եմ Քրիստոսը, եւ շատերը պիտի մոլորեցնեն: ⁶ Պիտի լսէք պատերազմներ եւ պատերազմներու աղմուկներ. զգո՛յշ եղէք, չխռովի՛ք, որովհետեւ պէտք է որ այդ բոլորը պատահի. բայց դեռ վախճանը չէ այդ. ⁷ որովհետեւ ազգ ազգի դէմ պիտի ելլէ եւ թագաւորութիւն թագաւորութեան դէմ, սով ու համաճարակ պիտի ըլլայ եւ շատ մը տեղեր՝ երկրաշարժներ. ⁸ եւ սակայն այս ամէնը երկունքին սկիզբն է:

⁹ Այն ատեն, ձեզ նեղութիւններու պիտի մատնեն ու սպաննեն, եւ իմ անունիս համար պիտի ատուիք բոլոր ազգերէն: ¹⁰ Այն ատեն շատեր պիտի գալթակղին, զիրար պիտի մատնեն եւ ատեն, ¹¹ շատ մը սուտ մարգարէներ պիտի ելլեն եւ շատերը պիտի մոլո-

Գլ. 24, 10 – Պիտի ուրանան իրենց հաւատքը եւ կամ պիտի թերանան իրենց կրօնական պարտականութիւններուն մէջ. որովհետեւ պիտի չըմբռնեն թէ ինչո՞ւ Աստուած այսքան մեղութիւն ու տառապանք կրել թոյլ կու տայ իր հաւատացեալներուն, ո՛չ ալ պիտի յիշեն Քրիստոսի քաջալերիչ խրատները ու անոր կանխասացութիւնները:

ըեցնեն: **12** Եւ անօրէնութեան բազմանալէն՝ շատերուն սէրը պիտի ցամբի: **13** Բայց ո՛վ որ մինչեւ վերջ համբերէ՝ ան պիտի փրկուի:

14 Եւ արքայութեան այս Աւետարանը պիտի քարոզուի ամբողջ աշխարհին վկայութիւն ըլլալու համար բոլոր ազգերուն, եւ յետոյ պիտի գայ վախճանը:

Երուսաղէմի կործանումը

Մրկ 13, 14-23. Ղկ 17, 23-24. Ղկ 21, 20-24

15 Ուստի, երբ տեսնէք աւերին պղծութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ սուրբ տեղւոյն մէջ, ինչպէս ըստած է Դանիէլ մարգարէին բերնով (կարդացողը թող հասկնայ), **16** այն ատեն, անոնք որ Հրէաստանի մէջ են՝ լեռները թող փախչին, **17** եւ ով որ տանիքի վրայ է՝ թող վար չիջնէ տունէն բան մը առնելու համար: **18** Եւ ով որ դաշտ կը գտնուի՝ թող ետ չդառնայ իր զգեստը առնելու: **19** Բայց վա՛յ յղիներուն եւ ստնտուններուն՝ այդ օրերուն: **20** Աղօթեցէք որ ձեր փախուստը չպատահի ձմեռը եւ ոչ ալ շաբաթ օրը: **21** Որովհետեւ այն ատեն պիտի ըլլայ մեծ մեղուքիւն մը՝ որուն մամը չէ եղած աշխարհի սկիզբէն մինչեւ այսօր եւ ոչ ալ պիտի ըլլայ: **22** Եւ եթէ այն օրերը չկրճատուէին, ո՛չ ոք պիտի ազատուէր: Բայց, ընտրեալներուն պատճառով, այդ օրերը պիտի կրճատուին:

23 Այն ատեն, եթէ մէկը ձեզի ըսէ, ահաւասիկ հո՛ս է Քրիստոսը կամ հոն՝ մի՛ հաւատաք: **24** Որովհետեւ սուտ քրիստոսներ եւ սուտ մարգարէներ պիտի ելլեն եւ մեծամեծ նշաններ ու հրաշքներ պիտի ընեն, մոլորեցնելու համար, եթէ կարելի է՝ նոյնիսկ ընտրեալները: **25** Ահա նախապէս ըսի ձեզի:

26 Ուստի, եթէ ըսեն ձեզի. Ահաւասիկ անապատին մէջ է՝ մի՛ ելլէք, եւ կամ ահա շտեմարանին մէջ է՝ մի՛ հաւատաք:

15 – «Սուրբ տեղւոյն վրայ կանգնած աւերածին պղծութիւնը» խօսքով Քրիստոս հասկցնել կ'ուզէ՝ Երուսաղէմի պաշարումի միջոցին տաճարին պղծուիլը հեթանոսներու կողմէ:

Քրիստոսի երկրորդ գալուստը

Մրկ 13, 24–31. Ղկ 17, 23–24

27 Որովհետեւ, ինչպէս փայլակը որ արեւելքէն կ'ելլէ ու մինչեւ արեւմուտք կը տեսնուի՝ այնպէս պիտի ըլլայ Մարդու Որդիին գալուստը: **28** Որովհետեւ ուր որ դիակ կայ՝ հոն կը հաւաքուին արծիւները:

29 Այդ օրերուն, նեղութենէն անմիջապէս վերջ՝ արեգակը պիտի խաւարի, լուսինը լոյս պիտի չտայ, աստղերը երկինքէն պիտի իյնան եւ երկինքի զօրութիւնները պիտի շարժին: **30** Անկէ վերջ երկինքի վրայ պիտի տեսնուի Մարդու Որդիին նշանը. եւ այն ատեն երկրիս բոլոր ազգերը պիտի լան ու պիտի տեսնեն Մարդու Որդին, որ կու գայ երկինքի ամպերուն վրայէն, զօրութեամբ եւ շքեղ փառքով: **31** Ան պիտի ղրկէ իր հրեշտակները մեծածայն փողով, որ պիտի ժողվեն իր ընտրեալները չորս ծագերէն՝ երկինքի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը:

Թգեմիին առակը

Ղկ 21, 29–33

32 Թգեմիին օրինակ առէք. երբ ոստերը կակուղնան եւ տերեւները ցցուին՝ գիտէք թէ մօտ է ամառը: **33** Նոյնպէս դուք ալ, երբ այս բոլորը տեսնէք՝ գիտցէք որ ան դռներուն մօտ է: **34** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, այս սերունդը պիտի չանցնի՝ մինչեւ որ այս բոլորը կատարուի: **35** Երկինքն ու երկիրը պիտի անցնին՝ բայց իմ խօսքերս պիտի չանցնին: **36** Սակայն այդ օրուան եւ ժամուն մա-

28 – Երբ աշխարհ այլեւս հասունցած ըլլայ դատաստանի օրուան, տիեզերքի դատաւորը պիտի գայ այնպէս արագ ու յանկարծակի, ինչպէս գիշակեր թռչուններ՝ արծիւները, անգոյները կը խոյանան, երբ անոնք դիակի (գէշի) մը հոտը կ'առնեն հեռուէն:

36 – Աստուածային երեք անգիրը հաւասարապէս ունին ամէն բան, ինչ որ աստուածային իմաստութեան յատուկ է. ապա ուրեմն մանաւ աստուածային կանխագիտութիւն: Աստուծոյ միայն ծանօթ է այդ օրը: Հետեւաբար Որդին եւ Սուրբ Հոգին անմասն չեն այդ գիտութեան: Քրիստոս՝ մահ իբր մարդ, գիտէր գայն, սակայն այդ գիտութիւնն ի՛ր անձին համար էր, ո՛չ թէ այն պաշտօնին՝ որով զրկուած էր մարդկութեան:

սին՝ ո՛չ ոք գիտէ, ո՛չ երկինքի հրեշտակները ո՛չ ալ Որդին, այլ՝
Հայրը միայն:

Հսկեցէ՛ք եւ արթուն կեցէ՛ք

Մրկ 13, 32-37. Ղկ 12, 39-40. Ղկ 17, 34-35

37 Բայց, ինչպէս պատահեցաւ Նոյի օրերուն, այնպէս ալ պիտի ըլլայ Մարդու Որդին գալուստը: **38** Որովհետեւ, ինչպէս ջրհեղեղի նախորդ օրերուն կ'ուտէին, կը խմէին, կին կ'առնէին եւ հարս կ'երթային, մինչեւ այն օրը երբ Նոյ տապանը մտաւ, **39** եւ բան մը չգիտցան մինչեւ որ ջրհեղեղը եկաւ եւ ամէնքը տարաւ. ա՛յնպէս պիտի ըլլայ Մարդու Որդին գալուստը: **40** Այն ատեն, եթէ արտին մէջ երկու հոգի ըլլան՝ մէկը պիտի առնուի, միւսը պիտի թողուի, **41** եւ երբ երկու հոգի մէկ ջաղացքի մէջ աղան՝ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը թողուի:

42 Ուստի արթուն կեցէ՛ք, որովհետեւ չէ՛ք գիտեր թէ ո՛ր ժամուն կու գայ ձեր Տէրը: **43** Բայց ա՛յս գիտցէ՛ք. եթէ տանտէրը գիտնար թէ ո՛ր պահուն գող պիտի գայ, կը հսկէր եւ չէր թողուր որ տան պատը ծակեն: **44** Ասոր համար, դո՛ւք ալ պատրաստ եղէ՛ք, որովհետեւ ձեր չսպասած ժամուն կու գայ Մարդու Որդին:

Գործակալին առակը

Ղկ 12, 42-46

45 Իսկ ո՞վ է այն հաւատարիմ եւ իմաստուն ծառան, զոր տէրը դրած է տնեցիներուն վրայ որպէսզի ատենին կերակուր տայ անոնց: **46** Երանի՛ այն ծառային զոր տէրը իր դարձին այնպէս ըրած կը գտնէ. **47** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ զայն իր բոլոր ունեցածներուն վրայ պիտի կարգէ: **48** Բայց եթէ չար է այդ ծառան իր սրտին մէջ ըսէ՝ **49** Տէրս կ'ուշանայ գալու, եւ սկսի իր ծառայակիցները ծեծել եւ գինովներու հետ ուտել ու խմել, **50** այդ ծառային տէրը վրան պիտի հասնի չսպասած օրը եւ չկարծած ժամուն, **51** եւ զինքը մէջքէն երկուքի պիտի բաժնէ եւ կեղծաւորներու հետ պիտի դնէ անոր բաժինը. հոն պիտի ըլլայ լաց ու ակռաներու կրճատում:

Տասը կոյսերու առակը

Ղկ 12, 35–38

25 **1** Այն ատեն երկինքի արքայութիւնը պիտի նմանի տասը կոյսերու, որոնք իրենց լապտերներն առած՝ փեսան ու հարսը դիմաւորելու գացին:

2 Անոնցմէ հինգը յիմար էին եւ հինգը իմաստուն: **3** Յիմարները առին իրենց լապտերները, բայց իրենց հետ ձէթ չառին: **4** Իսկ իմաստունները իրենց լապտերներուն հետ՝ ամաններով ձէթ առին: **5** Երբ փեսան ուշացաւ, ամէնքն ալ նիրհեցին եւ քնացան: **6** Կէս գիշերին ձայն մը լսուեցաւ. Ահա՛ փեսան կու գայ, ելէ՛ք դիմաւորելու զայն: **7** Այն ատեն բոլոր կոյսերն ալ ելան եւ պատրաստեցին իրենց լապտերները: **8** Յիմարները ըսին իմաստուններուն. Ձեր իւղէն մեզի՛ տուէ՛ք, որովհետեւ ահա մեր լապտերները պիտի մարին: **9** Բայց իմաստունները պատասխանեցին. Գուցէ մեզի եւ ձեզի չբաւէ, ուստի վաճառականներուն գացէ՛ք եւ գնեցէ՛ք ձեզի համար: **10** Երբ անոնք գնելու գացին՝ եկաւ փեսան, եւ պատրաստ եղողները անոր հետ հարսանիքի մտան, եւ դուռը փակուեցաւ: **11** Յետոյ միւս կոյսերը եկան եւ ըսին. Տէ՛ր, Տէ՛ր, բա՛ց մեզի: **12** Բայց անիկա պատասխանեց. Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի թէ չեմ ճանչնար ձեզ: **13** Արթուն կեցէ՛ք ուրեմն, որովհետեւ ո՛չ օրը եւ ո՛չ ժամը գիտէք:

Գլ. 25, 1 – Բոլոր հաւատացեալները մկրտութեամբ ու ապաշխարութեամբ սրբարար շնորհի կը ստանան, որպէս զի անոր լոյսովը լուսաւորուած ու զարդարուած Փրկիչը դիմաւորելու ելին եւ սպասեմ անոր գալուստին: Անոնք որ իրենց հոգիին մէջ կը կրեն երկնային այս լոյսը՝ պիտի մտնեն Գառնուկին հարսանիքը: Բայց եթէ վերջին ժամուն այդ լոյսը իրենց հոգիին մէջ մարած ըլլայ՝ ստիպուած պիտի ըլլան լսել Տիրոջ բերնէն՝ «Ձեմ՝ քանցնար անգ» ահաւոր խօսքը:

9 – Այն օրը ոչ ոք կարող է օգնել ուրիշի. որովհետեւ այլեւս անհնար է բարի գործ ընել, այլ պէտք է հաշիւը տալ անցեալ կեանքի մէջ գործուած գործերու:

12 – Աստուած զանոնք միայն կը քննէ (եւ անոնց միայն կը հաճի), որոնք սրբարար շնորհի մէջ գտնուելով՝ նմանող են եւ բարեկամներ Քրիստոսի:

Քանգարներու առակը

Ղկ 19, 11-27

14 Ինչպէս որ մարդ մը, օտար աշխարհ մեկնելու ատեն, կը կանչէ իր ծառաները եւ անոնց կը յանձնէ իր ինչքերը: 15 մէկուկու տալ հինգ քանքար, միւսին՝ երկու, իսկ ուրիշի մը՝ մէկ, իւրաքանչիւրին իր կարողութեան չափով, եւ կ'երթայ: 16 Հինգ քանքարները առնողը՝ իսկոյն կ'երթայ եւ կը շահագործէ զանոնք, եւ ուրիշ հինգ քանքարներ ալ կը շահի: 17 Նոյնպէս երկու հատ առնողը՝ ուրիշ երկու հատ ալ կը շահի: 18 Իսկ մէկ հատ առնողը՝ կ'երթայ գետինը կը փորէ եւ տիրոջ դրամը կը թաղէ: 19 Երկար ժամանակ ետք, ծառաներուն տէրը կու գայ եւ հաշիւ կը պահանջէ անոնցմէ: 20 Հինգ քանքարներ առնողը կը ներկայանայ ուրիշ հինգ քանքարներ ալ բերելով, եւ կ'ըսէ. Տէ՛ր, ինծի հինգ քանքարներ տուիր, ահա առիկ ուրիշ հինգ քանքարներ ալ անոնց վրայ շահեցայ: 21 Տէրը կ'ըսէ անոր. Ապրի՛ս, բարի եւ հաւատարիմ ծառայ, քանի որ քիչին մէջ հաւատարիմ ես, շատին վրայ պիտի դնեմ քեզ. մտի՛ր տիրոջ ուրախութեան մէջ: 22 Կու գայ նաեւ երկու քանքարներ առնողը եւ կ'ըսէ. Տէ՛ր, ինծի երկու քանքարներ յանձնեցիր, ահա առիկ ուրիշ երկու քանքարներ ալ շահեցայ անոնց վրայ: 23 Տէրը կը պատասխանէ. Ապրի՛ս, բարի եւ հաւատարիմ ծառայ, քանի որ քիչին մէջ հաւատարիմ ես, շատին վրայ պիտի դնեմ քեզ. մտի՛ր տիրոջ ուրախութեան մէջ: 24 Մէկ քանքար առնողն ալ մօտենալով, կ'ըսէ. Տէ՛ր, գիտէի որ խիստ մարդ ես դուն, կը հնձես ուր չես սերմանած եւ կը ժողովես ուր չես սփռած: 25 Վախցայ, գացի եւ քանքարդ պահեցի հողին տակ. ահա առիկ քուկը քեզի: 26 Տէրը կը պատասխանէ. Չար եւ ծոյլ ծառայ, եթէ գիտէիր որ ես չսերմանած տեղէս կը հնձեմ եւ չսփռած տեղէս կը հաւաքեմ,

15 – Քանգար (տաղանդ), մերձաւորապէս 5000 ֆր.: Քանգարներով կը բացատրուին հոս հոգւոյ զօրութիւնները, երկրաւոր բարիքները, եւն: Քանգարներու զանազան բանակութիւնը կը նշանակէ մարդուն ազատութիւնը: Իսկ բացակայութեան տեւողութիւնը այն ժամանակամիջոցն է, զոր Աստուած կը շնորհէ մեզի այս երկրաւոր կեանքին համար: Հեռաւոր երկիր մեկնող մարդը կը ներկայացնէ Քրիստոսը, որ իր Հօր քով գնաց, ուրկէ սակայն դարձեալ պիտի գայ աշխարհի վախճանին, մարդիկը դատելու:

27 պէտք էր դրամս սեղանաւորներուն տայիր, եւ ես կու գայի տոկոսով կը պահանջէի իմս: **28** Ուստի առէ՛ք ատկէ այդ քանքարը եւ տուէ՛ք անոր՝ որ տասը քանքար ունի: **29** Որովհետեւ ունեցողին պիտի տրուի եւ այդ՝ աւելիով: Իսկ չունեցողէն՝ ունեցածն ալ պիտի առնուի: **30** Եւ այս անպիտան ծառան նետեցէ՛ք արտաքին խաւարին մէջ, ուր պիտի ըլլայ լաց եւ ակռաներու կըճտում:

Վերջին դատաստանը

31 Արդ, երբ Մարդու Որդին գայ իր փառքով եւ բոլոր հրեշտակներով, այն ատեն պիտի նստի իր փառքի աթոռին վրայ, **32** եւ իր առջեւ պիտի հաւաքուին բոլոր ազգերը: զանոնք պիտի զատէ իրարմէ՝ ինչպէս հովիւը կը զատէ ոչխարները այծերէն: **33** ոչխարները իր աջ կողմը պիտի կեցնէ, իսկ այծերը՝ ձախ կողմը: **34** Այն ատեն թագաւորը պիտի ըսէ իր աջ կողմը եղողներուն. **Եկէ՛ք, իմ Հօրս օրհնեալները, ժառանգեցէ՛ք արքայութիւնը որ ձեզի համար պատրաստուած է աշխարհիս սկիզբէն:** **35** Որովհետեւ ես անօթեցայ եւ ինծի ուտելիք տուիք, ծարաւցայ եւ ինծի ջուր տուիք, օտար էի եւ զիս հիւրընկալեցիք, **36** մերկ էի եւ հագուստ տուիք ինծի, հիւանդ էի եւ այցելութեան եկաք ինծի, բանտն էի եւ եկաք տեսնելու զիս: **37** Այն ատեն արդարները պիտի պատասխանեն անոր եւ ըսեն. **38** Տէ՛ր, ե՞րբ տեսանք քեզ անօթի եւ կերակրեցինք, կամ ծարաւի՝ եւ ջուր տուինք. **39** ե՞րբ տեսանք քեզ օտար՝ եւ հիւրընկալեցինք, կամ մերկ՝ եւ զգեստ տուինք. ե՞րբ տեսանք քեզ հիւանդ կամ բանտը եւ այցելութեան եկանք քեզի: **40** Եւ թագաւորը պիտի պատասխանէ անոնց եւ ըսէ. **Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, քանի որ այս ամէնը փոքրիկ եղբայրներէս մէկուն ըրիք՝ ինծի ըրիք:** **41** Այն ատեն պիտի ըսէ ձախ կողմը եղողներուն. **Հեռացէ՛ք ինծմէ, անիծ-**

29 – Այն որ Աստուծմէ իրեն շնորհուած քանքարը հաւատարմութեամբ կը գործածէ, այնպիսին աւելին կ'ընդունի. իսկ այն որ իր ընդունած քանքարը կամ շնորհքը չի գործածեր, այնպիսին իր ունեցածն ալ կը կորսնցնէ:

36 – Փրկիչը հոս յառաջ կը բերէ կարգ մը բարի գործեր, ընտրելով զանոնք սիրող գործերուն մէջէն. որովհետեւ իր ճշմարիտ աշակերտներն այդ առաքիւնութիւններով է որ կը ճանչցուին:

եալներ, գացէ՛ք յաւիտենական կրակին մէջ, որ պատրաստուած է սատանային եւ անոր հրեշտակներուն: **42** Որովհետեւ ես անօթեցայ եւ ինծի ուտելիք չտուիք, ծարաւցայ եւ ջուր չտուիք, **43** պանդուխտ էի եւ զիս ներս չառիք, մերկ էի եւ հագուստ չտուիք ինծի, հիւանդ էի եւ բանտին մէջ՝ եւ զիս տեսնելու չեկաք: **44** Այն ատեն անոնք ալ պիտի պատասխանեն ու ըսեն. **Տէ՛ր, ե՞րբ տեսանք քեզ անօթի կամ ծարաւի կամ պանդուխտ կամ մերկ կամ հիւանդ կամ բանտը եւ քեզ չհոգացիրք:** **45** Այն ատեն պիտի պատասխանէ անոնց եւ ըսէ. **Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, քանի որ այս բաները չըրիք այս փոքրիկներէն մէկուն՝ եւ ոչ ալ ինծի ըրիք:** **46** Եւ անոնք պիտի երթան յաւիտենական տանջանքներուն մէջ, իսկ արդարները՝ յաւիտենական կեանքին մէջ»:

Քահանայապետներուն դաւադրութիւնը

Մրկ 14, 1-2. Ղկ 22, 1-2. Յովհ 11, 45-53

26 **1** Երբ Յիսուս վերջացուց բոլոր այս խօսքերը՝ աշակերտներուն ըսաւ. **2** «Գիտէ՞ք, երկու օրէն Ձատիկ է եւ Մարդու Որդին պիտի մատնուի՝ խաչուելու համար»: **3** Այն ատեն քահանայապետները, դպիրները եւ ժողովուրդին ծերերը հաւաքուեցան Կայիափա կոչուած քահանայապետին սրահին մէջ. **4** եւ համաձայն գտնուեցան որ նենգութեամբ բռնեն Յիսուսը եւ սպաննեն զայն: **5** Բայց կ'ըսէին՝ ո՛չ այս տօնին ատեն, որպէսզի ժողովուրդին մէջ խռովութիւն չելլէ:

Բեթանիայի ընթրիքը

Մրկ 14, 3-9. Յովհ 12, 1-8

6 Երբ Յիսուս Բեթանիա կը գտնուէր, բորոտ Սիմոնին տունը, **7** անոր մօտեցաւ կին մը որ թանկագին իւղի շիշ մը ունէր. իւղը անոր գլխուն վրայ թափեց, մինչ ան սեղանի նստած էր: **8** Երբ աշակերտները տեսան՝ բարկացան եւ ըսին. «Ի՞նչ բանի համար է

այդ իւղին վատնումը. **9** որովհետեւ կարելի էր ատիկա սուղ գնով ծախել եւ աղքատներուն տալ»: **10** Յիսուս իմացաւ եւ ըսաւ անոնց. «**Ինչո՞ւ կը նեղէք այդ կիներ, բարի գործ մը կատարեց ան ինծի համար. 11 որովհետեւ աղքատները ամէն ատեն ձեր հետն ունիք, բայց զիս միշտ ձեր հետը պիտի չունենաք: 12** Որովհետեւ այդ իւղը մարմինիս վրայ թափելով՝ ան թաղումս նշանակեց: **13** Բայց ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ բոլոր աշխարի մէջ, ուր ալ քարոզուի այս Աւետարանը՝ անոր ըրածն ալ պիտի պատմուի իր յիշատակին համար»:

Մատնութեան գինը

Մրկ 14, 10-11. Ղկ 22, 3-6

14 Այն ատեն տասներկուքէն մէկը, Յուդա Իսկարիոփտացի կոչուած, գնաց քահանայապետներուն եւ ըսաւ. «**Ի՞նչ կ'ուզէք տալ ինծի որ զինքը ձեզի մատնեմ**»: **15** Անոնք երեսուն արծաթ համրեցին անոր: **16** Եւ անկէ ետք՝ յարմար առիթ կը փնտռէր, որ պէսզի Յիսուսը անոնց մատնէ:

Վերջին ընթրիքը

Մրկ 14, 12-16. Ղկ 22, 7-13. Յովհ 13, 21-30. Ա. Կոր 11, 23-25

17 Բաղարջակերքի առաջին օրը՝ աշակերտները Յիսուսի մօտեցան եւ հարցուցին. «**Ո՞ւր կ'ուզես որ պատրաստենք քեզի զատկական ընթրիքը**»: **18** Յիսուս պատասխանեց. «**Գացէ՛ք քաղաք, այս անունով մարդուն, եւ ըսէք անոր. Վարդապետը կ'ըսէ թէ ժա-**

15 – Երեսուն արծաթը հաւասար էր 30 սիկլի: Սիկլը կ'արժէր չորս դահեկան: Գերիի մը գինն էր այս (Ելք 21, 32): Յովսէփ մոյն գնով ծախուած էր Իսմայելացի վաճառականներուն:

17 – Բաղարջակերքը Հրեաներուն անխմոր հաց ուտելու ժամանակն է, որ Նիսան ամսոյն 14-էն՝ Զատիկի նախօրեակէն սկսելով, մինչեւ մոյն ամսոյն 21-ը կը տեւէ: – Գրաբար Աւետարանի «ուտել զգատիկ» բացատրութիւնը՝ «զատկական գառնուկը ուտել» կը նշանակէ:

18 – Տանտերը Յիսուսի աշակերտներէն մէկն էր:

մանակս մօտեցեր է, քու տանդ մէջ պիտի կատարեմ զատիկը աշակերտներուս հետ»։¹⁹ Աշակերտները կատարեցին ինչպէս որ հրամայած էր իրենց Յիսուս, եւ պատրաստեցին զատիկը։

20 Երբ իրիկուն եղաւ, տասներկու աշակերտներուն հետ սեղանի նստաւ։ **21** Եւ մինչ անոնք կ'ուտէին, ըսաւ. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ձեզմէ մէկը պիտի մատնէ զիս»։ **22** Շատ տրտմեցան, եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը սկսաւ հարցնել Յիսուսին. Միթէ ե՞ս եմ, Տէր։ **23** Յիսուս պատասխանեց. «Ով որ ձեռքը ինծի հետ պնակին մէջ մխեց՝ ա՛յն է որ պիտի մատնէ զիս»։ **24** Մարդու Որդին կ'երթայ, ինչպէս որ գրուած է իր մասին. բայց վա՛յ այն մարդուն՝ որուն ձեռքով Մարդու Որդին պիտի մատնուի. լա՛ւ էր այն մարդուն համար որ ծնած չըլլար»։ **25** Յուդա, որ զինքը պիտի մատնէր՝ հարցուց. «Միթէ ե՞ս եմ, Վարդապետ»։ «Դուն ըսիր», պատասխանեց Յիսուս։

Ս. Հաղորդութեան հաստատութիւնը

Մրկ 14, 22-25. Ղկ 22, 18-20

26 Եւ մինչ կ'ուտէին, Յիսուս հաց առաւ, օրհնեց, բեկանեց եւ աշակերտներուն տուաւ՝ ըսելով. «Առէ՛ք, կերէ՛ք. ա՛յս է իմ մարմինս»։ **27** Եւ բաժակն առնելով՝ գոհուիլուն յայտնեց եւ անոնց տուաւ, ըսելով. «Խմեցէ՛ք ասկէ ամէնքդ. **28** որովհետեւ ա՛յս է նոր ուխտի իմ արիւնս, որ չատերու համար կը հեղու, մեղքերու թողութեան համար։ **29** Բայց կ'ըսեմ ձեզի, ասկէ վերջ պիտի չխմեմ որթատունկի բերքէն, մինչեւ այն օրը ուր նորը պիտի խմեմ ձեզի հետ Հօրս արքայութեան մէջ»։

30 Եւ օրհնեցին ու ելան Զիթենեաց լեռը։

29 – Յիսուս իր աշակերտներուն հետ որթատունկի բերքէն դարձեալ պիտի խմէ երկինքը, իր Հօր թագաւորութեան մէջ։ Հոն սակայն նոր գինի պիտի բաշխուի, այսինքն՝ երկնաւոր երանութիւնը։

30 – Զատկական ընթրիքը սաղմոսերգութեամբ կը վերջանար միշտ։

Աշակերտները կը լքեն Յիսուսը

Մրկ 14, 26–31. Ղկ 22, 31–34. Յովհ 13, 36–38

31 Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց. «Դուք ամէնքդ այս գիշեր իմ պատճառովս պիտի գայթակղիք, որովհետեւ գրուած է. Պիտի հարուածեմ հովիւը եւ հօտին ոչխարները պիտի ցրուին: **32** Բայց յարութիւն առնելէս վերջ՝ ձեզմէ առաջ պիտի երթամ Գալիլեա»:

33 Պետրոս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Եթէ նոյնիսկ ամէնքդ գայթակղին՝ սակայն ես երբեք պիտի չգայթակղիմ»:

34 Յիսուս ըսաւ անոր. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, այս գիշեր իսկ, աքաղաղը չերգած՝ դուն երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս»:

35 «Նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլայ քեզի համար մեռնիլ՝ պիտի չուրանամ քեզ», պատասխանեց Պետրոս: Նոյնպէս կ'ըսէին բոլոր աշակերտները:

Յիսուս Գեթսեմանիի մէջ

Մրկ 14, 32–42. Ղկ 22, 40–46

36 Այն ատեն Յիսուս անոնց հետ եկաւ տեղ մը որու անունն էր Գեթսեմանի. եւ ըսաւ աշակերտներուն. «Դուք հո'ս նստեցէք, մինչեւ որ ես երթամ ու աղօթեմ»:

37 Եւ հետն առնելով Պետրոսը եւ Զեբեդէոսի երկու որդիները, սկսաւ տրտմիլ ու տագնապիլ:

38 Այն ատեն ըսաւ անոնց. «Տրտում է հոգիս մեռնելու աստիճան. հոս կեցէք եւ հսկեցէք ինծի հետ»:

39 Եւ քիչ մը յառաջ երթալով՝ երեսի վրայ ինկաւ, աղօթեց եւ ըսաւ. «Հա՛յր, եթէ կարելի է՝ այս բաժակը թող ինծմէ հեռանայ. բայց ո'չ ինչպէս ե'ս կ'ուզեմ, այլ ինչպէս դուն»:

40 Աշակերտներուն քով եկաւ եւ զանոնք քունի մէջ գտաւ. եւ ըսաւ Պետրոսին. «Ա՛յսպէս, ժա՛մ մը իսկ չկրցա՞ք ինծի հետ արթուն մնալ. **41** արթո՛ւն կեցէք եւ աղօթեցէք, որպէսզի փորձութեան մէջ չիյնաք. հոգին յօժար է, բայց մարմինը՝ տկար»:

42 Դարձեալ երկրորդ անգամ գնաց Յիսուս, աղօթեց ու ըսաւ. «Հայր իմ, եթէ անկարելի է որ այս բաժակը հեռանայ ինծմէ առանց որ խմեմ զայն՝ քու կա՛մքդ թող ըլլայ»:

43 Եկաւ, դարձեալ քունի մէջ գտաւ զանոնք, որովհետեւ անոնց աչքերը ծանրացած էին:

44 Թողուց զանոնք եւ գնաց երրորդ անգամ աղօթելու, դարձեալ միեւնոյն խօսքը ըսելով:

45 Յետոյ աշակերտներուն քով գալով՝ ըսաւ անոնց. «Քնացէ՛ք ասկէ ետք եւ հանգչեցէք, որովհե-

տեւ հասած է ահա ժամը եւ Մարդու Որդին կը մատնուի մեղա-
ւորներուն ձեռքը: **46** Ելէ՛ք, երթա՛նք ասկէ, որովհետեւ զիս մատ-
նողը հասաւ ահա»:

Յիսուսի ձերբակալութիւնը

Մրկ 14, 43-52. Ղկ 22, 47-52. Յովհ 18, 2-11

47 Եւ մինչ այս խօսքերը կ'ըսէր, ահա Յուդա, տասներկուքէն
մէկը, եկաւ, եւ իրեն հետ մեծ ամբոխ մը, սուրերով եւ գաւազան-
ներով՝ քահանայապետներէն ու ժողովուրդին ծերերէն ղրկուած:
48 Իսկ մատնիչը անոնց նշան տուած էր եւ ըսած. «Որուն հետ որ
համբուրուիմ՝ ա՛ն է, անիկա բռնեցէք»: **49** Եւ իսկոյն Յիսուսին
մօտենալով, ըսաւ. «Ողջո՛յն, Վարդապետ»։ Եւ համբուրեց զանի-
կա: **50** Յիսուս ըսաւ անոր. «Ընկե՛ր, ինչո՞ւ համար եկար»: Այն
ատեն, մօտեցան անոնք եւ յարձակեցան Յիսուսի վրայ եւ ձերբա-
կալեցին զայն: **51** Եւ ահա Յիսուսի հետ եղողներէն մէկը ձեռքը
երկարեց եւ սուրը հանելով զարկաւ քահանայապետին ծառային
ու կտրեց անոր ականջը: **52** Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոր. «Սուրդ
տե՛ղը դիր, որովհետեւ անոնք որ սուր կ'առնեն սուրով կ'իյնան:
53 Կը կարծես թէ ես չե՞մ կրնար Հօրս աղաչել որ հիմա հօս ինծի
ղրկէ աւելի քան տասներկու գունդ հրեշտակներ: **54** Բայց ինչպէ՞ս
պիտի կատարուի Գիրքը եթէ այս այսպէս չըլլայ»: **55** Այն ատեն
Յիսուս, ամբոխին դառնալով, ըսաւ. «Ի՛նչ, աւագակի՞՞ վրայ ելած
էք սուրերով ու բիրերով բռնելու զիս: Ամէն օր տաճարին մէջ ձե-
զի հետ կը նստէի եւ կը սորվեցնէի եւ չբռնեցիք զիս»: **56** Բայց այս
ամէնը եղաւ որպէսզի մարգարէներուն գրածները կատարուին:
Այն ատեն բոլոր աշակերտները թողուցին զինքը եւ փախան:

Յիսուս Կայիափայի առջեւ

Մրկ 14, 33-65. Ղկ 22, 54-55, 66-71. Յովհ 18, 12-14, 19-24

57 Իսկ անոնք, Յիսուսը բռնելով, տարին Կայիափա քահանա-
յապետին մօտ, ուր դպիրներն ու ծերերը հաւաքուած էին: **58** Իսկ
Պետրոս հեռուէն կը հետեւէր անոր, մինչեւ քահանայապետին գա-
ւիթը, ու ներս մտնելով, սպասաւորներուն հետ նստաւ, տեսնելու
համար թէ ինչ պիտի ըլլար ասոր վերջը:

59 Իսկ քահանայապետները եւ բոլոր ատեանը Յիսուսի դէմ սուտ վկայութիւններ կը փնտռէին, որպէսզի սպաննեն զանիկա. **60** բայց չէին գտներ, թէ եւ շատ մը սուտ վկաներ ներկայացան: **61** Յետոյ երկու սուտ վկաներ եկան եւ ըսին. ասիկա կ'ըսէր թէ կրնամ Աստուծոյ տաճարը քակել եւ երեք օրէն շինել: **62** Քահանայապետը, ոտքի ելլելով, ըսաւ անոր. «Պատասխան չե՞ս տար, ի՞նչ ամբաստանութիւններ կ'ընեն ասոնք քեզի դէմ»: Եւ Յիսուս լուռ կը կենար: **63** Քահանայապետը ըսաւ. «Կենդանի Աստուծոյ անուանով կ'երդուրնցնեմ քեզ, ըսէ՛ մեզի թէ դո՞ւն ես Քրիստոսը, Աստուծոյ Որդին»: **64** Յիսուս պատասխանեց, «Դո՛ւն ըսիր. բայց կ'ըսեմ ձեզի՝ ասկէ վերջ դուք պիտի տեսնէք Մարդու Որդին, նստած Ամենագործին աջ կողմը, որ պիտի գայ երկիմֆի ամպերուն վրայ»: **65** Այն ատեն, քահանայապետը պատուեց իր զգեստները եւ ըսաւ. «Հայհոյե՛ց. ալ ի՞նչ հարկ վկաներու. ահա հի՛մա լսեցիք ասոր հայհոյութիւնը: **66** Ի՞նչ կը թուի ձեզի»: «Մահապա՛րտ է», պատասխանեցին անոնք:

67 Այն ատեն թքին անոր երեսը եւ բռունցքով հարուածեցին եւ ոմանք, ապտակելով կ'ըսէին: **68** «Մարգարէացի՛ր մեզի, Քրիստո՛ս, ո՞վ է քեզի զարնողը»:

Պետրոսի ուրացուիւնը

Մրկ 14, 66-72. Ղկ 22, 56-62. Յովհ 18, 15-18, 25-27

69 Իսկ Պետրոս, դուրսը գաւիթին մէջ նստած էր. աղախին մը մօտեցաւ եւ ըսաւ անոր. «Դո՛ւն ալ Գալիլեացի Յիսուսի հետ էիր»: **70** Անիկա ամէնուն առջեւ ուրացաւ եւ ըսաւ. «Զեմ գիտեր ի՛նչ կ'ըսես դուն»: **71** Եւ երբ Պետրոս դռնէն դուրս ելաւ՝ ուրիշ աղախին մը տեսաւ զինքը եւ հոն կեցողներուն ըսաւ. «Ա՛ս ալ Նազովրեցի Յիսուսին հետ էր»: **72** Պետրոս դարձեալ երդումով ուրացաւ, ըսելով. «Ես չե՛մ ճանչնար այդ մարդը»: **73** Քիչ ետք, հոն եղողները, մօտենալով Պետրոսին՝ ըսին. «Ստուգիւ դո՛ւն ալ անոնցմէ ես,

64 – Յիսուս՝ նստած Հօր Աստուծոյ աջակողմը, պիտի գայ աշխարհի կատարածին, իբր դատաւոր՝ դատելու իր թշնամիները:

որովհետեւ խօսուածքէդ յայտնի է ով ըլլալդ»։ **74** Այն ատեն ան սկսաւ նզովել ու երդում ընել՝ թէ այդ մարդը չե՛մ ճանչնար. եւ իսկոյն աքաղաղը խօսեցաւ։ **75** Պետրոս յիշեց Յիսուսի խօսքը՝ թէ հազի՛ւ աքաղաղը խօսի, դուն երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս։ Ու դուրս ելլելով՝ դառնապէս լացաւ։

Յուդա անձնասպան կ'ըլլայ

Մրկ 15, 1. Ղկ 22, 66. 23, 1. Յովհ 18, 28

27 **1** Երբ առաւօտ եղաւ, բոլոր քահանայապետները եւ ժողովուրդին ծերերը խորհուրդ ըրին Յիսուսի դէմ՝ որ սպանեն զինքը։ **2** Կապեցին զայն ու առին տարին, Պոնտացի Պիղատոս կուսակալին ձեռքը յանձնեցին։

Գործ 1, 18-19

3 Այն ատեն Յուդա, որ Յիսուսը մատնեց, տեսնելով թէ Յիսուս դատապարտուեցաւ, զղջաց եւ երեսուն արծաթը քահանայապետներուն ու ժողովուրդի ծերերուն դարձուց եւ ըսաւ. **4** «Մեղանչեցի, որովհետեւ արդար արիւնը մատնեցի»։ Բայց անոնք ըսին. **5** «Մեր հոգը չէ, այդ քու գիտնալիքդ է»։ Եւ ան, արծաթը տաճարին մէջ նետելով, ելաւ գնաց ու ինքզինքը կախեց։ **6** Իսկ քահանայապետները, արծաթը առնելով, ըսին. «Ներելի չէ որ գանձարանին մէջ պահենք ասիկա, որովհետեւ արիւնի զին է»։ **7** Եւ խորհրդակցելով՝ բրուտի ագարակը գնեցին անով, օտարներու գերեզման չիւնելու համար։ **8** Ասոր համար, այդ ագարակը Արիւնի Ագարակ կը կոչուի մինչեւ այսօր։ **9** Այն ատեն կատարուեցաւ Երեմիա մարգարէին բերնով ըսուածը. «Եւ առին երեսուն արծաթ դրամը, գինը անոր՝ որ ծախուեցաւ, Իսրայէլի որդիներուն գնահատումին համաձայն, **10** եւ տուին բրուտի ագարակին, ինչպէս որ Տէրը հրամայեց ինծի»։

Յիսուս Պիղատոսին առջեւ

Մրկ 15, 2-15. Ղկ 23, 13-25. Յովհ 18, 39. 19, 16

11 Յիսուս դատաւորին առջեւ ելաւ. դատաւորը հարցուց անոր.

«Դո՞ւն ես Հրեաներուն թագաւորը»: Յիսուս պատասխանեց. «Դո՛ւն կ'ըսես»: **12** Իսկ քահանայապետներու եւ ծերերու ամբաստանութիւններուն դիմաց՝ ոչ մէկ պատասխան չտուաւ: **13** Այն ատեն Պիղատոս ըսաւ. «Ձե՞ս լսեր որ ասոնք ո՛րչափ քեզի դէմ կը վկայեն»: **14** Յիսուս չպատասխանեց եւ ոչ ալ խօսք մը ըսաւ, այն աստիճան՝ որ դատաւորը շատ զարմացաւ:

15 Բայց տօնին առիթով, դատաւորը սովոր էր ժողովուրդին ուզած բանտարկեալը արձակել: **16** Այն ժամանակ նշանաւոր բանտարկեալ մը ունէին, որուն անունն էր Յեսու Բարաբբա: **17** Երբ անոնք հաւաքուեցան, Պիղատոս հարցուց անոնց. «Այս երկուքէն ո՞ր մէկը կ'ուզէք որ արձակեմ ձեզի, Յեսու Բարաբբա՞ն՝ թէ Յիսուսը, զոր Քրիստոս կը կոչեն: **18** Որովհետեւ գիտէր թէ նախանձէ դրդուած մատնած էին զանիկա:

19 Եւ մինչ ան ատեանը նստած էր, իր կիներ մարդ ղրկեց եւ ըսաւ. «Այդ արդարին հետ գործ մի՛ ունենար, որովհետեւ անոր պատճառով ես այսօր երազիս մէջ շատ տառապեցայ»:

20 Իսկ քահանայապետները եւ ծերերը համոզեցին ժողովուրդը որ Բարաբբան խնդրեն եւ Յիսուսը մեռցնել տան: **21** Դատաւորը հարցում ուղղելով ըսաւ. «Այս երկուքէն ո՞ր մէկը կ'ուզէք որ արձակեմ ձեզի»: «Բարաբբա՛ն», պատասխանեցին անոնք: **22** «Իսկ ի՞նչ ընեմ Յիսուսը, որ Քրիստոս կը կոչուի», հարցուց Պիղատոս: «Թող խաչուի՛», պատասխանեցին ամէնքը: **23** «Ի՞նչ չար գործ ըրած է», հարցուց դատաւորը: Անոնք աւելի՛ եւս կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Թող խաչուի՛»: **24** Պիղատոս, տեսնելով որ օգուտ չունի, այլ՝ աւելի խռովութիւն կ'ըլլայ, ջուր առնելով՝ ձեռքերը լուաց ժողովուրդին առջեւ, եւ ըսաւ. Ես անպարտ եմ այդ արդարին արիւնէն, ձեր գիտնալիքն է»: **25** Բոլոր ժողովուրդը պատասխանեց եւ ըսաւ. «Անոր արիւնը մեր եւ մեր որդիներուն վրայ»: **26** Այն ատեն Պիղատոս արձակեց անոնց Բարաբբան եւ Յիսուսը ձաղկել տալէ հտք՝ անոնց ձեռքը յանձնեց որպէսզի խաչուի:

Յիսուս գինուորներէն կը ծաղրուի

Մրկ 15, 16–20. Ղկ 23, 11. Յովհ 19, 2–3

27 Այն ատեն դատաւորին գինուորները Յիսուսը ապարանք տարին եւ բոլոր գունդը անոր վրան հաւաքեցին. 28 զայն մերկացուցին եւ անոր վրան կարմիր քղամիդ մը նետեցին, 29 եւ փուշէ պսակ մը հիւսելով՝ անոր գլխուն դրին եւ աջ ձեռքն ալ եղէգ մը տուին. անոր առջեւ կը ծնրադրէին եւ ծաղրելով կ'ըսէին. «Ողջո՛յն քեզի, Հրեաներո՛ւ թագաւոր»։ 30 Եւ թքնելով անոր երեսին՝ եղէգը կ'առնէին եւ գլուխը կը հարուածէին։ 31 Եւ ծաղրելէ ետք՝ քղամիդը վրայէն հանեցին, իր զգեստները հագցուցին ու տարին խաչ հանելու։

Խաչին ցանապարհը

Մրկ 15, 21–27. Ղկ 23, 26–34. Յովհ 19, 17–27

32 Երբ դուրս ելան՝ Սիմոն անունով Կիւրենացի մարդ մը գտան եւ ստիպեցին որ Յիսուսի խաչը տանի։ 33 Երբ հասան այն տեղը որ Գողգոթա կը կոչուէր, որ կը նշանակէ գանկի տեղ, 34 լեղիով խառն գինի տուին Յիսուսի որ խմէ. բայց ան, երբ ճաշակեց՝ չուզեց խմել։

Յիսուսի խաչելութիւնը

Մրկ 15, 21–27. Ղկ 23, 26–34. Յովհ 19, 17–27

35 Երբ խաչեցին գինքը, վիճակ ձգելով բաժնեցին զգեստները,

Գլ. 27, 27 – Հռոմայեցի կուսակալը, Երուսաղէմ գտնուած միջոցին, դատաստանական ապարամբը (praetorium) կը բնակէր, ուր նաեւ կը վարէր իր դատաւորի իշխանութիւնը։

33 – Գողգոթան, իր ձեւին մամուլութեամբ՝ կառափնատեղի (գանկի տեղ) կը նշանակէ։

34 – «Լեղի» յատուկ իմաստով լեղի չի նշանակեր, այլ դառնահամ հեղուկ մը, գոր կու տային խաչի մահուան դատապարտուածներուն՝ անոնց զգացած անոնի ցաւերը մեղմացնելու եւ զանոնք զգայազիր ընելու նպատակով։ Փրկիչը իր շրթունքներով միայն դաչելէ ետք անոր, մերժեց խմել գայն, որովհետեւ ան կ'ուզէր կատարեալ գիտակցութեամբ մեզի համար չարչարուիլ ու մեռնիլ։

որպէսզի կատարուի մարգարէին խօսքը. **Ձգեստներս իրարու մէջ բաժնեցին եւ պատմութեանիս վրայ վիճակ ձգեցին:** **36** **Եւ նստած, պահպանութիւն կ'ընէին անոր վրայ:**

37 **Անոր գլխուն վերեւ դրին իր դատապարտութեան գիրը, այսպէս գրուած. Այս է Յիսուս, Հրեաներու թագաւորը:** **38** **Նոյն ատեն անոր հետ խաչեցին երկու աւագակներ, մէկը աջ, միւսը ձախ կողմը:**

39 **Անցնողները կը հայհոյէին անոր, իրենց գլուխը կը շարժէին ու կ'ըսէին. 40 «Վա՛յ, դու ուր տաճարը կը քակէիր ու երեք օր-ւան մէջ կը շինէիր, ազատէ՛ ինքզինքդ. եթէ Աստուծոյ որդի ես՝ խաչէ՛դ վար իջիր»:** **41** **Նոյնպէս քահանայապետներն ալ կը ծաղրէին դպիրներուն եւ ծերերուն հետ ու կ'ըսէին. 42 «Ուրիշները փրկեց եւ ինքզինքը չի կրնար փրկել. եթէ Իսրայէլի թագաւորն է, թող հիմա իջնէ խաչէն եւ մենք կը հաւատանք իրեն:** **43** **Եթէ իր յոյսը Աստուծոյ վրայ դրած է՝ թող Աստուած ազատէ՛ զինքը հիմա, եթէ այդպէս կ'ուզէ, քանի որ ըսած է՝ Ես Աստուծոյ Որդին եմ»:** **44** **Իրեն հետ խաչուած աւագակներն ալ նոյնպէս կը նախա-տէին զինքը:**

Յիսուսի մահը

Մրկ 15, 33-41. Ղկ 23, 44-49. Յովհ 19, 28-30

45 **Եւ վեցերորդ ժամէն մինչեւ իններորդ ժամը խաւարը պա-տեց բոլոր երկիրը:** **46** **Իններորդ ժամու ատենները, Յիսուս բարձր ձայնով գոչեց եւ ըսաւ. «Էլի՛, Էլի՛, լա՛մա սաբաքթանի», ո՛չ «Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ, իմչո՞ւ թողուցիր զիս»:** **47** **Հոն կեցողներէն ոմանք, երբ լսեցին, ըսին՝ «Եղիան կը կանչէ»:** **48** **Եւ անոնցմէ մէկը իսկոյն վազեց, սպունգ մը առաւ, քացախի մէջ թաթխեց եւ եղէգի մը ծայրը անցընելով, անոր երկարեց՝ որպէսզի խմէ:** **49** **Միւսները կ'ըսէին. «Թողէ՛ք, տեսնենք Եղիան կու գա՞յ զինքը փրկելու»:** **50** **Յիսուս դարձեալ բարձր ձայնով աղաղակեց եւ աւանդեց հոգին:** **51** **Եւ ահա տաճարին վարագոյրը վերէն վար երկու մասի բաժնուեցաւ, երկիրը շարժեցաւ, ժայռերը ճեղքուեցան. 52** **գերեզմանները բացուեցան եւ բազմաթիւ սուրբ ննջեցեալնե-**

ըստ մարմիններ յարուժիւն առին. **53** եւ Յիսուսի յարուժենէն ետք՝ գերեզմաններէն ելլելով, սուրբ քաղաքը մտան եւ շատերուն երեւցան: **54** Իսկ հարիւրապետը եւ անոնք որ անոր հետ Յիսուսի պահպանութիւն կ'ընէին, երբ տեսան երկրաշարժն ու պատահածները՝ սաստիկ վախցան եւ ըսին. «Ի՛սկապէս Աստուծոյ Որդին էր ասիկա»:

55 Շատ մը կիներ ալ կային հոն, որ հեռուն կեցած կը դիտէին, եւ Յիսուսի ետեւէն եկած էին Գալիլեայէն՝ իրեն ծառայելու համար, **56** որոնց մէջ էր Մարիամ Մագդաղենացին, Յակոբի եւ Յովսէփի մայրը՝ Մարիամը, եւ Զեբեդէոսի որդիներուն մայրը:

Յիսուսի թաղումը

Մրկ 15, 42-47. Ղկ 23, 50-55. Յովհ 19, 38-42

57 Երբ իրիկուն եղաւ, Արեմաթացի հարուստ մարդ մը, Յովսէփ անունով, որ Յիսուսի աշակերտած էր, **58** Պիղատոսին ներկայացաւ ու Յիսուսի մարմինը խնդրեց. այն ատեն Պիղատոս հրամայեց որ տրուի մարմինը: **59** Յովսէփ մարմինը առաւ, մաքուր կտաւներով պատեց, **60** եւ դրաւ նոր գերեզմանի մը մէջ զոր ժայռին մէջ փորել տուած էր, եւ գերեզմանին դրան առջեւ մեծ քար մը գլորելով իբր կափարիչ՝ զնաց: **61** Հոն էր Մարիամ Մագդաղենացին եւ միւս Մարիամը, գերեզմանին դիմաց նստած:

Յիսուսի գերեզմանը հսկողութեան տակ

62 Իսկ ուրբաթին յաջորդ օրը, քահանայապետներն ու փարիսեցիները հաւաքուեցան Պիղատոսին մօտ եւ ըսին. **63** «Տէ՛ր, յիշեցինք որ այդ մոլորեցնող մարդը, ողջ եղած ատեն կ'ըսէր թէ երեք օրէն յարուժիւն պիտի առնեմ: **64** Ուստի հրամայէ՛ որ մինչեւ երեք օր գերեզմանին պահպանութիւն ընեն. մի՛ գուցէ աշակերտները գիշերը գան, գողնան եւ ժողովուրդին ըսեն թէ մեռելներէն

61 – Միւս Մարիամը՝ Մարիամ Կղեովպան է, Յիսուսի մէկ մեքսալոս ագգականը:

յարուգութիւն առաւ. եւ այս վերջին մոլորութիւնը առաջինէն աւելի գէշ կ'ըլլայ»: **65** Պիղատոս պատասխանեց. «Ձինուորներ ունիք, գացէ՛ք ձեր գիտցածին պէս զգուշութիւն ըրէք»: **66** Անոնք գացին, ու գերեզմանին հսկողութիւն ընելու համար՝ քարը կնքեցին եւ զինուորականները դրին:

Թափուր գերեզմանը. հրեշտակին պատգամը

Մրկ 16, 1-8. Ղկ 24, 1-10. Յովհ 20, 1-18

28 **1** Շաբաթ գիշեր, երբ շաբթուայ առաջին օրը կը լուսնար՝ Մարիամ Մագդաղենացին եւ միւս Մարիամը եկան գերեզմանը տեսնելու: **2** Եւ ահա մեծ երկրաշարժ մը եղաւ, որովհետեւ Տիրոջ հրեշտակը երկինքէն իջնելով՝ մօտեցաւ եւ քարը մէկ կողմ գլորեց դրան առջեւէն ու վրան նստաւ:

3 Անոր տեսքը փայլակի նման էր եւ զգեստը՝ ձիւնի պէս սպիտակ: **4** Անոր վախէն՝ պահապանները խռովեցան եւ մեռեալի պէս եղան: **5** Հրեշտակը խօսեցաւ ու ըսաւ կիներուն. «Մի՛ վախնաք, գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կը փնտռէք: **6** Հոս չէ՛, որովհետեւ յարուգութիւն առաւ, ինչպէս որ ըսած էր. եկէ՛ք տեսէք տեղը՝ ուր դրուած էր: **7** Անմիջապէս գացէք ըսէք իր աշակերտներուն թէ մեռեալներէն յարուգութիւն առաւ, եւ ահա ձեզմէ առաջ Գալիլեա կ'երթայ, հո՛ն պիտի տեսնէք զինքը. ահա ըսի՛ ձեզի»: **8** Եւ անոնք իսկոյն վախով ու մեծ ուրախութեամբ գերեզմանէն մեկնեցան եւ վազեցին աշակերտներուն աւետելու:

9 Եւ ահա Յիսուս անոնց դիմացը ելաւ եւ ըսաւ. «Ողջո՛յն ձեզի»: Իսկ անոնք, մօտենալով, անոր ոտքն ինկան ու երկրպագութիւն ըրին: **10** Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց. «Մի՛ վախնաք, գացէք ըսէ՛ք իմ եղբայրներուս որ Գալիլեա երթան. հո՛ն պիտի տեսնեն զիս»:

Գլ. 28, 1 – Միաշարաթը՝ շաբթուան առաջին օրն է. այսինքն՝ շաբաթ օրուան յաջորդ օրը:

Նեմգամտութիւնը հրեայ մեծերուն

11 Երբ անոնք դացին, ահա պահապաններէն ոմանք քաղաք եկան եւ ինչ որ պատահած էր՝ պատմեցին քահանայապետներուն:
12 Անոնք ալ, ծերերուն հետ ժողով ընելով, խորհրդակցեցան եւ շատ դրամ տուին զինուորներուն, պատուիրելով անոնց.
13 «Ըսէ՛ք թէ Յիսուսի աշակերտները եկան գիշերով ու գողցան զինքը, երբ մենք քունի մէջ էինք: **14** Եթէ այդ լուրը դատաւորին ականջը հասնի՝ մենք զինքը կը հանդարտեցնենք եւ ձեզ ալ ամէն հոգէ գերծ կը պահենք»: **15** Անոնք ալ, դրամը առնելով, ըրին ինչպէս որ ըսուած էր իրենց. եւ այդ լուրը Հրեաներուն մէջ տարածւած է մինչեւ այսօր:

Գալիլեայի երեսումը

Մրկ 16, 14-18. Ղկ 24, 36-49. Յովի 20, 19-23. Գործ 1, 6-8

16 Իսկ տասնմէկ աշակերտները դացին Գալիլեա, ա՛յն լեռը ուր Յիսուս ժամադրուած էր իրենց հետ. **17** երբ զինքը տեսան՝ երկըրպագութիւն ըրին անոր, եւ ոմանք տարակուսեցան: **18** Յիսուս, մօտենալով՝ խօսեցաւ անոնց եւ ըսաւ. «Ամէն իշխանութիւն տրուած է ինծի երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ. ինչպէս որ Հայրը զրկեց զիս՝ ես ալ ձեզ կը զրկեմ: **19** Գացէ՛ք ուրեմն, աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը, մկրտեցէ՛ք զանոնք Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն անունով: **20** Սորվեցուցէ՛ք անոնց պահէլ ինչ որ պատւիրեցի ձեզի: Եւ ահա ես եմ ամէն օր՝ մինչեւ աշխարհի կատարածը:

15 – Յոյն թարգմանութիւնը՝ «եւ այս գրոյցը տարածուեցաւ Հրեաներու մէջ մինչեւ այսօր»: Այսինքն՝ մինչեւ Ս. Մատթէոսի իր այս Աւետարանը գրելուն ժամանակը:

18 – Յոյն բնագիրը չունի՝ «ինչպէս Հայրը զիս զրկեց՝ ես ալ ձեզ կը զրկեմ» պարբերութիւնը:

20 – Յիսուս կը պատուիրէ առաքնականներուն իր այս խօսքերովը ուսուցանել բոլոր մարդոց, այսինքն աշակերտել ու ֆրիստոնեայ ընել զանոնք: Այս կ'ըլլայ Մկրտութեան Խորհուրդին մատակարարութեամբ, ինչպէս նաեւ ֆարոգութեամբ ու հոգիներու առաջնորդութեամբ:

Ս. ՄԱՐԿՈՍ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻՉ

ԿԵԱՆՔԸ

«Գործք Առաքելոց»-ն եւ Առաքելական Թուղթերէն բազմաթիւ ծանօթութիւններ ունինք Մարկոսի մասին: Մարկոս, որ կոչուած է նաեւ Յովհաննէս, ունեւոր ընտանիքի գաւակ էր: Իր մայրը՝ Մարիամ, Ներուսադէմի մէջ բաւական մեծ տուն մը ունէր, որ ծառայած է իբրեւ հաւաքատեղի նորածին Եկեղեցւոյ գումարումներուն. հաւանօրէն հոն մկրտուած է Մարկոս՝ Պետրոսի ձեռնով:

Մարկոս Քրիստոսի աշակերտ եղած չէ: Իր հօրեղբօր՝ Բառնաբասի ձեռնով կը կոչուի առաքելներու գործակցութեան: Կ'ընկերանայ Պօղոսի եւ Բառնաբասի (44-ին)՝ Անտիոքի Եկեղեցւոյն նուէրները Ներուսադէմ տանելու, առաքելական առաջին ուղեւորութեան միջոցին: Անոնց հետ կ'երթայ Կիպրոս եւ Պամփիլիա, եւ Պերգէ հասնելուն՝ կը թողու Առաքելները եւ Ներուսադէմ կը դառնայ: Երկրորդ առաքելութեան՝ (50-52) հակառակ Բառնաբասի պնդումներուն, Պօղոս չ'ուզեր Մարկոսը միասին տանիլ. ու Բառնաբաս Մարկոսի հետ Կիպրոս կ'երթայ:

Անկէ վերջ, շուրջ տասը տարի Մարկոսի հետքը կը կորսուի: Այս շրջանին է որ կ'աշակերտի Պետրոսի՝ իբր քարտուղար եւ թարգման, ու սերտօրէն կը կապուի անոր, այնքան որ՝ Պետրոս զինքը որդի կը կոչէ. այս ժամանակ է որ կը գրէ իր Աւետարանը:

Պօղոս առաքելի առաջին բանտարկութեան ատեն (61-63) Մարկոս Հռոմ կը գտնուի, անոր մօտ. երկրորդ բանտարկութեան (66), Պօղոս առաքել Տիմոթէոսէն կը խնդրէ որ Ասիայէն գալու ատեն՝ Մարկոսն ալ միասին բերէ, որովհետեւ շատ օգտակար է իրեն (2 Տիմ 4, 11):

Եկեղեցական աւանդութեան համաձայն, Պետրոս եւ Պօղոս առաքելներու մահէն ետք՝ Մարկոս Աւետարանը քարոզած է Եգիպտոսի

մէջ եւ հիմնած է Աղեփսանդրիոյ Աթոռը, որուն առաջին եպիսկոպոսը եղած է: Մահուան եւ մարտիրոսութեան թուականը անյայտ է: Մարմինը կը գտնուի Վենետիկ, Ս. Մարկոսի մայր տաճարին մէջ:

ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Երկրորդ Աւետարանին հեղինակն է Մարկոս, Պետրոսի եւ Պօղոսի աշակերտը: Այսպէս կը վկայեն միաձայնութեամբ բոլոր Եկեղեցական հին մատենագիրները եւ Ս. Հայրերը: Մարկոս իր Աւետարանը գրած է Հռոմ, յունարէն լեզուով, պարունակութիւնը արձագանգն է Պետրոսի փարզութեան, ուղղուած հռոմայեցի քրիստոնեաներու: Ումանք կը կարծեն թէ Պետրոս առաքեալ տեսած է Մարկոսի Աւետարանը եւ հաստատած: Գրութեան թուականը անորոշ է. այսչափը միայն յայտնի է որ Ղուկասի Աւետարանէն առաջ գրուած է, որ է ըսել 63-էն առաջ: Ս. Գրքի յանձնախումբը իր 1912 Յունիս 20-ի վնիոթով կը հաստատէ թէ Ս. Մարկոս իր աչքին առջեւ ունեցած է, բացի Պետրոսի փարզներէն, մասն ուրիշ աղբիւրներ, եւ թէ իր աւանդածին մէջ կատարելապէս արժանահաւատ է:

ՆՊԱՏԱԿԸ

Մարկոսի Աւետարանին հիմնական նպատակն է ցոյց տալ՝ թէ Քրիստոս Աստուծոյ Որդի է եւ Տէր ամէն բանի: Աւետարանին առաջին համարով իսկ Աստուծոյ որդի կ'անուանէ Յիսուսը. նոյնը կը հաստատէ երկնաւոր Հօր ձայնը մկրտութեան ատեն, նոյնը սատանաները կը խոստովանին. փարիսեցիներու հետ վիճաբանութեան ատեն Յիսուս նոյնպէս կը գործածէ աստուածային իշխանութիւնը՝ թողութիւն տալով մեղքերու, լուծելով շաբաթը, բժշկելով հիւանդները, հրամայելով բնութեան տարրերուն:

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ

Ս. Մարկոսի Աւետարանը կը բաժնուի վեց մասերու .

Ա. Մաս – Պատրաստութիւն փարզութեան. – Յովհաննէս Մկրտիչ – Մկրտութիւն Յիսուսի եւ փորձութիւն անապատին մէջ (1, 1-13):

Բ. Մաս – Քարոզութիւն Գալիլեայի մէջ – Դպիրներու եւ փարիսեցիներու հետ հակաճառութիւն – Առակներ – Հրաշքներ – Առաքեալները քարոզութեան կ'ելլեն (1, 14 – 7, 23):

Գ. Մաս – Ուղեւորութիւն Գալիլեայէն դուրս – Տիւրոս, Սիդոն, Դեկապոլիս եւ Փիլիպպեան Կեսարեա (7, 24 – 10):

Դ. Մաս – Վերջին շաբաթ Երուսաղէմի մէջ – Յաղթական մուտքը – Հակաճառութիւններ (11 – 13):

Ե. Մաս – Յիսուսի չարչարանքները եւ մահը (13 – 15):

Զ. Մաս – Յիսուսի յարութիւնը (16):

ՍՈՒՐԲ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԸՍՏ

ՄԱՐԿՈՍԻ

Յովհաննէս Մկրտիչի քարոզութիւնը

Մտք 3, 1-12. Դկ 3, 3-18

1 **1** Սկիզբ Աւետարանին Յիսուս Քրիստոսի, Աստուծոյ Որդիին, **2** ինչպէս Շաալի մարգարէին մէջ գրուած է.

«Ահա ես կը ղրկեմ իմ պատգամաւորս քու առջեւ՝ որպէսզի պատրաստէ քու ճանապարհը: **3** Ձայն մը կը գոչէ անապատին մէջ. Պատրաստեցէ՛ք Տիրոջ ճանապարհը եւ հարթեցէ՛ք անոր շաւիղները»:

4 Յովհաննէս կը մկրտէր անապատին մէջ եւ կը քարոզէր ապաշխարութեան մկրտութիւնը մեղքերու թողութեան համար:

5 Ամբողջ Հրէաստան աշխարհը եւ բոլոր Երուսաղէմացիները անոր կը դիմէին ու կը մկրտուէին անկէ Յորդանան գետին մէջ՝ խոստովանելով իրենց մեղքերը:

6 Յովհաննէս հազած էր ուղտի մազէ զգեստ մը եւ մէջքին կաշիէ գօտի մը. կերակուրն ալ մարախ ու վայրենի մեղր էր: **7** Կը քարոզէր ու կ'ըսէր «Իմ ետեւէս կու գայ ինծմէ աւելի զօրաւորը, որուն առջեւ խոնարհած՝ կ'օշիկներուն կապերը քակելու արժանի չեմ: **8** Ես մկրտեցի ձեզ ջուրով, բայց անիկա պիտի մկրտէ ձեզի Սուրբ Հոգիով»:

Գլ. 1, 4 – Յովհաննէսի մկրտութիւնը՝ կը միտեր մկրտուողներուն սիրտն ու մէջ գոչում ու սէր արթնցնել, եւ այս կերպով առաջնորդել զանոնք մեղքերու թողութեան:

7 – Կօշիկի կապերը քակելը ստորնագոյն ծառանքու գործը կը համարուէր:

Յիսուսի մկրտութիւնը

Մտք 3, 13-27. Ղկ 3, 21-22

9 Այն օրերուն Յիսուս Գալիլեայի Նազարեթ քաղաքէն եկաւ եւ Յովհաննէսէն մկրտուեցաւ Յորդանանի մէջ: **10** Եւ ջուրէն դուրս ելլելու պահուն՝ տեսաւ երկինքը ճեղքուած եւ Աստուծոյ Հոգին որ աղաւնիի նման կ'իջնէր իր վրայ: **11** Երկինքէն ձայն մը լսուեցաւ որ կ'ըսէր. «Դու ես իմ սիրելի Որդիս, քեզի հաճեցայ»:

Յիսուսի փորձութիւնը

Մտք 4, 1-11. Ղկ 4, 1-13

12 Եւ անմիջապէս Հոգին տարաւ զինքը անապատ, **13** ուր մնաց քառասուն օր, փորձուելով սատանայէն. գազաններու հետ էր եւ հրեշտակները կը ծառայէին անոր:

Առաջին առաքելներուն կոչումը

Մտք 4, 12-17. Ղկ 5, 1-1

14 Յովհաննէսի մատնուելէն ետք՝ Յիսուս Գալիլեա եկաւ եւ, Աստուծոյ Աւետարանը քարոզելով կ'ըսէր. **15** «Ժամանակը լրացած է եւ Աստուծոյ արքայութիւնը հասած. ապաշխարեցէ՛ք եւ հաւատացէ՛ք Աւետարանին»:

Սկիզբ Յիսուսի քարոզութեան

Մտք 4, 18-22 – Ղկ 5, 1-11

16 Գալիլեայի ծովեզերքէն անցնելու ատեն, տեսաւ Սիմոնը եւ անոր եղբայրը՝ Անդրէասը, որոնք ուռւկանները ծով ձգեր էին, որովհետեւ ձկնորս էին. **17** եւ ըսաւ անոնց. «Շտեմէ՛ս եկէ՛ք եւ ձեզ մարդոց որսորդ պիտի ընեմ»: **18** Եւ անոնք իսկոյն ուռւկանները թողլով՝ անոր ետեւէն գացին: **19** Եւ անկէ քիչ մը առաջ երթալով՝ տեսաւ Զեբեդեան Յակոբոսը եւ անոր եղբայրը՝ Յովհաննէսը, որոնք նաւակին մէջ ուռւկանները կը կարկատէին. իսկոյն զանոնք

17 – Քրիստոս անուս ձկնորսներ կ'ընտրէ , եւ կը խոստանայ օծուել զանոնք այն ամէն րանով, որու պէտք պիտի ունենային անոնք իրենց այս կոչումին համար:

ալ կանչեց: **20** Եւ անոնք նաւակին մէջ թողլով իրենց հայրը՝ **21** բեդէոսը վարձկաններուն հետ, անոր ետեւէն գացին:

Դիւահարիւն բժշկութիւնը

(Ղկ 4, 31-37)

21 Մտան Կափառնաում եւ Յիսուս շաբաթ օրը իսկոյն ժողովարան երթալով՝ սկսաւ քարոզել անոնց: **22** Կը զարմանային անոր վարդապետութեան վրայ, որովհետեւ հեղինակութեամբ կը սորվեցնէր եւ ո՛չ թէ դպիրներուն պէս:

23 Անոնց ժողովարանին մէջ պիղծ դեւ ունեցող մարդ մը կար, որ աղաղակեց եւ ըսաւ. **24** «Թո՛ղ տուր, ի՞նչ ունիս մեզի հետ, Նազովրեցի Յիսուս, եկար մեզ կորսնցնելու, գիտենք թէ ո՛վ ես դուն. Աստուծոյ սուրբն ես»: **25** Յիսուս սաստեց անոր եւ ըսաւ. «Լռէ՛ եւ ելի՛ր անոր մէջէն»: **26** Եւ պիղծ դեւը, ուժգին ցնցելով զանիկա, բարձրաձայն աղաղակեց ու ելաւ: **27** Եւ ամէնքը զարմացան, այնպէս որ իրարու կը փսփսային ըսելով. «Ի՞նչ է այս նոր վարդապետութիւնը, որովհետեւ իշխանութեամբ կը հրամայէ պիղծ դեւերուն ու կը հնազանդին իրեն»: **28** Եւ Յիսուսի համբաւը շուտով տարածուեցաւ Գալիլեայի ամէն կողմը:

Պետրոսի գոգմանչիւն բուժումը

29 Հագիւ ժողովարանէն ելած՝ Յակոբոսի եւ Յովհաննէսի հետ գնաց Սիմոնի եւ Անդրէասի տունը, **30** ուր ջերմով պառկած էր Սիմոնի գոքանչը. իսկոյն անոր մասին խօսեցան Յիսուսի: **31** Մօ-

23 – Թո՛ղ տուր (թուլացո) բայը համագոր իմաստն է գուտ եբրայական «իմ-ծի ի՛նչ, քեզի ի՛նչ» բացատրութեան:

25 – Պիղծ ոգին կը կոսէր թէ Յիսուս սովորական մարդէ մը վեր մէկն ըլլալու էր. ասոր համար «Աստուծոյ սուրբը» կ'անուանէ գայն. այսինքն՝ մասնաւոր կերպով Աստուծոյ նուիրուած անձ մը՝ Քրիստոսը:

30 – Յիսուս նախապէս կը բժշկէ այսահարը առանց մէկէ մը խնդրուած ըլլալու: Հոս սակայն կը սպասէ որ իրմէ խնդրեն: Որչափ որ ալ Փրկիչը կ'ուզէ ու կը փափաքի որ ամենքը փրկութեան հասնին, սակայն մեր կողմէ եւս գործակցութիւն կը պահանջէ:

տենալով հիւանդին՝ ձեռքէն բռնեց եւ ոտքի հանեց զայն. ջերմը անցաւ եւ սկսաւ անոնց սպասարկել:

Բուժումներ

32 Երբ իրիկուն եղաւ, արեւը մարը մտնելու ատեն, անոր բերին բոլոր հիւանդներն ու դիւահարները, **33** եւ ամբողջ քաղաքը խռնուեցաւ դրան առջեւ: **34** Շատ մը հիւանդներ բժշկեց զանազան հիւանդութիւններէ ու դեւեր հանեց, եւ թոյլ չէր տար որ դեւերը խօսէին, որովհետեւ կը ճանչնային զինքը թէ Քրիստոսն է:

Յիսուս կը մեկնի Կափառնաումէն

35 Առաւօտ կանուխ ելլելով՝ ամայի տեղ մը գնաց եւ հոն կ'աղօթէր: **36** Սիւնն եւ հետը եղողները անոր ետեւէն գացին: **37** Երբ զայն գտան՝ ըսին անոր. «Ամէնքը քեզ կը փնտռեն»: **38** Յիսուս պատասխանեց. «Եկէ՛ք երթանք միւս մօտաւոր գիւղաքաղաքներն ալ, որպէսզի հոն ալ քարոզեմ, որովհետեւ անոր համար եկած եմ»: **39** Ու կը քարոզէր ամբողջ Գալիլեայի ժողովարաններուն մէջ եւ դեւեր կը հանէր:

Բորստին քժշկութիւնը

Մտք 8, 1-4 – Դկ 5, 12-16

40 Բորոտ մը ներկայացաւ անոր, որ ծունր դնելով կ'աղաչէր ու կ'ըսէր. «Տէ՛ր, եթէ ուզես՝ կրնաս զիս մաքրել»: **41** Իսկ Յիսուս, գթալով, ձեռքը երկարեց, դպաւ անոր եւ ըսաւ. «Կ'ուզե՛մ, մաքրուէ՛ք»: **42** Այս խօսքին վրայ անմիջապէս բորոտութիւնը վրայէն գնաց ու մաքրուեցաւ: **43** Յետոյ փութով դուրս հանեց զայն եւ խստիւ պատուիրելով ըսաւ. **44** «Չգո՛յճ եղիր, մարդու չըսես, այլ գնա՛, ինքզինքդ քահանային ցոյց տուր, եւ մաքրուելուդ փոխարէն նուիրէ՛ ինչ որ Մովսէս պատուիրած է, իբրեւ անոնց վկայութիւն: **45** Բայց ան, դուրս ելլելով՝ սկսաւ բարձրաձայն քարոզել եւ եղածը հռչակել. այնքան որ Յիսուս այլեւս չէր կրնար յայտնի կերպով քաղաք մտնել, այլ՝ դուրսը ամայի տեղերը կը կենար, եւ ամէն կողմէ իրեն կը դիմէին:

Կափառնաուլի անդամալոյծին բուժումը

Մտք 9, 1-8. Ղկ 5, 17-26

2 **1** Քանի մը օր ետք, դարձեալ Կափառնաուլ մտաւ. **2** եւ երբ իմացան որ տունն է՝ չատեր հաւաքուեցան, այնպէս որ այլեւս տեղ չմնաց եւ ոչ իսկ դրան առջեւ. իսկ Յիսուս անոնց կը քարոզէր Աստուծոյ խօսքը: **3** Այդ պահուն, չորս հոգի անդամալոյծ մը վերցուցած կը բերէին: **4** Երբ բազմութեան պատճառով չկրցան անոր մօտենալ, Յիսուսի կեցած կողմի տանիքը քակեցին եւ առաստաղը բանալով՝ վար իջեցուցին անկողինը, որուն վրայ պառկած էր անդամալոյծը: **5** Յիսուս, տեսնելով անոնց հաւատքը, ըսաւ անդամալոյծին. «Որդեակ, ներուած են քու մեղքերդ»: **6** Քանի մը դպիրներ, որ հոն նստած էին, կը խորհէին իրենց մտքին մէջ. **7** «Ինչո՞ւ այս մարդը այսպէս կը խօսի. կը հայհոյէ՞. ո՞վ կրնայ մեղքերը ներել եթէ ոչ՝ Աստուած միայն»: **8** Յիսուս, իսկոյն իմանալով իր հոգիով՝ թէ այնպէս կը խորհին իրենց սրտէն, ըսաւ անոնց. «Ինչո՞ւ այդպէս կը խորհիք ձեր սրտին մէջ: **9** Ո՞րը աւելի դիւրին է. ըսել անդամալոյծին՝ Ներուած են քու մեղքերդ, թէ ըսել՝ ելի՛ր, ա՛ռ քու մահիճդ եւ գնա՛ տունդ: **10** Բայց որպէսզի գիտնաք թէ Մարդու Որդին երկրիս վրայ իշխանութիւն ունի մեղքերը ներելու, ըսաւ անդամալոյծին. **11** Քեզի՛ կ'ըսեմ. ելի՛ր, ա՛ռ մահիճդ եւ տունդ գնա»: **12** Եւ ան, իսկոյն ոտքի ելաւ ու ամէնուն առջեւ մահիճն առնելով դուրս գնաց. այնպէս որ ամէնքը զարմացան եւ փառք տուին Աստուծոյ, ըսելով՝ թէ այդպիսի բան երբեք չէ՛նք տեսած:

Մատթէոսի կոչումը

Մտք 9, 9-13. Ղկ 5, 27-32

13 Յիսուս դարձեալ ծովեզերք գնաց. բոլոր ժողովուրդը իրեն կը դիմէր, եւ ինք կը սորվեցնէր անոնց: **14** Մինչ կ'անցնէր, տեսաւ Աւփէոսի որդին՝ Ղեւին, որ մաքսատան մէջ նստած էր. եւ ըսաւ անոր. «Ետեւէ՛ս եկուր»: Եւ ան ելաւ ու Յիսուսի ետեւէն գնաց:

Ճաշ մեղաւորներուն հետ

15 Եւ երբ անոր տունը սեղանի բազմած էր, շատ մը մաքսաւորներ ու մեղաւորներ ալ Յիսուսի եւ աշակերտներուն հետ բազմած էին, որովհետեւ անոր ետեւէն գացողները շատ էին: **16** Դպիրները եւ փարիսեցիները, երբ տեսան թէ մեղաւորներուն եւ մաքսաւորներուն հետ կ'ուտէ, ըսին անոր աշակերտներուն. «Ինչո՞ւ մաքսաւորներուն եւ մեղաւորներուն հետ կ'ուտէ ու կը խմէ ձեր վարդապետը»: **17** Յիսուս, երբ լսեց, ըսաւ անոնց. «Առողջները բժիշկի պէտք չունին, այլ՝ հիւանդները. եւ ես չեմ եկած արդարները կանչելու, այլ՝ մեղաւորները»:

Վէճ՝ ծովապահուքեան մասին

Մտք 9, 14-17. Ղկ 5, 33-39

18 Յովհաննէսի աշակերտները եւ փարիսեցիները պահքի մէջ էին. եկան եւ ըսին Յիսուսի. «Ինչո՞ւ Յովհաննէսին աշակերտները եւ փարիսեցիները ծոմ կը պահեն, իսկ քու աշակերտներդ չեն պահեր»: **19** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Միթէ կարելի՞ է որ հարսնեւորները ծոմ պահեն երբ փեսան իրենց հետ է. քանի փեսան իրենց հետ է՝ չեն կրնար ծոմ պահել. **20** բայց պիտի գան օրեր՝ երբ փեսան իրենցմէ պիտի վերցուի. այն ատեն պիտի պահեն: **21** Ո՛չ ոք կը կարէ նոր կտաւ մը հին զգեստի մը վրայ, ապա թէ ոչ՝ նոր կտորը հին զգեստէն բան մը կ'առնէ կը տանի, եւ պատռուածքը աւելի գէշ կ'ըլլայ: **22** Եւ ոչ ոք նոր գինին հին տիկերու մէջ կը լեցնէ, ապա թէ ոչ՝ գինին կը պայթեցնէ տիկերը, գինին կը թափուի ու տիկերն ալ կը փճանան. այլ նոր գինին՝ նոր տիկերու մէջ կը լեցուի»:

Գլ. 2, 20 – Ինչպէս որ հարսնեւորները հարսանիքի ատեն ծոմ չեն պահեր, նմանապէս նաեւ Յիսուսի աշակերտները չեն կրնար ծոմ պահել անոր երկրաւոր կեանքին հրեուայի օրերու միջոցին, ուր ան բովանդակ մարդկութիւնը իրեն հարսնութեան կը հրաւիրէ: Սակայն իր խաչի մահուանէն ետք, անո՛նք եւս պիտի սկսին ծոմ պահել: Իրաւամբ ուրեմն Եկեղեցին, Փրկչին չարչարանքին ու մահուան յիշատակին համար սահմանած է պահքի օրեր, յիշեցնելու համար մեզի, թէ մենք, այս երկրի վրայ, տակաւին հեռու Յիսուսէն, բազմատեսակ վտանգներու մէջ կը գտնուինք մեղքի մէջ իյնալու:

Ցորենի հասկերը եւ շաքաթը

Մտք 12, 1-8. Ղկ 6, 1-5

23 Շաքաթ օր մը Յիսուս արտերուն մէջէն կ'անցնէր՝ երթալու ատեն աշակերտները սկսան հասկ փրցնել եւ ուտել: **24** Փարիսեցիները ըսին անոր. «Տէ՛ս, ի՛նչ կ'ընեն աշակերտներդ շաքաթ օրով, ինչ որ թոյլ տրուած չէ»: **25** Յիսուս պատասխանեց. «Բնաւ չէ՞ք կարդացած Դաւիթին ըրածը, երբ պէտքը զգաց եւ անօթեցաւ, ինքը եւ իրեն հետ եղողները: **26** Ի՞նչպէս մտաւ Աստուծոյ տունը Աբիաթար քահանայապետին օրով, եւ առաջաւորութեան հացերը կերաւ ու հետը եղողներուն ալ տուաւ. ինչ որ ոչ ոք կրնար ուտել բացի քահանաներէն»: **27** Եւ աւելցուց. «Շաքաթը մարդուն համար եղած է, եւ ոչ թէ մարդը շաքաթին համար: **28** Ուրեմն Մարդու Որդին շաքաթին ալ տէրն է»:

Գօսացած ձեռքով մարդուն բուժումը

Մտք 12, 9-14. Ղկ 6, 6-11

3 **1** Յիսուս դարձեալ ժողովարան մտաւ, ուր մարդ մը կար գօսացած ձեռքով: **2** Ուշադրութեամբ կը դիտէին թէ արդեօք պիտի բժշկէ՞ շաքաթ օրով, որպէսզի ամբաստանէին զինքը: **3** Յիսուս գօսացած ձեռքով մարդուն ըսաւ. «Ելիր մէջտեղ եկուր»: Եւ հարցուց միւսներուն: **4** «Ի՞նչ բան ներելի է շաքաթ օրով. բարի՞ գործ մը ընել թէ չար. կեա՞նք մը փրկել թէ կորսնցընել»: Անոնք լռեցին: **5** Յիսուս, զայրացած, անոնց նայելով եւ տխրելով անոնց սրտին կուրուրթեան վրայ՝ ըսաւ մարդուն. «Երկարէ՛ ձեռքդ»: Ան երկարեց ձեռքը եւ առողջացաւ: **6** Փարիսեցիները Հերովդեսականներու հետ իսկոյն դուրս ելլելով, ժողով ըրին անոր դէմ, թէ ի՛նչպէս մեռցնեն զինքը:

Գլ. 3, 2 – Հրեաները «կը լրտեսէին Յիսուսը, տեսնելու համար թէ շաքաթ օրով պիտի բժշկէ՞ր»:

Քարոզութիւն՝ նաւակին մէջէն

Մտք 12, 15-16. Ղկ 6, 17-19

7 Իսկ Յիսուս, աշակերտներուն հետ միասին, ծովեզերք գնաց: Շատ ժողովուրդ ալ անոր ետեւէն կ'երթար Գալիլեայէն եւ Հրէաստանէն. **8** բազմութիւն մըն ալ Երուսաղէմէն, Եղովնէն, Անդըր-Յորդանանէն, Տիւրոսի եւ Սիդոնի շրջաններէն, լսելով Յիսուսի ըրածները՝ անոր կու գային: **9** Յիսուս յանձնարարեց աշակերտներուն որ նաւակ մը պատրաստ ըլլայ իրեն համար՝ ամբոխին պատճառով, որպէսզի չնեղեն զինքը. **10** որովհետեւ չատեր բռնկած ըլլալով՝ ամէն հիւանդութիւն ունեցող կու գար անոր շուրջը կը խռնուէր, որպէսզի կարենար անոր դպչիլ: **11** Եւ պիղծ դեւերը, երբ կը տեսնէին զինքը, առջեւը կ'իյնային, կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Դո՛ւն ես Աստուծոյ Որդին»: **12** Իսկ Յիսուս խստիւ կը պատուիրէր անոնց՝ որ չյայտնեն զինքը:

Առաքեալներու ընտրութիւնը

Մտք 10, 1-4. Ղկ 6, 12-16

13 Յիսուս, լեռը ելլելով, իր մօտ կանչեց անոնք որ ինքը կ'ուզէր. եւ անոնք քովը գացին: **14** Տասներկու հոգի ընտրեց, որպէսզի իրեն հետ մնան եւ զանոնք քարոզելու ղրկէ, **15** եւ անոնք իշխանութիւն ունենան ցաւերը դարմանելու եւ դեւերը հանելու: **16** Եւ տասներկու աշակերտներն էին Սիմոն որու անունը դրաւ՝ Պետրոս. **17** Զեբեդեան Յակոբոս եւ անոր եղբայրը՝ Յովհաննէս որոնց անուններն ալ դրաւ Բաներեզէս, որ ըսել է Որոտման Ուղիներ. **18** եւ Անդրէաս, Փիլիպպոս, Բարթողիմէոս, Մատթէոս մաքսաւոր, Թովմաս, Յակոբոս Ալփեան, Թադէոս, Սիմոն Կանանացի. **19** եւ Յովդա Իսկարիովտացի, որ նաեւ մատնեց զինքը:

Յիսուսի ազգականները

20 Երբ տուն դարձան՝ ժողովուրդը դարձեալ իրենց հետ եկաւ, այնպէս որ հաց անգամ չկրցան ուտել: **21** Երբ իրենները լսեցին՝ եկան զինքը բռնելու, կարծելով թէ մոլեգնած է:

Դպիրներուն գրադարտութիւնը

Մտք 12, 22–32. Դկ 11, 14–23

22 Իսկ դպիրները՝ որ Երուսաղէմէն իջեր էին, կ'ըսէին թէ Բէ-եղզերուղ կայ անոր մէջ եւ դեւերու իշխանին ձեռքով կը հանէ դեւերը: **23** Յիսուս, զանոնք իր մօտը կանչելով, առականերով կ'ըսէր անոնց. «Ի՞նչպէս սատանան կրնայ սատանայ հանել: **24** Եթէ թագաւորութիւն մը ինք իր մէջ պառակտի՝ այն թագաւորութիւնը չի կրնար կանգուն մնալ: **25** Եւ եթէ տուն մը ինք իր մէջ բաժնուի՝ այդ տունը չի կրնար կանգուն մնալ: **26** Արդ, եթէ սատանան ինք իր դէմ ելած է եւ պառակտուած՝ ան չի կրնար տեւել, այլ հասած է անոր վախճանը: **27** Ո՛չ ոք կրնայ հզօրին տունը մտնել ու կարասիները յափշտակել, եթէ նախ չկապէ հզօրը եւ յետոյ կողոպտէ անոր տունը:

Մեղք Ս. Հոգիին դէմ

28 Ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ ամէն մեղք պիտի ներուի մարդոց որդիներուն, մեղք եւ հայհոյութիւն՝ ո'րչափ ալ հայհոյեն. **29** բայց ով որ Սուրբ Հոգիին դէմ հայհոյէ՝ անիկա յաւիտեան թողութիւն պիտի չունենայ, այլ պարտապան պիտի ըլլայ յաւիտեանական մեղքին»: **30** Որովհետեւ կ'ըսէին թէ պիղծ դեւ կայ անոր մէջ:

29 – Սուրբ Հոգիին դէմ հայհոյել է՝ երբ մէկը չարամտութեամբ կը մերժէ այն ճշմարտութիւնը, որ Քրիստոս իր աստուածային գործերով անհերքելիօրէն ապացուցած է թէ ինքն է Մեսիական թագաւորութեան հիմնադիրը եւ մարդկութիւնը սատանայի իշխանութենէն ազատողը. եւ կամ երբ մէկը յամառութեամբ կ'ընդդիմանայ շնորհիւ ձայնին: Այս մեղքին պարտապան են ուրեմն փարիսեցիները, որոնք իրենց սատանայական չարամտութեամբ յանդգնեցան Յիսուսի հրաշագործ կարողութիւնը – ինչպիսի էր սատանաներ հանելու իշխանութիւնը – սատանային հետ համաձայնութեան մը վերագրել: Սուրբ Հոգիին դէմ մեղանշած կ'ըլլան նոյնպէս անոնք, որ Աստուծոյ գործերն ու անոր ընձեռած շնորհները արհամարհելով՝ յամառութեամբ կը մերժեն զանոնք: Ցորչափ ուրեմն մէկը այս վիճակին մէջ կը յամառի մնալ, այնպիսիին դարձի գալը – սրտի խստութեան ու կամքի յամառութեան պատճառով – եթէ ո'չ անկարելի, գոնէ արտաքին կարգի դժուարին է ու հազուադէպ:

Յիսուսի նշմարիտ ընտանիքը

Մտք 12, 46-50. Ղկ 8, 19-21

31 Եղբայրները եւ մայրը եկան ու դուրսը կեցած՝ մարդ զրկեցին որ կանչեն զինքը:

32 Ժողովուրդը որ չուրջը նստած էր, ըսաւ անոր. «Ահա՛ մայրդ ու եղբայրներդ դուրսը կեցած՝ քեզ կ'ուզեն»: **33** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ո՞վ է իմ մայրս եւ եղբայրներս»: **34** Եւ չուրջը նստող աշակերտներուն նայելով, ըսաւ. «Ահա՛ Լասիկ իմ մայրս ու եղբայրներս. **35** որովհետեւ ով որ Աստուծոյ կամքը կը կատարէ՝ ա՛ն է իմ եղբայրս, քոյրս եւ մայրս»:

Սերմնացանին առակը

Մտք 13, 1-9. Ղկ 8, 4-8

4 **1** Յիսուս դարձեալ սկսաւ սորվեցնել ծովուն եզերքը. չուրջը շատ ժողովուրդ է խոնուեցաւ, այնպէս որ նաւակ մտաւ եւ հոն, ծովուն վրայ նստաւ, մինչ ամբողջ ժողովուրդը ծովափի երկայնքին՝ ցամաքի վրայ կեցած էր: **2** Շատ բաներ կը սորվեցնէր անոնց առականերով, եւ իր վարդապետութեամբը կ'ըսէր. **3** «Լսեցէ՛ք, ահա սերմանողը ելաւ սերմանելու. **4** սերմանելու ատեն, մաս մը ճամբուն վրայ ինկաւ. եւ թռչունները եկան ու կերան զանոնք: **5** Ուրիշ մաս մը ինկաւ քարոտ տեղ մը, ուր շատ հող չկար. եւ չուտով բուսաւ, որովհետեւ հողը շատ խորունկ չէր. **6** ու երբ արեւը ծագեցաւ՝ այրեցաւ, եւ որովհետեւ արմատ չունէր՝ չորցաւ: **7** Ուրիշ մաս մըն ալ փուշերու մէջ ինկաւ. փուշերը ելան ու խեղդեցին զայն, եւ պտուղ չտուաւ: **8** Իսկ ուրիշ մաս մը՝ ինկաւ լաւ հողի վրայ եւ բարձրացաւ, աճեցաւ, պտուղ տուաւ, մէկի տեղ՝ երեսուն, մէկի տեղ՝ վաթսուն եւ մէկի տեղ՝ հարիւր»: **9** Եւ կ'ըսէր. «Ո՞վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

10 Երբ առանձին մնաց՝ իր չուրջիները, տասներկուքին հետ միասին, հարցուցին առակին մասին: **11** Պատասխանեց անոնց.

«**Ձեզի տրուած է Աստուծոյ արքայութեան խորհուրդները գիտնալ, բայց անոնց որ դուրսէն են՝ ամէն ինչ առականերով կ'ըլլայ, 12** քանի որ տեսնելով հանդերձ՝ չեն տեսներ, լսելով հանդերձ՝ չեն ըմբռներ, որպէսզի երբեք չդառնան ու թողութիւն չստանան»:

Առակին քաջատրութիւնը

Մտք 13, 18–23. Ղկ 8, 11–15

13 **Եւ աւելցուց. Այս առակը չէ՞ք հասկնար. ուրեմն ի՞նչպէս պիտի հասկնաք բոլոր առակաները:** **14** **Այն որ կը սերմանէ՝ խօսքը կը սերմանէ:** **15** **Ճամբուն երկայնքին եղողները, ուր խօսքը ցանլած է, անոնք են՝ որ հազիւ թէ լսեն, իսկոյն սատանան կու գայ եւ անոնց սրտին մէջ ցանուած խօսքերը կը հանէ:** **16** **Նմանապէս, քարոտ տեղ ցանուածները անոնք են, որ երբ խօսքը լսեն՝ իսկոյն ուրախութեամբ կ'ընդունին զայն. 17** **եւ որովհետեւ իրենց մէջ արմատ չունին եւ քիչ ատենուայ համար են, երբ խօսքին պատճառով իրենց վրայ նեղութիւն կամ հալածանք հասնի՝ իսկոյն կը գայթակղին:** **18** **Իսկ փուշերու մէջ ինկածները անոնք են՝ որ կը լսեն խօսքը, 19** **բայց աշխարհի հոգերը, հարստութեան հրապոյրը եւ ուրիշ ցանկութիւններ կը մտնեն ու կը խեղդեն խօսքը եւ զայն անպտուղ կը դարձնեն:** **20** **Իսկ լաւ հողի մէջ ցանուածները անոնք են՝ որ կը լսեն խօսքը եւ կ'ընդունին զայն, եւ պտուղ կու տան, մէկի տեղ՝ երեսուն, կամ վաթսուն կամ հարիւր»:**

Ընդունիլ եւ փոխանցել խօսքը

21 **Դարձեալ ըսաւ անոնց. «Միթէ ճրագը կը բերե՞ն գրուանին**

հուրդը, այսինքն Աստուծոյ քաջաւորութեան բարձրագոյն նշմարտութիւնները, կը հասկնան առակով, անընդունակներու համար սակայն, իրենց իսկ յանգամանակով, այդ նշմարտութիւնները կը մնան լուրջ բաներ, զորս չեն կրնար հասկնալ:

17 – Անյաջողութեան առաջին պատճառն է սատանան (հ. 15), երկրորդը՝ աշխարհը իր հալածանքներովը (հ. 17) եւ երրորդը՝ մարմինը (հ. 19):

19 – Յոյնը՝ «հարստամալու հրապոյրը եւ ուրիշ իրերու ցանկութիւնները կը մտնեն:

21 – Առաքելները պարտաւոր են հաւատքի նշմարտութեան լոյսը բովանդակ աշխարհի ծանօթացնել:

կամ մահիճին տակ դնելու համար. ²² և ուր աշտանակի վրայ կը դրուի ան: ²³ Որովհետեւ չկայ ծածուկ բան որ չյայտնուի եւ ոչ ալ գաղտնիք՝ որ երեւան չելլէ: ²⁴ Ո՛վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

²⁵ Եւ յարեց. «Ուշ դրէք ձեր լսածներուն. ինչ չափով որ չափէք՝ անով պիտի չափուի ձեզի, եւ աւելին ալ պիտի տրուի ձեզի՝ որ կը լսէք: ²⁶ Որովհետեւ ունեցողին պիտի տրուի, եւ չունեցողէն՝ ունեցածն ալ պիտի առնուի»:

Անոյ սերմանիք

²⁷ Եւ կ'ըսէր. «Աստուծոյ արքայութիւնը կը նմանի մարդու մը որ սերմեր կը ցանէ հողին մէջ. ²⁸ եւ մինչ ինքը կ'երթայ կը քնանայ ու կ'ելլէ գիշեր ցերեկ, սերմերը կը բուսնին ու կ'աճին, ²⁹ եւ ինքը չի գիտեր՝ թէ ի՞նչպէս երկիրը ինքնիրմէ պտուղ կը բերէ, նախ խոտը, յետոյ հասկը եւ հուսկ ցորենը՝ լեցուն հասկի մէջ: ³⁰ Եւ երբ պտուղը հասուննայ, շուտով մանգաղը կը դրկուի, որովհետեւ հունձքի ժամանակը հասած է»:

Մանանիսի հատիկ

Մտք 13, 31-35. Դկ 13, 18-19

³¹ Դարձեալ կ'ըսէր. «Ի՞նչ բանի նմանցնենք Աստուծոյ արքայութիւնը, կամ ո՞ր առակով պատկերացնենք զայն: ³² Նման է մանանիսի հատիկին, որ երբ հողին մէջ կը ցանուի՝ երկրի վրայ եղած սերմերէն ամէնէն փոքրն է. ³³ ցանուելէն ետք՝ կը բուսնի, բոլոր տունկերէն մեծ կ'ըլլայ ու մեծամեծ ոստեր կ'արձակէ, այնպէս որ անոր հովանիին տակ՝ երկինքի թռչունները կրնան բնակիլ»: ³⁴ Այսպէս, բազմաթիւ առակներով անոնց կը բացատրէր խօսքը, որպէս-

29 – Ինչպէս որ անգամ մը ցանուած սերմը առանց մարդկային գործակցութեան, բայց Արարչէն հաստատուած բնական օրէնքով կ'աճի ու կը զարգանայ, եւ կամաց կամաց հունձքի համար կը հասունանայ, այսպէս նաեւ Աստուծոյ թափառութիւնը կ'աճի ու կը զարգանայ իր մէջ գտնուող աստուածային կարողութեան զօրութեամբը, եւ աստիճանաբար կը հասունանայ ու կը հասնի կատարելութեան:

զի կարենային հասկնալ. **34** առանց առակի բան մը չէր խօսէր անոնց. բայց առանձին իր աշակերտներուն ամէն բան կը բացատրէր:

Փոթորիկին անդորրացումը

Մտք 8, 23-27. Ղկ 8, 22-25

35 Նոյն օրը, իրիկուան դէմ, ըսաւ անոնց. «Եկէ՛ք, միւս կողմն անցնինք»: **36** Եւ կ'արձակեն ժողովուրդը, կ'առնեն զինքը, ինչպէս որ էր, նաւակին մէջ, իսկ միւս նաւակներն ալ իրեն կ'ընկերանան: **37** Յանկարծ, հովի մեծ մըրիկ մը կը փրթի, եւ ալիքները նաւակին մէջ կը խուժեն, այնպէս որ նաւակը կը լեցուի. **38** մինչ Յիսուս նաւակին ետեւի կողմը, բարձի վրայ կը քնանար: Կ'արթնցնեն զինքը եւ կ'ըսեն. «Վարդապէ՛տ, հոգդ չէ՞ որ մենք կը կորսուինք ահա»:

39 Յիսուս, արթննալով, սաստեց հովին եւ ըսաւ ծովուն. «Հանդարտէ՛, լռէ՛». եւ հովը դադրեցաւ ու մեծ հանդարտութիւն տիրեց: **40** Եւ ըսաւ անոնց. «Ինչո՞ւ այդպէս կը վախնաք, հաւատք չունի՞ք տակաւին»:

41 Անոնք սաստիկ վախցած էին եւ իրարու կ'ըսէին. «Արդեօք ո՞վ է ասիկա, որ հովն ու ծովը կը հնազանդին իրեն»:

Գերգեսացի դիւաւհարը

Մտք 8, 28-34. Ղկ 8, 26-39

5 **1** Հասաւ ծովուն միւս ափը՝ Գերգեսացիներու երկիրը: **2** Հագիւ նաւակէն դուրս ելաւ՝ իրեն հանդիպեցաւ գերեզմաններէն ելած մարդ մը, որուն մէջ պիղծ դեւ մը մտած էր, **3** եւ կը բնակէր գերեզմաններուն մէջ. ո՛չ ոք կրնար կապել զինքը, նոյնիսկ շղթաներով, **4** որովհետեւ շատ անգամ ոտնակապերով եւ շղթաներով կապուած էր, բայց շղթաները փշրած եւ ոտնակապերը խորտակած էր, եւ ոչ ոք կրնար զինքը զսպել:

Գլ. 5, 2 – Մատթէոսի տեղեկագրութեան մէջ երկու անգ կը յիշատակուի, իսկ Մարկոս ու Դուկաս միայն մէկին խօսքը կ'ընեն որուն բժշկուիլը այնքան զարմանք պատճառած էր ամէնուն:

5 որովհետեւ միշտ, գիշեր ցերեկ գերեզմաններու եւ լեռներու մէջ կը պոռար ու ինզինքը քարերով կը ծեծէր: 6 Երբ հեռուէն տեսաւ Յիսուսը՝ վազեց, երկրպագութիւն ըրաւ, բարձր ձայնով աղաղակեց ու ըսաւ. 7 «Ի՞նչ ունիս ինծի հետ, Յիսուս, բարձրեալ Աստուծոյ Որդի. կ'երգմանցուցնեմ քեզ Աստուծոյ անունով, մի՛ տանջեր զիս»: 8 Որովհետեւ Յիսուս կ'ըսէր անոր. «Ելի՛ր այդ մարդէն, պի՛ղծ դեւ»: 9 Յիսուս հարցուց անոր. «Ի՞նչ է անունդ»: «Լեզէոն է իմ անունս, պատասխանեց, որովհետեւ շատ եմ»: 10 Եւ շատ կ'աղաչէին որ զիրենք երկրէն դուրս չղրկէ: 11 Հոն, լերան ստորոտը, արածող խոզերու մեծ երամակ մը կար. 12 դեւերը աղաչեցին անոր եւ ըսին. «Մեզ խոզերուն ղրկէ, որ անոնց մէջ մտնենք»: Հրաման տուաւ անոնց, 13 եւ պիղծ դեւերը ելան ու խոզերուն մէջ մտան, եւ երամակը, որ երկու հազարի չափ կար, բարձունքէն դէպի ծով վազեց եւ ծովուն մէջ խեղդուեցաւ:

14 Իսկ խոզարածները փախան եւ քաղաքին ու ագարակներուն մէջ պատմեցին. եւ մարդիկ ելան տեսնելու թէ ի՞նչ էր պատահածը: 15 Երբ Յիսուսի մօտ հասան՝ տեսան դիւահարը որ լեզէոնն ունէր՝ նստած է, հագուած եւ զգաստացած, ու վախցան: 16 Անոնք որ տեսած էին, պատմեցին անոնց՝ թէ ի՞նչ պատահած էր դիւահարին եւ ինչ եղած էին խոզերը: 17 Այն ատեն սկսան աղաչել Յիսուսի որ հեռանայ իրենց սահմաններէն:

18 Երբ Յիսուս նաւակ կը մտնէր՝ դիւահարը կը խնդրէր որ հետը երթայ. 19 բայց Յիսուս թոյլ չտուաւ, այլ ըսաւ անոր. «Գնա՛ քու տունդ, ընտանիքիդ մօտ, եւ պատմէ անոնց ինչ որ Տէրը ըրաւ քեզի, քու վրադ ողորմելով»: 20 Ան ալ զնաց ու սկսաւ հռչակել Դեկապոլիսի մէջ թէ ի՞նչ ըրած էր իրեն Յիսուս. եւ ամէնքը կը զարմանային:

9 – Պիղծ ոգիներու ստուարաթիւ բանակ մը կը բնակէր մարդուն մէջ, այն-
 քան բազմութեամբ՝ որքան հոռմեական լեզէոն մը, որ կը բաղկանար 6000 զին-
 ւորէ:

13 – Յիսուս թոյլ տուաւ պիղծ ոգիներուն մտնել խոզերու մէջ, որպէս զի
 ցուցնէ դաժան կերպամբը դիւային իշխանութեան եւ հաւատքի բերէ այդ երկ-
 րին բնակիչները:

Արիւնաեռութեամբ տառապող կիներ եւ Յայրոսի աղջնակը

Մտք 9, 18-26. Ղկ 8, 40-56

21 Երբ Յիսուս դարձեալ նաւակով միւս կողմը անցաւ, մեծ բազմութիւն մը շուրջը հաւաքուեցաւ. եւ մինչ ծովեզերքն էր՝ **22** ժողովարանի պետերէն մէկը եկաւ յանկարծ, որուն անունն էր Յայրոս, եւ երբ զինքը տեսաւ՝ ոտքը ինկաւ, **23** եւ թախանձելով ըսաւ. «Աղջիկս մահամերձ է, եկո՛ւր, ձեռքդ վրան դիր որպէսզի առողջանայ եւ ապրի»: **24** Յիսուս գնաց անոր հետ. խուռն բազմութիւն մը ետեւէն կ'երթար ու կը նեղէր զինքը:

25 Կին մը կար որ տասներկու տարիէ ի վեր արիւնահոսութիւն ունէր, **26** եւ շատ տառապած էր շատ մը բժիշկներու ձեռքը իյնալով. իր բոլոր ունեցածը ծախսած էր առանց օգուտ մը քաղելու, մանաւանդ թէ՛ աւելի եւս վատթարացած էր հիւանդութիւնը: **27** Լսած ըլլալով Յիսուսի մասին, բազմութեան մէջ մտաւ ետեւէն եւ անոր զգեստին դպաւ. **28** որովհետեւ մտքէն կ'ըսէր. «Եթէ միայն անոր զգեստին դպչիմ՝ պիտի բժշկուիմ»: **29** Իսկոյն արիւնի հոսքը ցամքեցաւ եւ իր մարմնին մէջ զգաց թէ տանջանքներէն բժշկուեցաւ: **30** Յիսուս իսկոյն զգաց որ իրմէ զօրութիւն մը ելաւ, եւ ամբոխին դարձաւ ու ըսաւ. «Ո՞վ դպաւ զգեստիս»: **31** Աշակերտները անոր ըսին. «Կը տեսնես որ ամբոխը քեզ կը նեղէ, եւ դեռ կը հարցնես թէ ո՞վ դպաւ ինծի»: **32** Յիսուս շուրջը կը նայէր տեսներու համար թէ ո՞վ էր այդ բանը ընողը: **33** Իսկ կինը, զարհուրած եւ դողալով՝ որ գաղտնի բան մը ըրած էր, որովհետեւ գիտէր թէ ի՛նչ պատահած էր իրեն, եկաւ ինկաւ անոր առջեւ եւ պատմեց բոլոր ճշմարտութիւնը: **34** Յիսուս ըսաւ անոր. «Դո՛ւստրս, հաւատքդ քեզ փրկեց. գնա՛ խաղաղութեամբ եւ ազատուած եղիր տանջանքներէդ»:

35 Երբ տակաւին կը խօսէր՝ ժողովարանի պետին տունէն ոմանք եկան ու ըսին. «Աղջիկդ մեռաւ, ալ ինչո՞ւ կը նեղես վարդապետը»: **36** Բայց Յիսուս, այս խօսքը լսելով՝ ըսաւ ժողովարանի պետին. «Մի՛ վախնար, միայն հաւատա՛»: **37** Եւ ոչ մէկուն թոյլ տուաւ որ հետը երթայ, բացի միայն Պետրոսէն, Յակոբոսէն եւ անոր Յովհաննէս եղբօրմէն: **38** Երբ ժողովարանի պետին տունը

Հասան՝ հոն տեսաւ խոռոչն բազմութիւնը, լալկաններն ու բարձր ճշողները. եւ ներս մտնելով՝ ըսաւ անոնց. **39** «Ինչո՞ւ խռոված էք եւ կու լաք. աղջիկը մեռած չէ՛, այլ կը քնանայ»: **40** Անոնք կը ծաղրէին զինքը. բայց Յիսուս, ամէնքը դուրս հանելով՝ առաւ աղջկան հայրն ու մայրը եւ իր հետն եղողները ու մտաւ աղջկան պառկած տեղը. **41** եւ ձեռքէն բռնելով ըսաւ անոր. «Տալի՛թա, կո՛ւմի», որ ըսել է՝ Աղջիկ, քեզի՛ կ'ըսեմ, ելի՛ր: **42** Եւ աղջիկը իսկոյն ելաւ ու սկսաւ քալել, որովհետեւ տասներկու տարեկան էր. եւ սաստիկ զարմացան: **43** Յիսուս խիստ կերպով պատուիրեց անոնց որ մարդ չիմանայ եղածը, եւ ըսաւ որ կերակուր տան անոր:

Յիսուս Նագարեթի մէջ

Մտք 13, 53-58. Ղկ 4, 16-30

6 **1** Անկէ մեկնելով, ան իր հայրենիքը դարձաւ եւ աշակերտներն ալ անոր հետեւեցան: **2** Երբ շաբաթ օրը հասաւ, սկսաւ ժողովարանին մէջ սորվեցնել. ունկնդիրներէն շատերը կը զարմանային անոր վարդապետութեան վրայ եւ կ'ըսէին. «Ուսկի՞ց առած է այս բոլորը, կամ այս ի՞նչ իմաստութիւն է որ անոր տրուած է, եւ ինչպիսի՛ հրաշքներ կը գործուին ասոր ձեռքով. **3** ասիկա հիւսնը չէ՞, Մարիամի որդին, եղբայրը՝ Յակոբին, Յովսէփին, Յուդային ու Սիմոնին. եւ ատոր քոյրերը հոս մեր քով չե՞ն». ու կը գայթակղէին անոր վրայ: **4** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Մարգարէն անարգուած չէ՛՝ եթէ ոչ իր հայրենիքին, իր ազգատոհմին եւ իր տան մէջ»: **5** Եւ հրաշք մը անգամ չկրցաւ գործել հոն, բայց միայն քանի մը հիւանդներու վրայ ձեռք դրաւ ու բժշկեց զանոնք: **6** Եւ կը զարմանար անոնց անհաւատութեան վրայ: Ու շրջակայ գիւղերը կը շրջէր եւ կը սորվեցնէր:

Գլ. 6, 5 – Յիսուս չկրցաւ հրաշք գործել Նագարեթի մէջ, որովհետեւ ատոր համար անհրաժեշտ պայմանը – հաւատքը – կը պակսէր: Ամենագէտն Քրիստոսի համար անակնկալ երեւոյթ մը չէ՛ր այս, որու կանխածանօթ էր ան արդէն: Ան իր տիաճութիւնը հոս պարզապէս մարդկօրէն կ'արտայայտէ, իր զարմանքը յայտնելով:

Տասներկուփն առաքելութիւնը

Մտք 10, 1-15. Ղկ 9, 1-6

7 Իր մօտ կանչեց տասներկուքը եւ սկսաւ զանոնք երկու երկու դրկել, իշխանութիւն տալով անոնց՝ պիղծ դեւերու վրայ: **8** Եւ պատուիրեց անոնց՝ ճամբու համար ուրիշ բան չառնել, բայց միայն գաւազան. ո՛չ պարկ, ո՛չ հաց, ո՛չ դրամ գօտիին մէջ, **9** այլ հողաթափ հագուելու եւ կրկին վերարկու չկրել: **10** «Ո՛ր տունն ալ մտնէք, ըսաւ անոնց, հոն բնակեցէք, մինչեւ որ անկէ մեկնիք: **11** Եւ եթէ տեղ մը ձեզ չընդունին եւ ձեզի մօտիկ չընեն՝ անկէ մեկնելու ատեն ձեր ոտքերու փոշին թօթուեցէք իբրեւ անոնց վկայութիւն»: **12** Եւ ելլելով կը քարոզէին որպէսզի ապաշխարեն: **13** Շատ դեւեր կը հանէին եւ իւղով կ'օծէին բազմաթիւ հիւանդներ ու կը բժշկէին զանոնք:

Հերովդէս եւ Յիսուս

Մտք 14, 1-2. Ղկ 9, 7-9

14 Հերովդէս թագաւորը, լսելով Յիսուսի մասին, որովհետեւ անունը յայտնի դարձած էր, ըսաւ. «Յովհաննէս Մկրտիչ յարութիւն առեր է մեռեալներէն, անոր համար իր ձեռքով հրաշքներ կ'ըլլան»: **15** Ոմանք կ'ըսէին թէ Եղիան է, իսկ ուրիշներ՝ թէ մարգարէ մըն է եւ կամ մարգարէներէն մէկը: **16** Այս բոլորը լսելով, Հերովդէս ըսաւ. «Ասիկա Յովհաննէսն է, որուն գլուխը ես կտրել տուի. յարութիւն առած է»:

Գլխատում Յովհաննէս Մկրտիչին

Մտք 14, 1-12. Ղկ 3, 19-20. 9, 7-9

17 Արդարեւ ինքը, Հերովդէս, ձերբակալել տուած էր Յովհան-

11 – Վկայութիւն մըն է այս՝ ուղղուած անոնց հասցէին, որոնք մերժած էին Աստուծմէ իրենց տրուած շնորհքները եւ յանձին առաքեալներու՝ չէին ընդունած անոնց առաքիչը:

13 – Հիւանդները իւղով օծելը հին ատենները շատ ընդհանրացած սովորութիւն մըն էր: Հմմտ. Բարի Սամարացիին առակը (Ղկ 10, 34):

նէսը, կապած ու բանտարկած՝ Հերովդիայի պատճառով, որ իր եղբորը՝ Փիլիպպոսի կինն էր եւ զայն իբր կին առած էր: **18** Որովհետեւ Յովհաննէս կ'ըսէր Հերովդէսին՝ թէ օրինաւոր չէ որ դուն եղբորդ կինը առնես: **19** Հերովդիա ռի ունէր Յովհաննէսի դէմ եւ կ'ուզէր սպաննել զինքը, բայց չէր կրնար, **20** որովհետեւ Հերովդէս կ'ակնածէր Յովհաննէսէն, գիտնալով որ արդար եւ սուրբ մարդ էր. կը պաշտպանէր զայն եւ անոր խորհուրդով շատ բաներ կը գործէր ու քաղցրութեամբ մտիկ կ'ընէր անոր:

21 Երբ յարմար օր մը հանդիպեցաւ, Հերովդէս իր ծնունդին տարեդարձին առիթով խնճոյք կու տար իր նախարարներուն, հազարապետներուն եւ Գալիլեայի մեծամեծներուն. **22** Հերովդիայի աղջիկը ներս մտնելով պարեց, եւ հաճելի անցաւ Հերովդէսին եւ հիւրերուն: Թագաւորը ըսաւ աղջկան. «Խնդրէ՛ ինձ մէկ ինչ որ կ'ուզես եւ պիտի տամ քեզի»: **23** Եւ բազմաթիւ անգամներ երդում ըրաւ անոր, թէ ինչ ալ խնդրես՝ պիտի տամ քեզի, մինչեւ իսկ թագաւորութեան կէսը: **24** Աղջիկը, դուրս ելլելով, հարցուց մօրը. «Ի՞նչ խնդրեմ»: «Յովհաննէս Մկրտիչի գլուխը», պատասխանեց մայրը: Աղջիկը աճապարանքով ներս մտաւ, **25** թագաւորին մօտեցաւ եւ ըսաւ. «Կ'ուզեմ որ անմիջապէս Յովհաննէս Մկրտիչին գլուխը ինձի տաս ափսէի մը վրայ»: **26** Թագաւորը շատ տխրեցաւ, բայց ըրած երդումներուն եւ հրաւիրեալներուն պատճառով՝ չուզեց մերժել աղջկան. **27** եւ փութով դահիճ մը ղրկեց, հրամայելով որ Յովհաննէսին գլուխը բերէ: **28** Ու ան գնաց, գլխատեց զայն բանտին մէջ եւ ափսէով բերաւ գլուխը եւ տուաւ աղջկան, աղջիկն ալ տարաւ մօրը յանձնեց: **29** Երբ Յովհաննէսի աշակերտները լսեցին՝ եկան, մարմինը վերցուցին ու գերեզման դրին:

Առաքեալներու վերադարձը

30 Առաքեալները դարձան Յիսուսի քով եւ պատմեցին անոր՝ ինչ որ ըրած եւ սորվեցուցած էին: **31** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Եկէ՛ք առանձին ամալի տեղ մը եւ քիչ մը հանգչեցէ՛ք». որովհետեւ շատեր կու գային ու կ'երթային, այնպէս որ հաց ուտելու ժամանակ իսկ չունէին: **32** Ու նաւակով առանձին ամալի տեղ մը գացին:

Առաջին քաղաքումը հացերում

Մտք 14, 13–21. Ղկ 9, 10–17. Յովհ 6, 1–14

33 Շատեր տեսան անոնց մեկնիլը ու անդրադարձան, եւ բոլոր քաղաքներէն բազմութեամբ հետիոտն հոն վազեցին եւ անոնցմէ առաջ հասան: **34** Յիսուս, նաւակէն ելլելով՝ մեծ բազմութիւն մը տեսաւ, գլխաց անոնց վրայ, որովհետեւ հովիւ չունեցող ոչխարներու կը նմանէին. եւ սկսաւ շատ բաներ սորվեցնել անոնց:

35 Երբ երկար ժամեր անցան, աշակերտները մօտեցան եւ ըսին. «Այս տեղը անապատ է **36** եւ արդէն ուշ է. արձակէ՛ ժողովուրդը որ շրջակայ ագարակներն ու գիւղերը երթան եւ իրենց ուտելիք գնեն, որովհետեւ հոս ուտելիք բան չունին»: **37** «Դո՛ւք տուէ՛ք անոնց ուտելիք», պատասխանեց Յիսուս: «Երթա՞նք երկու հարիւր դահեկանի հաց գնենք ու տանք ատոնց որ ուտեն», պատասխանեցին: **38** «Քանի՞ հաց ունիք, ըսաւ Յիսուս. գացէ՛ք նայեցէ՛ք»: Եւ երբ ստուգեցին՝ ըսին. «Հինգ հաց եւ երկու ձուկ»: **39** Հրամայեց որ խումբ խումբ նստեցնեն զանոնք դալար խոտի վրայ: **40** Եւ նստան դաս դաս, տեղ մը հարիւր հոգի, տեղ մը՝ յիսուն: **41** Եւ առնելով հինգ հացերն ու երկու ձուկերը՝ երկինք նայեցաւ, օրհնեց, կտրեց եւ տուաւ աշակերտներուն որ ժողովուրդին ներկայացնեն, եւ երկու ձուկերն ալ ամէնուն բաժնեց: **42** Ամէնքը կերան ու կշտացան: **43** Եւ տասներկու լեցուն սակառ հաւաքեցին փշրանքներուն եւ ձուկերուն մնացորդներով: **44** Իսկ կերողները հինգ հազար հոգի էին:

Յիսուս ջուրին վրայէն կը քալէ

Մտք 14, 22–33. Յովհ 6, 16–21

45 Եւ անմիջապէս փութացուց աշակերտները, որ նաւակ մտնեն եւ իրմէ առաջ դիմացի կողմն անցնին, Բեթսայիդա, մինչեւ որ ինքը ժողովուրդը արձակէ: **46** Եւ զանոնք արձակելէ ետք, լեռ ելաւ աղօթելու: **47** Երբ իրիկուն եղաւ՝ նաւակը ծովուն մէջ՝

48 – Յոյնը՝ «տեսնելով որ անոնք կը չարչարուին թիավարելու միջոցին»: Գիշերուան չորրորդ պահը կը սկսէր առաւօտեան ժամը մօտաւորապէս 3-էն: Գիշերը Հրեաներուն բով, ըստ հռոմէական սովորութեան, բաժնուած էր չորս

տեղն էր, եւ ինքը, մինակ՝ ցամաքին վրայ: **48** Տեսնելով որ անոնք թիավարելու ատեն կը չարչարուին, որովհետեւ հովը հակառակ էր, գիշերուան չորրորդ պահուն ծովուն վրայէն քալելով անոնց մօտեցաւ եւ կ'ուզէր առաջ անցնիլ: **49** Անոնք, տեսնելով որ ծովուն վրայ կը քալէ ուրուական կարծեցին եւ սկսան պոռալ: **50** որովհետեւ ամէնքն ալ տեսան զինքը եւ սաստիկ վախցան: Բայց Յիսուս իսկոյն անոնց հետ խօսեցաւ եւ ըսաւ. «Քաջալերուեցէ՛ք, ես եմ, մի՛ վախնաք»: **51** Եւ նաւակ ելաւ անոնց քով ու հովը դադարեցաւ: Անոնք, իրենց մտքին մէջ աւելի եւս ապշած՝ չատ կը զարմանային. **52** որովհետեւ հացին հրաշքը չէին հասկեցած, իրենց սիրտը թմրած ըլլալով:

Բուժումներ Գեմնեսարեթի մէջ

Մտք 14, 34-36

53 Միւս ափն անցնելով՝ եկան Գեմնեսարեթի երկիրը. **54** եւ հագիւ նաւակէն ելան՝ տեղացի մարդիկ իսկոյն ճանչցան զինքը, **55** եւ ամբողջ գաւառին մէջ, ասդին անդին վազելով, սկսան մահիճներով հիւանդներ բերել հոն՝ ուր կը լսէին թէ հասած է: **56** Եւ ուր որ մտնէր, գիւղեր, կամ քաղաքներ կամ ագարակներ, հրապարակներու վրայ կը դնէին հիւանդները եւ կ'աղաչէին անոր որ գոնէ իր զգեստին քղանցքին դպչին. եւ բոլոր անոնք որ դպան՝ բժշկուեցան:

Վէճ փարիսեցիներուն աւանդութեան մասին

Մտք 15, 1-9

7 **1** Փարիսեցիները եւ քանի մը դպիրներ որ Երուսաղէմէն եկած էին՝ հաւաքուեցան Յիսուսի շուրջը. **2** եւ տեսնելով որ անոր աշակերտներէն ոմանք անմաքուր ձեռքով, այսինքն՝

պահերու, իւրաքանչիւր պահ երեք ժամէ բաղկացած՝ 1. երեկոյ (ժ. 6-9), 2. կէս գիշեր (ժ. 9-12), 3. հաւախօս (ժ. 12-3) եւ առաւօտ (ժ. 3-6):

52 – Հացերու հրաշալի կերպով բազմամալէն պէտք էին աշակերտներն իսկոյն հասկնալ Քրիստոսի ունեցած իշխանութիւնը բնութեան վրայ. եւ սակայն անոնք ոչինչ հասկեցին: «Այս նոր հրաշքը կը ստրկեցնէ անոնց՝ Քրիստոսի

առանց լուացուելու հաց կ'ուտէին, մեղադրեցին զանոնք: **3** Որովհետեւ փարիսեցիները եւ բոլոր Հրեաները, ծերերու աւանդութեան համաձայն, եթէ իրենց ձեռքը մինչեւ արմուկը չլուան՝ հաց չեն ուտեր: **4** Եւ երբ հրապարակէն կը դառնան, եթէ նախ չլուացւին՝ չեն ուտեր: Եւ ուրիշ շատ սովորութիւններ կան, զորս աւանդաբար կը պահեն, ինչպէս բաժակներու, սափորներու, կաթսաներու, մահիճներու լուացումներ:

5 Ուստի փարիսեցիներն ու դպիրները Յիսուսին հարցուցին. «Ինչո՞ւ քու աշակերտներդ չեն հետեւիր ծերերու աւանդութեան, այլ անմաքուր ձեռքերով հաց կ'ուտեն»: **6** Յիսուս պատասխանեց. «Լա՛ւ մարգարէացաւ Նաայիմ ձեր մասին, կեղծաւորնե՛ր, ըսելով. Այս ժողովուրդը շրթունքով կը յարգէ զիս, եւ իրենց սիրտը հեռու է ինծմէ: **7** Գուր տեղ կը պաշտեն զիս, մարդոցմէ հնարուած վարդապետութիւններ սորվեցնելով: **8** Աստուծոյ պատուիրանը կը թողուք՝ մարդոց աւանդութիւնը պահելու համար»: **9** Եւ աւելցուց. «Լաւ գիտէք անարգել Աստուծոյ պատուիրանը՝ ձեր աւանդութիւնը պահելու համար»: **10** Որովհետեւ Մովսէս ըսաւ. «Հայրդ ու մայրդ պատուէ. եւ ով որ իր հայրն ու մայրը անիծէ՝ մահով թող պատժուի»: **11** Իսկ դուք կ'ըսէք. «Եթէ մէկը իր հօր կամ մօր ըսէ. Այն բանը՝ որով կրնայի քեզի օգտակար ըլլալ՝ կորբան է, այսինքն՝ նուէր: **12** Եւ յետոյ թոյլ չէք տար որ իր հօրը կամ մօրը օգնէ: **13** Եւ այսպէս կ'արհամարհէք Աստուծոյ խօսքը ձե՛ր իսկ հաստատած աւանդութեամբ. եւ ասոր նման ուրիշ շատ բաներ կ'ընէք»:

աստուածային կարողութիւնը, ինչ որ անոնք հացերու բազմանալէն հասկցած չէին տակաւին» (Թեոփ.):

Գլ. 7, 4 – Աւետարանիչը այստեղ կը բացատրէ հեթանոսութենէ դարձած իր փրիստոնեայ ընթերցողներուն հրեական լուացումներու պատուէրը: – Հիւներու աւանդութիւնները, այսինքն՝ հրեայ ականաւոր դպիրներու (օրէնագէտներու) կողմէ հաստատուած կանոնները, որոնք բերանացի կերպով յաջորդաբար կ'աւանդուէին, եւ որոնք պարտաւորիչ օրէնքի ոյժն ունէին փարիսեցիներու համար:

12 – Այս մոլար սկզբունքին համաձայն, տաճարի նուիրաբերուած ընծան ազատ կը կացուցանէր որդին՝ իր ծնողաց նիւթապէս օգնելու պարտաւորութեանէն, որ աստուածային պատուիրանն է:

Ուսուցումը մաքուրին եւ անմաքուրին

Մտք 15, 10–20

14 Եւ դարձեալ ժողովուրդը իր մօտ կանչելով, ըսաւ. «Ամէնքդ ինծի՛ մօտիկ ըրէ՛ք եւ իմացէ՛ք: **15** Չկայ բան մը որ դուրսէն մտնէ մարդուս ներսը եւ կարենայ գինքը պղծել, այլ ինչ որ մարդէն կ'ելլէ՝ ա՛ն է որ կը պղծէ գինքը: **16** Ո՛վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

17 Եւ երբ, ժողովուրդէն բաժնուելով, տուն մտաւ, աշակերտները անոր հարցուցին առակին իմաստը: **18** Ինքն ալ պատասխանեց. «Դուք ալ ա՛յդչափ անմի՞տ էք, չէ՞ք հասկնար թէ ինչ որ դուրսէն կը մտնէ մարդուս ներսը՝ չի կրնար պղծել գինքը **19** որովհետեւ անոր սիրտը չի մտներ, այլ փորը կ'երթայ եւ անկէ դուրս կ'ելլէ, եւ կը մաքրէ բոլոր կերածները»: **20** Եւ աւելցուց. «Ի՞նչ որ մարդուս ներսէն կ'ելլէ՝ ա՛ն է որ կը պղծէ մարդը: **21** Որովհետեւ ներսէն, այսինքն մարդուս սրտէն կ'ելլեն չար խորհուրդները, շնութիւնը, պոռնկութիւնը, **22** գողութիւնը, սպանութիւնը, ագահութիւնը, չարութիւնը, նենգութիւնը, գիշութիւնը, չարականութիւնը, հայհոյութիւնը, ամբարտաւանութիւնը, անզգամութիւնը: **23** Այս բոլոր չարիքները ներսէն կ'ելլեն ու կը պղծեն մարդը»:

Բուժումը Փիւնիկեցի կնոջ աղջկան

Մտք 15, 21–28

24 Այնտեղէն մեկնելով, Տիւրոսի եւ Սիդոնի սահմանները գնաց, տուն մը մտաւ եւ չուզեց որ մէկը գիտնայ. բայց չկրցաւ ծածկուիլ: **25** Կին մը, որուն աղջիկը կը տանջուէր պիղծ դեւէն,

15 – Ս. Եկեղեցւոյ պահեցողութեան օրէնքին հակառակորդները չարաչար մեկնած են Քրիստոսի այս խօսքը: Արդարեւ, միւսը չէ որ բերանը մտնելով՝ մարդու հոգին կը պղծէ, – ապա թէ ո՛չ թոյլ պիտի չտրուէր երբեք մաշակելը ատկէ, – այլ՝ Եկեղեցւոյ դրած օրէնքին դէմ անհնազանդութիւնը: Որովհետեւ Եկեղեցին՝ Աստուծմէ առած իր իշխանութեան գորութեամբ կը հրամայէ մեզի որ պահեցողութեամբ գոհացում տանք ապաշխարութեան՝ մեր ամենաեական պարտականութեան: Մեր նախածնողքը ո՛չ թէ պարզապէս պտուղ կերած ըլլալուն համար դատապարտուեցան, այլ՝ արգիլուած պտուղէն կերած ըլլալուն համար, որով եղան Աստուծոյ հրամանին:

լսելով Յիսուսի մասին՝ եկաւ անոր ոտքն ինկաւ: **26** Կինը հեթանոս էր, ազգով Փիլնիկ Ասորի, եւ կ'աղաչէր Յիսուսին՝ որ դեւը հանէ իր աղջիկէն: **27** Յիսուս ըսաւ անոր. «Թոյլ տուր որ նախ տղաքը կ'չտանան. որովհետեւ լաւ չէ տղոց հացը առնել եւ չունելու տալ»: **28** «Այո՛, Տէր, պատասխանեց կինը, չունենալ տղոց սեղանին փշրանքներէն կը կերակրուին»: **29** Յիսուս պատասխանեց. «Այդ խօսքիդ համար՝ զնա՛, դեւը ելած է աղջիկէդ»: **30** Կինը տուն դարձաւ, գտաւ աղջիկը անկողին պառկած եւ դեւն ալ ելած:

Խուլ-համբիմ բուժումը

31 Դարձեալ Տիրոսի սահմաններէն մեկնելով՝ Սիդոնի ճամբով եկաւ դէպի Գալիլեայի ծովուն եզերքը, Դեկապոլիսի սահմաններուն մէջ: **32** Յիսուսին առջեւ բերին խուլ ու համր մարդ մը, եւ աղաչեցին որ անոր վրայ ձեռքը դնէ: **33** Յիսուս զանիկա ամբոխէն դուրս մէկ կողմ առնելով՝ մատները անոր ականջին մէջ դրաւ, եւ թուքով անոր լեզուին դպաւ. **34** երկինք նայեցաւ, հառաչեց եւ ըսաւ. «Եփփաթա՛, որ ըսել է՝ Բացուէ՛»: **35** Եւ անմիջապէս ականջները բացուեցան, լեզուին կապերը քակուեցան եւ ուղիղ կերպով կը խօսէր: **36** Եւ արգիլեց անոնց որ մարդու չըսեն. բայց ո՛րչափ ինքը կ'արգիլէր՝ ա՛յնչափ աւելի կը տարածէին անոնք, **37** եւ աւելի եւս կը զարմանային ու կ'ըսէին. «Ամէն բան լաւ ըրաւ ասիկա, որովհետեւ խուլներուն լսել կու տայ եւ համբերուն՝ խօսիլ»:

Հացերու երկրորդ բազմացումը

Մտք 15, 32–39

8 **1** Այն օրերուն դարձեալ իր շուրջը շատ ժողովուրդ հաւաքւած էր եւ ուտելիք չունէին. **2** կանչեց իր աշակերտները եւ ըսաւ. «Կը գլխամ այդ ժողովուրդին վրայ, որովհետեւ երեք օրէ ի վեր քովս են եւ ուտելիք չունին: **3** Եւ եթէ գիրենք անօթի ճամբեմ իրենց տուները, ճամբան ուժասպառ պիտի ըլլան, որովհետեւ ատոնցմէ ոմանք հեռու տեղերէ եկած են»: **4** Աշակերտները պատասխանեցին. «Ի՞նչպէս կրնաս այս անապատին մէջ զանոնք կ'չտացնել»: **5** «Քանի՞ հաց ունիք», հարցուց անոնց: «Եօ-

Թը, պատասխանեցին: **6** Հրամայեց ժողովուրդին որ գետին նստին, եւ առնելով եօթը հացերը՝ գոհացաւ, կտրեց եւ աշակերտներուն տուաւ որ բաժնեն. **7** անոնք ալ բաժնեցին ժողովուրդին: Քանի մը մանր ձուկեր ալ ունէին. անոնք ալ օրհնեց եւ հրամայեց բաժնել: **8** Կերան ու կշտացան, եւ աւելցած կտորներէն եօթը զամբիւղ լեցուցին: **9** Իսկ կերողները՝ չորս չորս հազար հոգի էին. եւ արձակեց զանոնք:

10 Եւ իսկոյն աշակերտներուն հետ նաւակ մտնելով՝ Դաղմանունայի կողմերը եկաւ:

Փարիսեցիները հրաշք կը խնդրեն

Մտք 16, 1-4

11 Փարիսեցիները եկան եւ սկսան անոր հետ վիճիլ եւ փորձելու մտքով՝ հրաշք մը կ'ուզէին երկինքէն: **12** Յիսուս, սրտի խորէն հառաչելով, ըսաւ. «Ինչո՞ւ այս սերունդը հրաշք կը խնդրէ՝ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ ոչ մէկ հրաշք պիտի տրուի այս սերունդին»: **13** Ու թողուց զանոնք, դարձեալ նաւակ մտաւ եւ միւս ափն անցաւ:

Փարիսեցիներուն խմորը

Մտք 16, 5-12 Դկ 12, 1

14 Մոռցած էին հաց առնել եւ նաւակին մէջ միայն մէկ հաց ունէին իրենց հետ: **15** Յիսուս պատուիրեց անոնց ըսելով. «Նայեցէ՛ք եւ զգուշացէ՛ք փարիսեցիներու եւ Հերովդեսականներու խմորէն»: **16** Իսկ անոնք իրարու մէջ կը խորհէին ու կ'ըսէին. «Հաց չունինք»: **17** Յիսուս հասկեցաւ եւ ըսաւ անոնց. «Թերահաւատներ, ինչո՞ւ կը խորհիք ձեր սրտին մէջ թէ հաց չունիք. դեռ չէ՞ք ըմբռներ եւ չէ՞ք յիշեր. ձեր սիրտերը ապշած են. **18** աչք ունիք եւ չէ՞ք տեսներ, ականջ ունիք եւ չէ՞ք լսեր. տակաւին չէ՞ք հասկնար եւ չէ՞ք յիշեր.

Գլ. 8, 15 – Խմորի նմանութեամբ Փրկիչը կը հասկցնէ թէ իր աշակերտները պէտք է փարիսեցիներու կեղծ բարեպաշտութենէն, այսինքն՝ կեղծաւորութենէն զգուշանան, իսկ Հերովդեսականներու (յոյնը՝ Հերովդէսի) խմորով հասկցնել կ'ուզէ՝ Հերովդէսի թեթեւամիտ սկզբունքները:

19 քանի՞ սակառ լեցուն մնացորդներ հաւաքեցիք երբ հինգ հացը հինգ հազար հոգիի բաժնեցի»: «Տասներկու», պատասխանեցին: 20 «Եւ քանի՞ զամբիւղ լեցուն կտորներ հաւաքեցիք, երբ եօթը հացը չորս հազարին բաժնեցի»: «Եօթը», պատասխանեցին: 21 «Ուրեմն ի՞նչպէս տակաւին չէք ըմբռներ», ըսաւ անոնց:

Բեթսայիդայի կոյրին բուժումը

22 Երբ Բեթսայիդա հասան, Յիսուսին առջեւ բերին կոյր մը, եւ կ'աղաչէին որ դպչի անոր: 23 Յիսուս կոյրին ձեռքէն բռնելով, գիւղէն դուրս հանեց, անոր աչքերը թուքով թրջեց, ձեռքը վրան դրաւ եւ հարցուց՝ թէ արդեօք բան մը կը տեսնէ՞: 24 Աչքերը բացաւ եւ ըսաւ. «Մարդիկ կը տեսնեմ, որ ծառերու նման կը չրջին»: 25 Յիսուս դարձեալ ձեռքերը անոր աչքերուն վրայ դրաւ. բացւեցան, եւ տեսաւ. բժշկուեցաւ եւ ամէն բան յստակ կը տեսնէր: 26 Եւ իր տունը դրկեց զայն ու ըսաւ. «Գիւղ մի՛ մտնէր, այլ տո՛ւնդ գնա. եւ եթէ գիւղ մտնես՝ գիւղին մէջ մարդու բան մի՛ ըսեր:

Պետրոսի դաւանութիւնը

Մտք 16, 13-20. Ղկ 9, 18-21

27 Յիսուս աշակերտներուն հետ գնաց Փիլիպպեան Կեսարեայի գիւղերը, եւ ճամբան աշակերտներուն հարցուց. «Մարդիկը իմ ով ըլլալու մասին ի՞նչ կ'ըսեն»: 28 Անոնք պատասխանեցին. «Ոմանք՝ Յովհաննէս Մկրտիչը, ուրիշներ՝ Եղիան, եւ ուրիշներ՝ մարգարէներէն մէկը»: 29 «Ի՞սկ դուք՝ ո՞վ կը կարծէք որ ըլլամ ես», ըսաւ անոնց: Պետրոս պատասխանեց. 30 «Դուն Քրիստո՛սն ես»: Եւ խստիւ արգիլեց անոնց՝ որ իր մասին մարդու բան չըսեն:

Առաջին կանխասացութիւն չարչարանքներուն

Մտք 16, 21-23. Ղկ 9, 22

31 Եւ սկսաւ սորվեցնել անոնց՝ թէ պէտք է որ Մարդու Որդին

31 – Քրիստոս իր աշակերտներու սրտերուն մէջ իր գերազանցութեան հաւատքը հաստատելէ ետք, կամաց կամաց կը սկսի հասկցնել անոնց, թէ հարկ է

չատ չարչարանքներ կրէ, եւ ծերերէն, քահանայապետներէն եւ դպիրներէն անարգուի ու մեռնի, եւ երեք օրէն յարութիւն առնէ: Եւ այս խօսքը բացայայտօրէն ըսաւ: **32** Պետրոս, գինքը մէկ կողմ տանելով, սկսաւ հետը վիճիլ: **33** Յիսուս դարձաւ, եւ տեսնելով աշակերտները, յանդիմանեց Պետրոսը եւ ըսաւ. «Ետե՛ւս գնա, սատանայ, որովհետեւ դուն Աստուծոյ համաձայն չե՛ս խորհիր, այլ մարդոց»:

Պայմանները Յիսուսին հետեւելու

Մտք 16, 24–28. Ղկ 9, 23–27

34 Յիսուս, իր մօտ կանչելով ժողովուրդը աշակերտներուն հետ միասին, ըսաւ անոնց. «Ո՛վ որ կ'ուզէ իմ ետեւէս գալ՝ թող ուրանայ իր անձը, խաչը առնէ եւ ետեւէս գայ: **35** Որովհետեւ ով որ ուզէ իր անձը փրկել՝ պիտի կորսնցնէ գայն, եւ ով որ կորսնցնէ իր անձը ինծի եւ Աւետարանին համար՝ պիտի փրկէ գայն: **36** Ի՞նչ օգուտ է մարդուն՝ եթէ ամբողջ աշխարհը շահի եւ իր հոգին կորսնցնէ: **37** Որովհետեւ ի՞նչ կրնայ տալ մարդը իր հոգիին փոխարէն: **38** Եւ ով որ ամօթ համարի զիս եւ իմ խօսքերս՝ այս շնացող եւ մեղաւոր ազգին առջեւ, Մարդու Որդին ալ ամօթ պիտի համարի գինքը՝ երբ գայ իր Հօր փառքով եւ սուրբ հրեշտակներով»:

Այլակերպութիւնը

Մտք 17, 1–8. Ղկ 9, 28–36

9 **1** Եւ ըսաւ անոնց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ հոս գտնուողներէն ոմանք մահը պիտի չճաշակեն՝ մինչեւ չտեսնեն Աստուծոյ արքայութիւնը անոր բոլոր զօրութեամբ»: **2** Վեց օր ետք, Յիսուս իր հետը առաւ Պետրոսը, Յակոբոսը եւ Յովհաննէսը եւ զանոնք առանձին բարձր լեռ մը հանեց, **3** եւ այլակերպեցաւ

որ ինք չարչարուի եւ կեանքը գոհէ մարդկութեան փրկութեան համար:

32 – Պարգամիտ գորովով ըսուած՝ չի՛ կրնար ըլլալ, Տէ՛ր, եւ ես չեմ կրնար այսպիսի խօսք մը լսել թէ Մեսիան Աստուծոյ Որդին, պարտաւոր ըլլալ չարչարանք կրել ու մեռնիլ:

անոնց առջեւ: Իր զգեստները փայլուն դարձան, բոլորովին սպիտակ, այնքան՝ որ երկրի վրայ ոչ մէկ թափիչ կարող է այնպէս ճերմկցնել: **4** Եւ անոնց երեւցաւ Եղիան՝ Մովսէսի հետ, եւ սկսան խօսիլ Յիսուսի հետ: **5** Պետրոս, խօսքը Յիսուսին ուղղելով, ըսաւ. «Ռաբբի, լաւ է որ մենք հոս մնանք. եւ երեք տաղաւարներ չինենք. մէկը՝ քեզի, մէկը՝ Մովսէսին եւ միւսն ալ Եղիային համար»: **6** Բայց ան չէր գիտեր թէ ի՞նչ կը խօսէր, որովհետեւ զարհուրած էին:

7 Ամպ մը անոնց վրայ հովանի եղաւ եւ ձայն մը եկաւ ամպէն եւ ըսաւ. «Ա՛տ է իմ սիրելի Որդիս, ատոր մօտիկ ըրէք»: **8** Իսկոյն իրենց չորս կողմը նայեցան, եւ բացի Յիսուսէն, ոչ ոք տեսան իրենց մօտ: **9** Եւ մինչ լեռնէն կ'իջնէին՝ պատուիրեց անոնց որ իրենց տեսածը մարդու չպատմեն, մինչեւ որ Մարդու Որդին մեռեալներէն յարուլթին առնէ: **10** Եւ անոնք այս խօսքը իրենց մտքին մէջ պահեցին. եւ իրարու կը հարցնէին՝ թէ ի՞նչ կը նշանակէ մեռեալներէն յարուլթին առնել:

Հարցումներ Եղիայի մասին

Մտք 17, 10-13

11 Հարցուցին անոր եւ ըսին. «Ինչո՞ւ դպիրները կ'ըսեն՝ թէ նախ Եղիան պէտք է գայ»: **12** Յիսուս պատասխանեց. «Եղիան նախ պիտի գայ եւ ամէն բան պիտի կարգադրէ: Ինչո՞ւ հապա գրուած է Մարդու Որդիին համար՝ թէ շատ չարչարանքներ պիտի կրէ եւ պիտի անարգուի: **13** Բայց կ'ըսեմ ձեզի, թէ Եղիան եկած է արդէն եւ իրենց ուզածը ըրին անոր, ինչպէս որ գրուած է իր մասին»:

Դիւանաբ լուսնոտին բուժումը

Մտք 17, 14-21. Ղկ 9, 37-43

14 Յիսուս, վերադառնալով աշակերտներուն քով՝ տեսաւ

Գլ. 9, 13 – Քրիստոս այս խօսքով եղիական կրկնապատիկ գալուստը կը գանգամէ. Եղիա անձամբ «պիտի գայ, աշխարհի կատարածին, եւ Եղիա՝ հոգեւոր իմաստով, այսինքն՝ յանձին Յովհաննէս Մկրտիչի (Ղկ 1, 47) արդէն եկած է»:

անոնց շուրջը ամբողջ մը եւ դպիրներ, որ անոնց հետ կը վիճաբանէին: **15** Բոլոր ժողովուրդը, զինքը տեսնելով՝ զարմացաւ եւ ընդառաջ վազեց ողջունելու զայն: **16** «Ի՞նչ բանի մասին կը վիճէիք», հարցուց անոնց: **17** Ժողովուրդէն մէկը, պատասխանելով ըսաւ. «Վարդապետ, քեզի բերի որդիս, որ համը դեւ ունի, **18** եւ ուր ալ դեւը բռնէ զինքը՝ գետին կը գարնէ, եւ տղան կը փրփրի, ակռաները կը կրճատէ եւ կը պրկուի. աշակերտներուդ ըսի որ հանեն, բայց չկրցան հանել»: **19** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ո՛վ անհաւատ սերունդ, մինչեւ ե՞րբ ձեզի հետ պիտի ըլլամ, մինչեւ ե՞րբ ձեզի պիտի հանդուրժեմ. ինձի՛ բերէք զայն»:

20 Եւ իրեն տարին. դեւը, զայն տեսնելուն պէս, խսկոյն ուժգին ցնցեց տղան, որ գետին իյնալով սկսաւ թաւալիլ ու փրփրիլ: **21** «Ո՛րչափ ատենէ ի վեր այս այսպէս է», հարցուց Յիսուս տղուն հօրը. «Մանկութենէն ի վեր, պատասխանեց ան. **22** շատ անգամ դեւը զինքը կրակի ու ջուրի մէջ կը նետէ, որպէսզի մեռցնէ. արդ, եթէ կրնաս բան մը ընել՝ գլթա՛ մեր վրայ եւ օգնէ՛ մեզի, Տէ՛ր»: **23** «Եթէ կրնաս, ըսիր, աւելցուց Յիսուս. ամէ՛ն բան կարելի է անոր՝ որ կը հաւատայ»: **24** «Կը հաւատամ, աղաղակեց խսկոյն մանուկին հայրը, օգնէ՛ անհաւատութեանս»: **25** Իսկ Յիսուս, տեսնելով որ ժողովուրդը վրան կը խռնուի, սաստեց պիղծ դեւին եւ ըսաւ. «Հա՛մը ու խո՛ւլ դեւ, կը հրամայեմ քեզի, ելի՛ր ատկէ եւ անգամ մըն ալ մի՛ մտներ ատոր մէջ»: **26** Դեւը, ճշալով եւ ուժգին ցնցելով տղան՝ դուրս ելաւ, եւ պատանին մեռելի պէս մնաց, այնպէս որ շատեր ըսին թէ մեռաւ:

27 Բայց Յիսուս, անոր ձեռքէն բռնելով, ոտքի հանեց եւ կանգնեցուց: **28** Երբ Յիսուս տուն մտաւ, աշակերտները առանձին հարցուցին. «Ինչո՞ւ մենք չկրցանք հանել դեւը»: **29** Յիսուս պատասխանեց. «Այս տեսակները ուրիշ բանով չեն ելլեր՝ եթէ ոչ աղօթքով ու պահքով»:

Երկրորդ կանխասացութիւն չարչարանքներուն

Մտք 17, 22-23. Ղկ 9, 44-45

30 Անկէ մեկնելով, Գալիլեայի մէջէն կ'անցնէին, եւ Յիսուս չէր

ուզեր որ մարդ իմանայ: **31** Կը սորվեցնէր իր աշակերտներուն եւ կ'ըսէր. «Մարդու Որդին պիտի մատնուի մարդոց ձեռքը եւ պիտի սպաննեն զինքը, եւ երեք օր ետք յարութիւն պիտի առնէ մեռեալներէն»: **32** Բայց անոնք չէին հասկնար այս խօսքը եւ կը վախնային հարցնել:

Ո՞վ է ամէնէն մեծը

Մտք 18, 1-5. Ղկ 9, 46-48

33 Կափառնաում հասաւ, եւ տուն մտնելով, հարցուց անոնց. «Ի՞նչ բանի վրայ կը վիճէիք ճամբան իրարու հետ»: **34** Անոնք լուռ կեցան, որովհետեւ իրարու հետ կը վիճէին ճամբան՝ թէ ո՞վ է մեծը: **35** Յիսուս նստաւ եւ տասներկուքը կանչելով, ըսաւ անոնց. «Եթէ մէկը կ'ուզէ առաջին ըլլալ՝ ամէնէն յետինը պէտք է ըլլայ եւ ամէնուն սպասաւորը»: **36** Եւ մանուկ մը առնելով, անոնց մէջտեղը կեցուց, գիրկն առաւ զայն ու ըսաւ. **37** «Ով որ ասոր նման մանուկ մը ընդունի իմ անունովս՝ զիս կ'ընդունի, եւ ով որ զիս ընդունի՝ ո՛չ թէ զիս կ'ընդունի, այլ զայն՝ ով զիս ղրկեց»:

Ով որ մեզի հակառակ չէ, մեզի հետ է

38 Յովհաննէս, խօսք առնելով ըսաւ. «Վարդապետ, մէկը տեսանք որ քու անունովդ դեւեր կը հանէր, եւ մենք արգիլեցինք, որովհետեւ մեզի հետ չէր շրջեր»: **39** «Մի՛ արգիլէք, պատասխանեց Յիսուս, որովհետեւ չկայ մէկը որ իմ անունովս հրաշք գործեց եւ ապա կարենայ գէշ խօսիլ իմ մասին: **40** Որովհետեւ ո՞վ որ մեզի հակառակ չէ՝ մեր կողմն է: **41** Եւ ո՞վ որ ձեզի բաժակ մը ջուր խմցնէ, այն անունով՝ թէ դուք Քրիստոսի էք, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, պիտի չկորսնցնէ իր վարձքը:

Գայթակոթեան դէմ

Մտք 18, 6-9. Ղկ 17, 1-2

42 Ո՞վ որ կը գայթակղեցնէ այս փոքրիկներէն մէկը որ ինծի կը հաւատայ, աւելի լաւ պիտի ըլլար անոր համար՝ որ վիզէն իշու երկանաքար մը կապուէր եւ ծովը նետուէր: **43** Եթէ ձեռքդ կը

գայթակղեցնէ քեզ՝ կտրէ՝ զայն ու նետէ. որովհետեւ աւելի լաւ է քեզի համար մէկ ձեռքով մտնել յաւիտենական կեանքը, քան թէ երկու ձեռք ունենալ եւ գեհնն երթալ, անչէջ կրակին մէջ. **44** ուր անոնց որդը չի մեռնիր եւ կրակը չի մարիր: **45** Եւ եթէ ոտքդ կը գայթակղեցնէ քեզ՝ կտրէ՝ զայն ու նետէ. լա՛ւ է քեզի համար կաղ մտնել յաւիտենական կեանքը, քան երկու ոտք ունենալ եւ դժոխք իյնալ, **46** անչէջ կրակին մէջ ուր անոնց որդը չի մեռնիր եւ կրակը չի մարիր:

47 Եւ եթէ աչքդ կը գայթակղեցնէ քեզ՝ հանէ զայն. աւելի լա՛ւ է քեզի համար մէկ աչքով Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել՝ քան երկու աչք ունենալ եւ գեհնն իյնալ, **48** ուր անոնց որդը չի մեռնիր եւ կրակը չի մարիր: **49** Որովհետեւ ամէն ինչ կրակով պիտի աղ-ուի: **50** Աղը օգտակար է, բայց եթէ աղը անհամ դառնայ, ինչո՞վ պիտի համեմուի. ուրեմն ա՛ղ ունեցէ՛ք ձեր մէջ եւ իրարու հետ խաղաղութեամբ ապրեցէ՛ք»:

Յիսուս կը ջնջէ ապահարգանք

Մտք 19, 1-9

10 **1** Յիսուս, անկէ մեկնելով՝ եկաւ Հրէաստանի սահմանները, Յորդանանի միւս կողմը, եւ դարձեալ ժողովուրդը հաւաքուեցաւ անոր շուրջը, եւ ինչպէս սովոր էր՝ սկսաւ դարձեալ սորվեցնել անոնց: **2** Իսկ փարիսեցիները մօտեցան, եւ զինքը փորձելու համար՝ հարցուցին. «Ներելի՞ է որ այրը իր կինը թողու»: **3** «Ի՞նչ պատուիրեց ձեզի Մովսէս», պատասխանեց Յիսուս: **4** «Մովսէս թոյլ տուաւ, ըսին անոր, արձակման թուղթ գրել եւ արձակել»: **5** «Ձեր խստասրտութեա՛ն համար, պատասխանեց Յիսուս, գրեց ձեզի այդ պատուիրանը. **6** բայց արար-

Գլ. 10, 5 – Այս թոյլտուութիւնը Հին Ուխտին անկատարութենէն կը հետեւէր: Որովհետեւ անոր օրէնքները չէին կարող ճշմարիտ սրբութեան առաջնորդել մարդը, ո՛չ ալ տալ անոր այն միջոցները, որոնք Նոր Ուխտին մէջ ձեռնտու կ'ըլլան անոր իր սրտին բոլոր անկարգ միտումներուն յաղթել կարենալու: Հմմտ. նաեւ Մտք 19, 8:

չուլթեան սկիզբէն Աստուած արու եւ էգ ստեղծեց զանոնք եւ ըսաւ. **7** ասոր համար այրը պիտի թողու իր հայրն ու մայրը եւ կնոջ ետեւէն պիտի երթայ, **8** եւ երկուքը՝ մէկ մարմին պիտի ըլլան. *հետեւաբար երկուք չեն, այլ մէկ մարմին:* **9** Արդ, ինչ որ Աստուած միացուց՝ մարդը թող չբաժնէ»: **10** Տան մէջ, աշակերտները դարձեալ նոյն բանը հարցուցին: **11** Եւ ան ըսաւ անոնց. «Ով որ իր կինը թողու եւ ուրիշ մը առնէ՝ կը շնայ: **12** Եւ եթէ կինը իր այրը թողու եւ ուրիշ մը առնէ՝ կը շնայ»:

Յիսուս կ'օրհնէ մանուկները

Մտք. 19, 13–15. Ղկ 18, 15–17

13 Մանուկներ բերին Յիսուսի՝ որպէսզի ձեռքը անոնց վրայ դնէ. իսկ աշակերտները կը սաստէին բերողները: **14** Յիսուս, ասիկա տեսնելով՝ բարկացաւ, յանդիմանեց զանոնք եւ ըսաւ. «Թոյլ տուէ՛ք որ մանուկները ինծի գան եւ մի՛ արգիլէ՛ք անոնց, որովհետեւ այդպիսիներո՛ւն կը պատկանի Աստուծոյ արքայութիւնը: **15** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ով որ Աստուծոյ արքայութիւնը չ'ընդունիր մանուկի նման՝ պիտի չ'առնէ հոն»: **16** Եւ զանոնք գիլրկն առնելով՝ ձեռքը անոնց վրայ դրաւ եւ օրհնեց զանոնք:

Հարուստ երիտասարդը

Մտք. 19, 16–22 – Ղկ 18, 18–23

17 Երբ Յիսուս անկից ճամբայ կ'ելլէր, հարուստ մարդ մը վազելով եկաւ, ծնրադրեց անոր առջեւ եւ հարցուց. «Բարի՛ վարդապետ, ի՞նչ պէտք է ընեմ որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»: **18** Յիսուս պատասխանեց. «Ինչո՞ւ բարի կը կոչես զիս. ո՛չ ոք բարի է, բացի Աստուծմէ: **19** Պատուիրանները գիտես. մի՛ շնար, մի՛

9 – Ամուսնական կապը ամուսնացեալներէն մէկուն կամ միւսին մահովը միայն կրնայ լուծուիլ: Այս կապը անփակտելի կը մնայ մինչեւ իսկ այ՛ն ատեն, երբ ամուսնացեալները որեւէ պատճառի մը համար իրարմէ բաժնուած ապրին: Մարդկային ո՛չ մէկ օրէնք կարող է աստուածային այս օրէնքը բռնաբարել կամ եղծանել:

սպաններ, մի՛ գողնար, սուտ մի՛ վկայեր, մի՛ խաբեր, հայրդ ու մայրդ պատուէ»։ **20** Վարդապե՛տ, պատասխանեց ան, այդ բոլորը պահած եմ մանկութենէս ի վեր․ ուրիշ ի՞նչ բան կը պակսի ինծի»։

21 Յիսուս անոր նայեցաւ, սիրեց զայն եւ ըսաւ․ «Միայն մէ՛կ բան կը պակսի քեզի․ եթէ կ'ուզես կատարեալ ըլլալ, զնա ծախէ ունեցածդ, աղքատներուն տուր եւ երկինքի մէջ գանձ պիտի ունենաս․ եւ խաչդ առնելով՝ ետեւէս եկուր»։ **22** Այս խօսքին վրայ, ան խոժոռեցաւ ու զնաց տրտում, որովհետեւ շատ ստացուածքներ ունէր։

Վտանգը հարստութեան

Մտք 19, 23–26․ Ղկ 18, 24–27

23 Յիսուս, շուրջը նայելով՝ ըսաւ աշակերտներուն․ «Ո՛րքան դժուար է հարստութիւն ունեցողներուն՝ Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել»։ **24** Իսկ աշակերտները զարմացած էին անոր խօսքերուն վրայ։ Յիսուս, դարձեալ խօսելով, ըսաւ․ «Որդեակնե՛ր, ո՛րքան դժուար է Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել անոնց համար՝ որ իրենց հարստութեան վրայ կը դնեն իրենց յոյսը։ **25** Աւելի դիւրին է որ ուղտը ասեղին ծակէն անցնի՝ քան հարուստ մը Աստուծոյ արքայութիւնը մտնէ»։ **26** Անոնք դե՛ռ աւելի զարմացած՝ իրարու կ'ըսէին․ «Ուրեմն, ո՞վ պիտի կարենայ փրկուիլ»։ **27** Յիսուս, անոնց նայելով՝ ըսաւ․ «Ատիկա մարդոց համար անկարելի է, բայց ոչ Աստուծոյ համար․ որովհետեւ ամէն բան հնարաւոր է Աստուծոյ»։

Յիսուսի հետեւողներուն վարձքը

Մտք 19, 27–30․ Ղկ 18, 28–30

28 Այն ատեն Պետրոս խօսք առաւ եւ ըսաւ․ «Ահաւասիկ մենք ամէն բան թողուցինք եւ քու ետեւէդ եկանք»։ **29** Յիսուս պատասխանեց․ «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, չկայ մէկը որ ինծի կամ Աւետարանին համար թողու տուն կամ եղբայրներ կամ քոյրեր կամ հայր կամ մայր կամ զաւակներ կամ ազարակներ, **30** եւ հարիւրապատիկը չստանայ հիմա, ներկայ ժամանակին՝ տուներ, եղբայրներ,

քոյրեր, մայրեր, զաւակներ եւ ագարակներ, հալածանքներով մէկտեղ, եւ հանդերձեալ աշխարհի մէջ ալ՝ յաւիտեանական կեանքը: **31** Բայց շատեր որ առաջին են՝ վերջին պիտի ըլլան, եւ վերջիններ՝ առաջին»:

Երրորդ կանխասացութիւն չարչարանքներուն

Մտք 20, 17-19. Ղկ 18, 31-34

32 Երուսաղէմ ելլելու ճամբուն վրայ էին. Յիսուս անոնց առջեւն կը քայլէր, իսկ ետեւէն գացողները զարմացած էին ու կը վախնային: Յիսուս, դարձեալ տասներկուքը առանձին առնելով՝ սկսաւ ըսել անոնց ինչ որ իրեն պիտի պատահէր. **33** «Ահաւասիկ երուսաղէմ կ'ելլենք, եւ Մարդու Որդին պիտի մատնուի քահանայապետներուն եւ դպիրներուն, եւ մահուան պիտի դատապարտեն զինքը, եւ հեթանոսներու ձեռքը պիտի մատնեն. **34** պիտի ծաղրեն ու պիտի ծեծեն զինքը, երեսը պիտի թքեն, պիտի սպաննեն եւ երեք օրէն յարուլթիւն պիտի առնէ»:

Ջեբեդէոսի որդիներուն խնդրանքը

Մտք 20, 20-23

35 Ջեբեդէոսի որդիները՝ Յակոբոս եւ Յովհաննէս, մօտեցան Յիսուսի եւ ըսին. «Վարդապետ, քեզմէ կ'ուզենք որ մեր խնդրանքը կատարես»: **36** Եւ ան ըսաւ անոնց. «Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ ձեզի», **37** եւ անոնք ըսին անոր. «Շնորհէ՛ մեզի որ փառքիդ մէջ մեզմէ մէկը աջ կողմդ՝ միւսն ալ ձախ կողմդ բազմի»: **38** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Չէ՛ք գիտեր թէ ինչ կը խնդրէք. կրնա՞ք խմել բաժակը զոր ես պիտի խմեմ, կամ մկրտուիլ այն մկրտութեամբ որով ես պիտի մկրտուիմ»: «Կրնա՛նք», ըսին անոնք:

39 Յիսուս պատասխանեց. «Բաժակը զոր ես պիտի խմեմ՝ դուք ալ պիտի խմէք, եւ պիտի մկրտուիք այն մկրտութեամբ՝ որով ես

32 – Մինչ աշակերտները կը վախնային, Քրիստոս խաղաղ ու անյողողող կը դիմէր մահուան:

պիտի մկրտուիմ. **40** Բայց աջ ու ձախ կողմս նստեցնելը՝ իմ ձեռքս չէ. այդ անոնց համար է՝ որոնց համար պատրաստուած է»:

Մեծեր պարտին ծառայել

Մտք 20, 24-28. Ղկ 22, 24-27

41 Այն ատեն, այս լսելով, միւս տասը աշակերտները սկսան Յակոբոսի եւ Յովհաննէսի դէմ բարկանալ: **42** Յիսուս քովը կանչեց զանոնք եւ ըսաւ. «Գիտէ՞ք թէ ազգերու մէջ, անոնք որ իշխան նկատուած են՝ անոնք կը տիրեն, եւ իրենց մեծամեծները կ'իշխեն անոնց վրայ. **43** Բայց այդպէս չլլա՛յ ձեր մէջ. այլ ով որ ձեզմէ մէկը մեծ կ'ուզէ ըլլալ՝ ձեր սպասաւորը թող ըլլայ, **44** եւ ով որ առաջին կ'ուզէ ըլլալ՝ ամէնուն ծառան թող ըլլայ: **45** Որովհետեւ Մարդու Որդին չեկաւ ծառայութիւն ընդունելու՝ այլ ծառայելու, եւ իր անձը փրկանք տալու շատերու փոխարէն»:

Երիւնդի կայրը

Մտք 20, 29-34. Ղկ 18, 35-43

46 Եւ Երիւնդի եկան: Մինչ ան Երիւնդին կ'ելլէր իր աշակերտներով եւ բազմաթիւ ամբոխով, Տիմէոսի որդին՝ Բարտիմէոս, կոյր մուրացիկը, ճամբուն եզերքը նստած էր: **47** Երբ լսեց թէ Յիսուս Նազովրեցին է՝ սկսաւ աղաղակել եւ ըսել. «Յիսուս, Որդի Դաւթի, ողորմէ՛ ինծի»: **48** Շատեր կը սաստէին անոր՝ որ լռէ. Բայց անիկա դեռ աւելի կը պոռար. «Որդի՛ Դաւթի, ողորմէ՛ ինծի»: **49** Յիսուս կանգ առաւ եւ հրամայեց որ կանչեն զայն: Կանչեցին կոյրը ըսելով. «Քաջալերուէ՛, ելի՛ր, քեզ կը կանչէ»: **50** Եւ ան, զգեստները նետելով, ցատկեց եւ Յիսուսին մօտ եկաւ: **51** Յիսուս հարցուց անոր. «Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ քեզի»: «Ռաբբի, ըսաւ կոյրը, թող աչքե՛րս բացուին»: **52** «Գնա՛, պատասխանեց Յիսուս, քու հաւատքդ փրկեց քեզ»: Եւ իսկոյն աչքերը բացուեցան ու Յիսուսի ետեւէն կ'երթար ճամբուն ընթացքին:

Յիսուս Երուսաղէմ կը մտնէ

Մտք 21, 1-11. Ղկ 19, 28-38. Յովհ 12, 12-16

11 **1** Երբ մօտեցան Երուսաղէմի, Բեթփազէի ու Բեթանիայի մօտերը, Ձիթենեաց լերան տակ, Յիսուս աշակերտներէն երկուքը ղրկեց՝ ըսելով. **2** «Գացէ՛ք ձեր դիմացի գիւղը եւ հագլիւ հոն մօտէք՝ պիտի գտնէք կապուած աւանակ մը, որուն վրայ տակաւին մարդ նստած է՝ քակեցէ՛ք եւ բերէ՛ք: **3** Եւ եթէ մէկը հարցնէ ձեզի՝ թէ ինչո՞ւ կը քակէք այդ աւանակը, պատասխանեցէ՛ք՝ որ իր տիրոջ պէտք է, եւ խսկոյն հոն պիտի ղրկէ զայն»:

4 Գացին եւ գտան աւանակը դուրսը, փողոցին մէջ՝ դրան կապուած, եւ քակեցին զայն: **5** Հոն կեցողներէն ոմանք հարցուցին. «Ի՞նչ կ'ընէք, ինչո՞ւ կը քակէք աւանակը»: **6** Անոնք, Յիսուսի պատուիրածին համաձայն պատասխանեցին, եւ միւսները թոյլ տուին անոնց, **7** Յիսուսին բերին աւանակը, իրենց զգեստները վրան դրին, եւ Յիսուս նստաւ անոր վրայ: **8** Շատեր իրենց զգեստները ճամբուն վրայ փռեցին եւ ուրիշներ, ծառերէն ճիւղեր կտրելով, ճամբուն վրայ տարածեցին:

9 Եւ առջեւէն ու ետեւէն գացողները կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Ովսանա՛ Բարձրեալիմ. **10** օրհնեա՛լ է ան որ կու գայ Տիրոջ անունով, օրհնեա՛լ է մեր հօր Դաւիթի թագաւորութիւնը որ կու գայ: Ովսաննա՛ երկինքի մէջ եւ փա՛ռք բարձունքներու մէջ: **11** Յիսուս եկաւ Երուսաղէմ, մտաւ տաճարը եւ դիտեց շուրջը ամէն բան, եւ որովհետեւ իրիկուան ժամը ուշ էր, տասներկուքին հետ Բեթանիա ելաւ:

Անպտուղ թփեմիմ

Մտք 21, 18-19

12 Հետեւեալ օրը, մինչ Բեթանիայէն դուրս կ'ելլէին անօթեցաւ, **13** եւ հռուէն տերեւալից թփերի մը տեսնելով՝ գնաց նայե-

Գլ. 11, 13 – Այս սաղարթագեղ թփեմիմ իր վաղափառ տերեւներով յուսալ կու տար թէ կարելի պիտի ըլլար անոր նիւղերուն վրայ գոնէ քանի մը հատ գովա-

լու թէ՛ արդեօք բան մը պիտի գտնէ՞՞ վրան. ու երբ քովը հասաւ՝ տերեւէն զատ բան չգտաւ վրան. որովհետեւ թուզի ժամանակ ալ չէր: **14 Այն ատեն Յիսուս ըսաւ թզենիին.** «Այսուհետեւ ոչ ոք քեզմէ պտուղ ուտէ յաւիտեան»: Եւ աշակերտները կը լսէին:

Յիսուս վաճառականները Տաճարէն կը վնասէ

Մտք 21, 12-13. Դկ 19, 45-48. Յովի 2, 14-16

15 Երուսաղէմ եկան. եւ Յիսուս, տաճար մտնելով՝ սկսաւ տաճարին մէջ գտնուող վաճառականները եւ գնողները դուրս հանել, լուծալափոխներու սեղանները ցրուեց եւ աղաւնի վաճառողներու աթոռները կործանեց: **16** Եւ չէր թողուր որ մէկը տաճարին մէջէն անօթ մը իսկ անցընէ: **17** Կ'ուսուցանէր եւ կ'ըսէր անոնց. «Գրուած է. Իմ տունս աղօթքի տուն պիտի կոչուի բոլոր ազգերուն: Իսկ դուք՝ աւագակներու որք դարձուցիք զայն»: **18** Քահանայապետներն ու դպիրները, այս բաները լսելով՝ կը խորհէին թէ ինչպէս մեռցնեն զինքը, բայց կը վախճային իրմէ, որովհետեւ բոլոր ժողովուրդը անոր վարդապետութեան վրայ զարմացած էր: **19** Երբ իրիկունն եղաւ՝ քաղաքէն դուրս ելան:

Չորցած քղեմին. Հաւատք եւ աղօթք

Մտք 21, 20-22

20 Հետեւեալ առտուն, երբ այն տեղէն կ'անցնէին՝ տեսան որ թզենին արմատէն չորցեր էր: **21** Յիւնացի Պետրոս եւ ըսաւ Յիսուսի. «Ռաբբի՛, ահաւասիկ թզենին զոր անիծեցիր՝ չորցած է»: **22** Յիսուս պատասխանեց. «Հաւատք ունեցէ՛ք Աստուծոյ վրայ: **23** Ժշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ մէկը ըսէ այս լերան. ելի՛ր ու ծով ինկիր, եւ իր սրտին մէջ չտարակուսի, այլ հաւատայ՝ թէ ըսածը կը կատարուի, պիտի ըլլայ ինչ որ ըսէ: **24** Ասոր համար կ'ըսեմ ձե-

ցուցիչ պտուղ գտնել: Սակայն երբ Փրկիչը անոր վրայ հա՛տ մը իսկ չգտաւ, խաբուսիկ երեւոյթ ունեցող այդ ծառը նմանցուց Երուսաղէմի ու հրեայ ժողովուրդին, որոնց օրինական արդարութիւնը լոկ կերպարանաւոր արդարութիւն էր, առաքինութեան ու սրբութեան պտուղներէն ամուլ (Ս. Յերոնիմոս):

զի՛ ինչ որ աղօթքով խնդրէ՞ք եւ հաւատաք թէ՛ պիտի ընդունի՞ք՝ պիտի կատարուի: **25** Եւ երբ աղօթէ՞ք՝ ներեցէ՛ք եթէ մէկուն դէմ բան մը ունիք, որպէսզի ձեր Հայրն ալ, որ երկրինքն է, ներէ ձեր յանցանքները: **26** Իսկ եթէ դուք չներէք, ո՛չ ալ ձեր երկնաւոր Հայրը պիտի ներէ ձեզի ձեր յանցանքները»:

Յիսուսի իշխանութիւնը

Մտք 21, 23–27. Ղկ 20, 1–8

27 Երկրորդ անգամ եկան Երուսաղէմ, եւ մինչ տաճարին մէջ կը պտըտէր՝ իր մօտ հաւաքուեցան քահանայապետները, դպիրները, ծերերը եւ ըսին. **28** «Ի՞նչ իշխանութեամբ կ'ընես այս բաները, եւ ո՞վ տուաւ քեզի այդ իշխանութիւնը»: **29** «Ես ալ ձեզի հարցում մը ընեմ, ըսաւ Յիսուս, ու պատասխանեցէ՞ք ինծի. այն ատեն ես ալ ձեզի պիտի ըսեմ՝ թէ ի՞նչ իշխանութեամբ կ'ընեմ այս բաները: **30** Յովհաննէսի մկրտութիւնը երկիրքէ՞ն էր՝ թէ մարդերէն. պատասխանեցէ՛ք»: **31** Անոնք իրարու հետ կը խորհէին ու կ'ըսէին. «Եթէ ըսենք որ երկիրքէն էր, պիտի ըսէ մեզի՝ թէ հապա ինչո՞ւ հաւատացիք անոր: **32** Ուրեմն, մարդերէ՞ն էր, ըսենք: Ժողովուրդէն կը վախնանք. որովհետեւ ամէնքն ալ կ'ընդունէին որ Յովհաննէս մարգարէ էր»: **33** «Ձեք գիտե՛ր», պատասխանեցին Յիսուսին: «Ես ալ ձեզի՛ չեմ ըսեր, աւելցուց Յիսուս, թէ ի՞նչ իշխանութեամբ կ'ընեմ այս բաները»:

Առակը ապստամբ մշակներուն

Մտք 21, 33–46. Ղկ 20, 9–19

12 **1** Յիսուս սկսաւ անոնց հետ առակներով խօսիլ եւ ըսել. «Մարդ մը այգի տնկեց եւ անոր շուրջը ցանկ քաշեց. հնձան փորեց, աշտարակ շինեց եւ մշակներուն յանձնելով՝ օտար աշխարհ գնաց: **2** Երբ ժամանակը հասաւ, ծառայ մը ղրկեց մշակներուն, որպէսզի անոնցմէ առնէ այգիին պտուղներէն: **3** Բայց անոնք, բռնելով զանիկա՝ ծեծեցին եւ դատարկ արձակեցին: **4** Դարձեալ ուրիշ ծառայ մըն ալ ղրկեց. անոր ալ գրուխը

վիրաւորեցին եւ անարգելով՝ ճամբեցին: **5** Դարձեալ ուրիշ մը ղրկեց. աս ալ սպաննեցին. եւ ուրիշ շատեր ալ, որոնցմէ ոմանք ծեծեցին եւ ոմանք սպաննեցին: **6** Հուսկ, կը մնար իր սիրելի որդին. ամէնէն վերջ ան ալ ղրկեց անոնց՝ ըսելով թէ թերեւս ամբողջն ան ուրդիէս: **7** Բայց մշակները, երբ տեսան որ ան կու գայ՝ իրարու ըսին. «Ասիկա՛ է ժառանգը, եկէ՛ք սպաննենք զայն եւ ժառանգութիւնը մեզի թող մնայ»: **8** Եւ բռնելով զանիկա՝ սպաննեցին ու այգիէն դուրս նետեցին: **9** Արդ, ի՞նչ պիտի ընէ այգիին տէրը: Պիտի գայ ու մշակները պիտի սպաննէ ու այգին ուրիշներու պիտի յանձնէ: **10** Եւ դուք, չէ՞ք կարդացած Գիրքին այս խօսքը՝

«Այն քարը գոր անարգեցին կառուցողները, ա՛ն եղաւ անկիւնաքարը: **11** Տիրոջմէ եղաւ ասիկա եւ սփանչելի է մեր աչքերուն»: **12** Անոնք, հասկնալով թէ իրենց համար ըսաւ այդ առակը՝ զինքը բռնել կ'ուզէին, բայց ժողովուրդէն վախցան, եւ թողուցին զինքն ու գացին:

Կեսարին տուրքը

Մտք 22, 15-22. Ղկ 20, 20-26

13 Եւ փարիսեցիներէն ու Հերովդեսականներէն քանի մը հոգի ղրկեցին անոր, որպէսզի իր խօսքին վրայ որսան զինքը: **14** Անոնք եկան եւ խորամանկութեամբ հարցուցին. «Վարդապէ՛տ, գիտենք որ դուռն ճշմարտախօս ես, եւ ոչ մէկէն կ'ալնածիս, որովհետեւ ու-

Գլ. 12, 9 – Առակս դիւրիմաց է: Այգին տնկողը՝ Աստուած է. այգին հրեայ ժողովուրդն է: Աշտարակն ու հնձանը կը պատկերացնեն տաճարը՝ իր մէջ մատուցուած գոհեքովը: Քահանաներն ու դպիրները՝ մշակներն են. իսկ ծառաները մարգարէներն են, գորոնք ղրկած էր այգիին տէրը: Իսկ անոր մէկ հատիկ որդին՝ Յիսուս Քրիստոս է, գոր Երուսաղէմէ դուրս հանելով՝ խաչեցին:

11 – Շինողները, որոնք շինուածքին ամենակարեւոր վեմը (քարը) արհամարհեցին ու անարգեցին, Հրեաներն են, որոնք մերժեցին ընդունիլ Աստուծոյ Որդին: Եւ սակայն արհամարհուած ու անարգուած այդ վեմն է՝ որ անկիւնաքարը եղաւ, այսինքն Հրեաներէն ու հեթանոսներէն կազմուած տիեզերական եկեղեցւոյ էական յօդակապը: Տե՛ս նաեւ Մտք 21, 42 ծնօթ.:

ընչը իր արտաքինէն չես դատեր, այլ ճշմարտութեամբ կ'ուսուցանես Աստուծոյ ճանապարհը: Արդ, ըսէ՛ մեզի. պէ՞տք է Կեսարին տուրք տալ՝ թէ ոչ. տա՞նք թէ չտանք»: **15** Յիսուս, հասկնալով անոնց կեղծաւորութիւնը՝ պատասխանեց. «Ինչո՞ւ կը փորձէք զիս, կեղծաւորներ. դահեկան մը բերէք ինծի որ տեսնեմ»: **16** Անոնք ալ բերին. եւ ան հարցուց անոնց. «Որո՞ւնն է այս պատկերը կամ գրութիւնը»: Եւ անոնք ըսին. «Կեսարինն է»:

17 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Գացէք Կեսարի՛ն տուէք ինչ որ Կեսարինն է եւ Աստուծոյ՝ ինչ որ Աստուծոյ»: Եւ զարմացան անոր վրայ:

Մեռեալներու յարութիւնը

Մտք 22, 23-33. Ղկ 20, 27-40

18 Սաղուկեցիները, որ կ'ըսէին թէ յարութիւն չկայ, մօտեցան Յիսուսի եւ հարցուցին.

19 «Վարդապետ, Մովսէս գրած է մեզի համար՝ թէ եթէ մէկուն եղբայրը մեռնի եւ կինը թողու առանց զաւակի, մեռնողին եղբայրը առնէ այդ կինը եւ իր եղբօրը զաւակ յարուցանէ: **20** Արդ, եթէր եղբայրներ կային մեր քով. առաջինը կ'ին առաւ եւ մեռաւ առանց զաւակ ունենալու: **21** Երկրորդն ալ առաւ նոյն կինը եւ մեռաւ. ան ալ զաւակ չթողուց: Նոյնպէս երրորդն ալ նոյնը առաւ. **22** եւ եօթն ալ զաւակ չթողուցին: Ամէնէն վերջ՝ կ'ինն ալ մեռաւ:

23 Արդ, յարութեան օրը, երբ յարութիւն առնեն, անոնցմէ որո՞ւն կ'ին պիտի ըլլայ, որովհետեւ եօթը եղբայրներն ալ զինքը կ'ին առին»: **24** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ճիշտ ատոր համար է որ մոլորած էք դուք, որովհետեւ ո՛չ Գիրքը գիտէք եւ ո՛չ ալ Աստուծոյ զօրութիւնը: **25** Որովհետեւ երբ մեռեալներէն յարութիւն առնեն, ո՛չ կ'ին կ'առնեն եւ ո՛չ ալ հարս կ'երթան, այլ երկինքի հրեշտակներուն նման են: **26** Գալով մեռեալներուն՝ թէ յարութիւն կ'առնեն, կարդացած չէ՞ք Մովսէսի Գիրքին մէջ՝ թէ ի՛նչպէս մորենիին մէջէն խօսեցաւ Աստուած եւ ըսաւ. Ես եմ Աբրահամի Աստուածը, Իսահակի Աստուածը եւ Յակոբի Աստուածն:

27 Ո՛չ մեռեալներու Աստուածը, այլ՝ ողջերու. ուրեմն դուք շատ մոլորած էք»:

Առաջին պատուիրանը

Մտք 22, 34-40. Ղկ 10, 25-28

28 Դպիրներէն մէկը, մօտենալով, լսեց որ անոնք կը վիճին. երբ տեսաւ թէ Յիսուս լաւ պատասխան տուաւ՝ հարցուց անոր. «Ո՞րն է բոլոր պատուիրաններուն առաջինը»: **29** Յիսուս պատասխանեց. «Ամէնէն առաջինը՝ Լսէ՛, Իսրայէլ, մեր Տէր Աստուածը՝ միակ Տէրն է: **30** Եւ պիտի սիրես ինչ որ Տէր Աստուածդ բոլոր սրտովդ, բոլոր հոգովդ, բոլոր մտքովդ եւ բոլոր զօրութեամբդ. այս է առաջին պատուիրանը:

31 Երկրորդն ալ ասոր նման է. Ընկերդ պիտի սիրես քու անձիդ պէս. ասոնցմէ աւելի մեծ ուրիշ պատուիրան չկայ»: **32** Դպիրը պատասխանեց. «Լաւ է, վարդապետ, ճշմարտութեամբ ըսիր՝ թէ Աստուած մէկ է եւ անկէ դուրս ուրիշ մը չկայ. **33** եւ թէ զԱյն սիրելը բոլոր սրտով եւ բոլոր զօրութեամբ եւ բոլոր մտքով, եւ ընկերը անձին պէս սիրելը՝ բոլոր ողջակէզներէն ու զոհերէն աւելի կ'արժէ»: **34** Յիսուս, տեսնելով որ իմաստութեամբ տուաւ պատասխանը՝ ըսաւ անոր. «Հեռու չես Աստուծոյ արքայութենէն»: Եւ ոչ ոք այլեւս կը համարձակէր բան մը հարցնել անոր:

Քրիստոս, Դաւիթի Որդին

Մտք 22, 41-46. Ղկ 20, 41-44

35 Մինչ Յիսուս տաճարին մէջ կ'ուսուցանէր՝ հարցուց. «Դպիրները ի՞նչպէս կ'ըսեն թէ Քրիստոսը Դաւիթի որդին է, **36** մինչ ինքն իսկ Դաւիթ՝ Սուրբ Հոգիով կ'ըսէ. Տէրը ըսաւ իմ Տիրոջս. նստէ՛ աջ կողմս՝ մինչեւ որ ինչ քննադատներդ ռաբբիներդ պատւանդան դնեն: **37** Իսկ եթէ Դաւիթ Տէր կը կոչէ զինքը՝ ի՞նչպէս իր որդին կ'ըլլայ»: Եւ շատ ժողովուրդ հաճոյքով մտիկ կ'ընէր անոր:

Դպիրներու կեղծաւորութիւնը

Մտք 23, 6-7. Դկ 20, 45-47

38 Եւ իր վարդապետութիւնը սորվեցնելու ատեն կ'ըսէր. «**Ձգուչացէ՛ք** դպիրներէն, որ կը սիրեն փառաւոր զգեստներով շրջիլ, հրապարակներու վրայ առաջին ողջոյնը ստանալ, **39** Ժողովարաններու մէջ առաջին աթոռը նստիլ եւ ընթերիքներու ընթացքին գահի վրայ բազմիլ. **40** անոնք այրիներու տունները կը կողոպտեն եւ կեղծաւորութեամբ իրենց աղօթքը կ'երկարեն»:

Այրի կնոջ լուսան

Դկ 21, 1-4

41 Յիսուս գանձանակին դիմաց կեցած կը դիտէր՝ թէ ինչպէս ժողովուրդը դրամ կը ձգէր գանձանակին մէջ. շատ մը հարուստներ շատ դրամ ձգեցին: **42** Աղքատ այրի մըն ալ եկաւ եւ երկու լումայ ձգեց, այսինքն մէկ նաքարակիտ: **43** Յիսուս, մօտը կանչելով իր աշակերտները՝ ըսաւ անոնց. «**Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ այդ աղքատ այրին աւելի դրաւ գանձանակին մէջ՝ քան բոլոր միւսները որ դրին. 44 որովհետեւ ամէնքն ալ իրենց աւելորդէն տուին, բայց ան՝ իր չքաւորութեամբը, դրաւ ինչ որ ունէր, իր բոլո՛ր ապրուստը»:**

Մարգարէական քարոզ

Մտք 24, 1-4. Դկ 21, 5-7

13 **1** Մինչ տաճարէն կ'ելլէին՝ աշակերտներէն մէկը հարցուց. «Վարդապետ, տես ինչպիսի՛ քարեր են ասոնք եւ ինչպիսի՛ շինուածք»:**2** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «**Կը տեսնե՞ս այդ բոլոր հսկայ շինուածքը. ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, քար քարի վրայ պիտի չմնայ որ չքանդուի»:** **3** Եւ երբ **Ձիթենեաց լերան վրայ** նստաւ՝ տաճարին դիմաց, Պետրոս, Յակոբոս, Յովհաննէս եւ Անդրէաս հարցուցին անոր առանձին. **4** «**Ըսէ՛** մեզի,

Գլ. 13, 4 – Տաճարը ե՞րբ պիտի կործանի, եւ քու գալուստիդ ու աշխարհի կատարածին նշանն ի՞նչ պիտի ըլլայ: Աշակերտները կը կարծէին քէ երկուէր

ե՞րբ պիտի պատահին այդ բաները, եւ ի՞նչ պիտի ըլլայ նշանը այդ բոլորին կատարուելուն»: **5** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ անոնց. «**Զգո՛յշ եղէ՛ք որ մարդ չխաբէ ձեզ: 6 Որովհետեւ շատեր պիտի գան իմ անունովս եւ պիտի ըսեն. ե՛ս եմ Քրիստոսը, եւ շատերը պիտի մոլորեցնեն: 7 Բայց երբ լսէք պատերազմները եւ պատերազմներու ժխորը՝ մի՛ խռովիք, որովհետեւ ասոնք պիտի ըլլան, բայց դեռ վախճանը չէ այդ: 8 Ազգ ազգի դէմ պիտի ելլէ, եւ թագաւորութիւն՝ թագաւորութեան դէմ, եւ տեղ տեղ երկրաշարժներ պիտի ըլլան, սովեր, համաճարակներ եւ խռովութիւններ տեղի պիտի ունենան. այդ բոլորը սկիզբն է երկունքին:**

9 Զգո՛յշ եղէ՛ք ձեր անձերուն. ձե՛զ ալ պիտի մատնեն դատարաններու, եւ ժողովարաններու մէջ պիտի ծեծեն, եւ դատաւորներու եւ թագաւորներու առջեւ պիտի ելլէք՝ ինծի համար վկայութիւն տալու անոնց առջեւ: 10 Բայց նախ պէտք է որ Աւետարանը քարոզուի բոլոր ազգերուն: 11 Եւ երբ ձեզ մատնելու տանին, կանուխէն մի՛ հոգաք, եւ մի՛ մտածէք թէ ի՞նչ պիտի խօսիք, այլ ինչ որ այդ ժամուն տրուի ձեզի՝ ա՛ն խօսեցէ՛ք. որովհետեւ դուք չէ՛ որ պիտի խօսիք, այլ՝ Սուրբ Հոգին: 12 Եղբայրն իր եղբայրը մահուան պիտի մատնէ, եւ հայրը՝ իր որդին, եւ որդիները իրենց հայրերուն դէմ պիտի ելլեն ու պիտի սպաննեն զանոնք: 13 Եւ իմ անունիս համար՝ ամէնուն ատելի պիտի ըլլաք. բայց ո՛վ որ մինչեւ վերջը տուկայ՝ ան պիտի փրկուի:

Երուսաղէմի տագնապը

Մտք 24, 15-25. Ղկ 21, 20-24

14 Եւ երբ տեսնէք կոտորածին պոծութիւնը *կանգնած հոն՝ ուր*

իրարու մերձաւոր ժամանակամիջոցի մը մէջ տեղի պիտի ունենային:

9 – Հայ քարգմանութեան մէջ կը պակսի «Զգուշացէ՛ք ձեր անձերուն»:

10 – Աւետարանը՝ նոյն ատենը ծանօթ աշխարհին ամէն կողմը փարոզուած էր արդէն, Երուսաղէմի աւերումէն ու առաքեալներու մարտիրոսութենէն ալ առաջ: Սակայն բովանդակ տիեզերքի բոլոր կողմերը՝ աշխարհի կատարածէն առաջ փարոզուած պիտի ըլլայ ան:

14 – «Աւերածին պոծութիւնը» բացատրութեամբ, Քրիստոս Երուսաղէմի տա-

պէտք չէ որ ըլլայ (կարդացողը թող հասկնայ), այն ատեն Հրէաստանի մէջ եղողները՝ լեռները թող փախչին: **15** Եւ տանիքի վրայ գտնուողը՝ թող չիջնէ տուն եւ ներս չմտնէ՝ տունէն բան մը առնելու համար: **16** Եւ ագարակ գտնուողը՝ ետ թող չդառնայ զգեստը առնելու: **17** Բայց վա՛յ յղիներուն եւ ստնտուներուն՝ այդ օրերուն: **18** Աղօթեցէք որ ասոնք ձմեռ ատեն չպատահին: **19** Որովհետեւ այն օրերուն այնպիսի մեղուքիւններ պիտի ըլլան, որոնց մամնը արարչութեան սկիզբէն մինչեւ հիմա եղած չէ, եւ ոչ ալ պիտի ըլլայ:

20 Եւ եթէ Աստուած չկարճեցնէր այդ օրերը իր ընտրեալներուն սիրոյն համար, ո՛չ ոք պիտի ազատէր, բայց իր ընտրեալներուն համար զորս ընտրեց՝ կարճեցուց այդ օրերը: **21** Այն ատեն եթէ մէկը ձեզի ըսէ՝ ահաւասիկ հո՛ս է Քրիստոսը կամ ահա հոն, մի՛ հաւատաք: **22** Որովհետեւ պիտի ելլեն սուտ քրիստոսներ եւ սուտ մարգարէներ եւ նշաններ ու հրաշքներ պիտի գործեն՝ մոլորեցնելու համար, եթէ հնար ըլլայ, նոյնիսկ իր ընտրեալները: **23** Բայց դուք զգոյշ եղէք, ահա կանխաւ ամէն բան ըսի ձեզի:

Յայտնութիւն Մարդու Որդիին

Մտք 24, 29–31. Ղկ 21, 25–27

24 Եւ այդ օրերուն, այն նեղութենէն ետք, արեգակը պիտի խաւարի եւ լուսինը պիտի չտայ իր լոյսը, **25** աստղերը երկինքէն վար պիտի թօթափին եւ երկինքի զօրութիւնները պիտի շարժին: **26** Այն ատեն պիտի տեսնեն Մարդու Որդին ամպերու վրայ եկած՝ մեծ զօրութեամբ ու փառքով: **27** Եւ այն ատեն ան պիտի ղրկէ իր հրեշտակները ու պիտի ժողվէ իր ընտրեալները չորս կողմէն, երկրի ծայրէն մինչեւ երկինքի ծայրը:

ճարին հեթանոսներու կողմէ պոծուիլը կ'ակնարկէ: «Կարդացողը թող հասկնայ» խօսքը անտարակոյս խորհրդածութիւնն է Աւետարանիչին, ընթերցողներու մտադրութիւնը տոյն համարին վրայ հրաւիրելու եւ նոյնին կարեւորութիւնը հասկցնելու:

ԹԳՆՆԻԻՆ առակը

Մտք 24, 32–36. Ղկ 21, 29–33

28 Բայց դուք թզենիին օրինակէն սորվեցէք. երբ անոր ոստե-
րը կակղնան եւ տերեւ արձակէ, կը հասկնաք թէ ամառը մօտ է.
29 նոյնպէս ալ դուք, երբ այս բոլորը կատարուած տեսնէք՝ գիտ-
ցէք թէ դրան մօտ է: **30** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ այս սերունդը
պիտի չանցնի՝ մինչեւ այս ամէնը կատարուի: **31** Երկինք ու երկիր
պիտի անցնին, բայց իմ խօսքերս պիտի չանցնին»:

32 Իսկ այդ օրուան եւ ժամու մասին՝ ո՛չ ոք բան մը գիտէ, ո՛չ
երկինքի հրեշտակները եւ ո՛չ ալ Որդին, այլ միայն Հայրը:

Հսկեցէ՛ք

Մտք 25, 13–15. Ղկ 21, 34–38

33 Զգո՛յշ եղէք, հսկեցէք եւ աղօթեցէք, որովհետեւ չէք գիտեր
թէ ե՛րբ է ժամանակը. **34** նման օտար երկիր գացող մարդու մը,
որ կը թողու իր տունը եւ ծառաներուն իշխանութիւն կող տայ,
իւրաքանչիւրին իր գործը, եւ դռնապանին կը պատուիրէ որ ար-
թուն մնայ: **35** Արդ, արթուն կեցէք, որովհետեւ չէք գիտեր թէ ե՛րբ
պիտի գայ տանտէրը. իրիկո՞ւնը, կէս գիշերի՞ն, հաւախօսի՞ն՝ թէ
առտուան դէմ: **36** Գուցէ յանկարծակի գալով՝ ձեզ քունի մէջ
գտնէ: **37** Ուրեմն, ինչ որ ձեզի կ'ըսեմ ամէնուն կ'ըսեմ. արթո՛ւն
կեցէք»:

30 – Քրիստոսի ժամանակակից Հրեաները ականատես եղան Երուսաղէմի
կործանման. իսկ հրեայ ժողովուրդը առհասարակ պիտի մնայ մինչեւ աշխար-
հի վերջը:

32 – Տարակոյս չկայ թէ Քրիստոս նա՛եւ իբր մարդ գիտէր թէ ե՛րբ պիտի ըլ-
լայ աշխարհի կատարածը, ինչպէս ակնբերւ կը տեսնուի 33-րդ համարէն՝ «Դու՛մ
չե՛մ գիտեր»: Սակայն իր երկնաւոր Հօր կամքը չէր այդ օրն ու ժամը մարդոց
յայտնել: Իրեն յանձնարարուած պաշտօնն էր՝ պարզապէս ծանուցանել մարդոց
թէ իսկապէս ընդհանրական դատաստան տեղի պիտի ունենայ աշխարհի վեր-
ջը:

Դաւադրութիւն Յիսուսի դէմ

Մտք 26, 2-5. Ղկ 22, 1-2

14 ¹ Երկու օր ետք Ջատիկ էր եւ բաղարջակերք. քահանայապետներն ու դպիրները առիթ կը փնտռէին՝ թէ ինչպէս նենգութեամբ բռնեն Յիսուսը եւ սպաննեն:

² Բայց կ'ըսէին՝ ո'չ այս տօնին, որպէսզի խռովութիւն չծագի ժողովուրդին մէջ:

Օծումը Բեթանիայի մէջ

Մտք 26, 6-13. Յովհ 12, 1-8

³ Մինչ Բեթանիա՝ բորոտ Սիմոնի տունը սեղանի բազմեր էին, կին մը եկաւ որ ազնիւ ու մեծագին նարդեան իւղի շիշ մը ունէր. եւ շիշը կոտրելով՝ իւղը Յիսուսի գլխուն թափեց: ⁴ Աշակերտները նեղացան եւ ըսին. «Ինչո՞ւ այդպէս փճացնել այդ իւղը. ⁵ կարելի էր զայն ծախել աւելի քան երեք հարիւր դահեկանի եւ աղքատներուն տալ». եւ սաստիկ բարկացան անոր դէմ: ⁶ Եւ Յիսուս ըսաւ անոնց. «Թո՛ղ տուէք ատոր, ինչո՞ւ կը նեղէք զինքը. ան բարի գործ մը ըրաւ ինծի: ⁷ Աղքատները դուք ձեր հետն ունիք ամէն ատեն, եւ երբ ուզէք՝ կրնաք անոնց բարիք ընել. բայց զիս միշտ ձեզի հետ չունիք: ⁸ Այդ կինը կրցածն ըրաւ, կանուխէն օծելով մարմինս, իբր նշան թաղումիս: ⁹ Ծջմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ուր որ քարոզուի Աւետարանը, բոլոր աշխարհի մէջ, ատոր ըրածն ալ պիտի պատմուի՝ իր յիշատակին համար»:

Յուդայի մատնութիւնը

Մտք 26, 14-16. Ղկ 22, 3-6

¹⁰ Յուդա Իսկարիովտացի, տասներկուքէն մէկը, զնաց քահանայապետներուն՝ որպէսզի Յիսուսը անոնց մատնէ: ¹¹ Երբ անոնք

Գլ. 14, 3 – Նարդուր իւղ մըն է ամուշահոտ, որ կը պատրաստուէր Հնդկաստան քումնող տունկի մը (Նարդուսի) ծաղիկներէն:

8 – Յիսուս իր այս խօսքովը կ'ուզէ հասկցնել ք-է իր մահուան օրը այնքան մօտ է, որ այս օծումը կարելի է արդէն իբր իր մարմնին օծումը նկատուի:

այս բանը լսեցին՝ ուրախացան, եւ խոստացան դրամ տալ անոր-
ինսկ ինքը՝ յարմար առիթը կը փնտռէր զանիկա մատնելու:

Պատրաստութիւնը Զատիկան ընթրիքին

Մտք 26, 17-18. Ղկ 22, 7-13

12 Բաղարջակերքի առաջին օրը, երբ Զատիկը կը գոհէին, աշա-
կերտները հարցուցին Յիսուսի. «Ո՞ր կ'ուզես որ երթանք պատ-
րաստութիւն տեսնենք, որպէսզի Զատիկը ուտես»: **13** Աշա-
կերտներէն երկուքը զրկեց՝ ըսելով անոնց. «Քաղաք գացէք, եւ
երբ քաղաք մտնէք, ձեզի պիտի հանդիպի մարդ մը, որ ուսին վրայ
ջուրի սափոր մը ունի. անոր ետեւէն գացէք. **14** եւ ո՛ր տունը որ
մտնէ՝ ըսէք տանտիրոջ. Վարդապետը կ'ըսէ. ո՞ր է իմ իջեւանս,
ուր աշակերտներուս հետ միասին Զատիկը պիտի ուտեմ. **15** եւ
անիկա ցոյց պիտի տայ ձեզի զարդարուած եւ պատրաստ մեծ վեր-
նատուն մը. հո՛ն պատրաստութիւն տեսէք մեզի համար: **16** Աշա-
կերտները գացին պատրաստելու, քաղաք հասան, գտան ինչպէս
որ ըսեր էր իրենց եւ պատրաստեցին Զատիկը:

Յայտնում Յուդայի մատնութեան

Մտք 26, 14-16. Ղկ 22, 3-6. 21-23. Յովի 13, 21-30

17 Երբ իրիկուն եղաւ, հոն եկաւ տասներկու աշակերտներուն
հետ: **18** Եւ մինչ սեղանի նստած տակաւին կ'ուտէին, Յիսուս
ըսաւ. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ձեզմէ մէկը, որ ինծի հետ կ'ուտէ,
պիտի մատնէ զիս»: **19** Անոնք սկսան տխրիլ ու մէկիկ մէկիկ
հարցընել. «Արդեօք ե՞ս եմ. միւսը՝ միթէ ե՞ս եմ»: **20** Յիսուս պա-
տասխանեց եւ ըսաւ. «Տասներկուքէդ մէկը, որ իր ձեռքը ինծի հետ
պնակին մէջ թաթխեց: **21** Մարդու Որդին կ'երթայ, ինչպէս որ
գրուած է իրեն համար. բայց վա՛յ այն մարդուն՝ որու ձեռքով պի-

12 – Նիսան ամսոյն 14-ի կէսօրէն սկսելով միջին ութ օր խմորուած հաց
տան մէջ պահելը օրէնքով արգիւրուած էր: Այս պատճառով ալ Հրեաները Նիսա-
նի 14-ը Բաղարջակերպաց (այսինքն անխմոր հաց ուտելու) առաջին օրը կը կոչե-
ին:

տի մատնուէի Մարդու Որդին. լաւ պիտի ըլլար այդ մարդուն համար որ ծնած իսկ չըլլար»:

Հաղորդութեան հաստատութիւնը

Մտք 26, 26–29. Դկ 22, 15–20

22 Եւ մինչ կ'ուտէին, Յիսուս, հաց առնելով, օրհնեց, կտրեց եւ տուաւ անոնց՝ ըսելով. «Առէ՛ք, ասիկա մարմինս է»: **23** Եւ բաժակն առնելով՝ գոհացաւ եւ տուաւ անոնց. ամէնքն ալ խմեցին անկէ. եւ ըսաւ անոնց. **24** «Ասիկա Նոր Ուխտի իմ արիւնս է, որ կը թափուի շատերու համար: **25** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ թի բերքէն պիտի չխմեմ ալլեւս, մինչեւ այն օրը՝ երբ նորը պիտի խմեմ Աստուծոյ արքայութեան մէջ»:

Յիսուս կը յայտնէ Պետրոսի ուրացումը

Մտք 26, 30–35. Դկ 22, 31–34. Յովհ 13, 36–37

26 Եւ գոհուիլէն մատուցանելով, Ձիթենեաց լեռը ելան:

27 Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Այս գիշեր, ամէնքդ պիտի գայթակղիք իմ պատճառովս, որովհետեւ գրուած է. պիտի զարնեմ հովիւը եւ ոչխարները պիտի ցրուին: **28** Բայց յարութենէս վերջ՝ ձեզմէ առաջ Գալիլեա պիտի երթամ»: **29** Այն ատեն Պետրոս ըսաւ. «Նոյնիսկ եթէ ամէնքն ալ գայթակղին՝ ես ո'չ»: **30** «Ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, պատասխանեց Յիսուս, որ դու այս գիշեր իսկ, աքաղաղը դեռ երկու անգամ չերգած՝ դուն երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս»: **31** Իսկ Պետրոս աւելի եւս կը պնդէր ու կ'ըսէր. «Եթէ քեզի հետ մեռնիլ ալ հարկ ըլլայ՝ քեզ պիտի չուրանամ»: Եւ ամէնքը նոյնը կ'ըսէին:

Յիսուս Գեթսեմանիի մէջ

Մտք 26, 36–46. Դկ 22, 40–46

32 Գեթսեմանի կոչուած գիւղը հասան, եւ Յիսուս ըսաւ իր աշակերտներուն. «Հո'ս նստեցէք, մինչեւ որ ես աղօթեմ»: **33** Եւ հետն առնելով Պետրոսը, Յակոբոսն ու Յովհաննէսը՝ սկսաւ

տխրիլ ու տագնապիլ: **34** Այն ատեն ըսաւ անոնց. «Տրտում է հոգիս մեռնելու աստիճան. հո՛ս կեցէք եւ հսկեցէ՛ք»: **35** Իսկ ինքը, քիչ մը յառաջ երթալով՝ երեսին վրայ գետին ինկաւ, ու կ'աղօթէր որ եթէ կարելի էր՝ այդ ժամը հեռանար իրմէ: **36** Եւ կ'ըսէր. «Աբբա՛, Հայր, ամէն ինչ քեզի հնարաւոր է. հեռացո՛ւր ինծմէ այս բաժակը. բայց ոչ՝ ինչ որ ես կ'ուզեմ, այլ՝ ինչ որ դո՛ւն կ'ուզես»:

37 Եւ վերադառնալով, զանոնք քունի մէջ գտաւ. եւ ըսաւ Պետրոսին. «Սիմո՛ն, կը քնանա՞ս. չկըցա՞ր ժամ մը արթուն մնալ: **38** Արթո՛ւն կեցէ՛ք եւ աղօթեցէ՛ք, որպէսզի փորձութեան մէջ չիյնաք. հոգին յօժար է, բայց մարմինը՝ տկար»: **39** Դարձեալ գնաց, աղօթեց եւ միեւնոյն խօսքերն ըսաւ: **40** Երկրորդ անգամ դարձաւ եւ զանոնք նորէն քունի մէջ գտաւ, վասնզի անոնց աչքերը ծանրացեր էին եւ չէին գիտեր ի՛նչ պատասխանել: **41** Երրորդ անգամ եկաւ եւ ըսաւ անոնց. «Քնացէ՛ք այսուհետեւ եւ հանգչեցէ՛ք, որովհետեւ վախճանը հասած է. եկած է ժամը եւ ահա Մարդու Որդին կը մատնուի մեղաւորներու ձեռքը: **42** Օ՛ն, ելէ՛ք, երթա՛նք, ահա մօտեցաւ զիս մատնողը»:

Յիսուսի ձերբակալութիւնը

Մտք 26, 47-56. Դկ 22, 47-53. Յովհ 18, 1-11

43 Մինչ Յիսուս տակաւին կը խօսէր՝ եկաւ Յուդա Իսկարիովտացին, տասներկուքէն մէկը, եւ հետը խուժան մը, զինուած՝ սուրերով եւ բիրերով, որ ղրկուած էին քահանայապետերէն, դպիրներէն եւ ծերերէն: **44** Իսկ մատնիչը նշան տուած էր անոնց եւ ըսած. «Որուն հետ որ համբուրուիմ՝ ա՛յն է, բռնեցէ՛ք զայն եւ զգուշութեամբ տարէ՛ք»: **45** Եւ հազիւ հասած՝ մօտեցաւ Յիսուսին եւ ըսաւ. «Ռաբբի՛, Ռաբբի՛», եւ համբուրեց զայն: **46** Իսկ անոնք՝ իրենց ձեռքը երկարեցին Յիսուսի վրայ եւ բռնեցին զայն:

47 Յիսուսի մօտ գտնուողներէն մէկը սուրը քաշեց եւ քահանայապետին ծառային զարկաւ ու կտրեց անոր ալանջը: **48** Յիսուս հարցուց անոնց. «Ի՞նչ, աւագակի՞ վրայ ելած էք, սուրերով եւ բիրերով բռնելու զիս: **49** Ամէն օր ձեր քովն էի ու տաճարին մէջ կը սորվեցնէի, եւ զիս չբռնեցիք. բայց այս կ'ըլլայ՝ որպէսզի

մարգարէներուն գրածները կատարուին»։ **50** Այն ատեն բոլոր աշակերտները թողուցին զինքը եւ փախան։ **51** Եւ երիտասարդ մը անոր ետեւէն գնաց՝ մերկ, վրան կտաւ մը առած։ **52** Երիտասարդները բռնեցին զայն, բայց ան, կտաւը թողած՝ անոնց ձեռքէն փախաւ մերկ։

Յիսուս Ատեանին առջեւ

Մտք 26, 57-68. Ղկ 22, 63-71 Յովհ 18, 13-14. 19-24

53 Եւ տարին Յիսուսը Կայիափա քահանայապետին մօտ, ուր հաւաքուեցան բոլոր քահանայապետները, դպիրներն ու ծերերը։ **54** Պետրոս հեռուէն կը հետեւէր Յիսուսի մինչեւ ներսը՝ քահանայապետին գաւիթը, եւ սպասաւորներուն հետ նստած կրակին քով՝ կը տաքնար։ **55** Իսկ քահանայապետները եւ բոլոր ատեանը Յիսուսին հակառակ վկայութիւն կը փնտռէին՝ որպէսզի սպաննեն զայն եւ չէին գտներ։ **56** Արդարեւ շատեր անոր դէմ սուտ վկայութիւն կու տային. բայց վկայութիւնները իրարու հետ համաձայն չէին։ **57** Ոմանք կ'ելլէին եւ սուտ վկայութիւն կու տային ու կ'ըսէին։ **58** «Մենք անկէ լսեցինք որ կ'ըսէր թէ ես պիտի քակեմ այս ձեռագործ տաճարը եւ երեք օրուան մէջ ուրիշ մը պիտի շինեմ առանց ձեռքի գործի»։ **59** Սակայն եւ այնպէս իրենց վկայութիւններն ալ իրարու նման չէին։

60 Այն ատեն քահանայապետը ժողովին մէջ ոտքի ելլելով՝ հարցուց Յիսուսին. «Պատասխան մը չես տար, ի՞նչ կը վկայեն ասոնք քեզի դէմ»։ **61** Բայց ան լուռ կը կենար եւ պատասխան չէր տար։ Քահանայապետը կրկին անգամ հարցուց. «Դո՞ւ ես Քրիստոսը, օրհնեալն Աստուծոյ որդին»։ **62** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ անոր. «Դո՛ւն ըսիր թէ ես եմ. բայց պիտի տեսնէ՞ք Մարդու Որդին Զօրութեան աջակողմը բազմած եւ երկինքի ամպերուն վրայէն եկած»։ **63** Քահանայապետը իսկոյն պատուեց իր պատմուճանը եւ

51 – Սուրբ Գիրքի մեկնիչներէն ոմանց կարծիքն է, թէ այս «երիտասարդը» նոյնիմեք Մարկոս Աւետարանիչը եղած ըլլայ։ Որովհետեւ այլապէս անմեկնելի կը գտնեն այս անկարելի դրուագին իր Աւետարանին մէջ յիշատակուիլը։

ըսաւ. «Ալ ի՞նչ պէտք կայ վկաներու. ահա ամէնքդ անոր բերնէն լսեցիք հայհոյութիւնը. ի՞նչ կը թուի ձեզի»: **64** Ամէնքն ալ դատապարտեցին զանիկա՝ թէ մահապարտ է:

65 Ոմանք սկսան անոր երեսը թփնել, գլուխը լաթով մը ծածկեցին եւ բռունցքով հարուածեցին, հարցնելով. «Մարգարէացի՛ր մեզ, Քրիստո՛ս, ո՞վ է քեզ հարուածողը»: Եւ սպասաւորները ապտակ կ'իջեցնէին անոր վրայ:

Պետրոսի ուրացումները

Մտք 26, 69-75. Ղկ 22, 55-62 Յովհ 18, 15-18. 25-27

66 Եւ մինչ Պետրոս վարը, գաւիթին մէջն էր, քահանայապետին աղախիններէն մէկը եկաւ. **67** տեսաւ Պետրոսը որ կը տաքնար, նայեցաւ անոր եւ ըսաւ. «Դո՛ւն ալ Նազովրեցի Յիսուսի հետ էիր»: **68** Իսկ Պետրոս ուրացաւ եւ ըսաւ. «Ես չե՛մ ճանչնար զինքը եւ չե՛մ հասկնար թէ ինչ ըսել կ'ուզես». եւ երբ դուրս ելաւ, նախագաւիթը, աքաղաղը կանչեց: **69** Աղախինը դարձեալ տեսաւ զինքը եւ սկսաւ քովիններուն ըսել՝ թէ ա՛ս ալ անոնցմէ է. իսկ Պետրոս կրկին անգամ ուրացաւ: **70** Քիչ ետք, չուրջը եղողները դարձեալ ըսին Պետրոսին. «Ապահով՝ դո՛ւն ալ անոնցմէ ես, որովհետեւ Գալիլեացի ես, եւ խօսուածքդ անգամ անոնց նման է»: **71** Բայց ան սկսաւ նզովել, երդում ընել եւ ըսել. «Զե՛մ ճանչնար այդ մարդը որուն վրայ կը խօսիք». **72** եւ իսկոյն աքաղաղը երկրորդ անգամ կանչեց: Պետրոս յիշեց Յիսուսին ըսածը՝ թէ աքաղաղը երկու անգամ չերգած՝ դուռն երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս եւ սկսաւ լալ:

Յիսուս Պիղատոսի առջեւ

Մտք 24, 11-26. Ղկ 23, 1-5. 13-25 Յովհ 18, 28-38

15 **1** Առաւօտ կանուխ քահանայապետները, ծերերուն, դպիրներուն եւ բոլոր ատեանին հետ միասին, ժողով գումարեցին, կապեցին Յիսուսը եւ տարին յանձնեցին Պիղատոսի: **2** Պիղատոս հարցուց անոր եւ ըսաւ. «Դո՞ւն ես Հրեա-

ներու թագաւորը»: Յիսուս պատասխանեց. «Դո՛ւն կ'ըսես»: **3** Եւ քահանայապետները շատ ամբաստանութիւններ կ'ընէին անոր դէմ: Իսկ Յիսուս բնաւ պատասխան չէր տար: **4** Պիղատոս դարձեալ հարցուց. «Պատասխան չե՞ս տար. տե՛ս, որքա՛ն կ'ամբաստանեն քեզ»: **5** Բայց Յիսուս ամենեւին պատասխան չտուաւ, մինչեւ իսկ զարմանք պատճառելով Պիղատոսին:

Յիսուսի դատապարտութիւնը

6 Պիղատոս, տօնին առիթով, կ'արձակէր բանտարկեալ մը զոր անոնք կ'ուզէին: **7** Արդ, Բարաբբա անունով մէկը կար, ձերբակալուած ուրիշ ապստամբներու հետ, որոնք խռովութեան ատեն մարդ մը սպաննած էին: **8** Ամբոխը, հաւաքուելով, սկսաւ բարձրաձայն աղաղակել ու խնդրել որ Պիղատոս իր սովորութեան համաձայն գործէր, եւ արձակէր Բարաբբան: **9** Պիղատոս հարցուց անոնց. «Կ'ուզէ՞ք որ արձակեմ ձեզի Հրեաներու թագաւորը»: **10** որովհետեւ գիտէր թէ քահանայապետները նախանձէ տաւրած՝ կը մատնէին զանիկա: **11** Իսկ քահանայապետները ամբոխն ալ համոզեցին՝ որպէսզի Բարաբբան արձակէ: **12** Պիղատոս դարձեալ խօսեցաւ եւ ըսաւ անոնց. «Իսկ ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ Հրեաներու թագաւորը»:

13 Անոնք, դարձեալ քահանայապետներէն գրգռուած, կը պոռային. «Խա՛չ հանէ»: **14** «Ի՞նչ չարիք գործած է», հարցուց Պիղատոս: Անոնք աւելի ուժգին կ'աղաղակէին. «Խա՛չ հանէ զանիկա»: **15** Պիղատոս, ուզելով գոհացում տալ ամբոխին՝ արձակեց Բարաբբան եւ Յիսուսը ծեծել տալէն ետք՝ անոնց ձեռքը յանձնեց, որպէսզի խաչ հանուի:

Յիսուս փառշով կը պսակուի

Մտք 27, 27–31. Յովհ 19, 1–3

16 Եւ զինուորները ներս տարին Յիսուսը, ապարանքին գաւի-

Թը. կանչեցին բոլոր գուռերը, **17** եւ Յիսուսին հագուեցուցին կարմիր պատմուճան մը եւ ծիրանի զգեստ մը, եւ գլուխը դրին փուշով շինուած պսակ մը, **18** եւ սկսան ողջունել զայն ըսելով. «Ողջո՛յն քեզի, Հրեաներու թագաւոր»։ **19** Եղէգով ալ գլուխը կը ծածէին եւ երեսը կը թքնէին. եւ առջեւը ծնրադրելով՝ կ'երկրպագէին անոր։

Ճանապարհ Խաչի

Մտք 27, 34-38. Ղկ 23, 33-34. Յովհ 19, 18-24

20 Զայն այսպէս ծաղրելէ ետ՝ պատմուճանն ու ծիրանի զգեստը հանեցին եւ իր զգեստները հագցուցին, եւ դուրս տարին՝ որպէսզի խաչ հանեն։ **21** Եւ ստիպեցին Սիմոն Կիւրենացին, Աղեքսանդրի եւ Ռուփոսի հայրը, որ ագարակէն դառնալով անկէ կ'անցնէր, որ Յիսուսի խաչափայտը տանի։ **22** Զայն տարին Գողգոթա կոչուած տեղը, որ կը թարգմանուի՝ Գանկի տեղ։ **23** Եւ անոր տուին զմուռսով խառնուած գինի, բայց ան չառաւ։

Յիսուսի խաչելութիւնը

24 Ապա խաչեցին զինքը, եւ անոր զգեստները բաժնեցին վիճակ ձգելով անոնց վրայ՝ թէ ո՛վ ինչ պիտի առնէ։ **25** Երրորդ ժամն էր երբ խաչեցին Յիսուսը։ **26** Եւ դատապարտութեան վճիռը այսպէս գրուած էր. **27** «Հրեաներու թագաւոր»։ Անոր հետ խաչ հանեցին երկու աւագակներ ալ, մէկը աջ, միւսը ձախ կողմը։ **28** Եւ կատարուեցաւ գիրը որ կ'ըսէ թէ անօրէններու կարգը դասուեցաւ։ **29** Անցորդները, իրենց գլուխը շարժելով՝ կը հայհոյէին ու կ'ըսէին. «Վա՛հ, դուռ որ տաճարը կը քակէիր եւ երեք օրէն կը շինէիր, **30** ազատէ՛ ինքզինքդ եւ խաչէ՛ դա՛ր իջիր»։ **31** Նոյնպէս քահանայապետները, իրարու մէջ կը ծաղրէին, դպիրներուն հետ միասին, ըսելով. «Ուրիշները ազատեց, ինքզինքը չի կրնար ազատել։ **32** Այդ Քրիստոսը, Իսրայէլի թագաւորը, թող հիմա՛ իջնէ խաչէն, որպէս-

21 – Աղեքսանդր եւ Ռուփոս ծանօթ էին հռոմայեցի քրիստոնեաներուն (հմմ. Հով 16, 13), այս պատճառով Մարկոս կը յիշատակէ զանոնք։

զի տեսնենք ու հաւատանք»։ Նոյնպէս անոր հետ խաչուածները կը նախատէին զինքը։

Յիսուսի հոգեվարքն ու մահը

Մտք 27, 45-54. Ղկ 23, 44-47 Յովհ 19, 28-30

33 Վեցերորդ ժամուն, խաւար պատեց բոլոր երկիրը մինչեւ իններորդ ժամը։ **34** Եւ իններորդ ժամուն՝ Յիսուս աղաղակեց բարձր ձայնով եւ ըսաւ. «Էլի՛, Էլի՛, լամա՞ սաբաֆթամի», որ կը թարգմանուի՝ «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ թողուցիր զիս»։ **35** Շուրջը գտնուողներէն ոմանք, երբ լսեցին, ըսին թէ Եղիան կը կանչէ։ **36** Եւ մէկը վազեց, սպուռնգ մը թաթխեց քացախին մէջ եւ եղէգին ծայրը անցնելով՝ տուաւ որ խմէ, ըսելով. «Թողուցէ՛ք, տեսնենք թէ Եղիան կու գա՞յ զինքը իջեցնելու»։ **37** Իսկ Յիսուս, մեծ ձայն մը արձակելով՝ հոգին աւանդեց։ **38** Այն ատեն տաճարին վարագոյրը վերէն վար երկուքի պատուեցաւ։ **39** Հարիւրապետը, որ հոն կեցեր էր, տեսնելով թէ այսպէս աղաղակելով հոգին աւանդեց՝ ըսաւ. «Արդարեւ այս մարդը Աստուծոյ որդի էր»։

Սուրբ կիները Գողգոթայի մէջ

40 Կիներ ալ կային, որ հեռուէն կը դիտէին. անոնց մէջ էր Մարիամ Մագդաղենացին, կրտսեր Յակոբի եւ Յովսէի մայրը՝ Մարիամ, եւ Սողոմէն, **41** որոնք, երբ Յիսուս Գալիլեա էր, անոր ետեւէն կ'երթային ու կը ծառայէին անոր. եւ ուրիշ շատ մը կիներ ալ, որ իրեն հետ Երուսաղէմ ելած էին։

Յիսուսի քաղումը

Մտք 27, 57-61. Ղկ 23, 50-55 Յովհ 19, 38-42

42 Երբ իրիկուն եղաւ, քանի որ ուրբաթ էր եւ չաբաթամուտը

42 – Ուրբաթ ասորեերէնէ (ըրուրթա) փոխ առնուած բառին իմաստն է «պատրաստութիւն»։ Հրեաները այսպէս կ'անուանէին շաբթուան վեցերորդ օրը, իբր պատրաստութեան օր, որովհետեւ նոյն օրը կը պատրաստէին ու կը

կը սկսէր, **43** եկաւ Յովսէփ Արեմաթացին, պարկեշտ նախարար մը, որ ինքն ալ Աստուծոյ արքայութեան յոյս ունէր. համարձակեցաւ, Պիղատոսին ներկայացաւ եւ Յիսուսի մարմինը խնդրեց: **44** Իսկ Պիղատոս, զարմացած՝ թէ այնչափ շուտ մեռաւ, կանչեց հարիւրապետը եւ հարցուց անոր՝ թէ իրապէս այնչափ շուտ մեռաւ: **45** Եւ երբ ստուգեց հարիւրապետէն՝ Յովսէփին շնորհեց մարմինը:

46 Յովսէփ կտաւ գնեց եւ խաչէն վար իջեցնելով՝ կտաւով փաթթեց եւ դրաւ գերեզմանին մէջ, որ ժայռի մէջ փորուած էր. եւ քար մը գլորեց գերեզմանին դրան առջեւ: **47** Իսկ Մարիամ Մագդաղենացին եւ Մարիամը, Յակոբի եւ Յովսէփի մայրը, տեսան տեղը ուր դրուեցաւ:

Պարապ գերեզմանը եւ հրեշտակին աւետումը

Մտք 28, 1-8. Ղկ 24, 1-10 Յովհ 20, 1-10

16 **1** Երբ շաբաթը անցաւ, Մարիամ Մագդաղենացին, Մարիամը՝ Յակոբի մայրը, եւ Սողոմէն, գացին խոռնկեր գնեցին, որպէսզի գան եւ օծեն մարմինը: **2** Եւ միաշաբաթի առաւօտը, շատ կանուխ, արեւազալին, գացին գերեզմանը: **3** Անոնք իրարու կ'ըսէին. «Ո՞վ պիտի վերցնէ քարը գերեզմանին դուռէն»: **4** Բայց, իրենց աչքերը բարձրացնելով՝ տեսան որ արդէն քարը մէկ կողմ գլորած էր. իրապէս շատ մեծ էր: **5** Եւ ներսը, գերեզման մտնելով՝ տեսան երիտասարդ մը, որ սպիտակ պատմուճան հագած՝ նստած էր աջ կողմը. եւ սաստիկ վախցան: **6** «Մի՛ վախնաք, ըսաւ անոնց, խաչուած Նազովրեցի Յիսուսը կը փնտռէք. յարութիւն առաւ, հոս չէ՛, ահա՛ւասիկ տեղը ուր դրուած էր: **7** Բայց գացէ՛ք, ըսէ՛ք անոր աշակերտներուն եւ Պետրոսի՝ թէ ահա ձեզմէ առաջ Գալիլեա կ'երթայ. հո՛ն պիտի տեսնէք զինքը, ինչպէս որ ձեզի ըսած էր»: **8** Երբ լսեցին՝ ելան գերեզմանէն եւ

հոգային ինչ որ իրենց պէտք էր Շաբաթ (ասոր. շաբթթա = հանգիստ, դադար) օրուան համար, գոր պարտաւոր էին սուրբ պահել: Հետեւաբար, Յիսուսի մահուան օրը Ուրբաթ էր, ըստ վկայութեան բոլոր Աւետարանիչներուն:

վախան, որովհետեւ ահուգոյի մէջ էին. եւ իրենց վախէն՝ մարդու բան չըսին:

Յիսուսի երեսուները

9 Յիսուս, միաշաբաթի առաւօտը յարութիւն առնելով՝ երեւցաւ նախ Մարիամ Մագդաղենացիին, որմէ եօթը դէս հանած էր: **10** Եւ ան, երթալով, պատմեց անոնց որ Յիսուսի հետ էին եւ լացի ու սուգի մէջ էին: **11** Անոնք երբ լսեցին թէ Յիսուս ողջ է եւ անոր երեւցած է, չհաւատացին:

12 Յետոյ, տարբեր կերպարանքով երեւցաւ անոնցմէ երկուքին, որ արտ կ'երթային: **13** Անոնք ալ եկան միւսներուն պատմեցին, բայց անոնք ալ չհաւատացին:

14 Յետոյ երեւցաւ տասնմէկ աշակերտներուն՝ մինչ սեղանի նստեր էին. եւ յանդիմանեց անոնց անհաւատութիւնը եւ խստասրտութիւնը, որովհետեւ չէին հաւատացած անոնց՝ որ տեսած էին զինքը, յարութիւն առած:

Առաքելներու իշխանութիւնները

15 Յիսուս ըսաւ անոնց. «Գացէք բոլո՛ր աշխարհի մէջ եւ աւետարանը քարոզեցէ՛ք բոլո՛ր արարածներուն: **16** Ո՛վ որ հաւատայ եւ մկրտուի՝ պիտի փրկուի, եւ ո՛վ որ չհաւատայ՝ պիտի դատապարտուի: **17** Ասո՛նք են նշանները որ պիտի ընկերանան անոնց՝ որ կը հաւատան. իմ անունովս դեւեր պիտի հանեն, **18** նոր լեզուներ պիտի խօսին, իրենց ձեռքով օձ պիտի բռնեն, եւ եթէ մահացու թոյն ալ խմեն՝ պիտի չվնասէ անոնց. իրենց ձեռքը դնելով հիւանդներուն վրայ՝ պիտի բժշկեն զանոնք»:

Համբարձումը

19 Եւ ինքը, Տէր Յիսուս, անոնց հետ այսպէս խօսելէ ետք՝ երկինք համբարձաւ եւ նստաւ Հօր աջ կողմը: **20** Իսկ անոնք՝ ելան եւ ամէն կողմ քարոզեցին, Տիրոջ գործակցութեամբ, եւ խօսքը կը հաստատէին ամէն տեսակ հրաշքներով որ կ'ընկերանային անոնց:

Ս. ՂՈՒԿԱՍ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻՉ

ԿԵԱՆՔԸ

Ղուկաս ազգով յոյն էր, Անտիոք փառաբան:

Գիտական եւ դրական լաւ դաստիարակութիւն ստացած էր, եւ արուեստով բժիշկ էր: Հաւանական կարծիք է՝ որ Ղուկաս մէկն ըլլայ այն հեթանոսներէն, որոնք Ս. Ստեփանոսի մահէն յետոյ, Անտիոքի մէջ, քրիստոնէական հաւատքն ընդունեցան:

Աշակերտած է Ս. Պօղոսի՝ ժառանգելով անոր հոգին, խանդավառ սէրը եւ վարդապետութիւնը, ու դարձած է անոր սիրելի եւ հաւատարիմ գործակիցը՝ առաքելական երկրորդ եւ երրորդ մամբորդութիւններուն ժամանակ, հետեւած է իր պաշտելի Վարդապետին մինչեւ Նրուսաղէմ, Կեսարիա եւ Հռոմ:

Ժողովրդական աւանդութիւն մը կ'ըսէ՝ թէ Ղուկաս նկարիչ ալ եղած ըլլայ եւ Ս. Աստուածածնի պատկերներ նկարած: Այս մասին առաջին յիշատակութիւնը Ե. Դարուն է: Պօղոս առաքեալին մահէն վերջ, Ղուկաս քրիստոնէական հաւատքը փարոգած է Իտալիա, Գաղղիա, Դաղմատիա եւ Մակեդոնիա, եւ աւանդութեան համաձայն՝ մարտիրոսական մահ ունեցած է:

ԱԽԵՏԱՐԱՆԸ

Երրորդ Աւետարանին հեղինակն է Ղուկաս: Բոլոր Ս. Հայրերը եւ եկեղեցական ամենահին գրիչները միաձայնութեամբ Ղուկասի կ'ընծայեն երրորդ Աւետարանը, ըսելով՝ թէ ան գրի առած է ինչ որ Պօղոս առաքեալ քերանացի փարոգած է:

Աւետարանի լեզուն յունարէն է, եւ գրութեան բարձր ոնը ցոյց կու տայ՝ թէ Ղուկաս յոյն լեզուին մէջ զարգացած էր եւ գրական մաշակ ունէր: Աւետարանը գրուած է 60-ին, Պօղոս առաքեալի առաջին

բանտարկութեան վերջերը, «Գործք Առաքելոց»էն առաջ եւ Մատթէոսի ու Մարկոսի աւետարաններէն վերջ, ինչպէս կը հաստատէ Ս. Դրբի Յանձնաժողովը իր 1912 Յունիս 26-ի վնիոռով:

Աւետարանը ուղղուած է Թէոփիլոսի, եւ անոր անձին մէջ՝ հեթանոսութենէն դարձող բոլոր քրիստոնեաներուն: Այս պատճառով՝ Ղուկաս սիրով գրի կ'առնէ Քրիստոսի այն խօսքերը եւ գործերը, որոնք խրախոյս եւ փառաբանութիւն կը ներշնչեն հեթանոսներուն. այսպէս, հանոյժով կը խօսի Զակէէոսի տան փրկութեան, բարի աւագակի դարձին, անառակ որդիին հօր ներողամտութեան, մեղաւոր կնոջ եւ մաքաւարին արդարանալուն, բարի սամարացիին մասին:

ՆՊԱՏԱԿԸ

Աւետարանիչը ինք կ'ըսէ. որպէսզի Թէոփիլոս եւ հաւատացեալները ճանչնան ճշմարտութիւնը այն վարդապետութեան, զոր բերանացի աւանդութեամբ ստրկած էին. այսինքն՝ թէ Քրիստոս փրկիչ է բովանդակ մարդկութեան, հրեաներուն եւ հեթանոսներուն, թէ երկնքի արքայութիւնը բաց է անխտիր ամէնուն առջեւ, հրեաներուն եւ սամարացիներուն, մաքաւարին եւ մեղաւորին, աղքատին ու հարուստին. թէ Քրիստոս լոյսն է, որ պիտի լուսաւորէ բոլոր ազգերը:

Մինչ Մատթէոս Յիսուսը կը ներկայացնէ իբրեւ ակնկալուած Մեսիան, Մարկոս կը նկարագրէ իբր Աստուծոյ Որդին, որուն կը հնազանդի բովանդակ ստեղծուած բնութիւնը, Ղուկաս կը ներկայացնէ իբրեւ տիեզերական փրկիչ. որ լի է անսահման բարութեամբ եւ գութով ամէնուն հանդէպ:

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ

Ս. Ղուկասի Աւետարանը կը բաժնուի եօթը մասերու.

Ա. Մաս – Յիսուսի մանկութիւնը. Յովհաննէս Մկրտիչ – Աւետում – Այցելութիւն – Ծնունդ – Ընծայում – Նագարեթ (1 – 2):

Բ. Մաս – Պատրաստութիւն քարոզութեան. Նախակարապետը – Մկրտութիւնը – Անապատի մէջ (3 – 4, 13):

Գ. Մաս – Քարոզություն Գալիլեայի մեջ. Կափառնաում – Տասներկու աշակերտներու ընտրությունը – Առակներ եւ հրաշքներ (4, 14 – 9, 50):

Դ. Մաս – Համբարդություն դեպի Երուսաղեմ. Առակներ – Քարոզներ – Հակառակություններ – Հրաշքներ (9, 51 – 19, 27):

Ե. Մաս – Վերջին շաբաթ Երուսաղեմի մեջ. Յաղթական մուտքը – Վերջին պատուերները (19, 28 – 21):

Զ. Մաս – Յիսուսի չարչարանքները եւ մահը: (22 – 23):

Է. Մաս – Յիսուսի յարությունը (24):

ՍՈՒՐԲ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԸՍՏ

ՂՈՒԿԱՍԻ

Նախաբան

1 ¹ Քանի որ շատեր ձեռնարկեցին շարադրել պատմութիւնը դէպքերուն որ մեր մէջ կատարուած են, ² ինչպէս որ աւանդեցին մեզի անոնք որ սկիզբէն ականատեսներն ու սպասաւորները եղան խօսքին, ³ եւ ալ, որ սկիզբէն ամէն ինչ խնամքով հետազօտած էի, փափաքեցայ կարգով գրել քեզի, ո՛վ պատուական թէոփիլոս, ⁴ որպէսզի ճանչնաս ճշմարտութիւնը այն վարդապետութիւններուն որոնց աշակերտեցար:

Աւետում եւ ծնունդ Յովհաննէս Մկրտիչի

⁵ Հրէաստանի Հերովդէս թագաւորին օրով, ⁶ Զաքարիա անունով քահանայ մը կար, Աբիայի դասակարգէն, որուն կինը Ահարոնի սերունդէն էր եւ կը կոչուէր Եղիսաբեթ: ⁷ Երկուքն ալ Աստուծոյ առջեւ արդար էին եւ Տիրոջ բոլոր պատուիրաններուն եւ օրէնքներուն համաձայն՝ անբասիր կեանք կ'ապրէին: ⁸ Եւ անոնք զաւակ չունէին, որովհետեւ Եղիսաբեթ ամուլ էր, եւ երկուքն ալ յառաջացած տարիքի մէջ էին:

⁹ Մինչ Զաքարիա Աստուծոյ առջեւ քահանայական պաշտօն կը կատարէր, ¹⁰ իր դասակարգին օրերը հասած ըլլալով, իրեն վիճակեցաւ, քահանայութեան սովորութեան համաձայն՝ Տիրոջ տաճար

Գլ. 1, 2 – Աւանդել բառը, Նոր Կտակարանի մէջ, բերանացի կերպով հանդիմանալով վարդապետութեան համար միշտ կը գործածուի:

9 – Սովորութիւն էր շաբաթական սպասարկութիւն ունեցող դասակարգէն քահանայ մը որոշել, որուն պարտականութիւնն էր տաճարին մէջ, առտու իրիկուն խունկ մատուցանել:

ըր ժտնել եւ խնկարկել: **10** Եւ խնկարկութեան ժամանակ՝ բոլոր ժողովուրդը դուրսը կ'աղօթէր: **11** Այդ պահուն անոր երեւցաւ Տիրոջ հրեշտակը՝ խուկերու սեղանին աջ կողմը կանգնած: **12** Զաքարիա, զայն տեսնելուն պէս՝ խռովեցաւ ու վրան վախ եկաւ: **13** Հրեշտակը ըսաւ անոր. «Մի՛ վախնար, Զաքարիա, որովհետեւ աղօթքդ լսելի եղաւ. քու կինդ՝ Եղիսաբեթ, որդի մը պիտի ծնի քեզի եւ անոր անունը Յովհաննէս պիտի դնես: **14** Անիկա քեզի ուրախութեան եւ ցնծութեան պատճառ պիտի ըլլայ, եւ շատեր անոր ծնունդով պիտի հրճուին: **15** Որովհետեւ ան մեծ պիտի ըլլայ Տիրոջ առջեւ, գինի եւ օղի պիտի չխմէ եւ մօրը որովայնէն սկսեալ՝ Սուրբ Հոգիով պիտի լեցուի, **16** եւ Իսրայէլի որդիներէն շատերը իրենց Տէր Աստուծոյն պիտի դարձնէ: **17** Եւ ինքը պիտի քալէ անոր առջեւէն՝ Եղիայի հօգիով եւ զօրութեամբ, որպէսզի հայրերուն սրտերը դէպի որդիները դարձնէ, եւ ըմբոստները՝ արդարներու իմաստութեան, լաւ տրամադրուած ժողովուրդ մը պատրաստելու համար Տիրոջ»:

18 Զաքարիա ըսաւ հրեշտակին. «Եւ ի՞նչպէս հասկնամ այս բանը, քանի որ ես ծեր եմ եւ կնոջ ալ տարիքը անցած է»: **19** Հրեշտակը պատասխանեց. «Ես Գաբրիէլն եմ, որ Աստուծոյ առջեւ կը կենամ, եւ զրկուեցայ որպէսզի քեզի հետ խօսիմ եւ այս աւետիսը տամ: **20** Բայց ահա դուն համը պիտի ըլլաս եւ պիտի չկարենաս խօսիլ մինչեւ այն օրը՝ երբ այս բանը կատարուի, որովհետեւ չհաւատացիր իմ խօսքերուն՝ որ պիտի կատարուին երբ ժամանակը հասնի»: **21** Իսկ ժողովուրդը կը սպասէր Զաքարիային, եւ կը զարմանար տաճարին մէջ անոր ուշանալուն վրայ: **22** Երբ դուրս ելաւ՝ չէր կրնար խօսիլ անոնց հետ. եւ հասկցան որ տաճարին մէջ տեսիլք մը ունեցած է. նշաններով կը խօսէր անոնց հետ եւ պապանձած կը մնար:

23 Երբ իր պաշտամունքի օրերը լրացան՝ ան տուն դարձաւ: **24** Այդ օրերէն ետք, իր կինը՝ Եղիսաբեթ, յղացաւ. եւ հինգ ամիս ծածուկ կ'ապրէր, ըսելով. **25** «Ի՞նչ է այս գոր ըրաւ Տէրը ինծի այս

25 – Ամուսիներ կամ անգաւակութիւնը հրեաներուն հոգի մեծ մախատինք կը համարուէր:

օրերուս, հաճելով վերցնել վրայէս այս նախատինքը մարդոց դիմաց»:

Աւետում

26 Եւ վեցերորդ ամսուն, Գաբրիէլ հրեշտակը Աստուծմէ զրկուեցաւ Գալիլեայի մէկ քաղաքը որուն անունն էր Նազարեթ, **27** կոյսի մը որ նշանուած էր Դաւիթի տունէն Յովսէփ անունով մարդու մը հետ. եւ կոյսին անունը Մարիամ էր: **28** Հրեշտակը, անոր մօտենալով՝ ըսաւ. «Ողջո՛յն քեզի, շնորհներով լի, Տէրը քեզի հետ է»: **29** Այս խօսքերը լսելով, Մարիամ վրդովեցաւ եւ կը խորհէր թէ ինչ կը նշանակէ այս ողջոյնը: **30** Հրեշտակը ըսաւ. «Մի՛ վախնար, Մարիամ, որովհետեւ Աստուծոյ առջեւ շնորհք գտար. **31** ահա՛ պիտի յղանաս եւ որդի մը պիտի ծնիս եւ անոր անունը Յիսուս պիտի դնես: **32** Ան մեծ պիտի ըլլայ ու Բարձրեալին Որդին պիտի կոչուի. **33** Տէր Աստուած անոր պիտի տայ իր հօրը՝ Դաւիթի աթոռը, եւ Յակոբի տան վրայ պիտի թագաւորէ յաւիտեան. եւ անոր թագաւորութիւնը վերջ պիտի չունենայ»: **34** Մարիամ հարցոյց հրեշտակին. «Ինչպէ՞ս կրնայ ըլլալ ինծի ատիկա, քանի որ ես այր չեմ ճանչնար»: **35** Հրեշտակը պատասխանեց. «Սուրբ Հոգին պիտի իջնէ քու վրադ եւ Բարձրեալին զօրութիւնը հովանի պիտի ըլլայ քեզի, որովհետեւ Սուրբը որ քեզմէ պիտի ծնի՝ Աստուծոյ Որդի պիտի կոչուի: **36** Ահա՛ Եղիսաբեթ, քու ազգականդ ալ, որդի մը յղացած է իր ծերութեան ատեն եւ արդէն վեցերորդ ամսուայ մէջ է, ինքը որ ամուլ կոչուած էր. **37** որովհետեւ Աստուծոյ

28 – Գրաբար թարգմանութեան Ուրախ Լեռ բերկրեալդ բացատրութիւնը լիովին չի համապատասխաներ յոյն բնագրին արտայայտած իմաստին: Յունարէն $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ = ($\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ բայէն) կրնայ ընդհանուր առմամբ նաեւ ուրախացի՛ր իմաստն ունենալ. սակայն հոս, այս պարբերութեան մէջ, $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ «ողջոյն քեզի» իմաստն ունի պարգապէս: Իսկ $\kappa\epsilon\chi\alpha\rho\iota\tau\omega\mu\acute{\epsilon}\nu\eta$ կը նշանակէ ո՛չ թէ բերկրեալ, հապա «շնորհագարդ», հաճելի, շնորհալի = լի շնորհօք:

34 – Մարիամ հաստատ մտադրած էր կոյս մնալ: Կարծելով սակայն թէ մայրութիւն յանձն առնելովը՝ հրաժարած պիտի ըլլար իր կուսութենէն, խոնարհութեամբ ու զարմանքով մը կը հարցնէ հրեշտակին. «Ի՞նչպէս պիտի ըլլայ ատիկա»: Հրեշտակը սակայն կը բացատրէ անոր, թէ Աստուծոյ Հոգին ու Աստուծոյ զօրութիւնն է որ պիտի իրագործէ այս յղութիւնը:

համար անկարելի բան չկայ»։ **38** Մարիամ ըսաւ. «Ահա՛ւԼասիկ, Տիրոջ աղախինն եմ ես, ըսածիդ պէս թող ըլլայ ինծի»։ Եւ հրեշտակը մեկնեցաւ անոր քովէն։

Մարիամ կ'այցելէ Եղիսաբեթին

39 «Այն օրերուն Մարիամ, ճամբայ ելլելով՝ փութով գնաց լեռնակողմը, Յուդեայի մէկ քաղաքը։ **40** Եւ մտնելով Զաքարիայի տունը՝ ողջոյն տուաւ Եղիսաբեթին։ **41** Եղիսաբեթ, հագլւ լսեց Մարիամի ողջոյնը, մանուկը խայտաց իր որովայնին մէջ. եւ Եղիսաբեթ լեցունեցաւ Սուրբ Հոգիով, **42** ու բարձրաձայն գոչեց. «Օրհնեա՛ւ ես դուն կիներուն մէջ, եւ օրհնեալ է պտուղը քու որովայնիդ։ **43** Այս ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Տիրոջս մայրը ինծի գայ։ **44** Որովհետեւ ահա, երբ քու ողջոյնիդ ձայնը ականջիս հասաւ, մանուկս ցնծալով խայտաց որովայնիս մէջ։ **45** Եւ երանի՛ անոր որ հաւատաց, որովհետեւ պիտի կատարուի ինչ որ Տիրոջ կողմէ ըսւեցաւ իրեն»։

46 Մարիամ պատասխանեց. «Իմ անձս Տէրը կը փառաւորէ, **47** եւ Հոգիս կը ցնծայ իմ փրկիչ Աստուծովս։ **48** որովհետեւ իր աղախինին նուաստութեան նայեցաւ։ Ահա, ասկէ ետք բոլոր ազգերը ինծի երանի՛ պիտի տան, **49** որովհետեւ Հօգօրն ինծի մեծամեծ բաներ ըրաւ. եւ սուրբ է անոր անունը։ **50** Անոր ողորմութիւնը՝ իր երկիւղածներուն վրայ է, սերունդէ սերունդ։ **51** Հրաշքներ գործեց իր բազուկով, ամբարտաւանները՝ իրենց սրտին խորհուրդովը ցրուեց։ **52** Հօգօրներն իրենց գահէն տապալեց, եւ խոնարհները բարձրացուց։ **53** Անօթիները բարիքներով լիացուց եւ հարուստները ձեռնունայն արձակեց։ **54** Պաշտպան կանգնեցաւ իր Իսրայէլ ծառային՝ յիշելով իր ողորմութիւնը, **55** ինչպէս խօսած էր մեր

39 – Աւանդութեան համաձայն, Այն Քարիմ կոչուած քաղաքն է, երկու ժամ հեռու Երուսաղէմէն, դէպի արեւմուտք։

41 – Մարմնացած Բանը իր առաջին շնորհքները Մարիամի միջոցով կը բաշխէ։ Մանուկն Յովհաննէս ու Եղիսաբեթ կը լսեցին Սուրբ Հոգիով։ Յովհաննէս կը ճանչնայ Փրկիչը, եւ անկէ ստացած սրբաբար շնորհքին պարգեւներով կը գեղուի անոր հոգին։

հայրերուն՝ Աբրահամին եւ անոր սերունդին, յաւիտեան»:

56 Մարիամ չուրջ երեք ամիս կեցաւ Եղիսաբեթի մօտ, եւ իր տունը դարձաւ:

Ծնունդ եւ քլփատում Յովհաննէս Մկրտիչի

57 Եղիսաբեթի ծննդաբերելու ժամանակը հասաւ, եւ որդի մը ծնաւ: **58** Դրացիներն ու ազգականները, լսելով որ Տէրը մեծ ողորմութիւն ցոյց տուաւ անոր հանդէպ՝ կ'ուրախակցէին անոր հետ:

59 Ութերորդ օրը, եկան մանուկը թլփատելու. եւ կ'ուզէին հօրը անունով՝ **Զաքարիա** կոչել զայն: **60** Մայրը, խօսք առնելով՝ «Ո՛չ, ըսաւ, Յովհաննէս պիտի կոչուի»: **61** Անոնք ըսին. «Ազգականներուդ մէջ չկայ մէկը որ Յովհաննէս կոչուած ըլլայ»: **62** Եւ նշանացի կ'ակնարկէին հօրը՝ թէ ի՞նչպէս կ'ուզէ որ կոչուի մանուկը: **63** Անիկա տախտակ մը ուղեց ու վրան գրեց. «Յովհաննէս է անոր անունը»: ամէնքը զարմացան: **64** Իսկոյն **Զաքարիայի** բերանը բացուեցաւ ու լեզուն քակուեցաւ. կը խօսէր եւ կ'օրհնէր զԱստուած: **65** Վախ տիրեց բոլոր անոնց վրայ որ կը լսէին այս բաները եւ չուրջը կը բնակէին. եւ այս դէպքերը Հրէաստանի ամբողջ լեռնակողմը կը պատմուէին: **66** Եւ բոլոր լսողները իրենց սրտին մէջ կը պահէին ու կ'ըսէին. «Արդեօք ի՞նչ պիտի ըլլայ այս մանուկը»: Եւ Տիրոջ ձեռքը անոնց հետ էր:

Զաքարիայի օրհներգը

67 Իսկ **Զաքարիա**, անոր հայրը, Սուրբ Հոգիով լեցուեցաւ, մարգարէացաւ եւ ըսաւ.

68 «Օրհնեա՛լ ըլլայ Իսրայէլի Տէր Աստուածը, որ այցելեց մեզի եւ փրկեց իր ժողովուրդը, **69** եւ իր ծառային՝ **Դաւիթի** տունէն փրկութեան զօրութիւն մը յարոյց մեզի, **70** ինչպէս ասեո՞ք իր սուրբ մարգարէներուն բերնով խոստացած էր՝ **71** թէ մեր քչնամիներէն ու բոլոր մեզ ատողներու ձեռքէն պիտի ազատէ մեզ, **72** ողորմութիւն պիտի ընէ մեր հայրերուն, յիշելով իր սուրբ ուխտը, **73** այն երգումը զոր ըրած էր մեր հօր՝ **Աբրահամին**, **74** որով

մեր թշնամիներու ձեռքէն ազատած՝ **75** առանց երկիւղի, սրբութեամբ եւ արդարութեամբ, պիտի ծառայենք իրեն մեր կեանքին բոլոր օրերուն:

76 Իսկ դուն, մանո՛ւկ, Բարձրեալին մարգարէն պիտի կոչուիս, որովհետեւ Տիրոջ առջեւէն պիտի երթաս՝ **77** պատրաստելու համար անոր մամբաները, եւ ժողովուրդին տալու փրկութեան գիտութիւնը, **78** իրենց մեղքերու թողութեան համար, շնորհիւ մեր Աստուծոյ գթառատ ողորմութեան, որով արեգակը բարձունքէն այցելեց մեզի, **79** որպէսզի լուսաւորէ զանոնք՝ որ խաւարի ու մահուան ստուերներու մէջ կը նստէին, եւ ուղղէ մեր ոտքերը՝ խաղաղութեան ճամբուն վրայ»:

80 Մանուկը կ'աճէր ու կը զօրանար հոգիով, եւ անապատներու մէջ կը բնակէր, մինչեւ այն օրը՝ երբ Իսրայէլի երեւցաւ:

Յիսուսի ծնունդը

2 **1** Այդ օրերուն, Օգոստոս կեսարին կողմէ հրովարտակ մը ելաւ՝ բոլոր աշխարհը մարդահամար ընելու: **2** Այս առաջին մարդահամարը տեղի ունեցաւ՝ երբ Կիւրինիոս Ասորիքի վրայ կուսակալ էր: **3** Եւ ամէնքը կ'երթային արձանագրուելու, իւրաքանչիւրն իր քաղաքը: **4** Յովսէփ ալ, Դաւիթի տունէն եւ սերունդէն ըլլալով՝ ճամբայ ելաւ Գալիլեայի Նազարէթ քաղաքէն դէպի Հրէաստան, Դաւիթի քաղաքը, **5** որ Բեթղեհէմ կը կոչուի, արձանագրուելու համար Մարիամի հետ, որ իր նշանածն էր եւ յղի էր: **6** Երբ հոն հասան՝ Մարիամի ծննդաբերութեան ժամանակը եկաւ, **7** եւ ծնաւ իր անդրանիկ որդին, եւ խանձարուրով պատեց ու դրաւ մսուրի մէջ, որովհետեւ իրենց համար տեղ չկար իջեանին մէջ:

78 – Յիսուս Քրիստոսով, մարդկութեան համար, երկինքէն ծագած է հոգեւոր Արեգակ մը: Հիմն Կտակարանին մէջ արդէն գրուած է գալիք Մեսիային համար (Եսթ.-9, 1-2) Մագոյ լոյս, եւ Քրիստոս ինքնին Աշխարհի լոյսը կ'անուանէ ինքզինքը:

8 Այնտեղ հովիւներ կային, որոնք գիշերը, բացօթեայ, իրենց հօտերը կը պահպանէին: 9 Տիրոջ հրեշտակը երեւցաւ անոնց, եւ Տիրոջ փառքը ծագեցաւ անոնց վրայ ու սաստիկ վախցան: 10 Հրեշտակն ըսաւ անոնց. «Մի՛ վախնաք, ահա՛ ձեզի կ'աւետեմ մեծ ուրախութիւն մը, 11 որ բոլոր ժողովուրդին ուրախութիւնը պիտի ըլլայ: Որովհետեւ այսօր Դաւիթի քաղաքին մէջ Փրկիչ մը ծնաւ ձեզի, 12 որ Օծեալ Տէրն է: Եւ այս թող նշան ըլլայ ձեզի. մանուկ մը պիտի գտնէք խանձարուրով պատուած եւ մսուրի մէջ դրուած»:

13 Եւ յանկարծակի այդ հրեշտակին հետ երեւցաւ բազմութիւն մը երկնաւոր գօրքերու, որ կ'օրհնէին զԱստուած եւ կ'ըսէին.

14 «Փա՛ռք Աստուծոյ՝ բարձունքներուն մէջ, խաղաղութիւն երկրի վրայ եւ հաճութիւն մարդոց միջեւ»:

15 Երբ հրեշտակները երկինք վերացան՝ հովիւները ըսին իրարու. «Եկէ՛ք, երթանք մինչեւ Բեթղեհէմ, եւ տեսնենք թէ ի՛նչ է այս պատահածը զոր Տէրը ցոյց կու տայ մեզի»:

16 Եւ փութով գացին ու գտան Մարիամն ու Յովսէփը եւ մանուկը՝ մսուրի մէջ դրուած:

17 Այս տեսնելով, գիտցան թէ ինչ ըսուած էր իրենց՝ մանուկին մասին: 18 Եւ բոլոր անոնք որ կը լսէին՝ կը զարմանային հովիւներու պատմածներուն վրայ: 19 Իսկ Մարիամ, այս ամէնը կը պահէր եւ իր սրտին մէջ կը խորհէր անոնց վրայ: 20 Հովիւները դարձան, կը փառաւորէին ու կ'օրհնէին զԱստուած այն բոլոր բաներուն համար զոր լսեցին ու տեսան, ինչպէս ըսուած էր իրենց:

Թլփատում եւ ընծայում Յիսուսի

21 Երբ մանուկին թլփատումի ութ օրերը լրացան՝ անունը Յիսուս դրին, ինչպէս հրեշտակէն կոչուած էր, տակաւին որովայնին մէջ չլղացած:

Գլ. 2, 7 – «Անդրանիկ» բառը Սուրբ Գրքի լեզուով չունի մեր ընթացիկ լեզվին ունեցած սովորական իմաստը, հակադրութեամբ յետնածին կամ կրտսեր որդիին: Աւետարանիչը կ'իշխէ այս բացատրութեամբ մասնաւորապէս շեշտել, որ Մարիամի Որդիին վրայ եւս կատարուած են անդրանիկ գաւակներու մասին եղած օրէնքի բոլոր տրամադրութիւնները:

22 Եւ երբ, Մովսէսի օրէնքին համաձայն՝ լրացան սրբութեան օրերը, Երուսաղէմ տարին զայն՝ Տիրոջ ներկայացնելու համար, **23** ինչպէս գրուած էր Տիրոջ օրէնքին մէջ. «Ամէն արու անդրանիկ Տիրոջ պիտի նուիրուի, **24** եւ գոյգ մը տատրակ կամ աղանիի երկու ձագ ընծայ պիտի տրուի, Տիրոջ օրէնքին համաձայն»:

Սիմէոն ծերունիի օրհնութիւնը

25 Երուսաղէմի մէջ Սիմէոն անունով մարդ մը կար, արդար եւ երկիւղած, որ կը սպասէր Իսրայէլի միսիթարութեան. **26** անոր մէջ կը բնակէր Սուրբ Հոգին, որ իրեն յայտնած էր թէ պիտի չմեռնէր՝ մինչեւ տեսնէր Տիրոջ Օծեալը: **27** Ան, Սուրբ Հոգիէն մղուած՝ տաճար եկաւ, եւ երբ ծնողքը Յիսուս մանուկը բերին որպէսզի օրէնքին պատուէրը կատարեն անոր վրայ, **28** Սիմէոն գիրկն առաւ զայն, օրհնեց զԱստուած եւ ըսաւ.

29 «Ո՛վ Տէր, խաղաղութեամբ արձակէ՛ հիմա քու ծառադ, քու խօսքիդ համաձայն. **30** որովհետեւ աչքերս տեսան քու փրկութիւնդ, **31** զոր պատրաստեցիր բոլոր ժողովուրդներու առջեւ, **32** իբրեւ լոյս՝ լուսաւորելու համար հեթանոսները, եւ փառք՝ Իսրայէլի, քու ժողովուրդիդ»:

33 Հայրն ու մայրը զարմացած էին այս խօսքերուն վրայ, որ կ'ըսուէին Յիսուսի մասին: **34** Սիմէոն զանոնք ալ օրհնեց եւ ըսաւ անոր մօրը՝ Մարիամին. «Ահա՛ ասիկա շատերուն համար պիտի ըլլայ տապալումի եւ կանգնումի պատճառ Իսրայէլի մէջ, եւ հակառակութեան նշան: **35** Եւ քու սրտէդ սուր մը պիտի անցնի, ու այդպէս պիտի յայտնուին շատ սրտերու խորհուրդները»:

Աննա մարգարէուհին

36 Հոն էր Աննա մարգարէուհին, Փանուշի աղջիկը, Ասերի

22 – Մովսիսական օրէնքի համաձայն, մայր մը իր ծննդաբերութենէն ետք, եօթը օր անմաքուր կը համարուէր, եւ անկէ ետք ալ դեռ 30 օր ներուած չէր իրեն տունէ դուրս ելլել ու հրապարակաւ երեւնալ:

ազգատոհմէն, չատ յառաջացած տարիքով, որ կոռուսթենէն ետք՝ եօթը տարի ապրած էր ամուսինին հետ: **37** Ան ութսունչորս տարեկան այրի էր. տաճարէն բնաւ չէր հեռանար, այլ գիշեր ցերեկ կը ծառայէր Աստուծոյ, պահքով եւ աղօթքով: **38** Ինքն ալ նոյն պահուն հասնելով՝ շնորհակալ կ'ըլլար Տիրոջ եւ մանուկին մասին կը խօսէր ամէնուն հետ որ Երուսաղէմի փրկութեան կը սպասէին:

39 Երբ ամէն ինչ կատարեցին Տիրոջ օրէնքին համաձայն՝ վերադարձան Գալիլեա, իրենց քաղաքը՝ Նազարէթ: **40** Եւ մանուկը կ'աճէր ու կը զօրանար, լի իմաստութեամբ, եւ Աստուծոյ շնորհքը անոր վրան էր:

Յիսուս վարդապետներուն մէջ

41 Յիսուսի ծնողքը ամէն տարի, Զատիկի տօնին, Երուսաղէմ կ'երթային: **42** Երբ Յիսուս տասներկու տարեկան եղաւ, Երուսաղէմ ելան, տօնին սովորութեան համաձայն. **43** եւ երբ տօնական օրերը վերջացան, մինչ կը վերադառնային, Յիսուս մանուկը Երուսաղէմ մնաց, եւ ծնողքը չէին գիտեր: **44** Եւ կարծելով թէ ուղեկիցներուն հետ է՝ օրուան մը ճամբայ քայլեցին, յետոյ սկսան ազգականներու եւ ծանօթներու մէջ փնտռել զայն: **45** Եւ երբ չգտան՝ Երուսաղէմ վերադարձան զայն փնտռելու համար:

46 Եւ երեք օր վերջ՝ տաճարին մէջ գտան զինքը, որ վարդապետներու հետ նստած մտիկ կ'ընէր եւ հարցումներ կ'ուղղէր անոնց, **47** եւ բոլոր լսողները կը զարմանային անոր իմաստութեան եւ տուած պատասխաններուն վրայ: **48** Երբ զինքը տեսան՝ զարմացան, եւ մայրը ըսաւ անոր. «Որդեա՛կ, այս ի՞նչ ըրիր մեզի այսպէս. ահա՛ւասիկ, հայրդ եւ ես մտահոգ էինք եւ քեզ կը

41 – Ամէն Իսրայէլացի պարտաւոր էր, իր տասներկուերորդ տարիքը լրացնելէ ետք, երեք գլխաւոր – Զատիկի, Պենտեկոստէի ու Տաղաւարանաց – տօներուն Երուսաղէմ երթալ:

42 – Տասներկու տարեկան հրեայ տղան օրէնքի որդի, այսինքն՝ անոր պատւիրաններուն ենթակայ կ'ըլլար:

փնտռէինք»։ 49 Յիսուս պատասխանեց. «Ինչո՞ւ կը փնտռէիք զիս, չէի՞ք գիտեր որ ես Հօրս տունը պէտք է ըլլամ»։ 50 Բայց անոնք չհասկցան այդ խօսքը որ ըսաւ իրենց։

51 Անոնց հետ իջաւ եւ Նազարեթ գնաց, եւ անոնց հնազանդ էր։ Եւ անոր մայրը այս բոլորը իր սրտին մէջ կը պահէր։ 52 Իսկ Յիսուս կը զարգանար իմաստութեամբ, հասակով եւ շնորհքով՝ Աստուծոյ եւ մարդոց առջեւ։

Յովհաննէս Մկրտիչի քարոզութիւնը

Մտք 3, 1–12. Մրկ 1, 1–8 Յովհ 1, 19–28

3 1 Տիբերիոս Կեսարի կայսրութեան տասնհինգերորդ տարին, երբ Պոնտացի Պիղատոս Հրէաստանի կուսակալ էր, Հերովդէս՝ Գալիլեայի չորրորդապետ, անոր եղբայրը Փիլիպպոս՝ Իսուրացիներու եւ Տրաքոնացիներու աշխարհին չորրորդապետ, 2 Աննայի եւ Կայիափայի քահանայապետութեան օրով, Աստուած խօսեցաւ Զաքարիայի որդիին՝ Յովհաննէսի հետ, անապատին մէջ։ 3 Եւ ան եկաւ Յորդանանի բոլոր շրջակայքը՝ ապաշխարութեան մկրտութիւնը քարոզելով մեղքերու թողութեան համար, 4 ինչպէս որ գրուած էր Եսայի մարգարէին պատգամներու գրքին մէջ։

«Ահա՛ ձայնն անոր որ անապատին մէջ կը գոչէ. պատրաստեցե՛ք

49 – Εν τοῖς τοῦ Πατρός μου εἶναι կրնայ նշանակել տեղական իմաստով՝ ըլլալ Հօրս տան մէջ, կամ բարոյական իմաստով՝ ըլլալ իմ Հօրս վերաբերեալ գործերուն մէջ։ Առաջին իմաստի համաձայն եղած կը գտնենք Աւետարանի ասորեբէն թարգմանութիւնը, որուն հետեւողութեամբ նաեւ մեր գրաբար թարգմանութիւնը։ Յիսուս ըսել ուզած կ'ըլլայ. ինչո՞ւ մտայոյզ եղած կը փնտռէք զիս. չէ՞ք գիտեր, որ ես իմ Հօրս տունը պէտք էի ըլլալ։ Վուրգատան բարոյական իմաստով առած ու թարգմանած է Քրիստոսի այս խօսքը։

51 – Մարմնացեալ Բանն իր երկրաւոր կեանքին անցուց խոնարհութեամբ ու հնազանդութեամբ։ Եւ որովհետեւ մարդկութեան մեծագոյն մասը իր ձեռքի աշխատութեամբն է որ կ'ապրի, ուզեց Փրկիչը, որ աշխատամբը նուիրականանայ իր օրինակովը։

Տիրոջ փանապարհը եւ հարթեցէ՛ք անոր շաւիղները: **5** Բոլո՛ր ձորերը պիտի լեցունին եւ բոլո՛ր լեռներն ու բլուրները պիտի խոնարհին. դժուարին մաւրաները պիտի դիւրանան եւ խորտուրորտ եղողները հարթ պիտի դառնան. **6** եւ ամէն մարդ պիտի տեսնէ Աստուծոյ փրկութիւնը»:

7 Ան կ'ըսէր ժողովուրդին որ իրմէ մկրտուելու կու գար. «Իժե-
րո՛ւ ձագեր, ո՞վ սորվեցուց ձեզի փախչիլ մօտալուտ բարկութե-
նէն: **8** Այսուհետեւ ապաշխարութեան արժանի պտուղ տուէ՛ք, եւ
մի՛ սկսիք ըսել՝ թէ մեր հայրը Աբրահամն է. որովհետեւ կ'ըսեմ ձե-
զի, Աստուած կարող է այս քարերէն անգամ Աբրահամի որդիներ
հանել: **9** Բայց այլեւս կացի՛նը ծառերուն արմատին դրուած է.
ամէն ծառ, որ բարի պտուղ չի տար՝ կը կտրուի եւ կրակ կը նետ-
ւի»: **10** «Ուրեմն ի՞նչ ընելու ենք», հարցուց ժողովուրդը: **11** Յով-
հաննէս պատասխանեց անոնց. «Ով որ երկու զգեստ ունի՝ թող
մէկը չունեցողին տայ, եւ նոյնը ընէ՝ ով որ կերակուր ունի»:
12 Մաքսաւորներն ալ եկան մկրտուելու եւ ըսին. «Վարդապետ,
մենք ի՞նչ ընելու ենք»: **13** Պատասխանեց. «Մի՛ պահանջէք աւելի
քան ինչ որ ձեզի արտօնուած է»: **14** Ձինուորներ ալ կը հարցնէին
ու կ'ըսէին. «Իսկ մե՛նք ինչ պէտք է ընենք»: Անոնց ալ ըսաւ.
«Մարդ մի՛ հարչարէք եւ մի՛ գրպարտէք, գոհացէ՛ք ձեր թոշակով»:

15 Մինչ ժողովուրդը ակնկալութեան մէջ էր ու սրտին մէջ կը
խորհէր Յովհաննէսի մասին՝ թէ արդեօք ի՞նքն է Քրիստոսը:
16 Յովհաննէս ամէնուն ըսաւ. «Ես կը մկրտեմ ձեզ ջուրով, բայց
կու գայ ինծմէ՛ աւելի զօրաւորը, որուն կօչիկներուն կապերը քա-
կելու արժանի չեմ. ա՛ն պիտի մկրտէ ձեզ Սուրբ Հոգիով եւ կրա-

Գլ. 3, 13 – Յովնը՝ «Ձեզի սահմանուածէն աւելի բան մը մի՛ պահանջէք»:

16 – Յովհաննէսի ձեռնով մկրտուող անձերը պարտաւոր էին իրենց գործած մեղքերուն վրայ սրտանց ցաւի ու փափաքի մերժման եւս մաքրուիլ մեղքին թողութեան: – Կրակը Սուրբ Հոգւոյն զօրութիւնն է, որ մերժուստ կը վառէ մարդը, կը մաքրէ ու կը սրբացնէ: Տեսանելի կերպով տեղի ունեցաւ այս կրակը փրիստոնէական առաջին Պեմտեկոստէի օրը (Հոգեգալուստ), անտեսանելի կերպով կը կրկնուի ան՝ Մկրտութեան սուրբ աւազանի մէջ ու Դրոշմի սուրբ խորհուրդի ժամանակ:

կով: **17** Ան ձեռքն առած է ցորենը բաժնելու գործիքը՝ կալը մաքրելու, ցորենը շտամարանին մէջ ժողովելու եւ յարդն ալ անշէջ կրակով այրելու համար»: **18** Այսպէս եւ նման շատ յորդորներով կը քարոզէր ժողովուրդին:

19 Բայց Հերովդէս չորրորդապետը, որ կը յանդիմանուէր Յովհաննէսէն՝ իր եղբօր կնոջ, Հերովդիայի, եւ իր գործած չարիքներուն համար, **20** բոլոր ոճիրներուն վրայ մէկ հատ ալ աւելցուց՝ բանտարկելով Յովհաննէսը:

Յիսուսի մկրտութիւնը եւ ազգացուցակը

Մտք 3, 1–17. Մրկ 1, 9–11

21 Երբ ամբողջ ժողովուրդը մկրտուեցաւ, եւ Յիսուս ալ մկրտուեցաւ ու սկսաւ աղօթել, երկինքը բացուեցաւ, **22** եւ Սուրբ Հոգին, մարմնաւոր կերպարանքով, աղաւնիի նման անոր վրայ իջաւ. եւ երկինքէն ձայն մը եկաւ որ կ'ըսէր. «Դուն ես իմ սիրելի Որդիս, քեզի հանեցայ»:

23 Երբ Յիսուս սկսաւ քարոզութիւնը, շուրջ երեսուն տարեկան էր, ինչպէս կը կարծուէր, որդին էր Յովսէփի՝ որդի Յակոբի, որդի Հեղինն, որդի Մատթատին, **24** որդի Ղեւիին, որդի Մեղքիին, որդի Յաննէին, որդի Յովսէփին, որդի Մատաթիային, **25** որդի Ամովսին, որդի Նաւումին, որդի էսդիին, որդի Նանգէին, **26** որդի Մաաթին, որդի Մատաթիային, որդի Սեմէիին, որդի Յովսէփին, որդի Յովգային,

27 որդի Յովանային, որդի Բէսային, որդի Զորոբաբելին, որդի Սաղաթիէլին, որդի Ներինն, **28** որդի Մեղքիին, որդի Ադիին, որդի Կովսամին, **29** որդի Ելմադամին, որդի Էրին, որդի Յեսուին,

17 – Այստեղ Ս. Յովհաննէս՝ Քրիստոսի դատաւորական իշխանութիւնը կ'ակնարկէ: Կալը մախ հրեայ ժողովուրդն է, իսկ ընդարձակ մտքով՝ բոլոր աշխարհը:

23 – «Որդի Յովսէփայ». Մատթէոսի քով Ս. Յովսէփի հայրը Յակոբ կոչուած է, իսկ Ղուկասի քով՝ Հեղի: Ըստ Ս. Օգոստինոսի, Յովսէփ բնական որդին էր Յակոբի, եւ յետոյ որդեգրուած Հեղիէ: Այս իմաստով անուանուած էր ան Հեղիի որդի:

որդի Եղեազարին, որդի Յովրամին, **30** որդի Մատթատին, որդի Ղեւիին, որդի Սիմէոնին, որդի Յովդային, որդի Յովսէփին, որդի Յովնամին, որդի Եղիակիմին, **31** որդի Մեղեային, որդի Մեննիին, որդի Մատտաթին, որդի Նաթանին, որդի Դաւթին,

32 որդի Յեսսէին, որդի Ուլբեղին, որդի Բոյոսին, որդի Սաղմոնին, որդի Նաասոնին, որդի Ամինադաբին, **33** որդի Արամին, որդի Ազմիին, որդի Առնիին, որդի Եսրոմին, որդի Փարէսին, **34** որդի Յովդային, որդի Յակոբին, որդի Իսահակին, որդի Աբրահամին,

որդի Թառային, **35** որդի Նաքովրին, որդի Սերուքին, որդի Ռազաւին, որդի Փաղեկին, որդի Եբերին, որդի Սաղային, **36** որդի Կայնանին, որդի Արփաքսադին, որդի Սեմին, որդի Նոյին, որդի Ղամէքին, **37** որդի Մաթուսաղային, որդի Ենովքին, որդի Յարեղին, որդի Մաղաղիէլին, որդի Կայնանին, որդի Ենովսին, **38** որդի Սեթին, որդի Ադամին, որդի Աստուծոյ:

Յիսուսի փորձութիւնը

Մտթ 4, 1-11. Մրկ 1, 12-13

4 **1** Յիսուս, լի Սուրբ Հոգիով, դարձաւ Յորդանանէն եւ Հոգիէն առաջնորդուեցաւ անապատ, **2** ուր քառասուն օր փորձուեցաւ սատանայէն. այդ օրերուն՝ ոչ կերաւ ոչ ալ խմեց, եւ երբ անցան այդ օրերը՝ անօթեցաւ:

3 Այն ատեն սատանան ըսաւ Յիսուսին. «Եթէ Աստուծոյ Որդի ես՝ ըսէ՛ այդ քարին որ հաց ըլլայ»: **4** Յիսուս պատասխանեց. «Գրուած է թէ մարդս միայն հացով չ'ապրիր, այլ՝ Աստուծոյ ամէն իստով»:

5 Ապա բարձր լեռ մը հանելով զինքը՝ մէկ ականարկով ցոյց տուաւ աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները, եւ ըսաւ անոր. **6** «Քեզի պիտի տամ այս բոլոր իշխանութիւնը եւ անոնց փառքը, որովհետեւ ինծի տրուած է եւ ես կու տամ որուն որ կ'ուզեմ»:

7 Ուստի, եթէ առջեւ իյնաս ու երկրպագես՝ այս բոլորը քու կը

պիտի ըլլայ»։ **8 Յիսուս պատասխանեց.** «Գրուած է. Տէր Աստուծոյդ պիտի երկրպագես, եւ Ամոր միայն պիտի ծառայես»։

9 Եւ տարաւ զինքը Երուսաղէմ ու տաճարին աշտարակին վրայ կեցուց, եւ ըսաւ. «**Եթէ Աստուծոյ Որդին ես՝ ինքզինքդ ասկէ վար նետէ.** **10 որովհետեւ գրուած է թէ** իր երեշտակներուն պատուիրած է քեզի համար որ պահպանեն քեզ, **11** եւ իրենց ձեռքերուն վրայ բռնեն քեզ, որպէսզի ոտքդ քարի չզարնես»։

12 Յիսուս պատասխանեց. «Ըսուած է որ քու Տէր Աստուծոյ պիտի չփորձես»։ **13 Սատանան, աւարտելէ ետք իր բոլոր փորձութիւնները, ժամանակ մը անկէ հեռու մնաց**։

Սկիզբ Յիսուսի քարոզութեան

Մտք 4, 12-17. Մրկ 1, 14-15

14 Յիսուս, Հոգիին զօրութեամբ, դարձաւ Գալիլեա, եւ իր համբաւը տարածուեցաւ զաւառին ամէն կողմերը։ **15 Ան կ'ուսուցանէր անոնց ժողովարաններուն մէջ, ամէնէն փառաւորուելով**։

Յիսուս Նազարէթի մէջ

Մտք 13, 53-58. Մրկ 6, 1-6

16 Եկաւ Նազարէթ, ուր սնած էր, եւ իր սովորութեան համաձայն՝ չաբաթ օրը ժողովարան մտաւ։ **17 Եւ իրեն տուին Եսայի մարգարէին գիրքը, եւ ելաւ կարդալու. երբ գիրքը բացաւ՝ գտաւ այն տեղը ուր գրուած էր.**

18 «Տիրոջ հոգին իմ վրաս է, ասոր համար իսկ օծեց զիս եւ զրկեց՝ աղփատներուն աւետարանելու, սրտաբեկ հոգիները բժշկելու, **19** գերիներուն ազատութիւն եւ կոյրներուն տեսութիւն քարոզելու, հարըստահարուածները ազատ արձակելու, եւ Տիրոջ շնորհաբեր տարին հռչակելու»։ **20 Եւ գիրքը փակելով՝ պաշտօնեային տուաւ ու նստաւ. եւ ժողովարանին մէջ գտնուողներուն բոլորին աչքերը անոր վրայ սեւեռած էին**։ **21 Եւ սկսաւ ըսել անոնց.** «Այս գրութիւնը զոր ձեր ականջներով լսեցիք՝ այսօր կատարուեցաւ»։ **22 Եւ ամէնքը կը վկայէին ու կը զարմանային այն շնորհալի խօսքերուն**

վրայ, որ կ'ելլէին անոր բերնէն, ու կ'ըսէին. **23** «Ասիկա Յովսէփի որդին չէ^օ»: Յիսուս ըսաւ անոնց. «Անշուշտ ինծի պիտի ուղղէք այս առածը. Բժիշկ, ինքզինքդ բժշկէ. ինչ որ ըրիր Կափառնառումի մէջ, ինչպէս լսեցինք, հո՛ւս, քու հայրենիքիդ մէջ ալ ըրէ»: **24** Եւ աւելցուց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. չկայ մարգարէ մը որ իր հայրենիքին մէջ ընդունելի ըլլայ: **25** Արդարեւ կ'ըսեմ ձեզի, շատ այրինքը կային Եղիայի օրով՝ Իսրայէլի մէջ, երբ երկինքը փակուեցաւ երեք տարի ու վեց ամիս եւ մեծ սով եղաւ ամբողջ երկրին մէջ. **26** եւ սակայն անոնցմէ ո՛չ մէկուն ղրկուեցաւ Եղիա, բայց միայն Սիդոնի Սարեփա ֆաղափին մէջ ապրող այրի կնոջ մը: **27** Նմանապէս շատ բորոտներ կային Իսրայէլի մէջ Եղիսէ մարգարէին օրով, եւ սակայն անոնցմէ ո՛չ մէկը մաքրուեցաւ, բացի Նէեման ասորիէն միայն»:

28 Այս խօսքերը լսելով, Ժողովարանի մէջ եղողները ամէնքն ալ բարկութեամբ լեցուեցան, **29** եւ ոտքի ելլելով՝ քաղաքէն դուրս հանեցին զինքը, տարին մինչեւ լերան գագաթը՝ որուն վրայ շինուած էր իրենց քաղաքը, որպէսզի գահալէծ ընեն զինքը: **30** Բայց Յիսուս, անոնց մէջէն անցնելով՝ գնաց:

Դիւաքարին քօշկուքիւնը

Մրկ 1, 21 – 28

31 Եւ իջաւ Գալիլեայի Կափառնառում քաղաքը. եւ չաբաթ օրերը կը սորվեցնէր անոնց: **32** Եւ կը զարմանային անոր վարդապետութեան վրայ, որովհետեւ հեղինակութեամբ լի էր անոր խօսքը:

33 Ժողովարանին մէջ մարդ մը կար որ պիղծ դեւ ունէր. եւ բարձրաձայն աղաղակեց ու ըսաւ. **34** «Թո՛յլ տուր, ի՞նչ ունիս մեզի հետ, Յիսո՛ւս Նազովրեցի. մեզ կորուստի մատնելո՞ւ եկար. զիտենք թէ ո՛վ ես դուն. Աստուծոյ Սո՛ւրբը»: **35** Յիսուս սաստեց անոր եւ ըսաւ. «Պապանձէ՛ ու ելիր ատկէ»: Դեւը անոնց առջեւ գե-

Գլ. 4, 24 – Ինչպէս երբեմն Եղիա եւ Եղիսէ, իրենց հայրենակիցներուն քով հաւատք չգտնելով՝ հրաշք չգործեցին անոնց առջեւ, նոյնպէս նաեւ Յիսուս, իր հայրենի ֆաղափին մէջ, չուզեց հրաշք գործել:

տին զարկաւ զայն եւ առանց անոր վնասելու՝ ելաւ: **36** Ամէնքը զարմացան. իրարու հետ կը խօսէին ու կ'ըսէին. «Այս ի՞նչ խօսք է. իշխանութեամբ եւ զօրութեամբ կը սաստէ պիղծ դեւերուն՝ եւ կ'ելլեն»: **37** Եւ անոր համբաւը կը տարածուէր ամէն տեղ, գաւառին շուրջը:

Պետրոսի զոգանչին բժշկութիւնը

38 Յիսուս, ժողովարանէն ելլելով՝ Սիմոնի տունը մտաւ. Սիմոնի զոքանչը բարձր ջերմով կը տառապէր, եւ անոր մասին աղաչեցին Յիսուսի. **39** անոր քովը գնաց, սաստեց ջերմին, եւ ջերմը թողուց զայն. եւ իսկոյն ոտքի ելլելով՝ սկսաւ սպասարկել անոնց:

40 Եւ արեւը մարը մտնելու ատեն, ամէն անոնք որ զանազան ցաւերով տանջուող հիւանդներ ունէին, անոր կը բերէին. եւ Յիսուս անոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ ձեռքը կը դնէր ու կը բժշկէր:

41 Շատերէն ալ դեւերը կ'ելլէին, կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. դո՛ւն ես Աստուծոյ Որդին. եւ ան կը սաստէր ու չէր թողուր որ խօսին. որովհետեւ գիտէին թէ ան Քրիստոսն է:

Յիսուս կ'անցնի Հրէաստան

Մրկ 1, 35-39

42 Իսկ առաւօտուն, ելաւ ամալի տեղ մը գնաց, մինչ ժողովուրդը զինքը կը փնտռէր. մինչեւ քովը գացին եւ չէին թողուր որ իրենցմէ հեռանայ: **43** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ուրիշ քաղաքներու ալ պէտք է աւետարանեմ Աստուծոյ արքայութիւնը, որովհետեւ ատո՛ր համար զրկուած եմ»: **44** Եւ կը քարոզէր Գալիլեայի ժողովարաններուն մէջ:

Առաջին չորս առաքեալները կը կանչուին

Մտք 4, 18-22. Մրկ 1, 16-20

5 **1** Մինչդեռ ժողովուրդը իր շուրջը կը խռնուէր Աստուծոյ խօսքը լսելու համար, Յիսուս, որ Գեննեսարեթի ծովակին ափին կանգնած էր, **2** տեսաւ երկու նաւակներ որ ծովեզեր-

քը կեցած էին եւ ձկնորսները՝ որ անոնցմէ դուրս ելած, ուռկանները կը լուսային: **3** Մտաւ նաւակներէն մէկուն մէջ, որ Սիմէոնինն էր, եւ խնդրեց անկէ որ ցամաքէն քիչ մը հեռացնէ. նստաւ եւ նաւակին մէջէն կը սորվեցնէր ժողովուրդին:

4 Երբ քարոզելէն դադրեցաւ՝ ըսաւ Սիմոնին. «*Խո՛րը տար նաւակը եւ ուռկանները նետեցէք որսալու համար*»: **5** «*Վարդապէ՛տ, ըսաւ Սիմոն, բոլոր գիշերը աշխատեցանք եւ բան չբռնեցինք. բայց քո՛ւ խօսքիդ համար՝ ուռկանները կը նետենք*»: **6** Երբ ըրին այդպէս՝ ձուկերու բազմութիւն մը բռնեցին, այնքան՝ որ ուռկանները կը պատռտէին: **7** Եւ նշան ըրին միւս նաւակի որսակից ընկերներուն՝ որ գան իրենց օգնեն. եկան եւ լեցուցին երկու նաւակներն ալ՝ ընկղմելու աստիճան:

8 Երբ Սիմոն Պետրոս ասիկա տեսաւ, եկաւ, Յիսուսի ոտքն ինկաւ եւ ըսաւ. «*Հեռացի՛ր ինձմէ, Տէ՛ր, որովհետեւ ես մեղաւոր մարդ մըն եմ*»: **9** Որովհետեւ վախը պատեց զինքը եւ բոլոր իրեն հետ եղողները՝ իրենց որսացած ձուկերուն պատճառով. **10** նոյնպէս՝ Զեբեդէոսի որդիները, Յակոբոս եւ Յովհաննէս, որ Սիմոնի որսակիցներն էին: Յիսուս ըսաւ Սիմոնին. «*Մի վախճար, այսուհետեւ մարդիկ պիտի որսաս՝ կեանքի համար*»: **11** Եւ անոնք նաւակը ցամաք հանելով՝ ամէն բան թողուցին ու Յիսուսի ետեւէն գացին:

Բորոտին քժշկութիւնը

Մտք 8, 1-4. Մրկ 1, 40-45

12 Եւ երբ քաղաքներէն մէկուն մէջ կը գտնուէր, բորոտութենէ վարակուած մարդ մը, Յիսուսը տեսնելով՝ երեսն ի վար գետին ինկաւ, աղաչեց եւ ըսաւ. «*Տէ՛ր, եթէ ուզես՝ կրնաս զիս մաքրել*»: **13** Յիսուս ձեռքը երկարեց, դպաւ անոր եւ ըսաւ. «*Կ'ուզե՛մ, մաքրուէ՛*». եւ իսկոյն բորոտութիւնը անհետացաւ վրայէն: **14** Ապա պատուիրեց եւ ըսաւ անոր. «*Մարդու մի՛ ըսեր, այլ գնա՛, ինք*

Գլ. 5, 3 – Սիմոնի մաւակը՝ Եկեղեցին է. Պետրոս ղեկավարն է ամոր: Ուր Պետրոս է՝ հոն է Եկեղեցին:

զինքդ քահանային ցոյց տուր, եւ սրբուած ըլլալուդ համար՝ Մովսէսի պատուիրած նուէրը տո՛ւր, իբրեւ վկայութիւն անոնց:

15 Բայց Յիսուսի համբաւը երթալով կը տարածուէր եւ շատ ժողովուրդ կը հաւաքուէր, զայն լսելու եւ իրենց հիւանդութիւններէն բժշկուելու համար: **16** Իսկ ինքը ամայի տեղեր առանձնացաւ՝ աղօթելու համար:

Անդամալոյծին բժշկութիւնը

Մտք 9, 1-8. Մրկ 2, 1-12

17 Օր մը, երբ կը սորվեցնէր՝ շուրջը նստած էին փարիսեցիները եւ օրէնքի վարդապետները, որոնք հաւաքուած էին Գալիլեայի եւ Հրէաստանի բոլոր քաղաքներէն ու Երուսաղէմէն. եւ Տիրոջ գօրութիւնն իր վրայ էր՝ որպէսզի բժշկութիւն կատարէ:

18 Եւ ահա քանի մը մարդիկ անդամալոյծ մը բերին մահիճով միասին եւ կը ջանային ներս մտցնել ու Յիսուսին առջեւ դնել: **19** Եւ երբ ամբոխին պատճառով չկրցան կերպ մը գտնել զայն ներս մտցնելու համար, տանիք ելան եւ առաստաղէն վար կախեցին զայն եւ մահիճով միասին իջեցուցին մէջտեղը, Յիսուսին առջեւ: **20** Եւ տեսնելով անոնց հաւատքը՝ ըսաւ անոր. «Ո՛վ մարդ, ներած են քու մեղքերդ»:

21 Դպիրներն ու փարիսեցիներ սկսան խորհիլ եւ ըսել. «Ո՞վ է ասիկա, որ հայհոյութիւն կ'ըսէ. Աստուծմէ զատ ո՞վ կրնայ մեղքերը ներել»: **22** Յիսուս, իմանալով անոնց մտածումները, խօսքը անոնց ուղղեց եւ ըսաւ. «Ի՞նչ կը խորհիք ձեր սրտին մէջ. **23** ո՞րը աւելի դիւրին է. ըսել Քու մեղքերդ ներուած են, թէ ըսել՝ Ելի՛ր եւ քալէ՛: **24** Բայց որպէսզի գիտնաք թէ Մարդու Որդին իշխանութիւն ունի երկրիս վրայ մեղքերը ներելու, «Քեզի՛ կ'ըսեմ, ըսաւ Յիսուս անդամալոյծին, ելի՛ր, ա՛ռ մահիճդ եւ տունդ գնա»: **25** Եւ անիկա իսկոյն ելաւ ամէնուն առջեւ, առաւ մահիճը որուն վրայ պառկած էր եւ գնաց իր տունը, փառք տալով Աստուծոյ: **26** Ամէնքը զարմացան ու փառք կու տային Աստուծոյ, եւ վախով լեցուած կ'ըսէին. «Զարմանալի բաներ տեսանք այսօր»:

Մատթեոս առաքնալիմ կոչումը

Մտք 9, 9-12. Մրկ 2, 13-17

27 Անկէ վերջ Յիսուս դուրս ելաւ, եւ տեսնելով Ղեւի անունով մաքսաւոր մը, որ նստած էր մաքսատան մէջ, ըսաւ անոր. «Հետեւէ՛ ինծի»: **28** Եւ ան, ամէն բան ձգած՝ ոտքի ելաւ եւ անոր ետեւէն գնաց:

29 Ղեւի, իր տան մէջ մեծ ընդունելութիւն մը տուաւ Յիսուսին, եւ բազմաթիւ մաքսաւորներ եւ ուրիշ շատեր սեղանակից էին: **30** Իսկ փարիսեցիներն ու անոնց դպիրները կը տրտնջէին իրեն դէմ իր աշակերտներուն առջեւ՝ ըսելով. «Ինչո՞ւ մաքսաւորներուն ու մեղաւորներուն հետ կ'ուտէք եւ կը խմէք»: **31** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Առողջները բժիշկի պէտք չունին, այլ՝ հիւանդները: **32** Եւ ես չեմ եկած ապաշխարութեան կանչելու արդարները, այլ՝ մեղաւորները»:

Վէճ՝ ծովապահուքեան մասին

Մտք 9, 14-17. Մրկ 2, 18-22

33 Անոնք ըսին Յիսուսի. «Ինչո՞ւ Յովհաննէսին աշակերտները ստէպ ծոմ կը պահեն եւ աղօթքներ կ'ընեն, ինչպէս նաեւ փարիսեցիները, իսկ քու աշակերտներդ կ'ուտեն ու կը խմեն»: **34** Յիսուս պատասխանեց. «Միթէ՞ կրնա՞ք ծոմ պահել տալ հարսնեւորներուն, երբ փեսան իրենց հետ է. **35** պիտի գան օրեր՝ երբ փեսան իրենցմէ պիտի վերցուի. ա՛յն ատեն անոնք ծոմ կը պահեն»:

36 Առաւ մըն ալ ըսաւ անոնց. «Ոչ ոք նոր զգեստէն կտոր մը պատռելով՝ հին զգեստին վրայ կը դնէ, որովհետեւ թէ՛ նորը կը պատռուի թէ՛ նորէն առնուած կտորը հինին չի՛ յարմարիր: **37** Եւ ոչ ոք նոր գինին հին տիկերու մէջ կը լեցնէ. ապա թէ՛ ոչ՝ նոր գինին կը պայթեցնէ հին տիկերը, ինքը կը թափի եւ տիկերն ալ կը փձանան: **38** Այլ նոր գինին՝ նոր տիկերու մէջ լեցնելու է եւ երկուքն ալ կը պահուին: **39** Եւ ո՛չ ոք հին գինին խմելէ վերջ՝ նորը կ'ուզէ, որովհետեւ պիտի ըսէ թէ հինը աւելի քաղցր է»:

ԲԺՇԿՈՒԹԻՆՆԵՐ շԱՐԱԹ ՕՐՈՎ

Մտք 12, 1-8. Մրկ 2, 23-28

Մտք 12, 9-14. Մրկ 3, 1-6

6 **1** Շաբաթ օր մը, արտերուն մէջէն անցնելու ատեն, Յիսուսի աշակերտները հասկ կը փրցնէին եւ մանրելով իրենց ափին մէջ՝ կ'ուտէին: **2** Փարիսեցիներէն ոմանք ըսին. «Ինչո՞ւ կ'ընէք բան մը՝ որ թոյլ տրուած չէ ընել շաբաթ օրը»: **3** Յիսուս պատասխանեց. «Կարդացած չէ՞ք Դաւիթի ըրածը, երբ անօթեցաւ ինքը եւ իրեն հետ եղողները. **4** ինչպէս մտաւ Աստուծոյ տունը եւ առաջաւորութեան հացը կերաւ եւ տուաւ անոնց՝ որ իրեն հետ էին, մինչ՝ քահանաներէն զատ ո՛չ ոք կրնար ուտել»: **5** Եւ աւելցուց. «Մարդու Որդին՝ շաբաթին ալ տէրն է»:

6 Եւ ուրիշ շաբաթ օր մը, ժողովարան մտնելով, սկսաւ սորվեցընել. այնտեղ մարդ մը կար, որուն աջ ձեռքը դօսացած էր: **7** Եւ դպիրներն ու փարիսեցիները զինքը կը դիտէին՝ տեսնելու համար թէ պիտի բժշկէ՞ շաբաթ օրով, որպէսզի վրան չարախօսութիւն ընելու պատրուակ գտնեն: **8** Իսկ ինքը, ճանչնալով անոնց մտածումները՝ ըսաւ դօսացած ձեռքով մարդուն. «Ելի՛ր, մէջտեղ եկուր»: Եւ ան ոտքի ելաւ ու կանգնեցաւ: **9** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ձեզի բան մը հարցնեմ. ի՞նչ թոյլ տրուած է ընել՝ շաբաթ օրը, բարե՞րի՞ք գործել՝ թէ՛ չարիք, կեա՞նք մը փրկել՝ թէ՛ կորսնցնել»: **10** Եւ զայրագին չուրջը ամէնուն նայելով՝ ըսաւ մարդուն. «Երկարէ՛ ձեռքդ»: Եւ ան երկարեց ու ձեռքը առողջացաւ միւսին նման: **11** Անոնք կատաղութեամբ լեցուեցան եւ իրարու հետ կը խօսէին՝ թէ ի՞նչ կրնան ընել Յիսուսին:

Գլ. 6, 1 – Երկրորդ առաջին շաբաթ օրը Զատիկի շաբթուան յաջորդող երկրորդ շաբաթն է:

7 – Գրաբար թարգմանութեան «սպասէին»ը ո՛չ թէ սպասել, այլ՝ լրտեսել կը նշանակէ:

Առաքելներու ընտրութիւնը

Մտք 10, 1-4. Մրկ 3, 13-19

12 Այդ օրերուն՝ Յիսուս լեռ ելաւ աղօթելու եւ բոլոր գիշերը անցուց աղօթելով Աստուծոյ։ **13** Երբ առաւօտ եղաւ՝ կանչեց իր աշակերտները եւ անոնցմէ տասներկու հոգի ընտրեց եւ զանոնք առաքեալ կոչեց։ **14** Սիմոնը՝ զոր Պետրոս անուանեց, եւ անոր եղբայրը՝ Անդրէաս, Յակոբոս եւ Յովհաննէս, **15** Փիլիպպոս եւ Բարթողիմէոս, Մատթէոս եւ Թոմաս, Յակոբոս Ալփեան եւ Սիմոն՝ նախանձախոյզ կոչուածը, **16** Յուդա՝ Յակոբի որդին եւ Յուդա Իսկարիովտացին՝ որ մատնիչ եղաւ։

Բազմութիւնները կը հետեւին Յիսուսի

Մտք 4, 24-25. Մրկ 3, 7-14

17 Եւ անոնց հետ իջնելով՝ տափարակ տեղ մը կեցաւ իր աշակերտներու խումբին եւ բազմաթիւ ամբոխին հետ, **18** որոնք եկած էին Հրէաստանէն, Երուսաղէմէն, Տիւրոսի եւ Սիդոնի ծովեզերքէն, զինքը լսելու եւ իրենց հիւանդութիւններէն բժշկուելու համար. եւ պիղծ դեւերէն տառապողները կը բժշկուէին։ **19** Եւ բոլոր ժողովուրդը կ'ուզէր Յիսուսին դպչիլ, որովհետեւ զօրութիւն մը կ'եյլէր անկէ եւ կը բժշկէր ամէնքը։

Երանութիւնները

Մտք 5, 3-12

20 Եւ ան, իր աչքերը դէպի աշակերտները բարձրացնելով, ըսաւ․

Երանի՛ ձեզի՝ որ աղքատ էք հոգիով, որովհետեւ ձե՛րն է Աստուծոյ արքայութիւնը։

21 Երանի՛ ձեզի՝ որ անօթի էք հիմա, որովհետեւ պիտի յազենաք։

12 – Քրիստոսի օրինակին համաձայն, Եկեղեցին կը պատուիրէ իր հաւատացեալներուն՝ խնդրել Աստուծմէ, որ արժանաւոր քահանաներ տայ իր Եկեղեցիին։

Երանի՛ ձեզի՝ որ կու լաք հիմա, որովհետեւ պիտի խնդաք:

22 Երանի՛ ձեզի՝ երբ մարդիկ ատեն ձեզ ու վռնտեն եւ նախատեն, եւ ձեր մասին չար անուէն հանեն Մարդու Որդիին պատճառով: **23** Ուրախ եղէք այն օրը եւ ցնծացէք, որովհետեւ ահա ձեր վարձքը մեծ է երկինքի մէջ: որովհետեւ անոնց հայրերն ալ ա՛յնպէս կ'ընէին մարգարէներուն:

24 Բայց վա՛յ ձեզի, հարուստե՛ր, որ ձեր մխիթարութիւնն ունեցաք:

25 Վա՛յ ձեզի՝ որ հիմա յագեցած էք, որովհետեւ պիտի անօթե՜նաք:

Վա՛յ ձեզի՝ որ հիմա կը ծիծաղիք, որովհետեւ պիտի սգաք ու լաք:

26 Վա՛յ ձեզի, երբ բոլոր մարդիկ ձեր վրայ լաւ խօսին, որովհետեւ անոնց հայրերն ալ ա՛յնպէս կ'ընէին սուտ մարգարէներուն:

Քրիստոնէական սէր

27 Բայց կ'ըսեմ ձեզի՝ որ ինծի մտիկ կ'ընէք. սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները, բարիք ըրէք ձեզ ատողներուն: **28** Օրհնեցէ՛ք ձեզ անիծողները, աղօթեցէ՛ք անոնց համար՝ որ ձեզ կը զրպարտեն: **29** Եթէ մէկը ծնօտիդ զարնէ՝ միւսն ալ դարձուր. բաճկոնդ հանողին՝ մի՛ մերժեր նաեւ շապիկդ: **30** Ո՛վ որ քեզմէ խնդրէ՝ տո՛ւր անոր. ունեցածդ քեզմէ առնողէն՝ ետ մի՛ պահանջեր: **31** Ինչ որ կ'ուզէք որ ընեն ձեզի մարդիկ՝ դուք ալ ա՛յնպէս ըրէք անոնց: **32** Եթէ դուք ձեզ սիրողները միայն սիրէք՝ ի՞նչ արժանիք ունիք, որովհետեւ մեղաւորներն ալ կը սիրեն զիրենք սիրողները: **33** Եւ

30 – Այս բոլոր օրինակները բառացիօրէն առնուելու չեն: Մեր Տէրը այդ օրինակներով կ'ուզէ մեր սրտին մէջ արթնցնել ներողամիտ, համբերատար ու անձնուէր սիրոյ գաղափարը:

32 – Սէրը ընդհանուրին, այսինքն ամէնուն վրայ տարածուելու է: Սէրը քրիստոնէական է՝ երբ մեր ընկերները – բարեկամ կամ թշնամի – Աստուծոյ համար կը սիրենք:

եթէ բարիք ընէք ձեր բարերարներուն՝ ի՞նչ արժանիք ունիք, որովհետեւ մեղաւորներն ալ նոյնը կ'ընեն: **34** Եւ եթէ փոխ տաք անոնց՝ որոնցմէ կը յուսաք ետ առնել, ի՞նչ արժանիք ունիք, որովհետեւ մեղաւորներն ալ մեղաւորներուն փոխ կ'ու տան՝ որպէսզի փոխարէն նոյն չափով ստանան: **35** Բայց դուք՝ սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները, բարիք ըրէք ձեզ ատուողներուն եւ փոխ տուէք անոնց՝ որոնցմէ յոյս չունիք որ ետ պիտի առնէք, եւ շատ մեծ պիտի ըլլայ ձեր վարձքը եւ Բարձրեալին որդիները պիտի ըլլաք, որովհետեւ ան բարի է չարերուն եւ ասպերախտներուն հանդէպ:

36 Գթած եղէք, ինչպէս ձեր Հայրը գթած է: **37** Մի՛ դատէք եւ պիտի չդատուիք, մի՛ դատապարտէք ու պիտի չդատապարտուիք. ներեցէ՛ք եւ դո՛ւք ալ ներում պիտի գտնէք: **38** Տուէ՛ք եւ պիտի տրուի ձեզի. ձեր գիրկը պիտի լեցնեն՝ առատ, թաթաղուն, շարժուն եւ զեղուն չափով. այն չափով որ չափէք՝ նո՛յն չափով ալ դո՛ւք պիտի չափուիք»:

39 Առակ մըն ալ ըսաւ անոնց. «Միթէ կոյրը կոյրին կրնա՞յ առաջնորդել. չէ՞ որ երկուքն ալ փոսը կ'իյնան: **40** Աչակերտը իր վարդապետէն գերազանց է, բայց այն որ կատարեալ է՝ իր վարդապետին նման պիտի ըլլայ: **41** Ինչո՞ւ եղբօրդ աչքին չիւղը կը տեսնես, եւ քու աչքիդ մէջի գերանը չես նշմարեր. կամ ի՞նչպէս կրնաս եղբօրդ ըսել. Եղբա՛յր, թո՛ղ որ աչքէդ չիւղը հանեմ, **42** եւ դուն՝ աչքիդ մէջի գերանը չես տեսներ: Կեղծաւո՛ր, նախ քու աչքիդ գերանը հանէ, եւ յետոյ յստակ պիտի տեսնես, որպէսզի կարենաս եղբօրդ աչքին չիւղը հանել:

43 Որովհետեւ գոյութիւն չունի բարի ծառ մը որ չար պտուղ տայ, ոչ ալ չար ծառ մը՝ որ բարի պտուղ տայ. **44** արդարեւ, ամէն մէկ ծառ իր պտուղէն կը ճանչցուի. որովհետեւ փուշերէն թուզ չի քաղուիր, ոչ ալ մորենիէն խաղող կը կլթուի: **45** Բարի մարդը իր սրտին բարի գանձերէն կը հանէ բարին, եւ չար մարդը՝ չար գան-

37 – Մի՛ դատեր քու ընկերդ, որովհետեւ անոր դատաւորը դուն չես: Եթէ չկարենաս իսկ արդարացնել անոր սխալ գործերը, սակայն եւ այնպէս փրխտոնեական սէրը կը պատուիրէ, որ գէթ անոր դիտաւորութիւնը արդարացնես:

ձերէն կը հանէ չարը. որովհետեւ սրտի առատութենէն կը խօսի բերանը:

Հարկ է գործադրել Յիսուսի խօսքերը

Մտք- 7, 24-27

46 Ինչո՞ւ գիտ Տէ՛ր, Տէ՛ր կը կոչէք, եւ ըսածներս չէք գործադր-
րեր: **47** Ով որ ինծի կու գայ եւ խօսքերուս մտիկ կ'ընէ ու զանոնք
կը գործադրէ՝ ես պիտի ցուցնեմ ձեզի թէ ան որո՞ւ կը նմանի:
48 Կը նմանի տուն շինող այն մարդուն՝ որ կը փորէ, խորը կ'եր-
թայ եւ ժայռի վրայ կը դնէ հիմը: Երբ հեղեղները հասնին, գետը
կը հարուածէ տունը, բայց չի կրնար շարժել զայն, որովհետեւ ան
ժայռի վրայ հաստատուած է: **49** Եւ ով որ կը լսէ իմ խօսքերս եւ
չի կատարեր զանոնք, կը նմանի այն մարդուն՝ որ տունը հողի
վրայ կը շինէ, առանց հիմի. գետը կը հարուածէ զայն, եւ իսկոյն
կը տապալի ան, եւ մեծ կ'ըլլայ այդ տան կործանումը»:

Հարիւրապետին ծառային բուժումը

Մտք- 8, 5-13. Յովհ 4, 46-54

7 **1** Երբ վերջացուց ժողովուրդին ուղղուած բոլոր խօսքերը՝
Կափառնաում մտաւ: **2** Հարիւրապետի մը ծառան, որ շատ
սիրելի էր անոր, չարաչար հիւանդ էր եւ մեռնելու մօտ:
3 Յիսուսի մասին լսած ըլլալով՝ Հրեաներուն ծերերէն քանի մը
հոգի զրկեց աղաչելու անոր որ գայ եւ ծառան առողջացնէ:
4 Անոնք ալ Յիսուսի քով գալով, կ'աղաչէին անոր պնդելով ու
կ'ըսէին. «Արժանի է որ այդ շնորհքը ընես իրեն. **5** որովհետեւ ան
կը սիրէ մեր ազգը եւ ինքն է որ մեր ժողովարանը շինեց»: **6** Յի-
սուս գնաց անոնց հետ: Երբ տունէն շատ հեռու չէր, հարիւրապե-
տը բարեկամներ զրկեց՝ ըսելու անոր. **7** «Տէր, մի՛ յոգնիր,
որովհետեւ ես արժանի չեմ որ յարկիս տակ մտնես: Ասոր համար՝
եւ ոչ իսկ ինքզինքս արժանի համարեցայ քու մօտդ գալու. այլ՝
խօսք մը միայն ըսէ եւ ծառաս պիտի բժշկուի: **8** Որովհետեւ ես ալ
իշխանութեան ենթակայ մարդ մըն եմ, ձեռքիս տակ զինուորներ
ունիմ. ասոր կ'ըսեմ՝ գնա՛, եւ կ'երթայ, եւ ուրիշի մը՝ եկո՛ւր, եւ

կու գայ, եւ ծառայիս՝ այս բանն ըրէ, ու կ'ընէ»։ **9** Յիսուս, այս խօսքերը լսելով, զարմացաւ, եւ իր ետեւէն գացող ժողովուրդին դառնալով՝ ըսաւ. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ Իսրայէլի մէջ անգամ այսքան հաւատք չգտայ»։ **10** Պատգամաւորները տուն դարձան, եւ հիւանդ ծառան բժշկուած գտան։

Նայիմի այրիին որդին յարութիւն կ'առնէ

11 Հետեւեալ օրը քաղաք մը կ'երթար որուն անունն էր Նային. իրեն հետ կ'երթային աշակերտները եւ բազմաթիւ ժողովուրդ։ **12** Երբ քաղաքին դրան մօտեցաւ, պատահեցաւ որ մեռեալ մը կը տանէին, որ մօրը միակ զաւակն էր, եւ մայրն ալ այրի էր. եւ քաղաքի ժողովուրդէն մեծ մաս մը անոր կ'ընկերանար։ **13** Երբ Տէրը տեսաւ մայրը՝ գթաց անոր վրայ եւ ըսաւ. «Մի՛ լար»։ **14** Եւ մօտենալով՝ դագաղին դպաւ. անոնք որ կը տանէին, կեցան։ Եւ ան ըսաւ. «Պատանի՛, քեզի՛ կ'ըսեմ, կանգնէ՛»։ **15** Եւ մեռեալը կանգնեցաւ, նստաւ ու սկսաւ խօսիլ։ Եւ զայն մօրը յանձնեց։ **16** Ամէնքը վախցան ու կը փառաւորէին զԱստուած, ըսելով թէ մեծ մարգարէ մը յայտնուեցաւ մեր մէջ, թէ Աստուած իր բարութեամբը այցելեց իր ժողովուրդին։ **17** Յիսուսի մասին եղած այս զրոյցը տարածուեցաւ բոլոր Հրէաստանի մէջ եւ բոլոր շրջակայ տեղերը։

Կոյրերը կը տեսնեն, կաղերը կը փախն

Մտք 11, 2-15

18 Յովհաննէսի աշակերտները պատմեցին անոր այս բոլորին մասին։ **19** Եւ Յովհաննէս, իր մօտ կանչելով աշակերտներէն երկու հոգի, Տիրոջ զրկեց հարցնելու համար. «Դո՞ւն ես ան որ պի-

Գլ. 7, 19 – Յովհաննէս այս հարցումը Յիսուսին կ'ուղղէ ո՛չ թէ իր գիտութեան համար՝ այլ իր աշակերտներուն ու ժողովուրդին համար։ Ան կ'ուզէ, որ Փրկիչը զանոնք իրենց վարանամիտ ու երկմիտ վիճակէն դուրս հանէ, եւ անոնց խստապարանոց սիրտը համոզէ անոր մեծախոյութեան մասին։ – Ան որ պիտի գայ՝ նոյնիմիւս Մեսիան է։

տի գայ՝ թէ ուրիշի մը սպասենք»։ **20** Եւ անոնք, Յիսուսի քով գալով, ըսին. «Յովհաննէս Մկրտիչ մեզ քեզի ղրկեց, հարցնելու համար թէ դո՞ւն ես այն որ պիտի գայ՝ թէ ուրիշի մը սպասենք»։

21 Նոյն ժամուան, Յիսուս շատեր բժշկեց իրենց հիւանդութիւններէն, վէրքերէն ու պիղծ դեւերէն եւ շատ մը կոյրերու տեսողութիւն շնորհեց. **22** եւ պատասխանեց անոնց. «Գացէ՛ք, պատմեցէ՛ք Յովհաննէսին՝ ինչ որ տեսաք եւ լսեցիք. կոյրերը կը տեսնեն, կաղերը կը քալեն, բորոտները կը մաքրուին, խուլերը կը լսեն, մեռեալները յարութիւն կ'առնեն եւ Աւետարանը կը քարոզուի աղքատներուն»։ **23** Եւ երանի՛ անոր, որ իմ պատճառովս չի գայթակղիր»։

Գովեստ Յովհաննէս Մկրտիչին

Մտք 11, 2-15

24 Եւ երբ Յովհաննէսի պատգամաւորները մեկնեցան, Յիսուս սկսաւ Յովհաննէսի մասին ժողովուրդին խօսիլ. «Ի՞նչ ելաք տեսնելու անապատին մէջ. հովէն շարժող եղէ՞ք մը։ **25** Հապա ի՞նչ տեսնելու ելաք. մա՞րդ մը փափկազգեստ. ահաւասիկ անոնք որ փառաւոր զգեստներ կը հագնին ու փափկութեամբ կ'ապրին՝ արքունի պալատներու մէջ են։ **26** Կամ ի՞նչ ելաք տեսնելու. մարգարէ՞ մը. այո՛, կ'ըսեմ ձեզի, աւելի՛ քան մարգարէ մը. **27** որովհետեւ ա՛յս է, որուն համար գրուած է. Ահա՛ իմ պատգամաւորս կը ղրկեմ՝ քու առջեւ, որ պիտի պատրաստէ մանապաւիտ քու առջեւ։ **28** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, կնոջմէ ծնածներուն մէջ Յովհաննէսէն աւելի մեծ մարգարէ չկայ. բայց Աստուծոյ արքայութեան մէջ՝ ամէնէն փոքրիկը իրմէ աւելի մեծ է»։ **29** Եւ բոլոր ժողովուրդն ու մաքսաւորները որ լսեցին, արդարացուցին զԱստուած՝ որ Յովհաննէսի մկրտութեամբ մկրտուած են։ **30** Իսկ փարիսեցիները եւ օրէնսգէտները անարգեցին իրենց վրայ Աստուծոյ ունեցած ծրագիրը՝ չմկրտուելով անկէ։

Յիսուս կը դատէ ժամանակակից սերունդը

Մրկ 11, 16-19

31 «Արդ, որո՞ւ չմանցնեմ այս սերունդի մարդիկը. եւ որո՞ւն

կը նմանին անոնք: **32** Կը նմանին մանուկներու, որոնք հրապարակի վրայ նստած՝ զիրար կը կանչեն ու կ'ըսեն. Փո'ղ զարկինք ձեզի եւ դուք չպարեցիք, ողբ երգեցինք ու դուք չլացիք: **33** Արդարեւ, եկաւ Յովհաննէս Մկրտիչը. ան ո'չ հաց կ'ուտէր եւ ո'չ գինի կը խմէր. եւ դուք կ'ըսէիք՝ դիւահա՛ւր է: **34** Եկաւ Մարգու Որդին, որ կ'ուտէ ու կը խմէ. եւ կ'ըսէք՝ ահա կերող ու խմող մարդ մը, բարեկամը մաքաւորներու եւ մեղաւորներու: **35** Եւ իմաստուն թիւնը արդարացաւ՝ իր որդիներուն շնորհիւ»:

Մեղաւոր կեց իմաստուն

36 Փարիսեցիներէն մէկը կ'աղաչէր Յիսուսի, որ իրեն հետ ճաշէ, ու մտնելով փարիսեցիին տունը՝ բազմեցաւ: **37** Քաղաքին մէջ մեղաւոր կին մը կար, որ երբ իմացաւ թէ փարիսեցիին տունը սեղանի նստեր է, ազնիւ իւղի շիշ մը բերելով, **38** Յիսուսի ետեւը՝ ոտքերուն քով կեցած՝ կու լար, արցունքով կը թրջէր անոր ոտքերը եւ իր գլուխին մազերովը կը սրբէր. կը համբուրէր անոր ոտքերը եւ իւղով կ'օծէր:

39 Փարիսեցին՝ որ զինքը հրաւիրած էր՝ աս տեսնելով. մտքէն կ'ըսէր. «Եթէ մարգարէ ըլլար՝ պիտի գիտնար թէ ո՛վ կամ ինչ պիտի՛ կին մը իրեն կը դպչի, որովհետեւ մեղաւոր է»։ **40** Այն ատեն Յիսուս ըսաւ. «Սիմոն, ըսելիք մը ունիմ քեզի»։ Ան պատասխանեց. «Ըսէ՛ Վարդապետ»։ **41** «Փոխատու մը, ըսաւ Յիսուս, երկու պարտապան ունէր. մէկը հինգ հարիւր դահեկան կը պարտէր, իսկ միւսը՝ յիսուն: **42** Եւ որովհետեւ չէին կրնար վճարել՝ երկուքին ալ շնորհեց. ըսէ՛ հիմա, անոնցմէ ո՞ր մէկը աւելի շատ պիտի սիրէ զինքը»։ **43** Սիմոն պատասխանեց. «Ինծի այնպէս կը թուի թէ ան՝ որուն շատ ներեց»։ Եւ Յիսուս յարեց. «Ուղի՛ղ դատեցիր»։

44 Եւ դառնալով դէպի կինը՝ ըսաւ Սիմոնին. «Կը տեսնե՞ս այս կինը. քու տունդ մտայ, ոտքերս չլուացիր, իսկ ասիկա՝ իր արցունքներով թրջեց ոտքերս եւ իր մազերովը սրբեց: **45** Դուն ինծի համբոյր չտուիր, իսկ ան՝ ահա մտնելէս ի վեր ոտքերս համբուրելէ չի դադրիր: **46** Իւղով գլուխս չօծեցիր. ասիկա անոյշ իւղով օծեց

ոտքերս: **47** Ասոր համար կ'ըսեմ քեզի. ներուած են անոր բազմաթիւ մեղքերը, որովհետեւ չատ սիրեց. որովհետեւ ան՝ որուն չատ կը ներուի, չատ կը սիրէ, եւ ան՝ որուն քիչ կը ներուի, քիչ կը սիրէ»: **48** Եւ ապա ըսաւ կնոջ. «Ներուած են քու մեղքերդ»: **49** Սեղանակիցները սկսան իրենց մտքէն ըսել. «Ո՞վ է ասիկա, որ մեղքերը կը թողու»: **50** Եւ Յիսուս ըսաւ կնոջ. «Հաւատքդ փրկեց քեզ, գնա՛ խաղաղութեամբ»:

Բարեպաշտ կիները

8 **1** Անկէ վերջ, Յիսուս կը շրջէր քաղաքներն ու գիւղերը, կը քարոզէր եւ կ'աւետարանէր Աստուծոյ արքայութիւնը եւ տասներկուքը անոր հետ էին, **2** ինչպէս նաեւ քանի մը կիներ, որոնք բժշկուած էին չար դեւերէ եւ հիւանդութիւններէ. Մարիամ, որ Մագդաղենացի կը կոչուէր, որմէ եօթը դեւ ելած էր, **3** Յովհաննա, Հերովդէսի մատակարարին՝ Քուղայի կինը եւ Շուշան. եւ ուրիշ շատեր, որ իրենց ինչքերով կը հոգային անոնց պէտքերը:

Սերմնացանին առակը

Մտք 13, 1-9. Մրկ 4, 1-9

4 Երբ չատ բազմութիւն հաւաքուեցաւ եւ ամէն քաղաքէ իրեն եկան՝ այս առակը պատմեց. **5** «Սերմնացանը ելաւ իր սերմը ցանելու, եւ ցանելու ատեն՝ մաս մը ճամբուն վրայ ինկաւ եւ ոտքի կոխան եղաւ ու երկինքի թռչունները կերան զայն: **6** Մաս մը ապառաժի վրայ ինկաւ, եւ հազիւ բուսաւ, հիւթ չունենալուն պատճառով՝ չորցաւ: **7** Մաս մը փուշերու մէջ ինկաւ, եւ փուշերը միա-

47 – Հիմա ալ, կատարեալ սիրոյ գոյումով, կը մերուին մեզի մեր մեղքերը: Բայց որովհետեւ Աստուծոյ սէրը կը պահանջէ մեզմէ, որ մենք լիովին կատարենք իր սուրբ կամքը, հետեւաբար, կատարեալ սիրոյ մերգործութեամբ արդէն իսկ լոկիւայն առաջադրած կ'ըլլանք, մեր արդէն իսկ մերուած մեղքերը՝ Քրիստոսի պատուէրին համաձայն, խոստովանելու եւ զանոնք հեռացնելու Քրիստոսէն առաքեալներուն տրուած իշխանութեան՝ «որուն որ արձակէ՛ արձակուած պիտի ըլլայ»:

սին բուսնելով՝ խեղդեցին զայն: **8** Եւ ուրիշ մաս մը լաւ եւ պարարտ հողի մէջ ինկաւ, եւ բուսնելով՝ հարիւրապատիկ պտուղ տուաւ»: Այսպէս խօսելէ ետք, ըսաւ. «Ո՛վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

9 Աշակերտները հարցուցին իրեն՝ թէ ի՞նչ կը նշանակէ այս առակը: **10** Յիսուս պատասխանեց. «Ձեզի տրուած է Աստուծոյ արքայութեան խորհուրդները գիտնալ, բայց ուրիշներուն՝ առակներով, որպէսզի տեսնելով հանդերձ՝ չտեսնեն, եւ լսելով հանդերձ՝ չհասկնան»:

11 Իսկ առակին նշանակութիւնը այս է: Սերմը Աստուծոյ *Խօսքն է*: **12** Ճամբուն վրայ ինկածները անոնք են՝ որ կը լսեն, բայց յետոյ կու գայ սատանան եւ անոնց սրտէն կը հանէ *Խօսքը*, որպէսզի չըլլայ թէ հաւատան ու փրկուին: **13** Ապառաժի վրայ ինկածները անոնք են, որ երբ կը լսեն՝ ուրախութեամբ կ'ընդունին *Խօսքը*, բայց արմատ չունին. ատեն մը կը հաւատան եւ փորձութեան ժամանակ կը հեռանան: **14** Իսկ փուշերու մէջ ինկածները անոնք են՝ որ կը լսեն *Խօսքը*, բայց հոգերով, հարստութեամբ եւ աշխարհի ցանկութիւններով զբաղած՝ կը խեղդուին եւ անպտուղ կը մնան: **15** Իսկ պարարտ հողին մէջ ինկածները անոնք են՝ որ բարի եւ զուարթագին սրտով կը լսեն *Խօսքը*, կ'ընդունին եւ յարատեւելով՝ պտուղ կու տան:

Ճրագիմ առակը

Մտք 5, 15. Մրկ 4, 21-22

16 Ոչ ոք ճրագը կը վառէ եւ կարասիին տակ կը պահէ, կամ մահիճին տակ կը դնէ, այլ՝ աշտանակին վրայ, որպէսզի մտնողները լոյս տեսնեն: **17** Որովհետեւ չկայ ծածուկ բան՝ որ չյայտնուի, ոչ ալ գաղտնի՝ որ չգիտցուի ու երեւան չելլէ: **18** Ուստի զգո՛յճ եղէք այսուհետեւ թէ ինչպէ՛ս կը լսէք. որովհետեւ ունեցողին պիտի տրուի, եւ չունեցողէն պիտի առնուի՝ ինչ որ կը կարծէ թէ ունի»:

Յիսուսի ազգականները

Մտք 12, 46-50. Մրկ 3, 31-35

19 Յիսուսի մայրն ու եղբայրները եկան, եւ բազմութեան

պատճառով չէին կրնար անոր մօտենալ: **20** Իմացուցին անոր եւ ըսին. «Մայրդ ու եղբայրներդ դուրսը կեցեր են եւ քեզ տեսնել կ'ուզեն»: **21** Ան պատասխանեց. «Մայրս ու եղբայրներս ասոնք են, որ Աստուծոյ Խօսքը կը լսեն ու կը կատարեն»:

Յիսուս տէր է քնութեան

Մտք 8, 23–27. Մրկ 4, 35–41

22 Օր մը նաւակ ելաւ աշակերտներուն հետ եւ ըսաւ անոնց. «Եկէ՛ք, ծովակին միւս կողմն անցնինք». ու մեկնեցան: **23** Եւ մինչ կը նաւարկէին, Յիսուս քնացաւ. եւ հովի մորիկ մը իջաւ ծովակին վրայ. նաւակը ջուրով կը լեցուէր եւ իրենք սկսան տագնապիլ: **24** Անոնք մօտեցան, արթնցուցին զինքը եւ ըսին. «Վարդապէ՛տ, Վարդապէ՛տ, կը կորսուինք ահաւասիկ»: Եւ ինքը, ելլելով՝ սաստեց հովին ու խռոված ալիքներուն, եւ հանդարտեցան. ու խաղաղութիւն տիրեց: **25** Եւ ըսաւ անոնց. «Ո՛ր է ձեր հաւատքը». իսկ անոնք՝ վախէ բռնուեցան եւ զարմացած իրարու կ'ըսէին. «Արդեօք ո՞վ է ասիկա, որ հովերուն եւ ջուրերուն կը հրամայէ ու կը հնազանդին իրեն»:

Գերգեսացի դիւահարը

Մտք 8, 28–34. Մրկ 5, 1–20

26 Եւ նաւարկելով, իջան Գերգեսացիներու երկիրը, որ կը գտնուի Գալիլեայի դիմացը: **27** Երբ Յիսուս ցամաք ելաւ, հանդիպեցաւ քաղաքէն եկող մարդու մը, որուն մէջ դեւեր կային ու երկար ժամանակէ ի վեր զգեստ հագուած չէր եւ ոչ ալ տան մէջ բնակած, այլ՝ գերեզմաններուն մէջ:

28 Անիկա, տեսնելով Յիսուսը՝ աղաղակեց եւ առջեւը ինկաւ ու բարձրաձայն ըսաւ. «Խ՞նչ գործ ունիս ինծի հետ, Յիսո՛ւս, Բարձրեալ Աստուծոյ Որդի, կ'աղաչեմ, մի՛ տանջեր զիս»: **29** Որովհետեւ ան պիղծ դեւին կը հրամայէր՝ որ մարդէն ելլէ, քանի երկար ժամանակէ ի վեր տիրացած էր անոր. թէեւ շղթաներով կապուած եւ երկաթի մէջ պահուած էր, բայց կապանքները կը խզէր եւ դեւէն մղուած՝ անապատ կը քշուէր: **30** Յիսուս հարցուց անոր. «Խ՞նչ

է անունդ»: Ան պատասխանեց. «Լեզէոն», որովհետեւ շատ դեւեր մտած էին անոր մէջ: **31** Եւ կ'աղաչէին անոր որ իրենց չհրամայէ անդունդը երթալ:

32 Հոն, լերան վրայ արածող, բազմաթիւ խոզերու երամակ մը կար. դեւերը աղաչեցին որ հրաման տայ իրենց որ անոնց մէջ մտնեն. եւ ան հրաման տուաւ: **33** Եւ դեւերը, մարդէն ելլելով՝ խոզերուն մէջ մտան. եւ երամակը բարձունքէն դէպի ծովակը խուժեց ու խեղդուեցաւ:

34 Խոզարածները, եղածը տեսնելով՝ փախան ու քաղաքին եւ ագարակներու մէջ պատմեցին: **35** Բնակիչները ելան պատահածը տեսնելու, եւ գալով Յիսուսի մօտ՝ գտան մարդը որմէ դեւերը ելած էին, որ հագուած եւ զգաստացած նստած էր Յիսուսի ոտքերուն քով եւ վախցան: **36** Տեսնողները պատմեցին անոնց՝ թէ ինչպէս դիւահարը ազատուեցաւ: **37** Եւ Գերգեսացիներուն մերձակայ երկրին բոլոր բնակչութիւնը կ'աղաչէր Յիսուսի՝ որ իրենց սահմաններէն հեռանայ, որովհետեւ սաստիկ վախէ բռնուած էին. եւ Յիսուս, նաւակ մտնելով՝ ետ դարձաւ:

38 Մարդը, որմէ դեւերը ելած էին, կ'աղաչէր որ հետը չըջի. բայց Յիսուս ետ զրկեց զայն, ըսելով. **39** «Դարձի՛ր տունդ եւ պատմէ՛ ինչ որ Աստուած ըրաւ քեզի»: Գնաց եւ բոլոր քաղաքին մէջ պատմեց ինչ որ Յիսուս իրեն ըրաւ:

Յայրոսի աղջիկը եւ արիւնահոսութեմէ բռնուած կինը

Մտք 9, 18–26. Մրկ 5, 21–43

40 Վերադարձին՝ Յիսուս ժողովուրդէն ընդունուեցաւ, որովհետեւ ամէնքն ալ իրեն կը սպասէին: **41** Եւ հահա ներկայացաւ Յայ-

Գլ. 8, 33 – Յիսուս գոհացում տուաւ դեւերուն աղաչամբին, որպէս զի ցուցնէ թէ ինչպիսի դաժան ու անողորմ իշխանութիւններէ էր որ կը տառապէր այն ինդն մարդը, եւ միանգամայն, որպէս զի զգացնէ անոնց իր ամենակարող զօրութիւնն ու իշխանութիւնը:

37 – Հեթանոս բնակիչներուն համար շատ աւելի կարեւոր էին խոզերու կեանքը՝ քան իրենց հոգիին փրկութիւնը եւ իրենց յաւիտեանական կեանքը:

ըոս անուանով մարդ մը, որ ժողովարանին պետն էր, եւ Յիսուսի ոտքն իյնալով՝ կ'աղաչէր որ իր տունը մտնէ. **42** որովհետեւ մէկ հատիկ աղջիկ մը ունէր, գրեթէ տասներկու տարեկան, որ մահամերձ էր: Մինչ Յիսուս կ'երթար, ժողովուրդը զինքը կը նեղէր:

43 Եւ կին մը, որ տասներկու տարիէ ի վեր արիւնհոսութիւն ունէր եւ բոլոր ունեցածը բժիշկներուն ծախսած էր եւ ոչ մէկէն կրցած էր բուժուիլ, **44** ետեւէն մօտեցաւ, Յիսուսի զգեստին քղանցքին դպաւ եւ իսկոյն արիւնի հոսումը դադրեցաւ: **45** Յիսուս հարցուց. «Ո՞վ դպաւ ինծի»: Եւ երբ ամէնքը կ'ուրանային, Պետրոս եւ հետը եղողները ըսին. «Վարդապետ, ժողովուրդն է որ կը սեղմէ ու կը նեղէ քեզ»: **46** Յիսուս ըսաւ. «Մէկը ինծի դպաւ, որովհետեւ զգացի թէ ինծմէ զօրութիւն մը ելաւ»: **47** Կինը, տեսնելով որ բրածը ծածուկ չմնաց, եկաւ դողալով եւ անոր առջեւն ինկաւ, եւ բոլոր ժողովուրդին դիմաց պատմեց՝ թէ ինչո՞ւ համար դպաւ եւ թէ ի՞նչպէս իսկոյն բժշկուեցաւ: **48** Յիսուս ըսաւ. «Քաջալերուէ՛, դուստրս, հաւատքդ փրկեց քեզ, գնա՛ խաղաղութեամբ»:

49 Եւ մինչդեռ կը խօսէր՝ ժողովարանի պետին տունէն մէկը եկաւ եւ ըսաւ անոր. «Աղջիկդ մեռաւ, ալ մի՛ նեղեր Վարդապետը»: **50** Իսկ Յիսուս, երբ լսեց, ըսաւ. «Մի՛ վախնար, միայն հաւատա՛ եւ պիտի փրկուի»: **51** Երբ տուն հասաւ, ո՛չ մէկուն թոյլ տուաւ որ ներս մտնէ իրեն հետ, բացի Պետրոսէն, Յակոբոսէն, Յովհաննէսէն եւ աղջկան հօրմէն ու մօրմէն: **52** Ամէնքն ալ կուլ լային եւ կ'ողբային անոր վրայ: «Մի՛ լաք, ըսաւ Յիսուս, որովհետեւ աղջիկը մեռած չէ, այլ կը քնանայ»: **53** Իսկ անոնք կը ծաղրէին զինքը, որովհետեւ գիտէին թէ մեռած է: **54** Բայց ինքը, դուրս հանելով ամէնքը՝ բռնեց աղջկան ձեռքէն, աղաղակեց եւ ըսաւ. **55** «Աղջիկ, ելի՛ր, կանգնէ»: **56** Անոր հոգին վերադարձաւ եւ անմիջապէս կանգնեցաւ. եւ Յիսուս հրամայեց որ կերակուր տան: Ծնողքը զարմացան. իսկ Յիսուս պատուիրեց անոնց՝ որ եղածը մարդու չպատմեն:

Առաքելներու քարոզութիւնը

Մտք 10, 5-14. Մրկ 6, 7-13

9 **1** Յիսուս, տասներկու առաքեալները կանչելով՝ անոնց զօրութիւն եւ իշխանութիւն տուաւ բոլոր դեւերուն, ինչպէս նաեւ հիւանդներուն վրայ՝ զանոնք բժշկելու համար: **2** Եւ զանոնք ղրկեց Աստուծոյ արքայութիւնը քարոզելու եւ ախտաւորները բուժելու: **3** Եւ ըսաւ անոնց. «Ճամբու համար բան մի՛ առնէք. ո՛չ գաւազան, ո՛չ տոպրակ, ո՛չ հաց, ո՛չ դրամ, եւ երկու զգեստ մի՛ կրէք ձեզի հետ: **4** Ո՛ր տունն ալ մտնէք՝ հոն մնացէք եւ անկէ՛ մեկնեցէք: **5** Անոնք որ ձեզ չեն ընդունիր, այդ քաղաքէն ելլելու ատեն՝ ձեր ոտքերու փոշին թօթուեցէք իբրեւ վկայութիւն անոնց դէմ»: **6** Եւ անոնք ելան, քաղաքներն ու գիւղերը սկսան շրջիլ, կ'աւետարանէին եւ բժշկութիւն կ'ընէին ամէն տեղ:

Հերովդէսի մտահոգութիւնը

Մտք 14, 1-12. Մրկ 6, 14-16

7 Հերովդէս չորրորդապետը, լսելով այս բոլոր պատահանքերը՝ զարմացաւ, որովհետեւ ոմանք կ'ըսէին թէ Յովհաննէս մեռեալներէն յարութիւն առած է. **8** եւ ուրիշներ՝ թէ Եղիան յայտնուած է, իսկ ուրիշներ ալ՝ թէ նախկին մարգարէներէն մէկը յարութիւն առած է: **9** Հերովդէս ըսաւ. «Յովհաննէսը ե՛ս գլխատեցի. ո՞վ է ուրեմն ասիկա՝ որու մասին այսպիսի բաներ կը լսեմ»: Եւ կ'ուզէր տեսնել զայն:

Հացերու առաջին քաղմացումը

Մտք 14, 13-21. Մրկ 6, 30-44. Յովհ 6, 1-13

10 Առաքեալները դարձան եւ իրենց բոլոր ըրածները պատմեցին Յիսուսին: Ու զանոնք առնելով՝ զնաց առանձին ամայի տեղ

Գլ. 9, 3 – Ամէն աշխարհիկ հոգ մէկդի դրուելու է:

5 – Ուտի փոշիները թօթափելը կը նշանակէ թէ բոլոր մեղքերու պատասխանատուութիւնն անոնց վրայ պիտի ծանրանայ:

մը, քաղաքի մը մօտ, որուն անունն էր Բեթսայիդա: **11** Իսկ ժողովուրդը, երբ իմացաւ՝ անոր ետեւէն գնաց, եւ Յիսուս զանոնք ընդունելով՝ անոնց հետ կը խօսէր Աստուծոյ արքայութեան մասին. եւ անոնք որ բժշկութեան պէտք ունէին՝ կը բժշկէր զանոնք:

12 Օրը սկսաւ իրիկնանալ. տասներկու աշակերտները, մօտենալով, ըսին. «Արձակէ՛ ժողովուրդը, որպէսզի չըջակայ գիւղերը եւ ագարակները երթան, հանգչին եւ կերակուր գտնեն, որովհետեւ հոս ամալի տեղ ենք»: **13** «Դո՛ւք ուտելիք տուէք անոնց», ըսաւ Յիսուս: Իսկ անոնք պատասխանեցին. «Մենք հինգ հացէն եւ երկու ձուկէն աւելի բան չունինք, բացի եթէ երթանք եւ այս ժողովուրդին բաւարար կերակուր գնենք»: **14** Որովհետեւ շուրջ հինգ հազար հոգի էին: Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Բազմեցուցէ՛ք զանոնք խումբ խումբ, յիսուն յիսուն»: **15** Այնպէս ըրին եւ ամէնքը տեղաւորեցին: **16** Յիսուս հինգ հացը եւ երկու ձուկը առնելով՝ երկինք նայեցաւ, օրհնեց, կտրեց եւ աշակերտներուն տուաւ՝ որ ժողովուրդին բաժնեն: **17** Ամէնքն ալ կերան ու կշտացան, եւ աւելցած կտորներով տասներկու սակառ լեցուցին:

Պետրոսի դաւանութիւնը

Մտք 16, 13-20. Մրկ 8, 27-30

18 Երբ օր մը առանձին կ'աղօթէր՝ աշակերտներն ալ իրեն հետ էին. հարցուց անոնց եւ ըսաւ. «Ժողովուրդը ի՞նչ կ'ըսէ իմ մասին. ո՞վ եմ ես»: **19** Անոնք ալ պատասխանեցին. «Յովհաննէս Մկրտիչը, ուրիշներ՝ Եղիան, իսկ ուրիշներ՝ հին մարգարէներէն մէկը, որ յարութիւն առեր է»: **20** «Ի՛սկ դուք, ո՞վ կ'ըսէք թէ ըլլամ», հարցուց անոնց: «Աստուծոյ Օծեալը», պատասխանեց Պետրոս: **21** Յիսուս խիստ կերպով սաստեց եւ պատուիրեց անոնց՝ որ այդ բանը մարդու չըսեն:

21 – Յիսուս կ'արգիլէ առաքեալներուն իր մեծական պատիւին մասին խօսիլ ժողովուրդին, որպէս զի չըլլայ թէ անոնց մէջ մեծական երկրաւոր պետութիւն մը հիմնելու յոյսն ու ակնկալութիւնը արթնցնէ: Եւ երկրորդ՝ անոնց տկար հաւատքը ըմբռնել չէր կրնար, թէ Մեծիւն՝ Աստուծոյ Օծեալը պիտի մերժուէր ի՛ր իսկ սեպական ժողովուրդէն:

22 Եւ աւելցուց՝ թէ պէտք է Մարդու Որդին շատ չարչարանք կրէ, եւ նախատուի քահանայապետներէն, ծերերէն ու դպիրներէն, եւ սպաննուի ու երեք օր վերջ յարութիւն առնէ:

Յիսուսիմ հետեւելու պայմանները

Մտք 16, 24-27. Մրկ 8, 34 - 9, 1

23 Կ'ըսէր ամէնուն. «Եթէ մէկը ուզէ իմ հետեւէս գալ՝ թող ուրանայ իր անձը եւ իր խաչը առնէ ամէն օր եւ հետեւի ինծի: **24** Որովհետեւ ով որ ուզէ իր անձը փրկել՝ պիտի կորսնցնէ զայն. եւ ով որ ինծի համար իր անձը կորսնցնէ՝ պիտի փրկէ զայն: **25** Ի՞նչ օգուտ է մարդուն՝ եթէ ամբողջ աշխարհը շահի եւ իր անձը կորսնցնէ կամ անոր վնասէ: **26** Որովհետեւ ով որ ամօթ համարի գիտ եւ իմ խօսքերս, Մարդու Որդին ալ ամօթով պիտի ձգէ զինքը՝ երբ գալու ըլլայ իր եւ իր Հօր եւ սուրբ Հրեշտակներու փառքով:

27 Բայց ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ հոս գտնուողներէն ոմանք պիտի չմեռնին՝ մինչեւ որ տեսնեն Աստուծոյ արքայութիւնը»:

Յիսուսի այլակերպութիւնը

Մտք 17, 1-9. Մրկ 9, 2-9

28 Այս խօսքերէն չուրջ ութ օր ետք, Յիսուս, հետն առնելով Պետրոսը, Յակոբոսն ու Յովհաննէսը՝ լեռ ելաւ աղօթելու համար: **29** Աղօթքի պահուն՝ անոր դէմքը այլակերպուեցաւ եւ զգեստը սպիտակ փայլուն երեւոյթ մը առաւ: **30** Եւ ահա երկու մարդիկ հետը կը խօսէին, Մովսէսն ու Եղիան, **31** որոնք փառքի մէջ երեւնալով՝ կը խօսէին անոր մահուան մասին, որ Երուսաղէմի մէջ պիտի կատարուէր: **32** Իսկ Պետրոս եւ անոր հետ եղողները քունի մէջ ծանրացած էին. երբ արթնցան՝ տեսան անոր փառքը եւ երկու մարդիկը, որոնք անոր քով կեցած էին: **33** Երբ անոնք մեկնեցան՝ Պետրոս ըսաւ Յիսուսին. «Վարդապետ, լաւ է ձեզի համար որ հոս մնանք եւ երեք տաղաւար շինենք. մէկը քեզի, մէկը Մովսէսին եւ մէկը Եղիային համար». եւ չէր գիտեր իր ըսածը: **34** Այս խօսքին վրայ՝ ամպ մը եկաւ եւ ծածկեց զանոնք, **35** եւ երբ ամպին տակ

մտան՝ վախցան: **36** Ձայն մը լսուեցաւ ամպէն, որ կ'ըսէր. «Ա՛ս է իմ ընտրեալ Որդիս, մտի՛կ ըրէ՞ք անոր»: Մինչ տակաւին ձայնը կը լսուէր՝ Յիսուս առանձին մնաց. անոնք լռեցին եւ այն օրերուն ո՛չ մէկուն պատմեցին ինչ որ տեսան:

Լուսնոտ դիւահարը

Մտք 17, 14-18. Մրկ 9, 14-29

37 Հետեւեալ օրը, երբ լեռնէն կ'իջնէին, բազմաթիւ ժողովուրդ Յիսուսին ընդառաջ գնաց. **38** եւ ժողովուրդէն մարդ մը աղաղակեց ու ըսաւ. «Վարդապետ, կ'աղաչեմ, նայէ՛՜ զաւակիս, որովհետեւ մէկ հատիկս է. **39** եւ ահա դեւը կը տիրանայ իրեն. յանկարծ կը պոռայ եւ ուժգին գետին կը զարնէ, կը տապալէ, կը փրփրեցնէ եւ հազիւ կը հեռանայ իրմէ, խորտակելով գինքը: **40** Աղաչեցի աշակերտներուդ որ հանեն դեւը, բայց չկրցան»: **41** Յիսուս պատասխանեց. «Ո՛վ անհաւատ եւ մոլորած ազգ, մինչեւ ե՞րբ ձեզի հետ պիտի ըլլամ եւ պիտի հանդուրժեմ ձեզի. հո՛ս բեր զաւակդ»: **42** Եւ երբ կը մօտենար, դեւը հարուածեց մանուկը եւ ուժգին ցնցեց զայն: **43** Իսկ Յիսուս սաստեց պիղծ դեւին, բժշկեց մանուկը եւ յանձնեց անոր հօրը: Ամէնքը կը սքանչանային Աստուծոյ սքանչելիքներուն վրայ:

Մարդու Որդին պիտի մատնուի

Մտք 17, 22. Մրկ 9, 30-32

44 Մինչ ամէնքը կը զարմանային անոր բոլոր ըրածներուն վրայ, Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Այս խօսքերս լաւ մը դրէ՞ք ձեր ականջներուն մէջ, որովհետեւ Մարդու Որդին պիտի մատնուի մարդերու ձեռքը»: **45** Բայց անոնք չէին հասկնար այս խօսքը, որովհետեւ ծածկուած էր իրենցմէ, որպէսզի չհասկնան. եւ կը վախնային հարցնել այդ խօսքին մասին:

Ճշմարիտ մեծութիւնը

Մտք 18, 1-5. Մրկ 9, 33-36

46 Աշակերտներուն մէջ խնդիր ծագեցաւ՝ թէ ո՛վ է արդեօք

իրենց մէջ ամէնէն մեծը: **47** Յիսուս, հասկնալով անոնց սրտին մէջ եղող մտածումը, առաւ մանուկ մը եւ զայն կեցուց անոնց մէջտեղ, իրեն մօտ, եւ ըսաւ. **48** «Ո՛վ որ այս մանուկը ընդունի իմ անունովս՝ զիս կ'ընդունի, եւ ո՛վ որ զիս ընդունի՝ կ'ընդունի զայն որ զիս զրկեց: Որովհետեւ ո՛վ որ փոքրիկ է ձեր ամէնուն մէջ՝ ասն է մեծը»:

49 Յովհաննէս, խօսք առնելով, ըսաւ. «Վարդապէ՛տ, մէկը տեսանք որ քու անունովդ դեւեր կը հանէր եւ արգիլեցինք, որովհետեւ մեզի հետ չէր չըջեր»: **50** Յիսուս պատասխանեց. «Մի՛ արգիլէք, որովհետեւ ով որ ձեզի թշնամի չէ՝ ձեր կողմն է»:

Սամարացիներու մերժումը

Մտք 19, 1. Մրկ 10, 1

51 Երբ մօտեցան օրերը ուր ան պիտի վերանար՝ որոշեց Երուսաղէմ երթալ: **52** Իր առջեւէն պատգամաւորներ զրկեց, որոնք գացին, Սամարացիներու գիւղ մը մօտան՝ որպէսզի իրեն համար տեղ մը պատրաստեն. **53** բայց անոնք չընդունեցան զինքը, որովհետեւ Երուսաղէմ կ'երթար: **54** Այս տեսնելով, իր աշակերտներէն՝ Յակոբոսն ու Յովհաննէսը ըսին. «Տէ՛ր, կ'ուզե՛ս որ ըսենք որ երկիրքէն կրակ իջնէ ու զանոնք մեռցնէ»: **55** Ան դարձաւ, յանդիմանեց զանոնք եւ ըսաւ. «Դուք չէ՛ք գիտեր թէ ինչ հոգիի տէր էք: **56** Որովհետեւ Մարդու Որդին չեկաւ մարդոց հոգիները կորսնցնելու, այլ փրկելու»: Եւ ուրիշ գիւղ մը գացին:

Առաքելական կոչումի պայմանները

Մտք 8, 18-22

57 Մինչ կը քալէին, ճամբուն վրայ մէկը ըսաւ Յիսուսին. «Ետե-

51 – Գրաբար թարգմանութեան մէջ կը կարդանք «գերեսս հաստատել», երապական բացատրութիւն մը, որուն իմաստն է՝ հաստատ կերպով միտքը դնել, հաստատապէս որոշում տալ: Քրիստոս «հաստատեց իր երեսը», դառնալով արիաբար դէպի այն բաղաժը՝ ուր արդէն վնոռած էր իր կորուստը:

ւէդ պիտի գամ ո՛ւր որ երթաս»։ **58** Յիսուս պատասխանեց. «Աղ-
ուէսները որը ունին եւ երկինքի թռչունները՝ բոյն, բայց Մարդու
Որդին գլուխը դնելիք տեղ չունի»։

59 Ուրիշի մը ըսաւ. «Ետեւէ՛ս եկուր»։ «Տէ՛ր, պատասխանեց
ան, հրաման տուր որ երթամ նախ հայրս թաղեմ»։ **60** Յիսուս յա-
րեց. «Թո՛ղ որ մեռեալները իրենց մեռեալները թաղեն, եւ դուն
գնա՛, Աստուծոյ արքայութիւնը քարոզէ»։

61 Ուրիշ մը ըսաւ. «Տէ՛ր, ետեւէդ պիտի գամ, բայց հրաման
տուր որ նախ ընտանիքիս հրաժեշտ տամ»։ **62** Յիսուս պատասխա-
նեց. «Ո՛չ մէկը ձեռքը մածին վրայ կը դնէ եւ ետեւը կը նայի՝ եթէ
կ'ուզէ Աստուծոյ արքայութեան ատակ ըլլալ»։

Աշակերտներու առաքումը

Մտք 9, 37–38. 10, 9–15. Մրկ 6, 8–11 Ղկ 9, 3–5

10 **1** Ասկէ ետք Տէրը ուրիշ եօթանասուններկու հոգի ալ ընտ-
րեց եւ երկու երկու զանոնք իր առջեւէն ղրկեց, այն բո-
լոր քաղաքներն ու տեղերը՝ ուր ինքը պիտի երթար։ **2** Եւ
կ'ըսէր անոնց. «Հունձքը առատ է, բայց մշակները սակաւաթիւ.
աղաչեցէ՛ք ուրեմն հունձքի Տիրոջ՝ որ մշակներ ղրկէ իր հունձքին
համար։ **3** Գացէ՛ք, ահա ես կը ղրկեմ ձեզ իբրեւ զառնուկներ՝ գալ-
լերու մէջ։ **4** Ձեզի հետ մի՛ առնէք ո՛չ քսակ, ո՛չ տոպրակ, ո՛չ կօ-
շիկ, եւ ճամբան մարդու ողջոյն մի՛ տաք։ **5** Ո՛ր տունն ալ մտնէք՝
նախ ըսէք. խաղաղութիւն այս տան վրայ. **6** եթէ հոն խաղաղու-

Գլ. 10, 1 – Փրկիչը ուզեց որ իր Եկեղեցիին մէջ որոշ աստիճանաւորութիւն
մը ըլլայ. ասոր համար ալ Խօթանասունին (ըստ յոյն եւ ասորի ձեռագիրներէն
ումանց՝ Խօթանասուներկուէին) պաշտօնը ստորակարգուած է առաքելներու
պաշտօնին։

4 – Տէրը իր այս կերպ քացատրութեամբ հասկցնել կ'ուզէ միայն, թէ առաք-
ելները պէտք չեն թերանալ իրենց պաշտօնի պարտականութեան մէջ այս կամ
այն պատճառներով։

6 – «Ողջոյնի որդի», այսինքն՝ ողջոյնի արժանի մէկը։

Թեան որդի գտնուի՝ ձեր խաղաղութիւնն անոր վրայ թող հանգչի, ապա թէ ոչ՝ թող ձեզի դառնայ: **7** Նո՛յն տունը մնացէք, կերէ՛ք ու խմեցէ՛ք ինչ որ ձեզի տան, որովհետեւ մշակը արժանի է իր վարձքին: Տունէ տուն մի՛ տեղափոխուիք: **8** Եւ ո՛ր քաղաքը որ մտնէք ու ձեզ ընդունին՝ կերէք ինչ որ ձեր առջեւը դնեն: **9** Բժշկեցէ՛ք հոն գտնուող հիւանդները եւ ըսէ՛ք անոնց. Աստուծոյ արքայութիւնը մօտեցած է: **10** Իսկ այն քաղաքը՝ ուր մտնէք ու ձեզ չընդունին, երբ հրապարակը ելլէք՝ ըսէք. **11** այս փոշին ալ, որ ձեր քաղաքէն մեր ոտքերուն վրայ փակած է, ձեր վրայ կը թօթափենք. միայն թէ ա՛ս գիտցէք՝ որ Աստուծոյ արքայութիւնը մօտեցած է: **12** Կ'ըսեմ ձեզի որ այդ օրը աւելի հեշտ պիտի ըլլայ Սողոմօնայէնէն ուն քան այդ քաղաքին համար:

13 Վա՛յ քեզի, Քորազին, վա՛յ քեզի, Բեթսայիդա՛, որովհետեւ եթէ Տիւրոսի եւ Սիդոնի մէջ կատարուած ըլլային այն հրաշքները որ ձեր մէջ կատարուեցան, չատոնց արդէն քուրճ հազած եւ մոխիրի մէջ նստած՝ ապաշխարած կ'ըլլային: **14** Բայց դատաստանին օրը աւելի թեթեւ պիտի ըլլայ Տիւրոսի եւ Սիդոնի՝ քան ձեզի: **15** Իսկ դո՛ւն, Կափառնաաւմ, որ միւնչեւ երկինք բարձրացած ես, միւնչեւ դժոխք պիտի իջնես:

16 Ո՛վ որ ձեզի մտիկ ընէ՝ ինծի մտիկ կ'ընէ, ո՛վ որ ձեզ անարգէ՝ զիս կ'անարգէ, եւ ո՛վ որ զիս անարգէ՝ կ'անարգէ զԱյն՝ որ զիս ղրկեց. եւ ո՛վ որ զիս լսէ՝ կը լսէ զԱյն՝ որ զիս ղրկեց»:

Աշակերտներուն վերադարձը

17 Եօթանասուններկուքը ուրախութեամբ դարձան եւ ըսին. «Տէ՛ր, քու անունովդ՝ դեւերն ալ կը հնազանդին մեզի»: **18** Յիսուս պատասխանեց. «Կը տեսնէի սատանան՝ որ երկիրքէն կ'իյնար փայլակի նման: **19** Ահա, ձեզի տուի իշխանութիւն՝ կոխելու օձերն ու կարիճները եւ թշնամիին ամբողջ զօրութիւնը, եւ ոչ մէկ բան պիտի վնասէ ձեզի: **20** Բայց մի՛ ուրախանաք որ դեւերը կը հնազանդին ձեզի, այլ հրճուեցէ՛ք որ ձեր անունները գրուած են երկինքի մէջ»:

Յիսուսի ուրախութիւնը

Մտք 11, 25–27. 13, 16–17

21 Նոյն ժամուն, Յիսուս ցնծաց Սուրբ Հոգիով եւ ըսաւ. «Շնորհակա՛լ եմ քեզի, Հա՛յր, Տէր երկիրնքի եւ երկրի, որ այս բաները ծածկեցիր իմաստուններէն եւ գիտուններէն եւ յայտնեցիր մանուկներուն: Այո՛, Հա՛յր, որովհետեւ ա՛յսպէս հաճոյ թուեցաւ քեզի: **22** Ամէն ինչ տրուած է ինծի իմ Հօրմէս. եւ ո՛չ ոք գիտէ թէ ո՛վ է Որդին՝ բայց միայն Հայրը, եւ ո՛վ է Հայրը՝ բայց միայն Որդին, եւ անիկա՝ որուն կամենայ Որդին յայտնել»:

23 Եւ դառնալով աշակերտներուն՝ առանձին, ըսաւ. «Երանի՛ այն աչքերուն որ կը տեսնեն ինչ որ դուք կը տեսնէք: **24** Կ՛ըսեմ ձեզի, թէ շատ մարգարէներ ու թագաւորներ փափաքեցան տեսնել ինչ որ դո՛ւք կը տեսնէք, բայց չտեսան, եւ լսել ինչ որ դո՛ւք կը լսէք, բայց չլսեցին»:

Բարի Սամարացիք

Մտք 22, 34–40. Մրկ 12, 28–31

25 Եւ ահա օրէնքի վարդապետներէն մէկը ոտքի ելաւ, եւ զինքը փորձելու համար՝ ըսաւ. «Վարդապետ, ի՞նչ պէտք է ընեմ՝ որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»: **26** Յիսուս հարցուց. «Ի՞նչ գրուած է Օրէնքին մէջ, դուն ի՞նչ կը կարդաս»: **27** Անիկա պատասխանեց. «Սիրի՛ քու Տէր Աստուածդ ամբողջ սրտովդ, ամբողջ հոգիովդ, ամբողջ զօրութեամբդ ու ամբողջ մտքովդ, եւ ընկերդ՝ քու անձիդ պէս»: **28** «Ուղիղ պատասխանեցիր», ըսաւ Յիսուս, «այդ ըրէ՛ եւ պիտի փրկուիս»:

29 Բայց անիկա, ուզելով ինքզինքը արդարացնել՝ ըսաւ Յիսուսին. «Ո՞վ է իմ ընկերս »: **30** Յիսուս պատասխանեց. «Մարդ մը Երուսաղէմէն Երիզով կ'իջնէր. եւ աւազակներու ձեռքը ինկաւ, որոնք մերկացուցին զինքը, վիրաւորեցին, կիսամահ թողուցին ու գացին: **31** Պատահմամբ, նոյն ճամբէն քահանայ մը կ'իջնէր. տեսաւ ու անցաւ գնաց: **32** Նոյնպէս Ղեւտացի մը, նոյն տեղէն անցնելով՝ տեսաւ ու թողուց գնաց: **33** Սամարացի մըն ալ, նոյն կողմերը ճամբորդելով՝ քովը եկաւ, եւ տեսնելով զայն՝ գլխաց

անոր. **34** մօտեցաւ, վէրքերը պատեց, վրան ձէթ ու գինի դրաւ եւ իր գրաստին վրայ դնելով՝ տարաւ զայն պանդոկ մը եւ դարմանել տուաւ: **35** Հետեւեալ օրը, երբ անկէ կը մեկնէր, հանեց երկու դահեկան տուաւ պանդոկապետին եւ ըսաւ. «Խնամք տար անոր, եւ ինչ որ աւելի ծախսես՝ դարձիս կը վճարեմ քեզի»: **36** Արդ, քեզի համաձայն, այդ երեքէն ո՞րն է աւագակներու ձեռքն ինկած մարդուն ընկերը»: **37** «Այն որ վրան գլխաց», պատասխանեց ան: «Գնա՛, դուն ալ նո՛յնպէս ըրէ», ըսաւ Յիսուս:

Մարթա եւ Մարիամ

38 Մինչ կ'երթային՝ Յիսուս գիւղ մը մտաւ եւ Մարթա անունով կին մը զինքը իր տունը ընդունեցաւ: **39** Անիկա քոյր մը ունէր, որուն անունն էր Մարիամ, որ Տիրոջ ոտքին մօտ եկաւ նստաւ եւ անոր խօսքերուն մտիկ կ'ընէր: **40** Մարթա շատ զբաղած էր գործերով: Եկաւ, Յիսուսին քով կեցաւ եւ ըսաւ. «Տէ՛ր, հոգ չե՞ս ըներ որ քոյրս զիս մինակ թողուցած է ծառայութեան մէջ. ուրեմն ըսէ՛ իրեն որ ինծի օգնէ»: **41** «Մարթա՛, Մարթա՛, պատասխանեց Յիսուս, դուն կը տագնապիս եւ շատ բաներով կը զբաղիս: **42** Բայց հոս՝ մէկ բան հարկաւոր է: Մարիամ լաւ բաժինը ընտրեց, եւ իր ձեռքէն պիտի չառնուի այդ»:

Տէրունական աղօթքը

Մարթ 6, 9-13

11 **1** Օր մը Յիսուս, տեղ մը կեցած կ'աղօթէր. երբ վերջացուց՝ աշակերտներէն մէկը ըսաւ անոր. «Տէ՛ր, աղօթել սորվեցուր մեզի, ինչպէս Յովհաննէս սորվեցուց իր աշակերտներուն»:

2 Յիսուս պատասխանեց. «Երբ աղօթէք՝ ըսէք.

Հա՛յր մեր, սուրբ ըլլայ քու անունդ,

թող գայ քու թագաւորութիւնդ:

3 Մեր ամէնօրեայ հացը տո՛ւր մեզի օրէ օր:

4 Եւ ներէ՛ մեր մեղքերուն,

ինչպէս մենք կը ներենք ամէն անոնց որ պարտական են մեզի.

եւ մի՛ տանիր մեզ փորձութեան»:

Աղոթքի գորութիւնը

Մտք 7, 7-11. Յովհ 14, 13-14

5 Յիսուս ըսաւ անոնց. «Եթէ ձեզմէ մէկը բարեկամ մը ունենայ եւ կէս գիշերին անոր երթայ եւ ըսէ. **6** բարեկամ, երեք հաց փոխ տուր ինծի, որովհետեւ բարեկամս ճամբորդութենէն եկաւ, եւ բան չունիմ դնելիք անոր առջեւ: **7** Եւ միւսը ներսէն ձայն տայ եւ ըսէ. «Մի՛ նեղեր զիս, որովհետեւ դուռը փակ է եւ զաւակներս ինծի հետ անկողինն են. չեմ կրնար ելլել եւ քեզի հաց տալ»: **8** Կ'ըսեմ ձեզի, եթէ նոյնիսկ բարեկամութեան համար չելլէ եւ չտայ, գոնէ անոր թախանձանքին համար պիտի ելլէ ու պէտք եղածը պիտի տայ:

9 Եւ ես կ'ըսեմ ձեզի. խնդրեցէ՛ք եւ պիտի տրուի ձեզի, փնտռեցէ՛ք եւ պիտի գտնէք, բախեցէ՛ք եւ պիտի բացուի ձեզի. **10** որովհետեւ ով որ խնդրէ՝ կ'առնէ, եւ ով որ փնտռէ՝ կը գտնէ, եւ ո՛վ որ բախէ՝ կը բացուի անոր: **11** Եւ ո՞վ է ձեզմէ այն հայրը, որ քար տայ իր զաւակին՝ երբ հաց կը խնդրէ ան, կամ օձ տայ՝ ձուկի տեղ, **12** կամ կարիճ՝ երբ հաւկիթ կը խնդրէ: **13** Իսկ եթէ դուք, որ չար էք եւ գիտէք բարի պարգեւներ տալ ձեր որդիներուն, ո՛րչափ աւելի ձեր երկնաւոր Հայրը՝ Սուրբ Հոգին պիտի տայ անոնց, որ կը խնդրեն իրմէ»:

Զար ոգիները

Մտք 12, 22-30. Մրկ 3, 22-27

14 Յիսուս համը դեւ մը հանեց. երբ դեւը ելաւ՝ համըը խօսեցաւ, եւ բոլոր ժողովուրդը զարմացաւ: **15** Բայց անոնցմէ ոմանք ըսին. «Անիկա դեւերու իշխանին՝ Բէեղզբեուդի միջոցով կը հանէ դեւերը»: **16** Իսկ ուրիշներ կը փորձէին զինքը եւ երկնքէն հրաշք կ'ուզէին: **17** Բայց գիտնալով անոնց մտադրութիւնը, ըսաւ անոնց. «Ամէն թագաւորութիւն որ ինք իր մէջ բաժնուած է՝ կը քանդուի եւ այն տունը որ ինք իր մէջ բաժնուած է՝ ուրիշ տան մը վրայ կը

Գլ. 11, 13 – «Երկնաւոր Հայրը բարի բաներ պիտի տայ»: Նոյն բնագիրը՝ «Երկնաւոր Հայրը Սուրբ Հոգին պիտի տայ»:

կործանի: **18** Արդ, եթէ սատանան ինք իր մէջ բաժնուած է՝ ի՞նչպէս կանգուն պիտի մնայ իր թագաւորութիւնը, քանի որ ինծի կ'ըսէք թէ դեւերու իշխանին՝ Բէեղզեբուղի միջոցով կը հանեմ դեւերը: **19** Եթէ ես Բէեղզեբուղով կը հանեմ դեւերը, ձեր որդիները ինչո՞վ պիտի հանեն. անոր համար՝ անո՞նք պիտի ըլլան ձեր դատաւորները: **20** Իսկ եթէ Աստուծոյ մատով կը հանեմ դեւերը, ուրեմն, հասած է ձեր վրայ Աստուծոյ արքայութիւնը: **21** Երբ զօրաւոր մարդ մը, լաւ զինուած, կը պահպանէ իր տունը՝ ինչքերը ապահով են. **22** բայց եթէ աւելի զօրաւոր մէկը վրան գալով, յաղթէ, գէնքերը որոնց վրայ դրած էր իր յոյսը՝ կ'առնէ եւ աւարն ալ կը բաժնէ:

23 Ո՛վ որ ինծի հետ չէ՝ ինծի հակառակ է, եւ ո՛վ որ ինծի հետ չի հաւաքեր՝ կը ցրուէ:

24 Երբ պիղծ դեւը մարդու մը մէջէն ելլէ՝ անջրդի տեղեր կը չրջի, հանգիստ կը փնտռէ, եւ երբ չգտնէ, կ'ըսէ. Դառնամ տունս, ուրկէ ելայ. **25** եւ կու գայ, մաքրուած ու յարդարուած կը գտնէ: **26** Այն ատեն կ'երթայ եւ իրմէ աւելի չար եօթը դեւեր ալ կ'առնէ ու կը մտնէ եւ հոն կը բնակի. ու այդ մարդուն վերջին վիճակը՝ առաջինէն աւելի գէշ կ'ըլլայ»:

Երանի՛ր անոր որ Աստուծոյ Խօսքը կը պահէ

27 Եւ մինչ Յիսուս այսպէս կը խօսէր, ժողովուրդին մէջէն կ'ին մը ձայնը բարձրացուց եւ ըսաւ. «Երանի՛ր այն որովայնին որ քեզ կրեց եւ ստինքներուն՝ որ քեզ դիեցուցին»: **28** Յիսուս պատասխանեց. «Երանի՛ մանաւանդ անոնց՝ որ Աստուծոյ Խօսքը կը լսեն ու կը կատարեն»:

23 – Որովհետեւ Քրիստոս յաղթեց սատանայի իշխանութեան եւ հաստատեց Աստուծոյ Թագաւորութիւնը երկրի վրայ, ոչ ոք կրնայ այլեւ տարամուտեան մէջ մնալ: Այն որ չ'աշխատիր, իր կարողութեան չափով, Քրիստոսի գործին՝ կը ցրուէ զայն:

Յովնանի հրաշքը

Մտք 12, 38-42

29 Երբ ամբողջը իր չուրջը հաւաքուեցաւ՝ սկսաւ ըսել. «Այս սերունդը չար սերունդ է, նշան կը խնդրէ, բայց երկինքէն ուրիշ նշան պիտի չտրուի իրեն՝ Յովնանի նշանէն զատ: **30** Որովհետեւ, ինչպէս որ Յովնան նշան եղաւ Նինուէացիներուն, այնպէս ալ Մարգու Որդին նշան պիտի ըլլայ այս սերունդին: **31** Հարաւի դշտոն, դատաստանին օրը, այս սերունդին հետ պիտի ելլէ եւ պիտի դատապարտէ զայն, որովհետեւ ինքը աշխարհի ծայրէն եկաւ Սողոմոնին իմաստութիւնը լսելու. եւ ահա Սողոմոնէն աւելի մեծը կայ հոս: **32** Նինուէի մարդիկը, դատաստանին օրը, այս սերունդին հետ պիտի ելլեն եւ պիտի դատապարտեն զայն, որովհետեւ անոնք ապաշխարեցին Յովնանի քարոզութեամբ եւ ահա Յովնանէն աւելի մեծը կայ հոս»:

Հոգիիմ աշքը

Մտք 5, 15. 6, 22-23. Մրկ 4, 21. Ղկ 8, 16

33 «Ոչ ոք ճրագը կը վառէ եւ ծածուկ տեղ մը կը դնէ կամ գրուանին տակ, այլ աշտանակին վրայ, որպէսզի մտնողները լոյս տեսնեն: **34** Մարմինիդ ճրագը՝ աչքդ է. երբ աչքդ յստակ է՝ ամբողջ մարմինդ ալ լուսաւոր կ'ըլլայ. բայց երբ աչքդ վատ է՝ մարմինդ խաւար կ'ըլլայ: **35** Զգոյշ եղիր ուրեմն, չըլլայ թէ լոյսը որ քու մէջդ է՝ խաւար դառնայ: **36** Արդ, եթէ ամբողջ մարմինդ լուսաւոր է եւ մուրթ մաս չկայ՝ բոլորովին լուսաւոր պիտի ըլլայ, նման ճրագին որ նշոյլներով կը լուսաւորէ քեզ»:

Փարիսեցիներուն կեղծաւորութիւնը

Մտք 23, 1-36. Մրկ 12, 38-40.

37 Եւ մինչդեռ կը խօսէր՝ փարիսեցի մը կ'աղաչէր իրեն որ իր տունը ճաշ ուտէ. եւ Յիսուս մտաւ ու բազմեցաւ: **38** Փարիսեցին, տեսնելով որ ճաշէն առաջ չլուացուեցաւ՝ զարմացաւ: **39** Տէրը ըսաւ անոր. «Հիմա դուք, փարիսեցիներ, բաժակին ու պնակին արտաքինը կը մաքրէք եւ ձեր ներսը լի է կողոպուտով եւ չարու-

Թեամբ: 40 Անմիտներ, այն որ արտաքինն ըրաւ՝ նոյնը ներքինն ալ չըրա՞ւ: 41 Բայց ձեզի համար՝ կը բաւէ որ ձեր կըցածին չափ ողորմութիւն տաք, եւ ահա ամէն բան մաքուր պիտի ըլլայ ձեզի համար: 42 Բայց վա՛յ ձեզի, փարիսեցիներ, որ կու տաք տասանորդը անանուխի, չամանի եւ բոլոր բանջարեղէններու, եւ զանց կ'ընէք Աստուծոյ օրէնքն ու սէրը. ասոնք պէտք էիք կատարել եւ միւսը զանց չընէք: 43 Վա՛յ ձեզի, փարիսեցիներ, որ ժողովարաններու մէջ կը սիրէք առաջին աթոռները եւ հրապարակներու վրայ առաջին ողջոյնները: 44 Վա՛յ ձեզի, որ Թաքնուած գերեզմաններու կը նմանիք, որոնց վրայէն մարդիկ կ'անցնին առանց նշմարելու»:

45 Օրէնսդէտներէն մէկը, խօսք առնելով, ըսաւ. «Վարդապետ, այդպէս խօսելով՝ մեզ ալ կը նախատես»: 46 Յիսուս պատասխանեց. «Վա՛յ ձեզի ալ, օրէնսդէտներ, որ կը բեռնաւորէք մարդիկը դժուարակիր բեռներով եւ դուք մէկ մատով իսկ չէք դպչիր բեռներուն»:

47 Վա՛յ ձեզի, որ դամբարաններ կը շինէք մարգարէներուն գորս ձեր հայրերը սպաննեցին. 48 ուրեմն կը վկայէք թէ կամակից էք ձեր հայրերուն գործերուն. որովհետեւ իրենք կոտորեցին զանոնք, եւ դուք անոնց դամբարաններ կը շինէք:

49 Ասոր համար Աստուծոյ իմաստութիւնն ըսաւ. Մարգարէներ եւ առաքեալներ պիտի զրկեմ անոնց, որոնցմէ ոմանք պիտի սպաննուին ու հալածուին: 50 Որպէսզի այդ սերունդէն պահանջ-ւի աշխարհի սկիզբէն Թափուած բոլոր մարգարէներու արիւնը, 51 սկսելով Աբէլի արիւնէն՝ մինչեւ արիւնը Ջաքարիայի, որ խո-

43 – Յոյնը ունի պարզապէս «ողջոյններ», ո՛չ թէ «նախողջոյններ» (առաջին ողջոյններ):

48 – Դպիրները կամ օրինականները արտափուտ ա՛յնպէս կը կեղծաւորին, իբր թէ իրենք կը յարգեն մարգարէները, սակայն ներփուտ անոնք եւս համա-միտ են մարգարէները սպաննող իրենց հայրերու արարքներուն:

49 – Աստուծոյ իմաստութիւնը, այսինքն աստուածային նախախնամու-թիւնն է, որ իր անսահման իմաստութեամբը հրամայած կամ թոյլատրած է այս պատահարները, որոնց մասին կը խօսի Փրկիչը (Ղկ 7, 35):

ընդհանուր առմամբ, կ'ըսեմ ձեզի, այդ պիտի պահանջուի այս սերունդէն:

52 Վա՛յ ձեզի, օրէնսագէտներ, որ գիտութեան բանալիները կը պահէք. դուք չէք մտնել եւ մտնողներուն ալ արգելք կ'ըլլաք»:

53 Եւ երբ այս բոլորը խօսեցաւ անոնց՝ բազմութեան առջեւ, անոնք ամօթահար մնացին. եւ դպիրներն ու փարիսեցիները սկսան զայրանալ եւ գրգռել զայն շատ մը հարցերու մասին. **54** եւ կը սպասէին անոր բերնէն խօսք մը որսալ, որպէսզի չարախօսութիւն ընեն անոր դէմ:

Փարիսեցիներու խմորը

Մտք 10, 26-27. 16, 6. 12. Մրկ 22. 8, 15

12 **1** Երբ շուրջը հազարներով ժողովուրդ հաւաքուեցաւ, զիրար կոխելու աստիճան, Յիսուս սկսաւ նախ իր աշակերտներուն ըսել. «Զգո՛յ՜ եղէք փարիսեցիներու խմորէն, որ կեղծաւորութիւն է: **2** Որովհետեւ չկայ ծածուկ բան մը՝ որ չյայտնուի, եւ ոչ ալ գաղտնիք՝ որ չիմացուի: **3** Որովհետեւ ինչ որ խաւարի մէջ ըսէք՝ լոյսի մէջ պիտի լսուի, եւ ինչ որ չտեմարանին մէջ ականջն ի վար ըսէք՝ տանիքներու վրայ պիտի հռչակուի:

4 Արդ, կ'ըսեմ ձեզի, սիրելիներս, մի՛ վախնաք անոնցմէ որ մարմինը կը սպաննեն եւ անկէ աւելի բան չեն կրնար ընել: **5** Բայց ձեզի ցուցնեմ՝ թէ որմէ՛ պէտք է վախնաք. վախցէ՛ք անկէ որ սպաննելէն վերջ՝ իշխանութիւն ունի գեհէն նետելու. այո՛, կ'ըսեմ ձեզի, անկէ՛ վախցէ՛ք: **6** Զէ՞ որ հինգ ճնճղուկ երկու դահեկանի կը ծախուի. եւ սակայն անոնցմէ ո՛չ մէկը մոռցուած է Աստուծոյ առջեւ: **7** Իսկ ձեր գլխուն բոլոր մագերն անգամ համրուած են. մի՛

52 – Դպիրները ժողովուրդէն կը ծածկէին «գիտութեան բանալիները», այսինքն՝ Հին Կտակարանի խօսքերու իրական իմաստը կը խեղաթիւրէին, որովհետեւ անոնք (դպիրները) երկրաւոր թագաւոր մը, աշխարհակալ Մեսիա մը կ'ուզէին ունենալ:

Գլ. 12, 1 – Կեղծաւորութիւնը կ'ապականէ մարդուն մէջ ամէն բարի բան:

5 – Աստուծոյ վախը պէտք է ամէն ուրիշ վախերէ վեր ըլլայ:

վախնաք ուրեմն, որովհետեւ շատ ճնճղուկներէ աւելի կ'արժէք:

8 Կ'ըսեմ ձեզի. ո՛վ որ մարդոց առջեւ դաւանի զիս՝ Մարդու Որդին ալ զինքը պիտի դաւանի Աստուծոյ հրեշտակներուն առջեւ: **9** Իսկ ո՛վ որ ուրանայ զիս մարդոց առջեւ՝ պիտի ուրացուի Աստուծոյ հրեշտակներուն առջեւ:

10 Եւ ո՛վ որ Մարդու Որդին դէմ խօսի՝ ներում պիտի գտնէ, բայց ո՛վ որ Սուրբ Հոգին հայհոյէ՝ պիտի չներուի անոր:

11 Բայց երբ ձեզ տանին ժողովարաններու, դատաւորներու եւ իշխաններու առջեւ՝ մի՛ մտահոգուիք թէ ի՛նչպէս պատասխան պիտի տաք կամ ի՛նչ պիտի ըսէք: **12** Որովհետեւ Սուրբ Հոգին պիտի սորվեցնէ ձեզի նոյն ժամուն՝ թէ ի՛նչ պէտք է խօսիք»:

Ամփիտ հարուստին առակը

13 Ժողովուրդէն մէկը ըսաւ. «Վարդապետ, ըսէ եղբօրս որ ժառանգութիւնը բաժնէ հետս»: **14** Յիսուս պատասխանեց. «Ո՛վ մարդ, ո՞վ զիս դատաւոր կամ բաժանարար կարգեց ձեր վրայ»: **15** Եւ ըսաւ անոնց. «Տեսէք եւ զգոյշ եղէք ամէն ազահուլթենէ, որովհետեւ մարդուս կեանքը իր ամբարած ինչքերու առատութենէն կ'ախուլած չէ»:

16 Եւ անոնց առակ մը պատմեց. «Հարուստ մարդու մը արտերը առատ բերք տուին. **17** մարդը մտքէն խորհեցաւ ու ըսաւ. Ի՞նչ ընեմ, քանի որ բերքերս դնելու տեղ չունիմ: **18** Գիտեմ ընելիքս, ըսաւ, կը քակեմ շտեմարաններս եւ աւելի մեծեր կը շինեմ, եւ հոն կը ժողվեմ ցորենը եւ բոլոր բարիքներս. **19** եւ ես ինծի կ'ըսեմ. Հոգի՛ս, շատ ինչքեր ունիս երկար տարիներու համար ամբարուլած. հանգչէ՛, կե՛ր, խմէ՛ եւ զուարճացիր: **20** Բայց Աստուած ըսաւ անոր. անմիտ, այս գիշեր իսկ քու հոգիդ պիտի պահանջուի քեզմէ, իսկ պատրաստածդ որո՞ւ պիտի մնայ: **21** Այսպէս է անիկա՝ որ իր անձին համար կը գանձէ, եւ Աստուծոյ առջեւ հարուստ չէ»:

10 – Այն որ յամառութեամբ կը հակառակի Սուրբ Հոգիին շնորհներուն, այնպիսին, սովորաբար, դարձի չի գար, եւ ասոր համար թողութիւն ու ներում չի գտներ:

Աւելորդ մտաեռզուրիւններ. Ապաւինիլ նախախնամութեան

Մտք 6, 25-34

22 Ըսաւ աշակերտներուն. «Աստ'ր համար է որ կ'ըսեմ ձեզի. մի՛ մտահոգուիք ձեր կեանքին համար՝ թէ ինչ պիտի ուտէք, եւ ոչ ալ ձեր մարմինին համար՝ թէ ինչ պիտի հագուիք: **23** Որովհետեւ կեանքը կերակուրէն աւելի կ'արժէ եւ մարմինը՝ հագուստէն: **24** Նայեցէ՛ք ազուաներուն, որ ո՛չ կը ցանեն եւ ո՛չ ալ կը հնձեն, ո՛չ շտեմարան ունին, ո՛չ ալ ամբարանոց, եւ սակայն Աստուած կը կերակրէ զանոնք: Ո՛րչափ աւելի ձեզ՝ որ թռչուններէն աւելի լաւ էք: **25** Ո՞վ ձեզմէ կարող է ճիգ ընելով՝ կանգուն մը երկարել հասակը: **26** Արդ, եթէ ամենափոքր բանը չէք կրնար ընել, ինչո՞ւ ուրիշ բաներու համար հոգ կ'ընէք: **27** Նայեցէ՛ք շուշանին, ինչպէս կ'աճի. ո՛չ կ'աշխատի, ո՛չ կը մանէ. կ'ըսեմ ձեզի, եւ ոչ իսկ Սողոմոն իր բոլոր փառքին մէջ՝ ասոնցմէ մէկուն նման հագուեցաւ: **28** Ուրեմն, եթէ խոտը, որ այսօր դաշտն է եւ վաղը հնոց պիտի նետուի, Աստուած ա՛յդպէս կը զգեստաւորէ, ո՛րչափ աւելի ձե՛զ, թերահաւատներ: **29** Եւ դուք՝ մի՛ հոգաք թէ ինչ պիտի ուտէք կամ ինչ պիտի խմէք, եւ ձեր միտքը մի՛ տանջէք: **30** Որովհետեւ այդ ամէնը աշխարհի հեթանոսները կը փնտռեն: Բայց ձեր Հայրը գիտէ թէ այս ամէնը ձեզի հարկաւոր է: **31** Այլ խնդրեցէ՛ք Աստուծոյ արքայութիւնը, եւ այդ ամէնը աւելիով պիտի տրուի ձեզի: **32** Մի՛ վախնար, փոքրիկ հօ՛տ, որովհետեւ ձեր Հայրը հաճեցաւ տալ ձեզի արքայութիւնը:

33 Ծախեցէ՛ք ձեր ինչքերը եւ ողորմութիւն տուէք, ձեզի համար անմաշ քսակներ եւ անսպառ գանձեր պատրաստեցէք երկինքի մէջ, ուր ո՛չ գողը կը մօտենայ ո՛չ ցեցը կը փճացնէ: **34** Որովհետեւ ուր է ձեր գանձը՝ հոն պիտի ըլլայ նաեւ ձեր սիրտը:

Միշտ պատրաստ եղե՛ք՝ Տէրը դիմաւորելու

Մտք 45-51. 25, 1-13. 24

35 Զեր գօտիները պինդ կապեցէք ձեր մէջքին եւ ճրագները վառած պահեցէք: **36** նմանեցէք այն մարդոց՝ որ իրենց տիրոջ կը

35 – «Գօտիները պինդ կապել ձեր մէջքէն», յարատւ ու փայթեռանդ ծառայութեան, իսկ «վառուած ճրագները» յարատւ արթնութեան պատկերն են:

սպասեն՝ թէ երբ պիտի դառնայ Հարսանիքէն. որպէսզի երբ գայ եւ դուռը բախէ՝ իսկոյն բանան: **37** Երանի այն ծառաներուն զորս տէրը, իր դարձին, արթուն պիտի գտնէ. ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ինքը գօտի պիտի կապէ մէջքին եւ սեղանի պիտի նստեցնէ զանոնք, եւ առաջ անցած՝ պիտի սպասաւորէ անոնց: **38** Եւ եթէ, երկրորդ կամ երրորդ պահուն գալով, նոյնպէս գտնէ զանոնք, երանելի են այդ ծառաները: **39** Բայց ա'ս գիտցէք. եթէ տանտէրը գիտնար թէ ո'ր ժամուն գող պիտի գայ, կը հսկէր եւ չէր թողուր որ իր տունը խորտակեն: **40** Դուք ալ պատրաստ եղէք, որովհետեւ ձեր չկարծած ժամուն՝ կու գայ Մարդու Որդին»:

Հաւատարիմ տնտեսը

Մտք 24, 45-51

41 Պետրոս Հարցուց. «Տէ՛ր, մեզի՞ Համար ըսիր այս առակը՝ թէ ամէնուն»: **42** Տէ՛րը պատասխանեց. «Ո՞վ է այն հաւատարիմ եւ իմաստուն տնտեսը, զոր տէրը իր ծառաներուն վրայ վերակացու կը դնէ՝ յարմար ժամուն կերակուր տալու համար անոնց: **43** Երանի՛ այն ծառային՝ զոր տէրը, իր վերադարձին, այդպէս ըրած գտնէ: **44** Ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, իր բոլոր ինչքերուն վերակացու պիտի կարգէ զինքը: **45** Բայց եթէ այդ ծառան ինքնիրեն ըսէ. Տէ՛րս կ'ուշանայ գալու. եւ սկսի ծառաներն ու աղախինները ծեծել, ուտել, խմել ու գինովնալ, **46** այդ ծառային տէրը պիտի գայ անոր չսպասած օրը եւ չկարծած ժամուն, մէջտեղէն պիտի հանէ զայն եւ անոր ինկած մասը պիտի բաժնէ անհաւատարիմներուն հետ:

47 Իսկ այն ծառան, որ իր տիրոջ կամքը գիտնալէն ետք, անոր կամքին համաձայն չէ պատրաստուած եւ չէ գործած՝ շատ ծեծ պիտի ուտէ: **48** Այն որ չի գիտեր եւ ծեծի արժանի գործ կ'ընէ՝ քիչ ծեծ պիտի ուտէ: Որուն շատ տրուած է՝ շատ պիտի պահանջուի անկէ, եւ որուն որ աւելի վստահուած՝ դե՛ռ աւելի պիտի պահանջուի անկէ:

Հուր եւ քաժառու

Մտք 10, 34-36

49 Կրակ ձգելու եկայ երկրի վրայ, եւ ո'րքան կը փափաքիմ՝ որ

արդէն իսկ բորբոքած ըլլար ան: **50** Մկրտութիւն մը ունիմ՝ մկրտուելիք, եւ ի՞նչքան կը փութամ որ ան կատարուի:

51 Կը կարծէք թէ երկրիս վրայ խաղաղութիւն բերել⁵⁰ եկած եմ: Ո՛չ, կ'ըսեմ ձեզի, այլ՝ բաժանում: **52** Որովհետեւ ասկէ ետք՝ տան մը մէջ ուր հինգ հոգի կան, անոնք իրարմէ բաժնուած պիտի ըլլան, երեքը՝ երկուքէն եւ երկուքը՝ երեքէն: **53** Հայրը՝ որդիէն պիտի բաժնուի, եւ որդին՝ հօրմէն, մայրը՝ աղջիկէն, եւ աղջիկը՝ մօրմէն: Կեսուրը՝ իր հարսէն, եւ հարսը՝ կեսուրէն»:

Փրկութեան ժամանակը

Մտք 16, 2-3. 5, 25-26

54 Ժողովուրդին ալ ըսաւ. «Երբ տեսնէք որ արեւմուտքէն ամպ կ'ելլէ, իսկոյն կ'ըսէք թէ անձրեւ պիտի գայ, եւ ա՛յնպէս ալ կ'ըլլայ: **55** Եւ երբ հարաւի հովը փչէ՝ կ'ըսէք թէ խորշակ պիտի ըլլայ, եւ ա՛յնպէս ալ կ'ըլլայ: **56** Կեղծաւորնե՛ր, երկինքի եւ երկրի երեւոյթները քննել գիտէք, բայց ի՞նչպէս չէք գիտեր այս ժամանակը քննել:

57 Ինչ⁵¹ ուր զուր ձեզմէ չէք ընտրեր ուղիղը: **58** Երբ թշնամիիդ հետ դատաւորին կ'երթաս՝ ջանա ճամբան անոր հետ հաշիւդ կարգադրել եւ ազատուիլ, որպէսզի չըլլայ թէ քեզ դատաւորին տանի եւ դատաւորն ալ դահիճին յանձնէ, եւ դահիճն ալ քեզ բանտ նետէ: **59** Կ'ըսեմ քեզի՝ թէ բանտէն պիտի չկարենաս ելլել մինչեւ որ չվճարես վերջին լուման»:

Ապաշխարութեան կարեւորութիւնը

13 **1** Նոյն ժամանակ ոմանք եկան եւ պատմեցին անոր այն Գալիլեացիներուն մասին, որոնց արիւնը իրենց զոհե-

50 – Յիսուս, իր չարչարանքներու մկրտութիւնը վերջացնելէ ետքն է որ Սուրբ Հոգիին կրակովը պիտի մաքրէ ու սրբացնէ մարդիկը:

56 – Հրեաները Յովհաննէսի փարզութենէն եւ Յիսուսի գործերէն կարող էին հասկնալ թէ հասած է Մեսիայի գալստեան ժամանակը:

րուն հետ խառնեց Պիղատոս: **2** Յիսուս պատասխանեց. «Կը կարծէ՞ք որ այդ Գալիլեացիները միւս բոլոր Գալիլեացիներէն աւելի մեղաւոր էին, որ այդպիսի բաներ կրեցին: **3** Ո՛հ, կ'ըսեմ ձեզի, բայց եթէ չապաշխարէք՝ ամէնքդ ալ նոյնպէս պիտի կորսուիք: **4** Կամ այն տասնութը հոգիները որոնց վրայ Սելովամի աշտարակը ինկաւ եւ մեռցուց. կը կարծէք որ անոնք աւելի՞ յանցաւոր էին քան Շրուսադէմի բոլոր բնակիչները: **5** Ո՛հ, կ'ըսեմ ձեզի. բայց եթէ չապաշխարէք՝ ամէնքդ ալ նոյնպէս պիտի կորսուիք»:

Անպտուղ քօքնիմ

6 Այս առակն ալ պատմեց. «Մարդ մը իր այգիին մէջ թփերի մը տնկած էր, եւ եկաւ պտուղ քաղելու անկէ ու չգտաւ: **7** Ըսաւ այգեգործին. Ահա՛ երեք տարի է որ կու գամ այդ թփերէն պտուղ քաղելու եւ չեմ գտներ. արդ, կտրէ՛ ատիկա, ինչո՞ւ երկիրը խափանէ: **8** «Տէ՛ր, պատասխանեց անիկա, այս տարի ալ թո՛ղ, մինչեւ որ անոր չուրջը փորեմ ու աղբ դնեմ. **9** թերեւս պտուղ տայ. ապա թէ ոչ՝ գալ տարի կը կտրես»:

Կարկամած կնոջ բուժումը

10 Շաբաթ օր մը Յիսուս ժողովարանի մը մէջ կ'ուսուցանէր. **11** եւ հոն կին մը կար որ տասնութը տարիէ ի վեր դեւի մը հիւանդութենէն բռնուած էր եւ կարկամած էր, ու չէր կրնար ամենեւին վեր նայիլ: **12** Յիսուս, տեսնելով զանիկա՝ մօտը կանչեց զայն եւ ըսաւ. «Ո՛վ կին, ազատուած ես հիւանդութենէդ»: **13** Եւ հազիւ ձեռքը վրան դրաւ՝ իսկոյն շտկուեցաւ ու փառք կու տար Աստուծոյ:

14 Այն ատեն, ժողովարանին պետը բարկացաւ թէ ինչո՞ւ Յիսուս շաբաթ օրով բժշկեց. եւ ըսաւ ժողովուրդին. «Աչխատանքի

Գլ. 13, 2 – Հրեաները դժբախտութիւնները Աստուծոյ պատիժը կը նկատէին (Հմմտ. Յովհ 9, 2):

6 – Այգիի քօքնիմ իսրայէլեան ժողովուրդին պատկերն է:

վեց օր կայ, այդ օրերո՛ւն եկէք եւ բժշկուեցէք, ո՛չ թէ շաբաթ օրը»:

15 «Կեղծաւորնե՛ր, ատասխանեց Տէրը, ձեզմէ իւրաքանչիւրը շաբաթ օրով իր եզը կամ էջը մսուրէն չի՞ քակեր ու չի՞ տանիր ջուր տալու: **16** Իսկ Աբրահամի այս դուստրը, զոր սատանան ահաւասիկ տասնութը տարիէ ի վեր կապած էր, պէտք չէ՞ր շաբաթ օրով այս կապանքներէն արձակել»: **17** Եւ մինչ այսպէս կը խօսէր, բոլոր հակառակորդները կ'ամէնային եւ ամբողջ ժողովուրդը կ'ուրախանար այն ամէն փառաւոր գործերուն համար զոր ան կը կատարէր:

Մանանիոյ հատիկը եւ խմորը

Մտք 13, 31-32. Մրկ 4, 30-32

18 Եւ կ'ըսէր. «Ի՞նչ բանի կը նմանի Աստուծոյ արքայութիւնը, կամ ի՞նչ բանի նմանցնեմ: **19** Նման է մանանեխի հատիկին, զոր մարդ մը, առնելով զայն՝ իր պարտէզին մէջ կը ցանէ. ան կ'աճի եւ մեծ ծառ կը դառնայ, եւ երկինքի թռչունները անոր ճիւղերուն վրայ բոյն կը դնեն»:

20 Եւ դարձեալ ըսաւ. «Ի՞նչ բանի նմանցնեմ Աստուծոյ արքայութիւնը: **21** Նման է թթիւմորին, զոր կին մը, առնելով զայն՝ կը խառնէ երեք գրիւ ալիւրի մէջ, մինչեւ որ բոլորը խմորուի»:

Նեղ դուռը

Մտք 7, 13-14. 21-23. 8, 11-12. 19, 30. 25, 10-12. Մրկ 10, 31

22 Յիսուս քաղաքներն ու գիւղերը կը շրջէր եւ կը սորվեցնէր, մինչ դէպի Երուսաղէմ կ'ուղղուէր: **23** Մէկը հարցուց անոր. «Տէ՛ր, արդեօք քի՞չ են անոնք որ պիտի փրկուին»: **24** Յիսուս պատասխանեց. «Դուք ջանացէք նեղ դռնէն մտնել. կ'ըսեմ ձեզի թէ շատեր պիտի ուզեն մտնել եւ պիտի չկարենան»:

25 Անգամ մը որ տանտէրը մտնէ եւ դուռը փակէ, դուք, դուրսը կեցած՝ պիտի սկսիք դուռը բախել եւ ըսել. Տէ՛ր, Տէ՛ր, բաց մեզի. եւ անիկա պիտի պատասխանէ եւ ըսէ ձեզի. չե՛մ ճանչնար ձեզ, ուսկի՞ց էք: **26** Այն ատեն պիտի սկսիք ըսել. քու առջեւ կ'երանք

ու խմեցինք, եւ դուն մեր հրապարակներուն վրայ սորվեցուցիր: **27** Բայց ան պիտի պատասխանէ. «Կ'ըսեմ ձեզի, չեմ գիտեր ուսկից էք դուք. հեռացէ՛ք ինծմէ՛ ամէնքդ, անիրա՛ւ մշակներ»:

28 Եւ հոն տեղի պիտի ունենայ լաց եւ ակռաներու կրճտում, երբ տեսնէք Աբրահամը, Իսահակը, Յակոբը եւ բոլոր մարգարէները՝ Աստուծոյ արքայութեան մէջ, եւ դուք՝ դուրսը հանուած: **29** Եւ պիտի գան արեւելքէն ու արեւմուտքէն, հիւսիսէն ու հարաւէն, եւ Աստուծոյ արքայութեան մէջ պիտի բազմին: **30** Եւ ահա վերջիներ կան՝ որ առաջին պիտի ըլլան, եւ առաջիներ՝ որ վերջին պիտի ըլլան:

Հերովդէս Յիսուսի դէմ

31 Նոյն օրը քանի մը փարիսեցիներ եկան եւ ըսին. «Ելիր գնա՛ սակէ, որովհետեւ Հերովդէս կ'ուզէ սպաննել քեզ»: **32** Յիսուս պատասխանեց. «Գացէ՛ք եւ ըսէ՛ք այդ աղուէսին, թէ ահա դեւեր կը հանեմ եւ բժշկութիւն կը կատարեմ այսօր եւ վաղը: Եւ երրորդ օրը վախճանիս կը հասնիմ: **33** Բայց հարկ է որ այսօր, վաղը եւ միւս օրը երթամ, որովհետեւ կարելի է որ մարգարէ մը Երուսաղէմէն դուրս մեռնի»:

Ողբ՝ Երուսաղէմի վրայ

Մտք 23, 37–39

34 «Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, դուն որ կը կոտորէիր մարգարէները եւ կը քարկոծէիր քեզի զրկուածները, քանի՛ քանի անգամ ուզեցի հաւաքել զաւակներդ, ինչպէս հաւը կը հաւաքէ իր ձագերը թեւերուն տակ, բայց դուք չուզեցիք: **35** Ահա ձեր տունը աւերակ պիտի մնայ: Բայց կ'ըսեմ ձեզի, թէ այլեւս պիտի չտեսնէք զիս, մինչեւ այն օրը՝ երբ ըսէք. Օրհնեա՛լ է այն որ Տիրոջ անուանով կու գայ»:

30 – Հրեաներէն իբր «վերջիններ» համարուած հեթանոսներէն շատերը պիտի գան, եւ Իսրայէլի որդիներուն սահմանուած տեղը իբր առաջիններ պիտի գրաւեն. մինչ զանոնք արհամարհող Իսրայէլացիները Աստուծոյ արքայութենէն պիտի արտաքսուին:

Ջրգողին բուժումը

14 ¹ Երբ շաբաթ օր մը փարիսեցիներու գլխաւորներէն մէկուն տունը մտաւ ճաշ ուտելու՝ անոնք ուշադրութեամբ կը դիտէին զինքը: ² Եւ ահա ջրգողութիւնէ բռնուած մարդ մը իր առջեւ կեցած էր: ³ Յիսուս, խօսքը օրէնսգէտներուն եւ փարիսեցիներուն ուղղելով՝ ըսաւ. «Օրինաւոր է շաբաթ օրը բժշկել՝ թէ ոչ»: ⁴ Բայց անոնք լռեցին: Եւ ան, բռնելով հիւանդը, բժշկեց զայն եւ ճամբեց: ⁵ Եւ ըսաւ անոնց. «Եթէ ձեզմէ մէկուն զաւակը կամ եզը ջրհոր իյնայ, անմիջապէս դուրս չի՞ հաներ զայն, նոյնիսկ շաբաթ օրով»: ⁶ Եւ անոնք չկրցան պատասխան տալ ասոր:

Խոնարհութեան դաս

⁷ Առակ մըն ալ պատմեց հրաւիրեալներուն, տեսնելով թէ ինչպէս առաջին տեղը կ'ընտրէին անոնք, եւ ըսաւ անոնց. ⁸ «Երբ մէկը քեզ հարսանիքի կամ կոչունքի հրաւիրէ՝ առաջին տեղը մի՛ նստիր. գուցէ քեզմէ աւելի կարեւոր մէկը հրաւիրուած ըլլայ, ⁹ եւ այն որ քեզ ու զինքը հրաւիրեց՝ գայ եւ ըսէ քեզի. տե՛ղ տուր ասոր: Այն ատեն պիտի ստիպուիս ամօթով վերջին տեղը նստիլ: ¹⁰ Այլ երբ հրաւիրուիս՝ գնա, վերջին տեղը նստէ, որպէսզի երբ քեզ հրաւիրողը գայ՝ ըսէ քեզի. բարեկամ, վեր հրամմէ: Այն ատեն սեղանակիցներուդ առջեւ պիտի փառաւորուիս: ¹¹ Որովհետեւ ով որ ինքզինքը բարձրացնէ՝ պիտի խոնարհի, եւ ով որ խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ»:

Հրաւիրեալներու ընտրութիւնը

¹² Կոչունքի հրաւիրողին ալ ըսաւ. «Երբ ճաշ կամ ընթրիք տաս՝ մի՛ հրաւիրեր բարեկամներդ, ո՛չ եղբայրներդ, ո՛չ ազգականներդ,

Գլ. 14, 1 – Գրաբար թարգմանութեան մէջ գործածուած սպասել բայը, «դիտել» կամ «լրտեսել» նշանակութեամբ պէտք է հասկնալ:

12 – «Մի՛ հրաւիրեր ո՛չ քո բարեկամներդ» եւն.: Երբ լեզուի ոգիին համաձայն, այս նախադասութեան իմաստն է՝ Մի՛ հրաւիրեր «միայն» քո բարեկամներդ... հապա «նաեւ» ազգատները (Հմմտ. Մատթ. 9, 13):

ո՛չ ալ հարուստ դրացիներդ, որ չըլլայ թէ անոնք ալ փոխարէն քեզ հրաւիրեն եւ քեզի հատուցում ըլլայ: **13** Այլ երբ ճաշկերոյթ տաս՝ կանչէ՛ աղքատները, խեղճերը, կաղերը եւ կոյրերը: **14** Եւ երջանիկ պիտի ըլլաս. որովհետեւ անոնք փոխարէն հատուցանելիք չունին, եւ քեզի փոխարէն պիտի հատուցուի արդարներու յարութեան օրը»:

Հրաւեր մերժող հրաւիրեալները

Մտք 22, 1-10

15 Սեղանակիցներէն մէկը, այս խօսքը լսելով՝ ըսաւ. «Երանի անոր որ Աստուծոյ արքայութեան մէջ ճաշ պիտի ուտէ»: **16** Յիսուս պատասխանեց. «Մարդ մը մեծ ընթրիք պատրաստեց եւ շատեր հրաւիրեց: **17** Ընթրիքի ժամուն, իր սպասաւորը դրկեց հրաւիրեալներուն՝ ըսելու. եկէ՛ք, ահա ամէն ինչ պատրաստ է: **18** Բայց ամէնքն ալ, մէկը միւսին ետեւէն, սկսան հրաժարիլ: Առաջինն ըսաւ. ագարակ գնեցի եւ պէտք է երթամ տեսնեմ գայն. կ'աղաչեմ հրաժարած համարէ գիս: **19** Միւսը ըսաւ. հինգ լուծ եզ գնեցի, եւ պիտի երթամ գանոնք փորձելու. կը խնդրեմ, հրաժարած նկատէ գիս: **20** Ուրիշ մըն ալ ըսաւ. նոր ամուսնացայ, հետեւաբար չեմ կրնար գալ:

21 Եւ սպասաւորը, դառնալով՝ պատմեց իր տիրոջ այս բոլորը: Այն ատեն տանտէրը, բարկացած՝ ըսաւ սպասաւորին. Անմիջապէս գնա՛ քաղաքին հրապարակները եւ փողոցները, եւ հոս բեր մտցուր աղքատները, խեղճերը, կաղերն ու կոյրերը: **22** Սպասաւորը ըսաւ. Տէ՛ր, ինչ որ հրամայեցիր՝ կատարուեցաւ, եւ դեռ տեղ կայ: **23** Տէ՛րը ըսաւ սպասաւորին. Գնա՛ ճամբաներն ու ցանկապատները, եւ ստիպէ՛ որ մտնեն, որպէսզի տունս լեցուի: **24** Կ'ըսեմ ձեզի, որ այդ հրաւիրեալներէն ո՛չ մէկը իմ ընթրիքէս պիտի ճաշակէ»:

24 – Առակին իմաստը սա է. Իսրայէլացի հարուստներն ու մեծերը կը մերժեին ընդունիլ Մեսիայի թագաւորութեան հրաւերը. մինչդեռ ժողովուրդին հասարակ ու ռաբիկ դասակարգը, ինչպէս նաեւ Իսրայէլացիներէ արհամարհուած հեթանոսները կը հետեւին Քրիստոսի կոչին:

Հրաժարիլ ամեն բանէ եւ Քրիստոսի հետեւիլ

Մտք 10, 37-38

25 Մինչ մեծ բազմութիւն մը կ'երթար անոր ետեւէն, դարձաւ եւ ըսաւ անոնց. **26** «Եթէ մէկը կ'ուզէ ինծի գալ եւ չ'ատեր իր հայրն ու մայրը, կիներն ու զաւակները, եղբայրներն ու քոյրերը, նա՛ եւ իր անձը՝ չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ: **27** Եւ ով որ չ'առնէր իր խաչն ու ետեւէս չի գար՝ չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ:

28 Երբ ձեզմէ մէկը ուզէ աշտարակ մը շինել՝ նախ չի՞ նստիր ու ծախքը չի՞ հաշուեր, տեսնելու համար թէ արդեօք պէտք եղած միջոցը ունի՞՞ գլուխ հանելու համար: **29** Որպէսզի չըլլայ թէ, հիմը դնելէն ետք, չկարենալով աւարտել՝ բոլոր տեսնողները սկսին զինքը ծաղրել ու ըսել. **30** այս մարդը սկսաւ շինել եւ չկրցաւ աւարտել: **31** Կամ ո՞վ է այն թագաւորը, որ կ'երթայ պատերազմ ընելու ուրիշ թագաւորի մը դէմ, եւ նախ չի նստիր ու խորհիր թէ կրնա՞յ տասը հազար հոգիով դիմադրել անոր որ քսան հազար հոգիով վրան կու գայ: **32** Հակառակ պարագային, երբ միւսը դեռ հեռուն է՝ պատուիրակութիւն ղրկելով խաղաղութիւն կը խնդրէ: **33** Արդ, այսպէս ձեզմէ ամէն ոք որ չի հրաժարիր իր բոլոր ինչքերէն, չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ:

34 Լա՛ւ է աղը, բայց եթէ աղը իր համը կորսնցնէ, ինչո՞վ պիտի համեմուռի: **35** Օգտակար չէ ո՛չ հողին, ո՛չ ալ աղբին, այլ՝ դուրս կը նետուի: Ո՛վ որ ականջ ունի լսելու՝ թող լսէ»:

Մոլորած ոչխարը

Մտք 18, 12-14

15 **1** Բոլոր մաքսաւորներն ու մեղաւորները կը մօտենային անոր՝ մտիկ ընելու համար: **2** Իսկ փարիսեցիներն ու

26 – «Ատի» բառը հոս գործածուած է «նուազ սիրել» իմաստով, ինչպէս մեր Տէրն ինքնին կը բացատրէ գայն (Մատթ. 10, 37):

33 – Այն որ հաստատ մտադրած է հետեւիլ Քրիստոսի եւ աշակերտիլ անոր, պէտք է նախապէս հասուն խորհուրդով կշռէ, թէ արդեօք ատոր համար պահանջուած բարոյական ուժը կը զգա՞յ իր մէջ:

դպիրները կը տրտնջէին եւ կ'ըսէին. «Այս մարդը ինչո՞ւ մեղաւորները կ'ընդունի եւ անոնց հետ կ'ուտէ»: **3** Այն ատեն այս առակը պատմեց անոնց. **4** «Ո՞վ է ձեզմէ այն մարդը որ, երբ իր ունեցած հարիւր ոչխարներէն մէկը կորսնցնէ՝ չի թողուր իննսունեւինը անապատին մէջ եւ չ'երթար կորսուածը փնտռելու՝ մինչեւ որ գտնէ զայն: **5** Եւ երբ գտնէ՝ ուրախութեամբ կը դնէ զայն ուսերուն վրայ, **6** եւ տուն հասնելով՝ կը կանչէ բարեկամներն ու զբարեցիները եւ կ'ըսէ անոնց. Ուրախացէ՛ք ինծի հետ, որովհետեւ գտայ կորսուած ոչխարս: **7** Կ'ըսեմ ձեզի, ա՛յսպէս է ուրախութիւնը երկինքի մէջ մէկ մեղաւորի համար որ կ'ապաշխարէ, քան իննսունեւինը արդարներուն համար՝ որ ապաշխարութեան պէտք չունին»:

Կորսուած դրամը

8 Կամ ո՞վ է այն կինը, որ երբ իր ունեցած տասը դրամներէն մէկը կորսնցնէ՝ ճրագը չի վառեր եւ տունը չ'աւելբ ու խնամքով չի փնտռեր՝ մինչեւ որ գտնէ զայն: **9** Եւ երբ գտնէ՝ կը կանչէ բարեկամ ուսերն ու զբարեցուհիները եւ կ'ըսէ. Ուրախացէ՛ք ինծի հետ, որովհետեւ գտայ կորսնցուցած դրամս: **10** Կ'ըսեմ ձեզի, ա՛յսպէս պիտի ուրախանան Աստուծոյ հրեշտակները մէկ մեղաւորի համար, որ կ'ապաշխարէ»:

Անառակ որդին

11 Եւ ըսաւ. «Մարդ մը երկու որդի ունէր: Անոնցմէ կրտսերը ըսաւ հօրը. **12** Հա՛յր, տո՛ւր ստացուածքներուդ այն բաժինը որ ինծի կ'իյնայ. եւ հայրը բաժնեց անոնց իր ինքերը: **13** Քիչ օրեր ետք, կրտսեր որդին, ամէն բան ժողվելով՝ հեռու աշխարհ գնաց եւ հոն վատնեց իր ունեցածները, որովհետեւ անառակութեամբ կ'ապրէր:

14 Երբ ամէն ինչ սպառեց՝ սաստիկ սով տիրեց այդ երկրին մէջ, եւ ինքը սկսաւ աղքատնալ: **15** Եւ գնաց մտաւ այդ երկրին քաղաքացիներէն մէկուն քով, որ զինքը իր ագարակը դրկեց՝ խոզեր արածելու: **16** Կը փափաքէր փորը կշտացնել խոզերուն կերած եղ-

ջիւրներով, բայց ասն ալ տուող չկար: **17** Այն ատեն ինքնիրեն գալով՝ ըսաւ. Ո՛րքան վարձկաններ կան հօրս տունը որ առատ հաց ունին, մինչ ես հոս անօթութենէ կը մեռնիմ: **18** Ելլեմ երթամ հօրս քով եւ ըսեմ անոր. Հա՛յր, մեղանչեցի երկինքի եւ քու առջեւդ. **19** ալ արժանի չեմ քու որդիդ կոչուելու. համարէ զիս իբր քու վարձկաններէդ մէկը: **20** Եւ ելաւ, հօրը քով դարձաւ:

Եւ մինչ դեռ հեռուն էր, հայրը տեսաւ զինքը, գուլթը շարժեցաւ, ելաւ, անոր ընդառաջ գնաց, վիզին փաթթուեցաւ եւ համբուրեց զինքը: **21** Որդին ըսաւ. Հա՛յր, մեղանչեցի՝ երկինքի եւ քու առջեւդ, այլեւս արժանի չեմ որդիդ կոչուելու: **22** Հայրը իր ծառաներուն ըսաւ. Անմիջապէս բերէ՛ք իր նախկին պատմուճանը եւ հագուեցուցէ՛ք անոր, մատանին անցուցէ՛ք մատը եւ կօշիկները՝ ոտքը, **23** բերէ՛ք պարարտ եզը, մորթեցէ՛ք, ուտե՛նք եւ ուրախանանք: **24** Որովհետեւ իմ այս որդիս մեռած էր եւ ողջացաւ, կորսուած էր ու գտնուեցաւ. եւ սկսան ուրախանալ: **25** Իսկ երէց որդին՝ ագարակն էր. վերադարձին, երբ տան մօտեցաւ, լսեց երգերու եւ պարերու ձայնը, **26** եւ կանչելով ծառաներէն մէկը՝ հարցուց թէ ի՞նչ կայ: **27** Անիկա պատասխանեց. եղբայրդ դարձաւ ու հայրդ պարարտ եզը մորթեց, որովհետեւ ողջ առողջ գտաւ զայն: **28** Ան բարկացաւ եւ չէր ուզեր ներս մտնել. իսկ հայրը, դուրս ելլելով՝ կ'աղաչէր անոր: **29** Որդին ըսաւ. Այս քանի՞ տարի է որ քեզի կը ծառայեմ եւ երբեք հրամաններէդ դուրս ելած չեմ. ո՛ւր մը անգամ չտուիր ինծի որ բարեկամներուս հետ ուրախանայի»: **30** Բայց երբ եկաւ քու այդ որդիդ, որ հարստութիւնդ վատնեց պոռնիկներու հետ, պարարտ եզը մորթեցիր անոր համար:

31 Հայրը ըսաւ. Որդեակ, դուն միշտ ինծի հետ ես եւ ի՛նչ որ ունիմ՝ քուկդ է: **32** Բայց պէ՛տք էր որ խնճոյք ընէինք եւ ուրախանայինք, որովհետեւ այս եղբայրդ մեռած էր եւ ողջացաւ, կորսուած էր ու գտնուեցաւ»:

Անհաւատարիմ տնտեսը

16 ¹ Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Հարուստ մարդ մը կար՝ որ տնտես մը ունէր որուն վրայ ամբաստանութիւն ըրին, իբրեւ թէ իր ինչքերը կը վատնէր: ² Կանչեց զայն եւ ըսաւ. Ի՞նչ է այս որ կը լսեմ քու մասիդ. տնտեսութեանդ հաշիւը տուր, որովհետեւ չես կրնար այլեւս տնտես ըլլալ: ³ Տնտեսը մտքէն ըսաւ. հիմա ի՞նչ ընեմ, քանի որ տէրս տնտեսութիւնը ձեռքէս կ'առնէ. աշխատիլ՝ չեմ կրնար, մուրալ՝ կ'ամչնամ: ⁴ Գիտեմ ընելիքս, որ երբ տնտեսութենէս ելլեմ՝ զիս իրենց տունը ընդունին:

⁵ Եւ մի առ մի կանչելով իր տիրոջ պարտապանները՝ հարցուց առաջինին. Դուն ո՞րքան պարտք ունիս տիրոջս: ⁶ Հարիւր մար ձէթ, պատասխանեց: Ա՛ռ պարտաթուղթդ, ըսաւ անոր, նստէ՛ եւ շուտով գրէ՛ յիսուն: ⁷ Յետոյ հարցուց միւսին. Դուն ո՞րքան պարտք ունիս: Ան ալ պատասխանեց. Հարիւր քուց սորեն: Ա՛ռ պարտաթուղթդ, ըսաւ տնտեսը, եւ նստէ ու գրէ՛ ութսուն:

⁸ Եւ տէրը գովեց անիրաւ տնտեսը, որովհետեւ իմաստութեամբ գործեց. արդարեւ այս աշխարհի որդիները, իրենց տեսակին մէջ, աւելի իմաստուն են քան լոյսի որդիները:

⁹ Ես ալ կ'ըսեմ ձեզի. դուք ձեզի բարեկամներ ըրէ՛ք անիրաւ

Գլ. 16, 9 – Հոս խնդիրը նիւթական հարստութեան մասին է, գոր Բրիստոս «անիրաւ մամոնայ», այսինքն՝ երկրաւոր (անցաւոր ու ոչինչ) հարստութիւն կ'անուանէ: Եւ այս՝ ո՛չ միայն անոր համար որ նոյնին ստացումը յաճախ կապւած է անիրաւութեան, այլ նաեւ, որովհետեւ անոր գործածութիւնը շատ անգամ մեղքի ու անիրաւութեան պատճառ կ'ըլլայ: Անիրաւ մամոնայ անունն ինքնին բաւ է արդէն զգացնել տալու Բրիստոսի աշակերտներուն, որ երկրաւոր հարստութիւններուն հանդէպ խոհեմ ու զգուշաւոր ըլլան: Երկրաւոր հարստութիւններն ա՛յնպէս մը գործածուելու են, որ անոնք, յաւիտեական կեանքին մէջ, արդիւնաւոր ըլլան զանոնք ստացողին համար, եւ այս կ'ըլլայ, եթէ ան, ատոնց միջոցով, երկինքի մէջ շահի իրեն բարեկամներ – աղքատներ ու չճաւորներ, եւ ատոնց փոխարէն՝ Բրիստոսը, կամ Եկեղեցին ու Սուրբերը: Ասո՛նք են ահա, որ յետոյ, երբ պակսի հարստութիւնը, («յորժամ պակասիցի այն») – եւ այս ամէն մարդու պիտի պատահի մահուան ատեն – անոնք պիտի օգնեն անոր՝

մամոնայով, որպէսզի երբ ան պակսի՝ ձեզ յաւիտենական յարկերուն մէջ ընդունին: **10** Ո՛վ որ քիչին մէջ հաւատարիմ է՝ շատին մէջ ալ հաւատարիմ է, եւ ո՛վ որ քիչին մէջ անիրաւ է՝ շատին մէջ ալ անիրաւ է: **11** Ուստի եթէ անիրաւ մամոնային մէջ հաւատարիմ չեղաք՝ ո՞վ պիտի վստահի ձեզի ճշմարիտը: **12** Եւ եթէ օտարի ինչքերուն հաւատարիմ չեղաք, ձերինը ո՞վ պիտի վստահի ձեզի:

13 Ո՛չ մէկ ծառայ կրնայ երկու տէրերու ծառայել. որովհետեւ կա՛մ մէկը պիտի առէ ու միւսը սիրէ, կա՛մ մէկը պիտի յարգէ ու միւսը արհամարէ: **25**՝ք կրնար Աստուծոյ ծառայել եւ մամոնային»:

Փարիսեցիներուն կեղծաւորութիւնը

14 Փարիսեցիներն ալ, որ արծաթասէր էին, այս բոլորը լսելով՝ կը ծաղրէին զինքը: **15** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Դուք ձեզ կ'արդարացնէք մարդոց առջեւ, սակայն Աստուած գիտէ ձեր սիրտը. որովհետեւ ով որ բարձր է մարդոց առջեւ՝ պիղծ է Աստուծոյ առջեւ:

16 Օրէնքն ու մարգարէները՝ մինչեւ Յովհաննէս, անկէ ետք՝ Աստուծոյ արքայութիւնը կը քարոզուի եւ ամէն ոք կը ջանայ բռնութեամբ ներս մտնել:

17 Աւելի դիւրին է որ երկինքն ու երկիրը անցնին՝ քան թէ Օրէնքէն նշանախեց մը իյնայ:

18 Ով որ իր կինը արձակէ եւ ուրիշ մը առնէ՝ կը չնայ, եւ ով որ արձակուածը առնէ՝ կը չնայ:

ընդունելու յաւիտենական բնակարանները: Քրիստոսի խորհրդաւոր այս խօսքը ապացոյց մըն է բարի գործերու վարձատրութեան, ինչպէս նաեւ անուղղակի փաստ մը՝ Սուրբերու բարեխօսութեան:

16 – Փրկիչը իր այս խօսքով կը թուի թէ յանդիմանել կ'ուզէ փարիսեցիներու ամբարտաւան վերապահութիւնը, նոյնին հակադրելով փոյթն ու եռանդը բարեացակամ հոգիներու, որոնք կը վազէին, կու գային ըլլա՛յ Կարապետի (Մտթ. 3, 15), ըլլա՛յ նոյնինքն Մեսիայի (Ղուկ. 12, 1, Յովհ. 2, 19) քարոզներուն ունկնդրելու:

Ամփոփում հարուստը եւ աղքատ Ղազարոսը

19 Հարուստ մը կար, որ բեհեզ ու ծիրանի կը հագուէր եւ ամէն օր ճոխ սեղաններ կը սարքէր: 20 Աղքատ մըն ալ կար, Ղազարոս անուանով, որ վէրքերով ծածկուած՝ անոր դրան առջեւ կը պառկէր: 21 ան կը փափաքէր կշտանալ հարուստին սեղանէն ինկած փշրանքներով, եւ շուներն ալ կու գային ու կը լցէին անոր վէրքերը: 22 Եւ պատահեցաւ որ աղքատը մեռաւ, եւ հրեշտակները տարին զինքը Աբրահամի գիրկը:

23 Մեծատունն ալ մեռաւ, եւ թաղուեցաւ. դժոխքէն, ուր տանջանքներու մէջ էր, աչքերը վեր բարձրացուց, հեռուէն տեսաւ Աբրահամ եւ Ղազարոսն ալ, որ անոր գիրկը հանգչած էր: 24 Եւ աղաչեց. Հա՛յր Աբրահամ, ողորմէ՛ ինձի եւ Ղազարոսը ղրկէ, որ պէսզի մատին ծայրը ջուրին մէջ թաթխէ եւ լեզուս զովացնէ, որովհետեւ ծարաւէս կ'այրիմ այս կրակին մէջ: 25 Որդի՛ս, պատասխանեց Աբրահամ, յիշէ՛ որ երբ ողջ էիր, բարիքներ ունեցար, իսկ Ղազարոս՝ չարչարանքներ. հիմա ան կը մխիթարուի հոս եւ դուն հոն ծարաւէ կը տառապիս: 26 Եւ այս բոլորէն զատ՝ մեծ անդունդ մը կայ մեր եւ ձեր միջեւ. այնպէս որ, եթէ մէկը ուզէ ասկէ ձեր կողմը անցնիլ՝ չի կրնար, եւ ո՛չ ալ ազկից մէկը կրնայ մեր կողմը անցնիլ:

27 Միւսը ըսաւ. կ'աղաչեմ, հա՛յր, հօրս տունը ղրկէ զինքը: 28 որովհետեւ այնտեղ հինգ եղբայր ունիմ, թող տայ իր վկայութիւնը անոնց՝ որպէսզի իրենք ալ չգան այս տանջանքներու վայրը: 29 Աբրահամ պատասխանեց. անոնք Մովսէսն ու մարգարէները ունին, թող անոնց մտիկ ընեն: 30 Ո՛չ, հա՛յր Աբրահամ, ըսաւ միւսը, գոնէ մեռեալներէն մէկը թող երթայ անոնց մօտ, եւ այն ատեն կ'ապաշխարեն: 31 Եթէ Մովսէսին եւ մարգարէներուն մտիկ չեն ըներ, ըսաւ Աբրահամ, նոյնիսկ եթէ մեռեալներէն մէկը յարութիւն առնէ՝ պիտի չհաւատան»:

Գայթակորութիւն եւ Եղբայրսիրութիւն

Մտք 18, 6-7. Մրկ 9, 40

17 **1** Յիսուս ըսաւ աշակերտներուն. «Անկարելի է որ գայթակղութիւններ չգան. բայց վա՛յ անոր՝ որուն ձեռքով կու գան: **2** Աւելի լաւ էր անոր, որ վիզէն երկանաքար մը կախած՝ ծով նետուէր, քան թէ այս փոքրիկներէն մէկը գայթակղեցնէր: **3** Զգո՛ւյ՛ եղէք. եթէ եղբայրդ մեղանչէ՝ յանդիմանէ՛ զինքը, եւ եթէ զղջայ՝ ներէ՛ անոր: **4** Եթէ օրը եօթն անգամ մեղանչէ քեզի դէմ եւ եօթն անգամ դառնայ քեզի եւ ըսէ՝ կը զղջամ, ներէ՛ անոր»:

Հաւատքի ոյժը

Մտք 17, 19

5 Առաքեալները ըսին Տիրոջ. «Հաւատքը աւելցուր մեր մէջ»: **6** Տէրը պատասխանեց. «Եթէ մանանեխի հատիկին հափ հաւատք ունենաք եւ այս թթենիին ըսէք. Արմատախի՛լ եղիր եւ ծովուն մէջ տնկուէ, պիտի հնազանդի ձեզի: **7** Ո՞վ է ձեզմէ այն մարդը որ հողագործ կամ հովիւ ծառայ մը ունի, եւ երբ ինքը ագարակէն դառնայ՝ ըսէ անոր. շուտով եկուր սեղան նստէ: **8** Ընդհակառակը, անոր պիտի չըսէ՞. ընթրիքս պատրաստէ, եւ գօտի կապած՝ ինծի ծառայէ, մինչեւ որ ուտեմ եւ խմեմ, յետոյ դուն ալ կ'ուտես ու կը խմես: **9** Միթէ անիկա շնորհակա՞լ պիտի ըլլայ այդ ծառային, որ իր բոլոր հրամանները կատարած է: **10** Նոյնպէս ալ դուք, երբ կատարէք ձեզի տրուած բոլոր հրամանները, ըսէք. անպիտան ծառաներ ենք, ինչ որ պարտական էինք ընելու՝ ըրինք»:

Տասը բորոտներու բուժումը

11 Երբ Երուսաղէմ կ'երթար, Սամարիայի եւ Գալիլեայի սահմաններէն անցաւ: **12** Եւ մինչ գիւղ մը կը մտնէր՝ իրեն հանդիպեցան տասը բորոտներ, որոնք հեռուն կեցած՝ իրենց ձայնը բարձրացնելով ըսին. **13** «Յիսուս վարդապետ, ողորմէ՛ մեզի»: **14** Երբ տեսաւ զանոնք՝ ըսաւ անոնց. «Գացէք դուք ձեզ քահանաներուն ցոյց տուէք»: Եւ մինչդեռ կ'երթային՝ արդէն իսկ մաքրուեցան: **15** Անոնցմէ մէկը, տեսնելով թէ բժշկուեցաւ, դարձաւ,

բարձրաձայն փառք տուաւ Աստուծոյ, **16** եւ Յիսուսի ոտքն իյնալով երեսն ի վար, շնորհակալ եղաւ. եւ անիկա Սամարացի էր: **17** Յիսուս հարցուց. «Չէ՞ որ տասն ալ մաքրուեցան. ո՞ր եւ միւս ինը բորոտները, **18** որոնցմէ մէկն ալ չղարձաւ Աստուծոյ փառք տալու, բացի այս օտարազգիէն միայն»: **19** Եւ ըսաւ անոր. «Ելիր գնա՛, որովհետեւ հաւատքդ քեզ փրկեց»:

Աստուծոյ թագաւորութեան գալուստը

20 Երբ փարիսեցիները հարցուցին իրեն, թէ ե՞րբ պիտի գայ Աստուծոյ թագաւորութիւնը, պատասխանեց. «Աստուծոյ թագաւորութիւնը արտաքին երեւոյթով չի գար: **21** Եւ պիտի չըսեն՝ թէ ահաւասիկ հոս է կամ հոն, որովհետեւ Աստուծոյ թագաւորութիւնը ձեր ներսն է»:

22 Եւ ըսաւ իր աշակերտներուն. «Օրեր պիտի գան, երբ պիտի փափաքիք տեսնել Մարդու Որդիին օրերէն մէկը ու պիտի չտեսնէք: **23** Եւ ձեզի պիտի ըսեն՝ թէ ահաւասիկ հոս է կամ հոն. անոնց ետեւէն մի՛ երթաք: **24** Որովհետեւ, ինչպէս որ փայլակը երկինքէն փայլատակելով, մէկ ծայրէն միւս ծայրը կը լուսաւորէ, այնպէս պիտի ըլլայ Մարդու Որդիին՝ երբ հասնի անոր օրը: **25** Բայց նախ պէտք է որ ան շատ չարչարուի եւ անարգուի այս սերունդէն:

26 Եւ ինչպէս որ եղաւ Նոյի օրերուն, նոյնպէս պիտի ըլլայ Մարդու Որդիի օրերուն: **27** Կ'ուտէին ու կը խմէին, կին կ'առնէին եւ հարս կ'երթային, մինչեւ այն օրը երբ Նոյ մտաւ տապանը եւ ջրհեղեղը եկաւ ու ամէնքը ոչնչացուց: **28** Նոյնպէս ալ պատահեցաւ Ղովտի օրերուն, երբ կ'ուտէին ու կը խմէին, կը գնէին ու կը ծախէին, կը տնկէին ու կը շինէին: **29** Բայց, այն օրը որ Ղովտ Սողոմէն ելաւ՝ երկինքէն կրակ ու ծծումբ տեղաց եւ ամէնքը մեռցուց: **30** Այդպէ՛ս պիտի ըլլայ նաեւ այն օրը՝ երբ Մարդու Որդին պիտի յայտնուի:

Գլ. 17, 21 – Հրեաները այնպէս կը կարծէին, թէ Աստուծոյ թագաւորութիւնը ժողովուրդին վրայ մեծ տպաւորութիւն ու ազդեցութիւն առաջ բերող արտաքին նշաններով ու մեծաշուք փառաւորութեամբ երեւան պիտի գայ երկրի վրայ: Այս թիր կարծիքին դէմ է որ կը շեշտէ Փրկիչը, թէ Աստուծոյ թագաւորութիւնը ներքին սեփականութիւն մը, հոգեւոր բարիք մըն է:

31 Այն օրը, ով որ տանիքն է եւ իր կարասիները տունն են, թող չիջնէ զանոնք առնելու համար. եւ ով որ դաշտը կը գտնուի՝ նոյնպէս ետ թող չդառնայ: **32** Յիշեցէ՛ք Ղովոսի կինը: **33** Ով որ ուզէ իր անձը փրկել՝ պիտի կորսնցնէ զայն, եւ ով որ կորսնցնէ՝ պիտի փրկէ: **34** Կ'ըսեմ ձեզի, այն գիշերը եթէ երկու հոգի մէկ անկողինի մէջ ըլլան՝ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը թողուի: **35** Եւ եթէ երկու կին միասին աղան, մէկը պիտի առնուի՝ միւսը պիտի թողուի: **36** Եւ եթէ երկու հոգի դաշտը գտնուին՝ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը թողուի»: Այն ատեն հարցուցին անոր եւ ըսին. «Ո՞ր, Տէ՛ր»: **37** Ան պատասխանեց. «Ուր մարմին կայ, հոն պիտի հաւաքուին արծիւները»:

Անիբաւ դատաւորը եւ այրին

18 **1** Առակ մըն ալ պատմեց անոնց՝ ցոյց տալու համար թէ պէտք է միշտ աղօթել եւ չձանձրանալ: Ըսաւ. **2** «Քաղաքի մը մէջ դատաւոր մը կար, որ Աստուծոյն չէր վախնար եւ մարդոցմէ չէր ամչնար: **3** Նոյն քաղաքին մէջ այրի մըն ալ կար, որ անոր մօտ կ'երթար ու կ'ըսէր. Դա՛տս տես հակառակորդիս դէմ: **4** Դատաւորը երկար ատեն չուզեց. բայց յետոյ ինքնիրեն ըսաւ. թէեւ Աստուծոյն չեմ վախնար եւ մարդոցմէ չեմ ամչնար, **5** բայց գոնէ այրիին պատճառած յոգնութեան համար՝ տեսնեմ սա դատը, որպէսզի շարունակ չգայ ու զիս չձանձրացնէ»:

6 Եւ Տէրը ըսաւ. «Լսեցէ՛ք թէ ի՞նչ կ'ըսէր անիրաւ դատաւորը: **7** Իսկ Աստուծո՞՛ արդարութիւն պիտի չընէ՞ իր ընտրեալներուն որ

33 – Այն որ երկրաւոր կեանքը ամէն բանէ վեր կը դասէ եւ ամէն գնով գայն պահպանել կ'ուզէ՝ պիտի կորսնցնէ գայն, իսկ ասոր հակառակ, այն որ իր երկրաւոր կեանքը Աստուծոյ կը նուիրէ ու կը գտնէ՝ ատոր փոխարէն պիտի շահի յաւիտեական կեանքը:

36 – Այսինքն՝ ո՞ր պիտի ըլլայ այս բանը: – Ինչպէս գիշատիչ թռչունները իրենց աւարին շուրջ կը հաւաքուին, այսպէս՝ Քրիստոս իբր Դատաւոր պիտի երևի հոն՝ ուր մարդիկ հաւաքուած պիտի ըլլան դատուելու համար:

Գլ. 18, 2 – Մարդոցմէ շատերը ո՛չ թէ Աստուծոյ սէրէն՝ հապա պարգապէս մարդահանութենէ դրդուած կը գործեն, որպէս զի գոնէ մարդոց առջեւ բարի երևան:

7 – Անտարքե՞ր միայն պիտի մնայ, այսինքն՝ պիտի համբերէ որ ընկնուի՞մ անոնք:

գիշեր ցերեկ կ'աղաղակեն իրեն, եւ միայն պիտի սպասցնէ՞ զիրենք: **8** Այո՛, կ'ըսեմ ձեզի, չուտո՛ւ վ արդարութիւն պիտի ընէ. իսկ Մարդու Որդին երբ գայ՝ արդեօք հաւատք պիտի գտնէ՞ երկրի վրայ»:

Փարիսեցիքն եւ մաքսաւորը

9 Այս առակն ալ պատմեց, անոնց համար որ համոզուած էին թէ արդար են եւ ուրիշները կ'արհամարհէին: **10** «Երկու հոգի տաճար ելան աղօթելու, մէկը՝ փարիսեցի, միւսը՝ մաքսաւոր: **11** Փարիսեցին, ոտքի կեցած, առանձինը այս աղօթքը կ'ընէր. Աստուած իմ, շնորհակալ եմ քեզի, որովհետեւ ես՝ ուրիշ մարդոց պէս յափըշտակող, անիրաւ, չնացող չեմ. ո՛չ ալ այս մաքսաւորին կը նմանիմ: **12** Շաբաթը երկու անգամ ծոմ կը պահեմ եւ բոլոր ստացւածքներուս տասանորդը կու տամ: **13** Իսկ մաքսաւորը՝ մէկ կողմ քաշուած, չէր համարձակեր եւ ոչ իսկ աչքերը երկինք բարձրացնել. այլ կուրծքը կը ծեծէր ու կ'ըսէր. Աստուած իմ, քաւէ՛ զիս, մեղաւորս: **14** Կ'ըսեմ ձեզի՝ որ ասիկա տուն իջաւ աւելի արդար քան միւսը: Որովհետեւ ով որ ինզինքը բարձրացնէ՝ պիտի խոնարհի, եւ ով որ խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ»:

Յիսուս կ'օրհնէ մանուկները

Մտք 19, 13-15. Մրկ 10, 13-16

15 Յիսուսին կը ներկայացնէին նաեւ մանուկներ, որպէսզի անոնց դպնայ: Աշակերտները, այս տեսնելով՝ կը յանդիմանէին գանոնք: **16** Բայց Յիսուս, իր մօտ կանչելով մանուկները, ըսաւ. «Թո՛ղ տուէք մանուկներուն որ ինծի գան, եւ մի՛ արգիլէք զանոնք, որովհետեւ այդպիսիներունն է Աստուծոյ արքայութիւնը: **17** Ժշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ով որ մանուկի մը նման չ'ընդունիր Աստուծոյ արքայութիւնը՝ հոն պիտի չ'մտնէ ան»:

Հարուստ երիտասարդը

Մտք 19, 16-26. Մրկ 10, 17-22

18 Իշխան մը հարցուց անոր. «Բարի՛ վարդապետ, ի՞նչ պէտք է

ընեմ որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»։ **19** «Ինչո՞ւ զիս բարի կը կոչես, պատասխանեց Յիսուս, Աստուած միայն բարի է։ **20** Պատուիրանները գիտես. մի՛ շնար, մի՛ սպաննեմ, մի՛ գողնար, սուտ մի՛ վկայեմ, հայրդ ու մայրդ պատուէ»։ **21** Ան ըսաւ. «Այդ ամէնը պահած եմ մանկութենէս ի վեր»։ **22** Այս խօսքերուն վրայ, Յիսուս ըսաւ. «Քեզի մէ՛կ բան կը պակսի տակաւին. ինչ որ ունիս՝ ծախէ՛, աղքատներո՛ւն տուր եւ երկնքի մէջ զանձեր պիտի ունենաս, ապա ետեւէս եկուր»։ **23** Անիկա, երբ այս խօսքերը լսեց, տխրեցաւ, որովհետեւ շատ հարուստ էր։

24 Յիսուս, զանիկա տխրած տեսնելով՝ ըսաւ. «Որչա՛փ դժուար է հարստութիւն ունեցողներուն՝ Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել։ **25** Աւելի դիւրին է որ ուղտ մը ասեղի ծակէն անցնի՝ քան հարուստ մը Աստուծոյ արքայութիւնը մտնէ»։ **26** Լսողները հարցուցին. «Ուրեմն, ո՞վ կրնայ փրկուիլ»։ **27** Յիսուս պատասխանեց. «Ինչ որ անհնարին է մարդոց համար՝ հնարաւոր է Աստուծոյ»։

Յիսուսին հետեւողներուն վարձքը

Մտք 19, 27-29. Մրկ 10, 28-30

28 Պետրոս ըսաւ. «Ահաւասիկ մենք՝ մեր բոլոր ունեցածը թողուցինք ու ետեւէդ եկանք»։ **29** Յիսուս պատասխանեց. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, մէկը չկայ որ թողած ըլլայ տուն, կամ ծնողք, կամ եղբայրներ, կամ կին, կամ զաւակներ՝ Աստուծոյ արքայութեան համար, **30** որ այժմէն իսկ անոր բազմապատիկը չընդունի, եւ հանդերձեալ աշխարհին մէջ ալ յաւիտենական կեանքը չժառանգէ»։

Կանխասացութիւն չարչարանքներուն

Մտք 20, 17-19. Մրկ 10, 32-34

31 Եւ մէկ կողմ տանելով տասներկուքը՝ ըսաւ անոնց. «Ահա՛ կ'ելլենք Երուսաղէմ, եւ պիտի կատարուին ինչ որ մարգարէները

25 – Շատ դժուարին եւ կամ անկարելի եղած բան մը փորձել ընել, ինչպէս՝ ուղտը ասեղի ծակէն անցընել։

գրած են Մարդու Որդիին մասին: **32** Որովհետեւ ան հեթանոսներուն պիտի մատնուի: պիտի ծաղրեն զայն, պիտի նախատեն ու երեսին պիտի թքեն, **33** պիտի ձաղկեն եւ պիտի սպաննեն զինքը, եւ երեք օրէն յարութիւն պիտի առնէ»: **34** Իսկ անոնք՝ բան չհասկըցան այս ըսուածներէն. այս խօսքը իրենց համար մոլթ էր եւ չէին ըմբռներ՝ թէ ինչ կ'ըսէր:

Երիւթովի կոյրը

Մտք 20, 29–34. Մրկ 10, 46–52

35 Երբ Յիսուս Երիւթովի կը մօտենար՝ կոյր մը, որ ճամբուն եզերքը նստած էր մուրալու համար, **36** լսելով որ ամբոխը կ'անցնի՝ հարցուց թէ ինչ կայ: **37** Անոր ըսին թէ Յիսուս Նազովրեցին կ'անցնի: **38** Եւ ան, աղաղակեց ըսելով. «Յիսուս, Դաւիթի՝ որդի, ողորմէ՛ ինծի»: **39** Եւ անոնք որ առջեւէն կ'երթային, զայն կը սաստէին որ լռէ, բայց ան շատ աւելի ուժգին կ'աղաղակէր. «Դաւիթի՝ որդի, ողորմէ՛ ինծի»: **40** Յիսուս կանգ առաւ եւ հրամայեց որ իր առջեւ բերեն զայն. եւ երբ մօտեցաւ՝ հարցուց անոր. **41** «Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ քեզի»: «Տէ՛ր, ըսաւ, աչքերս թող բացուին որ տեսնեմ»: **42** Եւ Յիսուս ըսաւ անոր. «Տե՛ս, հաւատքդ փրկեց քեզ»: **43** Եւ իսկոյն սկսաւ տեսնել եւ անոր ետեւէն գնաց. ժողովուրդը, այս տեսնելով՝ կ'օրհնէր զԱստուած:

Զակէոս

19 **1** Երիւթով մտնելով՝ քաղաքին մէջէն կ'անցնէր: **2** Եւ ահա Զակէոս անունով մարդ մը, որ մաքսապետ էր եւ հարուստ, կ'ուզէր տեսնել թէ ո՛վ էր Յիսուսը: **3** Բայց բազմութեան պատճառով չէր կրնար, որովհետեւ հասակով կարճ էր: **4** Եւ յառաջ վազելով՝ ժանտաթզենիի մը վրայ ելաւ, որպէսզի զանիկա տեսնէ, որովհետեւ այն տեղէն պիտի անցնէր: **5** Յիսուս, այդ տեղը հասնելով՝ վեր նայեցաւ եւ ըսաւ. «Զակէո՛ս, աճապարէ վա՛ր իջիր ատկէ, որովհետեւ հարկ է որ այսօր քու տունդ իջեալնիմ»: **6** Ան աճապարեց, իջաւ եւ ուրախութեամբ ընդունեցաւ զինքը: **7** Այս տեսնելով՝ ամէնքը սկսան տրտնջել եւ ըսել՝ թէ մեղաւոր

մարդու մը տունը գնաց իջեւանելու: **8** Իսկ Զակքէոս՝ ներկայացաւ եւ ըսաւ Տիրոջ. «Տէ՛ր, ահա ինչքերուս կէսը աղքատներուն կու տամ, եւ եթէ մէկը զրկած եմ՝ քառապատիկը կը հատուցանեմ»: **9** Յիսուս ըսաւ անոր. «Այսօր այս տան փրկութիւնը կատարուեցաւ, որովհետեւ ա՛յս ալ Աբրահամի զաւակ է: **10** Որովհետեւ Մարդու Որդին եկած է փնտռելու եւ փրկելու կորսուածը»:

Տասը մնասնեքու առակը

Մտք 25, 14–30

11 Մինչդեռ անոնք այս խօսքերը կը լսէին՝ Յիսուս առակ մըն ալ պատմեց, որովհետեւ Երուսաղէմի կը մօտենար, եւ անոնք կը կարծէին թէ Աստուծոյ արքայութիւնը չուտով պիտի յայտնուի: **12** «Ան ըսաւ. ազնուական մարդ մը հեռաւոր աշխարհ գնաց, որպէսզի իր թագաւորութիւնը առնէ եւ վերադառնայ: **13** Կանչեց իր տասը ծառաները եւ տասը մնաս տալով անոնց՝ ըսաւ. շահագործեցէ՛ք ասոնք մինչեւ որ ես գամ: **14** Բայց քաղաքացիները կ'ատէին զինքը: Անոր ետեւէն պատգամաւորներ ղրկեցին եւ ըսին. չե՛նք ուզեր որ անիկա մեր վրայ թագաւորէ:

15 Թագաւորութիւնը առնելէ ետք, երբ վերադարձաւ՝ կանչեց ծառաները, որոնց դրամ տուած էր, գիտնալու համար՝ թէ ո՛վ ի՛նչ

Գլ. 19, 12–26 – Ով որ չի գործակցիր Աստուծոյ շնորհքին հետ՝ կը կորսնցնէ գայլ: «Ազնուական մարդը» Քրիստոս է, Աստուծոյ Որդին, իբր մարդ՝ յղացած Սուրբ Հոգիէն եւ ծնած Կոյսէ մը, որ սերած էր Դաւիթի թագաւորական ցեղէն: Ան համբարձաւ երկինք եւ կը նստի Հօր Աստուծոյ աջ կողմը, եւ ուրկէ ան պիտի գայ դատելու կենդանիներն ու մեռելակները: – «Մնասնեքը» Աստուծոյ շնորհքներն են, գործնք ան ամէնուն կու տայ՝ իրենց հոգիին փրկութեան գործածելու համար զանոնք: «Քաղաքացիները» Հրեաներն են, բայց նաեւ Նկեդեցւոյ բոլոր թշնամիները: Թագաւորին վերադարձը կը յիշեցնէ Քրիստոսի փառաւոր գալուստը, ընդհանրական դատաստանի օր, ատոր համար այդ ժամանակամիջոցը մահուան անմիջապէս յաջորդող առանձնական դատաստանի համարատուութիւնն ալ է: Մեր արդիւնքներն ու բարի գործերը՝ Աստուծոյ պարգևներն են:

չահած էր: **16** Եկաւ առաջինը եւ ըսաւ. Տէ՛ր, քու մնասդ՝ տասը մնաս չահեցաւ: **17** Ան պատասխանեց. Ապրի՛ս, բարի ծառայ, քանի որ քիչին մէջ հաւատարիմ եղար՝ իշխանութիւն ունեցիր տասը քաղաքի վրայ: **18** Եկաւ երկրորդը եւ ըսաւ. Տէ՛ր, քու մնասդ հինգ մնաս չահ բերաւ: **19** Ան պատասխանեց. Դուն ալ հինգ քաղաքի վրայ իշխանութիւն ունեցիր:

20 Միւսն ալ եկաւ եւ ըսաւ. Տէ՛ր, ահա՛ քու մնասդ, զոր թաշկինակիս մէջ ծրարած էի. **21** որովհետեւ կը վախնայի քեզմէ, քանի որ դուն խիստ մարդ մըն ես. կը վերցնես՝ ինչ որ չես դրած, կը հնձես՝ ինչ որ չես սերմանած: **22** Քու բերնովդ պիտի դատեմ քեզ, չա՛ր ծառայ, պատասխանեց տէրը. քանի գիտէիր որ ես խիստ մարդ եմ, կը վերցնեմ ինչ որ չեմ դրած, եւ կը հնձեմ՝ ինչ որ չեմ սերմանած. **23** ինչո՞ւ դրամս սեղանաւորներուն չտուիր, որ ես վերադարձիս զայն տոկոսովը պահանջէի: **24** Եւ սպասաւորներուն ըսաւ. առէ՛ք ատկէ մնասը եւ տարէ՛ք տուէք անոր որ տասը մնաս ունի: **25** Տէ՛ր, արդէն տասը մնաս ունի, ըսին: **26** Կ'ըսեմ՝ ձեզի՛ որ ունեցողին պիտի տրուի եւ չունեցողէն՝ ունեցածն ալ պիտի առնուի:

27 Բայց իմ այդ թշնամիներս, որոնք չէին ուզեր որ ես իրենց վրայ թագաւորեմ, հո՛ս բերէք եւ սպաննեցէ՛ք իմ առջեւս»:

Քրիստոսի մատիւր Երուսաղէմ

28 Այս խօսքերն ըսելէ ետք՝ յառաջ անցաւ Երուսաղէմ ելլելու համար:

29 Երբ մօտեցաւ Բեթփազէի եւ Բեթանիայի, Ձիթենեաց կոչւած լերան մօտ, աշակերտներէն երկուքը զրկեց ըսելով. **30** «Գացէ՛ք մեր դիմացի գիւղը, ու երբ մօտնէ՛ք՝ պիտի տեսնէք կապուած աւանակ մը, որուն վրայ երբեք մարդ չէ նստած. քակեցէ՛ք զայն ու բերէք: **31** Եւ եթէ մէկը ձեզի հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը քակէք, ա՛յ յպէս պատասխանեցէք. Տէրը պէտք ունի անոր»։ **32** Աշակերտները գացին եւ գտան ինչպէս որ իրենց ըսած էր. աւանակը կեցած էր իր տեղը: **33** Եւ երբ կը քակէին աւանակը՝ անոր տէրերն ըսին.

«Ինչո՞ւ կը քակէք աւանակը»: 34 «Տէրը պէտք ունի անոր», պատասխանեցին:

35 Ու բերին զայն Յիսուսին. եւ իրենց զգեստները աւանակին վրայ դնելով՝ հեծցուցին Յիսուսը: 36 Եւ մինչ ան կը յառաջանար՝ անոնք ճամբուն վրայ իրենց զգեստները կը տարածէին: 37 Երբ ան Ձիթենեաց լերան զառիվայրին մօտեցաւ՝ աշակերտներուն ամբողջ բազմութիւնը սկսաւ ուրախութեամբ բարձրաձայն օրհնել զԱստուած՝ անոր կատարած բոլոր հրաշքներուն համար զոր կը տեսնէին: 38 Եւ կ'ըսէին. «Օրհնեալ ըլլայ թագաւորը որ կու գայ Տիրոջ անունով. խաղաղութի՛ւն երկինքի մէջ եւ փա՛ռք բարձունքներու վրայ»:

39 Ամբոխին մէջէն, փարիսեցիներէն ոմանք ըսին անոր. «Վարդապէ՛տ, սաստի՛ սա աշակերտներուդ»: 40 Յիսուս պատասխանեց. «Կ'ըսեմ ձեզի, եթէ ատոնք լուեն՝ քարե՛րը պիտի աղաղակեն»:

Յիսուս կու լայ Երուսաղէմի վրայ

41 Երբ ան մօտեցաւ, քաղաքը տեսնելով՝ լացաւ անոր վրայ եւ ըսաւ. 42 «Եթէ գոնէ դո՛ւն գիտնայի՛ր այսօր, թէ ո՛րն է քու խաղաղութիւնդ. բայց հիմա ան ծածկուած է քու աչքերէդ: 43 Որովհետեւ օրեր պիտի գան քեզի համար, երբ թշնամիներդ պատնէշ պիտի կանգնեն շուրջդ, պիտի պաշարեն քեզ եւ ամէն կողմէ պիտի նեղեն. 44 հիմնայատակ պիտի քանդեն քեզ եւ քու որդիներդ որ կը բնակին քու մէջդ, ու քար քարի վրայ պիտի չթողուն հոս, որովհետեւ դուն չգիտցար քու այցելութեանդ ժամանակը»:

Տաճարին մաքրագործումը

Մտք 21, 12-13. Մրկ 11, 15-17. Յովհ 2, 14-16

45 Ու տաճար մտնելով, սկսաւ դուրս հանել աղաւնի վաճառողներն ու գնողները, լուծայափոխներու սեղանները ցրուեց, եւ ըսաւ անոնց. 46 «Գրուած է. Իմ տունս՝ աղօթքի տուն պիտի ըլլայ. իսկ դուք աւազակներու որջ դարձուցիք գայն»:

47 Եւ ամէն օր անոնց կը սորվեցնէր տաճարին մէջ. բայց քա-

Հանայապետները, դպիրները եւ ժողովուրդին գլխաւորները կ'ուզէին զինքը մեռցնել. սակայն չէին գիտեր թէ ինչպէս ընեն, որովհետեւ ամբողջ ժողովուրդը անոր շրթունքներէն կախուած՝ մտիկ կ'ընէր:

Քրիստոսի իշխանութիւնը

Մտք 21, 23-27. Մրկ 11, 27-33

20 ¹ Այդ օրերէն մէկը, մինչ Յիսուս տաճարին մէջ ժողովուրդին կը սորվեցնէր ու կ'աւետարանէր, վրայ Հասան քահանայապետներն ու դպիրները, ծերերուն հետ, ² եւ ըսին անոր. «Ըսէ՛ մեզի, ի՞նչ իշխանութեամբ կ'ընես այս բաները. կամ ո՞վ տուաւ քեզի այդ իշխանութիւնը»: ³ «Ես ալ ձեզի բան մը հարցնեմ, պատասխանեց Յիսուս, ⁴ ըսէ՛ք ինծի. Յովհաննէսի մկրտութիւնը երկինքէ՞ն էր՝ թէ մարդոցմէ»: ⁵ Անոնք, իրարու մէջ խորհեցան եւ ըսին. «Եթէ ըսենք՝ թէ երկինքէն էր, այն ատեն պիտի ըսէ՝ ինչո՞ւ Հաւատացիք: ⁶ Իսկ եթէ ըսենք թէ մարդերէն է, ամբողջ ժողովուրդը մեզ կը քարկոծէ, որովհետեւ Համոզուած է թէ Յովհաննէս մարգարէ էր»: ⁷ Եւ պատասխանեցին՝ թէ չեն գիտեր ուրկէ է: ⁸ «Ես ալ ձեզի չեմ ըսեր, ըսաւ Յիսուս, թէ ինչ իշխանութեամբ կ'ընեմ այս բաները»:

Ձաք մշակները

Մտք 21, 33-46. Մրկ 12, 1-12

⁹ Եւ սկսաւ ժողովուրդին պատմել այս առակը. «Մարդ մը այգի տնկեց եւ մշակներուն վարձու տալով՝ ճամբորդութեան ելաւ երկար ժամանակի համար: ¹⁰ Երբ ժամանակը Հասաւ, ծառայ մը

Գլ. 20, 9 – Յիսուս իր այս առակով կը նկարագրէ Իսրայէլի ժողովուրդին Աստուծոյ երեսէն իյնալը: Բաւական չեղաւ այդ ժողովուրդին՝ Աստուծոյ կողմէն դրկուած մարգարէներուն հետ արհամարհանքով վարուիլը, հապա նաեւ յանդգնեցաւ նոյնիմֆն Աստուծոյ Որդին մերժել, անարգել ու սպաննել: Եւ այսպէս՝ ան նամբայ բացաւ Աստուծոյ քաղաքութեան՝ հեթանոսաց երկիրներուն մէջ մուտք գտնելուն:

ղրկեց մշակներուն, որպէսզի այգիին պտուղէն տան անոր. բայց մշակները ծեծեցին զայն եւ պարապ ձեռքով ետ ճամբեցին: **11** Ուրիշ ծառայ մըն ալ զրկեց. ա՛ն ալ նոյնպէս ծեծեցին, անարգեցին եւ պարապ ձեռքով ետ զրկեցին: **12** Երրորդ մըն ալ զրկեց. ա՛տ ալ վիրաւորեցին եւ վռնեցին: **13** Այն ատեն, այգիին տէրը ըսաւ. **Ի՞նչ ընեմ. սիրելի որդիս զրկեմ, թերեւս անկէ պատկառին:** **14** Իսկ մշակները, երբ տեսան զայն՝ իրարու հետ խորհեցան եւ ըսին. ա՛յս է ժառանգորդը, սպաննենք զինքը, որպէսզի ժառանգուի թիւնը մեզի մնայ: **15** Եւ այգիէն դուրս հանելով՝ սպաննեցին զայն:

Հիմա, այգիին տէրը ի՞նչ պիտի ընէ անոնց: **16** Պիտի գայ, այդ մշակները պիտի սպաննէ, եւ այգին ուրիշներու պիտի տայ: Եւ անոնք, երբ այս լսեցին, ըսին. «Քա՛ւ լիցի»: **17** Իսկ Յիսուս, անոնց նայելով, ըսաւ. «Հապա ի՞նչ կը նշանակէ այն՝ որ գրուած է. թէ Վէմբ, գոր շինողները անարգեցին՝ անկիւնաքար եղաւ: **18** Ո՛վ որ այս վէմին զարնուի՝ պիտի փշրուի, եւ որուն վրայ որ իննայ՝ այդ պիտի ճգմէ»:

19 Դպիրներն ու քահանայապետները կ'ուզէին նոյն ժամուն բռնել զինքը, բայց ժողովուրդէն վախցան. որովհետեւ հասկցած էին թէ իրենց համար պատմեց այս առակը:

Կեսարիմ տուրքը

Մտք 22, 15-22. Մրկ 12, 13-17

20 Ապա դաւադիրներ զրկեցին, զայն լրտեսելու համար, որպէսզի կեղծաւորութեամբ իրենք զիրենք արդար ձեւացնելով՝ կարենան զայն իր խօսքերուն մէջ բռնել ու պետութեան եւ կուսակալին իշխանութեան մատնել: **21** Հարցում ուղղեցին անոր՝ ըսելով. «Վարդապե՛տ, գիտենք որ դուն ուղիղ կը խօսիս եւ կ'ուսուցանես, եւ մարդոց հաճելի ըլլալու համար չես գործեր, այլ ճշմարտութեամբ Աստուծոյ ճանապարհը կը քարոզես: **22** Ներելի՞ է մեզի Կեսարին տուրք տալ, թէ ոչ»: **23** Յիսուս, հասկնալով անոնց խորամանկութիւնը, ըսաւ. **24** «Դահեկան մը ցուցուցէք ինձի»: Եւ անոնք ցուցուցին: «Որո՞ն է վրայի պատկերը եւ գրութիւնը»: «Կեսարինը», պատասխանեցին: **25** Եւ ան ըսաւ. «Գացէ՛ք,

ուրեմն, ինչ որ Կեսարին է՝ Կեսարին տուէք, ինչ որ Աստուծոյ է՝ Աստուծոյ»:

26 Եւ Հկրցան զինքը խօսքի վրայ բռնել ժողովուրդին առջեւ, եւ զարմանալով անոր տուած պատասխանին վրայ՝ լռեցին:

Մեռեալներու յարութիւնը

Մտք 22, 23–33. Մրկ 12, 18–27

27 Սանդուկեցիներէն ոմանք, որ կը հակառակէին եւ կ'ըսէին թէ յարութիւն չկայ, մօտեցան Յիսուսին եւ ըսին. **28** «Վարդապետ, Մովսէս գրած է մեզի համար, որ եթէ մէկուն եղբայրը որ կին ունի, մեռնի առանց զաւակ թողլու, ասիկա՝ թող առնէ այդ կինը եւ զաւակ հասցնէ իր եղբօր: **29** Արդ, եթէր եղբայրներ կային. առաջինը կին առաւ եւ մեռաւ՝ առանց զաւակ ունենալու. **30** երկրորդն ալ նոյն կինը առաւ եւ մեռաւ առանց զաւակ ունենալու. **31** երրորդն ալ նոյնը առաւ. նոյնը ըրին եթէր եղբայրներն ալ, ու մեռան առանց զաւակ թողլու: **32** Ամէնէն վերջ՝ կիսն ալ մեռաւ: **33** Արդ, յարութեան ատեն, ասոնցմէ որո՞ւն պիտի ըլլայ այս կինը, քանի որ եթէն ալ զինքը կին առին»:

34 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Այս աշխարհի որդիները կին կամ ամուսին կ'առնեն. **35** բայց անոնք որ արժանի կ'ըլլան հասնելու հանդերձեալ կեանքին եւ մեռեալներու յարութեան՝ ո՛չ կին կ'առնեն ո՛չ ալ ամուսին. **36** որովհետեւ այլեւս չեն կրնար մեռնիլ. հրեշտակներու հաւասար կը դառնան եւ Աստուծոյ որդի, քանի որ յարութեան՝ որդիներ են: **37** Իսկ թէ մեռեալները յարութիւն կ'առնեն՝ Մովսէսն ալ գուշակեց այդ՝ մօրենիին մէջ, երբ **Տէրը կոչեց՝** Աստուած Աբրահամի, Աստուած Իսահակի եւ Աստուած Յակոբի: **38** Արդ Աստուած՝ մեռեալներու Աստուած չէ, այլ՝ կեն-

34 – «Այս աշխարհի որդիները» բացատրութեամբ սովորաբար կը հասկըցուի մարդկութեան ապականած մասը (16,8): Այստեղ սակայն, առանց որեւէ բարոյական խտրութեան, այդ խօսքը իր մէջ կը բովանդակէ աշխարհի մեծագոյն շրջանին պատկանող, այսինքն՝ Մեսիայի երկրորդ գալուստէն ու մեռելներու յարութենէն առաջ ապրող բոլոր մարդիկը:

դանիներու, որովհետեւ իրեն համար ամէնքն ալ կենդանի են»:

39 Դպիրներէն ոմանք պատասխանեցին եւ ըսին. **40** «Լա՛ւ ըսիր, Վարդապետ»: Եւ այլեւս ոչ մէկը կը համարձակէր որեւէ բան մը հարցնել:

Քրիստոս՝ Դաւիթի որդին

Մտք 22, 41-45. Մրկ 12, 35-37

41 Ան հարցուց անոնց. «Ի՞նչպէս կ'ըսեն Քրիստոսի համար՝ թէ Դաւիթի որդին է. **42** քանի որ ինքն իսկ Դաւիթ, սաղմոսներու գրքին մէջ, կ'ըսէ. Տէրը ըսաւ իմ Տիրոջս. նստէ՛ աջ կողմս, **43** մինչեւ որ քշնամիներդ ռափերուդ պատուանդան դնեմ: **44** Արդ, եթէ Դաւիթ Տէր կը կոչէ զանիկա՝ ի՞նչպէս կ'ընայ անոր որդին ըլլալ»:

Դպիրներու կեղծաւորութիւնը

Մտք 23, 6-7. Մրկ 12, 38-40

45 Եւ մինչ ամբողջ ժողովուրդը մտիկ կ'ընէր՝ ըսաւ իր աշակերտներուն. **46** «Զգուշացէ՛ք դպիրներէն, որ կ'ուզեն պատմութեաններով չըջիլ, կ'ախորժին հրապարակներու վրայ ողջոյններ ընդունիլ, ժողովարաններու մէջ առաջին թիւերը գրաւել, եւ ընթրիքներու ընթացքին՝ առաջին տեղերը: **47** Որ այրիներու տունները կը կլկեն եւ երկար կ'աղօթեն՝ երեւնալու համար. անոնք աւելի խիստ կերպով պիտի դատուին»:

Այրի կնոջ երկու լուման

Մրկ 12, 41-44

21 **1** Յիսուս, աչքերը բարձրացնելով՝ տեսաւ հարուստներ, որ իրենց նուէրները կը ձգէին զանձանակին մէջ: **2** Տեսաւ նաեւ աղքատ այրի կին մը՝ որ երկու լումայ ձգեց հոն: **3** Եւ ըսաւ. «Ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ այդ աղքատ այրին բոլորէն աւելի ձգեց: **4** Որովհետեւ անոնք ամէնքը իրենց ունեցածին աւելորդէն ձգեցին իբրեւ նուէր Աստուծոյ, բայց անիկա, իր աղքատութեամբ հանդերձ՝ իր բոլոր ունեցածը, իր ապրուստը ձգեց»:

Կանխատեսութիւն Երուսաղէմի կործանումին

Մտք 24, 1-3. 15-21. Մրկ 13, 1-4. 14-19

5 Երբ ոմանք տաճարին մասին կը խօսէին՝ թէ գեղեցիկ քարերով եւ աշտարակներով զարդարուած է, ըսաւ. **6** «Օրեր պիտի գան որ քար քարի վրայ պիտի չմնայ որ չքակուի այդ բոլորէն զոր կը տեսնէք»։ **7** Հարցում ըրին անոր, ըսելով. «Վարդապետ, ե՞րբ պիտի ըլլան այդ բաները, եւ ի՞նչ է նշանը՝ երբ ատոնք պիտի կատարուին»։

8 Ան պատասխանեց. «Զգո՛յ՜ չ եղէք, չխաբուի՛ք, որովհետեւ շատեր պիտի գան իմ անունովս եւ պիտի ըսեն՝ թէ Ես եմ, եւ թէ Ժամանակը մօտեցած է։ Անոնց ետեւէն մի՛ երթաք։ **9** Երբ լսէք պատերազմներու եւ խռովութիւններու մասին, մի՛ զարհուրիք, որովհետեւ պէտք է որ նախ ատոնք կատարուին. բայց տակաւին վախճանը չէ հասած»։ **10** Նոյն ատեն ըսաւ անոնց. «Ազգ ազգի վրայ պիտի ելլէ, եւ թագաւորութիւն թագաւորութեան դէմ. **11** եւ շատ տեղեր ահաւոր երկրաշարժներ պիտի ըլլան, սովեր եւ համաճարակներ, արհաւիրքներ եւ մեծամեծ նշաններ պիտի գան երկինքէն։

12 Բայց այս բոլորէն առաջ՝ ձեզ պիտի ձերբակալեն ու պիտի հալածեն. ժողովարաններու եւ բանտերու պիտի մատնեն, դատաւորներու եւ թագաւորներու առջեւ պիտի քաշեն ձեզ՝ իմ անունիս համար։ **13** Եւ ատիկա առիթ պիտի ըլլայ ձեզի համար՝ վկայութիւն տալու։ **14** Արդ, լաւ մը դրէք ձեր մտքին մէջ՝ թէ պէտք չէ կանուխէն պատրաստուիք պատասխան տալու. **15** որովհետեւ ե՛ս պիտի տամ ձեզի բերան եւ իմաստութիւն, որուն պիտի չկարենան դէմ կենալ կամ պատասխան տալ ձեր բոլոր հակառակորդները։ **16** Պիտի մատնուիք նոյնիսկ ձեր ծնողներէն, եղբայրներէն, ազգականներէն եւ բարեկամներէն, ու ձեզմէ ոմանք պիտի սպաննուին։ **17** Եւ իմ անունիս համար ամէնէն պիտի

Գլ. 21, 13 – Այդ պիտի ըլլայ ձեզի համար փառաւոր վկայութիւն մը իմ մասին։

ատուիք: **18** Բայց մազ մը անգամ պիտի չկորսուի ձեր գլուխէն: **19** Եւ ձեր համբերութեամբը պիտի փրկէք ձեր հոգիները:

20 Բայց երբ տեսնէք Երուսաղէմը զօրքերով պաշարուած, այն ատեն գիտցէք որ մօտ է անոր ակերումը: **21** Այն ժամանակ, անոնք որ Հրէաստան են՝ լեռները թող փախչին, եւ անոնք որ քաղաքին մէջ են՝ թող մեկնին անկէ, եւ անոնք որ գիւղերու մէջ են՝ թող քաղաք չմտնեն: **22** Որովհետեւ վրէժխնդրութեան օրեր են անոնք, որպէսզի կատարուին բոլոր գրուածները: **23** Բայց վա՛յ յղիներուն եւ ստնտուներուն՝ այդ օրերուն, որովհետեւ մեծ տագնապ մը պիտի տիրէ երկրի վրայ, եւ բարկութիւն՝ այս ժողովուրդին դէմ: **24** Եւ սուրի բերանը պիտի իյնան ու գերի պիտի տարուին բոլոր ազգերու մէջ, եւ Նրուսադէմը ոտնակոխ պիտի ըլլայ հեթանոսներէն, մինչեւ որ լրանան հեթանոսներու ժամանակները:

25 Նշաններ պիտի երեւնան արեւուն, լուսինին եւ աստղերուն մէջ, եւ երկրի վրայ ազգերը պիտի խռովին՝ ծովու եւ ալիքներու ահեղ շառաչէն: **26** Մարդիկ ուշաթափ պիտի ըլլան սարսափէն, սպասելով տիեզերքի վրայ գալիք դէպքերուն, որովհետեւ երկինքի զօրութիւնները պիտի սասանին: **27** Եւ այն ատեն պիտի տեսնեն Մարդու Որդին՝ որ պիտի գայ ամպերու վրայ, զօրութեամբ եւ մեծ փառքով: **28** Եւ երբ այս բաները սկսին կատարուիլ՝ ելէ՛ք, ձեր գլուխը բարձրացուցէք, որովհետեւ մօտ է ձեր փրկութիւնը»:

ԹԳԵՆԻԻՑ ԱՌԱՅԻՐ

Մտք 24, 32–35. Մրկ 13, 28–31

29 Առակ մըն ալ պատմեց անոնց. «Տեսէ՛ք թգենին եւ բոլոր ծառերը: **30** Երբ ծիլ արձակեն՝ կը տեսնէք եւ անոնցմէ կը հասկնաք որ արդէն մօտ է ամառը: **31** Նոյնպէս դուք ալ, երբ այս բոլորը կատարուած տեսնէք՝ գիտցէք թէ մօտ է Աստուծոյ արքայութիւնը: **32** Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ այս սերունդը պիտի չանցնի՝ մինչեւ որ այս ամէնը կատարուի: **33** Երկինք ու երկիր պիտի անցնին, բայց իմ խօսքերս պիտի չանցնին»:

Հսկեցէ՛ք եւ աղօթեցէ՛ք

34 Ձգո՛յշ եղէ՛ք ձեր անձերուն, որպէսզի ձեր սրտերը չծանրանան շուռաշուռ/թեամբ եւ գինովութեամբ ու աշխարհիկ հոգերով, եւ յանկարծակի ձեր վրայ չհասնի այդ օրը: **35** որովհետեւ որոգայթի նման պիտի հասնի այն ամէնուն վրայ որ կը բնակին երկրի երեսը: **36** Ուստի արթուն կեցէ՛ք այսուհետեւ, միշտ աղօթեցէ՛ք, որպէսզի արժանի ըլլաք փրկուելու այն բոլոր բաներէն որ պիտի պատահին եւ ներկայանալու Մարդու Որդիին առջեւ»:

37 Յերեկը, ան տաճարին մէջ կը սորվեցնէր, իսկ գիշերը՝ կ'ելլէր, կ'առանձնանար Ձիթենեաց կոչուած լեռը: **38** Եւ բոլոր ժողովուրդը առաւօտ կանուխ իրեն կը դիմէր տաճարին մէջ, անոր խօսքերը լսելու համար:

Դաւադրութիւն Յիսուսի դէմ

Մտք 26, 1-5. 14-16. Մրկ 14, 1-2. 10-11. Յովհ 11, 47-53

22 **1** Մօտ էր բաղարջակերքի տօնը, որ Պասքա կը կոչուէր: **2** Եւ քահանայապետներն ու դպիրները հնարք մը կը փնտռէին՝ թէ ի՛նչպէս սպաննեն Յիսուսը. բայց կը վախճանային ժողովուրդէն: **3** Եւ սատանան մտաւ իսկարիփտացի կոչուած Յուդային սիրտը, որ տասներկու առաքեալներու թիւէն էր. **4** ան գնաց խօսեցաւ քահանայապետներուն, դպիրներուն եւ ժողովուրդին իշխաններուն հետ, թէ ի՛նչ կերպով իրենց մատնէ զայն: **5** Անոնք ալ ուրախացան եւ խոստացան դրամ տալ: **6** Յուդա յանձն առաւ, եւ յարմար առիթը կը փնտռէր զայն մատնելու՝ ժողովուրդէն հեռու:

Վերջին ընթրիքը

Մտք 26, 17-19. Մրկ 14, 12-16

7 Հասաւ բաղարջակերքի օրը՝ երբ օրէնք էր պասքքը զոհել: **8** Յիսուս ղրկեց Պետրոսն ու Յովհաննէսը եւ ըսաւ. «Գացէ՛ք,

պատրաստեցէ՛ք մեզի պասեքը, որպէսզի ուտենք»։ **9** «Ո՞ր կ'ուզես որ պատրաստենք», հարցուցին անոնք։ **10** «Ահա, ըսաւ Յիսուս, երբ քաղաք մտնէ՛ք՝ ձեզի պիտի հանդիպի մարդ մը որ ջուրի սափոր մը կը կրէ։ Հետեւեցէ՛ք անոր մինչեւ այն տունը ուր պիտի մտնէ։ **11** Եւ ըսէ՛ք տանտիրոջ՝ Վարդապետը կ'ըսէ քեզի։ Ո՞ր է այն տեղը, ուր պիտի ուտեմ պասեքը աշակերտներուս հետ։ **12** Եւ ան պիտի ցուցնէ ձեզի մեծ վերնատուն մը, զարդարուած։ Հո՛ն պատրաստեցէ՛ք»։ **13** Գացին ու գտան ինչպէս որ իրենց ըսած էր։ Եւ պատրաստեցին պասեքը։

14 Երբ ժամը հասաւ՝ տասներկու առաքեալներուն հետ սեղանի նստաւ։ **15** Եւ ըսաւ անոնց․ «Անձկագին փափաքեցայ այս պասեքը ուտել ձեզի հետ չարչարուելէս առաջ։ **16** Որովհետեւ կ'ըսեմ ձեզի թէ այլեւս պիտի չուտեմ անկէ, մինչեւ որ ան կատարուի Աստուծոյ արքայութեան մէջ»։

17 Եւ բաժակն առնելով՝ գոհացաւ եւ ըսաւ․ «Առէ՛ք ասիկա եւ իրարու մէջ բաժնուեցէ՛ք։ **18** Կ'ըսեմ ձեզի, թէ ասկէ վերջ որ թի բերէ՛ն պիտի չիսմեմ, մինչեւ որ Աստուծոյ արքայութիւնը գայ»։

Սուրբ Հաղորդութեան հաստատութիւնը

Մտք 26, 26-28․ Մրկ 14, 22-24

19 Յետոյ, հաց առնելով՝ գոհացաւ, կտրեց, տուաւ անոնց եւ ըսաւ․ «Ա՛յս է իմ մարմինս, որ տրուած է ձեզի համար։ Ասիկա իմ յիշատակիս համար ըրէ՛ք»։ **20** Նոյնպէս, ընթրիքէն վերջ, բաժակն առնելով՝ ըսաւ․ «Այս բաժակը Նոր Ուխտն է իմ արիւնովս, որ կը թափուի ձեզի համար»։

16 – Զատիկի տօնը աւելի կատարեալ կերպով պիտի իրականանայ երկինքի մէջ՝ քան իսկ այս երկրի վրայ։ Որովհետեւ ինչ որ ընդհանուր գերութեան միայն, հապա մեղք ու անոր իշխանութեան ազատութիւնն է որ պիտի տօնախմբուի մեծահանգէս շուքով։

20 – Գոհութեան Ս․ Խորհուրդին հաստատման իսուքները Ղուկասի քով քիչ մը կը շեղին Մատթէոսէն ու Մարկոսէն։

Յիսուս կը յայտնէ թէ պիտի մատնուի

21 «Բայց ահաւասիկ, մատնիչիս ձեռքը ինծի հետ է սեղանին վրան: **22** Մարդու Որդին կ'երթայ, ինչպէս որ սահմանուած է. բայց վա՛յ այն մարդուն, որուն ձեռքով կը մատնուի»: **23** Անոնք սկսան իրարու հարցնել՝ թէ իրենցմէ ո՞վ է որ այդ բանը պիտի ընէ:

Վէ՛ն առաքեալներուն մէջ՝ թէ ո՛վ է մեծը

Մտք 20, 25–27. Մրկ 10, 41–45.

24 Վէ՛ճ մը ծագեցաւ իրենց մէջ՝ թէ ո՛վ մեծ պիտի համարուի իրենցմէ: **25** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ազգերու մէջ թագաւորները կը տիրեն, եւ անոնք որ կ'իշխեն անոնց վրայ՝ բարերար կը կոչուին: **26** Բայց դուք այդպէս չըլլա՛ք. այլ ձեր մէջէն մեծը՝ կրտսերին նման թող ըլլայ, եւ առաջնորդը՝ սպասաւորին նման: **27** Ո՞վ է մեծը, սեղանի նստո՞ղը թէ սպասաւորը. անշուշտ սեղանի նստողը: Բայց ես՝ ձեր մէջն եմ իբրեւ սպասաւոր:

28 Դո՛ւք էք որ միշտ իմ հետս մնացիք փորձութիւններուս ժամանակ: **29** Եւ ես՝ արքայութիւնը կը խոստանամ ձեզի, ինչպէս որ իմ Հայրս խոստացաւ ինծի. **30** որովհետեւ իմ սեղանէս պիտի ուտէք եւ իմէք իմ արքայութեանս մէջ, եւ պիտի նստիք տասներկու աթոռներու վրայ, դատելու համար Իսրայէլի տասներկու ցեղերը:

Յիսուս կ'ազդարարէ Պետրոսը

Մտք 26, 31–35. Մրկ 14, 27–31. Յովհ 13, 36–38

31 Եւ Տէրը ըսաւ. Սիմո՛ն, Սիմո՛ն, ահա՛ սատանան ուզեց ձեզ ցորենի նման մաղէ անցընել. **32** բայց ես աղաչեցի քեզի համար, որդէսդի քու հաւատքդ չպակսի. եւ դուն վերստին դառնալով՝

25 – Հնագոյն դարերու ինքնակալներէն շատեր իրենց անձին՝ «Բարերար պետութեան» տիտղոսը դնել տուած էին:

32 – Ինչպէս Տէրը աղօթած էր Պետրոսի համար եւ գայն ամրացուցած իր հաւատքին մէջ, այսպէս նաեւ Պետրոս պարտաւոր է, իբր անոր փոխանորդը երկրի վրայ, հաստատել իր առաքելակիցները, իրենց հաւատքին մէջ:

քու եղբայրներդ հաստատես»։ **33** «Տէ՛ր, պատասխանեց Պետրոս, պատրաստ եմ քեզի հետ թէ՛ բանտ երթալու եւ թէ՛ մեռնելու»։ **34** Եւ ան ըսաւ. «Քեզի՛ կ'ըսեմ, Պետրոս, որ այսօր՝ աքաղաղը դեռ չերգած, երեք անգամ պիտի ուրանաս թէ չես ճանչնար զիս»։

Յիսուսի վնոական պահերը

35 Եւ ըսաւ անոնց. «Երբ ձեզ ղրկեցի առանց քսակի, մաղախի եւ կօշիկներու, միթէ բանի մը պէտք ունեցա՞ք»։ **36** «Ո՛չ մէկ բանի», պատասխանեցին անոնք։ Յիսուս աւելցուց. «Բայց հիմա, ո՛վ որ քսակ ունի թող առնէ, նոյնպէս՝ մախաղ ունեցողը՝ իսկ ով որ չունի՝ թող զգեստները ծախէ եւ սուր մը գնէ»։ **37** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի՝ թէ պէտք է որ իմ վրաս կատարուի այն ինչ որ գրուած է, թէ անօրէններու կարգին դասուեցաւ. որովհետեւ ինչ որ իմ մասիս գրուած է՝ կատարուելու վրայ է»։ **38** «Տէ՛ր, ըսին անոնք, ահա երկու սուր կայ հոս»։ Յիսուս պատասխանեց. «Բաւական են»։

Յիսուս Գեթսեմանիի մէջ

Մտք 26, 36-46. Մրկ 14, 32-42

39 Յիսուս, իր սովորութեան համաձայն, ելաւ գնաց Զիթենեաց լեռը, եւ աշակերտները անոր հետեւեցան։ **40** Երբ հոն հասաւ՝ ըսաւ անոնց. «Աղօթեցէ՛ք որ փորձութեան մէջ չիյնաք»։

41 Իսկ ինքը, անոնցմէ քարընկէց մը հեռանալով՝ ծուռկի ինկաւ աղօթելու համար. եւ կ'ըսէր. **42** «Հա՛յր, եթէ կ'ուզես՝ անցո՛ւր

36 – Եթէ առաքելները մինչեւ այն ատենը կրցան առանց որեւէ հոգ մ'ունենալու՝ խաղաղ ապրիլ, այլ սակայն պիտի գան այնպիսի վայրկեաններ, ուր կեանքի ու մահուան վերահաս վտանգներու առջեւ պիտի գտնուին։ Այդպիսի վտանգներու պարագային հարկաւոր է սուրի գործածութիւնը։ Քրիստոսի այս խօսքերը սակայն իրական կամ նիւթական սուրերու մասին հասկցուելու չեն, հապա՛ ինչպէս որ գեղեցիկ, որոնցմով առաքելները պէտք է զինուած ըլլան, հաւատքի քշմամբներուն դէմ մարտնչիլ կարենալու համար։

38 – Առաքելները Փրկչին մտադրութեան կը յանձնեն թէ վերնատան մէջ կայ երկու սուր։ Տէրը սակայն կ'ընդմիջէ անոնց խօսքը։ Ապագան պիտի բանայ անոնց՝ անոր խօսքերուն իմաստը։

ինձմէ այս բաժակը. բայց ո՛չ իմ կամքս այլ քո՛ւ կամքդ թող ըլլայ»։ **43** Եւ երկինքէն հրեշտակ մը երեւցաւ իրեն եւ կը քաջալերէր զինքը։ Տագնապի մէջ էր ու աւելի թախանձագին կ'աղօթէր։ **44** Եւ քրտինքը, արեան կաթիլներուն նման, չիթ առ չիթ կը հոսէր գետին։

45 Աղօթքէն ելլելով, աշակերտներուն քով եկաւ եւ զանոնք գտաւ քնացած, տրտմութեան պատճառով։ **46** «Ինչո՞ւ կը քնանաք, ըսաւ անոնց, ելէ՛ք, աղօթեցէ՛ք, որպէսզի փորձուիմք ան մէջ չիյնաք»։

Յիսուսի ձերբակալութիւնը

Մտք 26, 47-56. Մրկ 14, 43-50 Յովհ 18, 3-11

47 Մինչ կը խօսէր, ահա ամբոխ մը՝ որուն կ'առաջնորդէր տասներկուքէն մէկը, որ Յուդա կը կոչուէր. ան մօտեցաւ Յիսուսին՝ զայն համբուրելու համար, որովհետեւ ա՛յդ տուած էր անոնց իրենչան, թէ՛ զով որ համբուրեմ՝ ա՛ն է, զա՛յն բռնեցէք։

48 Յիսուս ըսաւ անոր. «Յուդա՛, համբուրելո՞ւ կը մատենս Մարգու Որդին», **49** Հետը եղողները, տեսնելով ինչ որ կը պատահի, ըսին. «Տէ՛ր, զարնե՛նք սուրով»։ **50** Եւ անոնցմէ մէկը զարկաւ քահանայապետին ծառային եւ անոր աջ ականջը կտրեց։ **51** Յիսուս ըսաւ. «Կը բաւէ՛ այդչափը». եւ ականջին դպչելով՝ բժշկեց զայն։

52 Յիսուս, խօսքը ուղղելով իր վրայ եկող քահանայապետներուն, տաճարի իշխաններուն եւ ծերերուն, ըսաւ. «Աւագակի՞ր՝ վրայ ելաք սուրերով եւ բիրերով. **53** ամէն օր ձեր հետն էի տաճարին մէջ եւ ձեռք չզարկիք ինծի. բայց ա՛յս է ձեր ժամը եւ խաւարի իշխանութիւնը»։

Պետրոսի ուրացութիւնը

Մտք 26, 69-75. Մրկ 14, 66-72. Յովհ 18, 15-18. 25-27

54 Եւ Յիսուսը բռնելով՝ տարին մտցուցին քահանայապետին տունը. իսկ Պետրոս, հեռուէն կը հետեւէր անոր։ **55** Երբ գաւիթին

մէջ կրակ վառեցին ու շուրջը նստան՝ Պետրոս ալ անոնց մէջ նստաւ: **56** Աղախին մը, զայն տեսնելով կրակին քով նստած՝ նայեցաւ անոր եւ ըսաւ. «Ա՛ս ալ անոր հետ էր»: **57** Բայց Պետրոս ուրացաւ եւ ըսաւ. «Չեմ ճանչնար զինքը, ո՛վ կ'ին»: **58** Քիչ ետք, ուրիշ մը, զայն տեսնելով՝ ըսաւ. «Դո՛ւն ալ անոնցմէ ես»: Պետրոս պատասխանեց. «Ես անոնցմէ չե՛մ, ո՛վ մարդ»: **59** Երբ ժամ մը անցաւ, ուրիշ մէկը, պնդելով կ'ըսէր. «Ճիշդ է, ա՛ս ալ անոր հետ էր, որովհետեւ Գալիլեացի է»: **60** Բայց Պետրոս ըսաւ. «Չեմ գիտեր ի՛նչ կը խօսիս, ո՛վ մարդ»: Տակաւին անոր խօսքը չաւարտած, անմիջապէս աքաղաղ մը երգեց: **61** Տէրը դարձաւ ու Պետրոսին նայեցաւ: Պետրոս յիշեց Տիրոջ խօսքը. «Այսօր, աքաղաղը դեռ չերգած, երեք անգամ պիտի ուրանաս, ըսելով թէ զիս չես ճանչնար»: **62** Եւ դուրս ելլելով՝ լացաւ դառնապէս:

Յիսուս կը մախատուի

63 Այն մարդիկը որ զինքը կը պահէին, կը ծաղրէին ու կը ծեծէին զինքը, **64** երեսը կը ծածկէին եւ կը տանջէին. եւ կը հարցնէին անոր՝ ըսելով. «Գուշակէ՛, ո՞վ է քեզի զարնողը»: **65** Եւ ուրիշ շատ մը հայհոյանքներով կը խօսէին անոր:

Յիսուս ծերակոյտի մ առջեւ

Մտք26, 57-66. Մրկ 14, 53-64

66 Երբ առաւօտ եղաւ, ժողովուրդին ծերակոյտը, քահանայապետներն ու դպիրները հաւաքուեցան, եւ իրենց ատեանը բերել տալով Յիսուսն՝ ըսին. «Եթէ դո՛ւն ես Քրիստոսը՝ ըսէ՛ մեզի»: **67** Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ նոյնիսկ ըսեմ ձեզի՝ դուք պիտի չհաւատաք ինծի: **68** Եւ եթէ հարցումներ ուղղեմ ձեզի՝ դուք պատասխան պիտի չտաք եւ ոչ ալ պիտի արձակէք զիս: **69** Բայց ասկէ վերջ, Մարդու Որդին պիտի մատի Աստուծոյ զօրութեան աջակողմը»: **70** Այն ատեն ամէնքը հարցուցին. «Ուրեմն դո՞ւն ես Աստուծոյ Որդին»: **71** Ան պատասխանեց. «Դո՛ւք կ'ըսէք՝ թէ ե՛ս եմ»: Անոնք պոռացին. «Ալ ի՞նչ պէտք կայ վկայութեան. քանի որ մենք անձամբ լսեցինք ատոր բերնէն»:

Յիսուս Պիղատոսին առջեւ

Մտք 27, 1-2. 11-14. Մրկ 15, 1-5. Յովհ 18, 28-38

23 ¹ Եւ բոլոր ժողովականները ոտքի ելան, եւ Յիսուսը Պիղատոսին տարին:

² Եւ սկսան անոր վրայ ամբաստանութիւն ընել եւ ըսել. «Մենք ասիկա գտանք մինչ մեր ազգը կը խռովէր, եւ կ'արգիլէր Կեսարին հարկ տալ, եւ ինքիրեն համար կ'ըսէր թէ ինք Քրիստոս թագաւորն է»: ³ Այն ատեն Պիղատոս հարցուց անոր. «Դուն Հրեաներու թագաւոր՞ն ես»: Յիսուս պատասխանեց. «Դո՛ւն ըսիր»: ⁴ Պիղատոս քահանայապետներուն եւ ժողովուրդին ըսաւ. «Ես այս մարդուն վրայ որեւէ յանցանք չեմ գտներ»: ⁵ Բայց անոնք կը պնդէին ու կ'ըսէին թէ ժողովուրդը ապստամբութեան կը մղէ, եւ կը քարոզէ բոլոր Հրեաստանի մէջ, Գալիլեայէն սկսելով մինչեւ հոս: ⁶ Երբ Պիղատոս Գալիլեայի անունը լսեց, հարցուց թէ այս մարդը Գալիլեացի՞ է: ⁷ Եւ երբ իմացաւ թէ Հերովդէսի իշխանութենէն է, զայն դրկեց Հերովդէսին, որ այդ օրերուն Երուսաղէմ էր:

Յիսուս Հերովդէսին առջեւ

⁸ Երբ Հերովդէս Յիսուսը տեսաւ՝ շատ ուրախացաւ, որովհետեւ երկար ատենէ ի վեր կը փափաքէր զինքը տեսնել. արդարեւ շատ անգամ անոր մասին լսած էր եւ կը յուսար անոր ձեռքով կատարուած հրաշք մը տեսնել: ⁹ Շատ հարցումներ ըրաւ անոր, բայց Յիսուս բնաւ չպատասխանեց: ¹⁰ Քահանայապետներն ու դպիրները, որ հոն կեցած էին, չարաչար կ'ամբաստանէին զայն: ¹¹ Հերովդէս, իր զինուորներուն հետ, արհամարհեց զինքը եւ ծաղրելով՝ սպիտակ զգեստ մը հագցուց անոր, եւ դարձեալ դրկեց Պիղատոսին: ¹² Պիղատոս եւ Հերովդէս այն օրը բարեկամացան, որովհետեւ առաջ իրարու թշնամի էին:

Յիսուս դարձեալ Պիղատոսին առջեւ

Մտք 27, 15-26. Մրկ 15, 6-15. Յովհ 18, 39. 19, 16

¹³ Այն ատեն Պիղատոս կանչեց քահանայապետները, իշխան-

ներն ու ժողովուրդը. **14** եւ ըսաւ անոնց. «Դուք առիք, ինծի բերիք այս մարդը իբրեւ ժողովուրդը մոլորեցնող. ահա՛ւստիկ, ձեր առջեւ դատեցի եւ այդ մարդուն վրայ չգտայ ո՛չ մէկ յանցանք, որուն համար կ'ամբաստանէք զինքը: **15** Ո՛չ ալ Հերովդէս, քանի որ ան մեզի վերադարձուց զինքը. **16** ուստի մահուան արժանի բան մը գործած չէ, հետեւաբար պիտի պատժեմ զինքը եւ ազատ պիտի արձակեմ»:

Յիսուս եւ Բարաբբա

17 Պիղատոս պարտական էր տօնին օրը բանտարկեալ մը արձակել անոնց: **18** Անոնք, բոլոր բազմութեամբ կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Վերցո՛ւր ատիկա մէջտեղէն, եւ Բարաբբա՛ն արձակէ մեզի». **19** անիկա բանտ դրուած էր՝ քաղաքին մէջ խռովութիւն հանած եւ սպաննութիւն մը ըրած ըլլալուն համար: **20** Պիղատոս դարձեալ սկսաւ խօսիլ անոնց, որովհետեւ կ'ուզէր արձակել Յիսուսը: **21** Բայց անոնք դարձեալ սկսան աղաղակել եւ ըսել. «Խա՛չ հանէ, խա՛չ հանէ ատիկա»: **22** Ան, երրորդ անգամ ըսաւ. «Ի՞նչ չառիք գործած է ասիկա. ես ասոր վրայ մահուան արժանի յանցանք մը չեմ գտներ. պիտի պատժեմ ու արձակեմ զինքը»: **23** Բայց անոնք բարձրաձայն կը պնդէին եւ կը խնդրէին որ խաչ հանէ զայն. եւ անոնց ու քահանայապետներուն աղաղակները երթալով կը զօրանային:

24 Եւ Պիղատոս հաւանեցաւ կատարել անոնց խնդրանքը: **25** Արձակեց Բարաբբան, զոր կը խնդրէին, եւ որ խռովութեան համար բանտարկուած էր. իսկ Յիսուսը՝ անոնց կամքին յանձնեց:

Դէպի Գողգոթա

Մտք 27, 32-34. 11-14. Մրկ 15, 21

26 Երբ Յիսուսը առին տարին, Սիմոն Կիւրենացի անունով մէկը բռնեցին, որ դաշտէն կը վերադառնար. անոր կռնակը դրին խաչը, որպէսզի կրէ զայն Յիսուսի ետեւէն: **27** Անոր ետեւէն կ'երթար ժողովուրդի եւ կիներու բազմութիւն մը, որոնք կու լային եւ կ'ողբային անոր վրայ: **28** Յիսուս դարձաւ եւ ըսաւ անոնց.

«Երուսաղէմի՛ աղջիկներ, մի՛ լաք իմ վրաս, այլ լացէ՛ք դուք ձեր վրայ եւ ձեր զաւակներուն վրայ: **29** Որովհետեւ պիտի գան օրեր, երբ պիտի ըսեն. Երանի՛ ամուլներուն եւ այն որովայններուն՝ որ չծնան, եւ ստինքներուն՝ որ կաթ չտուին: **30** Այն ատեն պիտի սկսին գոչել լեռներուն՝ թէ ինկէ՛ք մեր վրայ, եւ բլուրներուն՝ թէ ծածկեցէ՛ք մեզ: **31** Որովհետեւ եթէ այսպէ՛ս կ'ընեն դալար փայտին, ի՞նչ պիտի ընեն չորին»: **32** Ուրիշ երկու չարագործներ ալ բերին՝ անոր հետ սպաննելու համար:

Խաչելութիւնը

Մտթ 27, 35–38. Մրկ 15, 24–32. Յովհ 19, 17–24

33 Երբ հասան Գանկ կոչուած տեղը, հոն խաչ հանեցին զինքը, եւ չարագործներէն մին՝ աջ, միւսը՝ ձախ կողմը խաչեցին: **34** Յիսուս ըսաւ. «Հա՛յր ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ի՛նչ կ'ընեն»: Եւ վիճակ ձգելով՝ անոր զգեստները բաժնուեցան:

35 Մինչ ժողովուրդը կեցած՝ կը դիտէր, իշխանները կ'անարգէին զինք եւ կ'ըսէին. «Ուրիշները փրկեց, թող ինքզինքն ալ փրկէ, եթէ ա՛տ է Քրիստոսը, Աստուծոյ ընտրեալ Որդին»: **36** Զինուորներն ալ կը ծաղրէին զինքը. եւ առջեւը գալով՝ անոր քացախ կը հրամցնէին եւ կ'ըսէին. **37** «Եթէ դո՛ւն ես Հրեաներու թագաւորը՝ ազատէ՛ ինքզինքդ»: **38** Գրուածին մըն ալ դրուած էր խաչին վրայ՝ յունարէն, լատիներէն եւ եբրայերէն տառերով, թէ Ասիկա է Հրեաներու Թագաւորը:

Բարի աւագակը

39 Իսկ կախուած չարագործներէն մէկը՝ կը հայհոյէր եւ կ'ըսէր. «Դուն չե՞ս Քրիստոսը. քե՛զ ալ փրկէ, մե՛զ ալ»: **40** Իսկ ընկերը, յանդիմանելով զինքը՝ պատասխանեց. «Աստուծմէ չե՞ս վախնար դուն, որ նոյն պատիժը կը կրես. **41** մենք՝ արդար կեր-

Գլ. 23, 36 – «Դալար փայտը», Ս. Գրիգին մէջ, պատկերն է արդարին: Եթէ ես, որ անմեղ եմ, այսօր կը չարչարուիմ, հապա ի՞նչ կը սպասէ ամբարիշտներու եւ անգեղ մեղաւորներու:

պով, որովհետեւ մեր ըրածներուն արժանի հատուցումը ընդունած ենք. բայց ասիկա գէշ բան մը չէ ըրած»։ **42** Ապա ըսաւ Յիսուսին. «Յիշէ՛ զիս, Տէր, երբ գաս թագաւորութեամբդ»։ **43** Յիսուս պատասխանեց անոր. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, այսօր ինծի հետ պիտի ըլլաս դրախտին մէջ»։

Յիսուսի մահը

Մտք 27, 45-56. Մրկ 15, 33-37. Յովհ 19, 25-30

44 Գրեթէ վեցերորդ ժամն էր, երբ խաւարը պատեց բոլոր երկիրը մինչեւ իններորդ ժամը, եւ արեւը խաւարեցաւ։ **45** Տաճարին վարագոյրը պատռուեցաւ մէջտեղէն. **46** Եւ Յիսուս, բարձր ձայնով աղաղակեց եւ ըսաւ. «Հա՛յր, քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս»։ եւ այս ըսելով՝ հոգին աւանդեց։

47 Հարիւրապետը, տեսնելով եղածը՝ կը փառաւորէր զԱստուած, ըսելով. «Իսկապէս այս մարդը արդար էր»։ **48** Բոլոր ժողովուրդը, որ եկած էր այս տեսարանը դիտելու, պատահածը տեսնելով՝ կուրծքը կը բախէր եւ ետ կը դառնար։ **49** Հեռուն կեցած էին բոլոր ծանօթները, ինչպէս նաեւ այն կիները որ Գալիլեայէն հետեւած էին իրեն եւ կը տեսնէին այս բոլորը։

Յիսուսի քաղումը

Մտք 27, 57-61. Մրկ 15, 42-47. Յովհ 19, 38-42

50 Եւ ահա Յովսէփ անունով մարդ մը, որ նախարար էր, բարեգործ եւ արդար. **51** ան համամիտ չէր անոնց խորհուրդներուն եւ գործերուն. Հրէաստանի Արիմաթիա քաղաքէն էր եւ ինքն ալ կը սպասէր Աստուծոյ արքայութեան։ **52** Ան ներկայացաւ Պիղատոսին եւ խնդրեց Յիսուսի մարմինը։ **53** Եւ խաչէն վար առնելով՝ կտաւով պատեց ու զրաւ ժայռափոր գերեզմանի մէջ, ուր բնաւ մէկը չէր դրուած։ **54** Օրը ուրբաթ էր, եւ շաբաթ կը լուսնար։

55 Անոր կը հետեւէին կիներն ալ, որոնք Գալիլեայէն Յիսուսի հետ եկած էին, ու տեսան գերեզմանը եւ թէ ինչպէս դրուեցաւ հոն մարմինը։ **56** Դարձան, խուկեր եւ իւղեր պատրաստեցին եւ շաբաթ օրը հանգիստ ըրին, պատուիրանին համաձայն։

Յիսուսի յարութիւնը

Մտք 28, 1-8. Մրկ 1,6 1-8. Յովհ 20, 1-10

24 **1** Շաբթուայ առաջին օրը, առաւօտ կանուխ, գերեզման գացին, բերելով պատրաստուած խուկները. ուրիշ կիներ ալ անոնց հետ: **2** Եւ քարը, գերեզմանին առջեւ, թաւալած գտան: **3** Ու ներս մտնելով՝ չգտան **Տէր Յիսուսի մարմինը:** **4** Մինչ ասոր վրայ տարակոյսի մէջ էին, ահա՛ լուսաւոր զգեստով երկու մարդիկ երեւցան: **5** Եւ երբ կիները զարհուրեցան եւ իրենց երեսը գետին խոնարհեցուցին, անոնք ըսին. «Ինչո՞ւ մեռեալներու մէջ կը փնտռէք կենդանին. **6** հոս չէ՛, յարութիւն առաւ: Յիշեցէ՛ք, ի՛նչ ըսաւ ձեզի երբ Գալիլեա էր: **7** Ան կ'ըսէր թէ պէտք է որ Մարդու Որդին մեղաւոր մարդոց ձեռքը մատնուի, խաչուի եւ երրորդ օրը յարութիւն առնէ»: **8** Եւ յիշեցին անոր խօսքերը:

9 Գերեզմանէն դառնալով՝ այս ամէնը պատմեցին տասնմէկ աշակերտներուն եւ բոլոր միւսներուն:

10 Այդ կիներն էին՝ Մարիամ Մագդաղենացի, Յովհաննա, Մարիամ՝ Յակոբի մայրը, եւ ուրիշներ ալ անոնց հետ, որոնք այս բաները պատմեցին առաքեալներուն: **11** Բայց այդ խօսքերը զառանցանք թուեցան անոնց եւ չէին հաւատար: **12** Սակայն Պետրոս ելաւ, վազեց դէպի գերեզման, եւ ծռելով՝ նայեցաւ ու տեսաւ որ միայն կտաւները կային, եւ վերադարձաւ զարմացած՝ թէ ի՛նչ էր եղածը:

Եմմաւուսի աշակերտները

Մրկ 16, 12-13

13 Անոնցմէ երկու հոգի, նոյն օրը գիւղ մը կ'երթային, որ Երուսաղէմէն հարիւր վաթսուն ասպարէզ հեռու էր, եւ կը կոչուէր Եմմաւուս: **14** Անոնք իրարու հետ կը խօսէին այս բոլոր պատահած դէպքերուն վրայ: **15** Մինչ կը խօսէին ու կը վիճէին իրարու հետ՝ ինքը Յիսուս մօտեցաւ եւ սկսաւ քալել անոնց հետ: **16** Բայց անոնց աչքերը կապուած էին, որպէսզի չճանչնան զինքը: **17** Յիսուս հարցուց անոնց. «Ի՞նչ բանի վրայ կը վիճէիք իրարու հետ քալելու ատեն, եւ հիմա տխուր էք»:

18 Անոնցմէ մէկը, որ Կղէովպաս կը կոչուէր, պատասխան տալով ըսաւ. «Երուսաղէմի մէջ դո՞ւն միայն մնացեր ես, որ չես գիտեր թէ ինչե՛ր պատահեցան հոն այս օրերուս»:

19 «Ի՞նչ», հարցուց անոնց: Անոնք պատասխանեցին. «Նազովրեցի Յիսուսի մասին, որ մարգարէ մըն էր, գործով ու խօսքով զօրաւոր՝ Աստուծոյ եւ ամբողջ ժողովուրդին առջեւ: 20 Ինչպէ՛ս դատապարտեցին ու խաչեցին զինքը: 21 Մենք կը յուսալինք թէ ա՛ն ըլլար Իսրայէլի փրկիչը, բայց ասով հանդերձ այս երրորդ օրն է որ այս բաները պատահեցան: 22 Սակայն մեզի զարմանք պատճառեցին մերիններէն մի քանի կիներ, որ առաւօտ կանուխ գերեզման գացեր էին, 23 եւ անոր մարմինը չգտնելով՝ եկան եւ ըսին թէ հրեշտակներու տեսիլք ունեցեր են, որոնք Յիսուսի համար ըսեր են թէ ան ողջ է: 24 Մեզմէ ոմանք ալ գերեզման գացին եւ նոյնպէս գտան, ինչպէս կիները ըսած էին, բայց զինքը չտեսան»:

25 Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ո՛վ անմիտ եւ թուլասիրտ մարդիկ, որ չէք հաւատար այն բոլոր բաներուն զոր մարգարէները խօսեցան: 26 Զէ՞ որ Քրիստոս պէտք էր այս չարչարանքները կրել ու այնպէս իր փառքին մէջ մտնել»։ 27 եւ սկսելով Մովսէսէն ու բոլոր մարգարէներէն՝ բացատրեց անոնց ինչ որ Գիրքերուն մէջ իր մասին գրուած էր:

28 Երբ մօտեցան այն գիւղին ուր կ'երթային, Յիսուս պատճառ բերաւ թէ աւելի հեռու տեղ մը պիտի երթար: 29 Եւ անոնք պնդեցին ու ըսին. «Մեր մօ՛տ մնացիր, որովհետեւ իրիկուն է եւ մոլթն ալ կոխած է»։ Եւ ան մտաւ, անոնց հետ գիշերելու համար: 30 Երբ անոնց հետ սեղանի նստաւ՝ առաւ հացը, օրհնեց, մանրեց եւ անոնց տուաւ: 31 Անոնց աչքերը բացուեցան ու ճանչցան զինքը. բայց ինքը աներեւոյթ եղաւ: 32 Եւ սկսան իրարու ըսել. «Զէ՞ որ մեր սիրտը կը ճմլուէր ներսէն՝ երբ ճամբան կը խօսէր մեզի հետ. եւ ի՛նչպէս կը մեկնէր մեզի Գիրքերը»:

33 Եւ իսկոյն ելան ու Երուսաղէմ դարձան եւ հաւաքուած գտան տասնմէկ աշակերտները եւ անոնց ընկերները, որոնք իրենց ըսին. 34 «Տէրը ճշմարտապէս յարութիւն առած է եւ երեւցած է Սիմոնին»։ 35 Անոնք ալ պատմեցին ինչ որ իրենց պատահած է

ճամբան, եւ թէ ի՛նչպէս ինքզինքը ծանօթացուցած է իրենց՝ հացը բեկանելու ատեն:

Յիսուս կ'երեւի առաքեալներուն

36 Եւ մինչ այսպէս կը խօսէին, ինքը Յիսուս անձամբ անոնց մէջ եկաւ, կեցաւ եւ ըսաւ անոնց. «Ողորդութի՛ւն ձեզի, ե՛ս եմ, մի՛ վախնաք»: **37** Բայց անոնք սարսափած՝ կը վախնային ու կը համարէին ոգի մը տեսնել: **38** «Ինչո՞ւ կը խռովիք, ըսաւ անոնց, եւ ինչո՞ւ ձեր սրտին մէջ տարակոյս կը մտնէ: Տեսէ՛ք ձեռքերս եւ ոտքերս. **39** ես ի՛նքս եմ. չօշափեցէ՛ք զիս եւ տեսէ՛ք. որովհետեւ ոգին մարմին եւ ոսկոր չունի, ինչպէս կը տեսնէք որ ես ունիմ»: **40** Այս ըսելով՝ ցոյց տուաւ անոնց իր ձեռքերն ու ոտքերը: **41** Եւ մինչ տակաւին չէին հաւատար ուրախութենէն եւ զարմացեր էին՝ ըսաւ անոնց. «Ուտելիք բան մը ունի՞ք հոս»: **42** Անոնք ալ խորոված ձուկի կտոր մը տուին եւ մեղրի խորիխ: **43** Առաւ եւ կերաւ անոնց առջեւ, եւ աւելցածը անոնց տուաւ:

Յիսուսի վերջին խրատները

44 Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ահա ինչ որ կ'ըսէի ձեզի, երբ տակաւին ձեզի հետ էի, թէ պէտք է կատարուէր այն բոլորը որ Մովսէսի Օրէնքին, Մարգարէներուն եւ Սաղմոսներուն մէջ գրուած էր իմ մասին»: **45** Այն ատեն բացաւ անոնց միտքը՝ որպէսզի հասկընան Գիրքերը: **46** Եւ ըսաւ անոնց. «Այսպէս գրուած էր, եւ այսպէս պէտք էր որ Քրիստոս չարչարուէր եւ երրորդ օրը մեռեալներէն յարութիւն առնէր, **47** եւ իր անունով ապաշխարութիւն քարոզուէր՝ մեղքերու թողութեան համար, բոլոր ազգերուն, սկսելով Երուսաղէմէն: **48** Եւ դուք ասոնց վկաներն էք: **49** Ահա ես կը զրկեմ ձեզի Հօրս աւետիսը. եւ դուք մնացէ՛ք Երուսաղէմ քաղաքը, մինչեւ որ վերէն զօրութիւն ստանաք»:

Համբարձումը

Մրկ 16, 19-20

50 Եւ զանոնք տարաւ մինչեւ Բեթանիա, ու ձեռքերը բարձրացընելով՝ օրհնեց զանոնք: **51** Եւ մինչ կ'օրհնէր՝ մեկնեցաւ անոնցմէ ու երկինք վերացաւ: **52** Անոնք երկրպագութիւն ըրին Յիսուսի ու մեծ ուրախութեամբ դարձան Երուսաղէմ: **53** Միշտ տաճարն էին, կը գովէին ու կ'օրհնէին զԱստուած:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻԶ

ԿԵԱՆՔԸ

Յովհաննէս, Առաքեալ եւ Աւետարանիչ, զաւակն էր Զերեդէոսի եւ Սողոմէի, ու եղբայրը՝ մեծն Յակոբոսի: Հայրը՝ Գալիլեայի լեակին ձկնորսներէն մէկն էր. իսկ մայրը՝ Սողոմէ, այն բարեպաշտ կիներէն էր, որոնք Յիսուսի ետեւէն կ'երթային քարոզութիւններու ատեն, եւ կը հոգային անոր պէտքերը:

Երբ օր մը, Յովհաննէս ու Յակոբոս իրենց մաւակին մէջ նստած՝ ուռկանները կը կարկտէին, Յիսուս երկուքն ալ առաքելութեան կանչեց. անոնք մաւակին մէջ թողլով իրենց հայրը՝ իսկոյն Յիսուսի հետեւեցան:

Յովհաննէս Յիսուսի նախասիրած աշակերտն էր, եւ Պետրոսի ու Յակոբոսի հետ արժանի եղաւ մասնակցելու Վարդապետին փառաւորութեան՝ Թափոր լերան վրայ, ինչպէս նաեւ հոգեվարքին՝ Գեթսեմանիի պարտէզին մէջ: Վերջին ընթրիքին՝ Յիսուս թոյլ տուաւ որ Յովհաննէս գլուխը հանգչեցնէր իր կուրծքին վրայ, եւ խաչին ոտքը՝ Յովհաննէսին յանձնեց իր ամենասուրբ Մայրը: Համբարձումէն ետք՝ Յովհաննէս Առաքեալ ժամանակ մը Երուսաղէմ մնաց եւ Պետրոսի հետ առաջնակարգ դեր ունեցաւ նորածին Եկեղեցւոյ մէջ: Աւելի ուշ՝ Սամարիա գնաց, դարձեալ Պետրոսի հետ, Սուրբ Հոգին պարգեւելու նորադարձներուն: Երբ Պօղոս Առաքեալ երկրորդ անգամ Երուսաղէմ եկաւ՝ հոն էր նաեւ Յովհաննէս, Եկեղեցւոյ իսկական սիւներէն մէկը:

Նոր Կտակարանի տուած այս տեղեկութիւններէն զատ՝ կան առաքելական Հայրերու վկայութիւնները, որոնց համաձայն՝ Յովհաննէս քարոզած է Փոքր Ասիա եւ կառավարած է Եփեսոսի եկեղեցին, ուր գրեթէ հարիւր տարեկան հասակին մեռած է, Տրայիանոսի կայսրութեան (98-117) առաջին տարիներուն:

ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Զորքորդ Աւետարանին հեղինակն է Յովհաննէս Առաքեալ: Բազմաթիւ են վկաները քրիստոնէութեան առաջին շրջանէն, Ս. Երանոս, Հիպոլոդիտոս, Կղեմէս Աղեբսանդրացի: Իսկ ասոնցմէ առաջ՝ Յովհաննէսի Աւետարանէն մէջբերումներ ըրած են Ս. Իգնատիոս, Պապիաս, Պողիկարպոս, Յուստինոս, եւն.:

Աւետարանի գրութեան թուականը որոշ չենք գիտեր, բայց ընդհանուր կարծիքն է՝ որ 90-100 թուականին գրուած ըլլայ, Նփեսոսի մէջ, յունարէն:

ՆՊԱՏԱԿԸ

Քրիստոսի աստուածութեան ջատագովութիւն մըն է՝ ընդդէմ Գնոստիկեան աղանդաւորներուն, որոնք կ'ուրանային Քրիստոսի աստուածութիւնը եւ կը ջանային խաթարել անոր վարդապետութիւնը:

Յովհաննէս Աւետարանիչ ուզած չէ կրկնել ինչ որ Մատթէոս, Մարկոս եւ Դուկաս ըսած կամ պատմած են, այլ՝ արծուօրէն սաւառնելով, բարձրացած է մինչեւ երկնաւոր Հօր ծոցը, տեսնելու հոն՝ ծնունդը յաւիտեանական Բանին, որ հաւասար է Հօր, որ արարիչ է ամէն բանի, կեանք է, անապարհ, նշմարտութիւն եւ լոյս՝ համօրէն մարդկութեան, աղբիւր ամէն շնորհի՜ եւ յոյս յարութեան:

Այս բոլորը կ'աւանդէ Յովհաննէս՝ իբրեւ գերբնական իրականութիւն, հաստատուած Քրիստոսի խօսքերուն եւ գործերուն վրայ, ոչ թէ իբրեւ լոկ աստուածաբանական գաղափար՝ իր կողմէն խմբագրուած, ինչպէս դիտել կու տայ Ս. Գրքի Յաննաժողովը, իր 1907 Մայիս 29-ի վճիռով:

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ

Ս. Յովհաննէսի Աւետարանը կը բաժնուի չորս մասերու .

Նախաբան – Ծնունդ յաւիտեանական Բանին (1, 1 – 18):

Ա. Մաս – Յիսուս կը յայտնէ իր աստուածութիւնը եւ փառքը .
 Յովհաննէս Մկրտիչ – Առաջին աշակերտները – Հակաճառութիւններ
 – Առակներ եւ հրաշքներ – Դարձեր . (1, 19 – 11):

Բ. Մաս – Յիսուս ինքզինքը կը յայտնէ աշակերտներուն . Բեթանիա – Յաղթական մուտք Երուսաղէմ – Ընթրիքի ճաշը – Վերջին աղօթքը . (12 – 17):

Գ. Մաս – Յիսուսի չարչարանքները եւ մահը (18 – 19):

Դ. Մաս – Յիսուսի յարութիւնը եւ երեւումները . Յիսուս կ'երեւանայ Մարիամ Մագդաղենացիին – Թովմասի անհաւատութիւնը – Պետրոսի գլխաւորութիւնը . (20 – 21):

ՍՈՒՐԲ ԱԽԵՏԱՐԱՆ

ԸՍՏ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻ

Ծնունդ Բանին ի յաւիտեանից

1 *1 Սկիզբը՝ Բանը կար, եւ Բանը Աստուծոյ քով էր, եւ Բանը Աստուած էր: 2 Ան սկիզբէն Աստուծոյ քովն էր: 3 Ամէն ինչ անով եղած է, եւ գոյութիւն ունեցող բաներէն ոչ մէկը առանց անոր եղած է: 4 Կեանքը անոր մէջ էր եւ կեանքը մարդերու լոյսն էր: 5 Լոյսը խաւարին մէջ կը լուսաւորէ, բայց խաւարը չըմբռնեց զայն:*

6 Աստուծմէ զրկուած մարդ մը կար, որուն անունն էր՝ Յովհաննէս: 7 Անիկա վկայութիւն տալու եկաւ, որ լոյսին համար վկայէ, որպէսզի ամէնքը իրմով հաւատան: 8 Ինքը չէր լոյսը, այլ՝ եկած էր լոյսին համար վկայելու:

9 Ճշմարիտ լոյսը այն է՝ որ կը լուսաւորէ ամէն մարդ որ աշխարհ կու գայ: 10 Աշխարհի մէջ էր եւ աշխարհ անով եղած էր. բայց աշխարհը չճանչցաւ զայն: 11 Իրեններուն եկաւ եւ իրենները

Գլ.1, 1-13 – Նախաբանը ներշնչուած խորհրդածութիւն մըն է Աստուծոյ Որդւոյն յաւիտեական Էութեան, անոր՝ աշխարհի հետ ունեցած աղերսին եւ մարդկութիւնը փրկելու համար երկրի վրայ անոր երեւնալուն շուրջ: Աւետարանիչը «Բան» (Logos) կ'անուանէ զայն: Այս անուանակոչութիւնը իր հիմն ունի արդէն Հին Կտակարանի Իմաստութեան գիրքերուն մէջ, գ. օր. Առակաց 8. 11-36, Սիր. 24. 5-16: Այս անունը կը գտնուի նաեւ յունական փիլիսոփայութեան մէջ, ուր, այդ անունով, կը բնորոշուի տիեզերական Միտքը: Յովհաննէս սակայն այդ բառը կը գործածէ, որպէս զի հեթանոս փիլիսոփաներու «Բան»ի թիւր ու մոլոր վարդապետութեան հակադրէ քրիստոնէական ճշմարիտ վարդապետութիւնը: Ան՝ իր այս վսեմ նախաբանովը կը բացատրէ «Բան»ին աղերսը Աստուծոյ եւ մարդոց հանդէպ (1-5), անոր տեսանելի երեւումը երկրի վրայ (6-13), անոր աստուածային փառքն ու շնորհիքներու պարգեւները (14-18):

չընդունեցան զինքը: **12** Իսկ անոնք որ ընդունեցան զինքը՝ իշխանութիւն տուաւ անոնց՝ ըլլալու Աստուծոյ որդիներ, որ կը հաւատան իր անունին: **13** Որոնք ո՛չ արիւնէ, ո՛չ մարմնի կամքէն, ո՛չ մարդու կամքէն, այլ՝ Աստուծմէ ծնան: **14** Եւ Բանը մարմին եղաւ եւ բնակեցաւ մեր մէջ. եւ մենք տեսանք անոր փառքը, փառք՝ զոր Միածինը կ'ընդուննի Հօրմէն, լի շնորհքով եւ ճշմարտութեամբ:

15 Յովհաննէս վկայեց անոր մասին, աղաղակեց եւ ըսաւ. «Ասիկա՛ է որուն համար կ'ըսէի. Այն որ ինծմէ ետք պիտի գայ՝ ինծմէ առաջ անցաւ, որովհետեւ ինծմէ առաջ կար»: **16** Եւ մենք ամէնքս անոր լիութենէն ընդունեցանք շնորհք շնորհքի վրայ: **17** Որովհետեւ Օրէնքը Մովսէսի ձեռքով տրուեցաւ, իսկ շնորհքն ու ճշմարտութիւնը՝ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ եկան: **18** Ոչ ոք տեսած է երբեք զԱստուած, բայց Միածին Որդին միայն՝ որ Հօր ծոցն է, ան յայտնեց:

Յովհաննէս Մկրտիչի վկայութիւնը

Մտք 3, 1-12. Մրկ 1, 2-8. Ղկ 13, 1-18

19 Եւ այս է վկայութիւնը զոր տուաւ Յովհաննէս, երբ Հրեաները Երուսաղէմէն քահանաներ ու Ղեւտացիներ զրկեցին, որ հարցնեն՝ թէ «Դու ռ՞կ ես»: **20** Ան խոստովանեցաւ եւ չուրացաւ, խոստովանեցաւ թէ՝ «Ես չե՛մ Քրիստոսը»: **21** Հարցուցին անոր. «Հապա դու ռ՞կ ես, Եղիա՞ն ես»: Ան ըսաւ. «Ո՛չ»: «Մարգարէ՞ն ես»: «Ո՛չ», պատասխանեց: **22** Այն ատեն ըսին անոր. «Ո՞վ ես, որ պէսզի մեզ զրկողներուն պատասխան տանք. ի՞նչ կ'ըսես դու Քեզի համար»: **23** Ան ըսաւ. «Ես ձայնն եմ անոր որ կը գոչէ անապատին մէջ. Հարթեցէ՛ք Տիրոջ ճանապարհը, ինչպէս ըսաւ Եսայի մարգարէն»: **24** Անոնք որ զրկուած էին, փարիսեցիներ էին: **25** Հարցուցին իրեն. «Ուրեմն ինչո՞ւ կը մկրտես, եթէ դու չես Քրիստոսը, ո՛չ Եղիան եւ ո՛չ ալ մարգարէն»: **26** Յովհաննէս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Ես ձեզ կը մկրտեմ ջուրով: Ձեր մէջ կայ մէկը զոր դուք չէք ճանչնար. **27** ան իմ ետեւէս կու գայ, եւ ես անոր կօշիկներուն կապերը քակելու արժանի չեմ»:

28 Ասիկա պատահեցաւ Բեթանիայի մէջ, Յորդանանի միւս

կողմը, ուր կը գտնուէր Յովհաննէս եւ կը մկրտէր: **29** Յաջորդ օրը, Յովհաննէս տեսաւ Յիսուսը որ իրեն կու գար, եւ ըսաւ. «Ահա՛ Աստուծոյ Գառնուկը, որ վրան կ'առնէ աշխարհի մեղքերը: **30** Ա'ս է որուն համար կ'ըսէի թէ իմ ետեւէս կու գայ մարդ մը՝ որ ինծմէ առաջ անցաւ, որովհետեւ ինծմէ առաջ էր: **31** Ես չէի ճանչնար զինքը, բայց եկայ ջուրով մկրտելու, որպէսզի անիկա յայտնուի Իսրայէլին»: **32** Յովհաննէս վկայեց եւ ըսաւ. «Տեսայ Հոգին, որ աղաւնիի նման կ'իջնէր երկինքէն եւ կը հանգչէր անոր վրայ: **33** Ես չէի ճանչնար զինքը, բայց անիկա որ ղրկեց զիս ջուրով մկրտելու՝ ըսաւ ինծի. Այն՝ որո՛ւն վրայ պիտի տեսնես որ Հոգին կ'իջնէ ու կը հանգչի, ա'ն է որ կը մկրտէ Սուրբ Հոգիով: **34** Եւ ես տեսայ ու վկայեցի թէ ասիկա է Աստուծոյ Որդին»:

Յիսուսի առաջին աշակերտները

Մտք 4, 18-22. Մրկ 1, 16-20. Ղկ 5, 1-11

35 Յաջորդ օրը, Յովհաննէս դարձեալ հոն էր, եւ իրեն հետ՝ աշակերտներէն երկու հոգի: **36** Եւ նայելով Յիսուսին որ կ'անցնէր, ըսաւ. «Ահա՛ Քրիստոսը, Աստուծոյ Գառնուկը»: **37** Երկու աշակերտները լսեցին այս խօսքերը եւ Յիսուսին ետեւէն գացին: **38** Յիսուս, ետ դառնալով՝ տեսաւ զանոնք, որ իրեն կը հետեւէին, եւ հարցուց. «Ի՞նչ կ'ուզէք»: Անոնք պատասխանեցին. «Ռա՛բբի, որ կը նշանակէ Վարդապետ, ո՞ւր է քու բնակարանդ»: **39** Ան ըսաւ անոնց. «Եկէ՛ք տեսէք»: Գացին եւ տեսան ուր կը բնակէր. եւ այդ օրը անոր քով մնացին, որովհետեւ չուրջ տասներորդ ժամն էր:

40 Անդրէաս, Սիմոն Պետրոսի եղբայրը, մէկն էր այն երկուքէն որ, Յովհաննէսի խօսքերը լսելով՝ Յիսուսի ետեւէն գացած էին: **41** Անիկա, առտու կանուխ գտաւ իր եղբայրը՝ Սիմոնը, եւ ըսաւ անոր. «Գտա՛նք Մեսիան, որ կը նշանակէ Քրիստոս»: **42** Եւ տարաւ զինք Յիսուսին քով: Յիսուս, անոր նայելով՝ ըսաւ. «Դուն Սիմոնն ես, Յովնանի որդին. դուն պիտի կոչուիս Կեփաս, որ կը նշանակէ Պետրոս»:

42 – Կեփաս, ասորիերէն քառ մը (Képha), որ կը նշանակէ քար կամ ժայռ, (յն. Petros):

43 Հետեւեալ օրը, Յիսուս ուզեց Գալիլեա երթալ. եւ Հանդիպելով Փիլիպպոսին՝ ըսաւ անոր. «Հետեւէ՛ ինծի»: **44** Փիլիպպոս Բեթսայիդայէն էր, Անդրէասի եւ Պետրոսի քաղաքէն: **45** Փիլիպպոս Հանդիպեցաւ Նաթանայէլին, եւ ըսաւ անոր. «Գտանք Յիսուսը, Յովսէփի որդին, Նազարեթէն, որուն մասին Մովսէս գրած է Օրէնքին մէջ, ինչպէս նաեւ մարգարէները»: **46** Նաթանայէլ պատասխանեց. «Կարելի՞ է որ Նազարեթէն բարի բան մը ելլէ»: Փիլիպպոս ըսաւ. «Եկո՛ւր եւ տես»: **47** Յիսուս, երբ տեսաւ Նաթանայէլը որ դէպի իրեն կու գար՝ ըսաւ անոր մասին. «Ահա՛ ճշմարիտ Իսրայէլացի մը՝ որուն մէջ նենգութիւն չկայ»: **48** Նաթանայէլ հարցուց. «Ուրկէ՞ կը ճանչնաս զիս»: Յիսուս պատասխանեց. «Փիլիպպոս քեզ չէր կանչած տակաւին, երբ տեսայ քեզ թզենիին տակ»: **49** Նաթանայէլ պատասխանեց. «Ու՛րբի, դո՛ւն ես Աստուծոյ Որդին, դո՛ւն ես Իսրայէլի թագաւորը»: **50** Յիսուս պատասխանեց անոր. «Դուն կը հաւատաս՝ որովհետեւ քեզի ըսի թէ թզենիին տա՞կ տեսայ. ասկէ շատ աւելի մեծ բաներ պիտի տեսնես»: **51** Եւ ըսաւ անոր. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, պիտի տեսնէք երկինքը բացուած եւ Աստուծոյ հրեշտակները որ կ'ելլեն ու կ'իջնեն Մարդու Որդիին վրայ»:

Կանայի հարսանիքը

2 **1** Երրորդ օրը հարսանիք մը կար Գալիլեայի Կանա քաղաքին մէջ. Յիսուսի մայրն ալ հոն էր: **2** Հարսանիքին հրաւիրւած էին Յիսուս եւ իր աշակերտները: **3** Երբ զինին պակսեցաւ՝ մայրը ըսաւ Յիսուսին. «Գինի չունին»: **4** Յիսուս պատասխանեց անոր. «Ո՛վ կ'ին, ի՞նչ կ'ուզես ինծմէ. ժամանակս դեռ չէ՛ հասած»: **5** Մայրը սպասաւորներուն ըսաւ. «Ի՛նչ որ ըսէ ձեզի՝ րըէ՛ք»:

Գլ. 2, 4 – Գրաբար թարգմանութեան «Զի՞ կայ իմ եւ քո» խօսքը բառացի թարգմանութիւնն է եբրայական շատ սովորական մէկ ասացածքին, որուն բառացի թարգմանութիւնն է՝ ինծի ու քեզի ի՞նչ, այսինքն՝ «մեզի ի՞նչ կը վերաբերի այդ բանը»: Ասոր համագոր իմաստը գործածած է Ս. Ղուկաս, 4. 34,

6 Այնտեղ կային քարէ վեց սափորներ, որ սահմանուած էին Հրեաներու լուացումներուն, եւ որոնցմէ իւրաքանչիւրը երկու կամ երեք մար տարողութիւն ունէր: **7** Յիսուս ըսաւ սպասաւորներուն. «Սափորները լեցուցէ՛ք ջուրով»: Եւ մինչեւ բերանը լեցուցին զանոնք: **8** Ապա ըսաւ անոնց. «Հիմա առէ՛ք ու տարէ՛ք սեղանապետին»: Եւ անոնք տարին: **9** Սեղանապետը, հագիւ ճաշակեց ջուրը որ գինի դարձած էր, եւ չէր գիտեր թէ ուրկէ էր ատիկա, թէպէտ սպասաւորները որ ջուրը լեցուցին՝ գիտէին, խօսեցաւ փեսային հետ ու ըսաւ. **10** «Ամէն մարդ նախ անոյշ գինին կը հրամցնէ, եւ երբ արեւնան՝ ա՛յն ատեն յողին կու տայ. դուն անոյշ գինին պահեցիր մինչեւ հիմա⁶»: **11** Այս եղաւ սկիզբը հրաշքներուն զորս ըրաւ Յիսուս Գալիլեայի Կանա քաղաքին մէջ, եւ անով յայտնեց իր փառքը. եւ աշակերտները հաւատացին իրեն: **12** Անկէ ետք Յիսուս Կափառնաուժ իջաւ. մայրը, եղբայրները եւ աշակերտներն ալ իրեն հետ. եւ քանի մը օր հոն մնացին:

Տաճարին մաքրագործումը

Մտք 21, 12–13. Մրկ 11, 15–17. Ղկ 19, 45–46

13 Հրեաներու Զատիկը մօտ ըլլալով՝ Յիսուս Երուսաղէմ ելաւ, **14** ու տաճարին մէջ գտաւ արջառ, ոչխար եւ աղաւնի ծախողներ

«թուլացո՛ւ» (թո՛ղ տուր) բայով: – Գալով «Կին» բառին, գոր Յիսուս կը գործածէ Մարիամի հետ խօսած ատեն, ծանօթ է թէ յոյներն ու բոլոր արեւելփցիները կը կիրարկէին զայն իրենցմէ ամէնէն անկի յարգուած անձնաւորութիւններու համար: Կրնայ ըլլալ ուրեմն, որ յարգամբի կից խանդակաթ սիրոյ արտայայտութիւն մը եղած ըլլայ անոց բով այդ բառը՝ «Տիրուհի» բառին համագոր: – «Խմ ժամանակս դեռ չէ հասած» խօսքովը Յիսուս հասկցնել կ’ուզէ, որ հո՛ւ, Կանայի մէջ, հրաշք գործելու ժամանակը դեռ եկած չէ, թէւ բացառութիւն ընելով, որոշեալ ժամանակէն առաջ, հրաշք մը կը գործէ հոն: Այս ժամանակը սակայն պայմանաւոր էր եւ կրնար կարեւոր պատճառի մը համար, ինչպէս էր հոս, Մաքրամի բարեխօսութեամբը, փոխուիլ. իրօք ալ, Աստուածամօր բարեխօսութեամբը ժամանակակէտը փոխուած ու որոշեալ ժամէն առաջ հրաշքը գործուած էր:

6 – Սովորութիւն ունէին Հրեաները ամէն ճաշէ առաջ իրենց ձեռքներն ու ամանները լուալու: – «Մար»ը արեւելեան չափ մը՝ 35–40 լիտր տարողութեամբ:

12 – Յիսուսի եղբայրներն էին իր հօրեղբորդիները: Երբայական սովորութեան համաձայն, բոլոր մերձաւոր ազգականները եղբայր կ’անուանէին զիրար:

եւ լուծալափոխներ, որ հոն նստած էին: **15** Պարանով խարազան մը շինեց եւ ամէնքը տաճարէն վռնտեց, ոչխարներով, արջառներով միասին. լուծալափոխներու դրամները ցրուեց եւ սեղանները կործանեց: **16** Իսկ աղանի ծախողներուն ըսաւ. «Վերցուցէ՛ք ատոնք ասկէ եւ Հօրս տունը շուկայ մի՛ դարձնէք»: **17** Այն ատեն աշակերտները յիշեցին՝ թէ գրուած է «Քու տանդ նախանձը պիտի ուտէ զիս»:

18 Հրեաները հարցուցին. «Ի՞նչ նշան կրնաս տալ մեզի՝ թէ իրաւունք ունիս այդ բաները ընելու»: **19** Յիսուս պատասխանեց. «Քակեցէ՛ք այդ տաճարը եւ ես երեք օրէն կը շինեմ զայն»: **20** Հրեաները ըսին. «Այս տաճարը քառասունվեց տարիէն շինուեցաւ, եւ դուն երեք օրէն պիտի շինես զայն»: **21** Բայց անիկա իր մարմինին տաճարին համար կ'ըսէր: **22** Եւ երբ մեռելներէն յարութիւն առաւ՝ աշակերտները յիշեցին թէ ա՛յս էր որու մասին կը խօսէր. եւ հաւատացին Գիրքին եւ Յիսուսին ըսած խօսքին:

Քրիստոսի առաջին Զատիկը

23 Երբ Յիսուս Զատիկ տօնին Երուսաղէմ կը գտնուէր, շատեր տեսնելով անոր ըրած հրաշքները՝ հաւատացին իր անունին: **24** Բայց Յիսուս ինքզինքը չէր վստահեր անոնց, որովհետեւ ամէնքն ալ կը ճանչնար. **25** եւ պէտք չունէր որ ոեւէ մէկը վկայութիւն տար մարդուն մասին, որովհետեւ ինքը գիտէր թէ ի՛նչ կայ մարդուն ներսը:

Յիսուս՝ Նիկողեմոսին հետ

3 **1** Փարիսեցիներու մէջ մարդ մը կար, հրեայ իշխան մը՝ Նիկողեմոս անունով: **2** Անիկա գիշեր մը Յիսուսի քով եկաւ եւ ըսաւ անոր. «Ռա՛բբի, մենք գիտենք որ դուն Աստուծոյ կողմէն եկած ես իբրեւ Վարդապետ, որովհետեւ ո՛չ ոք կրնայ ընել

Գլ. 3, 1 – Հրեայ իշխանը Հրեաներու գերագոյն ատեանի՝ որու կը նախագահեր Փահանայապետը անդամներէն մէկն էր:

քու գործած հրաշքներդ, եթէ Աստուած անոր հետ չըլլայ»։ **3** Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, եթէ մէկը վերստին չծնի՝ չի կրնար տեսնել Աստուծոյ արքայութիւնը»։

4 Նիկողեմոս ըսաւ. «Ի՞նչպէս կրնայ մարդ ծնիլ, երբ արդէն ծեր է. կարելի՞ բան է որ մարդ կրկին մօրը որովայնը մտնէ եւ ծնի»։ **5** «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, պատասխանեց Յիսուս, եթէ մէկը ջուրէն եւ Հոգիէն չծնի՝ չի կրնար Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել։ **6** Որովհետեւ մարմինէն ծնածը՝ մարմին է, եւ Հոգիէն ծնածը՝ հոգի։ **7** Դուն մի՛ գարմանար, որ քեզի ըսի՝ թէ պէտք է վերստին ծնիլ։ **8** Որովհետեւ հովը կը փչէ՝ ո՛ւր որ ուզէ. դուն անոր ձայնը կը լսես, բայց չես գիտեր՝ թէ ուրկէ՛ կու գայ եւ ո՛ւր կ'երթայ. նոյնպէս են ամէն անոնք, որ Հոգիէն ծնած են»։ **9** Նիկողեմոս հարցուց. «Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ ատիկա»։

10 Յիսուս ըսաւ. «Դուն Իսրայէլի վարդապետ ես, եւ չե՞ս գիտեր այդ բաները։ **11** Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, մենք, ինչ որ գիտենք՝ ա՛յդ կը խօսինք եւ ինչ որ տեսանք՝ ա՛յդ կը վկայենք. բայց դուք մեր վկայութիւնը չէք ընդունիր։ **12** Եթէ երկրաւոր բաներ ըսի ձեզի եւ չէք հաւատար, ի՞նչպէս պիտի հաւատաք՝ եթէ երկնաւոր բաներ ըսեմ։ **13** Ո՛չ ոք երկինք ելած է, բայց միայն անիկա՝ որ երկինքէն իջաւ, Մարդու Որդին, որ երկինքն է։ **14** Եւ ինչպէս Մովսէս անապատին մէջ օձը բարձրացուց, նոյնպէս պէտք է բարձրանայ Մարդու Որդին։ **15** Որպէսզի ո՛վ որ հաւատայ անոր՝ ընդունի յաւիտենական կեանքը»։

16 Որովհետեւ Աստուած այնպէ՛ս սիրեց աշխարհը՝ որ մինչեւ իսկ իր միածին Որդին տուաւ. որպէսզի ով որ հաւատայ անոր՝ չկորսուի, այլ ընդունի յաւիտենական կեանքը։ **17** Որովհետեւ Աստուած իր Որդին չորկեց աշխարհ՝ որ աշխարհը դատէ, այլ որպէսզի անով փրկուի աշխարհը։ **18** Ո՛վ որ հաւատայ անոր՝ պիտի

3 – Յիսուս նախ կը բացատրէ Նիկողեմոսի արքայութիւն մտնել կարեւորութիւնը (1-12), եւ յետոյ կը ծանօթացնէ իր անձն ու իր առաքելութիւնը (13-21)։

չդատապարտուի. իսկ ո՛վ որ չհաւատայ՝ արդէն իսկ դատապարտւած է, որովհետեւ չհաւատաց Աստուծոյ Միածին Որդիին անու-նին:

19 Եւ ա՛յս է դատաստանը. Լոյսը աշխարհ եկաւ, եւ մարդիկ խաւարը աւելի սիրեցին՝ քան լոյսը, որովհետեւ իրենց գործերը չար էին: **20** Որովհետեւ ով որ չար կը գործէ՝ կ'ատէ լոյսը եւ լոյսին չի մօտենար, որպէսզի իր գործերը չյայտնուին: **21** Իսկ ով որ ճշմարտութիւնը կը գործադրէ՝ լոյսին կու գայ, որպէսզի յայտնի ըլլան իր գործերը՝ թէ Աստուծոմով գործուած են:

Յովհաննէսի վերջին վկայութիւնը

22 Անկէ ետք, Յիսուս իր աշակերտներով Հրէաստան գնաց եւ հոն կը շրջէր անոնց հետ ու կը մկրտէր:

23 Յովհաննէս ալ կը մկրտէր Յայենոնի մէջ, Սաղիմի մօտ, որովհետեւ առատ ջուրեր կային հոն, եւ կու գային ու կը մկրտուէին: **24** Այն ատեն Յովհաննէս դեռ բանտ դրուած չէր:

25 Վէ՛ճ մը ծագեցաւ Յովհաննէսի աշակերտներուն եւ Հրեայի մը միջեւ, լուացումներու մասին: **26** Աշակերտները Յովհաննէսին մօտ եկան ու ըսին. «Ռաբբի՛, այն որ քեզի հետ էր Յորդանանի միւս կողմը, որուն մասին դուն վկայեցիր, ահա ա՛ն ալ կը մկրտէ եւ ամէնքը անոր կ'երթան»: **27** Յովհաննէս պատասխանեց. «Մարդը չի կրնար ինքնիրմէ բան մը ընել՝ եթէ երկինքէն տրուած չըլլայ իրեն: **28** Դուք իսկ կը վկայէք ինձի՝ որ ըսի ձեզի թէ ես չեմ Քրիստոսը, այլ՝ անոր առջեւէն զրկուածն եմ: **29** Ո՛վ որ ունի հարսը՝ ա՛ն է փեսան. իսկ փեսային բարեկամը, որ կեցած մտիկ կ'ընէ անոր, ուրախութեամբ կը հրճուի փեսային ձայնը լսելով. արդ,

22 – Ըստ Գլ. 4, 2ի, Յիսուս ինք անգամբ չէր մկրտեր, հապա իր աշակերտներուն ձեռով: Աս սակայն լոկ պատրաստութիւն մըն էր մկրտութեան:

25 «Մաքրութիւն» բառը գործածուած է հոս մկրտութեան տեղ: Բանավէ՛նիւն առարկան սա՛ է թէ արդեօք Յովհաննէսի՞ մկրտութիւնը, թէ՛ Յիսուսինը աւելի մեծ զօրութիւն ունի մաքրելու:

այս ուրախութիւնը որ իմս է՝ կատարեալ է: **30** Ա՛ն պէտք է աճի, եւ ես նուազիմ:

31 Այն որ վերէն կու գայ՝ վեր է ամէնէն. ով որ երկրէն կու գայ՝ երկրաւոր է եւ երկրի մասին կը խօսի: **32** Այն որ երկնքէն կու գայ՝ վեր է ամէնէն, եւ կը վկայէ ինչ որ տեսաւ ու լսեց. բայց անոր վկայութիւնը ոչ ոք կ'ընդունի: **33** Ով որ ընդունի անոր վկայութիւնը՝ կը հաստատէ թէ Աստուած ճշմարիտ է: **34** Որովհետեւ այն որ Աստուծոյն զրկուած է՝ Աստուծոյ խօսքը կը խօսի, որովհետեւ Աստուած չափով չի տար Հոգին: **35** Հայրը կը սիրէ Որդին եւ ամէն բան անոր ձեռքը յանձնած է: **36** Ով որ կը հաւատայ Որդիին՝ յաւիտեանական կեանք ունի. եւ ով որ մերժէ հաւատալ Որդիին՝ անիկա պիտի չտեսնէ կեանքը, այլ Աստուծոյ բարկութիւնը անոր վրայ պիտի մնայ:

Յիսուս եւ Սամարացի կիներ

4 **1** Երբ Յիսուս իմացաւ որ փարիսեցիները լսած էին՝ թէ ինքը շատ աւելի աշակերտներ կ'ընէ եւ կը մկրտէ քան Յովհաննէսը, **2** - թէ եւ Յիսուս ինքը անձամբ չէր մկրտեր, այլ՝ իր աշակերտները - **3** թողուց Հրէաստանը եւ դարձեալ Գալիլեա եկաւ: **4** Եւ ստիպուեցաւ Սամարիայէն անցնիլ: **5** Ու եկաւ Սամարիայի մէկ քաղաքը, որուն անունը Սիւքար էր, մօտ այն գիւղին զոր Յակոբ տուած էր իր որդիին՝ Յովսէփին: **6** Հոն կար Յակոբի ջրհորը. եւ Յիսուս, ճամբորդութենէն յոգնած՝ նստաւ ջրհորին եզերքը. շուրջ վեցերորդ ժամն էր:

7 Սամարիայէն կին մը եկաւ ջուր հանելու: Յիսուս ըսաւ անոր. «Ջուր տուր ինծի որ խմեմ». **8** որովհետեւ աշակերտները քաղաք գացեր էին՝ կերակուր գնելու: **9** Սամարացի կինը պատասխանեց, «Դուն որ Հրեայ ես, ի՞նչպէս ինծմէ՝ Սամարացի կնոջմէ մը, ջուր

Գլ. 4, 9 – Բաքելոնի գերութեան ետէ, կէս հեթանոս ու խառնարին Սամարացիները Հրեաներու հետ կրօնական հաղորդակցութեան մերժուած ըլլալով՝ թշնամութիւն առաջ եկած էր իրենց միջեւ:

կ'ուզես»։ Քանի որ Հրեաները Սամարացիներուն հետ բնաւ յարաբերութիւն չունին։ **10** Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ դուն գիտնայիր Աստուծոյ պարգեւը, եւ թէ ո՛վ է որ քեզի կ'ըսէ՝ Զուր տուր ինծի, գուցէ դո՛ւն անկէ խնդրէիր եւ ան քեզի տար կենդանի ջուրը»։

11 «Տէ՛ր, ըսաւ կինը, դուն դոյլ անգամ չունիս եւ այս ջրհորը խոր է. ուրեմն դուն ի՞նչպէս կենդանի ջուրը ունիս։ **12** Միթէ աւելի մեծ ես քան մեր հայրը՝ Յակոբ, որ այս ջրհորը մեզի տուաւ. ինքը ասկէ խմեց, ինչպէս նաեւ իր որդիներն ու ոչխարները»։ **13** Յիսուս պատասխանեց. «Ո՛վ որ այդ ջուրէն խմէ՝ դարձեալ կը ծարաւնայ. բայց ով որ խմէ այն ջուրէն զոր ես պիտի տամ, յաւիտեան պիտի չծարաւնայ. **14** եւ ջուրը զոր ես պիտի տամ անոր՝ պիտի դառնայ յաւիտեանական կեանքին համար հոսող ջուրի աղբիւր»։

15 «Տէ՛ր, ըսաւ կինը, տո՛ւր ինծի այդ ջուրէն, որ չծարաւնամ ու նորէն հոս չգամ ջուր հանելու»։ **16** «Գնա՛, ամուսինդ կանչէ, ըսաւ Յիսուս, եւ հոս եկուր»։ **17** «Ամուսին չունիմ», պատասխանեց կինը։ **18** «Լա՛ւ ըսիր, աւելցուց Յիսուս, թէ ամուսին չունիմ։ Որովհետեւ հինգ ամուսին փոխած ես, եւ այն որ հիմա ունիս՝ քու ամուսինդ չէ. այդ խօսքը ճիշտ ըսիր»։ **19** «Տէ՛ր, ըսաւ կինը, կը տեսնեմ որ դուն մարգարէ ես։ **20** Մեր հայրերը այս լեռան վրայ երկրպագութիւն ըրին, իսկ դուք թէ միայն Երուսաղէմ է այն տեղը ուր պէտք է երկրպագութիւն ընել»։

21 Յիսուս պատասխանեց. «Հաւատա՛ ինծի, ո՛վ կին, որ ժամանակ պիտի գայ՝ երբ ո՛չ այս լեռան վրայ եւ ո՛չ Երուսաղէմի մէջ երկրպագութիւն պիտի ընեն Հօր։ **22** Դուք երկրպագութիւն կ'ընէք անոր՝ զոր չէք ճանչնար. մենք երկրպագութիւն կ'ընենք անոր՝ զոր կը ճանչնանք, որովհետեւ փրկութիւնը Հրեաներէն կու գայ։ **23** Բայց պիտի գայ ժամանակ, եւ արդէն իսկ եկած է, որ

10 – «Կենդանի» ջուրը սամարացի կնոջ բերնին մէջ հոսուն աղբիւր կը նշանակէ, իսկ Փրկչին բերնին մէջ՝ աստուածային նշմարտութեան ու շնորհիւն ջուրը։

23 – Աստուծոյ երկրպագութեան նոր պաշտօնը, այլեւս որոշ տեղով մը

ճշմարիտ երկրպագուները երկրպագութիւն պիտի ընեն Հօր՝ հոգիով եւ ճշմարտութեամբ. որովհետեւ Հայրը այսպիսի երկրպագուներ կ'ուզէ:

24 Հոգի է Աստուած եւ անոր երկրպագուները պէտք է հոգիով եւ ճշմարտութեամբ երկրպագեն»: **25** Կինը ըսաւ անոր. «Գիտեմ որ Մեսիան, այսինքն՝ Քրիստոսը, պիտի գայ. երբ ան գայ՝ ամէն բան պիտի սորվեցնէ մեզի»: **26** Յիսուս պատասխանեց. «Անիկա էս եմ, որ քեզի հետ կը խօսիմ»: **27** Այս խօսքին վրայ՝ անոր աշակերտները եկան. եւ զարմացան որ կնոջ մը հետ կը խօսէր, բայց անոնցմէ ոչ մէկը ըսաւ՝ թէ ի՞նչ կ'ուզես, կամ ի՞նչ կը խօսիս ատոր հետ: **28** Կինը թողուց սափորը եւ քաղաք երթալով՝ ժողովուրդին ըսաւ. **29** «Եկէ՛ք, տեսէ՛ք մարդ մը, որ պատմեց ինծի ինչ որ ըրած եմ. արդեօք ա՞ն է Քրիստոսը»: **30** Եւ քաղաքէն ելլելով՝ անոր քով կու գային:

31 Մինչ այդ՝ աշակերտները կ'աղաչէին ու կ'ըսէին. «Ռա՛բբի, հաց կեր»: **32** Յիսուս պատասխանեց. «Ես ուտելիք կերակուր մը ունիմ զոր դուք չէք գիտեր»: **33** Աշակերտները իրարու կը հարցնէին. «Արդեօք մէկը ուտելիք բան մը բերա՞ւ իրեն»: **34** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Իմ կերակուրս ա՛յն է՝ որ գործադրեմ կամքն անոր որ զիս զրկեց, ու կատարեմ անոր գործերը: **35** **25**° որ դուք կ'ըսէք՝ թէ չորս ամիսէն հունձքը կը հասնի. լաւ ուրեմն, ես կ'ըսեմ ձեզի. բարձրացուցէ՛ք ձեր աչքերը եւ տեսէ՛ք արտերը, որ արդէն սպիտակացած են եւ հունձքի հասած: **36** Հնձողը իր վարձքը կ'առնէ եւ պտուղը կը հաւաքէ յաւիտենական կեանքին համար. այնպէս որ սերմանողն ու հնձողը միասին կ'ուրախանան: **37** Որովհետեւ հոս կը յարմարի այն առածը՝ թէ ուրիշ մէկն է սերմանողը եւ ուրիշ՝ հնձողը: **38** Ես զրկեցի ձեզ հնձելու՝ այն ինչ որ ձեզի աշխա-

կապուած չէ, ինչպէս էր Հին Ուխտի մէջ, հապա ան՝ ամէն քանէ առաջ ներքին է ու հոգեւոր, համապատասխան Աստուծոյ հոգեկան էութեան:

35 – Մինչ տակաւին չորս ամիս պէտք էր հունձֆի հասուննալուն, Սամարացիները, որոնք ծարաւի էին իրենց հոգիին փրկութեան, հասուն ու պատրաստ էին հոգեւոր հունձֆի՝ Մեսիական թագաւորութեան: Այս հունձֆի քիչ յետոյ առաքեալները պիտի փաղէին (Գործ. 8, 4–17):

տանք չէր արժած. ուրիշներ աշխատեցան, եւ դուք անոնց աշխատանքէն օգտուեցաք»:

39 Եւ Սամարացիներու այդ քաղաքէն շատեր հաւատացին անոր, խօսքին վրայ այդ կնոջ՝ որ կը վկայէր թէ բոլոր ըրածներս պատմեց ինծի: **40** Երբ Սամարացիները եկան Յիսուսին մօտ՝ աղաչեցին որ իրենց քով մնայ. եւ ան երկու օր մնաց: **41** Եւ դեռ շատեր հաւատացին Յիսուսին՝ իր խօսքին համար: Եւ կ'ըսէին կնոջ. **42** «Այլեւս քու խօսքերուդ համար չէ՛ որ կը հաւատանք, այլ՝ որովհետեւ մենք անձամբ լսեցինք անկէ, եւ համոզուած ենք՝ թէ ան է ճշմարտապէս աշխարհի փրկիչը»:

Թագաւորազնին թշկուութիւնը

Մտք 8, 5-13. Ղկ 7, 1-10

43 Երկու օր ետք, անկէ մեկնեցաւ եւ գնաց Գալիլեա: **44** Որովհետեւ Յիսուս ինքը վկայեց՝ թէ մարգարէն յարգանք չի վայելեր իր գաւառին մէջ: **45** Երբ Գալիլեա հասաւ, Գալիլեացիները ընդունեցան զինքը, որովհետեւ տօնի ժամանակ տեսած էին բոլոր հրաշքները զորս գործած էր Երուսաղէմի մէջ. որովհետեւ իրենք ալ գացած էին տօնին:

46 Յիսուս դարձեալ եկաւ Գալիլեայի Կանա քաղաքը, ուր ջուրը գինիի փոխած էր. հոն կար արքայական սերունդէն անձ մը, որուն որդին հիւանդ էր Կափառնաուժի մէջ: **47** Լսելով թէ Յիսուս Հրէաստանէն Գալիլեա եկած է, մօտեցաւ անոր եւ աղաչեց որ իջնէ եւ բժշկէ իր որդին, որովհետեւ մահամերձ էր: **48** Յիսուս ըսաւ անոր. «Մինչեւ որ հրաշքներ ու նշաններ չտեսնէք՝ չէք հաւատար»: **49** Թագաւորազնը պատասխանեց. «Տէ՛ր, զաւակս չմե-

44 – Հո՛ւս է որ Աւետարանիչը կու տայ իսկական դրդապատմաբ Յիսուսի՝ երուսաղէմէն ու Հրէաստանէն մեկնելուն: Փրկիչն ինքնին կը հաստատէ այն փորձառութիւնը, թէ մարգարէ մը պատիւ չունի իր հայրենիքին մէջ:

46 – Գրաբար թարգմանութեան «թագաւորազն» բառը պէտք է ըստ յոյն բնագրին (βασιλικός) թագաւորական պաշտօնեայ հասկնալ: Այդ անձը թագաւորական բարձրաստիճան պաշտօնատար մըն էր Հերովդէս Անտիպաս չորրորդապետին, որ ժողովուրդի բերնին մէջ «թագաւոր» կը կոչուէր:

ռած, իջիր»։ **50** Յիսուս ըսաւ անոր․ «Գնա՛, զաւակդ ողջ է»։ Մարդը հաւատաց Յիսուսի խօսքին ու գնաց։

51 Եւ մինչ կը վերադառնար՝ ծառաները անոր դիմացը եկան, աւետիս տուին եւ ըսին․ «Ձաւակդ ողջ է»։ **52** Հարցուց անոնց․ «Ո՞ր ժամուին առողջացաւ»։ Պատասխանեցին անոնք․ «Երէկ, եօթներորդ ժամուին ջերմը անցաւ»։ **53** Հայրը հասկցաւ՝ թէ ճիշդ ա՛յն ժամուին էր, երբ Յիսուս ըսաւ իրեն՝ թէ զաւակդ ողջ է։ Եւ հաւատաց ինքը եւ իր բոլոր տունը։ **54** Այս երկրորդ հրաշքը եղաւ զոր գործեց Յիսուս՝ Հրէաստանէն Գալիլեա դառնալով։

Պրոքատիկէի անդամայոյծը

5 **1** Անկէ ետք Հրեաներուն տօնն էր, եւ Յիսուս Երուսաղէմ ելաւ։ **2** Երուսաղէմի մէջ, Պրոքատիկէի մօտ աւազան մը կար, որ երապեցերէն Բեթհեզդա կը կոչուէր, եւ հինգ սրահ ունէր։ **3** Հօն պառկած էին բազմութիւն մը հիւանդներու, կոյրերու, կաղերու, գօսացածներու, որոնք կը սպասէին ջուրերուն շարժելուն։

4 Որովհետեւ Տիրոջ հրեշտակը երբեմն երբեմն աւազան կ'իջնէր եւ ջուրերը կը շարժէր․ ով որ ջուրերուն շարժելու պահուն՝ առաջին անգամ աւազան իջնէր, կը բժշկուէր, ոչ մէկ հետք պահելով իր հիւանդութենէն։ **5** Հօն մարդ մը կար որ երեսունութ տարիէ ի վեր հիւանդ էր։

6 Երբ Յիսուս պառկած տեսաւ զայն, գիտնալով թէ երկար ատենէ ի վեր այդ վիճակին մէջ էր, հարցուց անոր․ «Կ'ուզե՞ս առողջանալ»։ **7** Հիւանդը պատասխանեց․ «Տէ՛ր, մէկը չունիմ որ զիս աւազան նետէ երբ ջուրը շարժի․ եւ մինչ ես կը դանդաղիմ՝ ինծմէ առաջ ուրիշ մը կ'իջնէ»։ **8** «Ելի՛ր, ըսաւ Յիսուս, ա՛ռ անկո-

Գլ. 5, 1 – Պրոպատիկէ կը նշանակէ «Ոչխարներու դուռ», իսկ Բեթհեզդայի նշանակութիւնն է «Գթութեան տուն»։

4 – Յունարէմի մէջ՝ կը բժշկուէր՝ ինչ հիւանդութեամբ որ ալ վարակուած ըլլար։

զինդ ու քալէ՛»։ **9** Մարդը իսկոյն առողջացաւ, ոտքի ելաւ, առաւ անկողինը եւ սկսաւ քալել։ Եւ այդ օրը Շաբաթ էր։

10 Հրեաները բժշկուած մարդուն ըսին․ «Շաբաթ է, եւ ներելի չէ որ անկողինդ տանիս»։ **11** Ան պատասխանեց․ «Այն որ զիս բժշկեց՝ ա՛ն ըսաւ ինծի․ Ա՛ռ անկողինդ ու քալէ՛»։ **12** Հարցուցին անոր․ «Ո՞վ է այն մարդը, որ քեզի ըսաւ․ Ա՛ռ անկողինդ ու քալէ՛»։ **13** Բժշկուողը չէր գիտեր՝ թէ ո՛վ էր, որովհետեւ Յիսուս հեռացած էր անկէ՝ ամբողջին խռնուելուն պատճառով։ **14** Յետոյ Յիսուս տաճարին մէջ գտաւ զայն եւ ըսաւ անոր․ «Ահաւասիկ առողջացար, այլեւս մի՛ մեղանչեր, որպէսզի աւելի գէշը չպատահի քեզի»։ **15** Մարդը գնաց, պատմեց Հրեաներուն՝ թէ Յիսուս էր զինք բժշկողը։ **16** Եւ այս պատճառով Հրեաները կը հալածէին Յիսուսը, որովհետեւ Շաբաթ օրով կ'ընէր այս բաները։

17 Յիսուս պատասխանեց անոնց․ «Իմ Հայրս մինչեւ հիմա կը գործէ, ե՛ս ալ կը գործեմ»։ **18** Ասոր վրայ Հրեաները դե՛ռ աւելի հետամուտ էին զինքը սպաննելու․ որովհետեւ ո՛չ միայն Շաբաթը չէր պահեր, այլ նաեւ զԱստուած իր Հայրը կը կոչէր եւ ինքզինքը Աստուծոյ հաւասար կը նկատէր։

Յիսուս՝ Հօր համագոյ Որդին

19 Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոնց․ «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, Մարդու Որդին չի կրնար ինքնիրմէ բան մը ընել՝ եթէ չտեսնէ Հայրը որ կ'ընէ․ որովհետեւ ինչ որ ան կ'ընէ՝ Որդին ալ նոյնը կ'ընէ։ **20** Որովհետեւ Հայրը կը սիրէ Որդին եւ անոր ցոյց կու տայ ամէն ինչ՝ որ ինքը կ'ընէ․ եւ անոնցմէ աւելի մեծ գործեր ալ ցոյց

14 – Աւելի մեծ չարիքը, գոր Փրկիչը կը սպառնայ մարդուն, անդիի աշխարհի մէջ միայն կրնայ ըլլալ։

17 – Աստուած անդադար կը գործէ, պահպանելով ու կառավարելով այն ամէնը, ինչ որ ստեղծած է, եւ իր տնօրինութիւններուն մէջ ան կը գործէ մարդոց փրկութեան համար։

19 – Ինչպէս որ Որդին Հօրմէն ունի աստուծային բնութիւնը, նոյնպէս նաեւ Հօրմէն ունի եւ Հօրը հետ միասին կ'ընէ ամէն գործ։

պիտի տայ անոր, այնպէս որ դուք ալ պիտի զարմանաք: **21** Որովհետեւ, ինչպէս Հայրը մեռելներուն յարուլթիւն կու տայ եւ կը կենդանացնէ զանոնք, նոյնպէս ալ Որդին՝ կենդանուլթիւն կու տայ որուն որ ուզէ:

22 Որովհետեւ Հայրը մարդ չի՝ դատեր, այլ՝ ամէն դատաստան յանձնած է Որդիին: **23** որպէսզի ամէնքը պատուեն Որդին՝ ինչպէս կը պատուեն Հայրը: Ով որ չի պատուեր Որդին, չի պատուեր Հայրը որ զինքը զրկած է: **24** Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ով որ իմ խօսքս լսէ եւ հաւատայ անոր որ զիս զրկեց, յաւիտենական կեանքը կ'ընդունի եւ չ'ենթարկուիր դատաստանի, այլ՝ մահէն դէպի կեանք կը փոխադրուի: **25** Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ պիտի գայ ժամանակ եւ արդէն իսկ եկած է, երբ մեռելները պիտի լսեն Աստուծոյ Որդիին ձայնը, եւ լսողները պիտի ապրին:

26 Որովհետեւ, ինչպէս որ Հայրը ինք իր մէջ կեանք ունի, նոյնպէս ալ տուած է Որդիին՝ որ ինք իր մէջ կեանք ունենայ: **27** Եւ իշխանուլթիւն տուած է անոր՝ դատաստան ընելու, որովհետեւ Մարդու Որդի է:

28 Ասոր համար, մի՛ զարմանաք. որովհետեւ կու գայ ժամանակը՝ երբ բոլոր անոնք որ գերեզմաններու մէջ են՝ պիտի լսեն անոր ձայնը, **29** եւ դուրս պիտի ելլեն. անոնք որ բարի գործ ըրած են՝ կեանքի յարուլթեան համար, իսկ անոնք որ չարիք գործած են՝ դատապարտուլթեան յարուլթեան համար: **30** Ես կարող չեմ ինքնիրմէս բան մը ընել, բայց լսածիս համաձայն կը դատեմ, եւ իմ դատաստանս արդար է, որովհետեւ ո'չ թէ իմ կամքս կը փնտռեմ, այլ կամքն անոր՝ որ զիս զրկեց:

Յիսուս՝ զրկուած Հօրմէն

31 Եթէ ես ինծի համար վկայեմ՝ իմ վկայութիւնս ճշմարիտ չէ:
32 Բայց կայ ուրիշ մը որ կը վկայէ ինծի համար. եւ ես գիտեմ՝ թէ

28 – Գրաբարը՝ ... «ասոր վրայ դուք ինչո՞ւ կը զարմանաք»:

32 – Գրաբարը՝ «եւ դուք գիտէք թէ այն վկայութիւնը, զոր տուաւ...»:

ճշմարիտ է այն վկայութիւնը զոր կու տայ ինծի համար: **33** Դուք մարդ զրկեցիք Յովհաննէսին, եւ անիկա ճշմարտութեան վկայութիւն տուաւ: **34** Բայց ես մարդոցմէ վկայութիւն չեմ առնեւ. այլ այս բաները կ'ըսեմ՝ որպէսզի դուք փրկուիք: **35** Ան էր ճրագը, որ կը վառէր ու կը լուսաւորէր, եւ դուք ուզեցիք ժամանակ մը անոր լոյսով ուրախանալ:

36 Բայց ես Յովհաննէսին տուած վկայութիւնէն աւելի մեծը ունիմ. այն գործերը զորս Հայրս տուաւ ինծի որ կատարեմ. այս գործերն իսկ զոր կը կատարեմ, կը վկայեն ինծի համար՝ թէ Հայրն է որ զիս զրկեց: **37** Եւ Հայրը որ զիս զրկեց՝ ա'ն վկայեց ինծի համար. դուք ո'չ անոր ձայնը լսած էք ո'չ ալ երեսը տեսած: **38** Եւ անոր խօսքը ձեր մէջ չէ հաստատուած, որովհետեւ չէք հաւատար անոր՝ զոր ինքը զրկեց:

39 Դուք Գիրքերը քննեցէք, քանի որ կը կարծէք թէ անոնց մէջ կը գտնէք յաւիտենական կեանքը. եւ ճիշդ ատո'նք են որ ինծի համար կը վկայեն: **40** Բայց դուք չէք ուզեր ինծի գալ՝ որ կեանք ունենաք: **41** Ես մարդոցմէ փառք չեմ ընդունիր: **42** Բայց ես գիտեմ թէ դուք Աստուծոյ սէրը չունիք ձեր մէջ: **43** Ես եկայ Հօրս անունով, եւ դուք չէք ընդունիր զիս. եթէ ուրիշ մը գար իր անունով՝ պիտի ընդունէիք զինք: **44** Ի՞նչպէս կրնաք հաւատալ, դուք՝ որ իրարմէ փառք կ'ընդունիք եւ չէք փնտռեր այն փառքը, որ միայն Աստուծոյմէ կու գայ: **45** Մի՛ կարծէք թէ ես Հօրս առջեւ պիտի ամբաստանեմ ձեզ. ձեզ ամբաստանողը՝ Մովսէ'սն է, որուն վրայ դրած էք ձեր յոյսը: **46** Որովհետեւ, եթէ դուք Մովսէսին հաւատալիք, անպայման ինծի՛ ալ պիտի հաւատալիք. որովհետեւ ան ի՛մ մասիս գրած է: **47** Բայց եթէ անոր գրածներո'ւն չէք հաւատար, ի՞նչպէս պիտի հաւատաք իմ խօսքերուս»:

Հացերու քաղաքումը

Մտք 14, 13-21. Մրկ 6, 30-44. Ղկ 9, 10-17

6 **1** Ասկէ վերջ Յիսուս Գալիլեայի Տիբերական ծովուն ղիմացի կողմն անցաւ: **2** Անոր ետեւէն կ'երթար մեծ բազմութիւն մը, որովհետեւ կը տեսնէին հրաշքները՝ զոր կը գործէր

հիւանդներու վրայ: **3** Յիսուս լեռ ելաւ եւ հոն նստաւ աշակերտներուն հետ: **4** Եւ մօտ էր Զատիկը, հրեաներու տօնը: **5** Յիսուս աչքերը վեր բարձրացուց եւ տեսաւ որ շատ ժողովուրդ կու գար իրեն. հարցուց Փիլիպպոսին. «Ուրկէ՞ պիտի գնենք հաց՝ որ ատոնք ուտեն»: **6** Այս կ'ըսէր՝ զանիկա փորձելու համար. որովհետեւ ինքը գիտէր՝ թէ ինչ պիտի ընէր:

7 Փիլիպպոս պատասխանեց. «Երկու հարիւր դահեկանի հաց չի բաւեր ատոնց, նոյնիսկ եթէ իւրաքանչիւրը քիչ բան առնէ»: **8** Աշակերտներէն մէկը՝ Անդրէաս, Սիմոն Պետրոսի եղբայրը, ըսաւ Յիսուսին. **9** «Հոս պատանի մը կայ, որ գարիէ հինգ հաց ունի եւ երկու ձուկ. բայց ատ ի՞նչ է այդչափ բազմութեան համար»:

10 Յիսուս ըսաւ. «Նստեցուցէ՛ք մարդիկը»: Առատ խոտ կար այն տեղ, եւ գրեթէ հինգ հազար հոգի նստան: **11** Յիսուս առաւ հացերը, գոհացաւ եւ բաժնեց նստողներուն. նոյնպէս ձուկերն ալ, որչափ որ ուզեցին: **12** Երբ կշտացան՝ ըսաւ աշակերտներուն. «Հաւաքեցէ՛ք աւելցած կտորները, որպէսզի բան չկորսուի»: **13** Հաւաքեցին եւ տասներկու սակառ լեցուցին գարիէ հինգ հացերու կտորներով, որ աւելցած էին կերողներէն: **14** Իսկ մարդիկը, տեսնելով Յիսուսի գործած հրաշքը՝ կ'ըսէին. «Ստուգիւ ա'ս է Մարգարէն, որ աշխարհ պիտի գար»: **15** Յիսուս, երբ իմացաւ թէ պիտի գան զինքը յափշտակելու՝ որպէսզի թագաւոր ընեն, դարձեալ լեռ ելաւ առանձին:

Յիսուս ջուրին վրայէն կը քալէ

Մտք 14, 22-33. Մրկ 6, 45-52.

16 Երբ իրիկուն եղաւ՝ աշակերտները ծովեզերք իջան: **17** Ու նաւակ մտնելով՝ մեկնեցան դէպի ծովուն դիմացի ափը, Կափառնառում: Մուլթը կոխած էր եւ Յիսուս դեռ եկած չէր իրենց մօտ: **18** Հովը ուժգին կը փչէր եւ ծովը ալեկոծ էր: **19** Հագիւ քսանհինգ կամ երեսուն ասպարէզ թիավարած էին՝ տեսան Յիսուսը, որ ծո-

Գլ. 6, 19 – Քսանիինգ կամ երեսուն ասպարէզը՝ կ'ընէ մերձաւորապէս, 5-6 ֆւմ., որ լինին մէջտեղերը ցոյց կու տայ:

վրան վրայէն քալելով նաւակին կը մօտենար, եւ զարհուրեցան: **20** «Ե՛ս եմ, մի՛ վախնաք», ըսաւ անոնց: **21** Կ'ուզէին զինքը նաւակին մէջ առնել. բայց նաւակը իսկոյն հասաւ այն երկիրը՝ ուր կ'երթային:

22 Յաջորդ օրը, ժողովուրդը՝ որ ծովուն միւս կողմը մնացեր էր, անդրադարձաւ որ հոն մէկ նաւակ միայն կար - ուր Յիսուսի աշակերտները մտած էին - եւ թէ՛ Յիսուս նաւակ մտած էր իր աշակերտներուն հետ. այլ՝ անոնք առանձին մեկնած էին: **23** Տիբերիայէն ուրիշ նաւակներ ալ եկան, այն տեղը ուր, Տիրոջ օրհնելէն վերջ՝ հաց կերած էին: **24** Ժողովուրդը, տեսնելով որ Յիսուս հոն է, եւ ոչ ալ աշակերտները, առին նաւակները եւ Կափառնաում եկան Յիսուսը փնտռելու: **25** Երբ զանհկա գտան, ծովուն միւս ափը, ըսին անոր. «Ռա՛բբի, ե՞րբ եկար հոս»:

Երկնաւոր հացը

26 Յիսուս պատասխանեց եւ ըսաւ. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, դուք զիս կը փնտռէք՝ ոչ անոր համար որ հրաշք տեսաք, այլ որովհետեւ կերաք հացէն ու կշտացաք: **27** Աշխատեցէ՛ք ոչ կորստական կերակուրին համար, այլ կերակուրին՝ որ կը մնայ յաւիտենական կեանքին մէջ, եւ զոր Մարդու Որդին պիտի տայ ձեզի. վասնզի ինքն է, զոր Հայրն Աստուած իր կնիքովը հաստատեց»: **28** «Ի՞նչ ընելու ենք, հարցուցին անոր, որպէսզի Աստուծոյ գործերը կատարենք»:

29 Յիսուս պատասխանեց. «Աստուծոյ գործը այս է՝ որ հաւատաք անոր, զոր ինքը զրկած է»: **30** «Ի՞նչ հրաշք կ'ընես, ըսին անոր, որ տեսնենք ու հաւատանք քեզի. ի՞նչ կը գործես: **31** Մեր

27 – Այս անիկա՝ է՝ զոր Աստուած Հայրը զրկեց ձեր մօտ, դրոշմելով անոր վրայ իր կնիքն ու իր նկարագիրը, հաստատելով անոր վարդապետութիւնն ու առաքելութիւնը բազմապատիկ հրաշքներով:

29 – Անկորստական կերակուրին մասնակցիլ կարեւորաւ համար, Յիսուս կը սահմանէ անոնց, իբր գլխաւոր արարք, հաւատալ իրեմ:

31 Հրեաները այն ատեն միայն կ'ուզեին հաւատալ Յիսուսի, երբ ան՝ Մովսէսի գործած մանամայի հրաշքին նման հրաշքով մը հաւաստէ իր առաքելութիւնը:

Հայրերը անապատին մէջ մանանան կերան, ինչպէս գրուած է՝ *Երկինքէն հաց տուաւ անոնց ուտելու*»:

32 Յիսուս պատասխանեց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, Մովսէս չէ որ տուաւ ձեզի երկինքէն հացը, այլ՝ Հայրս ձեզի պիտի տայ ճշմարիտ հացը, երկինքէն: **33** Որովհետեւ Աստուծոյ հացը այն է՝ որ երկինքէն կ'իջնէ ու կեանք կու տայ աշխարհի»:

34 «Տէ՛ր, ըսին անոր, միշտ տուր մեզի այն հացը»: **35** «Ե՛ս եմ կեանքի հացը, պատասխանեց Յիսուս. ո՛վ որ ինծի գայ՝ երբեք պիտի չանօթենայ, եւ ո՛վ որ հաւատայ՝ երբեք պիտի չծարաւնայ: **36** Բայց ես ըսի ձեզի. տեսաք զիս ու չէք հաւատար ինծի. **37** Այն ամէնքը զոր Հայրն ինծի կու տայ, ինծի պիտի գան, եւ ո՛վ որ ինծի գայ՝ դուրս պիտի չվտարեմ զայն: **38** Որովհետեւ երկինքէն իջած եմ ո՛չ թէ իմ կամքս կատարելու, այլ կամքը անոր՝ որ զիս ղրկեց:

39 Այս է Հօրս կամքը, որ զիս ղրկեց. որ ինծի տուածներէն ո՛չ մէկը կորսնցնեմ, այլ՝ յարութիւն տամ անոնց, վերջին օրը: **40** Ա՛յս է իմ Հօրս կամքը. ո՛վ որ տեսնէ Որդին եւ հաւատայ անոր՝ յաւիտեանական կեանքը ստանայ, եւ ես յարութիւն տամ անոր, վերջին օրը»:

41 Հրեաները կը գանգատէին անոր դէմ, որովհետեւ ըսաւ՝ թէ ես եմ երկինքէն իջած հացը. եւ կ'ըսէին. **42** «Միթէ ասիկա Յիսուսը չէ՞, Յովսէփի որդին, որուն հայրն ու մայրը կը ճանչնանք. ուրեմն հիմա ի՞նչպէս կ'ըսէ՝ թէ ես երկինքէն իջայ»: **43** Յիսուս պատասխանեց. «Մի՛ տրտնջէք իրարու հետ. **44** ո՛չ ոք կրնայ ինծի գալ՝ եթէ Հայրը, որ զիս ղրկեց, չքաշէ զայն, եւ ես վերջին օրը յարութիւն պիտի տամ անոր: **45** Մարգարէներուն մէջ գրուած է.

32 – Յիսուս երկինքէն իջած մանանայի հացին կը հակադրէ նախ՝ երկնային ճշմարիտ հացը, որ անհամատարեմ գերազանց է իր տեսակով ու իր ազդեցութեամբը (32–34): Յետոյ ցոյց կու տայ իր անձը իբր կեանքի ճշմարիտ հաց, որ քաղցն ու ծարաւը յաւիտեանապէս կը յագեցնէ ու կ'անցընէ: Ասոր համար սակայն հարկ է որ մարդիկ հաւատան իր խօսքերուն. եւ ճիշդ այս մասին մէջ՝ Հրեաները անհոգ ու անտարբեր գտնուած էին եւ ե՛ն մինչեւ այսօր (35–47):

Ամէնքն ալ Աստուծոյ ուսած պիտի ըլլան: Ո՛վ որ Հօրմէն կը լսէ ու կը սորվի՝ ինծի կու գայ:

46 Ո՛ր ոք տեսած է Հայրը, եթէ ոչ ան՝ որ Աստուծոյ է, ան տեսած է Հայրը: 47 Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ կը հաւատայ ինծի՝ յաւիտեանական կեանքը կ'ընդունի:

Յիսուս կեանքի հացն է

48 Ե՛ս եմ կեանքի հացը: 49 Ձեր հայրերը անապատին մէջ կերան մանանան ու մեռան: 50 Ա՛յս է հացը, որ երկինքէն իջած է. եթէ մէկը ասկէ ուտէ՝ պիտի չմեռնի: 51 Ե՛ս եմ կենդանի հացը, երկինքէն իջած: Եթէ մէկը այս հացէն ուտէ՝ յաւիտեան պիտի ապրի. եւ հացը, զոր ես պիտի տամ՝ իմ մարմինս է, զոր ես պիտի տամ աշխարհի կեանքին համար»:

52 Հրեաները իրարու հետ կը վիճէին ու կ'ըսէին. 53 «Ասիկա ի՞նչպէս կրնայ իր մարմինը մեզի տալ՝ որ ուտենք» 54 Յիսուս պատասխանեց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ չուտէք Մարդու Որդիին մարմինը եւ չխմէք անոր արիւնը՝ կեանք չէք ունենար ձեր մէջ: 55 Ո՛վ որ ուտէ իմ մարմինս եւ ըմպէ իմ արիւնս՝ յաւիտեանական կեանք պիտի ունենայ, եւ ես վերջին օրը յարովթիւն պիտի տամ անոր:

56 Որովհետեւ իմ մարմինս ճշմարիտ կերակուր է, եւ արիւնս՝ ճշմարիտ ըմպելի: 57 Ո՛վ որ ուտէ իմ մարմինս եւ ըմպէ իմ արիւնս, իմ մէջս կը բնակի եւ ես՝ անոր մէջ: 58 Ինչպէս Հայրը, որ զիս զրկեց, կ'ապրի, եւ ես կ'ապրիմ իրմով, նոյնպէս՝ ո՛վ որ ուտէ զիս, ան ալ պիտի ապրի ինծմով: 59 Ա՛յս է այն հացը՝ որ երկինքէն իջած է. չի նմանիր մանանային, զոր ձեր հայրերը կերան ու մեռան. ո՛վ որ ուտէ այս հացը՝ յաւիտեան պիտի ապրի»: 60 Յիսուս այս խօսքերը ըսաւ Կափառնաուլի ժողովարանին մէջ, քարոզելու ատեն:

48 – Յիսուս, Գոհութեան խորհուրդին մէջ, կու տայ իր հաւատացեալներուն «կեանքի հացը» իր մարմինն ու արիւնը իբր սնունդ մեր հոգիին: Այս հացին ճաշկամք, մարդոց կեանքը ամենասերտ կերպով կը զօղուի ու կը միաւորուի անոր կեանքին հետ:

Տարակուսողներ եւ դասալիքներ

61 Աշակերտներէն շատերը, երբ լսեցին՝ ըսին. «Ծանր է այդ խօսքը, ո՞վ կրնայ ատոր մտիկ ընել»: 62 Երբ Յիսուս իմացաւ թէ ատոր համար կը տրտնջէին աշակերտները՝ ըսաւ անոնց. «Ա՛տ կը գայլթակղեցնէ ձեզ: 63 Իսկ ի՞նչ պիտի ընէք՝ եթէ տեսնէք Մարդու Որդին բարձրացած հոն՝ ուր էր նախապէս: 64 Հոգին է կենդանարարը, մարմինը բանի չի ծառայէր. այս խօսքերը զոր ես խօսեցայ ձեզի, հոգի են եւ կեանք: Բայց ձեր մէջ կան ոմանք, որ չեն հաւատար»: 65 Որովհետեւ Յիսուս գիտէր սկիզբէն՝ թէ որո՞նք են չհաւատացողները եւ թէ ո՞վ էր ան, որ պիտի մատնէր զինքը: 66 Եւ կ'ըսէր. «Ասոր համար ըսի ձեզի. Ո՛չ ոք կրնայ ինծի գալ, եթէ Հօրմէս տրուած չըլլայ անոր»:

67 Այն վայրկեանէն՝ աշակերտներէն շատեր ետ քաշուեցան եւ այլեւս անոր հետ չէին շրջեր: 68 Յիսուս հարցուց տասներկու աշակերտներուն. «Դո՞ւք ալ կ'ուզէք երթալ»: 69 Սիմոն Պետրոս պատասխանեց. «Տէ՛ր, որո՞ւն պիտի երթանք. յաւիտենական կեանքի խօսքեր ունիս դուն. 70 եւ մենք հաւատացինք ու ճանչցանք՝ թէ դո՛ւն ես Աստուծոյ Սուրբը»: 71 Յիսուս պատասխանեց. «Միթէ ես չընտրեցի՞՞ ձեզ, տասներկուքդ, եւ ձեզմէ մէկը սատանայ է»: 72 Եւ կ'ականարկէր Յուդային, Սիմոն իսկարիովտացիի որդիին. որովհետեւ ա՛ն էր որ պիտի մատնէր զինքը, եւ տասներկուքէն մէկն էր:

Յիսուս Տաղաւարահարի տօնին

7 1 Անկէ վերջ, Յիսուս, չուզելով Հրէաստան շրջիլ՝ Գալիլեայի մէջ կը շրջէր, որովհետեւ հրեաները սպաննել կ'ուզէին զինքը: 2 Մօտ էր հրեաներու Տաղաւարահարի տօնը: 3 Եղ-

63 – Այսինքն՝ երբ դուք իմ երկինք համբառնալու օրս զիս տեսնէք, թէ ի՞նչպէս ձեր Վարդապետը, երկինքէն երկիր իջած Որդին մարդոյ, դարձեալ երկինք՝ իր առաջուան տեղը կը վերադառնայ, այն ատեն իմ ըսածս գայթակեցուցիչ խօսք մը պիտի չթուի ձեզի:

Գլ. 7, 3 – Յիսուսի «եղբայրները» իր հօրեղբորորդիներն էին:

բայրները ըսին իրեն. «Ելի՛ր ասկէ եւ Հրէաստան գնա, որպէսզի աշակերտներդ ալ տեսնեն կատարած գործերդ: **4** Որովհետեւ չկայ մէկը, որ ուզէ հրապարակի վրայ յայտնուիլ, եւ ինքը ծածուկ գործէ. քանի որ այդպիսի բաներ կը գործես՝ յայտնէ ինքզինքդ աշխարհի»:

5 Որովհետեւ եղբայրներն ալ չէին հաւատար իրեն: **6** Յիսուս ըսաւ. «Իմ ժամանակս դեռ հասած չէ, բայց ձեր ժամանակը միշտ պատրաստ է: **7** Աշխարհը չի կրնար ձեզ ատել, բայց զիս կ'ատէ. որովհետեւ ես կը վկայեմ իրեն դէմ՝ թէ չար են իր գործերը: **8** Դուք գացէ՛ք այդ տօնին. ես չեմ գար այդ տօնին, որովհետեւ ժամանակս դեռ աւարտած չէ»: **9** Աս ըսելէ ետք՝ ինքը Գալիլեա մնաց: **10** Բայց երբ եղբայրները մեկնեցան՝ յետոյ ինքն ալ գնաց տօնին, ո՛չ յայտնապէս, այլ ծածուկ:

Յիսուսի աստուածային առաքելութիւնը

11 Իսկ հրեաները զինքը կը փնտռէին տօնին եւ կ'ըսէին. **12** «Ո՞ր է անիկա»: Ժողովուրդին մէջ վէճ կար իր մասին. ոմանք կ'ըսէին՝ թէ լաւ մարդ է, իսկ ուրիշներ՝ թէ ոչ, այլ կը մոլորեցնէ ժողովուրդը: **13** Բայց հրեաներու վախէն. ոչ ոք համարձակ կը խօսէր անոր մասին:

4 – Յիսուսի «եղբայրները» անտրամաբանական կը գտնեն Յիսուսի գործունէութիւնը անարգ համարուած Գալիլեայի մէջ: Իրենց գաղափարին համաձայն, ան պէ՛տք էր Երուսաղէմի մէջ իբր Մեսիա ցոյց տալ ինքզինքը: Այս նպատակին հասնելու պատեհագոյն առիթը կը ներկայացնէին առաջիկայ տօնական օրերը: Հետեւաբար Յիսուսի ազգականներուն անգամ կը պակսէր նշմարիտ Մեսիայի հաւատքը:

6 – «Իմ ժամանակս», այսինքն՝ Երուսաղէմի մէջ, ինզինքս ժողովուրդին ցուցնելու ժամանակը: «Ձեր ժամանակը միշտ պատրաստ է», այսինքն՝ բոլոր ժամանակները յարմար են ձեզի, դուք կրնա՛ք ձեր ուզած ատենը երթալ Երուսաղէմ:

8 – Յիսուս չուզեց Երուսաղէմ գացող ուղեւորներու խումբին միանալ եւ Տաղաւարահարաց տօնի միջոցին ինքզինքը հրապարակաւ ու մեծաշուք հանդէսով իբր Մեսիա յայտնել աշխարհէն եկած ամբողջ բազմութեան, ինչպէս կը փափաքէին իր ազգականները:

14 Երբ տօնին կէսը հասած էր, Յիսուս տաճար ելաւ եւ սկսաւ սորվեցնել: 15 Հրեաները զարմացած՝ կ'ըսէին. «Ի՞նչպէս գիտէ ասիկա Գրքերը, քանի որ բնաւ ուսած չէ»: 16 Յիսուս պատասխանեց. «Իմ վարդապետութիւնս՝ իմս չէ՝, այլ անոր՝ որ զիս զրկեց: 17 Եթէ մէկը ուզէ անոր կամքը կատարել, պիտի հասկնայ՝ թէ այս վարդապետութիւնը Աստուծմէ՞ է արդեօք, թէ՛ ես իմ կողմէս կը խօսիմ: 18 Ո՛վ որ ինք իր կողմէն կը խօսի, իր անձին փառքը կը փնտռէ. իսկ ո՛վ որ կը փնտռէ փառքն անոր՝ որ զինքը զրկած է, ա՛ն ճշմարիտ է եւ անիրաւութիւն չկայ անոր մէջ: 19 Չէ՞ որ Մովսէս տուաւ ձեզի Օրէնքը. եւ սակայն ձեզմէ ոչ ոք Օրէնքը կը պահէ: Ինչո՞ւ կ'ուզէք սպաննել զիս»:

20 Ժողովուրդը պատասխանեց եւ ըսաւ. «Դեւ կայ քու մէջդ, ո՞վ կ'ուզէ քեզ սպաննել»: 21 Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Գործ մը կատարեցի եւ դուք ամէնքդ զարմացած էք: 22 Մովսէս ձեզի թրփատութիւնը տուաւ - թէ եւ Մովսէսէն չէր, այլ նախահայրերէն - եւ դուք չաբաթ օրը մարդ կը թրփատէք: 23 Եթէ չաբաթ օրը մարդ կը թրփատուի, որպէսզի Մովսէսի օրէնքը չլուծուի, ինչո՞ւ ինծի բարկացեր էք՝ որ չաբաթ օրը ամբողջ մարդ մը բժշկեցի: 24 Երեւոյթներէն մի՛ դատէք, այլ ուղիղ դատաստան կտրեցէք»:

25 Երուսաղէմացիներէն ոմանք կ'ըսէին. «Ասիկա չէ՞ր որ կ'ուզէին սպաննել: 26 Ահաւասիկ յայտնապէս կը խօսի եւ բան չեն ըսեր ասոր. արդեօք իշխաննե՞րն ալ հասկցան իսկապէս՝ թէ ա՛ս է Քրիստոսը: 27 Բայց մենք գիտենք՝ թէ ասիկա ուրկէ է. մինչդեռ երբ Քրիստոսը գայ՝ ոչ ոք պիտի գիտնայ թէ ուրկէ է»:

28 Յիսուս տաճարին մէջ սորվեցնելու ատեն աղաղակեց եւ ըսաւ. «Թէ՛ զիս կը ճանչնաք, եւ թէ՛ ուրկէ ըլլալս գիտէք. եւ սակայն ինքիրմէս եկած չեմ. այլ ճշմարիտ է անիկա՝ որ զիս զրկեց, զոր դուք չէք ճանչնար: 29 Բայց ես կը ճանչնամ զինքը, որովհետեւ անոր քովէն եկած եմ եւ անիկա զրկեց զիս»: 30 Ուզեցին բռնել զինքը - բայց ան խոյս տուաւ - եւ ոչ ոք ձեռք զարկաւ անոր, որովհետեւ իր Ժամը դեռ հասած չէր: 31 Ժողովուրդէն շատեր հաւատացին անոր եւ կ'ըսէին. «Քրիստոսը երբ գայ, ասոր ըրած հրաշքներէն աւելի՞ն պիտի ընէ»:

32 Փարիսեցիները լսեցին ժողովուրդին գանգատները անոր մասին. եւ քահանայապետներն ու փարիսեցիները սպասաւորներ ղրկեցին՝ որ բռնեն Յիսուսը: 33 Յիսուս ըսաւ անոնց. «Դեռ քիչ մը ժամանակ ձեզի հետ եմ, եւ կ'երթամ անոր՝ որ զիս ղրկեց: Պիտի փնտռէք զիս ու պիտի չգտնէք: 34 Եւ ուր ես կ'երթամ՝ դուք չէք կրնար գալ»: 35 Հրեաները իրարու կ'ըսէին. «Ո՞ւր պիտի երթայ արդեօք, որ մենք չկարենանք գտնել զինքը. միթէ հեթանոսներու սփիւռքը պիտի երթայ եւ հեթանոսներո՞ւն պիտի սորվեցնէ: 36 Ի՞նչ կը նշանակէ այս խօսքը, զոր ըսաւ. Պիտի փնտռէք զիս ու պիտի չգտնէք, եւ ուր ես կ'երթամ՝ դուք չէք կրնար գալ»:

Յիսուս կը յայտնէ Ս. Հոգին

37 Տօնին վերջին հանդիսաւոր օրը, Յիսուս կեցած կ'աղաղակէր ու կ'ըսէր. «Եթէ մէկը ծարաւի է՝ ինծի թող գայ ու խմէ: 38 Ո՛վ որ ինծի հաւատայ, ինչպէս կ'ըսէ Գիրքը, անոր ծոցէն կենդանի ջուրի գետեր պիտի բխին»: 39 Այս խօսքով ակնարկեց Հոգիին, զոր պիտի ընդունէին իրեն հաւատացողները. որովհետեւ Հոգին տակաւին տրուած չէր, քանի որ Յիսուս չէր փառաւորւած:

Հրեաներու զանազան կարծիքները

40 Ժողովուրդէն ոմանք, այս խօսքերը լսելով՝ կ'ըսէին. «Իսկպէս ա՛ս է Մարգարէն». ուրիշներ կ'ըսէին. «Ա՛ս է Քրիստոսը»: Ոմանք ալ կ'ըսէին. 41 «Միթէ Գալիլեայէ՞ն պիտի գայ Քրիստոսը: 42 Չէ՞ որ Գիրքը կ'ըսէ՝ թէ Քրիստոսը Դաւիթի սերունդէն պիտի գայ ու Բեթղեհէմ գիւղէն, ուրկէ էր նաեւ Դաւիթ»: 43 Եւ Յիսուսի պատճառով ժողովուրդին մէջ անհամաձայնութիւն ծագեցաւ: 44 Անոնցմէ ոմանք ուզեցին բռնել զինքը, բայց ոչ ոք ձեռք զարկաւ անոր:

Պատգամաւորներուն վկայութիւնը

45 Սպասաւորները վերադարձան քահանայապետներուն եւ

փարիսեցիներուն մօտ, որոնք հարցուցին իրենց. **46** «Ինչո՞ւ զինքը հոս չբերիք»: Սպասաւորները պատասխանեցին. «Ո՛չ ոք այն մարդուն նման խօսած է երբեք»: **47** Փարիսեցիները հարցուցին. «Դո՞ւք ալ արդեօք մոլորեցաք: **48** Միթէ իշխաններէն կամ փարիսեցիներէն մէկը հաւատա՞ց անոր, **49** բացի այս խաժամուժ ամբօխէն, որ Օրէնքը չի գիտեր ու նզովուած է»: **50** Նիկողեմոս, որ Յիսուսի մօտ եկած էր նախապէս գիշերով, եւ անոնցմէ մէկն էր, ըսաւ անոնց. **51** «Միթէ մեր Օրէնքը կը դատապարտէ՞ մէկը առանց կանխապէս իրմէ լսելու կամ գիտնալու՝ թէ ի՞նչ ըրած է»: **52** Պատասխանեցին անոր. «Միթէ դո՞ւն ալ Գալիլեայէն ես. քննէ՛ եւ պիտի տեսնես՝ որ Գալիլեայէն մարգարէ չ'ելլեր»: **53** Եւ իւրաքանչիւր ոք իր տունը դարձաւ:

Ծնացող կիմը

8 **1** Յիսուս գնաց Զիթենեաց լեռը: **2** Եւ առտուան դէմ դարձեալ տաճար եկաւ, ուր բոլոր ժողովուրդը իրեն կու գար, եւ ինքը նստած՝ կը սորվեցնէր անոնց: **3** Դպիրներն ու փարիսեցիները շնութեան մէջ բռնուած կին մը բերին ու մէջտեղը կեցընելով՝ ըսին Յիսուսի. **4** «Վարդապետ, այս կինը շնութեան մէջ բռնուեցաւ: **5** Մովսէս՝ Օրէնքին մէջ պատուիրեց մեզի այսպիսիները քարկոծել. արդ դուն ի՞նչ կ'ըսես ասոր համար»: **6** Այսպէս կ'ըսէին զինքը փորձելու համար, որպէսզի կարենային զինքը ամբաստանել: Իսկ Յիսուս, ծռած՝ մատովը գետնին վրայ կը գրէր: **7** Երբ կը յամառէին հարցնել, վեր նայելով ըսաւ անոնց. «Ձեր մէջէն անմեղը նախ թող քար նետէ ատոր վրայ»: **8** Եւ դարձեալ ծռած՝ կը գրէր գետնին վրայ: **9** Անոնք, երբ այս խօսքը լսեցին՝ սկսան մէկիկ մէկիկ դուրս ելլել, ծերերէն սկսեալ՝ մինչեւ վերջինը. միայն Յիսուս մնաց, եւ կինը՝ որ առջեւը կեցեր էր: **10** Յիսուս

Գլ. 8, 9 – Յոյն ձեռագիրներէն ունիմք՝ «Իրենց խղմատամբէն յանդիմանուելով՝ մէկիկ մէկիկ դուրս ելան»:

10 – Յունարէմը՝ «Եւ երբ Յիսուս վեր կանգնելով՝ կնոջմէն գատ մէկը չտեսաւ, ըսաւ անոր...»:

չտկուեցաւ եւ հարցուց. «Ո՛վ կին, ո՞ւր են, ո՞չ մէկը քեզ դատապարտեց»: **11** «Ո՛չ, Տէր», պատասխանեց կինը: «Ե՛ս ալ չեմ դատապարտեր, ըսաւ Յիսուս. գնա՛ եւ ասկէ վերջ մի՛ մեղանչեր»:

Քրիստոս Աստուծոյ Որդի

12 Յիսուս դարձեալ խօսեցաւ անոնց եւ ըսաւ. «Ե՛ս եմ աշխարհի լոյսը. ով որ իմ ետեւէս գայ՝ խաւարի մէջ պիտի չքայլէ, այլ՝ պիտի ընդունի կեանքի լոյսը»: **13** Փարիսեցիները ըսին անոր. «Դուն քու անձիդ համար կը վկայես, եւ քու վկայութիւնդ ճշմարիտ չէ»:

14 Յիսուս պատասխանեց. «Թէպէտ ե՛ս կը վկայեմ անձիս համար, բայց իմ վկայութիւնս ճշմարիտ է. որովհետեւ գիտեմ՝ թէ ուրկէ՛ եկայ եւ ո՛ւր կ'երթամ. բայց դուք չէք գիտեր՝ թէ ուրկէ՛ եկայ եւ ո՛ւր կ'երթամ»:

15 Դուք մարմնի համաձայն կը դատէք. ես ոչ ոք կը դատեմ: **16** Եթէ դատելու ալ ըլլամ՝ իմ դատաստանս ճշմարիտ է, որովհետեւ մինակ չեմ, այլ ես եւ Հայրը՝ որ զիս զրկեց:

17 Զեր Օրէնքին մէջ ալ գրուած է՝ թէ Երկու մարդերու վկայութիւնը ճշմարիտ է: **18** Ե՛ս եմ որ կը վկայեմ ինծի համար. կը վկայէ ինծի համար նաեւ Հայրը՝ որ զիս զրկեց»: **19** «Ո՛ւր է քու Հայրդ», հարցուցին անոր: «Ո՛չ զիս կը ճանչնաք եւ ո՛չ ալ հայրս, պատասխանեց Յիսուս. եթէ զիս ճանչնայիք, թերեւս Հայրս ալ ճանչնայիք»: **20** Այս խօսքերն ըսաւ Յիսուս գանձատան մէջ, մինչ կը սորվեցնէր տաճարին մէջ, եւ ոչ ոք բռնեց զինքը, որովհետեւ ժամը դեռ հասած չէր:

13 – Մովսիսական օրէնքին համաձայն, տրուած վկայութիւն մը վաւեր ըլլալու համար երկու կամ երեք վկայ կը պահանջուէր: Օրէնքին այս սկզբունքը սակայն չէր կրնար Յիսուսի մերձեցումիլ, որովհետեւ իր վկայութիւնը աստուածային էր, հետեւաբար բացարձակ նշարտութիւն եւ ինքն իր մէջ կատարելապէս բաւարար:

18 – Թէեւ Յիսուսի իր անձին համար տուած վկայութիւնը կատարելապէս բաւական է, սակայն եւ այնպէս ինք միայն չէ՛ որ կը վկայէ, նոյնը կը հաստատէ Հայրը՝ անոր ձեռնով գործած հրաշքներովը: Ասով կատարելապէս գոհացում տրուած կ'ըլլայ Մովսիսական օրէնքի պահանջին:

21 Յիսուսս դարձեալ ըսաւ անոնց. «Ես կ'երթամ եւ պիտի փնտռէք զիս ու ձեր մեղքին մէջ պիտի մեռնիք, որովհետեւ ուր ես կ'երթամ՝ դուք չէք կրնար գալ»:

22 Ասոր համար հրեաները կ'ըսէին. «Արդեօք անձնասպա՞ն պիտի ըլլայ, որ կ'ըսէ թէ ուր որ ես կ'երթամ՝ դուք չէք կրնար գալ»:

23 Յիսուսս ըսաւ անոնց. «Դուք վարէն էք, իսկ ես՝ վերէն. դուք այս աշխարհէն էք, ես այս աշխարհէն չեմ: **24** Անոր համար ըսի ձեզի՝ թէ ձեր մեղքերուն մէջ պիտի մեռնիք. որովհետեւ եթէ չհաւատաք թէ ես եմ՝ ձեր մեղքերուն մէջ պիտի մեռնիք»:

25 «Ո՞վ ես դուն», հարցունցին անոր: Յիսուսս պատասխանեց. «Նախ եւ առաջ, ի՞նչ հարկ կայ որ ես ձեզի խօսիմ: **26** Ձեր մասին չատ խօսելիք եւ դատելիք ունիմ. բայց այն որ զիս զրկեց՝ ճշմարիտ է, եւ ինչ որ անկէ լսած եմ՝ ա՛յն կը խօսիմ աշխարհի»:

27 Անոնք չհասկցան թէ Հօրը մասին էր որ կը խօսէր իրենց: **28** Յիսուսս ըսաւ անոնց. «Երբ բարձրացնէք Մարդու Որդին՝ ա՛յն ատեն պիտի ճանչնաք թէ ես եմ. եւ թէ ինքիրմէս բան մը չեմ ըներ, այլ՝ ինչպէս սորվեցուց ինծի Հայրս, այնպէս կը խօսիմ: **29** Ան որ զիս զրկեց՝ ինծի հետ է, զիս մինակ չթողուց, որովհետեւ ես միշտ անոր հաճոյքը կը կատարեմ»:

30 Այս խօսքերուն վրայ՝ շատեր հաւատացին իրեն: **31** Եւ Յիսուսս իրեն հաւատացող հրեաներուն ըսաւ. «Եթէ դուք մնաք խօսքիս մէջ, ճշմարտապէս իմ աշակերտներս կ'ըլլաք: **32** Դուք պիտի ճանչնաք ճշմարտութիւնը եւ ճշմարտութիւնն ալ ձեզ պիտի ազատէ»:

Բուռն հակառակութիւն

33 Անոնք պատասխանեցին. «Մենք Աբրահամի զաւակներն ենք, եւ երբեք մէկու ծառայ եղած չենք. դուն ի՞նչպէս կ'ըսես՝ թէ

28 – Երբ դուք Մարդու Որդին խաչ հանեք, յարութիւն առնելէն, երկինք համբառնալէն, Սուրբ Հոգւոյն առաքումէն ու Երուսաղէմի վրայ տրուելիք դատավիճակին սաստկութենէն պիտի հասկնաք թէ ես ճշմարիտ Մեսիան եմ եւ Աստուծոյ Որդին:

ազատ պիտի ըլլաք»։ **34** Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ մեղք կը գործէ, մեղքին ծառայ է։ **35** Եւ ծառան միշտ տունը չի մնար. մինչդեռ Որդին յաւիտեան կը մնայ։ **36** Ուրեմն եթէ Որդին ձեզ ազատէ, ճշմարտապէս ազատ պիտի ըլլաք։ **37** Գիտեմ որ Աբրահամի զաւակ էք, բայց դուք կ'ուզէք սպաննել զիս, որովհետեւ իմ խօսքս ձեր մէջ տեղ չունի։ **38** Ես կը պատմեմ՝ ինչ որ Հօրս քով տեսայ. իսկ դուք կ'ընէք՝ ինչ որ ձեր հօրմէն սորված էք»։

39 «Մեր հայրը Աբրահամն է», պատասխանեցին անոնք։ «Եթէ Աբրահամի որդիներն ըլլայիք, ըսաւ Յիսուս, Աբրահամին գործերը պիտի ընէիք. **40** բայց հիմա դուք կ'ուզէք սպաննել զիս, մարդ մը՝ որ ձեզի ճշմարտութիւնը խօսեցայ եւ զոր լսեցի իմ Հօրմէս. այդ բանը չըրաւ Աբրահամ։ **41** Դուք ձեր հօրը գործերը կ'ընէք»։ Պատասխանեցին. «Մենք պոռնկորդի չենք. մենք մէկ հայր ունինք, Աստուած»։

42 Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ Աստուած ըլլար ձեր հայրը՝ զիս ալ պիտի սիրէիք անշուշտ, որովհետեւ ես Աստուծոմէ ելայ եւ եկայ, եւ ոչ թէ ինքիրմէս եկայ, այլ՝ ան ղրկեց զիս։ **43** Ինչո՞ւ չէք հասկնար իմ լեզուս. որովհետեւ չէք կրնար հանդուրժել իմ խօսքերուս։ **44** Ձեր հայրը սատանան է, եւ դուք կ'ուզէք ձեր Հօր ցանկութիւնը կատարել. որովհետեւ ան սկիզբէն մարդասպան էր եւ ճշմարտութեան մէջ չմնաց. քանի որ անոր մէջ ճշմարտութիւն չկայ։ Երբ սուտ խօսի, իր խորքէն կը խօսի, որովհետեւ ստախօս է եւ հայր ստախօսութեան։ **45** Իսկ ես, որ ճշմարտութիւնը կը խօսիմ, չէք հասկնար զիս։ **46** Ձեզմէ ո՞վ կրնայ իբր մեղաւոր մեղադրել զիս. եթէ ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ՝ ինչո՞ւ չէք հաւատար

36 – Յիսուս կը հակադրէ Հրեաներու ազգային ազատութեան հպարտութիւնը՝ Աստուծոյ որդիներու ճշմարիտ ազատութեանը, որ մեղքէ ու յաւիտեանակամ մահէ ազատ ու գերծ ըլլալու վրայ կը կայանայ։

41 – Հրեաներու ըմբռնումին համաձայն, հեթանոսները պոռնկութենէ կը սերին, որովհետեւ ամոնիմ սուտ աստուածներու կը ծառայէին։ Կոապաշտութիւնը, Հին Կտակարանին մէջ, յաճախ պոռնկութիւն անունով որակուած է։

ինծի: 47 Ո՛վ որ Աստուծոյ է՝ կը լսէ Աստուծոյ խօսքը. դուք՝ որովհետեւ Աստուծոյ չէք՝ ասոր համար չէք լսեր»:

48 Հրեաները պատասխանեցին անոր. «Իրաւունք չունի՞նք ըսելու՝ թէ Սամարացի ես ու դեւ կայ մէջդ»: 49 «Իմ մէջս դեւ չկայ, պատասխանեց Յիսուս, այլ՝ կը պատուեմ Հայրս եւ դուք կ'անարգէք զիս: 50 Ես չեմ փնտռեր իմ փառքս. կայ մէկը՝ որ կը փնտռէ զայն ու կը դատէ: 51 Ծշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ մէկը իմ խօսքս պահէ՝ մահ պիտի չտեսնէ յաւիտեան»: 52 Հրեաները անոր ըսին. «Հիմա հասկցանք որ դեւ կայ մէջդ. Աբրահամ մեռաւ, մարգարէներն ալ մեռան. իսկ դուն կ'ըսես՝ եթէ մէկը խօսքս պահէ՝ մահ պիտի չճաշակէ յաւիտեան: 53 Միթէ դուն աւելի՞ մեծ ես քան մեր հայրը Աբրահամ, որ մեռաւ. մարգարէներն ալ մեռան. արդ, ինքզինքդ ո՞վ կը կարծես»:

54 Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ ես ինքզինքս փառաւորեմ, ոչինչ է իմ փառքս. Հայրս է որ զիս կը փառաւորէ, ան՝ որուն համար դուք կ'ըսէք՝ թէ մեր Աստուածն է: 55 Դուք զինքը չէք ճանչնար, բայց ես զինքը կը ճանչնամ. եւ եթէ ըսեմ՝ թէ չեմ ճանչնար զինքը, ձեզի նման ստախօս կ'ըլլամ. բայց կը ճանչնամ զինքը եւ կը պահեմ անոր խօսքը: 56 Աբրահամ՝ ձեր հայրը, փափաքեցաւ տեսնել իմ օրս. տեսաւ եւ ուրախացաւ»:

57 «Դուն դեռ յիսուն տարեկան չկաս, ըսին հրեաները, եւ Աբրահամ՞ը տեսար»: 58 Յիսուս պատասխանեց. «Ծշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, Աբրահամին ըլլալէն առաջ եմ ես»: 59 Քար առին հրեաները որպէսզի վրան նետեն, բայց Յիսուս խոյս տուաւ եւ ելաւ գնաց տաճարէն:

Ի ծնէ կոյրին քշկութիւնը

9 **1** Անցնելու ատեն՝ ի ծնէ կոյր մը տեսաւ: **2** Աշակերտները հարցուցին իրեն. «Ռաբբի՛, մեղքը որո՞ւնն է. իրե՞նն է, թէ՛ ծնողքին, որ կոյր ծներ է»: **3** Յիսուս պատասխանեց. «Մեղքը ո՛չ անորն է, ո՛չ հօրը եւ ո՛չ ալ մօրը. այլ՝ որպէսզի Աստուծոյ գործերը յայտնուին անով: **4** Եւ ես պէտք է կատարեմ գործերն անոր՝ որ զիս ղրկեց, քանի որ տակաւին ցերեկ է. կու գայ գիշերը՝ երբ ոչ ոք կրնայ գործել: **5** Քանի ղեռ աշխարհիս վրայ եմ, աշխարհիս լոյսն եմ»:

6 Այս ըսելով՝ գետինը թքաւ եւ թուրով կաւ շինեց եւ կաւով կոյրին աչքերը ծեփեց **7** եւ ըսաւ. «Գնա՛, լուացուէ՛ Սելովամի աւազանին մէջ», որ կը նշանակէ՝ առաքեալ: Գնաց, լուացուեցաւ. դարձաւ ու կը տեսնէր: **8** Իսկ զբացիները եւ անոնք որ նախապէս տեսած էին զանիկա, թէ մուրացկան էր, կը հարցնէին. «Ասիկա չէ՞ր այն մարդը, որ նստած կը մուրար»:

9 Ոմանք կ'ըսէին՝ թէ՛ ա՛ն է. ուրիշներ կ'ըսէին՝ թէ՛ ո՛չ, այլ անոր կը նմանի. իսկ ինքը կ'ըսէր՝ թէ՛ ես եմ: **10** «Աչքերդ ի՞նչպէս բացւեցան», հարցուցին անոր: **11** «Մարդ մը, որուն Յիսուս կ'ըսեն - պատասխանեց - կաւ շինեց, անով աչքերս ծեփեց եւ ըսաւ ինծի. Գնա՛ Սելովամ, լուացուէ՛: Գացի, լուացուեցայ ու կը տեսնեմ»: **12** «Ո՞ր է ան», հարցուցին: «Չեմ գիտեր», պատասխանեց:

13 Փարիսեցիներուն տարին զանիկա՝ որ կոյր էր ատենօք: **14** Շաբաթ օր մըն էր երբ Յիսուս կաւ շինեց եւ կոյրին աչքերը բացաւ: **15** Այն ատեն փարիսեցիները դարձեալ հարցուցին անոր. «Ի՞նչպէս կը տեսնես». եւ ան պատասխանեց անոնց. «Աչքերուս վրայ կաւ դրաւ, լուացուեցայ եւ կը տեսնեմ»: **16** Փարիսեցիներէն ոմանք ըսին. «Աստուծմէ՛ չէ՛ այն մարդը, քանի որ շաբաթը չի պահեր»: Ուրիշներ կ'ըսէին. «Ի՞նչպէս կրնայ մեղաւոր մարդ մը այսպէս հրաշքներ ընել»: Եւ իրենց մէջ տարակարծութիւն կար:

Գլ. 9, 2 – Հրեաներու ըմբռնումին համաձայն, ամէն մարդկային չարիք ուղղակի հետեւանք է անձնական, կամ ծնողաց եւ կամ նախնեաց կողմէ գործուած մեղքերու:

17 Դարձեալ հարցուցին կոյրին. «Դուռն ի՞նչ կ'ըսես այն մարդուն համար, որ աչքերդ բացաւ»: «Մարգարէ է», պատասխանեց ան: 18 Հրեաները չէին հաւատար թէ կոյր էր եւ աչքերը բացուած էին, այնքան որ անոր ծնողքը կանչեցին: 19 Հարցուցին անոնց». «Ա՞ն է ձեր որդին, որուն համար կ'ըսէիք՝ թէ կոյր ծնած է. ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հիմա կը տեսնէ»:

20 «Գիտենք թէ ա՛ն է մեր որդին, պատասխանեցին ծնողները, եւ թէ կոյր ծնաւ. 21 բայց թէ հիմա ի՞նչպէս կը տեսնէ՝ չենք գիտեր. չենք ալ գիտեր՝ թէ ով բացաւ անոր աչքերը. իրեն հարցուցէք. չափահաս է, ինքը թող խօսի իր մասին»: 22 Այսպէս ըսին ծնողքը, որովհետեւ կը վախնային հրեաներէն, քանի որ հրեաները խօսք դրած էին՝ ժողովարանէն դուրս վտարել ո՛վ որ դաւանի թէ ա՛ն է Քրիստոսը: 23 Ասոր համար կոյրին ծնողներն ըսին՝ թէ չափահաս է, իրեն հարցուցէք:

24 Կրկին անգամ կանչեցին մարդը որ կոյր էր, եւ ըսին իրեն. «Փառք տուր Աստուծոյ. մենք գիտենք որ այն մարդը մեղաւոր է»:
25 «Թէ մեղաւոր է՝ ես չեմ գիտեր, պատասխանեց ան. բայց միայն գիտեմ որ կոյր էի եւ հիմա կը տեսնեմ»: Դարձեալ հարցուցին. 26 «Ի՞նչ ըրաւ քեզի, ի՞նչպէս բացաւ աչքերդ»: 27 «Դեռ հիմա ըսի ձեզի, պատասխանեց անոնց, եւ մտիկ չըրիք. ինչո՞ւ կ'ուզէք անգամ մըն ալ լսել. միթէ դո՞ւք ալ կ'ուզէք անոր աշակերտ ըլլալ»: 28 Անոնք կը նախատէին ու կ'ըսէին. «Դո՛ւն եղիր անոր աշակերտ, 29 մենք Մովսէսի աշակերտ ենք: Մենք գիտենք թէ Աստուած Մովսէսի հետ խօսեցաւ. իսկ ասիկա՝ չենք գիտեր թէ ուրկէ՛ է»:

30 «Ա՛յդ է զարմանալին, պատասխանեց մարդը, որ դուք չէք գիտեր՝ թէ ուրկէ է, եւ սակայն իմ աչքերս բացաւ: 31 Գիտենք որ Աստուած մեղաւորներուն մտիկ չ'ըներ, բայց երբ մէկը աստուածապաշտ է եւ Իր կամքը կը կատարէ՝ անոր մտիկ կ'ընէ: 32 Աշխարհի սկիզբէն ի վեր լսուած բան չէ՝ որ մէկը ի ծնէ կոյրի մը աչքերը բացած ըլլայ: 33 Եթէ այն մարդը Աստուծմէ չ'ըլլար՝ բան պիտի չկարենար ընել»: 34 «Դուռն ամբողջովին մեղքերու մէջ ծնած ես, պատասխանեցին, ու մեզի դա՞ս կու տաս»: Եւ դուրս վռնտեցին զինքը:

35 Յիսուս լսեց որ դուրս վտարեցին զանիկա, եւ երբ գտաւ՝ ըսաւ անոր. «Կը հաւատա՞ս Մարգու Որդիին»: **36** «Տէ՛ր, պատասխանեց, ո՞վ է որ հաւատամ անոր»: **37** «Դու լսեցար զինքը, ըսաւ Յիսուս, եւ ա՛ն է որ քեզի հետ կը խօսի»: **38** «Կը հաւատամ, Տէ՛ր», ըսաւ, եւ երկրպագեց անոր: **39** Յիսուս ըսաւ. «Դատաստան ընելու համար եկայ այս աշխարհս, որպէսզի անոնք որ չեն տեսներ՝ տեսնեն, եւ տեսնողներն ալ կուրնան»: **40** Փարիսեցիներէն ոմանք, որ անոր հետ էին, այս խօսքը լսելով՝ ըսին. «Միթէ մե՞նք ալ կոյր ենք»: **41** «Եթէ կոյր ըլլայիք, պատասխանեց Յիսուս, մեղք պիտի չունենայիք. բայց հիմա որ կ'ըսէք թէ կը տեսնենք, ձեր մեղքը կը մնայ ձեր մէջ»:

Ամսնուէր ու քաջ հովիւր

10 **1** «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ՝ ձեզի, ո՞վ որ դռնէն չի մտներ ոչխարներու փարախը, այլ՝ ուրիշ տեղէ կը մտնէ, անիկա գող է եւ աւազակ: **2** Իսկ ո՞վ որ դռնէն կը մտնէ՝ ան հովիւ է ոչխարներուն: **3** Դռնապանը կը բանայ անոր եւ ոչխարները մտիկ կ'ընեն անոր ձայնին. ան իր ոչխարները իրենց անունով կը կանչէ եւ դուրս կը հանէ: **4** Երբ բոլոր ոչխարները դուրս հանէ՝ ինք անոնց առջեւէն կ'երթայ եւ ոչխարները իրեն կը հետեւին, որովհետեւ կը ճանչնան անոր ձայնը: **5** Օտարին ետեւէն չեն երթար, այլ կը փախչին անկէ, որովհետեւ չեն ճանչնար օտարներու ձայնը»: **6** Յիսուս այս առակը պատմեց անոնց, բայց անոնք չհասկցան՝ թէ ի՛նչ բանի վրայ կը խօսէր:

7 Յիսուս դարձեալ ըսաւ անոնց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ՝ ձեզի, է՛ս եմ ոչխարներու դուռը: **8** Բոլոր անոնք, որ ինծմէ առաջ եկան՝ գող էին եւ աւազակ. բայց ոչխարները անոնց մտիկ չըրին: **9** Ե՛ս եմ դուռը, եթէ մէկը ինծմէ ներս մտնէ՝ պիտի փրկուի. պի-

Գլ. 10, 9 – Փրկիչը հոս իր անձը ցոյց կու տայ մեզի իբր դուռ, որ դէպի փառաբանութիւն եւ ուրիշ ճշմարիտ հովիւր միայն կրնայ ոչխարներուն մօտ երթալ: Փարիսեցիները ճշմարիտ հովիւներ չեն, որովհետեւ անոնք կը մոլորեցնեն ժողովուրդը եւ կեանքի իրական բարիքները կը յափշտակեն անոնցմէ:

տի մտնէ եւ պիտի ելլէ ու ճարակ պիտի գտնէ: **10** Գողը չի գար՝ եթէ ոչ՝ գողնալու, սպաննելու եւ փճացնելու համար: Ես եկայ որ՝ պէսզի կեանք ունենան եւ առատօրէ՛ն ունենան:

11 Ե՛ս եմ բարի հովիւը: Բարի հովիւը իր կեանքը կու տայ ոչ՝ խարներուն համար: **12** Իսկ վարձկանը, որ հովիւ չէ, եւ որուն չեն պատկանիր ոչխարները երբ կը տեսնէ որ գալլը կու գայ՝ կը լքէ ոչխարները եւ կը փախչի, եւ գալլը կը յափշտակէ զանոնք ու կը ցրուէ: **13** Որովհետեւ վարձկան է եւ հոգ չըներ ոչխարներուն համար:

14 Ե՛ս եմ բարի հովիւը: Կը ճանչնամ իմիններս ու անոնք ալ զիս կը ճանչնան: **15** Ինչպէս որ Հայրը զիս կը ճանչնայ, ե՛ս ալ Հայրը կը ճանչնամ: Եւ ոչխարներուս համար կեանքս ալ կու տամ: **16** Ուրիշ ոչխարներ ալ ունիմ որ այս փարախէն չեն: զանոնք ալ պէտք է հոս բերեմ, եւ ձայնիս մտիկ պիտի ընեն, ու պիտի ըլլան մէկ հօտ ու մէկ հովիւ: **17** Ասոր համար է որ Հայրս կը սիրէ զիս. որովհետեւ ես կեանքս կու տամ, որպէսզի նորէն առնեմ: **18** Ո՛չ ոք ինծմէ կ'առնէ զայն, այլ ես ինքիրմէս կու տամ: Իշխանութիւն ունիմ տալու եւ իշխանութիւն ունիմ դարձեալ առնելու: Այս պատուէրը զոր Հօրմէս ստացայ:»

19 Դարձեալ տարակարծութիւն ինկաւ հրեաներուն մէջ այս խօսքերուն համար: **20** Եւ անոնցմէ շատերը կ'ըսէին. «Դիւահար է եւ խելքը կորսնցուցած, ինչո՞ւ մտիկ կ'ընէք անոր»: **21** Ուրիշներ կ'ըսէին. «Այդպիսի խօսքերը դիւահարի չեն. միթէ դեւը կրնա՞յ կոյրին աչքը բանալ»:

10 – Արդարացումով, շնորհիվ ու երկնաւոր փառքի տուչութեամբ, որոնց լրացումն է մարմնոյ յարութիւնը:

16 – Աստուածային Հովիւը պիտի ֆանդէ Հրեաներու միջեւ գտնուող հին միջնորդը, եւ զամէնքը իրարու միացնելով՝ պիտի կազմէ մէկ հօտ: Փրկչին այս խոստումը լիովին պիտի իրականանայ աշխարհի կատարածին:

18 – Յիսուս իր յարութիւն առնելուն ի՛նքեւ եւս գործակից եղաւ՝ իրր Աստուած, հետեւաբար Քրիստոսի անձին վրայ միացած են երկու քնութիւն: – Մեր Տէրը, փրկագործութիւնն ի գլուխ հանելու համար, Հօրմէն իրեն առաջարկուած զանազան կեցութիւն մէկը ըմտրեց: Այս իր ըմտրածը, որ նոյնպէս առաջարկուած էր իր Հօրմէն իրեն, կրնայ Հօրը հրամանը կամ առաջարկը կոչուիլ:

Յիսուս՝ Որդի Աստուծոյ

22 Այն ատեն Երուսաղէմի մէջ Նաւակատիք էր. եւ ձմեռ էր: **23** Յիսուս կը շրջէր տաճարին Սողոմոնեան սրահին մէջ: **24** Հրեաները անոր շուրջն հաւաքուեցան եւ ըսին. «Մինչեւ ե՞րբ պիտի տանջես մեր հոգին. եթէ դուն ես Քրիստոսը՝ ըսէ՛ մեզի յայտնապէս»: **25** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ըսի ձեզի ու չէք հաւատար ինծի. գործերը՝ զոր ես կը կատարեմ Հօրս անունով՝ անոնք կը վկայեն ինծի համար: **26** Բայց դուք չէք հաւատար, որովհետեւ իմ ոչխարներէս չէք: **27** Իմ ոչխարներս ձայնիս մօտիկ կ'ընեն եւ ես կը ճանչնամ զանոնք ու ետեւէս կու գան: **28** Եւ ես անոնց յաւիտեական կեանք կու տամ ու անոնք յաւիտեան պիտի չկորսուին. ո՛չ ոք պիտի յափշտակէ զանոնք իմ ձեռքէս: **29** Հայրս, որ զանոնք ինծի տուաւ՝ բոլորէն մեծ է, եւ ո՛չ ոք կրնայ Հօրս ձեռքէն յափուրջ տակել զանոնք: **30** Ես եւ Հայրս մէկ ենք»:

31 Դարձեալ քար առին հրեաները, որպէսզի քարկոծեն զինքը: **32** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Շատ մը բարի գործեր ցոյց տուի ձեզի իմ Հօրմէս. այդ գործերէն որո՞ւն համար կը քարկոծէք զիս»: **33** Հրեաները պատասխանեցին. «Բարի գործի համար չէ որ կը քարկոծենք քեզ, այլ՝ հայհոյութեան համար. որովհետեւ դուն մարդ ես եւ ինքզինքդ Աստուած կը համարիս»:

34 Յիսուս պատասխանեց անոնց. «**25**^o որ ձեր Օրէնքին մէջ գրուած է. Ես ըսի որ աստուածներ էի: **35** Արդ եթէ աստուածներ կը կոչէ զանոնք, որոնց ուղղուած էր Աստուծոյ խօսքը, - եւ Գիրը չի ջնջուիր - **36** դուք ի՞նչպէս կրնաք «Կը հայհոյես» ըսել անոր՝ զոր Հայրը նուիրագործած եւ աշխարհ ղրկած է. որովհետեւ ըսի՝ թէ Աստուծոյ Որդի եմ: **37** Եթէ չեմ կատարեր Հօրս գործերը՝ մի՛ հաւատաք ինծի. **38** իսկ եթէ կը կատարեմ՝ նոյնիսկ եթէ ինծի չհաւատաք, գոնէ գործերուս հաւատացէք. որպէսզի գիտնաք ու ճանչնաք՝ թէ Հայրը իմ մէջս է եւ ես Հօրս մէջ»:

34 - Եթէ Օրէնքը (Հին Կտակարանը) դատաւորներն իբր Աստուծոյ տեղապահները՝ «աստուածներ» կ'անուանէ, ապա ո՛րչափ եւս առաւել կարող է իմեզինքն «Աստուծոյ Որդի» անուանել ան՝ որ Հօրմէ օծուելով՝ ղրկուած է աշխարհ:

39 Դարձեալ կ'ուզէին բռնել զինքը՝ բայց ան ազատուեցաւ անոնց ձեռքէն: **40** Ու նորէն գնաց Յորդանանի միւս կողմը, այն տեղ՝ ուր Յովհաննէս նախապէս կը մկրտէր, եւ հոն մնաց: **41** Շատեր իր մօտ եկան եւ կ'ըսէին՝ թէ Յովհաննէս ոչ մէկ հրաշք գործեց, բայց ինչ որ ըսաւ Յիսուսի համար՝ ճշմարիտ էր. եւ հոն շատեր հաւատացին անոր:

Ղազարոսի յարութիւնը

11 **1** Ղազարոս անունով հիւանդ մը կար, Բեթանիայէն, Մարիամի եւ անոր քրոջ՝ Մարթայի զիւղէն: **2** Այս այն Մարիամն էր, որ անուշաբոյր իւղով օծեց Տէրը եւ մագերով սրբեց անոր ոտքերը. ասոր եղբայրը՝ Ղազարոս, հիւանդ էր: **3** Քոյրերը մարդը ղրկեցին Յիսուսին եւ ըսին. «Տէ՛ր, ահաւասիկ ան գոր կը սիրէիր՝ հիւանդ է»:

4 Յիսուս, երբ լսեց՝ ըսաւ. «Այդ հիւանդութիւնը մահուան պիտի չտանի, այլ՝ Աստուծոյ փառքին համար է, որպէսզի անով փառաւորուի Աստուծոյ Որդին»: **5** Յիսուս կը սիրէր Մարթան, անոր քոյրը, Մարիամը, եւ Ղազարը: **6** Երբ լսեց թէ ասիկա հիւանդ է, երկու օր եւս կեցաւ հոն՝ ուր կը գտնուէր: Յետոյ ըսաւ աշակերտներուն. **7** «Եկէ՛ք, դարձեալ Հրէաստան երթանք»:

8 «Ռա՛բբի, ըսին աշակերտները, հրեաները դեռ հիմա կ'ուզէին քեզ քարկոծել, եւ դուն՝ նորէ՞ն կ'ուզես հոն երթալ»: **9** «Տասներկու ժամ չէ՞ օրը, պատասխանեց Յիսուս. եթէ մէկը ցերեկը քալէ՝ չի սայթաքիր, որովհետեւ կը տեսնէ այս աշխարհի լոյսը: **10** Բայց եթէ գիշերը քալէ՝ կը սայթաքի, որովհետեւ լոյս չունի հետը»:

11 Այս ըսելէն յետոյ՝ աւելցուց. «Ղազարոս, մեր բարեկամը

Գլ. 11, 10 – Այս պատկերաւոր խօսքով Փրկիչը այս հասկցնել կ'ուզէ. Որքան ատեն որ իմ գործունէութեան ժամանակը, որ Հօրմէ որոշուած ու սահմանուած է, կը տուէ, ո՛չ մէկ իշխանութիւն ունին թշնամիներս իմ վրաս, երբ սաւկայն ժամանակս լրանայ՝ այն ատեն պիտի մատնուիմ թշնամիներուս ձեռքը:

քնացեր է. երթամ, արթնցնեմ գինքը»: **12** «Տէ՛ր, ըսին աշակերտները, եթէ քնացեր է՝ ուրեմն կ'ապրի»: **13** Յիսուս կ'ականարկէր անոր մահուան, սակայն անոնք այնպէս կարծեցին՝ թէ քնանալու մասին կ'ըսէր: **14** Այն ատեն Յիսուս յայտնապէս ըսաւ անոնց. «Ղազարոս մեռաւ: **15** Եւ ես ուրախ եմ ձեզի համար, որ հոն չէի, որպէսզի դուք ալ հաւատաք. ուրեմն եկէ՛ք հիմա անոր երթանք»: **16** Թովմաս, որ Երկուորեակ կը կոչուէր, ըսաւ իր աշակերտակիցներուն. «Օ՛ն, երթա՛նք մենք ալ անոր հետ մեռնինք»:

17 Յիսուս եկաւ եւ գտաւ զանիկա՝ չորս օրէ ի վեր գերեզման դրուած: **18** Բեթանիա Երուսաղէմէն տասնհինգ ասպարէզի չափ հեռու էր: **19** Հրեաներէն շատեր եկած էին Մարթայի եւ Մարիամի մօտ, որպէսզի մխիթարեն զանոնք, իրենց եղբօր մահուան համար:

20 Մարթա, լսելով որ Յիսուս կու գայ՝ դիմաւորելու գնաց, մինչ Մարիամ տուներ մնացած էր: **21** Մարթա ըսաւ Յիսուսին. «Տէ՛ր, եթէ դուն հոս եղած ըլլայիր՝ եղբայրս չէր մեռներ: **22** Բայց հիմակ ալ, գիտեմ թէ ինչ որ Աստուծմէ խնդրես՝ Աստուծոյ կողմէ տայ քեզի»:

23 Յիսուս ըսաւ անոր. «Եղբայրդ յարութիւն պիտի առնէ»: **24** «Գիտեմ, պատասխանեց Մարթա, թէ յարութիւն պիտի առնէ, վերջին օրը, յարութեան ժամանակ»: **25** «Ե՛ս եմ յարութիւնն ու կեանքը, ըսաւ Յիսուս. ո՛վ որ կը հաւատայ ինծի, նոյնիսկ եթէ մեռնի՝ պիտի ապրի: **26** Իսկ ո՛վ որ ողջ է եւ կը հաւատայ ինծի՝ պիտի չմեռնի յաւիտեան. կը հաւատա՞ս ասոր»: **27** «Այո՛, Տէր, ըսաւ Մարթա, ես հաւատացի՝ թէ դուն ես Քրիստոսը, Աստուծոյ Որդին, որ աշխարհ պիտի գայիր»: **28** Այս ըսելէն վերջ, գնաց կան-

25 – Այստեղ Յիսուս իր անձը ցոյց կու տայ իբր Աստուծոյ Որդի, որ իր անձնական աստուածային իշխանութեամբը կարող է յարութիւն առնել եւ բոլոր մեռելներու յարութիւն առնել տալ: Այն որ իրեն կը հաւատայ՝ կ'առնուի կեանք մը որ մարմնաւոր կեանքէն ալ անդին կ'ապրի, եւ ո՛չ մէկ բան կարող է եղծանել զայն: Իսկ այն որ իրեն չի հաւատար՝ չհաւատացողն ալ յարութիւն կ'առնէ, սակայն անոր յարութիւնը կ'ըլլայ յարութիւն յաւիտեանական մահուան համար:

չեղու իր քոյրը՝ Մարիամը, ցած ձայնով ըսելով. «Վարդապետը եկած է եւ քեզ կը կանչէ»։ **29** Մարիամ, հագիւ թէ լսեց՝ խսկոյն ելաւ եւ մօտը եկաւ։

30 Յիսուս տակաւին գիւղ մտած չէր, այլ դեռ հոն էր՝ ուր Մարթա դիմաւորած էր գինքը։ **31** Իսկ հրեաները, որ Մարիամին հետ տունն էին ու կը մխիթարէին գինքը, երբ տեսան թէ Մարիամ աճապարանքով ելաւ ու գնաց, իրենք ալ ետեւէն գացին. կը կարծէին թէ գերեզման կ'երթայ լալու համար։ **32** Իսկ Մարիամ՝ երբ Յիսուսի կեցած տեղը հասաւ ու զանիկա տեսաւ՝ անոր ոտքն ինկաւ եւ ըսաւ. **33** «Տէ՛ր, եթէ հոս եղած ըլլայիր՝ եղբայրս չէր մեռներ»։ Յիսուս, տեսնելով՝ թէ անիկա կու լայ, անոր ընկերացող հրեաներն ալ կու լան, հոգիով խռոված եւ յուզուած՝ հարցուց. «Ո՛ր դրիք զանիկա»։ **34** «Տէ՛ր, եկո՛ւր եւ տես», ըսին անոր։ **35** Եւ Յիսուս արտասուեց։

36 Հրեաները կ'ըսէին. «Տեսէ՛ք, ո՛րչափ կը սիրէր գինքը»։ **37** Բայց անոնցմէ ոմանք կ'ըսէին. «Ասիկա, որ կոյրին աչքերը բացաւ, չէ՞ր կրնար այնպէս ընել՝ որ աս ալ չմեռնէր»։ **38** Յիսուս, դարձեալ սրտէն զայրանալով, գերեզման եկաւ, որ քարայր մըն էր եւ վէ՛մ մը դրուած էր վրան։ **39** «Վերցուցէ՛ք այդ քարը», ըսաւ Յիսուս։ Մեռեալին քոյրը՝ Մարթա, ըսաւ անոր. «Տէ՛ր, արդէն իսկ հոտած պիտի ըլլայ, որովհետեւ չորս օրուան է»։ **40** «Քեզի չըսի՞, պատասխանեց Յիսուս, որ եթէ հաւատաս՝ Աստուծոյ փառքը պիտի տեսնես»։ Եւ երբ քարը վերցուցին, **41** Յիսուս աչքերը բարձրացուց եւ ըսաւ. «Հա՛յր, շնորհակալ եմ քեզի, որ ինծի մօտիկ ըրիր։ **42** Ես գիտէի որ միշտ մօտիկ կ'ընես ինծի. բայց չուրջս գտնուող ժողովուրդին համար է որ կ'ընեմ, որպէսզի հաւատան՝ թէ դուն զրկեցիր զիս»։ **43** Այս ըսելէն վերջ՝ բարձրաձայն գոչեց. «Ղազարո՛ս, դո՛ւրս եկուր»։ **44** Եւ մեռեալը դուրս եկաւ, ոտքերը կապուած, ձեռքերը երիզներով պնդուած, եւ դէմքը վարչամակով փաթթուած։ Յիսուս ըսաւ. «Քակեցէ՛ք եւ թողուցէ՛ք որ երթայ»։

45 Հրեաներէն շատերը, որ Մարիամենց տունը եկած էին, տեսնելով Յիսուսի ըրածը՝ հաւատացին անոր։ **46** Եւ անոնցմէ ոմանք գացին փարիսեցիներուն պատմեցին ինչ ըրաւ Յիսուս։

Մահավճիռ Յիսուսի դեմ

Մտք 26, 1-5. Մրկ 14, 1-2. Ղկ 22, 1-2

47 Քահանայապետներն ու փարիսեցիները ժողով գումարեցին եւ ըսին. «Ի՞նչ ընելու ենք. որովհետեւ այդ մարդը շատ հրաշքներ կ'ընէ: **48** Եթէ այնպէս թողունք՝ ամէնքը իրեն պիտի հաւատան, եւ հռոմայեցիները պիտի գան ու պիտի կործանեն մեր ազգն ու երկիրը»:

49 Անոնցմէ մէկը, որ Կայիափա կը կոչուէր, եւ որ այն տարին քահանայապետ էր, ըսաւ անոնց. **50** «Դուք բան չէք գիտեր, եւ ոչ իսկ խորհիլ. մեզի աւելի լաւ է՝ որ մարդ մը մեռնի ժողովուրդին համար, քան թէ բոլոր ազգը կորսուի»: **51** Այս խօսքը ինքիրմէն չըսաւ, այլ՝ որովհետեւ տարուան քահանայապետն էր, մարգարէացաւ թէ Յիսուս պիտի մեռնէր ազգին համար: **52** Եւ ո՛չ միայն ազգին համար՝ այլ որպէսզի Աստուծոյ ցիրուցան որդիները մէկ-տեղ հաւաքէ: **53** Այն օրէն ետք, վճռեցին սպաննել Յիսուսը:

Յիսուս Երուսաղէմէն կը հեռանայ

54 Այնուհետեւ Յիսուս ա'լ համարձակ չէր շրջեր հրեաներու մէջ, այլ գնաց անապատին մօտակայ տեղ մը, Եփրայիմ կոչուած քաղաքը, եւ հոն մնաց իր աշակերտներով միասին: **55** Մօտ էր հրեաներու Զատիկը, եւ այն գաւառէն շատեր Երուսաղէմ ելան Զատիկէն առաջ, որպէսզի իրենք զիրենք մաքրեն: Կը փնտռէին Յիսուսը, **56** եւ տաճարին մէջ կեցած՝ իրարու կ'ըսէին. «Ի՞նչ կը կարծէք, պիտի չգա՞յ այս տօնին»: **57** Քահանայապետներն ու փարիսեցիները պատուիրած էին, որ եթէ մէկը անոր ո՛ւր ըլլալը գիտնայ՝ իմացնէ, որպէսզի ձերբակալեն զայն:

49 – Հերովդէսէն ապիմ, քահանայապետութեան պաշտօնն ու պատիւը միշտ մէկ տարուան համար միայն կը տրուէր:

51 – Կայիափա մարգարէական հոգիով խօսեցաւ այս մեծ հշմարտութիւնը, Քրիստոսի մահը կարողութիւն պիտի ունենայ բովանդակ աշխարհը փրկելու:

Բեթանիայի ընթրիքը

Մտք 26, 6-13. Մրկ 14, 3-9

12 ¹ Զատիկէն վեց օր առաջ Յիսուս Բեթանիա եկաւ, ուր կը գտնուէր Ղազարը, այն՝ որ մեռած էր եւ որուն յարութիւն տուած էր ինքը: ² Հոն ընթրիք մը տուին Յիսուսին եւ Մարթա կը ծառայէր. Ղազար ալ սեղանակիցներէն մէկն էր: ³ Իսկ Մարիամ, առնելով լիտր մը նարդոսի ազնիւ եւ թանկագին իւղ, անով Յիսուսի ոտքերը օծեց եւ իր մազերով սրբեց, մինչ տունը լեցուեցաւ իւղին բոյրով:

⁴ Աչակերտներէն մէկը՝ Յուդա Իսկարիոփտացի, որ Յիսուսի մատնիչը պիտի ըլլար, ըսաւ: ⁵ «Ինչո՞ւ այդ իւղը երեքհարիւր դենարի չծախուեցաւ եւ աղքատներուն չտրուեցաւ»: ⁶ Այսպէս ըսաւ, ո՛չ անոր համար որ աղքատներուն մասին հոգ կ'ընէր, այլ՝ որովհետեւ գող էր եւ գանձանակը իր մօտ ըլլալով, ինչ որ հոն ձգուէր՝ ինքը կ'առնէր: ⁷ Յիսուս ըսաւ. «Թոյլ տուր ատոր. թաղումի օրուանս համար պահած էր այդ իւղը: ⁸ Աղքատները միշտ ձեզի հետ ունիք, բայց զիս միշտ ձեզի հետ չունիք»:

⁹ Բազմաթիւ հրեաներ, իմանալով որ Յիսուս հոն է, եկան ո՛չ միայն Յիսուսի համար, այլ որպէսզի Ղազարն ալ տեսնեն, որուն յարութիւն տուած էր մեռելալներէն: ¹⁰ Իսկ քահանայապետները խորհուրդ ըրին որ Ղազարն ալ մեռցնեն: ¹¹ Որովհետեւ հրեաներէն չատեր, անոր պատճառով, կ'երթային եւ կը հաւատային Յիսուսին:

Յիսուսի յաղթական մուտքը

Մտք 21, 1-11. Մրկ 11, 1-11. Ղկ 13, 28-40

¹² Յաջորդ օրը Ժողովուրդի բազմութիւն մը, որ տօնին եկած էին, լսելով թէ ¹³ Յիսուս Երուսաղէմ կու գայ՝ արմաւենիի ոստեր առին եւ դիմաւորեցին զինքը աղաղակելով. «Ովսաննա՛, օրհնեա՛լ ըլլայ այն՝ որ Տիրոջ անունով կու գայ, Իսրայէլի թագաւորը»: ¹⁴ Եւ Յիսուս, էչ մը գտնելով՝ վրան նստաւ, ինչպէս գրուած է. ¹⁵ «Մի՛ վախճար, դուստր Սիոնի, քաղաքաւորդ կու գայ իշու աւանակի վրայ նստած»: ¹⁶ Սկիզբը, աչակերտները

Հասկացան այս բաները, բայց երբ Յիսուս փառաւորուեցաւ՝ այն ատեն յիշեցին թէ այս խօսքերը Յիսուսի համար գրուած էին, եւ թէ իրենք ա՛յդ ըրած էին անոր:

17 Եւ Յիսուսի ընկերացող ժողովուրդը վկայ եղած էր՝ երբ Ղազարոսը գերեզմանէն դուրս կանչեց եւ յարուժիւն տուաւ անոր: **18** ասոր համար ժողովուրդը զինքը դիմաւորելու ելաւ, որովհետեւ լսեր էր՝ թէ այդ հրաշքը կատարած էր: **19** Իսկ փարիսեցիները իրարու կ'ընէին. «Կը տեսնէ՞ք որ բան չէք շահիր, ահաւասիկ արար աշխարհ անոր ետեւէն գնաց»:

Հեթանոսներու յարգամբը

20 Տօնին առիթով երկրպագութեան եկողներուն մէջ հեթանոսներ ալ կային: **21** Անոնք մօտեցան Փիլիպպոսին, որ Գալիլեայի Բեթսայիդայէն էր, աղաչեցին անոր եւ ըսին. «Տէ՛ր, կ'ուզենք Յիսուսը տեսնել»: **22** Փիլիպպոս եկաւ Անդրէասին ըսաւ, Անդրէաս եւ Փիլիպպոս՝ Յիսուսին հաղորդեցին, **23** Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Հասաւ ժամը որ Մարդու Որդին փառաւորուի»:

24 Ժշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, եթէ ցորենի հատիկը հողին մէջ չիյնայ ու չմեռնի՝ ինք մինակ կը մնայ. իսկ եթէ մեռնի՝ շատ արդիւնք կու տայ: **25** Ո՛վ որ կը սիրէ իր անձը՝ պիտի կորսնցընէ զայն. եւ ո՛վ որ կ'ատէ իր անձը այս աշխարհիս մէջ՝ յաւիտեանական կեանքին համար պիտի պահէ զայն: **26** Եթէ մէկը ուզէ ինծի ծառայել՝ իմ ետեւէս թող զայ, եւ ուր որ ես եմ՝ իմ ծառաս ալ հոն պիտի ըլլայ: Եթէ մէկը ծառայէ ինծի՝ Հայրս պիտի պատէ զայն:

27 Բայց հիմա հոգիս խռոված է, եւ ի՞նչ ըսեմ. Հա՛յր, ազատէ՛ զիս այս ժամէն. բայց ճիշդ ասոր համար է որ այս ժամուս հասայ: **28** Հա՛յր, փառաւորէ՛ քու անունդ»: Ձայն մը եկաւ երկինքէն. «Փառաւորեցի, եւ դարձեալ պիտի փառաւորեմ»: **29** Ժողովուրդը, որ

Գլ. 12, 27 – Մօտալուս մահուան մտածումը կը խոռվէ Քրիստոսի հոգին: Սակայն եւ այնպէս ան կը համակերպի Հօրը կամփին, որ այս երկիւղալի ու տագնապալի ժամը թողուց որ գայ իր Որդւոյն վրայ, որպէս զի ասով իրագործէ անոր փառաւորութիւնն ու աշխարհի փրկութիւնը:

ներկայ էր ու կը լսէր ձայնը, կ'ըսէր. «Որոտում եղաւ». ուրիշներ կ'ըսէին. «Հրեշտակ մը խօսեցաւ անոր հետ»: **30** Յիսուս պատասխանեց. «Այս ձայնը ինծի համար չեկաւ, այլ ձեզի համար: **31** Հիմա է աշխարհիս դատաստանը, հիմա աշխարհիս իշխանը դուրս պիտի նետուի: **32** Եւ երբ ես բարձրանամ երկրէս՝ ամէնքն ալ ինծի պիտի քաջեմ»: **33** Աս կ'ըսէր՝ նշանակելու համար թէ ի՞նչ մահով պիտի մեռնէր: **34** Ժողովուրդը պատասխանեց. «Մենք Օրէնքէն լսած ենք՝ թէ Քրիստոսը յաւիտեան կը մնայ. իսկ դուն ի՞նչպէս կ'ըսես՝ թէ պէտք է բարձրանայ Մարդու Որդին: Ո՞վ է այդ Մարդու Որդին»:

35 Յիսուս ըսաւ անոնց. «Դեռ քիչ մը ժամանակ ձեզի հետ է լոյսը, քալեցէ՛ք քանի որ լոյսն ունիք, որպէսզի խաւարը ձեզի չհասնի. որովհետեւ ո՛վ որ խաւարի մէջ կը քալէ՝ չի գիտեր թէ ո՛ւր կ'երթայ: **36** Քանի դեռ լոյսը ձեզի հետ է՝ հաւատացէ՛ք լոյսին, որպէսզի լոյսի որդիներ ըլլաք»: Այս բաները խօսելէն ետք, Յիսուս գնաց ծածկուեցաւ անոնցմէ:

Հրեաներու անհաւատութիւնը

37 Թէպէտ այնքան հրաշքներ ըրած էր Յիսուս անոնց առջեւ, բայց անոնք չէին հաւատար. **38** որպէսզի կատարուի Շաալի մարգարէին խօսքը, թէ «Տէ՛ր, ո՞վ հաւատաց մեր լուրին, եւ Տիրոջ բազուկը որո՞ւն յայտնուեցաւ»: **39** Անոր համար չէին կրնար հաւատալ, որովհետեւ դարձեալ կ'ըսէ Շաալի.

40 «Անոնց աչքերը կուրցուց եւ սրտերը կարծրացուց, որպէսզի

32 – Քրիստոսի մահը մագնիս մըն է, որ անդիմադրելի ուժով իրեն կը քաշէ սիրտերը:

39 – Երբ մէկը խստասրտութեամբ կ'ընդդիմանայ Աստուծոյ շնորհքին, այնպիսին երթալով ա՛լ աւելի կը խստանայ, այնպէս որ այ՛լ եւս ան հաւատալ անգամ չի կրնար: Հաւատալ չուզելն ի վերջոյ կը փոխուի հաւատալ չկարենալու:

40 – Աստուած չարիք չ'ընէր երբեք, այլ միայն կը թոյլատրէ գայն: Ս. Գրքի մէջ սակայն շատ ստեպ, խիստ բացատրութեամբ, իբր Աստուծմէ դրկուած կը նշանակուին մարդկութեան վրայ եկած չարիքները: Աստուած կը բառնայ ներգործական շնորհքը անոնց վրայէն, որոնք յամառութեամբ իրենց աչքերը կը խփեն նշմարութեան առջեւ, եւ կը թողու գանձնի իրենց անձին:

չըլլայ թէ աչքերով տեսնեն եւ սրտով իմանան ու դարձի գան եւ ես քժշկեմ գանոնք»:

41 Այս խօսքերն ըսաւ Յսայի, որովհետեւ տեսաւ անոր փառքը եւ խօսեցաւ անոր մասին: **42** Բայց իշխաններէն չատեր հաւատացին անոր. սակայն փարիսեցիներուն վախէն՝ չէին յայտներ, որպէսզի ժողովարանէն չարտաքսուին: **43** Որովհետեւ անոնք աւելի սիրեցին մարդոց փառքը՝ քան Աստուծոյ փառքը:

44 Յիսուս կ'աղաղակէր եւ կ'ըսէր. «Ո՛վ որ ինծի կը հաւատայ, ոչ թէ ինծի կը հաւատայ, **45** այլ անոր՝ որ զիս զրկեց: Եւ ո՛վ որ զիս կը տեսնէ, կը տեսնէ զայն՝ որ զիս զրկեց: **46** Ես իբրեւ լոյս եկայ աշխարհ, որպէսզի ո՛վ որ ինծի հաւատայ՝ խաւարի մէջ չմնայ: **47** Եթէ մէկը լսէ խօսքերս ու չպահէ զանոնք, ես չեմ դատեր զինքը, որովհետեւ աշխարհը դատելու չեկայ, այլ՝ փրկելու աշխարհը: **48** Ո՛վ որ կ'անարգէ զիս եւ չընդունիր խօսքերս՝ կա՛յ մէկը որ կը դատէ զայն. խօսքը՝ զոր ես խօսեցայ, ա՛ն պիտի դատէ զինքը վերջին օրը:

49 Որովհետեւ ես ինքիրմէս չխօսեցայ, այլ Հայրը՝ որ զրկեց զիս, ա՛ն պատուիրեց ինծի՝ ինչ որ պէտք է ըսեմ ու խօսիմ: **50** Եւ գիտեմ՝ թէ իր պատուէրը յաւիտենական կեանք է: Ուստի ինչ որ ես կը խօսիմ՝ ա՛յնպէս կը խօսիմ, ինչպէս Հայրն ինծի ըսաւ»:

Ունկրուայ

13 **1** Զատիկի տօնէն առաջ, Յիսուս, գիտնալով թէ հասած է իր ժամը, որ այս աշխարհէն Հօրը քով երթայ, սիրեց իրենները որ աշխարհի մէջ էին, ծայր աստիճան սիրեց զանոնք: **2** Ընթրիքի պահուն, երբ արդէն սատանան Սիմոնի որդի՝ Իսկարիոթացի Յովդային սրտին մէջ դրած էր որ մատնէ զինքը, **3** Յիսուս, գիտնալով որ Հայրը ամէն ինչ իր ձեռքը յանձնած էր, եւ թէ Աստուծոմէ ելած էր ու Աստուծոյ կ'երթար, **4** ելաւ սեղանէն, զգեստները մէկ կողմ դրաւ եւ ղենջակ մը առնելով՝ մէջքին կապեց: **5** Յետոյ ջուր լեցնելով կոնքին մէջ՝ սկսաւ աչակերտներուն ոտքերը լուալ եւ սրբել ղենջակով զոր մէջքին կապած էր:

6 Եկաւ Սիմոն Պետրոսին մօտ. «Տէ՛ր, ըսաւ Պետրոս, դո՞ւն իմ ոտքերս պիտի լուսաս»: **7** «Ինչ որ ես կ'ընեմ, պատասխանեց Յիսուս, դուն չես հասկնար հիմա, բայց վերջը պիտի հասկնաս»: **8** Յաւիտեան պիտի չլուսաս իմ ոտքերս», ըսաւ անոր Պետրոս: «Եթէ քեզ չլուամ, աւելցուց Յիսուս, ինձի հետ բաժին պիտի չունենաս»:

9 «Տէ՛ր, ըսաւ Սիմոն Պետրոս, ո՛չ միայն ոտքերս՝ այլ նաեւ ձեռքերս ու գլուխս»: **10** Յիսուս պատասխանեց. «Ո՛վ որ արդէն լուսացուած է, միայն ոտքերը լուալու պէտք ունի, որովհետեւ բոլորովին մաքուր է. դուք ալ մաքուր էք, բայց ոչ ամէնքդ»: **11** Որովհետեւ գիտէր Յիսուս՝ թէ ո՛վ էր որ զինքը պիտի մատնէր. անոր համար ըսաւ, թէ ոչ ամէնքդ մաքուր էք:

12 Անոնց ոտքերը լուալէ ետք՝ զգեստները հագուեցաւ եւ դարձեալ սեղանի նստաւ ու ըսաւ անոնց. «Գիտէ՞ք ի՛նչ ըրի ձեզի: **13** Դուք զիս Վարդապետ եւ Տէր կը կոչէք, եւ լա՛ւ կ'ընէք. որովհետեւ իրապէս եմ: **14** Արդ, եթէ ես, Տէրս ու Վարդապետս, ձեր ոտքերը լուացի, դուք ալ պարտական էք իրարու ոտքերը լուալ:

15 Որովհետեւ օրինակ մը տուի ձեզի, որպէսզի ինչպէս որ ես ձեզի ըրի, դուք ալ ընէք:

Յիսուսի կտակը

16 Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. ծառան մեծ չէ իր տիրոջմէն, եւ ոչ ալ զրկուածը՝ զինքը զրկողէն: **17** Երբ այս բանը գիտէք, երանելի պիտի ըլլաք՝ եթէ գործադրէք զայն: **18** Ամէնուդ համար չէ որ կ'ըսեմ. որովհետեւ կը ճանչնամ՝ թէ որոնք են իմ ընտրածներս.

Գլ. 13, 10 – Առաքեալները Քրիստոսի վարդապետութեամբն ու անոր շնորհովը մաքուր եւ սուրբ էին: Այսուհանդերձ անոնց մարդկային զգացումներուն ու ջանքերուն վրայ կը կառչին այն փոքրիկ թերութիւնները, որոնցմէ մարդս իր ներկայ երկրաւոր կեանքի միջոցին չի կրնար բոլորովին զերծ մնալ:

14 – Այս խօսքով, Փրկիչը իր աշակերտները ո՛չ այնքան յորդորել կ'ուզէ որ անոնք եւս իր ըրած այս գործը ընեն, որքան կը պահանջէ անոնցմէ, որ իր այդ գործովը սորվեցուցած խոնարհութեան ու եղբայրսիրութեան առաքինութիւններն ի գործ դնեն:

բայց հարկ է որ կատարուի Գիրը՝ թէ Այն որ ինծի հետ հաց կ'ուտէր՝ դաւաճանեց ինծի: **19** Այժմէն կ'ըսեմ ձեզի, դեռ չպատահած. որպէսզի երբ պատահի՝ հաւատաք թէ ես եմ: **20** Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ կ'ընդունի այն զոր ես պիտի զրկեմ, զիս կ'ընդունի. եւ ո՛վ որ զիս կ'ընդունի, կ'ընդունի զայն՝ որ զիս զրկեց:

Մատնիչը կը յայտնուի

Մտք 26, 20–25. Մրկ 14, 17–21. Ղկ 22, 21–23

21 Այս ըսելու ատեն՝ Յիսուս խռովեցաւ հոգիով, վկայեց եւ ըսաւ. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ ձեզմէ մէկը պիտի մատնէ զիս»: **22** Աշակերտները իրարու կը նայէին շուարած թէ որո՞ւ համար կ'ըսէ:

23 Աշակերտներէն մէկը, զոր կը սիրէր Յիսուս, բազմած էր Յիսուսի քով, անոր կուրծքին մօտ: **24** Սիմոն Պետրոս նշան ըրաւ անոր՝ հարցնելու թէ ո՛վ է ան որուն կ'ակնարկէ: **25** Ան ալ Յիսուսի կուրծքին փարելով ըսաւ. **26** «Տէ՛ր, ո՞վ է»: «Ա՛ն է, պատասխանեց Յիսուս, որուն պիտի տամ պատառը՝ զայն թաթխելէն վերջ»: Եւ պատառը թաթխելով՝ տուաւ Յուդա Իսկարիովտացիին: **27** Պատառը առնելէն ետք՝ սատանան մտաւ անոր մէջ: Յիսուս ըսաւ անոր. «Ինչ որ պիտի ընես՝ շուտով ըրէ»: **28** Սեղանակիցներէն ոչ ոք հասկեցաւ թէ ի՛նչ բանի համար ըսաւ անոր այս խօսքը: **29** Որովհետեւ ոմանք կը կարծէին՝ թէ արկղը Յուդայիի քով ըլլալով, Յիսուս անոր ըսաւ. «Գնէ՛ ինչ որ տօնին համար հարկաւոր է մեզի, կամ թէ՛ աղքատներուն բան մը տուր»: **30** Իսկ Յուդա, պատառն առնելով՝ իսկոյն դուրս ելաւ: Եւ գիշեր էր:

Նոր պատուիրանը

31 Երբ Յուդա դուրս ելաւ՝ Յիսուս ըսաւ. «Հիմա փառաւոր-

21 – Փրկիչը սաստիկ յուզուած էր Յուդայի գործած այս հրէշային արար-
քին համար:

31 – Յիսուս կը տեսնէ խաչը բարձրացած, եւ խաչին միջոցով ու անոր ար-
դիւնքովն իմեզիմեքն եւ իր Հայրը փառաւորուած:

ւեցաւ Մարդու Որդին եւ Աստուած փառաւորուեցաւ անով:
32 Եւ եթէ Աստուած փառաւորուեցաւ անով, Աստուած ալ զանի-
 կա պիտի փառաւորէ իրմով. **33** եւ շուտով պիտի փառաւորէ:
 Որդեակներ, դեռ քիչ մը ատեն ձեզի հետ եմ. պիտի փնտռէք զիս,
 եւ ինչպէս հրեաներուն ըսի՝ թէ ուր ես կ'երթամ դուք չէք կրնար
 գալ, հիմա ձեզի ալ կ'ըսեմ: **34** Նոր պատուիրան կու տամ ձեզի՝ որ
 զիրար սիրէք. ինչպէս ես ձեզ սիրեցի, դուք ալ զիրար սիրեցէ՛ք:
35 Ամէնքը ասով պիտի ճանչնան՝ թէ դուք իմ աշակերտներս էք,
 եթէ զիրար սիրէք»:

Յիսուս կը զգուշացնէ Պետրոսը

Մտք 26, 31–35. Մրկ 14, 27–31. Ղկ 22, 31–34

36 «Տէ՛ր, ո՞ւր կ'երթամ», հարցուց Սիմոն Պետրոս: Յիսուս պա-
 տասխանեց. «Ուր ես կ'երթամ՝ դուն չես կրնար հիմա ետեւէս գալ.
 բայց վերջը պիտի գաս ետեւէս»: **37** «Տէ՛ր, ըսաւ Պետրոս, ինչո՞ւ
 հիմա պիտի չկարենամ ետեւէդ գալ. արդէն կեանքս ալ քեզի հա-
 մար պիտի տամ»: **38** «Կեա՞նքդ ինծի համար պիտի տաս, պատաս-
 խանեց Յիսուս. ձշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, որ դեռ
 աքաղաղը չխօսած՝ երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս»:

Նրկմաւոր Հօր օթեւանը

14 **1** Թող չխռովի ձեր սիրտը. Աստուծոյ հաւատացէ՛ք, ինծի
 ալ հաւատացէ՛ք: **2** Հօրս տան մէջ շատ օթեւաններ կան.
 եթէ այդպէս չըլլար՝ ձեզի ըսած կ'ըլլայի. որովհետեւ ես
 կ'երթամ ձեզի տեղ պատրաստելու: **3** Եթէ ես երթամ ու ձեզի տեղ
 պատրաստեմ՝ դարձեալ կու գամ եւ ձեզ քովս կ'առնեմ, որպէսզի
 ուր որ ես եմ՝ դուք ալ հոն ըլլաք: **4** Դուք գիտէ՛ք՝ թէ ո՛ւր կ'երթամ,
 ճամբան ալ գիտէ՛ք: **5** «Տէ՛ր, ըսաւ Թովմաս, չենք գիտեր թէ ո՛ւր
 կ'երթաս, եւ ի՞նչպէս կրնանք ճամբան ալ գիտնալ»:

6 Յիսուս ըսաւ. «Ե՛ս եմ ճանապարհը, ճշմարտութիւնը եւ
 կեանքը: Ո՛չ ոք կու գայ Հօր՝ եթէ ոչ ինծմով: **7** Եթէ զիս ճանչցած

ըլլայիք՝ Հայրս ալ պիտի ճանչնայիք. ասկէ վերջ կը ճանչնաք զինքը եւ տեսած ալ էք զինքը»:

8 «Տէ՛ր, ըսաւ Փիլիպպոս, ցո՛յց տուր մեզի Հայրը եւ ատով գոհ կ'ըլլանք»: 9 Յիսուս պատասխանեց. «Այսքան ժամանակ ձեզի հետ եմ եւ չճանչցա՞ր զիս, Փիլիպպոս. ո՛վ որ զիս տեսաւ՝ Հայրն ալ տեսաւ, եւ դու ի՞նչպէս կ'ըսես՝ ցո՛յց տուր մեզի Հայրը: 10 Ձե՞ս հաւատար՝ որ ես Հօր մէջ եմ, եւ Հայրն ալ իմ մէջս. այս խօսքերը զոր ես ձեզի կ'ըսեմ՝ ինքիրմէս չեմ խօսիր. այլ Հայրը որ իմ մէջս կը բնակի՝ ինքը կը կատարէ այս գործերը: 11 Կը հաւատա՞ք ինծի, որ ես Հօր մէջ եմ եւ Հայրը իմ մէջս. ապա թէ ոչ՝ գոնէ գործերուս համար հաւատացէ՛ք:

Միփառական խոստումներ

12 Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ո՛վ որ ինծի հաւատայ, այն գործերը զոր ես կը կատարեմ՝ ինքն ալ պիտի կատարէ, եւ անոնցմէ աւելի մեծերը պիտի կատարէ. որովհետեւ ես Հօրս քով կ'եմ թամ: 13 Եւ ինչ որ իմ անունովս խնդրէք՝ պիտի կատարեմ, որպէսզի Հայրը փառաւորուի Որդիով: 14 Ինչ որ խնդրէք իմ անունովս՝ պիտի կատարեմ զայն:

15 Եթէ զիս կը սիրէք՝ պատուիրաններս պահեցէ՛ք: 16 Ես ալ պիտի աղաչեմ Հօր՝ որ ուրիշ Միփառիչ մը տայ ձեզի, որ ձեզի հետ բնակի յաւիտեան. 17 ճշմարտութեան Հոգին, զոր աշխարհ չի կրնար ընդունիլ, վասնզի չի տեսներ զայն, եւ ոչ ալ կը ճանչնայ. բայց դուք կը ճանչնաք, վասնզի ձեր մօտ կը բնակի եւ ձեր մէջ է: 18 Որք պիտի չթողում ձեզ. պիտի գամ ձեզի: 19 Քիչ ատենէն աշխարհ ալլեւս չի տեսներ զիս. բայց դուք պիտի տեսնէք զիս,

համագոյակից Հօր Որդի՝ այլապէս անոնք գկատուած ալ իբր Յիսուսի Հայրը ֆանչցած պիտի ըլլային: Հիմա է ժամանակը, ուր անոնք կատարեալ ծանօթութեան կը հասնին:

17 – Սուրբ Հոգին ճշմարտութեան հոգին է, որովհետեւ ան աստուածային ճշմարտութիւնն է, եւ անոր կ'առաջնորդէ աշակերտները:

որովհետեւ ես ողջ եմ եւ դուք ալ ողջ պիտի ըլլաք: **20** Այն օրը պիտի հասկնաք՝ որ ես Հօրս մէջն եմ, դուք՝ իմ մէջս, եւ ես՝ ձեր մէջը: **21** Ո՛վ որ իմ պատուիրաններս գիտէ եւ կը պահէ զանոնք՝ անիկա է որ կը սիրէ զիս. եւ ով որ կը սիրէ զիս՝ պիտի սիրուի իմ Հօրմէս. ես ալ պիտի սիրեմ զանիկա եւ ինքզինքս պիտի յայտնեմ անոր»:

22 «Տէ՛ր, հարցուց անոր Յուդա, ոչ Իսկարիովտացին, ի՞նչ պատճառով մեզի պիտի յայտնես ինքզինքդ, եւ ոչ աշխարհի»:
23 Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ մէկը զիս սիրէ՝ իմ խօսքս պիտի պահէ, եւ Հայրս պիտի սիրէ զինքը եւ անոր քով պիտի գանք ու պիտի օթեւանինք անոր մօտ: **24** Եւ ո՛վ որ զիս չի սիրեր՝ խօսքերս չի պահեր. եւ խօսքը՝ զոր դուք կը լսէք ինծմէ՝ իմս չէ, այլ՝ Հօրը, որ զիս զրկեց»:

25 Այս բաները խօսեցայ ձեզի քանի տակաւին ձեր քով եմ.
26 Իսկ Միխիթարիչը, Սուրբ Հոգին, զոր Հայրը իմ անունովս պիտի զրկէ, ան ձեզի պիտի սորվեցնէ ամէն բան եւ պիտի յիշեցնէ բոլոր ըսածներս:

27 Խաղաղութիւն կը թողում ձեզի, ի՛մ խաղաղութիւնս կու տամ ձեզի. ո՛չ որպէս աշխարհս կու տայ՝ կու տամ ես ձեզի:
28 Թող չխռովին ձեր սրտերը ու չվախնան: Լսեցիք որ ըսի ձեզի՝ թէ կ'երթամ եւ կը վերադառնամ ձեր մօտ. եթէ զիս սիրէիք՝ ուրեմն պիտի ուրախանայիք թէ ես Հօր քով կ'երթամ, որովհետեւ Հայրը ինծմէ մեծ է: **29** Այժմէն, դեռ չեղած ըսի ձեզի, որպէսզի երբ ըլլայ՝ հաւատաք: **30** Այլեւս շատ պիտի չխօսիմ ձեզի հետ. որովհետեւ աշխարհիս իշխանը կու գայ, բայց իմ վրաս ո՛չ մէկ իշխանութիւն ունի: **31** սակայն պէտք է որ աշխարհս գիտնայ՝ թէ ես կը սիրեմ Հայրը, եւ կը գործեմ այնպէս՝ ինչպէս Հայրն ինծի պատուիրած է: Օ՛ն, ելէ՛ք, երթա՛նք ասկէ»:

Ճշմարիտ որթատունկը

15 **1** Ե՛ս եմ ճշմարիտ որթատունկը եւ Հայրս մշակն է: **2** Ամէն ճիւղ, որ իմ վրաս է եւ պտուղ չի բերեր՝ կը կտրէ. եւ ամէն ճիւղ, որ պտուղ կու տայ՝ կը յօտէ, որպէսզի աւելի պտղաբեր ըլլայ: **3** Դուք արդէն իսկ սուրբ էք, համաձայն այն խօսքին՝ զոր ըսի ձեզի: Մնացէք իմ մէջս, եւ ես ձեր մէջ: **4** Ինչպէս ճիւղը ինքիրմէն չի կրնար պտուղ բերել եթէ որթատունկին վրայ հաստատուած չըլլայ, նոյնպէս դուք ալ՝ եթէ իմ վրաս հաստատուած չըլլաք:

5 Ե՛ս եմ որթատունկը եւ դուք՝ ճիւղերը: Ո՛վ որ մէջս հաստատուած է եւ ես անոր մէջ՝ այնպիսին շատ պտուղ կը բերէ. որովհետեւ առանց ինծի ոչինչ կրնաք ընել: **6** Եթէ մէկը իմ մէջս հաստատուած չըլլայ, ճիւղին նման դուրս կը նետուի ու կը չորնայ, եւ յետոյ կը ժողվեն զայն, կրակ կը նետեն ու կ'այրի: **7** Եթէ դուք իմ մէջս հաստատուիք եւ իմ խօսքերս ալ ձեր մէջ, ինչ որ ուզէք՝ խնդրեցէք, պիտի տրուի ձեզի: **8** Ասով կը փառաւորուի Հայրս, որ դուք առատ պտուղ բերէք, եւ իմ աշակերտներս ըլլաք:

Նորայրական կատարեալ սէր

9 Ինչպէս Հայրը սիրեց զիս, ես ալ ձեզ սիրեցի. հաստատուն կեցէք իմ սիրոյս մէջ: **10** Եթէ պահէք իմ պատուիրաններս, իմ սիրոյս մէջ պիտի մնաք. ինչպէս որ ես պահեցի Հօրս պատուիրանները եւ կը մնամ անոր սիրոյն մէջ: **11** Ասոնք ըսի ձեզի, որպէսզի իմ ուրախութիւնս ձեր մէջ ըլլայ, եւ ձեր ուրախութիւնը կատարեալ ըլլայ: **12** Ա՛յս է իմ պատուէրս՝ որ զիրար սիրէք, ինչպէս ես ձեզ սիրեցի: **13** Ո՛չ ոք ասկէ աւելի մեծ սէր ունի՝ երբ իր կեանքը կու տայ բարեկամներուն համար: **14** Դուք իմ բարեկամ-

Գլ. 15, 1 – Որթատունկի եւ ճիւղի նմանութիւնը կը պատկերացնէ մեր առջեւ Քրիստոսի եւ իրենցներուն միջեւ հաստատուած կեանքի սերտ կցորդութիւնը, եւ ցոյց կու տայ նոյնիմ կարեւոր հարկը, եւ այն կցորդութենէն յառաջ գալիք փառաւոր արդիւնքը:

ներս էք, եթէ կատարէք ինչ որ կը պատուիրեմ ձեզի:

15 Այլեւս ձեզ ծառայ չեմ կոչեր, որովհետեւ ծառան չի գիտեր՝ թէ ինչ կ'ընէ իր տէրը: այլ ձեզ բարեկամ կոչեցի, որովհետեւ յայտնեցի ձեզի ինչ որ Հօրմէս լսեցի: **16** Ո՛չ թէ դուք ընտրեցիք զիս, այլ ես ընտրեցի ձեզ եւ սահմանեցի՝ որ երթաք ու պտղաբեր ըլլաք, եւ ձեր պտուղը տեւական ըլլայ: որպէսզի ինչ որ խնդրէք Հօրմէն իմ անունովս՝ տայ ձեզի: **17** Ա՛յս է իմ պատուէրս՝ որ զիրար սիրէք:

Աշխարհի ատելութիւնը

18 Եթէ աշխարհ ձեզ կ'ատէ, գիտցէ՛ք որ ձեզմէ առաջ՝ զիս ատեց: **19** Եթէ այս աշխարհէն ըլլայիք՝ աշխարհը անշուշտ իրենները պիտի սիրէր: Բայց որովհետեւ այս աշխարհէն չէք, այլ ես ընտրեցի եւ հանեցի ձեզ աշխարհէն՝ անոր համար աշխարհը ձեզ կ'ատէ:

20 Յիշեցէ՛ք այն խօսքը, զոր ձեզի ըսի՝ թէ ծառան իր տիրոջմէն աւելի մեծ չէ: Եթէ զիս հալածեցին՝ ձեզ ալ պիտի հալածեն: Եթէ իմ խօսքս պահեցին՝ ձերն ալ պիտի պահեն: **21** Բայց բոլոր այս բաները պիտի ընեն ձեզի իմ անունիս համար, որովհետեւ չեն ճանչնար զայն որ զիս զրկեց:

22 Եթէ ես եկած ու խօսած չըլլայի՝ մեղք պիտի չունենային անոնք: Բայց հիմա իրենց մեղքին արդարացում չունին: **23** Ով որ զիս կ'ատէ՝ Հայրս ալ կ'ատէ: **24** Եթէ անոնց մէջ կատարած չըլլայի այն գործերը՝ զոր ուրիշ ոչ մէկը կատարեց, մեղք պիտի չունենային: Բայց հիմա, տեսնելով հանդերձ՝ թէ՛ զիս ատեցին, եւ թէ՛ Հայրս: **25** որպէսզի կատարուի այն խօսքը, որ իրենց Օրէնքին մէջ գրուած է, թէ Զուր տեղ ատեցին զիս: **26** Բայց երբ գայ Միսիթարիչը, զոր ես ձեզի պիտի զրկեմ Հօրմէն, ճշմարտութեան Հոգին,

19 – Եթէ աշակերտները պատկանած ըլլային աշխարհի, աշխարհը անոնց մէջ նշմարած ըլլալով զինքը յատկանշող կէտերը պիտի սիրէր զանոնք: Արդ, աշխարհ կը տեսնէ անոնց վրայ նորօրինակ կեանք մը, բոլորովին ներհակ իր վարած կեանքին, հետեւաբար կ'արհամարհէ զանոնք ու կ'ատէ:

որ Հօրմէն կ'ելլէ, ան պիտի վկայէ ինծի համար: **27** Դուք ալ իմ վկաներս էք, որովհետեւ սկիզբէն ինծի հետ էք:

Հալածամբները

16 **1** Աստուծոյ խօսեցայ ձեզի, որպէսզի չգայթակղիք: **2** Իրենց ժողովարաններէն դուրս պիտի վտարեն ձեզ. նոյնիսկ ժամանակ պիտի գայ, որ երբ մէկը ձեզ սպաննէ՝ պիտի կարծէ որ Աստուծոյ պաշտամունք կը կատարէ: **3** Այսպէս պիտի ընեն ձեզի, որովհետեւ ոչ Հայրը ճանչցան եւ ոչ ալ զիս: **4** Աստուծոյ լսի ձեզի, որպէսզի երբ ժամանակը գայ՝ յիշէք թէ արդէն ըսած էի ձեզի: **5** Այս բաները սկիզբէն չըսի ձեզի, որովհետեւ ձեզի հետ էի: Բայց հիմա կ'երթամ անոր՝ որ զիս ղրկեց. ու ձեզմէ ոչ մէկը կը հարցնէ՝ թէ ո՛ւր կ'երթաս: **6** Բայց որովհետեւ այս բաները խօսեցայ ձեզի, ձեր սրտերը տրտմութեամբ լեցուեցան:

Սուրբ Հոգիին դերը

7 Բայց ես ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, լա՛ւ է ձեզի համար որ ես երթամ. որովհետեւ եթէ ես չերթամ՝ Միւխիթարիչը պիտի չգայ ձեզի. իսկ եթէ երթամ՝ զայն ձեզի պիտի ղրկեմ: **8** Ու երբ անիկա գայ՝ պիտի յանդիմանէ աշխարհը՝ մեղքի համար, արդարութեան համար, եւ դատաստանի համար: **9** Մեղքի համար, որովհետեւ ինծի չեն հաւատար: **10** Արդարութեան համար, որովհետեւ Հօր քով կ'երթամ եւ այլեւս պիտի չտեսնէք զիս: **11** Դատաստանի համար, որովհետեւ աշխարհիս իշխանը դատապարտուած է: **12** Դեռ շատ բաներ ունիմ ձեզի ըսելիք, բայց հիմա չէք կրնար տանիլ: **13** Բայց

Գլ. 16, 8 – Սուրբ Հոգին պիտի գայ լրացնելու Յիսուսի սկսած գործը: Ան պիտի յանդիմանէ աշխարհը «մեղքի համար», յայտ յանդիման ապացուցանելով անոր գործած ոմիրը, մերժած ըլլալով քանչևալ Մեսիան, «արդարութեան համար», անհերքելի փաստերով ապացուցանելով բոլոր աշխարհի՝ Յիսուսի արդարութիւնը, անոր սրբութիւնն ու աստուածութիւնը, «դատաստանի համար», կործանելով սատանայի՝ այս աշխարհի իշխանին իշխանութիւնը:

13 – Սուրբ Հոգին ո՛չ թէ նոր վարդապետութիւն մը կը փարոզէ, հապա այն աստուածային ճշմարտութիւնը, զոր Աստուածորդին սորվեցուցած է:

երբ գայ ինքը, ճշմարտութեան Հոգին, պիտի սորվեցնէ ձեզի բովանդակ ճշմարտութիւնը: Որովհետեւ ինքիր կողմէն պիտի չխօսի՝ այլ ինչ որ լսէ՝ այն պիտի խօսի, եւ գալիք բաները պիտի պատմէ ձեզի: **14** Ան գիտի փառաւորէ, որովհետեւ իմինչս պիտի առնէ եւ ձեզի պիտի յայտնէ: **15** Ինչ որ Հայրն ունի՝ իմս է. անոր համար ըսի՝ թէ իմինչս պիտի առնէ, եւ ձեզի պիտի յայտնէ:

Ուրախութեան պատճառներ

16 Քիչ ատենէն այլեւս պիտի չտեսնէք զիս, եւ դարձեալ քիչ ատենէն՝ պիտի տեսնէք զիս, որովհետեւ Հօր քով կ'երթամ: **17** Աշակերտներէն ոմանք իրարու կ'ըսէին. «Ի՞նչ կը նշանակէ այս խօսքը. քիչ ատենէն այլեւս պիտի չտեսնէք զիս, եւ դարձեալ քիչ ատենէն՝ պիտի տեսնէք զիս, եւ թէ՛ Հօրս քով կ'երթամ»: **18** Եւ կ'ըսէին. «Ի՞նչ է այս «քիչ ատենէն»ը, չենք հասկնար ինչ ըսել կ'ուզէ»: **19** Յիսուս, իմանալով որ կ'ուզէին իրեն հարցնել՝ ըսաւ անոնց. «Քիչ ատենէն այլեւս պիտի չտեսնէք զիս, եւ քիչ ատենէն պիտի տեսնէք զիս» որովհետեւ ըսի ձեզի՝ իրարու կը հարցնէք: **20** Ծշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, դուք պիտի լաք եւ ողբաք, իսկ աշխարհը պիտի խնդայ. դուք պիտի տրտմիք, բայց ձեր տրտմութիւնը ուրախութեան պիտի փոխուի: **21** Կ'ինը ծննդաբերութեան ժամանակ ցաւ կը կրէ, որովհետեւ ժամը հասած է. բայց երբ մանուկը ծնի, այլեւս ցաւերը չի յիշեր ուրախութենէն՝ որ մարդ մը աշխարհ եկաւ: **22** Դուք ալ հիմա տրտում էք. բայց ես դարձեալ պիտի տեսնեմ ձեզ, եւ ձեր սիրտերը պիտի ուրախանան, եւ ձեր ուրախութիւնը ո՛չ ոք պիտի խլէ ձեզմէ: **23** Այն օրը այլեւս ինծի բան պիտի չհարցնէք: Ծշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ինչ որ խնդրէք Հօրմէն իմ անունովս՝ պիտի տայ ձեզի: **24** Մինչեւ հի-

14 – Հայր եւ Որդի մոյն էութիւնը եւ մոյն գիտութիւնն ունին: Ասոր համար ալ Սուրբ Հոգին, որ Հօրմէն եւ Որդիէն կը բղխի, իր բարոյները՝ ինչպէս Հօրմէն, միմանապէս ման Որդիէն կը ստանայ:

23 – Վերատեսութեան ատեն, այսինքն՝ յարութենէն ետք, աշակերտները այլեւս պիտի չհարցնեն Յիսուսի, որովհետեւ Յիսուսի հիմա խօսած մթին խօսքերը անկէ ետք պայծառ պիտի հասկցուին:

մա բան մը չխնդրեցիր իմ անունովս. խնդրեցէ՛ք ու պիտի առնէք, որպէսզի ձեր ուրախութիւնը կատարեալ ըլլայ:

25 Այս բաները առականերով խօսեցայ ձեզի. պիտի գայ ժամանակ՝ երբ այլեւս առականերով պիտի չխօսիմ ձեզի հետ, այլ յայտնապէս պիտի խօսիմ ձեզի Հօր մասին: **26** Այն օրը իմ անունովս պիտի խնդրէք, եւ չեմ ըսեր ձեզի՝ թէ ձեզի համար պիտի խնդրեմ Հօրմէն. **27** որովհետեւ ինքն իսկ Հայրը կը սիրէ ձեզ, որովհետեւ դուք զիս սիրեցիք եւ հաւատացիք՝ թէ ես Աստուծոմէ ելայ: **28** Ելայ Հօրմէն եւ եկայ աշխարհ, դարձեալ կը թողում աշխարհը ու կ'երթամ Հօր քով»:

29 Աշակերտները ըսին. «Ահա՛ հիմա յայտնապէս կը խօսիս եւ առակ այլեւս չես պատմեր: **30** Հիմա հասկեցանք թէ ամէն բան գիտես, եւ հարկ չկայ որ մէկը քեզի բան մը հարցնէ. անոր համար կը հաւատանք՝ որ Աստուծոմէ ելար»: **31** Յիսուս պատասխանեց. «Հիմա՞ կը հաւատաք: **32** Ահա պիտի գայ ժամանակ, մանաւանդ թէ եկած իսկ է, երբ դուք պիտի ցրուիք իւրաքանչիւրն իր տեղը եւ զիս մինակ պիտի թողուք. բայց ես մինակ չեմ, որովհետեւ Հայրը ինծի հետ է: **33** Այս բաները խօսեցայ, որպէսզի ինծմով խաղաղութիւն ունենաք: Աշխարհի մէջ նեղութիւն պիտի ունենաք. սակայն քաջալերուեցէ՛ք, ես յաղթեցի աշխարհի»:

Գերագոյն Քահանայապետին աղօթքը

17 **1** Այս խօսքերէն վերջ՝ Յիսուս աչքերը երկինք բարձրացնելով ըսաւ. «Հայր, հասած է ժամը. փառաւորէ՛ քու Որդիդ, որպէսզի Որդիդ ալ քեզ փառաւորէ: **2** Ինչպէս անոր իշխանութիւն տուիր ամէն մարմնի վրայ, որպէսզի յաւիտենական կեանք տայ բոլոր անոնց՝ զոր իրեն յանձնեցիր: **3** Այս է յաւիտենական կեանքը, որ ճանչնան քեզ, միա՛կ ճշմարիտ Աստ-

Գլ. 17, 1 – Այս աղօթքը քահանայապետական կը կոչուի, որովհետեւ Յիսուս – խաչին վրայ իր գոհը կատարելու ժամանակը հասած ըլլալով – իր Հօրմէն այս գոհի արգիւնքը կը խնդրէ իր անձին (1–5), իր աշակերտներուն (6–19) եւ բոլոր հաւատացեալներուն համար:

ւածը, եւ զայն՝ զոր դուռն ղրկեցիր, Յիսուս Քրիստոսը: **4** Ես քեզ փառաւորեցի երկրի վրայ, կատարելով զործը՝ զոր ինծի յանձնեցիր որ ընեմ: **5** Եւ հիմա, Հայր, փառաւորէ՛ զիս քու քովդ այն փառքով՝ զոր աշխարհիս ստեղծուելէն առաջ ունէի քու քովդ:

6 Քու անունդ յայտնեցի այն մարդերուն զորս ինծի տուիր աշխարհէն. քուկդ էին եւ դուռն ինծի տուիր զանոնք, եւ անոնք քու խօսքդ պահեցին: **7** Հիմա հասկցան թէ ինչ որ ինծի տուիր՝ քեզմէ է: **8** Որովհետեւ խօսքերը, զոր տուիր ինծի, ես անոնց տուի. եւ անոնք ընդունեցան ու ճշմարտութեամբ գիտցան՝ թէ ես քեզմէ ելայ, եւ հաւատացին թէ դուռն ղրկեցիր զիս: **9** Ես անոնց համար կ'աղաչեմ, եւ ո'չ թէ աշխարհի համար. անոնց համար՝ զորս ինծի տուիր, որովհետեւ քուկդ են անոնք: **10** Ինչ որ իմա է, այն բոլորը քուկդ է. եւ ինչ որ քուկդ է՝ այն իմա է, եւ ես անոնցմով փառաւորուած եմ: **11** Ես այլեւս աշխարհի մէջ չեմ. անոնք աշխարհի մէջ են, եւ ես քեզի կու գամ: Հայր սուրբ, պահէ՛ զանոնք քու անունովդ, որով ինծի տուիր, որպէս զի մէկ ըլլան՝ ինչպէս որ մենք մէկ ենք: **12** Երբ աշխարհի մէջ էի անոնց հետ, ես կը պահէի զանոնք քու անունովդ, որով ինծի տուիր. եւ պահեցի զանոնք, եւ անոնցմէ ո'չ մէկը կորսուեցաւ, բացի կորստեան որդիէն, որպէս զի Գիրը կատարուի:

13 Բայց հիմա քեզի կու գամ, եւ այս բաները կը խօսիմ աշխարհի մէջ, որպէսզի անոնք իմ ուրախութիւնս լիովին ունենան իրենց մէջ: **14** Ես քու խօսքդ անոնց տուի եւ աշխարհը ատեց զանոնք. որովհետեւ աշխարհէն չեն, ինչպէս ես ալ աշխարհէն չեմ: **15** Չեմ խնդրեր որ զանոնք վերցնես աշխարհէն, այլ՝ պահես զանոնք չարէն: **16** Աշխարհէն չեն, ինչպէս ես ալ աշխարհէն չեմ: **17** Սո՛ւրբ ըրէ զանոնք քու ճշմարտութեամբդ, որովհետեւ քու խօսքդ ճշմարտութիւն է: **18** Ինչպէս դուռն զիս աշխարհ ղրկեցիր, ես ալ զանոնք աշխարհ ղրկեցի:

12 – Առաքեալներուն համար իր ըրած աղօթքին մէջ Փրկիչը կը խնդրէ իր Հօրմէն, որ միութեան մէջ պահէ զանոնք, աշխարհի կողմէ սպառնացուած վտանգներու դէմ պաշտպանէ զանոնք եւ Սուրբ Հոգւով սրբացնէ:

19 Եւ ես անոնց համար ինքզինքս կը նուիրեմ, որպէսզի անոնք ալ նուիրագործուին, ճշմարտութեամբ: 20 Բայց միայն անոնց համար չէ՛ որ կ'աղաչեմ, այլ նաեւ բոլոր անոնց համար՝ որ ասոնց խօսքովը ինծի պիտի հաւատան: 21 Որպէսզի ամէնքն ալ մէկ ըլլան, ինչպէս դո՛ւն, Հա՛յր, իմ մէջս ես եւ ես քու մէջդ: որպէսզի անոնք ալ մեր մէջ ըլլան, եւ աշխարհը հաւատայ՝ թէ դուն զրկեցիր զիս: 22 Այն փառքը զոր տուիր ինծի՝ ես ալ անոնց տուի, որպէսզի մէկ ըլլան, ինչպէս որ մենք մէկ ենք: 23 Ես անոնց մէջ, դուն իմ մէջս, որպէսզի կատարեալ ըլլան միութեան մէջ. եւ աշխարհ գիտնայ՝ թէ դուն զրկեցիր զիս, եւ սիրեցիր զանոնք այնպէս՝ ինչպէս զիս սիրեցիր:

24 Հա՛յր, կը փափաքիմ՝ ուր որ ես ըլլամ, հետս ըլլան նաեւ անոնք՝ զոր ինծի յանձնեցիր, որպէսզի տեսնեն իմ փառքս՝ զոր ինծի տուիր. որովհետեւ աշխարհի ստեղծուելէն առաջ սիրեցիր զիս: 25 Հա՛յր արդար, աշխարհ քեզ չճանչցաւ, բայց ես քեզ ճանչցայ եւ անոնք ալ ճանչցան՝ թէ դուն զրկեցիր զիս: 26 Ես քու անունդ ծանօթացուցի անոնց եւ պիտի ծանօթացնեմ, որպէսզի այն սէրը՝ որով դու զիս սիրեցիր՝ անոնց մէջ ըլլայ ու ես ալ անոնց մէջ»:

Յիսուսի ձերբակալութիւնը

Մտք 26, 47-56. Մրկ 14, 43-50. Ղկ 22, 47-53

18 1 Այս խօսքերէն վերջ՝ Յիսուս աշակերտներուն հետ միասին Կեղերոնի հեղեղատին միւս կողմն անցաւ, ուր պարտեզ մը կար, հոն մտաւ ինքը եւ իր աշակերտները: 2 Յուզա՛ որ զինքը պիտի մատնէր, այն տեղին ծանօթ էր:

19 – Փրկիչը փախանայական աստիճան կը խնդրէ իր աշակերտներուն համար, մասնաւորապէս որպէս զի անոնք քաղաքի մէջ մնալու փոխարէն ինքզինքն զոհաբերելու ցուցնէ իր անձը գոհաբերելու անոնց համար:

20 – Փրկիչը կը խնդրէ բոլոր հաւատացեալներուն համար, որ միաբան սիրով ըլլան իրարու հետ եւ արժանանան յաւիտեական երանութեան:

22 – Փրկիչը իր չարչարանքներովն ու մահովը՝ Աստուծոյ որդիներն ըլլալու շնորհքը շահեցաւ եւ տուաւ հաւատացեալներուն: Ասիկա ամենամեծ փառքն է, որ կարելի ըլլայ տրուիլ արարածի մը:

Գլ. 18, 1 – «Կեղերոն» հեղեղատ մըն էր Երուսաղէմի եւ Զիթեմեաց լեռան միջեւ:

որովհետեւ Յիսուս շատ անգամ աշակերտներով միասին հոն կը հաւաքուէր: **3** Յուդա, հետն առնելով գունդ մը եւ սպասաւորներ քահանայապետներէն ու փարիսեցիներէն, հոն եկաւ ջահերով, լապտերներով ու զէնքերով: **4** Իսկ Յիսուս, գիտնալով բոլոր իրեն պատահելիքները, ելաւ հարցուց. «Ո՞վ կը փնտռէք»: **5** «Յիսուս Նազովրեցին», պատասխանեցին: «Ե՛ս եմ», ըսաւ անոնց Յիսուս: Անոնց հետ էր նաեւ մատնիչը՝ Յուդա:

6 Հագիւ Յիսուս անոնց ըսաւ՝ թէ Ե՛ս եմ, ետ գացին եւ գետնին գարնուեցան: **7** Յիսուս դարձեալ հարցուց անոնց. «Ո՞վ կը փնտռէք»: «Յիսուս Նազովրեցին», պատասխանեցին: **8** Ձեզի ըսի՝ թէ ե՛ս եմ, կրկնեց Յիսուս. եթէ զիս կը փնտռէք՝ թողուցէք ատոնք որ երթան»: **9** Ասով կատարուեցաւ այն խօսքը, զոր ան ըսաւ. «Ո՛չ մէկը կորսնցուցի անոնցմէ՝ զորս ինծի տուիր»: **10** Իսկ Սիմոն Պետրոս, որ սուր մը ունէր, քաշեց ու զարկաւ քահանայապետին ծառային ու կտրեց անոր աջ ականջը. ծառային անունը Մաղքոս էր: **11** Յիսուս ըսաւ Պետրոսին. «Սուրդ իր պատեանը դիր. բաժաւ կը զոր Հայրը տուաւ ինծի՝ պիտի չխմե՞մ»:

12 Իսկ գունդը, հազարապետը եւ հրեայ սպասաւորները բռնեցին Յիսուսը եւ կապեցին, **13** տարին նախ Աննային, որ նոյն տարւաւն քահանայապետին՝ Կայիափայի աներն էր: **14** Ասիկա այն Կայիափան էր, որ հրեաներուն խորհուրդը տուաւ՝ թէ աւելի լաւ է որ մարդ մը մեռնի ժողովուրդին համար:

Պետրոսի առաջին ուրացութիւնը

Մտք 26, 69–70. Մրկ 14, 66–68. Ղկ 22, 55–57

15 Յիսուսի ետեւէն կ'երթային Սիմոն Պետրոս եւ աշակերտը: Այս աշակերտը, ծանօթ ըլլալով քահանայապետին՝ Յիսուսի հետ մտաւ քահանայապետին գաւիթը: **16** Պետրոս դուրսը, դրան քով

6 – Փրկիչը առիթ կ'ուզէ տալ իր թշնամիներուն դարձի գալու, եւ հասկցնելու անոնց, թէ առանց իր թոյլտուութեան բան մըն ալ չեն կարող ընել իրեն: Աստուծոյ Գառնուկը ինքզինքը գայլերու ձեռքը յանձնելէ առաջ, ցոյց կու տայ անոնց, որ ինք առիւծն է նաեւ Յուդայի ցեղին

կեցեր էր․ միևս աշակերտը, որ ծանօթ էր քահանայապետին, դուրս ելաւ ու դռնապանին հետ խօսելով՝ ներս մտցուց Պետրոսը։ **17** Դռնապան աղջիկը հարցուց Պետրոսին․ «Միթէ դո՞ւն ալ այն մարդուն աշակերտներէն ես»։ «Ո՛չ», պատասխանեց Պետրոս։ **18** Ծառաներն ու սպասաւորները հոն, խարոյկ վառած՝ կը տաքնային, որովհետեւ ցուրտ էր․ Պետրոս ալ անոնց հետ կեցած՝ կը տաքնար։

Յիսուսի հարցաքննութիւնը

Մտք 26, 59–66․ Մրկ 14, 55–64․ Ղկ 22, 66–71

19 Քահանայապետը հարցուց Յիսուսին՝ իր աշակերտներուն եւ վարդապետութեան մասին։ **20** Յիսուս պատասխանեց․ «Ես յայտնապէս խօսեցայ աշխարհին․ ես միշտ սորվեցուցի ժողովաւորաններու եւ տաճարին մէջ, ուր կը հաւաքուէին բոլոր հրեաները, եւ ծածուկ, բան մը չեմ խօսած։ **21** Ինչո՞ւ կը հարցնես ինծի․ հարցո՞ւր անոնց որ լսեցին՝ թէ ի՛նչ խօսեցայ իրենց․ գիտեն անոնք թէ ի՛նչ խօսեցայ»։ **22** Երբ անիկա այս խօսքերն ըսաւ, հոն կեցող սպասաւորներէն մէկը ապտակ մը զարկաւ Յիսուսի, ըսելով․ «Ա՞յդպէս կը պատասխանես քահանայապետին»։ **23** «Եթէ գէշ խօսեցայ, պատասխանեց Յիսուս, ցո՛յց տուր գէշ ըլլալը․ իսկ եթէ լաւ՝ ինչո՞ւ կը զարնես ինծի»։ **24** Իսկ Աննա՝ Կայիափա քահանայապետին զրկեց զանիկա՝ կապուած։

Պետրոս դարձեալ կ'ուրանայ

Մտք 26, 71–75․ Մրկ 14, 69–72․ Ղկ 22, 58–62

25 Սիմոն Պետրոս հոն կեցած կը տաքնար․ հարցուցին իրեն․ «Դո՞ւն ալ անոր աշակերտներէն ես»։ «Ո՛չ, չե՛մ», պատասխանեց եւ ուրացաւ։ **26** Քահանայապետին ծառաներէն մէկը, ազգական անոր՝ որուն ականջը կտրեց Պետրոս, ըսաւ․ «**25**՞ որ անոր հետ քեզ պարտէզին մէջ տեսայ»։ **27** Պետրոս դարձեալ ուրացաւ եւ իսկոյն աքաղաղը խօսեցաւ։

Յիսուս Պիղատոսի առջեւ

Մտք 27, 1–2․ 11–14․ Մրկ 15, 1–5․ Ղկ 23, 1–6

28 Կայիափայի տունէն Յիսուսը տարին կուսակալին ապա-

րանքը. առաւօտ էր եւ հրեաները ապարանք չմտան, որպէսզի չպղծուին, այլ Զատիկն ուտեն: **29** Ուստի Պիղատոս ինքը դուրս ելաւ եւ հարցուց անոնց. «Ի՞նչ ամբաստանութիւն կը ներկայացնէք այս մարդուն դէմ»: **30** «Եթէ այս մարդը չարագործ չըլլար, պատասխանեցին անոնք, քեզի չէինք յանձներ»:

31 Պիղատոս ըսաւ. «Դո՛ւք առէք զայն եւ ձեր Օրէնքին համաձայն դատեցէք»: Հրեաները պատասխանեցին. «Մենք իրաւունք չունինք մարդ սպանելու»: **32** Ասով կը կատարուէր այն խօսքը, որով Յիսուս մատնանշած էր՝ թէ ինչպիսի մահով պիտի մեռնէր:

33 Պիղատոս կրկին անգամ ապարանք մտաւ, կանչեց Յիսուսը եւ ըսաւ անոր. «Դո՞ւն ես հրեաներուն թագաւորը: **34** Յիսուս պատասխանեց. «Դուն քեզմէ՞ կ'ըսես ատիկա, թէ ուրիշներ քեզի ըսին իմ մասին»: **35** Պիղատոս ըսաւ. «Միթէ ե՞ս ալ հրեայ եմ. քու ազգդ եւ քու քահանայապետներդ մատնեցին քեզ ինծի. ի՞նչ ըրած ես դուն»: **36** «Իմ թագաւորութիւնս այս աշխարհէն չէ, պատասխանեց Յիսուս. եթէ այս աշխարհէն ըլլար իմ թագաւորութիւնս՝ անշուշտ իմ սպասաւորներս կը կռուէին, որպէսզի հրեաներուն ձեռքը չմատնուէի. բայց արդ իմ թագաւորութիւնս այստեղէն չէ»: **37** «Ուրեմն դուն թագաւո՞ր ես», հարցուց Պիղատոս: «Դո՛ւն կ'ըսես որ թագաւոր եմ, պատասխանեց Յիսուս. բայց ես անոր համար ծնած եւ եկած եմ աշխարհ, որպէսզի վկայեմ ճշմարտութեան. ամէն մարդ՝ որ ճշմարտութեան կողմն է՝ մտիկ կ'ընէ ձայնիս»: **38** Պիղատոս ըսաւ. «Ի՞նչ է ճշմարտութիւնը»:

Յիսուս կամ Բարաբբա

Ասոր վրայ՝ Պիղատոս դարձեալ դուրս ելաւ հրեաներուն քով եւ ըսաւ անոնց. «Ես ո՛չ մէկ յանցանք կը գտնեմ այս մարդուն վրայ: **39** Բայց դուք սովորութիւն ունիք, որ Զատիկի տօնին առիթով ես մէկը ազատ արձակեմ ձեզի. արդ կ'ուզէ՞ք որ արձակեմ հրեաներու թագաւորը»: **40** Ամէնքը միասին աղաղակեցին. «Ո՛չ ատիկա, այլ Բարաբբան». եւ Բարաբբան աւագակ մըն էր:

Ահա մարդը

19 ¹ Այն ատեն Պիղատոս առաւ Յիսուսը եւ զայն ձաղկել տուաւ: ² Իսկ զինուորները փուշէ պսակ մը շինելով՝ դրին անոր գլուխը եւ ծիրանի զգեստ հագուեցուցին: ³ Կը մօտենային անոր եւ կ'ըսէին. «Ողջո՛յն, Հրեաներու թագաւոր», եւ կ'ապտակէին զայն: ⁴ Պիղատոս նորէն դուրս ելաւ եւ ըսաւ անոնց. «Ահա զինքը դուրս կը բերեմ ձեզի, որպէսզի գիտնաք՝ որ ես անոր վրայ ո՛րեւէ յանցանք չեմ գտներ»:

⁵ Յիսուս դուրս ելաւ՝ փուշէ պսակով մը գլխուն եւ ծիրանի զգեստ հագած: Պիղատոս ըսաւ անոնց. «Ահա՛ մարդը»: ⁶ Երբ քահանայապետներն ու սպասաւորները տեսան զայն՝ աղաղակեցին եւ ըսին. «Խա՛չ հանէ, խա՛չ հանէ զանիկա»: Պիղատոս ըսաւ անոնց. «Դո՛ւք առէք զինքը եւ դո՛ւք խաչեցէք, որովհետեւ ես անոր վրայ յանցանք չեմ գտներ»: ⁷ Հրեաները պատասխանեցին. «Մենք Օրէնք ունինք եւ մեր Օրէնքին համաձայն՝ պէտք է որ մեռնի, որովհետեւ ինքզինքը Աստուծոյ Որդի ըրաւ»: ⁸ Պիղատոս, այս խօսքերը լսելուն՝ աւելի վախցաւ:

Բ. Հարցաքննութիւն Պիղատոսի

⁹ Պիղատոս դարձեալ ապարանք մտաւ եւ ըսաւ Յիսուսին. «Ուսկի՞ց ես դուն». բայց Յիսուս չպատասխանեց: ¹⁰ «Ինծի հետ չե՞ս խօսիր, ըսաւ Պիղատոս. չե՞ս գիտեր որ իշխանութիւն ունիմ քեզ խաչ հանելու, եւ իշխանութիւն ունիմ ազատ արձակելու»: ¹¹ Յիսուս պատասխանեց. «Դուն իմ վրաս ո՛չ մէկ իշխանութիւն չէիր ունենար՝ եթէ վերէն տրուած չըլլար քեզի. ասոր համար աւելի մեծ է մեղքն անոր՝ որ զիս քեզի մատնեց»:

¹² Այն վայրկեանէն՝ Պիղատոս կ'ուզէր ազատ արձակել զինքը, իսկ հրեաները կ'աղաղակէին ու կ'ըսէին. «Եթէ ատիկա արձակես՝ բարեկամ չես Կեսարին. ո՛վ որ ինքզինքը թագաւոր կը կոչէ՝ հակառակ է Կեսարին»: ¹³ Պիղատոս, երբ այս խօսքերը լսեց՝ դուրս բերել տուաւ Յիսուսը, եւ բեմին վրայ նստաւ, այն տեղը որ քարայրատակ կը կոչուէր եւ երրայերէն՝ Կապպաթա:

14 Զատիկի ուրբաթն էր, գրեթէ վեցերորդ ժամը: Պիղատոս ըսաւ հրեաներուն. «Ահա՛ ձեր թագաւորը»: **15** Անոնք աղաղակեցին. «Վերցո՛ւր մէջտեղէն, վերցո՛ւր եւ խա՛չ հանէ ատիկա»: Պիղատոս հարցուց. «Ես խա՞չ հանեմ ձեր թագաւորը»: «Կեսարէն զատ ուրիշ թագաւոր չունինք», պատասխանեցին քահանայապետները: **16** Այն ատեն Պիղատոս անոնց ձեռքը յանձնեց Յիսուսը՝ որպէսզի խաչուի:

Յիսուս Գողգոթայի վրայ

Մտք 27, 36-44. Մրկ 15, 21-32. Ղկ 23, 26-43

17 Անոնք առին Յիսուսը ու տարին. եւ ան կը կրէր խաչափայտը ու կ'ելլէր այն տեղը՝ որ Գանկ կը կոչուէր, երապեցերէն՝ Գողգոթա, **18** ուր խաչեցին զինքը եւ իրեն հետ՝ ուրիշ երկու հոգի ալ, երկու կողմերը, իսկ մէջտեղը՝ Յիսուսը: **19** Պիղատոս տախտակ մըն ալ գրեց ու խաչին վրայ դրաւ, ուր գրուած էր. «Յիսուս Նազովրեցի, Թագաւոր Հրեաներու»:

20 Հրեաներէն շատերը կարդացին այդ տախտակը, որովհետեւ Յիսուսի խաչուած տեղը քաղաքին մօտ էր, եւ գրուած էր երապեցերէն, լատիներէն եւ յունարէն:

21 Հրեաներու Քահանայապետները ըսին Պիղատոսին. «Մի՛ գրեր՝ Թագաւոր Հրեաներու. այլ թէ՛ ինքն ըսաւ որ Թագաւոր եմ Հրեաներու»: **22** Պիղատոս պատասխանեց. «Ինչ որ գրեցի՝ գրեցի»: **23** Իսկ զինուորները, Յիսուսը խաչելէ վերջ՝ առին անոր զգեստները եւ չորս մասի բաժնեցին, իւրաքանչիւր զինուորի՝ մաս մը. գալով պատմուճանին՝ որովհետեւ առանց կարի միակտուր վերէն վար հիւսուած էր, ըսին իրարու. **24** «Չպատուե՞ք ասիկա, այլ վիճակ ձգենք՝ թէ որո՞ւ կ'ելլէ», որպէսզի կատարուէր Գիրը որ կ'ըսէ. «Բաժնեցիմ զգեստներս իրեմց մէջ, եւ պատմուճանիս վրայ վիճակ ձգեցիմ»: Ահա՛ ա՛յդ ըրին զինուորները:

Մարիամ եւ Յովիաննէս խաչին ոտքը

25 Յիսուսի խաչին քով կեցեր էին մայրը, մօրաքոյրը՝ Կղէովպեան Մարիամը եւ Մարիամ Մագդաղենացին: **26** Յիսուս, երբ տե-

սաւ իր մայրը եւ անոր քով՝ աշակերտը զոր կը սիրէր, ըսաւ մօրը․ «Ո՛վ կին, ահա՛ քու որդիդ»։ **27** Յետոյ աշակերտին ըսաւ․ «Ահա՛ քու մայրդ»։ Եւ այդ ժամանակէն սկսեալ, աշակերտը իր քովն առաւ զանիկա։

Յիսուսի հոգեկարբն ու մահը

Մտք 27, 45-56. Մրկ 15, 33-41. Ղկ 23, 44-49

28 Անկէ վերջ Յիսուս, գիտնալով թէ ամէն ինչ լրացած է, որպէսզի Գիրը կատարուի՝ ըսաւ․ «Ծառաւի եմ»։ **29** Հոն քացախով լեցուն աման մը կար եւ զինուորները լեղախառն քացախով լեցուն սպունգը նիզակի մը ծայրն անցնելով՝ Յիսուսի բերնին մօտեցուցին։ **30** Երբ լեղախառն քացախն առաւ՝ Յիսուս ըսաւ․ «Ամէն ինչ կատարուած է», եւ գլուխը խոնարհեցնելով՝ հոգին աւանդեց։

31 Այն օրը ուրբաթ էր, եւ որպէսզի մարմինները խաչին վրայ չմնան մինչեւ շաբաթ - որովհետեւ այն շաբաթը մեծ օր մըն էր - հրեաները խնդրեցին Պիղատոսէն՝ որ անոնց սրունքները խորտակեն ու վերցնեն։ **32** Զինուորները եկան եւ առաջինին սրունքները խորտակեցին․ նոյնպէս միւսինը որ անոր հետ խաչուած էր։ **33** Բայց երբ Յիսուսի մօտեցան՝ տեսան որ մեռած էր արդէն․ ուստի անոր սրունքները չխորտակեցին։ **34** Բայց զինուորներէն մէկը տէգով խոցեց անոր կողը․ եւ իսկոյն արիւն եւ ջուր ելաւ։ **35** Այն որ տեսաւ՝ վկայեց, եւ իր վկայութիւնը ճշմարիտ է, եւ ինքը գիտէ՝ թէ ճշմարիտ կ'ըսէ, որպէսզի դուք ալ հաւատաք։ **36** Որովհետեւ այս բաները պատահեցան՝ որպէսզի կատարուի Գիրը, թէ «Անոր ոսկրը պիտի չփշրուի»։ **37** Եւ դարձեալ միւս Գիրը, թէ «Պիտի մային անոր՝ զոր խոցեցին»։

Յիսուսի թաղումը

Մտք 27, 57-61. Մրկ 15, 42-47. Ղկ 23, 50-56

38 Ասկէ վերջ՝ Յովսէփ Արիմաթացին, որ Յիսուսի աշակերտ էր բայց զաղտնի, հրեաներու վախէն խնդրեց Պիղատոսէն՝ որ վերցնէ Յիսուսի մարմինը․ եւ Պիղատոս հրաման տուաւ․ եկաւ Յովսէփ եւ վերցուց։ **39** Եկաւ նաեւ Նիկողեմոս, այն՝ որ նախա-

պէս գիշերով Յիսուսի մօտ եկած էր, եւ բերաւ հարիւր լիտրի չափ հալէնով խառն զմուռն: **40** Առին Յիսուսի մարմինը եւ պատեցին կտաւներով ու խունկերով, հրեաներու սովորութեան համաձայն:

41 Եւ այն տեղը՝ ուր խաչուեցաւ Յիսուս, պարտէզ մը կար, եւ պարտէզին մէջ՝ նոր գերեզման մը, ուր բնաւ մարդ դրուած չէր: **42** Հոն, հրեաներու ուրբաթին պատճառով՝ քանի որ մօտ էր գերեզմանը, գետեղեցին Յիսուսը:

Յիսուսի յարութիւնը

Մտք 28, 1-8. Մրկ 16, 1-8. Ղկ 24, 1-12

20 **1** Միաշաբաթի օրը, Մարիամ Մագդաղենացին առտու արշալոյսին կու գայ գերեզման եւ կը տեսնէ՝ որ քարը վերցուած է գերեզմանի դուռէն: **2** Կը վազէ կու գայ Սիմոն Պետրոսի եւ միւս աշակերտին, զոր կը սիրէր Յիսուս, եւ կ'ըսէ անոնց. «Տէրը գերեզմանէն վերցուցեր են եւ չենք գիտեր՝ թէ ո՛ւր դրեր են»: **3** Պետրոս եւ միւս աշակերտը ճամբայ ելան ու դէպի գերեզման գացին: **4** Երկուքը միասին կը վազէին. բայց միւս աշակերտը Պետրոսէն աւելի արագ վազեց եւ անկէ առաջ գերեզման հասաւ, **5** ու ծռելով՝ տեսաւ որ կտաւները հոն էին. բայց ներս չմտաւ: **6** Հասաւ նաեւ Սիմոն Պետրոս, որ անոր ետեւէն կու գար. գերեզման մտաւ, ու տեսաւ որ կտաւները հոն էին, **7** իսկ վարչամակը՝ որ անոր գլուխն էր, միւս կտաւներուն հետ չէր, այլ առանձին ծալուած ու մէկ կողմ դրուած էր: **8** Այն ատեն միւս աշակերտն ալ, որ աւելի առաջ եկած էր գերեզմանը, ներս մտաւ, տեսաւ եւ հաւատաց: **9** Ուրովհետեւ դեռ չէին հասկցած Գիրը՝ թէ

Ղկ. 20, 9 – «Գրուածը», այսինքն Սուրբ Գիրքին մէջ իր յարութեան մասին գրուածը, Քրիստոս շատ անգամ ըսած էր իր աշակերտներուն: Սակայն Մեհալի անձին նկատմամբ անոնց ունեցած սխալ գաղափարները, անտարակոյս, արգելի եղած էին, իրենց ըսուածները բառացիօրէն հասկնալ կարենալու: Աստուծոյ ծրագիրներուն կատարեալ գիտակցութիւնն այն ատեն միայն ունեցան անոնք, երբ աստուածային Յարուցեալը ինքզինքը ցոյց տուաւ անոնց, եւ երկինք համբառնալէ ետք, Սուրբ Հոգին ղրկեց անոնց:

պէտք էր որ մեռեալներէն յարութիւն առնէր: **10** Ապա աշակերտները տուն վերադարձան:

Յիսուս կ'երեւի Մագդաղեմացիին

11 Բայց Մարիամ գերեզմանին դուրսը կեցած կու լար, եւ մինչ կու լար՝ ծռեցաւ դէպի գերեզմանը: **12** Եւ տեսաւ երկու սպիտակազգեստ հրեշտակներ, որ նստեր էին, մէկը՝ սնարին, միւսը՝ ոտքերուն կողմը, ուր դրուած էր Յիսուսի մարմինը: **13** Եւ անոնք ըսին. «Ո՛վ կին, ինչո՞ւ կու լաս»: «Որովհետեւ Տէրս գերեզմանէն վերցուցեր են», պատասխանեց անոնց, «եւ չեմ գիտեր՝ ո՛ւր դրեր են»: **14** Այս ըսելով՝ ետեւ դարձաւ, եւ տեսաւ Յիսուսը, որ կեցեր էր. բայց չէր գիտեր՝ թէ Յիսուսն էր: **15** Յիսուս հարցուց անոր. «Ո՛վ կին, ինչո՞ւ կու լաս, գո՞վ կը փնտռես»: Ան, կարծելով որ պարտիզպանն է՝ ըսաւ անոր. «Տէր, եթէ դուն վերցուցիր, ըսէ՛ ինծի, ո՞ւր դրիր, որպէսզի առնեմ զայն»: **16** Յիսուս ըսաւ անոր. «Մարիա՛մ». ան ալ դարձաւ եւ երաջեցերէն ըսաւ. «Րաբբունի», որ կը նշանակէ՝ Վարդապետ: **17** Յիսուս ըսաւ. «Մի՛ մօտենար ինծի. որովհետեւ դեռ Հօրս քով ելած չեմ. այլ գնա՛ իմ եղբայրներուս եւ ըսէ՛ անոնց՝ թէ ես կ'ելլեմ իմ Հօրս եւ ձեր Հօր քով, իմ Աստուծոյս եւ ձեր Աստուծոյն քով»: **18** Մարիամ Մագդաղեմացին եկաւ եւ աշակերտներուն պատմեց՝ թէ ինք տեսաւ Տէրը եւ իրեն այս խօսքերն ըսաւ:

Յիսուս կ'երեւի աշակերտներուն

Մտք 28, 16-20. Մրկ 16, 14-18. Ղկ 24, 36-49

19 Նոյն միաշաբաթի օրը, երեկոյեան, մինչ աշակերտները հաւաքուած էին, եւ հրեաներու վախէն՝ դռները փակած էին, Յիսուս եկաւ եւ, անոնց մէջտեղ կանգնելով, ըսաւ անոնց. «Խաղաղութիւն ձեզի»: **20** Այս ըսելով՝ անոնց ցոյց տուաւ ձեռքերն ու կողը: Աշակերտները, տեսնելով Տէրը՝ ուրախացան: **21** Յիսուս դարձ-

21 – «Խաղաղութիւն ձեզի», փոխան՝ «Ողջոյն ձեզի»ի: 21 – «Խաղաղութիւն ձեզի», փոխան՝ «Ողջոյն ձեզի»ի:

եալ ըսաւ անոնց. «*Խաղաղութի՛ւն ձեզի. ինչպէս Հայրը զիս ղրկեց, ես ալ ձեզ կը ղրկեմ*»: 22 Այս խօսքերն ըսելով՝ փչեց անոնց վրայ եւ ըսաւ. 23 «Առէ՛ք Սուրբ Հոգին. որոնց որ մեղքերը թողուլք՝ թողուա՛ծ ըլլան, եւ որոնց կապէք՝ կապուած ըլլան»:

Թովմաս կը հաւատայ

24 Բայց տասներկուքէն մէկը, Թովմաս, որ Երկուորեակ կը կոչուէր, անոնց հետ չէր Յիսուսի եկած ատեն: 25 Միւս աշակերտները կ'ըսէին անոր՝ թէ Տէրը տեսանք: Բայց անիկա ըսաւ. «Մինչեւ որ չտեսնեմ անոր ձեռքերուն մէջ գամերու նշանը, եւ մատներս չմտցնեմ անոր կողին մէջ՝ չեմ հաւատար»:

26 Ուրիշ օր վերջ, աշակերտները դարձեալ ներսն էին. Թովմաս ալ միասին: Դռները փակ ըլլալով հանդերձ՝ Յիսուս եկաւ, անոնց մէջտեղ կեցաւ եւ ըսաւ. «*Խաղաղութի՛ւն ձեզի*»: 27 Յետոյ ըսաւ Թովմասին. «Բեր մատդ եւ դի՛ր հոս, տե՛ս ձեռքերս. երկարէ՛ ձեռքդ ու միսէ՛ կողիս մէջ եւ մի՛ ըլլար անհաւատ, այլ հաւատացեալ»: 28 Թովմաս պատասխանեց. «Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ»: 29 Յիսուս աւելցուց. «Կը հաւատաս, որովհետեւ տեսար զիս. երանի՛ անոնց որ առանց տեսած ըլլալու պիտի հաւատան»:

30 Ուրիշ շատ հրաշքներ ալ ըրաւ Յիսուս իր աշակերտներուն առջեւ, որոնք այս գրքին մէջ գրուած չեն: 31 Բայց այսչափը գրուեցաւ, որպէսզի հաւատաք թէ Յիսուս՝ Քրիստոսն է, Աստուծոյ Որդին, եւ հաւատալով՝ յաւիտենական կեանքն ունենաք անոր անունով:

23 – Յիսուս իր անսահման կարողութեամբը՝ լիագոր իշխանութեամբ կ'օժտէ առաքելները, Սուրբ Հոգւոյն զօրութեամբը արձակելու մեղքերը: Ապաշխարութեան խորհուրդը Փրկչին գաղակական պարգեւն է մարդկութեան: Մեղքերը արձակելու եւ կապելու այս գանազանումը սակայն չ'ենթադրեր կամայականութիւն մը, հապա իրական գղջմամբ եւ առաջադրութեամբ միացած անձնական ու լիակատար խոստովանութիւն մը մեղքերու:

Տիրեբրական լճակին հրաշքը

21 ¹ Անկէ վերջ, դարձեալ Յիսուս ինքզինքը յայտնեց իր աշակերտներուն, Տիրերիայի ծովեզերքը. եւ յայտնեց այսպէս: ² Միասին էին Սիմոն Պետրոս, Թովմաս՝ Երկուորեակ կոչուածը, Նաթանայէլ՝ որ Գալիլեայի Կանա քաղաքէն էր, Զեբեդէոսի որդիները եւ աշակերտներէն ուրիշ երկու հոգի: ³ «Զուկ որսալու կ'երթամ», ըսաւ անոնց Սիմոն Պետրոս: «Մենք ալ կու գանք քեզի հետ», պատասխանեցին անոր: Գացին ու նաւակ մտան եւ այն գիշերը բան մը չբռնեցին:

⁴ Առաւօտեան դէմ՝ Յիսուս ծովեզերքը կեցած էր, բայց աշակերտները չճանչցան թէ Յիսուսն է: ⁵ «Տղա՛ք, ըսաւ Յիսուս, ուտելու բան մը ունի՞ք»: «Ո՛չ», պատասխանեցին: ⁶ «Ուռկանը նաւակին աջ կողմը նետեցէք, ըսաւ Յիսուս, եւ պիտի գտնէք»: Նետեցին, եւ ձուկերու բազմութենէն՝ չէին կրնար քաշել: ⁷ Այն աշակերտը, զոր կը սիրէր Յիսուս, ըսաւ Պետրոսին. «Տէ՛րն է անիկա»: Սիմոն Պետրոս երբ լսեց՝ թէ Տէրն է, սփածանելին վրան առաւ, քանի մերկ էր, եւ ծով նետուեցաւ:

⁸ Իսկ միւս աշակերտները նաւակով եկան. որովհետեւ ցամաքէն գրեթէ երկու հարիւր կանգուն հեռու էին, եւ ուռկանը կը քաշէին ձուկերով միասին: ⁹ Երբ ցամաք ելան՝ տեսան վառուած կրակ մը, վրան ալ՝ ձուկ դրուած եւ հաց: ¹⁰ Յիսուս ըսաւ անոնց. «Բերէ՛ք այդ ձուկերէն, զոր հիմա բռնեցիք»: ¹¹ Սիմոն Պետրոս նաւակ մտաւ եւ ուռկանը ցամաք քաշեց, հարիւր յիսուն երեք մեծամեծ ձուկերով լեցուն. եւ այդչափ ըլլալով հանդերձ՝ ուռկանը չպատռեցաւ:

¹² Յիսուս ըսաւ անոնց. «Եկէ՛ք, ճաշեցէք»: Աշակերտներէն ո՛չ մէկը կը համարձակէր հարցնել իրեն՝ թէ դուն ո՛վ ես. որովհետեւ գիտէին՝ թէ Տէրն է: ¹³ Յիսուս մօտեցաւ, առաւ հացը, եւ տուաւ անոնց, նոյնպէս ձուկը: ¹⁴ Այս երրորդ անգամն էր, որ Յիսուս՝ մեռեալներէն յարուցիւն առնելէն վերջ՝ երեւցաւ աշակերտներուն:

Պետրոսի Առաքելութիւնը

15 Ճաշէն ետք, Յիսուս հարցուց Սիմոն Պետրոսին. «Սիմոն՝ Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս ատոնցմէ աւելի»: «Այո՛, Տէր, պատասխանեց, դուն ալ գիտես որ կը սիրեմ քեզ»: «Արածէ՛ իմ գառնուկներս», ըսաւ անոր: **16** Դարձեալ հարցուց անոր. «Սիմոն՝ Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս»: «Այո՛, Տէր, պատասխանեց, դուն ալ գիտես որ կը սիրեմ քեզ»: «Արածէ՛ իմ ոչխարներս», ըսաւ անոր Յիսուս: **17** Երրորդ անգամ մըն ալ հարցուց անոր. «Սիմոն՝ Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս»: Տրամեցաւ Պետրոս, որովհետեւ երրորդ անգամ հարցուց իրեն՝ թէ կը սիրե՞ս զիս, ու ըսաւ. «Տէ՛ր, դուն ամէն բան գիտես եւ ամէն բան կը ճանչնաս. գիտես նաեւ թէ կը սիրեմ քեզ»: «Արածէ՛ իմ ոչխարներս», ըսաւ անոր Յիսուս:

18 «Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, երբ դեռ երիտասարդ էիր՝ քու ձեռքովդ կը կապէիր գօտիդ եւ կ'երթայիր ուր որ կ'ուզէիր. բայց երբ ծերանաս՝ ձեռքերդ վեր պիտի բարձրացնես եւ ուրիշ մը գօտի պիտի կապէ քեզի ու պիտի տանի՝ ուր որ չես ուզեր երթալ»: **19** Ասիկա ըսաւ, նշանակելով թէ ի՞նչ մահով պիտի փառաւորէր զԱստուած. եւ այս ըսելէն վերջ՝ աւելցուց. «Ետեւէ՛ս եկուր»:

20 Պետրոս դարձաւ եւ տեսաւ որ ետեւէն կու գար այն աշակերտն ալ՝ զոր կը սիրէր Յիսուս, այն՝ որ ընթրիքի ատեն Յիսուսի լանջքին փարելով՝ հարցուցած էր. «Տէ՛ր, ո՞վ է որ քեզ պիտի մատնէ»: **21** Պետրոս, զանիկա տեսնելով՝ ըսաւ Յիսուսին. «Տէ՛ր, իսկ ասիկա ի՞նչ պիտի ըլլայ»: **22** Յիսուս պատասխանեց. «Եթէ ես ուզեմ՝ որ ատիկա մնայ մինչեւ որ ես գամ, քեզի ի՞նչ փոյթ. դուն ետեւէս եկուր»: **23** Եւ ասկէ՝ եղբայրներուն մէջ զրոյց տարածուե-

Գլ. 21, 17 – Յիսուս, բարի Հովիւր, Ս. Պետրոսը իր փոխանորդը կը կարգէ հոս եւ հանդիսապէս կը յամձնէ անոր իր Եկեղեցոյն հովուապետութեան պաշտօնը: Յիսուսի երեք անգամ անոր հարցում ուղղելը՝ անոր եռապատիկ ուրաջութիւնը կը նշանակէ, զոր Պետրոս պէտք էր դարմանել՝ երիցս խոստովանելով Քրիստոսի անձին հանդէպ իր տածած գորովագութ՝ սէրը:

18 – Պիտի տանին գժեզ հոն՝ ուր դուն չես ուզեր երթալ, այսինքն՝ խաչի մահաւան:

ցաւ եւ կարծեցին թէ այն աշակերտը պիտի չմեռնի: Սակայն Յիսուս անոր չըսաւ՝ թէ պիտի չմեռնի, այլ՝ եթէ ես ուզեմ որ անիկա մնայ մինչեւ որ ես գամ, ի՞նչ փոյթ քեզի:

Վերջաբան

24 Այս աշակերտն է, որ կը վկայէ այս բաներուն, եւ որ գրած է ասոնք. եւ գիտենք՝ թէ անոր վկայութիւնը ճշմարիտ է: **25** Բայց դեռ ուրիշ շատ գործեր ալ կան, զորս կատարեց Յիսուս, որոնք եթէ մէկիկ մէկիկ գրի առնուէին՝ կարծեմ թէ աշխարհս ալ բաւարար պիտի չըլլար պարունակելու այդ գիրքերը, եթէ գրուած ըլլային:

ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ

Երրորդ, այսինքն Ղուկասի Աւետարանը եւ Առաքելներու Գործերը հնագոյն շրջանին հաւանաբար կը կազմէին մէկ գիրք: Եկեղեցւոյ մախանձախնդրութիւնը՝ չորս աւետարանները ունենալու մէկ գիրքի մէջ, գայն մղած է բաժնելու Ղուկասի Աւետարանը Առաքելներու Գործերէն: Այս բաժանումը կատարուած է ամենայն հաւանականութեամբ 150-էն առաջ եւ, հելլէն գրական աշխարհի սովորութեամբ, Ղուկասի երկրորդ գիրքը կոչուած է Առաքելներու Գործեր:

Առաքելներու Գործերուն մախաբանը (1, 1), ինչպէս նաեւ երրորդ Աւետարանին մախաբանը (1, 4) երկու գրութիւնները կը ներկայացնեն իբր սահմանուած, միեւնոյն հեղինակէն՝ մի ոմն Թէոփիլոսի: Ասկէ գատ, երկու գիրքերուն լեզուի եւ ոմի սերտ առնչութիւնները ցոյց կու տան՝ թէ ասոնք գործն են միեւնոյն հեղինակին:

Եկեղեցւոյ հնագոյն աւանդութիւնը Առաքելներու Գործին իբր հեղինակ կը նանչնայ սուրբ Ղուկասը: Երկրորդ դարու մատենագիրներն ալ, իբր հեղինակ մոյն գիրքին՝ կը յիշեն սուրբ Ղուկասը: Երկու գիրքերուն ալ ընդմէջէն երեւան կու գայ հեղինակը՝ իբրեւ քրիստոնեայ հաւատացեալ առաքելական շրջանին, հելլէն Հրեայ՝ ըստ ոմանց, ծագումով Յոյն՝ ըստ ուրիշներուն: Հմուտ է հրեական աւանդութիւններուն եւ Աստուածաշունչի Եօթանասնից յունարէն թարգմանութեան:

Արհեստով բժիշկ է, կ'ընկերանայ Պօղոսին՝ անոր երկրորդ եւ երրորդ առաքելական ուղեւորութեան, ինչպէս ցոյց կու տայ գիրքին երկրորդ եւ երրորդ մասերուն մէջ գործածութիւնը առաջին դէմք յոգնակիին: Պօղոս կը ներկայացնէ զինքը իբրեւ սիրելի բժիշկ (Կող 4,14), իբրեւ ընկերացող անոր՝ երկու գերութիւններուն ժամանակ (Կող 4, 14. Փի 2, 4 եւ 2 Տիմ 4, 11):

ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅՐԸ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Հնագույն աւանդութիւնը յիշատակութիւն չունի այս ուղղութեամբ: Ըստ ումանց, Ղուկաս գրած է գիրքը Աֆայիա՝ Պետրոսի եւ Պօղոսի մարտիրոսութենէն ետք: Այս պարագային, զարմանք պիտի պատճառէր անոր լուրքիւնը երկու Առաքեալներուն կեանքին մեկնակէտին մասին: Ուրիշներ կը համարին՝ թէ Ղուկաս գիրքը գրած է Հռոմ: Բովանդակութիւնը ցոյց կու տայ՝ թէ գիրքը կը վերջանայ Պօղոսի գերութեամբ, 61-63 թուականին: Հռոմի մէջ երկու տարիներուն տեւողութիւնը զոր կը յիշէ (28, 30) կը համապատասխանէ օրինական պայմանաժամին, որմէ ետք, եթէ ամբաստանութիւնը չհաստատուէր, կը համարուէր իբրեւ չեղեալ եւ բանտարկեալը ազատ կ'արձակուէր. այս տողերը ուրեմն գրուած են սուրբ Պօղոսի ազատագրութենէն ետք: Աւետարաններուն ներմուծումին մէջ տեսանք՝ թէ Մարկոսի Աւետարանը գրուած է հաւանաբար 64-ին: Ղուկաս գրած է իր Աւետարանը այս թուականէն ետք, քանի որ ծանօթ է Մարկոսեան աւանդութեան:

Առաքեալներու Գործերն ալ ուրեմն գրուած են այս թուականէն ետք: Կարգ մը հեղինակներ, գրութեան շրջանը կը դնեն 80-100 տարիներուն միջեւ: Սակայն, քանի որ գիրքին մէջ չկայ ոչ մէկ ակնարկութիւն եօթանասունական թուականներու դէպքերուն որ կատարւեցան Նրուսադէմի մէջ, դժուար է հաստատել՝ թէ Առաքեալներու Գործերը յօրինուած են 70-էն ետք:

ԱՂԲԻԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Գրութեան ճշգրիտ թուականի մը յառաջացումը երկրորդական է գիրքին հաստատուն արժէքին դիմաց: Ղուկաս ականատես վկան է գիրքին մէջ պատմուած դէպքերուն մէկ մասին, միւս մասին համար կը դիմէ աղբիւրներուն: Ինչպէս կը յիշատակէ Աւետարանին նախաբանին մէջ, Ղուկաս իր տրամադրութեան տակ ունի հարուստ, գանազան, ընդարձակ եւ մանրամասնուած աղբիւրներ: Աղբիւրներու այս զանազանութիւնը կ'երեւի գիրքին լեզուական քննութենէն: Այն մասերուն մէջ, ուր Ղուկաս կը գործածէ ականատես վկայի աղբիւրները, ըստ իր յուշագրութիւններուն, լեզուն կը պարզէ ճշգրիտ եւ

վայելուչ յունարէնը: Իսկ այն մասերուն մէջ, ուր աչֆի առջեւ ունի հաւաքած աղբիւրները, ըստ ոմանց գրաւոր եւ արամայեթէն, լեզուն խրթին է եւ կը ծանրանայ սեմական-արամայական դարձուածքներով:

Ստոյգ է՝ թէ Ղուկաս իր տրամադրութեան տակ ունեցած է աղբիւրներ, գորս կարելի է ընդգծել: Նախ այն աղբիւրները որ կը հային Երուսաղէմի հասարակութեան կեանքին եւ պատմութեան (1-5) Պետրոսի առաքելութեան (9, 32-11, 18 եւ 12) եւ ապա Փիլիպպոսի առաքելութեան: Վերջինիս հայոց տեղեկութիւնները առած է հաւանաբար ուղղակի Փիլիպպոսէն, երբ Կեսարիոյ մէջ անոր հանդիպեցաւ: Անտիոքի մէջ հրեայ Հելլենականներու առաքելութեան եւ հասարակութեան կեանքին աղբիւրները հաւանաբար տուած են Ղուկասի, նոյն ուստանին Եկեղեցւոյ պատասխանատուները (6, 1-8, 3. 11, 18-30. 13, 1-3):

Շատ հաւանական է, որ Ղուկաս ուղղակի Պօղոսէն ֆաղած է տեղեկութիւններ անոր անձին, անոր գործին մասին, դարձէն առաջ, ինչպէս նաեւ առաջին առաքելութեան հայոց մանրամասնութիւնները: Պօղոսի երկրորդ եւ երրորդ առաքելական ուղեւորութիւններուն Ղուկաս կ'ընկերանայ անոր եւ կը մօթագրէ դէպքերը, անցքերը եւ հանգրուանները, ինչպէս նաեւ անձերու անունները:

ԳԻՐԳԻՆ ԿԱՌՈՅՑԸ

Առաքելներու Գործերը կը ցուցադրեն մեզի իրագործումը Յիսուսի Խօսքին. «Դուք իմ վկաներս պիտի ըլլաք Երուսաղէմ, ամբողջ Հրէաստանի մէջ եւ մինչեւ աշխարհի ծայրերը» (1, 8):

Գիրքը կարելի է բաժնել հետեւեալ մասերուն.

– Կազմութիւն Երուսաղէմի քրիստոնեայ հաւաքականութեան (1-5):

– Հաւատքին ծաւալումը շնորհիւ քրիստոնեայ հելլէն Հրեաներուն, Ստեփանոսի մարտիրոսութենէն ետք (6, 1-8, 3):

– Աւետարանացումը Սամարիոյ, Երուսաղէմի շրջակայքին եւ մինչեւ Կեսարիա (8, 2-25. 8, 26-40. 9, 32-11, 18) Դամասկոս եւ Կիլիկիա (9, 1-34):

– Անտիոփի հասարակութիւնը, (11, 19–26) փարզութիւն հեթանոսներուն:

– Պօղոսի առաջին առաքելութիւնը, Երուսաղէմի ժողովէն առաջ, հարցը հեթանոսներու ընկալման նոր կրօնքին մէջ առանց մովսիսական Օրէնքին պարտադրանքին:

– Պօղոսի երկրորդ եւ երրորդ առաքելութիւնները (15–21, 17):

– Պօղոսի երթը Երուսաղէմ, ձերբակալութիւնը եւ գերութիւնը Կեսարիա (21, 18–25–32):

– Պօղոսի մամբորդութիւնը դէպի Հռոմ եւ բանտարկութիւնը (27–28):

Դիտուած Արեւելէն, կայսրութեան մայրաքաղաքը կրնար ներկայացնել «Աշխարհի Ծայրերը» եւ Ղուկաս վերջակէտը կը դնէ իր գիրքին:

Թերեւս զարմանալի թուի՝ թէ ինչո՞ւ Ղուկաս չի պատմեր միւս առաքելներուն աւետարանացումի վաստակը կամ հնագոյն եկեղեցիներուն հիմնարկութիւնը, ինչպէս Աղեփսանդրիոյ եւ Հռոմի, ուր կային բրիստոնեաներ, ինչպէս կը վկայէ Պօղոս Հռոմայեցի հաւատացեալներուն Թուղթին մէջ: Ղուկաս տեղեկութիւններ չի տար մաւ եւ Պետրոսի առաքելութեան մասին Պաղեստինէն դուրս, ոչ ալ կը յիշէ թէ ուր գնաց, երբ անոր մասին կու տայ առեղծուածային տեղեկութիւնը. «Գնաց յայլ տեղի»:

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Առաքելներու Գործերը անդրանիկ պատմութիւնն են նորածին եկեղեցւոյ եւ կը ցոլացնեն հաւատքը ի Քրիստոս: Այս հաւատքը կոտւանն է առաքելական փարզութեան եւ անոր զարգացումին: Նախ կը կեդրոնանայ յարուցեալ Քրիստոսի անձին շուրջ, որ Տէրն է Յարութեամբ (2, 22–36), Աստուծոյ Որդին է (9, 20): Առաքելներուն շնորհը կը յառաջընթան Հին Կտակարանէն անցքեր, բանաձեւելու համար բրիստոսաբանական վարդապետութիւնը, զոր կը փարզեն Հրեաներուն: Յիսուս Տիրոջ Ծառան է, ըստ Եսայեան մար-

գարեութիւններուն (3, 13. 4, 25 .8, 32-33) նոր Մովսէսն է (3, 22. 7, 20): Անոր Յարութիւնը կը փաստուի Սաղմոսարանով (Սղմ. 15, 8-10, Գործք Առաք. 2, 24-32. 13, 34-37): Հոգիին գեղումը կանխաւ գուշակուած է Յովելի մարգարէութեամբ (2, 16): Այս հաւատքը սահմանուած է Հրեաներուն եւ Հեթանոսներուն, այսպէս կը հաստատեն Ստեփանոս, Պետրոս, Պօղոս եւ Երուսաղէմի ժողովը (15):

Կ'ուրուագծէ նաեւ դիմագիծը քրիստոնեայ առաջին հաւաքականութեան, որուն կեանքին տիրող յատկանիշն է ուրախութիւնը, հասարակաց կեանքը: Խորհուրդներով՝ կեանքը կը բիրեղանայ՝ Մկրտութեան եւ Հացի բեկանումին, այսինքն Սուրբ Հաղորդութեան շուրջ: Կու տայ պատկերը եկեղեցային կազմակերպութեան. կը յիշէ մարգարէները, վարդապետները (11, 30. 13, 1) երէցները, գորս Պօղոս կը դնէ իբրեւ վերակացու տեղական եկեղեցիներուն, որ կը հիմնուին իր կողմէ:

Այս գիրքին հաւատքով ոգեւորուած ընթերցումը, առաքելներու եւ այլ պաշտօնեաներու եռանդնոտ վաստակէն անդին, զգալի կ'ընէ մերկայութիւնը Սուրբ Հոգիին, որ իր շունչով կը մղէ եւ կ'ոգեւորէ: Դուկաս ցոյց կու տայ Հոգին՝ գործի վրայ Եկեղեցւոյ ծաւալումին համար: Իրաւամբ ուրեմն այս գիրքը կոչուած է Սուրբ Հոգիին Աւետարանը: Հոգիին մերկայութիւնը հոգեւոր ցնծութեամբ կը լիացնէ ամբողջ գիրքը, զոր կ'իրականացնեն միայն անոնք, որ կը հասկնան սփանչելի դէպքը որ կատարուեցաւ այն առաջին տասնամեակներուն. ծաւալումը Քրիստոսի համաշխարհական Եկեղեցւոյն:

ԱՌԱՔԵԱԼ ՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Նախաբան

1 **1** Առաջին գիրքս, ո՛վ Թէոփիլոս, գրեցի այն ամէն բաներուն մասին զորս Յիսուս սկսաւ ընել եւ ուսուցանել սկիզբէն, **2** մինչեւ այն օրը ուր պատուէր տուաւ առաքեալներուն, զորս ընտրած էր Սուրբ Հոգիին ներշնչումով, եւ վերացաւ երկինք: **3** Չարչարանքներէն ետք, ան բազմաթիւ նշաններով յայտնուեցաւ անոնց՝ ողջ, քառասուն օրերու ընթացքին երեւեցաւ անոնց եւ խօսեցաւ Աստուծոյ Արքայութեան մասին: **4** Ճաշի ժամանակ զոր կը բաժնէր անոնց հետ, պատուիրեց անոնց չհեռանալ Երուսաղէմէն, այլ «սպասել Հօր խոստումին, ինչպէս լսեցիք ինծմէ, **5** որովհետեւ Յովհաննէս մկրտեց ջուրով, բայց, քիչ ժամանակ ետք, դուք պիտի մկրտուիք Սուրբ Հոգիով», ըսաւ անոնց:

Համբարձում

6 Անոնք մօտեցան անոր եւ հարցուցին. «Տէր, արդեօ՞ք հիմա է ժամանակը, երբ դուն պիտի վերահաստատես Իսրայէլի թագաւորութիւնը»: **7** Ան ըսաւ անոնց. «Ձեզի չիյնար գիտնալ ժամը եւ ժա-

Գլ. 1, 1 – Ս. Ղուկաս իր Աւետարանը «առաջին գիրք» կ'անուանէ, իսկ Գործք Առաքելոցը՝ «երկրորդ գիրք»:

5 – Փրկիչը Սուրբ Հոգւոյն հաղորդութիւնը փոխաբերական իմաստով «մկրտութիւն» կ'անուանէ. որովհետեւ առաքեալներու հոգիները Հոգեգալըստեան օրը Սուրբ Հոգւոյն շնորհքներուն հեղեղովը պիտի ողորդուէին:

6 – Առաքեալները Քրիստոսի յարութենէն ետքն ալ դեռ Իսրայէլի ազգային անկախութեան վերահաստատուիլը կ'ակնկալէին: Քրիստոս սակայն կը հասկընէ անոնց քէ իր թագաւորութիւնը բովանդակ աշխարհն իր մէջ կը բովանդակէ:

մանակը, զոր Հայրը սահմանեց իր իշխանութեամբ: **8** Բայց դուք պիտի ընդունիք զօրութիւնը, երբ Սուրբ Հոգին իջնէ ձեր վրայ: Այն ատեն դուք պիտի ըլլաք իմ վկաներս Երուսաղէմ, ամբողջ Հրէաստանի մէջ, Սամարիա եւ մինչեւ աշխարհի ծայրերը»: **9** Այս խօսքերը ըսելէն ետք, մինչ անոնք կը նայէին, ան վերացաւ. եւ ամպը ծածկեց զինքը անոնց աչքերէն: **10** Մինչ անոնք իրենց աչքերը սեւեռած կը նայէին դէպի երկինք, ահաւասիկ երկու մարդիկ, սպիտակ հագած, երեւեցան անոնց եւ ըսին. **11** «Ո՛վ Գալիլիացիներ, ի՞նչու այսպէս կը նայիք դէպի երկինք: Այս Յիսուսը, որ ձեր քովէն երկինք վերացաւ, պիտի գայ նոյնպէս, ինչպէս տեսաք անոր վերանալը դէպի երկինք»:

Առաքելները՝ վերնատան մէջ

12 Այն ատեն անոնք Երուսաղէմ դարձան Ձիթենեաց լեռնէն, որ մօտ է Երուսաղէմի շաբթուայ մը ճանապարհով: **13** Մտան քաղաք եւ ելան վերնատունը, ուր էր անոնց բնակարանը, եւ էին՝ Պետրոս, Յակոբոս եւ Յովհաննէս, Անդրէաս եւ Փիլիպպոս, Թովմաս եւ Բարթոլղիմէոս, Մատթէոս եւ Յակոբոս՝ որդի Ալփիայի, Սիմոն Նախանձալոյզ, եւ Յուդա՝ որդի Յակոբոսի: **14** Ամէնքը միասիրտ կը յարատեւէին աղօթքի մէջ, մի քանի կիներու եւ Մարիամի՝ Յիսուսի մօր եւ անոր եղբայրներուն հետ:

Մատաթիայի ընտրութիւնը

15 Այն օրերուն, Պետրոս կանգնեցաւ եղբայրներուն միջեւ, եւ համախմբուած էին մօտաւորապէս հարիւր քսան հոգիներ, եւ

10 – Երկու սպիտակ հագուած մարդիկը՝ մարդկային կերպարանքին տակ երկու հրեշտակներ են:

12 – Մէկ ֆիլովքթէ ֆիչ մը անելի:

14 – Յիսուսի եղբայրներու մասին հմմտ. Մատթէոսի 12 գլխուն թիւ 7 ծանօթութիւնը:

15 – Ինչպէս Աւետարաններուն՝ նմանապէս նաեւ Գործք Առաքելոցին մէջ Պետրոս երեսան կու գայ իբր գլուխ Քրիստոսի Եկեղեցւոյն:

ըսաւ. **16** «Եղբայրներ, հարկ էր որ կատարուէր Գիրքը, ուր Դաւիթի բերնով Սուրբ Հոգին ըսած էր Յուդայի մասին, որ եղաւ առաջնորդը անոնց որ բռնեցին Յիսուսը:

17 Անիկա մեր թիւէն էր, մեզի հետ էր եւ անոր ալ տրուած էր բաժին մը այս պաշտօնէն: **18** Անիկա ստացաւ դաշտ մը իբրեւ վարձք իր անիրաւութեան, ուռեցաւ եւ պատռեցաւ մէջտեղէն եւ անոր աղիքները թափուեցան: **19** Այս յայտնի եղաւ Երուսաղէմի բոլոր բնակիչներուն, եւ այդ դաշտը իրենց լեզուով կոչուեցաւ Ակեղտամա, որ կը նշանակէ Արեան Դաշտ: **20** Արդ, Սաղմոսարանին մէջ գրուած է. Անոր բնակութիւնը թող ըլլայ աւերակ եւ չգտնուի մէկը, որ հոն բնակի:

Գրուած է նաեւ. Ուրիշ մը թող առնէ անոր պաշտօնը:

21 Արդ, հարկ է որ այն մարդոցմէ որոնք մեզի հետեւեցան այն ժամանակէն, երբ Տէր Յիսուս ապրեցաւ մեր մէջ, **22** սկսեալ Յովհաննէսի մկրտութենէն մինչեւ այն օրը երբ վերացաւ մեզմէ, գտնուի մէկը, որ մեզի հետ ըլլայ, իբր վկայ անոր Յարութեան:

23 Երկու անձեր ներկայացուցին, Յովսէփը, որ կոչուած էր Բարսաբայ եւ անուանուած՝ Յուստոս, եւ Մատաթիա: **24** Եւ աղօթքի կենալով, ըսին. «Դուն, Տէր, սրտագէտը բոլոր մարդոց, յայտնէ մեզի՝ թէ այս երկուքէն զո՞վ ընտրեցիր, **25** որպէսզի առաքելական ծառայութեան մէջ գրաւէ տեղը զոր Յուդա թողուց, անոր տեղը երթալով»: **26** Վիճակ ձգեցին եւ վիճակը ելաւ Մատաթիային, որ համարուեցաւ մին տասնմէկ առաքեալներուն:

Սուրբ Հոգիին Գալուստը

2 **1** Երբ Պէնտեկոստէի օրերը հասան, ամէնքը հաւաքուած էին միատեղ, **2** երբ երկինքէն հնչիւն մը եկաւ սաստիկ հովի նման եւ լեցուց տունը ուր անոնք նստած էին: **3** Կրակի

16 – Սուրբ Հոգին կանխատեսած էր Յուդայի, իր ազատ կամքով առնելիք որոշումը, եւ կանխաւ ալ ըսած: Հետեւաբար հա՛րկ էր որ Ս. Գիրքին այս խօսքը կատարուէր:

նման լեզուներ տեսան որ կը բաժնուէին եւ կը հանգչէին անոնց իւրաքանչիւրին վրայ: **4** Ամէնքը լեցուեցան Սուրբ Հոգիով եւ սկսան խօսիլ այլ լեզուներով, ինչպէս որ Հոգին կու տար անոնց՝ որ խօսէին:

5 Երուսաղէմի մէջ կը բնակէին երկիւղած Հրեաներ, երկինքի տակ եղող բոլոր ազգերէն: **6** Երբ այս ձայնը լսուեցաւ, բազմութիւնը եկաւ եւ խմբուեցաւ, եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը լսէր զանոնք՝ որ կը խօսէին իրենց լեզուով: **7** Անոնք կը հիանային եւ կը զարմանային եւ կ'ըսէին իրարու. «Ասոնք ամէնքը, որ կը խօսին, արդեօ՞ք Գալիլիացիներ չեն», **8** եւ ինչպէ՞ս մենք կը լսենք զանոնք մեր մայրենի բարբառով: **9** Պարթեւներ, Մարեր եւ Իլամացիներ եւ անոնք որ կը բնակին Միջագետք, Հրէաստան, Կապադովկիա, Պոնտոս, Ասիա, **10** Փռիւզիա, Պամփիլիա, Եգիպտոս եւ Լիբիոյ այն կողմերը որ մօտ են Կիւրենիոյ, եկուոր Հռոմայեցիներ, **11** Հրեաներ եւ հրեայ նորադարձներ, Կրետացիներ եւ Արաբներ, կը լսենք զանոնք, որ մեր լեզուով կը հռչակեն Աստուծոյ սքանչելիքները»:

12 Ամէնքը զարմացած կը սքանչանային եւ կ'ըսէին իրարու. «Ի՞նչ կրնայ ըլլալ ասիկա»: **13** Ուրիշներ ալ հեգնելով կ'ըսէին. «Ասոնք քաղցր գինիով գինովցած են»:

Գլ. 2, 4 – Առաքեալները արդէն ընդունած էին Ս. Հոգին, որ տուած էր անոնց իշխանութիւն՝ մեղքերը արձակելու: Այսօր անոնք վերէն օրօրութիւն կը գգնուին, որպէսզի յետագային աներկիւղաբար ամէն կողմ ֆրիստոնէական հաւատքը բարոգեն: Այսօր անոնց մէջ կ'աւելի սրբաբար շնորհքը եւ կը ստանան այն մասնաւոր շնորհքը, որ դրոշմի խորհուրդով կը տրուի: Այսօր եւս (Յով. 14. 26) կը կատարուի, Սուրբ Հոգին զանոնք անսխալական ընելով իրենց փարփած վարդապետութեան մէջ:

9 – «Հրէաստան» անունին Սուրբ Երկրէն հեռակայ այս երկիրներու շարքին մէջ համարուիլը՝ անոր աշխարհագրական դիրքին բացարձակապէս անհամապատասխան է: Ս. Յերոնիմոս զայն կարդացած է Syria, իսկ Ս. Օգոստինոս՝ Armenia (Հայաստան), ինչ որ շատ աւելի կը յարմարի:

11 – «Նորադարձ» կը կոչուէին այն օտարականները, որոնք հրէական հաւատքը, պաշտամունքն ու հրահանգներէն գոնէ մաս մը ընդունած կ'ըլլային:

Պետրոսին ճառը

14 Այն ատեն Պետրոս կանգնեցաւ Տասնմէկին հետ, բարձրացուց ձայնը եւ խօսեցաւ անոնց. «Դուք, Հրէաստանցի մարդիկ եւ դուք ամէնքդ որ կը բնակիք Երուսաղէմ, ասիկա թող յայտնի ըլլայ ձեզի եւ մօտիկ ըրէք իմ խօսքերուս: **15** Այս մարդիկը գինովցած չեն ինչպէս որ դուք կը կարծէք, որովհետեւ տակաւին օրուան երրորդ ժամն է: **16** Այլ այս այն է՝ ինչ որ ըսաւ Յովէլ մարգարէն.

17 «Այն վերջին օրերուն, կ'ըսէ Տէրը, պիտի հեղում իմ Հոգիէս ամէն մարմնի վրայ, եւ ձեր տղաներն ու աղջիկները պիտի մարգարէանան, ձեր երիտասարդները տեսիլներ պիտի ունենան եւ ձեր ծերերը երազներ պիտի տեսնեն: **18** Եւ ես, իմ ծառաներուս եւ իմ աղախիններուս վրայ պիտի հեղում իմ Հոգիէս, **19** երկիմֆի մէջ, վերը՝ հրաշքներ ցոյց պիտի տամ, իսկ վարը, երկրի վրայ՝ արիւն, հուր եւ ծուխի մրրիկ:

20 Արեւը պիտի փոխուի խաւարի, լուսինը՝ արեան, նախ քան հասնիլը Տիրոջ մեծ եւ երեւելի Օրուն:

21 Այն ատեն, ով որ կանչէ Տիրոջ անունը՝ պիտի փրկուի»:

22 «Իսրայէլացիներ, լսեցէք այս խօսքերը: Յիսուս Նազովրեցին, այս մարդը զոր Աստուած ցոյց տուաւ ձեզի հրաշքներով, զօրութեամբ եւ նշաններով զորս Աստուած գործեց անոր ձեռքով, ինչպէս որ դուք իսկ գիտէք, **23** այս մարդը որ մատուցաւ, ըստ Աստուծոյ ծրագրին եւ կանխագիտութեան, դուք զայն բռնեցիք եւ սպաննել տուիք, խաչին վրայ դամելով անօրէններու ձեռքով. **24** բայց Աստուած յարոյց զայն, լուծելով մահուան կապանքները, որովհետեւ անհնար էր որ ան մնար մահուան իշխանութեան տակ: **25** Դաւիթ ի՛նք եւս կ'ըսէ անոր մասին.

Ես կանխաւ Տէրը կը տեսնէի միշտ իմ առջես, ան կը կանգնի իմ աջիս, որպէսզի չասասնիմ:

26 Սիրտս կը հրնուի, հոգիս կը ցնծայ,
նոյնիսկ մարմինս կը հանգչի յոյսով:

27 Դուն պիտի չթողուս հոգիս դժոխքին մէջ, եւ թոյլ պիտի չտաս

որ Սուրբդ ապականութիւն տեսնէ:

28 Կեանքի մամբան ցոյց տուիր ինծի,
 քու դէմքիդ ուրախութեամբ եւ քաղցրութեամբ համակեցիր զիս,
 անվերջ ուրախութիւնն է վայելչութեան:

29 Եղբայրներ, հարկ է համարձակութեամբ ըսել ձեզի՝ թէ Դա-
 ւիթ նահապետը մեռաւ եւ թաղուեցաւ, եւ անոր գերեզմանը մին-
 չեւ օրս կը մնայ մեր մէջ: **30** Որովհետեւ ան մարգարէ էր եւ
 գիտէր՝ թէ Աստուած երդումով խոստացած էր իր աթոռին վրայ
 բազմեցնել անոր սերունդէն մէկը: **31** Եւ կանխաւ տեսաւ եւ աւե-
 տեց Քրիստոսի յարութիւնը. անոր հոգին չմնաց դժոխքին մէջ եւ
 անոր մարմինն ալ ապականութիւն չտեսաւ:

32 Աստուած յարոյց այս Յիսուսը, եւ մենք ամէնքս անոր վկա-
 ներն ենք: **33** Ան փառաւորուեցաւ Աստուծոյ աջով, ընդունեցաւ
 Հօրմէն Սուրբ Հոգիին աւետիսը եւ սփռեց զայն, ինչպէս որ դուք
 հիմա կը տեսնէք եւ կը լսէք: **34** Որովհետեւ Դաւիթ երկինք չելաւ,
 բայց ինքն իսկ կ'ըսէ. Տէրը ըսաւ իմ Տիրոջ. մատն աջ կողմս,
35 մինչեւ որ թշմամիներդ պատուանդան դնեմ քու ոտքերուդ:

36 Արդ, Իսրայէլի ամբողջ տունը թող իմանայ ճշմարտու-
 թեամբ թէ՝ Աստուած Տէր եւ Օծեալ ըրաւ այն Յիսուսը, զոր դուք
 խաչեցիք»:

Առաջին դարձերը

37 Այս խօսքերը լսելով, անոնք զղջացին բոլոր սրտով եւ ըսին
 Պետրոսին եւ միւս առաքեալներուն. «Եղբայրներ, ի՞նչ պէտք է
 ընենք»: **38** Պետրոս ըսաւ անոնց. «Ապաշխարեցէք եւ ձեզմէ իւրա-
 քանչիւրը թող մկրտուի Յիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերուն
 թողութեան համար, եւ այն ատեն դուք պիտի ընդունիք Սուրբ
 Հոգիին պարգեւը: **39** Որովհետեւ խոստումը ձեզի համար է, ձեր
 որդիներուն համար եւ ամէն անոնց համար որ հեռու են եւ զորս
 մեր Տէր Աստուածը կը կանչէ»: **40** Շատ մը ուրիշ խօսքերով, Պե-
 տրոս վկայութիւններ կը բերէր, կը մխիթարէր զանոնք եւ կ'ըսէր.
 «Ազատուեցէ՛ք այս մոլորեալ սերունդին ձեռքէն»:

41 Ոմանք սիրալոթար ընդունեցան խօսքը եւ մկրտուեցան: Եւ այն օրը մօտաւորապէս երեք հազար հոգիներ աւելցան:

Քրիստոնեայ առաջին հասարակութիւնը

42 Անոնք ամէն օր յարատեւօրէն կը հետեւէին առաքեալներուն ուսուցումին, հաղորդութեան, հացի բեկանումին եւ աղօթքներուն: **43** Երկիւղը կը համակէր բոլոր հոգիները, բազմաթիւ էին հրաշքները եւ նշանները զորս կը գործէին առաքեալները: **44** Բոլոր հաւատացեալները միասին կը մնային, եւ ամէն ինչ հասարակաց էր: **45** Անոնք կը ծախէին իրենց ինչքերը եւ կալուածները եւ հասոյթները կը բաժնէին ամէնուն՝ իւրաքանչիւրին կարիքին համաձայն: **46** Ամէն օր միասին կը յաճախէին տաճարը, իրենց տուններուն մէջ կը բեկանէին հացը եւ ուրախութեամբ եւ սրտի պարզութեամբ կը ճաշակէին կերակուրը: **47** Կը գովաբանէին զԱստուած, կը վայելէին ժողովուրդին համակրանքը եւ ամէն օր Տէրը նոր փրկեալներ կ'աւելցնէր հասարակութեան մէջ:

Պետրոս կը բուժէ ի ծնէ կաղը

3 **1** Պետրոս եւ Յովհաննէս տաճար կ'ելլէին իններորդ ժամու աղօթքին: **2** Հոն կար ի ծնէ կաղ մը, զոր ամէն օր կը տեղաւորէին տաճարին այն դրան առջեւ, որ կը կոչուի Գեղեցիկ, որպէսզի ողորմութիւն խնդրէր անոնցմէ որ տաճար կը մտնէին: **3** Երբ ան տեսաւ Պետրոսը եւ Յովհաննէսը, որոնք տաճար կը մտնէին, սկսաւ աղաչել, որպէսզի ողորմութիւն առնէր անոնցմէ: **4** Այն ատեն, Պետրոս աչքերը անոր վրայ սեւեռեց, ինչպէս նաեւ Յովհաննէս, եւ ըսաւ անոր. «Մեզի՛ նայէ»: **5** Անիկա անոնց կողմը դարձաւ եւ կ'ականկալէր բան մը ընդունիլ անոնցմէ: **6** Բայց Պետրոս ըսաւ անոր. «Արժաթ եւ ոսկի չունիմ, բայց կու տամ քեզի ինչ

Գլ. 3, 1 – Հրեաներու փոխաբայական աղօթքի սահմանուած ժամեր էին երրորդ, վեցերորդ եւ իններորդ ժամերը (առաւօտեան ժամը 9-ը, կէսօրը եւ երկուցիշ ժամը 3-ը): Իններորդ ժամուկը կը մատուցուէր երեկոյեան զոհը:

որ ունիմ. յանուն Նազովրեցի Յիսուս Քրիստոսի, ոտքի ել եւ քալէ»։ **7** Եւ բռնեց անոր ձեռքէն եւ ոտքի հանեց զինք։ Անոր ազդերերը եւ սրունքները ամրացան, **8** վեր ցատկեց, սկսաւ քալել եւ անոնց հետ տաճար մտաւ, կը քալէր, կը վազվզէր եւ զԱստուած կ'օրհնէր։ **9** Բոլոր ժողովուրդը տեսաւ զինք երբ կը վազէր եւ զԱստուած կ'օրհնէր։

10 Ամէնքը կը ճանչնային զինք, որովհետեւ ամէն օր Գեղեցիկ դրան առջեւ նստած ողորմութիւն կը խնդրէր. եւ ամէնքը լեցուեցան զարմանքով եւ երկիւղով՝ նշանին համար որ կատարուեցաւ։

Պետրոսի ֆառը ժողովուրդին

11 Մինչ անիկա Պետրոսին եւ Յովհաննէսին մօտ կը մնար, ամէնքը զարմացած դէպի անոնց կողմը վազեցին՝ Սողոմոնի սրահին մէջ։ **12** Պետրոս, երբ տեսաւ, խօսքը բազմութեան ուղղեց եւ ըսաւ. «Իսրայէլացիներ, դուք ինչո՞ւ կը զարմանաք այս դէպքին համար, ինչո՞ւ ապշած կը նայիք մեզի, իբրեւ թէ մենք մեր կարողութեամբ կամ քաջութեամբ այս մարդուն կարողութիւն տուած ենք քալելու։ **13** Աբրահամի Աստուածը, Իսահակի Աստուածը եւ Յակոբի Աստուածը, մեր հայրերուն Աստուածը, փառաւորեց իր Ծառան՝ Յիսուսը, զոր դուք ուրացաք եւ մատնեցիք Պոնտոս Պիղատոսին առջեւ, երբ ան յօժար էր ազատ արձակել զինք։

14 Դուք ուրացաք Սուրբը եւ Արդարը եւ խնդրեցիք շնորհքը մահապարտ մարդուն համար, **15** եւ սպաննել տուիք կեանքի Իշխանը, զոր սակայն Աստուած յարոյց մեռեալներէն, եւ մենք անոր վկաներն ենք։ **16** Անոր անունը, որուն հաւատաց այս մարդը զոր դուք կը տեսնէք եւ կը ճանչնաք, այս անունը զօրացուց զինքը, եւ անոր հաւատքը, ձեր բոլորին դիմաց, առողջութիւն տուաւ անոր։

17 Բայց ես գիտեմ, եղբայրներ, թէ դուք անգիտութեամբ գործեցիք, ինչպէս նաեւ ձեր պետերը։ **18** Բայց Աստուած այսպէս կատարեց ինչ որ կանխաւ աւետած էր բոլոր մարգարէներուն բերնով թէ՛ իր Օծեալը պիտի չարչարուէր։ **19** Ապաշխարեցէք ուրեմն, դարձի եկէք, որպէսզի ձեր մեղքերը ներուին **20** եւ Տէրը

Հանգիստի ժամանակ բերէ ձեզի, եւ զրկէ Քրիստոսը՝ Յիսուս, որ նախասահմանուած է ձեզի: **21** այն՝ զոր երկինքը պիտի պահէ մինչեւ ընդհանրական վերանորոգումի ժամանակը, որուն մասին Աստուած խօսեցաւ մարգարէներուն բերնով **22** Նախ Մովսէս ըսաւ մեր հայրերուն: «Տէր Աստուած պիտի յարուցանէ ձեզի մարգարէ մը՝ նման ինծի, ձեր եղբայրներուն մէջէն: մտիկ ըրէ՛ք անոր ամէն բանի համար որ պիտի խօսի ձեզի: **23** Այն որ չունկնդրէ այս մարգարէին, պիտի բնաջնջուի այս ժողովուրդին ծոցէն»: **24** Այնուհետեւ, բոլոր մարգարէները որ խօսեցան, սկսեալ Սամուէլէն, եւ անոր յաջորդները, նոյնպէս աւետեցին այս օրերը:

25 Դուք որդիներն էք մարգարէներուն եւ Ուխտին, զոր Աստուած կնքեց մեր հայրերուն հետ երբ ըսաւ Աբրահամին. «Քու սերունդովդ պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը»: **26** Աստուած յարոյց իր Ծառան՝ նախ ձեզի համար եւ առաքեց զայն որպէսզի օրհնէ ձեզ, երբ ձեզմէ իւրաքանչիւրը դառնայ իր հարուժիւններէն»:

Պետրոս եւ Յովհաննէս Ատեանին առջեւ

4 **1** Անոնք տակաւին կը խօսէին ժողովուրդին, երբ վրայ հասան քահանաներ, տաճարին կառավարիչը եւ Սաղուկեցիներ, **2** որոնք զայրացած էին, տեսնելով որ անոնք կ'ուսուցանէին ժողովուրդին եւ կ'աւետէին մեռեալներու յարութիւնը Յիսուսով: **3** Ձեռք զրին անոնց վրայ եւ բանտարկեցին զանոնք մինչեւ յաջորդ առաւօտը, որովհետեւ արդէն իրիկուն էր: **4** Սա-

21 – Հրեաներուն քրիստոնէութեան դարձնէն ետքն է որ տեղի պիտի ունենայ Քրիստոսի երկրորդ գալուստը եւ անկէ ետք երանաւտ յաւիտեանականութիւնը:

26 – Մեսիայի օրհնութիւնը թէեւ բովանդակ մարդկութեան վրայ կը տարածուէր, սակայն անոր մասնակցողներէն առաջինները պիտի ըլլային Իսրայէլացիները: Ատոր արժանանալու առաջին ու էական պայմանն է մեղքէ խորշիկ:

Գլ. 4, 1 – Սաղուկեցիներու տեսութիւնը մասնաւորաբար յարութեան վարդապետութեան մասին էր, զոր չէին ընդունիր:

կայն անոնցմէ չատեր, որոնք խօսքը ունկնդրած էին, հաւատացին. եւ հաւատացեալներուն թիւը, հաշուելով միայն այր մարդիկը, մօտաւորապէս հինգ հազար էր:

5 Յաջորդ օրը, Հրեաներուն պետերը, ծերերը, դպիրները հաւաքուեցան Երուսաղէմ: **6** Հոն էին Աննա քահանայապետը, Կալիսթա, Յովնաթան եւ Աղեքսանդրոս, եւ բոլոր անոնք որ քահանայական տունէն էին: **7** Հանեցին առաքեալները ատեանին առջեւ եւ սկսան հարցաքննել զանոնք. «Դուք ի՞նչ իշխանութեամբ կամ ի՞նչ անունով ասկա ըրիք»:

8 Այն ատեն Պետրոս, Սուրբ Հոգիով լեցուած, ըսաւ անոնց. «Ժողովուրդի իշխաններ եւ Իսրայէլի երէցներ, **9** արդեօք պատշա՞ճ է դատել մեզ այսօր այս տկար մարդուն եղած բարիքին համար, որու շնորհիւ ան բուժուեցաւ: **10** Լա՛ւ իմացէք, դուք ամէ՛նքդ, ինչպէս նաեւ Իսրայէլի ամբողջ ժողովուրդը, թէ այս մարդը այսօր կը ներկայանայ ձեր առջեւ բուժուած՝ անունովը միայն Նազովրեցի Յիսուսի Քրիստոսի, զոր դուք խաչեցիք, եւ որուն Աստուած յարութիւն տուաւ մեռեալներէն: **11** Այս Յիսուսն է վէմը զոր դուք՝ կառուցողներ, մերժեցիք, եւ անկիւնաքար դարձաւ:

12 Որովհետեւ երկինքի տակ չկայ ուրիշ անուն մը՝ տրուած մարդոց, որով մենք կարող ենք փրկուիլ»:

13 Տեսնելով համարձակութիւնը Պետրոսի եւ Յովհաննէսի եւ նկատի առնելով՝ թէ անոնք անգէտ եւ անուս մարդիկ էին, Ատեանի մարդիկը կը զարմանային, որովհետեւ կը ճանչնային զա-

5 – Պաշտօնի գլուխը գտնուող քահանայապետը Կալիսթան էր թէեւ, սակայն եւ այնպէս նախորդ քահանայապետները եւս կը պահէին իրենց երբեմն վաւրած պաշտօնին տիրոջը:

12 – Կա՛ն մարդիկ, որ կ'ըսեն. Արդարութեամբ ապրիլը միայն կը բաւ մարդը երջանկութեան հասցնելու: Աստուած սակայն զուտ արտաքին այս արդարութենէն աւելի բան մը կը պահանջէ մարդէն: Ան կը պահանջէ մեզմէ ներքին ու գերբնական արդարութիւն մը, որ կը ստացուի Քրիստոսի հետ միաւորութեամբ: Ան որ գուրկ է այս միաւորութենէն՝ գուրկ կը գտնուի նաեւ ճշմարիտ արդարութենէն, զոր սակայն հա՛րկ է որ ունենայ ամէն մարդ:

նոնք եւ գիտէին թէ Յիսուսի հետեւորդներ էին. **14** կը տեսնէին նաեւ մարդը, որ բուժուած էր եւ կանգնած անոնց մօտ, եւ չէին կրնար պատասխանել: **15** Այն ատեն Ատեանէն դուրս հանել տուին զանոնք եւ սկսան իրարու հետ խորհրդակցիլ: **16** Անոնք կ'ըսէին. «Ի՞նչ պիտի ընենք այս մարդոց, որովհետեւ յայտնի նշան մը գործուեցաւ անոնց ձեռքով. ասիկա Երուսաղէմի բոլոր բնակիչներուն ծանօթ է եւ չենք կրնար ուրանալ զայն: **17** Բայց որպէսզի աւելի չտարածուի ժողովուրդին մէջ, սպառնանք անոնց, որ ոչ մէկուն չխօսին այն անունով»: **18** Եւ կանչելով զանոնք, պատուիրեցին անոնց որ բնաւ չխօսին եւ չուսուցանեն Յիսուսի անունով: **19** Բայց Պետրոս եւ Յովհաննէս պատասխանեցին անոնց եւ ըսին. «Արդա՞ր է Աստուծոյ առջեւ, հնազանդիլ աւելի ձեզի քան Աստուծոյ. դո՛ւք դատեցէք: **20** Բայց մենք չենք կրնար հօգնակել ինչ որ տեսանք եւ լսեցինք»: **21** Անոնք սպառնացին անոնց եւ արձակեցին զանոնք, որովհետեւ ժողովուրդին պատճառով չէին գիտեր ինչպէս պատժել զանոնք, քանի որ կատարուած դէպքին համար ամէնքը զԱստուած կը փառաւորէին: **22** Արդարեւ, մարդը որ հրաշքով բուժուած էր, աւելի քան քառասուն տարեկան էր:

Առաքելներու աղօթքը

23 Անոնք, երբ ազատ արձակուեցան, եկան իրենց մարդոց մօտ եւ պատմեցին անոնց ինչ որ քահանայապետները եւ երէցները ըսած էին անոնց:

24 Երբ իմացան անոնք, իրենց ձայնը բարձրացուցին առ Աստուած եւ ըսին. «Դո՛ւն, Տէր Աստուած, որ ստեղծեցիր երկինքը եւ երկիրը, ծովը եւ ինչ որ կայ անոնց մէջ, **25** դուն մեր հօր Դաւիթին՝ քու ծառայիդ բերանով խօսեցար եւ Սուրբ Հոգիով ըսիր.

Ինչո՞ւ կը խռովիմ ազգերը,
եւ ժողովուրդները սիմ ծրագիրներ կը խորհին,

26 Երկրի թագաւորները կ'ըմբոստանան
եւ իշխանները կը դաշնակցին միասին
Տիրոջ դէմ եւ անոր Օծեալին դէմ:

27 Արդարեւ անոնք միասին հաւաքուեցան այս քաղաքին մէջ քու Սուրբ Որդիիդ՝ Յիսուսի դէմ, զոր դուն օծեցիր, Հերովդէսը եւ Պոնտոս Պիղատոսը՝ հեթանոս ազգերուն եւ Իսրայէլի ժողովուրդին հետ, **28** որպէսզի գործադրեն ինչ որ դուն կանխաւ սահմանցիր քու զօրութեամբդ եւ իմաստութեամբդ: **29** Հիմա, Տէր, տե՛ս անոնց սպառնալիքները եւ ըրէ որ քու ծառաներդ, ամենայն համարձակութեամբ հռչակեն քու խօսքդ: **30** տարածէ՛ ձեռքդ, որպէսզի կատարեն բուժումներ, նշաններ եւ հրաշքներ, քու Որդիիդ՝ Յիսուսի անունով: **31** Մինչ անոնք կ'աղօթէին, դղրդեցաւ վայրը ուր հաւաքուած էին, եւ ամէնքը լեցուեցան Սուրբ Հոգիով, եւ սկսան համարձակութեամբ աւետել Աստուծոյ խօսքը:

Քրիստոնեայ հասարակութիւն

32 Հաւատացեալներու բազմութիւնը մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի էր: Անոնցմէ ոչ մէկը իր ինչքերը իր սեփականութիւնը կը համարէր, եւ ամէն բան հասարակաց էր: **33** Առաքեալները մեծ զօրութեամբ կու տային վկայութիւնը Տէր Յիսուսի Յարութեան եւ ամէնքը մեծ համակրանք կը վայելէին:

34 Անոնցմէ ոչ մէկը կարիքի մէջ էր, որովհետեւ ամէն անոնք, որ ունէին կալուածներ կամ տուններ, կը ծախէին զանոնք եւ վաճառման գինը կը բերէին **35** եւ առաքեալներուն ոտքը կը դնէին, եւ կը բաժնէին իւրաքանչիւրին կարիքին համաձայն: **36** Յովսէփ, որ առաքեալներէն կոչուեցաւ Բառնաբաս, որ կը նշանակէ՝ որդի մխիթարութեան, Ղեւտացի էր եւ ծագումով Կիպրացի: **37** ան դաշտ մը ունէր, ծախեց զայն եւ բերաւ դրամը եւ դրաւ առաքեալներուն ոտքին առջեւ:

32 – Ինչքերու հասարակաց այս գործածութիւնը որ նախկին քրիստոնեաներուն մէջ շատ սովորական էր, պարտաւորիչ հանգամանք չունէր, այլ ազատ կամքով կը գործադրուէր: Ո՛չ մէկը իր ունեցած մէկ բանը բացարձակապէս ի՛ր սեփականութիւնը կը նկատէր:

Ամանիայի եւ Սափիրայի խարդախութիւնը

5 **1** Իսկ Անանիա անուշով մարդ մը, իր կնոջ՝ Սափիրային հետ ծախեց իր կալուածը **2** եւ արժէքին մէկ մասը պահեց՝ իր կնոջ գիտակցութեամբ, իսկ միւս մասը բերաւ եւ դրաւ առաքեալներուն ոտքին առջեւ: **3** Պետրոս ըսաւ անոր. «Անանիա, ինչո՞ւ սատանան սրտիդ տիրեց, որպէսզի դուն ստես Սուրբ Հոգիին եւ պահես մէկ մասը կալուածին արժէքին: **4** **2**՞ որ ան քեզի կը պատկանէր երբ ձեռքդ էր, եւ երբ վաճառեցիր՝ անոր վաճառքը կրնայիր տրամադրել ուզածիդ պէս. ինչո՞ւ ուրեմն այս որոշումը առիր սրտիդ մէջ: Դուն մարդու չէ որ ստեցիր, այլ Աստուծոյ»: **5** Այս խօսքերը լսելով, Անանիա ինկաւ եւ հոգին աւանդեց: Մեծ վախ ինկաւ անոնց վրայ որ լսեցին դէպքը: **6** Երիտասարդներ ոտքի ելան, ամփոփեցին մարմինը եւ տարին թաղեցին զայն:

7 Երբ մօտաւորապէս երեք ժամ անցաւ, անոր կինը, որ չէր գիտեր պատահածը, ներս մտաւ: **8** Պետրոս հարցուց անոր եւ ըսաւ. «Դուն ըսէ ինծի, այսքա՞ն էր գինը կալուածին զոր ծախեցիք»: Անիկա պատասխանեց՝ այո, այդքան էր: **9** Պետրոս ըսաւ անոր. «Դուք ինչպէ՞ս համաձայնեցաք փորձել Տիրոջ Հոգին: Ահաւասիկ, ոտքերը որ տարին եւ թաղեցին քու ամուսինդ, դրան առջեւն են եւ քեզ ալ պիտի տանին»: **10** Իսկոյն անիկա ինկաւ Պետրոսի ոտքերուն առջեւ եւ հոգին աւանդեց: Երիտասարդները, որ կը մտնէին, գտան զայն մեռեալ եւ տարին թաղեցին իր ամուսինին մօտ: **11** Մեծ երկիւղ ինկաւ ամբողջ Եկեղեցւոյ եւ բոլորին վրայ որ դէպքը կ'իմանային:

Համայնապատկեր Եկեղեցւոյ

12 Առաքեալներու ձեռքով բազմաթիւ նշաններ եւ հրաշքներ

Գլ. 5, 3 – Առաքեալներուն ստեղծագործող՝ ստեղծագործող Սուրբ Հոգւոյն, որ լուսաւորած էր զանոնք:

9 – «Տիրոջ Հոգին փորձել», այսինքն փորձի ենթարկել անոր գիտութիւնն ու անոր անսահման արդարութիւնը:

կը գործուէին ժողովուրդին մէջ: Ամէնքը միասիրտ կը մնային Սո-
ղոմոնի սրահին մէջ, **13** եւ ոչ ոք կը համարձակէր անոնց միանալ,
սակայն ժողովուրդը կը յարգէր զանոնք: **14** Հաւատացեալները
օրէ օր աւելի մեծ թիւով կը միանային Տիրոջ, այր մարդոց եւ կի-
ներու բազմութեամբ: **15** Եւ մինչեւ իսկ հրապարակներու վրայ կը
հանէին հիւանդները, կը տեղաւորէին զանոնք մահիճներու կամ
պատգարակներու վրայ, որպէսզի երբ Պետրոս անցնէր, գէթ
անոր շուքը ծածկէր անոնցմէ մէկը: **16** Շրջակայ քաղաքներէն
բազմութիւնը կը հաւաքուէր Երուսաղէմ, հիւանդները կը բերէ-
ին, եւ անոնք որ բռնուած էին պիղծ դեւերէ, ամէնքը կը բուժուէ-
ին:

Ձերբակալութիւն եւ ազատութիւն առաքեալներուն

17 Այն ատեն քահանայապետը, իր բոլոր շուրջիներով եւ Սա-
ղուկեցիներուն աղանդին հետ, նախանձէ չարժելով կանգնեցան.
18 եւ ձերբակալեցին առաքեալները եւ հրապարակաւ բանտ դրին
զանոնք:

19 Տիրոջ հրեշտակը, սակայն, գիշերը բացաւ բանտին դռները,
դուրս հանեց զանոնք եւ ըսաւ անոնց. **20** «Գացէք եւ տաճարին մէջ
ամենայն համարձակութեամբ աւետեցէ՛ք ժողովուրդին այս
Կեանքի բոլոր պատգամները»: **21** Անոնք, երբ լսեցին, առաւօտ
կանուխ մտան տաճար եւ սկսան ուսուցանել:

Առաքեալները Ատեանին առջեւ

Եկաւ քահանայապետը եւ անոնք որ իր հետն էին: Նիստի կան-
չեցին Ատեանը եւ ամբողջ ծերակոյտը իսրայելի որդիներուն եւ
մարդ զրկեցին բանտ, որպէսզի բերեն առաքեալները: **22** Սպասա-
ւորները, երբ եկան, չգտան զանոնք բանտին մէջ, վերադարձան

11 – «Եկեղեցի» բառը առաջին անգամն է որ կը գործածուի Գործք Առաքե-
լոցի մէջ «Հաւատացեալներու ժողովը» իմաստով:

18 – Առաքեալներու նոխարութիւնը եւ ժողովուրդին առջեւ անոնց վայելած վարկի
ու համբաւը՝ նախանձը գրգռած էր ժողովուրդի փառասէր առաջնորդներուն:

եւ պատմեցին. **23** «Գտանք բանտը՝ փակուած ամենայն զգուշու-
թեամբ եւ պահապանները որ կը հսկէին դրան առջեւ, **24** բայց ներ-
սը մարդ չգտանք»: Երբ այս լուրը իմացան, տաճարին կառավա-
րիչը եւ քահանայապետը զարմացան անոնց պատահածին մասին
եւ իրարու կը հարցնէին թէ ի՞նչ կընար նշանակել ասիկա: **25** Այն
ատեն մէկը եկաւ եւ պատմեց անոնց թէ՝ մարդիկը զորս դուք
բանտ դրիք, տաճարն են եւ կ'ուսուցանեն ժողովուրդին:

26 Կառավարիչը զնաց իր մարդոց հետ եւ բերաւ առաքեալնե-
րը, սակայն ոչ բռնութեամբ, որովհետեւ կը վախնային քարկոծու-
մի ենթարկուելէ բազմութեան կողմէ: **27** Բերին զանոնք, հանեցին
Ատեանին առջեւ, եւ քահանայապետը հարցուց անոնց. **28** «Մենք
խիստ կերպով չպատուիրեցի՞նք ձեզի որ չուսուցանէք այդ անու-
նով. ահաւասիկ դուք լեցուցիք Երուսաղէմը ձեր վարդապետու-
թեամբ եւ կ'ուզէք այդ մարդուն արիւնը մեր գլխուն վրայ բերել»:
29 Պետրոս եւ առաքեալները պատասխանեցին անոնց եւ ըսին.
«Պէտք է աւելի Աստուծոյ հնազանդիլ քան մարդոց: **30** Մեր հայ-
րերուն Աստուածը յարոյց այն Յիսուսը զոր դուք սպաննեցիք՝
կախելով զինք խաչէն: **31** Աստուած սակայն իր աջով փառաւորեց
զինքը իբրեւ առաջնորդ եւ փրկիչ, որպէսզի անով ապաշխարու-
թիւն եւ մեղքերու թողութիւն տայ Իսրայելի: **32** Եւ մենք վկա-
ներն ենք այս դէպքերուն, մենք եւ Սուրբ Հոգին, զոր Աստուած
տուաւ անոնց որ իրեն կը հնազանդին»: **33** Երբ ասիկա լսեցին,
անոնք կը զայրանային եւ կը խորհէին սպաննել զանոնք:

Գամաղիելի միջամտութիւնը

34 Այն ատեն Գամաղիէլ անունով մէկը, փարիսեցի, օրէնսու-
սոյց եւ յարգուած բոլոր ժողովուրդէն, Ատեանին մէջ ոտքի ելաւ.
հրամայեց, որ վայրկեանի մը համար առաքեալները դուրս հանեն:

28 – Պիղատոսի առջեւ երբեմն իրենց յարուցած՝ «Ատոր արիւնը մե՛ր եւ մեր
որդիներուն վրայ թող ըլլայ» (Մտթ. 27, 25) բարձրագոյ աղաղակը կը հնչէ քա-
հանայապետի ականջներուն:

31 – Յոյն ձեռագիրներէն ումանց մէջ կը կարդանք՝ «Աստուած իր աջակող-
մը բարձրացուց զայն»:

35 Ապա ըսաւ Ատեանի մարդոց. «Իսրայէլացիներ, զգոյշ եղէք թէ՛ ինչ պիտի ընէք այս մարդոց հանդէպ: **36** Այս օրերէն առաջ յայտնուեցաւ Թեւտա, որ ինքզինքը մէկը կը կարծէր, չուրջը հաւաքեց թիւով չորս հարիւր մարդիկ, ինք սպաննուեցաւ եւ ամէնքը որ անոր միացեր էին, ցրուեցան եւ անոնցմէ ոչինչ մնաց: **37** Անկէ ետք, մարդահամարի օրերուն, յայտնուեցաւ Յուդա Գալիլացին, որ իր ետեւէն շատ մարդիկ ոտքի հանեց, ինքը անհետացաւ եւ ամէնքը որ անոր կը հետեւէին, ցրուեցան: **38** Հիմա ուրեմն, ես կ'ըսեմ ձեզի, դուք հեռու մնացէք այս մարդոցմէ եւ թողուցէք զանոնք, որովհետեւ, եթէ ասոնց խօսքը եւ գործը մարդոցմէ են, չուտով կը քանդուին: **39** Բայց եթէ Աստուծոյմէ են, դուք չէք կրնար քանդել զանոնք եւ թերեւս ալ աստուածամարտ ըլլաք»: Ամէնքը հաւանեցան անոր կարծիքին:

40 Կանչեցին առաքեալները, գաւազանով ծեծեցին զանոնք, եւ պատուիրեցին այլեւս չխօսիլ Յիսուսի անունով, եւ արձակեցին զանոնք: **41** Անոնք մեկնեցան Ատեանէն բոլորովին ուրախ, որովհետեւ արժանի համարուեցան նախատինքի՝ Անունին համար: **42** Եւ ամէն օր, տաճարին կամ տուներուն մէջ անդադար կ'ուսուցանէին եւ կ'աւետարանէին Յիսուս Քրիստոսը:

Սարկաւագներուն ընտրութիւնը

6 **1** Այդ օրերուն, մինչ կը բազմանար թիւը աշակերտներուն, Հելլէնականներուն կողմէ գանգատներ եղան Եբրայեցիներուն դէմ, որովհետեւ անոնց այրիները կ'անտեսուէին առօրեայ ծառայութեան մէջ: **2** Տասներկուքը հաւաքեցին աշակերտներու բազմութիւնը եւ ըսին անոնց. «Պատշաճ չէ որ մենք թողունք Աստուծոյ Խօսքը եւ սեղանին ծառայենք: **3** Եղբայրներ, ընտրեցէք ձեր մէջէն եօթը մարդիկ՝ վարքով բարի, լեցուած Հոգիով եւ իմաստութեամբ. մենք կը կարգենք զանոնք այս ծառայութեան համար. **4** իսկ մենք, կը մնանք հաւատարիմ աղօթքին եւ

խօսքին ծառայութեան»։ **5** Առաջարկը հաճելի թուեցաւ ամբողջ հասարակութեան եւ ընտրեցին Ստեփանոսը, որ լի էր Սուրբ Հոգիով եւ իմաստութեամբ, Փիլիպպոսը եւ Պրոքորոսը, Նիկանովրան, Տիմոնը, Պարմենասը եւ Նիկողայոսը, որ Անտիոքացի աշակերտ էր։

6 Ներկայացուցին զանոնք առաքեալներուն, որոնք աղօթքէն ետք ձեռք դրին անոնց վրայ։ **7** Աստուծոյ խօսքը կ'աճէր եւ աշակերտներու թիւը շատ կը բազմանար Երուսաղէմի մէջ, եւ քահանաներուն բազմութիւնը հաւատքին կը հետեւէր։

Ստեփանոսի ձերբակալութիւնը

8 Ստեփանոս, շնորհքով եւ զօրութեամբ լեցուն մարդ, մեծ հրաշքներ եւ նշաններ կը գործէր ժողովուրդին մէջ։ **9** Այն ատեն միջամտեցին մարդիկ՝ Ազատագրեալներու ժողովարանէն, Կիւրենացիներ, Աղեքսանդրացիներ եւ ուրիշներ, որ եկած էին Կիլիկիայէն եւ Ասիայէն։ Անոնք սկսան վիճիլ Ստեփանոսի հետ, **10** սակայն անկարող էին դէմ դնել իմաստութեան եւ Հոգիին որով ան կը խօսէր։ **11** Այն ատեն կաշառեցին մարդիկ, որպէսզի ըսէին. «Մենք լսեցինք զինքը, որ հայհոյութեան խօսքեր կ'ըսէր Մովսէսի եւ Աստուծոյ դէմ»։ **12** Անոնք խռովեցին ժողովուրդը, երէցները եւ դպիրները, յանկարծակի նետուելով անոր վրայ՝ յափշտակեցին զայն եւ տարին Ատեանին առջեւ։ **13** Եւ սուտ վկաներ հանեցին մէջտեղ, որ կ'ըսէին. «Այս մարդը անդադար հայհոյութեան խօսքեր կ'ըսէ սուրբ տեղւոյն եւ Օրէնքին դէմ։ **14** Մենք լսեցինք զինքը որ կ'ըսէր. Յիսուս Նազովրեցին պիտի կործանէ այս սրբավայրը եւ պիտի փոխէ օրէնքները զորս Մովսէս տուաւ մեզի»։ **15** Այն ամէնքը որ կը բազմէին Ատեան, իրենց աչքերը կը սեւեռէին Ստեփանոսի վրայ. եւ անոր դէմքը անոնց կ'երեւէր հրեշտակի դէմքին նման։

9 – «Ազատագրուածները», իբր պատերազմական գերիներ, Հոռոմ տարուած այն Հրեաներն էին, որոնք յետոյ ազատ արձակուելով գերութենէ, անոնց մէկ մասը Երուսաղէմ վերադարձած ու հոն իրեն սեփական ժողովրդանոց վը շինած էր։

Ստեփանոսի գառը

7 **1** Քահանայապետը հարցուց անոր՝ թէ իրապէս այդ այդպէս¹ Է: **2** Անիկա պատասխանեց. «Եղբայրներ՝ եւ հայրեր, մտիկ ըրէք ինծի: Փառքի Աստուածը երեւեցաւ մեր հօր՝ Աբրահամին, երբ տակաւին Միջագետք էր, Խառանի երկիրը հաստատուէին առաջ. եւ ըսաւ անոր. **3** Թո՛ղ բու երկիրդ եւ ազգատոհմդ եւ գնա՛ դէպի այն երկիրը գոր ես ցոյց պիտի տամ՝ քեզի: **4** Այն ատեն, անիկա թողուց Քաղդէացիներուն երկիրը եւ հաստատուեցաւ Խառան: Անկէ, անոր հօր մահէն ետք, Աստուած փոխադրեց զայն եւ բնակեցուց այն երկրին մէջ ուր այժմ դուք կը բնակիք: **5** Այս երկրին մէջ սակայն, չտուաւ անոր ոչ մէկ սեփականութիւն եւ ոչ իսկ ոտք դնելիք տեղ մը, սակայն խոստացաւ անոր սեփականութիւնը տալ իրեն եւ իրմէ ետք իր սերունդին, թէպէտ տակաւին զաւակ չունէր: **6** Եւ Աստուած յայտնեց անոր, թէ անոր սերունդը պանդուխտ պիտի ըլլայ օտար երկրին մէջ, ծառայ պիտի դառնայ եւ պիտի չարչարուի չորս հարիւր տարի:

7 Բայց Աստուած ըսաւ. ազգը որ ծառայ պիտի դարձնէ զանոնք, ես պիտի դատեմ զայն: Անկէ ետք, անոնք պիտի երթան եւ պաշտամունք պիտի ընծայեն ինծի այս վայրին մէջ: **8** Յետոյ տուաւ անոր թշվառութեան Ուխտը, եւ ապա, երբ ծնաւ Իսահակը, Աբրահամ թլփատեց զայն ութերորդ օրը: Եւ Իսահակ ծնաւ Յակոբը եւ Յակոբ՝ տասներկու նահապետները:

9 Նահապետները նախանձեցան Յովսէփին, եւ վաճառեցին զինքը որպէս գիւնդի պատու տարուի: Բայց Աստուած անոր հետ էր. **10** եւ ազատեց զինքը անոր բոլոր նեղութիւններէն եւ տուաւ անոր շնորհք եւ իմաստութիւն՝ Փարաւոնին, Եգիպտացիներու թագաւո-

Գլ. 7, 2 – Ստեփանոս ծայրափառ կ'ընէ Իսրայէլի ամբողջ պատմութիւնը, սկսելով նահապետներու ժամանակէն մինչեւ ներկայ ժամանակը: Ճարտարաբան լեզուով ան կը պատկերացնէ թէ ինչպէս Աստուած հրաշալի ու սիրալիր կերպով առաջնորդեց իր ժողովուրդին, եւ սակայն ի՛նչպէս այս վերջինը իր Տիրոջ այդքան սիրոյն հանդէպ ապերախտ գտնուեցաւ, եւ ի վերջոյ մինչեւ իսկ աստուածասպան ալ եղաւ:

ըին առջեւ, որ զայն կարգեց Եգիպտոսի եւ իր տան տնտես: **11** Այն օրերուն մեծ սով եւ անձկութիւն տիրեցին Եգիպտոսի եւ Քանանի մէջ, եւ մեր հայրերը կերակուր չէին գտներ:

12 Իմանալով թէ Եգիպտոսի մէջ ուտելիք կը գտնուէր, Յակոբ առաջին անգամ հոն ղրկեց մեր հայրերը: **13** Երկրորդ անգամին, Յովսէփ ինքզինքը յայտնեց իր եղբայրներուն, եւ անոր ծագումը յայտնի եղաւ Փարաոնին: **14** Յովսէփ մարդ ղրկեց եւ կանչեց իր հայրը, Յակոբը, եւ բոլոր ազգատոհմը, որ կը հաշուէր եօթանասուն հինգ հոգի: **15** Յակոբ իջաւ Եգիպտոս, ուր վախճանեցաւ ինքը եւ մեր հայրերը: **16** Անոնց մարմինը փոխադրուեցաւ Սիւքէմ եւ դրուեցաւ այն գերեզմանին մէջ, զոր Աբրահամ դրամով գնած էր Եմովրայի որդիներէն՝ Սիւքէմի մէջ:

17 Մինչ կը մօտենար ժամանակը, երբ պիտի կատարուէր խոստումը զոր Աստուած տուած էր Աբրահամին, Ժողովուրդը աճեցաւ եւ բազմացաւ Եգիպտոսի մէջ, **18** մինչեւ որ իշխանութեան եկաւ ուրիշ թագաւոր մը, որ Յովսէփը չէր ճանչնար: **19** Նենգութիւն խորհեցաւ մեր ազգին դէմ, չարչարեց մեր հայրերը եւ մինչեւ իսկ հրամայեց որ նորածինները դուրսերը լքուին, որպէսզի չկարենան ապրիլ: **20** Այն ժամանակ ծնաւ Մովսէս, որ կայտառ էր Աստուծոյ առջեւ: **21** Ան, մինչեւ երեք ամիս սնաւ իր հօր տան մէջ, յետոյ, երբ լքեցին զինքը, Փարաոնին աղջիկը առաւ զայն եւ սնոյց իրեւ իր որդեգիրը: **22** Այսպէս, Մովսէս դաստիարակուեցաւ Եգիպտացիներուն իմաստութեամբ, եւ հօր էր խօսքով եւ գործով:

23 Երբ լրացուց քառասնամեայ տարիքը, միտքն ինկաւ այցելել իր եղբայրներուն, Իսրայելի որդիներուն: **24** Տեսնելով մէկու մը անիրաւուած ըլլալը, զայրացաւ, անիրաւուածին վրէժը ուզեց լուծել եւ սպաննեց Եգիպտացին: **25** Ան կը խորհէր թէ իր եղբայրները պիտի հասկնային՝ թէ Աստուած իր ձեռքով փրկուածին պիտի բերէր անոնց. սակայն անոնք չհասկեցան:

26 Յաջորդ օրը, ան տեսաւ զանոնք՝ որ կը կռուէին իրարու դէմ, եւ յորդորեց զանոնք որ հաշտուին: Բարեկամներ, ըսաւ անոնց, դուք եղբայրներ էք, ինչո՞ւ զիրար կը զրկէք: **27** Այն ատեն, ան որ իր ընկերը կը զրկէր, մերժեց զինքը եւ ըսաւ անոր. «Ո՞վ

դրաւ քեզ իշխան եւ դատաւոր մեր վրայ: **28** Արդեօք պիտի ուզէիր սպաննե՞լ զիս, ինչպէս երէկ սպաննեցիր Եգիպտացիին»: **29** Այս խօսքերուն վրայ, Մովսէս փախաւ եւ գաղթեց Մադիամի երկիրը, ուր երկու զաւակներ ունեցաւ:

30 Երբ քառասուն տարեկան եղաւ, Տիրոջ հրեշտակը երեւեցաւ անոր Սինա լեռան անապատին հրակէզ մորենիին մէջ: **31** Այս տեսիլին դիմաց Մովսէս զարմացաւ: Մինչ կը մօտենար, որպէսզի աւելի լաւ տեսնէր, լսեց Տիրոջ ձայնը որ կ'ըսէր. **32** «Ես եմ Աստուածը քու հայրերուդ, Աբրահամի, Իսահակի եւ Յակոբի Աստուածը»: Սարսափած, Մովսէս չէր համարձակեր նայիլ: **33** Այն ատեն Տէրը ըսաւ անոր. «Հանէ՛ կօշիկներդ ոտքերէդ, որովհետեւ վայրը ուր կանգնած ես, սուրբ երկիր է: **34** Ես տեսայ իմ ժողովուրդիս չարչարանքը Եգիպտոսի մէջ, լսեցի անոր հեծեծանքը եւ իջայ, որպէսզի ազատեմ զայն. եկուր ուրեմն, որպէսզի քեզ Եգիպտոս զրկեմ»:

35 Այս Մովսէսը, զոր ուրացեր էին, ըսելով՝ ո՞վ դրաւ քեզ իշխան եւ դատաւոր, ահաւասիկ Աստուած կը զրկէր զայն անոնց՝ իբրեւ պետ եւ փրկիչ, հրեշտակին միջոցաւ որ անոր երեւեցաւ մորենիին մէջ: **36** Ի՛նքն է որ հանեց զանոնք եւ գործեց նշաններ ու հրաշքներ Եգիպտոսի մէջ, կարմիր ծովուն վրայ եւ անապատին մէջ, քառասուն տարի: **37** Այս Մովսէսն է որ ըսաւ Իսրայելի որդիներուն. «Աստուած ձեր եղբայրներուն մէջէն պիտի յարուցանէ մարգարէ մը ինձի նման, մտի՛կ ըրե՛ք անոր»։ **38** Ի՛նքն է որ, համախմբումի մը ժամանակ անապատին մէջ, հրեշտակին հետ էր որ կը խօսէր անոր Սինա լեռան վրայ եւ միաժամանակ մեր հայրերուն հետ էր: Ի՛նքն է որ ընդունեցաւ կեանքի խօսքերը, որպէսզի փոխանցէ զանոնք մեզի: **39** Ահաւասիկ այս մարդն է որուն մեր հայրերը չուզեցին հնազանդիլ, մերժեցին զինք եւ սրտով վերադարձան Եգիպտոս. **40** եւ ըսին Ահարոնի. «Աստուածներ շինէ մեզի՝ որ մեր առջեւէն փախն, որովհետեւ այն Մովսէսը որ հանեց մեզ Եգիպտոսէն, չեմք գիտեր թէ ինչ եղաւ»: **41** Եւ հորթ մը շինեցին այդ

35 – «Հրեշտակ». Աստուած ինքնին (Խմտ. 31, 33 համարները):

37 – «Մարգարէ մը», ակնարկութիւն՝ Մեսիային:

օրերուն, կուռքերուն զոհեր մատուցին եւ կ'ուրախանային իրենց ձեռքին գործով: **42** Այն ատեն Աստուած հեռացաւ անոնցմէ եւ թողուց զանոնք երկնային գօրութիւններուն պաշտամունքին, ինչպէս որ գրուած է մարգարէներուն գիրքին մէջ:

43 Արդեօք զոհեր եւ ընծանե՞ր մատուցի՞ր ինծի
 ֆառասուն տարի անապատին մէջ,
 Իսրայելի՛ տուն:
 Դու՛ք առի՛ք Մովսի վրանը
 եւ Հոնմփայի աստուծոյն աստղը,
 պատկերները զորս շինեցի՛ք,
 որպէսզի պաշտէի՛ք զանոնք.
 ասոր համար ես պիտի տեղահանեմ ձեզ
 Բաբելոնէն անդին:

44 Անապատին մէջ մեր հայրերը ունէին Վկայութեան Վրանը,
 ինչպէս որ տնօրինած էր Ան, որ կը խօսէր Մովսէսին, պատուիրե-
 լով անոր որ շինէ զայն տիպարին համաձայն զոր տեսած էր:

45 Մեր հայրերը ընդունեցան զայն եւ Յեսուի առաջնորդութեամբ
 բերին այն երկիրը զոր գրաւեցին ազգերէն՝ զորս Աստուած վտա-
 րեց անոնց առջեւէն, եւ այսպէս եղաւ մինչեւ Դաւիթի օրերը:

46 Ասիկա արժանացաւ Աստուծոյ հաճութեան եւ ջանաց պատ-
 րաստել բնակարան մը ակօբի Աստուծոյն: **47** Սողոմոնն էր որ կա-
 ոյց անոր տունը:

48 Բարձրեալը, սակայն, չի բնակիր մարդու ձեռքով շինուած
 բնակարաններուն մէջ, ինչպէս որ կ'ըսէ մարգարէն.

49 Երկինքը իմ աթոռս է,
 եւ երկիրը՝ պատուանդանը իմ ոտքերուս:
 Դու՛ք ի՞նչ տուն պիտի կառուցանէ՛ք ինծի, կ'ըսէ Տէրը, եւ

42 – «Երկինքի գօրութիւնները»՝ արեւը, լուսինն ու աստղերը:

43 – «Մովսի վրանը», պզտիկ վրան մը, որուն մէջ կը գտնուէր Ամմոնա-
 ցիներու երկինքի կամ արեւու աստուած՝ Մոզոֆի պատկերը: Հոնմփա աստուա-
 ծը Ջրուանն (Saturnus) է: Իսրայէլացիները ատեն մը այն աստուածներուն
 պաշտօն մատուցած էին:

ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ հանգիստիս վայրը:

50 Իմ՝ ձեռքս չէ՞, որ կը ստեղծէ այս ամենը:

51 *Խստապարանոց, ականջներով եւ սրտով անթլփատ մարդիկ, դուք միշտ կը հակառակիք Սուրբ Հոգիին: Այսպէս եղան ձեր հայրերը, այսպէս էք նաեւ դուք:* **52** *Մարգարէներէն ո՞ր մէկը չհալածեցին ձեր հայրերը: Սպաննեցին անոնք որ կանխաւ կը գուշակէին Արդարին գալուստը, **53** նոյնինքն Անիկա՝ զոր դուք հիմա մատնեցիք եւ սպաննեցիք, դուք որ Օրէնքը ընդունեցաք հրեշտակներուն սպասարկուլթեամբ, սակայն չպահեցիք զայն»:*

54 *Այս խօսքերուն վրայ, անոնց սրտերը զայրոյթով լեցուեցան եւ իրենց ականները կը կրճտէին Ստեփանոսին դէմ:*

Ստեփանոսի քարկոծումը

55 *Ստեփանոս, լի Սուրբ Հոգիով՝ հայեցաւ դէպի երկինք, տեսաւ Աստուծոյ փառքը եւ Յիսուսը՝ կանգնած Աստուծոյ աջին.* **56** *եւ ըսաւ. «Ահաւասիկ, կը տեսնեմ երկինքը բացուած եւ մարդու Որդին կանգնած Աստուծոյ աջին»:* **57** *Անոնք սակայն, բարձր ճիչեր արձակեցին, խցեցին իրենց ականջները եւ միասին խուժեցին անոր վրայ, հանեցին քաղաքէն դուրս եւ սկսան քարկոծել զայն:* **58** *Վկաները իրենց զգեստները դրած էին երիտասարդի մը ոտքերուն առջեւ, որ կը կոչուէր Սաւուղ:* **59** *Եւ մինչ կը քարկոծէին զինք, Ստեփանոս այսպէս կ'աղօթէր. «Տէ՛ր Յիսուս, ընդունէ իմ հոգիս»:* **60** *Ապա ծունկի եկաւ եւ բարձր ձայնով աղաղակեց. «Տէ՛ր, մեղք մի համարիր անոնց ասիկա»:* **Եւ այս խօսքերը ըսելով, ան ննջեց:**

Եւ Սաւուղ կամակից էր անոր սպաննուլթեան:

51 – «Սրտով ու ականջով անթլփատները» կը նշանակէ եբրայական լեզուի բացատրութեամբ, նշմարտապէս գիտցածին ու խղիճ ձայնին հակառակը խորհիլ, խօսիլ ու գործել:

53 – «Ի յարգանս հրեշտակներու», այսինքն՝ Օրէնքը ձեռքի բերող եւ ձեռք վրայ պարտք դնող հրեշտակներու նշխարեան սիրոյն: Եբրայական աւանդութեան մը համաձայն, հրեշտակներն են որ Օրէնքը բերած ու տուած կ'ըլլան Մովսէսին:

Հալածանք Եկեղեցւոյ դէմ

8 ¹ Այդ օրերուն բուռն հալածանք եղաւ Եկեղեցւոյ դէմ Երուսաղէմի մէջ: Ամէնքը, բացի առաքեալներէն, ցրուեցան Հրէաստանի եւ Սամարիոյ գիւղերուն մէջ:

² Սակայն աստուածապաշտ մարդիկ թաղեցին Ստեփանոսը եւ անոր վրայ մեծ ողբ ըրին: ³ Իսկ Սաւուղ մեծ վնասներ կը պատճառէր Եկեղեցւոյ, տունէ տուն կը մտնէր, այդ մարդիկ ու կիներ դուրս կը քաշէր եւ բանտ կը նետէր:

Փիլիպպոս Սամարիոյ մէջ

⁴ Անոնք որ ցրուեցան, կը շրջէին եւ կ'աւետարանէին խօսքը: ⁵ Իսկ Փիլիպպոս իջաւ Սամարացիներուն մէկ քաղաքը եւ կը քարոզէր Յիսուս Քրիստոսը: ⁶ Բազմութիւնները միասին կ'ունկընդէին անոր խօսքերը, որովհետեւ ամէնքը կը լսէին նշաններուն մասին զորս կը գործէր կամ կը տեսնէին զանոնք: ⁷ Արդարեւ, պիղծ ոգիները կ'ելլէին շատ մը դիւահարներէ, մեծ աղաղակներ արձակելով: ⁸ Բազմաթիւ անդամալոյծներ եւ կաղեր բուժուեցան, եւ մեծ էր ուրախութիւնը այդ քաղաքին մէջ:

Սիւնոն մոզք

⁹ Այդ քաղաքին մէջ նախապէս կար մարդ մը, որ կը կոչուէր Սիւնոն. ան կը մոգէր եւ հիացումի կը մատնէր Սամարիոյ ժողովուրդը: Ինք իր մասին կ'ըսէր թէ՝ մեծ մէկն է, ¹⁰ եւ ամէնքը, ամէնէն փոքրէն մինչեւ ամէնէն մեծը, կը կապուէին անոր եւ կ'ըսէին. «Ասիկա Աստուծոյ զօրութիւնն է, որ կը կոչուի Մեծ»: ¹¹ Անոնք կը կապուէին Սիւնոնի, որովհետեւ երկար ժամանակ է ի վեր ան կը հիացնէր զանոնք իր մոգութիւններով: ¹² Բայց, երբ հաւատացին Փիլիպպոսին, որ կ'աւետարանէր անոնց Աստուծոյ Արքայութիւնը

Գլ. 8, 5 – Ո՛չ թէ առաքեալը՝ այլ 6, 5-ի մէջ յիշատակուած Փիլիպպոս սարկաւազը:

եւ Յիսուս Քրիստոսի անունը, այդ մարդիկ եւ կիներ մկրտուեցան: **13** Սիմոն ինքն ալ հաւատաց եւ մկրտուեցաւ եւ անկէ ետք Փիլիպպոսէն չէր բաժնուեր եւ հիացումի մէջ էր, երբ կը տեսնէր նշանները եւ մեծ հրաշքները որ կը կատարուէին իր աչքերուն առջեւ:

14 Առաքեալները, որ Երուսաղէմ մնացեր էին, երբ իմացան թէ, Սամարիոյ մէջ ընդուներ են Աստուծոյ խօսքը, անոնց ղրկեցին Պետրոսն ու Յովհաննէսը: **15** Ասոնք իջան Սամարացիներուն մօտ, աղօթեցին անոնց վրայ, որպէսզի անոնք Սուրբ Հոգին ընդունին: **16** Որովհետեւ մինչեւ այդ օրը ոչ մէկուն վրայ իջած էր. անոնք միայն մկրտուեր էին Տէր Յիսուսի անունով: **17** Այն ատեն իրենց ձեռքերը դրին անոնց վրայ, եւ անոնք ընդունեցան Սուրբ Հոգին:

18 Սիմոն, երբ տեսաւ թէ Սուրբ Հոգին կը տրուէր առաքեալներուն կողմէ ձեռքի դրութեամբ, դրամ առաջարկեց անոնց եւ ըսաւ. **19** «Ինձի ալ տուէ՛ք այդ իշխանութիւնը, որպէսզի ան, որուն վրայ ես ձեռքերս դնեմ, Սուրբ Հոգին ընդունի»: **20** Պետրոս ըսաւ անոր. «Թող կորսուի՛ քու դրամդ եւ դուն ալ անոր հետ, որովհետեւ դուն կարծեցիր թէ դրամով պիտի գնես Աստուծոյ պարգեւը: **21** Այս գործին մէջ դուն չունիս ո՛չ բաժին ո՛չ ժառանգութիւն, որովհետեւ քու սիրտդ ուղիղ չէ Աստուծոյ առջեւ: **22** Չղջա՛ ուստի քու չար գործիդ վրայ եւ աղաչէ Տիրոջ, թերեւս ներում տրուի քու այդ նենգ մտածումներուդ. **23** որովհետեւ ես կը տեսնեմ քեզ մաղձի դառնութեան եւ անիրաւութեան կնճիռներուն մէջ»: **24** Սիմոն պատասխանեց եւ ըսաւ. «Աղաչեցէ՛ք Տիրոջ ինձի համար, որպէսզի վրաս ոչինչ չգայ այն ամէն բաներէն զորս դուք խօսեցաք»:

15 – Փիլիպպոս, իբր սարկաւագ՝ իշխանութիւն չունէր մկրտուածին տալու դրոշմի խորհուրդը. այդ իշխանութիւնն ունէին միայն առաքեալները:

19 – Այս Սիմոնի անունէն է որ սուրբ իրերը դրամով ծախելու եւ գնելու ձեռնարկը «սիմոնակաւութիւն» կոչուեցաւ:

20 – Պետրոսի այս խօսքին նպատակը ըսել չէ՝ Սիմոնի յաւիտեանական կորուստը, այլ յորդոր մըն է՝ գոջումի բերելու գիմֆ:

25 Առաքեալները, իրենց վկայութիւնը տալով, աւետեցին Աստուծոյ *Խօսքը* եւ վերադարձան Երուսաղէմ՝ աւետարանելով Սամարացիներու շատ մը գիւղերը:

Փիլիպպոս կը մկրտէ ներքինին

26 Տիրոջ հրեշտակը խօսեցաւ Փիլիպպոսի հետ եւ ըսաւ անոր. «Եւ եւ զնա դէպի հարաւ, այն ճանապարհով որ կը տանի Երուսաղէմէն դէպի Գազա, եւ որ ամայի է»: **27** Փիլիպպոս մեկնեցաւ եւ զնաց. եւ ահա եթովպացի մարդ մը, ներքինի, որ պաշտօնեայ էր Կանդակին, Եւթովպիոյ հզօր թագուհիին, եւ պատասխանատու անոր բոլոր գանձերուն, Երուսաղէմ եկած էր ուխտի. **28** ան կը վերադառնար, կառքին մէջ նստած, եւ կը կարդար Եսայի մարգարէն: **29** Հոգին ըսաւ Փիլիպպոսին. «Յառաջացիր եւ հասիր կառքին»: **30** Փիլիպպոս, աճապարելով, լսեց որ ներքինին կը կարդար Եսայի մարգարէն: Հարցուց անոր. «Կը հասկնա՞ս ինչ որ կը կարդաս»: **31** Անիկա պատասխանեց. «Ինչպէ՞ս պիտի հասկնամ, եթէ մէկը չառաջնորդէ ինծի»: Եւ հրաւիրեց Փիլիպպոսը որ ելլէ եւ նստի իրեն մօտ: **32** Գիրքին անցքը զոր կը կարդար, հետեւեալն էր.

Գառնուկի նման դէպի սպանդ տարուեցաւ,

եւ ինչպէս ոչխարին ձագը, գոր կը խուզեն, այնպէս ալ ան անմը-
նունչ բերանը չի բանար:

33 Երբ ան ինքզինքն խոնարհեցուց,

արդարութիւնը մերժուեցաւ անոր:

Անոր ազգատոհմին մասին ո՞վ պիտի պատմէ, որովհետեւ անոր կեանքը խլուեցաւ երկրէն:

34 *Խօսքը Փիլիպպոսին ուղղելով՝ ներքինին ըսաւ անոր.* «Կ'աղաչեմ, մարգարէն որո՞ւն մասին կ'ըսէ ասիկա: Ինքիրե՞ն թէ

27 – «Կանդակա» անունը Եթովպիոյ Թագուհիներուն պատուոյ տիտղոսն է, ինչպէս էր «Փարաւուն»՝ Եգիպտոսի Թագաւորներունը:

33 – Սուրբ Գիրքի այս հատուածին մէջ Եսայի մարգարէն կանխաւ կը պատմէ Մեսիայի կրօնի չարչարանքն ու անոր փրկարար մահը:

ուրիշի մասին»։ **35** Այն ատեն Փիլիպպոս խօսք առաւ եւ Գիրքին այս անցքէն մեկնելով՝ անոր աւետարանեց Յիսուս Քրիստոսը։

36 Ճամբան շարունակելով, հասան ջուրի մը եզերքը. եւ ներքինին ըսաւ անոր. «Ահաւասիկ ջուրը, ի՞նչ արգելք կայ որ ես մկրտուիմ»։ **37** Փիլիպպոս ըսաւ անոր. «Կարելի է՝ եթէ դուն կը հաւատաս ամբողջ սրտովդ»։ Ներքինին պատասխանեց եւ ըսաւ անոր. «Կը հաւատամ՝ թէ Յիսուս Քրիստոս Աստուծոյ Որդին է»։ **38** Եւ հրամայեց որ կառքը կեցնեն։ Երկուքն ալ, Փիլիպպոս եւ ներքինին, իջան ջուրին մէջ, եւ ան մկրտեց զինքը։ **39** Եւ երբ ջուրէն դուրս ելան, Սուրբ Հոգին եկաւ ներքինին վրայ, եւ Տիրոջ հրեշտակը յափշտակեց Փիլիպպոսը, եւ ներքինին չտեսաւ այլեւս զինքը, բայց ուրախութեամբ շարունակեց իր ճամբան։ **40** Իսկ Փիլիպպոս ինքզինք գտաւ Ազովտոս, շարունակեց իր ճամբան եւ բոլոր քաղաքներուն մէջ կը քարոզէր Աւետարանը, մինչեւ որ հասաւ Կեսարիա։

Սաւուղին դարձը

9 **1** Իսկ Սաւուղ, որ տակաւին սպառնալիք եւ մահ կը չնչէր Տիրոջ աշակերտներուն դէմ, ներկայացաւ քահանայապետին եւ անկէ նամակներ խնդրեց Դամասկոսի ժողովարաններուն համար, **2** որպէսզի, եթէ հոն գտնէ Ճանապարհին հետեւողներ, այր թէ կին, չղթայակապ Երուսաղէմ տանի զանոնք։

3 Երբ ճամբու վրայ էր եւ մօտեցած էր Դամասկոսի, յանկարծ երկինքէն եկող լոյս մը, փայլակի նման, շրջապատեց զինքը։ **4** Գետին ինկաւ եւ լսեց ձայն մը որ կ'ըսէր անոր. «Սաւուղ, Սաւուղ, ինչո՞ւ կը հալածես զիս»։ **5** Ան հարցուց. «Ո՞վ ես դուն, Տէր»։ Զայնը պատասխանեց. «Ես եմ Յիսուսը, զոր դուն կը հալածես»։ **6** Բայց կանգնէ՛ դուն, մտի՛ր քաղաք եւ հոն պիտի ըսեն քեզի ինչ որ պէտք

է ընես»։ **7** Իսկ մարդիկը որ հետն էին, կը մնային անշուշտ, միայն ձայնը կը լսէին, բայց ոչինչ կը տեսնէին։ **8** Սաւուղ կանգնեցաւ գետնէն, թէպէտ աչքերը բաց էին, սակայն բան չէր տեսնէր. անոր ձեռքը բռնելով՝ քաղաք մտցուցին։ **9** Երեք օրեր շարունակ ան չէր տեսներ. եւ ո՛չ կերաւ ո՛չ խմեց։

10 Դամասկոսի մէջ աշակերտ մը կար Անանիա անունով։ Տեւսիքի մէջ, Տէրը ըսաւ անոր. «Անանիա»։ Անանիա պատասխանեց. «Ահաւասիկ եմ, Տէ՛ր»։ **11** Տէրը ըսաւ անոր. «Կանգնէ՛ եւ գնա՛ այն փողոցը որ կը կոչուի Ուղիղ, եւ Յուդայի տունը մտնելով, հարցուր Սաւուղ անունով Տարսոնացիի մը մասին։ Ան ահաւասիկ կ'աղօթէ, **12** եւ տեսաւ Անանիա անունով մարդ մը, որ կը մտնէ եւ ձեռքը անոր վրան կը դնէ, որպէսզի տեսողութիւնը տայ անոր»։ **13** Անանիա պատասխանեց. «Տէր, շատերէն լսեցի այն մարդուն մասին՝ թէ ո՛րքան չարիք հասցուցած է քու սուրբերուդ. Երուսաղէմի մէջ։ **14** Հոս եկած է, քահանայապետէն տրուած իշխանութեամբ՝ որպէսզի ձերբակալէ ամէն անոնք որ քու անունդ կը կանչեն»։ **15** Տէրը ըսաւ անոր. «Դուն գնա՛, որովհետեւ անիկա ինծի համար ընտրեալ անօթն է որ անունս պիտի տանի հեթանոս ազգերուն, թագաւորներուն եւ Իսրայէլի որդիներուն առջեւ։ **16** Որովհետեւ ես ցոյց պիտի տամ անոր՝ թէ ան ո՛րքան պիտի չարարուի իմ անունիս համար»։ **17** Այն ատեն Անանիա գնաց, մտաւ տունը, ձեռքը դրաւ անոր վրայ եւ ըսաւ. «Սաւուղ եղբայր, վե՛ր նայէ. Տէ՛րը ղրկեց զիս, Յիսո՛ւսը որ երեւցաւ քեզի այն ճամբուն վրայ ուրկէ դուն կու գայիր, որպէսզի տեսնես եւ լեցուիս Սուրբ Հոգիով»։ **18** Անոր աչքերուն վրայէն կարծես կեղեւներ թօթափեցան եւ գտաւ տեսողութիւնը։ **19** Տեղւոյն վրայ մկրտուեցաւ, յետոյ կերակուր կերաւ եւ զօրացաւ։

Սաւուղի փարգուութիւնը Դամասկոսի մէջ

Դամասկոսի մէջ, աշակերտներուն հետ, մի քանի օր անցուց.

13 – «Սուրբեր» կը կոչուին քրիստոնեաները, որովհետեւ անոնք մկրտուեցան քրիստոսի անունով։

20 Եւ անկէ ետք անմիջապէս սկսաւ ժողովարաններուն մէջ քարոզել թէ Յիսուս Աստուծոյ Որդին է: **21** Այն ամէնքը որ կը լսէին զինքը, կը զարմանային եւ կ'ըսէին. «Արդեօք ասիկա չէ՞, որ Երուսաղէմի մէջ կը հալածէր զանոնք որ Յիսուսի անունը կը կանչէին, եւ հոս եկած է նոյն նպատակով, որպէսզի տանի զանոնք քահանայապետին»: **22** Բայց Սաւուղ հետզհետէ կը զօրանար, կը յաղթահարէր Դամասկոսի Հրեաները եւ կը փաստէր անոնց՝ թէ Յիսուս է Քրիստոսը:

23 Բազմաթիւ օրեր ետք, Հրեաները խորհրդակցեցան, որպէսզի սպաննեն զինք: **24** Բայց անոնց նենգութիւնը յայտնի եղաւ Սաւուղին: Հրեաները զիշեր ցերեկ կը հսկէին քաղաքին դռներուն առջեւ, որպէսզի սպաննեն զինքը: **25** Այն ատեն աշակերտները առին զինքը եւ զիշերանց սակառով մը պարիսպէն վար իջեցուցին զայն:

Սաւուղ Երուսաղէմ կ'անցնի

26 Սաւուղ, երբ Երուսաղէմ եկաւ, կը փորձէր աշակերտներուն միանալ, բայց ամէնքը կը վախնային անկէ եւ չէին հաւատար՝ թէ ան իրապէս աշակերտ է: **27** Այն ատեն Բառնաբաս առաւ զինքը եւ տարաւ առաքեալներուն մօտ, եւ պատմեց անոնց՝ թէ ինչպէս ճամբու վրայ Սաւուղ տեսած էր Տէրը, որ խօսած էր անոր, եւ թէ ինչ համարձակութեամբ Դամասկոսի մէջ քարոզած էր Յիսուսի անունով: **28** Անկէ ետք, անոնց հետ կ'երթար եւ կու գար Երուսաղէմի մէջ, եւ կը քարոզէր Տիրոջ անունով: **29** Կը խօսէր եւ կը վիճէր Հելլենականներուն հետ, սակայն անոնք կը խորհէին սպաննել զինքը: **30** Եղբայրները, երբ իմացան, տարին զինքը մինչեւ Կեսարիա եւ անկէ ճամբայ հանեցին դէպի Տարսոն:

22 – Սաւոնս քանի մը օր (հ. 19) Դամասկոսի մէջ քարոզելէ ետք, մեկնեցաւ Արաբիա (Փաղ. Ա. 17), որպէս զի ներանձնութեան մէջ ինքզինքը պատրաստէ Աստուծոյ իրեն սահմանուած պաշտօնին: Արաբիայէն կրկին դարձաւ Դամասկոս (հ. 22. Փաղ. Ա. 17):

31 Սակայն Եկեղեցին խաղաղութիւն կը վայելէր ամբողջ Հրէ-աստանի, Գալիլիոյ եւ Սամարիոյ մէջ, կ'աճէր եւ կ'ապրէր Տիրոջ երկրաւոր մէջ եւ կը համակուէր Սուրբ Հոգիին մխիթարութեամբ:

Պետրոս Լիւդիոյ մէջ

32 Պետրոս, որ կը շրջէր ամէն կողմերը, իջաւ սուրբերուն մօտ որ կը բնակին Լիւդիա: **33** Այնտեղ գտաւ մարդ մը Ենէա անունով, որ անդամալոյժ էր եւ ութ տարիներէ ի վեր կը պառկէր մահի-ճին վրայ: **34** Պետրոս ըսաւ անոր. «Ենէա, Տէր Յիսուս Քրիստոս կը բուժէ քեզ, ե՛լ եւ դուն քու ձեռքովդ անկողինդ չտկէ»: Անիկա իսկոյն ոտքի ելաւ: **35** Լիւդիայի եւ Սարոնայի բոլոր բնակիչները տեսան զինք եւ Տիրոջ դարձան:

Պետրոս յարութիւն կու տայ Տաբիթայի

36 Յորբէի մէջ կին մը կար, որ աշակերտած էր նաեւ, եւ որուն անունն էր Տաբիթա, որ կը նշանակէ Այծեմնիկ: Ան մեծ արժանիք ունէր իր ըրած բարի գործերով եւ ողորմութիւններով: **37** Այն օրերուն, Այծեմնիկ հիւանդացաւ եւ մեռաւ: Անոր մարմինը լուացին եւ դրին վերնատան մէջ: **38** Լիւդիա հեռու չէր Յորբէէն. աշակերտները, երբ իմացան թէ Պետրոս Լիւդիա կը գտնուի, երկու մարդ դրկեցին, աղաչելով զինքը որ առանց ուշանալու իրենց մօտ գայ: **39** Պետրոս անմիջապէս անոնց հետ մեկնեցաւ: Երբ հասաւ, հանեցին զինք վերնատուն, ուր բոլոր այրիները լալով անոր շուրջը հաւաքուած էին եւ անոր ցոյց կու տային զգեստներն ու վերարկուները զորս Այծեմնիկ կը նուիրէր անոնց, երբ տակաւին ողջ էր: **40** Պետրոս ամէնքը դուրս հանեց, ծունկի եկաւ եւ աղօթեց, ապա դէպի մարմինը դառնալով, ըսաւ. «Տաբիթա, Տէր Յիսուս

31 – «Սուրբ Հոգիին մխիթարութեամբը», այսինքն Սուրբ Հոգիին ներքին թելադրութեամբը, որ կը տրամադրէր հոգիները քրիստոնէական կրօնին ընդգրկելու:

35 – Սարովմա (Ասարոնա) Յոպպէ միւնչեւ Կեսարիա տարածուող ծովագեր-եայ հարթավայրն է:

Քրիստոսի անունով, վե՛ր կանգնե՛ք: Անիկա աչքերը բացաւ եւ Պետրոսը տեսնելով՝ նստաւ: **41** Պետրոս բռնեց անոր ձեռքէն եւ ոտքի հանեց զայն: Կանչեց սուրբերը եւ այրիւնները եւ ցոյց տուաւ անոնց Այծեմնիկը՝ կենդանի: **42** Ամբողջ Յոբբէն իմացաւ զէպքը եւ շատերը հաւատացին Տիրոջ: **43** Պետրոս երկար օրեր մնաց Յոբբէ, կաշեգործի մը քով որ Սիմոն կը կոչուէր:

Պետրոս Կոռնելիոսի մօտ

10 **1** Կեսարիա մարդ մը կար Կոռնելիոս անունով եւ հարկւրապետ էր Իտալական գոլնդին: **2** Ան բարեպաշտ եւ աստուածավախ մէկն էր, ինչպէս անոր ամբողջ ընտանիքը, առատ ողորմութիւններ կ'ընէր ժողովուրդին եւ միշտ կ'աղօթէր Աստուծոյ:

3 Ան տեսիլ մը ունեցաւ. օրուան իններորդ ժամուն, Տիրոջ հրեշտակը տեսաւ յայտնապէս որ կը մտնէր իր տունը եւ կը կանչէր զինքը. «Կոռնելիո՛ս»: **4** Հրեշտակը տեսնելով, ան զարհուրեցաւ եւ հարցուց. «Ի՞նչ է, Տէր»: Հրեշտակը պատասխանեց անոր. «Աղօթքներդ եւ ողորմութիւններդ բարձրացան առ Աստուած եւ ան յիշեց քեզ: **5** Հիմա ուրեմն մարդ ղրկէ Յոբբէ եւ կանչէ Սիմոնը, որ կը կոչուի Պետրոս: **6** Ան հիւրաբար կը գտնուի Սիմոն անունով կաշեգործի մը մօտ, որ կը բնակի ծովուն եզերքը»: **7** Երբ մեկնեցաւ հրեշտակը որ իրեն կը խօսէր, Կոռնելիոս կանչեց իր ծառաներէն երկու հոգի եւ իր թիկնապահներէն բարեպաշտ զինուոր մը, **8** բացատրեց անոնց ամէն բան եւ ղրկեց զանոնք Յոբբէ:

9 Յաջորդ օրը, մինչ անոնք ճամբայ ելած էին եւ կը մօտենային քաղաքին, Պետրոս, վեցերորդ ժամուն տանիք ելաւ աղօթելու հա-

Գլ. 10, 1 – Այն գունդը, որու հարիւրապետն էր Կոռնելիոս, իր շարքերուն մէջ բազմաթիւ իտալացի զինուորներ ունենալուն պատճառով՝ «իտալական» կոչւած էր:

մար: 10 Անօթեցած ըլլալով, ան ուզեց բան մը ճաշակել: Մինչ կերակուրը կը պատրաստէին, ան յափշտակուեցաւ: 11 Տեսաւ երկինքը որ կը բացուէր, եւ առարկայ մը՝ նման մեծ կտաւի, որ չորս ծայրերէն կապուած կ'իջնէր դէպի երկիր: 12 Անոր մէջ կային ամէն տեսակ չորքոտանիներ եւ երկրի սողուններ եւ երկինքի թռչուններ: 13 Երկինքէն ձայն մը եկաւ որ կ'ըսէր անոր. «Պետրոս, ոտքի՛ ել, մորթէ եւ կեր»: 14 Պետրոս պատասխանեց. «Քա՛ւ լիցի, Տէր, որովհետեւ ես երբեք խառնակ եւ անսուրբ բան չեմ կերած»: 15 Երկրորդ անգամ, ձայնը դարձեալ ըսաւ անոր. «Ինչ որ Տէրը սրբացուց, դուն պիղծ մի՛ համարեր»: 16 Ասիկա կրկնուեցաւ երեք անգամ, ապա կտաւը բարձրացաւ դէպի երկինք:

17 Մինչ Պետրոս բոլորովին զարմացած կը հարցնէր ինքնիրեն, թէ ի՛նչ կրնար նշանակել տեսիլը զոր կը տեսնէր, ահա մարդիկը որ զրկուած էին Կոռնելիոսի կողմէ՝ հարցնելու համար Սիմոնի բնակարանին մասին, կանգ առին դրան առջեւ:

18 Կանչեցին եւ հարցուցին՝ թէ Սիմոնը, որ Պետրոս կը կոչուի, հո՞ն կը բնակի: 19 Եւ մինչ Պետրոս տակաւին կը մտածէր տեսիլքին մասին, Հոգին ըսաւ անոր. 20 «Ահա՛ մարդիկը որ քեզ կը փնտռեն: Ոտքի՛ ել, վար իջիր եւ գնա անոնց հետ առանց խիղճ ընելու, որովհետեւ ե՛ս զրկեցի զանոնք»: 21 Պետրոս իջաւ մարդոց մօտ եւ ըսաւ անոնց. «Ահաւասիկ, ե՛ս եմ այն որ դուք կը փնտռէք. ի՞նչ է հարցը որուն համար եկաք»: 22 Անոնք պատասխանեցին. «Կոռնելիոս հարիւրապետը, արդար եւ Աստուծոյ երկիւղը ունեցող մարդ, որուն կը վկայէ ամբողջ հրեայ ազգը, հրահանգ ստացաւ սուրբ հրեշտակէն՝ որ քեզ իր տունը կանչէ եւ լսէ խօսքերը զոր դուն պիտի ըսես անոր»: 23 Պետրոս ներս առաւ զանոնք եւ իր մօտ հիւրընկալեց:

16 – Այս երևույթով Աստուած ուզեց հասկցնել Պետրոսին որ մաքուր եւ ամմաքուր կերակուրներու դիտական խնդիրը վերացուցած է այլեւս, եւ թէ այսուհետեւ Հրեաներու կողմէ եղած մաքուր ու ամմաքուր մարդոց՝ այսինքն Հրեայի ու հեթանոսի խտրութիւնը ջնջուած է. հետեւաբար ասո՛նք եւս, ինչպէս անոնք, կրնան փրկութեան հասնիլ:

24 Յաջորդ օրը, Պետրոս ճամբայ ելաւ եւ մեկնեցաւ անոնց հետ: Յոբբէի եղբայրներէն ոմանք ընկերացան անոր: Յաջորդ օրը Կեսարիա մտան: Կոռնելիոս կը սպասէր անոնց եւ հրաւիրած էր իր ազգականները եւ մտերիմ բարեկամները: 25 Երբ Պետրոս ներս կը մտնէր, Կոռնելիոս ընդառաջ եկաւ, ինկաւ անոր ոտքերուն առջեւ եւ խոնարհեցաւ: 26 Պետրոս ոտքի հանեց զինք եւ ըսաւ. «Ոտքի՛ ել, է՛ս ալ մարդ եմ»: 27 Եւ անոր հետ խօսակցելով՝ ներս մտաւ: Այն ատեն տեսաւ մեծ թիւով մարդիկը որ հաւաքուած էին հոն: 28 Եւ ըսաւ անոնց. «Դուք անձամբ գիտէք թէ բացարձակապէս արգիւրուած է Հրեայի մը՝ այլազգիի մը դպչիլ կամ անոր տունը մտնել: Բայց Աստուած ցոյց տուաւ ինծի թէ՝ մարդոցմէ ոչ մէկը պէտք է խառնակ կամ պիղծ համարել: 29 Ասոր համար եւ առանց առարկելու, ես եկայ որովհետեւ դուն կանչեցիր զիս: Բայց արդ կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ համար կանչեցիք զիս»: 30 Կոռնելիոս պատասխանեց. «Չորս օր առաջ, ես իմ տանս մէջ կ'աղօթէի իններորդ ժամուն, եւ ահա մարդ մը, սպիտակ հագած, կանգնեցաւ դիմացս, եւ ըսաւ ինծի. 31 «Կոռնելիոս, քու աղօթքդ լսելի եղաւ եւ քու ողորմութիւններդ յիշուեցան Աստուծոյ առջեւ: 32 Արդ, մարդ զրկէ Յոբբէ եւ կանչէ Սիմոնը, որ կը կոչուի Պետրոս, որ իջեւանած է Սիմոն կաշեգործին տունը՝ ծովուն եզերքը, որ գայ եւ խօսի քեզի: 33 Ես անմիջապէս մարդ զրկեցի քեզի եւ դուն լաւ ըրիր գալովդ: Ահաւասիկ, մենք ամէնքս քու առջեւդ ենք, լսելու համար ինչ որ Աստուած հրամայեց քեզի որ խօսիս»:

Պետրոսի մատը Կռռնելիոսի

34 Այն ատեն Պետրոս խօսք առաւ եւ ըսաւ. «Հիմա կը տեսնեմ թէ ճշմարտապէս Աստուծոյ մօտ զարտոդրութիւն չկայ, 35 այլ ամէն ազգի մէջ, այն որ Տիրոջ երկիւղն ունի եւ արդարութիւնը կը գործադրէ՝ հաճելի է անոր:

36 Ան իր խօսքը առաքեց Իսրայելի որդիներուն՝ խաղաղութիւն աւետարանելու համար անոնց, Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ. ինքն է Տէրն ամէնուն: 37 Դուք գիտէք ինչ որ տեղի ունեցաւ ամբողջ Հրէաստանի մէջ, սկսեալ Գալիլեայէն, մկրտութենէն ետք զոր

Յովհաննէս քարոզեց. **38** Յիսուս Նազովրեցին, զոր Աստուած օծեց Սուրբ Հոգիով եւ զօրութեամբ, ինչ որ անցաւ բարիք ընելով եւ բուժելով ամէնքը որ բռնուած էին սատանայէն, որովհետեւ Աստուած անոր հետ էր:

39 Մենք կը վկայենք անոր բոլոր գործերուն մասին զորս ան ըրաւ Հրէաստանի եւ Երուսաղէմի մէջ. սակայն սպաննեցին զինքը, խաչէն կախելով: **40** Աստուած յարոյց զինք երրորդ օրը, կարողութիւն տալով անոր՝ երեւնալու, սակայն ո՛չ բոլոր ժողովուրդին: **41** այլ մեզի՝ վկաներուս, զորս Աստուած կանխաւ ընտրեց. եւ մենք կերանք ու խմեցինք անոր հետ, մեռեալներէն իր յարութիւն առնելէն ետք: **42** Ինք պատուիրեց մեզի քարոզել ժողովուրդին եւ վկայել՝ թէ ինքն է Աստուծմէ սահմանուած Դատաւորը կենդանիներուն եւ մեռեալներուն: **43** Բոլոր մարգարէները անոր մասին կը վկայեն թէ ով որ կը հաւատայ անոր՝ մեղքերու թողութիւն պիտի ընդունի անոր անունով»:

Մկրտութիւն առաջին հեթանոսներուն

44 Մինչ Պետրոս այս խօսքերը կ'ըսէր, Սուրբ Հոգին հանգչեցաւ բոլորին վրայ որ խօսքը կը լսէին: **45** Բոլոր թլփատեալ հաւատացեալները որ եկած էին Պետրոսի հետ, զարմացան, երբ տեսան զեղումը Սուրբ Հոգիին պարզեւններուն՝ հեթանոսներուն վրայ: **46** Արդարեւ կը լսէին զանոնք՝ որ լեզուներ կը խօսէին եւ զԱստուած կը փառաբանէին: **47** Այն ատեն Պետրոս ըսաւ. «Արդեօք կարելի՞ է մկրտութեան ջուրը մերժել անոնց՝ որ ընդունեցան Հոգին, ինչպէս մենք»: **48** Հրամայեց մկրտել զանոնք Յիսուս Քրիստոսի անունով: Այն ատեն աղաչեցին անոր, որ իրենց մօտ մնար մի քանի օր:

Երուսաղէմի մէջ Պետրոս կ'արդարացնէ իր գործելակերպը

11

1 Առաքեալները եւ եղբայրները որ Հրէաստանի կողմերն էին, լսեցին թէ հեթանոսներն ալ ընդունած են Աստուծոյ խօսքը: **2** Բայց երբ Պետրոս Երուսաղէմ ելաւ,

Թշվառեալ հաւատացեալները խղճի հարց ըրին անոր մասին **3** եւ ըսին՝ թէ ան մտած է չթշվառուած մարդոց տունը եւ անոնց հետ կերած է: **4** Պետրոս սկսաւ դէպքերը կարգով պատմել անոնց եւ ըսաւ. **5** «Ես Յորբէ քաղաքին մէջ կ'աղօթէի, երբ յափշտակուեցայ եւ տեսիլ մը ունեցայ: Երկինքէն կ'իջնէր առարկայ մը, նման մեծ կտաւի, որ չորս ծայրերէն կախուած էր երկինքէն, եւ եկաւ ու հասաւ մինչեւ իմ քովս: **6** Աչքերս սեւեռած, ես կը դիտէի զայն եւ տեսայ երկրի չորքոտանիներ, զազաններ, սողուններ եւ երկինքի թռչուններ: **7** Լսեցի ձայն մը որ կ'ըսէր ինծի. Պետրոս, ե՛լ, մորթէ եւ կեր: **8** Ես պատասխանեցի. Քա՛ւ լիցի, Տէր, որովհետեւ խառնակ եւ անսուրբ բան երբեք չէ մտած իմ բերանս: **9** Երկրորդ անգամ ձայնը երկինքէն ըսաւ ինծի. «Ինչ որ Աստուած սրբացուց, դուն խառնակ մի՛ համարեր»: **10** Ասիկա կրկնուեցաւ երեք անգամ եւ ապա առարկան բարձրացաւ դէպի երկինք:

11 Եւ ահա նոյն պահուն երեք մարդիկ ներկայացան տան առջեւ ուր ես իջեւանած էի: Անոնք կեսարիայէն ղրկուած էին ինծի: **12** Հոգին ըսաւ ինծի՝ որ ընկերանամ անոնց առանց խիղճ ընելու: Հետս եկան նաեւ այս վեց եղբայրները եւ մենք մտանք այն մարդուն տունը: **13** Ան պատմեց մեզի՝ թէ ինչպէս իր տան մէջ ունեցած է հրեշտակին տեսիլքը, որ դիմացը կանգնած ըսած է անոր. «Մարդ ղրկէ Յորբէ եւ կանչել տուր Սիմոնը, որ կը կոչուի Պետրոս»: **14** Ինք պիտի ըսէ քեզի խօսքերը որ պիտի փրկեն քեզ եւ քու ամբողջ ընտանիքդ»:

15 Արդ, ես հազիւ սկսեր էի խօսիլ, երբ Հոգին Սուրբ իջաւ անոնց վրայ, ինչպէս սկիզբը մեր վրայ: **16** Ես յիշեցի Տիրոջ խօսքերը զորս կ'ըսէր. «Յովհաննէս մկրտեց ջուրով, բայց դուք պիտի մկրտուիք Սուրբ Հոգիով»: **17** Եթէ Աստուած տուաւ անոնց միեւնոյն պարգեւը զորս տուաւ մեզի, քանի որ հաւատացին Տէր Յի-

Գլ. 11, 3 – Հրէութեան դարձած քրիստոնեաներ, որոնք տակաւին հրէական մտայնաբանութեամբ տգործուած էին, յանդիմանեցին Պետրոսը, որ անթիվատմեքու (հեթանոսներու) հետ մտած էր սեղանի: Անոնք զայն մոյմպէս յանդիմանեցին հեթանոսները եկեղեցւոյ ծոցն ընդունած ըլլալուն համար:

սուս Քրիստոսի, ես ո՞վ էի, որ արգելք դնէի Աստուծոյ»:

18 Անոնք, երբ այս խօսքերը լսեցին, լռեցին, եւ կը փառաւորէին զԱստուած՝ ըսելով. «Ուրեմն Աստուած հեթանոսներուն ալ տուաւ կեանքի տանող ապաշխարութիւնը»:

Հիմնարկութիւն Ամտիո՞քի Եկեղեցւոյն

19 Անոնք որ ցրուած էին նեղութիւններուն ժամանակ որ Ստեփանոսին պատճառով պատահեցան, հասան մինչեւ Փիւնիկէ, Կիպրոս եւ Անտիոք, սակայն անոնք ո՛չ մէկուն կը քարոզէին խօսքը՝ բացի Հրեաներէն: **20** Անոնց մէջ սակայն կային մի քանի Կիպրացիներ եւ Կիւրենացիներ որոնք, Անտիոք գալով, կը խօսէին նաեւ Յոյներուն եւ կ'աւետարանէին անոնց **Տէր Յիսուսը**: **21** Տիրոջ ձեռքը կ'օգնէր անոնց, եւ մեծ եղաւ բազմութիւնն անոնց որ հաւատացին եւ Տիրոջ դարձան: **22** Լուրը հասաւ Երուսաղէմի Եկեղեցւոյն ականջը եւ Բառնաբասը Անտիոք ղրկեցին:

23 Երբ ան հասաւ եւ տեսաւ շնորհքը զոր Աստուած տուած էր, ուրախացաւ եւ կը քաջալերէր ամէնքը սրտի յօժարութեամբ հաւատարիմ մնալ Տիրոջ: **24** Որովհետեւ զուարթամիտ մարդ էր եւ լի Սուրբ Հոգիով եւ հաւատքով. եւ մեծ բազմութիւն մը յարեցաւ Տիրոջ:

25 Այն ատեն Բառնաբաս գնաց Տարսոն, Սաւուղը փնտռելու համար: Գտաւ զայն եւ բերաւ Անտիոք: **26** Տարի մը ամբողջ անոնք կը հաւաքուէին Եկեղեցւոյ մէջ եւ կ'ուսուցանէին մեծ բազմութեան: Անտիոքի մէջ է որ առաջին անգամ հաւատացեալները քրիստոնեայ կոչուեցան:

19 – Ինչպէս Երուսաղէմը կեդրոնն էր հրէութենէ դարձած քրիստոնեայ եկեղեցւոյ, նոյնպէս ալ Ամտիո՞ք քաղաքը կեդրոնն էր հեթանոսութենէ դարձած քրիստոնեաներու:

26 – «Եկեղեցի», այսինքն հասարակութիւն: Քրիստոնեայ անուանակոչութիւնը հեթանոսներու կողմէ եկաւ: Քրիստոնեաները զիրար աշակերտ, սուրբ կ'անուանէին:

Բառնաբաս եւ Սաւուղ կը դրկուին Երուսաղէմ

27 Այն օրերուն, մարգարէներ Երուսաղէմէն Անտիոք իջան:
28 Անոնցմէ մէկը, որու անունն էր Ագապոս, ոտքի ելաւ եւ Հոգի-
 ին ազդեցութեամբ կանխազուշակեց թէ մեծ սով պիտի ըլլայ ամ-
 բողջ աշխարհի վրայ: Ինչ որ տեղի ունեցաւ Կղաղիոսի օրերուն:
29 Այն ատեն, աշակերտները որոշեցին որ իւրաքանչիւրը, իր կա-
 րողութեան համեմատ, օգնութիւն զրկէ եղբայրներուն որ կը
 բնակին Հրէաստան: **30** այդպէս ալ ըրին եւ օգնութիւնները զրկե-
 ցին երէցներուն՝ Բառնաբասի եւ Սաւուղի ձեռքով:

Ձերթակալութիւնը Պետրոսի եւ հրաշքով ազատութիւն

12 **1** Այն ժամանակներուն, Հերովդէս ձեռք դրաւ Եկեղեց-
 ւոյ մի քանի անդամներուն վրայ, զանոնք չարչարելու
 համար: **2** Սուրով սպաննել տուաւ Յակոբը, Յովհաննէ-
 սի եղբայրը: **3** Երբ տեսաւ թէ ասիկա հաճելի է Հրեաներուն, բռնել
 տուաւ նաեւ Պետրոսը. եւ Բաղարջակերքի օրերն էին: **4** Ձերբա-
 կալեց եւ բանտ նետեց զինքը եւ յանձնեց չորս զինուորներէ բաղ-
 կացած չորս գունդերու պահպանութեան. եւ կ'ողջէր Չատիկէն
 ետք հանել զայն ժողովուրդին առջեւ: **5** Մինչ Պետրոս հսկողու-
 թեան տակ էր բանտին մէջ, Եկեղեցւոյ աղօթքը անոր համար ան-
 դադար կը բարձրանար առ Աստուած:

6 Արդ, նախորդ գիշերն իսկ այդ օրուան, երբ Հերովդէս պիտի
 հանէր զինք ատենանին առջեւ, Պետրոս, կրկին շղթաներով կապ-
 ւած, կը քնանար երկու զինուորներու միջեւ, եւ դրան առջեւ պա-

27 – «Մարգարէներ», այսինքն մարգարէութեան պարգեւը ստացած հաւա-
 տացեալներ:

30 – «Երէցները» առաքեալներէ կարգուած եկեղեցական առաջնորդներ էին,
 որոնք Յակոբոս առաքեալի գլխաւորութեան տակ Երուսաղէմի եկեղեցին կը կա-
 ուավարէին:

Գլ. 12, 1 – Հերովդէս Ագրիպպա՝ Արիստրքուոսի ու Բերենիկէի որդին, որ
 եղբորորդին էր Հերովդէս Անտիպասի եւ թոռը Հերովդէս Մեծի, 37 թուին թա-
 փաւոր անուանուեցաւ 40/41 թուին եւ իշխեց թովանդակ Պաղեստինի վրայ:

հակները կը պահպանէին բանտը: **7** Յանկարծ Տիրոջ հրեշտակը եկաւ, եւ խուցը լեցունեցաւ լոյսով: Հրեշտակը խլթեց Պետրոսին կողմը, արթնցուց զայն եւ ըսաւ անոր. «Շուտով վեր ել»: Շղթաները թօթափեցան անոր ձեռքերէն: **8** Այն ատեն հրեշտակը ըսաւ անոր. «Գօտիդ կապէ եւ կօշիկներդ հագիր»: Երբ այն ալ ըրաւ. Դարձեալ ըսաւ անոր. «Վերարկուդ նետէ ուսերուդ վրայ եւ հետեւէ ինծի»: **9** Պետրոս ելաւ եւ կը հետեւէր անոր եւ չէր գիտէր թէ ի՞նչ կը պատահէր իրեն հրեշտակին միջոցաւ, այլ կը կարծէր թէ երազ կը տեսնէր: **10** Անցան առաջին պահակներու դիրքը եւ ապա երկրորդը եւ հասան երկաթեայ դռան առջեւ, որ կը բացուէր քաղաքին վրայ. դուռը ինքնիրմէ բացուեցաւ անոնց առջեւ եւ յառաջացան մինչեւ փողոցին ծայրը. եւ յետոյ հրեշտակը յանկարծ թողուց զինք: **11** Պետրոս, ինքնիրեն գալով՝ ըսաւ. «Հիմա գիտեմ թէ ճշմարտապէս Աստուած զրկեց իր հրեշտակը եւ փրկեց զիս Հերովդէսի ձեռքէն եւ Հրեայ ժողովուրդին ամէն ակնկալութենէն»:

12 Ուշքի գալով, եկաւ տունը Մարիամին՝ մօրը Յովհաննէսին, որ կօշուեցաւ Մարկոս, եւ ուր շատեր հաւաքուած էին եւ կ'աղօթէին: **13** Երբ բախեց տան դուռը, Հռովմէ անունով աղախինը՝ ականջ դնելով, **14** ճանչցաւ Պետրոսին ձայնը եւ ուրախութենէն, փոխանակ դուռը բանալու, վազեց ներս եւ իմացուց թէ Պետրոս դռան առջեւն է: **15** Անոր կ'ըսէին՝ Յնորա՛ծ ես. բայց ինք կը պնդէր թէ ըսածը ճիշդ է: Այն ատեն անոնք ըսին՝ Անոր հրեշտակն է: **16** Մինչ այն, Պետրոս կը շարունակէր դուռը բախել: Երբ բացին եւ տեսան զինքը, զարմացան: **17** Պետրոս ձեռքով նշան կ'ընէր անոնց որ լռեն. եւ պատմեց թէ ինչպէս Տէրը ազատեց զինքը բանտէն, եւ աւելցուց, «Պատմեցէք ասիկա Յակոբին եւ եղբայրներուն»: Յետոյ ելաւ եւ ուրիշ տեղ գնաց:

18 Առաւօտեան ժամուն, մեծ իրարանցում ինկած էր զինուորներուն մէջ՝ թէ արդեօք ի՞նչ եղաւ Պետրոսը: **19** Հերովդէս մարդ

17 – Պետրոսի ուր գացած ըլլալը կը լռէ Ղուկաս. որովհետեւ տեղւոյն յիշատակութիւնը կրնար վտանգաւոր ըլլալ առաքեալին համար: Պետրոս հաւանական է որ Հռոմ գացած ըլլայ, ուր, նոյն միջոցին, հալածամքի սպառնալիք կար քրիստոնեաներուն դէմ (Եւսեբիոս, Հերոնիմոս): Պետրոս 42 թուին անցած էր Հռոմ:

ղրկեց որ Պետրոսը փնտռեն, բայց չգտան զինք: Հրամայեց, որ հարցաքննեն պահակները եւ ապա սպաննել տուաւ զանոնք: Յետոյ Հրէաստանէն իջաւ Կեսարիա եւ հոն կը մնար:

Հերովդէսի մահը

20 Հերովդէս սուր հակառակութեան մէջ էր Տիւրոսի եւ Սիդոնի բնակիչներուն հետ: Անոնք համաձայնեցան եւ Հերովդէսին մօտ եկան, սիրաշահեցան նախ Բղաստոսը, որ սենեկապետն էր թագաւորին, եւ խաղաղութիւն հայեցին, որովհետեւ անոնց երկիրը արքունի շտեմարաններէն կ'առնէր պարենաւորումը: **21** Որոշուած օրը, Հերովդէս արքայական զգեստները հագած, ատեան բազմեցաւ եւ հրապարակաւ կը ճառախօսէր անոնց: **22** Ամբոխը կ'աղաղակէր. «Աստուած՝ մըն է որ կը խօսի եւ ո'չ թէ մարդ մը»: **23** Նոյն ժամուն Տիրոջ հրեշտակը հարուածեց զինք, որովհետեւ ան փառք էր տուած Աստուծոյ: Որդնալից եղաւ եւ մեռաւ:

Բառնաբաս եւ Սաւուղ կը դառնան Ամտիոք

24 Աստուծոյ խօսքը, սակայն, կ'աճէր եւ կը ծաւալէր: **25** Բառնաբաս եւ Սաւուղ, իրենց առաքելութիւնը կատարելէ ետք, վերադարձան Երուսաղէմէն եւ իրենց հետ առին Յովհաննէսը, որ կը կոչուի Մարկոս:

Բառնաբաս եւ Սաւուղ կը մեկնին առաքելութեան

13 **1** Անտիոքի Եկեղեցւոյ մէջ կային մարգարէներ եւ վարդապետներ՝ ինչպէս Բառնաբաս, Շմաւոն, որ կոչուած էր Նիւգեր, Ղուկիոս Կիւրենացին եւ Մանայէն՝ դայեկորդի Հերովդէս չորրորդապետին եւ Սաւուղ: **2** Մինչ անոնք

Գլ. 13,1 – «Մարգարէներ», այսինքն Աստուծոյ անունովը խօսող ներշնչւած մարդիկ, եւ վարդապետներ, որոնք իրենց սեպհական գիտութեամբ, առանց ներշնչուած ըլլալու մարգարէներու պէս, կը տրվեցնէին կրօնի ճշմարտութիւնները:

պաշտօն կը մատուցանէին Տիրոջ եւ պահք կը պահէին, Հոգին Սուրբ ըսաւ անոնց. «Որոշեցէք ինծի համար Բառնաբասն ու Սաւուղը ի սպաս այն գործին որուն ես կանչած եմ զանոնք»: 3 Այն ատեն, պահք պահելէ եւ աղօթք ընելէ ետք, ձեռք դրին անոնց վրայ եւ արձակեցին զանոնք:

Կիպրոսի առաքելութիւնը եւ Եղիմաս մոգը

4 Անոնք, Սուրբ Հոգիէն առաքելութեան ղրկուելով, իջան Սեւեակիա եւ նաւարկեցին դէպի Կիպրոս: 5 Հասան Սաղամիւս եւ Տիրոջ խօսքը հռչակեցին Հրեաներու ժողովարանին մէջ: Իրենց հետ իբրեւ օգնական ունէին Յովհաննէսը: 6 Ամբողջ կղզիին շրջանը ընելէ ետք մինչեւ Պափոս, հոն գտան հրեայ մոգ մը, սուտ մարգարէ, որուն անունն էր Բարեյեսոս. 7 ան, փոխ-հիւպատոս Սերկիոս Պողոսի շրջանակէն էր, որ իմաստուն մարդ մըն էր. անիկա կանչել տուաւ Բառնաբասը եւ Սաւուղը, որովհետեւ կ'ուզէր լսել Աստուծոյ խօսքը: 8 Բայց Եղիմաս մոգը, - այսպէս կը թարգմանուի անոր անունը -, հակառակեցաւ անոնց, որովհետեւ կը ջանար հաւատքէն հեռացնել փոխ-հիւպատոսը:

9 Սաւուղ՝ կոչուած նաեւ Պողոս, լեցուած Սուրբ Հոգիով, աչքերը անոր վրայ սեւեռեց եւ ըսաւ անոր. 10 «Ո՛վ մարդ, լի ամէն նենգութեամբ եւ խորամանկութեամբ, որդի սատանայի, թշնամի ամէն արդարութեան, դուն պիտի չգաղղի՞ս շեղեցնել Աստուծոյ ճամբաները: 11 Ահաւասիկ հիմա քու վրադ է Տիրոջ աջը, դուն պիտի կուրնաս եւ արեւը պիտի չտեսնես ժամանակի մը համար»: Նոյն վայրկեանին, մութն ու խաւարը իջան անոր վրայ, եւ ան կը շրջէր ամէն կողմ, կը փնտռէր մէկը որ առաջնորդէր իրեն: 12 Այն ատեն փոխ-հիւպատոսը, տեսնելով պատահածը՝ հաւատաց եւ խորապէս կը հիանար Տիրոջ վարդապետութեան վրայ:

4 – Պողոսի առաքելական առաջին ուղեւորութիւնը (46-48) Փոքր Ասիոյ հաւաքէն կը սկսի:

9 – Կը յիշատակուի Առաքելին եբրայական Շաուլ (Սաւուղ) անունին կից, իբր հռոմէական քաղաքացի կրած հռոմէական Պաւղոս կամ Պողոս մականունը:

Պերգէ եւ Անտիոփ

13 Պօղոս եւ անոր ընկերները նաւ առին Պափոսէն եւ եկան Պերգէ, Պամփիլիոյ մէջ: **14** Յովհաննէս թողուց զանոնք եւ վերադարձաւ Երուսաղէմ: Իսկ անոնք շարունակեցին Պերգէէն անդին եւ հասան Անտիոք՝ Պիսիդիոյ մէջ եւ շաբաթ օրը մտան ժողովարան եւ նստան: **15** Օրէնքին եւ մարգարէներուն ընթերցումէն ետք, ժողովարանին պետերը մարդ ղրկեցին, որպէսզի ըսեն անոնց. «Եթէ միւրթարութեան խօսքեր ունիք ժողովուրդին համար, խօսեցէք»:

Պօղոսին քարոզը Հրեաներուն

16 Պօղոս ոտքի ելաւ, ձեռքով նշան ըրաւ եւ ըսաւ. «Իսրայելացիներ, եւ դո՛ւք, Աստուծոյ երկիւղածներ, մտի՛կ ըրէք: **17** Իսրայելի, այս ժողովուրդին Աստուածը, ընտրեց մեր հայրերը եւ բազմացուց ժողովուրդը պանդխտութեան շրջանին, Եգիպտոսի երկրին մէջ, տարածեց իր բազուկին զօրութիւնը, հանեց զանոնք այդ երկրէն, **18** եւ քառասուն տարիներ շարունակ խնամեց զանոնք անապատին մէջ: **19** Յետոյ, բնաջնջելով եօթը ազգեր Քանանի երկրին մէջ, իբրեւ ժառանգութիւն տուաւ անոնց այս երկիրը, **20** մօտաւորապէս չորս հարիւր յիսուն տարիներ: Անկէ ետք, տուաւ անոնց դատաւորներ մինչեւ Սամուէլ մարգարէն: **21** Անկէ յետոյ, անոնք թագաւոր մը ուզեցին, եւ Աստուած տուաւ անոնց՝ Սաւուղը, Կիսի որդին, Բենիամինի ցեղէն, քառասուն տարիներ: **22** Երբ հեռացուց Սաւուղը, յարոյց անոնց Դաւիթ թագաւորը, որուն մասին տուաւ այս վկայութիւնը. Գտայ Դաւիթը, Յեսսէի որդին, իմ սրտիս համաձայն մարդը, որ պիտի կատարէ իմ կամքս: **23** Անոր սերունդէն է որ Աստուած, ըստ իր խոստումին, յարոյց Իսրայելի՝ Յիսուսը, իբր Փրկիչ: **24** Յովհաննէս Կարապետ պատրաստեց անոր զաւուստը՝ հռչակելով Իսրայելի բոլոր ժողովուրդին համար ապաշխարութեան մկրտութիւնը: **25** Իր առաքե-

16 – Աստուածավախները կամ նորահաւատները այն հեթանոսներն են, որոնք մանչնալով ճշմարիտ Աստուածը՝ հրեաներուն հետ միասին կը պաշտէին զայն առանց սակայն մոլսիսական օրէնքները պահելու:

լուծիւնը աւարտելու ընթացքին, Յովհաննէս կ'ըսէր. «Ես չեմ այն որ կը կարծէք թէ եմ: Ահաւասիկ, ան կու գայ իմ ետեւէս եւ ես արժանի չեմ անոր կօշիկները քակելու»:

26 «Եղբայրներ, դո՛ւք, աբրահամեան տոհմին որդիներ, եւ դո՛ւք, Աստուծոյ երկիւղածներ որ հոս ներկայ էք, ձեզի ղրկուեցաւ փրկութեան այս պատգամը: **27** Բայց անոնք որ Երուսաղէմ կը բնակին եւ անոնց իշխանները, առանց գիտնալու կատարեցին մարգարէներուն պատգամները զորս ամէն շաբաթ կը կարդան: **28** Թէպէտ անոր վրայ մահուան ոչ մէկ պատճառ չգտան, սակայն դատեցին եւ դատապարտեցին զայն եւ խնդրեցին Պիղատոսէն որ սպաննէ զայն: **29** Երբ կատարեցին ամէն ինչ որ անոր մասին գրուած է, իջեցուցին զայն խաչէն եւ դրին գերեզմանին մէջ: **30** Սակայն Աստուած յարոյց զինք մեռելներէն **31** եւ բազմաթիւ օրեր շարունակ երեւեցաւ անոնց որ անոր հետ Գալիլայէն Երուսաղէմ ելած էին. եւ ասոնք են այժմ անոր վկաները ժողովուրդին մօտ:

32 Մենք կ'աւետարանենք ձեզի խոստումը, որ տրուած էր հայրերուն, **33** եւ Աստուած կատարեց զայն ի նպաստ մեզի, անոնց որդիներուն եւ յարոյց Յիսուսը ինչպէս որ գրուած է երկրորդ սաղմոսին մէջ. Դուն ես իմ Որդիս, եւ ես այսօր ծնայ քեզ: **34** Թէ Աստուած յարոյց զինք մեռեալներէն եւ այսուհետեւ երբեք պիտի չվերադառնայ ապականութեան, կանխաւ հռչակուած էր: Ես պիտի տամ քեզի Դաւիթի սրբութիւնները, անոնք, որ արժանի են հաւատքի: **35** Ասոր համար ուրիշ տեղ մը կ'ըսէ. Դուն պիտի չքողուս, որ Սուրբդ ապականութիւն տեսնէ: **36** Արդ, Դաւիթ, իր ժամանակին ծառայեց Աստուծոյ ծրագրին եւ մեռաւ, միացաւ իր հայրերուն եւ տեսաւ ապականութիւնը: **37** Բայց Ան, զոր Աստուած յարոյց, չտեսաւ ապականութիւնը:

34 – Աստուծոյ կողմէ Դաւիթին տրուած խոստումներն են, թէ անոր սերունդէն մէկու մը՝ այսինքն Մեսիայի թագաւորութիւնն ու գահը յաւիտեանական պիտի ըլլան:

37 – Այս խօսքը Դաւիթին չի հայիր յայտնապէս, որովհետեւ մեռաւ ան, որով տեսաւ ապականութիւն: Հետեւաբար այդ խօսքը Քրիստոսի վրայ միայն կրնայ պատշաճիլ:

38 «Արդ, իմացէք, եղբայրներ, Անով կ'աւետարանուի ձեզի թողութիւնը մեղքերուն: **39** Կատարեալ արդարութիւնը, զոր չկրցաք ընդունիլ Մովսէսի Օրէնքով, ով որ կը հաւատայ, Անով կ'ընդունի զայն:

40 «Զգոյշ եղէք, ձեզմով չկատարուի ինչ որ ըսած են մարգարէները:

41 Տեսէ՛ք արհամարհողներ, զարմացէ՛ք եւ անհետացէ՛ք:

Որովհետեւ ձեր օրերուն եւ պիտի կատարեմ գործը, որուն պիտի չհաւատայիք, եթէ պատմէին զայն ձեզի»:

42 Երբ ժողովարանէն կ'ելլէին, կ'աղաչէին անոնց, որ յաջորդ չաբաթն ալ խօսին իրենց նոյն նիւթին մասին: **43** Երբ բազմութիւնը ցրուեցաւ, բազմաթիւ Հրեաներ եւ երկիրաձփներ, որ զԱստուած կը պաշտէին, հետեւեցան Պօղոսի եւ Բառնաբասի եւ ասոնք, իրենց խօսակցութեան ընթացքին, կը յորդորէին զանոնք որ հաւատարիմ մնան Աստուծոյ Շնորհքին:

Պօղոս եւ Բառնաբաս կը խօսին հեթանոսներուն

44 Յաջորդ չաբաթ օրը, գրեթէ ամբողջ քաղաքը հաւաքուեցաւ Աստուծոյ խօսքը լսելու համար: **45** Հրեաները, երբ այս բազմութիւնը տեսան, նախանձով լեցուեցան եւ հայհոյութիւններով կը հակառակէին Պօղոսի խօսքերուն: **46** Այն ատեն Պօղոս եւ Բառնաբաս համարձակութեամբ յայտարարեցին. «Մենք պարտական էինք նախ ձեզի աւետել Աստուծոյ խօսքը: Քանի որ դուք կը մերժէք զայն եւ դուք ձեզ արժանի չէք համարիր յաւիտենական կեանքին, ահաւասիկ մենք կը դառնանք դէպի հեթանոսները: **47** որովհետեւ այսպէս պատուիրեց մեզի Տէրը:

Եւ հաստատեցի ինչ իբր լոյս ազգերուն, որպէսզի փրկութիւնը տանիս միմչեւ երկրի ծայրերը:

47 – Այս խօսքին մէջ, զոր Տէրը կ'ուղղէ իր Ծառային՝ Մեսիայի, Պօղոս կը տեսնէ պատուէր մը՝ ուղղուած առաքելներուն, Աւետարանը փարոգելու հեթանոսներուն:

48 Հեթանոսները, այս լսելով, կ'ուրախանային, եւ սկսան փառաւորել Տիրոջ խօսքը, եւ ամէնքը, որ սահմանուած էին յաւիտենական կեանքին՝ ընդունեցան հաւատքը: 49 Եւ այսպէս Աստուծոյ խօսքը կը տարածուէր ամբողջ շրջանին մէջ:

50 Հրեաները սակայն, գրգռեցին ազնուազարմ կիներ որ գԱստուած կը պաշտէին, ինչպէս նաեւ քաղաքին պարագլուխները, հալածանք յարուցին Պօղոսի եւ Բառնաբասի դէմ եւ հեռացուցին զանոնք իրենց սահմաններէն: 51 Ասոնք իրենց ոտքերուն փոշին թօթափեցին անոնց վրայ եւ գացին Իկոնիոն: 52 Իսկ աշակերտները լեցուած էին ուրախութեամբ եւ Սուրբ Հոգիով:

Առաքելութիւն՝ Իկոնիոնի մէջ

14 1 Իկոնիոնի մէջ անոնք մտան ժողովարան եւ այնպէս խօսեցան, որ մեծ բազմութեամբ Հրեաներ եւ Յոյներ հաւատացին: 2 Սակայն թերահաւատ Հրեաները հեթանոսները գրգռեցին եւ լարեցին եղբայրներուն դէմ: 3 Պօղոս եւ Բառնաբաս բաւական երկարեցին իրենց կեցութիւնը այնտեղ՝ վստահութեամբ լեցուած Տիրոջ հանդէպ, որ կը վկայէր իր շնորհքին քարոզութեան եւ անոնց ձեռքով կը գործէր հրաշքներ եւ նշաններ:

4 Քաղաքին բնակչութիւնը երկուքի բաժնուեցաւ. ոմանք Հրեաներուն կողմն էին, իսկ ուրիշներ՝ առաքեալներուն: 5 Հեթանոսներ եւ Հրեաներ, գլխաւորութեամբ իրենց պետերուն, կը պատրաստուէին հալածել եւ քարկոծել զանոնք: 6 Բայց իմանալով իրողութիւնը, անոնք ապաստանեցան Լիկայոնացիներուն քաղաքները՝ Լիւստրոս եւ Դէրբէ եւ անոնց շրջակայքը, 7 եւ հոն կը հռչակէին Աւետարանը:

48 – Աստուած կ'ուզէ ամէնուն փրկութիւնը, պայմանաւ սակայն որ մարդն ալ ուզէ զայն ու գործակցի Աստուծոյ շնորհքին, որովհետեւ «Ան որ ստեղծեց քեզ, առանց քեզի, պիտի չփրկէ քեզ առանց քեզի» (Ս. Օգոստինոս):

Անդամալոյծին բուժումը

8 Այնտեղ կը նստէր Լիւստրացի մարդ մը, ոտքերէն տկար, կաղ ի ծնէ եւ երեքեք չէր քալած: 9 Ասիկա լսեց Պօղոսին խօսքերը: Պօղոս աչքերը սեւեռեց անոր վրայ եւ տեսնելով, թէ բուժուելու հաւատք ունի, 10 բարձր ձայնով ըսաւ անոր. «Քեզի՛ կ'ըսեմ, մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի անունով, ուղիղ կանգնէ ոտքերուդ վրայ»: Անիկա իսկոյն շտկուեցաւ, սկսաւ վազվզել եւ քալել: 11 Բազմութիւնները, տեսնելով Պօղոսին ըրածը, բարձրացուցին իրենց ձայնը եւ սկսան լիկայոնարէն բարբառով աղաղակել. «Աստուածները մարդու կերպարանքով մեր մէջ իջան»: 12 Անոնք Բառնաբասը կը կոչէին Դիոս եւ Պօղոսը՝ Հերմէս, որովհետեւ ինքն էր գլխաւոր խօսողը:

13 Քուրմերը ցուլեր եւ պսակներ հասցուցին Դիոսի, որ քաղաքին մուտքին էր, եւ բազմութեան հետ կը պատրաստուէին զոհել: 14 Երբ իմացան, Բառնաբաս եւ Պօղոս առաքեալները պատուեցին իրենց զգեստները, վազեցին ամբոխէն դուրս եւ աղաղակեցին. 15 «Ո՛վ մարդիկ, ի՞նչ կ'ընէք, մենք ձեզի նման մարդիկ ենք, մենք կ'աւետարանենք ձեզի որպէսզի թողուք այդպիսի ունայն կուռքերը եւ դառնաք դէպի կենդանի Աստուածը, որ ստեղծեց երկիրնքը, երկիրը, ծովը եւ ինչ որ անոնց մէջ կը գտնուի: 16 Անիկա թոյլ տուաւ ազգերուն, անցեալի սերունդներուն ժամանակ, որ հետեւին իրենց ճանապարհներուն. 17 սակայն ինքզինքը չթողուց առանց վկայութեան, իր բարերարութեամբ երկինքէն տուաւ ձեզի անձրեւն ու պտղաբեր եղանակները, եւ յազեցուց ձեր սրտերը կերակուրով եւ ուրախութեամբ»: 18 Այս խօսքերով, անոնք հազիւ կըրցան արգիլել որ ամբոխը զոհ մատուցանէր իրենց, այլ երթան իւրաքանչիւրն իր տունը:

Վերջ առաքելութեան

19 Մինչ անոնք կը շրջէին եւ կ'ուսուցանէին, Անտիոքէն եւ Իկոնիոնէն Հրեաներ եկան, սկսան վիճիլ անոնց հետ համարձակութեամբ, եւ խաբեցին ժողովուրդը, որպէսզի հեռանայ անոնցմէ. եւ կ'ըսէին անոնց՝ թէ ճշմարտութիւնը չեն խօսիր, այլ կը

ստեն: Քարկոծեցին Պօղոսը եւ քաշեցին զայն քաղաքէն դուրս եւ կը կարծէին թէ մեռած է: **20** Բայց երբ աշակերտները անոր շուրջ հաւաքուեցան, կանգնեցաւ եւ մտաւ քաղաք եւ յաջորդ օրը Բառնաբասի հետ մեկնեցաւ Դերբէ:

21 Աւետարանեցին այս քաղաքը եւ բազմաթիւ աշակերտներ յարուցին եւ յետոյ վերադարձան Լիւստրոս, Իկոնիոն եւ Անտիոք: **22** Աշակերտներուն սրտերը հաստատեցին, քաջալերեցին զանոնք՝ որպէսզի հաւատարիմ մնան հաւատքին, ըսելով անոնց. «Հարկ է որ բազմաթիւ նեղութիւններէ անցնինք, որպէսզի Աստուծոյ Արքայութիւնը մտնենք»: **23** Երէցներ ձեռնադրեցին անոնց՝ իւրաքանչիւր Եկեղեցւոյ համար, աղօթքներ կատարեցին հանդերձ պահքով, յանձնեցին զանոնք Տիրոջ՝ որուն հաւատացած էին: **24** Անցան Պիսիդիայէն եւ եկան Պամփիլիա: **25** Պերգէի մէջ հռչակեցին Տիրոջ խօսքը եւ իջան Ատալիա: **26** Եւ անկէ նաւ առին դէպի Անտիոք, ուսկից մեկնած էին, յանձնարարուելով Աստուծոյ շնորհքին՝ գործին համար զոր կատարեցին:

27 Երբ հոն հասան, հաւաքեցին Եկեղեցին եւ պատմեցին ինչ որ Աստուած ըրած էր իրենց ձեռքով եւ թէ ինչպէս հաւատքի դուռը բացած էր նաեւ հեթանոսներուն առջեւ: **28** Անկէ ետք երկար ժամանակ մնացին աշակերտներուն հետ:

ՎԼՅ ԱՄՍԻՈՒՄԻ ՄԷՅ

15 **1** Ոմանք, Հրէաստանէն իջնելով, կ'ուսուցանէին եղբայրներուն. «Եթէ չթլփատուիք ըստ Մովսէսի օրէնքին, չէք կրնար փրկուիլ»: **2** Յետ երկար խռովութեան եւ վիճաբանութեան Պօղոսի եւ Բառնաբասի անոնց հետ, որոշուեցաւ որ Պօղոս եւ Բառնաբաս եւ անոնցմէ ոմանք Երուսաղէմ ելլեն, առաքեալներու եւ երէցներուն մօտ, այս խնդրին համար: **3** Անոնք հրաժեշտ առին Եկեղեցիէն, անցած Փիւնիկէէն եւ Սամարիայէն, ուր պատմեցին դարձը հեթանոսներուն, մեծ ուրախութիւն պատճառելով եղբայրներուն: **4** Երբ Երուսաղէմ հասան, ընդունուեցան Եկեղեցիէն, առաքեալներէն եւ երէցներէն եւ պատմեցին անոնց ինչ որ Աստուած ըրած էր անոնց ձեռքով:

Երուսաղէմի ժողովը

5 Փարիսեցիներու հերձուածին պատկանող ոմանք, որ հաւատաւոր ընդունած էին, միջամտեցին եւ ըսին՝ թէ հարկ է թլփատել զանոնք եւ պատուիրել անոնց, որ պահեն Մովսէսի օրէնքը: **6** Այն ատեն առաքեալները եւ երէցները ժողով ըրին, այս հարցը քննելու համար:

Պետրոսին մատը

7 Երկար վիճաբանութենէ ետք, Պետրոս կանգնեցաւ եւ ըսաւ. «Եղբայրներ, դուք լաւ գիտէք՝ թէ առաջին օրերուն իսկ Աստուած ընտրեց զիս ձեր մէջէն, որպէսզի հեթանոսները իմ բերնէս լսեն Աւետարանին խօսքը եւ հաւատան: **8** Սրտագէտն Աստուած վկայեց անոնց ի նպաստ եւ Սուրբ Հոգին տուաւ անոնց, ինչպէս մեզի: **9** Ոչ մէկ խտրութիւն դրաւ անոնց եւ մեր միջեւ եւ հաւատաքով սրբեց անոնց սիրտը: **10** Արդ, ինչո՞ւ հիմա դուք զԱստուած կը փորձէք, աշակերտներուն պարանոցին վրայ դնելով լուծը զոր ոչ մեր հայրերը եւ ոչ ալ մենք կրցանք տանիլ: **11** Բայց մենք կը հաւատանք որ մենք, ինչպէս անոնք, Տէր Յիսուսի շնորհքով կը փրկուինք»: **12** Այն ատեն ժողովականները լռեցին եւ մտիկ ըրին Բառնաբասին եւ Պօղոսին, որ կը պատմէին անոնց բոլոր նշաններն ու հրաշքները զորս ըրած էր Տէրը հեթանոսներուն մէջ, անոնց ձեռքով:

Գլ. 15, 6 – Ժողովին կը նախագահէր Եկեղեցւոյ գլուխը՝ Պետրոս, որ Հռոմի Եկեղեցին հիմնել էր, դարձած էր Երուսաղէմ: Խորհրդակցութիւններն ու վիճիւնները ցոյց կու տան թէ ի՛նչպէս առաքեալները տոգորուած էին այն գիտակցութեամբ, թէ Սուրբ Հոգին իրենց հետ է: Վիճիւնները ամէնուն պարտաւորիչ եղող Եկեղեցական օրէնքի մը ձեւով կը տրուէին:

11 – Պետրոս, մատնանշելով Կոռնելիոսի դէպքը, կը բացատրէ թէ նոյնիմֆն Աստուած վճռած ու սահմանած է ընդունիլ հեթանոսները, առանց նկատի առնելու մովսիսական օրէնքի տրամադրութիւնները: Փրկութիւնը կայացած է Յիսուս Բրիստոսի շնորհքին վրայ միայն:

Յակոբին ճառը

13 Երբ անոնք լռեցին, Յակոբ խօսք առաւ եւ ըսաւ. «Եղբայրներ, մտիկ ըրէ՛ք ինձի: **14** Շմաւոն պատմեց մեզի թէ ինչպէս, սկիզբէն իսկ, Աստուած տնօրինեց, ժողովուրդը կազմելու համար հեթանոսներէն՝ իր Անունին: **15** Ասիկա համաձայն է մարգարէներուն խօսքերուն, քանի որ գրուած է.

16 Անկէ ետք ես պիտի վերադառնամ,
եւ պիտի վերականգնեմ Դաւիթի անկեալ տաղաւարը.
պիտի վերանորոգեմ անոր աւերակները,
եւ պիտի վերականգնեմ զայն,

17 որպէսզի Տէրը փնտռեն մարդոց մնացորդները եւ բոլոր հեթանոսները,
որոնք իմ անունովս կանչուեցան.

18 Կ'ըսէ Տէրը, եւ այս ամէնը կը յայտնէ դարերէ ի վեր: **19** Ասոր համար ես արդար կը համարիմ չնեղել անոնք որ հեթանոսներէն կը դառնան Աստուծոյ, **20** այլ նամակ ղրկել անոնց՝ որ հեռու մնան կռուքերուն զոհուած կերակուրէն, ապօրինի ամուսնութիւններէն, մեռելոտիներէն եւ արիւնէն: **21** Որովհետեւ անցեալի դարերէն ասդին, Մովսէս քարոզիչներ ունի ամէն քաղաքի մէջ, որու մասին կը կարդան շաբաթ օրը ժողովարաններուն մէջ»:

Առաքեալներուն կոնդակը

22 Այն ատեն հաճելի թուեցաւ առաքեալներուն, երէցներուն եւ ամբողջ Եկեղեցւոյն, Պօղոսի եւ Բառնաբասի հետ Անտիոք ղրկել իրենց մէջէն ընտրուած մարդիկ. Յուդան, որ կոչուած է Բարսաբա եւ Շիղան, որոնք լաւ համարուած էին եղբայրներուն կողմէ, **23** եւ անոնց ձեռքով այս նամակը ղրկուեցաւ

«Անտիոքի, Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ առաքեալները, երէցները եւ

եղբայրները, եղբայրներուն որ եկած են հեթանոսութենէն, ողջոյն: **24** Իմացանք թէ ոմանք, իբրեւ թէ մեզմէ զրկուած, վրդոված են ձեզ իրենց խօսքերով եւ յուզած են ձեր միտքերը, ըսելով թէ հարկ է որ դուք թլփատուիք եւ Օրէնքը պահէք: այդպիսիններուն մենք հրահանգ չենք տուած: **25** Մենք միասնաբար ժողով ընելէ ետք, յարմար դատեցինք զրկել ձեզի ընտրեալ մարդիկ, մեզի սիրելի Բառնաբասի եւ Պօղոսի հետ, **26** որոնք իրենց կեանքը նուիրած են մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի անունին: **27** Արդ, կը զրկենք ձեզի Յուդան եւ Շիղան, որպէսզի կենդանի խօսքերով նոյնը հաղորդեն: **28** Որովհետեւ հաճելի թուեցաւ Սուրբ Հոգիին եւ մեզի, աւելի բեռ չընել ձեր վրայ, բացի այս կարեւորներէն. **29** հրաժարիլ կուռքերուն զոհուած միսէն, արիւնէն, մեռելոտիներէն եւ ապօրինի ամուսնութիւններէն: Լաւ կ'ընէք, դուք ձեզ գերծ պահելով ասոնցմէ. Ողջոյն»:

Պատգամաւորները Անտիոքի մէջ

30 Պատգամաւորները հրաժեշտ առին, իջան Անտիոք, համախմբեցին ժողովուրդը եւ նամակը յանձնեցին անոնց: **31** Զայն կարդալէ ետք, անոնք ուրախացան տրուած քաջալերանքին համար: **32** Յուդա եւ Շիղա, որոնք մարգարէ էին, բազմաթիւ ճառերով կը յորդորէին եղբայրները եւ կը քաջալերէին զանոնք: **33** Ժամանակ մը ետք, եղբայրները ուղարկեցին զանոնք, խաղաղութեան մաղթանքներ ընելով անոնց որ զրկեր էին զանոնք: **34** Շիղային հաճելի թուեցաւ հոն մնալ: **35** Պօղոս եւ Բառնաբաս կը շրջէին Անտիոքի մէջ եւ ուրիշ շատերու հետ կ'ուսուցանէին եւ կ'աւետարանէին Աստուծոյ Խօսքը:

Պօղոս կը բաժնուի Բառնաբասէն

36 Մի քանի օր ետք, Պօղոս ըսաւ Բառնաբասին. «Վերադառ-

36 – Պօղոսի առաքելական երկրորդ ուղեւորութիւնը (49–53) Սուրիոյ, Գաղատիոյ եւ Մակեդոնիոյ վրայով կ'ուղղուի դէպի Յունաստան ու յետոյ Նիքսոս, Կեսարիոյ եւ Նրուսադէմի վրայով դէպի Անտիոք:

նանք եւ այցելենք եղբայրներուն, այն ամէն քաղաքներուն մէջ ուր քարոզեցինք Տիրոջ խօսքը, որպէսզի տեսնենք թէ ի՞նչ կացութեան մէջ են: **37** Բառնաբաս կ'ուզէր հետն առնել նաեւ Յովհաննէսը, որ կոչուած էր Մարկոս: **38** Պօղոս կը պնդէր իրենց հետ չառնել մէկը՝ որ զիրենք թողուցած էր Պամփիլիոյ մէջ եւ մասնակից չէր եղած իրենց գործին: **39** Գժտութիւն ինկաւ անոնց միջեւ եւ ի վերջոյ Բառնաբաս հետն առաւ Մարկոսը եւ մեկնեցաւ դէպի Կիպրոս: **40** Պօղոս ընտրեց Շիղան եւ մեկնեցաւ, Աստուծոյ շնորհքին յանձնարարուելով եղբայրներուն կողմէ: **41** Կը շրջէր Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ կողմերը եւ կ'ամրացնէր Եկեղեցիները:

Պօղոս եւ Տիմոթէոս

16 **1** Պօղոս Դէրբէ անցաւ եւ ապա Լիւստրա: Այնտեղ կար աշակերտ մը՝ Տիմոթէոս անունով, որուն մայրը հրեայ քրիստոնեայ էր, իսկ հայրը՝ հեթանոս: **2** Լիւստրայի եւ Իկոնիոնի եղբայրները լաւ վկայութիւն տուին անոր մասին: **3** Պօղոս ուզեց հետը տանիլ զայն, առաւ եւ թլփատեց, Հրեաներուն պատճառով որ այդ տեղերը կը գտնուէին, որովհետեւ ամէնքը գիտէին թէ անոր հայրը հեթանոս էր: **4** Երբ քաղաքներէն կ'անցնէին, կը հաղորդէին Երուսաղէմի առաքեալներուն եւ երէցներուն պատւէրները եւ կը յորդորէին որ պահեն զանոնք: **5** Եւ այսպէս Եկեղեցիները կը հաստատուէին հաւատքի մէջ եւ օրէ օր կ'աճէին թիւով:

Դեպի Փոքր Ասիա

6 Շրջեցան Փռիւզիոյ եւ Գաղատիոյ կողմերը, որովհետեւ

40 – Հռոմէական քաղաքացիի իրաւունքներով (ԺԶ. 37), նախնական Եկեղեցւոյ մէջ իր վայելած վարկով (ԺԵ. 22) եւ մարգարէական շնորհով (ԺԵ. 32) օժտուած Սիղան յարմարագոյն ընկերն է Պօղոսի առաքելական ուղեւորութեան:

Գլ. 16,1 – Տիմոթէոս՝ Լիւստրա ծնած եւ իր մօրը՝ Եւնիկէի հետ (Բ. Տիմ. Ա. 5) հաւատացեալ եղած էր Պօղոսի առաքելական ուղեւորութեան միջոցին:

3 – Պօղոս թլփատել կու տայ Տիմոթէոսը, որպէս զի աւելի՛ եւս վստահութիւնը շահի Հրեաներուն:

Սուրբ Հոգին արգելք դրած էր անոնց՝ խօսքը քարոզելու Ասիոյ մէջ: **7** Միւսիայի սահմանները հասնելով, փորձեցին Բիւթանիա մտնել, **8** սակայն Յիսուսի Հոգին համարձակութիւն չտուաւ անոնց: Անցան Միւսիայէն եւ իջան Տրովադա: **9** Պօղոս գիշերը տեսիլ ունեցաւ. Մակեդոնացի մը կանգնած էր դիմացը, կ'աղաչէր եւ կ'ըսէր անոր. «Անցիր Մակեդոնիա եւ օգնէ մեզի»: **10** Այս տեսիլքէն անմիջապէս ետք, փորձեցինք Մակեդոնիա անցնիլ, համոզուած՝ թէ Աստուած մեզ Մակեդոնիա կը կանչէ, որպէսզի Աւետարանը հռչակենք անոնց:

Փիլիպպի առաքելութիւնը

11 Տրովադայէն նաւ առինք եւ գացինք ուղիղ Սամոդրակէ եւ յաջորդ օրը՝ Նէապոլիս: **12** Եւ անկէ իջանք Փիլիպպէ, որ Մակեդոնիոյ վիճակին գլխաւոր քաղաքն է եւ գաղութ: **13** Մի քանի օրուայ դադարէն ետք այս քաղաքին մէջ, շաբաթ օրը իջանք քաղաքի դռներէն դուրս, գետափին վրայ, ուր սովոր էին աղօթքները կատարել, եւ նստելով, կը խօսէինք հաւաքուած կիներուն հետ: **14** Թեւատիր քաղաքէն կին մը, Աստուծոյ երկիւղած, ծիրանավաճառ, որու անունն էր Լիդիա, մտիկ կ'ընէր: Տէրը բացաւ անոր սիրտը, եւ ան անսաց Պօղոսի խօսքերուն: **15** Երբ մկրտուեցաւ, ինքը եւ իր ընտանիքը, կ'աղաչէր եւ կ'ըսէր. «Եթէ զիս կը համարիք Տիրոջ հաւատացեալ մը, մտէք իմ տունս եւ հոն իջեւանեցէք»: Եւ ստիպեց ու տարաւ մեզ:

6 – Ասիա, արեւմտեան ծովագերեայ երկրամասը Փոքր Ասիոյ, Նիքսոս գլխաւոր քաղաքով:

10 – Այս տեղէն սկսելով, Դուկաս ալ, Գործք Առաքելոցի հեղինակը, ուղեկիցը կ'ըլլայ Պօղոսի: Այս կը հասկցուի, այստեղ առաջին անգամ երեւան եկած «մեմբ» բացատրութենէն:

12 – Փիլիպպոս (Philippi) քաղաքը կը բնակէին բազմաթիւ իտալացի գաղթականներ:

13 – Այն քաղաքներուն մէջ, ուր փոքրաթիւ էին Հրեաները ժողովրդանոց մը ունենալու համար, քաղաքէն դուրս, հեթանոսներու տուներէն հեռու կը համախմբուէին: Այս աղօթավայրերը, որոնք աղօթատեղի կը կոչուէին, ծիսական լուսացումները դիւրացնելու նպատակով՝ ծովագերեքները կամ գետերու եզերքները հաստատուած էին:

Բանտարկուքիւնը Պօղոսի եւ Շիղայի

16 Օր մը, երբ աղօթքի կ'երթայինք, հանդիպեցանք աղախինի մը, որ հարցուկ ոգի ունէր եւ գուշակութիւններ ընելով, մեծ շահեր կ'ապահովէր իր տէրերուն: 17 Սկսաւ հետեւիլ Պօղոսի եւ մեզի եւ կ'աղաղակէր. «Այս մարդիկը ծառաներն են Բարձրեալ Աստուծոյ եւ փրկութեան ճանապարհը կ'աւետեն ձեզի»: 18 Այսպէս ըրաւ օրեր շարունակ: Ի վերջոյ, Պօղոս զայրացաւ, ետ դարձաւ եւ ըսաւ ոգիին. «Կը հրամայեմ քեզի Յիսուս Քրիստոսի անունով. ելի՛ր այս կնոջ մէջէն»: Եւ դեւը խսկոյն ելաւ անկէ:

19 Անոր տէրերը սակայն, իրենց շահերուն յոյսը կորած տեսնելով, բռնեցին Պօղոսը եւ Շիղան, քաջեցին զանոնք մինչեւ հրապարակ՝ կառավարիչներուն առջեւ, տարին զանոնք զօրագլուխին մօտ եւ ըսին. 20 «Այս մարդիկը մեր քաղաքը կը խռովեն: 21 Իրենք Հրեայ են, կը քարոզեն օրէնքներ, զորս չենք կրնար ոչ ընդունիլ եւ ոչ ալ գործադրել, որովհետեւ մենք Հռոմայեցի ենք»: 22 Ամբոխը խառնուեցաւ անոնց շուրջը: Կառավարիչները հանել տուին անոնց զգեստները եւ հրամայեցին զանահարել զանոնք, 23 եւ ծանր կերպով վիրաւորելէ ետք զանոնք, բանտարկել տուին եւ բանտապետին հրամայեցին որ զգուշութեամբ պահեն զանոնք: 24 Բանտապետը, խիստ հրահանգներ ստացած ըլլալով, տարաւ զանոնք բանտին ներքին խուցը եւ անոնց ոտքերը շղթայով կապեց կոճղի մը:

Հրաշքով ազատագրում բանտէն

25 Կէս գիշերին, Պօղոս եւ Շիղա կ'աղօթէին եւ զԱստուած կ'օրհնաբանէին: 26 Յանկարծ մեծ շարժում մը տեղի ունեցաւ, բանտին հիմերը սասանեցան, բանտին բոլոր դռները բացուեցան, եւ բոլորին կապանքները քակուեցան: 27 Երբ բանտապետը արթնցաւ եւ բանտին դռները բաց տեսաւ, սուրը քաջեց եւ ուզեց ինքզինքը սպաննել, կարծելով թէ բանտարկեալները փախած են: 28 Պօղոս բարձր ձայնով աղաղակեց. «Չարիք մի՛ հասցնէր դուն քեզի, մենք ամէնքս հոս ենք»:

29 Բանտապետը լոյս խնդրեց, վազեց դէպի ներս եւ սարսափահար ինկաւ Պօղոսի եւ Շիղայի ոտքերուն առջեւ: **30** Յետոյ դուրս հանեց զանոնք եւ ըսաւ. «Տեսարք, ի՞նչ պէտք է ընեմ որ փրկուիմ»:
31 Անոնք պատասխանեցին. «Հաւատա՛ մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի եւ պիտի փրկուիս, դու եւ քու ընտանիքդ»: **32** Անոր եւ անոր բոլոր տնեցիներուն աւետեցին Տիրոջ խօսքը: **33** Բանտապետը գիշերուան նոյն ժամուն առաւ զանոնք, լուաց անոնց վէրքերը եւ ապա անմիջապէս մկրտուեցաւ ինքը եւ իր բոլոր տնեցիները:
34 Տարաւ զանոնք իր տունը, սեղան սարքեց անոնց եւ ուրախացաւ իր ամբողջ ընտանիքով, հաւատացած ըլլալով Աստուծոյ:

35 Երբ առաւօտ եղաւ, զօրագլուխները նուիրակներ զրկեցին բանտապահին, որ ըսեն անոր. «Ազատ արձակէ այդ մարդիկը»:
36 Բանտապետը այս խօսքերը հաղորդեց Պօղոսին, ըսելով թէ զօրագլուխները մարդ զրկեցին, ձեզ ազատ արձակելու համար. ուստի ելէք եւ գացէք խաղաղութեամբ: **37** Պօղոս ըսաւ անոնց. «Հրապարակաւ գանահարելէ ետք մեզ, որ ամենը մարդիկ ենք եւ Հռոմայացիներ, բանտ դնել տուին մեզ, եւ հիմա կ'ոռգեն այդպէս, լուեիեայն արձակե՞լ մեզ: Այդպէս չըլլար, թող իրենք գան եւ արձակեն մեզ բանտէն»:

38 Նուիրակները այս բաները պատմեցին զօրագլուխներուն: Վախը ինկաւ անոնց վրայ, երբ իմացան թէ այդ մարդիկը Հռոմայեցի են: **39** Եւ գալով աղաչեցին անոնց. երբ բանտէն հանեցին զանոնք, խնդրեցին որ հեռանան քաղաքէն:

40 Անոնք ելան բանտէն եւ մտան Լիդիայի տունը, տեսան եղբայրները, քաջալերեցին զանոնք եւ ապա մեկնեցան:

Թեսաղոնիկէի մէջ դժուարութիւններ Հրեաներուն հետ

17 **1** Ամփիպոլսէն եւ Ապոլոնիայէն անցնելով՝ եկան Թեսաղոնիկէ, ուր Հրեաները ժողովարան ունէին: **2** Ըստ սովորութեան, Պօղոս մտաւ անոնց մօտ եւ երեք շաբաթ յաջորդաբար կը վիճէր անոնց հետ, հիմնուելով Գիրքերուն վրայ:
3 Կը բացատրէր անոնց եւ կը փաստէր թէ Քրիստոս պէտք է չար-

չարուէր եւ մեռեալներէն յարութիւն առնէր, եւ կ'աւելցնէր. «Քրիստոսը՝ այս Յիսո՛ւսն է զոր ես կը քարոզեմ ձեզի»: **4** Անոնցմէ ոմանք համոզուեցան եւ անցան Պօղոսի եւ Շիղայի կողմը, ինչպէս նաեւ, անոնցմէ զատ, բազմաթիւ աստուածավախ մարդիկ, հեթանոսներ եւ ազնուական տիկիւններ:

5 Հրեաները սակայն, նախանձէ տարուած, գռեհիկ եւ անօրէն մարդիկ հաւաքեցին, ամբոխ կազմեցին եւ քաղաքը խռովեցին: Հաւաքուեցան Յասովնի տան առջեւ եւ կը փնտռէին Պօղոսը եւ Շիղան, զանոնք դատարանին առջեւ հանելու համար: **6** Զանոնք չգտնելով, քաչեցին Յասովնը եւ ուրիշ եղբայրներ եւ տարին քաղաքապետին մօտ, բողոքելով թէ՝ «Այս մարդիկը, ամբողջ աշխարհը խռովելէ ետք, հիմա հոս եկած են. **7** եւ Յասովնը զանոնք հիւրընկալած է: Ասոնք ամէնքը Կայսրին հրամաններուն դէմ կը գործեն, երբ կը հաստատեն թէ ուրիշ թագաւոր մը կայ՝ Յիսուս անունով»: **8** Այսպէս պոռալով, զրգռեցին բազմութիւնը եւ քաղաքապետները, **9** որոնք երաշխաւորութիւն խնդրեցին Յասովնէն եւ միւսներէն եւ ապա ազատ արձակեցին զանոնք:

Նոր հակառակութիւններ՝ Բերիոյ մէջ

10 Եղբայրները իսկոյն Պօղոսը եւ Շիղան գիշերանց ուղարկեցին Բերիա: Երբ հոն հասան, անոնք գացին Հրեաներուն ժողովարանը: **11** Ասոնք հոգիով աւելի ազնիւ էին քան Թեսաղոնիկէի Հրեաները, եւ սիրալոյսով ընդունեցան Աստուծոյ խօսքը: Ամէն օր կը քննէին Գիրքերը, ստուգելու համար թէ ամէն ըստածները ճիշդ են: **12** Ասոնցմէ շատեր հաւատացին, ինչպէս նաեւ Յոյներէն՝ պատուական տիկիւններ եւ բազմաթիւ այլ մարդիկ:

13 Թեսաղոնիկէի Հրեաները սակայն, երբ իմացան թէ Պօղոս Բերիոյ մէջ Աստուծոյ խօսքը կ'աւետէ, հոն եկան, որպէսզի բազմութիւնը յուզեն եւ խռովեն: **14** Եղբայրներն անմիջապէս ուղարկեցին Պօղոսը դէպի ծովեզերք, իսկ Շիղա եւ Տիմոթէոս մնացին այնտեղ: **15** Պօղոսին ընկերացողները առաջնորդեցին զայն մինչեւ Աթէնք եւ վերադարձան, հրահանգ բերելով Շիղայի եւ Տիմոթէոսի փութով իրեն միանալու:

Պօղոս Աթենքի մէջ

16 Մինչ Պօղոս անոնց կը սպասէր Աթէնքի մէջ, անոր հոգին կը զայրանար անոր մէջ, երբ կը տեսնէր քաղաքը՝ կուռքերով լեցւած: **17** Ժողովարանին մէջ կը խօսէր Հրեաներուն եւ անոնց՝ որ զԱստուած կը պաշտէին, իսկ ամէն օր, հրապարակին վրայ՝ անցորդներուն: **18** Կային նոյնիսկ Ստոյիկեան եւ Եպիկուրեան փիլիսոփաներ, որոնք հետը կը վիճէին: Ոմանք կ'ըսէին. «Ի՞նչ կ'ուզէ ըսել այս շաղակրատը»: Իսկ ուրիշներ՝ «Կ'երեւայ թէ օտար չաստուածներու քարոզիչ մըն է»: որովհետեւ Պօղոս կը քարոզէր Յիսուսի եւ անոր յարութեան մասին:

19 Առին զինքը եւ Արիսպագոս տարին. եւ կ'ըսէին անոր. «Արդեօք կրնա՞նք իմանալ թէ ի՞նչ է այդ նոր վարդապետութիւնը որու մասին կը խօսիս: **20** Տարօրինակ խօսքեր լսելի կ'ընես մեզի, կ'ուզենք իմանալ թէ՛ ի՞նչ է ասիկա»: **21** Արդարեւ, Աթէնացիները եւ եկուոր օտարները ուրիշ պարապմունք չունէին, եթէ ոչ՝ վերջին նորութիւնները ըսել եւ լսել:

Պօղոսին փառք

22 Այն ատեն Պօղոս կանգնեցաւ Արիսպագոսին մէջտեղ եւ ըսաւ. «Աթէնացիներ, ես կը տեսնեմ որ դուք ամէն տեսակէտով աստուածապաշտ մարդիկ էք: **23** Արդարեւ, շրջելով ձեր քաղաքին մէջ, դիտեցի ձեր պաշտամունքի վայրերը, եւ գտայ բազմին մը որուն վրայ գրուած էր՝ Անծանօթ Աստուծոյ: Արդ, ես կը քարոզեմ ձեզի Ան՝ զոր դուք կը պաշտէք առանց ճանչնալու: **24** Աստուած, որ ստեղծեց աշխարհը եւ ինչ որ կայ աշխարհի վրայ, ինքը Տէրն է երկինքի եւ երկրի եւ չի բնակիր ձեռակերտ տաճարներու մէջ **25** եւ ոչ ալ մարդու ձեռքէն պաշտամունք կ'ընդունի, իբրեւ

Գլ. 17, 19 – Արիսպագոս կը կոչուէր Աթենքի վերջին ատեանը, ուր սովոր էր յանախի Աթենքի «կրթեալ դասակարգը»: Այն ատեանի անդամները Արիսպագացի կը կոչուէին: Արիսպագոս (Areios pagos) անունը, որ կը նշանակէ Արէսի բլուր, յառաջ եկած է ֆաղափին մօտակայ բլուրէն, որ կը կոչուէր Արէսի բլուր:

Թէ կարօտ ըլլար որեւիցէ բանի, քանի որ ինքը ամէնուն կու տայ՝ կեանք, չունչ եւ ամէն բան: **26** Ան՝ միեւնոյն արիւնէն ստեղծեց մարդկային բոլոր ազգերը եւ բնակեցուց զանոնք երկրին ամբողջ մակերեսին վրայ: Նախապէս հաստատեց ժամանակները, դրաւ սահմանները մարդոց բնակութեան, **27** որպէսզի մարդիկ փնտռեն զԱստուած՝ խարխափելով, եւ թերեւս գտնեն զինք, որովհետեւ ան հեռու չէ մեր իւրաքանչիւրէն: **28** Որովհետեւ մենք անով ունինք կեանք, չարժուում եւ գոյութիւն, ինչպէս որ ձեր հմուտ մարդոցմէ ոմանք ըսած են: Մենք անոր սերունդէն իսկ ենք: **29** Ուստի, եթէ մենք Աստուծոյ սերունդէն ենք, չենք կրնար մտածել թէ աստուածութիւնը նման ըլլայ մարդու ձեռքով եւ մտքի ճարտարութեամբ քանդակուած ոսկիի, արծաթի կամ քարի: **30** Բայց Աստուած, անտեսելով տգիտութեան ժամանակները, կը պատուիրէ մարդուն որ ապաշխարէ, **31** որովհետեւ ան հաստատած է այն օրը՝ երբ աշխարհը պիտի դատէ արդարութեամբ, մարդու մը միջոցաւ՝ զոր անոր սահմանած է, երաշխաւորութիւն տալով ամէնուն, զայն յարուցանելով մեռեալներէն»:

32 Երբ լսեցին մեռեալներու յարութեան մասին ըսուածը, ոմանք կը ծաղրէին եւ ուրիշներ կ'ըսէին. «Այս հարցին մասին ուրիշ անգամ կը լսենք քեզմէ»: **33** Ապա Պօղոս ելաւ եւ մեկնեցաւ անոնց մէջէն: **34** Մի քանի մարդիկ սակայն կապուեցան անոր եւ հաւատացին. ասոնցմէ էր Դիոնիսիոս Արիսպագացին եւ կին մը, որուն անունն էր Դամարիս, եւ ասոնց հետ ուրիշներ:

Հիմնարկութիւնը Կորնթոսի Եկեղեցիին

18 **1** Ասկէ ետք Պօղոս մեկնեցաւ Աթէնքէն եւ եկաւ Կորնթոս: **2** Այնտեղ գտաւ հրեայ մարդ մը, ծագումով Պոնտացի, Ակիլադաս անունով, որ իր կնոջ՝ Պրիսկիլայի հետ ժամանած էր Իտալիայէն, Կղաղիոսի հրովարտակէն ետք, որով

28 – Արատոս բանաստեղծէն (Գ. դար Ն. Ք.) առնուած խօսք մը, որ ուղիղ է այնու որ, մենք մեր ծագումը Աստուծոյ կը պարտինք եւ ըստ Աստուծոյ պատկերին եւ նմանութեան ենք ստեղծուած:

ան կը հրամայէր բոլոր Հրեաներուն Հռոմէն հեռանալ: Եւ Պօղոս յարեցաւ անոնց: **3** Եւ որովհետեւ անոնց համարուեստ էր, անոնց մօտ մնաց եւ սկսաւ աշխատիլ, քանի որ արուեստով վրանագործ էին: **4** Ամէն շաբաթ ան կը խօսէր ժողովարանին մէջ եւ կը ջանար համոզել Հրեաները եւ հեթանոսները:

5 Երբ Շիրա եւ Տիմոթէոս Մակեդոնիայէն եկան, Հոգին ստիպեց Պօղոսը որ վկայէ Հրեաներուն՝ թէ Յիսուս Քրիստոսն է: **6** Բայց երբ անոնք ընդդիմացան եւ հայհոյեցին, ան իր զգեստները թօթուեց եւ ըսաւ անոնց. «Ձեր արիւնը ձեր գլխուն վրայ, ես անմեղ եմ եւ այսուհետեւ պիտի երթամ հեթանոսներուն»: **7** Հեռացաւ անկէ եւ գնաց Տիտոս Յուստոս անունով աստուածապաշտ մարդու մը քով, որու տունը մօտ էր ժողովարանին: **8** Կրիսպոս, ժողովարանին պետը, իր ընտանիքով հաւատաց Տիրոջ: Բազմաթիւ Կորնթացիներ, մտիկ ընելով Պօղոսին, իրենք ալ հաւատացին եւ մկրտուեցան: **9** Գիշերը, տեսիլքի մէջ, Տէրը ըսաւ Պօղոսին. «Մի՛ վախնար, խօսէ՛ եւ մի՛ լռեր, **10** ես քեզի հետ եմ եւ ոչ ոք ձեռք պիտի բարձրացնէ քու դէմդ քեզ չարչարելու համար, որովհետեւ ես բազմաթիւ ժողովուրդ ունիմ այս քաղաքին մէջ»: **11** Ան մնաց այնտեղ տարի մը եւ վեց ամիս եւ կ'ուսուցանէր մարդոց Աստուծոյ խօսքը:

Պօղոս դատարանին առջեւ

12 Աքայիոյ փոխ-կուսակալ Գաղիոնի ժամանակ, Հրեաները համաձայնաբար ըմբոստացան Պօղոսին դէմ, տարին զայն դատարան եւ ըսին. **13** «Այս անձը կը փորձէ համոզել մարդիկը որ զԱստուած պաշտեն օրէնքէ դուրս ձեւով»: **14** Պօղոս կը պատրաստուէր բերանը բանալ, երբ Գաղիոն ըսաւ Հրեաներուն. «Հրեաներ, եթէ հարց ըլլար անիրաւութեան եւ նենգ չարութեան, պիտի ընդունէի ձեր իրաւացի գանգատը. **15** սակայն, քանի որ հարցեր են որ կը հային անուններու եւ ձեր օրէնքին, դուք անձամբ տեսէք. եւ չեմ ուզեր դատաւոր ըլլալ այդպիսի հարցերու»: **16** Եւ արձակեց զանոնք դատարանէն: **17** Այն ատեն, ամէնքը բռնեցին Սոսթէնէսը՝ ժողովարանին պետը, եւ սկսան ծեծել զայն

դատարանին առջեւ: Իսկ Գաղիոն այս անցքերուն դիմաց կը մնար անտարբեր:

Դարձ Անտիոք եւ Երրորդ ուղեւորութիւն Պօղոսի

18 Պօղոս տակաւին երկար օրեր մնաց այնտեղ, յետոյ հրաժեշտ առաւ եղբայրներէն եւ նաւ առաւ դէպի Սուրիա: Պրիսկիլա եւ Ակիլադաս կ'ընկերանային անոր: Ան գլուխը խուզել տուած էր Կենքրիոյ մէջ, որովհետեւ ուխտադիր էր:

19 Յամաք իջան Եփեսոս, Պօղոս թողուց իր ընկերները, մտաւ ժողովարան եւ հոն կը խօսէր Հրեաներուն հետ: **20** Ասոնք խնդրեցին անկէ որ երկարէր հոն իր կեցութիւնը, սակայն Պօղոս չհաւանեցաւ: **21** Եւ ըսաւ անոնց. «Աստուծոյ կամքով, ուրիշ անգամ կը վերադառնամ ձեր մօտ»: Եւ մեկնեցաւ Եփեսոսէն:

22 Իջաւ Կեսարիա եւ ելաւ Եկեղեցին ողջունելու եւ ապա իջաւ Անտիոք: **23** Ժամանակ մը անցընելէ ետք այնտեղ, մեկնեցաւ եւ կը շրջէր Գաղատիոյ եւ Փռիւզիոյ կողմերը եւ կը քաջալերէր աշակերտները:

24 Ապօղոս անունով Հրեայ մը, ազգով Աղեքսանդրացի, ժամանէր էր Եփեսոս. ճարտասան մարդ էր եւ շատ հմուտ Գիրքերուն: **25** Ուսեալ էր Տիրոջ Ճանապարհին մասին եւ հոգիով կ'եռար, կը խօսէր եւ ճշմարտութեամբ կ'ուսուցանէր Յիսուսի մասին, թէպէտ տեղեակ էր միայն Յովհաննէսի մկրտութեան: **26** Ան համարձակութեամբ կը խօսէր ժողովարանին մէջ: Պրիսկիլա եւ Ակիլադաս, որ լսած էին զայն, առին զինք իրենց մօտ եւ աւելի ճշգրտութեամբ բացատրեցին անոր Տիրոջ Ճանապարհը:

27 Երբ ան ուզեց մեկնիլ Աքայիա, եղբայրները քաջալերեցին զինքը եւ զրեցին հաւատացեալներուն, որ ընդունին զինք: Երբ հոն

Գլ. 18, 18 – Կեմքրա, Կորնթոսի երկու նաւահանգիստներէն մէկը՝ դէպի արեւելք:

23 – Պօղոսի առաքելական երրորդ նամբորդութիւնը (54–58) կ'ուղեւորուի դէպի Եփեսոս, եւ անկէ դարձեալ դէպի Մակեդոնիա եւ Յունաստան:

Հասաւ, շնորհքի ազդեցութեամբ մեծապէս օգտակար եղաւ Հաւատացեալներուն, **28** որովհետեւ բոլուն կերպով եւ հրապարակաւ կը հերքէր Հրեաները եւ Գիրքերու միջոցաւ կը փաստէր՝ թէ Յիսուս Քրիստոսն է:

Պօղոս Եփեսոսի մէջ

19 **1** Մինչ Ապողոս Կորնթոս էր, Պօղոս լեռնաշխարհի կողմէն իջաւ Եփեսոս: Հոն գտաւ մի քանի աշակերտներ, **2** եւ հարցուց անոնց. «Դուք, երբ հաւատացիք, Սուրբ Հոգին ընդունեցա՞ք»: Անոնք պատասխանեցին. «Ոչ իսկ լսած ենք թէ Սուրբ Հոգի մը կայ»: **3** Պօղոս հարցուց անոնց. «Ի՞նչ մկրտութեամբ մկրտուեցա՞ք»: Անոնք պատասխանեցին. «Յովհաննէսի մկրտութեամբ»: **4** Այն ատեն Պօղոս ըսաւ. «Յովհաննէս ժողովուրդին քարոզեց ապաշխարութեան մկրտութիւնը, եւ կ'ըսէր անոնց՝ որ հաւատան անոր որ իրմէ ետք պիտի գար, այսինքն Յիսուս Քրիստոսի»: **5** Անոնք, երբ լսեցին, մկրտուեցան Տէր Յիսուսի անունով, **6** եւ երբ Պօղոս ձեռքը դրաւ անոնց վրայ, Հոգին Սուրբ իջաւ անոնց վրայ եւ լեզուներ կը խօսէին եւ կը մարգարէանային: **7** Այս մարդիկը թիւով տասներկու հոգին էին:

Հիմնարկութիւն Եփեսոսի Եկեղեցւոյ

8 Պօղոս մտաւ ժողովարան եւ երեք ամիս համարձակութեամբ խօսեցաւ: Կը քարոզէր անոնց Աստուծոյ Արքայութիւնը եւ կը ջանար համոզել զանոնք: **9** Ոմանք սակայն կարծրասիրտ եւ թերահաւատ էին եւ բազմութեան առջեւ կը բամբասէին Ճանապարհը: Պօղոս բաժնուեցաւ անոնցմէ, զատեց աշակերտները եւ ամէն օր մի ոմն Տիւրոսի դպրոցին մէջ կը խօսէր անոնց: **10** Եւ այսպէս շարունակեց երկու տարի, մինչեւ որ Ասիոյ բնակիչները՝ Հրեայ թէ հեթանոս, լսեցին Տիրոջ խօսքը:

Գլ. 19, 6 – Դրոշմի խորհուրդով անոնք ընդունած եղան մաքու զանազան հոգեւոր պարգեւներ:

Պօղոսի հրաշքները

11 Աստուած բազմաթիւ հրաշքներ կը գործէր Պօղոսի ձեռքով, **12** եւ մինչեւ իսկ կը բաւէր որ հիւանդներուն վրայ դնէին թաշկի-նակներ կամ վարչամականեր որոնք հպած էին Պօղոսի մարմինին, որպէսզի հիւանդութիւնները փարատէին եւ դեւերը ելլէին անոնց մէջէն: **13** Մի քանի Հրեայ երդմնեցուցիչներ համարձակեցան Տէր Յիսուսի անունը կանչել դիւահարներու վրայ՝ ըսելով. «Կ'երդմ-նեցուցնեմ ձեզ յանուն այն Յիսուսին, զոր Պօղոս կը քարոզէ»: **14** Սկեւա անունով հրեայ քահանայ մը եօթը որդիներ ունէր, որոնք այս գործը կ'ընէին: **15** Չար ոգին պատասխանեց անոնց. «Յիսուսը գիտեմ եւ Պօղոսը կը ճանչնամ, իսկ դուք ո՞վ էք»: **16** Այ-սահար մարդը խոյացաւ անոնց վրայ, զսպեց անոնցմէ երկուքը եւ այն աստիճան լլկեց զանոնք, որ մերկ եւ վիրաւոր փախան այդ տունէն: **17** Եփեսոսի բոլոր բնակիչները, Հրեայ թէ հեթանոս, իմացան այս դէպքերը: Վախ ինկաւ բոլորին վրայ եւ Յիսուսի անունը կը փառաւորուէր: **18** Հաւատացեալներէն շատեր եկան, սկսան խոստովանիլ եւ պատմել իրենց կախարդական սովորու-թիւնները: **19** Շատեր որ կախարդութեամբ կը զբաղէին, իրենց գիրքերը կը բերէին եւ ամէնուն առջեւ կ'այրէին: Անոնց արժէքը գնահատուեցաւ մօտաւորապէս յիսուն հազար արծաթ դրամի: **20** Եւ այսպէս, Տիրոջ խօսքը կ'աճէր եւ կը զօրանար:

Վերջ Պօղոսի առաքելութիւններուն եւ անոր ծրագիրները

21 Այս դէպքերէն ետք, Պօղոս ծրագրեց չրջիլ Մակեդոնիա եւ Աքայիա եւ ապա անցնիլ Երուսաղէմ: «Այնտեղ երթալէս ետքը, կ'ըսէր ան, հարկ է որ Հռոմն ալ տեսնեմ»: **22** Օգնականներէն երկու հոգի, Տիմոթէոսը եւ Երաստոսը, զրկեց Մակեդոնիա, իսկ ինքը կարճ ժամանակի համար մնաց Ասիա:

Խռովութիւններ Եփեսոսի մէջ

23 Այն օրերուն, ծանրակշիռ խռովութիւն մը պատահեցաւ

Ճանապարհին պատճառով: **24** Դեմետրիոս անուշով մէկը, արծաթագործ, Արտեմիա դիցուհիին արծաթեայ մեհեաններ կը շինէր եւ պատկառելի շահեր կ'ապահովէր արհեստաւորներուն: **25** Ան հաւաքեց զանոնք, ինչպէս նաեւ նոյն արհեստի գործաւորներ, եւ յայտարարեց անոնց. «Բարեկամներ, դուք գիտէք՝ թէ այս գործէն է մեր շահը: **26** Արդ, կը տեսնէք եւ կը լսէք՝ թէ այս Պօղոսը ոչ միայն Եփեսացիներէն, այլ նաեւ ամբողջ Ասիոյ բնակիչներէն բազմաթիւ ժողովուրդ համոզած եւ տարած է իր ետեւէն, ըսելով թէ մարդու ձեռագործները աստուած չեն: **27** Ասիկա ոչ միայն կը կտրէ վարկը մեր արհեստին, այլ նաեւ ոչինչի կը վերածէ մեր մեծ դիցուհիին՝ Արտեմիայի տաճարը եւ պիտի քանդէ հռչակը անոր զոր Ասիան եւ ամբողջ աշխարհը կը պաշտեն»:

28 Այս խօսքերուն վրայ, անոնք բարկութեամբ լեցուեցան եւ սկսան աղաղակել եւ ըսել. «Մե՛ծ է Եփեսացիներուն Արտեմիան»:

29 Խռովութիւնը ծաւալեցաւ քաղաքին մէջ: Ամէնքը միասին գացին թատրոն, յափշտակեցին Գայիոս եւ Արիստարկոս Մակեդոնացիները, որոնք Պօղոսի ուղեկիցներն էին: **30** Բայց երբ Պօղոս ուզեց ամբողջին մէջ մտնել, աշակերտները չթողուցին զինք: **31** Ասիացի պետերէն ոմանք, որ անոր բարեկամներն էին, մարդ դրկեցին, զայն աղաչելով որ, թատրոն երթալով, ինքզինքը վտանգի չենթարկէ:

32 Ոմանք բան մը կը պոռային, ուրիշներ ալ ուրիշ բան: Խառնակութիւնը կը տիրէր բազմութեան մէջ, եւ չատեր չէին գիտեր թէ ինչու համար հաւաքուած էին: **33** Ոմանք ամբողջէն դուրս հանեցին Աղեքսանդրոսը. երբ Հրեաները յառաջ կը մղէին, Աղեքսանդրոս ձեռքը շարժեց եւ ուզեց խօսիլ բազմութեան: **34** Երբ

24 – «Արծաթէ մեհեանները» Եփեսոս քաղաքին Արտեմիայի մեհեանին նմանութեամբ եւ դիցուհիին պատկերովը շինուած փոքրիկ մեհեաններ էին, գործնք, իբր յիշատակ կամ իբր կախարդական առարկայ, մեծ քանակութեամբ կը գնէին:

31 – «Ասիացիք» կը կոչուէին Ասիոյ գաւառին գաւառական ժողովի անդամները:

իմացան թէ Հրեայ է, ամէնքը միաձայն, երկու ժամ անդադար պոռացին. «Մե՛ծ է Եփեսացիներու Արտեմիւրը»: **35** Դպրապետը լռեցուց բազմութիւնը եւ ըսաւ. «Եփեսացիներ, աշխարհի վրայ ո՞վ չի գիտեր թէ Եփեսոս պաշտպանն է մեծն Արտեմիսի մեհեանին եւ երկինքէն ինկած անոր արձանին: **36** Ասոր հակառակ ոչ ոք կրնայ առարկել. ուրեմն դուք հանդարտեցէք եւ յանդգնութեամբ մի գործէք: **37** Դուք այս մարդիկը բերիք, որոնք յանցաւոր չեն մեր դիցուհիին դիմաց, ո՛չ սրբապղծութեամբ ո՛չ ալ հայհոյութեամբ:

38 Եթէ Դեմետրիոս եւ արհեստաւորները մէկու մը դէմ գանգատ ունին, թող դիմեն դատարան. դատաւորներ կան եւ հոն զիրար թող ամբաստանեն: **39** Եթէ դուք վիճելիք հարցեր ունիք, անոնք կը լուծուին օրինաւոր իշխանութեան առջեւ: **40** Այս օրւան դէպքերուն հետեւանքով, վտանգ կայ որ մենք ամբաստանուինք իբրեւ խռովարարներ, որովհետեւ այս համախմբումը արդարացնող օրինաւոր պատճառներ չկան»: Եւ այս ըսելով, արձակեց բազմութիւնը:

Պօղոս կը մեկնի Եփեսոսէն

20 **1** Երբ ամբողջը հանդարտեցաւ, Պօղոս կանչեց աշակերտները, քաջալերեց զանոնք, հրաժեշտ առաւ անոնցմէ եւ մեկնեցաւ դէպի Մակեդոնիա: **2** Շրջեցաւ Մակեդոնիայի կողմերը, երկարօրէն յորդորեց հաւատացեալները եւ եկաւ Յունաստան, ուր մնաց երեք ամիս: **3** Մինչ կը պատրաստուէր մեկնիլ դէպի Սուրիա, Հրեաներուն կողմէ նիւթուած դաւադրութեան մը պատճառով ստիպուեցաւ վերադառնալ Մակեդոնիայի ճամբով: **4** Սոսիպատրոս, Բերիացի Պիռուսի որդին, Արիստարկոս եւ Սեկունդոս Թեսաղոնիկեցիները, Գայիոս Դերբացին, Տիմոթէոս եւ Տիւքիկոս Ասիացիները եւ Տրոփիմոս, ընկերացան անոր: **5** Ասոնք մեզ կանխեցին եւ կը սպասէին մեզի Տրովադա: **6** Բաղարջակերքէն ետք, մենք Փիլիպպէէն նաւ առինք եւ հինգ օր ետք հասանք Տրովադա, ուր մնացինք եօթը օր:

Պօղոս յարութիւն կու տայ մեռեալի մը

7 Շաբթուայ առաջին օրը, մենք հաւաքուած էինք հացը բեկանելու համար: Պօղոս, որ յաջորդ օրը պիտի մեկնէր, կը խօսէր անոնց: **8** Երկարեց ճառը մինչեւ կէս գիշեր եւ բազմաթիւ ջահեր վառուած էին վերնատան մէջ ուր հաւաքուած էինք: **9** Երիտասարդ մը, Եւտիքէս անունով, որ կը նստէր պատուհանին եզերքը, խոր քուռի մէջ մտաւ, մինչ Պօղոս կ'երկարէր իր խօսքը: Քուռնէն տարուած, երիտասարդը ինկաւ երրորդ յարկէն վար, եւ վերցուցին զինք մեռած: **10** Պօղոս վար իջաւ, ծռեցաւ, առաւ զայն իր թեւերուն վրայ եւ ըսաւ. «Մի՛ վախնաք, որովհետեւ հոգին մէջն է»:
11 Յետոյ վեր ելաւ, բեկանեց հացը, ճաշակեց եւ դեռ երկար խօսեցաւ մինչեւ արշալոյս, եւ ապա մեկնեցաւ:

12 Երիտասարդը տարին կենդանի եւ ասիկա մեծ մխիթարութիւն եղաւ անոնց:

Տրովադայէն դէպի Միլետոն

13 Մենք նաւ առինք եւ մեկնեցանք դէպի Ասոն: Կը յուսայինք Պօղոսը գտնել հոն, որովհետեւ այդպէս պատուիրած էր, քանի որ ինք ցամաքի ճամբով պիտի երթար: **14** Երբ Ասոնի մէջ հանդիպեցաւ մեզի, առինք զայն նաւուն վրայ եւ իջանք Միտիլինէ: **15** Յաջորդ օրը մեկնեցանք անկէ եւ եկանք Քիոս: Մէկ օր ետք ժամանեցինք Սամոս եւ յաջորդ օրը Միլետոն: **16** Արդարեւ Պօղոս որոշած էր Եփեսոսի բացերէն անցնիլ, որպէսզի ուշացում չունենար Ասիոյ մէջ: Կ'աճապարէր, եթէ հնար էր, Պենտեկոստէի օրը Երուսաղէմ ըլլալու համար:

Հրաժեշտ Եփեսոսի երէցներէն

17 Պօղոս Միլետոնէն մարդ ղրկեց Եփեսոս՝ կանչելու համար

Գլ. 20, 7 – Միաշաբթի օրը, այսինքն կիրակին, կը տօնախմբուէր արդէն, իսկ առաջին դարէ սկսեալ, հաւատացեալներու մասնակցութեամբ աստուածային պաշտամանց:

Եկեղեցւոյ երէցները: **18** Երբ անոնք իր մօտ եկան, ըսաւ անոնց. «Դուք գիտէ՞ք՝ թէ ես ինչպիսի վերաբերում ունեցայ ձեզի հանդէպ առաջին օրէն ի վեր, երբ ես ոտք դրի Ասիա: **19** Խոնարհութեամբ ծառայեցի Տիրոջ, արցունքներու եւ նեղութիւններու մէջ զորս պատճառեցին ինծի Հրեաներուն նենգութիւնները: **20** Երբեք չվարանեցայ խօսիլ ձեզի, ինչ որ օգտակար է: Ուսուցի ձեզի հրապարակաւ եւ առանձին: **21** Վկայեցի Հրեաներուն եւ հեթանոսներուն, որպէսզի ապաշխարեն Աստուծոյ առջեւ եւ հաւատան մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի: **22** Ահաւասիկ հիմա ես Հոգիէն շղթայուած կ'ելլեմ Երուսաղէմ եւ չեմ գիտեր թէ այնտեղ ինչ պիտի պատահի ինծի: **23** Քաղաքէ քաղաք Սուրբ Հոգին կը զգացնէ ինծի՝ թէ շղթաներ եւ նեղութիւններ կը սպասեն ինծի: **24** Ես արժէք չեմ տար իմ կեանքիս, կը բաւէ որ ուրախութեամբ պսակեմ ասպարէզս եւ առաքելութիւնը զոր ստացայ Տէր Յիսուսէն՝ վկայելու համար Աստուծոյ շնորհքի Աւետարանին: **25** Արդ, ես գիտեմ թէ այլեւս իմ դէմքս պիտի չտեսնէք, դուք՝ որոնց մէջ ես շրջեցայ եւ քարոզեցի Աստուծոյ Արքայութիւնը: **26** Ասոր համար կը վկայեմ բոլորիդ առջեւ թէ՝ անմեղ եմ բոլորին արիւնէն: **27** Որովհետեւ երբեք չվարանեցայ, երբ հարկ էր, քարոզել ձեզի Աստուծոյ կամբքը:

28 Զգոյշ եղէ՛ք դուք ձեզի եւ հօտին, որուն վրայ Հոգին Սուրբ տեսուչ կարգեց ձեզ, հովուելու համար Տիրոջ Ժողովուրդը զոր ան փրկեց իր արիւնով:

29 Գիտեմ թէ՝ իմ մեկնումէս ետք յափշտակող գայլեր պիտի սպրդին ձեր մէջ եւ պիտի չխնայեն հօտին, **30** եւ ձեր մէջէն իսկ պիտի ելլեն մարդիկ, որոնք մոլար խօսքերով պիտի փորձեն իրենց ետեւէն տանիլ աշակերտները: **31** Ուրեմն արթուն կեցէ՛ք եւ յիշե՛-

26 – Ազատ եմ ամէն պատասխանատուութենէ, որովհետեւ պարտքս կատարեցի:

28 – Եփեսոսի Եկեղեցւոյն երէցները (հ. 17) Պօղոս հոս «տեսուչ» (եպիսկոպոս) կ'անուանէ: Այս անունը կը տրուէր նոյն ատենները եկեղեցական առաջնորդներուն: «Եպիսկոպոս» բառը աւելի ետքը սկսաւ կիրարկուիլ, եկեղեցական նախագահութեան բարձրագոյն աստիճանը նշանակելու համար:

ցէք՝ թէ երեք տարի շարունակ, գիշեր ցերեկ, արցունքով խրատեցի ձեզմէ իւրաքանչիւրը:

32 Հիմա կը յանձնեմ ձեզ Աստուծոյ եւ անոր շնորհքին, որ կառող է կառուցանել եւ ժառանգութիւն տալ ձեզի սուրբերուն հետ:

33 Արծաթ, ոսկի կամ զգեստ՝ ձեզմէ եւ ոչ մէկէն խնդրեցի:
34 Դուք գիտէք՝ թէ կարիքները իմ եւ անոնց որ հետս էին, հոգացին այս ձեռքերը: **35** Յոյց տուի ձեզի թէ՝ այսպէս չարչարուելով հարկ է օգնութեան հասնիլ տկարներուն, յիշելով Տիրոջ խօսքը որ կ'ըսէ. «Աւելի լաւ է տալ, քան առնել»:

36 Այս խօսքերէն ետք, ծունկի գալով, սկսաւ աղօթել բոլորին հետ: **37** Ամէնքն ալ սկսան լալ, Պողոսին վիզը նետուելով, եւ անոնց սրտերը կը մորմոքէին մանաւանդ այն խօսքին համար թէ՝ այլեւս պիտի չտեսնէին անոր երեսը: Յետոյ մինչեւ նաւ ընկերացան անոր:

Երբը դէպի Երուսաղէմ

21 **1** Երբ անոնցմէ բաժնուեցանք, ելանք ծովուն բացերը, նաւարկեցինք ուղիղ եւ եկանք Կով. յաջորդ օրը հասանք Հռոդոն եւ անկէ՝ Պատարա:

2 Այնտեղ գտանք նաւ մը որ Փիւնիկէ կ'երթար. ելանք նաւուն վրայ եւ մեկնեցանք: **3** Երբ Կիպրոս երեւցաւ, թողուցինք զայն ձախին եւ նաւարկեցինք դէպի Սուրիա եւ իջանք Տիւրոս, ուր նաւը իր բեռները պիտի իջեցնէր: **4** Հոն գտանք աշակերտներ եւ անոնց մօտ մնացինք եօթը օր: Անոնք, Հոգիէն մղուած, կ'ըսէին Պողոսին որ Երուսաղէմ չերթայ: **5** Բայց երբ մեր ժամանակը վերջացաւ, մենք մեկնեցանք: Անոնք ամէնքը, կիներով եւ տղաներով հանդերձ, ընկերացան մեզի: Քաղաքէն դուրս, ծովափին վրայ, ծունկի եկանք եւ աղօթեցինք: **6** Յետոյ իրարմէ հրաժեշտ առինք եւ նաւ բարձրացանք. իսկ անոնք, վերադարձան իրենց տունները:

35 – «Աւելի երանելի է տալ քան առնել» վերջը գոյութիւն չունի մեր չորս Աւետարաններուն մէջ: Պողոս աւանդութեամբ լսած է զայն:

7 Մենք Տիրութեն մեկնեցանք եւ հասանք Պտողեմայիդա, ողջ ունեցինք եղբայրները եւ մնացինք անոնց մօտ մէկ օր, **8** եւ յաջորդ օրը մեկնեցանք եւ եկանք Կեսարիա եւ մտանք Փիլիպպոս աւետարանիչին տունը, որ մէկն էր եօթը սարկաւագներէն, եւ այնտեղ մնացինք: **9** Ան չորս կոյս աղջիկներ ունէր, որոնք մարգարէութիւններ կ'ընէին: **10** Բազմաթիւ օրեր արդէն անցուցեր էինք այնտեղ, երբ Հրէաստանէն Ագաբոս անուկով մարգարէն ժամանեց: **11** Եկաւ մեր մօտ, առաւ Պօղոսին գօտին, ինքն իր ձեռքերն ու ոտքերը կապելով, ըսաւ. «Այսպէս կ'ըսէ Հոգին Սուրբ. մարդը, որուն կը պատկանի այս գօտին, Հրեաները այսպէս պիտի կապեն Երուսաղէմի մէջ եւ պիտի յանձնեն հեթանոսներուն ձեռքը: **12** Այս խօսքերը լսելով, մենք, եւ անոնք որ ներկայ էին, աղաչեցինք Պօղոսին որ Երուսաղէմ չերթայ: **13** Այն ատեն Պօղոս պատասխանեց. «Ի՞նչ կ'ընէք, ինչո՞ւ կու լաք եւ սիրտս կը ճմլէք: Ես պատրաստ եմ Երուսաղէմի մէջ ոչ միայն կապանքի, այլ նաեւ մահուան՝ Տէր Յիսուսի անունին համար»: **14** Քանի որ չկրցանք տարհամոզել զինքը, լռեցինք եւ ըսինք. «Տիրոջ կամքը թող ըլլայ»:

Պօղոս կը հասնի Երուսաղէմ

15 Այս մի քանի օրերէն ետք, երբ վերջացուցինք մեր պատրաստութիւնները, մեկնեցանք դէպի Երուսաղէմ: **16** Կեսարիոյ աշակերտներէն ոմանք ընկերացան մեզի եւ տարին մեզ իջեւանելու տունը Մնասոն անուկով մէկու մը՝ որ առաջին օրերէն իսկ աշակերտ եղած էր:

17 Երբ Երուսաղէմ մտանք, եղբայրները մեծ ուրախութեամբ ընդունեցան մեզ: **18** Յաջորդ օրը, Պօղոս մեզի հետ գնաց Յակոբին տունը, ուր հաւաքուեցան բոլոր երէցները: **19** Ան ողջունեց զանոնք եւ ապա սկսաւ մի առ մի պատմել ամէն ինչ զոր Աստուած ըրած էր հեթանոսներուն մօտ, իր առաքելութեամբ: **20** Ի լուր այս բոլորին, անոնք սկսան զԱստուած փառաւորել: Այն ատեն

Գլ. 21, 8 – Փիլիպպոս աւետարանիչ, այսինքն՝ Աւետարանի քարոզիչ եւ առաքնակներու օգնական: Ան մէկն էր եօթը առաջին սարկաւագներէն:

ըսին անոր. «Կը տեսնե՞ս, եղբայր, քանի հազարաւոր Հրեաներ հաւատացեալ դարձած են, եւ ամէնքն ալ նախանձախնդիր են Օրէնքին: **21** Բայց քու մասիդ լսած են, թէ դուն կ'ուսուցանես հեթանոսներուն մէջ ապրող Հրեաներուն, որ հեռանան Մովսէսէն, չթլփատեն իրենց զաւակները եւ չհետեւին աւանդութիւններուն: **22** Արդ, ի՞նչ կրնայ պատահիլ, եթէ իմանան թէ դուն եկած ես հոս: **23** Ուրեմն ըրէ ինչ որ պիտի ըսենք քեզի. հոս ունինք չորս մարդեր որ ուխտ ըրած են: **24** Տար զանոնք եւ դուն ալ միացիր անոնց, սրբութեան արարողութեան համար, եւ վրադ առ ծախսերը, որպէսզի անոնք իրենց գլուխը գերծել տան, եւ այսպէս ամէնքը պիտի գիտնան թէ ինչ որ լսեր են քու մասիդ ճիշդ է, այլ թէ դուն ալ համաձայն ես որ օրէնքը պահուի: **25** Գալով հեթանոսներուն որ հաւատքը ընդունած են, մենք արդէն ղրկած ենք անոնց մեր վճիռները. հրաժարիլ կուռքերուն զոհուած միսերէն, արիւնէն եւ մեռելոտիներէն եւ ապօրինի միութիւններէն»:

26 Յաջորդ օրը, Պօղոս տարաւ այս մարդիկը, ընկերացաւ անոնց սրբութեան արարողութեան համար եւ ապա մտաւ տաճար եւ հաղորդեց պայմանաժամը սրբութեան օրերուն, որմէ ետք իւրաքանչիւրին համար զոհեր պիտի մատուցուէին:

Պօղոսին ձերբակալութիւնը

27 Եօթը օրերը աւարտելու վրայ էին, երբ ասիացի Հրեաներ տեսան զինքը տաճարին մէջ, ոտքի հանեցին ամբողջը անոր շուրջը, ձեռք դրին անոր վրայ եւ սկսան պոռալ. **28** «Խսրայէլացիներ,

26 – Խնդիրը նագովրեցիական ուխտի մասին է: Այս ուխտը ընդոցները ազատակամ կը հրաժարէին, ժամանակաւորապէս կամ տեւականօրէն, գինիի կամ առհասարակ ոգիւից ըմպելիներու գործածութենէն: Ուխտադիրներու արտաքին նշանն էր՝ չածիլուած գլուխ: Ուխտադրութեան ժամանակը երբ լրանար, ուխտադիրը պարտաւոր էր որոշ գոհեք մատուցանել եւ այդ միջոցին իր գլխուն մագերէն մոզակէզի կրակին մէջ այրել: Արդ, Պօղոս պիտի ստանձնէր պաշտպանութիւնն այս չորս ուխտադիրներուն, յանձնառու ըլլալով իր կողմէ վնասելու գոհեքու համար ըլլալի՜ք ծախսերու գումարը: Այսպէս ընելով՝ ամենքը պիտի համոզուէին, թէ անոր անձին դէմ եղած բոլոր ամբաստանութիւնները անհիմն են, եւ թէ ինք եւս կը յարգէ հրեական օրէնքները:

օգնութիւն. ահա ա՛յս է այն մարդը որ ամէնուն եւ ամէն տեղ կը քարոզէ հակառակ մեր ժողովուրդին, Օրէնքին եւ այս Տեղւոյն, եւ նոյնիսկ հեթանոսներ մտցուցած է տաճար եւ պղծած է այս սրբավայրը»: **29** Որովհետեւ նախապէս, քաղաքին մէջ անոր հետը տեսած էին Եփեսացի Տրոփիմոսը, եւ կը կարծէին թէ Պօղոս տաճար մտցուցած էր զայն:

30 Ամբողջ քաղաքը իրարանցումի մէջ ինկաւ եւ բազմութիւնը ամէն կողմէ հոն կուտակուեցաւ: Պօղոսը բռնեցին եւ տաճարէն դուրս քաշեցին. եւ իսկոյն դռները փակուեցան: **31** Կ'ուզէին սպաննել զինքը: Լուր հասաւ պահակագունդի հազարապետին՝ թէ Երուսաղէմը խռովութեան մէջ է: **32** Ան իսկոյն հետը առնելով զինուորականներ եւ հարիւրապետներ, դիմեց խռովարարներուն վրայ: Ասոնք, երբ հազարապետը եւ զինուորները տեսան, դադրեցան Պօղոսը ծեծելէ: **33** Այն ատեն հազարապետը մօտեցաւ, բռնեց Պօղոսը եւ հրամայեց կրկին շղթաներով կապել զայն: Յետոյ հարցուց անոր մասին՝ թէ ո՛վ է եւ ի՛նչ ըրած է: **34** Բազմութեան մէջ ոմանք բան մը կը պոռային, ուրիշներ ալ ուրիշ բան: Ամբոխին իրարանցումին պատճառով չկրցաւ ստոյգ տեղեկութիւններ ունենալ եւ հրամայեց, որ Պօղոսը բանակատեղ տանին: **35** Երբ աստիճաններուն հասաւ, հարկ եղաւ որ զինուորները վերցնեն եւ տանին զինքը ամբոխին կատաղութեան պատճառով: **36** Որովհետեւ ժողովուրդը բազմութեամբ կը հետեւէր եւ կը պոռար. «Վերցո՛ւր զինքը մէջտեղէն»:

37 Երբ զօրանոց կը մտցնէին զինքը, Պօղոս ըսաւ հազարապետին. «Ինծի արտօնուա՞ծ է հետդ խօսիլ»: Անիկա հարցուց. «Յունարէն գիտե՞ս: **38** Արդեօք դուն չե՞ս այն Եգիպտացին, որ այս վերջին ժամանակները չորս հազար սիկարեաններ ապստամբեցուցիր եւ անապատ տարիր»: **39** Պօղոս պատասխանեց. «Ես Հրեայ եմ, Կիլիկիոյ Տարսոն քաղաքէն, ոչ աննշան քաղաքի քաղաքացի. կ'աղաչեմ քեզ, հրաման տուր ինծի ժողովուրդին խօսիլ»: **40** Հրա-

40 – «Երբայական բարբառովը» հասկնալու է արամեերէն լեզուն, որ գործածական ու սովորական լեզուն էր ժողովուրդին:

մանը տրուելով, Պօղոս աստիճաններուն վրայ կանգնեցաւ, ձեռքով նշան ըրաւ ժողովուրդին: Խոր լուսթիւն տիրեց, եւ այն ատեն ան իր խօսքը ուղղեց անոնց երայայական բարբառով:

Պօղոս կը խօսի Հրեաներուն

22 ¹ «Եղբայրներ, եւ հայրեր, լսեցէք ինչ որ պիտի ըսեմ հիմա իմ պաշտպանութեանս համար»: ² Երբ լսեցին թէ երապերէն լեզուով կը խօսի, դեռ աւելի հանդարտեցան եւ լռեցին: Պօղոս շարունակեց. ³ «Ես Հրեայ եմ, ծնած եմ Կիլիկիոյ Տարսոն քաղաքը, սակայն սնած եմ հոս, այս քաղաքին մէջ եւ Գամաղիէյի ոտքերուն առջեւ դաստիարակուած եմ, հետեւելով մեր հայրերուն Օրէնքին ճշմարտութեան եւ լեցուած Աստուծոյ եռանդով, ինչպէս դուք էք այսօր: ⁴ Հալածեցի այս Ճանապարհը մինչեւ մահ, շղթայի զարնելով եւ բանտ նետելով մարդիկ եւ կիներ, ինչպէս որ կրնան վկայել ասոր քահանայապետը եւ ծերերու դասը: ⁵ Նոյնիսկ նամակներ առած էի անոնցմէ՝ Դամասկոսի եղբայրներուն համար, եւ հոն կ'երթայի զանոնք շղթայակապ Երուսաղէմ բերելու համար, որպէսզի պատժուին:

⁶ Մինչ ես կ'երթայի եւ մօտեցած էի Դամասկոսի, յանկարծ, կէսօրուայ մօտ, երկինքէն սաստիկ լոյս մը փայլատակեց շուրջս: ⁷ Ես գետին ինկայ եւ լսեցի ձայն մը որ կ'ըսէր ինծի. «Սաւո՛ւղ, Սաւո՛ւղ, ինչո՞ւ կը հալածես զիս»: ⁸ Ես պատասխանեցի. «Ո՞վ ես, Տէ՛ր»: Զայնը ըսաւ ինծի. «Ես Յիսուս Նազովրեցին եմ, զոր դուն կը հալածես»: ⁹ Անոնք որ հետս էին, տեսան լոյսը, սակայն չլսեցին ձայնը որ կը խօսէր ինծի: ¹⁰ Ես հարցուցի. «Ի՞նչ պէտք է ընեմ, Տէ՛ր»: Տէրը պատասխանեց ինծի. «Ոտքի ել, զնա՛ Դամասկոս եւ հոն պիտի ըսուի քեզի ինչ որ հրամայուած է քեզի որ ընես»: ¹¹ Լոյսին զօրութեան պատճառով ես չէի տեսներ, եւ անոնք որ հետս էին, ձեռքերէս բռնած առաջնորդեցին ինծի, եւ այնպէս ես մտայ Դամասկոս:

¹² Անանիա անունով մարդը, որ աստուածապաշտ էր Օրէնքին համաձայն եւ կը վայելէր բարի վկայութիւնը քաղաքին բոլոր

Հրեաներուն, **13** եկաւ եւ ըսաւ ինծի. «Սաւո՛ւղ, եղբայր, թող աչքերդ բացուի՛ն»։ Ես խսկոյն նայեցայ եւ տեսայ զինքը։ **14** Այն ատեն Անանիա ըսաւ ինծի. «Մեր հայրերուն Աստուածը կանխաւ ընտրեց քեզ, որպէսզի ճանչնաս անոր կամքը, տեսնես Արդարը եւ լսես անոր բերանին ձայնը։ **15** Դուն պիտի ըլլաս անոր վկան բոլոր մարդոց առջեւ այն ամէն բաներուն համար զորս տեսար եւ լսեցիր։ **16** Ինչո՞ւ ուրեմն կը դանդաղիս, մկրտուէ, մաքրուէ մեղքերէդ՝ Տիրոջ անունը կանչելով։

17 Երբ Երուսաղէմ՝ վերադարձայ, մինչ կ'աղօթէի տաճարին մէջ, տեսիլ մը ունեցայ։ **18** Տեսայ Տէրը, որ կ'ըսէր ինծի. «Շտապէ եւ անմիջապէս ել Երուսաղէմէն, որովհետեւ պիտի չընդունին քու վկայութիւնդ իմ մասիս»։ **19** Ես պատասխանեցի. «Սակայն, Տէ՛ր, անոնք գիտեն թէ ե՛ս էի որ ժողովարանէ ժողովարան բանտ նետել կու տայի անոնք որ քու Անունիդ կը հաւատան։ **20** Երբ քու Վկայիդ՝ Ստեփանոսի արիւնը թափեցին, ես կամակից էի անոնց որ սպաննեցին զինքը եւ անոնց զգեստները կը պահէի»։ **21** Այն ատեն ան ըսաւ ինծի. «Գնա՛, ես հեռուները, դէպի հեթանոսները պիտի զրկեմ քեզ»։

Հրեաւնորուն հակազդեցութիւնը

22 Մինչեւ այս խօսքերը, անոնք մտիկ կ'ընէին անոր, բայց յետոյ իրենց ձայնը բարձրացուցին եւ սկսան պոռալ. «Վերցո՛ւր աչխարհէն այս մարդը. այդպիսի մէկը արժանի չէ ապրելու»։ **23** Անոնք կը պոռչտային, իրենց զգեստները կը հանէին եւ օդին մէջ փռչի կը ցանէին։ **24** Հազարապետը զօրանոց մտցնել տուաւ զայն եւ հրամայեց ծեծի տակ հարցաքննել զինք, իմանալու համար թէ ինչու այդպէս կը պոռչտային անոր դէմ։

25 Երբ կապեցին զինքը փոկերով, Պողոս ըսաւ հերթապահ հարիւրապետին. «Արտօնուա՞ծ է ձեզի գանահարել Հռոմայացի քաղաքացի մը, որ ոչ իսկ դատուած է տակաւին»։ **26** Այս խօսքերուն վրայ, հարիւրապետը հազարապետին մօտ գնաց, իմացուց անոր եւ ըսաւ. «Ի՞նչ պիտի ընես, քանի այս մարդը Հռոմայացի է»։

27 Հազարապետը եկաւ եւ հարցուց Պօղոսին. «Ըսէ ինծի, դուն Հռոմայեցի՞ ես: **28** «Այո՛», պատասխանեց անոր Պօղոս: Հազարապետը ըսաւ. «Ես մեծ գումարով ստացեր եմ քաղաքացիի այդ իրաւունքը»: Պօղոս աւելցուց. «Ես ծնած իսկ եմ Հռոմայեցի»: **29** Անոնք որ ծեծի պիտի ենթարկէին զինքը, անմիջապէս հեռացան, եւ նոյնիսկ հազարապետը վախցաւ, երբ գիտցաւ թէ Հռոմայեցի մը չղթայի զարնել տուած էր: **30** Յաջորդ օրը, ուզելով զիտնալ թէ Հրեաները ինչ ամբաստանութիւն ունին անոր դէմ, քակել տուաւ անոր կապանքները, հրամայեց քահանայապետներուն եւ Ատեանին որ հաւաքուին, յետոյ տարաւ Պօղոսը եւ հանեց զայն անոնց առջեւ:

Պօղոս Ատեանին առջեւ

23 **1** Աչքերը սեւեռելով Ատեանին վրայ, Պօղոս ըսաւ. «Եղբայրնե՛ր, մինչեւ այսօր ես բարի խղճով ընթացած եմ Աստուծոյ առջեւ»: **2** Անանիա քահանայապետը հրամայեց սպասաւորներուն որ ապտակեն զայն: **3** Այն ատեն Պօղոս ըսաւ անոր. «Թող Աստուած հարուածէ քեզ, բռածոյ պատ: Բազմած ես որպէսզի դատես զիս ըստ Օրէնքին եւ հակառակ Օրէնքին՝ կը հրամայես որ զարնե՞ն ինծի»: **4** Սպասաւորները որ շուրջն էին, ըսին Պօղոսին. «Դուն Աստուծոյ քահանայապե՞տը կը նախատես»: **5** Պօղոս պատասխանեց. «Եղբայրներ, չէի գիտեր թէ քահանայապետն է, որովհետեւ գրուած է. «Պիտի չնախատես քու ժողովուրդիդ իշխանը»:

6 Երբ Պօղոս իմացաւ թէ մէկ կողմը Սաղուկեցիներն են, իսկ միւս կողմը Փարիսեցիները, Ատեանին մէջ աղաղակեց. «Եղբայրնե՛ր, ես Փարիսեցի՛ եմ, Փարիսեցիի զաւակ: Ես մեր յոյսին, մեռեալներուն յարութեան համար կը դատուիմ ահա»: **7** Հազիւ թէ այս խօսքերը ըսած էր, երկպառակութիւնը ծագեցաւ Փարիսեցիներուն եւ Սաղուկեցիներուն միջեւ եւ բազմութիւնը երկու հատւածներու բաժնուեցաւ. **8** որովհետեւ Սաղուկեցիները կ'ըսեն թէ ո՛չ յարութիւն կայ ո՛չ հրեշտակ ո՛չ ալ հօգի, մինչ Փարիսեցիները կը դաւանին թէ՛ մին եւ թէ՛ միւսը: **9** Զայնքերը բարձրացան եւ Փա-

ըխսեցին երու խումբէն մի քանի դպիրներ ոտքի ելան եւ բուռն կերպով բողոքեցին. «Մենք ոչ մէկ չարութիւն կը գտնենք այս մարդուն մէջ եւ թերեւս ալ հոգի մը կամ հրեշտակ մը կը խօսի անոր մէջ»: 10 Հակամարտութիւնը սաստկացած ըլլալով, հազարապետը, վախճալով որ անոնք Պօղոսը բզբտեն, գունդ մը իջեցուց որպէսզի առնեն զայն եւ տանին զօրանոց:

11 Յաջորդ գիշերը, Տէրը երեւցաւ Պօղոսին եւ ըսաւ անոր. «Արիացի՛ր, Պօղոս, որովհետեւ, ինչպէս որ վկայեցիր ինծի Երուսաղէմի մէջ, այնպէս ալ պէտք է որ վկայես Հռոմի մէջ»:

Դաւադրութիւն Պօղոսին դէմ

12 Յաջորդ առաւօտը, Հրեաները ժողով ըրին եւ նգովքով յանձն առին բան չուտել եւ չխմել, մինչեւ որ Պօղոսը սպաննեն: 13 Աւելի քան քառասուն մարդիկ էին անոնք որ իրարու հետ այս երդումը ըրին: 14 Անոնք գացին, գտան քահանայապետերը եւ ծերերը եւ ըսին անոնց. «Մենք նգովքով յանձն առինք բան չուտել եւ չխմել, մինչեւ որ Պօղոսը սպաննենք: 15 Դուք ուրեմն, Ատեանին հետ միասին իմացուցէք հազարապետին, որ հոս բերէ զինքը, իբրեւ թէ կ'ուզէք աւելի ճշգրտօրէն իմանալ անոր մասին: Իսկ մենք պատրաստ ենք սպաննելու զինքը հոս հասնելէն առաջ»:

16 Պօղոսին քեռորդին, իմացած ըլլալով այս դաւադրութիւնը, եկաւ զօրանոց, ներս մտաւ եւ տեղեկացուց Պօղոսին: 17 Պօղոս, հարիւրապետներէն մէկը կանչելով, ըսաւ անոր. «Այս պատանին հազարապետին քով տար, տեղեկութիւն մը ունի հաղորդելիք անոր»: Հարիւրապետը առաւ զայն եւ տարաւ հազարապետին: 18 Եւ ըսաւ անոր. «Կալանաւոր Պօղոսը կանչեց զիս եւ խնդրեց որ այս պատանին քեզի բերեմ, որովհետեւ խօսելիք ունի քեզի»: 19 Հազարապետը պատանիին ձեռքէն բռնեց, մեկուսի գնաց եւ հարցուց անոր. «Ի՞նչ ունիս ինծի հաղորդելիք»: 20 Ան ըսաւ. «Հրեաները իրարու հետ համաձայնած են եւ պիտի խնդրեն քեզմէ որ վաղը Ատեանին առջեւ հանես Պօղոսը, անոր հարցը լաւագոյնս քննելու պատրուակով: 21 Դուն մի հաւատար անոնց, որովհետեւ անոնցմէ աւելի քան քառասուն մարդիկ թակարդ լա-

ըած են անոր դէմ, որոնք նզովքով յանձն առած են բան չուտել եւ չխմել, մինչեւ որ Պօղոսը սպաննեն: Եւ հիմա անոնք պատրաստ են եւ կը սպասեն քու հրամանիդ»: **22** Հազարապետը արձակեց պատանին, պատուիրելով անոր. «Ոչ մէկուն մի՛ պատմեր թէ ասիկա ինծի իմացուցած ես»:

Պօղոս կը փոխադրուի Կեսարիա

23 Յետոյ կանչեց երկու հարիւրապետներ եւ ըսաւ անոնց. «Պատրաստեցէք երկու հարիւր զինուորներ, եօթանասուն հեծեալներ եւ երկու հարիւր տիգաւորներ, Կեսարիա երթալու համար, գիշերուան երրորդ ժամուն: **24** Պատրաստեցէք նաեւ ձիեր, որպէսզի Պօղոսը ողջ առողջ տանին Փելիքս դատաւորին մօտ»:

25 Նամակ մըն ալ գրեց, այս բովանդակութեամբ.

26 «Կղաղբիոս Լիւսիաս, քաջ դատաւոր Փելիքսին՝ ողջո՛յն: **27** Հրեաները այս մարդը բռնած էին, եւ կ'ողգէին սպաննել զայն: Ես վրայ հասայ զինուորներով եւ ազատեցի զայն, որովհետեւ իմացած էի թէ Հռոմայեցի է: **28** Ուզելով գիտնալ յանցանքը որուն համար անոնք կ'ամբաստանէին զինք, հանցի զայն անոնց Ատեանին առջեւ, **29** եւ տեսայ թէ ամբաստանութիւնը անոնց օրինական հարցերուն հայող խնդիրներու համար է, եւ մահուան կամ կապանքի արժանի յանցանք չկար վրան: **30** Երբ իմացուցին ինծի թէ դաւադրութիւն կը պատրաստուի այս մարդուն դէմ, ես անմիջապէս զայն զրկեցի քեզի, եւ ամբաստանողներուն ալ իմացուցի որ քու առջեւդ ներկայացնեն իրենց գանգատը անոր դէմ. Ողջո՛յն»:

31 Տրուած հրահանգներուն համաձայն, զինուորները առին Պօղոսը եւ գիշերանց տարին Անտիպատրիա: **32** Յաջորդ առաւօտ, հեծեալները ընկերացան Պօղոսին, իսկ զինուորները վերադարձան զօրանոց: **33** Երբ հեծեալները Կեսարիա հասան, յանձնեցին նամակը դատաւորին եւ Պօղոսն ալ հանցին անոր առջեւ: **34** Նամակը կարդալէն ետք, դատաւորը հարցուց անոր թէ որ նահանգէն է: **35** Երբ իմացաւ թէ Կիլիկիայէն է, ըսաւ անոր. «Քեզ կը լսեմ, երբ ամբաստանողներն ալ հասնին». եւ հրամայեց որ պահեն զայն Հերովդէսի ապարանքին մէջ:

Պօղոսի դատավարութիւնը Փելիքսի առջեւ

24 ¹ Հինգ օր ետք, Անանիա քահանայապետը, մի քանի ծերերու եւ Տերտուղիոս անունով ճարտասանին հետ, իջաւ Կեսարիա, եւ Պօղոսի դէմ ամբաստանագիրը տուին դատաւորին: ² Պօղոս կանչուեցաւ, եւ Տերտուղիոս սկսաւ այսպէս ամբաստանել զինքը, ըսելով. «Կատարեալ խաղաղութիւն կը վայելենք շնորհիւ քեզի, եւ այս ազգը բարենորոգումներ ունեցաւ շնորհիւ քու խնամակալութեանդ, ո՛վ քաջը Փելիքս: ³ Ամէն բանի համար եւ ամէն տեղ շնորհակալ ենք եւ երախտապարտ կը մնանք քեզի:

⁴ Բայց որպէսզի աւելի ճանճրոյթ չտամ քեզի, կը խնդրեմ, որ բարեացակամութեամբ լսես մեզ մէկ վայրկեան: ⁵ Մենք լաւ գիտենք որ այս մարդը կ'ապականէ եւ կը խռովէ աշխարհի վրայ եղող բոլոր Հրեաները, եւ պարագլուխն է Նազովրեցիներու աղանդին: ⁶ Անիկա նոյնիսկ համարձակեցաւ տաճարը պղծել, բայց մենք բռնեցիք զինքը եւ ուզեցինք դատել մեր Օրէնքին համաձայն: ⁷ սակայն Լիւսիաս հազարապետը միջամտեց, բռնի ոյժով խլեց զինքը մեր ձեռքէն: ⁸ Զինքը ամբաստանողներուն ալ հրամայեց որ քեզի ներկայանան. ուստի դուն ինքդ, կրկին դատելով զայն, կրնաս հաստատել մեր ամբաստանութիւնները անոր դէմ»:

⁹ Հրեաները միաբանեցան եւ ըսին. «Այդ այդպէս է»:

Պօղոսի ինքնապաշտպանութիւնը

¹⁰ Այն ատեն, երբ դատաւորը նշան ըրաւ, Պօղոս պատասխանեց: ¹¹ «Գիտեմ թէ բազմաթիւ տարիներէ ի վեր դուն դատաւորն ես այս ազգին եւ ասոր համար ես վստահութեամբ կը պաշտպանեմ իմ դատս: ¹² Կրնաս ստուգել՝ թէ ոչ աւելի քան տասներկու օր առաջ, ես Երուսաղէմ ելայ պաշտամունքս կատարելու համար եւ ոչ տաճարին, ոչ ժողովարաններուն եւ ոչ ալ քաղաքին մէջ տեսան թէ ես մէկու մը հետ կը վիճէի կամ խռովութիւն կը յարուցանէի բազմութեան մէջ: ¹³ Ոչ ալ ասոնք կրնան ապացուցանել

այդ ամէն ամբաստանութիւնները զորս իմ դէմս կը կատարեն: **14** Կը խոստովանիմ սակայն՝ թէ հետեւելով Ճանապարհին, զոր ասոնք աղանդ կը կոչեն, ես կը ծառայեմ հայրերուս Աստուծոյն, կը հաւատամ ամէն բանի որ գրուած է Օրէնքին եւ մարգարէներուն մէջ, **15** եւ ինչպէս ասոնք կ'ակնկալեն, ես ալ յոյսս կը դնեմ Աստուծոյ վրայ, թէ օր մը արդարները եւ մեղաւորները յարութիւն պիտի առնեն: **16** Ասոր համար ես անդադար կը ջանամ խիղճս մաքուր պահել Աստուծոյ եւ մարդոց առջեւ:

17 Շատ տարիներ ետք, ես եկայ օգնութիւն բերելու համար իմ ազգիս եւ ընծաներ մատուցի: **18** Ճիշդ այն ատեն, երբ կը մասնակցէի մաքրութեան արարողութիւններուն, Հրեաները գտան զիս տաճարին մէջ, ուր սակայն չկար ոչ բազմութիւն, ոչ ալ խռովութիւն ժողովուրդին մէջ: **19** Կային միայն մի քանի Հրեաներ, որ եկած էին Ասիայէն: Անոնք պէտք է ներկայանային քեզի, զիս ամբաստանելու համար, եթէ մեղադրանք ունին ինծի հակառակ: **20** Կամ ալ ասոնք որ հիմա ներկայ են, թող ըսեն, եթէ իմ վրաս յանցանք գտած են, երբ կանչուեցայ Ատեանին առջեւ, **21** բացի այն խօսքէն միայն զոր բարձր ձայնով աղաղակեցի՝ անոնց դիմաց կանգնելով. «Մեռեալներուն յարութեան համար միայն ես այսօր կը դատուիմ ձեզմէ»:

Պողոս քանտարկուած կը մնայ

22 Փելիքս, որ ճշգրիտ կերպով տեղեակ էր Ճանապարհին մասին, արձակեց զանոնք եւ ըսաւ. «Երբ Լիւսիաս հազարապետը գայ, կը վճռեմ ձեր դատին մասին»: **23** Ան հրամայեց հարիւրապետին որ պահէ Պողոսը, դիւրութիւններ տայ անոր եւ արգելք չդնէ որ իրենները զան եւ օգնեն իրեն: **24** Մի քանի օր ետք, Փելիքս եկաւ իր կնոջ՝ Տրուսիլլայի հետ, որ Հրեայ էր: Կանչել տուաւ Պողոսը եւ մտիկ ըրաւ անոր խօսքին՝ Յիսուս Քրիստոսի հաւատքին մասին: **25** Սակայն, երբ Պողոս սկսաւ խօսիլ արդարութեան, ժողովալութեան, հանդերձեալ դատաստանին մասին, Փելիքս վախեցաւ եւ ըսաւ անոր. **26** «Հիմա գնա, երբ ժամանակ ունենամ, ես կը կանչեմ քեզ»: Ան կ'ակնկալէր որ Պողոս իրեն դրամ տար, եւ

ասոր համար յաճախ կը կանչէր զինքը եւ հետը կը խօսէր: **27** Երկու տարի ետք, Փելիքսի յաջորդեց Փեստոս Պորկիրոս: Փելիքս, ուզելով Հրեաներուն հաճոյք պատճառել, Պօղոսը բանտի մէջ պահեց:

Պօղոս կը բողոքէ

25 **1** Փեստոս, երբ իշխանութիւնը ստանձնեց, երեք օր ետք Կեսարիայէն Երուսաղէմ ելաւ: **2** Քահանայապետները եւ հրեայ մեծամեծները տեղեկութիւն տուին անոր Պօղոսին մասին: **3** Աղաչեցին անոր, իբրեւ թէ շնորհք մը խնդրելով, որ Պօղոսը Երուսաղէմ կանչուի: Անոնք դաւադրութիւն մը պատրաստած էին, որպէսզի սպաննէին զինքը ճամբուն վրայ: **4** Փեստոս պատասխանեց թէ Պօղոս Կեսարիա կը մնայ, **5** եւ թէ ինքը չուտով հոն պիտի վերադառնայ. եւ աւելցուց. «Ձեզմէ անոնք որ կարող են, թող ինծի հետ իջնեն, եւ եթէ այդ մարդը յանցաւոր է, թող ամբաստանեն զայն»:

6 Ուրիշ կամ տասը օր մնալէ ետք, Փեստոս իջաւ Կեսարիա եւ յաջորդ օրը ատեան բազմեցաւ, եւ հրամայեց, որ բերեն Պօղոսը: **7** Երբ եկաւ, Հրեաները, որ Երուսաղէմէն իջած էին, չըջապատեցին զինք եւ բազմաթիւ ծանր յանցանքներ սկսան դնել վրան, զորս սակայն անկարող էին փաստել: **8** Պօղոս ինքզինքը կը պաշտպանէր եւ կ'ըսէր. «Ես ոչ Հրեաներուն Օրէնքին, ոչ տաճարին եւ ոչ ալ Կայսրին դէմ գործուած յանցանք մը ունիմ»: **9** Բայց Փեստոս, ուզելով Հրեաներուն հաճոյք պատճառել, հարցուց Պօղոսին. «Կ'ուզե՞ս Երուսաղէմ երթալ եւ հոն իմ ներկայութեանս այս հարցերուն համար դատուիլ»: **10** Սակայն Պօղոս պատասխանեց. «Ես

Գլ. 25,10 – Պօղոս կը մերժէ Փեստոսի առաջարկը եւ չ'ընդունի Երուսաղէմ՝ գերագոյն ատեանին առջեւ դատուիլ: Իր թշնամիներուն իրեն դէմ երբեմն նիւթած դաւը տակաւին թարմ էր իր մտքին մէջ: Ուստի, օգտուելով իր՝ իբր հռոմէական ֆաղափացի՝ վայելած իրաւունքներէն, կը պահանջէ Հոռոմ՝ կայսերական ատեանի առջեւ հանուիլ: Ասով միանգամայն իրականացած պիտի ըլլար Հոռոմը տեսնելու իր փափաքը (19. 21), ինչպէս նաեւ Քրիստոսի խօսքը, զոր ըսած էր իրեն երեսնալով (23, 11):

կայսերական ատեանին առջեւն եմ եւ պէտք է որ հոն դատուիմ: Ես Հրեաներուն ո՛չ մէկ չարիք չեմ ըրած, դուռն ինքդ լաւ գիտես: **11** Եթէ իրապէս յանցաւոր եմ, եթէ մահուան արժանի յանցանք գործած եմ, մահէն չեմ վախնար: Ընդհակառակը, եթէ այս մարդոց ամբաստանութիւնները ինծի դէմ հիմ չունին, ոչ ոք կարող է անոնց յանձնել զիս: Կայսրին կը բողոքեմ»: **12** Այն ատեն Փեստոս խօսեցաւ իր խորհրդականներուն հետ եւ ապա պատասխանեց. «Կայսրին բողոքեցիր, կայսրին կ'երթաս»:

Պօղոս կը հանուի Ագրիպպասի դիմաց

13 Մի քանի օր ետք, Ագրիպպաս թագաւորը եւ Բերենիկէ Կեսարիա եկան Փեստոսը ողջունելու: **14** Բազմաթիւ օրեր անցընելէ ետք այնտեղ, Փեստոս խօսեցաւ անոնց Պօղոսին մասին եւ ըսաւ. «Այստեղ մարդ մը կայ, որ բանտ մնացած է Փելիքսի ժամանակէն: **15** Երբ Երուսաղէմ գացի, Հրեաներուն քահանայապետները եւ մեծերը անոր դէմ գանգատեցան եւ խնդրեցին ինձմէ, որ դատապարտեմ զայն: **16** Ես պատասխանեցի՝ թէ հռոմէական օրէնքին համաձայն, սովորութիւն չկայ մէկը ուրիշին յանձնել, մինչեւ որ դատախազներուն առջեւ չհանուի եւ առիթ չտրուի անոր որ ինքզինքը պաշտպանէ ամբաստանութեան դէմ: **17** Անոնք, երբ հոս եկան, ես, առանց յապաղելու, յաջորդ օրն իսկ ատեան բազմեցայ եւ հրամայեցի կանչել մարդը: **18** Բայց անոր ներկայութեան, ամբաստանողները ոչ մէկ խօսք յարուցին այն յանցանքներուն մասին զոր ես կ'ենթադրէի, **19** այլ անոր հետ խնդիր ունէին միայն իրենց կրօնքին հայող հարցերու շուրջ եւ Յիսուս անունով մէկու մը մասին, որ իբրեւ թէ մեռած է, իսկ Պօղոս կը պնդէ թէ կենդանի է:

20 Նման հարցի մը դիմաց ես չգիտցայ ինչ որոշում առնել:

13 – Ագրիպպաս Բ. որդին էր Ագրիպպաս Ա.ի: Ան Կղադիոս կայսրէն ստացաւ Փիլիպպոսի եւ Լիւսանիասի նախկին պետութիւնը (Ղուկ. 3, 1) թագաւորական տիտղոսով: Ան իլու հպատակն էր Հռոմայեցիներուն եւ առաջին առթիւ այցելութեան եկած՝ Հռոմայեցի նոր կուսակալին:

Հարցուցի անոր, եթէ յօժա՞ր է Երուսաղէմ երթալ եւ հոն դատուիլ այս խնդրին համար: **21** Բայց Պօղոս կոչ ըրաւ, որպէսզի իր դատը կատարուի կայսրին առջեւ: Ես հրամայեցի պահել զինքը, մինչեւ որ զինքը Կեսարին ղրկեմ»: **22** Ագրիպպա ըսաւ. «Պիտի ուզէի ես ալ լսել այդ մարդը»: Փեստոս պատասխանեց. «Վաղը կը լսես զայն»:

23 Յաջորդ օրը, Ագրիպպա եւ Բերենիկէ եկան մեծ շուքով, չրջապատուած հազարապետներով եւ քաղաքին երեւելի անձնաւորութիւններով եւ մտան ունկնդրութեան սրահը: **24** Փեստոսի հրահանգին վրայ, բերին Պօղոսը: Այն ատեն Փեստոս ըսաւ. «Արքայ՝ Ագրիպպա, եւ դուք ամէնքդ որ ներկայ էք, կը տեսնէք այս մարդը, զոր Հրեայ բազմութիւնները Երուսաղէմի մէջ եւ հոս ամբաստանեցին եւ բարձրաձայն կը գոչէին՝ թէ արժանի չէ ապրելու: **25** Սակայն ես իրազեկ եղայ՝ թէ ան մահուան արժանի ոչինչ գործած է: Բայց քանի որ ինքն ալ կոչ ըսաւ կայսրին, որոշեցի անոր ղրկել զինքը: **26** Բայց ես, գրելիք ոչինչ ունենալով տիրոջ անոր մասին, ասոր համար զայն հանեցի ձեր առջեւ, մանաւանդ քո՛ւ առջեւդ, արքայ Ագրիպպա, որպէսզի գրելիք բան ունենամ այս հարցաքննութենէն ետք: **27** Որովհետեւ անպատեհ է կալանաւորը ղրկել առանց յիշատակելու անոր յանցանքները»:

Պօղոսին մատը

26 **1** Ագրիպպա ըսաւ Պօղոսին. «Արտօնուած է քեզի դատը պաշտպանել»: Այն ատեն Պօղոս ձեռքը տարածեց եւ տուաւ պատասխանը. **2** «Արքայ՝ Ագրիպպա, ես ինքզինքս երջանիկ կը համարիմ այն ամէն ամբաստանութիւններուն համար զորս Հրեաները կ'ընեն իմ դէմս, **3** որովհետեւ քու ներկա-

Գլ. 26, 2-32 – իր այս ինքնապաշտպանութեան մէջ, Պօղոս կը պարզէ իր դիրքը հանդէպ հրէութեան (2-8) եւ հանդէպ ֆրիստոնէութեան (9-18), եւ կը ջատագովէ իր դարձը ֆրիստոնէութեան եւ իր գործունէութիւնը, որուն նպատակն էր լոկ աշխարհի փրկութիւնը (19-23):

յուլթեանդ պիտի պաշտպանեմ ինքզինքս, մանաւանդ որ դուն տեղեակ ես Հրեաներուն կրօնքին եւ աւանդութիւններուն: Ասոր համար, կը խնդրեմ որ համբերութեամբ մտիկ ընես ինծի: **4** Թէ ի՛նչ եղած է իմ կեանքս երիտասարդութենէս ի վեր, թէ սկիզբէն ի վեր ես ինչպէ՛ս ապրած եմ ժողովուրդիս ծոցին մէջ եւ Երուսաղէմ, բոլոր Հրեաները գիտեն զայն: **5** Կը ճանչնան զիս երկար ժամանակէ ի վեր:

Եթէ ուզեն, կրնան վկայել՝ թէ ես, իբրեւ փարիսեցի, ապրած եմ մեր կրօնքին ամէնէն խիստ օրէնքներուն համաձայն: **6** Հիմա իսկ, եթէ ես կը դատուիմ, իմ յոյսիս համար է, այն խոստումին համաձայն զոր Աստուած տուաւ մեր հայրերուն, **7** եւ մեր տասներկու ցեղերը կը յուսան հասնիլ անոր իրազործումին՝ պաշտամունքով, զոր յարատեւութեամբ եւ գիշեր ցերեկ կ'ընծայեն Աստուծոյ: **8** Այս յոյսին համար է որ, ո՛վ արքայ, Հրեաները կ'ամբաստանեն զիս: Ինչո՞ւ անհաւատալի պիտի թուի ձեզի, որ Աստուած յարու-

9 «Գալով ինծի, ինքզինքս պարտաւոր կը համարէի կիրարկելու ամէն միջոց՝ պայքարելու համար Յիսուս Նազովրեցիի անունին դէմ: **10** Այսպէս ալ ըրի Երուսաղէմի մէջ. իշխանութիւն ունէի քահանայապետներէն, եւ բազմաթիւ սուրբեր բանտարկել տուի, եւ երբ զանոնք կը սպաննէին, ես ալ համամիտ էի: **11** Յաճախ կը չըջէի ժողովարանները եւ խստութեամբ կը պատժէի զանոնք եւ կը ստիպէի որ հայոյեն, եւ դեռ աւելին, իմ կատաղութեանս մէջ անոնց դէմ, կը հետապնդէի զանոնք մինչեւ իսկ օտար քաղաքներու մէջ:

12 «Այս նպատակով ես Դամասկոս կ'երթայի, քահանայապետներէն ստացած իշխանութեամբ եւ առաքելութեամբ: **13** Ճամբուն վրայ, միջօրէին, ո՛վ արքայ, տեսայ լոյս մը որ կու գար երկինքէն, աւելի պայծառ քան արեգակը, որ չողաց իմ եւ ուղեկիցներուս շուրջը: **14** Ամէնքս ինկանք գետին: Ես լսեցի ձայն մը որ կ'ըսէր ին-

14 – Ինչպէս գրաստի սրածայր խթանի դէմ աճացելը, նմանապէս քեզի՝ իմ լուծիս դէմ ըմբոստանալն անօգուտ է ու վնասաբեր:

ծի եբրայերէն լեզուով. «Սաւո՛ւղ, Սաւո՛ւղ, ինչո՞ւ կը հալածես զիս: Խիստ է քեզի համար աքացի տալ խթանին դէմ»: 15 Ես պատասխանեցի. «Դուն ո՞վ ես, Տէր»: Եւ Տէրը պատասխանեց ինծի. «Ես եմ Յիսուսը, զոր դուն կը հալածես: 16 Ե՛լ, կանգնէ՛ ոտքերուդ վրայ. ես երեւցայ քեզի, որպէսզի քեզ պաշտօնեայ եւ վկայ դարձնեմ տեսիլքին որով տեսար զիս, եւ ամէն տեսիլքներուն որոնցմով ինքզինքս պիտի յայտնեմ քեզի: 17 Ես պիտի փրկեմ քեզ ժողովուրդին եւ հեթանոսներուն ձեռքէն, որոնց պիտի ղրկեմ քեզ, 18 որպէսզի դուն բանաս անոնց աչքերը, դարձնես զանոնք խաւարէն դէպի լոյս, սատանային իշխանութենէն՝ Աստուծոյ, որպէսզի, ինծի հաւատալով, անոնք ընդունին մեղքերու թողութիւն եւ ժառանգութեան բաժին՝ սուրբերուն հետ»:

19 Այնուհետեւ, արքայ Ագրիպպաս, ես չըմբոստացայ երկնային տեսիլքներուն դէմ: 20 Ընդհակառակն, ես քարոզեցի նախ Դամասկացիներուն, յետոյ Երուսաղէմի եւ Հրէաստանի բնակիչներուն եւ բոլոր հեթանոսներուն, որպէսզի զղջան եւ կենդանի Աստուծոյ դառնան, ճշմարիտ ապաշխարութեան գործերով: 21 Ահաւասիկ թէ ինչո՛ւ Հրեաները բռնեցին զիս տաճարին մէջ եւ ուզեցին սպաննել: 22 Աստուած սակայն օգնեց ինծի, եւ ես մինչեւ այսօր կը շարունակեմ վկայել, թէ՛ մեծին եւ թէ՛ փոքրին առջեւ: Ես կը քարոզեմ միայն այն ինչ որ Մովսէսին Օրէնքին եւ մարգարէներուն մէջ գրուած է գալիքին մասին, 23 թէ Քրիստոս պիտի չարչարուէր եւ առաջին յարութիւն առնողը պիտի ըլլար մեռեալներէն եւ լոյսը պիտի աւետէր ժողովուրդին եւ հեթանոսներուն»:

Ունկնդիրներուն հակազդեցութիւնը

24 Մինչ Պողոս այսպէս կը խօսէր, Փեստոս, բարձր ձայնով ըսաւ. «Կը ցնորիս, Պողոս, քու մեծ գիտութիւնդ կը մոլորեցնէ քեզ»: 25 Պողոս ըսաւ. «Ես չեմ մոլորիր, պատուակա՛ն Փեստոս, այլ կը խօսիմ ճշմարտութեան եւ զգաստութեան լեզուն: 26 Որով-

Հետեւ արքան, որուն առջեւ ես կ'արտայայտուիմ այսքան համարձակութեամբ, տեղեակ է այս հարցերուն, եւ յանձն չեմ առնել բան մը ծածկել քեզի այս ամէնէն, որովհետեւ ասիկա չկատարւեցաւ անծանօթ անկիւնի մը մէջ: **27** Արքայ Ագրիպպաս, դուն կը հաւատա՞ս մարգարէներուն. ես գիտեմ թէ դուն կը հաւատաս»: **28** Ագրիպպաս պատասխանեց Պօղոսին. «Քիչ մը եւս եւ դուն պիտի համոզես զիս որ քրիստոնեայ ըլլամ»: **29** Պօղոս ըսաւ անոր. «Քիչ կամ չատ ըլլայ, ես կը խնդրեմ Աստուծոյ որ ոչ միայն դուն, այլ նաեւ ամէն անոնք որ այսօր կը լսեն զիս, ըլլաք ինծի նման, բացի այս կապանքներէն»:

30 Ասոր վրայ թագաւորը ոտքի ելաւ, ինչպէս նաեւ դատաւորը, Բերենիկէ եւ անոնք որ հետն էին: **31** Մինչ անոնք կը հեռանային, իրարու հետ կը խօսէին եւ կ'ըսէին. «Այս մարդը ոչինչ ըրած է որ արժանի ըլլայ մահուան կամ կապանքներուն»: **32** Ագրիպպաս ըսաւ Փեստոսին. «Կարելի էր այս մարդը ազատ արձակել, եթէ Կայսրին բողոքած չըլլար»:

Մեկնում դէպի Հռոմ

27 **1** Երբ մեզի հրամայուեցաւ որ նաւենք դէպի Իտալիա, Պօղոսը եւ ուրիշ մի քանի բանտարկեալները յանձնեցին Սեբաստեան գունդին հարիւրապետին, որուն անունն էր Յուլիոս: **2** Ելանք Անդրամինտեան նաւուն վրայ, որ պիտի երթար դէպի ասիական ծովափը, եւ մեկնեցանք: Մեզի հետ էր Արիստարքոս Մակեդոնացին՝ Թեսաղոնիկէէն: **3** Յաջորդ օրը իջանք Սիդոն: Յուլիոս մարդասիրութիւն ցոյց տուաւ Պօղոսին հանդէպ եւ արտօնեց որ երթայ եւ գտնէ իր բարեկամները եւ անոնցմէ ծառայութիւն ընդունի: **4** Մեկնեցանք անկէ եւ նաւեցինք Կիպրոսի ծովափին երկայնքին, որովհետեւ հովերը հակառակ էին: **5** Անցանք Կիլիկիոյ եւ Պամփիլիոյ ծովերը եւ տասնհինգ օր ետք հասանք Լիկիացիներուն Միւռա քաղաքը: **6** Այնտեղ հարիւրապետը գտաւ Աղեքսանդրացի նաւ մը որ Իտալիա պիտի երթար, եւ հանեց մեզ նաւուն վրայ:

7 Բազմաթիւ օրեր, նաւարկութիւնը շատ դանդաղ եղաւ շա-

ըրունակ, եւ մեծ դժուարութեամբ հասանք Կնիդէի բացերը: Հո-
վին պատճառով, չկրցանք ցամաքին մօտենալ, այլ անցանք Կրե-
տէի մերձակայքէն եւ նաւեցիինք դէպի Սաղամինայի հրուանդանը:
8 Դժուարութեամբ անոր եզերքէն յառաջանալով, հասանք այն
վայրը որ կը կոչուի Գեղեցիկ Նաւահանգիստ, որուն մօտ էր Ղա-
սիա քաղաքը:

Փոքորիկ եւ նաւաբեկութիւն

9 Բաւական ժամանակ անցած էր, եւ անկէ ետք նաւարկու-
թիւնը վտանգաւոր դարձած էր, եւ որովհետեւ պահքի օրերն ալ
անցեր էին: Պօղոս խորհուրդ տուաւ անոնց եւ ըսաւ. **10** «Բարե-
կամնե՛ր, ես կը տեսնեմ որ նաւարկութիւնը վտանգաւոր պիտի
ըլլայ եւ մեծ վնասներ պիտի պատճառէ ոչ միայն նաւուն եւ բեռ-
ներուն, այլ նաեւ մեզի»: **11** Բայց հարիւրապետը վստահեցաւ
աւելի նաւավարին եւ նաւապետին քան Պօղոսի խօսքերուն:
12 Նաւահանգիստն ալ ձմեռելու յարմարութիւն չէր ընծայեր:
Շատեր համամիտ եղան մեկնելու եւ, եթէ կարելի ըլլայ, հասնե-
լու եւ ձմեռելու Փիւնիկէ քաղաքը՝ Կրետէի մէկ նաւահանգիստը,
որ կը հայէր դէպի հարաւ արեւմուտք եւ դէպի ցամաք:

13 Հարաւային մեղմ հով մը սկսած էր փչել, եւ անոնք կարծե-
ցին թէ կրնան իրենց ծրագիրը իրագործել: Վերցուցին խարիսխը
եւ սկսան նաւել Կրետէի ծովափին մերձակայքէն: **14** Սակայն շատ
չանցած, կղզիէն սկսաւ փչել ուռուցիկ հով մը որ կը կոչուի Եւ-
րակիկլոն: **15** Նաւը քաշկռտուեցաւ, չկրցաւ կուրծք տալ հովին,
եւ սկսանք ծովուն վրայ տարուբերուիլ: **16** Դիմելով դէպի փոքր
կղզի մը որ կը կոչուի Կղաւղա, եւ մեծ դժուարութեամբ, հագիւ
կրցանք մակոյկը վեր քաշել: **17** Մակոյկը վեր քաշելէն ետք ձեռք

Գլ. 27, 9 – Այս «ծովի Քաուրեան» տօնին (Կիպար) ծովապահին է, որ
Սեպտեմբերի վերջերը կամ Հոկտեմբերի սկիզբները կ'իյնայ: Այս միջոցներուն
տեղի ունեցող ձմեռնային փոքորիկներու պատճառաւ կը դադրէին նաւարկու-
թիւնները, եւ Մարտին կը վերսկսէին:

14 – Եւրակիկլոն=Հիւսիս-արեւելեան քամի:

առնուեցան նաւը պաշտպանելու միջոցները, կապեցին նաւը եւ վախնալով, որ ըլլայ թէ ան խոր Սիրթայի յորձանուտին մէջ, իջեցուցին ծփացող խարիսխը եւ այսպէս սկսան տարուբերուիլ: **18** Յաջորդ օրը, մինչ այդպէս կը տագնապէինք փոթորիկէն, նաւուն կարասիները ծով թափեցին: **19** Երրորդ օրը նաւաստիները իրենց ձեռքով ծով նետեցին նաւուն գործիքները: **20** Բազմաթիւ օրերէ ի վեր ոչ արեւը եւ ոչ աստղերը չէին երեւեր, եւ փոթորիկը կը շարունակէր մոլեգնիլ եւ այնուհետեւ փրկուելու ամէն յոյս կորսուած էր: **21** Եւ տրուած ըլլալով որ բազմաթիւ օրերէ ի վեր ամէնքը անօթի էին, Պօղոս կանգնեցաւ անոնց մէջ եւ ըսաւ. «Բարեկամներ, պէտք էր մտիկ ընէիք ինծի եւ կրետէէն չմեկնէիք, եւ այս վտանգը եւ վնասները պիտի խնայուէին մեզի: **22** Արդ, կը յորդորեմ ձեզ որ քաջալերուիք, որովհետեւ բացի նաւէն, ձեզմէ եւ ոչ մէկուն կեանքին վնաս պիտի չհասնի: **23** Այս գիշեր հրեշտակը այն Աստուծոյ որուն ես կը պատկանիմ եւ կը ծառայեմ, երեւեցաւ ինծի եւ ըսաւ. **24** «Մի՛ վախնար, Պօղոս, հարկ է որ դուն ելլես Կայսրին դիմաց, ասոր համար Աստուած շնորհեց քեզի կեանքը ամէն անոնց որ հետդ են: **25** Քաջալերուեցէք ուրեմն, բարեկամներ, ես կը հաւատամ Աստուծոյ եւ պիտի ըլլայ այնպէս ինչպէս որ ըսուեցաւ ինծի: **26** Բայց հարկ է որ հասնինք կղզիի մը ափը»: **27** Տասներորդ գիշերն էր որ մենք կը ծփայինք Ադրիականի անդունդներուն վրայ, երբ կէս գիշերին նաւաստիները կարծեցին թէ կը մօտենայինք ցամաքին:

28 Անոնք, խորութիւնը չափող գործիքը իջեցնելով, քսան գրկաչափ գտան: Քիչ մը աւելի հեռու նետեցին զայն դարձեալ, եւ գտան տասնհինգ գրկաչափ: **29** Անոնք սարսափեցան, որ մի գուցէ ժայռոտ տեղերու վրայ խորտակուին, եւ նաւուն ետեւի կողմէն իջեցուցին չորս խարիսխներ եւ անձկութեամբ կը սպասէին արշալոյսին: **30** Բայց նաւաստիները նաւէն փախչելու միջոցը կը

27 – Ադրիական ծովը Միջերկրական ծովն է, որ Կրետէի արեւմուտքէն դէպի Սիկիլիա կը տարածուի: Այս ծովը հասարակօրէն Յոնիական ծով կը կոչուի:

28 – Քսան գրկաչափ = 37 մետր, 15 գրկաչափ = 27,75 մ.:

փնտռէին: Ծովուն մէջ իջեցուցին մակոյկը, իբրեւ թէ նաւուն առջեւի կողմէն խարխախներ պիտի ձգեն: **31** Այն ատեն Պօղոս ըսաւ հարիւրապետին եւ զինուորներուն. «Եթէ նաւաստիները չմնան նաւուն վրայ, դուք չէք կրնար փրկուիլ»: **32** Այն ատեն զինուորները կտրեցին մակոյկին պարանները եւ ծով ձգեցին զայն:

33 Մինչ արեւածագին կը սպասէին, Պօղոս յորդորեց ամէնքը որ կերակուր առնեն: «Ահաւասիկ, ըսաւ անոնց, տասնչորս օրէ ի վեր սպասումի մէջ էք եւ բան չէք կերած: **34** Կը յանձնարարեմ, որ կերակուր ուտէք, որովհետեւ ասիկա ձեր կեանքին փրկութեան համար է: Զեզմէ ո՛չ մէկը, եւ ոչ իսկ մազ մը պիտի կորսնցնէ իր գլուխէն»: **35** Ասիկա ըսելով, հաց առաւ, գոհութիւն մատոյց, բեկանեց եւ սկսաւ ուտել: **36** Ամէնքն ալ քաջալերուեցան եւ կերակուր կերան: **37** Նաւուն վրայ ամէնքս երկու հարիւր եօթանասուն վեց հոգի էինք: **38** Երբ յագեցան, սկսան նաւը թեթեւցնել, եւ ցոբենը ծով թափեցին:

39 Երբ արեւը ծագեցաւ, նաւաստիները չճանչցան ցամաքը, կը նշմարէին միայն ծովածոցը եւ ծովափը եւ կը մտածէին թէ հնա՞ր է արդեօք դէպի հոն մղել նաւը: **40** Քակեցին խարխախները եւ ծով ձգեցին զանոնք, թուլցուցին դեկերուն պարանները, պարգեցին առագաստները եւ հովին տուին զանոնք եւ տարուեցան դէպի ծովափը: **41** Բայց երբ երկու հոսանքներու միջեւ, ոչ խորունկ տեղ մը հասան, հոն խրեցին նաւը: Անոր առջեւի կողմը անշարժ կը մնար, իսկ ետեւի կողմը՝ կը քայքայուէր բուռն ցնցումներէն:

42 Զինուորները որոշեցին բանտարկեալները սպաննել, որպէսզի ոմանք, լողալով, չվախէին: **43** Հարիւրապետը, որ կ'ուզէր ազատել Պօղոսը, հակառակեցաւ անոնց ծրագրին: Հրամայեց լողալ գիտցողներուն որ առաջինները իրենք ծով նետուին եւ լողալով ցամաք ելլեն: **44** Գալով միւսներուն, անոնք ցամաք պիտի հասնէին՝ ոմանք տախտակներու վրայ, ուրիշներ նաւուն բեկորներուն վրայ: Եւ այսպէս ամէնքն ալ ողջ ցամաք ելան:

Դադար Մալթայի կղզիին վրայ

28 ¹ Երբ արդէն ամէնքս փրկուած էինք, իմացանք թէ Մե-
լիտինէն էր այդ կղզիին անունը: Բարբարոսները շատ մեծ
հիւրասիրութիւն ցոյց տուին մեզի հանդէպ: ² Անոնք ըն-
դունեցան մեզ ամէնքս մեծ կրակի մը շուրջ, զոր վառած էին անձ-
րեւին եւ ցուրտին պատճառով: ³ Մինչ Պօղոս չոր փայտեր կը
հաւաքէր եւ կրակին մէջ կը նետէր, իժ մը, տաքութենէն դուրս
ցայտելով, անոր ձեռքին փաթթուեցաւ:

⁴ Բնիկներ, տեսնելով որ իժը փաթթուած է անոր ձեռքին, ըսին
իրարու. «Այս մարդը իրապէս մարդասպան է, քանի որ, թէպէտ
ազատուեցաւ ծովէն, սակայն արդարութիւնը իրաւունք չտուաւ
անոր որ ապրի»: ⁵ Բայց ինքը թօթափեց իժը կրակին մէջ եւ ոչ մէկ
վնաս կրեց: ⁶ Սակայն բնիկները կը սպասէին որ Պօղոս ուռէր եւ
գետին իյնար անշունչ: Երկար սպասեցին, եւ երբ տեսան թէ ոչ
մէկ վնաս եղաւ անոր, իրենց միտքը դարձեալ փոխեցին եւ ըսին
թէ աստուած մըն է ասիկա:

⁷ Այդ տեղւոյն մօտերը ագարակ մը կար, որ կը պատկանէր
կղզիին մեծին, որուն անունն էր Պոպղիոս: Ասիկա երեք օր մեզ իր
տունը ընդունեցաւ եւ սիրով հիւրընկալեց: ⁸ Պոպղիոսի հայրը
հիւանդ կը պառկէր եւ կը տառապէր ջերմէ եւ աղիքի խանգարու-
մէ: Պօղոս գնաց մինչեւ անոր տունը, աղօթեց, ձեռքը վրան դրաւ եւ
բուժեց զայն: ⁹ Ասոր վրայ ուրիշ հիւանդներ ալ, որ կային կղզիին
վրայ, եկան, եւ ամէնքն ալ բուժուեցան: ¹⁰ Այս պատճառով բնիկ-
ները ամէն տեսակ պատիւներ շուայլեցին մեզի, եւ երբ պիտի մեկ-
նէինք, տուին մեզի ինչ որ անհրաժեշտ էր ճամբորդութեան համար:

Մալթայէն դէպի Հռոմ

11 Երեք ամիս ետք, ելանք Աղեքսանդրեան նաւու մը վրայ, որ

Գլ. 28, 2 – «Բարբարոսները», Մելիտի բնակիչները՝ ծագումով փիւնիկեցի,
ն'չ լատիններէն ո'չ ալ յունարէն կը խօսէին, այլ՝ փիւնիկերէն, ինչ որ կը բաւէր,
հռոմէական պետութեան քաղաքացիի մը տեսակէտէն, այս անունը տալու անոնց:

ձմեռը անցուցած էր կղզիին մէջ, Դիոսկորոսի զինանշանով:
12 Իջանք Սիրակուսա, ուր մնացինք երկու օր: **13** Մեկնեցանք ան-
 կէ եւ եկանք Հոեգիոն: Յաջորդ օրը հարաւային հովը սկսաւ փչել,
 եւ երկու օրէն հասանք Պատիողոս, **14** ուր գտանք եղբայրներ,
 որոնք աղաչեցին մեզի որ իրենց մօտ մնանք եօթը օր: Եւ այսպէս
 մենք հասանք Հռոմ:

15 Քաղաքին եղբայրները լսած էին մեր մասին եւ դիմաւորե-
 ցին մեզի մինչեւ Ապփիայի շուկան եւ Երեք Կրպակները: Եղբայր-
 ները տեսնելով՝ Պօղոս գոհութիւն յայտնեց եւ քաջալերուեցաւ:
16 Երբ Հռոմ մտանք, արտօնութիւն տրուեցաւ Պօղոսին որ բնա-
 կի առանձին, պահակ զինուորին հետ:

Տեսակցութիւն Հռոմի Հրեամեքումն հետ

17 Երեք օր ետք, ան կանչեց հրեայ պարագլուխները: Երբ եկան,
 ան ըսաւ անոնց. «Եղբայրներ, թէպէտ ոչ մէկ չարիք գործած եմ իմ
 ժողովուրդիս եւ հայրենի աւանդութիւններուն հակառակ, սակայն
 ձերբակալուեցայ Երուսաղէմի մէջ եւ յանձնուեցայ Հռոմայեցիներ-
 ոուն: **18** Անոնք դատեցին զիս եւ ուզեցին ազատ արձակել, որովհե-
 տեւ մահուան արժանի յանցանք չէին գտած իմ վրաս: **19** Բայց
 որովհետեւ Հրեաները հակառակեցան, ես հարկադրուեցայ Կայս-
 րին բողոքել, առանց սակայն ուզելու ամբաստանել իմ ժողովուրդս:
20 Ասոր համար ես ուզեցի ձեզ տեսնել եւ խօսիլ ձեզի, որովհետեւ
 Իսրայելի յոյսին համար է որ ես կը կրեմ այս շղթաները»:

21 Անոնք պատասխանեցին. «Մենք քու մասիդ Հրէաստանէն
 նամակ չենք ստացած, եւ այս քաղաքը ժամանող եղբայրներէն ոչ
 մէկը աննպաստ բան չհաղորդեց եւ ոչ ալ պատմեց քու մասիդ:
22 Բայց պիտի ուզէինք քեզմէ լսել՝ թէ դուն ի՞նչ կը խորհիս այդ
 հերձուածին մասին, որ ամէն տեղ հակառակութիւն կը կրէ»:

Հուսկ քան Հրեամեքումն

23 Ժամադրուեցան անոր հետ եւ որոշուած օրը բազմութեամբ
 եկան Պօղոսին տունը: Առաւօտեան ժամէն մինչեւ իրիկուն խօսե-

ցաւ անոնց Աստուծոյ Արքայութեան մասին եւ ջանաց համոզել զանոնք Յիսուսի մասին, հիմնուելով Օրէնքին եւ մարգարէներուն վրայ: **24** Ոմանք համոզուեցան անոր խօսքերով, ուրիշներ սակայն թերահաւատ մնացին: **25** Անոնք բաժնուեցան առանց համաձայնելու իրարու հետ, երբ Պօղոս աւելցուց այս խօսքը. «Ճշմարիտ են խօսքերը զորս Հոգին Սուրբ ըսած է մեր հայրերուն, Եսայի մարգարէին բերանով:

26 Գնա այս ժողովուրդին եւ ըսէ անոր.
դուք ի գուր պիտի լսէք, եւ պիտի չհասկնամ,
ի գուր պիտի նայիք, եւ պիտի չտեսնէք:

27 Որովհետեւ թանձրացաւ այս ժողովուրդին միտքը.
իրենց ականջները խցեցին եւ իրենց աչքերը գոցեցին,
որպէսզի աչքերով չտեսնեն երբեք,
եւ իրենց ականջներով չլսեն,
իրենց մտքով չհասկնան եւ դարձի չգան,
եւ ես չքուծեմ զանոնք:

28 Իմացէ՛ք, ուրեմն. Աստուծոյ փրկութիւնը հեթանոսներուն յրկուեցաւ, եւ անոնք մտի՛կ պիտի ընեն»:

29 Երբ ան այս խօսքերը ըսաւ, դուրս ելան Հրեաները, որովհետեւ անոնք չատ մը վէճեր ունէին իրարու հետ:

Վերջաբան

30 Պօղոս լման երկու տարի մնաց այն բնակարանին մէջ զոր վարձած էր: Ան կ'ընդունէր ամէնքը որ իրեն կու գային: **31** Կը հռչակէր Աստուծոյ Արքայութիւնը, կ'ուսուցանէր մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի մասին անխափան եւ ամենայն համարձակութեամբ:

31 – Ղուկաս հոս կ'ընդհատէ իր պատմութիւնը, որովհետեւ Առաքելին կեանքին անդրագոյն շրջանի պարագաները ծանօթ էին Թէոփիլոսի:

ՍՈՒՐԲ ՊՕՂՈՍԻ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ

Սուրբ Պօղոսի հարուստ անձնաւորութիւնն ու գործը մանչնալու համար ունինք երկու աղբիւրներ. Առաքեալներու Գործերը եւ իր Թուղթերը:

Ծնած է Կիլիկիա, Տարսոն քաղաքին մէջ: Ի ծնէ ունի հռոմայեցիի հպատակութիւնը: Հայրը փարիսեցի է, ինք ալ փարիսեցի եւ իր ուսումն Օրէնքին եւ հայրենի աւանդութիւններուն առած է Գաւաղի-էլի դպրոցին մէջ՝ Երուսաղէմ: Բենիամին ցեղէն է եւ կը կրէ նոյն ցեղին ամէնէն երեսելիին անունը. Սաւուդ թագաւորին: Իբրեւ Սփիւռքի հրեայ, ունի երկրորդ անունը՝ Պօղոս: Երբայական ուսումին եւ դաստիարակութեան միացուցած է հելլէն դաստիարակութիւնը եւ ուսումը:

Ամէն գետնի վրայ, Պօղոսի միտքը կու տայ ապացոյցը մեծութեան եւ նկունութեան: Կամֆով աննկուն է, կորովով՝ անսպառ, աշխատանքին մէջ անխոնջ, զգացումները խորունկ են եւ զուսպ: Ո՛չ մամբրողութիւն, ո՛չ հալածանք, ո՛չ ծեծ, ո՛չ հիւանդութիւն, ո՛չ հակառակութիւն, ո՛չ տենդոտ աշխատանք կրցան հիւծել անոր եռանդը, կոտորել հզօր տոկունութիւնն աշխատանքի՝ գերելու համար ամենքը ի հնազանդութիւն Քրիստոսի:

Սնած հայրենի ամէնէն խիստ աւանդութիւններուն համաձայն, երբ Երուսաղէմի մէջ տեղի կ'ունենայ արիւնալի ընդհարումը Քրիստոսի հաւատացեալներուն դէմ, Ստեփանոսի մարտիրոսութեամբ, Պօղոս չէր կրնար մնալ անտարբեր: Զի մասնակցիւր քարկոծումին, սակայն կամակից է քարկոծումին: Բուռն թափով կը մոլեգնի քրիստոնեաներուն դէմ, ժողովարանէ ժողովարան եւ տունէ տուն: Յանձ-

նաբարական նամակները ձեռքը, կը մեկնի դէպի Դամասկոս հոն ալ սարսափ տարածելու համար Անունին հաւատացողներուն շարքերուն մէջ: Սակայն նամբուն վրայ, ելակէտին չհասած, Նագովրեցին կը սպասէ անոր դարանակալ: Լոյսերու պայծառութեամբ շրջապատւած, հալածողն Սաւուղ կը թաւալի ձիէն վար, կը զրկուի տեսողութենէն աչքերուն, մէկ քանի օրեր ետք աչքերը կը բացուին նոր տեսութեամբ, կը մկրտուի յանուն անոր, զոր կը հալածէր՝ անոր աշակերտներուն անձին մէջ եւ այնուհետեւ Պօղոս չի նանչնար եթէ ոչ Քրիստոս, չի տեսներ եթէ ոչ Քրիստոս եւ ինքզինք իբրեւ առաքնալ Քրիստոսի:

Դամասկոսէն կը մեկնի Արաբիա, կը վերադառնայ դարձեալ Դամասկոս, կ'ելլէ Երուսաղէմ եւ անկէ կը մեկնի իր ծննդավայրը՝ Տարսոն, ուր կը մնայ ժամանակաւոր մոռացութեան մէջ, մինչեւ այն օրը, երբ Բառնաբաս կու գայ Տարսոն, կը գտնէ զինք եւ կը տանի Անտիոք, ուր Հոգին Բառնաբասի հետ կը կանչէ զինք առաքելութեան դէպի ազգերը:

Այնուհետեւ կը սկսին Պօղոսի առաքելական ուղեւորութիւնները եւ իր առիւննող խօսքով Աստուծոյ Խօսքին պատգամը կը հնչէ Փոքր Ասիոյ եւ Յունաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: 58-ին, Արեւելքի մէջ հասած է իր առաքելութեան վախճանին, աչքերը կը սեւեռէ դէպի հեռաւոր եւ խորհրդաւոր Հոռմը եւ դեռ աւելի անդին՝ դէպի Սպանիա:

Ուխտադիր է եւ Ասիայէն կը մեկնի դէպի Երուսաղէմ, որպէսզի անկէ ձեռնարկէ ուղեւորութեան դէպի Հոռմ: Կը ձեռքաւորուի տաճարին մէջ Հրեայ ամբոխէն, կ'ենթարկեն զինք խոշտանգումի: Պօղոս կ'ազատի անոնց ձեռքէն շնորհիւ Երուսաղէմի հռոմէական պահակագունդին միջամտութեան: Կը հանուի Ատեանին առջեւ, ուր Պօղոս կը յաջողի ինքզինք արդարացնել իրար ձգելով Ատեանի փարիսեցի եւ սադուկեցի անդամները: Կը սարքուի դաւադրութիւնը անոր կեանքին դէմ:

Ասոր վրայ, Լիսիաս հագարապետը կը դրկէ զինք Կեսարիա, Փելիքս Դատաւորին: Երկու տարի կը մնայ բանտարկեալ: Խուսափելու համար նոր Դատաւորին՝ Փեստոս Պորկիոսի ծրագրէն դարձեալ հա-

նելու գին՝ ատեանին առջեւ, Պօղոս կը բողոքէ կայսրին: Կը դրկուի Հոռոմ, ուր դարձեալ կը մնայ իբրեւ բանտարկեալ սեփական բնակարանին մէջ, պահակ զինուորին հսկողութեան տակ, երկու տարիներ: 63-ին ազատ կ'արձակուի, որովհետեւ հակառակ կողմը չէր ներկայացած ամբաստանելու համար: Կը մեկնի հաւանաբար դէպի Սպանիա եւ անկէ կ'անցնի Արեւելք, ուր կրկին անգամ կը ձերբակալուի եւ կը դրկուի Հոռոմ: Այս երկրորդ ձերբակալութեան թուականին եւ պարագաներուն մասին տեղեկութիւններ չունինք Գործք Առաքելոց գիրքէն: Հաւանաբար 67-ին կը նահատակուի Հոռոմ, Ներոնի կողմէ յարուցուած հալածանքներուն սկիզբը:

ՍՈՒՐԲ ՊՕԳՈՍԻ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

Սուրբ Պօղոսի անունով մեզի հասած են 14 Նամակներ կամ Թուղթեր: Կը բաժնուին երեք տեսակներու, անձնական թուղթեր՝ ինչպէս Փիլիմոնի նամակը, հաւատացեալներու հաւաքականութեան ուղղուած թուղթեր եւ ծաւալուն ընդլայնումներ:

Նամակներու դասական ձեւին սկիզբի եւ վերջաւորութեան ողջոյններուն Պօղոս կ'աւելցնէ աստուածաբանական խորհրդածութիւններ: Թուղթերը գրել կու տայ պապիրոսներու վրայ, ըստ ժամանակի սովորութեան եւ վերջաւորութեան կ'աւելցնէ ողջոյններ գրուած իր ձեռքով եւ մաղթանքներ:

Սուրբ Պօղոս ժամանակ եւ պատեհութիւն չունէր անձամբ ներկայ ըլլալու հասարակութեան մէջ, ամէն անգամ որ ծագէին հարցեր կամ տարակարծութիւններ եւ կամ երեսան գային նորահաստատ Եկեղեցիին գոյութեան եւ խաղաղութեան սպառնացող վտանգներ: Կը լուծէր հարցերը նամակներով: Ասոր համար իր գրութիւններուն մէջ կան երբեմն անցքեր կամ ակնարկութիւններ, որոնք յստակ էին ժամանակակից ընթերցողին, սակայն մեզի համար կը մնան անորոշ: Սուրբ Պօղոսի անունով մեզի հասած Թուղթերը ամբողջութիւնը չեն իր գրութիւններուն: Երբեմն ունի ակնարկութիւններ այլ նամակներու, որոնք կորսուած են:

ԹՈՒՂԹ ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սուրբ Պօղոս իր ասպարեզը վերջացած կը համարի Արեւելի մէջ: Ծրագրած է երթալ մինչեւ հեռաւոր Սպանիա, անցնելով Հռոմէն, քանչեւ իր քաղաքին հաւատացեալները, որոնց հաւատքին հոչակը հասած է ամենուրեք: Թուղթը կը դրկէ Կորնթոսէն, Փիպէի հետ, զոր կը կոչէ իր բոյրը (Հռ. 16,1) որ հաւանաբար սարկաւագուհի մըն էր: Հնագոյն աւանդութեան համաձայն, Սուրբ Պօղոս քանչեւ ծնած է իւրեւ հեղինակ այս Թուղթին: Առարկութիւններ կան միայն 16-րդ գլուխին մասին: Նամակը փակուած կը համարուի 15-րդ գլուխին չքնադ փառատրութեամբ: Առարկութիւնը հետեւեալն է. Սուրբ Պօղոս ուրկէ՞ կը քանչեւ Հռոմի քրիստոնեայ հասարակութեան անձնաւորութիւնները, զորս կ'ողջունէ յանուանէ: Դժուարութիւնը կը լուծուի այսպէս, քանչեւ է զանոնք քամբողներու միջոցաւ եւ կամ այս անձնաւորութիւններէն ոմանք Արեւելէն անցած են Հռոմ եւ կամ՝ 16-րդ գլուխը գրուած է, ժամանակ մը ետք, յետ թուղթին փակումին՝ փառատրութեամբ:

Թուղթը ունի երկու հիմնական բաժանումներ: Առաջինը վարդապետական (1, 18-11, 6) եւ երկրորդը՝ յորդորական-բարոյական (12-15, 3): Թուղթին վարդապետական հիմնական նիւթն է մարդուն արդարացումը: Մարդը ոչ Օրէնքով եւ ոչ ալ Օրէնքի գործերով կրնայ հասնիլ արդարացումին, որ կը տրուի Յիսուս Քրիստոսով հաւատքի միջոցաւ, որ Աստուծոյ ձրի պարգեւն է: Այս գաղափարին հետ զուգահեռ կը յուզէ նաեւ հրեայ ժողովուրդին ընտրութեան, անհաւատարմութեան եւ վերջնական արդարացումին խորհուրդը, որ այնքան մօտ է Սուրբ Պօղոսի սրտին:

ԹՈՒՂԹ

ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներածութիւն

1 **1** Պօղոս, ծառայ Քրիստոս Յիսուսի, կոչումով՝ առաքեալ, ընտրուած՝ աւետելու համար Աւետարանն Աստուծոյ **2** զոր ան կանխաւ խոստացաւ Սուրբ Գիրքերուն մէջ մարգարէներու միջոցաւ, **3** իր Որդիին մասին, ծնած զօրութեամբ ըստ մարմնին՝ Դաւիթի սերունդէն, **4** հաստատուած ըստ սրբութեան Հոգիին՝ Աստուծոյ Որդի, Յիսուս Քրիստոս մեր Տէրը՝ իր յարութեամբ մեռեալներէն, **5** որով մենք ընդունեցանք շնորհք եւ առաքելութիւն՝ իր անունին ի պատիւ հաւատքին հնազանդութիւն քարոզելու համար բոլոր հեթանոսներուն **6** որոնցմէ էք դուք, կոչեցեալներ Յիսուս Քրիստոսի, **7** Աստուծոյ բոլոր սիրեցեալներուդ, որ էք Հռոմի մէջ, ձեզի՝ կոչումով սուրբերուդ, շնորհք եւ խաղաղութիւն Աստուծոյ մեր Հօրմէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն:

Գլ. 1, 1 – Ժամանակին սովորութեան համաձայն, Պօղոս իր Թուղթը կը սկսի ներածութիւնով: Դասական սովորութեան կու տայ քրիստոնէական շունչ եւ երանգ, կ'արտայայտէ աստուածաբանական գաղափարը, որ կ'անտէ գլխաւոր կէտերը Թուղթին:

Այս Թուղթին պարագային գլխաւոր թեմաներն են. ընտրութիւնը ճիշդ պարգեւն է Աստուծոյ, հաւատքին դերը արդարացումին մէջ, փրկութիւնը մահով եւ յարութեամբ Յիսուսի, ներդաշնակութիւնը Հին եւ Նոր Կտակարաններուն միջեւ:

Առաքեալ կը նշանակէ ղրկուած: Նոր Կտակարանին մէջ տրուած է յատուկ կերպով Տասներկուքին, որ պիտի ըլլան վկաները Յիսուսի:

Աւելի ընդհանուր առումով տրուած է անոնց, որ կը կատարեն աւետարանումը եւ վկայութիւնը:

Պօղոս անգամ չէր առաքելական դասին, սակայն յատուկ պարգեւով, կանչուած ըլլալու Յիսուսի վկան՝ հեթանոսներուն, կը հանդիսանայ առաքեալ Քրիստոսի: Տեսաւ Յարուցեալը (1 Կոր 9, 1) ընդունեցաւ անկէ յատուկ առաքելութիւնը՝ ըլլալու անոր վկան (Գաղ 1, 16) (Գ Առ 26, 16):

Գոհութիւն եւ աղօթք

8 Նախ գոհութիւն կը մատուցանեմ իմ Աստուծոյս՝ Յիսուս Քրիստոսով, ձեզի ամէնուղ համար, որովհետեւ ձեր հաւատքը հռչակուած է ամբողջ աշխարհի վրայ:

9 Վկայ է ինծի՝ նոյնինք Աստուած, որուն ես պաշտամունք կ'ընծայեմ հոգիով, հռչակելով իր Որդիին Աւետարանը, թէ որքան յարատեւութեամբ կը յիշեմ ձեզ իմ աղօթքներու մէջ, **10** եւ միշտ կը հայցեմ ի վերջոյ ունենալ պատեհ առիթը, Աստուծոյ կամքով, ձեր մօտը գալու: **11** Որովհետեւ վառ բաղձանք ունիմ ձեզ տեսնելու, որպէսզի փոխանցեմ ձեզի հոգեւոր պարգեւներ՝ ձեզ զօրացնելու համար, **12** այսինքն ըլլալ ձեզի մխիթարակից հասարակաց հաւատքին համար որ ձերն է, ինչպէս նաեւ իմս: **13** Ձեմ ուզեր, որ անգիտանաք, եղբայրներ, թէ շատ անգամներ ծրագրեցի ձեզի գալ, սակայն մինչեւ հիմա արգելք ունեցայ, որպէսզի ձեզ մէ ալ քաղեմ պտուղներ, ինչպէս միւս հեթանոսներէն: **14** Որովհետեւ ես պարտաւոր եմ Յոյներուն եւ բարբարոսներուն, իմաստուններուն եւ անգէտներուն, **15** եւ վառ բաղձանքս է, կարողութեանս չափով, ձեզի, որ Հռոմ էք, քարոզել Աւետարանը:

Փրկութիւն՝ հաւատքով

16 Որովհետեւ ես ինծի ամօթ չեմ համարիր Աւետարանը. ան Աստուծոյ զօրութիւնն է փրկութեան համար՝ ամէն հաւատացեալ մարդու, նախ Հրեային եւ ապա հեթանոսին: **17** Որովհետեւ

14 – Յոյները, հակադրուած բարբարոսներուն, ամբողջ փաղափակիր ժողովուրդներն են, որոնք որդեգրած են Հիլին մշակոյթը: Հակադրուած՝ Հրեաներուն ցոյց կու տան հեթանոս ամբողջ ժողովուրդները:

16 – Հաւատքը արարքն է, որով մարդ կ'ապաւինի Աստուծոյ, որ ճշմարտութիւն է եւ բարութիւն, իբրեւ միակ աղբիւր փրկութեան: Կը հիմնուի Աստուծոյ ճշմարտութեան եւ հաւատարմութեան վրայ իր խոստումներուն, (Հռ 3, 3) (Եբր 11, 19):

Հին Կտակարանի պատրաստութիւններէն ետք, Աստուած խօսեցաւ մարդուն իր Որդիին միջոցաւ եւ այնուհետեւ հարկ է անոր հաւատալ, (Մտք 8, 10). (Հռ 10, 8-17) որովհետեւ Աստուած յարոյց Յիսուսը մեռելներէն եւ ըրաւ զինք

անով կը յայտնուի Աստուծոյ Արդարութիւնը՝ հաւատքէն հաւատք, ինչպէս որ գրուած է․ արդարը պիտի փրկուի հաւատով:

Հեթանոսները՝ Աստուծոյ բարկութեան առարկայ

18 Արդարեւ Աստուծոյ բարկութիւնը երկինքէն կը յայտնուի մարդոց բոլոր ամբարիշտ ու անիրաւ արարքներուն վրայ, որոնք ճշմարտութիւնը գերի կը դարձնեն անիրաւութեամբ: **19** Որովհետեւ Աստուծոյ մասին գիտութիւնը յայտնի է անոնց, քանի որ Աստուած յայտնեց զայն անոնց: **20** Ինչ որ ան ծածուկ կը պահէ աշխարհի ստեղծումէն ի վեր, զայն կը յայտնէ իմացականութեան՝ իր գործերով․ այսինքն անոր յաւիտենականութիւնը, զօրութիւնը եւ աստուածութիւնը․ ուստի անոնք չեն կրնար արդարացնել իրենք գիրենք, **21** քանի որ, ճանչնալով հանդերձ զԱստուած, զայն իբրեւ Աստուած չփառաւորեցին եւ զայն չզոհաբանեցին, ընդհակառակը, անոնց միտքերը դատարկացան եւ սրտերը խաւարեցան անմտութեամբ: **22** Անոնք կը համարէին իմաստուն ըլլալ, սակայն յիմարացան **23** եւ անեղծ Աստուծոյ փառքը փոխանակեցին եղծանելի մարդու, թռչուններու, չորքոտանիներու եւ սողուններու պատկերին նմանութեամբ:

24 Ասոր համար, անոնց սրտին ցանկութեան համեմատ, Աստ-

Տէր եւ անով կու տայ հաւատքն անոնց, որ կը հաւատան:

Հաւատքը միայն իմացական փարումը չէ, այլ վստահութիւնը եւ հնազանդութիւնը նշմարութեան, որ կեանք կու տայ, կը պահանջէ միութիւնը Քրիստոսի հետ եւ կու տայ անոր Հոգին:

Որովհետեւ հաւատքը կը հիմնուի Աստուծոյ վրայ, կը մերժէ ամէն սին ինքնաբաւութիւն մարդուն կողմէ եւ կը բերէ գործնական ապրումը եւ կիրարկումը գործերուն, զորս կը պահանջէ սէրը Աստուծոյ եւ սէրը մերձաւորին:

17 – Ամբ 2, 4:

18 – Հին Կտակարանին մէջ (Միք 7, 9) (Սղմ 84, 5–12) Աստուծոյ բարկութեան կը հակադրուի անոր արդարութիւնը: Հոս իսկ մեղքը կը գրգռէ Աստուծոյ բարկութիւնը, բայց Քրիստոս կը փրկէ անոնք, որ իրեն կը հաւատան եւ Աստուած կ'արդարացնէ զանոնք:

21 – Միակ Աստուծոյ նմանչումն է, որ կը բերէ պարտաւորութիւնը ազօրքի եւ պաշտամունքի:

ւած մատնեց զանոնք պղծութեան, որով անոնք նուաստացուցին իրենց մարմինը: **25** Անոնք ճշմարտութիւնը փոխանակեցին սուտով, նախընտրեցին պաշտել արարածը եւ ծառայել անոր, փոխանակ Արարչին, որ օրհնեալ է յաւիտեան. Ամէն:

26 Ասոր համար Աստուած մատնեց զանոնք անարգ ցանկութիւններու, որովհետեւ անոնց կիները փոխանակեցին բնական յարաբերութիւնները՝ բնութեան հակառակ յարաբերութիւններով:

27 Նոյնպէս այր մարդիկ, թողուցին բնական յարաբերութիւնները կնոջ հետ, ցանկութիւններով բռնկեցան իրարու հանդէպ եւ արուները արուներու հետ խայտառակութիւն կը գործէին, իրենց անձին մէջ ստանալով անխուսափելի վարձքը իրենց մոլորութեան: **28** Եւ քանի որ չընտրեցին պահել Աստուծոյ գիտութիւնը, Աստուած յանձնեց զանոնք իրենց անարգ մտքին, որպէսզի գործեն ինչ որ անվայել է: **29** Անոնք լեցուած են անիրաւութեամբ, պոռնկութեամբ, անզգամութեամբ, ագահութեամբ, չարութեամբ. լի են նախանձով, սպանութեամբ, կռիւներով, նենգութեամբ, չարակամութեամբ. **30** բամբասող են եւ չարախօս, թշնամի Աստուծոյ, ուրիշը անարգող, ամբարտաւան, ինքնահաւան, չարիքի հնարամիտ, ծնողք անարգող, **31** անմիտ, ուխտադրուժ, անագորոյն, անողորմ, անգութ. **32** սակայն անոնք լաւ գիտեն Աստուծոյ վճիռը, որ մահուան արժանի կը հռչակէ այսպիսի արարք գործողները, բայց ոչ միայն կը գործեն զանոնք, այլ նաեւ կամակից են անոնց՝ որ նման գործեր կը կատարեն:

Հրեաները՝ Աստուծոյ բարկութեան առարկայ

2 **1** Ասոր համար, ո՛վ մարդ, դուն որ կը դատես՝ չես կրնար արդարանալ: Անով իսկ որ կը դատես ընկերդ՝ դուն քեզ կը դատապարտես, որովհետեւ կը գործես այդ նոյնը՝ զոր դո՛ւն կը

26 – «Աստուած մատնեց զանոնք», սուրբգրային բանաձեւն է, որով Պօղոս պիտի տայ պատկերը ապակրօն մարդկութեան մէջ ծաւալող բարոյական եւ ընկերային նուաստացուցիչ անկարգութիւններուն:

Գլ. 2, 1 – Պօղոս խօսքը կ'նշողէ Հրեաներուն, նախ լռելեան (հմտ 1-16) եւ

դատես: **2** Արդարեւ, գիտենք թէ Աստուծոյ դատաստանը ճշմարտութեամբ կը կատարուի անոնց հանդէպ՝ որ այսպէս կը գործեն: **3** Դուն կը համարի՞ս, ո՛վ մարդ, խոսսափիլ Աստուծոյ դատաստանէն, դուն, որ կը դատես անոնք որ այսպէս կը գործեն, երբ դուն ալ նոյնը կը գործես: **4** Կամ կ'արհամարհե՞ս ճոխութիւնը անոր բարութեան, համբերութեան եւ երկայնամտութեան, անգիտանալով թէ՛ այս բարութիւնն է որ կը մղէ քեզ ապաշխարութեան: **5** Քու կարծրութեամբդ եւ անզեղղ սրտովդ, դուն քեզի համար կը գանձես բարկութիւն՝ բարկութեան օրուան համար, երբ պիտի յայտնուի արդար դատաստանը Աստուծոյ՝ **6** որ պիտի հատուցանէ իւրաքանչիւրին ըստ անոր գործերուն, **7** անոնց համար որ բարի գործերու մէջ համբերութեամբ կը փնտռեն փառք, պատիւ եւ անեղծութիւն՝ յաւիտենական կեանք: **8** Իսկ միւսներուն՝ որ ըմբոստ ու ապստամբ են ճշմարտութեան դէմ եւ հետամուտ են անիրաւութեան՝ բարկութիւն եւ ցասում: **9** Նեղուցիւն եւ անձկութիւն ամէն մարդու համար որ կը գործէ չարը, նախ Հրեային եւ ապա Հեթանոսին, **10** փառք, պատիւ եւ խաղաղութիւն անոնց՝ որ կը փնտռեն բարին, նախ Հրեային եւ ապա Հեթանոսին: **11** Որովհետեւ Աստուած խտրութիւն չընէր:

Բարկութիւն՝ ի հեռուկա Օրէմֆին

12 Արդարեւ, անոնք որ կը մեղանչեն օրէնքէն դուրս, պիտի կորսուին օրէնքէն դուրս, եւ անոնք որ կը մեղանչեն օրէնքին տակ, պիտի դատուին օրէնքով: **13** Օրէնքը լսողները չեն որ պիտի արդա-

ապա յայտնապէս: Ո՛չ Օրէմֆը (հմտ 12-16), ո՛չ թլփատութիւնը (25-29), ո՛չ ալ աւանդը Աստուածաշունչին (3, 1-8) գերծ չեն կացուցաներ մեքֆին անբասիրութենէն: Հրեան ինչպէս հեքանոսը պիտի անցնին Աստուծոյ դատաստանէն:

6 – Տիրոջ օրը, զոր մարգարէները կ'աւետեն իբր օր բարկութեան եւ փրկութեան (Ամս 5, 18) իր լրումը պիտի գտնէ աշխարհի կատարածին, Քրիստոսի գալուստով: Այս դատաստանին օրը ամէմֆը պիտի անցնին Աստուծոյ Ատեանէն եւ Աստուած պիտի դատէ Քրիստոսի միջոցաւ, ինք որ սրտագէտ է եւ ամենատես, պիտի հատուցանէ իւրաքանչիւրին ըստ անոր գործերուն: Բարկութիւն եւ յաւիտենական մերժում անոնց, որ կը գործեն չարը, իսկ ընտրեալներուն՝ փրկութիւն, փառաւորութիւն, գովասանք եւ փառք յաւիտենական երջանկութեան մէջ (1 Կոր 15, 43) (Կղ 3, 4) (Մտք 13, 43. 25, 34-41):

ընտան Աստուծոյ առջեւ, այլ պիտի արդարանան՝ անոնք որ օրէնքը կը գործադրեն: **14** Արդարեւ, երբ հեթանոսները, որ զուրկ են օրէնքէն, բնականաբար կը կատարեն օրէնքին պատուէրները, ասոնք, օրէնք չունենալով, իրենք իրենց համար օրէնք են: **15** Ասոնք ցոյց կու տան իրականութիւնը օրէնքին, որ զրուած է անոնց սրտին մէջ, վկայութեամբը անոնց խղճին, ինչպէս նաեւ յանդիմանութեան կամ գովասանքի ներքին դատողութիւնը զոր կու տան իրարու: **16** այն օրը՝ երբ Աստուած պիտի դատէ ծածուկ խորհուրդները մարդոց, Քրիստոս Յիսուսով, ըստ իմ Աւետարանիս:

17 Դուռն, որ կը կրես Հրեայ անունը, կ'ապաւինիս օրէնքին, կը պարծենաս Աստուծոմով, **18** գիտես անոր կամբքը, կը զանազանես լաւագոյնը, դաստիարակուած ես ըստ օրէնքին, **19** գոհ ես՝ ինքզինքդ համարելով առաջնորդ կոյրերուն, լոյս՝ անոնց որ կը քաւեն խաւարին մէջ, **20** դաստիարակ՝ անգէտներուն, վարդապետ՝ պարզերուն, որովհետեւ օրէնքով ունիս արտայայտութիւնը ճշմարիտ գիտութեան: **21** արդ դուռն, որ կ'ուսուցանես ընկերդ եւ չես ուսուցաներ ինքզինքդ, կը քարոզես չգողնալ եւ դուռն կը գողնաս, **22** կ'արգիլես շնութիւնը եւ դուռն կը շնաս, կը խորշիս կուռքերէն եւ կը կողոպտես անոնց տաճարները, **23** դուռն, որ կը պարծենաս օրէնքով եւ զանցառու ես օրէնքին, դուռն զԱստուած կ'անարգես, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ Գիրքը, **24** ձեր պատճառով Աստուծոյ անունը կը հայհոյուի հեթանոսներուն մէջ:

Թլփատութիւն

25 Թլփատութիւնը օգտակար է քեզի՝ եթէ պահես օրէնքը, բայց եթէ զանց ընես օրէնքը՝ քու թլփատութիւնդ համարժէք է անթլփատութեան: **26** Եթէ ուրեմն անթլփատը կը պահէ օրէնքին պատուէրները, անոր անթլփատութիւնը թլփատութիւն պիտի չհամարուի: **27** Իսկ այն որ մարմինով անթլփատ է, բայց կը պահէ օրէնքը, պիտի դատէ քեզ, դուռն՝ որ գիրով եւ թլփատութեամբ, զանցառու ես օրէնքին:

28 Որովհետեւ Հրեան անիկա չէ որ Հրեայ է արտաքինով եւ թլփատութիւնը չէ ինչ որ արտաքին է՝ մարմինին վրայ, 29 այլ ծածուկ Հրեան է ճշմարիտը եւ թլփատութիւնը՝ այն որ սրտին մէջ է, ըստ հոգիին եւ ոչ ըստ գիրին. ահաւասիկ ասիկա է, որ իր գովասանքը կ'ընդունի, ո՛չ մարդոցմէ, այլ Աստուծմէ:

Աստուծոյ խոստումը

3 1 Ի՞նչ է ուրեմն Հրեայ ըլլալուն առաւելութիւնը: 2 Ի՞նչ է թլփատութեան օգտակարութիւնը: Մեծ է, ամէն տեսակէտով: Նախ՝ որովհետեւ անոնց վստահուեցան Աստուծոյ պատգամները: 3 Եթէ ոմանք անհաւատարիմ եղան, արդեօք անոնց անհաւատարմութիւնը պիտի խափանէ՞ Աստուծոյ հաւատարմութիւնը: 4 Քա՛ւ լիցի: Հարկ է որ Աստուած ըլլայ ճշմարիտ եւ ամէն մարդ սուտ, ինչպէս կ'ըսէ Գիւրքը. Որպէսզի դուն արդարացաւ խօսքերովդ եւ յաղթանակես, երբ կը դատեն քեզ: 5 Բայց եթէ մեր անարդարութիւնը աւելի յայտնի կը դարձնէ Աստուծոյ արդարութիւնը, ի՞նչ պիտի ըսենք: Արդեօք Աստուած անարդա՞ր է երբ կը հարուածէ մեզ իր բարկութեամբը: Կը խօսիմ իբր մարդ: 6 Քա՛ւ լիցի. ապա թէ ոչ՝ Աստուած ինչպէ՞ս պիտի դատէր աշխարհը: 7 Եթէ իմ սուտս աւելի ի յայտ կը բերէ Աստուծոյ ճշմարտութիւնը անոր փառքին համար, ես ինչո՞ւ պիտի դատուիմ իբրեւ մեղաւոր:

8 Եւ կամ թէ, ինչպէս ոմանք անարգաբար կ'ամբաստանեն մեզ, իբրեւ թէ ըսած ըլլայինք. հարկ է որ չարիք գործենք որպէսզի բարիք առաջ գայ անկից: Այնպիսիները արժանի են իրենց դատապարտութեան:

Ամենքը արժանի են դատաստանի

9 Արդ, ինչո՞ւ առաւելութիւն ունինք մենք. արդարեւ ոչ մէկ բանով. որովհետեւ մենք նախապէս հաստատեցինք թէ Հրեաները

եւ հեթանոսները ամէնքն ալ մեղքի տակ են.

10 *ինչպէս որ գրուած է.*

Ո՛չ մէկը արդար է, եւ ոչ իսկ մէկը.

11 *եւ չկայ իմաստուն մէկը որ գԱստուած փնտռէ:*

12 *Ամէնքը միասին մոլորեցան եւ ապականեցան,
չկայ մէկը որ բարութիւնը գործէ, եւ ոչ իսկ մէկ հոգի:*

13 *Անոնց կոկորդը բաց է գերեզմանի նման,
եւ անոնց լեզուները նենգութեամբ լեցուն են,
անոնց շրթունքներուն տակ իժի թոյն կայ,*

14 *անոնց բերանը լի է անէծքով եւ դառնութեամբ:*

15 *Արագ են անոնց ոտքերը՝ արիւն թափելու համար,*

16 *աւեր եւ թշուառութիւն կը տիրէ անոնց ուղիներուն վրայ:*

17 *Անոնց անծանօթ է խաղաղութեան ճանապարհը,*

18 *անոնց աչքերուն առջեւ չկայ Աստուծոյ երկիւղը:*

19 *Արդ, մենք գիտենք թէ ինչ որ օրէնքը կ'ըսէ՝ անոնց համար
է որ օրէնքի տակ են, որպէսզի խցուի ամէն բերան եւ ամբողջ աշ-
խարհը ճանչցուի իբրեւ յանցաւոր Աստուծոյ դիմաց, **20** որովհե-
տեւ ոչ ոք պիտի արդարանայ անոր առջեւ օրէնքին գործա-
դրութեամբ. որովհետեւ օրէնքով է որ կը ճանչցուի մեղքը:*

Աստուծոյ արդարութեան յայտնութիւնը

21 *Բայց հիմա, առանց օրէնքին, կը յայտնուի Աստուծոյ ար-
դարութիւնը, որուն վկայեցին օրէնքը եւ մարգարէները: **22** Որով-
հետեւ Աստուծոյ արդարութիւնը՝ հաւատքով Յիսուս Քրիստոսի,
բոլոր հաւատացեալներուն համար էր, եւ չկայ խտրութիւն:*

11 – (Սղմ 13, 1–3. Սղմ 4, 10. 139, 4)

15 – (Եւ 59, 7–8. Սղմ 35, 2):

20 – Հիմն Կտարականի մարդոց համոզումով (Սղմ 142) մարդ միայն իր գործերով չի կրնար արժանանալ թողութեան, ասոր համար իբր սկզբունք արդարացումի կոչ կ'ընեն նաեւ Աստուծոյ հաւատարմութեան՝ իր խոստումնե-
րուն: Արդարացումն է խոստացուած մեսիական ժամանակներուն համար եւ Պօղոս կը հռչակէ թէ՝ այդ արդարութիւնը յայտնուեցաւ Քրիստոսով: Օրէնքը իբրեւ կանոն արտաքին վարքի, կը բերէ միայն ճանաչումը մեղքին:

23 Որովհետեւ ամէնքը մեղանշեցին եւ զուրկ են Աստուծոյ փառքէն:

24 Եւ կ'արդարանան պարզեւովը անոր շնորհքին՝ փրկութեան զօրութեամբ որ կատարուեցաւ Քրիստոս Յիսուսով: **25** Աստուած սկիզբէն դրաւ զինքը իբր քաւութիւն՝ հաւատքով եւ անոր արիւնով, ցոյց տալու համար իր արդարութիւնը, որովհետեւ ներած էր նախապէս գործուած մեղքերը, ինչպէս անցեալին, Աստուծոյ **26** համբերութեան օրերուն: Բայց կը յայտնէ իր արդարութիւնը ներկայ ժամանակին մէջ, որպէսզի ինքը ըլլայ արդար եւ արդարացնէ այն որ կը հաւատայ Յիսուսի:

Հաւատքին կարեւորութիւնը

27 Իսկ արդ, ո՞ւր է պարծանքը՝ խափանուեցաւ: Ի՞նչ օրէնքով գործերո՞ւ օրէնքով. ոչ, այլ հաւատքին օրէնքով: **28** Որովհետեւ կը խորհինք թէ մարդը կ'արդարանայ հաւատքով, առանց օրէնքի գործերուն: **29** Արդեօք Աստուած միայն Հրեաներո՞ւն Աստուածն է եւ հեթանոսներուն՝ ո՞չ: Անշուշտ թէ Աստուածն է նաեւ հեթանոսներուն, **30** քանի որ մէկ է Աստուած, որ կ'արդարացնէ թլփատեալները՝ հաւատքով եւ ոչ թլփատեալները՝ նոյն հաւատքով: **31** Արդեօք մենք հաւատքո՞վ կը խափանենք օրէնքը. քա՛ւ լիցի, այլ կը հաստատենք օրէնքը:

24 – Բաբելոնեան տաքագրութենէն ազատագրութիւնը աւետելով, մարգարէները աւետեցին աւելի խորունկ եւ աւելի ընդհանրական ազատագրութիւնը՝ մեղքին ներումով (Եւ 41, 14. 44, 22): Մեսիական այս փրկութիւնը իրականացաւ Քրիստոսով (1 Կոր 1, 30): Աստուած իր նոր ժողովուրդը Քրիստոսով կը փրկէ մեղքի գերութենէն եւ օրէնքին գերութենէն եւ զայն կը սեփականացնէ. գինը այս փրկութեան եղաւ հեղումը Յիսուսի արեան: Այս փրկութիւնը իր լրումին պիտի հասնի աշխարհի կատարածին, ազատագրութեամբ մահէն՝ յարութեամբ ամբողջական մարդուն:

27 – Պօղոս կը հակադրէ օրէնքը՝ գրուած տախտակներու վրայ (2 Կոր 3, 3) հաւատքին, որ ներքին օրէնքն է գրուած սրտի մէջ, որ կը գործէ սիրով եւ պարգեւն է Հոգիին (Գաղ 5, 6. Հռ 8, 2):

Աքրահամ կ'արդարանայ հաւատով

4 ¹ Ի՞նչ պիտի ըսենք Աբրահամի մասին, որ մեր նախահայրն է ըստ մարմինին: ² Աբրահամ, եթէ արդարացաւ իր գործերով, ունէր պարծենալու պատճառ, բայց ոչ Աստուծոյ առջեւ: ³ Արդարեւ, ի՞նչ կ'ըսէ Գիւրքը. Աբրահամ հաւատաց Աստուծոյ եւ ասիկա արդարութիւն համարուեցաւ անոր: ⁴ Բայց այն որ գործ մը կը կատարէ, անոր վարձքը շնորհք չի համարուիր, այլ պարտք մըն է: ⁵ Բայց այն որ, փոխանակ աշխատանքի, կը հաւատայ անոր՝ որ կ'արդարացնէ ամբարիշտը, անոր հաւատքը կը համարուի արդարութիւն: ⁶ Ինչպէս որ Դաւիթ երանի կու տայ այն մարդուն՝ որուն Աստուած արդարութիւն կը շնորհէ, անկախաբար անոր գործերէն:

⁷ Երանի՛ անոնց՝ որոնց յանցանքները ներուցան եւ մեղքերը ծածկուեցան,

⁸ Երանելի է այն մարդը՝ որուն ոչ մի մեղք չի վերագրեր Տէրը:

⁹ Արդ, այս երանութիւնը տրուած է թլփատութեան՝ թէ անթլփատութեան: Արդարեւ, մենք կ'ըսենք թէ՛ Աբրահամի հաւատքը արդարութիւն համարուեցաւ անոր: ¹⁰ Ինչպէ՞ս համարուեցաւ: Թլփատուելէն ե՞տքը թէ թլփատուելէն առաջ: Թլփատութեանէն ետք չէր, այլ անկէ առաջ. ¹¹ եւ ան, թլփատութեան նշանը ընդունեցաւ իբրեւ արդարութեան կնիք՝ հաւատքին զոր ունէր երբ

Գլ. 4, 2 – Հրեայ աւանդութիւնը կը ներկայացնէր Աքրահամը, իբրեւ տիպարը արդարացումին՝ գործելով, մանաւանդ անոր հաւատարմութեամբ եւ համբերութեամբ նեղութեան մէջ (Իմ 10, 5). (1 Մակ 2, 52): Պօղոս կը բարձրանայ մինչեւ հաւատն Աքրահամի իբրեւ աղբիւրի անոր արդարացումին եւ գործերուն (Ծմնդ 12, 1). (Եբր 11, 8):

3 – Յաջա Աստուծոյ, հաւատքը կը զօդուի արդարացումին (Ծմնդ 15, 6):

7 – Աղմ 31, 1-2:

11 – Նոյն եզրը, կնիք կամ դրոշմ, կանուխէն տրուեցաւ Մկրտութեան իբրեւ հաւատքի խորհուրդին: Խոստումները տրուեցան հաւատքին (Ծմնդ 12, 1) եւ անոնց իրականացումը չի կրնար նշմարուիլ եթէ ոչ հաւատով Յիսուս Քրիստոսի անձին եւ գործին (Յովի 8, 56) (Գ Առ 2, 39) (Գաղ 3, 14-19) (Եփս 1, 13-14):

տակաւին չէր թլփատուած, որպէսզի ան ըլլայ հայրը միաժամանակ ամէն անոնց՝ որ պիտի հաւատան թլփատուելէն առաջ, որպէսզի արդարութիւնը անոնց ալ համարուի, **12** եւ նաեւ հայրը անոնց՝ որ թլփատուած են, բայց չեն գոհանար թլփատութեամբ, այլ կը հետեւին հետքերուն այն հաւատքին՝ զոր մեր հայրը Աբրահամ ունեցաւ թլփատութենէն առաջ:

Արդարացում՝ անկախաբար Օրէնքէն

13 Արդարեւ, օրէնքի մը միջոցաւ չէ որ կը գործէ խոստումը որ տրուեցաւ Աբրահամին կամ անոր սերուղին՝ աշխարհը ընդունելու իբրեւ ժառանգութիւն, այլ հաւատքին արդարութեամբ: **14** Որովհետեւ, եթէ ժառանգութիւնը կը պատկանի անոնց՝ որ կախեալ են օրէնքէն, ուրեմն ընդունայն է հաւատքը եւ խոստումը՝ դատարկ: **15** Արդարեւ, օրէնքը բարկութիւն յառաջ կը բերէ, մինչ՝ հոն ուր չկայ օրէնք, չկայ նաեւ յանցանք: **16** Ասոր համար, ան կախում ունի հաւատքէն, որպէսզի ըլլայ ճրի պարգեւ. եւ այսպէս, խոստումը ապահով պիտի ըլլայ ամբողջ սերունդին համար, ոչ միայն անոր որ օրէնքէն է, այլ նաեւ հաւատքէն Աբրահամին՝ որ մեր բոլորին հայրն է, **17** ինչպէս որ գրուած է. Ես հաստատեցի քեզ հայր բազմաթիւ ժողովուրդներու, Աստուծոյ առջեւ, որուն ան հաւատաց թէ կեանք կ'ու տայ մեռեալներուն եւ գոյութեան կը կանչէ գոյութիւն չունեցողները:

Հաւատքը Աբրահամի, հաւատքը քրիստոնեայիմ

18 Յոռաւորով հակառակ ամէն յոյսի, ան հաւատաց, եւ այսպէս եղաւ հայր բազմաթիւ ազգերու, ինչպէս որ ըսուած է՝ Այսպէս պիտի ըլլայ անոր սերունդը:

19 Ան չվարանեցաւ հաւատալու, թէ պէտեւ տեսաւ իր մարմինը որ գրեթէ մեռած էր արդէն, որովհետեւ հարիւրամեայ էր, եւ Սառայի արգանդը, որ նոյնպէս մեռած էր: **20** Բայց թերահաւա-

20 – Շնորհիւ մեր հաւատքին զօրութեան, Աստուծոյ կը ծաւալէ մեր մէջ իր զօրութիւնը:

տուլթեամբ չտարակուսեցաւ Աստուծոյ խոստումին վրայ, այլ զօրացաւ հաւատքով, փառք տուաւ Աստուծոյ, **21** լիովին ապահով ըլլալով թէ Աստուած կարող էր իրականացնել իր բոլոր խոստումները:

22 Ահա թէ ի՛նչու ասիկա արդարութիւն համարուեցաւ անոր:
23 Արդ, երբ Գիրքը կ'ըսէ՝ թէ անոր հաւատքը արդարութիւն համարուեցաւ, միայն անոր համար չէր, այլ նաեւ կը հայէր մեզի,
24 որոնց համար հաւատք պիտի համարուի այս, քանի որ մենք կը հաւատանք անոր՝ որ մեռեալներէն յարոյց մեր Տէրը, Յիսուս՝
25 որ մատնուեցաւ մեր յանցանքներուն համար եւ յարեաւ, մեզ արդարացնելու համար:

Արդարացումը՝ գրաւական փրկութեան

5 **1** Այսուհետեւ, մենք որ արդարացած ենք հաւատքով, խաղաղութիւն ունինք Աստուծոյ հետ, մեր Փրկիչին՝ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ: **2** Ինքն է որ, հաւատքով՝ մոռաքի իրաւունք տուաւ մեզի այս շնորհքին մէջ որուն մէջ հաստատուած ենք, որով կը պարծինք մեր նեղութիւններուն մէջ, Աստուծոյ փառքին յոյսով: **3** Ո՛չ այսչափ միայն, այլ կը պարծինք մեր նեղութիւններուն մէջ, որովհետեւ գիտենք թէ նեղութիւնը համբերութիւն կը բերէ, **4** համբերութիւնը՝ փորձուած առաքինութիւն, եւ փորձուած առաքինութիւնը՝ յոյս: **5** Յոյսը երբեք ամօթով չի թողոր, որովհետեւ Աստուծոյ սէրը սփռուած է մեր սրտերուն մէջ՝ Սուրբ Հոգիով որ տրուեցաւ մեզի:

25 – Արդարութիւնը հաղորդութիւնն է Յարուցեալին կեանքին (6, 4. 8, 10): Գլ. 5, 1 – Արդարացումը մեր առաջին մասնակցութիւնն է յարուցեալ Քրիստոսի կեանքին: Արդարացած հաւատացեալը՝ Աստուծոյ սիրոյն եւ Հոգիին պարգեւներուն մէջ կը գտնէ փրկութեան գրաւականը:

2 – Քրիստոնեայ յոյսը սպասումն է վերջին բարիքներուն՝ մարմիններում յարութիւնը, Սուրբերու ժառանգութիւնը, յաւիտեանական կեանքը եւ Աստուծոյ երանաւէտ տեսութիւնը:

5 – Հոգին Սուրբ, Հոգին է Խոստումներուն, աղբիւր է նոր կեանքին, գոր

6 Որովհետեւ երբ մենք տկար էինք, այն ատեն, սահմանուած ժամուն, Քրիստոս մեռաւ ամբարիշտներուն համար: 7 Արդարին համար մէկը հագիւ թէ կը յօժարի մեռնիլ, բայց բարի մարդուն համար թերեւս մէկը յօժարի մեռնիլ: 8 Աստուած յայտնեց մեզի իր սէրը, որովհետեւ, երբ Քրիստոս մեռաւ մեզի համար այն ատեն ուր մենք մեղաւոր էինք, 9 ո՛րքան աւելի ուրեմն հիմա, երբ արդարացած ենք անոր արիւնով, ան պիտի փրկէ մեզ բարկութենէն: 10 Որովհետեւ, եթէ այն ատեն ուր թշնամի էինք, հաշտուեցանք Աստուծոյ հետ, անոր Որդիին մահովը, ո՛րքան աւելի հիմա որ հաշտուած ենք, պիտի ապրինք անոր կեանքով: 11 Ո՛չ այսչափ միայն, այլ նաեւ մենք կը փառաւորուինք Աստուծոմով՝ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ, որով արդէն իսկ ընդունած ենք հաշտութիւնը:

Աղամ եւ Քրիստոս

12 Որովհետեւ, ինչպէս մէկ մարդով մեղքը մտաւ աշխարհ եւ մեղքով՝ մահը, այսպէս ալ մահը անցաւ բոլոր մարդոց, քանի որ ամէնքն ալ մեղանչեցին: 13 Մինչեւ օրէնքը, մեղքը կար աշխարհի վրայ, բայց մեղք չի համարուիր երբ տակաւին օրէնք չկայ: 14 Մահը սակայն թագաւորեց, Ադամէն մինչեւ Մովսէս՝ նոյնիսկ անոնց վրայ որ յանցանք չէին գործած, նման Ադամին յանցանքին, պատկերը անոր որ պիտի գար:

Աստուած կու տայ: Կը բնակի հաւատացեալին ոչ միայն հոգիին այլ նաեւ մարմինին մէջ, կ'ընդունուի հաւատով եւ մկրտութեամբ, ինչպէս կ'ըսուի նոր մկրտեալին՝ «Սուրբ Հոգին թող բերկրի բու մէջդ», քանի որ նոյն խորհուրդով հաւատացեալը տաճարն է Սուրբ Հոգիին:

Հոգին հաւատացեալը կ'ընէ որդի Աստուծոյ, կը պարգեւէ բնակութիւնն Քրիստոսի՝ հաւատացեալին մէջ:

Հոգին աղբիւր է գերբնական զուարթարար կեանքին, պէտք չէ տխրեցնել զինք ինչպէս կը յորդորէ սուրբ Պօղոս (Եփս 4, 40) եւ մանաւանդ պէտք չէ զիջուցանել զինք (1 Թես 5, 19):

12 – Մեղքը մտաւ մարդկութեան մէջ Ադամի առաջին մեղքին հետեւանով: Ամենքը մեղանչեցին Ադամի մեղքով:

15 Բայց նոյնը չէ շնորհքին համար՝ քան ինչ որ է յանցանքին համար: Եթէ մէկուն յանցանքով բազմութիւնը մեռաւ, ո՛րքան աւելի Աստուծոյ շնորհքը եւ պարգեւը, տրուած մէկ մարդու կողմէ՝ Յիսուս Քրիստոսէն, առատօրէն սփռուեցան բազմութեան վրայ: **16** Պարգեւը չէ այնպէս՝ ինչպէս են հետեւանքները մէկ անհատին մեղքին: Դատաստանը, մէկ մեղքէն ետք, կը յանգի դատապարտութեան, իսկ շնորհքը, բազմաթիւ յանցանքներէ ետք, կը յանգի արդարացումին: **17** Եթէ մէկուն յանցանքով մահը թագաւորեց, միայն այս մարդուն պատճառով, ո՛րքան աւելի անոնք՝ որ առատօրէն կ'ընդունին շնորհքը եւ պարգեւը արդարութեան, պիտի թագաւորեն կեանքին մէջ, միայն Յիսուս Քրիստոսով:

18 Այսպէս ուրեմն, ինչպէս որ մէկ մարդուն յանցանքը դատապարտութիւնը բերաւ բոլոր մարդոց վրայ, այնպէս ալ, միայն մէկուն արդարութեան գործը՝ կը բերէ բոլորին արդարացումը որ կեանքը կու տայ: **19** Արդարեւ, ինչպէս անհնազանդութեամբ մէկ մարդուն՝ եղան մեղաւոր, այնպէս ալ մէկ մարդու հնազանդութեամբ՝ շատեր եղան արդար: **20** Օրէնքը եկաւ որպէսզի մեղքը բազմանայ. բայց հոն, ուր մեղքը բազմացաւ, շնորհքն աւելի առատացաւ: **21** Այսպէս ալ ուրեմն, ինչպէս որ մեղքը թագաւորեց մահով, այնպէս ալ շնորհքը պիտի թագաւորէ արդարութեամբ՝ յաւիտենական կեանքին համար, մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսով:

Մկրտութիւնը

6 **1** Արդ, ի՞նչ պիտի ըսենք: Հա՞րկ է որ մեղքին մէջ մնանք, որպէսզի շնորհքը առատանայ: Քա՛ւ լիցի: **2** Եթէ մենք մեռանք մեղքին, տակաւին ինչպէ՞ս կրնանք ապրիլ անոր մէջ: **3** Եւ կամ դուք չէ՞ք գիտեր թէ մենք, որ մկրտուեցանք Յիսուս Քրիստոսի անունով, անոր մահուան մէջ մկրտուեցանք: **4** Մկրտութեամբ մենք անոր հետ թաղուեցանք մահուան մէջ, որ-

Գլ. 6, 4 – Թաթխումը ջուրին մէջ, կը թաղէ մեղաւորը Քրիստոսի մահուան մէջ (Կող 2, 12) եւ ջուրէն դուրս կու գայ յարութեամբ Քրիստոսի հետ (Հո 8, 11) իբրեւ նոր արարած, նոր մարդ, անդամ Քրիստոսի մարմինին: Այս յարութիւ-

պէսզի ինչպէս որ ի՛նքը՝ Քրիստոս, յարեալ մեռեալներէն Հօր փառքով, մենք ալ նոյնպէս ապրինք նոր կեանքով:

5 Որովհետեւ, եթէ մենք բաժնեկից եղանք անոր մահուան նմանութեան, նոյնպէս ալ պիտի ըլլանք անոր յարութեան: **6** Այս լա՛ւ գիտցէ՛ք՝ թէ մեր հին մարդը անոր խաչակից եղաւ, որպէսզի այս մեղանչական մարմինը մատնուի անգօրութեան եւ այսուհետեւ մենք չծառայենք մեղքին: **7** Որովհետեւ այն որ կը մեռնի՝ կ'ազատագրուի մեղքէն:

8 Բայց եթէ մենք մեռանք Քրիստոսի հետ, կը հաւատանք՝ թէ անոր հետ պիտի ապրինք: **9** Մենք գիտենք թէ Քրիստոս յարեալ մեռեալներէն եւ այսուհետեւ պիտի չմեռնի եւ մահը անոր վրայ իշխանութիւն չունի: **10** Անոր մահը՝ եղաւ մահը մեղքին մի անգամ ընդ միշտ եւ հիմա որ կենդանի է՝ կենդանի է Աստուծոյ համար: **11** Նմանապէս դուք, համարեցէ՛ք՝ թէ մեռած էք մեղքին, կենդանի էք Աստուծոյ համար, մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի մէջ:

Ծառայութիւնը արդարութեան

12 Այսուհետեւ մեղքը թող չթագաւորէ ձեր մահկանացու մարմինին վրայ, որպէսզի ձեզ չենթարկէ իր ցանկութիւններուն: **13** Ձեր անդամները մի՛ ընէք անիրաւութեան զէնքեր ի սպաս մեղքին, այլ ընծայեցէ՛ք դուք ձեզ Աստուծոյ, իբրեւ կենդանի արարածներ, կանչուած մեռեալներէն, եւ ձեր անդամները ըրէ՛ք արդարութեան զէնքեր ի ծառայութիւն Աստուծոյ: **14** Քանի որ մեղքը պիտի չթագաւորէ ձեր վրայ, դուք այլեւս օրէնքին տակ չէք, այլ շնորհին:

Քրիստոնեան ազատագրուած է մեղքէն

15 Ուրեմն պիտի մեղանչե՞նք, որովհետեւ օրէնքի տակ չենք,

նը, որ վերջնականը չէ, կ'իրականանայ նոր կեանքով Սուրբ Հոգիին զօրութեամբ:

15 – Դրոշմելու համար գաղափարը քրիստոնէին ազատութեան մեղքէն եւ

այլ շնորհքին: Քա՛ւ լիցի: **16** Չէ՞ք գիտեր թէ երբ դուք ձեզ կ'ենթարկէք մէկու մը, ստրուկի նման հնազանդելով անոր, կը դառնաք ստրուկները անոր՝ որուն կը հնազանդիք, կամ մեղքին՝ մահուան համար, կամ հնազանդութեան՝ արդարութեան համար: **17** Դուք որ անցեալին մեղքին ստրուկներ էիք, գոհուի՛ն տուէք Աստուծոյ, որ սրտանց հնազանդեցաք վարդապետութեան կանոնին որուն ենթարկուեցաք, **18** եւ մեղքէն ձերբազատուելով՝ կը ծառայէք արդարութեան: **19** Մա՛րդկօրէն կը խօսիմ, ձեր մարդկային տկարութեան պատճառաւ: Եթէ անցեալին դուք ձեր անդամները նուիրած էիք իբրեւ պղծութեան եւ անիրաւութեան ստրուկներ՝ դուք ձեզ նուաստացնելով, այնպէս ալ այսօր ընծայեցէ՛ք զանոնք արդարութեան՝ ձեր սրբութեան համար:

Արդարութեան պտուղները

20 Անցեալին, երբ դուք ստրուկներ էիք մեղքին, ազատ էիք արդարութեան հանդէպ: **21** Ի՞նչ պտուղ կը քաղէիք այն ատեն ձեր արարքներէն, որոնց համար հիմա ամօթ կը զգաք: Որովհետեւ անոնց վախճանը մահն է: **22** Բայց հիմա, մեղքէն ազատագրուած, կը ծառայէք Աստուծոյ, կու տաք սրբութեան պտուղներ, եւ անոր վախճանը՝ յաւիտենական կեանքն է: **23** Որովհետեւ մեղքին վարձքը՝ մահն է, բայց Աստուծոյ ձրի պարգեւը՝ յաւիտենական կեանքն է մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսով:

օրէնքէն, Պօղոս կը դիմէ հին աշխարհի իրականութեան. ստրուկին ազատութիւնը: Քրիստոս կ'ազատ մարդը մեղքէն, սակայն այս նոր ազատութիւնը պարտի տանիլ Աստուծոյ ծառայութեան: Այս ծառայութիւնը կը կատարուի հնազանդութեամբ հաւատի՝ արդարութեան եւ սրբութեան համար:

18 – Քրիստոս փրկեց մարդը եւ զինք վերադարձուց Աստուծոյ: Այս գաղափարը լուսաբանելու համար Սուրբ Պօղոս կը գործածէ ազատագրուած ստրուկին պատկերը: Ձերբազատուած մեղքէն, քրիստոնեան պէտք չէ իյնայ մեղքին իշխանութեան տակ, այլ՝ նոր կեանքով պիտի ծառայէ Աստուծոյ եւ ծառայութիւնը պիտի իրականացնէ եւ ապրի՝ հաւատի կեանքով:

Քրիստոնեան ազատ է օրէնքէն

7 ¹ Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր, եղբայրներ, - ես կը խօսիմ Օրէնքը գիտցողներու հետ, - թէ Օրէնքը կը զօրէ մարդուն՝ անոր կենդանութեան: ² Այսպէս, կիներ որ ամուսնացած է, օրէնքով կապուած է իր ամուսինին աճաքան ատեն որ ասիկա կ'ապրի: Բայց եթէ մարդը մեռնի, կիներ ազատ է ամուսինին օրէնքէն: ³ Եթէ, ամուսինին կենդանութեան, կիներ ուրիշ մարդու մը հետ ամուսնանայ կը շնայ: Բայց եթէ ամուսինը մեռնի, կիներ ազատ է օրէնքէն, եւ եթէ ուրիշ մարդու մը հետ ամուսնանայ, չի շնար:

⁴ Այսպէս ալ դուք, եղբայրներ, մեռաք Օրէնքին՝ Քրիստոսի մարմինով, որպէսզի պատկանիք ուրիշի մը, որ յարութիւն առած է մեռեալներէն, որպէսզի պտղաբերէք Աստուծոյ: ⁵ Արդարեւ երբ մարմնի մէջ էինք, մեղսապարտ կիրքերը, որ կ'օգտագործէին Օրէնքը, կը զօրանային մեր անդամներուն մէջ, որպէսզի մենք պտղաբեր դառնանք մահուան համար: ⁶ Բայց հիմա, քանի որ մեռած ենք անոր՝ որ մեզ կը ծառայեցնէր, ազատ ենք Օրէնքէն եւ այլեւս կը ծառայենք ո՛չ թէ գիրին՝ ըստ հնութեան, այլ հոգիին՝ ըստ նորոգութեան:

Ինքը Օրէնքին

7 Արդ, ի՞նչ պիտի ըսենք: Արդեօք Օրէնքը մե՞ղք է. քա՛լ լիցի:

Գլ. 7, 1 - Պօղոս կը յուզէ հարցը քրիստոնեային ազատութեան Օրէնքին հանդէպ եւ Օրէնքին դերին՝ Աստուծոյ փրկչագործութեան մէջ: Քրիստոնեան հաւատով եւ մկրտութեամբ կը միանայ յարուցեալ Քրիստոսի եւ շնորհիւ այս միութեան մեռած է աշխարհի տարրերուն, Օրէնքին եւ մեղքին եւ կ'ապրի կեանքը շնորհքին եւ Հոգիին (Գաղ 2, 19. Կող 2, 19):

5 - Մարմին քառը Սուրբ Պօղոսի թուղթերուն մէջ ունի երեք գլխաւոր իմաստներ. ա) մարդուն նւթերուն իրականութիւնը. բ) մարմինը կը յատկանշէ հին ժամանակները, քանի որ հոգին յատկանշական պարգեւն է Մեսիական ժամանակներուն. գ) մարմինը կեդրոնն է ցանկութիւններու եւ մեղքի, սահմանուած մահուան եւ ապականութեան, գործիք չարիքի:

7 - Ինքնին Օրէնքը լաւ եւ սուրբ է, սակայն կը թուի, թէ ձախողած է, քանի

Բայց ես մեղքը ճանչցայ՝ Օրէնքով: Արդարեւ, ես ցանկութիւնը պիտի չճանչնայի եթէ Օրէնքը ըսած չըլլար՝ Մի՛ ցանկար: **8** Բայց, օգտագործելով առիթը, մեղքը, պատուիրանին միջոցաւ, իմ մէջս ծնունդ կու տայ ամէն տեսակ ցանկութեան, որովհետեւ առանց Օրէնքին՝ մեղքը մեռած է: **9** Ատենօք, ես ալ կ'ապրէի առանց Օրէնքի, բայց երբ եկաւ պատուիրանը, մեղքը կեանք առաւ, **10** իսկ ես մեռայ եւ այսպէս պատուիրանը, որ եղած է կեանքին համար, տարաւ զիս մահուան: **11** Մեղքը օգտագործեց առիթը պատուիրանին, խաբեց զիս եւ անով սպաննեց: **12** Ուրեմն Օրէնքը սուրբ է, սուրբ է նաեւ պատուիրանը, արդար եւ բարի: **13** Ուրեմն ինչ որ բարի էր, արդեօք մա՞հ եղաւ ինծի: Քա՛ւ լիցի: Բայց մեղքը, որպէսզի յայտնուի իբր մեղք, օգտագործեց ինչ որ բարի է եւ ինծի մահը բերաւ, որպէսզի մեղքը կիրարկէր իր ամբողջ զօրութիւնը մեղքին, պատուիրանին միջոցաւ:

Ներքին պայքարը

14 Մենք գիտենք թէ Օրէնքը հոգեւոր է, բայց ես մարմնաւոր էակ եմ, մեղքին իշխանութեան ծախուած: **15** Արդարեւ, ես չեմ հասկնար թէ ինչ կ'ընեմ, որովհետեւ չեմ ըներ այն ինչ որ կ'ուզեմ, այլ կ'ընեմ այն ինչ որ կ'ատեմ: **16** Ուստի, եթէ ես կ'ընեմ այն ինչ որ չեմ ուզեր, կը վկայեմ Օրէնքին՝ թէ ան լաւ է: **17** Բայց ես չեմ որ կ'ընեմ այս գործը, այլ մեղքը որ կը բնակի իմ մէջս: **18** Որովհետեւ ես գիտեմ թէ իմ մէջս, այսինքն մարմինիս մէջ, բարի բան չկայ. կարող եմ բարին ուզել, սակայն զայն գործելու անկարող եմ, **19** քանի որ չեմ ըներ բարին զոր կ'ուզեմ, այլ կը գործեմ չարը՝ զոր չեմ ուզեր: **20** Արդ, եթէ կը գործեմ այն ինչ որ չեմ ուզեր, ես չեմ որ այդպէս կը գործեմ, այլ՝ մեղքը որ կը բնակի իմ մէջս:

21 Ես կը գտնեմ ուրեմն իմ մէջս օրէնքը անոր՝ որ կ'ուզէ բարին գործել. սակայն չարն է որ կը ներկայանայ ինծի: **22** Իբրեւ

որ Հրեաներն ալ միւս մարդոց նման մեղաւոր են (Գաղ 6, 13), կ'ապաւինին իրենց գործերուն եւ իրենց հոգին կը փակեն Քրիստոսի լոյսին եւ շնորհիւն առջեւ: Ուրեմն Օրէնքն առանձին չի կրնար մարդուն արդարութիւն բերել (Գաղ 3, 11):

ներքին մարդ, ես իմ հաճութիւնս կը գտնեմ Աստուծոյ Օրէնքին մէջ, **23** Բայց ես, իմ մէջս կը գտնեմ ուրիշ օրէնք մը, որ կը պայքարի մտքիս օրէնքին դէմ, կը շղթայէ զիս մեղքի օրէնքին, որ մարմինիս անդամներուն մէջ է:

24 Ես տառապեալ մարդ մըն եմ, ո՞վ պիտի ազատէ զիս այս մահապարտ մարմինէն: **25** Սակայն գոհութիւն կու տամ Աստուծոյ՝ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ: Ուրեմն, ես միտքով կը ծառայեմ Աստուծոյ Օրէնքին, իսկ մարմինով՝ մեղքի օրէնքին:

Կեանքը ըստ Սուրբ Հոգիին

8 **1** Բայց հիմա չկայ այլեւս դատապարտութիւն անոնց համար որ կ'ապրին Յիսուս Քրիստոսի միացած եւ չեն ընթանար ըստ մարմինին: **2** Որովհետեւ Հոգիին օրէնքը որ կեանք կու տայ Յիսուս Քրիստոսով, ազատեց զիս մեղքի եւ մահուան Օրէնքէն: **3** Արդարեւ, ինչ որ անկարելի էր Օրէնքին, որովհետեւ մարմինը կը տկարացնէր զայն, Աստուած իրականացուց, զրկելով իր Որդին՝ մեղանշական մարմինի նմանութեամբ, եւ դատապարտեց մեղքը մարմինին մէջ, **4** որպէսզի մեր մէջ կատարուի Օրէնքին արդարութիւնը, քանի որ մենք կ'ընթանանք հնազանդութեամբ՝ ոչ թէ մարմինին, այլ Հոգիին:

5 Արդարեւ, անոնք որ կ'ընթանան մարմինին համաձայն՝ մարմնաւորին կը ցանկան, իսկ անոնք որ կ'ապրին Հոգիին համաձայն՝ Հոգեւորին կը ձգտին:

6 Որովհետեւ մարմինը բաղձալը՝ մահ է, իսկ Հոգին բաղձալը՝ կեանք է եւ խաղաղութիւն, **7** քանի որ մարմինը բաղձալը թշնա-

Գլ. 8, 2 – Հոգիին՝ կամ Սուրբ Հոգիին է եւ կամ մարդուն հոգին, վերանորոգուած՝ Սուրբ Հոգիին ներկայութեամբ:

3 – Մովսիսական Օրէնքը իբրեւ արտաքին կանոն, անկարող էր փրկութիւն տալ: Միայն Քրիստոս կործանելով մարմինը իր անձին մէջ՝ մահով, կը կործանէ նաեւ մեղքը եւ կու տայ փրկութիւն:

4 – Օրէնքին արդարութիւնը, որուն կատարումը հնարաւոր է հատուտով միութեամբ Քրիստոսի հետ, Սիրոյ պատուիրանն է (Գաղ 5, 14. Մտք. 22, 40):

մուլթիւն է Աստուծոյ դէմ. ան չի հպատակիր Աստուծոյ օրէնքին եւ ոչ իսկ կարող է հպատակիլ:

8 Անոնք որ մարմինին իշխանութեան ենթակայ են, չեն կրնար Աստուծոյ հաճելի ըլլալ: **9** Դուք մարմինին իշխանութեան տակ չէք, այլ Հոգիին, քանի որ Աստուծոյ Հոգին կը բնակի ձեր մէջ: **10** Այն որ չունի Քրիստոսի Հոգին, Քրիստոսի չի պատկանիր, բայց եթէ Քրիստոս ձեր մէջն է, նոյնիսկ եթէ մարմինը մեռած է արդէն մեղքին պատճառով, Հոգին կեանք է՝ արդարութեան պատճառով: **11** Եթէ Հոգին Անոր՝ որ Քրիստոսը յարոյց մեռեալներէն, կը բնակի ձեր մէջ. այն որ յարոյց Քրիստոսը մեռեալներէն, կեանք պիտի տայ նաեւ ձեր մահկանացու մարմիններուն՝ Հոգիով որ կը բնակի ձեր մէջ:

12 Այսուհետեւ ուրեմն, եղբայրներ, մենք պարտական ենք, բայց ո՛չ մարմինին, որպէսզի Հարկադրուինք ապրիլ մարմինին համաձայն: **13** Որովհետեւ եթէ կ'ապրիք մարմինին համաձայն, դուք պիտի մեռնիք: Իսկ եթէ Հոգիով կը մահացնէք մարմինին գործերը, դուք պիտի ապրիք:

Որդիներ Աստուծոյ շնորհիւ Հոգիին

14 Արդարեւ, անոնք են որդիներն Աստուծոյ, որ կ'ընթանան ըստ Աստուծոյ Հոգիին: **15** Դուք ծառայութեան հոգին չէք ընդունած, որպէսզի սայլթաքիք վախին մէջ: Դուք ընդունեցաք որդեգրութեան հոգին, որով կը գոչենք «Աբբա՛, Հա՛յր»:

16 Նոյնիսկ Հոգին կը միանայ մեր հոգիին, որպէսզի վկայէ՝ թէ մենք Աստուծոյ որդիներ ենք: **17** Եթէ որդիներ՝ ուրեմն ժառան-

11 – Քրիստոնեաներուն յարութիւնը առնչութեան մէջ է Քրիստոսի յարութեան հետ (1 Թեա 4, 14) որովհետեւ նոյն գորութեամբ եւ Հոգւոյն նոյն պարգեւով Հայրը պիտի յարուցանէ զանոնք: Սակայն այս յարութիւնը կը պատաստուի այժմէն իսկ նոր Կեանքով ի Քրիստոս:

12 – Օրէնքը սուրբ է, որովհետեւ արտայայտութիւն է Աստուծոյ կամքին:

14 – Հոգին՝ Քրիստոսով սկիզբն է աստուածային կեանքին՝ հոգիին մէջ (Գաղ 2, 20):

գորղներ, ժառանգորղներ Աստուծոյ, ժառանգակիցներ Քրիստոսի՝ եւ քանի որ հաղորդակից ենք անոր չարչարանքին, մասնակից պիտի ըլլանք նաեւ անոր փառքին:

Հանդերձեալ Փառքը

18 Ինծի այնպէս կը թուի՝ թէ ներկայ ժամանակին չարչարանքները համեմատութիւն չունին հանդերձեալ փառքին հետ՝ որ պիտի յայտնուի մեր մէջ: **19** Որովհետեւ արարածները անհամբեր կը սպասեն Աստուծոյ որդիներուն յայտնութեան: **20** Քանի որ արարածները ենթարկուեցան ունայնութեան, ոչ կամովին, այլ անոր պատճառով՝ որ զանոնք հպատակեցուց, **21** սակայն ազատագրուելու յոյսով ապականութեան գերութենէն եւ մտնելու Աստուծոյ որդիներուն ազատութեան փառքին մէջ:

22 Մենք գիտենք՝ թէ մինչեւ այսօր արարածները կը հեծեն երկունքի ցաւերուն մէջ: **23** Ո՛չ միայն արարածները՝ այլ նաեւ մենք, որ ունինք Հոգիին երախայրիքը, կը հեծենք մեր հոգիին մէջ, սպասելով որդեգրութեան եւ մեր մարմինին փրկութեան: **24** Մենք փրկուած ենք, սակայն յոյսով: Արդ, տեսնել ինչ որ կը յուսանք՝ յուսալ չէ: Ինչպէ՞ս կրնանք յուսալ ինչ որ կը տեսնենք: **25** Բայց եթէ կը յուսանք ինչ որ չենք տեսներ, համբերութեամբ կը սպասենք անոր:

26 Նոյնպէս ալ Հոգին, թիկունք կը կանգնի մեր տկարութեան, որովհետեւ մենք չենք գիտեր հայցել աղօթքով ինչպէս որ պատշաճ է, բայց Հոգին կը բարեխօսէ մեզի համար անմոռունչ հեծածանքներով, **27** եւ Այն որ կը քննէ սիրտերը, գիտէ նաեւ Հոգիին իղձը, որովհետեւ Հոգին կը բարեխօսէ սուրբերուն համար, ըստ Աստուծոյ կամքին:

27 – Քրիստոնեայ աղօթքը կը բխի Հոգիէն, որ աղբիւրն է հաւատացեալին հոգեւոր կեանքին: Միակ Միջնորդն է Քրիստոս՝ Հօր աջին եւ Հայրը առատաձեռնութեամբ կը շնորհէ խնդրանքները:

Փրկութեան ծրագիրը

28 Մենք գիտենք թէ Աստուած ամէն բանի մէջ գործակից է բարիքին անոնց՝ որ կը սիրեն զինքը եւ որոնք կանչուեցան ընտրութեամբ: **29** Ան, իր կանխաւ ճանչցածները նախասահմանեց ըլլալու կերպարանակիցներ իր Որդիին պատկերին, որպէսզի ան ըլլայ անդրանիկը բազմաթիւ եղբայրներու մէջ: **30** Ան նաեւ կանչեց զանոնք՝ զորս նախասահմանած էր, եւ զորս կանչեց՝ նաեւ արդարացուց, եւ զորս արդարացուց՝ նաեւ փառաւորեց:

Գով՝ Աստուծոյ սիրոյն

31 Դեռ ի՞նչ պիտի ըսենք ասկէ ետք: Եթէ Աստուած մեզի հետ է, ո՞վ պիտի ըլլայ մեզի հակառակ: **32** Այն որ չխնայեց իր Որդիին, այլ մատնեց զայն մեզի՝ համար, ինչպէ՞ս ամէն բարիք պիտի չչնորհէ մեզի՝ անով: **33** Ո՞վ պիտի ամբաստանէ զանոնք՝ զորս Աստուած ընտրեց: Աստուած կ'արդարացնէ: Ո՞վ ուրեմն պիտի դատապարտէ զանոնք: **34** Ի՞նչ կ'ըսեմ, մանաւանդ թէ յարութիւն իսկ առաւ, նստաւ Աստուծոյ աջ կողմը եւ կը միջնորդէ մեզի համար: **35** Ո՞վ պիտի բաժնէ մեզ Քրիստոսի սէրէն. նեղութիւնը, անձկութիւնը, հալածանքը, անօթութիւնը, մերկութիւնը, վիճալը, սո՞ւրը: **36** Ինչպէս որ գրուած է. Քեզի համար մեմֆ օրն ի բուն կը մեռնինք. իբրեւ ոչխարներ համարուեցանք որ կը տարուին սպանդի: **37** Այս ամէնուն մէջ, մենք յաղթական ենք՝ անով որ մեզ սիրեց:

38 Այո՛, ես վստահութիւն ունիմ՝ թէ ո՛չ մահը, ո՛չ կեանքը, ո՛չ հրեշտակները, ո՛չ իշխանութիւնները, ո՛չ ներկան, ո՛չ ապագան, ո՛չ զօրութիւն, **39** ո՛չ բարձրութիւն, ո՛չ խորութիւն եւ ոչ ալ ուրիշ

29 – Մարդը պատկերն է Աստուծոյ ըստ առաջին արարչութեան. Քրիստոս եկաւ նոր արարչութեամբ վերստին ընծայելու մարդկութեան փայլը աստուածային պատկերին, զոր նսեմացուցած էր անկումը մարդուն:

30 – Աստուած կը սահմանէ ամէն բան ընտրելիքներուն փառքին, որուն համար կանչուած են հաւատով եւ կ'արդարանան Մկրտութեամբ:

36 – Աղվ 43, 23:

որեւէ արարած կարող է բաժնել մեզ Աստուծոյ սէրէն, որ յայտնւեցաւ մեզի Տէր Յիսուս Քրիստոսով:

Հին Ուխտի ժողովուրդին առանձնաշնորհումները

9 **1** Ես ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ Քրիստոսով եւ չեմ ստեր. իմ խիղճս կը վկայէ ինծի Սուրբ Հոգիով. **2** անհուն տխրութիւն ունիւմ եւ յարատեւ ցաւ իմ սրտիս մէջ:

3 Որովհետեւ ես պիտի ուզէի նոյնիսկ նզովուիլ ու բաժնուիլ Քրիստոսէն իմ եղբայրներուս համար որ իմ արեւակիցներս են, **4** որ Իսրայէլացի են, որոնց կը պատկանին որդեգրութիւնը, փառքը, ուխտերը, Օրէնքը, պաշտամունքը, խոստումները, **5** նահապետները, որոնցմէ մարմնով սերեցաւ Քրիստոս, որ բոլորէն գերիվեր է, Աստուած օրհնեալ յաւիտեան. Ամէն:

6 Ստոյգ է որ Աստուծոյ խօսքը ի դերեւ չէլեր, որովհետեւ Իսրայէլի բոլոր որդիները Իսրայէլը չեն: **7** Նմանապէս, բոլոր անոնք որ Աբրահամէն սերած են, ամէնքը Աբրահամի որդիներ չեն. որովհետեւ Իսահակով է որ բու գաւակներդ պիտի կոչուին: **8** Այսինքն՝ մարմինի որդիները չեն որ պիտի կոչուին որդիներ Աստուծոյ, այլ անոր սերունդ պիտի համարուին՝ միայն խոստումի որդիները: **9** Ահաւասիկ բառերը խոստումին. Այն օրերուն ես պիտի գամ եւ Սառան որդի մը պիտի ծնանի:

10 Դեռ աւելին, Ռեբեկա յղացաւ մէ'կ մարդէ, մեր նախահայր Իսահակէն: **11** Արդ, որդիներուն ծնունդէն իսկ առաջ, երբ տակաւին ո'չ բարիք, ո'չ չարիք գործած էին, եւ որպէսզի հաստատուէր ազատութիւնը աստուածային ընտրութեան, **12** որ կախում

Գլ. 9, 4 – Վաւերական սերունդ Յակոբ-Իսրայէլի (Ծնդ 32, 29): Այս առանձնաշնորհումէն կը բխին միւս առանձնաշնորհումները. Աստուծոյ փառքը իր ժողովուրդին մէջ, ուխտերը Աբրահամի եւ Մովսէսի հետ, պաշտամունքը միայն ճշմարիտ Աստուծոյ, Օրէնքը եւ խոստումները եւ ցեղակցութիւնը Քրիստոսի հետ:

7 – Ծնդ 21, 12:

9 – Ծնդ 18, 10:

ուների անկէ որ կը կանչէ եւ ոչ թէ գործերէն, ըսուեցաւ անոր. Երէ-
ցը պիտի ծառայէ կրտսերին, **13** ինչպէս որ գրուած է. Սիրեցի Յա-
կոբը եւ ատեցի Նաւը:

Աստուած անարդար չէ

14 Արդ, ի՞նչ պիտի ըսենք: Արդեօք Աստուած անարդա՞ր է: Քա՛ւ լիցի: **15** Որովհետեւ ինք կ'ըսէ Մովսէսին. Կ'ողորմիմ անոր՝ որուն կ'ողորմիմ եւ կը գթամ անոր՝ որուն կը գթամ: **16** Ասիկա ու-
րեմն կախում չունի մարդէն՝ որ կ'ուզէ կամ կը գործէ, այլ միայն Աստուծո՞ւմ՝ որ գթութիւնը կը շնորհէ: **17** Այսպէս, Գիրքը կ'ըսէ Փարաւոնին. Գրգռեցի քեզ, որպէսզի քու վրայ ցոյց տամ գորու-
թիւնս, եւ անունս փառաւորուի ամբողջ երկրի վրայ: **18** Այսպէս ու-
րեմն, Աստուած իր գթութիւնը ցոյց կու տայ անոր՝ որ ինքը կ'ուզէ, եւ կը խստանայ անոր հանդէպ՝ որ ինքը կ'ուզէ:

19 Թերեւս դուն առարկես. ինչո՞ւ ուրեմն ան կը մեղադրէ: Ո՞վ կարող է հակառակիլ անոր կամքին: **20** Ո՞վ մարդ, դուն ո՞վ ես որ-
պէսզի պատասխան տաս Աստուծոյ: Արդեօք ստեղծուածը կրնա՞յ ըսել գայն ստեղծողին. ինչո՞ւ համար զիս այսպէս շինեցիր: **21** Արդեօք բոլորը իշխանութիւն չունի՞ր կաւին վրայ, նոյն զանգուածէն շի-
նելու համար պատուական անօթներ եւ հասարակ անօթներ: **22** Ուրեմն Աստուած, ուզելով ցոյց տալ իր բարկութիւնը եւ յայտ-
նել իր զօրութիւնը, անսահման ներողամտութեամբ համբերեց բարկութեան անօթներուն՝ որ արժանի էին կորուստի, **23** որպէս-
զի յայտնէր իր փառքին հարստութիւնը՝ գթութեան անօթներուն հանդէպ, զորս կանխաւ պատրաստեց փառքին համար, **24** մեզի հանդէպ, զորս կանչեց ոչ միայն Հրեաներէն, այլ նաեւ հեթանոս-
ներէն:

13 – Ծնդ 25, 23:

15 – Ելք 33, 19:

17 – Ելք 9, 16:

20 – Ես 29, 16. Երմ 18, 6:

25 Այս է որ ան կ'ըսէ Ովսէի բերնով. Ես իմ ժողովուրդս պիտի կոչեմ՝ այն որ իմ ժողովուրդս չէր, եւ սիրելիս՝ այն որ սիրելիս չէր։ **26** Եւ հոմի իսկ ուր ըսուած էր անոնց՝ դուք իմ ժողովուրդս չէք, գա՛նումք պիտի կոչեն՝ որդիներ կենդանի Աստուծոյ։ **27 Եսայի կ'աղաղակէ ի նպաստ Իսրայէլի.** Նոյնիսկ եթէ Իսրայէլի որդիներուն թիւը ըլլար ծովուն աւազիւն մման, մնացորդը պիտի փրկուի, **28** որովհետեւ առանց յապաղումի Տէրը պիտի գործադրէ իր խօսքը երկրի վրայ։ **29 Ինչպէս որ մարգարէացած էր Եսայի,** եթէ գորութիւններու Տէրը մեզի սերունդ չթողուր, մենք պիտի ըլլայինք Սողոմի պէս եւ պիտի մմանէինք Գոմորի։

30 Իսկ հիմա՝ ի՞նչ պիտի ըսենք։ Հեթանոսները, որ հետամուտ չէին արդարութեան, հասան արդարութեան, ա՛յն արդարութեան՝ որ հաւատքէն յառաջ կու գայ, 31 իսկ Իսրայէլը, որ հետամուտ էր Օրէնքի արդարութեան, չհասաւ Օրէնքին։ 32 Ինչո՞ւ. որովհետեւ փոխանակ հաւատքին՝ ան վստահեցաւ գործերուն։ Անոնք բախեցան գայթակղութեան վէմին, 33 ինչպէս որ գրուած է. Ահաւասիկ կը դնեմ Սիոնի վրայ գայթակղութեան վէմը եւ գլորման վէմը. բայց այն որ կը հաւատայ անոր, ամօթով պիտի չմնայ։

10 1 Եղբայրներ, սրտիս փափաքն է ու աղօթքս առ Աստուած անոնց համար, որպէսզի անոնք փրկուին։ 2 Որովհետեւ ես կը վկայեմ անոնց համար՝ թէ անոնք Աստուծոյ նախանձախնդրութիւնն ունին, սակայն նախանձախնդրութիւն մը որ չէ լուսաբանուած։ 3 Անոնք լաւ չեն ճանչնար Աստուծոյ ար-

25 – Ովս 2, 25։

27 – Ես 10, 22-23, Պօղոսի կողմէ ընտրուած անցքերը մէկ կողմէն ցոյց կու տան Իսրայէլի անհաւատարմութիւնը եւ միւս կողմէն, դարձը «Մնացորդ»ի մը, որ կը մնայ աւանդապահը խոստումներուն։

29 – Ես 1, 9։

33 – Ես 28, 16. 8, 14։ Սիոն Երուսաղէմի մէջ բլուր մըն է, տաճարէն դէպի հարաւ՝ Սելվամի մօտ։ Նոյնացուած է յաճախ Երուսաղէմի՝ իբրեւ նախապատկեր երկմէքի Արքայութեան։

Գլ. 10, 3 – Արդարացումը չէ բարիքը, գոր կարելի է ձեռք ձգել սեփական

դարուլթիւնը եւ կը ջանան իրե՛նց արդարուլթիւնը գործադրել, եւ կը մերժեն հնազանդիլ Աստուծոյ արդարուլթեան: **4** Որովհետեւ Օրէնքին կատարումը՝ նոյնինքն Քրիստոսն է, արդարացնելու համար բոլոր հաւատացեալները:

Մովսէս աւետեց այս արդարութիւնը

5 Արդարեւ, Մովսէս կը գրէ Օրէնքին արդարութեան մասին թէ մարդը, զայն գործադրելով, անով պիտի ապրի, **6** մինչ արդարուլթիւնը որ կը ծնի հաւատքէն՝ այսպէս կը խօսի. Դուռ սրտիդ մէջ մի ըսեր. Ո՞վ պիտի վերանայ երկինք, այսինքն՝ Քրիստոսը իջեցընելու համար անկէ: **7** Կամ՝ ո՞վ պիտի իջնէ անդունդ, այսինքն որպէսզի Քրիստոսը յարուցանէ մեռեալներէն: **8** Ի՞նչ կ'ըսէ Գիրքը. Խօսքը մօտ է քեզի, շրթումքներուդ վրան է, սրտիդ մէջ է, այսինքն խօսքը հաւատքին զոր մենք կը քարոզենք: **9** Արդարեւ, եթէ քու չրթունքներդ դաւանին՝ թէ Յիսուս Տէրն է եւ քու սիրտդ կը հաւատայ՝ թէ Աստուած յարոյց գինքը մեռեալներէն, դուռն պիտի փրկուիս: **10** Որովհետեւ սրտին հաւատքը կ'ընդունի արդարութիւնը եւ չրթունքներուն դաւանութիւնը՝ փրկուլթիւնը: **11** Արդարեւ, Գիրքը կ'ըսէ. Ով որ հաւատայ անոր՝ ամօթով պիտի չմնայ: **12** Ասոր համար, չկայ խտրութիւն Հրեային եւ Հեթանոսին միջեւ, ամէնքը ունին նոյն Տէրը, առատաձեռն ամէն անոնց հանդէպ որ կը դիմեն անոր:

13 Որովհետեւ այն որ կանչէ Տիրոջ անունը՝ պիտի փրկուի:

նիգով, այլ շնորհքն է, որ կը տրուի հաւատով ի Քրիստոս:

5 – Ղեւ 18, 5:

6 – Արդարացումը հաւատով կամ խօսքը հաւատքին սրտին մէջն է, գորկու տայ Հոգին եւ կը տանի իր լրումին (Բ Օր 9, 4. 30, 12):

7 – Սղմ 106, 26. Անդունդը ովկիանոսին կամ դժոխքին:

8 – Բ Օր 30, 14. Սիր 21, 26:

9 – Սրտին ներքին փարումին կը համապատասխանէ արտաքին դաւանութիւնը հաւատքին, որ կը կատարուի Մկրտութեամբ:

11 – Ես 28, 16:

13 – Յովէլ 3, 5:

Անհաւատարիմը արդարացում չունի

14 Բայց ինչպէ՞ս պիտի կանչեն զԱյն՝ որուն չեն հաւատար: Ինչպէ՞ս պիտի հաւատան՝ եթէ չլսեն զայն, կամ ինչպէ՞ս պիտի լսեն՝ եթէ քարոզող չըլլայ: **15** Ինչպէ՞ս պիտի քարոզեն՝ եթէ առաքուած չեն, ինչպէս որ գրուած է. Ո՛րքան գեղեցիկ են ոտքերը խաղաղութիւն աւետարանողներուն, բարութիւն աւետարանողներուն: **16** Սակայն ամէնքը Հինազանդեցան Աւետարանին, որովհետեւ Եսային կ'ըսէ. Տէր, ո՞վ հաւատաց մեր քարոզութեան: **17** Այսպէս ուրեմն, հաւատքը կը ծնի քարոզութենէն եւ քարոզութիւնը՝ Քրիստոսի խօսքէն:

18 Արդ ես կը հարցնեմ, արդեօք անոնք չլսեցի՞ն: Եւ սակայն, անոնց ձայնը հնչեց ամբողջ երկրի վրայ եւ անոնց խօսքերը՝ մինչեւ աշխարհի ծայրերը: **19** Բայց ես կը հարցնեմ. արդեօք Իսրայէլ Հասկցա՞ւ: Արդէն Մովսէս ըսած էր. Ես պիտի գրգռեմ ձեր նախանձը անոր դէմ՝ որ ազգ մը չէր եւ պիտի գայրացնեմ ձեզ՝ անմիտ ազգի մը դէմ: **20** Եսային համարձակութեամբ կ'աւելցնէ. Գտան զիս՝ անոնք որ չէին փնտոյր զիս, յայտնեցի ինքզինքս անոնց՝ որ հարցում չունէին իմ մասին: **21** Մինչ Իսրայէլի մասին կ'ըսէ. Ամբողջ օրը ես ձեռքս երկարեցի դէպի անհնազանդ եւ ըմբոստ ժողովուրդը:

Իսրայէլի մնացորդը

11 **1** Ես դարձեալ կը հարցնեմ. արդեօք Աստուած մերժե՞ց իր ժողովուրդը: Քաւ լիցի, քանի որ ես ալ Իսրայէլացի եմ, զաւակ Աբրահամի եւ Բենիամինի ցեղէն:

15 – Ես 52, 7:

16 – Ես 53, 1:

18 – Անոնց, այսինքն Աւետարանը հռչակողներուն (Սղմ 18, 5. ԲՕր 32, 21):

20 – Ես 65, 1:

21 – Ես 65, 2:

Գլ. 11, 1 – Անհաւատարիմ ժողովուրդը վերջնականապէս չէ մերժուած. Մնացորդը, որ կը ներկայացնէ գայն, գրաւականն է գալիք վերանորոգումին եւ դարձին (Ես 4, 3. Սղմ 93, 14):

2 Աստուած չմերժեց իր ժողովուրդը զոր կանխաւ ընտրած է: Արդեօք դուք կ'անգիտանա՞ք ինչ որ կ'ըսէ Գիրքը Եղիային, երբ կը խօսէր Աստուծոյ, ամբաստանելու համար Իսրայէլը: **3** Տէր, անոնք սպաննեցին քու մարգարէներդ, կործանեցին քու խորաններդ, ես մնացի միայնակ եւ անոնք կը դաւադրեն իմ կեանքիս դէմ: **4** Ի՞նչ կը պատասխանէ անոր աստուածային պատգամը: Վերապահեցի ինծի համար եօթը հազար մարդիկ, որոնք չծնրադրեցին Բահաղին առջեւ: **5** Նոյնպէս նաեւ ներկայ ժամանակներուն, կը մնայ մնացորդը՝ շնորհքով ընտրուած: **6** Բայց եթէ շնորհքով է, ուրեմն գործերու պատճառով չէ, ապա թէ ոչ շնորհքը այլեւս շնորհք պիտի չըլլար:

7 Արդ, Իսրայէլ չհասաւ անոր զոր կը փնտռէր, բայց հասան՝ անոնք որ ընտրուած են, իսկ միւսները՝ կարծրացան, **8** ինչպէս որ գրուած է. Աստուած անոնց տուաւ քմրութեան հոգին, աչքեր ունին որոնցմով չեն տեսներ, ականջներ՝ որոնցմով չեն լսեր մինչեւ այսօր: **9** Դաւիթն ալ կ'ըսէ. Անոնց սեղանը թող որոգայթ ըլլայ անոնց, ցանց եւ պատմառ անկումի եւ հատուցում թող ըլլայ անոնց: **10** Անոնց աչքերը թող խաւարին՝ որպէսզի չտեսնեն եւ ըրէ որ կ'ի միշտ անոնց թիկունքը:

Հանդերձեալ վերանորոգումը

11 Արդեօք անոնք ինկան՝ որպէսզի կործանի՞ն: Քա՛ւ լիցի: Բայց անոնց անկումով, փրկուածիւն եկաւ հեթանոսներուն, որպէսզի անոնց նախանձն արթննայ:

12 Եթէ անոնց անկումը պատճառ եղաւ աշխարհի հարստութեան, եւ անոնց նսեմացումը՝ հեթանոսներու հարստութեան, ի՞նչ

3 – Թագ 19, 10. 14. 18:

8 – Ես 29, 10:

9 – Սղմ 68, 23:

11 – Հրեաներուն ներկայ անհատարմութիւնը ժամանակաւոր անկումն է, որ պիտի դիւրացնէ հեթանոսներուն դարձը: Անկէ ետք, Աստուած պիտի գրգռէ իր ժողովուրդին նախանձը, որպէսզի ան վերադառնայ Աստուծոյ:

13 – Հեթանոսութենէն փրստոնէութեան անցած հաւատացեալները:

պիտի ըլլայ անոնց լրումը: **13** Արդ, ես կ'ըսեմ ձեզի, հեթանոսներ, ես առաքեալն եմ հեթանոսներուն, ես կը պանծացնեմ իմ ծառայութիւնս, **14** սակայն յուսալով գրգռել նախանձը իմ արենակիցներուս եւ փրկել անոնցմէ ոմանք: **15** Որովհետեւ, եթէ անոնց մերժումը եղաւ հաշտութեան պատճառ աշխարհի համար, ի՞նչ պիտի ըլլայ անոնց ընտրութիւնը եթէ ոչ՝ կեանք առնել մեռելներու մէջէն:

Աստուծոյ բարութիւնն ու խստութիւնը

16 Եթէ երախայրիքը սուրբ է, ամբողջ զանգուածն ալ սուրբ է: Եթէ արմատները սուրբ են, ոստերն ալ սուրբ պիտի ըլլան: **17** Եթէ ոստերէն ոմանք փճացան եւ դուն, որ վայրի ձիթենի էիր, պատուաստուեցար ոստերուն վրայ որպէսզի օգտուիս ձիթենիին արմատներուն պարարտութենէն, **18** մի՛ հպարտանար միւս ոստերուն դիմաց: Եթէ հպարտանաս, մտածէ՝ թէ դուն չես որ արմատները կը կրես, այլ արմատներն են որ կը կրեն քեզ: **19** Թերեւս դուն ըսես՝ ոստերը փճացան որպէսզի ես պատուաստուիմ: **20** Ճիշդ է: Անոնք փճացան իրենց անհաւատարմութեան պատճառով, իսկ դուն՝ պատուաստուեցար հաւատքով: Ուրեմն մի՛ հպարտանար, այլ վախճիր: **21** Որովհետեւ, եթէ Աստուած չիւնայեց հարազատ ոստերուն, թերեւս քեզի ալ չիւնայէ: **22** Տես ուրեմն Աստուծոյ բարութիւնը եւ խստութիւնը: Խստութիւն՝ անոնց հանդէպ որ ինկան, բարութիւն՝ քեզի հանդէպ, պայմանաւ որ դուն մնաս այդ բարութեան մէջ, ապա թէ ոչ դուն ալ կը խորտակուիս:

23 Եւ եթէ անոնք չյամառին իրենց անհաւատարմութեան մէջ, դարձեալ պիտի պատուաստուին. որովհետեւ Աստուած բաւականաչափ կարողութիւն ունի զանոնք վերստին պատուաստելու:

15 – Հեթանոսներուն դարձը հաշտութիւնն է Աստուծոյ հետ, իսկ Հրեաներուն դարձը պիտի ըլլայ գերդ յարութիւն մեռելակերէն:

16 – Պօղոս յստակօրէն կը հաստատէ գալիք դարձը (հմտ 11–16. 25–26), ցոյց կու տայ թէ ժողովուրդին հաւատարիմ փոքրամասնութիւնը կ'իրականացնէ «Մնացնորդը», որ նշանն է ամբողջ զանգուածին վերադարձին:

17 – Վայրի ձիթենին հեթանոսներն են, որ դարձի եկան:

24 Որովհետեւ դուք, որ բնութեամբ կը պատկանիս վայրի ձիթենիին եւ հակառակ բնութեանդ պատուաստուեցար ընտանի ձիթենիին վրայ, որքա՛ն աւելի անոնք վերստին պիտի պատուաստուին իրենց հարազատ ձիթենիին վրայ, որուն կը պատկանին բնութեամբ:

Իսրայէլի դարձը

25 Եղբայրներ, ես չեմ ուզեր որ տգէտ մնաք այս խորհուրդին մասին, որպէսզի դուք ձեզ իմաստուն չհամարիք: **Իսրայէլի մէկ մասը կարծրացաւ, մինչեւ հեթանոսներուն ամբողջական մուտքը, 26 եւ ապա ամբողջ Իսրայէլը պիտի փրկուի, ինչպէս որ գրուած է.** Փրկիչը պիտի գայ Սիոնէն եւ պիտի հեռացնէ Յակոբի ամբարշտութիւնը: **27** Ահաւասիկ ինչ պիտի ըլլայ իմ ուխտս անոնց հետ, երբ ջնջեմ անոնց մեղքերը: **28** Ըստ Աւետարանին, թշնամիներ են ձեզի համար, ըստ ընտրութեան՝ սիրելիներ են հայրերուն համար: **29** Որովհետեւ Աստուծոյ պարգեւը եւ կոչումը անյետսկոչելի են:

30 Արդարեւ, ինչպէս անցեալին դուք անհնազանդ էիք Աստուծոյ եւ հիմա ընդունեցաք զթութիւնը՝ անոնց անհնազանդութեան դիմաց, **31** այնպէս ալ անոնք, հիմա անհնազանդ են ձեր ընդունած զթութեան դիմաց, որպէսզի դարձեալ անոնք ալ զթութիւն գտնեն: **32** Որովհետեւ Աստուած բոլոր մարդիկը փակեց անհնազանդութեան մէջ, որպէսզի բոլորին ցոյց տայ իր զթութիւնը:

26 – Եւ 59, 20 Հին Կտակարանը կ'աւետէր Իսրայէլի կատարեալ մաքրութիւնը իբր հետեւանք Մոսիայի գալուստին: Ըստ Պողոսի, որ կ'ուսուցանէ իբրեւ խորհուրդ (հմտ 25) թէ՛ այս մարգարէութիւնն իրականացած է հեթանոսներուն դարձով, կ'ենթադրէ մասն դարձը Հրեաներուն:

28 – Աւետարան եւ Ընտրութիւն երկու հանգրուաններն են փրկութեան պատմութեան՝ Քրիստոսէ առաջ եւ Քրիստոսէ ետք: Հրեաները մերժեցին Քրիստոսը, եղան թշնամի Աստուծոյ, սակայն, կը մնան առարկայ աստուածային սիրոյն, զոր Աստուած տուած էր անոնց հայրերուն, երբ ժողովուրդը միակ աւանդապահն էր ընտրութեան:

Տաղ աստուածային գրութեան

33 Ո՛վ խորութիւն մեծութեան, իմաստութեան եւ գիտութեան Աստուծոյ: Ո՛րքան անքննելի են անոր վճիռները եւ անիմանալի՝ անոր ուղիները: **34** Ո՞վ երբեք գիտցաւ միտքը Աստուծոյ: Ո՞վ եղաւ անոր խորհրդակիցը **35** եւ կամ ո՞վ փոխ տուաւ անոր որպէսզի փոխարէնը առնէ: **36** Որովհետեւ, ամէն ինչ անկէ է, անով եւ անոր համար: Անոր փառք յաւիտեան. Ամէն:

Հոգեւոր պաշտամունքը

12 **1** Եղբայրներ՛, կը յորդորեմ ձեզ յանուն Աստուծոյ գթութեան, որ դուք ձեզ նուիրէք Աստուծոյ իբրեւ կենդանի, սուրբ եւ հաճելի զոհեր: Թող այս ըլլայ ձեր հոգեւոր պաշտամունքը: **2** Մի՛ կերպաւորուիք ներկայ աշխարհին համաձայն, այլ կերպարանափոխուեցէ՛ք ձեր իմաստութեան վերանորոգումով, որպէսզի գիտնաք Աստուծոյ կամքը եւ ինչ որ բարի է, ինչ որ հաճելի է Աստուծոյ, եւ ինչ որ կատարեալ է:

Խոնարհութիւն եւ սէր

3 Յանուն Աստուծոյ շնորհքին որ տրուած է ինծի, ես կ'ըսեմ ձեր բոլորին եւ ձեզմէ իւրաքանչիւրին. դուք ձեզ մի՛ գերազնահատէք աւելի քան ինչ որ է ձեր արժանիքը, այլ ունեցէ՛ք դուք ձեր մասին իմաստուն գնահատանք՝ ըստ հաւատքի չափին զոր Աստուած տուած է ձեզի: **4** Որովհետեւ, ինչպէս որ ձեր մարմինն մէջ ունիք բազմաթիւ անդամներ եւ բոլոր անդամները չունին նոյն պաշտօնը, **5** այնպէս ալ մենք, թէպէտ բազմաթիւ ենք, սակայն կը

34 – Եւ 40, 13. 28:

Գլ. 12, 1 – Հոգին կը բնակի քրիստոնեայ հաւաքականութեան մէջ եւ նոր տարողութիւն կու տայ Աստուծոյ ներկայութեան իր ժողովուրդին մէջ (1 Կոր 3, 16-17. Եփս 2, 20-22) եւ կը ներշնչէ հոգեւոր նոր պաշտամունքը, որովհետեւ հաւատացեալները անդամ են Քրիստոսի (1 Կոր 6, 15-20), որ իր չարչարեալ եւ յարուցեալ մարմինով եղաւ վայրը նոր պաշտամունքին՝ Աստուծոյ հաճելի (Մտք 12, 6-7. Յովհ 2, 19-22. 4, 20-21):

կազմենք մէկ մարմին՝ Քրիստոսով՝ իրարու անդամներ ենք, իւրաքանչիւրը իրեն տրուած չափով: **6** Ունինք պարզեւներ՝ որոնք կը տարբերին մեզի տրուած շնորհքին համաձայն. եթէ մարգարէականութիւն է՝ կիրարկենք զայն ըստ հաւատքին չափին: **7** Եթէ ծառայութիւն է՝ ծառայելով, եթէ ուսուցում է՝ ուսուցանելով, եթէ յորդոր է՝ յորդորելով: **8** Այն որ կու տայ, թող տայ առատութեամբ, այն որ կը նախագահէ՝ եռանդով, այն որ ողորմութիւն կու տայ՝ զայն թող տայ ուրախութեամբ:

9 Ձեր սէրը թող ըլլայ առանց կեղծաւորութեան. ասեցէք չարը եւ եղէք հետամուտ բարին: **10** Եղբայրսիրութեամբ իրարու հանդէպ եղէք զթած, իւրաքանչիւրը թող դիտէ միւսները աւելի արժանաւոր, **11** եռանդով եղէք անվեհեր, եռացէք հոգիով, ծառայեցէք Տիրոջ, **12** յոյսով ուրախացէք, նեղութեան համբերեցէք եւ յարատեւ աղօթեցէք, **13** մասնակից եղէք սուրբերուն կարիքներուն, հետամուտ եղէք հիւրասիրութեան:

Սէր բոլորին հանդէպ

14 Օրհնեցէք անոնք որ կը հալածեն ձեզ, օրհնեցէ՛ք եւ մի՛ անիծէք: **15** Խնդացէք անոնց հետ որ կը խնդան, լացէք անոնց հետ որ կու լան: **16** Իրարու հանդէպ եղէք բարեացակամ, եւ մի՛ սիրէք ամբարտաւանութիւնը, այլ ընդհակառակը՝ ձգտեցէք դէպի այն ինչ որ խոնարհ է եւ ձեր հաճոյքը մի փնտռէք ձեր անձին իմաստութեան մէջ: **17** Ոչ մէկուն՝ չարիքի փոխարէն չարիք մի՛ հատուցանէք, մարդոց առջեւ միշտ բարին խորհեցէք: **18** Եթէ հնար է, խաղաղութիւն պահեցէք բոլորին հետ. **19** սիրելիներ, մի՛ ըլլաք վրէժխնդիր դուք ձեզի համար՝ այլ թոյլ տուէք, որ Աստուծոյ բարկութիւնը գործէ, որովհետեւ գրուած է. Ես պիտի գործադրեմ

6 – Հաւատքին չափը կամ կանոնը կամ դաւանութիւնը, չափանիշն է պարգեւներուն վաւերականութեան, հակառակ պարագային՝ միայն խաբկանք է դրսևորուած, առանց ներքին ապրումի:

16 – Առ 3, 7:

19 – Աստուածային բարկութիւնն է՝ իշխանութեամբ պատժելու մեղքը (Բ Օր 32, 35):

արդարութիւնը, ե՛ս պիտի հատուցանեմ, *կ'ըսէ Տէրը: 20 Այլ ընդ-հակառակը*, եթէ թշնամիդ անօթի է՝ կերակուր տուր անոր, եթէ ծա-րաւի է՝ ջուր տուր անոր. այսպէս գործելով՝ հրավառ կայծեր կը կուտակես անոր գլխուն վերեւ: **21 Դուռն մի՛ յաղթահարուիր չարէն, այլ յաղթահարէ չարին՝ քու բարութեամբդ:**

Հպատակութիւն փաղափական իշխանութեան

13 **1** Ամէն անձ որ իշխանութեան ենթակայ է, թող հնազանդի. որովհետեւ ամէն իշխանութիւն Աստուծոյ կու գայ եւ իշխանութիւնները որ կան, հաստատուած են Աստուծոյ: **2** Այսուհետեւ, ով որ կը հակառակի իշխանութեան, կը հակառակի Աստուծոյ կողմէ հաստատուած կարգին, եւ անոնք որ կը հակառակին, իրենք զիրենք կը մատնեն դատապարտութեան: **3** Արդարեւ, իշխաններէն վախճալու պատճառ չկայ, երբ մարդ բարին կը գործէ, այլ՝ երբ չարը կը գործէ: Դուռն չե՞ս ուզեր ապրիլ իշխանութեան վախով, բարին գործէ եւ գովասանք պիտի ընդունիս անկէ:

4 Որովհետեւ ան Աստուծոյ պաշտօնեան եղած է՝ քեզ բարիին մղելու համար: Բայց վախցիր անկէ՝ երբ չարը կը գործես, որովհետեւ ի գուր չէ որ ան սուրը կը կրէ մէջքին: Ան Աստուծոյ պաշտօնեան է՝ որպէսզի արդարութիւն ընէ եւ պատժէ այն որ չարութիւն կը գործէ: **5** Հարկ է ուրեմն հնազանդիլ, ոչ միայն պատիժին վախէն տարուելով, այլ նաեւ խղճմտանքէն: **6** Ասոր համար չէ՞ որ դուք տուրք կը վճարէք. հարկահանները Աստուծոյ պաշտօնեաներն են այս գործին համար: **7** Հատուցէք իւրաքան-

20 – Քրիստոնեան իր վրէժը կը լուծէ թշնամիէն՝ անոր բարիք ընելով: Հրավառ կայծերը խորհրդանիշն են մրկող ցաւերու, ցոյց կու տան խղճի խայթը, որ պիտի մղէ մեղաւորը դարձի:

Գլ. 13, 1 – Պօղոս կը հաստատէ սկզբունքը, թէ փաղափական իշխանութիւնը կու գայ Աստուծոյ, օրինաւոր է եւ կանչուած բարին գործելու: Այս փառքով, քրիստոնեայ կրօնը, ինչպէս որ մերթափանցած էր բարոյական աշխարհին, այնպէս ալ կը թափանցէ փաղափական աշխարհին մէջ (Տիտ 3, 1. 1 Տիմ 2, 1-2):

չիւրին ինչ որ պարտական էք. որուն հարկ՝ հարկը, որուն մաքս՝ մաքսը, որուն վախ՝ վախը, որուն պատիւ՝ պատիւը:

Սէրը խտացումն է Օրէնքին

8 Ոչ մէկուն հանդէպ պարտք մի ունենաք, եթէ ոչ՝ փոխադարձ սիրոյ, որովհետեւ այն որ կը սիրէ ընկերը, Օրէնքը կը գործադրէ: **9** Արդարեւ, պատուէրները՝ Մի՛ շնար, Մի՛ սպաննել, Մի՛ գողնար, Սուտ մի՛ վկայեր, Մի՛ ցանկար եւ միւս բոլոր պատուէրները կը բովանդակուին այս խօսքին մէջ. Պիտի սիրես ընկերդ քու անձիդ պէս: **10** Սէրը հարիւր չի հասցներ ընկերոջ, սէրը՝ լրումն է Օրէնքին:

Քրիստոնեան՝ լոյսի որդի

11 Դուք այսպէս գործեցէք ներկայ ժամանակներուն համար: Որովհետեւ մեզի համար հիմա՝ է ժամը զարթնելու քունէն, որովհետեւ փրկութիւնը աւելի մօտ է հիմա՝ քան երբ հաւատացիք: **12** Գիշերը յառաջացաւ եւ ցերեկը ժամանեց: Թողունք խաւարի գործերը եւ զգենունք լոյսի զէնքը: **13** Ընթանանք վայելչութեամբ, ինչպէս որ վայել է օր ցերեկուան, առանց անառակութեան, արբեցութեան, ցանկամոլութեան, պղծութեան, նախանձի եւ հակառակութեան. **14** այլ զգեցէք Տէր Յիսուս Քրիստոսը, եւ մի՛ տարուիք մարմինի խնամքէն՝ անոր ցանկութիւնները գոհացնելու համար:

9 – Եւբ 20, 13–17. Բ Օր 5, 17–21. Ղեւ 19, 18, Քրիստոնեայ ըմբռնումով ընկերը չէ անհատը նոյն ժողովուրդին, այլ անհատը մարդկային տիեզերական ընտանիքին, որ իր միութիւնը կը գտնէ Քրիստոսի մէջ:

11 – Պողոսին տեսութեամբ, ժամանակը ցոյց կու տայ աշխարհի կատարածնային շրջանը, զոր Աստուածաշունչը կը կոչէ վերջին ժամանակները կամ օրերը, որոնց բացումը կը կատարուի Քրիստոսի մահով եւ յարութեամբ եւ գոյակից է եկեղեցւոյ ժամանակին, որ փրկութեան ժամանակն է (2 Կոր 6, 2): Ներկայ ժամանակին մէջ քրիստոնեան որդի լոյսի է, ձերբազատուած է չարէն, խաւարէն եւ ունի բաժին Աստուծոյ եւ Քրիստոսի Արքայութենէն (Կող 1, 13) եւ արդէն իսկ երկնաբազմացի է (Փիլ 3, 20): Այս տեսութիւնը ժամանակին, կը պայմանաւորէ քրիստոնեայի բարոյականը եւ հաւատացեալին հոգեւոր կեանքը:

Սեր՝ տկարներուն հանդէպ

14 ¹ Միրով ընդունեցէք անոնք որ հաւատքով տկար են, եւ մի՛ վիճիք խղճի հարցերուն մասին: ² Մին կը համարի ուտել ամէն բան, մինչ տկարը՝ միայն բանջար կ'ուտէ: ³ Այն որ կ'ուտէ, թող չմեղադրէ միւսը որ չուտեր, եւ այն որ չուտեր, թող չդատէ միւսը որ կ'ուտէ, որովհետեւ Աստուած կ'ընդունի զինք: ⁴ Դուռն ո՞վ ես, որ կը դատես ուրիշին ծառան: Եթէ ան ոտքի վրայ է կամ կը սայթաքի՝ այդ կը հայի անոր տիրոջ: Ան պիտի մնայ հաստատ, որովհետեւ Տէրը զօրավիգ կը կանգնի անոր: ⁵ Մին կը նախընտրէ մէկ օրը՝ միւս օրուան, իսկ ուրիշ մը՝ երկուքը իրարու յար եւ նման կը համարի. թող իւրաքանչիւրը պահէ իր խորհելու ձեւը: ⁶ Այն որ նկատի կ'առնէ օրերը, զայն կ'առնէ Տիրոջ համար, եւ այն որ կ'ուտէ, կ'ընէ զայն Տիրոջ համար, որովհետեւ Աստուծոյ գոհութիւն կը մատուցանէ: ⁷ Արդարեւ, մեզմէ ոչ մէկը կ'ապրի իր անձին համար, ինչպէս ոչ մէկը կը մեռնի իր անձին համար: ⁸ Եթէ մենք կ'ապրինք՝ Տիրոջ համար կ'ապրինք, եւ եթէ կը մեռնինք՝ Տիրոջ համար կը մեռնինք: Ուրեմն թէ՛ կեանքով եւ թէ՛ մահով՝ մենք կը պատկանինք Տիրոջ: ⁹ Որովհետեւ Քրիստոս մեռաւ եւ վերստին կեանք առաւ՝ որպէսզի ըլլայ Տէրը կենդանիներուն եւ մեռեալներուն: ¹⁰ Դուռն ուրեմն ինչո՞ւ կը դատես եղբայրդ, կամ ինչո՞ւ կ'արհամարհես եղբայրդ: Ամէնքս ալ պիտի կանգնինք Աստուծոյ ատեանին առջեւ, ¹¹ որովհետեւ գրուած է. Ես կենդանի եմ, եւ ամէն ծունկ պիտի կբի իմ առջեւ եւ ամէն լեզու փառք պիտի մատուցանէ Աստուծոյ: ¹² Այսպէս ուրեմն, մեզմէ իւրաքանչիւրը իր անձին համար հաշիւ պիտի տայ Աստուծոյ:

Գլ. 14, 1 – Պօղոս կ'ակնարկէ քրիստոնեաներու, որոնց հաւատքը ըստ բաւականի լուսաւոր չէ եւ չի տար անոնց հաստատ համոզումներ, որպէսզի գործնականացնեն խղճով: Կը կարծէին, թէ որոշ օրերու եւ թերեւս ալ ամէն օր պարտաւոր են հրաժարիլ միսէն եւ գինիէն: Աւանդութիւնն է, որ ծանօթ էր Պիտակորեան եւ Էսեմական աշխարհին: Առաքեալը կու տայ պարզ պատուէրը. իւրաքանչիւրը պարտի գործել ըստ իր ապահով խղիճի, առանց մոռնալու սիրոյ պատուիրանը տկարներուն հանդէպ:

11 – Եւ 45, 23. 49, 18:

13 Այսուհետեւ մենք զիրար չդատենք, այլ ասկէ աւելի, ձեր մտքին առջեւ դնէք՝ գայթակղութիւն չտալ եղբօր: **14** Ես գիտեմ, եւ ապահով եմ Յիսուս Քրիստոսի շնորհիւ՝ թէ ո՛չ մէկ բան պիղծ է ինք իր մէջ, եւ այն որ կերակուրը պիղծ կը համարի՝ պիղծ է միայն անո՛ր համար: **15** Արդարեւ, եթէ քու կերակուրովդ դուն եղբայրդ կը տխրեցնես՝ դուն եղբայրսիրութեան համաձայն չես ընթանար: Դուն քու կերակուրովդ կորուստի մի՛ տանիր այն անձը՝ որուն համար Քրիստոս մեռաւ:

16 Արհամարհելի մի՛ դարձներ բարիքը որ մէջդ է: **17** որովհետեւ Աստուծոյ Արքայութիւնը կերակուր եւ ըմպելի չէ, այլ արդարութիւն, խաղաղութիւն եւ ուրախութիւն Սուրբ Հոգիով: **18** Այն որ այսպէս կը ծառայէ Քրիստոսի, հաճելի է Աստուծոյ եւ ընդունելի՝ մարդոց մօտ: **19** Այսուհետեւ, ուրեմն, հետամուտ ըլլանք խաղաղութեան եւ փոխադարձ բարի օրինակի: **20** Դուն, կերակուրին համար մի՛ քանդեր Աստուծոյ գործը: Ամէն ինչ սուրբ է. բայց ամէն ինչ չար կ'ըլլայ ա՛յն մարդուն համար՝ որ կ'ուտէ գայթակղութիւն տալով: **21** Լաւ է միս չուտել եւ գինի չխմել եւ զանց ընել այն ամէն ինչը՝ որով եղբայրդ կը գայթակղի, կը սայթաքի եւ կը տկարանայ:

22 Հաւատքը գոր ունիս՝ պահէ քեզի համար Աստուծոյ առջեւ: Երանի՛ անոր՝ որ ինքզինքը յանցաւոր չի գգար երբ կը վճռէ: **23** Բայց այն որ կ'ուտէ հակառակ իր տարակոյսներուն՝ կը դատապարտուի, որովհետեւ ան չի գործեր բարի հաւատքով, եւ մեղք է ամէն ինչ՝ որ չի բխիր բարի հաւատքէն:

15 – Պիտի տխրի, տեսնելով եղբօր գործը, որ իրեն համար անընդունելի է:

16 – Առանձնաշնորհումը հաւանաբար ազատութիւնն է, գոր կ'առնեն հաւատքով զօրաւորները եւ որուն դիմացիները կու տան թիւր մեկնաբանութիւնը:

20 – Աստուծոյ գործը տկար հաւատացեալն է կամ ամբողջ հաւաքականութիւնը:

22 – Այս հաւատքը կը համապատասխանէ ճշմարտութեան, ընդունելի է Աստուծմէ, սակայն եղբայրսիրութիւնը կը մնայ միշտ գերազանց:

Հաւատացեալները՝ իրարու թիկունք

15 ¹ Մենք որ զօրաւոր ենք՝ պարտաւոր ենք տանիլ տկարութիւնը տկարներուն եւ չփնտռել միայն ինչ որ հաճելի է մեզի: ² Մեզմէ իւրաքանչիւրը թող ըլլայ ընկերոջ հաճելի, անոր բարիքին եւ շինութեան համար: ³ Որովհետեւ Քրիստոս չփնտռեց ինչ որ հաճելի էր իրեն, այլ, ինչպէս որ գրուած է. Քեզ նախատողներուն նախատինքները ինկան իմ վրաս: ⁴ Արդարեւ, ամէն ինչ որ գրուեցաւ անցեալին, գրուեցաւ մեր դաստիարակութեան համար, որպէսզի մենք համբերութեամբ եւ մխիթարութեամբ ընդունինք յոյսը զորս կու տան Գիրքերը:

⁵ Համբերութեան եւ ամէն մխիթարութեան Աստուածը թող ձեզի շնորհէ՝ խորհիլ նոյնը իրարու հանդէպ, ըստ Յիսուսի օրինակին, ⁶ որպէսզի միասիրտ եւ միաբերան՝ դուք փառաւորէք զԱստուած եւ Հայրը մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի:

⁷ Ասոր համար, եղէք հիւրընկալ իրարու հանդէպ, ինչպէս որ Քրիստոս եղաւ ձեզի հանդէպ, Աստուծոյ փառքին համար: ⁸ Ես կ'ընեմ. Քրիստոս եղաւ սպասաւորը թլփատեալներուն, ի պատիւ աստուածային ճշմարտութեան, որպէսզի կատարուէին խոստումները որ տրուած էին նահապետներուն, ⁹ եւ ազգերը փառաւորեն զԱստուած անոր գթութեան համար, Գիրքին խօսքին համաձայն. Ասոր համար, ազգերուն մէջ եւ գոհութիւն պիտի մատուցանեմ քեզի եւ պիտի երգեմ փառքը քու անունիդ: ¹⁰ Եւ այս խօսքը. Ազգեր, ուրախացէ՛ք անոր ժողովուրդին հետ. ¹¹ եւ կամ դարձեալ՝ Համայն ազգեր, գովաբանեցէ՛ք Տէրը, եւ բոլոր ժողո-

Գլ. 15, 3 – Սղմ 68, 10:

9 – Հեթանոսներն ընդունելով, Քրիստոս կը փառաւորէ զԱստուած: Ինք վերապահեց իր առաքելութիւնը Իսրայէլին (Մտք 15, 24) վկայելու համար Աստուծոյ հաւատարմութեան իր խոստումներուն եւ ասով կու տայ հեթանոսներուն, որ դարձի եկած են, ըլլալ կենդանի վկայութիւններ աստուածային գոթեան: Աստուծոյ իրենց կարգին պարտին ըլլալ գթառատ իրարու հանդէպ: (Սղմ 17, 50):

11 – Բ՝ Օր 32, 43. Սղմ 117, 1:

վուրդները թող բարեբանեն գինքը: **12** *Իր կարգին, Եսային կ'ըսէ՝ Պիտի յայտնուի Յեսսէի շառաւիղը, այն որ կը կանգնի իբրեւ իշխան ազգերուն. հեթանոսները անով պիտի յուսան:*

13 *Այլ Աստուածն ամէն յոյսի, թող համակէ ձեզ ուրախութեամբ եւ խաղաղութեամբ, որպէսզի ձեր մէջ ճոխանայ յոյսը՝ զօրութեամբ Սուրբ Հոգիին:*

Վերջաբան

Պօղոսի պաշտօնարկութիւնը

14 *Եղբայրներ, ես ինքս համոզուած եմ ձեր մասին՝ թէ դուք լի էք բարութեամբ, լի էք գիտութեամբ եւ կարող էք խրատել զիրար: **15** Բայց ես, եղբայրներ, որոշ չափով համարձակութիւնն ունեցայ գրելու ձեզի, արծարծելու համար ձեր յիշատակները, շնորհքին զօրութեամբ որ տրուած է ինծի Աստուծմէ՝ **16** ըլլալու սպասաւորը Յիսուս Քրիստոսի հեթանոսներուն մօտ, եւ պաշտօնեան Աստուծոյ Աւետարանին, որպէսզի հեթանոսները ըլլան հաճելի ընծայ մը, Սուրբ Հոգիով սրբացած:*

17 *Քրիստոս Յիսուսով, ես կրնամ պարծենալ Աստուծոյ առջեւ: **18** Որովհետեւ ես պիտի չհամարձակէի խօսիլ բանի մը մասին զոր Քրիստոս ինձմով ըրած չըլլար, ձեռք բերելու համար հնազանդութիւնը հեթանոսներուն, խօսքով եւ գործով, զօրութեամբ նշաններու եւ հրաշքներու, **19** զօրութեամբ Սուրբ Հոգիին. այսպէս՝ Երուսաղէմէն մինչեւ Լիւրիկացիներուն կողմերը, ես վաստակեցայ Քրիստոսի Աւետարանին ծաւալումին: **20** Սակայն ես եռանդոս դրի աւետարանելու ա'յն շրջաններուն մէջ՝ ուր տակա-*

12 – Ես 11, 10:

13 – Համարը կը համառօտէ Թուղթին վարդապետութիւնը. Հաւատքը՝ աղբիւր արդարացումի եւ յոյսը փրկութեան՝ աղբիւր խաղաղութեան եւ պարգեւ Հոգիին:

16 – Աւելի քան պարզ կեանքը քրիստոնէական, առաքելութիւնը պաշտամունք մըն է, որով Քրիստոս առաքելով մարդիկը կը նուիրէ Աստուծոյ:

19 – Ծայրամասերն են Պօղոսի առաքելութեան ծաւալումին՝ այս Թուղթը գրած ժամանակ:

ւին չէր կանչուած Քրիստոսի անունը, որպէսզի չկառուցանէի ուրիշներուն հիմերուն վրայ, **21** այլ, ինչպէս որ գրուած է. Պիտի տեսնեն զիմքն անոնք՝ որոնց չէր աւետուած եւ պիտի հասկնան անոնք՝ որոնք տակաւին չէին լսած:

Ճամբորդութեան ծրագիրներ

22 Ասոր համար, ես շատ անգամ արգելք ունեցայ ձեզի գալու: **23** Բայց հիմա, որ այլեւս չունիմ զբաղում այս կողմերը եւ տարիներէ ի վեր ունիմ վառ բաղձանքը ձեր մօտ գալու, **24** պիտի գամ՝ երբ մեկնիմ Սպանիա: Կը յուսամ ճանապարհիս վրայ ձեզ տեսնել եւ ձեր կողմէ ուղարկուելի դէպի այս երկիրը, ձեր ներկայութեան ուրախութիւնը ճաշակելէս ետք: **25** Բայց հիմա կը մեկնիմ Երուսաղէմ, սուրբերուն ծառայութեան համար, **26** որովհետեւ հաճելի թուեցաւ Մակեդոնացիներուն եւ Աքայիացիներուն՝ մասնակցիլ կարիքներուն Երուսաղէմի սուրբերուն, որոնք չքաւորութեան մէջ են: **27** Այդ հաճելի թուեցաւ անոնց, եւ արդէն պարտական էին այդ. արդարեւ, եթէ հեթանոսները մաս ունեցան անոնց հոգեւոր բարիքներուն, իրենք ալ, իրենց կարգին, պարտական են օգնել անոնց՝ իրենց ժամանակաւոր բարիքներով: **28** Երբ գլուխ հանեմ այս գործը եւ պաշտօնապէս յանձնեմ հանգանակութեան արդիւնքները, պիտի մեկնիմ դէպի Սպանիա, անցնելով ձեր քովէն: **29** Ես գիտեմ որ երբ ձեր մօտ գամ, պիտի գամ Քրիստոսի օրհնութիւններուն լիութեամբ:

30 Բայց ես կ'աղաչեմ ձեզի, եղբայրներ, մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսով եւ Հոգիին սիրով, պայքար մղեցէք ինծի հետ ձեր աղօթք-

21 – եւ 52, 15:

23 – Չունի զբաղում ոչ որովհետեւ բոլոր հեթանոսները դարձի եկան, այլ առաքելութիւնը շարունակելու մտահոգութիւնը կը թողու, նոյն շրջաններուն մէջ, իր աշակերտներուն:

30 – Պօղոս իր Թուրքերուն մէջ յաճախ կը հայցէ հաւատացեալներուն աղօթքը: Աղօթքը իբրեւ պայքար Աստուծոյ հետ. տես օրինակը Աբրահամի (Ծնդ 18, 17) Յակոբի (Ծնդ 32, 29) Մովսէսի (Ելք 32, 11-14) եւ Աւետարանին մէջ (Ղկ 11, 1-8. Մրկ 7, 24-30):

ներուն մէջ զորս կ'ողղէք Աստուծոյ՝ ինծի համար, **31** որպէսզի խոսսափիմ Հրէաստանի հակառակորդներէն, եւ օժանդակութիւնը զոր կը տանիմ Երուսաղէմ, հաճելի ըլլայ սուրբերուն, **32** եւ այսպէս, ուրախութեամբ ձեզի գալով, Աստուծոյ կամքով հանգիստ գտնեմ ձեր մօտ:

33 Խաղաղութեան Աստուածը թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ. Ամէն:

Յանձնարարութիւններ եւ ողջոյններ

16 **1** Կը յանձնարարեմ ձեզի Փիպէն, մեր քոյրը, որ սպասաւորն է Կենքրայի Եկեղեցիին: **2** Հիւրընկալեցէք զայն՝ Տիրոջ սիրով, սուրբերուն արժանի հիւրընկալութեամբ եւ օգնեցէք անոր ամէն կարիքներուն մէջ, որովհետեւ ինքն ալ եղաւ պաշտպանը բազմաթիւ քրիստոնեաներու եւ ինծի:

3 Ողջունեցէք Պրիսկան եւ Ակիւղասը՝ իմ գործակիցներս ի Քրիստոս Յիսուս: **4** Անոնք, իմ կեանքս փրկելու համար, իրենց գլուխը վտանգի ենթարկեցին, եւ ես առանձինս չեմ որ երախտապարտ եմ անոնց, այլ հեթանոսներուն մէջ եղող ամէն Եկեղեցիները: **5** Ողջունեցէք նաեւ եկեղեցին, որ կը հաւաքուի անոնց տան մէջ: Ողջունեցէք նաեւ ինծի սիրելի Եպենդիան՝ Ասիոյ երախայրիքը Քրիստոսի:

6 Ողջունեցէք Մարիամը, որ այնքան վաստակեցաւ ձեզի համար: **7** Ողջունեցէք իմ ազգականներս եւ գերութեան ընկերներս՝ Անդրոնիկոսը եւ Յունիան: Անոնք աչքաուռ առաքեալներ են, որ կանխեցին զիս ի Քրիստոս: **8** Ողջունեցէք Ամպլիոսը, որ ինծի սի-

Գլ. 16, 1 – Փիպէն Պօղոսի թուղթը Հռոմ հասցնողն է: Սպասաւոր Կենքրայի Եկեղեցւոյ, այսինքն սարկաւագուհի:

4 – Հաւանաբար Եփեսոսի մէջ տեղի ունեցած խոտովութեան ժամանակ (Գ Առ 19, 23)... եւ կամ Առաքելային երկրորդ ձեռքակալութեան առիթով:

5 – Ասիոյ երախայրիքը, այսինքն առաջիկը, որ դարձի եկաւ, եղաւ ինք՝ Եպենդիան:

ընկի է ի Տէր: **9** Ողջունեցէք Ուրբանոսը, մեր գործակիցն ի Քրիստոս եւ ինծի սիրելի Ստաքիոսը: **10** Ողջունեցէք Ապեղէոսը, որ այնքան արժանիք ունի Քրիստոսի առջեւ: Ողջունեցէք անդամները Արիստապողոսի տան: **11** Ողջունեցէք Հերովդիոն իմ ազգականս, ողջունեցէք նաեւ անոնք որ Նարկէսի տունէն են: **12** Ողջունեցէք Տրիփոսը եւ Տրիփոնոսը, որ վաստակեցան Տիրոջ համար: Ողջունեցէք ինծի սիրելի Պերսիդէն, որ այնքան վաստակեցաւ Տիրոջ համար: **13** Ողջունեցէք Ռուփոսը՝ այս ընտրեալը Տիրոջ, եւ անոր մայրը, որ իմ մայրս ալ է: **14** Ողջունեցէք Ասինկրիտոսը, Փղեգոնոսոսը, Երմասը, Պատրոբասը, Երմէսը եւ եղբայրները, որ ասոնց հետ են:

15 Ողջունեցէք Փիլոդոգոսը եւ Յուլիան, Ներէոսը եւ անոր քոյրը՝ Ողիմպիան եւ բոլոր սուրբերը որ անոնց հետ են: **16** Իրար զիրար ողջունեցէք սրբութեան համբոյրով: Քրիստոսի բոլոր Եկեղեցիները ձեզ կ'ողջունեն:

Յորդորներ

17 Կ'աղաչեմ ձեզի, եղբայրներ, զգուշացէք անոնցմէ որ խռովութիւն եւ գայթակղութիւն կը սերմանեն ընդդէմ վարդապետութեան զոր դուք ընդունեցաք: Հեռացէք անոնցմէ: **18** Որովհետեւ այս մարդիկը չեն ծառայեր մեր Տիրոջ Քրիստոսի, այլ իրենց որովայնին եւ քաղցր խօսքերով ու շողոքորթութեամբ կը հրապուրեն անմեղներու սիրտերը: **19** Արդարեւ, ձեր հնազանդութիւնը ծանօթ է բոլորին եւ դուք իմ ուրախութիւնս էք, եւ կ'ուզեմ որ դուք իմաստուն ըլլաք բարիին մէջ եւ չմեղսակցիք չարին հետ: **20** Խաղաղութեան Աստուածը շուտով պիտի Զախձախէ սատանան ձեր ոտքերուն առջեւ: Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ ձեզի հետ:

16 – Ողջոյնի արտասովոր բանաձեւը ցոյց կու տայ Պօղոսի յարգանքը Հռոմի եկեղեցիին հանդէպ:

17 – Պօղոս կ'ակնարկէ փարզիչներու, որոնք կը ձգտին պարտադրել նորադարձ քրիստոնեաներուն՝ գործադրութիւնը մովսիսական Օրէնքին (Գաղ 6, 12–17. Փիլ 3, 18–19):

Վերջին ողջոյններ

21 Տիմոթէոս, եղբայրս եւ գործակիցս, կ'ողջունէ ձեզ, ինչպէս նաեւ իմ ազգականներս՝ Ղուկիոս, Յասոն եւ Սոսիպատրոս:
22 Ես, Տերտիոս, որ գրեցի այս Թուղթը, կ'ողջունեմ ձեզ ի Տէր:
23 Կ'ողջունէ ձեզ Գայիոս՝ իմ եւ ամբողջ Եկեղեցւոյ հիւրընկալը: Երաստոս, քաղաքին գանձապահը, կ'ողջունէ ձեզ, ինչպէս նաեւ մեր եղբայրը՝ Կուարտոս:

Փառաւորութիւն

24 Անոր, որ կարողութիւնն ունի ձեզ հաստատելու, ըստ Աւետարանին զոր կը հռչակեմ Յիսուս Քրիստոսը քարոզելով, յայտնութիւնը խորհուրդին որ թաքնուած էր լուրթեամբը յաւիտենական դարերու, **25** բայց այսօր յայտնուեցաւ մարգարէական Գիրքերուն պատգամներով, ըստ հրամանին մշտնջենաւոր Աստուծոյ, եւ հռչակուեցաւ ի գիտութիւն բոլոր ազգերուն, որպէսզի հասնին հաւատքի հնազանդութեան.

26 Աստուծոյ՝ որ միակ իմաստունն է, Յիսուս Քրիստոսով, փառք յաւիտենան յաւիտենից:

27 Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը ձեր բոլորին հետ: Ամէն:

25 – Այս փառաւորութիւնը ումանք կը դնեն 14րդ գլուխին աւարտին եւ կը կրկնեն զայն 16րդ գլուխին աւարտին: Փառատրութիւնը կը համառօտ գլխաւոր թեմաները ամբողջ Թուղթին: Գաղափարը Աստուծոյ թափուն ծրագրին կամ խորհուրդին, որ այսօր կը յայտնուի թեմաներէն մէկն էր աշխարհի կատարածին մասին հրեական գրականութեան (Դան 2, 18–19): Պօղոս կը խորացնէ զայն եւ կը յարմարցնէ փրկութեան խորհուրդին, որ կը կատարուի Քրիստոսով խաչին վրայ, հեթանոսներուն կոչումով փրկութեան եւ վերանորոգումով տիեզերքին ի Քրիստոս:

27 – Նոր Կտակարանը կ'որդեգրէ Հին Կտակարանի փառատրութեան բանաձեւերը (Մննդ 14, 19. Սղմ 40, 14): Սակայն կը յիշուի Աստուած Հայր եւ յանախ Յիսուս Քրիստոս իբր Որդին: Ուշ ժամանակի առաքելական փառատրութիւնները կը յիշեն երեք «Անձներ» (2 Կոր 13, 13) եւ այս ձեւով փառատրութիւնը պիտի մտնէ քրիստոնեայ ծիսական փառատրութիւններուն մէջ:

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ԿՈՐՆԹԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պօղոս Կորնթոս եկած է առաջին անգամ 50-ին կամ 51-ին եւ մնացած է այնտեղ տասնութ ամիսներ: Այս ժամանակին տեւողութեամբ, շնորհիւ իր անխոնջ առաքելական վաստակին, կրցած է կազմել բաւական ստուարաթիւ հասարակութիւնը հաւատացեալներու, մանաւանդ ժողովրդային խաւերէն (Գ Առ 18, 1-18, 1 Կոր 1, 26-28): Կորնթոսէն կը մեկնի դէպի Եփեսոս եւ հոն կը հասնին իրեն մտահոգիչ լուրեր: Հաւատացեալները բաժնուած են հատուածներու, ումանք պօղոսեան, ուրիշներ ապօղոսեան, ուրիշներ կեփայեան եւ ուրիշներ ֆրիստոսեան: Պօղոս կը պատասխանէ անոնց, յիշեցնելով թէ՛ ինք կամ ուրիշներ Կորնթացիներուն փարոգած են Քրիստոսը՝ Աստուծոյ գօրութիւն եւ իմաստութիւն (1 Կոր 1, 24): Մկրտուած են Քրիստոսի անունով, կը պատկանին Քրիստոսի եւ պարծանքը պարտի գալ իրենց՝ միայն Տիրոջ անունով: Կը յուզէ նաեւ հարցը հաւատացեալներու միջեւ եղած մրցակցութիւններուն, մանաւանդ պարգեւներու գործածութեան առնչութեամբ եւ այլ հարցեր, որ կը հային ամուսնութեան եւ կուռքերու գոհուած միսէն սպառելու հարցին:

Պօղոս կը դրկէ իր առաջին թուղթը, որ մեզի չէ հասած (1 Կոր 9, 9-13): Կորնթոսէն պատուիրակներ կու գան եւ առաքեալին ուշադրութեան կը յանձնեն զանազան հարցեր: Կը հարկադրուի գրել երկրորդ Թուղթը, որ մեզի հասած է ըստ ումանց 2 Կոր. թուղթի անուան տակ: 57-ի առեմները դարձեալ հարցեր կը ծագին եւ այս անգամ Պօղոս անձամբ կը փութայ մինչեւ Կորնթոս զանոնք լուծելու համար տեղւոյն վրայ:

Թէպէտ պարագաներու բերումով գրուած թուղթեր են, սակայն Պօղոս դրած է անոնց մէջ նորադարձ հաւատացեալներուն համար, գաղափարականը ֆրիստոնէական կեանքին, կենցաղի մաքրութեան

(1 Կոր 5, 1-13, 6, 12-20) ամուսնութեան եւ կուսութեան հայտդ հարցեր (7, 1-40), առնչութիւնները հեթանոս աշխարհին հետ, մանաւանդ կուոճերուն գոհուած միսէն ուտելու եւ կամ չուտելու հարցեր, քրիստոնէական ագապներ, պարգեւներու կիրարկումը՝ զգաստութեամբ եւ քրիստոնէական խաղաղ հոգիով, որպէսզի Հոգիէն տրուած ձրի շնորհքները յանգին Նկեղեցւոյ կառուցման եւ հաւատացեալներու բարի օրինակին: Կու տայ գեղեցիկ տաղը սիրոյ (1 Կոր 13, 1-14,): Կը յորդորէ քրիստոնէի սրբութեան, եղբայրսիրութեան, միութեան Քրիստոսի հետ, մաքուր հոգիով եւ խղնով հաղորդութիւնը Քրիստոսի Մարմինին եւ Արեան, կը բացատրէ խորհուրդը մահուան եւ յարութեան: Քրիստոսի Գալուստին անձկագին սպասումին դիմաց, Պօղոս կը շեշտէ քրիստոնէական ներկայ կեանքի վրայ, որպէս միութիւն Քրիստոսի հետ, հաւատով եւ սիրով օծուն կեանքով:

ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹ ԿՈՐՆԹԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

Ներածութիւն, ողջոյններ եւ գոհութիւն

1 ¹ Պօղոս, կանչուած՝ ըլլալու առաքեալ Քրիստոս Յիսուսի կամքովն Աստուծոյ, եւ Սոսթենէս եղբայր, ² Աստուծոյ Եկեղեցիին որ է Կորնթոսի մէջ, անոնց որ սրբուած են Քրիստոս Յիսուսով եւ կանչուած՝ որպէսզի ըլլան սուրբ, բոլոր անոնց հետ որ ամենուրեք կը կանչեն Յիսուս Քրիստոսի, մեր եւ իրենց Տիրոջ անունը, ³ ձեզի շնորհք եւ խաղաղութիւն Աստուծոմէ՝ մեր Հօրմէն եւ մեր Տիրոջմէ՝ Յիսուս Քրիստոսէն:

⁴ Ես անդադար գոհութիւն կը մատուցանեմ Աստուծոյ ձեզի համար, շնորհքին պատճառով որ տրուեցաւ ձեզի Քրիստոս Յիսուսով. ⁵ որովհետեւ անով դուք ճոխացաք ամէն տեսակէտով, թէ՛ խօսքի եւ թէ՛ գիտութեան մէջ, ⁶ ինչպէս որ վկայութիւնն իսկ Քրիստոսի հաստատուեցաւ ձեր մէջ: ⁷ Ասոր համար ձեզի չի պակսիր շնորհքի ոչ մէկ պարգեւ, մինչ կը սպասէք մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Յայտնութեան: ⁸ Ան պիտի հաստատէ ձեզ մինչեւ վերջ, որպէսզի ըլլաք անարատ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Օրւան համար: ⁹ Հաւատարիմ է Աստուած, որ կանչեց ձեզ հաղորդութեան իր Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի, մեր Տիրոջ:

Գլ. 1, 8 – Օրը Տիրոջ կամ Օրը Քրիստոսի, կամ Օրը մարդու Որդիին, լրումն է կատարածնային ժամանակին՝ Տիրոջ Օրուան, զոր աւետած են մարգարէները (Ամս 5, 18) եւ որուն բացումը կը կատարէ Քրիստոս: Այդ օրը մասամբ իրականացած է Քրիստոսի առաջին գալուստով (Ղկ 17, 20-24) եւ կործանումով Երուսաղէմի: Վերջին հանգրուանն փրկչագործութեան պատմութեան իր լրումին պիտի հասնի Քրիստոսի երկրորդ գալուստով՝ փառքով:

Երկպառակութիւնները

10 Կ'աղաչեմ ձեզի, եղբայրներ, մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի անունով, դուք ամէնքդ ունեցէ՛ք միեւնոյն բարբառը, ձեր մէջ թող չըլլան բաժանումներ, պահեցէ՛ք սերտ միութիւնը միեւնոյն հոգիով եւ միեւնոյն մտքով: **11** Արդարեւ, եղբայրներ, Քղէացիները իմացուցին ինծի ձեր մասին, թէ երկպառակութիւններ կան ձեր մէջ: **12** Կ'ուզեմ ըսել, թէ ձեզմէ մէկը կ'ըսէ. ես Պօղոսեան եմ, ուրիշ մը՝ ես Ապօղոսեան, ուրիշ մը՝ ես Կեփայեան, ուրիշ մը՝ ես Քրիստոսեան: **13** Արդեօք Քրիստոս բաժնուեցա՞ւ, կամ արդեօք Պօղոսը խաչուեցաւ ձեզի համար եւ կամ Պօղոսի անունով դուք մկրտուեցա՛ք:

14 Աստուծոյ գոհութիւն կը մատուցանեմ՝ որ ձեզմէ ոչ մէկը ես մկրտեցի, այլ միայն Կրիսպոսը եւ Գայիոսը, **15** այնպէս որ ոչ ոք կարող է ըսել՝ թէ դուք իմ անունովս մկրտուեցա՛ք: **16** Կը յիշեմ որ կնքեցի նաեւ Ստեփանիայի ընտանիքը: Չեմ գիտեր ամենեւին եթէ ուրիշ մէկը մկրտեցի ես:

Քրիստոնեայ իմաստութիւնը

17 Որովհետեւ Քրիստոս զիս չղրկեց մկրտելու, այլ՝ աւետարանելու, ոչ ալ լեզուի ճարտարութեամբ, որպէսզի Քրիստոսի *Խաչը* ընդունայն չըլլայ: **18** Խաչի լեզուն յիմարութիւն է անոնց համար՝ որ կը կորսուին, բայց մեզի, փրկեալներուս համար՝ Աստուծոյ զօրութիւն է: **19** Որովհետեւ զրուած է. Պիտի կործանեմ իմաստուններուն իմաստութիւնը եւ պիտի արեւամարհեմ խելացիներուն խելքը: **20** Ո՞ւր է իմաստունը, ո՞ւր է զարգացած մարդը, ո՞ւր է

12 – Կամ որովհետեւ Կեփաս, այսինքն Պետրոս այցելած էր Կորնթոսը եւ կամ ումնք, նկատի առնելով անոր իշխանութիւնը իրենք գիրքնք կը համարին անոր հետեւորդներ: Իրենք գիրքնք Քրիստոսեան կոչողները թերեւս տեսած են զինք եւ անոր ակամատես վկաներն են եւ կամ կ'ուզեն կապուիլ Քրիստոսի առանց մարդու միջնորդութեան: (Նս 29, 14. Սղմ 32, 10. Նս 33, 18):

20 – Պօղոս չի դատապարտեր մարդկային վաւերական իմաստութիւնը, որ պարգեւն է Աստուծոյ, այլ՝ իմաստութիւնը, որ սնամիտ է եւ ամբարտաւան եւ ինքնահաւան:

մարդը որ այս աշխարհը կը քննէ: **25**° որ Աստուած յիմարութեան վերածեց աշխարհի իմաստութիւնը: **21** Արդարեւ, քանի որ աշխարհը, իր իմաստութեամբ, չճանչցաւ զԱստուած՝ Աստուծոյ իմաստութեան մէջ, Աստուած հաճեցաւ փրկել հաւատացողները՝ քարոզութեան յիմարութեամբ: **22** Ուրեմն, մինչ Հրեաները նշան կը խնդրեն, եւ հեթանոսները իմաստութիւն կը փնտռեն, **23** մենք կը քարոզենք խաչեալ Քրիստոսը, Հրեաներուն՝ գայթակղութիւն եւ հեթանոսներուն՝ յիմարութիւն: **24** Բայց անոնց՝ որ կանչուած են, Հրեայ կամ հեթանոս՝ Քրիստոսը, Աստուծոյ զօրութիւնն ու Աստուծոյ իմաստութիւնն է: **25** Որովհետեւ Աստուծոյ յիմարը աւելի իմաստուն է քան մարդիկը, եւ Աստուծոյ տկարը աւելի հզօր է քան մարդիկը:

26 Ասոր համար, եղբայրներ, քննեցէք ձեր կոչումը. չկան բազմաթիւ իմաստուններ ըստ մարմնոյ, ո՛չ բազմաթիւ հզօրներ եւ ոչ ալ բազմաթիւ ազնուականներ: **27** Աստուած ընտրեց աշխարհի յիմարները՝ որպէսզի խոնարհեցնէ իմաստունները: Աստուած ընտրեց աշխարհի տկարները՝ որպէսզի ամօթով ձգէ հզօրները: **28** Աստուած ընտրեց ռամիկ մարդիկը, արհամարհեալները, եւ անոնք որ անշուք են՝ որպէսզի խոնարհեցնէ այն որ ինքզինքը բան մը կը կարծէ, **29** որպէսզի ոչ ոք հպարտանայ Աստուծոյ առջեւ: **30** Որովհետեւ դուք Աստուծոյ Քրիստոս Յիսուսի մէջ էք, որ մեզի համար եղաւ Աստուծոյ հեղափոխութիւն, արդարութիւն,

21 – Աստուծոյ իմաստութեան մէջ, այսինքն Աստուծոյ գործերուն մէջ, որ կը յայտնեն անոր իմաստութիւնը (Իմ 13, 1–9. Հո 1, 9–20):

22 – Հրեաներ եւ հեթանոսներ կը փնտռեն ապահովութիւն մարդկային իմացականութեան: Հրեաները կը հայցեն հրաշքը իբրեւ գրաւական պատգամին նշմարութեան: Հեթանոսները կը փնտռեն իմաստութիւն կամ վարդապետութիւն՝ մարդուն իմացականութեան գոհունակութիւն տուող: Պահանջքն ինքնին դատապարտելի է, եւ Քրիստոսի Խաչը կը պատասխանէ անոր: Բայց այս պահանջքը անընդունելի է, եթէ կանխաւ դրուած է պայմանը, որմէ դուրս կը մերժուի փարումը, կամ դարձը:

24 – Մարդկօրէն խօսելով, խաչը կը թուի հակառակ թէ՛ Հրեաներուն եւ թէ՛ հաթանոսներուն ակնկալութեան: Բայց հաւատքի գետնի վրայ, Խաչը կու տայ մեզի զօրութիւնը եւ իմաստութիւնն Աստուծոյ:

30 – Աստուծոյ էֆ ի Քրիստոս Յիսուս, այսինքն հիմա ունիք գոյութիւն

սրբութիւն եւ փրկութիւն, **31** որպէսզի, ինչպէս որ գրուած է, «այն որ կը պարծենայ, թող պարծենայ Տիրոջմով»:

Հաւատք՝ Աստուծոյ զօրութեամբ

2 **1** Թէպէտ ես ձեզի եկայ, եղբայրներ, Աստուծոյ խորհուրդը ձեզի աւետելու համար, բայց ոչ՝ խօսքի կամ իմաստութեան առաւելութեամբ: **2** Ես չուզեցի ձեռք մէջ ճանչնալ ուրիշ բան եթէ ոչ՝ Յիսուս Քրիստոսը եւ նոյնը՝ խաչուած: **3** Ես ներկայացայ ձեզի իբրեւ տկար, երկչոտ եւ մեծ դողով, **4** եւ իմ խօսքս եւ քարոզութիւնս չեղան իմաստութեան դատարկ խօսքերով, այլ՝ Հոգիին զօրութեամբ եւ ազդեցութեամբ, **5** որպէսզի ձեռք հաւատքը չհաստատուի մարդկային իմաստութեան վրայ, այլ Աստուծոյ զօրութեան վրայ:

6 Սակայն մենք՝ իմաստութիւնը կը խօսինք կատարեալներու հետ, բայց ոչ իմաստութիւնը այս աշխարհի եւ ոչ ալ իմաստութիւնը այս աշխարհի իշխաններուն, որ սահմանուած են կորուստի: **7** Մենք կը խօսինք Աստուծոյ իմաստութիւնը, խորհրդաւոր եւ թաքնուած, զոր Աստուած կանխաւ սահմանեց մեր փառքին համար: **8** Այս աշխարհի իմաստուններէն ո՛չ մէկը ճանչցաւ այս իմաստութիւնը, որովհետեւ եթէ ճանչնային զայն, խաչին վրայ

Քրիստոսի մէջ՝ դուք որ նախապէս գոյութիւն չունէիք (հմտ 28) յաչս աշխարհի, մինչ անոնք, որ ունին գոյութիւնն ըստ աշխարհի, կը վերածուին ոչինչի: Այս նոր գոյութիւնն է փառքի տիտղոսը վաւերական հաւատացեալին:

31 – Երմ 9, 22–23:

Դլ. 2, 4 – Ակնարկութիւնն է հրաշքներուն եւ Հոգիին զեղումին, որոնք ընկերացած են Պօղոսի քարոզութեան Կորնթոսի մէջ:

6 – Կատարեալներն անոնք են, որոնց բրիստոնէական ըմբռնումներն ու ապրումները զարգացած են (Փիլ 3, 15. Կող 4, 12): Իշխաններն այս աշխարհի, չարութեան ոյժերն են, սատանան, որ կը տիրէ աշխարհի վրայ եւ իբրեւ գործակից ունի, յոռի կամ տմարդի իշխանութիւններն այս աշխարհի (Եփս 6, 12. Դկ 4, 6):

8 – Փառքը մեծ վայելչութիւնն է, որ կ'ընկերանայ Տիրոջ զօրութեան (Եփ 24, 16): Աստուածային ստորոգելիներէն է: Յիսուսը կոչելով Տէրը փառքին, Պօղոս կը դնէ զինք հաւասար Տիրոջ՝ Աստուծոյ:

պիտի չբարձրացնէին փառքի Տէրը: **9** Բայց, ինչպէս որ գրուած է, մենք կ'աւետենք ինչ որ աչքը չտեսաւ, ինչ որ ականջը չլսեց, ինչ որ մարդուն սրտէն չանցաւ, ամէն ինչ զոր Աստուած պատրաստեց՝ անոնց համար որ կը սիրեն զինքը:

10 Բայց Աստուած զայն յայտնեց մեզի՝ ի՛ր Հոգիով, որովհետեւ Հոգին կը քննէ ամէն ինչ, մինչեւ իսկ Աստուծոյ խորութիւնները: **11** Մարդոցմէ ո՞վ գիտէ ինչ որ կը հայի մարդուն, եթէ ոչ՝ մարդուն հոգին որ անոր մէջ է: Նոյնպէս, ոչ ոք գիտէ ինչ որ կը հայի Աստուծոյ, եթէ ոչ Աստուծոյ Հոգին: **12** Արդ, մենք, այս աշխարհի հոգին չառինք, այլ Հոգին՝ որ կու գայ Աստուծմէ, որպէսզի ճանչնանք պարզեւր զոր Աստուած շնորհեց մեզի: **13** Մենք, ինչ որ կը խօսինք, մարդկային ուսումով ստացուած ճարտար խօսքերով չէ, այլ Հոգիին վարդապետութեամբ, որ կ'արտայայտէ հոգեւոր իրականութիւնները՝ հոգեւոր բառերով: **14** Շնչաւոր մարդը չ'ընդունիր ինչ որ կու գայ Աստուծոյ Հոգիէն, անոր համար յիմարութիւն է այդ, եւ ոչ իսկ կարող է ճանչնալ զայն, որովհետեւ այդ կը քննուի հոգեւորապէս: **15** Հոգեւոր մարդը, ընդհակառակը, կը դատէ ամէն բան եւ չի դատուիր ոչ մէկէն: **16** Արդարեւ, Ո՞վ փանչցաւ միտքը Տիրոջ, որպէսզի ըլլայ անոր խորհրդատուն: Բայց մենք՝ Յիսուսի՝ միտքը ունինք:

3 **1** Գալով ինծի, եղբայրներ, ես չկարողացայ խօսիլ ձեզի իբրեւ հոգեւոր մարդոց, այլ իբրեւ մարմնաւորներու: **2** Ես կաթ ջամբեցի ձեզի՝ իբրեւ մանուկներու ի Գրիստոս, եւ ոչ թէ թանձր կերակուր, զոր չէիք կրնար տանիլ, մանաւանդ հիմա իսկ չէք կրնար: Մարմնաւոր չէ՞ք տակաւին եւ մարդոց համեմատ չէ՞ք ընթանար, **3** քանի որ ձեր մէջ կան հեռ եւ նախանձ: **4** Արդեօք մարդկային չէ՞ք, երբ ձեզմէ մէկը կ'ըսէ՝ ես Պօղոսեան եմ եւ միւսը՝ ես Ապօղոսեան:

9 – Ազատ եւ միախառնուած յառաջընթացումն է (Եւ 64, 3 եւ Երմ 3, 16) անց-
փերուն:

16 – Եւ 40, 13:

Առաքեալներուն դերը

5 Արդ, ո՞վ է Պօղոսը կամ ո՞վ է Ապօղոսը: Սպասաւորներ, որոնց շնորհիւ դուք հաւատացիք, իւրաքանչիւրը Տիրոջ պարգեւին համաձայն: **6** Ես տնկեցի, Ապօղոսը ջուր տուաւ, բայց Աստուած է որ աճում տուաւ: **7** Այսպէս ուրեմն, ով որ տնկեց՝ ոչինչ է, ոչ ալ այն որ ջուր տուաւ, այլ միայն այն որ աճումը տուաւ, ինքը Աստուած: **8** Այն որ տնկեց եւ այն որ ջուրը տուաւ, մէկ են, բայց իւրաքանչիւրը պիտի ընդունի իր վարձքը ըստ իր վաստակին: **9** Որովհետեւ մենք Աստուծոյ գործակիցներն ենք, դուք Աստուծոյ դաշտն էք, Աստուծոյ շինութիւնն էք:

10 Ըստ Աստուծոյ շնորհքին որ տրուած է ինծի, ես, իբրեւ իմաստուն ճարտարապետ, դրի հիմը, բայց ուրիշը կը կառուցանէ անոր վրայ: Բայց իւրաքանչիւրը պարտի զգոյշ ըլլալ՝ թէ ինչպէս կը կառուցանէ: **11** Իբր հիմ՝ ոչ ոք կարող է դնել քան այն՝ որ դրուած է արդէն. Յիսուս Քրիստոսը: **12** Եթէ այս հիման վրայ կը կառուցանեն ոսկի, արծաթ, թանկագին քարեր, խոտ կամ եղէգ, **13** իւրաքանչիւրին գործը պիտի յայտնուի. օրը պիտի յայտնէ զայն, որովհետեւ կրակին մէջ է որ պիտի յայտնուի, եւ այդ կրակն է որ պիտի փորձէ գործը իւրաքանչիւրին: **14** Եթէ գործը, որ կառուցուած է հիման վրայ, դիմանայ՝ գործաւորը պիտի առնէ իր վարձքը, **15** եւ եթէ գործը սպառի կրակին մէջ՝ ան պիտի կրէ վնասը, բայց ինքը պիտի փրկուի, իբրեւ թէ կրակին մէջէն անցած է:

16 Դուք չէ՞ք գիտեր թէ Աստուծոյ տաճարն էք եւ Աստուծոյ Հոգին կը բնակի ձեր մէջ: **17** Եթէ մէկը կործանէ Աստուծոյ տա-

Գլ. 3, 16 – Քրիստոնեայ հասարակութիւնը, Մարմին Քրիստոսի, ճշմարիտ տաճարն է Նոր Ուխտին: Հոգին, որ կը բնակի անոր մէջ, կ'իրականացնէ ինչ որ կը պատկերացնէր Երուսաղէմի տաճարը, ուր կը բնակէր Աստուծոյ Փառքը (Յայտ 21, 22 . 1 Կոր 6, 19 . 2 Կոր 6, 16):

17 – Պօղոս կը զանազանէ քարոզիչներու երեք դասակարգ. անոնք, որ կը կառուցանեն հաստատ, անոնք, որ կը կառուցանեն անկայուն, որ չի դիմանար փորձանքին եւ անոնք, որ փոխանակ կառուցանելու, կը քանդեն. այս վերջինները պիտի քանդուին Աստուծով:

ճարը, Աստուած զի՛նքը պիտի կործանէ, որովհետեւ Աստուծոյ տաճարը սուրբ է, եւ դո՛ւք էք այս տաճարը:

Դուք Քրիստոսի կը պատկանիք

18 Ոչ ոք թող ինքզինքը խաբէ: Եթէ ձեզմէ մէկը կը համարի իմաստուն ըլլալ ըստ այս աշխարհին, թող յիմար ըլլայ, որպէսզի իմաստուն հանդիսանայ: **19** Որովհետեւ այս աշխարհի իմաստութիւնը յիմարութիւն է Աստուծոյ առջեւ, քանի որ գրուած է. Ի՛նքը կը բռնէ իմաստունները իրենց խորագիտութեան վրայ. **20** եւ դարձեալ՝ Տէրը գիտէ իմաստուններուն խորհուրդները, գիտէ քէ անոնք ընդունայն են: **21** Այսպէս ուրեմն, թող ոչ ոք հպարտանայ մարդոցմով, որովհետեւ ամէն ինչ ձերն է, **22** թէ՛ Պօղոսը, թէ՛ Ապօղոսը եւ թէ՛ Կեփասը, թէ՛ աշխարհը, թէ՛ կեանքը եւ թէ՛ մահը, թէ՛ ներկան եւ թէ՛ ապագան: **23** Ամէն ինչ ձերն է, բայց դուք Քրիստոսի էք եւ Քրիստոս՝ Աստուծոյ:

Թոյլ տուէք որ Տէրը գայ

4 **1** Այսպէս ուրեմն, մարդիկը թող մեզ համարին իբրեւ Քրիստոսի ծառաներ եւ իբրեւ Աստուծոյ խորհուրդին տնտեսներ: **2** Արդ, ինչ որ կը խնդրուի տնտեսներէն՝ իւրաքանչիւրին հաւատարմութիւնն է: **3** Ինծի համար երբեք կարեւորութիւն չունի դատուիլ ձեզմէ կամ մարդոցմէ: Դե՛ռ աւելին՝ ե՛ս ալ ինքզինքս չեմ դատեր: **4** Թէպէտ իմ խիղճս ոչինչով կը յանդիմանէ զիս, սակայն ես չեմ ըսեր՝ թէ արդարացած եմ: Տէ՛րն է իմ դատաւորս: **5** Այսուհետեւ դուք ժամանակէն առաջ մի՛ դատէք, մինչեւ

23 – Պօղոս կ'առարկէ Կորնթացիներուն քէ՝ իրենք Պօղոսի, Ապօղոսի եւ Կեփասի չեն, քանի ասոնք իրենց՝ Կորնթացիներուն կը ծառայեն, որպէսզի իրենք Կորնթացիներն ըլլան Քրիստոսի եւ Քրիստոսի հետ Աստուծոյ:

Գլ. 4, 4 – Ինչ որ ալ ըլլան արտաքին օրէնքները, մարդուն վարքը կախում ունի իր դատողութենէն, բայց այս դատողութիւնը ենթակայ է Աստուծոյ դատաստանին (2 Կոր 4, 2. 1 Պետ 2, 19): Մարդուն խղնամտմբ լաւ է եւ մաքուր, եթէ կ'առաջնորդուի հաւատքէն եւ սէրէն (1 Տիմ 1,5. 19) եւ մաքրուած է Քրիստոսի արինով (Եբր 9, 14):

որ Տէրը գայ: Ան պիտի լուսաւորէ խաւարին գաղտնիքները, պիտի յայտնէ սրտերուն խորհուրդները, եւ անկէ ետք՝ իւրաքանչիւրը Աստուծոյ պիտի ընդունի իր գովասանքը:

6 Այս ամէն բանի մէջ, եղբայրներ, ես ինքզինքս Ապօղոսին հետ առի իբրեւ օրինակ ձեզի համար, որպէսզի դուք սորվիք մեզմէ՝ «Ոչինչ աւելի քան ինչ որ գրուած է»: Եւ հպարտանաք՝ իրարու կողքին դիրք բռնելով մէկը միւսին դէմ: **7** Ի՞նչ է այն որ քեզ կը զանազանէ, կամ ի՞նչ ունիս զոր հետ ստացած. իսկ եթէ ստացած ես՝ ինչո՞ւ կը հպարտանաս իբրեւ թէ հետ ստացած:

8 Դուք արդէն իսկ յագեցած էք, արդէն իսկ հարուստ էք, կը թագաւորէք առանց մեզի: Երանի՛ թէ թագաւորէիք, մենք ալ մասնակից պիտի ըլլայինք ձեր թագաւորութեան: **9** Ինծի այնպէս կը թուի թէ Աստուած՝ մեզ, առաքեալներս, վերջիններ ըրաւ, իբրեւ մահապարտներ, եւ մենք եղանք տեսարան՝ աշխարհի, հրեշտակներուն եւ մարդոց: **10** Մենք յիմար ենք Քրիստոսի համար, իսկ դուք՝ իմաստուններ էք Քրիստոսով: Մենք տկար ենք, իսկ դուք՝ հզօր: Դուք կը փառաւորուիք, մենք կ'արհամարհուինք: **11** Մինչեւ այսօր մենք անօթի ենք, ծարաւի, մերկ, ենթարկուած ծեծի, թափառական, **12** ուժասպառ ենք մեր ձեռքերուն վաստակով: Մեզ կը նախատեն եւ մենք կ'օրհնենք: Մեզ կը հալածեն եւ մենք կը կրենք, **13** մեզ կը բամբասեն եւ մենք կը մխիթարենք: Մենք ամբողջ աշխարհի նախատինքին թիրախը դարձանք եւ մինչեւ այսօր՝ ամէնուն համար մերժելի ենք:

Յանդիմանութիւններ

14 Կը գրեմ ձեզի ասիկա՝ ո՛չ թէ վրդովելու, այլ ձեզ զգուշացունելու համար իբրեւ իմ սիրելի որդիներս: **15** Նոյնիսկ եթէ բիւրա-

15 – Դաստիարակ կը կոչէին այն ստրուկը, որուն պաշտօնն էր տղան առաջնորդել իր ուսուցիչներուն մօտ եւ հսկել անոր կենցաղին վրայ: Պօղոս կը խօսի հոգեւոր հայրութեան մասին, որ իր առաքելութեամբ եւ քարոզութեամբ ծնաւ հաւատացեալները Հոգիով՝ նոր կեանքին: Հոգին իր մերգործութեամբ կը կերպանաւորէ հաւատացեալները Քրիստոսի (Գալ 4, 9 . 1 Թես 2, 7 . 2 Կոր 12, 15):

ւոր դաստիարակներ ունենայիք ի Քրիստոս, սակայն պիտի չունենայիք բազմաթիւ հայրեր, որովհետեւ ես Աւետարանով ծնայ ձեզ Յիսուս Քրիստոսի: **16** Արդ կ'աղաչեմ ձեզի, դուք ինծի նմանեցէք: **17** Ասոր համար ես ղրկեցի ձեզի Տիմոթէոսը, որ իմ սիրելի եւ հաւատարիմ որդիս է ի Տէր: Ան պիտի յիշեցնէ ձեզի իմ ընթացքս՝ ըստ Քրիստոս Յիսուսի պատուէրին, ինչպէս որ կ'ուսուցանեմ զանոնք ամէն տեղ եւ բոլոր Եկեղեցիներուն:

18 Ոմանք, համոզուած թէ ես պիտի չգամ ձեզի, հպարտութենէ տարուեցան: **19** Սակայն, Տիրոջ կամքով, մօտալուտ է գալուստըս ձեր մօտ, եւ այն ատեն պիտի դատեմ, ո՛չ թէ այդ հպարտացողներուն խօսքերուն վրայ, այլ ըստ անոնց զօրութեան: **20** Որովհետեւ Աստուծոյ Արքայութիւնը խօսքին մէջ չի կայանար այլ՝ զօրութեան: **21** Արդ, դուք ինչպէ՞ս կ'ուզէք. գաւազանո՞վ գամ ձեզի թէ սիրոյ, հեզութեան, արդարութեան եւ խոնարհութեան հոգիով:

Ապականութեան արարքներ՝ Եկեղեցւոյ մէջ

5 **1** Զեր մէջ կը խօսուի պոռնկութեան մասին, այնպիսի պոռնկութիւն՝ որուն նմանը հեթանոսներուն մէջ անգամ չկայ. իբրեւ թէ ձեզմէ մէկը կ'ապրի իր հօրը կնոջ հետ: **2** Եւ սակայն դուք հպարտ էք, փոխանակ զգաստանալու, որպէսզի հեռացուի ձեր մէջէն այն մարդը որ այդպիսի արարք գործած է: **3** Թէպէտ ես մարմինով հեռու եմ ձեզմէ, սակայն հոգիով ձեր մօտն եմ, եւ արդէն իսկ, իբրեւ թէ ներկայ եմ, դատեցի այն որ այդ արարքը գործեց: **4** Հարկ է որ, Տիրոջ անուհով, հաւաքուիք դուք, միացած իմ հոգիիս, զօրութեամբ մեր Տիրոջ՝ Յիսուսի **5** եւ այդ մարդը յանձնենք սատանային, որպէսզի անոր մարմինը կորսուի եւ հոգին փրկուի Տիրոջ Օրը:

Գլ. 5, 1 – Խորք մայրը. մման ամուսնութիւնը արգիւտած էր Մովսիսական օրէնքով (Ղեւ 18, 8) եւ հռոմէական օրէնքով: Բաբբունիները կ'արտօնէին զայն հեթանոսութենէն հրէական կրօնքին դարձողներուն: Երուսաղէմի ժողովը արգիլեց մման միութիւնը (Գ. Առ 15, 20...):

6 Ուրեմն դուք պատճառ չունիք հպարտանալու: Դուք չէ՞ք գիտեր թէ կտոր մը թխմորը ամբողջ զանգուածը կը խմորէ: 7 Մաքրուեցէ՛ք ուրեմն հին խմորէն, որպէսզի ըլլաք նոր զանգուած, քանի որ տակաւին խմորուած չէք: Որովհետեւ Քրիստոս՝ մեր Զատիկը, զոհուեցաւ: 8 Այսուհետեւ կատարենք տօնը, ո՛չ հին խմորով, ո՛չ ալ չարութեան եւ անզգամութեան խմորով, այլ սրբութեան եւ ճշմարտութեան բաղարջ հացով:

9 Թուղթիս մէջ ես գրեցի ձեզի չյարաբերիլ ապականած անձերու հետ: 10 Սակայն ո՛չ աշխարհի ապականած անձերուն կամ ընչաքաղցներուն եւ յափշտակողներուն կամ կռապաշտներուն հետ, որովհետեւ այդ պարագային հարկ պիտի ըլլար որ երկրէն դուրս ելլէիք: 11 Բայց ես գրեցի ձեզի չյարաբերիլ անոր հետ՝ որ թէպէտ եղբայր է, սակայն ապականած է, ընչաքաղց, կռապաշտ, բամբասող, արբեցող, կամ յափշտակող. նման մարդու հետ ճաշ անգամ մի՛ ուտէք: 12 Ես ի՞նչ հանգամանք ունիմ դատելու անոնք որ դուրսն են: Արդեօք դուք՝ ներսը եղողները չէ՞ որ կը դատէք: 13 Դուրսը եղողները՝ Աստուած ի՛նքը պիտի դատէ: Դուք՝ չարք անհետացուցէ՛ք ձեր մէջէն:

Մի՛ դիմէ՛ք հեթանոսներու ատեանին

6 1 Եթէ ձեզմէ մէկը հարց ունի ընկերոջ հետ, կը համարձակի՞ դատարան երթալ անիրաւներու առջեւ եւ ոչ թէ սուրբերու: 2 Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ սուրբերն են որ պիտի դատեն աշխարհը: Եթէ դո՛ւք պիտի դատէք աշխարհը, արժանի

7 – Հին խմորը հեթանոսներէն կամ հրէութենէն մնացած սովորութիւններն են նորադարձ հաստացեալներուն մէջ: Նոր խմորը, նոր մարդն է մաքրուած Քրիստոսի արիւնով եւ նոյնացած անոր շնորհներով (Հո 6, 16. Եփս 4, 22) (Կող 3, 9):

13 – (Բ Օր 13, 6) Զարը, այսինքն անոնք, որ հասարակութենէն չեն եւ կամ սովորութիւնները, որ հաշտ չեն քրիստոնէութեան ոգիին:

Գլ. 6, 1 – Հռոմայեցի դատաւորները, ոչ որովհետեւ անարդար են կամ կողմակալ, այլ որովհետեւ չունին արդարութիւնը, որ կու գայ Աստուծմէ:

2 – Սուրբերը պիտի դատեն աշխարհը գերագոյն Դատաւորին՝ Քրիստոսի հետ:

չէ՞ք դատելու աննշան հարցերը: **3** Դուք չէ՞ք գիտեր թէ մենք պիտի դատենք հրեշտակները, ուրեմն դե՞ռ աւելի՝ երկրաւոր հարցերը: **4** Եթէ դուք երկրաւոր հարցերու մասին վէճեր ունիք, իբրեւ դատաւորներ կը բազմեցնէք մարդիկ՝ զորս Եկեղեցին կ'արհամարհէ: **5** Ասիկա կ'ըսեմ յամօթ ձեզի: Ձեր մէջ չկայ իմաստուն մարդ մը որ իրաւադատ ըլլայ եղբայրներու միջեւ: **6** Բայց դուք՝ եղբայր եղբօր դատի կը կանչէ եւ այդ ալ անհաւատներու առջեւ: **7** Իրարու դէմ դատ ունենալն անգամ պարտութիւն է ձեզի համար: Ինչո՞ւ չէք նախընտրեր անիրաւութիւնը: Ինչո՞ւ չէք նախընտրեր զրկուիլը: **8** Ընդհակառակը, դո՛ւք անիրաւութիւն կը գործէք եւ կը զրկէք ուրիշը, եւ նոյնիսկ եղբայրները:

9 Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ անիրաւները պիտի չժառանգեն Աստուծոյ Արքայութիւնը: Դուք ձեզ մի՛ խաբէք. ո՛չ պոռնիկները, ո՛չ կռապաշտները, ո՛չ շնացողները, ո՛չ կնամոլները, ո՛չ արուսագէտները, **10** ո՛չ գողերը, ո՛չ ընչաքաղցները, ո՛չ արբեցողները, ո՛չ բամբաստողները եւ ո՛չ ալ յափշտակողները՝ պիտի չժառանգեն Աստուծոյ Արքայութիւնը: **11** Եւ դուք, գէթ ձեզմէ ոմանք, այդպիսիներ էիք, սակայն դուք մաքրուեցաք, դուք սրբացաք, դուք արդարացաք՝ մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի անունով եւ մեր Աստուծոյն Հոգիով:

Մարմինը տաճարն է Հոգիին

12 «Ամէն ինչ արտօնուած է ինծի», բայց ամէն ինչ օգտակար չէ ինծի: «Ամէն ինչ արտօնուած է ինծի, բայց ես չեմ ենթարկուիր ամէն բանի: **13** Կերակուրը որովայնին համար է, եւ որովայնը կերակուրին, բայց Աստուած պիտի կործանէ թէ՛ այս թէ՛ միւսը: Մարմինը շնութեան համար չէ եղած, այլ՝ Տիրոջ համար եւ Տէրը՝ մարմինին համար: **14** Եւ Աստուած, որ յարոյց Տէրը, պիտի յարուցանէ մեզ ալ իր զօրութեամբ:

12 – Խօսքը կը համառօտ Պօղոսի բարոյականը: Կարեւորը չէ գիտնալ ինչ արգիլուած է եւ ինչ արտօնուած, այլ՝ ճշդիւ այն, ինչ որ կը խափանէ եւ կամ կը նպաստուորէ աճումը մեր մարդուն, որ կը վերածնի Քրիստոսով (Հո 6, 15):

15 Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ՛ ձեր մարմինները Քրիստոսի անդամներն են: Եւ ես՝ պիտի համարձակի՞մ առնել Քրիստոսի անդամները եւ պոռնիկի անդամներ ընել զանոնք: Քա՛ւ լիցի: **16** Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ՛ այն որ կը միանայ պոռնիկին՝ անոր հետ մէկ մարմին կ'ըլլայ: Որովհետեւ գրուած է. Երկուքը պիտի ըլլան մէկ մարմին: **17** Ընդհակառակը, այն որ կը միանայ Տիրոջ՝ անոր հետ մէկ հոգի է: **18** Փախէ՛ք ուրեմն պոռնկութենէն: Ամէն մեղք, զոր մարդը կը գործէ, իր մարմինէն դուրս է: Բայց այն որ կը չնայ, իր մարմինին դէմ կը մեղանչէ:

19 Արդեօք չէ՞ք գիտեր թէ՛ ձեր մարմինը տաճարն է Սուրբ Հոգիին՝ որ ձեր մէջն է, զոր ընդունած էք Աստուծմէ: **20** Դուք չէ՞ք տէրը ձեր անձին: Որովհետեւ սո՛ւղ գինով գնուած էք դուք. ուրեմն ձեր մարմինին մէջ՝ փառաւորեցէք զԱստուծո:

Ամուսնութիւն եւ կուսութիւն

7 **1** Գարով այն հարցին, որուն մասին գրեցիք ինծի, լաւ է մարդուն համար չմերձենալ կնոջ: **2** Սակայն, պոռնկութեան պատճառով, իւրաքանչիւր մարդ թող ունենայ իր կինը եւ իւրաքանչիւր կին՝ իր ամուսինը: **3** Մարդը թող իր պարտականութիւնը կատարէ իր կնոջ հանդէպ, նմանապէս կինը՝ իր ամուսինին հանդէպ: **4** Կինը չէ որ իշխանութիւն ունի իր մարմինին վրայ, այլ ամուսինը: Նմանապէս ամուսինը չէ որ իշխանութիւն ունի իր մարմինին վրայ, այլ կինը: **5** Մի՛ գրկէք զիրար եթէ ոչ՝ փոխադարձ

16 – Ծնդ 2, 24:

19 – Հաւատացեալը, որքան խոր կերպով կ'ըմբռնէ եւ կ'ապրի Աստուծոյ շնորհիքի պարգեւը, այնքան աւելի կ'աւելնայ եւ կը խորանայ յարգանքը մարմինին հանդէպ, որ տաճարն է Հոգիին:

Գլ. 7, 1 – Պօղոս չի խօսիր ամուսնութեան եւ կուսութեան մասին ընդհանուր առումով, այլ կէտ առ կէտ կը պատասխանէ Կորնթացիներուն հարցումներուն. քրիստոնեայ գոյգը՝ այր եւ կին (հմտ 1, 11) ամուսնութիւնը քրիստոնէի եւ հեթանոսի միջեւ (12-16), ոչ ամուսնացեալները՝ կոյսերը (25-35) նշանածները (36-38), այրիները (39-40): Ընդհանուր սկզբունքը կու տայ հետեւեալ համարներուն մէջ (հմտ 17. 20. 24):

համաձայնութեամբ, ժամանակի մը համար, որպէսզի պարապիք աղօթքով, եւ դարձեալ միասին եղէք, որպէսզի սատանան չօգտագործէ ձեր անժուժկալութիւնը եւ ձեզ չփորձէ: **6** Ասիկա կ'ըսեմ ձեզի իբրեւ զիջում եւ ոչ իբրեւ հրահանգ: **7** Պիտի ուզէի, որ բոլոր մարդիկը ըլլային ինծի նման, սակայն իւրաքանչիւրը կ'ընդունի Աստուծոյ իրեն յատուկ պարգեւը, մին այսպէս, միւսը այնպէս:

8 Ես կ'ըսեմ սակայն ամուրիներուն եւ այրիներուն, որ իրենց համար լաւ է մնալ ինծի պէս, **9** բայց եթէ չեն կրնար ժուժկալ մնալ, թող ամուսնանան. աւելի լաւ է ամուսնանալ, քան այրիլ:

10 Գալով ամուսնացեալներուն, կը պատուիրեմ, ո'չ ես, այլ Տէրը, կինը թող չբաժնուի իր ամուսինէն, **11** եւ այն պարագային որ կը բաժնուի, թող համուսնանայ կրկին, կամ թող հաշտուի իր ամուսինին հետ եւ ամուսինն ալ թող չարձակէ իր կինը:

12 Գալով միւսներուն, ե'ս կ'ըսեմ անոնց եւ ոչ թէ Տէրը. եթէ եղբայր մը կին մը ունի որ հաւատացեալ չէ, բայց յօժար է հետը բնակիլ, թող չարձակէ զայն: **13** Եթէ կինը ամուսին մը ունի որ հաւատացեալ չէ, բայց կը յօժարի հետը կենակցիլ՝ թող չարձակէ իր ամուսինը: **14** Որովհետեւ անհաւատ ամուսինը կը սրբանայ իր կնոջմով եւ անհաւատ կինը կը սրբանայ իր ամուսինով: Հակառակ պարագային, ձեր զաւակները պիտի ըլլային պիղծ, մինչդեռ հիմա անոնք սուրբ են: **15** Բայց եթէ ոչ հաւատացեալ կողմը կ'ուզէ բաժնուիլ, թող բաժնուի: Այս պարագային, եղբայրը եւ քույրը կապուած չեն իրարու, որովհետեւ Աստուած կ'անչեց ձեզ որ խաղաղութեան մէջ ապրիք: **16** Ո'վ կին, դուն ի՞նչ գիտես թէ պիտի փրկես քու ամուսինդ. եւ դուն, ո'վ մարդ, ի՞նչ գիտես թէ դուն պիտի փրկես քու կինդ: **17** Ապա թէ ոչ՝ իւրաքանչիւրը թող շարու-

14 – Ինչպէս առիասարակ Աստուածաշունչին մէջ, Պօղոս սրբութիւնը չառնելու իրրեւ ներքին սրբացումը հոգիին, այլ վիճակի կամ Աստուծոյ պատկանելիութեան սրբացումը: Ոչ ֆրիստոնեան, որ միացած է ամուսնութեամբ ֆրիստոնէին, կերպով մը անդամ է Աստուծոյ ժողովուրդին, շնորհիւ հաւատացեալ կողմին եւ զաւակները, որ կը ծնին այս ամուսնութենէն, յիրաւաց անդամ են Աստուծոյ ժողովուրդին:

նակէ ապրիլ այն վիճակին մէջ, զոր Տէրը սահմանեց անոր, այնպէս ինչպէս գտաւ զինքը Աստուծոյ կոչումը: Ես այսպէս կը պատուիրեմ բոլոր Եկեղեցիներուն:

18 Եթէ մէկը թլփատուած էր երբ կանչուեցաւ, թող չցանկայ անթլփատութեան: Եթէ ուրիշ մը անթլփատ էր, երբ կանչուեցաւ, թող չթլփատուի: **19** Որովհետեւ թլփատութիւնը ոչինչ է, ինչպէս նաեւ անթլփատութիւնը: Կարեւորը պահպանումն է Աստուծոյ պատուիրաններուն: **20** Բայց իւրաքանչիւրը թող մնայ այն վիճակին մէջ ուր էր, երբ կանչուեցաւ Աստուծոյ: **21** Ստրուկ էիր երբ կանչուեցար, մի՛ մտահոգուիր: Եթէ նոյնիսկ կարող ես ազատ ըլլալ, շահագործէ ստրուկի վիճակը: **22** Որովհետեւ այն որ ստրուկ էր երբ Տէրը կանչեց զինքը, Տիրոջ ազատագրեալն է: Նմանապէս, այն որ ազատ էր երբ կանչուեցաւ, հիմա ծառան է Քրիստոսի: **23** Արդարեւ դուք գնուեցաք, այսուհետեւ մի՛ ըլլաք մարդոց ստրուկներ: **24** Եղբայրներ, ձեզմէ իւրաքանչիւրը թող մնայ այն վիճակին մէջ ուր էր երբ Աստուած կանչեց զինքը:

25 Կոյսերուն համար՝ ես Տիրոջմէ պատուէր չունիմ, սակայն կու տամ իմ կարծիքս իբրեւ մէկը՝ որ Տիրոջ գթութեամբ արժանի է վստահութեան: **26** Ես կը խորհիմ թէ՝ ներկայ ժամանակին անձկութեան պատճառով, մարդուն համար լաւ է այսպէս ըլլալ: **27** Կապուած ես կնոջ, մի՛ փափաքիր խզուիլ: Կապուած չե՞ս կնոջ, կին մի՛ փնտռեր: **28** Սակայն, եթէ ամուսնանաս, չես մեղանչեր եւ եթէ կոյսն ալ ամուսնանայ, չի մեղանչեր: Ասոնք անձկութիւն պիտի ունենան իրենց մարմինին մէջ, եւ ես պիտի ուզէի խնայել զայն ձեզի:

29 Ես կ'ըսեմ ձեզի, եղբայրներ. այսուհետեւ ժամանակը կարճ է. ուստի անոնք որ կին ունին, թող ապրին իբրեւ թէ կին չունին: **30** Անոնք որ կու լան, իբրեւ թէ չեն լար, անոնք որ ուրախ են, իբրեւ թէ ուրախ չեն, անոնք որ կը գնեն, իբրեւ թէ բան չունին,

29 – Ինչքան ալ ըլլայ տեւողութիւնը ներկայ ժամանակին եւ Քրիստոսի Գալուստին միջեւ, կը կորսնցնէ իր կարեւորութիւնը, քանի որ յարուցեալ Քրիստոսով կատարածի ժամանակները արդէն իսկ առկայ են:

31 անոնք որ կը վայելեն այս աշխարհը, իբրեւ թէ չեն վայելեր զայն: Որովհետեւ վաղանցուկ է այս աշխարհին վայելչութիւնը:

32 Ես պիտի ուզէի ձեզ տեսնել զերծ ամէն մտահոգութենէն: Մարդը, որ չէ ամուսնացած, ունի հոգը Տիրոջ գործերուն, եւ կը խորհի միջոցները՝ որպէսզի Տիրոջ հաճելի ըլլայ: **33** Այն որ ամուսնացած է, այս աշխարհի գործերուն հոգը ունի, թէ ինչպէս հաճելի պիտի ըլլայ իր կնոջ, **34** եւ այսպէս արդէն երկուքի բաժնուած է: Ինչպէս կոյս աղջիկը, այնպէս ալ կիներ որ ամուսին չունի, Տիրոջ գործերուն հոգը ունի, եւ նախանձախնդիր է սուրբ ըլլալու, թէ՛ հոգիով եւ թէ՛ մարմինով: Այն որ ամուսնացած է, ունի մտահոգութիւնը այս աշխարհի գործերուն եւ միջոցներուն՝ որպէսզի հաճելի ըլլայ իր ամուսինին: **35** Ասիկա կ'ըսեմ ձեր բարիքին համար եւ ոչ թէ որպէսզի թակարդ լարեմ ձեզի, այլ որպէսզի յորդորեմ ձեզ վայելչութեան եւ ամբողջական միութեան Տիրոջ հետ:

36 Եթէ մէկը կը խորհի թէ պիտի փորձուի յոռի ընթացք ունենալ իր նշանածին հանդէպ, չափէն անդին երթալով, թող ընէ ինչ որ յարմար կը դատէ. չի մեղանչեր, թող ամուսնանայ:

37 Բայց այն որ իր սրտին մէջ հաստատ առաջադրանք ունի, եւ զերծ է ամէն ճնշումէ, իր կամքին տէրն է եւ որոշած է յարգել իր նշանածը, անիկա լաւ կ'ընէ: **38** Այսպէս ուրեմն, այն որ կ'ամուսնանայ իր նշանածին հետ, լաւ կ'ընէ, այն որ չամուսնանար՝ դեռ աւելի լաւ կ'ընէ:

39 Կիներ կապուած կը մնայ իր ամուսինին՝ այնքան ատեն որ ասիկա ողջ է: Բայց եթէ ամուսինը վախճանի, կիներ ազատ է ամուսնանալու որուն հետ որ կ'ուզէ, բայց միայն Տիրոջ կամքով: **40** Ըստ իմ կարծիքիս սակայն, ան աւելի երջանիկ պիտի ըլլայ, եթէ մնայ ինչպէս որ է: Կը խորհիմ, թէ ես ալ, ունիմ Աստուծոյ Հոգին:

ԿՈՒՈՒՄՆԱՆ ԳՈՒՄԱԾ ՄԻՍՐ

8 ¹ Ինչ որ կը հայի կողուքերուն զոհուած միսին, մենք ամէնքս գիտութիւնն ունինք. գիտութիւնը սակայն կը հպարտացընէ, մինչ սէրը կը չինէ: ² Եթէ մէկը կը համարի բան մը գիտնալ, տակաւին չի գիտեր թէ ինչպէս պէտք է գիտնալ:

³ Բայց եթէ մէկը կը սիրէ զԱստուած, նաեւ կը ճանչցուի Աստուծմէ: ⁴ Ինչ որ կը հայի ուրեմն կողուքերուն զոհուած միսի կերակուրներուն, մենք գիտենք թէ կողուքը ոչինչ է աշխարհի վրայ եւ բացի մէկ Աստուծմէ՝ չկայ այլ Աստուած: ⁵ Որովհետեւ, թէպէտ կան կարծեցեալ աստուածներ, երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ, իրականին կան բազմաթիւ աստուածներ եւ տէրեր, սակայն, ⁶ մեզի համար, կայ միայն մէկ Աստուած, Հայրը՝ որմէ կու գայ ամէն բան եւ որուն համար ենք մենք, եւ մէկ Տէր՝ Յիսուս Քրիստոս, որով գոյութիւն ունի ամէն ինչ եւ մենք՝ անով:

ՆՊՐԱՅՐԱԻՐՈՒՄԻՆ ԱՍԽԱՆՋՔԸ

⁷ Սակայն ամէնքը գիտութիւն չունին: Ոմանք, ըստ գաղափարին զոր ունին կողուքերուն մասին մինչեւ այսօր, անոնց զոհուած միսը կ'ուտեն իբր այդ, եւ անոնց խիղճը, որ տկար է, կը պղծուի: ⁸ Բայց կերակուրը չէ որ կը մօտեցնէ մեզ Աստուծոյ: Եթէ չենք ուտեր անկէ՝ բան չի պակսիր մեզի, եւ եթէ ուտենք՝ աւելի բան մը չենք ունենար: ⁹ Բայց դուք զգոյշ եղէք, թերեւս ձեր այդ ազատութիւնը գայթակղութիւն ըլլայ տկարներուն: ¹⁰ Արդարեւ, եթէ մէկը տեսնէ քեզ, դուն որ գիտութիւն ունիս, սեղան բազմած կողուքերուն մեհեանին մէջ, անոր խիղճը, որ տկար է, պիտի չհամարի՞ թէ ինքն ալ արտօնութիւն ունի ուտելու կողուքերուն զոհ-

Գլ. 8, 1 – Կուուքերուն գոհուած անասուններուն միսէն մաս մը կը վաճառուէր մեհեաններու կից շուկաներուն մէջ: Կորնթացիներուն հարցումն է. արտօնուած է այդ կամ ոչ, այդ միսէն ուտել: Առաքեալը կը յանձնարարէ զգուշութիւնը, եթէ ազատութիւնը ուտելու նման միսէն պիտի ըլլայ առիթ գայթակղութեան խղիղ դատողութեամբ տկար հաւատացեալին: Երուսաղէմի ժողովը արգիլեց այդ միսէն ուտել (Գ. Առ 15, 20):

լած միսը: **11** Քու գիտութեանդ պատճառով, պիտի կորսուի տկար եղբայրը, որուն համար Քրիստոս մեռաւ: **12** Այսպէս մեղանչելով ձեր եղբոր դէմ, վիրաւորելով անոր տկար խիղճը, դուք կը մեղանչէք Քրիստոսի դէմ: **13** Ասոր համար, եթէ կերակուրը պիտի ըլլայ պատճառ եղբորս անկումին, ես բնաւ միս չեմ ուտեր, որպէսզի պատճառ չըլլամ եղբորս սայթաքումին:

Պօղոսին օրինակը

9 **1** Արդեօք ես ազատ չե՞մ: Արդեօք ես առաքեալ չե՞մ: Արդեօք ես չտեսա՞յ Յիսուսը, մեր Տէրը: Արդեօք դուք իմ գործս չէ՞ք Տիրոջ առջեւ: **2** Թէպէտ ես ուրիշներու համար առաքեալ չեմ, սակայն ձեզի համար առաքեալ եմ, որովհետեւ իմ առաքելութեանս կնիքը, Տիրոջմով՝ դո՛ւք էք: **3** Պատասխանս, անոնց որ կ'ամբաստանեն զիս, ահա՛ւասիկ: **4** Արդեօք մենք ուտելու եւ խմելու իրաւունքն չունի՞նք: **5** Արդեօք մենք, մեզի հետ հաւատացեալ կիներ տանելու իրաւունք չունի՞նք, ինչպէս կ'ընեն միւս առաքեալները եւ Տիրոջ եղբայրները եւ Կեփաս: **6** Արդեօք միայն ե՞ս եւ Բառնաբա՞սը զուրկ ենք իրաւունքէն՝ չաշխատելու: **7** Ո՞վ կը զինուորագրուի իր սեփական թոշակով: Ո՞վ այգի կը տնկէ եւ չի ճաշակեր անոր պտուղէն: Ո՞վ հօտ կ'արածէ եւ չի սնանիր հօտին կաթով:

8 Արդեօք ինչ որ ես կ'ըսեմ, լոկ մարդկային խօսքե՞ր են, օրէնքը չի՞ հաստատեր նոյնը: **9** Արդարեւ, Մովսէսի օրէնքին մէջ գրուած է. Մի՛ կապեր բերանը եզին որ ցորենը յարդէն կը զատէ: Միթէ Աստուած այդ եզերուն հո՞գը ունէր: **10** Արդեօք խօսքը մեզի համար չէ՞ ըսուած, քանի որ մեզի համար գրուած է: Որովհե-

Գլ. 9, 1 – Կուռֆերու զոհուած միսէն ուտելու կամ չուտելու հարցին առընչութեամբ, Առաքեալը կու տայ սկզբունքը. սերը ընկերոջը ւանի առաջ է, քան սեփական խցի ազատութիւնը: Կու տայ ինքզինք իբր օրինակ, ցոյց տալով թէ ինչպէս ինք հրաժարեցաւ առաքեալի իր իրաւունքներէն, Կորնթոսի հասարակութեան հանդէպ:

տեւ սերմանողը պարտի յոյսով սերմանել եւ ցորենը մանրողը՝ զայն վայելելու յոյսով: **11** Եթէ մենք ձեր մէջ հոգեւոր բարիքներ սերմանեցինք, արդեօք մեծ բա՞ն է եթէ հնձենք նիւթական բարիքներ: **12** Եթէ ուրիշներ ունին այս իրաւունքը ձեր վրայ, արդեօք մենք աւելին չունի՞նք: Բայց մենք չուզեցինք օգտուիլ այդ իրաւունքէն: Մենք կը հանդուրժենք ամէն բանի, որպէսզի արդեւք չդնենք Քրիստոսի Աւետարանին: **13** Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ անոնք որ կը ծառայեն տաճարին՝ կ'ապրին տաճարէն եւ անոնք որ խորանին կը ծառայեն՝ իրենց բաժինը կ'ունենան խորանէն: **14** Նոյնպէս, Տէրը պատուիրեց որ անոնք որ Աւետարանը կ'աւետեն, ապրին Աւետարանէն:

15 Բայց ես, այս իրաւունքներէն եւ ոչ մէկը գործածեցի եւ ոչ ալ կը գրեմ ձեզի, որպէսզի այդպէս ըլլայ ինծի հանդէպ: Ինծի համար աւելի լաւ է մեռնիլ քան իմ այս պարծանքս ի դերեւ հանել: **16** Հռչակել Աւետարանը, ինծի համար պարծանք չէ, այլ ինծի տրուած պարտականութիւն մը: Բայց վա՛յ ինծի, եթէ չ'աւետարանեմ: **17** Եթէ ես նախաձեռնած ըլլայի այս գործը, պիտի ունենայի նաեւ վարձատրութեան իրաւունքը. եթէ ոչ՝ ինծի տրուած պարտականութիւն է: **18** Ի՞նչ է ուրեմն իմ վարձատրութիւնս. ես կ'աւետեմ Աւետարանը, ձրի կու տամ զայն, առանց լիովի արժեցընելու իրաւունքը զոր կու տայ ինծի Աւետարանը:

19 Այսպէս, ազատ բոլորին հանդէպ, ես ինքզինքս բոլորին ծառան ըրի, որպէսզի շատերը շահիմ: **20** Հրեային հետ ես եղայ Հրեայ, որպէսզի Հրեաներ շահիմ: Ենթակայ Օրէնքին՝ անոնց հետ որ ենթակայ են Օրէնքին, ես որ ենթակայ չեմ Օրէնքին, որպէսզի շահիմ Օրէնքին ենթակաները: **21** Ես եղայ առանց Օրէնքի՝ անոնց հետ որ օրէնք չունին, ես որ առանց Աստուծոյ օրէնքին չեմ, քանի որ Քրիստոսի օրէնքին ենթակայ եմ, որպէսզի շահիմ անոնք որ օրէնք չունին: **22** Տկարներուն հետ ես եղայ տկար, որպէսզի տկարները շահիմ: Ես ամէն բան եղայ՝ ամէնուն հետ, որպէսզի

18 – Կորնթացիներուն նասւեր կեցուածքին դիմաց Պողոս կը մերժէ արժեցնել իրաւունքը ապրիլ հասարակութեան հաշւոյն: Ծառայել Քրիստոսի եւ Աւետարանին, առանց թոշակի, առաքեալին մեծագոյն արժանիքն է:

փրկէի մի քանի հոգիներ: **23** Այս ամէնը ես կ'ընեմ Աւետարանին համար, որպէսզի անկէ՝ ունենամ իմ բաժինս:

24 Արդեօք դուք չէ՞ք գիտեր թէ մրցադաշտին վրայ ամէնքը կը վազեն, սակայն միայն մէկը կ'առնէ յաղթանակին վարձքը: Դուք վազեցէք այնպէս՝ որ հասնիք յաղթանակին: **25** Ամէն մարզիկ ժուժկալ է. անոնք՝ որպէսզի շահին եղծանելի պսակը, իսկ մենք՝ անեղծանելի պսակը: **26** Ես այսպէս կ'ընթանամ, եւ ոչ թէ արկածախնդրութեամբ, ես այսպէս կը մարտնչիմ, եւ ոչ թէ հով ծեծելով: **27** Կը ճնշեմ մարմինս, կը հնազանդեցնեմ զայն, որ մի՛ գուցէ, ուրիշներուն քարոզելէ ետք՝ ես անպէտ նկատուիմ:

Վեմը՝ Իմֆը Քրիստոս

10 **1** Զեմ ուզեր որ դուք անգիտանաք, եղբայրներ, թէ մեր հայրերը ամէնքն ալ ամպի տակ էին, ամէնքն ալ ծովէն անցան, **2** ամէնքն ալ մկրտուեցան Մովսէսի միջոցաւ՝ ամպին ու ծովուն մէջ: **3** Ամէնքն ալ կերան նոյն հոգեւոր կերակուրը, **4** ամէնքն ալ խմեցին նոյն հոգեւոր ըմպելին. անոնք կը խմէին հոգեւոր վէմէն որ կ'ընկերանար անոնց, եւ վէմը՝ նոյնինքն Քրիստոսն էր: **5** Սակայն անոնց մեծ մասը չէ որ հաճելի եղաւ Աստուծոյ, քանի որ անոնց մարմինները անապատին մէջ գետին տապալեցան:

6 Այս դէպքերը կատարուեցան, որպէսզի իբր օրինակ ծառայեն մեզի եւ մենք՝ անոնց նման չարիքի ցանկացողներ չըլլանք, ինչպէս անոնք ցանկացին: **7** Եւ դուք, կուսակալ տի՛ ըլլաք անոնցմէ ոմանց նման, ինչպէս որ գրուած է. Ժողովուրդը նստաւ՝ ուտելու եւ խմելու համար, եւ յետոյ կանգնեցաւ՝ գուարնանալու համար:

27 – Պօղոս կը հրաւիրէ դիմացիները մամնիլ իրեն, գոհելով իրաւունքներէ՝ տարուած եղբայրսիրութենէն, նկատի առնելով երկնային վարձատրութիւնը:

Գլ. 10, 4 – Պօղոս կը յիշէ ամպը եւ անցքը ծովէն, իբրեւ պատկեր մկրտութեան, իսկ մանանան եւ վիմէն ջուրը իբրեւ պատկեր Սուրբ Հաղորդութեան: Ըստ հրէական աւանդութեան, անապատին մէջ ժայռը կամ վէմը կ'ընկերանար ժողովուրդին: Ըստ Պօղոսի, ժայռը կը խորհրդանշէ Քրիստոսը, որ արդէն կը ներգործէ Աստուծոյ ժողովուրդին պատմութեան մէջ:

7 – Ելք 32, 6:

8 Պոռնիկութեան մէջ չիյնա՛նք, ինչպէս ինկան անոնցմէ ոմանք, եւ մէկ օրուան մէջ քսան չորս հազար հոգի ինկան: **9** Զփորձենք Տէրը, ինչպէս անոնցմէ ոմանք փորձեցին եւ սպաննուեցան օձէն: **10** Մի՛ տրտնջէք, ինչպէս անոնցմէ ոմանք տրտնջեցին, եւ Սատակիչը ոչնչացուց զանոնք:

11 Անոնք կրեցին այս ամէն դէպքերը իբրեւ օրինակ, սակայն անոնք գրուեցան մեր դաստիարակութեան համար, մենք որ հասած ենք ժամանակին լրումին: **12** Այսպէս ուրեմն, այսուհետեւ ով որ կը համարի կանգուն մնալ, թող զգոյշ ըլլայ, որպէսզի չտապալի: **13** Տակաւին ձեր վրայ չեկաւ փորձութիւն մը որ մարդկային ոյժերէն վեր ըլլայ: Հաւատարիմ է Աստուած եւ պիտի չթողու որ փորձուիք ձեր ոյժերէն վեր, բայց փորձութեան հետ ան ձեզի կարողութիւն պիտի տայ անկէ դուրս գալու եւ համբերելու անոր:

Զմեղսակցի կռապաշտութեան

14 Ասոր համար, սիրելիներ, փախէք կռապաշտութենէն: **15** Կը խօսիմ ձեզի՝ իբրեւ իմաստուն մարդոց, դո՛ւք դատեցէք ինչ որ ես կ'ըսեմ ձեզի: **16** Օրհնութեան բաժակը զոր մենք կ'օրհնենք, արդեօք Քրիստոսի արեան հաղորդութիւնը չէ՞: Հացը զոր կը բեկանենք, արդեօք Քրիստոսի մարմինին հաղորդութիւնը չէ՞: **17** Մէկ է հացը եւ մենք՝ բազմաթիւ ենք բայց մէկ մարմին, որովհետեւ ամէնքս կը մասնակցինք այս միեւնոյն հացին: **18** Դիտեցէ՛ք Իսրա-

13 – Փորձել՝ երեւան բերել է իրականութիւնը, որ երեւոյթներուն ետին է: Աստուած կը ճանչայ մարդուն խորքը (Եւմ 11, 20), կը փորձէ մարդը, որպէսզի ասիկա ունենայ առիթը երեւան բերելու իր սրտին խորին տրամադրութիւնը: Փորձութիւնը յաճախ կու գայ արտաքին պարագաներէն կամ սատանայէն, կամ մարդուն կիրքերէն եւ ցանկութիւններէն, հաւատացեալը, սակայն, կրնայ յաղթահարել Աստուծոյ օգնութեամբ: Քրիստոս, ուզեց փորձուիլ ամրացնելու համար իր հպատակութիւնը Հօր Կամփին (Մտք 4, 1. 26, 39-41): Բայց մարդը, որ կը փորձէ զԱստուած, կ'որոշգրէ հայեոյական կեցուածքը Աստուծոյ հանդէպ (Եվ 17, 2. Գ. Առ 15, 10):

16 – Բաժակը օրհնութեան, այսինքն բաժակը, որուն վրայ կ'արտասանենք օրհնութիւնը ինչպէս ըրաւ Քրիստոս վերջին Ընթրիքին:

17 – Հաղորդութեամբ Քրիստոսի մարմինին, քրիստոնեաները կը միանան

յէլը՝ ըստ մարմինին: Անոնք որ կը ճաշակեն զոհերը, արդեօք հաղորդակից չե՞ն խորանին: **19** Արդ, ի՞նչ պիտի ըսեմ: Արդեօք բա՞ն մըն է միսը որ կը զոհուի կուռքերուն, եւ կամ կուռքերը իրենք բա՞ն մըն են: **20** Հեթանոսները, ինչ որ կը գոհեն, գայն կը գոհեն դեւերուն եւ ոչ թէ Աստուծոյ: **21** Զեմ ուզեր որ դուք հաղորդակցիք դեւերուն, **21** որովհետեւ դուք չէք կրնար ըմպել Տիրոջ բաժակը եւ դեւերուն բաժակը: **22** Զէք կրնար մասնակցիլ Տիրոջ սեղանին եւ դեւերուն սեղանին: **22** Եւ կամ արդեօք մենք կ'ուզենք Տիրոջ նախանձը գրգռել: Մի՞թէ մենք աւելի՞ հզօր ենք քան Տէրը:

Գործնական լուծումներ

23 «Ամէն ինչ արտօնուած է», սակայն ամէն ինչ օգտակար չէ: «Ամէն ինչ արտօնուած է», սակայն ամէն ինչ չինիչ չէ: **24** Թող ոչ ոք փնտռէ իր անձին շահը, այլ ընկերոջ շահը: **25** Կերէք ամէն ինչ որ կը վաճառուի շուկայի վրայ, առանց խղճի հարց յարուցանելու, **26** որովհետեւ Տիրոջ է երկիրը եւ ամէն ինչ, որ գայն կը լեցնէ: **27** Եթէ անհաւատ մը հրաւիրէ ձեզ եւ դուք ընդունիք, կերէք ինչ որ կը հրամցնեն ձեզի, խտրութիւն մի՛ դնէք խղճի հարցերէ տարւած: **28** Բայց եթէ մէկը ըսէ ձեզի. «Ասիկա զենուած էր իբրեւ զոհ» անկէ մի՛ ուտէք, ի յարգանս անոր որ ձեզ զգուշացուց եւ խղճի հարցի համար: **29** Երբ խիղճ ըսեմ, չեմ հասկնար ձեր խիղճը, այլ՝ ընկերոջ: Որովհետեւ ինչո՞ւ իմ ազատութիւնս պիտի դատուի ուրիշին խղճին համեմատ: **30** Երբ ես բան մը կ'առնեմ զոհութիւն

Քրիստոսի եւ կը միանան իրարու: Հաղորդութիւնը կ'իրականացնէ եկեղեցւոյ Միութիւնը՝ Քրիստոսի:

18 – Իսրայէլը ըստ մարմինի, պատմութեան Իսրայէլն է, իսկ քրիստոնեաները՝ Աստուծոյ Իսրայէլն են, ճշմարիտ Իսրայէլը:

22 – Պաշտամունքը ճշմարիտ Աստուծոյ կը մերժէ ամէն մասնակցութիւն հեթանոսութեան հետ եւ Աստուծոյ նախանձը կը բերէ հաւատացեալին համար անպայմանաւոր հաւատարմութիւնը, քանի որ անհնար է ծառայել երկու տէրերու (Ովս 2, 21. 2 Կոր 11, 2. Հռ 10, 2. Գաղ 1, 13-14):

26 – Սղոմ 23, 1:

29 – Հարկ է այսպէս գործել յարգելու համար միւսին խիղճը եւ ոչ թէ ենթարկուելու համար անոր դատողութեան:

մատուցանելով, ինչո՞ւ պիտի մեղադրուիմ այն բանին պատճառով՝ որուն համար գոհութիւն կը մատուցանեմ:

31 Արդ, եթէ դուք բան մը ուտէք կամ ըմպէք կամ որեւէ գործ որ կ'ընէք, ըրէք ամէն ինչ Աստուծոյ փառքին համար: **32** Գայթակըղութիւն մի՛ տաք ո՛չ Հրեային, ո՛չ հեթանոսին, ոչ ալ Աստուծոյ Եկեղեցւոյ: **33** Ինչպէս որ ես, երբ կը ջանամ ամէն բանի մէջ հաճելի ըլլալ ամէնուն, չեմ փնտռեր իմ շահս, այլ շահը բազմութեան, որպէսզի անոնք փրկուին:

Վայելուչ դիրք՝ Տիրոջ առջեւ

11 **1** Դուք ինծի նմանեցէք, ինչպէս ես Քրիստոսի:

2 Կը գնահատեմ ձեզ, որովհետեւ դուք կը յիշէք զիս ամէն բանի մէջ եւ կը պահէք աւանդութիւնները, ինչպէս որ զանոնք փոխանցեցի ձեզի:

3 Կ'ուզեմ նաեւ, որ զիտնաք թէ Քրիստոս՝ գլուխն է ամէն մարդու, գլուխը կնոջ՝ անոր ամուսինն է եւ գլուխը Քրիստոսի՝ Աստուած: **4** Ամէն մարդ, որ կ'աղօթէ կամ կը մարգարէանայ գլուխը ծածկուած՝ կը նախատէ իր գլուխը: **5** Ամէն կին որ կ'աղօթէ կամ կը մարգարէանայ գլուխը բաց՝ կը նախատէ իր գլուխը, իբր թէ զայն գերծուած համարէր: **6** Եթէ կինը քօղ չի դներ, թող խուզէ իր մազերը: Եթէ կնոջ համար ամօթ է մազերը կտրել կամ խուզել, թող ուրեմն քօղ դնէ: **7** Այլ մարդը պարտաւոր չէ գլուխը ծածկել, որովհետեւ Աստուծոյ փառքին պատկերն է եւ ցոլքը: Իսկ կինը՝ փառքն է իր ամուսինին: **8** Որովհետեւ մարդը չէ որ առնուեցաւ կնոջմէն, այլ կինը մարդէն, **9** քանի որ մարդը չստեղծուեցաւ կնոջ համար, այլ կինը մարդուն համար: **10** Ասոր համար, կինը պարտի դնել իր գլուխին վրայ նշանը հպատակութեան, հրեշտակներուն պատճառով: **11** Արդարեւ, Տիրոջ առջեւ, կինը առանց մարդուն չի կրնար ըլլալ եւ ոչ ալ մարդը առանց կնոջ, **12** որովհետեւ, ինչպէս որ կինը առնուեցաւ մարդէն, այնպէս ալ մարդը կը ծնի կնոջմէն եւ ամէնքը կու գան Աստուծոմէ:

13 Դուք անձամբ դատեցէք. արդեօք վայե՞լ է կնոջ բաց գլու-

խով աղօթել Աստուծոյ առջեւ: **14** Նոյնիսկ բնութիւնը չո՞ւսուցաներ ձեզի՝ թէ երկար մագերը անարգանք են մարդուն, **15** իսկ կնոջ համար՝ երկար մագերը փառք են: Որովհետեւ մագերը տրուեցան անոր՝ փոխարէն զգեստի: **16** Իսկ եթէ մէկը կ'ուզէ հակառակիլ, այդպէս չէ մեր աւանդութիւնը, ոչ ալ աւանդութիւնը Աստուծոյ Եկեղեցիներուն:

Տիրոջ Ընթրիքը

17 Այս ալ կը պատուիրեմ ձեզի, ո'չ որպէսզի գովեմ ձեզ, քանի որ դուք կը ձգտիք՝ ո'չ դէպի լաւը, այլ դէպի վատը: **18** Նախ կ'իմանամ՝ թէ երբ կը հաւաքուիք ժողովի համար, ձեր մէջ բաժանումներ կը ծագին, եւ ես՝ մասամբ հաւատացի: **19** Բայց պէ՛տք է որ բաժանումներ ըլլան ձեր մէջ, որպէսզի անոնք որ ընտիր են ձեր մէջ՝ երեւան գան: **20** Դուք, ուրեմն, երբ կը հաւաքուիք միասին, Տիրոջ տունը կերակուր ուտելու վայր չէ ձեզի համար: **21** Արդարեւ դուք, երբ սեղան կը բազմիք, իւրաքանչիւրը կ'առնէ նախ իր ընթրիքը, եւ մէկը անօթի է, մինչ միւսը արդէն արբեցած է: **22** Արդեօք դուք տուն չունի՞ք ուտելու եւ խմելու համար, եւ կամ դուք կ'արհամարհէ՞ք Աստուծոյ Եկեղեցին եւ կ'ուզէք ամօթահա՞ր ընել անոնք որ չբաւոր են: Ի՞նչ պիտի ըսեմ ձեզի: Գովե՞լ ձեզ: Այս հարցին մէջ ես չեմ գովեր ձեզ:

23 Գալով ինծի, ես Տիրոջմէն առի ինչ որ իմ կարգիս աւանդեցի ձեզի: Տէր Յիսուսը, այն գիշերը ուր մատուցեալ, առաւ հացը, **24** գոհացաւ, բեկանեց եւ ըսաւ. «Այս է իմ մարմինս՝ ձեզի համար: Ասիկա ըրէք իմ յիշատակիս համար»: **25** Նոյնպէս ընթրիքէն ետք, առաւ բաժակը, եւ ըսաւ. «Այս բաժակը նոր Ուխտն է իմ Արիւնովս. ամէն անգամ որ ըմպէք անկէ, այդ ըրէք իմ յիշատակիս համար»: **26** Արդարեւ, ամէն անգամ որ դուք կը ճաշակէք այս հացը եւ կ'ըմպէք այս բաժակէն, կ'աւետէք Տիրոջ մահը, մինչեւ որ ինքը գայ: **27** Այսպէս ուրեմն, ով որ կը ճաշակէ այս հացը կամ կ'ըմպէ Տիրոջ բաժակէն անարժանութեամբ, պարտական կ'ըլլայ Տիրոջ մարմինին եւ արեան:

28 Իւրաքանչիւրը նախ թող քննէ ինքզինքը եւ ապա ճաշակէ

այս հացէն եւ ըմպէ այս բաժակէն: **29** Որովհետեւ ով որ ճաշակէ եւ ըմպէ անարժանութեամբ, կը ճաշակէ եւ կ'ըմպէ ինք իր դատապարտութիւնը, եթէ չի զանազաներ Տիրոջ Մարմինը: **30** Ասոր համար, ձեր մէջ կան բազմաթիւ հիւանդներ եւ ախտաժէտներ, եւ բազմաթիւ են անոնք որ արդէն մահացած են: **31** Եթէ քննէինք մեր անձը, չէինք ենթարկուեր դատաստանի: **32** Բայց, իր դատաստաններով, Տէրը կը դատէ մեզ եւ կը խրատէ, որպէսզի մենք չդատապարտուինք աշխարհի հետ:

33 Այսպէս ուրեմն, եղբայրներ, երբ հաւաքուիք ընթրիքի համար, մէկը միւսին սպասեցէք: Եթէ մէկը անօթի է, թող ուտէ իր տան մէջ, որպէսզի ձեր դատապարտութեան համար հաւաքուած չլլաք: Գալով միւս հարցերուն, զանոնք կարգի կը դնեմ երբ դամ:

Հոգեւոր պարգեւները

12 **1** Բայց, հոգեւոր պարգեւներուն մասին, եղբայրներ, չեմ ուզեր որ դուք տգէտ ըլլաք: **2** Երբ տակաւին դուք հեթանոս էիք, տարուած էիք դէպի անմուռնչ կուռքերը: **3** Ասոր համար ես կը յայտարարեմ ձեզի, ոչ ոք Աստուծոյ Հոգիով խօսելով կարող է ըսել՝ «Նզովեա՛լ է Յիսուս», եւ մէկը չի կրնար ըսել՝ «Յիսուս է Տէրը», եթէ ոչ Սուրբ Հոգիով:

Պարգեւներու զանազանութիւնը եւ միութիւնը

4 Թէպէտ հոգեւոր պարգեւներու տեսակներ կան, սակայն Հոգին նոյնն է: **5** Պաշտօններու տեսակներ կան, սակայն Տէրը նոյնն է: **6** Գործերու տեսակներ կան, սակայն նոյն Աստուածն է որ կը գործէ ամէն բան, ամէնուն մէջ: **7** Իւրաքանչիւրին տրուած է Հոգիին յայտնութիւնը՝ հասարակաց բարիքին համար: **8** Հոգիէն՝ մէկուն տրուած է իմաստութեան խօսքը, միւսին՝ գիտութեան խօսքը, ըստ նոյն Հոգիին, **9** ուրիշի մը՝ հաւատքը, նոյն Հոգիով, ուրիշի մը՝ բժշկութեան պարգեւները, միեւնոյն Հոգիով, **10** ուրիշի մը՝ հրաշքներ գործելու զօրութիւնը, ուրիշի մը՝ մարգարէութիւնը, ուրիշի մը՝ հոգիներուն ընտրանքը, ուրիշի մը՝ լեզուներու զանազանութիւնը, ուրիշի մը՝ լեզուներու թարգմա-

նույնիսկ: **11** Բայց միեւնոյն Հոգին կը գործէ այս ամէնը եւ կը բաշխէ իւրաքանչիւրին՝ ինչպէս որ ինքը կ'ուզէ:

12 Ինչպէս որ մարմինը մէկ է եւ ունի բազմաթիւ անդամներ, եւ անդամները, հակառակ իրենց զանազանութեան, կը կազմեն մէկ մարմին, այնպէս է նաեւ Քրիստոս: **13** Որովհետեւ մենք ամէնքս մկրտուեցանք նոյն Հոգիով՝ մէկ մարմինի համար, Հրեայ թէ հեթանոս, ստրուկ թէ ազատ, եւ ամէնքս խմեցինք միեւնոյն Հոգիէն:

14 Նոյնպէս ուրեմն, մարմինը մէկ անդամ է, այլ բազմաթիւ: **15** Եթէ ոտքը ըսէր. «Ես ձեռք չեմ, ուստի ես մարմինէն չեմ», հակառակ ասոր պիտի չդադրէր մարմինին ըլլալէ: **16** Եթէ ականջը ըսէր. «Քանի որ ես աչք չեմ, ես մարմինէն չեմ», հակառակ ասոր, պիտի չդադրէր ըլլալէ մարմինին մէկ մասը: **17** Եթէ ամբողջ մարմինը աչք ըլլար, ո՞ւր պիտի մնար ականջը: Եթէ ամէնքը ականջ ըլլային, ո՞ւր պիտի մնար հոտոտելիքը:

18 Բայց եւ այնպէս, Աստուած անդամները դրաւ մարմինին մէջ եւ իւրաքանչիւրը՝ ինչպէս որ ինքը ուզեց: **19** Եթէ ամէնքը ըլլային մէկ անդամ, ո՞ւր պիտի ըլլար մարմինը: **20** Բայց, իրականութեան մէջ, կան բազմաթիւ անդամներ, եւ սակայն մարմինը մէկ է: **21** Աչքը չի կրնար ըսել ձեռքին. «Ես պէտք չունիմ քեզի», ոչ ալ գլուխը կարող է ըսել ոտքին՝ ես պէտք չունիմ քեզի:

22 Դե՛ռ աւելին, մարմինն այն անդամները որ կը թուին ըլլալ ամէնէն տկարները՝ անհրաժեշտ են, **23** եւ անոնք զորս կը համարինք իբրեւ ամէնէն անարգները, անոնց աւելի յարգանք կ'ընծայենք, եւ ինչ որ կը նկատենք իբր անհամեստ՝ անոնց հանդէպ աւելի համեստութիւն կը տածենք: **24** Ինչ որ ունինք իբր վայելուչ՝ կարիք չունի համեստութեան: Բայց Աստուած այնպէս դասաւորեց մարմինը՝ որ աւելի յարգանք ընծայուի ա'յն անդամին՝ որ զուրկ է անկէ, **25** որպէսզի բաժանում չըլլայ մարմինին մէջ, այլ ընդհակառակը, անդամները զիրար հոգան փոխադարձաբար: **26** Երբ մէկ անդամը կը տառապի՝ բոլոր անդամները անոր հետ կը տառապին: Երբ մէկ անդամը ի պատուի է՝ բոլոր անդամները կը խնդակցին անոր հետ:

27 Արդ, դուք ամէնքդ Քրիստոսի մարմինն էք եւ անոր անդամները, իւրաքանչիւրը ըստ իր բաժինին: **28** Անոնք զորս Աստուած հաստատեց Եկեղեցւոյ մէջ՝ նախ առաքեալներն են, երկրորդ՝ մարգարէները, երրորդ՝ վարդապետները, ապա հրաշքները, յետոյ՝ բժշկութեան պարգեւները, օգնութիւնները, վարիչները, լեզուներու զանազանութիւնը, լեզուներու թարգմանութիւնը: **29** Միթէ ամէնքը առաքեալ են, միթէ ամէնքը մարգարէ՞ են, միթէ ամէնքը վարդապե՞տ են, **30** միթէ ամէնքը հրաշագո՞րծ են, միթէ ամէնքը բժշկութեան պարգեւները ունի՞ն: Միթէ ամէնքը լեզուներ կը խօսի՞ն, միթէ ամէնքը կը թարգմանե՞ն: **31** Դուք նախանձախնդիր եղէք լաւագոյն պարգեւներուն: Եւ ես ցոյց պիտի տամ ձեզի ճանապարհը որ գերազանցն է:

Սիրոյ Տաղ

13 **1** Եթէ ես մարդոց եւ հրեշտակներուն լեզուները խօսէի, եւ եթէ սէր չունիմ, պիտի նմանէի պղինձին որ կը հնչէ եւ ծնծղաներուն որ կը զօղանջեն: **2** Եթէ ունենայի մարգա-

Գլ. 12, 27 – Գաղափարը հասարակութիւնը բաղդատելու մարմինին, կը ծնի Պօղոսի հաւատքէն: Յիսուս, յարուցեալ մարմինով, կենդանացած Հոգիով (Հո 1, 4) երախայրիքն է նոր աշխարհին, (1 Կոր 15, 28) որուն կը զօդուին քրիստոնեաները մկրտութեամբ (1 Կոր 12, 13) եւ Հաղորդութեամբ (1 Կոր 10, 16): Այսպէս հաւատացեալները անոր անդամներն են, կը կապուին մարմինին եւ կը կազմեն Մարմինը Քրիստոսի, խորհրդական Մարմինը որ է Եկեղեցին: Քրիստոսի մարմինին մէջ, խաչեալ սակայն կենդանացած Հոգիով, կը կատարուի հաշտութիւնը քրիստոնեաներուն, որ Քրիստոսի անդամներն են (Եփս 5, 30): Նոյն Մարմինով, որ կը համախմբէ բոլոր քրիստոնեաները միեւնոյն Հոգիով, Պօղոս կը շեշտէ Մարմինին նոյնութիւնը Եկեղեցւոյ հետ եւ Եկեղեցւոյ միութիւնը (Եփս 4, 4 . Կող 3, 15) Ինչպէս մարդուն մարմինը միութեան կը բերէ բազմազանութիւնը անդամներուն, այնպէս ալ Քրիստոս՝ Գլուխ Եկեղեցւոյ կը կանչէ բոլոր քրիստոնեաները իր Մարմինին միութեան:

28 – Վարդապետները, իւրաքանչիւր Եկեղեցւոյ մէջ ունէին պաշտօնը սովորական ուսուցումին հաւատացեալներուն: Օգնականները նուիրուած էին բարեսիրական գործին իսկ վարիչները՝ Եկեղեցիներուն առաջնորդները, կառավարիչներն էին:

Գլ. 13, 1 – Այս գլուխը գովքն է սիրոյն: Պօղոս նախ ցոյց կու տայ անոր գե-

ըէուլթեան պարգեւը եւ հասկնայի բոլոր խորհուրդները եւ ամէն գիտութիւն, եթէ ունենայի լիութիւնը հաւատքին՝ լեռներ փոխադրելու չափ, եթէ սէր չունիմ, ես ոչինչ եմ: **3** Եթէ բաշխէի բոլոր ինչքերս աղքատներուն եւ մարմինս կրակի յանձնէի, եթէ սէր չունիմ, այս ամէնը անօգուտ պիտի ըլլար ինծի համար: **4** Սէրը համբերող է, ծառայասէր, սէրը չի նախանձիր, սէրը ինքնահաւան չէ, ոչ ալ հպարտ, **5** ցուցամով չէ, չի փնտռեր իր շահը, չի գրգռուիր, չարը չի խորհիր, **6** չի հրճուիր անիրաւութեամբ, այլ կ'ուրախանայ ճշմարտութեամբ: **7** Կ'արդարացնէ ամէն բան, կը հաւատայ ամէն բանի, կը յուսայ ամէն բան, կը համբերէ ամէն բանի:

8 Սէրը չանհետանար երբեք. մարգարէութիւնները պիտի կորսուին, լեզուները պիտի լռեն, գիտութիւնը պիտի չքանայ: **9** Որովհետեւ մասնակի է մեր գիտութիւնը, մասնակի է մեր մարգարէութիւնը: **10** Երբ ժամանէ ինչ որ կատարեալ է, պիտի անհետանայ ինչ որ մասնակի է: **11** Երբ ես տղայ էի, կը խօսէի իբրեւ տղայ, կը խորհէի իբրեւ տղայ, կը դատէի իբրեւ տղայ. բայց երբ հասուն մարդ եղայ, ինչ որ տղայական էր՝ անհետացուցի:

12 Ներկայիս կը տեսնենք իբրեւ հայելիի մէջ, պատկերի նման. այն ատեն, պիտի տեսնենք դէմ յանդիման: **13** Հիմա գիտութիւնը մասնակի է, բայց այն ատեն պիտի ճանչնամ՝ ինչպէս ինք ճանչ-

րագանցութիւնը (հմտ 1-3), անոր գործերը (հմտ 4-7), անոր յաւերժականութիւնը (հմտ 8-13): Խօսքը եղբայրսիրութեան մասին է, սակայն լոկեայն կ'ենթադրէ Աստուծոյ սէրը, մանաւանդ (հմտ 13), առնչութեամբ հաւատքին եւ յոյսին հետ: Սիրոյ աղբիւրը Աստուծոյ մէջն է, որ նախ տուաւ իր Որդին, որպէսզի հաշտեցնէ մեղաւորները եւ ընէ զանոնք ընտրեալներ եւ որդիներ (Հմտ 5, 8. 8, 32-39. Եփս 1, 4. 1 Յովի 3, 1): Սիրոյ աղբիւրն է նաեւ Որդիին մէջ, կը սիրէ Հայրը, կը սիրուի Հօրմէն եւ ինքը՝ սէր, խոնարհեցաւ սիրով մեր փրկութեան համար: Կրնամք ուրեմն վստահութեամբ հայցել, «Սէր անուն Յիսուս, քու սիրովդ նմի, իմ սիրտը քարեղէն»: Նոյնն է նաեւ սէրը Հոգիին, որ զայն կը հեղու հաւատացեալներուն հոգիին մէջ եւ կու տայ անոնց կարողութիւնը կատարելու հիմնական պատուէրը օրէնքին, որ Սէրն է Աստուծոյ եւ Սէրը ընկերոջ, որովհետեւ ընկերոջ եւ նոյնիսկ թշնամիին սէրը փաստն է, գրաւականն է Աստուծոյ սիրոյն (1 Յովի 3, 17. 4, 20):

4 — (Հմտ 4-7) Պօղոս կը յատկանշէ սէրը ոչ թէ վերացական տուեալներով, այլ դրական արարքներով, որոնք կը բխին սէրէն:

ցաւ զիս: Հիմա կը մնան այս երեքը. հաւատքը, յոյսը եւ սէրը, բայց ասոնց մէջ գերազանցը Սէրն է:

Պարգեւներու դասաւորումը ըստ հասարակաց բարիքին

14 ¹ Սէ'րը փնտռեցէք, ցանկացէք հոգեւոր պարգեւները, մանաւանդ մարգարէութիւնը: ² Որովհետեւ, այն որ լեզուներ կը խօսի, չի խօսիր մարդոց՝ այլ Աստուծոյ հետ. ³ ո'չ ոք կը հասկնայ զայն, քանի որ հոգիով կը խօսի՝ խորհրդաւոր բաներու մասին: ⁴ Բայց այն որ կը մարգարէանայ, կը խօսի մարդոց շինութեան, մխիթարութեան եւ սփոփանքին համար: ⁵ Այն որ լեզուներ կը խօսի՝ ինքիր շինութեան համար կը խօսի, բայց այն որ կը մարգարէանայ՝ Եկեղեցին կը կառուցանէ: ⁶ Պիտի ուզէի որ դուք ամէնքդ լեզուներ խօսէիք, սակայն դեռ աւելի՝ պիտի ուզէի որ ամէնքդ մարգարէանայիք, որովհետեւ աւելի լաւ է այն որ կը մարգարէանայ, քան այն որ լեզուներ կը խօսի, բացի եթէ թարգմանէ՝ որպէսզի Եկեղեցին օգտուի:

⁶ Եւ հիմա, եղբայրներ, եթէ ես ձեզի դամ եւ լեզուներ խօսիմ, ինչո՞վ օգտակար պիտի ըլլամ ձեզի, եթէ խօսքս ձեզի ո'չ յայտնութիւն մը կը բերէ, ոչ գիտութիւն մը, ո'չ մարգարէութիւն մը եւ ո'չ ալ վարդապետութիւն մը: ⁷ Այսպէս ես նաեւ անշունչ գործիքները՝ փողը կամ քնարը. եթէ յատակօրէն չեն տար խաղերը, մենք ինչպէ՞ս պիտի գիտնանք թէ ինչ կը նուագէ փողը կամ քնարը: ⁸ Եթէ փողը խառնակ ձայներ արձակէ, ո՞վ պատերազմի պիտի պատրաստուի: ⁹ Նմանապէս դուք, եթէ լեզուով հասկնալի խօսքեր չարտասանէք, ինչպէ՞ս պիտի հասկնանք թէ ինչ կը խօսիք: Պիտի նմանիք մարդոց՝ որ օգին մէջ կը խօսին: ¹⁰ Աշխարհի վրայ ա՛յնքան տեսակներ կան լեզուներու, եւ առանց լեզուի ոչինչ կայ: ¹¹ Եթէ ես անգիտանամ լեզուին արժէքը, բարբարոսի տպաւորութիւնը կը թողում խօսողին վրայ, եւ այն որ կը խօսի, բարբարոսի տպաւորութիւնը կը թողու իմ վրաս: ¹² Այսպէս ուրեմն, քանի որ դուք

կը բաղձաք հոգեւոր պարգեւներ ունենալ, ջանացէք զանոնք ունենալ առատութեամբ՝ Եկեղեցւոյ շինութեան համար:

13 Ասոր համար, այն որ լեզուներ կը խօսի, պէտք է աղօթէ՝ որպէսզի կարենայ թարգմանել: 14 Որովհետեւ, եթէ ես լեզուով կ'աղօթեմ, հոգիս ալ կ'աղօթէ, բայց միտքս պտուղ չի քաղեր անկէ: 15 Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընեմ: Պիտի աղօթեմ հոգիով, պիտի աղօթեմ նաեւ խելքով: Տաղ պիտի ըսեմ հոգիովս, սակայն խելքովս ալ պիտի ըսեմ զայն: 16 Ապա թէ ոչ, եթէ դուն կ'օրհնես հոգիովդ, այն որ նման պարգեւ չունի՝ ինչպէ՞ս քու գոհաբանութեանդ պիտի պատասխանէ «Ամէն», քանի որ չի գիտեր թէ դուն ինչ կ'ըսես: 17 Գեղեցիկ է քու գոհաբանութիւնդ, բայց ոչ չինի՜ ընկերովդ համար: 18 Գոհութիւն կը մատուցանեմ Աստուծոյ, որովհետեւ ես ձեզմէ աւելի կը խօսիմ լեզուներ, 19 սակայն հաւաքոյթին ընթացքին կը նախընտրեմ խելքովս հինգ բառ ըսել, ուրիշները խրատելու համար, քան բազմաթիւ խօսքեր՝ լեզուով:

20 Եղբայրներ, տղայամիտ մի՛ ըլլաք, տղայացէ՛ք միայն չարութեան դիմաց, սակայն դատողութեամբ կատարեալ եղէ՛ք: 21 Որովհետեւ Օրէնքին մէջ իսկ գրուած է. «Օտար լեզուով եւ օտար շրթունքով պիտի խօսիմ այս ժողովուրդին, սակայն անոնք այսպէս ալ մտիկ պիտի չընեն ինծի»: 22 Այսպէս ուրեմն, լեզուները նշաններ են ոչ թէ հաւատացեալներուն, այլ անհաւատներուն համար: Մարգարէութիւնը սակայն, անհաւատներուն համար չէ, այլ հաւատացեալներուն: 23 Եթէ ուրեմն Եկեղեցին կը համախմբուի եւ ամէնքը լեզուներ կը խօսին, եւ մարդիկ մտնեն որ այդ պարգեւէն զուրկ են կամ անհաւատներ են, պիտի չըսե՞ն թէ՞ դուք կը ցնորիք: 24 Բայց եթէ ամէնքը մարգարէանան եւ ներս մտնէ մէկը որ հաւատք չունի, տգէտ է, պիտի յանդիմանուի բոլորէն, ամէն-

12 – Եկեղեցին հոս ժողովն է, համախմբումն է հաւատացեալներուն: Համախմբումը կամ ժողովը հաւատացեալներուն, տեսանելի նշանն է Քրիստոսի եկեղեցւոյն:

14 – Լեզուներու պարգեւն ունեցողը կ'աղօթէ, կը վերանայ հոգիով, կ'արտայայտուի ունկնդիրներուն անհասկնալի կերպով, հետեւաբար միտքը անկէ օգուտ չի փաղեք:

քը պիտի դատեն զինքը, **25** անոր սրտին գաղտնիքները պիտի քողագերծուին, պիտի իյնայ երեսն ի վար, պիտի երկրպագէ Աստուծոյ եւ պիտի դաւանի, թէ արդարեւ Աստուած ձեր մէջն է:

Գործնական կանոններ

26 Եւ հիմա, ի՞նչ պիտի պատահի, եղբայրներ, երբ դուք կը հաւաքուիք, եւ ձեզմէ իւրաքանչիւրը ունի օրհնութիւն մը, կամ վարդապետութիւն մը, կամ յայտնութիւն մը, կամ ճառ մը լեզուով, կամ մեկնաբանութիւն մը. թող ամէն բան կատարուի շինիչ կերպով: **27** Եթէ լեզուներ պիտի խօսիք, թող խօսին երկու հոգի կամ առաւելագոյնը երեք հոգի, եւ մէկը թող թարգմանէ: **28** Եթէ թարգման չկայ, թող լուռ մնան եկեղեցւոյ մէջ, թող խօսին իրենց անձին եւ Աստուծոյ հետ: **29** Մարգարէներէն երկու կամ երեք հոգի թող խօսին, միւսները թող դատեն: **30** Եթէ ուրիշ մը կայ՝ որ բազմած է եւ յայտնութիւն մը ունի, առաջինը թող լուռ մնայ: **31** Որովհետեւ ամէնքդ ալ կրնաք մարգարէանալ կարգով, որպէսզի ամէնքն ալ ուսում եւ մխիթարութիւն ստանան: **32** Մարգարէներուն հոգին կը հնազանդի մարգարէներուն, **33** որովհետեւ Աստուած խոսովութեան Աստուածը չէ, այլ խաղաղութեան, ինչպէս բոլոր սուրբերուն Եկեղեցիներուն մէջ:

34 Կիները թող լուռ մնան հաւաքոյթներուն մէջ, որովհետեւ անոնց արտօնուած չէ խօսք առնել, այլ հնազանդիլ, ըստ Օրէնքին, որ նոյնը կը հաստատէ: **35** Եթէ կ'ուզեն ուսանիլ կարգ մը կէտերու մասին, թող տան մէջ հարցնեն իրենց ամուսինին, որովհետեւ անպատեհ է կին մարդուն համար խօսիլ հաւաքոյթի մէջ: **36** Արդեօք ձեզմէ՞ ելաւ Աստուծոյ խօսքը, եւ կամ միայն ձեզի՞ հասաւ: **37** Եթէ մին կը համարի մարգարէ ըլլալ կամ Հոգիէն ներշնչուիլ, ձեզի գրածներու մէջ թող տեսնէ Աստուծոյ պատւէրը: **38** Եթէ անգիտանայ զայն, ինքն ալ թող անգիտացուի:

32 – Մարգարէին պաշտօնն է շինութիւնը Եկեղեցւոյ եւ կամ յորդորը, խրատը հաւատացեալներուն: Եթէ չունի հակակշիռը իր գործին վրայ կը նշանակէ, թէ սուտ մարգարէ մըն է:

39 Այսպէս ուրեմն, եղբայրներ, դուք ցանկացէք մարգարէութեան պարգեւը եւ մի արգիլէք լեզուներով խօսիլ: **40** Ամէն բան սակայն, թող կատարուի կարգապահութեամբ եւ վայելչութեամբ:

Մեռելներուն յարութիւնը

15 **1** Կը յիշեցնեմ ձեզի, եղբայրներ, Աւետարանը զոր քարոզեցի ձեզի, զոր դուք ընդունեցաք եւ որուն կը մնաք հաւատարիմ, **2** որով կը փրկուիք, եթէ պահէք զայն ինչպէս որ ես աւետեցի ձեզի, ապա թէ ոչ, դուք ի զուր հաւատացած կ'ըլլաք:

3 Ես նախ աւետեցի ձեզի ինչ որ ես ընդունած էի, այսինքն՝ թէ Քրիստոս մեռաւ մեր մեղքերուն համար, ըստ Գիրքերուն, **4** թաղւեցաւ, երրորդ օրը յարութիւն առաւ, ըստ Գիրքերուն, **5** երեւեցաւ Կեփաւին եւ ապա Տասներկուքին: **6** Յետոյ երեւեցաւ նաեւ միաժամանակ աւելի քան հինգ հարիւր եղբայրներու, որոնցմէ

Գլ. 15, 4 – Հելլէն մտայնութեան համար յարութիւնը դժուարաւ ընդունելի վարդապետութիւն էր: Նիւթը աղբիւրն է չարիքի, կաշկանդումն է հոգիին եւ հոգին անգամ մը որ ձերբազատուի մարմինէն՝ նիւթէն, անկարելի է, որ վերստին դառնայ եւ կայտւի նիւթին: Հրեաներուն մօտ յարութեան գաղափարը նախ տարտամ է, սակայն ժամանակով կը յստականայ (Սղմ 16, 10. Յր 19, 25. Եզկ 37, 10. Դան 12, 2. 2 Մակ 7, 9): Կարգ մը Կորնթացիներ կը մերժեն մեռելներուն յարութիւնը: Պօղոս կը պատասխանէ մեկնելով աւետարանական ուսուցումի հիմնական կէտէն. գատկական խորհուրդը Քրիստոսի, որ մեռաւ եւ յարեաւ (հմտ 3-4) երեւեցաւ իրեններուն (հմտ 5-11) եւ ապա ցոյց կու տայ Կորնթացիներուն մերժումին անհեթեթութիւնը (հմտ 12-34): Քրիստոս երախայրիքն է եւ պատճառ կամ գրաւական մեռելներուն յարութեան (հմտ 20-28) որովհետեւ յարութեամբ Քրիստոս կու տայ իւրաքանչիւր հաւատացեալի վնիւտ եւ լուսատու խոստումը. «Հանապարհիս կենաց ընդ իս ես յարութեամբ» (Շնորհաւի): Առաքելը կը պատասխանէ Կորնթացիներուն առարկութեան, թէ ինչպէս պիտի ըլլայ յարութիւնը (հմտ 35-53) եւ կը վերջացնէ գոհութեան մաղթանքով (հմտ 54-57): Հմտ 3-4 ասուածքները յետագային պիտի ներդրուին Հաւատքի Հանգանակին մէջ:

5 – Յարուցեալ Յիսուսի ականատես վկաները տակաւին կենդանի եւ եւ կրնան վկայել, ուրեմն հաւատքը Յիսուսի Յարութեան կը հիմնուի ստոյգ վկայութեան վրայ, ականատես վկաներու:

չատեր կենդանի են մինչեւ այսօր եւ ոմանք ննջեցին, **7** յետոյ երեւեցաւ Յակոբին եւ բոլոր առաքեալներուն: **8** Ի վերջոյ, իբրեւ նուաստի մը՝ երեւեցաւ նաեւ ինծի:

9 Որովհետեւ ես տրուպն եմ առաքեալներուն, արժանի իսկ չեմ առաքեալ կոչուիլ, որովհետեւ հալածեցի Աստուծոյ Եկեղեցին: **10** Ես ինչ որ եմ, Աստուծոյ շնորհքովն եմ, եւ Անոր շնորհքը ինծի հանդէպ ամուլ չմնաց: Ես վաստակեցայ աւելի քան անոնք ամէնքը՝ բայց ո՛չ ես, այլ՝ Աստուծոյ շնորհքը որ ինծի հետ է:

11 Ուստի, ես կամ անոնք, ա՛յս է մեր քարոզածը եւ դուք այսպէս հաւատացած էք:

12 Արդ, եթէ կը քարոզուի ձեզի՝ թէ Քրիստոս յարեաւ մեռեալներէն, ձեզմէ ոմանք ինչպէ՞ս կը համարձակին ըսել՝ թէ չկայ յարուլթիւն մեռեալներու: **13** Եթէ չկայ յարուլթիւն մեռեալներու, ուրեմն Քրիստոս ինքն ալ յարուլթիւն չառաւ: **14** Եթէ Քրիստոս յարուլթիւն չառաւ, ընդունայն է մեր քարոզուլթիւնը, ընդունայն է նաեւ ձեր հաւատքը: **15** Մանաւանդ թէ մենք կը հանդիսանանք սուտ վկաներ Աստուծոյ, քանի որ վկայած ենք Աստուծոյ հակառակ՝ թէ ան յարոյց Քրիստոսը, մինչդեռ չէ յարուցած զայն, եթէ ճիշդ է թէ մեռեալները յարուլթիւն պիտի չառնեն: **16** Որովհետեւ եթէ մեռեալները յարուլթիւն պիտի չառնեն, ուրեմն ի՛նքը, Քրիստոս ալ յարուլթիւն չառաւ: **17** Եթէ Քրիստոս յարուլթիւն չառաւ, ընդունայն է ձեր հաւատքը եւ դուք կը մնաք ձեր մեղքերուն մէջ: **18** Արդ, անոնք որ ննջեցին ի Քրիստոս, արդեօք կորսուեցա՞ն: **19** Եթէ միայն այս կեանքին համար է որ մենք մեր յոյսը դրած ենք Քրիստոսի վրայ, մենք մարդոց մէջ ամէնէն ողորմելիներն ենք:

20 Բայց ո՛չ, Քրիստոս յարեաւ մեռեալներէն եւ ան երախայ-

14 – Քրիստոնեայ պատգամը եւ համապատասխան հաւատքը իմաստ չունին առանց ճշմարտութեան, որ առանցքն է՝ Յարուցեալ Քրիստոս:

17 – Մեղքը կ'անհետանայ մոր կեանքով, մասնակցութեամբ յարուցեալ Յիսուսի կեանքին (Հո 6, 8-10):

19 – Մերթել կեանքի վայելքները խաբկանք է, եթէ մահը վերջնական վախճանն է: Հոգիին անմահութիւնը կը հասկցուի լրիւ յարութեան հեռակարին տակ:

ըիքն է ննջեցեալներուն: **21** Քանի որ մահը եկաւ մարդու մը միջոցաւ, մարդու մը միջոցաւ ալ կու գայ յարուածիւնը ննջեցեալներուն: **22** Արդարեւ, ինչպէս որ Ադամով ամէնքը կը մեռնին, այնպէս ալ Քրիստոսով՝ ամէնքը պիտի վերակենդանանան: **23** Բայց իւրաքանչիւրը իր կարգին. նախ Քրիստոս, եւ ապա անոնք որ Քրիստոսի են՝ Գալստեան օրը: **24** Անկէ ետք կատարածը պիտի գայ, երբ ան թագաւորութիւնը պիտի յանձնէ Հօր Աստուծոյ, կործանելէ ետք ամէն իշխանութիւն, տէրութիւն եւ զօրութիւն: **25** Որովհետեւ հարկ է որ ինքը թագաւորէ մինչեւ որ բոլոր թշնամիները դնէ իր ոտքերուն տակ: **26** Վերջին թշնամին որ պիտի կործանի, մահն է. **27** որովհետեւ ամէն ինչ դրաւ իր ոտքերուն տակ: Բայց երբ պիտի ըսէ՝ «այսուհետեւ ամէն ինչ հնազանդ է», յայտնի է թէ՛ բացի Անկէ՝ որ իրեն հնազանդեցուցած է ամէն բան: **28** Երբ ամէն բան հնազանդի անոր, այն ատեն Որդին ինքն ալ պիտի հնազանդի Անոր որ ամէն բան իրեն հնազանդեցուց, որպէսզի Աստուած ըլլայ ամէն ինչ ամէնուն մէջ:

29 Հակառակ պարագային, ի՞նչ պիտի շահէին անոնք որ կը մկրտուին մեռեալներուն համար: Արդարեւ, եթէ չկայ յարուածիւն մեռեալներու, ինչո՞ւ կը մկրտուին անոնց համար: **30** Եւ մենք իսկ, ինչո՞ւ ամէն ժամ մենք մեզ կ'ենթարկենք վտանգի: **31** Ես ամէն օր կը մեռնիմ, այնքան ստոյգ է, եղբայրներ, թէ դուք իմ պարծանքս էք մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի առջեւ: **32** Եթէ ես միայն մարդոց համար պայքարս մղեցի Եփեսոսի մէջ գազաններուն դէմ, ի՞նչ շահեցայ: Եթէ մեռեալները յարուածիւն պիտի չառնեն, ուտեմք ու խմեմք, որովհետեւ վաղը պիտի մեռնինք: **33** Մի՛ խաբուիք. «Չար բարեկամութիւնները կ'ապականեն բարի վարքերը»: **34** Սթափեցէք արդարութեամբ եւ մի մեղանչէք, որովհետեւ ձեր մէջ կան ոմանք, որ կ'անգիտանան ամէն բան Աստուծոյ մասին: Ասիկա կ'ըսեմ յամօթ ձեզի:

23 – Գալուստ՝ այս եզրը ընդունուած է հնագոյն քրիստոնէութեան մէջ՝ նշանակելու համար փառքով դարձը Քրիստոսի ժամանակներու լրումին՝ իր Օրը (Մտք 24, 3. 1 Թեա 2, 19. Յակ 5, 7):

25 – Սղմ 109, 1:

Յարուֆիւմ՝ հոգեւոր մարմինով

35 Թերեւս մէկը ըսէ՝ մեռեալները ինչպէ՞ս պիտի յառնեն: Անոնք ի՞նչ մարմինով պիտի վերադառնան: **36** Անմիտ, ինչ որ դուն կը սերմանես, չի կենդանանար՝ եթէ չմեռնի: **37** Ինչ որ կը սերմանես, գալիք մարմինը չէ, այլ պարզ հատիկը ցորենի եւ կամ այլ սերմանիքի: **38** Աստուած, ըստ իր կամքին, կու տայ անոր մարմինը, իւրաքանչիւր սերմանիքին՝ յատուկ մարմինը:

39 Բոլոր մարմինները նոյնը չեն. տարբեր է մարմինը մարդոց՝ տարբեր է մարմինը անասուններուն. տարբեր է մարմինը թռչուններուն՝ տարբեր է մարմինը ձուկերուն: **40** Կան նաեւ մարմիններ՝ երկնային եւ մարմիններ՝ երկրաւոր, բայց տարբեր է փայլը երկնայիններուն, տարբեր է փայլը երկրաւորներուն: **41** Տարբեր է փայլը արեգակին՝ տարբեր է փայլը լուսինին, եւ տարբեր է փայլը աստղերուն: Եւ աստղ մը աւելի փայլուն է քան ուրիշ աստղ մը: **42** Նոյնպէս է նաեւ յարութիւնը մեռեալներուն: Կը սերմանուին ապականութեամբ, եւ կը յառնեն առանց ապականութեան: Կը սերմանուին անարգ՝ կը յառնեն փառքով: **43** Կը սերմանուին տկարութեամբ՝ կը յառնեն զօրութեամբ, **44** կը սերմանուին մարմինը շնչաւոր՝ եւ կը յառնէ մարմինը հոգեւոր:

Եթէ կայ շնչաւոր մարմինը, կայ նաեւ հոգեւոր մարմինը: **45** Այսպէս զրուած է. Առաջին մարդը, Ադամ, եղաւ կենդանի շունչ: Երկրորդ Ադամը՝ եղաւ կենդանարար հոգի: **46** Բայց հոգե-

44 – Սուրբգրային աւանդութեան համաձայն, շունչը եբրայերէն նեֆէշ, մարդկային մարմինին կենսատու սկզբունք է, անոր կեանքն է (Հո 16, 4), կը մնայ բնական սկզբունք, որ տեղի պիտի տայ հոգիին, որպէսզի մարդը վերագտնէ աստուածային կեանքը: Այս փոխանակումը կը սկզբնաւորուի մահկանացու կեանքին տեւողութեամբ՝ Հոգիին պարգեւով (Հո 5, 5) բայց կը հասնի իր լրումին մահէն ետ: Ամմահութիւնն ուրեմն վերանորոգումն է ամբողջական մարդուն, մարմինին յարութեամբ՝ Հոգիով, զոր Աստուած փաշած էր մարդէն մեղքին հետեւանքով (Մնդ 6, 3) եւ կը վերադարձնէ զայն միութեամբ յարուցեալ Յիսուսին հետ (Հո 8, 11) մարմինը շնչաւոր՝ կը դառնայ հոգեւոր, անեղծանելի, անմահ եւ փառաւորեալ (Հո 8, 18. 2 Կոր 4, 17) եւ ազատ նիւթականի օրէնքներէն:

ւորը չէ որ կ'երեւի նախ, այլ շնչաւորը, եւ ապա՝ հոգեւորը: **47** Առաջին մարդը, երկրէն ելած, հողեղէն է, իսկ երկրորդը՝ կու գայ երկինքէն: **48** Ինչպէս հողեղէնը, այնպէս պիտի ըլլան հոգեղէնները, ինչպէս երկնաւորը, այնպէս պիտի ըլլան նաեւ երկնայինները: **49** Եւ մենք՝ ինչպէս որ զգեցանք հողեղէնին պատկերը, այնպէս ալ պիտի զգենունք երկնաւորին պատկերը:

50 Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի, եղբայրներ, մարմինը եւ արիւնը չեն կրնար ժառանգել Աստուծոյ Արքայութիւնը եւ ոչ ալ ապականութիւնը կը ժառանգէ անապականութիւնը: **51** Խորհուրդ մը պիտի ըսեմ ձեզի. մենք պիտի չմեռնինք ամէնքս, սակայն ամէնքս պիտի կերպարանափոխուինք: **52** Յանկարծ, մէկ ականթարթի մէջ, վերջին փողի ձայնին, որովհետեւ փողը պիտի հնչէ, եւ մեռեալները պիտի յառնեն անապականութեամբ, եւ մենք պիտի կերպարանափոխուինք: **53** Որովհետեւ հարկ է որ այս ապականութիւնը զգենու անապականութիւնը եւ մահկանացուն՝ զգենու անմահութիւնը:

Տաղ յաղթութեան եւ եզրակացութիւն

54 Երբ ուրեմն այս մահկանացուն զգենու անմահութիւնը եւ ապականութիւնը զգենու անապականութիւնը, այն ատեն պիտի կատարուի խօսքը որ գրուած է. Մահը կլանուեցաւ յաղթութեան մէջ: **55** Ո՛վ մահ, ո՞ւր է քու յաղթութիւնդ, ո՛վ մահ, ո՞ւր է քու խայթոցդ: **56** Մահուան խայթոցը՝ մեղքն է, եւ մեղքին զօրութիւնը՝ Օրէնքը: **57** Բայց գոհութիւն Աստուծոյ, որ կու տայ մեզի յաղթութիւնը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսով:

58 Այսպէս ուրեմն, սիրելի եղբայրներ, մնացէք հաստատ, ան-

54 – (Եւ 25, 8 . Ովս 13,14):

58 – Տիրոջ գործը ամբողջ վկայութիւնն է խօսքով եւ գործով՝ Աւետարանին փարզութեամբ: Յարութեան յոյսը միայն տարտամ գաղափարական մը չէ, այլ ճշմարտութիւնը, որ կապուած է մարդու էութեան իսկ եւ իմաստ, խորութիւն կու տայ առօրեայ կեանքին եւ հաւատքը այդ ճշմարտութեան կու տայ մղումը ապրելու կեանքը հոգեւորի յառաջդիմութեան հունին մէջ:

սասան, միշտ յառաջադէմ Տիրոջ գործին մէջ, գիտնալով թէ ձեր վաստակը ընդունայն չէ Տիրոջ առջեւ:

Յանձնարարութիւններ, Ողջոյններ եւ մաղթանքներ

16 **1** Գալով հանգանակութեան ի նպաստ սուրբերուն, դուք ալ հետեւեցէ՛ք պատուէրներուն զորս տուած էի Գաղատիոյ Եկեղեցիներուն: **2** Շաբաթուան առաջին օրը, ձեզմէ իւրաքանչիւրը թող մէկ կողմ դնէ ինչ որ կրցած է խնայել. թող չսպասեն իմ ժամանումիս, նուէրները հաւաքելու համար: **3** Երբ ձեզի գամ, յանձնարարական նամակով պիտի առաքեմ անոնք զորս դուք պիտի ընտրէք, որպէսզի ձեր առատաբուէս նուէրները տանին Երուսաղէմ: **4** Եթէ հարկ ըլլայ, ես ալ կ'երթամ եւ անոնք կ'ընկերանան ինծի:

5 Մակեդոնիայէն անցնելէս ետք, պիտի գամ ձեզի. որովհետեւ Մակեդոնիա պիտի երթամ: **6** Թերեւս ձեր մօտ մնամ եւ ձմեռը ձեր մօտ անցընեմ, եւ դուք ճամբայ հանէք զիս դէպի հոն ուր պիտի երթամ: **7** Որովհետեւ չեմ ուզեր ձեզ անցողակի կերպով տեսնել. եթէ Տէրը կամենայ, միտքս դրած եմ ժամանակ մը անցընել ձեր մօտ: **8** Ամէն պարագային, պիտի մնամ Եփեսոս մինչեւ Պէնտեկոստէ, **9** որովհետեւ լայն դուռ բացուած է այնտեղ գործունէութեան համար եւ հակառակորդները բազմաթիւ են:

10 Եթէ Տիմոթէոսը հասնի, հոգ տարէք որ առանց վախնալու մնայ ձեր մէջ, որովհետեւ ինծի պէս կը վաստակի Տիրոջ գործին համար: **11** Ոչ ոք թող արհամարհէ զայն: Ուղարկեցէք զինքը խաղաղութեամբ, որպէսզի ինծի գայ. եղբայրներուն հետ անոր կը

Գլ. 16, 1 – Սուրբերը Երուսաղէմի հաւատացեալներն են, որոնք կանուխէն ինկան նիւթականի կարօտութեան մէջ (Գ. Առ 11, 28–30): Հանգանակութեան ձեռնարկը կարեւոր տեղ կը գրաւէ Պօղոսի մտահոգութիւններուն մէջ եւ անոր մէջ կը տեսնէ գրաւականը միութեան իր կողմէ հիմնուած Եկեղեցիներուն եւ Հրէաստանի ու մանաւանդ Երուսաղէմի Եկեղեցիներուն միջեւ:

2 – Շաբաթուան առաջին օրը, այսինքն Կիրակի, Տիրոջ օր (Յայտ 1, 10):

9 – Լայն դուռը, այսինքն դիրտութիւններ առաքելութեան Եփեսոսի մէջ (Կող 4, 3 . 2 Կոր 2, 12):

սպասեմ: **12** Գալով մեր եղբօրը՝ Ապօղոսին, չատ յորդորեցի զայն որ եղբայրներուն հետ ձեզի գայ. մերժեց առ այժմ գալ, պիտի գայ՝ երբ յարմար առիթը ներկայանայ:

13 Հսկեցէք, հաստատ մնացէք հաւատքի մէջ, արիացէք եւ զօրացէք: **14** Ձեր մէջ ամէն ինչ թող կատարուի սիրով:

15 Նաեւ այս կը յանձնարարեմ ձեզի, եղբայրներ. դուք գիտէք թէ՝ Ստեփանասը եւ իրենները, որոնք երախայրիքն են Աքայիայի, սիրով նուիրուեցան սուրբերուն ծառայութեան: **16** Ձեր կարգին, հնազանդեցէք նման մարդոց եւ ամէն անոր որ գործակից է անոնց եւ կը վաստակի անոնց հետ: **17** Ես ուրախացայ Ստեփանասի, փորտունատոսի եւ Աքայիկոսի ժամանումով, անոնք ձեր պակասը լրացուցին, **18** անդորրութիւն տուին իմ հոգիիս եւ ձեր հոգիին: Գիտցէք զնահատել այդպիսի մարդիկը:

19 Ասիոյ Եկեղեցիները կ'ողջունեն ձեզ: Ակիւղաս եւ Պրիսկա կ'ողջունեն ձեզ ի Տէր, ինչպէս նաեւ հասարակութիւնը որ կը հաւաքուի անոնց տան մէջ: **20** Բոլոր եղբայրները կ'ողջունեն ձեզ: Դուք զիրար ողջունեցէք սրբութեան համբոյրով:

21 Այս ողջոյնը՝ իմ, Պօղոսին ձեռքինն է:

22 Եթէ մէկը չի սիրեր Տէրը, թող նզովեալ ըլլայ: Մարան աթա:

23 Տէր Յիսուսի շնորհքը թող ձեզի հետ ըլլայ:

24 Եւ իմ սէրս՝ ձեզի, ի Քրիստոս Յիսուս, թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹ ԿՈՐՆԹԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներկայացում, ողջոյններ, գոհարանութիւն

1 ¹ Պօղոս, Աստուծոյ կամքով՝ Յիսուս Քրիստոսի առաքեալ, եւ Տիմոթէոս եղբայր. Աստուծոյ Եկեղեցիին որ հաստատուած է Կորնթոս եւ բոլոր սուրբերուն որ են Աքայիոյ ամէն կողմերը. շնորհք եւ խաղաղութիւն ² ձեզի՝ Աստուծոյ մեր Հօր-մէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսին:

³ Օրհնեալ է Աստուած եւ Հայրը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, գլխութեան Հայր եւ ամէն մխիթարութեան Աստուած, ⁴ որ կը մխիթարէ մեզ մեր ամէն նեղութեան մէջ, որպէսզի մխիթարութեամբ զոր մենք կ'ընդունինք Աստուծոյ, կարենանք մխիթարել անոնք որ կը գտնուին նեղութեան մէջ: ⁵ Որպէսզի, ինչպէս որ Քրիստոսի չարչարանքները բազմացան մեզի համար, այնպէս ալ Քրիստոսով բազմանայ մեր մխիթարութիւնը: ⁶ Եթէ մենք նեղութիւն կը կրենք, ձեր մխիթարութեան համար է, որ կարող պիտի ընէ ձեզ՝ համբերութեամբ կրելու նոյն չարչարանքները զորս մենք

Գլ. 1, 3 – Մարգարէները աւետած են մխիթարութիւնը իբրեւ յատկանշական մեսիական շրջանին (Եւ 40, 1. Դկ 2, 25): Մխիթարութիւնը վերջ պիտի դնէ նեղութիւններուն եւ պիտի բանայ շրջանը ուրախութեան եւ խաղաղութեան: Նոր Կտակարանին մէջ մեր աշխարհը առկայ է հին աշխարհին մէջ եւ հաւատացեալը միացած Քրիստոսի՝ կ'ընդունի անոր մխիթարութիւնը: Աստուած ինքն է աղբիւրը այս մխիթարութեան, Քրիստոսի եւ Հոգիին հետ (2 Կոր 1, 3. 2 Կոր 1, 5. Գ. Առ 9, 31): Հաւատացեալը իր կարգին պիտի ապրի զայն եւ հաղորդէ (2 Կոր 1, 6): Մխիթարութեան պատճառներն են դարձը, յառաջդիմութիւնը հաւատքի կեանքին եւ Աստուծոյ Խօսքը (2 Կոր 7, 13. 2 Կոր 7, 4. Հռ 15, 4) Մխիթարութիւնը աղբիւր է յոյսի (Հռ 15, 4):

կը կրենք: **7** Մեր յոյսը, ձեր վրայ՝ հաստատ է. մենք գիտենք՝ թէ ինչպէս որ կը բաժնէք մեր չարչարանքները, նոյնպէս պիտի բաժնէք նաեւ մեր մխիթարութիւնը:

8 Որովհետեւ չեմ ուզեր որ անգիտանաք, եղբայրներ, թէ նեղութիւնը զոր կրեցինք Ասիա, մեր կարողութենէն անդին, ճնշեց մեր վրայ, մինչեւ իսկ այլեւս մեր յոյսը կտրած էինք կեանքէն:

9 Արդարեւ, մենք մեր անձին մէջ ընդունեցանք մահուան վճիռը, որպէսզի չապաւինինք մեր անձին, այլ Աստուծոյ՝ որ մեռեալները կը յարուցանէ: **10** Ան փրկեց մեզ այսպիսի մահէն եւ դարձեալ պիտի փրկէ մեզ. անոր վրայ յոյս ունինք թէ ան դարձեալ պիտի փրկէ մեզ: **11** Դուք ալ պիտի օգնէք մեզի աղօթքով, որպէսզի այս բարիքը զոր շատեր ընդունեցան մեզի համար, շատերուն համար ըլլայ գոհաբանութեան առիթ մեր պատճառով:

Խղմին վկայութիւնը՝ պարծանք հաւատքին

12 Մեր պարծանքն է վկայութիւնը մեր խղճին՝ թէ մենք, այս աշխարհի վրայ, մանաւանդ ձեր մօտ, ընթացանք այն սրբութեամբ ու անբասիրութեամբ՝ որ կու գան Աստուծմէ, ո՛չ մարդկային իմաստութեամբ, այլ՝ Աստուծոյ շնորհքով: **13** Արդարեւ,

7 – Այս թուոթին մէջ Պօղոս կը շեշտէ երկու ներհակ իրականութիւններու ներկայութիւնը Քրիստոսի, առաքեալին եւ հաւատացեալին կեանքին մէջ. չարչարանք եւ մխիթարութիւն, (1, 3–7), մահ եւ կեանք (4, 10–12) աղփատութիւն եւ հարստութիւն, (6, 10) տկարութիւն եւ զօրութիւն 12, 9–10. Ցոյացումն է գաւակական խորհուրդին, ներկայութիւնը յարուցեալ Քրիստոսի աշխարհի մը մէջ, ուր կը մնան մեղքը եւ մահը:

11 – Գոհութիւնը կարեւոր տեղ կը գրաւէ սուրբ Պօղոսի Թուղթերուն ներմուծման մասին մէջ ուր գոհութիւն կը յայտնէ Աստուծոյ՝ հաւատքին համար անոնց, որոնց կը գրէ: Գոհութիւնը պարտի ոգեւորել հաւատացեալին ամէն գործերը, զորս կը կատարէ ի սեր կամ յանուն Քրիստոսի (Կող 3, 17. Եփս 5, 20): Պարտականութիւնն է համապատասխան Աստուծոյ կամքին եւ փոխադարձն է Աստուծոյ շնորհքին, թէպէտ անկատար կերպով (1 Թես 3, 9): Ասոր համար Գոհութիւնը կարեւոր տեղ կը գրաւէ թէ՛ պաշտամունքի եւ թէ՛ անհատական աղօթքին մէջ, ինչպէս կ'երգենք Ս. Պատարագին, «Գոհութիւն եւ փառաբանութիւն կը մատուցանենք քեզի միշտ, Տէր Աստուած մեր»...

մեր թուղթերուն մէջ չենք գրեր աւելի քան ինչ որ կը կարդաք եւ կը հասկնաք: **14** Կը յուսամ՝ թէ կատարեալ կերպով պիտի հասկընաք, ինչպէս որ մասամբ հասկցաք, թէ մենք ձեր պարծանքն ենք, ինչպէս որ դուք պիտի ըլլաք մեր պարծանքը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Օրը:

15 Ես կ'ուզէի, այս վստահութեամբ, գալ նախ ձեզի, որպէսզի դուք երկրորդ շնորհք մը ընդունիք: **16** ապա ձեր քովէն անցնիլ Մակեդոնիա եւ վերադառնալ ձեր մօտ, որպէսզի դուք ճամբայ հանէք զիս դէպի Հրէաստան: **17** Եթէ այսպէս ծրագրեցի, արդեօք թեթեւութեա՞մբ գործեցի: Եւ կամ արդեօք իմ ծրագիրներս լոկ մարդկայի՞ն են, այնպէս որ իմ կողմէս՝ այոն ըլլայ այո եւ ոչը՝ ոչ: **18** Ինչպէս որ հաւատարիմ է Աստուած՝ մեր խօսքը ձեզի՝ թէ այո թէ ոչ չէ: **19** Որովհետեւ Աստուծոյ Որդին՝ Յիսուս Քրիստոս, զոր քարոզեցինք ձեզի, Սիղուանոս, Տիմոթէոս եւ ես, չեղաւ այո եւ ոչ. անոր մէջ կայ միայն այոն: **20** Արդարեւ, Աստուծոյ ամէն խոստումները անոր մէջ ունին իրենց այոն. ասոր համար, մենք անով «Ամէն» կ'ըսենք Աստուծոյ, անոր փառքին համար: **21** Այն որ մեզ հաստատեց, ձեզի հետ, Քրիստոսի մէջ եւ մեզի օծութիւնը տուաւ՝ Աստուած ինքն է: **22** Ի՛նքը կ'ըսեց մեզ եւ մեր սրտերուն մէջ դրաւ Հոգիին երաշխիքը:

23 Սակայն ես կը կանչեմ զԱստուած իբր վկայ իմ հոգիիս՝ թէ

18 – Աստուած հաւատարիմ է, որովհետեւ հաստատ է, անփոփոխելի եւ կարելի է ապաւինիլ Աստուծոյ ամենայն վստահութեամբ եւ ապահովութեամբ: Աստուծոյ հաստատութիւնը կամ անփոփոխելիութիւնը ցոյց կու տայ անոր յարատեւութիւնը իր ծրագիրներուն մէջ եւ իր հաւատարմութիւնը՝ իր խոստումներուն, որովհետեւ Աստուծոյ խոստումները միշտ անսուս են (Սղմ 88, 1–9. 1 Թես 5, 24. 2 Թես 3, 3):

20 – Մենք կը տեսնենք Աստուծոյ հաւատարմութիւնն իր խոստումներուն՝ Քրիստոսի մէջ: Ամէն՝ եղիցի կամ արժանի է վստահութեան, պատասխանն է մարդու հաւատարմութեան, Աստուծոյ հաւատարմութեան:

22 – Օծութիւնը եւ կնիքը ցոյց կու տան կամ պարգեւը Հոգիին ամէն հաւատացեալի՝ մկրտութեամբ եւ կամ նուիրումը առաքելական գործին (Եփս 1, 13. 1 Յովի 2, 20) յատուկ պարգեւով Հոգիին, որով առաքելը հաւատարիմ պատգամաբերն է Քրիստոսի աստուածային հաւատարմութեան:

ես ձեզի խնայելու համար չեկայ Կորնթոս: **24** Որովհետեւ չենք ուզեր իշխել ձեր վրայ հաւատքով, այլ ըլլալ գործակիցներ ձեր շնորհքին, քանի որ հաւատքով է որ կը մնաք հաստատ:

2 **1** Ուրեմն ես ինքիր մէջս որոշեցի տխրութեամբ չվերադառնալ ձեր մօտ: **2** Որովհետեւ եթէ ես տրտմեցնեմ ձեզ, ո՞վ է որ պիտի ուրախացնէ զիս, եթէ ոչ ան՝ զոր ես տրտմեցուցած էի: **3** Եթէ զրեցի ձեզի ինչ որ գիտէք, այն մտքով էր՝ որ ես, ձեզի գալով, տրտմութիւն չկրէի անոնցմէ իսկ որոնք պարտական են ինծի ուրախութիւն պատճառել, քանի որ ես համոզուած եմ ձեր բոլորին մասին, թէ իմ ուրախութիւնս նաեւ ձեր բոլորին ուրախութիւնն է: **4** Ես զրեցի ձեզի սրտի մեծ կսկիծով եւ անձկութեամբ եւ շատ արցունք թափելով, ո՛չ որպէսզի դուք տրտմիք, այլ որպէսզի ճանչնաք բացառիկ սէրը զոր ունիմ ձեզի հանդէպ:

5 Սակայն, եթէ մէկը տրտմեցուց, զիս չէ որ տրտմեցուց, այլ, որոշ չափով, առանց չափազանցելու, ձեզ ամէնքդ: **6** Այդ մարդուն համար շատ է պատիժը որ տրուեցաւ իրեն բազմութեան կողմէ: **7** Այսուհետեւ, սակայն, լաւ է ներել անոր, քաջալերել զինքը, որպէսզի ան խոր տրտմութեան մէջ չիյնայ: **8** Ասոր համար կը յորդորեմ ձեզ, զօրացուցէք ձեր սէրը անոր հանդէպ: **9** Ես զրեցի ձեզի, ձեզ փորձի ենթարկելու եւ տեսնելու համար թէ ամէն բանի մէջ դուք հնազանդ էք: **10** Բայց ես կը ներեմ անոր որուն դուք կը ներէք, որովհետեւ եթէ ես ներեցի ինչ որ ունէի ներելիք, ձեզի համար էր, Քրիստոսի դիմաց: **11** Որովհետեւ կարիք չկայ որ խաբուինք սատանայէն, քանի որ չենք անգիտանար անոր ծրագիրները:

Տրովադայէն դէպի Մակեդոնիա

12 Երբ հասայ Տրովադա Քրիստոսի Աւետարանին համար, թէպէտ Տիրոջմով դուռը բաց էր ինծի, **13** սակայն իմ միտքս հան-

Գլ. 2, 3 – Ակնարկութիւնն է խիստ նամակին, զոր գրած էր Կորնթացիներուն:

13 – Տիտոս՝ ծագումով հեթանոս, կը դառնայ քրիստոնէութեան՝ շնորհիւ

գիստ չէր, որովհետեւ հոն չգտայ Տիտոսը՝ իմ եղբայրս: Հրաժեշտ առի անոնցմէ եւ մեկնեցայ դէպի Մակեդոնիա:

14 Գոհուլթիւն կու տամ Աստուծոյ, որ Քրիստոսի միջոցաւ մեզ միշտ կը տանի անոր յաղթութեան, եւ մեզմով կը սփռէ ամենուրեք անոր գիտութեան բոյրը: **15** Որովհետեւ մենք, Աստուծոյ համար, Քրիստոսի անոյշ բոյրն ենք անոնց մէջ որ կը փրկուին եւ անոնց մէջ որ կը կորսուին: **16** Ոմանց համար՝ բոյրը որ կը տանի մահէն դէպի մահ, եւ ուրիշներու համար՝ բոյրը որ կը տանի կեանքէն դէպի կեանք. եւ ո՞վ կարող է ասոր: **17** Արդարեւ, մենք չենք նմանիր շատերուն, որոնք Աստուծոյ խօսքին վաճառականներն են, այլ մաքուր դիտաւորութեամբ, իբրեւ Աստուծոյ առաքեալներ, Աստուծոյ առջեւ կը խօսինք Քրիստոսով:

Յոյսը՝ աղբիւր վստահութեան

3 **1** Արդեօք դարձեալ պիտի սկսի՞նք մենք մեզ յանձնարարել: Արդեօք մենք կարիքն ունի՞նք, ինչպէս ոմանք, յանձնարարական թուղթերու ձեզի համար եւ կամ ձեզմէ: **2** Բայց մեր թուղթը դո՛ւք էք, գրուած մեր սրտերուն մէջ, ծանօթ ամէնուն եւ

Պօղոսին եւ կը հանդիսանայ անոր հաւատարիմ գործակիցը: Երկրորդ անգամ պարհորդութեան կ'ընկերանայ անոր Երուսաղէմ (Գաղ 2, 1): Պօղոս կը դրկէ զինք Կորնթոս, կարգադրելու համար ծագած խնդիրները եւ տարակարծութիւնները (2 Կոր 7, 5-7) եւ Տիտոս յաջողութեամբ կը պսակէ իր առաքելութիւնը: Պօղոս կը մեկնի Տրովադա Տիտոսը հոն գտնելու յոյսով: Տրովադայէն առանց յապաղումի կը մեկնի Մակեդոնիա, Տիտոսէն իմանալու համար Կորնթոսի լուրերը: Առաջին գերութենէն ետք, երբ Պօղոս կը հիմնէ Կրետէի քրիստոնեայ հասարակութիւնները (63-64) անոնց պատասխանատու կը դնէ նոյն Տիտոսը:

14 – Յարուցեալ Քրիստոսի յաղթանակով, Աստուած կը յայտնէ իր փառքը, ինչպէս հռոմայեցի յաղթական գորավարը երբ մտնէր Հռոմ յաղթանակէն ետք. անոր անցքին կը վառէին բուրմունքներ, կ'ընկերանային անոր օգնականները, իսկ թշնամի գորավարները, որ պարտուած էին, կը գլխատուէին:

Գլ. 3, 1 – Մինչ միւս փարոգիչները կը ներկայացնեն յանձնարարական մատակներ, սրտած հասարակութեան կողմէ, Պօղոս կը պատասխանէ, թէ արդիւնքն իր առաքելութեան, իր կողմէ հիմնուած հասարակութիւնները՝ պտուղ Հոգիին, կենդանի մատակներ են եւ ինք չունի կարիք յանձնարարութիւններու:

կարդացուած բոլոր մարդոց կողմէ: **3** Դուք յայտնապէս Քրիստոսի թուղթն էք, յանձնուած մեր խնամքին, գրուած՝ ոչ թէ մեղանով, այլ կենդանի Աստուծոյ Հոգիով, ո՛չ քարեղէն տախտակներու, այլ մեր սրտերուն մսեղէն տախտակներուն վրայ:

4 Այս է մեր համոզումը, զոր, Քրիստոսի շնորհիւ, ունինք Աստուծոյ առջեւ: **5** Ո՛չ որովհետեւ կարող ենք պահանջել բան մը՝ որ իբրեւ թէ մեզմէ կու գայ, քանի որ մեր կարողութիւնը կու գայ Աստուծմէ: **6** որ մեզ արժանի ըրած է՝ Նոր Ուխտի պաշտօնեաներն ըլլալու, ո՛չ գիրով, այլ Հոգիով, որովհետեւ գիրը կը սպաննէ, բայց Հոգին կը կենդանացնէ: **7** Արդ, եթէ մահուան պաշտօնը որ գիրերով գրողմուկեցաւ քարեղէն տախտակներու վրայ, չըջապատուած էր այնպիսի փառքով, որ Իսրայէլի որդիները չէին կրնար իրենց աչքերը սեւեռել Մովսէսի դէմքին վրայ՝ անոր երեսին փառքին պատճառով, հակառակ որ ան անցողական էր: **8** ո՛րքան աւելի՝ փառքով պիտի ըլլայ Հոգիին պաշտօնը: **9** Որովհետեւ, եթէ դատապարտութեան պաշտօնը փառքով եղաւ, որքան աւելի փառքով գերազանց պիտի ըլլայ՝ արդարութեան պաշտօնը: **10** Այս գերազանց փառքին դիմաց, այն ինչ որ փառաւոր էր՝ նսեմացաւ: **11** Որովհետեւ, եթէ փառքով երեւեցաւ ինչ որ անցողական էր, որքան աւելի փառաւոր պիտի ըլլայ՝ ինչ որ պիտի մնայ:

12 Արդ, քանի որ մենք այս յոյսը ունինք, կ'ընթանանք մեծ համարձակութեամբ, **13** եւ ոչ թէ նման Մովսէսին, որ քօղ կը դնէր դէմքին վրայ, որպէսզի Իսրայէլի որդիները չտեսնէին անոր վախճանը, որ անցողական էր: **14** Անոնց միտքը սակայն կուրցաւ, որովհետեւ մինչեւ այսօր, նոյն քօղը կը մնայ երբ հին կտակարանը կը կարդանք: **15** Մինչեւ այսօր, երբ կը կարդան Մովսէսի գիրքերը, նոյն քօղը կը մնայ անոնց սրտերուն վրայ: **16** Երբ դառ-

3 – Ակնարկութիւնն է Օրէնքին տախտակներու Սինա լեռան վրայ եւ Զափարիայի մարգարէութեան քարէ սրտի եւ մսեղէն սրտի մասին (Եզ. 36, 26):

6 – Հին օրէնքը գրաւոր էր եւ արտաքին, իսկ նոր Օրէնքը ներքին է՝ Հոգինով:

7 – Փառքը, որ կը լուսաւորէր Մովսէսի դէմքը անցողական էր եւ անոր պէս անցողական է նաեւ հին Ուխտը:

նան Տիրոջ, միայն այն ատեն քողը պիտի վերցուի: **17** Որովհետեւ Տէրը՝ Հոգին է եւ հոն ուր է Հոգին, հոն է նաեւ ազատութիւնը: **18** Եւ մենք ամէնքս, որ բաց երեսով իրեւ հայելիի մէջ կը ցոլացընենք Տիրոջ փառքը, կը վերանորոգուինք նմանութեամբ նոյն պատկերին եւ կ'ընթանանք փառքէ փառք, իրեւ Տիրոջ Հոգիով:

Քրիստոսի փառքի Աւետարանին ցոլքը

4 **1** Ասոր համար մենք, որ գթութեամբ առինք այս պաշտօնը, չենք տկարանար, **2** այլ կը մերժենք ամօթին ծածկամտութիւնը, որպէսզի խորամանկութեամբ չընթանանք եւ Աստուծոյ խօսքը չայլափոխենք: Ընդհակառակը, ճշմարտութեան յայտնութեամբ, մենք մեզ կը յանձնարարենք մարդկային ամէն խղճմտանքի՝ Աստուծոյ առջեւ: **3** Իսկ եթէ մեր Աւետարանը ծածկուած կը մնայ, ծածկուած է անոնց համար որ կը կորսուին, **4** անոնց համար որ չեն հաւատար, որոնց աչքերը կուրցուց այս աշխարհի աստուածը, որպէսզի անոնց համար չծագի Քրիստոսի փառքի Աւետարանին ցոլքը: Ինքն է պատկերը աներեւոյթ Աստուծոյ: **5** Որովհետեւ մենք մեզ չենք քարոզեր, այլ Տէրը, Յիսուս Քրիստոսը: Իսկ մենք՝ ձեր ծառաներն ենք, Յիսուսի սիրոյն համար: **6** Արդարեւ, Աստուած որ ըսաւ՝ խաւարէն լոյս թող ծագի, ինքն է որ ծագեցաւ մեր սրտերուն մէջ, որպէսզի պայծառացնէ ճանաչումը Աստուծոյ փառքին՝ որ է Յիսուս Քրիստոսի դէմքին վրայ:

17 – Խտացուած բանաձեւ մըն է, որ սակայն չի ժխտեր զանազանութիւնը Քրիստոսի եւ Հոգիին (1, 20-23 . 13, 13): Աստուծոյ ամէն գործերը հասարակաց են Երրորդութեան երեք Անձերուն: Պօղոսի միտքն է հետեւեալը. Տէրը, որուն կը դիմէր Մովսէս Հոգին էր, եւ նոյն Հոգիին այսօր կը դիմեն հաւատացեալ Քրիստոնեաները:

18 – Մովսէսէն տարբեր, մեր երեսը բաց է եւ մեմք, այսինքն հաւատացեալները, կը ցոլացնենք Աստուծոյ փառքը յարատեւ կերպով: Տիրոջ փառքը՝ փառքն է Քրիստոսի, որովհետեւ Տիրոջ փառքը Քրիստոսի դէմքին վրան է:

Գլ. 4, 4 – Աստուածն այս աշխարհին, այսինքն սատանան (Եփս 2, 2. Դուկ 4, 6. Յովի 12, 31):

6 – Ծնդ 1, 3:

Գամձեր՝ խեցեղէն անօթներու մէջ

7 Աստուհետեւ, մենք այս գանձերը կը կրենք խեցեղէն անօթներու մէջ, որպէսզի զօրութեան առաւելութիւնը ըլլայ Աստուծոյ եւ ոչ թէ մեզմէ: **8** Մենք նեղութիւններ կը կրենք ամէն կողմէ, սակայն չենք ընկճուիր: Գիտենք յուսալ, սակայն երբեք չենք յուսահատիր: **9** Կը հալածուինք, սակայն չենք լքուիր: Զգետնուած ենք, սակայն չենք անէացած: **10** Մենք կը կրենք միշտ եւ ամէն տեղ մեր մարմինին մէջ չարչարանքները Յիսուսի մահուան, որպէսզի Յիսուսի կեանքն ալ յայտնուի մեր մարմինին մէջ: **11** Մենք թէպէտ կենդանի ենք, միշտ կը մատնուինք մահուան Յիսուսի համար, որպէսզի Յիսուսի կեանքն ալ յայտնուի մեր մահկանացու մարմինին մէջ: **12** Այսպէս ուրեմն մահը կը զօրանայ մեր մէջ, իսկ կեանքը՝ ձեր մէջ:

13 Բայց, քանի որ ունինք հաւատքի նոյն հոգին, ինչպէս որ գրուած է. Հաւատացի եւ ասոր համար խօսեցայ, մենք ալ կը հաւատանք եւ ասոր համար կը խօսինք: **14** Մենք գիտենք թէ Այն որ յարոյց Յիսուսը մեռեալներէն, մեզ ալ պիտի յարուցանէ Յիսուսի հետ եւ պիտի դասէ անոր մօտ՝ ձեզի հետ: **15** Որովհետեւ այս ամէնը ձեզի համար է, որպէսզի շնորհքը, բազմանալով շատերու գոհաբանութեամբ, առատանայ՝ Աստուծոյ փառքին համար:

16 Ասոր համար, մենք չենք տկարանար: Ընդհակառակը, թէպէտ մեր արտաքին մարդը կը քայքայուի, բայց ներքին մարդը օրէ օր կը նորոգուի: **17** Որովհետեւ անցողական թեթեւ նեղութիւնը աւելիով կը պատրաստէ մեզի յաւիտեական փառքին մեծութիւնը: **18** Որովհետեւ մենք չենք նայիր դէպի տեսանելին, այլ աներեւոյթը, քանի որ տեսանելին ժամանակաւոր է, իսկ անտեսանելին՝ յաւիտեական:

Յաւիտեանական բնակարանը

5 ¹ Արդարեւ մենք գիտենք որ, եթէ այս տաղաւարը՝ մեր երկրաւոր բնակարանը քանդուի, մենք ունինք կառույց մը՝ որ Աստուծոյ գործն է, յաւիտեանական եւ անձեռագործ բնակարանը երկինքի մէջ: ² Ասոր համար մենք կը հեծենք, որովհետեւ կը փափաքինք զգենուի երկինքի բնակարանը, ³ միայն թէ երբ զգենունք զայն, մերկ չգտնուինք: ⁴ Որովհետեւ, մենք որ այս վրանին մէջ ենք, կը հեծենք, ընկճուած ենք, չենք ուզեր մերկանալ զայն, այլ զգենուի միւսը ասոր վրայ, որպէսզի մահկանացուն կլանուի կեանքին մէջ: ⁵ Աստուած ինքը ստեղծեց մեզ ասոր համար եւ տուաւ մեզի երաշխիքը Հոգիին:

⁶ Այսպէս ուրեմն, մենք միշտ լի ենք համարձակութեամբ, գիտենք թէ այնքան ատեն որ կը յամենանք այս մարմինին մէջ, պանդուխտ ենք եւ հեռու Տիրոջմէ, ⁷ որովհետեւ կ'ընթանանք հաւատքով եւ ոչ պայծառ տեսութեամբ: ⁸ Ուրեմն մենք լի ենք համարձակութեամբ, եւ կը նախնտրենք ելլել այս մարմինէն եւ մտնել Աստուծոյ մօտ: ⁹ Ասոր համար մենք, եթէ ուշանանք այս մարմինին մէջ եւ կամ եթէ թողունք զայն, փափաք ունինք Աստուծոյ հաճելի ըլլալու: ¹⁰ Որովհետեւ հարկ է որ մենք ամէնքս ներկայանանք Քրիստոսի ատեանին առջեւ, որպէսզի իւրաքանչիւրը ընդունի ինչ որ կանխաւ գործած էր իր մարմինով, թէ՛ իբրեւ բարիք թէ՛ իբրեւ չարիք:

Սէրը Քրիստոսի կը ստիպէ

11 Մենք, Աստուծոյ երկիւղը ճանչնալով, կը ջանանք մարդոց

Գլ. 5, 1-10 կը շարունակէ 4, 16-18 որ կը հակադրէ կործանումը արտաքին մարդուն, եւ յառաջդիմութիւնը ներքինին այսինքն նոր մարդուն: Նոր մարդը գրաւականն է Հոգիին, (Հռ 5, 2) որուն լիութիւնը պիտի տրուի յարութեամբ, երբ հաւատացեալը պիտի զգենու երկնային բնակարանը, այսինքն հոգեւոր մարմինը: Ասոր հեռանկարով է բուռն բաղձամբը Պօղոսի եւ իղձն անկէ չզրկուիլ նոյնիսկ ժամանակաւոր կեցպով՝ մահով, Քրիստոսի գալուստէն առաջ:

7 – Հաւատքը ուղին է դէպի պայծառ տեսութիւնն Աստուծոյ դէմ յանդիման (1 Կոր 13, 12):

միտքը համոզել: Գալով Աստուծոյ, մենք յայտնի ենք անոր առջեւ եւ կը յուսամ թէ յայտնի ենք նաեւ ձեր խղճմտանքին առջեւ: **12** Մենք չենք սկսիր դարձեալ յանձնարարել մենք զմեզ ձեզի, այլ միայն առիթը կ'ընծայենք ձեզի՝ պարծենալու մեզմով, որպէսզի կարենաք պատասխանել անոնց՝ որոնց պարծանքն է տեսանելին եւ ոչ թէ ինչ որ կայ սրտին մէջ: **13** Արդարեւ, եթէ մենք կը ցնորինք՝ Աստուծոյ համար է եւ եթէ մտքով զգաստ ենք՝ ձեզի համար է: **14** Որովհետեւ սէրը Քրիստոսի կը ստիպէ մեզ, երբ կը խորհինք թէ՛ եթէ մէկը մեռաւ բոլորին համար, ուրեմն ամէնքը մեռած էին: **15** Ան մեռաւ բոլորին համար, որպէսզի անոնք որ կենդանի են, չապրին իրենց անձին համար այլ՝ անոր համար որ մեռաւ եւ յարուցիւն առաւ անոնց համար:

16 Ուստի, այսուհետեւ մենք մարդ չենք ճանչնար մարմինով: Նոյնիսկ եթէ մենք ճանչցանք Քրիստոսը մարմինով, բայց հիմա այլեւս այդպէս չենք ճանչնար զինքը: **17** Եթէ ուրեմն մէկը Քրիստոսի մէջ է, նոր արարած մըն է, հին արարածը անհետացաւ եւ հիմա նոր արարած է: **18** Ամէն ինչ կու գայ Աստուծմէ, որ Քրիստոսով հաշտեցուց մեզ իրեն հետ եւ տուաւ մեզի հաշտութեան առաքելութիւնը: **19** Աստուած ինքը հաշտեցուց Քրիստոսով աշխարհը՝ իրեն հետ, այլեւս նկատի չ'առնելով յանցանքները մարդոց եւ հաշտութեան խօսքը դրաւ մեր մէջ: **20** Ուրեմն մենք Քրիստոսի պատգամաւորներն ենք, իբրեւ թէ Աստուած մեզմով կը յորդորէ: Մենք կ'աղաչենք ձեզի Քրիստոսի անունով, թոյլ տուէք դուք ձեզի՝ հաշտուիլ Աստուծոյ հետ: **21** Այն որ մեղքը չէր ճանչ-

14 – Քրիստոս մեռաւ ամէնուն համար իբրեւ գլուխ մարդկութեան, յայտնուածով այս մահը կը յայտնէ բացարձակ հնազանդութիւնը Քրիստոսի՝ սիրով եւ անոր գոհը: Հաւատացեալը մասնակից է այս մահուան մկրտութեամբ (Հո 6, 3-6) եւ պէտք է հաստատէ այս գոհողութիւնն իր կեանքով (Հո 6, 8-11):

17 – Աստուած ամէն ինչ ստեղծած էր Քրիստոսով (Յովհ 1, 3) եւ մեղքին քերած խանգարումէն ետք կը վերանորոգէ ամէն բան Քրիստոսով (Կոլ 1, 15. 20) եւ կեդրոնը այս նոր արարչութեան նոր մարդն է նոր կեանքին համար՝ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ (Գաղ 6, 15 . Յայտ 21, 1 . Հո 6, 4 . Եփս 2, 10):

21 – Աստուած բաժնեկից ըրաւ Քրիստոսը մեղապարտ մարդկութեան, որ-

նար, Աստուած զայն մեղք ըրաւ մեզի համար, որպէսզի անով մենք ըլլայինք Աստուծոյ արդարութիւնը:

6 ¹Քանի որ մենք անոր գործակիցներն ենք, կը յորդորեմ ձեզ ի գուր չընդունիլ Աստուծոյ շնորհքը: ²Արդարեւ, ան կ'ըսէ. Նպաստաւոր ժամուն ես լսեցի քեզ, փրկութեան օրը օգնեցի քեզի:

³Ահա՛ւհա՛սիկ հիմա է նպաստաւոր ժամը, ահա՛ւհա՛սիկ փրկութեան օրը: Ոչ մէկ առիթով մէկու մը պատճառ չենք տար որ պաշտօնը արատաւորուի: ⁴Ընդհակառակն, ամէն բանի մէջ մենք զմեզ կը յանձնարարենք իբրեւ պաշտօնեաներ Աստուծոյ՝ մեծ համբերութեամբ նեղութիւններու, վիշտերու, անձկութեան, ⁵հարուածներու, բանտերու, խռովութիւններու, յոգնութիւններու, հսկումներու եւ պահքերու մէջ, ⁶սրբութեամբ, գիտութեամբ, համբերութեամբ, բարութեամբ, սուրբ հոգիով, անկեղծաւոր սիրով, ⁷ճշմարտութեան խօսքով, Աստուծոյ զօրութեամբ, արդարութեան պաշտպանողական եւ յարձակողական զէնքերով, ⁸պատիւներու թէ անարգութեան մէջ, գովասանքով եւ պարսաւանքով. մոլորեալ նկատուած սակայն ճշմարտասէր, ⁹անծանօթներ, սակայն հանրածանօթ, իբրեւ մահապարտներ, սակայն ահաւասիկ կենդանի ենք, իբրեւ պատժուածներ, սակայն ոչ մահապարտներ, ¹⁰իբրեւ տխուր մարդիկ բայց միշտ ուրախ ենք, իբրեւ տնանկներ, սակայն շատեր կը հարստացնենք, իբրեւ թէ ոչինչ ունինք, սակայն ամէն ինչ ունինք:

պէսզի մարդկութիւնը մասնակից ընէ Քրիստոսի հնազանդութեան եւ արդարութեան (Հո 5, 19):

Գլ. 6, 2 – (Եւ 49, 8): Քրիստոսի առաջին գալուստին եւ կատարածին՝ երկրորդ գալուստին միջեւ, կայ միջանկեալ ժամանակը, որ օրն է փրկութեան, դարձի: Անստոյգ է անոր տեսողութիւնը, ժամանակն է պանդխտութեան, որ կրնայ կարճ տեւել, ըլլալ լի չարչարանքով, անձկութեամբ, որոնց մէջէն անցնելով, հաւատացեալը համբերութեամբ կը պատրաստէ հանդերձեալ փառքը: Վախճանը կը մօտեմայ, ինչպէս նաեւ օրը լոյսին, հարկ է հսկել եւ լաւագոյնս օգտագործել ներկայ ժամանակը, փրկել ինքզինք եւ փրկել ուրիշները (Հո 8, 11. 1 Պետ 1, 17 . Յայտ 10, 6 . Յայտ 1, 3 . 1 Կոր 16, 22 . Հո 13, 11 . Գաղ 6, 10):

Հաւատացեալը՝ տաճար Աստուծոյ

11 Մենք ամէն ազատութեամբ խօսեցանք ձեզի հետ, Կորնթացիներ, եւ մեր սիրտը լայնօրէն բացուած է ձեզի համար: **12** Դուք մեր կողմէն նեղութիւն չունեցաք. ձեր սրտերուն մէջ է որ նեղութիւն զգացիք: **13** Ուրեմն փոխարէնը տուէք մեզի. ձեզի կը խօսիմ իբրեւ իմ որդեակներուս, դուք ալ լայնօրէն բացէք ձեր սրտերը:

14 Ըծակիցներ մի՛ ըլլաք անոնց որ հաւատք չունին: Ի՞նչ է առնչուութիւնը արդարութեան եւ անիրաւութեան միջեւ: Ի՞նչ է միութիւնը լոյսին եւ խաւարին միջեւ: **15** Ի՞նչ է համաձայնութիւնը Քրիստոսի եւ Բեւիարի միջեւ: Ի՞նչ միութիւն կայ հաւատացեալին եւ ոչ հաւատացեալին միջեւ: **16** Ի՞նչ նմանութիւն կայ Աստուծոյ տաճարին եւ մեհակներու միջեւ: Արդարեւ դուք կենդանի Աստուծոյ տաճարն էք, ինչպէս որ Աստուած ըսաւ. Ես պիտի բնակիմ անոնց մէջ, ես պիտի ընթանամ անոնց հետ, պիտի ըլլամ անոնց Աստուածը եւ անոնք իմ Ժողովուրդս: **17** Ելե՛ք այս մարդոց մէջէն եւ մեկնեցե՛ք, կ'ըսէ Տէրը: Պիղծ բաներու մի՛ դաչի՛ք եւ ես պիտի ընդունիմ ձեզ: **18** Ես ձեզի հայր պիտի ըլլամ եւ դուք ինծի տղաներ եւ աղջիկներ պիտի ըլլա՛ք, կ'ըսէ Ամենակալ Տէրը:

Սրբութիւն՝ Աստուծոյ երկիւղով

7 **1** Որովհետեւ այսպիսի խոստումներ ունինք, սիրելիներ, մաքրուինք մարմինի եւ հոգիի ամէն պղծութենէ եւ Աստուծոյ երկիւղով հասնինք մեր սրբութեան լրումին:

2 Ձեր սրտերուն մէջ տեղ բացէք մեզի, մենք ոչ մէկուն վնաս չենք հասցուցած, ոչ մէկը չենք կործանած, ոչ մէկը չենք շահագործած: **3** Ասիկա չեմ ըսեր ձեզ դատապարտելու համար: Կանխաւ ըսած էի ձեզի, դուք մեր սրտերուն մէջ էք կեանքի ու մահուան համար: **4** Ես մեծ վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ, ձեզ-

14 – Պօղոս կը զգուշացնէ հեթանոսական ներթափանցումներէն, որ հասարակութիւնը կրնայ բաժնել երկու հատուածներու:

16-18. – (Ղեւ 26, 11-12 . Եզկ 37, 27 . Ես 52, 11 . Երմ 51, 45 . 31, 9 Ես 43, 6):

մով մեծ է իմ պարծանքս, լի եմ մխիթարութեամբ, կը համակուլիմ ուրախութեամբ մեր ամէն նեղութեան մէջ:

Պօղոս Մակեդոնիոյ մէջ

5 Արդարեւ, երբ Մակեդոնիա ժամանեցինք, մեր մարմինը հանգիստ չունեցաւ: Ամէն տեղ նեղութիւններ կային. դուրսը՝ կռիւներ, ներսը՝ արհաւիրքներ: **6** Բայց Այն որ կը մխիթարէ խոնարհները՝ Աստուած, մխիթարեց մեզ Տիտոսի ժամանումով: **7** Ոչ միայն անոր ժամանումով, այլ նաեւ այն մխիթարութեամբ որով դուք մխիթարեցիք զինքը: Ան պատմեց մեզի ձեր վառ բաղձանքները, ողբերը, ձեր եռանդը ինծի հանդէպ, այնպէս որ դեռ աւելի ուրախ եղայ:

8 Արդարեւ, թէպէտ ես տխրեցուցի ձեզ իմ թուղթովս, սակայն չեմ գղջար: Նոյնիսկ եթէ կը ցաւիմ որ այդ թուղթը տխրեցուց ձեզ ժամանակի մը համար, **9** հիմա սակայն ուրախ եմ, ո՛չ որովհետեւ դուք տխրեցաք, այլ որովհետեւ տխրութիւնը ձեզ ապաշխարութեան մղեց: Որովհետեւ դուք տխրեցաք ըստ Աստուծոյ, այնպէս որ մեր կողմէ ոչ մէկ բանէ զրկուեցաք: **10** Որովհետեւ տխրութիւնը որ ըստ Աստուծոյ է, ապաշխարութեան կը տանի՝ փրկութեան համար, որուն վրայ չեն ցաւիր. մինչ աշխարհի տխրութիւնը՝ մահ կը բերէ: **11** Արդ, նոյնիսկ եթէ Աստուծոյ էր այդ տխրութիւնը, ո՛րքան փոյթ ստեղծեց ձեր մէջ, կամ աղերս, կամ սաստ, կամ երկիւղ, կամ անձկութիւն, կամ եռանդ, կամ պատիժ, որովհետեւ դուք ձեր անձերը ընծայեցիք՝ ցոյց տալու համար թէ անմեղ էիք այս հարցին մէջ: **12** Ասոր համար, թէպէտ ես գրեցի ձեզի, սակայն ո՛չ վշտացնողին համար, ո՛չ ալ վշտացողին համար, այլ որպէսզի յայտնի ըլլայ ձեր մօտ, Աստուծոյ առջեւ, այն փոյթը որ ունեցաք մեզի հանդէպ:

13 Մենք մխիթարուեցանք ասոր համար: Մեր այս ուրախութեան վրայ աւելցաւ Տիտոսի մեծ ուրախութիւնը, որովհետեւ շնորհիւ ձեր բոլորին, անոր միտքը խաղաղեցաւ: **14** Եթէ անոր առջեւ ես պարծանքս ցոյց տուի ձեզի հանդէպ, ինծի ամօթ չեմ համարեր զայն. ընդհակառակը, ինչպէս որ ամէն բանի մէջ մենք

ճշմարտութիւնը ըսած ենք, նոյնպէս իբրեւ ճշմարիտ երեւան եկաւ ամէն ինչ որ պարծանքի առիթ եղած էր Տիտոսի առջեւ: **15** Անոր սէրը ձեզի հանդէպ կ'աւելնայ, երբ կը յիշէ ձեր բոլորին հնազանդութիւնը եւ թէ ինչպէս հիւրընկալեցիք զինքը ահով եւ դողութեամբ: **16** Ես ուրախ եմ, որովհետեւ կրնամ վստահիլ ձեզի ամէն բանի մէջ:

Առատաձեռնութեան պատմանք

8 **1** Յոյց կու տամ ձեզի, եղբայրներ, Աստուծոյ շնորհքը, որ տրուեցաւ Մակեդոնիոյ Եկեղեցիներուն: **2** Մեծ նեղութիւններուն մէջ զորս անոնք կը կրէին, անոնց գեղուն ուրախութիւնը եւ մեծ աղքատութիւնը յորդեցան առատաձեռնութեան գանձերով: **3** Ես կը վկայեմ, անոնք իրենց կարելիութեան չափով, իրենց միջոցներէն անդին, ինքնաբերաբար կերպով **4** եւ թախանձագին խնդրեցին շնորհքը՝ մասնակցելու ծառայութեան ի սպաս սուրբերուն: **5** Մեր ակնկալութենէն ալ անդին, անոնք նուիրեցին իրենց անձը նախ Տիրոջ եւ ապա մեզի՝ Աստուծոյ կամբով: **6** Ասոր համար աղաչեցինք Տիտոսի, որ յաջողութեամբ պսակել տայ ձեր մօտ այս առատաձեռնութիւնը զոր նախապէս սկսած էր:

7 Բայց, ինչպէս որ ամէն բանի մէջ գերազանց էք հաւատքով, խօսքով, գիտութեամբ, եռանդով, եղբայրսիրութեամբ, զոր հաղորդեցինք ձեզի, այնպէս ալ հարկ է որ դուք փայլիք առատաձեռնութեամբ: **8** Հրահանգ մը չէ որ կու տամ ձեզի, այլ, ուրիշներուն փութկոտութեամբ, կ'ուզեմ փորձել անկեղծութիւնը ձեր սիրոյն: **9** Արդարեւ դուք գիտէք առատաձեռնութիւնը մեր Տիրոջ Յիսուս

Գլ. 8, 2 – Առատաձեռնութիւնը շնորհքն է, զոր Աստուած կու տայ, ասոր միջոցաւ յայտնելու համար իր անհատնում բարութիւնը ի նպաստ կարօտեալին: Աստուած բարի է, Աստուած արդար է, բայց հարկ է որ մարդը իր բարութեամբ եւ արդարութեամբ հասցնէ իր նմանին Աստուծոյ բարութիւնը եւ արդարութիւնը:

9 – Երկրի վրայ Քրիստոս կամովին մերկացաւ իր փառքէն եւ աստուածային առանձնաշնորհումներէն, եղաւ բաժնեկից մեր չարչարանքներուն, որպէսզի մեզ հարստացնէ իր առանձնաշնորհումներով:

Քրիստոսի, որ աղքատացաւ ձեզի համար, ինք որ հարուստ էր, որպէսզի հարստացնէ ձեզ իր աղքատութեամբ: **10** Այս մասին յորդոր մըն է որ կու տամ ձեզի եւ ասիկա ձեր բարիքին համար է, դուք որ անցեալ տարի եղաք առաջինները՝ ոչ միայն ձեռնարկելու այս գործին, այլ նաեւ ուղեցիք զայն: **11** Հիմա ուրեմն զայն լրումին հասցուցէք, որպէսզի այս լրումը համապատասխան ըլլայ կամքի յօժարութեան, ըստ ձեր միջոցներուն: **12** Երբ յօժարութիւն կայ, ամէն ինչ ընդունելի է՝ մեր ունեցածին համեմատ, ո՛չ մեր չունեցածին: **13** Որովհետեւ ես չեմ ուզեր ուրիշին հանգիստին համար՝ ձեզ նեղութեան մատնել. կարեւորը հաւասարութիւնն է: **14** Ներկայ պարագային, ձեր աւելորդը պիտի հոգայ անոնց պակասը, որպէսզի անոնց աւելորդը լրացնէ ձե՛ր պակասը: **15** Այն ատեն հաւասարութիւն պիտի ըլլայ, ինչպէս որ գրուած է. Այն որ շատ հաւաքած էր՝ աւելի բան մը չունեցաւ, եւ այն որ քիչ հաւաքած էր՝ անկից բան մը չպակսեցաւ:

Պատուիրակներուն յանձնարարութիւնը

16 Գոհութիւն Աստուծոյ, որ Տիտոսի սրտին մէջ կը դնէ նոյն փոյթը ձեզի հանդէպ: Ան համապատասխանեց մեր կոչին: **17** Աւելի փութկոտ քան երբեք, ան յօժար կամքով ձեզի կու գայ: **18** Անոր հետ կը ղրկենք եղբայրը որուն փոյթը Աւետարանին հանդէպ կը գովուի ամէն Եկեղեցիներէն: **19** Ոչ այսչափ միայն, այլ նաեւ ընտրութեամբ նշանակուեցաւ Եկեղեցիներուն կողմէ, իբրեւ մեր ճանապարհորդակիցը, այս առատաձեռնութեան համար, որուն ծառայութիւնը մենք կ'ապահովենք Տիրոջ փառքին եւ մեր գոհունակութեան համար: **20** Ասով, մենք կ'ուզենք զգոյշ ըլլալ, որպէսզի մեր վրայ արատ չդնեն այս նախաձեռնութեան առնչութեամբ, որուն ծառայութիւնը մենք կը կատարենք, **21** որովհետեւ մենք բարին կը խորհինք ոչ միայն Տիրոջ՝ այլ նաեւ մարդոց առջեւ: **22** Անոնց հետ կը ղրկենք նաեւ մեր եղբայրներէն մէկը, որուն եռանդը փորձուած է մեզմէ շատ պարագաներու մէջ եւ բազմաթիւ անգամներ, եւ հիմա իսկ մեծ է անոր խանդը, շնորհիւ այն

վստահութեան զոր ունի ձեր վրայ: **23** Գալով Տիտոսին, ան իմ աջակիցս է եւ գործակիցս ձեր մօտ: Միւս եղբայրները առաքեալներն են Եկեղեցիներուն, փառքը Քրիստոսի: **24** Եկեղեցիներուն առջեւ, ձեր սիրոյն ապացոյցը տուէք անոնց եւ գրաւականը մեր հպարտանքին ձեզի հանդէպ

Հանգանակութեան քարիքները

9 **1** Գալով այս ծառայութեան ի նպաստ սուրբերուն, աւելորդ կը համարիմ անոր մասին գրել ձեզի: **2** Որովհետեւ գիտեմ ձեր եռանդը, ուստի հպարտ եմ ձեզմով Մակեդոնացիներուն մօտ: Ես կ'ըսեմ անոնց՝ թէ Աքայիացիները պատրաստ են անցեալ տարիէն ի վեր, եւ թէ ձեր եռանդը խրախոյս եղաւ շատերուն: **3** Եղբայրները ղրկեցինք, որպէսզի այդ պարծանքը զոր ունինք ձեր մասին այս հարցին առընչութեամբ, ի դերեւ չելլէ, եւ դուք, ինչպէս որ ըսի, պատրաստ ըլլաք: **4** Հակառակ պարագային, եթէ Մակեդոնացիները գային հետս եւ ձեզ անպատրաստ գտնէին, մեր պայծառ վստահութիւնը ձեր վրայ՝ ամօթ պիտի ըլլար մեզի, չըսելու համար ձեզի: **5** Ասոր համար ես խնդրեցի եղբայրներէն, որ կանխեն մեզ ձեր մօտ եւ կանխաւ կազմակերպեն ձեր կողմէ խոստացուած առատաձեռնութիւնը, որպէսզի պատրաստ ըլլայ իբրեւ օրհնութիւն եւ ոչ իբրեւ ազահութիւն:

6 Ով որ ազահութեամբ կը սերմանէ, նաեւ ազահութեամբ պիտի հնձէ, եւ ով որ առատութեամբ կը սերմանէ, պիտի հնձէ նաեւ առատութեամբ: **7** Իւրաքանչիւրը թող տայ ինչպէս որ յօժար է իր սրտին մէջ եւ ոչ թէ տխրութեամբ եւ տրտնջալով, որովհետեւ Աստուած կը սիրէ զուարթաւոր նուիրատուն: **8** Աստուած կարող է նաեւ լիացնել ձեզ ամէն տեսակ առատաձեռնութեամբ, որպէսզի ամէն բանի մէջ եւ միշտ ունենաք ինչ որ բաւարար է ձեզի, եւ աւելին մնայ ձեզի՝ ամէն բարի գործի համար, **9** ինչպէս որ գրուած է. Սրտաբաց տուաւ աղքատներուն, անոր արդարութիւնը կը մնայ յաւիտեան:

10 Այն որ սերմը կը պարգեւէ սերմանողին եւ հացը որ կը կերակրէ գայն, **ձեզի ալ սերմը պիտի պարգեւէ առատութեամբ, եւ** պիտի անցնէ պտուղները ձեր արդարութեան: **11 Դուք հարուստ էք ամէն բանով, եւ կարող էք գործադրել ամէն տեսակ առատաձեռնութիւններ, որոնք մեր միջնորդութեամբ, պիտի բարձրացնեն առ Աստուած գոհութեան մաղթանքները: 12 Որովհետեւ այս պարգեւին սպասարկութիւնը միայն սուրբերուն կարիքները լրացնելու համար է, այլ պիտի ըլլայ նաեւ գոհութեան յորդառատ աղբիւր՝ Աստուծոյ: 13 Այս ծառայութիւնը պիտի փաստէ անոնց ձեր արժանիքը: Անոնք պիտի փառաւորեն զԱստուած ձեր հնազանդութեան համար՝ Քրիստոսի Աւետարանին դաւանութեան եւ ձեր հաղորդութեան առատաձեռնութեան համար՝ անոնց եւ բոլորին հանդէպ: 14 Անոնց աղօթքը ձեզի համար, ցոյց կու տայ գորովը զոր ունին անոնք ձեզի հանդէպ, առատ պարգեւներուն համար զորս Աստուած սփռած է ձեր վրայ: 15 Գոհութիւն Աստուծոյ՝ անոր անպատում պարեգեւին համար:**

Պօղոսին պատասխանը զիմֆը մեղադրողներուն

10 1 Ես, Պօղոս, կ'աղաչեմ ձեզի հեղութեամբն ու բարութեամբը Քրիստոսի, ես՝ այնքան խոնարհ ձեզի հանդէպ երբ դէմ առ դէմ ենք, եւ այնքան յանդուգն՝ երբ բացակայ եմ ձեզմէ: **2** Կ'աղաչեմ ձեզի որ առիթը չտաք ինծի, երբ ձեր մօտն ըլլամ, յանդգնութեամբ կիրարկելու այս համարձակութիւնը, որուն համար կը լսեմ թէ խիզախութեամբ կը վարուիմ կարգ մը մարդոց հետ, որոնք կը խորհին թէ ես մարմինն համեմատ կը գործեմ: **3** Արդարեւ, թէպէտ մարմինի մէջ կ'ապրինք, սակայն չենք պայքարիր մարմինին համեմատ: **4** Մեր պայքարին զէնքը երբեք մարմնաւոր է, այլ Աստուծոյ ծառայութեան դրուած զօրութիւնն է՝ ամրոցներ քանդելու: Մենք կը քանդենք ամէն սոփեստութիւն **5** եւ ամէն ամբարտաւան զօրութիւն որ կը կանգնի Աստուծոյ ճանաչումին դէմ, եւ գերի կը դարձնենք ամէն

10 – (Ես 55, 10 . Ովս 10, 12):

15 – Աստուծոյ անպատում պարգեւը Փրկութիւնն է, զոր տուաւ Քրիստոսով:

միտք, որպէսզի զայն տանինք Քրիստոսի հնազանդութեան: **6** Պատրաստ ենք պատժելու ամէն անհնազանդութիւն, երբ ձեր հնազանդութիւնը կատարեալ ըլլայ:

7 Դուք երեւոյթներուն կը նայիք. եթէ մէկը վստահ է որ Քրիստոսի կը պատկանի՝ իր մտքին մէջ թող խորհի. եթէ ինք Քրիստոսի է՝ մենք ալ Քրիստոսի ենք: **8** Իսկ եթէ աւելի պարծենամ մեր իշխանութեամբ զոր Տէրը տուաւ մեզի ձեր շինութեան եւ ոչ թէ կործանումին համար, երբեք պիտի չամչնամ: **9** Որովհետեւ չեմ ուզեր թողուլ այն տպաւորութիւնը՝ թէ ես, իմ թուղթերով, կ'ուզեմ ձեզ սարսափի մատնել: **10** Պիտի ըսէք թերեւս՝ թէ թուղթերը զօրաւոր են եւ խիստ, բայց անոնց արտաքին տեսքը՝ տկար է եւ խօսքը՝ արհամարհելի: **11** Այսպէս մտածողը թող ըսէ ինքնիրեն. ինչպէս որ ենք խօսքով մեր թուղթերուն մէջ՝ երբ բացակայ ենք, այնպէս ալ պիտի ըլլանք արարքներով՝ երբ ներկայ ըլլանք ձեր մօտ:

12 Ձեք համարձակիր հաւասարեցնել կամ բաղդատել մենք զմեզ կարգ մը անձերու հետ, որոնք իրենք զիրենք կը յանձնարարեն ձեզի: Ասոնք, իրենք զիրենք զնահատելով իրենց չափերուն համեմատ եւ իրենք զիրենք բաղդատելով իրենց անձին, ցոյց կու տան իմացականութեան պակաս մը: **13** Բայց մենք չենք ուզեր պարծիլ ամէն սահմանէ անդին, այլ ըստ կանոնի չափին զոր Աստուած բաժնեց մեզի իբր չափ՝ մինչեւ ձեզի հասնելու համար: **14** Բայց մենք չենք անցնիր մեր սահմանէն անդին, իբրեւ թէ հասած չըլլայինք ձեր մօտ. սակայն, մենք իրապէս՝ հասած ենք ձեզի Քրիստոսի Աւետարանով: **15** Մենք չենք հպարտանար, չափէ եւ սահմանէ անդին՝ ուրիշներուն վաստակով: Մենք յոյս ունինք, հաւատքին աճումովը ձեր մէջ՝ ծաւալելու օրէ օր աւելի, ըստ մեր կանոնին, **16** Աւետարանը տանելով ձեզմէ անդին, փոխանակ ոտք դնելու ուրիշին անդաստանին վրայ եւ պարծենալու արդէն իսկ պատրաստ գործերով: **17** Ուրեմն, այն որ կը պարծենայ, թող պարծենայ Տիրոջմով: **18** Ընտիր չէ այն մարդը որ ինքզինք կը յանձնարարէ, այլ ան՝ զոր Տէ՛րը կը յանձնարարէ:

Պօղոս՝ ակամայ իմֆնագով

11 ¹ Որքա՛ն լաւ պիտի ըլլար որ քիչ մը հանդուրժէիք իմ անմտութեանս: Բայց գիտե՛մ թէ պիտի հանդուրժէք:

² Ձեզի հանդէպ ես կը զգամ աստուածային նախանձ մը, որովհետեւ ես նշանեցի ձեզ փեսային, իրեւ մաքուր կոյս մը կացուցանելով ձեզ Քրիստոսի դիմաց: ³ Բայց կը վախճամ որ, ինչպէս օձը խաբեց Նւան իր խորամանկութեամբ, ձեր մտածումներն ալ չապականին, հեռանալով մտքի պարզութենէն Քրիստոսի հանդէպ: ⁴ Արդարեւ, եթէ մէկը գայ եւ քարոզէ ձեզի Յիսուս մը՝ տարբեր անկէ զոր մենք քարոզեցինք, կամ ընդունիք Հոգի մը՝ տարբեր անկէ զոր ընդունեցաք, եւ կամ Աւետարան մը՝ տարբեր անկէ զոր դուք ստացաք, սիրով կը հանդուրժէիք անոր: ⁵ Բայց ես այնպէս կը համարիմ, թէ ոչինչով պակաս եմ լաւ առաքեալներէն: ⁶ Գուցէ խօսքով սկսնակ եմ, սակայն ոչ գիտութեամբ, քանի որ ամէն բանի մէջ եւ ամէնուն առջեւ ցոյց տուինք ձեզի մեր անձը:

⁷ Արդեօք ես յանցա՞նք գործեցի երբ ձրի աւետեցի ձեզի Աստուծոյ Աւետարանը, եւ խոնարհեցուցի ինքզինքս՝ որպէսզի դուք բարձրանաք: ⁸ Կողոպտեցի միւս Նկեղեցիները, թոչակա առի անոնցմէ, որպէսզի ձեզի ծառայեմ: ⁹ Եւ երբ ձեզի եկայ, թէպէտ կարօտութեան մէջ էի, սակայն ձեզմէ եւ ոչ մէկուն բեռ չեղայ, որովհետեւ եղբայրները որ եկած էին Մակեդոնիայէն, հոգացին իմ կարիքներս: Ամէն պարագային, ես զգուշացայ ձեզի բեռ ըլլալէ եւ դարձեալ պիտի զգուշանամ: ¹⁰ Իմ մէջս կայ Քրիստոսի ճշմարտութիւնը եւ ո՛չ ոք այս պարծանքս պիտի առնէ ինձմէ երբ

Գլ. 11, 2 – Ովսէի մարգարէութենէն ասդին 1, 2, Աստուծոյ սէրը իր ժողովուրդին հանդէպ կը պատկերացնէին սիրովը փեսային հարսին հանդէպ (Նրմ 2, 1-7 . Նս 49, 14-21 . 54, 1-10 . Նզկ 16 եւ 23): Նոր Կտակարանը կ'առնէ նոյն պատկերը (Մտք 22, 2 . Յովհ 3, 28-29): Պօղոս բարեկամ փեսային՝ կը ներկայացնէ անոր հարսը:

4 – Այսինքն առնելով Քրիստոսն իբրեւ ներկայութիւն, անտեսելով անոր համագամները յարուցեալ Տիրոջ եւ գլուխ մարդկութեան:

5 – Ոչ Տասներկուփը, այլ սուտ առաքեալները, որոնք կը շահագործեն առաքեալ տիտղոսը: Պօղոս կ'ընդունի իշխանութիւնը Տասներկուփին (Գաղ 1, 18 . 2, 9):

ըլլամ Աքայացիներուն կողմերը: **11** Ինչո՞ւ. որովհետեւ ես չե՞մ սիրեր ձեզ: Աստուած գիտէ:

12 Ինչ որ ես կ'ընեմ՝ դարձեալ պիտի ընեմ, որպէսզի առիթ չտամ անոնց որ առիթ կը փնտռեն, որպէսզի մեզի նման ըլլան այն կէտին մէջ իսկ՝ որով կը պարծին: **13** Որովհետեւ այս մարդիկը սուտ առաքեալներ են, նենգաւոր մշակներ, որ կը ծպտուին իբրեւ առաքեալներ Քրիստոսի: **14** Ձարմանալի չէ, քանի որ սատանան ալ լոյսի հրեշտակին կերպարանքը կ'առնէ: **15** Ուրեմն զարմանալի չէ եթէ անոր պաշտօնեաներն ալ կ'առնեն արդարութեան պաշտօնեայի կերպարանքը: Սակայն անոնց վախճանը պիտի ըլլայ նման անոնց գործերուն:

16 Դարձեալ կ'ըսեմ ձեզի. թող ոչ ոք անմիտ համարէ զիս, եւ կամ՝ դուք ալ ընդունեցէք զիս իբր այդ, որպէսզի կարենամ ես ալ իմ կարգիս պարծենալ քիչ մը: **17** Ինչ որ պիտի ըսեմ ձեզի, Տիրոջ համեմատ չէ, այդ պիտի ըսեմ՝ իբրեւ անմիտ, ապահով ըլլալով որ պարծենալու պատճառ ունիմ: **18** Քանի որ շատեր կը պարծենան ըստ մարմինին, ես ալ պիտի պարծենամ: **19** Դուք սիրալոյսար կը հանդուրժէք անմիտներուն, դուք որ իմաստուն էք: **20** Կը հանդուրժէք որ ձեզ ծառայեցնեն, ձեր ինչքը ուտեն, ձեզ կողոպտեն, ձեզի հետ վերաբերին ամբարտաւանութեամբ, ձեզ ապտակեն ձեր երեսն ի վեր: **21** Այս կ'ըսեմ՝ իբր ամօթալի բան մը ձեզի համար, իբրեւ թէ մենք զմեզ տկար ցոյց տուած ենք...

Բայց այն ինչով որ անոնք կը համարձակին - ես ալ կը խօսիմ իբրեւ անմիտ -, ես ալ կարող եմ համարձակիլ: **22** Եբրայեցի՞ են.

16 – Պօղոսին անմտութիւնն է պարծիլ իր ծագումով, իր գործով, իր չարաճախութեամբով, իր յայտնութիւններով, սակայն կրնայ պարծիլ ասով առանց անմտութեան, որովհետեւ նշմարտութիւն են: Յանձն կ'առնէ այս փայլը, որպէսզի ապագինէ եւ լուրջեան մատնէ հակառակորդները, որոնք կը մրոտեն զինք: Բայց իսկական պարծանքը կը գտնէ իր տկարութեան մէջ, որովհետեւ հոն կը յայտնուի Քրիստոսի գորութիւնը:

21 – Ըմբերանելու համար հակառակորդները, Պօղոս, ինչպէս ուրիշ առիթներու, հոս ալ կը վերադառնայ վաւերական Հրեայի իր անցեալին (Գաղ 1, 13–14 . Հո 11, 1. Գ Առ 26, 4–5):

է՛ս ալ: Իսրայէլացի՞ են. ե՛ս ալ: Աբրահամի զաւակնե՞ր են. ե՛ս ալ: **23** Քրիստոսի պաշտօնեանե՞ր են. համարձակութեամբ պիտի ըսեմ, ես անոնցմէ աւելի՛ եմ: Եթէ վաստակով՝ անոնցմէ աւելի, եթէ ծեծով՝ դե՛ռ աւելի, եթէ բանտարկութեամբ՝ աւելի քան անոնք: **24** Հրեաներէն հինգ անգամ ծեծ կերայ, քառասունէն՝ մէկ հարուած պակաս: **25** Երեք անգամ ձաղկուեցայ, մէկ անգամ քարկոծուեցայ, երեք անգամ նաւաբեկութիւն ունեցայ, ցերեկը եւ գիշերը անձկութեամբ անցուցի անդունդներուն մէջ: **26** Անթիւ են ուղեւորութիւններս, վտանգներ՝ գետերէն, վտանգներ՝ աւազակներէն, վտանգներ՝ հայրենակիցներէս, վտանգներ՝ հեթանոսներէն, վտանգներ՝ քաղաքին մէջ, վտանգներ՝ անապատին մէջ, վտանգներ՝ ծովէն, վտանգներ՝ սուտ եղբայրներէն: **27** Վաստակ եւ յոգնութիւն կրեցի, յաճախակի հսկումներ, քաղց եւ ծարաւ, բազմաթիւ ծոմեր, ցուրտ եւ մերկութիւն: **28** Թողունք միւս նեղութիւնները, խուժանը որ շարունակ շուրջս կը կուտակուէր, բոլոր Եկեղեցիներուն հոգը: **29** Ո՞վ կը տկարանայ եւ ես չեմ տկարանար, ո՞վ կը սայլթաքի եւ ես չեմ բռնկիր:

30 Եթէ հարկ է պարծենալ, ես կը պարծենամ իմ տկարութեամբս: **31** Աստուած եւ Հայրը Տէր Յիսուսի, օրհնեալ ըլլայ յաւիտեան, գիտէ թէ ես չեմ ստեր: **32** Դամասկոսի մէջ, թագաւորին Արեղաս ազգապետը պահել կու տար Դամասկացիներուն քաղաքը, զիս ձերբակալելու համար: **33** Եւ զիս սակառւի մը մէջ, պատուհանէն պարիսպն ի վար իջեցուցին եւ այսպէս խուսափեցայ անոր ձեռքէն:

Պողոսի տեսիլները

12 **1** Եթէ հարկ է պարծենալ, թէպէտ օգուտ չունի, բայց ես պիտի դառնամ Տիրոջ տեսիլներուն եւ յայտնութիւններուն: **2** Ես կը ճանչնամ մարդ մը ի Քրիստոս, որ տասնչորս տարի առաջ, չեմ գիտեր թէ մարմինով էր թէ առանց մարմինի, չեմ գիտեր, Աստուած գիտէ, այս մարդը յափշտակուեցաւ մինչեւ երրորդ երկինք: **3** Ես գիտեմ թէ այդ մարդը, թէ մարմինով էր՝ չեմ գիտեր, թէ առանց մարմինի էր՝ չեմ գիտեր, Աստ-

և ա՛ծ գիտէ, **4** յափշտակուեցաւ մինչեւ դրախտ եւ լսեց անճառելի խօսքեր, որոնք արտօնուած չեն մարդուն որ խօսի զանոնք: **5** Ես պիտի պարծենամ այդպիսի մարդուն պատճառով. բայց գալով իմ անձիս, ես պիտի պարծենամ միայն իմ տկարութիւններովս: **6** Նոյնիսկ եթէ պարծենալ ուզէի, պիտի չուզէի անմիտ ըլլալ, որովհետեւ ճշմարտութիւնը պիտի ըսէի: Բայց կը հրաժարիմ, որպէսզի իմ մասիս չկազմեն գաղափար մը որ աւելի բարձր ըլլայ քան ինչ որ կը տեսնեն կամ կը լսեն իմ մասիս:

7 Եւ որպէսզի այս տեսիլներուն առաւելութիւնները զիս հպարտութեան չմղեն, մարմինին խայթը տրուեցաւ ինծի, սատանային հրեշտակը, որպէսզի խաբէ զիս, եւ ես չհպարտանամ: **8** Ասոր համար ես երեք անգամ աղաչեցի Տիրոջ, որպէսզի հեռանայ ինձմէ խայթոցը: **9** Բայց ան ըսաւ ինծի. «Շնորհքս բաւական է քեզի, որովհետեւ իմ զօրութիւնս տկարութեան մէջ կը գործադրուի»: Ուրեմն, ես յօժար սրտով կը պարծենամ իմ տկարութեամբս, որպէսզի իմ մէջս բնակի Քրիստոսի զօրութիւնը: **10** Ասոր համար ես ուրախ եմ իմ տկարութիւններուս, անարգանքներուս, վիշտերուս, հալածանքներուս եւ անձկութիւններուս մէջ, զորս կը կրեմ Քրիստոսի համար, որովհետեւ երբ ես կը տկարանամ, այն ատեն է որ կը զօրանամ:

11 Ահաւասիկ ես ալ անմիտ եղայ, եւ դո՛ւք ստիպեցիք զիս: Դուք պարտաւոր էիք յանձնարարել զիս, որովհետեւ ես ոչինչով պակաս եղայ քան «լաւ» առաքեալները, թէպէտ ես ոչինչ եմ: **12** Առաքեալին յատկանիշերը իրականացան ձեր մօտ յարատեւ համբերութեամբ, նշաններով, հրաշքներով, սքանչելիքներով: **13** Դուք ի՞նչ ունեցաք նուազ քան միւս Եկեղեցիները, եթէ ոչ՝ թէ ես անձնապէս ձեզի ծանրութիւն չեղայ: Ներեցէք ինծի այս անարդարութիւնը: **14** Ահաւասիկ այս երրորդ անգամն է որ կը պատրաստուլիմ ձեզի գալու եւ դարձեալ բեռ պիտի չըլլամ ձեզի, որովհետեւ ես չեմ փնտռեր ձեր նիւթական բարիքները, այլ ձեզ: Արդարեւ որ-

դիները չեն որ պարտական են գանձեր դիզելու ծնողներուն համար, այլ ծնողները՝ իրենց որդիներուն: **15** Ես յօժարակամ պիտի ծախսեմ ամէն ինչ, եւ ինքզինքս պիտի ծախսեմ ձեր հոգիներուն համար. բայց պէ՞տք է որ ձեզ աւելի սիրելով՝ ես նուազ սիրուիմ:

16 Ես անձնապէս բեռ չեղայ ձեզի: Այլ որովհետեւ խորամանկ էի, իմ խորամանկութեամբս բռնեցի ձեզ: **17** Արդեօք ես չահագործեցի՞ ձեզ այն անձերուն միջոցաւ զորս ձեզի ղրկեցի: **18** Ես աղաչեցի Տիտոսին եւ անոր հետ ղրկեցի եղբայրը: Արդեօք Տիտոս չահագործե՞ց ձեզ: Մենք նոյն հոգիով չընթացա՞նք, նոյն ուղիներուն չհետեւեցա՞նք:

19 Թերեւս դուք շատոնց կը խորհիք՝ թէ մենք զմեզ կը պաշտպանենք ձեր առջեւ: Մենք, Աստուծոյ առջեւ եւ Քրիստոսով կը խօսինք, եւ այս ամէնը, սիրելիներ, ձեր շինութեան համար: **20** Կը վախնամ, որ երբ գամ, չգտնեմ ձեզ այնպէս՝ ինչպէս պիտի ուզէի, եւ դուք ալ զի՞ն գտնէք այնպէս՝ ինչպէս պիտի չուզէիք: Թերեւս գտնեմ ձեր մէջ հեռ, նախանձ, գրգռութիւններ, կռիւներ, չարախօսութիւններ, քսութիւններ, ամբարտաւանութիւններ եւ խռովութիւններ: **21** Կը վախնամ որ, իմ մօտալուտ այցելութեանս առիթով, իմ Աստուածս խոնարհեցնէ զիս ձեր պատճառով եւ ես հարկադրուիմ սուգ բռնել շատերուն համար, որոնք նախապէս մեղանչեցին եւ չապաշխարեցին իրենց գործած պղծութեան, պոռնկութեան, գիշութեան արարքներուն վրայ:

15 – Իր թուրքերուն մէջ Պօղոս յանախ կը յիշէ սերը հասարակութիւններուն, որոնց կը գրէ (1 Թես 2, 8 . Գաղ 4, 19): Այս սերը կը նմանեցնէ մայրական սիրոյ, հայրական սիրոյ (1 Կոր 4, 14) եւ պատրաստ է կեանքը գոհել անոնց համար (Փիլ 2, 17), բայց փոխարէն ալ կը պահանջէ հաւատացեալներէն, տարուած իր սերէն, չի վարանիր երբեմն յանդիմանել, որպէսզի լաւագոյնս պտղաբերեն Քրիստոսի սիրոյն մէջ:

Վերջին ազդարարութիւններ

13 ¹ Այս երրորդ անգամն է որ ես ձեզի պիտի գամ: Ամէն հարց պիտի կարգադրուի երկու կամ երեք վկաներու խօսքին վրայ: ² Ես ասիկա ըսի անոնց որ նախապէս մեղանչեցին եւ միւս բոլորին եւ դարձեալ կը կրկնեմ հիմա որ բացակայ եմ, ինչպէս իմ երկրորդ այցելութեանս առիթով. եթէ գամ, պիտի չխնայեմ, ³ քանի որ դուք կը խնդրէք ապացոյցը, թէ Քրիստոս ինձմով կը խօսի ձեզի, ինքը որ տկար չէ ձեզի հանդէպ, այլ հզօր: ⁴ Որովհետեւ, թէպէտ խաչուեցաւ իր տկարութեան պատճառով, բայց կենդանի է Աստուծոյ զօրութեամբ: Մենք ալ, թէպէտ տկար ենք անոր համար, սակայն պիտի ապրինք անոր հետ, Աստուծոյ զօրութեամբ՝ ձեզ հանդէպ:

⁵ Քննեցէք դուք ձեզ եւ տեսէք թէ արդեօք կը մնա՞ք նոյն հատաքին մէջ: Փորձեցէք դուք ձեզ: Արդեօք դուք չէ՞ք գիտակցիր թէ Յիսուս Քրիստոս ձեր մէջն է, միայն թէ փորձը ձեզի դէմ չդառնայ: ⁶ Պիտի ընդունիք նաեւ, ինչպէս կը յուսամ, թէ պիտի չդառնայ մեզի դէմ: ⁷ Մենք կ'աղօթենք Աստուծոյ, որ դուք ոչ մէկ չարիք չգործէք: Մեր բաղձանքն է ո'չ թէ յաղթական դուրս գալ, այլ որ դուք բարին գործէք եւ մենք իբրեւ տկար երեւինք: ⁸ Մենք չենք կրնար հակառակիլ ճշմարտութեան, այլ վերակացունենք ենք ճշմարտութեան: ⁹ Մենք կ'ուրախանանք, երբ մենք տկար ենք եւ դուք զօրաւոր: Մեր աղօթքներուն մէջ մենք կը հայցենք, որ դուք մնաք հաստատ:

¹⁰ Ասոր համար ես գրեցի ձեզի, մինչ բացակայ եմ, որպէսզի երբ գամ, խստութիւն չգործադրեմ, ըստ այն իշխանութեան զոր Տէրը տուաւ ինծի, որպէսզի կառուցանեմ, եւ ո'չ թէ քանդեմ:

Գլ. 13, 7 – Պոզուսի այցելութեան առիթով, եթէ Կորնթացիները փոխեն իրենց դիրքը եւ դարձի գան, առաքեալը պիտի չունենայ առիթը կիրարկելու իր զօրութիւնն ի Քրիստոս, պիտի երեւի իբրեւ պարտուած եւ սիրով յանձն պիտի առնէ այս հեռանկարը իր սիրելի հաւատացեալներուն համար:

Յանձնարարութիւններ, ռդոյցներ

11 Այսուհետեւ, եղբայրներ, ուրախ եղէք, հաստատ մնացէք, զիրար յորդորեցէք, միաբան մնացէք եւ խաղաղութեամբ ապրեցէք, եւ խաղաղութեան ու սիրոյ Աստուածը թող ըլլայ ձեզի հետ:

12 Ողջունեցէք զիրար սրբութեան համբոյրով: Բոլոր սուրբերը կ'ողջունեն ձեզ:

13 Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը եւ Աստուծոյ սէրն ու Սուրբ Հոգիին հաղորդութիւնը թող ըլլան ձեր բոլորին հետ. Ամէն:

12 – Ծիսական պաշտամունքի ատեն փոխանակուած համբոյրն է, կամ ուսահամբոյրը՝ նշան եղբայրութեան (Հռ 16, 16 . 1 ԹԽս 5, 26):

13 – Սուրբ Երրորդութեան դաւանութիւնը արտայայտող բանաձեւն է: Քրիստոսի շնորհքը կը բովանդակէ փրկագործութեան բարիքները: Աստուծոյ սէրը պատճառն է Յիսուսի գալուստին աշխարհ: Հոգիին հաղորդութեամբ հաւատացեալները կը միանան իրարու եւ միասին, իբրեւ Եկեղեցի՝ Աստուծոյ:

ԹՈՒՂԹ ԳԱՂԱՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սուրբ Պողոս իր առաքելական վաստակը ծաւալեց Գաղատիոյ եւ շրջանի փաղաֆներուն մէջ առաքելական առաջին եւ երկրորդ ուղեւորութիւններու ժամանակ: Թուղթը ուղղուած է ոչ միայն Գաղատիոյ փաղաֆին, այլ նաեւ շրջակայ փաղաֆներուն, ինչպէս Իկոնիոնի, Լիստրոսի եւ Դերբէի բոլոր հաւատացեալներուն: Թուղթին գրութեան առիթը եղած է կարգ մը հրէադաւաններու հակառակութիւնը Սուրբ Պողոսի անձին եւ առաքելութեան եւ անոնց ձգտումը՝ պարտադրելու հաւատացեալներուն մովսիսական օրէնքը եւ հեթանոսութենէ եկող հաւատացեալներուն ստիպողական թլփատութիւնը:

Պողոս կը հերքէ իր անձին դէմ եղած առակութիւնները, կը հաստատէ վաւերականութիւնն իր առաքելութեան՝ տրուած ուղղակի Քրիստոսէն եւ ճանչցուած եւ ընդունուած Ներուսաղէմի առաքեալներէն՝ պաշտօնապէս, Սուրբ Քաղափին մէջ գումարուած ժողովին առիթով: Սուրբ Պողոս կը հաստատէ անգամ մըն ալ հիմնական կէտն իր առաքելութեան: Փրկութիւնը հաւատով է եւ ոչ Օրէնքի գործերով: Օրէնքն ունէր դաստիարակի դերը մինչեւ գալուստը Քրիստոսի: Քրիստոս եկաւ եւ հաւատացեալը այլեւ չունի կարիք դաստիարակի, քանի որ Աստուած Քրիստոսի միջոցաւ եւ հաւատով կու տայ մեզի արդարութիւնը եւ փրկութիւնը: Քրիստոնեան ազատ է Մովսէսի Օրէնքէն եւ ենթակայ է Քրիստոսի Օրէնքին՝ եղբայրսիրութեան, որով կը պտղաբերէ հաւատքի գործերը:

ԹՈՒՂԹ

ԳԱՂԱՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներմուծում

1 ¹ Պօղոս, առաքեալ, ոչ մարդոց կողմէ եւ ոչ ալ մարդու մը միջամտութեամբ, այլ շնորհքով Յիսուս Քրիստոսի եւ Հօր Աստուծոյ, ² որ մեռեալներէն յարոյց զայն, եւ բոլոր եղբայրները որ հետս են՝ Գաղատիոյ Եկեղեցիներուն. ³ շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի՝ Աստուծոյ, մեր Հօր կողմէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն, ⁴ որ իր անձը տուաւ մեր մեղքերուն համար, որպէսզի փրկէ մեզ այս չար աշխարհէն, կամքին համեմատ Աստուծոյ՝ մեր Հօր, ⁵ որուն փառք՝ դարէ դար. Ամէն:

Ազդարարութիւն

6 Կը զարմանամ որ դուք այնքան արագ կը թողուք Այն որ կանչեց ձեզ Քրիստոսի շնորհքով եւ կ'անցնիք երկրորդ աւետա-

Գլ. 1, 1 – Գաղատացիներու թուղթին ընծայականը ամենէն կարեն է եւ կտրուկը: Պօղոս չի տար գովասանք Գաղատացիներուն: Հմտ 1 եւ 4 կու տան թեմաները թուղթին, պաշտպանութիւնը Պօղոսի առաքելութեան (գլ. 1. 2) բացատրութիւնը փրկութեան աւետարանին՝ հաւատով ի Քրիստոս, հիմը քրիստոնէական ազատութեան (գլ. 3-5):

6 – Կայ միայն մէկ Աւետարան, զոր կը փարոգեն Առաքեալները (1 Կոր 15, 11) եւ որուն համար Աստուած կանչեց զինք՝ Պօղոսը (Հո 1, 1): Այս Աւետարանը կը փարոգուի կենդանի ձայնով եւ կը բովանդակէ յայտնութիւնը Յիսուսի, (Հո 1, 1-4) որ խաչուեցաւ եւ յարեաւ եւ հաստատեց նոր տնտեսութիւնը բոլոր ժողովուրդներուն: Տնտեսութիւնն է արդարութեան եւ փրկութեան, զորս աւետեցին մարգարէները (Հո 16, 25-26 . 1 Պետ 1, 10): Արդիւնաւորութիւնը Աւետարանին հռչակումին գործն է Աստուծոյ զօրութեան եւ կը բերէ փրկութիւնը անոր, որ կը հաւատայ, կը հնազանդի, կը պտղաբերէ:

րանի մը՝ **7** Թէպէտ չկայ ուրիշ աւետարան, բայց մարդիկ կան որ ձեր մէջ խռովութիւն կը սերմանեն եւ կ'այլափոխեն Քրիստոսի Աւետարանը: **8** Բայց եթէ մենք կամ երկինքէն եկած հրեշտակ մը աւետարանէ ձեզի աւետարան մը՝ տարբեր անկէ զոր մենք քարոզեցինք, թող նզովեալ ըլլայ: **9** Ինչպէս որ կանխաւ ըսեր էի ձեզի եւ հիմա դարձեալ կը կրկնեմ, եթէ մէկը քարոզէ ձեզի աւետարան մը տարբեր անկէ զոր դուք ընդունեցաք, թող նզովեալ ըլլայ: **10** Արդ ես հիմա, արդեօք մարդո՞ց հաճութիւնը պիտի փնտռեմ թէ Աստուծոյ: Արդեօք ես պիտի ջանամ մարդո՞ց հաճելի ըլլալ: Եթէ ես ուզէի տակաւին մարդոց հաճելի ըլլալ, պիտի չըլլայի Քրիստոսի ծառան:

Աստուծոյ կոչը

11 Եղբայրներ, ես ցոյց կու տամ ձեզի, թէ Աւետարանը զոր ես քարոզեցի ձեզի, մարդկային չափանիշով չէ: **12** Որովհետեւ ես չընդունեցայ եւ ոչ ալ սորվեցայ մարդէ մը, այլ Յիսուս Քրիստոսի յայտնութեամբ: **13** Դուք անպայման լսած էք իմ երբեմնի ընթացքիս մասին հրէութեան մէջ, այն բոլուն հալածանքին մասին զոր կը մղէի Աստուծոյ Եկեղեցւոյն դէմ եւ վնաս կը պատճառէի անոր, **14** եւ թէ որքան յառաջադէմ էի հրէութեան մէջ, իմ շատ մը տաւրեկիցներէս աւելի նախանձախնդիր ըլլալով հայրերուս աւանդութեան:

15 Բայց երբ Աստուած ուզեց, ընտրեց զիս մօրս արգանդէն իսկ, կանչեց զիս իր շնորհքներով, **16** որպէսզի ինձմով յայտնէ իր Որ-

10 – Հանութիւնը հրէադասանքներուն, որոնք կ'ուզէին պարտադրել քրիստոսութիւնը հեթանոսութենէն դարձող հաւատացեալներուն:

12 – Յայտնութիւն, որուն հեղինակը եւ առարկան է նոյնիմեք Քրիստոս. Պօղոս չի մտածեր որոշ կամ յատուկ յայտնութեան մը, Դամասկոսի նամբուն վրայ, այլ հաւատով փրկութեան վարդապետութեան, առանց Օրէնքի կողմէ պատուիրուած գործերուն:

15 – Եւ 49, 1:

16 – Պօղոս այս յայտնութեան կը կապէ իր կոչումը իբրեւ հեթանոսներու առաքելի (Եփս 3, 2-3 . 1 Տիմ 2, 7):

դին, եւ ես աւետեմ զայն հեթանոսներուն: Ես իսկոյն, առանց հարցնելու մարմինն եւ արիւնն խորհուրդը, **17** եւ առանց ելլելու Երուսաղէմ, անոնց մօտ որ ինձմէ առաջ առաքեալներ էին, մեկնեցայ դէպի Արաբիա, եւ վերստին Դամասկոս եկայ: **18** Յետոյ, երեք տարի ետք, Երուսաղէմ ելայ, տեսնելու համար Պետրոսը, եւ անոր մօտ մնացի տասնհինգ օր: **19** Ուրիշ առաքեալներ չտեսայ, այլ միայն Յակոբը, Տիրոջ եղբայրը: **20** Երբ ասոնք կը գրեմ ձեզի, կը վկայեմ Աստուծոյ առջեւ՝ թէ ես երբեք չեմ ստեր: **21** Յետոյ մեկնեցայ դէպի Սուրիա եւ Կիլիկիա, **22** բայց անձնապէս, ես անծանօթ էի Հրէաստանի Եկեղեցիներուն ի Քրիստոս: **23** Անոնք միայն լսեր էին, թէ երբեմնի հալածիչը հիմա կ'աւետէ այն հաւատքը, զոր անցեալին կ'ուզէր քանդել, **24** եւ իմ պատճառովս զԱստուած կը փառաւորէին:

Երուսաղէմի ժողովը

2 **1** Ապա, տասնչորս տարի ետք, ես դարձեալ Երուսաղէմ ելայ եւ հետս առի Բառնաբասն ու Տիտոսը: **2** Ելայ Երուսաղէմ յայտնութենէ մը ետք եւ ծանուցի անոնց Աւետարանը զոր կը քարոզէի հեթանոսներուն, առանձին կերպով անոնց՝ որ պարագլուխներն էին, որպէսզի պարապ տեղ չընթանամ կամ ընթացած չըլլամ: **3** Բայց ոչ իսկ Տիտոսին, որ ինծի կ'ընկերանար եւ ծագումով հեթանոս էր, պարտադրուեցաւ թլփատութիւնը: **4** Այլ միայն սուտ եղբայրներուն պատճառով, որ սպրդելով մտեր էին մեր շարքերուն մէջ, լրտեսելու համար մեր ազատութիւնը զոր ունինք ի Քրիստոս Յիսուս, որպէսզի մեզ ծառայեցնէին վերստին, **5** մենք մերժեցինք նոյնիսկ ժամանակի մը համար հնազանդիլ

17 – Դամասկոսի հարաւային շրջանը, Նաբատացիներուն թագաւորութիւնը, ուր ապաստանեցաւ Պօղոս՝ խուսափելու համար Արեթաս թագաւորին ձեռքէն (2 Կոր 11, 32):

Գլ. 2, 2 – Պօղոս չի տարակուսիր իր Աւետարանին մշարատութեան վրայ, սակայն հիմնարկութիւնը տեղական մօր Եկեղեցիներու կը պահանջէր, որ պահւի զօդը Երուսաղէմի մայր Եկեղեցւոյ հետ, զոր հօս կը մերկայացունէ որպէս երեք պարագլուխները, երեք սիւնները (Հմտ 2, 9):

անոնց, որպէսզի Աւետարանի ճշմարտութիւնը մնար հաստատ ձեր մէջ: **6** Նոյնիսկ պարագլուխները, - ինծի համար կարեւոր չէ թէ այն ժամանակ անոնք ով էին, քանի որ Աստուած աչառութիւն չունի մարդոց հանդէպ, - այդ պարագլուխները Աւետարանիս վրայ ոչինչ աւելցուցին: **7** Ընդհակառակը, երբ տեսան թէ ինծի վստահուած է աւետարանացումը անոնց որ թլփատուած չեն, ինչպէս Պետրոսին՝ աւետարանացումը թլփատուածներուն, - **8** որովհետեւ այն որ գործեց Պետրոսի մէջ թլփատեալներու առաքելութեան համար, գործեց նաեւ իմ մէջս ի նպաստ հեթանոսներուն, - **9** երբ ճանչցան շնորհքը որ տրուած էր ինծի, Յակոբոս, Կեփաս եւ Յովհաննէս, այս պարագլուխները, որ սիւներն էին, ձեռք երկարեցին մեզի՝ ինծի եւ Բառնաբասի, իբրեւ նշան հաղորդութեան. մենք պիտի երթայինք հեթանոսներուն, իսկ անոնք՝ թլփատեալներուն. **10** միայն թէ մենք պարտաւոր էինք մտածել աղքատներուն, ինչ որ ջանացի փութով կատարել:

Պետրոս եւ Պօղոս Ամտիոքի մէջ

11 Բայց երբ Կեփաս Անտիոք եկաւ, ես դէմ կեցայ անոր, որովհետեւ անոր ընթացքը մեղադրելի էր: **12** Արդարեւ, Յակոբի չըջանակէն ոմանց գալէն առաջ, անխտիր հեթանոսներուն հետ կը ճաչէր, բայց երբ այս մարդիկը եկան, սկսաւ խուսափիլ եւ մէկ կողմ քաշուիլ, թլփատեալներուն վախին պատճառով: **13** Անոր հետ կեղծաւորութենէ տարուեցան նաեւ միւս Հրեաները, եւ նոյնիսկ Բառնաբաս ենթարկուեցաւ կեղծաւորութեան անոնց հետ:

6 – Բ Թր 10, 17:

9 – Բաժանումը ասելի աշխարհագրական հիման վրայ է, քան ցեղային, քանի որ սփիւռքի մէջ Պօղոս Աւետարանը կը քարոզէ մաթիւսական Հրեաներուն (Գ. Առ 13, 5):

11 – Պետրոսին ընթացքը կրնար արդարանալ, քանի որ ինք Պօղոս տարբեր պարագաներու մէջ կ'որոշեցրէ նոյն կեցութեամբ: Սակայն Գաղատիոյ պարագային կրնար թողուլ տպաւորութիւնը թէ՛ միայն դարձի եկած Հրեաները, որ կը գործադրեն օրէնքը, կատարեալ քրիստոնեաներ են եւ յառաջ քերել հեթանոսները հաւատացեալներուն մէջ:

14 Բայց ես, երբ տեսայ թէ անոնք ուղիղ չէին ընթանար ըստ Աւետարանին ճշմարտութեան, բոլորին ներկայութեան ըսի Կեփասին. «Եթէ դուն որ Հրեայ ես, կ'ապրիս հեթանոսներուն նման եւ ոչ Հրեաներուն, ինչպէ՞ս կը ստիպես հեթանոսները որ ապրին ըստ հրէական աւանդութիւններուն»:

Պօղոսի Աւետարանը

15 «Մենք Հրեայ ենք ծնունդով եւ ոչ թէ այս մեղապարտ հեթանոսներէն: **16** Սակայն, գիտնալով թէ մարդը չարդարանար Օրէնքին գործադրութեամբ, այլ միայն Յիսուս Քրիստոսի հաւատալով, մենք ալ հաւատացինք Քրիստոս Յիսուսի, որպէսզի ընդունինք արդարացումը՝ Քրիստոսի հաւատքով եւ ոչ թէ Օրէնքին գործադրութեամբ, քանի որ ոչ ոք կ'արդարանայ Օրէնքին գործադրութեամբը:

17 Արդ, եթէ մենք մեր արդարացումն կը փնտռենք Քրիստոսի մէջ, եւ երեւան կու գայ՝ թէ մենք ալ մեղաւոր ենք նման միւսներուն, արդեօք Քրիստոս մեղքի՞ն կը ծառայէ: Քաւ լիցի: **18** Որովհետեւ վերստին շինելով ինչ որ քանդեցի, ես արդէն ինքզինքս ցոյց կու տամ իբրեւ զանցառու: **19** Արդարեւ ես՝ Օրէնքով մեռայ Օրէնքին, որպէսզի ապրիմ Աստուծոյ համար: Ես խաչուեցայ Քրիստոսի հետ, այսուհետեւ ես կ'ապրիմ, **20** սակայն ո՛չ ես, այլ Քրիստոս կ'ապրի իմ մէջս: Ես ներկայ կեանքս կ'ապրիմ մարմինի մէջ՝ հաւատքովը Աստուծոյ Որդիին, որ սիրեց զիս եւ ինքզինքը

15 – Պօղոս խօսքը կ'ուղղէ Անտիոքի եւ մանաւանդ Գաղատիոյ հրեադասաններուն: Պօղոս երբեք չանգիտանար առանձնաշնորհումներն Աստուծոյ ժողովուրդին, նոյնիսկ եթէ ան ժամանակի մը համար անհաւատարիմ է (Հռ 3, 1. 9, 4-5):

19 – Խաչուած Քրիստոսի հետ, քրիստոնեան Քրիստոսի հետ մեռած է Մովսիսական օրէնքին, մասնակցելու համար յարուցեալ Քրիստոսի կեանքին եւ կալմ մեռած է Օրէնքին, որպէսզի ապրի Նոր կեանքը հաւատքի օրէնքով (Հռ 8, 2):

20 – Հաւատքով, կերպով մը Քրիստոս ինքն է ենթական քրիստոնէին ամէն կենսական գործին (Հռ 8, 10-11): Քրիստոնէին կեանքը հոգեւոր է հաւատքով (Եփս 3, 17 . Հռ 8, 17-28):

զոհեց ինծի համար: **21** Ես չեմ արհամարհեր Աստուծոյ պարգեւը. որովհետեւ եթէ արդարութիւնը կու գայ Օրէնքէն, ուրեմն Քրիստոս ի զուր մեռաւ»:

Գաղատացիներուն սխալը

3 **1** Ո՛վ անմիտ Գաղատացիներ, ո՞վ հրապուրեց ձեզ. եւ սակայն ձեր աչքերուն առջեւ պատկերացուեցաւ խաչուած Յիսուս Քրիստոսը: **2** Կ'ուզեմ միայն հետեւեալը իմանալ ձեզմէ. արդեօք դուք Հոգին ընդունեցաք որովհետեւ Օրէնքը գործադրեցիք, թէ որովհետեւ քարոզութեան հաւատացիք: **3** Այնքան անմիտ էք դուք, որ Հոգիով սկսաք եւ հիմա վախճանին կը հասնիք՝ մարմինով: **4** Արդեօք դուք ի զո՞ւր կրեցիք այնքան նեղութիւններ. եւ իրապէս ի զուր պիտի ըլլար: **5** Իսկ արդ, Այն որ Հոգին կը բաշխէ ձեզի եւ հրաշքներ կը գործէ ձեր մէջ, արդեօք զայն կ'ընէ՝ որովհետեւ դուք Օրէնքը կը գործադրէք թէ որովհետեւ կը հաւատաք քարոզութեան:

Հաւատք եւ Օրէնքը

6 Այսպէս, Աբրահամ հաւատաց Աստուծոյ եւ ասիկա անոր արդարութիւն համարուեցաւ: **7** Դուք գիտէ՞ք թէ անոնք որ կը հաւատան, անոնք են Աբրահամի որդիները: **8** Գիրքը, նախատեսելով թէ Աստուած հաւատքով պիտի արդարացնէր հեթանոսները, կանխաւ աւետեց Աբրահամին այս խոստումը. «Բեզմով պիտի օրհնուի ըդուր ազգերը»: **9** Այնպէս որ, անոնք որ կը հաւատան, կ'օրհնուին հաւատացեալ Աբրահամի հետ:

21 – Ի դերեւ չի հաներ Աստուծոյ պարգեւը, վերադառնալով Օրէնքին:

Գլ. 3, 1 – Այսինքն վարդապետութիւնը փրկութեան՝ Յիսուսի մահով եւ յաւուրութեամբ, որ հիմն է Պօղոսի քարոզութեան (1 Կոր 1, 17–25 . Գ. Առ 13, 26–39):

3 – Այսինքն թլփատութեամբ, ինչպէս որ կը քարոզէին Պօղոսի հակառակորդները:

6 – Ծմդ 15, 6:

8 – Ծմդ 12, 3:

10 Արդարեւ, ամէն անոնք որ կապուած են Օրէնքին գործադրութեան, անէծքի ենթակայ են: Որովհետեւ գրուած է. Անիծեալ ըլլայ ով որ չի փարիւր բոլոր պատուէրներուն որ գրուած են Օրէնքին գիրքին մէջ՝ գործադրելու համար գանձմբ: **11 Որովհետեւ ոչ ոք կ'արդարանայ Օրէնքով Աստուծոյ առջեւ. այդ յայտնի է, որովհետեւ** արդարը պիտի ապրի հաւատով: **12 Արդ, Օրէնքը չի բխիր հաւատքէն, սակայն** այս պատուէրները գործադրելով է որ մարդը պիտի ապրի անոնցմով: **13 Քրիստոս ինքը գնեց մեզ Օրէնքին այս անէծքէն եւ ինքը մեզի համար անէծք եղաւ, քանի որ գրուած է.** Անիծեալ է այն որ կախուած է փայտէն, **14 որպէսզի Աբրահամի օրհնութիւնը Քրիստոս Յիսուսով անցնի հեթանոսներուն, եւ մենք հաւատքով ընդունինք Սուրբ Հոգիին խոստումը:**

Օրէնքը չի ջնջեր խոստումը

15 Եղբայրներ, մարդկային մտքին համեմատ կը խօսիմ. մարդոց կողմէ հաստատուած կտակը ոչ ոք կրնայ բեկանել, ոչ ալ այլ պայմաններ աւելցնել անոր վրայ: 16 Արդ, խոստումները տրուեցան Աբրահամին եւ անոր սերունդին:

Գիրքը չ'ըսեր անոր զաւակներուն, իբրեւ թէ բազմաթիւ ըլլային, այլ՝ մէկ զաւակի, եւ քո՛ւ զաւակիդ՝ որ Քրիստոսն է: **17 Ահա՛ւասիկ ինչ կ'ուզեմ ըսել. կտակը որ հաստատուած է սկիզբէն Աստուծոյ, չի կրնար բեկանուիլ Օրէնքէն՝ որ չորս հարիւր**

10 – Բ՝ Օր 27, 26:

12 – Ամբ 2, 4:

13 – Ազատելու համար մարդիկը աստուածային անէծքէն, որուն կ'ենթարկուէին օրինազանցութեամբ, Քրիստոս յանձն կ'առնէ ըլլալ բաժնեկից այս անէծքին (Վոդ 2, 14): Յիսուս յաչս Հրեաներուն յանձն առաւ նկատուիլ իբր այդ ինչպէս Տիրոջ Ծառան (Ես 53):

17 – Պօղոս կը դիտէ Աստուծոյ կողմէ տրուած խոստումը իբրեւ կտակ մը (Հն 4, 13 . Եբր 9, 16–17): Աստուծոյ խոստումը կարելի չէ դիտել իբրեւ երկկողմանի համաձայնագիր, քանի որ այսպէս փրկութիւնը պիտի պայմանաւորուէր Օրէնքին գործերով եւ խոստումը պիտի չըլլար բոլորովին ձրի: Օրէնքին դերն էր երեւան հանել մեղքը (հմտ 19) եւ առաջնորդել խղերը դէպի հաւատքն ի Քրիստոս (հմտ 24–25):

երեսուն տարի ետքը եկած է, այսպէս ի դերեւ հանելով խոստումը: **18** Եթէ ժառանգութիւնը Օրէնքէն է, ուրեմն խոստումին զօրութեամբ չէ՝ բայց Աստուած խոստումով տուաւ իր պարգեւը Աբրահամին:

Օրէնքին Դերը

19 Ինչո՞ւ համար է ուրեմն Օրէնքը: Օրէնքը աւելցուեցաւ յանցանքներուն պատճառով, մինչեւ որ գայ զաւակը որուն սահմանուած է խոստումը՝ որ տրուեցաւ հրեշտակին միջոցաւ եւ միջնորդի մը ձեռքով: **20** Արդ, միջնորդ չկայ, երբ մէկը առանձին է. եւ Աստուած առանձին է: **21** Ուրեմն օրէնքը կը հակառակի՞ Աստուծոյ խոստումին: Քա՛ւ լիցի: Արդարեւ, եթէ տրուած ըլլար մեզի օրէնք մը որ կրնայ կեանք հաղորդել, այն ատեն արդարութիւնը անպայման պիտի բխէր օրէնքէն: **22** Գիրքը սակայն կը ներփակէ ամէնքը մեղքի մէջ, որպէսզի խոստումը՝ հաւատքովն Յիսուս Քրիստոսի, տրուէր անոնց, որ կը հաւատան:

Երբ հաւատքը եկաւ

23 Մինչեւ հաւատքին գալուտը, մենք փակուած էինք Օրէնքին պահպանութեան ներքեւ, վերապահուած ըլլալով յայտնուելիք հաւատքին: **24** Օրէնքը ուրեմն եղաւ մեր դաստիարակը՝ մինչեւ Քրիստոս, որպէսզի մենք հաւատքով ընդունէինք արդարացումը: **25** Բայց երբ հաւատքը եկաւ, մենք այլեւս դաստիարակի իշխանութեան տակ չենք: **26** Որովհետեւ դուք ամէնքդ Աստուծոյ որդիներ էք, հաւատալով Յիսուս Քրիստոսի: **27** Դուք ամէնքդ որ մկրտուեցաք Քրիստոսի անունով, Քրիստոսը զգեցած էք: **28** չկայ խտրութիւն ոչ Հրեայի եւ ոչ Հեթանոսի, ոչ ստրուկի

20 – Միջնորդը օրէնքին համար է, իսկ խոստումը կու գայ միայն Աստուծմէ:

24 – Դաստիարակին դերն էր միայն տղաները հասցնել ուսուցչին: Այսպէս է նաեւ Օրէնքին ժամանակաւոր եւ նախապատրաստական դերը, որ կը հասնի իր լրումին հաւատովն Յիսուսի եւ շնորհով (Հն 6, 14–15 . Մտք 5, 17):

26 – Դուք ամէնքդ, այսինքն թէ Հրեաներ եւ թէ հեթանոսներ:

եւ ոչ ազատի, ոչ մարդու եւ ոչ կնոջ, որովհետեւ դուք ամէնքդ մէկ էք Քրիստոս Յիսուսով: **29** Եթէ դուք Քրիստոսի էք, ուրեմն Աբրահամի զաւակներ էք եւ ժառանգորդներ՝ ըստ խոստումին:

Որդի եւ ժառանգորդ Աստուծոյ

4 **1** Արդ, ես կ'ըսեմ, այնքան ատեն որ ժառանգը տղայ է, թէ՛ պէտ տէրն է ամէն ինչքերուն, սակայն չի տարբերի ստրուկէն: **2** Ան ենթակայ է խնամակալներու եւ տնտեսներու, մինչեւ ժամանակակէտը դրուած հօր կողմէ: **3** Նոյնպէս ալ մենք, մինչ տղաներ էինք, կը մնայինք աշխարհի տարրերուն ծառայութեան տակ: **4** Բայց երբ եկաւ ժամանակներուն լրումը, Աստուած առաքեց իր Որդին, որ ծնաւ կնոջմէ, մտաւ օրէնքի տակ, **5** որպէսզի զնէր անոնք որ օրէնքի տակ էին եւ մենք որդեգրութիւն ընդունէինք: **6** Քանի որ դուք Աստուծոյ որդիներ էք, Աստուած իր Որդիին Հոգին զրկեց մեր սրտերուն մէջ, որ կ'աղաղակէ Աբբա, Հայր: **7** Այսուհետեւ դուն ստրուկ չես, այլ որդի, եթէ որդի՝ ուրեմն ժառանգ Աստուծոյ:

8 Անցեալին, երբ դուք զԱստուած չէիք ճանչնար, կը ծառայէիք աստուածներու, որ իրականութեան մէջ աստուած չէին: **9** Բայց հիմա որ դուք ճանչցաք զԱստուած, մանաւանդ թէ ճանչցուած էք Աստուծմէ, ինչպէ՞ս կը վերադառնաք անզօր եւ անարժէք տարրերուն եւ որոնց կ'ողգէք ծառայել դարձեալ, ինչպէս անցեալին: **10** Դուք կը քննէք օրերը, ամիսները, եղանակները եւ տարիները: **11** Ես կը վախնամ ձեզմէ, թերեւս ի զուր վաստակեցայ ձեզի համար:

Գլ. 4, 4 – «Լրումն ժամանակներու» մեսիական ժամանակներն են, որ կը պսակեն սպասումը երկար ժամանակներու տեւողութեամբ:

5 – Որդեգրութեամբ, ստրուկը կը գտնէ ազատութիւնը եւ երբ կը գտնէ ազատութիւնը որդեգրութեամբ, կ'ընդունի ժառանգութիւնը եւ պարգեւը աստուածային կեանքին:

9 – Գաղատացիներուն դարձը գործն է Աստուծոյ, քանի որ նախ Աստուած ֆանչցաւ զանոնք: Հանաչումն Աստուծոյ կողմէ, սուրբ գրային իմաստով սիրոյ ֆանաչումն է: Աստուած կը ֆանչնայ եւ կը սիրէ:

Պօղոսին յիշատակները

12 Կ'աղաչեմ, եղբայրներ, դուք ինծի նմանեցէք, ինչպէս որ ես ձեզի նման էի: Դուք երբեք չվշտացուցիք զիս: 13 Ինչպէս գիտէք, հիւանդութիւնս առիթ եղաւ ինծի՝ առաջին անգամ ձեզի աւետարանելու: 14 Թէպէտ հիւանդ մարմինս նեղութիւն էր ձեզի համար, սակայն դուք ինծի հանդէպ ցոյց չտուիք ոչ արհամարհանք եւ ոչ ալ պժգանք, այլ ընդունեցաք զիս իբրեւ Աստուծոյ հրեշտակը, իբրեւ Քրիստոս Յիսուսը: 15 Ո՞ւր են ձեր երանութիւնները. ես կը վկայեմ ձեզի՝ թէ եթէ հնար էր, ձեր աչքերը կը հանէիք եւ կու տայիք ինծի: 16 Արդեօք ձեզի թշնամի՞ դարձայ որովհետեւ ճշմարտութիւնն ըսի ձեզի: 17 Անոնց նախանձախնդրութիւնը ձեզի հանդէպ բարի չէ: Անոնք կ'ուզեն ձեզ բաժնել ինձմէ եւ իրենց անձին կապել: 18 Լաւ է բարիին նախանձախնդիր ըլլալ միշտ, եւ ոչ միայն այն ժամանակ երբ ձեր մօտն եմ:

19 Որդեակներ, զորս վերստին կը ծնանիմ ցաւերուս մէջ, մինչեւ որ Քրիստոս նկարուի ձեր մէջ, 20 որքա՛ն պիտի փափաքէի այս ժամուս ձեր մօտն ըլլալ, որպէսզի պատշաճեցնէի խօսքս, որովհետեւ չեմ գիտեր ինչպէս վերաբերիլ ձեզի հետ:

Երկու ուխտերը. Հագարն եւ Սառա

21 Ըսէք ինծի, դուք որ կ'ուզէք Օրէնքին հպատակիլ, արդեօք դուք չէ՞ք կարդացած Օրէնքը: 22 Արդարեւ, գրուած է՝ թէ Աբրահամ երկու որդիներ ունեցաւ. մին աղախինէն եւ միւսը ազատ կնոջմէն: 23 Բայց այն որ աղախինէն էր՝ ծնած էր ըստ մարմինին, իսկ այն որ ազատ կնոջմէն էր՝ ծնած էր ըստ խոստումին: 24 Հոս այլաբանութիւն մը կայ. երկու կիները կը ներկայացնեն երկու ուխտերը: Առաջինը կապուած է Սինայի, եւ ծնաւ ծառայութեան համար. ասիկա Հագարն է, 25 որովհետեւ Սինան կը գտնուի Արաբիոյ մէջ եւ կը համապատասխանէ ներկայ Երուսաղէմին, որ

13 – Հիւանդութիւնը եղաւ պատճառ, որ Պօղոս երկարէ իր բնակեցութիւնը Գաղատիոյ մէջ եւ օգտագործէ առիթը հոշակելու Աւետարանը Գաղատացիներուն:

իր որդիներուն հետ ստորուկ է: **26** Բայց վերին Երուսաղէմը ազատ է, ան մեր բոլորին մայրն է, **27** որովհետեւ գրուած է. Ուրախացի՛ր, ամուլ, որ չէիր ծնանք, գոչէ՛ եւ աղաղակէ՛, դուք որ ծննդաբերութեան ցաւերը չէիր փանչցած, որովհետեւ աւելի բազմաթիւ եմ որդիները լիեալին, քան որդիները հարսնացեալին: **28** Արդ դուք, եղբայրներ, Իսահակի նման որդիներն էք խոստումին: **29** Բայց, ինչպէս այն ատեն՝ այն որ ծնած էր ըստ մարմինին, կը հաւածէր զայն՝ որ ծնած էր ըստ հոգիին, այնպէս է նաեւ հիմա: **30** Արդարեւ, ի՞նչ կ'ըսէ Գիրքը. Վտարէ՛ աղախինն ու անոր որդին, որպէսզի աղախինին որդին չժառանգէ ազատ կնոջ որդիին հետ: **31** Այսպէս ուրեմն, եղբայրներ, մենք աղախինին որդիները չենք, այլ ազատ կնոջ. այն ազատութեամբ՝ որով Քրիստոս ազատեց մեզ:

Քրիստոնեայ ազատութիւնը

5 **1** Ուստի հաստատ կեցէք եւ այսուհետեւ մի մտնէք ստրկութեան լուծին տակ: **2** Ահաւասիկ ես, Պօղոս, կ'ըսեմ ձեզի. թէ՛ դուք թլփատուիք, Քրիստոս ձեզի համար որեւէ ձեւով օգտակար չէ: **3** Ես դարձեալ կը վկայեմ ամէն մարդու համար որ կը թլփատուի, թէ ան պարտաւոր է պահել ամբողջ Օրէնքը: **4** Դուք, որ արդարութիւնը կը փնտռէք Օրէնքին մէջ, կը խզէք Քրիստոսի հետ եւ կը զրկուիք շնորհէն: **5** Որովհետեւ մենք՝ Հոգիով է որ կը սպասենք հաւատքէն բարիքները գորս կ'ակնկալէ արդարութիւնը: **6** Արդարեւ, Յիսուս Քրիստոսի մէջ՝ ո՛չ թլփատութիւնը արժէք ունի ո՛չ ալ անթլփատութիւնը, այլ միայն հաւատքը որ կը գործէ սիրով: **7** Դուք լաւ կ'ընթանայիք, ո՞վ կասեցուց ձեր թափը՝ ճշմարտութեան հպատակելու: **8** Այս խաբկանքը չի կրնար գալ Անկէ որ ձեզ կանչեց: **9** Խմորին մէկ փոքր

27 – Եւ 54, 1:

30 – Ծնդ 21, 10:

Գլ. 5, 6 – Հաւատքը սկիզբն է նոր կեանքին, բայց Հոգիին ներգործութեամբ կապուած է յոյսին եւ եղբայրսիրութեան: Ապրումը եւ գործադրութիւնը եղբայրսիրութիւն ցոյց կու տան, թէ հաւատքը կենդանի է:

Թթխմորը կը խմորէ ամբողջ զանգուածը: **10** Ես յոյս ունիմ թէ դուք, Տիրոջ միացած՝ ուրիշ մտածումներ պիտի չունենաք: Բայց այն որ ձեզ կը խռովէ, ով որ ալ լլլայ, պիտի կրէ իր դատապարտութիւնը: **11** Գալով ինծի, եղբայրներ, եթէ ես թլփատութիւն կը քարոզեմ, ինչո՞ւ տակաւին կը հալածուիմ: Ուրեմն վերջ գտաւ խաչին գայթակղութիւնը: **12** Երանի թէ արմատախիլ լլլային անոնք որ կը խռովեն ձեր հոգիները:

Ազատութիւն եւ եղբայրսիրութիւն

13 Արդարեւ, դուք, եղբայրներ, ազատութեան կանչուեցաք, միայն թէ այս ազատութիւնը պատրուակի չփոխուի մարմինին համար, այլ դուք, փոխադարձաբար, իրարու ծառայեցէք սիրով: **14** Որովհետեւ ամբողջ Օրէնքը կը բովանդակուի մէկ խօսքի մէջ. Պիտի սիրես ընկերդ բնւոյնդ ալ: **15** Բայց եթէ դուք զիրար խածատէք եւ բզբտէք, զգոյշ եղէք, թերեւս զիրար բնաջնջէք:

16 Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի. ընթացէք Հոգիով եւ տեղի մի՛ տաք մարմինին ցանկութիւններուն: **17** Որովհետեւ մարմինը կը ցանկայ հակառակ հոգիին եւ հոգին՝ հակառակ մարմինին: Երկուքին միջեւ հակամարտութիւն կայ, այնպէս որ դուք չէք ըներ ինչ որ պիտի ուզէիք: **18** Բայց եթէ Հոգին կ'ոգեւորէ ձեզ, դուք այլեւս Օրէնքին տակ չէք: **19** Յայտնի են մարմինին գործերը. շնութիւն, ցանկութիւն, պղծութիւն, գիջութիւն, **20** կռապաշտութիւն, կախարդութիւն, թշնամութիւն, կռիւ, նախանձ, բարկութիւն, հակառակութիւն, երկպառակութիւն, բաժանում, **21** չարակնութիւն, սպանութիւն, արբեցութիւն, անառակութիւն եւ ինչ որ ասոնց նման են: Ես կը զգուշացնեմ ձեզ, ինչպէս որ նախապէս ըրեր էի. անոնք որ այսպիսի յանցանքներ կը գործեն, պիտի չժառանգեն Աստուծոյ Արքայութիւնը: **22** Բայց Հոգիին պտուղը՝ այս

13 – Հաւատացեալներու նոր կեանքը իր կատարումը կը գտնէ եղբայրսիրութեան մէջ (Հռ 13, 8) որ նոր օրէնքն է, եւ կը բերէ պտուղն Հոգիին: Սակայն եղբայրսիրութիւնն ոչ միայն անհատին՝ նոյն ժողովուրդին, այլ մարդկային ընտանիքի ամէն անհատի, որ Քրիստոսով եղբայր է:

է՝ եղբայրսիրուծիւն, ուրախուծիւն, խաղաղուծիւն, համբերուծիւն, ծառայասիրուծիւն, բարուծիւն, վստահուծիւն ուրիշի վրայ, **23** հեզուծիւն եւ ժուժկալուծիւն. ասոնց դէմ օրէնք չկայ: **24** Անոնք որ Քրիստոսի են, կը խաչեն մարմինը՝ ասոր կիրքերուն եւ ցանկուծիւններուն հետ: **25** Քանի որ Հոգին է մեր կեանքը, Հոգիին հետ ըլլանք համախոհ: **26** Հետամուտ չըլլանք սին փառքին՝ զիրար գրգռելով եւ իրարու նախանձելով:

Պատուերներ

6 **1** Եղբայրներ, եթէ ձեզմէ մէկը բռնուի յանկարծ որեւիցէ յանցանքի վրայ, դուք, որ հոգեւոր էք, այնպիսին հեզուծեան ոգիով հաստատեցէք: **2** Զգոյշ եղէք նաեւ դուք ձեր անձին, որպէսզի նոյնպէս չփորձուիք: **3** Կրեցէք իրարու բռնները եւ այսպէս կատարեցէք Քրիստոսի օրէնքը: **3** Եթէ մէկը համարի ըլլալ ինչ որ չէ, ինքզինքը կը խաբէ: **4** Իւրաքանչիւրը թող քննէ իր ընթացքը եւ այն ատեն պարծենալու առիթը պիտի գտնէ միայն իր անձին եւ ոչ թէ ուրիշին մէջ: **5** Որովհետեւ իւրաքանչիւրը պիտի տանի իր բեռը:

6 Աչակերտը թող բաժին հանէ իր ամէն ինչքերէն անոր՝ որ կ'ուսուցանէ զինքը: **7** Մի՛ խաբուիք, ոչ ոք կարող է զԱստուած արհամարհել: **8** Որովհետեւ մարդ ինչ որ կը սերմանէ, նոյնը պիտի հնձէ: Ով որ կը սերմանէ իր մարմինին մէջ՝ մարմինէն պիտի հնձէ ապականուծիւնը, եւ ով որ կը սերմանէ հոգիին մէջ՝ հոգիէն պիտի հնձէ յաւիտենական կեանքը: **9** Երբեք չյոգնինք բարին գործելէ. հոնձքը պիտի գայ իր ժամանակին եւ պիտի հնձենք առանց յոգնուծեան: **10** Այսուհետեւ, այնքան ատեն որ ժամանակը մեր ձեռքին մէջ է, բարին գործենք բոլորին հանդէպ, մանաւանդ անոնց հանդէպ որ եղբայր են հաւատքով:

Գլ. 6, 10 – Ամէն բարի գործ, որով կը դրսեւորուի քրիստոնէին սէրը, կը հունաւորուի դէպի ուրիշը: Եղբայրսիրութիւնը մախ հաւատակիցներու հասարակութեան մէջ եւ ապա դէպի դուրս, իբրեւ վկայութիւն՝ դէպի ամէնքը:

Վերջաբան

11 Տեսէք, ինչպիսի խոշոր գիրերով ձեռքս կը գրէ ձեզի համար:
12 Մարդիկ, որ կ'ուզեն լաւ կերպարանքով ներկայանալ, կը պարտադրեն ձեզի թլփատութիւնը, որպէսզի խոռոսափիք հալածանքներէն, Քրիստոսի խաչին համար: **13** Որովհետեւ անոնք որ կը թլփատուին, իրենք իսկ չեն պահեր Օրէնքը: Անոնք կ'ուզեն միայն որ դուք թլփատուիք, որպէսզի պարծենան ձեր մարմինով:
14 Բայց քա՛ւ լիցի ինծի պարծիլ, եթէ ոչ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի խաչով միայն, որով աշխարհը ինծի համար խաչուած է եւ ես՝ աշխարհին համար: **15** Որովհետեւ թլփատութիւնը ոչինչ է, եւ ոչինչ է նաեւ անթլփատութիւնը, այլ միայն՝ նոր արարած ըլլալը:
16 Եւ ամէն անոնք որ պիտի հետեւին այս կանոնին, անոնց՝ խաղողութիւն եւ ողորմութիւն, ինչպէս նաեւ Աստուծոյ Իսրայէլին:
17 Այսուհետեւ թող ոչ ոք ինծի ձանձրոյթ տայ, որովհետեւ ես իմ մարմինիս մէջ կը կրեմ Քրիստոսի չարչարանքները: **18** Եղբայրներ, մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ ձեր հոգիին հետ. Ամէն:

11 – Ինչպէս կ'երեւի նաեւ ուրիշ թուոթերէ (2 Թես 3, 17 . Կող 4, 18) Պօղոս ունէր սովորութիւնը իր ձեռքով գրելու մէկ փանի բառեր:

14 – Խաչուած է մարմինին եւ մեղքի աշխարհին համար:

17 – Այս չարչարանքը սպիներն են յոռի վերաբերումներուն, որոնց ենթարկուեցաւ առաքեալը՝ Քրիստոսի սիրոյն համար (2 Կոր 4, 10 . Կող 1, 10): Յաչս Պօղոսի, ասոնք անկի պանծալի են, փան ուրիշ նշաններ: Որովհետեւ կսկիծը եւ վիշտը սիրով եւ համբերութեամբ տարուած լուսեան մէջ կը դիւրացնեն կերպաւորումն Քրիստոսի՝ հոգիին մէջ:

ԹՈՒՂԹԵՐԸ ԵՓԵՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԿՈՂՈՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Այս երկու թուղթերը կը կազմեն միաձուլ ամբողջութիւնը իրենց նիւթերով եւ վարդապետական գաղափարներու նոյնութեամբ: Պօղոս կը ներկայացնէ ինքզինք կապանքներու մէջ, բանտարկեալ Քրիստոսի համար, Քրիստոսի Աւետարանին համար: Այս թուղթերն ուրեմն գրուած են 61-63 տարիներուն, առաջին բանտարկութեան շրջանին՝ Հռոմէն: Եպափրաս մտահոգիչ լուրեր կը բերէ Պօղոսին Եփեսոսի եւ Կողոսիոյ հաւատացեալներուն կացութեան մասին: Հրեական աւանդութիւններու փարզչութիւնը եւ հելլէն իմաստասիրութեան գաղափարները կը խախտեն հաւատացեալներուն հաւատքի համոզումները:

Ըստ այս ազդեցութիւններուն, երկնային գորութիւնները կ'իշխեն տիեզերքի վրայ եւ կը պայմանաւորեն անոր ընթացքը: Պօղոս երկնային գորութիւնները կը նոյնացնէ հրեշտակներուն եւ ասոնցմէ իբրեւ գերազանցօրէն վեր կը դնէ Քրիստոսը իբրեւ Գլուխ ամէն բանի երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ, քանի յանուն Յիսուսի կը կ'ի ամէն ծունկ: Ձերբազատուած աշխարհի տարրերէն քրիստոնեան կը մասնակցի Քրիստոսի լիութեան եւ կարիք չունի ենթարկուելու ժամանակավրէպ աւանդութիւններու: Անդամ է Քրիստոսի Մարմինին՝ Եկեղեցւոյ, որուն կենսատու Գլուխն է նոյնիմէն Քրիստոս, որուն շնորհիւ փրկութեան խորհուրդին բարիքները կը ծաւալին ամբողջ տիեզերքի տարողութեամբ:

Պօղոս կը յիշեցնէ մարդուն մեղանշական անցեալը եւ փրկութեան պարգեւը: Փրկութեան խորհուրդը ցոյց կու տայ իրականացած երկինք՝ փառաւորեալ Քրիստոսի մէջ, ուր Հրեան եւ Հեթանոսը կը գտնեն փրկութիւն եւ հաշտութիւն նոր մարդուն մէջ: Հեթանոսներուն մասնակցութիւնը փրկութեան կը ներշնչէ առաքելալիկ գեղեցիկ արտայայտութիւններ Աստուծոյ իմաստութեան, Քրիստոսի անհուն սիրոյն մասին: Փրկութեան տնօրէնութիւնը կ'իրականանայ Աստուծոյ յախտեմական ծրագիրներուն համաձայն եւ անոնց լրումը միութիւնն է փրկուած մարդկութեան Քրիստոսի Եկեղեցւոյ մէջ:

ԹՈՒՂԹ

ԵՓԵՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներմուծում

1 *1 Պօղոս, առաքեալ Քրիստոս Յիսուսի, կամքովն Աստուծոյ, Քրիստոսի սուրբերուն եւ հաւատացեալներուն, որ են Եփեսոս: 2 Շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի Աստուծմէ մեր Հօրմէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն:*

Փրկութեան աստուածային խորհուրդը

3 Օրհնեալ է Աստուած եւ Հայրը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, որ օրհնեց մեզ ամէն հոգեւոր օրհնութիւններով ի Քրիստոս՝ երկինքի մէջ:

4 Ան ընտրեց մեզ այսպէս Անով՝ աշխարհի ստեղծումէն իսկ առաջ, որպէսզի մենք ըլլանք սուրբ եւ անբիծ սիրոյ մէջ՝ Անոր առջեւ,

5 եւ կանխաւ սահմանեց մեզ իր որդեգրութեան, Յիսուս Քրիստոսով, ըստ իր կամքին հաճութեան,

Գլ. 1, 3 – Պօղոս սկիզբէն իսկ կը վերանայ դէպի երկնայինը, ուրկէ ի յաւիտեանից կը բխին եւ ուր իրենց ելակէտը պիտի գտնեն ամէն տեսակ հոգեւոր օրհնութիւնները, որոնց մասին պիտի խօսի յաջորդ համարներուն մէջ:

4 – Առաջին օրհնութիւնը. ընտրեալները կանչուած են երանաւէտ տեսութեան, զոր արդէն կ'ապրին միասին միութեամբ յարուցեալ Յիսուսի հետ: Սէրը՝ նախ Աստուծոյ սէրն է, աղբիւր ընտրութեան եւ սրբութեան եւ ընտրեալներուն սէրը, որ կը բխի Աստուծոյ սէրէն:

5 – Երկրորդ օրհնութիւնը. սրբութեան ուղին աստուածային որդեգրութեամբ: Որդեգրութեան աղբիւրը եւ տիպարն է նոյնինքն Յիսուս՝ Հօր Միածինը:

6 Ի գովուլթիւն անոր շնորհքի փառքին,
զոր Ան պարգեւեց մեզի իր Սիրելիով:

7 Անոր շնորհիւ, մենք փրկուլթիւնը ստացանք իր
արիւնով, մեղքերուն թողուլթիւնը, ըստ ճոխութեան
անոր շնորհքին

8 զոր ինքը տուաւ մեզի առատաձեռնութեամբ,
ամենայն իմաստութեամբ եւ գիտութեամբ:

9 Ցոյց տուաւ մեզի իր կամքին խորհուրդը,
ըստ իր հաճութեան, զոր կանխաւ սահմանեց Անոր մէջ,

10 որպէսզի իրականացնէ զայն, երբ հասնի լրումը
ժամանակներուն.

բովանդակել ամէն ինչ Քրիստոսով,
երկնային եւ երկրաւոր արարածները:

11 Անով մենք կանխաւ ստացանք մեր բաժինը
եւ ընտրուեցանք ըստ կանխաւ սահմանուած ծրագրին
Աստուծոյ, որ կը հովուէ ամէն բան, ըստ իր կամքին
խորհուրդին,

12 որպէսզի մենք ըլլանք ի գովուլթիւն անոր փառքին,
մենք, որ կանխաւ յուսացինք ի Քրիստոս:

6 – Շնորհքը հոս Աստուծոյ ճրի պարգեւն է, կը յայտնէ Աստուծոյ փառքը. ամէն շնորհք իբր պարգեւ կու գայ Աստուծմէ եւ իբր վախճան ունի՝ Աստուծոյ փառքը, զոր պիտի բարեբանեն ընտրեալները:

7 – Ներքորդ օրհնութիւնը. Փրկչագործութիւնը՝ կատարուած Խաչովն Քրիստոսի:

8 – Ինք՝ այսինքն Հայրն Աստուած:

9 – Չորրորդ օրհնութիւնը. յայտնութիւնը Խորհուրդին (Հո 16, 25):

10 – Թուղթին հիմնական գաղափարն է թէ՛ Քրիստոս կը վերանորոգէ եւ կը համախմբէ իր իշխանութեան տակ, որպէսզի տանի զայն Աստուծոյ մարդկութիւնը, զոր մեղքը ապականած էր. մարդկութիւնը, ուր Հրեայ թէ հեթանոս, որ կը համախմբուին միեւնոյն փրկութեան մէջ եւ աշխարհը հրեշտակներուն:

11 – Հինգերորդ օրհնութիւնը՝ ընտրութիւնն է Իսրայէլի, իբրեւ վիճակ Աստուծոյ եւ աշխարհի մէջ, իբրեւ վկայ մեսիական սպասումին:

13 Դուք ալ, Անով, յետ լսելու ճշմարտութեան խօսքը՝
 ձեր փրկութեան Աւետարանը,
 հաւատացիք անոր եւ կնքուեցաք կնիքովը Հոգիին
 խոստումին,

14 որ երաշխիքն է մեր ժառանգութեան,
 եւ կը պատրաստէ փրկութիւնը ժողովուրդին՝
 զոր ի՛րը ըրաւ՝ իր փառքին գովութեան համար:

Քրիստոսի յաղթանակը եւ գլխաւորութիւնը

15 Ասոր համար ես ալ, երբ իմացայ ձեր հաւատքը Յիսուսի՝ մեր
 Տիրոջ, եւ ձեր սէրը բոլոր սուրբերուն հանդէպ, 16 անդադար գո-
 չութիւն կը մատուցանեմ ձեզի համար եւ կը յիշեմ ձեզ իմ աղօթք-
 ներուս մէջ: 17 Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Աստուածը, փառքի
 Հայրը, իր հաճութեամբ թող շնորհէ ձեզի իմաստութեան եւ յայտ-
 նութեան հոգին, որպէսզի ճանչնաք զայն: 18 Թող Ան լուսաւորէ
 ձեր սրտերուն աչքերը, որպէսզի գիտնաք թէ ի՛նչ յոյս կու տայ ձե-
 զի անոր կոչումը եւ փառքի ինչ ճոխութիւն կը բովանդակէ անոր
 ժառանգութիւնը սուրբերուն հետ, 19 եւ ինչ է առաւելութիւնը
 անոր զօրութեան մեծութեան մեզի՝ հաւատացեալներուս համար,
 ըստ անոր զօրութեան կարողութեան, 20 զոր իրագործեց Քրիս-
 տոսի մէջ, յարուցանելով զայն մեռեալներէն եւ բազմեցնելով իր
 աջ կողմը՝ երկինքի մէջ, 21 աւելի վեր քան ամէն իշխանութիւն,
 Պետութիւն, Զօրութիւն եւ Տէրութիւն, եւ աւելի վեր քան ամէն

13 – Վեցերորդ օրհնութիւնը՝ կոչումն է հեթանոսներուն, որպէսզի ըլլան
 քաժմեկից փրկութեան, եւ գրաւականը՝ ընկալման Հոգիին: Պարգեւը Հոգիին
 պսակումն է Աստուծոյ ծրագրին: Ծրագրին գործադրութիւնն արդէն իսկ
 սկսած է, պիտի հասնի իր լրումին, երբ պիտի հաստատուի Աստուծոյ Արքա-
 յութիւնը վերջնականապէս, Գալուստովն Յիսուսի. (Ղկ 24, 49):

14 – Փրկութիւնը ժողովուրդին, փրկութիւնն է ընտրեալներու ժողովուր-
 դին, հաւաքականութիւնն ընտրեալներուն՝ Եկեղեցին է:

17 – Հոգին իմաստութեան եւ գիտութեան, ներգործական շնորհքն է:

18 – Սրտերը որ պարզ են, արդար եւ մաքուր կը մնան, բաց Աստուծոյ ներ-
 կայութեան եւ գործին:

21 – Ըստ հրեական անվաներական գրականութեան, տիեզերական զօրու-

անուն որ կրնայ անուանուիլ, ո՛չ միայն ներկայ՝ այլ նաեւ հանդերձեալ դարուն մէջ: **22** Ամէն ինչ դրաւ անոր ռաֆերուն տակ, զայն ըրաւ Գլուխ ամբողջ Եկեղեցւոյ՝ **23** որ անոր Մարմինն է, Լրումը՝ որ կը լրացնէ ամէն ինչ, ամէն բանի մէջ:

Փրկութիւնը Քրիստոսով՝ ձրի պարգեւ

2 **1** Դուք, որ մեռած էիք ձեր յանցանքներուն եւ մեղքերուն հետեւանքով **2** եւ անոնց մէջ կ'ապրէիք անցեալին, ըստ այս աշխարհի ընթացքին, ըստ Իշխանին օդին իշխանութեան, հոգիին որ թափանցած է այժմ ապստամբութեան հետեւորդներուն մէջ: **3** Մենք ամէնքս եւս, անցեալին, անոնցմէ էինք, կ'ապրէինք ըստ մարմինին ցանկութիւններուն, կը կատարէինք կամքը մարմինին եւ մտքին եւ միւսներուն նման մենք ալ բարկութեան որդիներ էինք: **4** Բայց Աստուած, որ հարուստ է ողորմութեամբ, շնորհիւ այն մեծ սիրոյն որով սիրեց մեզ, **5** մինչ մենք մեռած էինք մեր յանցանքներուն պատճառով, կենդանացուց մեզ Քրիստոսով. որովհետեւ **6** Անոր շնորհքով փրկուեցանք: Աստուած յարոյց մեզ Քրիստոսի հետ եւ կը բազմեցնէ մեզ երկինքի մէջ՝ Յիսուս Քրիստոսի հետ:

7 Ասով, ան ուզեց ցոյց տալ գալիք դարերուն՝ անսահման ճշտութիւնը իր շնորհքին, իր բարութեամբը մեզի հանդէպ՝ Քրիստոս Յիսուսով: **8** Որովհետեւ դուք փրկուած էք անոր շնորհքով, հաւատքին միջոցաւ: Այս փրկութիւնը ձեր արժանիքը չէ, այլ պարգեւն է Աստուծոյ:

թիւններուն անուններն են, Պօղոս կը դասաւորէ զանոնք հրեշտակներուն հետ եւ կը դնէ Քրիստոսի իշխանութեան տակ (Կող 1, 16. 2, 10):

23 – Եկեղեցին իբրեւ Մարմին՝ Քրիստոսի Լրումն է, քանի որ կ'ընդգրկէ ամէնքը, որ կը մասնակցին տիեզերական վերանորոգութեան՝ Քրիստոսի իշխանութեան տակ:

Գլ. 2, 2 – Օղը՝ ըստ հիններուն, բնակութիւնն էր դիւային ոգիներու: Իշխանը օղին թագաւորութեան՝ սատանան էր:

5 – Մեմֆ, այսինքն հեթանոսներ եւ Հրեաներ:

6 – Պօղոս արդէն իբրեւ կատարուած իրողութիւն կը նկատէ յարութիւնը եւ համախմբումն ընտրեալներուն երկինքի մէջ: Յատկանշական արտայայտութիւնն է գերութեան շրջանին գրուած Թուղթերուն:

9 Արդիւնքը չէ գործերուն, որպէսզի ոչ ոք կարենայ պարծենալ: **10** Մենք անոր արարածներն ենք, ստեղծուած ենք Քրիստոս Յիսուսով՝ բարութեան գործերուն համար զորս Աստուած կանխաւ պատրաստեց, որպէսզի մենք կատարենք զանոնք:

Հաշտութիւնը

11 Յիշեցէք ուրեմն, դուք որ անցեալին հեթանոս էիք մարմինով, կոչուած էիք անթիփատութիւն անոնց կողմէ՝ որ կը կոչուին թիփատութիւն, մարմինին վրայ կատարուած գործողութեամբ: **12** Յիշեցէք որ այն ժամանակ դուք առանց Քրիստոսի էիք, մերժուած էիք, մերժուած էիք Իսրայէլի Ոստանէն, օտարականներ էիք ուխտերու խոստումին, աշխարհի վրայ չունէիք ո՛չ յոյս եւ ո՛չ ալ Աստուած: **13** Բայց հիմա, Յիսուս Քրիստոսով, դուք որ անցեալին հեռաւորներ էիք, եղաք մերձաւորներ, շնորհիւ Քրիստոսի արիւնին: **14** Որովհետեւ ինքն է մեր խաղաղութիւնը, որ երկու ժողովուրդներով կազմեց մէկ ժողովուրդ, քանդեց միջնորմը որ կը բաժնէր զանոնք եւ իր մարմինով ջնջեց ատելութիւնը, **15** կասեցուց Օրէնքը եւ անոր պատուէրները եւ հրամանադրերը, որպէսզի իր անձին մէջ երկուքով գոյացնէր Նոր Մարդը, հաստատէր խաղաղութիւնը, **16** հաշտեցնէր զանոնք Աստուծոյ հետ, երկուքը մէկ մարմինի մէջ՝ իր Խաչով: Իր անձին մէջ, Քրիստոս սպաննեց

12 – Ուխտերն են, զորս Աստուած յաջորդաբար կնքեց Աբրահամի, Իսահակի, Յակոբի, Մովսէսի եւ Դաւիթի հետ եւ կը բովանդակէին մեսիական խոստումը (Մնդ 12, 1 . 15, 1 . Ելք 19, 1. Ղեւ 26, 42 . Սիր 44-45 . Իմ 18, 22 . 2 Մակ 8, 15): Յոյսը՝ մեսիական յոյսն է, որ անցեալին վերապահուած էր Հրեաներուն եւ Աստուած՝ միակ նշմարիտ Աստուածն է, զոր հեթանոսները չունէին:

14 – Ակնարկութիւն է պատին, որ տաճարին մէջ կը բաժնէր Հրեաներուն գաւիթը հեթանոսներուն գաւիթէն:

15 – Նոր Մարդը նախատիպարն է նոր մարդկութեան, զոր Աստուած կը վերստեղծէ յանձին յարուցեալ Քրիստոսի, իբրեւ երկրորդ Ադամ, անով խաչին վրայ սպաննելով առաջին Ադամին սերունդը, որ ապականած էր մեղքով:

16 – «Մէկ մարմինը» նախ Քրիստոսի մարմինն է, որ գոհուեցաւ խաչին վրայ եւ է նաեւ անոր Խորհրդական Մարմինը, ուր կը համախմբուի հաշտուած մարդկութիւնը:

ատելութիւնը: **17** Այն ատեն ան եկաւ հռչակելու համար խաղաղութիւնը. խաղաղութիւնը ձեզի՝ որ հեռու էիք եւ խաղաղութիւնը անոնց՝ որ մօտ էին: **18** Որովհետեւ Անով, մենք երկուքս միեւնոյն Հոգիով ազատ մօտք ունինք Հօր մօտ: **19** Ուրեմն, այսուհետեւ դուք օտարականներ չէք, ոչ ալ պանդուխտներ, այլ ընդհակառակը սուրբերուն քաղաքացիներն էք, տնեցիներն Աստուծոյ: **20** Կառուցուած էք առաքեալներուն եւ մարգարէներուն հիման վրայ, որուն անկիւնաքարն է ինքը՝ Յիսուս Քրիստոս: Անով, ամբողջ կառոյցը կը զօդուի եւ կ'աճի Տիրոջմով, իբրեւ սուրբ տաճար: **21** Անով դուք ալ կը կառուցուիք, որպէսզի Հոգիով ըլլաք Աստուծոյ բնակարան:

Պօղոս՝ պաշտօնեայ Քրիստոսի Խորհուրդին

3 **1** Ասոր համար, ես, Պօղոս, բանտարկեալն եմ Յիսուսի Քրիստոսի, ձեզի՝ հեթանոսներուդ համար: **2** Որովհետեւ դուք գիտէք թէ ինչպէս Աստուած մատակարարեց իր շնորհքը որ տրուեցաւ ինծի՝ ձեզի համար: **3** Որովհետեւ յայտնութեամբ երեցաւ ինծի խորհուրդը, ինչպէս որ նախապէս, քիչ խօսքերով ըսի ձեզի: **4** Դուք պիտի կարենաք կարդալ եւ հասկնալ իմ իմաստութիւնս Քրիստոսի խորհուրդին մասին: **5** Այս խորհուրդը չէր յայտնուած անցեալ դարերու մարդոց, ինչպէս որ հիմա Հոգիով յայտնուեցաւ անոր սուրբ առաքեալներուն եւ մարգարէներուն, **6** որպէսզի հեթանոսներն ալ ըլլան ժառանգակիցներ,

17 – Եկաւ առաքելներով, որ յանուն Յիսուսի հռչակեցին Աւետարանը խաղաղութեան եւ փրկութեան (Յս 57, 19 . Զաբ 9, 10):

18 – Հոգին, որ կեանք կու տայ Մարմինին Քրիստոսի՝ միացած Եկեղեցւոյ, Սուրբ Հոգին է, որ կերպարամափոխեց Յիսուսի յարուցեալ մարմինը եւ կը գերու հաւատացեալներուն վրայ:

20 – Մարգարէներն են Նոր Կտակարանին, սերունդ առաջին վկաներուն, որ ընդունեցան յայտնութիւնը Աստուծոյ ծրագրին, քարոզեցին Աւետարանը եւ առաքելներուն հետ հիմն են Եկեղեցւոյ (Գ Առ 11, 27 . Ղկ 11, 49 . Մտք 23, 34):

Գլ. 3, 2 – Շնորհիւր առաքելութեան հեթանոսներուն մօտ (Հռ 1, 5. 15, 15. Գաղ 2, 9):

անդամներ նոյն Մարմինին, բաժնեկիցներ նոյն խոստովմին՝ Յիսուս Քրիստոսով, շնորհիւ Աւետարանին: **7** Ես եղայ սպասաւորը այս Աւետարանին, ըստ շնորհքի պարգեւին զոր Աստուած տուաւ ինծի, իր զօրութեան կարողութիւնը ցոյց տալով: **8** Ինծի, որ յետինն եմ բոլոր սուրբերուն, տրուեցաւ շնորհքը՝ աւետելու հեթանոսներուն անքննելի ճոխութիւնը Քրիստոսի, **9** եւ ցոյց տալու բոլորին՝ տնտեսութիւնը խորհուրդին, որ ի յաւիտենից թաքնուած էր Աստուծոյ մէջ, որ Արարիչն է ամէն արարածներուն, **10** որպէսզի հիմա, Եկեղեցւոյ միջոցաւ, յայտնուի երկնային Իշխանութիւններուն եւ Զօրութիւններուն Աստուծոյ անհուն իմաստութիւնը: **11** այդ յաւիտենական ծրագրով զոր կը կատարէ մեր Տիրոջ Քրիստոսի միջոցաւ, **12** եւ որ համարձակութիւն կու տայ մեզի՝ ամենայն վստահութեամբ, հաւատքի ուղիով մօտենալու Քրիստոսի: **13** Ասոր համար կ'աղաչեմ ձեզի, որ չվհատիք նեղութիւններուն պատճառով զորս կը կրեմ ձեզի համար: Անոնք մեր փառքին համար են:

Պօղոսին աղօթքը

14 Ասոր համար, ես ծուռկի կու գամ մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի Հօր առջեւ, **15** որմէ անուն կ'առնէ ամէն հայրութիւն երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ: **16** Թող ան շնորհէ ձեզի, ըստ իր փառքին ճոխութեան, հաստատ մնալ, Սուրբ Հոգիին զօրութեամբ, որպէսզի հզօրանայ ձեր մէջ ներքին մարդը, **17** եւ Քրիստոս բնակի ձեր մէջ հաւատքով, եւ դուք արմատանաք եւ հաստատուիք սիրով: **18** Եւ այսպէս դուք պիտի առնէք զօրութիւնը, որպէսզի բոլոր սուրբերուն հետ հասկնաք՝ թէ ինչ է Լայ-

10 – Երկնային հոգիները կ'անգիտանային աստուծային փրկութեան ծրագիրը, ասոր համար մղեցին մապրիկ, որ խաչեմ Քրիստոսը (1 Կոր 2, 8), բայց հիմա կը մանչեմ այդ ծրագիրը ի տես Եկեղեցւոյ:

18 – Ստոյիկեան իմաստասիրութեան մէջ այս չափերը ցոյց կու տային ամբողջականութիւնը տիեզերքին: Պօղոս, կիրարկելով նոյն թուարկումը՝ ցոյց կու տայ Քրիստոսի դերը տիեզերքի վերանորոգութեան մէջ: Ինչպէս իմաստութիւնը, այս չափերը կը մնան վեր մարդկային ամէն չափերէ (Յոր 11, 8-9 . Եզկ 40-45 . Յայտ 21, 9...):

նուլթիւնը, Երկայնուլթիւնը, Բարձրուլթիւնը եւ Խորուլթիւնը, **19** եւ ճանչնաք Քրիստոսի Սէրը, որ կը գերազանցէ ամէն գիտուլթիւն, եւ լեցուիք Լիուլթեամբն Աստուծոյ:

20 Անոր՝ որու մեր մէջ գործող զօրուլթիւնը կարող է ընել անհունօրէն աւելի, քան ինչ որ մենք կրնանք խնդրել եւ իմանալ, **21** Անոր՝ փառք Եկեղեցւոյ եւ Յիսուս Քրիստոսի մէջ, բոլոր սերունդներուն համար, դարէ դար. Ամէն:

Կոչ միութեան

4 **1** Արդ, կը յորդորեմ ձեզ, ես բանտարկեալս Տիրոջ համար, ապրեցէք կեանք մը՝ արժանի այն կոչումին զոր ստացաք, **2** սիրով համբերեցէք իրարու, ամենայն խոնարհուլթեամբ եւ հեզուլթեամբ, **3** եւ ջանացէք պահել միուլթիւնը Հոգիին, խաղաղուլթեան զօդերով: **4** Մէկ է Մարմինը, մէկ է Հոգին, մէկ է նաեւ յոյսը զոր ստացաք ձեր կոչումին սկիզբը: **5** Մէկ է Տէրը, մէկ է հաւատքը, մէկ է մկրտուլթիւնը: **6** մէկ է Աստուած եւ Հայրը բոլորին, որ աւելի վեր է քան ամէնքը, ամէնուն հետ է եւ մեր ամէնուն մէջ:

7 Սակայն մեզմէ իւրաքանչիւրը ընդունած է իր բաժինը աստուածային շնորհքին, ըստ չափին Քրիստոսի պարգեւներուն: **8** Ասոր համար ըսուած է. Ելաւ բարձունքները, գերիներ բերաւ եւ իր պարգեւները բաշխեց մարդոց:

19 — Լիութեամբ աստուածային կեանքին, զոր հաւատացեալը կ'ընդունի Քրիստոսով եւ իր կարգին կը մտնէ Քրիստոսի Լիութեան մէջ, այսինքն Եկեղեցին եւ նոր տիեզերքը, որուն կառուցման կը մասնակցի (Կող 2, 9):

Գլ. 4, 3 — Պօղոս կը յիշէ միութեան սպառնացող երեք վտանգները. տարակարծութիւնը հաւատացեալներու միջեւ (հմտ 1-3) բաժանումը պաշտօններուն (հմտ 7-11) եւ թիւր վարդապետութիւնները (հմտ 14-15) եւ կու տայ սկզբունքները միութեան ի Քրիստոս (հմտ 4-6. 12-13 եւ 16):

7 — Շնորհքը հոս աստուածային պարգեւն է ի սպաս Եկեղեցւոյ:

8 — (Սղմ 67, 19) Պօղոս կը կատարէ յառաջբերումը եւ նկատի կ'առնէ երկու բառեր՝ ելաւ եւ բաշխեց եւ անոնցմով աւետուած կը տեսնէ Համբարձումը եւ Հոգիին զեղումը:

9 Ի՞նչ կը նշանակէ «Ելաւ» եթէ ոչ՝ թէ նախ իջաւ երկրին ստորին կողմերը: 10 Եւ այն որ իջաւ՝ նոյնն է որ ելաւ աւելի վեր քան երկինքը, որպէսզի լիացնէ ամէն բան: 11 Ինքն է դարձեալ որ տուաւ ոմանց՝ ըլլալ առաքեալներ, ոմանց՝ մարգարէներ, ոմանց՝ աւետարանիչներ, ոմանց՝ հովիւներ, ոմանց՝ վարդապետներ, 12 եւ այսպէս դասաւորեց սուրբերը՝ ի սպաս պաշտօնավարումի գործին, կառուցանելու համար Քրիստոսի Մարմինը, 13 մինչեւ որ ամէնքս հասնինք հաւատքի միութեան եւ Աստուծոյ Որդիին ճանաչումին եւ իրականացնենք կատարեալ Մարդը՝ տարիքով հասուն, որ կ'իրականացնէ Քրիստոսի լրումը:

14 Այսպէս, այսուհետեւ պիտի չըլլանք երեխաներ, պիտի չխռովինք եւ պիտի չտարուինք վարդապետութեան ամէն հոգմբէն, ըստ մարդոց խորամանկութեան եւ անոնց խաբէութեան, դէպի մոլորութիւն տարուելով: 15 Այլ, ապրելով ըստ ճշմարտութեան եւ սիրոյ, պիտի աճինք ամէն կերպերով, պիտի բարձրանանք դէպի Ան՝ որ Գլուխն է, Քրիստոսը, 16 որու ամբողջ Մարմինը կը ստանայ միութիւն եւ յարակցութիւն, ամէն տեսակ զօդերով՝ որոնք կը սնուցանեն զայն եւ կը տանին գործելու՝ ըստ իւրաքանչիւրին դերին. եւ այսպէս ան կ'իրականացնէ իր աճումը եւ կը կառուցանէ ինքզինքը սիրոյ մէջ:

Նոր կեանք՝ Քրիստոսի մէջ

17 Ես կ'ըսեմ ձեզի եւ կ'երդուրնցնեմ ձեզ ի Տէր, որ այսուհետեւ չընթանաք այնպէս՝ ինչպէս կ'ընթանան հեթանոսները իրենց սին դատողութեամբ: 18 անոնց սիրտերը խաւարի մէջ են եւ օտարացած են Աստուծոյ կեանքէն, իրենց տգիտութեան պատճառով, որ հետեւանքն է անոնց սրտի կարծրութեան: 19 Անոնք ցամքե-

9 – Երկրին ստորերկրեայ կողմերը, բնակարանն մնջեցեալներու, ուր իջաւ Յիսուս յարութենէն առաջ:

10 – Ծրջելով տիեզերքի ամէն կողմերը, Յիսուս կը բովանդակէ ամէն ինչ տնօրէնական իշխանութեան տակ:

11 – Պօղոս կը յիշէ պարգեւները, որոնք կը հային վարդապետութեան:

ցուցած են իրենց հոգիին յոյսը եւ իրենք զիրենք մատնած են գիւղութեան, եւ անյազ կերպով ամէն տեսակ պղծութիւններ կը գործեն: **20** Բայց դուք այսպէս չճանչցաք Քրիստոսը, **21** քանի որ զայն ընդունեցաք քարոզութեամբ եւ ուսուցումով, որ կը համապատասխանեն Յիսուսի ճշմարտութեան, **22** այսինքն՝ մերժէք ձեր նախկին կեանքը, մերկանաք հին մարդը, որ ապականած է նուատացնող ցանկութիւններով, **23** որպէսզի վերանորոգուիք հոգեւոր կերպարանափոխութեամբ, **24** եւ զգենուք Նոր Մարդը, որ ստեղծուած է ըստ Աստուծոյ՝ ճշմարտութեան, արդարութեան եւ սրբութեան մէջ:

25 Ասոր համար դուք թօթափեցէք սուտը, իւրաքանչիւրը մշարտութիւնը միայն թող խօսի իր ընկերոջ, որովհետեւ մենք իրարու անդամներ ենք: **26** Կը բարկանաք, բայց մի՛ մեղանչէք. արեգակը թող մարը չմտնէ ձեր բարկութեան վրայ, **27** եւ սատանային տեղի մի տաք: **28** Այն որ կը գողնար, այսուհետեւ թող չգողնայ, թող իր վրան առնէ հոգը՝ իր ձեռքերով վաստակելու, որպէսզի կարենայ բարիք ընել եւ օգնել կարօտեալներուն: **29** Ձեր բերնէն թող չելլէ երբեք տգեղ խօսք մը, այլ միայն ինչ որ շինիչ է եւ օգտակար՝ ամէն անոնց որ կը լսեն զայն: **30** Մի՛ տրտմեցնէք Աստուծոյ Սուրբ Հոգին, որով դուք կնքուեցաք ձեր փրկութեան օրուան համար: **31** Թող ամէն տեսակ դառնութիւն, բարկութիւն, ցասում, աղաղակ եւ հայհոյութիւն անհետանան ձեր մէջէն, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ չարութիւն: **32** Իրարու հանդէպ դուք եղէք բարի, գթած, փոխադարձաբար ներեցէք իրարու, ինչպէս Աստուած ներեց ձեզի Քրիստոսով:

21 – Ճշմարիտ Քրիստոսը պատմական Յիսուսն է, որ մեռաւ եւ յարեաւ եւ իր անձին մէջ վերանորոգեց ամէնքը:

25 – (Ձաք 8, 16):

26 – (Աղվ 40, 7):

30 – Սուրբ Հոգին միակ զօղն է Քրիստոսի միակ մարմինին (1 Կոր 12, 13) կը տիրի այն ամէն բանով, որ կը վնասէ Մարմինին միութեան:

Քրիստոնեայ կեանքը՝ Քրիստոսի օրինակով

5 **1** Նմանեցէք Աստուծոյ, իբրեւ սիրելի որդիներ, **2** եւ հետեւեցէք սիրոյ ուղիին, նմանութեամբ Քրիստոսի, որ սիրեց ձեզ եւ իր անձը զոհեց մեզի համար, ինքզինքն ընծայեց Աստուծոյ իբրեւ անուշահոտ զոհ մը: **3** Բայց պոռնկութեան կամ պղծութեան եւ կամ ընչաքաղցութեան անուէն անգամ թող չլիւրի ձեր մէջ: այսպէս կը վայելէ սուրբերուն: **4** Չեն վայելեր նաեւ զազրութիւնը, յիմար խօսքերը եւ խեղկատակութիւնը, այլ ընդհակառակը՝ գոհութեան խօսքերը: **5** Լաւ գիտցէ՛ք՝ թէ ամէն պոռնիկ, պիղծ կամ ընչաքաղց, որ կուսպաշտ մըն է, չունի ժառանգութիւն Քրիստոսի եւ Աստուծոյ Արքայութեան մէջ: **6** Ոչ ոք թող խաբէ ձեզ սնտոի խօսքերով. ասոնց պատճառով Աստուծոյ բարկութիւնը կու գայ՝ անոնց վրայ որ իրեն կը հակառակին: **7** Այսուհետեւ դուք անոնց հետ մի՛ հաղորդակցիք: **8** Անցեալին դուք խաւար էիք, բայց հիմա լոյս էք Տիրոջ մէջ. ընթացէք ուրեմն իբրեւ լոյսի որդիներ, **9** որովհետեւ լոյսին պտուղը բարութեան, արդարութեան եւ ճշմարտութեան մէջ է: **10** Ընտրեցէք ինչ որ հաճելի է Տիրոջ **11** եւ մաս մի՛ ունենաք խաւարի ամուլ գործերուն մէջ, այլ, ընդհակառակը, դատապարտեցէ՛ք զանոնք: **12** Որովհետեւ ինչ որ անոնք ծածուկ կը գործեն, զայն ըսելն անգամ ամօթ է, **13** բայց երբ այս ամէնը դատապարտուի, երեւան պիտի գայ լոյսին մէջ: **14** Ամէն ինչ, որ յայտնի է, լոյս է: Ասոր համար է որ կ'ըսուի. Զարթի՛ր, դուն որ կը ննջես, կանգնե՛ մեռեալներուն մէջէն, եւ Քրիստոս պիտի լուսաւորէ քեզ:

15 Հսկեցէ՛ք ձեր ընթացքին վրայ, մի ընթանաք ինչպէս յիմարներ, այլ իմաստուններ՝ **16** որ գիտեն օգտուիլ ներկայ ժամանակէն, որովհետեւ ներկայ ժամանակները չար են: **17** Ասոր համար, անմիտ մի՛ ըլլաք, այլ գիտցէ՛ք թէ ինչ է Տիրոջ կամքը: **18** Մի՛ ար-

Գլ. 5, 2 – (Սղմ 39, 7):

5 – Ընչաքաղցը կուսպաշտ է, երբ տեսակ մը պաշտամունք կ'ընծայէ նիւթին, պաշտամունք, զոր մարդ պարտական է միայն Աստուծոյ:

18 – (Առ 23, 31):

քեմաֆ գիմիով, որու մէջ կը գտնուի զեղխութիւն. ընդհակառակը, լեցուեցէք Հոգիով: **19** Ձեր սրտին մէջ ըսէք սաղմոսներ, օրհնութիւններ եւ հոգեւոր երգեր: Ձեր սրտերուն մէջ երգեցէք եւ բարեբանեցէք Տէրը: **20** Միշտ եւ ամէն բանի համար գոհուի՛ր՝ մատուցէք Աստուծոյ, մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի անունով:

Ընտանեկան քարոյականը

21 Հնազանդեցէք իրարու Քրիստոսի երկիւղով: **22** Կիները թող հնազանդին իրենց ամուսիններուն՝ իբրեւ Տիրոջ, **23** որովհետեւ մարդն է գլուխը կնոջ, ինչպէս Քրիստոս Գլուխն է Եկեղեցւոյ, ինքը որ փրկիչն է Մարմինին: **24** Արդ, Եկեղեցին հնազանդ է Քրիստոսի, ուրեմն կիներն ալ ամէն բանի մէջ պարտին հնազանդիլ իրենց ամուսիններուն:

25 Դուք, այրեր, սիրեցէ՛ք ձեր կիները, ինչպէս Քրիստոս սիրեց Եկեղեցին եւ իր անձը զոհեց անոր համար, **26** որպէսզի սրբացնէ զայն աւազանին սրբութեամբ, որուն կ'ընկերանայ խօսքը, **27** որովհետեւ կ'ուզէր ներկայացնել զայն ինքիւրեն՝ փառաւոր, անբիծ, առանց աղտի կամ անոր նման բանի, այլ սուրբ եւ անարատ: **28** Նոյնպէս, այրերը պարտին սիրել իրենց կիները իրենց մարմինին պէս: Ով որ իր կինը կը սիրէ, իր անձը կը սիրէ: **29** Որովհետեւ ոչ ոք երբեք իր մարմինը կ'ատէ, այլ ընդհակառակը, կը սնուցանէ զայն եւ կը խնամէ, ինչպէս Քրիստոս Եկեղեցին: **30** Մենք անոր Մարմինին անդամներն ենք: **31** Ահաւասիկ մարդը պիտի թողու իր հայրը եւ մայրը եւ պիտի կապուի իր կնոջ եւ երկուքը պիտի ըլլան մէկ մարմին: **32** Մեծ է այս խորհուրդը, կ'ուզեմ

23 – Քրիստոս փեսան է Եկեղեցւոյ, որովհետեւ անոր գլուխն է, ինչպէս մարդուն եւ կնոջ միջեւ: Բաղդատութիւնը, լաւ իմացում եւ ընկալում կ'ընծայէ գաղափարականը քրիստոնեայ ամուսնութեան:

26 – Մկրտութեան կ'ընկերանայ խօսքը աւետարանացումի եւ մկրտելիքի հաւատքի դասանութիւնը (Գ. Առ 2, 38 . Հռ 6, 4 . 1 Պետ 1, 23):

31 – (Մնգ 2, 24): Այս խօսքին մէջ Պօղոս կը տեսնէ նախապատկերը միութեան Քրիստոսի ու Եկեղեցւոյ:

ըսել՝ թէ ան պատկերն է Քրիստոսի եւ Եկեղեցւոյ: **33** Ուրեմն, ինչ որ կը հայի ձեզի, ձեզմէ իւրաքանչիւրը թող սիրէ իր կինը՝ ինչպէս իր անձը, եւ կինը թող յարգէ իր ամուսինը:

Խրատներ

6 **1** Որդիներ, հնազանդեցէք ձեր ծնողներուն՝ Տիրոջ մէջ, որովհետեւ արդար է ա՛յս: **2** Պատուէ հայրդ եւ մայրդ, ա՛յս է առաջին պատուիրանը, որուն կապուած է խոստումը: **3** որպէսզի բարիին տիրանաս եւ երկար ապրիս երկրի վրայ: **4** Եւ դուք, ծնողներ, զայրանալու առիթ մի՛ տաք ձեր որդիներուն, այլ կըթեցէք զանոնք խրատներով եւ յորդորներով որ կը ներշնչուին Տիրոջմէ:

5 Ստրուկներ, հնազանդեցէք ձեր երկրաւոր տէրերուն՝ ինչպէս Քրիստոսին, ահով եւ դողով թեամբ եւ ձեր սրտին պարզութեամբը, **6** եւ ոչ թէ արտաքին հնազանդութեամբ, մարդոց հաճելի ըլլալու համար, այլ իբրեւ ստրուկներ Քրիստոսի որ Աստուծոյ կամքը կը կատարեն: **7** Ձեր սիրալոժար ծառայութիւնը մատուցէք Տիրոջ եւ ոչ թէ մարդոց, **8** գիտնալով որ իւրաքանչիւր մարդ, ստրուկ ըլլայ թէ ազատ, իր կատարած բարիքին վարձքը պիտի ստանայ Տիրոջմէ: **9** Եւ դուք, տէրեր, նոյնպէս վարուեցէք անոնց հետ. մէկդի թողուցէք պատիժի սպառնալիքները եւ ըսէք դուք ձեզի՝ թէ ինչպէս անոնց, այնպէս ալ ձեզի համար, Տէրը երկինքն է եւ խտրութիւն չըներ մարդոց միջեւ:

Հոգեւոր պայքարը

10 Այսուհետեւ զօրացէք Տիրոջմով եւ անոր զօրութեան կարողութեամբ: **11** Ձգեցէք Աստուծոյ սպառազինութիւնը, որպէսզի

Գլ. 6, 2 – (Առակ 6, 20):

3 – (Ելք 20, 12):

11 – Հին Կտակարանը ցոյց կու տայ Աստուած, որ կը զինուի քշմամիներուն դէմ (Ես 11, 4-5 . 59, 16-18 . Իմ 5, 17-23): Պօղոս նոյն գէնեքը կու տայ հաւատացեալին:

կարենաք դիմադրել սատանային հնարքներուն: **12** Որովհետեւ պայքարը զոր կը մղենք, մարմինի եւ արեան հակառակորդներու դէմ է, այլ՝ խաւարի այս աշխարհին իշխանութիւններուն, պետութիւններուն եւ աշխարհակալներուն դէմ, Չարութեան ոգիներուն դէմ որ կը բնակին երկինքի տակ:

13 Ասոր համար, առէք Աստուծոյ սպառազինութիւնը, որպէսզի չարութեան օրը կարող ըլլաք դիմադրել չարին: **14** Եւ ամէն ինչ կատարելէ ետք, հաստատ կեցէք, կանգուն մնացէք, ճշմարտութիւնը իբրեւ գօտի առէք եւ արդարութիւնը՝ իբրեւ զրահ, **15** եւ ձեր կօշիկները ոտքին անցուցած՝ պատրաստուեցէք խաղաղութիւնն աւետելու: **16** Եւ ամէն բանէ վեր՝ ձեր ձեռքին մէջ ունեցէք հաւատքի վահանը, որպէսզի կարենաք մարել չարին հրակէզ սլաքները: **17** Եւ առէք փրկութեան սաղաւարտը եւ Հոգիին սուրը, այսինքն Աստուծոյ խօսքը:

18 Ամէն տեսակ աղօթքով եւ աղերսանքներով, միշտ աղօթեցէք Հոգիով, եւ այդ նոյն Հոգիով՝ հսկեցէք ժուժկալութեամբ եւ աղօթեցէք բոլոր սուրբերուն համար: **19** Աղօթեցէք նաեւ ինծի համար, որպէսզի ինծի տրուի շնորհք՝ բերանս բանալու եւ համարձակութեամբ աւետելու Աւետարանին խորհուրդը, **20** որուն պատգամաւորն եմ շղթաներու մէջ, որպէսզի Անով համարձակութիւնն ունենամ խօսելու ինչպէս որ պարտական եմ:

Ողջոյններ

21 Բայց որպէսզի դուք ալ գիտնաք իմ մասիս թէ ինչ պիտի

12 – Հոգիներն են, որոնք ըստ հիմներուն կը կառավարէին աստղերը եւ կը բնակէին երկինքի եւ երկրի միջեւ: Ըմբոսացած են Աստուծոյ դէմ եւ կը պայքարին ծառայեցնելու համար մարդիկը, սակայն Քրիստոս փրկեց մեզ անոնց ծառայութենէն:

14 – (Եւ 11, 5 . 59, 17):

15 – (Իմ 5, 8 . Եւ 52, 7):

20 – Պօղոս կը գրէ Հռոմէն, ուր տակաւին բանտի մէջն է իբրեւ կալանաւոր եւ պատգամաւոր Քրիստոսի:

ընեմ, Տիւքրիկոս, այս սիրելի եղբայրը, որ Տիրոջմով իմ գործակիցս է, պիտի իմացնէ ձեզի ամէն բան: **22** Այս ղիտաւորութեամբ կ'առաքեմ զայն ձեզի, որպէսզի հաղորդէ ձեզի մեր լուրերը եւ արիացնէ ձեր սրտերը: **23** Խաղաղութի՛ւն մեր եղբայրներուն, եւ սէր՝ հաւատքի միացած, Հայր Աստուծմէ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն:

24 Թող շնորհքը ըլլայ այն ամէնուն հետ որ կը սիրեն Տէր Յիսուս Քրիստոսը՝ անեղծ կեանքով:

ԹՈՒՂԹ ՓԻԼԻՊԵՅԻՆԵՐՈՒՆ

Փիլիպէ, հռովմէական գաղութ, Մակեդոնիոյ գլխաւոր քաղաքներէն մէկն էր: Քաղաքին Քրիստոնեայ հաւատացեալներուն հաւաքականութիւնը պտուղն էր Պօղոսի առաքելութեան երկրորդ ուղեւորութեան ժամանակ 50-ին (Գ Առ 16, 12-40): Երրորդ ուղեւորութեան, Պօղոս կ'ունենայ պատեհութիւնն երկու անգամներ հանդիպելու Փիլիպպէ, նախ 57-ի աշման (Գ Առ 20, 1-2) եւ 58-ի Զատիկին (Գ Առ 20, 9-16): Երախտագիտութեան եւ բարեկամութեան վնիտ զօդերով Փիլիպպեցիները կը կապուին իրենց Առաքեալին, որուն կը դրկեն իրենց օժանդակութիւր մինչեւ Թեսաղոնիկէ (4.16) եւ յետոյ մինչեւ Կորնթոս (2 Կոր 11,9): Երրորդ անգամ ըլլալով, Եպափրոտիտէս կը հասցնէ Պօղոսին իր հաւատակից եղբայրներուն սրտաբուխ մուկները (4, 10-20): Պօղոս կ'արտայայտէ իր ուրախութիւնը սրտի գեղումով:

Առաքեալը, երբ թուղթը կը գրէ, ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ բանտարկեալ, որուն կապանքները կու տան եղբայրներուն համարձակութիւր քարոզելու Աստուծոյ Խօսքը (1, 12-17):

Թուղթը վարդապետական ուսուցումի մոխութիւն չունի: Զեղումն է զանազան յորդորներու, մանաւանդ, երբ կը զգուշացնէ Փիլիպպեցիները «չար մշակներէն»: որոնք ուրիշ քաղաքներու մէջ կը խախտեն առաքեալին վաստակի արդիւնքները: Կոչ կ'ընէ միութեան՝ խոնարհութեան մէջ եւ կը յիշէ գեղեցիկ տաղը, ուր կը խտանայ Յիսուսի ունայնացումին խորհուրդը (2, 6-11): Տաղը հաւանաբար ծանօթ էր Փիլիպպեցիներուն: Գեղեցիկ վկայութիւնն է Յիսուսի աստուածային յաւիտեանական նախագոյութեան՝ Մարդեղութենէն առաջ:

ԹՈՒՂԹ

ՓԻԼԻՊԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներկայացում

1 **1** Պօղոս եւ Տիմոթէոս, Յիսուս Քրիստոսի ծառաները, բոլոր սուրբերուն որ են Փիլիպէ, իրենց եպիսկոպոսներուն եւ սարկաւազներուն հետ: **2** Ձեզի շնորհք եւ խաղաղութիւն Աստուծոյ մեր Հօրմէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն:

Գոհութեան աղօթք

3 Գոհութիւն կը մատուցանեմ իմ Աստուծոյս ամէն անգամ որ կը յիշեմ ձեզ, **4** եւ միշտ, իմ ամէն աղօթքներուս մէջ, ես կը յիշեմ ձեզ եւ ուրախութեամբ կ'աղօթեմ ձեր բոլորին համար, **5** որովհետեւ կը մտաբերեմ ձեր մասնակցութիւնը Աւետարանին, առաջին օրէն մինչեւ հիմա: **6** Ես վստահ եմ թէ Այն որ սկսաւ ձեր մէջ այս բարիքներու աշխատանքը, պիտի շարունակէ անոր լրումը մինչեւ Յիսուս Քրիստոսի Օրը: **7** Արդար կը թուի ինծի այսպէս խորհիլ ձեր բոլորին մասին, որովհետեւ ես կը կրեմ ձեզ իմ սրտիս մէջ, դուք որ բաժնեկից եղաք իմ շնորհքներուս՝ թէ՛ կապանքներուս մէջ եւ թէ՛ Աւետարանի պաշտպանութեան եւ հաստատութեան

Գլ. 1, 1 – Եպիսկոպոսները տակաւին բառին լի իմաստով եպիսկոպոսներ չեն, այլ երեցներ՝ դրուած Առաքեալին կողմէ, որպէսզի առաջնորդեն հաւատացեալներուն եւ ապահովեն անոնց աւետարանացումը: Անոնց օգնականներն էին սարկաւազները:

5 – Մասնակցութիւնն Աւետարանին եղած էր Փիլիպեցիներուն օժանդակութիւնը ապահովելու համար առաքեալին նիւթական կարիքները (4, 15-16) եւ անոնց հաղորդութիւնը Առաքեալին վկայութեան եւ կրած նեղութիւններուն Աւետարանին համար (1, 29-30):

մէջ: **8** Աստուած վկայ է ինծի՝ թէ ո՛րչափ ձեր բոլորին կարօտը կը քաշեմ, գթուլթեամբ Յիսուս Քրիստոսի: **9** Այս է իմ աղօթքս. ձեր յարաճուկ սէրը թող ծաւալի գիտութեամբ եւ կատարեալ իմաստութեամբ, **10** որպէսզի դուք ընտրէք լաւը եւ ըլլաք հաստատ եւ անմեղադրելի՝ Քրիստոսի Օրոշան համար, **11** զարդարուելով արդարութեան պտուղներով, Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ, Աստուծոյ փառքին եւ գովաբանութեան համար:

Պօղոսին կացութիւնը

12 Կ'ուզեմ որ գիտնաք, եղբայրներ, թէ ինչ որ կը հայի իմ անձիս, օրէ օր աւելի ուղղուեցաւ դէպի Աւետարանին յառաջդիմութիւնը: **13** Մինչեւ իսկ իմ կապանքներուս մէջ՝ Քրիստոսի համար, ասիկա յայտնի եղաւ բոլոր հրապարակներու վրայ եւ բոլոր մարդոց առջեւ, **14** եւ ի դիմաց շատ մը ի Քրիստոս եղբայրներու, որոնք, շնորհիւ կապանքներուս, քաջալերուեցան առանց վախի Աստուծոյ խօսքը հռչակելու: **15** Ոմանք այս բանը կ'ընեն նախանձի կամ հակառակութեան ոգիով, բայց ուրիշներ՝ Քրիստոսը կը քարոզեն սուրբ եռանդէ տարուած: **16** Այս վերջիները կը գործեն՝ սէրէ մղուած, գիտնալով որ ես Աւետարանին պաշտպանութեան նուիրուած եմ: **17** Իսկ միւսները՝ չարամտութեամբ Քրիստոսը կ'աւետեն, ո՛չ թէ մաքուր մտքով, որովհետեւ կը համարին վիշտեր աւելցնել կապանքներուս վրայ: **18** Բայց այս ի՞նչ կարեւորութիւն ունի. ի՞նչ ձեւով ալ ըլլա՛յ կեղծաւորութեամբ թէ ճշմարտութեամբ, Քրիստոս կը հռչակուի, եւ ես ուրախ եմ եւ պիտի շարունակեմ ուրախ ըլլալ: **19** Ես գիտեմ թէ ասիկա պիտի ծառայէ իմ փրկութեանս, շնորհիւ ձեր աղօթքներուն եւ Յիսուս Քրիստոսի Հոգիին օգնութեան, **20** ըստ իմ ակնկալութեանս եւ

19 – Յր 13, 10:

20 – Հաւատացեալը միացած է Քրիստոսի մկրտութեամբ եւ հաղորդութեամբ եւ մարմինով իսկ կը պատկանի Քրիստոսի (Գաղ 2, 20. Եփս 5, 30): Ասոր համար մարմինին կեանքը, չարչարանքները եւ նոյնիսկ մահը միատիկ կերպով Քրիստոսի են, որ կը բնակի հաւատացեալին հոգիին մէջ եւ անկէ կ'ընդունի փառքը: Այս միութիւնը դեռ աւելի սերտ է առաքեալին պարագային:

յոյսիս. եւ ոչինչ ամօթով պիտի թողու զիս, ընդհակառակը, ես պիտի պահեմ իմ ամբողջ վստահութիւնս, եւ այս անգամ ինչպէս միշտ՝ Քրիստոս պիտի փառաւորուի իմ մարմինիս մէջ, թէ՛ իմ կեանքովս եւ թէ՛ իմ մահովս: **21** Որովհետեւ ինծի համար կեանքը՝ ինքը Քրիստոսն է եւ մեռնիլը՝ չահ:

22 Բայց եթէ կեանքը, իմ այս մարմնիս մէջ, արդիւնաւոր գործի պիտի ծառայէ, չեմ գիտեր թէ ինչ պիտի ընտրեմ: **23** Կը վարանիմ երկուքին միջեւ. աւելի լաւ կը համարիմ ցանկալ մեկնիլ եւ ըլլալ Քրիստոսի հետ: **24** սակայն, միւս կողմէն, կարեւոր կը համարիմ մնալ մարմինի մէջ, ձեր բարեքին համար: **25** Եւ այս յոյսով, գիտեմ թէ պիտի ապրիմ եւ պիտի մնամ ձեր բոլորին մօտ, հաւատքի մէջ, ձեր զարգացումին եւ ուրախութեան համար, **26** որպէսզի իմ յաջորդ գալուստս եւ ներկայութիւնս ձեր մօտ, պարծանքի առիթ ըլլան ձեզի, Քրիստոս Յիսուսով:

Հաւատքին պայքարը

27 Միայն թէ դուք ապրեցէք կեանքով մը որ արժանի ըլլայ Աւետարանին, որպէսզի երբ ձեզի գամ տեսնեմ ձեզ կամ եթէ հեռու մնամ եւ լսեմ ձեր մասին՝ թէ դուք հաստատ կը մնաք միեւնոյն հոգիով, կը պայքարիք միեւնոյն շուկայով եւ միաձայնութեամբ Աւետարանին հաւատքին համար: **28** Մի՛ զարհուրիք ոչ մէկ պատճառով ձեր հակառակորդներէն. ասիկա ապահով նշանն է անոնց՝ կործանումի համար, իսկ ձեզի համար՝ փրկութեան: **29** Ասիկա կու գայ Աստուծոյ. որովհետեւ Աստուծոյ շնորհքով տրուեցաւ ձեզի ո՛չ միայն հաւատալ Քրիստոսի, այլ նաեւ չարչարուիլ անոր սիրոյն համար: **30** Այսպէս, դուք կը մղէք նո՛յն պայքարը՝ զոր, ինչպէս տեսաք, ես կը մղէի եւ, ինչպէս գիտէք՝ կը շարունակեմ մղել:

23 – Մահը, ինչպէս նաեւ կեանքը կերպն է ըլլալ Քրիստոսի հետ (Հո 14, 8), սակայն Պօղոս չի բացատրեր, թէ ինչպէս մահը շահն է, ելակետը՝ նախընտրելի կեանքին Քրիստոսի հետ մահէն ետք, առանց սպասելու յարուսեան (2 Կոր 5, 8):

30 – Ակնարկութիւնն է հալածանքներուն, զորս Պօղոս կրեց Փիլիպեի մէջ (Գ. Առ 16, 19):

Միութիւնը խոնարհութեան մէջ

2 ¹ Արդ, եթէ միխթարութիւն կայ ի Քրիստոս, եթէ կայ սփոփանք սիրոյ մէջ, կամ հաղորդութիւն Հոգիին մէջ, եթէ կայ գթութիւն եւ ողորմութիւն, ² լրացուցէք իմ ուրախութիւնս. եղէք համախոհ, ունեցէք նոյն սէրը իրարու հանդէպ, ապրեցէք նոյն ոգիով, նոյն զգացումով ու մտածողութեամբ: ³ Մի՛ գործէք զրգուլթեամբ, ոչ ալ սնապարծութեամբ, այլ իւրաքանչիւրը թող խոնարհութեամբ զնահատէ միւսը աւելի բարձր քան իր անձը: ⁴ Մի՛ փնտռէք ձեր անձնական շահերը, այլ իւրաքանչիւրը՝ ընկերոջ շահը: ⁵ Իրարու հանդէպ ունեցէք նոյն զգացումները որ եւ Յիսուս Քրիստոսի մէջ:

6 Ինք, որ Աստուծոյ կերպարանքով էր, յափշտակութիւն չհամարեց հաւասար ըլլալ Աստուծոյ:

7 Բայց ինքզինքը ունայնացուց ծառայի աստիճան առնելով, մարդոց նման դառնալով եւ մարդու տեսքով յայտնուելով:

Գլ. 2, 6 – (Հմտ 6–11) Տաղ մըն է, որուն իւրաքանչիւր տունները կու տան հանգրուանները Քրիստոսի կեանքին. աստուածային նախագոյութիւնը, ունայնացումը մարդեղութեամբ, խոնարհութիւնը խաչի մահով, փառաւորութիւնը, պաշտամունքը տիեզերական, Քրիստոսի նոր տիտղոսը: Պատմական Քրիստոսն է, Աստուած եւ մարդ միեւնոյն անձին մէջ, զոր Պօղոս երբեք չի բաժնիր: Կերպարանքը ցոյց կու տայ ստորագիծները, որոնք կը յայտնեն բնութիւնը: «Յափշտակութիւն չհամարեց» բնութեան հաւասարութիւնը, որմէ Քրիստոս չէր կրնար մերկանալ, այլ հաւասարութիւնը արժանապատուութեան, յայտնուած եւ ընդունուած, զոր Քրիստոս կրնար պահանջել իր մարդկային գոյութեան մէջ:

7 – Մարդեղութեամբ, Քրիստոս աստուածային բնութենէն չէ որ կը մերկանայ, այլ փառէն, զոր ունէր իր աստուածային նախագոյութեան մէջ եւ կրնար շողալ իր մարդկութեան վրայ, ինչպէս Պայծառակերպութեան: Ընտրեց ժամանակի մը համար գրկուիլ այդ փառէն եւ ընդունիլ զայն Հօրմէն իբր վարձատրութիւն իր գոհաբերումին (Յովի 17, 5 . Մտք 17, 1–8 . Յովի 8, 50–54): Մարդացեալ Քրիստոս ընտրեց ուղին խոնարհ եւ ամբողջական հնազանդութեան, ինչպէս Տիրոջ Ծառան (Ես 51, 13), (58, 12), (42, 1): Եղաւ ճշմարիտ մարդ, նման ամէն մարդու, առաւ տկարութիւնները մարդկային, բացի մեղքէն:

8 Խոնարհեցուց ինքզինքը,
հնազանդ դառնալով մինչեւ մահ
եւ մինչեւ մահը՝ խաչի:

9 Ասոր համար Աստուած զայն աւելի բարձրացուց,
եւ շնորհեց անոր անուն մը՝
որ գերազանց է ամէն անունէ:

10 Որովհետեւ Յիսուս Քրիստոսի անունին առջեւ,
ծռնկի պիտի գայ ամէն էակ,
երկնաւոր ըլլայ թէ երկրաւոր
եւ երկրի խորերը բնակող:

11 Եւ ամէն լեզու պիտի հռչակէ՝
Թէ Յիսուս Քրիստոսն է Տէրը
Հօր Աստուծոյ փառքի համար:

Վաստակիլ՝ փրկութեան համար

12 Այսպէս ուրեմն, սիրելիներ, ինչպէս որ ամէն բանի մէջ հնա-
զանդեցաք, ո՛չ միայն երբ ձեզի գամ՝ այլ մանաւանդ հիմա որ բա-
ցակայ եմ, ահով եւ դողով թեամբ ձեր հոգիներուն փրկութեան
համար աշխատեցէք: 13 Որովհետեւ Աստուած ինքն է որ կու տայ
ձեզի կամենալն ու գործելը ըստ իր հաճութեան: 14 Գործեցէք
ամէն բանի մէջ առանց տրտնջելու եւ զանգատելու, 15 որպէսզի
ըլլաք անբիծ եւ անարատ որդիներ Աստուծոյ, եւ անմեղ՝ այս կա-
մապաշտ ու ապականած սերունդին մէջ, ուր պիտի երեւիք իբր աշ-

9 – Աստուած փառաւորեց զինք Յարութեամբ եւ Համբարձումով: «Տալ անունը», կը նշանակէ տալ հանգամանք եւ աստուածային անունը, որ տրուեցաւ Յիսուսի, Հօր տիտղոսն է:

10 – Տիեզերական երեք բաժանումները կ'ընդգրկեն ամբողջ տիեզերքը: Դժոխքը, սատանաները չեն այլ Շէշի մէջ փրկիչին սպասող արդարները:

11 – Քրիստոնէութեան էական դաւանութիւնն է հաւատքը: Օգտագործելով մարգարէին խօսքը, (Եւ 45, 23) որ կը հայի Տիրոջ, Պօղոս ցոյց կու տայ աստ-
ւածային տարողութիւնը, զոր կը կապէ Տէր տիտղոսին:

15 – (Բ Օր 32, 5):

խարհի լուսատուն: **16** Դուք կեանքի խօսքը պիտի ունենաք ձեր անձին մէջ, դառնալով իմ պարծանքս Քրիստոսի Օրը, որովհետեւ իմ ընթացքս ընդունայն եղած պիտի չըլլայ եւ ես ի գուր վաստակած պիտի չըլլամ: **17** Եթէ հարկ է որ իմ արիւնս հեղու իբրեւ զոհ ձեր հաւատքին զոհաբերման եւ պաշտամունքին վրայ, ես երջանիկ եւ ուրախ պիտի ըլլամ ձեր բոլորին հետ, **18** ինչպէս որ դուք պարտիք երջանիկ ըլլալ եւ ուրախանալ ինծի հետ:

Առաքելութիւնը Տիմոթէոսի եւ Եպափրոդիտոսի

19 Կը յուսամ, Տէր Յիսուսով, շուտով զրկել ձեզի Տիմոթէոսը, որպէսզի սիրտս սփոփուի երբ իմանամ ձեր լուրերը: **20** Չունիմ ոչ մէկը, որ կարենայ անոր նման, իբր հարազատ, հոգ տանիլ ձեզի: **21** Ամէնքը հետամուտ են իրենց շահերուն եւ չեն փնտռեր Յիսուս Քրիստոսի շահերը: **22** Բայց դուք ալ փորձով գիտէք, թէ ինչպէս որդին իր հօր հետ, այնպէս ան ծառայեց հետս Աւետարանին: **23** Կը յուսամ ուրեմն ձեզի զրկել զայն հազիւ, որ իմ կացութիւնս յստականայ: **24** Կը յուսամ Տիրոջ կամքով ես ալ շուտով ձեր մօտ գալ:

25 Բայց կարեւոր կը համարիմ զրկել ձեզի Եպափրոդիտոսը, այս եղբայրը որ ինծի համար գործի եւ պայքարի ընկեր է, եւ զոր դուք զրկեցիք՝ որպէսզի հոգայ իմ կարիքներս: **26** Որովհետեւ ինքն ալ վառ բաղձանքն ունի տեսնելու ձեզ ամէնքդ եւ մտահոգ է, որովհետեւ դուք իմացեր էք անոր հիւանդութիւնը: **27** Արդարեւ, ան հիւանդացաւ եւ հասաւ մինչեւ մահուան դուռը, սակայն Աստուած գթաց անոր վրայ, ոչ միայն անոր վրայ՝ այլ նաեւ իմ վրաս, որպէսզի տրտմութեան վրայ տրտմութիւն չկրեմ: **28** Արդ, փութով ձեզի պիտի զրկեմ զինքը, որպէսզի տեսնէք զայն եւ դարձեալ ուրախանաք եւ իմ տրտմութիւնս ալ նուազի: **29** Ընդունեցէք զայն ի Տէր ամենայն ուրախութեամբ եւ մեծ համարմունք ունեցէք անոր նման մարդոց հանդէպ: **30** Որովհետեւ Տիրոջ գործին համար ան մինչեւ մահուան դուռը հասաւ՝ վտանգելով իր կեանքը, որպէսզի ձեզ փոխարինէ ծառայութեան մէջ զոր դուք անձամբ չէիք կրնար ընծայել ինծի:

Փրկութեան նշմարիտ ուղին

3 **1** Այսուհետեւ, եղբայրներ, ուրախ եղէ՛ք Տիրոջմով: Ինծի համար, նոյն յորդորները ձեզի ուղղելը տհաճելի չէ, բայց ձեզի համար ապահովութիւն մըն է: **2** Զգուշացէ՛ք չունենալ, զգուշացէ՛ք չար մշակներէն, զգուշացէ՛ք կեղծ թլփատեալներէն, որոնք ուղղամիտ չեն: **3** Որովհետեւ մենք ենք թլփատեալները, մենք՝ որ պաշտամունքը կ'ընծայենք ըստ Աստուծոյ Հոգիին կը պարծենանք Յիսուս Քրիստոսով եւ մեր վստահութիւնը չենք դնել մարմնին վրայ: **4** Սակայն ես պատճառ ունիմ վստահելու նոյնիսկ մարմնիս: Եթէ մէկը պատճառ ունի վստահելու մարմնին, ես աւելին ունիմ: **5** Թլփատուած եմ ութերորդ օրը, Իսրայէլի ազգէն եմ, Բենիամինի ցեղէն, Եբրայեցի եմ եւ որդի Եբրայեցիի, ըստ օրէնքին՝ Փարիսեցի: **6** Նախանձախնդրութենէ մղուած՝ կը հալածէի Եկեղեցին, օրէնքէն տրուած արդարութեան համեմատ՝ ես անմեղադրելի մէկ մըն եմ: **7** Բայց այս ամէն առաւելութիւնները զորս ունէի, վնաս կը համարիմ Քրիստոսի համար: **8** Դե՛ռ աւելի, այսուհետեւ ես ամէն ինչ վնաս կը համարիմ՝ երբ բաղդատեմ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի գերազանց ճանաչումին հետ: Ասոր համար ես յօժարեցայ զրկուիլ ամէն բանէ եւ ամէն ինչ կեղտոտութիւն կը համարիմ, որպէսզի շահիմ Քրիստոսը, **9** եւ ինքզինքս գտնեմ անոր մէջ, այսուհետեւ չունենալով արդարութիւնը որ կու գայ Օրէնքէն, այլ արդարութիւնը՝ Քրիստոսի հաւատքով, այն որ կու գայ Աստուծոյմէ եւ կը հիմնուի հաւատքին վրայ, **10** ճանչնալ զինքը եւ անոր յարութեան զօրութիւնը, եւ հաղորդուիլ անոր չարչարանքներուն, անոր կերպարանակից ըլլալ մահուան մէջ, **11** որպէսզի, եթէ կարելի է, հասնիմ յարութեան՝ մեռեալներէն: **12** Տակաւին չեմ հասած նպատակին, եւ ոչ ալ կատարեալ եմ արդէն, այլ կը շարունակեմ իմ վազքս՝ որպէսզի

Գլ 3, 2 – Շուն՝ մակդիրն է, գոր Հրեաները կու տային հեթանոսներուն:

3 – Մարմինը հոս ցոյց կու տայ ամբողջ տնօրէնութիւնը ինն Օրէնքին՝ անոր ամբողջ պատուէրներով, որոնցմէ էր թլփատութիւնը:

12 – Պօղոս բռնուեցաւ Քրիստոսէն Դամասկոսի նամբուն վրայ:

Հասնիմ, քանի որ ես գրաւուած եմ Քրիստոս Յիսուսէն: **13** Եղբայրներ, ես ինքզինքս չեմ համարիր իբր թէ հասած ըլլամ արդէն, այլ կ'ըսեմ թէ՝ անցեալը մոռնալով, կը ձգտիմ դէպի յառաջ, ամբողջ էութեամբս **14** ես կը վազեմ դէպի նպատակը, որուն Աստուած կը կանչէ զիս Յիսուս Քրիստոսով: **15** Այսուհետեւ դուք ամէնքդ որ կատարեալ էք՝ այսպէս՝ խորհեցէք, բայց եթէ որոշ կէտերուն մէջ դուք տարբեր կը խորհիք, Աստուած պիտի լուսաւորէ ձեզ: **16** Բայց հոն, ուր արդէն հասած ենք, խորհինք նոյնը եւ մնանք միասին, ըստ նոյն կանոնին:

17 Եղբայրներ, դուք ինծի նմանեցէք, եւ հետեւեցէք անոնց որ կ'ընթանան այնպէս՝ ինչպէս օրինակն ունիք մեր մէջ: **18** Որովհետեւ շատեր, ինչպէս անցեալին ըսեր էի ձեզի եւ այսօր ալ կը կրկնեմ արցունքով, կ'ընթանան իբրեւ թշնամիներ Քրիստոսի խաչին: **19** Անոնց վախճանը կորուստն է, իբրեւ աստուած ունին իրենց որովայնը, անոնց փառքը՝ անոնց ամօթն է, եւ կը խորհին միայն ինչ որ երկրաւոր է: **20** Մեզի համար, մեր հայրենիքը երկինքն է, եւ անկէ կը սպասենք Փրկիչին՝ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի: **21** Ինք պիտի վերանորոգէ մեր նուաստացած մարմինը, որպէսզի ան ըլլայ կերպարանակից անոր փառքի մարմինին, ըստ իր զօրութեան, որով կարող է ամէն ինչ իրեն հպատակեցնել:

Վերջին յորդորներ

4 **1** Այսպէս ուրեմն, սիրելի եւ անձկալի եղբայրներ, իմ ուրախութիւնս եւ պսակս, սիրելիներ, Տիրոջմով մնացէք հաստատուն: **2** Կը յորդորեմ Եւոդիան, կը խրատեմ Սիւնտիքը, որ միախորհուրդ ապրին Տիրոջ մէջ: **3** Ես կը խնդրեմ քեզմէ, Սիւզիկէ, իմ ճշմարիտ ընկերս, որ դուն օգնես անոնց, որովհետեւ

18 – Պօղոս կ'ակնարկէ երեւոյաւաններուն, որոնք կը միտէին Մովսիսական ասանդութիւնները պարտադրել քրիստոնեաներուն:

19 – Ակնարկութիւն է երեւական ասանդութիւններուն կամ պատուերներուն, որոնք կը հային, կերակուրներուն (Ղեւ 11 . Հո 14 . Մտք 15, 10-20):

Գլ. 4, 3 – Սիւզիկէ կը նշանակէ ընկեր:

անոնք թրկունք եղան ինծի Աւետարանին պայքարին մէջ, ինչպէս նաեւ Կղեմէս եւ միւս գործակիցներս, որոնց անունները գրուած են կեանքի մատեանին մէջ:

4 Միշտ ուրախ եղէք Տիրոջմով, դարձեալ կ'ըսեմ, ուրախ եղէք: 5 Ձեր հեզուլթիւնը թող յայտնի ըլլայ բոլոր մարդոց: Տէրը մօտ է: 6 Բնաւ մի մտահոգուիք, այլ ձեր բոլոր աղօթքներուն եւ խնդրանքներուն ընթացքին, ձեր խնդրանքները թող յայտնի ըլլան Աստուծոյ՝ ձեր գոհութեամբը: 7 Այն ատեն, Աստուծոյ խաղաղութիւնը, որ կը գերազանցէ ամէն իմացութիւն, պիտի հովանաւորէ ձեր սիրտը եւ միտքը Քրիստոս Յիսուսով:

8 Այսուհետեւ, եղբայրներ, ինչ որ ճշմարիտ է, վեհ, արդար, սուրբ, սիրեղի եւ պատուական, ինչ որ բարի է առաքինութեան մէջ եւ արժանի գովասանքի, միայն անիկա խորհեցէք: 9 Եւ ինչ որ սորվեցաք ինձմէ, լսեցիք եւ ընդունեցաք եւ տեսաք իմ մէջս, անիկա գործադրեցէք եւ խաղաղութեան Աստուածը պիտի ըլլայ ձեզի հետ:

Շնորհակալութիւն՝ օգնութիւններուն համար

10 Ես չատ ուրախացայ Տիրոջմով, տեսնելով ձեր եռանդը հոգալու իմ կարիքներս, ինչպէս որ արդէն կը հոգայիք, սակայն առիթը չունէիք: 11 Կարօտութիւնս չէ որ կը թելադրէ ինծի խօսքերս, որովհետեւ, ամէն պարագաներու մէջ ես սորվեցայ ըլլալ ինքնաբաւ: 12 Գիտեմ զրկել ինքզինքս, գիտեմ նաեւ ապրիլ առատութեան մէջ: 13 Ամէն բանի մէջ եւ միշտ, վարժուած եմ կուշտ մնալ թէ անօթի, առատութեան ինչպէս չքաւորութեան մէջ: Ամէն բանի մէջ, ես կարող եմ Անով որ կը զօրացնէ զիս: 14 Սակայն դուք լաւ ըրիք, մասնակցելով իմ նեղութեանս: 15 Դուք անձամբ գիտէք, փիլիպեցիներ, թէ աւետարանացումի սկիզբն իսկ, երբ մեկնեցայ

8 – Պօղոս կ'ուրուագծէ գաղափարականը կատարեալ կեանքին եւ կը հրաւիրէ գործադրել զայն:

13 – Քրիստոսով:

15 – Պօղոս միշտ մերժած է ընդունիլ նման օժանդակութիւններ, քացառութիւն ըրած է միայն Փիլիպեցիներուն, որոնց հանդէպ ունի յատուկ համակրանք:

Մակեդոնիա, ոչ մէկ Եկեղեցի օգնեց ինծի նիւթապէս, առնելով կամ տալով, այլ միայն դուք: **16** Որովհետեւ Թեսաղոնիկէի մէջ եւս, դուք երկու անգամ ղրկեցիք ինծի պէտք եղածը: **17** Ես պարգեւներ չեմ փնտռեր, ինչ որ կը փնտռեմ, ձեր խօսքէն յառաջ եկող արդիւնքն է: **18** Առ այժմ ունիմ ինչ որ պէտք է ինծի, եւ դեռ աւելին, քանի որ առատութեան մէջ եմ այն օրէն ի վեր, երբ Եպափրոդէիտոս յանձնեց ինծի ձեր նուէրը, հոտ անոյշ բուրմունքի. զոհ՝ զոր Աստուած կ'ընդունի իբրեւ իրեն հաճելի: **19** Անոր փոխարէն, իմ Աստուածս պիտի լրացնէ ձեր ամէն կարիքները, ըստ իր հարստութեան եւ առատաձեռնութեան՝ Քրիստոս Յիսուսով: **20** Փառք Աստուծոյ մեր Հօր դարէ դար. Ամէն:

Ողջոյններ

21 Ողջունեցէք բոլոր սուրբերը ի Քրիստոս Յիսուս: Եղբայրները որ հետս են, կ'ողջունեն ձեզ: **22** Բոլոր սուրբերը կ'ողջունեն ձեզ, մանաւանդ անոնք, որ Կեսարին տունէն են:

23 Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ ձեր հոգիին հետ. Ամէն:

18 – Ծնդ 8, 21:

22 – Բոլոր հաւատացեալները փաղաքին, ուրկէ Պօղոս կը գրէ: Անոնք, որ Կեսարի տունէն են, այսինքն պաշտօնեաները ի սպաս կայսրին Հռոմի մէջ կամ կայսրութեան գլխաւոր փաղաքներուն մէջ:

ԹՈՒՂԹ

ԿՈՂՈՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ*

Ներածական

1 **1** Պօղոս, առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի կամքովն Աստուծոյ եւ Տիմոթէոս եղբայր, **2** Կողոսացի սուրբերուն եւ հաւատարիմ եղբայրներուն ի Քրիստոս: Շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի՝ Աստուծմէ, մեր Հօրմէն:

Գոհութիւն եւ աղօթք

3 Մենք անդադար գոհութիւն կը մատուցանենք Աստուծոյ եւ Հօրը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, շարունակ ձեզի համար աղօթելով, **4** այն օրէն ի վեր երբ իմացանք ձեր հաւատքը ի Քրիստոս Յիսուս եւ սէրը որ ունիք բոլոր սուրբերուն հանդէպ, **5** յոյսին համար որ վերապահուած է ձեզի երկինքի մէջ, որու մասին լսեցիք՝ շնորհիւ Աւետարանի ճշմարտութեան խօսքին, **6** որ հասաւ մինչեւ ձեր կողմերը, եւ որ ամբողջ աշխարհի վրայ կ'աճի եւ կը պտղաբերէ, ինչպէս նաեւ ձեր մէջ, այն օրէն ի վեր երբ դուք լսեցիք եւ հասկցաք իր ճշմարտութեան մէջ Աստուծոյ շնորհքը:

7 Եպափրաս, մեր սիրելի գործակիցը ուսոյց զայն ձեզի: Ան, իբրեւ պաշտօնեայ Քրիստոսի, կը փոխարինէ ձեզ, **8** եւ ինք անձամբ պատմեց ձեզի ձեր սէրը Հոգիին մէջ:

9 Ասոր համար մենք ալ, այն օրէն ի վեր երբ իմացանք այս լու-

* Բացատրական տես էջ 548

Գլ. 1, 9 – Իմաստութիւնը եւ հոգեւոր հանճարը Սուրբ Հոգիին պարգեւներն են մանչնալու համար Աստուծոյ կամքը, որուն կատարումով հաւատացեալները կանչուած են իրականացնել իրենց փրկութիւնը:

րերը, անդադար կ'աղօթենք ձեզի համար եւ մեր խնդրանքը կը մատուցանենք Աստուծոյ, որպէսզի ան հասցնէ ձեզ իր կամքին կատարեալ գիտութեան՝ ամենայն իմաստութեամբ եւ հոգեւոր հանճարով: **10** Դուք, պիտի կարենաք ապրիլ այսպէս Տիրոջ արժանի եւ անոր հաճելի կեանքով, պիտի պտղաբերէք ամէն տեսակ բարի գործերով եւ պիտի աճիք Աստուծոյ գիտութեամբ: **11** Դուք, ոգեւորուած հզօր կորովով, ըստ անոր փառքին զօրութեան, պիտի տիրանաք կատարեալ համբերութեան եւ յարատեւութեան: **12** Ուրախութեամբ գոհութիւն պիտի մատուցանէք Հօր, որ կանչեց ձեզ սուրբերուն վիճակին մասնակցութեան, լոյսի մէջ: **13** Ան փրկեց մեզ խաւարին իշխանութենէն եւ փոխադրեց մեզ իր սիրելի Որդիին Արքայութեան մէջ, **14** որով մենք ստացանք փրկութիւնը՝ անոր արիւնով եւ մեղքերու թողութիւնը՝ անոր մարմինով:

Քրիստոսի գլխաւորութիւնը

15 Ի՛նքն է պատկերը անտեսանելի Աստուծոյ,
անդրանիկը բոլոր արարածներուն,

16 որովհետեւ անով ստեղծուեցան ամէն արարածները,
երկինքի մէջ եւ երկրի վրայ,
տեսանելիներն ու անտեսանելիները,
Աթոռները, Իշխանութիւնները,
Տէրութիւնները եւ Զօրութիւնները:
Ամէն ինչ ստեղծուեցաւ Անով եւ Անոր համար:

17 Ան աւելի առաջ է քան ամէն բան,
եւ ամէն ինչ անով գոյութիւն ունի:

18 Ի՛նքն է Գլուխը Մարմինին՝ Եկեղեցւոյ.
Ի՛նքն է Սկիզբը, անդրանիկը՝ բոլոր մեռեալներէն,

15 – Պօղոս կը ներկայացնէ մեզի Քրիստոսի գլխաւորութիւնը նախ արարչագործութեան բնական կարգի վրայ (15–17) եւ ապա հոգեւոր վերստին նորոգութեան կարգին վրայ, այսինքն Փրկչագործութեան կարգին վրայ (հմտ 18–20): Պօղոս նկատի ունի Քրիստոս մարդացեալ Որդին Աստուած, որ մարդկային բնութեան մէջ կը ցոլացնէ պատկերն անտեսանելի Աստուծոյ:

հարկ է որ ինքն ունենայ գլխաւորութիւնը,

19 որովհետեւ Անոր մէջ հաճեցաւ բնակիլ աստուածութեան լրումը,

20 եւ Անով հաշտեցնել ամէն արարածները՝ Անոր համար, երկրի վրայ եւ երկինքի մէջ, կնքելով խաղաղութիւնը անոր խաչին արիւնով:

Կողոսացիներուն մասնակցութիւնը փրկութեան

21 Դուք, որ անցեալին օտարներ էիք եւ թշնամի՝ ձեր մտածումներով եւ ձեր չար գործերով, **22** հիմա ահաւասիկ հաշտեցուց ձեզ անոր մարմինով, յանձնելով զինք մահուան, որպէսզի կացուցանէ ձեզ յանդիման անոր՝ սուրբ, անբիծ եւ անարատ, **23** եթէ դուք մնաք արմատացած հաւատքին մէջ, հաստատուած ամուր հիմերու վրայ, մնաք անասան յոյսին մէջ Աւետարանին, զոր լսեցիք եւ որ քարոզուեցաւ ամէն արարածի, երկինքի տակ եւ որուն ես, Պօղոս, եղայ պաշտօնեան:

Պօղոսի վաստակները

24 Ես հիմա ուրախ եմ չարչարանքներուս մէջ զորս կը կրեմ ձեզի համար, եւ իմ մարմինիս մէջ կը լրացնեմ պակասը Քրիստոսի չարչարանքներուն, անոր Մարմինին համար՝ որ է Եկեղեցին, **25** որուն պաշտօնեան եղայ ես, ըստ Աստուծոյ տնօրինումին, որ

19 – Մարդեղութիւնը՝ պսակուած յարութեամբ Քրիստոսի մարդկային բնութիւնը կը դնէ գլուխ ոչ միայն համայն մարդկութեան, այլ նաեւ ամբողջ տիեզերքի:

20 – Հաշտութիւնը ընդհանրական կ'ընդգրկէ բոլոր մարդիկը. միայն անհատական փրկութիւնը չէ, այլ նաեւ հաւաքական փրկութիւնը աշխարհի վերադարձով կարգի եւ խաղաղութեան:

21 – Օտարներ՝ Աստուծոյ:

22 – Անոր մարմինով, այսինքն իր Որդիին մարմինով: Յիսուսի մարմինը ժամկետն է հաշտութեան, քանի որ Յիսուս իր վրան առաւ մեղքերը բոլոր մարդոց (2 Կոր 5, 21):

24 – Յիսուս չարչարուեցաւ վերահաստատելու համար Աստուծոյ Արքայու-

տրուեցաւ ինծի որպէսզի անոր *Խօսքը* Հասցնեմ ձեզի: **26** Խորհուրդ մը՝ որ թաքնուած կը մնար դարերէ եւ սերունդներէ ի վեր եւ հիմա յայտնուեցաւ անոր սուրբերուն: **27** Աստուած ուզեց ցոյց տալ անոնց՝ թէ ո՛րքան Հարուստ է փառքով այս խորհուրդը հեթանոսներուն մէջ. Քրիստոս ինքն է ձեր մէջ՝ յոյսը փառքին: **28** Մենք կը քարոզենք այս Քրիստոսը, կը խրատենք ամէն մարդ եւ կ'ուսուցանենք բոլոր մարդոց՝ հոգեւոր իմաստութեամբ, որպէսզի ամէն մարդ կատարելութեան հասցնենք Քրիստոս Յիսուսով: **29** Այս առաքելութեան համար ես կը վաստակիմ եւ կը պայքարիմ անոր իսկ կարողութեամբ, որ իմ մէջս կը գործէ զօրութեամբ:

Հաւատքին համապատասխան կեանքը

2 **1** Կ'ուզեմ որ դուք գիտնաք՝ թէ ի՛նչ պայքար պարտիմ մղել ես իմ անձիս մէջ՝ ձեզի, Լաւողիկեցիներուն, եւ շատ մը ուրիշներուն համար որ երբեք չեն տեսած երեսս, **2** որպէսզի անոնց սրտերը սփոփուին եւ սիրոյ մէջ միացած՝ Հասնին իմաստութեան կատարեալ ճանաչումին, իմանալով Աստուծոյ խորհուրդը, **3** ուր թաքնուած են իմաստութեան եւ գիտութեան բոլոր պարզեւները:

4 Կ'ըսեմ ասիկա, որպէսզի ոչ ոք կարենայ խաբել ձեզ ստապատիր խօսքերով: **5** Թէպէտ մարմինով ես հեռու եմ ձեզմէ, բայց հոգիով ձեզի հետ եմ եւ երջանիկ եմ, երբ կը տեսնեմ կարգ ու կանոն որ կը տիրէ ձեր մէջ եւ ամբողջիւնը ձեր հաւատքին ի Քրիստոս:

թիւը, եւ ամենքը, որ կը շարունակեն Յիսուսի գործը, կը մասնակցին անոր չարչարանքին: Պօղոս չունի յաւակնութիւնը բան մը աւելցնելու Քրիստոսի փրկչագործական չարչարանքներուն վրայ, այլ բաժնեկից է Յիսուսի չարչարանքներուն իր առաքելական վաստակներով (2 Կոր 1, 5):

27 – Անցեալին հեթանոսները առանց փրկութեան էին, առանց Քրիստոսի եւ առանց յոյսի, բայց յայտնութեամբ աստուածային փրկութեան ծրագրին, հեթանոսներն ալ կանչուած են փրկութեան եւ յոյսին եւ երկնային փառքին:

Ապրիլ ըստ ճշմարիտ հաւատքին

6 Արդ, ինչպէս որ ընդունեցաք Տէր Յիսուս Քրիստոսը, նոյնպէս ալ ընթացէք, արմատացած եւ կառուցուած անոր վրայ, **7** հաստատուած հաւատքի վրայ, ինչպէս որ ուսուցին ձեզի, եւ համակուիք գոհաբանութեամբ: **8** Զգոյշ եղէք, չըլլայ որ մէկը գրաւէ ձեզ իր ճարտարամտութեամբ եւ սնտոի խաբէութեամբ, ըստ մարդկային աւանդութեան եւ աշխարհի սովորութիւններուն, եւ ոչ ըստ Յիսուս Քրիստոսի:

Քրիստոս է ճշմարիտ առաջնորդը

9 Որովհետեւ Աստուածութեան ամբողջ Լրումը մարմնապէս կը բնակի անոր մէջ, **10** եւ դուք կը մասնակցիք լիութեան անոր՝ որ գլուխն է ամէն իշխանութեան եւ Պետութեան:

11 Դուք թլփատուեցաք անով, սակայն հաւատքով, անձեռագործ թլփատութեամբ, ձեր մարմնոյն անդամները մերկացնելով՝ Քրիստոսի՝ թլփատութեամբ: **12** Դուք մկրտութեամբ թաղուեցաք անոր հետ, անոր հետ նաեւ յարութիւն առիք, հաւատալով Աստուծոյ զօրութեան, որ յարոյց զայն մեռեալներէն: **13** Եւ ձեզ, որ ատենօք մեռած էիք ձեր մեղքերուն մէջ եւ մարմնին անթլփատութեան պատճառով, կենդանացուց իր մարմինով: Ան ներեց մեզի մեր բոլոր յանցանքները: **14** Եւ ի՛ր իսկ հրամանով՝ ջնջեց դատապարտութեան հրամանագիրը որ հակառակ էր մեզի, անհետացուց զայն եւ գամեց խաչափայտին վրայ: **15** Մերկացուց իշխանութիւնները եւ Պետութիւնները, խայտառակեց զանոնք՝ ծաղրանքի առարկայ

Գլ. 2, 8 – Քրիստոսով ազատագրուած խաւարի իշխանութիւնէն, ուրանալ Քրիստոսը եւ իյնալ խաւարին մէջ, երկրորդ ստրկութիւնն է հաւատացեալներուն համար (Գաղ 4, 8):

10 – Իբրեւ անդամ Քրիստոսի մարմինին, քրիստոնեան կը մասնակցի անոր լիութեան: Այսպէս միացած անոր, որ Գլուխն է երկնային զօրութիւններուն, քրիստոնեայ հաւատացեալը այսուհետեւ անոնց գերակայ է:

14 – Մուրհակը եւ դատապարտութիւնը, որ տրուած էր մեր դէմ, Աստուած ջնջեց զայն գործադրելով Յիսուսի անձին վրայ մահով, խաչին մահով (Գաղ 3, 13 . 4, 4):

դարձնելով աշխարհին դիմաց եւ տարաւ զանոնք իր ետեւէն՝ իր յարութեան օրուան համար:

Աշխարհիկ մտայնութիւնը

16 Այսուհետեւ թող ոչ ոք քննադատէ ձեզ կերակուրի կամ ըմպելիի, տարեկան սօներու, ամսամուտի կամ շաբաթներու հայող հարցերով: **17** Այս ամէնը ստուերն են գալիք իրականութեան, բայց իրականութիւնը՝ Քրիստոսի մարմինն է: **18** Թող ոչ ոք խաբէ ձեզ, հաճոյք առնելով խոնարհ սովորութիւններէ, կամ հրեշտակներու պաշտամունքէն. այսպիսին իր ամբողջ ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէ իր տեսած բաներուն վրայ, լի է սնապարծութեամբ իր մարմնաւոր մտածումներուն հետեւանքով, **19** եւ չի կապուիր Գլուխին, ուրկէ ամբողջ մարմինը սնունդ եւ միութիւն կը ստանայ, շնորհիւ զօգբերուն եւ կապերուն, իրականացնելու համար իր աճումը Աստուծոյ մէջ:

20 Քանի որ դուք մեռաք Քրիստոսի հետ՝ այս աշխարհի տարբերուն, ինչո՞ւ տակաւին կ'ենթարկուիք պարտադրանքներու, իբրեւ թէ տակաւին կ'ապրիք այս աշխարհի վրայ: **21** «Մի՛ ուտեր, մի՛ ճաշակեր, մի՛ դաչիր», **22** եւ այս ամէնը՝ բաներու համար որ սահմանուած են կորուստի: Ահաւասիկ ասոնք են պատուէրները եւ վարդապետութիւնները մարդոց: **23** Նման պատուէրներ կրնան երեւիլ իբրեւ իմաստութիւն իրենց կեղծ կրօնասիրութեամբ կամ խոնարհութեամբ, որ չի խնայեր մարմինին. անոնք սակայն արժէք չունին մարմինին ամբարտաւանութեան համար:

Քրիստոնէական կեանքի սկզբունքները

3 **1** Քանի որ դուք յարութիւն առած էք Քրիստոսի հետ, փնտռեցէք ինչ որ երկնային է, հոն ուր Քրիստոս կը բազմի Հօր աջ կողմը: **2** Խորհրդածեցէք երկնային եւ ոչ թէ երկրա-

22 – Եւ 29, 13:

23 – Զսպելու համար մարմինին ամբարտաւանութիւնը:

ւոր իրականութիւնները: **3** Որովհետեւ դուք մեռաք եւ ձեր կեանքը թաքնուած է Քրիստոսի հետ Աստուծոյ մէջ: **4** Երբ Քրիստոս, որ ձեր կեանքն է, յայտնուի, դուք անոր հետ պիտի յայտնուիք փառքով:

5 Մահացէք ուրեմն ձեր երկրաւոր անդամները: Մերժեցէք պոռնկութիւնը, պղծութիւնը, գէշ ցանկութիւնը, յոռի բաղձանքը եւ ընչաքաղցութիւնը, որ կռապաշտութիւն է: **6** ասոր համար է որ աստուածային բարկութիւնը կ'իջնէ անոնց վրայ որ դէմ կը կենան: **7** Դուք ալ այսպէս կ'ընթանայիք անցեալին, երբ անոնց մէջ կ'ապրէիք: **8** Բայց հիմա, թօթափեցէ՛ք ձեր վրայէն այս բոլորը՝ բարկութիւնը, տրտմութիւնը, չարութիւնը, հայհոյութիւնը, խեղկատակութիւնը: **9** Մէկը միւսին մի՛ ստէք: Դուք մերկացաք հին մարդը անոր բոլոր արարքներով, **10** եւ զգեցաք նոր մարդը, նորոգուելով գիտութեամբ՝ ըստ պատկերին անոր Արարչին: **11** Հոն՝ ո՛չ Հրեայ կայ ո՛չ հեթանոս, ո՛չ թլփատութիւն, ո՛չ անթլփատութիւն, բարբարոս կամ Սկիւթացի, ստրուկ կամ ազատ: այլ կայ միայն Քրիստոս, որ ամէն ինչ է ամէնուն մէջ:

12 Դուք, ուրեմն, իբրեւ ընտրեալներ Աստուծոյ, անոր սուրբերը եւ սիրելիները, զգեցէ՛ք գութը, ողորմածութիւնը, բարութիւնը եւ խոնարհութիւնը, հեղութիւնը եւ համբերութիւնը: **13** Հանդուրժեցէ՛ք իրարու, ներեցէ՛ք իրարու փոխադարձաբար, եթէ մէկը միւ-

Գլ. 3, 4 – Մկրտութեամբ հաւատացեալը միացած է Քրիստոսի եւ մասնակից է անոր երկնային կեանքին, բայց այս կեանքը տակաւին հոգեւոր է եւ թափմբուած, պիտի յայտնուի փառքով՝ Քրիստոսի Գալստեան օրը:

5 – Մկրտութեամբ կատարուած մահը եւ Յարութիւնը Յիսուսի հետ կը մնայ միասնիկ գետնի վրայ, բայց պէտք է գործադրուի դրական գետնի վրայ, ուր հաւատացեալը օրը օրին պիտի սպաննէ հին մարդը, որպէսզի ապրի նոր մարդը ըստ շնորհքին:

10 – Մարդը ստեղծուեցաւ ըստ Աստուծոյ պատկերին, սակայն շեղեցաւ, ու՝ գելով հասնիլ գիտութեան, բարիին եւ չարին Աստուծոյ կամքէն դուրս (Մնդ 2, 17): Ստրուկ մեղքին, իբրեւ հին մարդ, հարկ է, որ մեռնի (Հռ 6, 6 . Եփս 4, 22): Նոր մարդը կը վերստեղծուի Քրիստոսով, կը վերագտնէ նախկին ուղղութիւնը եւ կը հասնի քարոյական ճշմարիտ գիտութեան (Եբր 5, 14):

սին դէմ գանգատներ ունի. Տէրը ներեց ձեզի, դուք ալ նոյնն ըրէք ձեր կարգին: **14** Ամէն բանէ վեր սէրն է, որ զօգն է կատարելութեան: **15** Խաղաղութիւնը Քրիստոսի թող թագաւորէ ձեր սրտերուն մէջ: Այս է կատարումն կոչին, որ կը ժողովէ ձեզ մէկ Մարմինի մէջ: Ապրեցէք գոհաբանութեան մէջ:

16 Քրիստոսի խօսքը թող առատութեամբ բնակի ձեր մէջ: Ուսուցէք իրարու ամենայն իմաստութեամբ եւ փոխադարձ յորդորանքներով: Ամբողջ սրտով երգեցէք Աստուծոյ երգը գոհաբանութեան սաղմոսներով, օրհնութիւններով, հոգեւոր երգերով: **17** Ամէն ինչ, զոր կարող էք ըսել կամ ընել, թող ըլլայ անունովն Տէր Յիսուսի եւ անով գոհութիւն մատուցէք Հօր Աստուծոյ:

Ընտանեկան բարոյականը

18 Կիներ, հնազանդեցէք ձեր ամուսիններուն, ինչպէս որ վայել է ի Տէր: **19** Այրեր, սիրեցէք ձեր կիները եւ երբեք մի՛ դառնացրնէք զանոնք: **20** Որդիներ, ամէն բանի մէջ հնազանդեցէք ձեր ծնողներուն, այս է գեղեցիկը յաչս Տիրոջ: **21** Ծնողներ, մի՛ զայլաբանէք ձեր որդիները, որպէսզի անոնք չիյնան տրտմութեան մէջ:

22 Ստրուկներ, ամէն բանի մէջ հնազանդեցէք ձեր տէրերուն, ոչ արտաքին հնազանդութեամբ, որ կը ձգտի հաճելի ըլլալ մարդոց, այլ սրտի պարզութեամբ եւ Տիրոջ երկիւղով: **23** Ինչ որ ըլլայ ձեր աշխատանքը, սրտանց կատարեցէք զայն, իբրեւ թէ Տիրոջ համար է եւ ոչ թէ մարդոց, **24** գիտնալով թէ՝ Տէրը պիտի վարձատրէ ձեզ եւ պիտի ընէ ձեզ ժառանգորդներ: Դուք կը ծառայէք Տիրոջ՝ Քրիստոսի: **25** Անարդարը պիտի ընդունի հատուցումն ըստ իր անարդարութեան, որովհետեւ Աստուծոյ քով խտրութիւն չկայ:

22 – Յիսուս Քրիստոսի երկիւղով, որ Տէրն է ստրուկներուն եւ անոնց տէրերուն:

4 **1** Տէրե՛ր, ձեր ստրուկներուն տուէ՛ք ինչ որ արդար է եւ իրենց իրաւունքը, գիտնալով որ դուք ալ Տէր մը ունի՛ք երկինքի մէջ:

Առաքելական ոգին

2 Ստէպ աղօթեցէ՛ք, արթուն մնալով գոհաբանութեան ընթացքին: **3** Միաժամանակ աղօթեցէ՛ք մեզի համար, որպէսզի Տէրը բաց պահէ դուռը մեր քարոզութեան համար, եւ մենք կարենանք աւետել Քրիստոսի խորհուրդը, որուն համար ես կապանքի մէջ եմ, **4** եւ կարենամ հռչակել զայն, խօսելով ինչպէս որ պարտական եմ:

5 Իմաստութեամբ ընթացէ՛ք անոնց հետ որ դուրս կը մնան, եւ գիտցէ՛ք շահագործել ներկայ ժամանակը: **6** Ձեր խօսքը թող ըլլայ միշտ օծուն՝ Աստուծոյ շնորհքով, համեմուած՝ աղով եւ դուք գիտնաք պատասխանել իւրաքանչիւրին ինչպէս որ պատշաճ է:

Անձնական լուրեր

7 Ինչ որ կը հայի իմ անձիս, Տիւքիկոս, այս սիրելի եղբայրը, որ հաւատարիմ գործակիցս է եւ ծառայակիցս ի Տէր, տեղեակ կը պահէ ձեզ ամէն բանի մասին: **8** Զայն կը զրկեմ յատուկ կերպով ա՛յս նպատակին համար եւ որպէսզի ձեր սրտերը կազդուրէ: **9** Անոր հետ կը զրկեմ Ոնեսիմոսը՝ հաւատարիմ եւ սիրելի եղբայրը, որ ձեզմէ է: Անոնք պիտի պատմեն ձեզի այս տեղուան անցքերը:

Ողջոյններ եւ մաղթանքներ

10 Արիստաբքոս, գերութեանս ընկերը, կ'ողջունէ ձեզ, ինչպէս նաեւ Մարկոս՝ Բառնաբասի եղբորորդին, որուն մասին դուք պատուէրներ առի՛ք. եթէ ձեզի գայ, սիրով ընդունեցէ՛ք զայն: **11** Կ'ողջունէ ձեզ Յիսուս, որ կոչուած է Յուստոս: Անոնցմէ որ

Գլ. 4, 10 – Արիստաբքոսին մասին տես (Գ Առ 19, 29): Մարկոս՝ աւետարանիչն է եւ աշակերտ Պողոսի եւ Պետրոսի (Գ Առ 12, 12):

Թլփատուլթենէն եկած են, միայն ասոնք կը գործակցին ինծի հետ Աստուծոյ Արքայութեան համար. անոնք մխիթարուլթիւն եղան ինծի: **12** Կ'ողջունէ ձեզ Եպափրաս, ձեր հայրանեկիցը եւ ծառան Յիսուս Քրիստոսի: Ան, անդադար կը պայքարի աղօթքով ձեզի համար, որպէսզի դուք մնաք անսասան, կատարեալ եւ հաստատ Աստուծոյ կամքին մէջ: **13** Անոր ի նպաստ ես կը վկայեմ՝ թէ շատ կը վաստակի ան ձեզի համար, ինչպէս նաեւ Լաւոդիկէի եւ Հերապոլսոյ եղբայրներուն համար: **14** Կ'ողջունէ ձեզ Ղուկաս, սիրելի բժիշկը, ինչպէս նաեւ Դեմաս:

15 Ողջունեցէք եղբայրները որ Լաւոդիկէ են եւ Նիմփան եւ անոր տունը հաւաքուող Եկեղեցին: **16** Երբ դուք կարդաք այս թուղթը, այնպէս ըրէ՛ք որ ան կարդացուի նաեւ Լաւոդիկէի Եկեղեցւոյ մէջ. եւ ձեռք ձգեցէ՛ք Լաւոդիկէցիներուն թուղթը, որպէսզի ձեր կարգին դուք ալ կարդաք զայն: **17** Արքիպպոսին ըսէ՛ք. «Զգոյշ եղի՛ր սպասաւորուլթեան զոր ստացար ի Տէր, եւ ջանա լաւ կատարել զայն»:

18 Ահաւասիկ ողջոյնը, որ իմ՝ Պօղոսի ձեռքով գրուած է: Յիշեցէ՛ք իմ կապանքներս: Շնորհքը ձեզի հետ ըլլայ:

12 – Եպափրաս աշակերտն էր Պօղոսի եւ Կողոսացի: Պօղոս անոր վստահած էր Կողոսիոյ առաքելութիւնը:

14 – Ղուկաս հեղինակն է երրորդ Աւետարանին եւ Առաքելներուն Գործերուն: Եղած է ուղեւորութեան ընկեր Պօղոսի, առաքելական երրորդ շրջանին, եւ ընկերացած է անոր մինչեւ Հռոմ, առաջին գերութեան շրջանին: Պօղոսի կողմին է նաեւ անոր երկրորդ գերութեան օրերուն (Գ Առ 20, 5 . 27, 1 . 2 Տիմ 4, 11):

16 – Պօղոսի թուղթերը պէտք էին կարդացուիլ ամբողջ հասարակութեան ներկայութեան եւ ապա փոխանցուիլ դրացի շրջաններու հաւատացեալներուն: Լաւոդիկէցիներու թուղթը հաւանաբար Եփեսացիներուն անունով հասածն է:

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ԹԵՍԱԳՂՈՆԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ժամանակագրական կարգով Պօղոսի առաջին նամակներն են: Առաջնալը Աւետարանը կը հռչակէ Թեսաղոնիկէի մէջ առաքելական երկրորդ ուղեւորութեան ժամանակ 50-ին: Հրեաներուն կողմէ յարուցուած դժուարութիւններուն պատճառով, Պօղոս կը հարկադրուի հեռանալ, կ'անցնի Բերիա, Աթէնք եւ ապա Կորնթոս, ուր կը գրէ առաջին թուղթը: Տիմոթէոսի բերած լուրերը առիթ են Պօղոսի սրտի գեղումի (1-3) գործնական յորդորներու (4, 1-12 . 5, 1-18) եւ ուսուցումի՝ ննջեցեալներուն եւ Քրիստոսի երկրորդ Գալուստի մասին (4,13-5,11): Մէկ քանի ամիսներ ետք, դարձեալ Կորնթոսէն կը դրկէ երկրորդ թուղթը, ուր գործնական խրատներէն եւ յորդորներէն զատ կու տայ դարձեալ ուսուցումը Քրիստոսի Գալուստին, եւ զայն կանխող նշաններուն մասին:

Թեսաղոնիկեցիներուն երկու թուղթերը կարեւոր են մանաւանդ Կատարածին եւ Քրիստոսի Գալուստին հայող ուսուցումով: Իր առաքելութեան տակաւին առաջին հանգրուանին վրայ Պօղոս կը շեշտէ մանաւանդ Քրիստոսի յարութիւնը եւ Գալուստը, փառքով, որ պիտի բերէ փրկութիւնը անոնց, որ հաւատացին, նոյնիսկ եթէ արդէն ննջեցին ի Քրիստոս (1 Թես 4, 13-18): Կու տայ այս փառքով Գալուստին մկարագրութիւնը ըստ պատկերներուն կատարածնային գրականութեան: Երբեմն կը շեշտէ Գալուստը իբր մօտալուտ եւ կը խրատէ հսկումին եւ կը թողու տպաւորութիւնը թէ՛ ինք ինչպէս նա- եւ հաւատացեալները պիտի ըլլան կենդանի եւ ի լուր փողին ձայնին, պիտի վերանան դէպի վեր, ընդառաջ Քրիստոսի: Երբեմն ալ կը հանդարտեցնէ հաւատացեալները թէ՛ Գալուստը կրնայ ուշանալ. քանի որ նշաններ պիտի կանխեն զայն (2 Թես 2, 2-12) նախ պիտի գայ Նե-

որ՝ մարդը անօրէնութեան. եւ կայ արգելքը, որ կը խափանէ անոր յայտնութիւնը (2 Թեա 2,6): Ի՞նչ է արգելքը. Պօղոս չի յստակացներ իր միտքը: Ըստ ոմանց արգելքը հռոմէական կայսրութիւնն էր, ըստ ուրիշներուն՝ Աւետարանին քարոզութիւնը՝ ամբողջ մարդկութեան: Քրիստոսի իսկ խօսքով, Կատարածին ժամը եւ օրը գիտէ միայն Հայրը եւ մենք տակաւին դէպի կատարածը տանող ժամանակներու արշալոյսին մէջն ենք: Կարեւորը հաւատացեալին համար անցաւոր կեանքին ելակէտը գօղելն է Աստուծոյ դեմ յանդիման տեսութեան՝ անպատում ուրախութեան եւ երջանկութեան մէջ:

Ա. ԹՈՒՂԹ

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներածական

1 ¹ Պօղոս, Սիղուանոս եւ Տիմոթէոս, Թեսաղոնիկեցիներու եկեղեցիին, որ եւն Հօր Աստուծոյ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի մէջ: Շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի:

Գոհութիւն եւ շնորհաւորութիւն

² Մենք միշտ գոհութիւն կը մատուցանենք Աստուծոյ ձեր բոլորին համար, յիշելով ձեզ մեր աղօթքներուն մէջ: ³ Մենք կը յիշենք մեր Աստուծոյ եւ Հօր առջեւ ձեր հաւատքին գործը, ձեր սիրոյն վաստակը, ձեր յոյսին յարատեւութիւնը, զորս կը պարտիք մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի:

⁴ Մենք գիտենք, Աստուծոյ սիրեցեալ եղբայրներ, թէ դուք ընտրուած էք: ⁵ Որովհետեւ մեր Աւետարանը չհասաւ ձեզի միայն խօսքով, այլ նաեւ Սուրբ Հոգիին զօրութեամբ եւ մեծ ճոխութեամբ: Արդարեւ, դուք գիտէք թէ ինչ եղաւ մեր վերաբերումը ձեզի հանդէպ, մինչ ձեր մէջն էինք: ⁶ Դուք նմանեցաք մեզի եւ Տիրոջ, ընդունեցաք խօսքը բազմաթիւ նեղութիւններու մէջ, Սուրբ Հոգիին ուրախութեամբ: ⁷ Այսպէս, դուք օրինակ եղաք Մակեդոնիոյ եւ Աքայիոյ բոլոր հաւատացեալներուն: ⁸ Որովհետեւ ոչ

Գլ. 1, 3 – Պօղոս այս երեք տրամադրութիւնները կը տեսնէ գործի վրայ եկեղեցւոյ կեանքին մէջ եւ իւրաքանչիւրին դժուար կացութիւններուն մէջ, զորս կ'ապրի եկեղեցին:

5 – Աւետարանը միայն քարոզութիւնը չէ, այլ նաեւ ամբողջ նոր տնտեսութիւնը փրկութեան:

8 – Հաւատացեալներուն կեանքը՝ համապատասխան Աւետարանին, վկայու-

միայն Աստուծոյ խօսքը ձեր կողմերէն հնչեց Մակեդոնիոյ եւ Աքայիոյ մէջ, այլ նաեւ ձեր հաւատքը առ Աստուած տարածուեցաւ այնպէս՝ որ այլեւս մենք ըսելիք խօսք չունինք: **9** Որովհետեւ անոնք իսկ կը պատմեն մեր մասին, թէ ինչպէս մենք ձեզի եկանք եւ թէ ինչպէս դուք Աստուծոյ դարձաք, թողուցիք կուռքերը, որպէսզի ծառայէք կենդանի եւ ճշմարիտ Աստուծոյ, **10** սպասելով անոր Որդիին, որ պիտի գայ երկինքէն եւ զոր ինք յարոյց մեռեալներէն, Յիսուս՝ որ կը փրկէ մեզ գալիք բարկութենէն:

Պօղոսի կեցուածքը Թեսաղոնիկէի մէջ

2 **1** Արդարեւ, դուք գիտէք եղբայրներ, մեր ժամանումին մասին ձեր մօտ եւ թէ ան ընդունայն չեղաւ: **2** Դուք գիտէք նաեւ, թէ ինչ նեղութիւններ եւ նախատինքներ կրեցինք Փիլիպպի մէջ, սակայն մեր Աստուածը համարձակութիւն տուաւ մեզի՝ Աստուծոյ Աւետարանը քարոզելու ձեզի տաժանելի պայքարի մէջ: **3** Որովհետեւ մեր յորդորը չի ներշնչուիր ոչ մոլորութենէ, ոչ պղծութենէ եւ ոչ ալ նենգութենէ: **4** Այլ Աստուած, մեզ փորձելէ ետք միայն վստահեցաւ մեզի Աւետարանը, եւ մենք ըստ այնմ կը քարոզենք զայն, ոչ որպէսզի հաճելի ըլլանք մարդոց, այլ Աստուծոյ, որ կը քննէ մեր սիրտը: **5** Դուք գիտէք, մենք չունեցանք երբեք փաղաքշական խօսքեր, ոչ ալ ընչաքաղցութեան յետին մտածումներ, ինչպէս որ Աստուած կը վկայէ: **6** Մենք մարդկային փառք չփնտռեցինք, ո՛չ ձեզմէ ո՛չ ալ ուրիշներէն, **7** թէպէտ կրնայինք, իբրեւ Քրիստոսի առաքեալներ, ծանրանալ ձեր վրայ:

Ընդհակառակն, մենք հեզ եղանք ձեր մէջ: Ինչպէս մայրը կը սնուցանէ իր զաւակները եւ կը խնամէ զանոնք, **8** այնքա՛ն էր մեր

թիւն մըն է եւ կը սատարէ հաւատքին ծաւալումին: Վկայութիւնն ալ կերպ մըն է Աստուծոյ խօսքին հոչակումին:

10 — Պօղոսի քարոզութիւնը կը կեդրոնացայ երկու հիմնական տուեալներու վրայ. կորովի հաստատութիւնը միաստուածութեան (1 Կոր 8, 4-6 . Գաղ 4, 8-9) եւ քրիստոսաբանութիւնը, որ շեշտը կը դնէ յարուցեալ Յիսուսի գալուստին վրայ (1 Կոր 1, 7): Իր առաջին թուղթին մէջ իսկ Պօղոս Որդի տիտղոսը կու տայ Յիսուսի:

գորովը ձեզի հանդէպ՝ որ պիտի ուզէինք Աստուծոյ Աւետարանին հետ տալ ձեզի նաեւ մեր կեանքը, ա՛յնքան սիրելի էիք դուք մեզի: **9** Դուք կը յիշէք, եղբայրներ, մեր վաստակը եւ յոգնութիւնը, մենք կ'աշխատէինք գիշեր եւ ցերեկ որպէսզի բեռ չըլլայինք ձեզմէ եւ ոչ մէկուէն, մինչ կը քարոզէինք ձեզի Աստուծոյ Աւետարանը: **10** Դուք կը վկայէք, ինչպէս ինքն Աստուած՝ թէ մեր կեցողածքը ձեզի, հաւատացեալներուդ հանդէպ, որքան սուրբ էր, արդար եւ անբիծ: **11** Դուք գիտէք, ինչպէս հայրը իր որդին, մենք ալ այնպէս յորդորեցինք, **12** քաջալերեցինք, խրախուսեցինք ձեզմէ իւրաքանչիւրը՝ ապրելու կեանք մը արժանի Աստուծոյ, որ կը կանչէ ձեզ իր Արքայութեան եւ փառքին:

Թեսաղոնիկեցիներուն հաւատքը եւ համբերութիւնը

13 Ասոր համար մենք անդադար գոհութիւն կը մատուցանենք Աստուծոյ, որովհետեւ դուք, լսելէ ետք Աստուծոյ խօսքը զոր մենք կը քարոզէինք, ընդունեցաք զայն ո՛չ իբրեւ մարդու խօսք՝ այլ ինչ որ է ճշմարտապէս, Աստուծո՛յ խօսքը, որ միշտ կը գործէ ձեր՝ հաւատացեալներուդ կեանքին մէջ: **14** Որովհետեւ դուք, եղբայրներ, սկսաք նմանիլ Աստուծոյ Եկեղեցիներուն որ են Հրէաստանի մէջ, ի Քրիստոս Յիսուս: Դուք, ձեր հայրենակիցներէն կրեցիք նոյն չարչարանքները զորս անոնք կրեցին Հրեաներէն: **15** Անոնք սպաննեցին Քրիստոսը եւ մարգարէները, հալածեցին մեզ, եւ դադրեցան հաճելի ըլլալէ Աստուծոյ, թշնամի եղան բոլոր մարդոց: **16** Եւ արգելք էին մեզի՝ երբ Աւետարանը կը քարոզէինք հեթանոսներուն որպէսզի անոնք փրկուին. այսպէսով լրումին կը հասցնէին իրենց մեղքին չափը ամէն ժամանակ. եւ Աստուծոյ բարկութիւնը միանգամ ընդ միշտ անոնց վրայ կը հասնի:

Պօղոսին մտաւեռցութիւնները

17 Այլ մենք, եղբայրներ, երբ ժամանակի մը համար որբ մնացինք ձեզմէ, սակայն դէմքով եւ ոչ սրտով, դե՛ռ աւելի փոյթն ունեցանք տեսնելու ձեր երեսը: **18** Ասոր համար, ես՝ Պօղոս, չատանգամ ուզեցի ձեզի գալ, սակայն սատանան արգելք հանդիսա-

ցաւ մեզի: **19** Արդարեւ, ո՞վ է մեր յոյսը կամ ուրախութիւնը կամ մեր պարծանքին պատկը, եթէ ոչ դուք, Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի առջեւ, անոր Գալստեան Օրը: **20** Այո, դուք էք մեր փառքն ու մեր ուրախութիւնը:

Տիմոթէոսի առաքումը

3 **1** Ասոր համար, չկարենալով աւելի համբերել, պատշաճ թուեցաւ մեզի Աթէնք մնալ առանձին **2** եւ առաքեցինք ձեզի Տիմոթէոսը՝ մեր եղբայրը եւ գործակիցը Աւետարանին Աստուծոյ եւ Հօրն Քրիստոսի, որպէսզի արիացնէ եւ ամրացնէ ձեզ հաւատքի մէջ, **3** եւ դուք այս նեղութիւններուն մէջ մնաք անսասան, որովհետեւ ինչպէս դուք ալ գիտէք, այս է մեր բաժինը: **4** Երբ ձեր մօտն էինք, կանխաւ կ'ըսէինք ձեզի՝ թէ նեղութիւններ պիտի հասնին եւ, ինչպէս գիտէք, այդպէս ալ եղաւ: **5** Ասոր համար ես, քանի որ չէի կրնար աւելի համբերել, ղրկեցի զինքը որպէսզի տեղեկանայ ձեր հաւատքին մասին: Միայն թէ փորձիչը արդէն իսկ փորձած չըլլայ ձեզ եւ մեր ջանքը չմնայ ընդունայն:

Գոհութիւն ստացուած լուրերուն համար

6 Բայց երբ Տիմոթէոս վերադարձաւ ձեր քովէն, հաղորդեց մեզի ձեր հաւատքին եւ ձեր սիրոյն բարի լուրերը, թէ կը պահէք յիշատակը մեր բարիքներուն եւ կը բաղձաք տեսնել մեզ, ինչպէս մենք ալ ձեզ: **7** Ձեր հաւատքին պատճառով, եղբայրներ, մենք միւխթարուեցանք մեր անձկութեան եւ նեղութեան մէջ: **8** Հիմա մենք կը վերապրինք, որովհետեւ դուք հաստատօրէն հաւատարիմ կը մնաք Տիրոջ: **9** Ինչպէ՞ս պիտի կարենանք բաւականաչափ շնորհակալութիւն յայտնել Աստուծոյ ձեզի համար, այդ ամէն ուրախութեան համար որով կ'ուրախացնէք մեզ մեր Աստուծոյն առջեւ: **10** Մենք գիշեր ցերեկ թախանձագին կը խնդրենք իրմէ որ

Գլ. 3, 10 – Հաւատքի պակասը կը լրացուի ուսուցումով, եւ այսպէս կ'ամրանայ հաւատքը եւ համապատասխան կեանքը՝ հաւատացեալներուն կողմէ (Հո 14, 1 . 2 Կոր 10, 15 . Փիլ 1, 25):

տեսնենք ձեր երեսը եւ լրացնել ինչ որ տակաւին կը պակսի ձեր հաւատքին:

11 Աստուած ինքը եւ Յիսուս Քրիստոս մեր Տէրը թող հարթեն մեր ճանապարհը մինչեւ ձեր մօտ: **12** Գալով ձեզի, թող Տէրը աճեցընէ ձեզ եւ հարստացնէ սիրոյ մէջ, զոր ունիք իրարու հանդէպ եւ ամէնուն հանդէպ, ինչպէս մենք ձեզի հանդէպ: **13** Թող ձեր սիրտերը հաստատէ անարատ սրբութեան մէջ՝ Աստուծոյ, մեր Հօր առջեւ, մեր Տիրոջ Յիսուսի Գալստեան Օրը, իր բոլոր սուրբերուն հետ:

Կեանքի սրբութիւն եւ սէր

4 **1** Այսուհետեւ, եղբայրներ, կը խնդրենք ձեզմէ եւ կը յանձնարարենք ձեզի Քրիստոս Յիսուսով. ինչպէս որ ընդունեցաք մեր ուսուցումը կենցաղավարութեան մասին որ հաճելի է Աստուծոյ եւ այդպէս ալ կ'ապրիք, այնպէս ալ, օրէ օր, դուք աւելի յառաջդիմեցէք նոյն ուղիին մէջ:

2 Դուք գիտէք թէ՛ ի՛նչ պատուէրներ տուինք ձեզի Տէր Յիսուսի անունով: **3** Որովհետեւ ա՛յս է Աստուծոյ կամքը. ձեր սրբութիւնը: **4** Հեռացէք ուրեմ՝ պոռնկութենէն եւ իւրաքանչիւրը թող գիտնայ սրբութեամբ եւ յարգանքով գործածել մարմինը որ իրեն կը պատկանի, **5** առանց տարուելու կիրքերէն, ինչպէս կ'ընեն հեթանոսները որ զԱստուած չեն փանջնար: **6** Այս հարցին մէջ թող ոչ ոք փոխարինէ իր եղբայրը եւ կամ խաբէ զայն: Տէրը վրէժխնդիր

13 – Սրբութիւնը՝ պտուղը եղբայրսիրութեան, իր լրումին պիտի հասնի աշխարհի Կատարածին: Սուրբը կրնան ըլլալ ընտրեալները, փրկեալները եւ կամ հրեշտակները (Զափ 14, 5):

Գլ. 4, 3 – Աստուծոյ կամքը մեր սրբութիւնն է, որովհետեւ Աստուած ինք կը սրբացնէ եւ Քրիստոս եղաւ մեր սրբութիւնը եւ «առատարուխ շնորհներու Հոգին» իր լրումին կը հասցնէ հաւատացեալին սրբութիւնը ի հաճութիւն Հօր: Կը մնայ հաւատացեալին՝ ապրիլ եւ իրականացնել Հօր կամքը (Մտք 6, 10 . Գ Առ 20, 32 . Հն 6, 19):

5 – Աղմ 78, 6:

է այս բոլորին նկատմամբ, ինչպէս որ ըսինք եւ վկայեցինք: **7** Որովհետեւ, Աստուած մեզ չկանչեց պղծութեան, այլ սրբութեան: **8** Այսուհետեւ, ով որ այս կը մերժէ, մարդը չի մերժեր, այլ զԱստուած, որ տուաւ ձեզի իր Սուրբ Հոգիին պարգեւը:

9 Եղբայրսիրութեան մասին կարիք չկայ որ գրեմ ձեզի, որովհետեւ դուք անձնապէս սորվեցաք Աստուծմէ՝ զիրար սիրել, **10** եւ այդպէս ալ կ'ընէք ամբողջ Մակեդոնիոյ եղբայրներուն հանդէպ: Բայց կը յանձնարարեմ ձեզի, եղբայրներ, որ դե՛ռ աւելի աճիք եւ զօրանաք, **11** ապրիք խաղաղ, իւրաքանչիւրը զբաղելով իր գործով, վաստակիք ձեր ձեռքերով, ինչպէս որ պատուիրեցինք ձեզի: **12** Այսպէսով, դուք արժանավայել կեանք մը պիտի ապրիք յաջս ձեզ դուրսէն դիտողներուն եւ ոչ մէկուն կարիք պիտի չունենաք:

Մեռելանքը եւ կենդանիները Տիրոջ Գալստեան օրը

13 Եղբայրներ, չեմ ուզեր որ դուք տգէտ ըլլաք ննջեցեալներուն մասին, որպէսզի չտրտմիք ինչպէս ուրիշները որ յոյս չունին: **14** Քանի որ մենք կը հաւատանք թէ Յիսուս մեռաւ եւ յարութիւն առաւ, նոյնպէս Աստուած անոր հետ պիտի տանի անոնք որ ննջեցին ի Յիսուս: **15** Ահաւասիկ ինչ որ պիտի ըսենք ձեզի Տիրոջ Խօսքին մասին: Մենք, որ կենդանի պիտի մնանք Տիրոջ Գալստեան օրը, պիտի չկանխենք ննջեցեալները: **16** Որովհետեւ Տէրը ինքը, նշանով

8 – (Եզկ 37, 14 . 36, 27) Մարգարէն աւետեց պարգեւը Հոգիին մեսիական ժողովուրդին: Պօղոս ցոյց կու տայ շարունակութիւնը Թեսաղոնիկէի Եկեղեցւոյ եւ առաջին հաւաքականութեան, որ առաւ այդ պարգեւը:

13 – Պօղոս կը պատասխանէ հաւատացեալներուն մտահոգութեան կամ տարակոյսներուն ննջեցեալներուն մասին, գորս կը համարէին իբրեւ գրկումի ենթարկուած Տիրոջ Գալստեան օրը: Կը հաղորդէ անոնց յարութեան հիմնական վարդապետութիւնը, ամրացնելու համար անոնց հաւատքը եւ յոյսը: Մահը նինչ մըն է, ինչպէս յարութիւնը՝ զարթնում:

15 – «Տիրոջ Խօսքը», հոս, Տիրոջ իշխանութիւնն է, որուն կը դիմէ Պօղոս՝ հաստատելու համար իր ուսուցումը: Անոնք որ կենդանի պիտի ըլլան Տիրոջ Գալստեան եւ Պօղոս ենթադրութեամբ ինքզինք անոնց շարքին մէջ կը դասէ:

16 – Զայնը, փոքր, ամպերը եւ փայլատակումները յատուկ են աստուածաշայտութեան եւ անոր վերաբերեալ գրականութեան (Եփ 13, 22. Մտք 24, 30):

մը, Հրեշտակապետին ձայնով եւ աստուածային փողով, պիտի իջնէ երկինքէն, եւ յարութիւն պիտի առնեն նախ՝ անոնք որ ի Քրիստոս ննջեցին: **17** Անկէ ետք, մենք, որ կենդանի մնացած պիտի ըլլանք, անոնց պիտի միանանք, պիտի վերանանք ամպերուն վրայ, օդին մէջ, ընդառաջ Տիրոջ: Եւ այսպէս միշտ Տիրոջ հետ պիտի ըլլանք: **18** Այսուհետեւ դուք այս խօսքերով զիրար մխիթարեցէք:

Հսկումը՝ սպասելով Տիրոջ Գալուստին

5 **1** Բայց գալով ժամերուն եւ ժամանակներուն, եղբայրներ, կարիք չկայ որ գրուի ձեզի: **2** Դուք իսկ ստոյգ գիտէք, թէ Տիրոջ Օրը պիտի հասնի գիշերուան գողին նման: **3** Երբ մարդիկ ըսեն՝ խաղաղութիւն է եւ ապահովութիւն, այն ատեն պիտի հասնի կործանումը, ինչպէս երկունքը յղի կնոջ վրայ, եւ ոչ ոք պիտի ազատի:

4 Բայց դուք, եղբայրներ, խաւարին մէջ չէք որ այդ Օրը ձեզ յանկարծակիի բերէ գողին նման: **5** Դուք ամէնքդ լոյսի որդիներ էք, ցերեկի որդիներ: Մենք գիշերուան չենք, մենք խաւարին չենք: **6** Ուրեմն չքնանանք ինչպէս ուրիշներ, այլ մնանք արթուն եւ առոյգ: **7** Անոնք որ կը քնանան, գիշերը կը քնանան, անոնք որ կ'արբենան, գիշերը կ'արբենան: **8** Բայց մենք, որ ցերեկին ենք, մնանք արթուն, զգենունք հաւատքի եւ սիրոյ զրահը, դնենք փրկութեան եւ յոյսի սաղաւարտը: **9** Որովհետեւ Աստուած մեզ չսահմանեց իր բարկութեան, այլ որպէսզի փրկութեան հասնինք մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսով, **10** որ մեռաւ մեզի համար որպէսզի մենք, արթուն ըլլանք թէ քնացած՝ ապրինք անոր միացած:

Գլ. 5, 2 – Հիմնուելով Քրիստոսի իսկ խօսքերուն վրայ, (Մտք 24, 36) թէ հարկ է սպասել հսկելով, Պօղոս ցոյց կու տայ, թէ ինքն ալ չի գիտեր օրը եւ ժամը, հետեւաբար հարկ է հսկել: Կարն է ժամանակը, (2 Կոր 6, 2) սակայն մօտալուտ չէ, որովհետեւ անկէ առաջ կայ դարձը հեթանոսներուն, (Հռ 11, 25) ինչ որ մտածել կու տայ թէ՛ սպասումը կրնայ երկայն տեւել:

10 – Աստուած կը փրկէ մեզ Քրիստոսով, որ մեռաւ մեզի համար: Արթուն կամ ննջեցեալ, այսինքն ողջ կամ մեռեալ, հաւատարիմ հոգիները պիտի ունենան բաժինը փրկութեան:

11 Ասոր համար, դուք մխիթարեցէք զիրար եւ իրարու շինութիւն եղէք, ինչպէս որ արդէն կ'ընէք:

Հասարակութեան կեանքի պահանջները

12 Եղբայրներ, կը խնդրենք ձեզմէ, որ գնահատէք անոնք որ կը հոգան ձեզ, կը հսկեն ձեր վրայ Տիրոջ կամբով եւ կը խրատեն ձեզ: **13** Արժանի համարեցէք զանոնք սիրոյ՝ իրենց վաստակին համար: Խաղաղութիւնը պահեցէք իրարու միջեւ:

14 Կը խնդրեմ ձեզմէ, եղբայրներ, խրատեցէք ստահակները, քաջալերեցէք երկչոտները, զօրավիգ եղէք տկարներուն եւ համբերութիւն ունեցէք ամէնուն հանդէպ: **15** Զգոյշ եղէք որ ո'չ ոք չարը փոխադարձէ չարութեամբ, այլ միշտ բարին հետապնդեցէք թէ՛ իրարու միջեւ թէ՛ ամէնուն հանդէպ:

16 Մի՛ շտ ուրախ եղէք: **17** Անդադար աղօթեցէք: **18** Ամէն պայմաններու մէջ գոհութիւն մատուցէք: Այս է Աստուծոյ կամբը Յիսուս Քրիստոսով ձեզի համար:

19 Հոգին մի՛ մարէք: **20** Մարգարէութեան պարգեւը մի՛ արհամարհէք: **21** Քննեցէք ամէն բան, պահեցէք ինչ որ բարի է: **22** Դուք ձեզ զերծ պահեցէք ամէն տեսակ չարէն:

Վերջին աղօթք եւ հրաժեշտ

23 Ի՛նքը, խաղաղութեան Աստուածը, թող սրբացնէ ձեզ բոլորդ. եւ ձեր ամբողջ էութիւնը՝ շունչը, հոգին եւ մարմինը թող անարատ պահուի մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի Գալուստին համար: **24** Հաւատարիմ է այն որ կանչեց ձեզ. եւ ի՛նքը պիտի ընէ նոյնը:

12 – Ղուկասի վկայութեան համաձայն (Գ Առ 17, 10) Պօղոս հարկադրուած էր անապարանքով մեկնիլ Թեսաղոնիկէէն եւ Ժամանակ իսկ չէր ունեցած հասարակութեան գլուխը պատասխանատու անձեր կարգելու: Հաւատացեալներու հասարակութեան մէջ, սակայն, հաւատփին յաճախ կ'ընկերաւայ խորունկ գիտակցութիւնը պատասխանատուութեան՝ լաւագոյններու մօտ, եւ կը մղէ զանոնք՝ ծառայելու հաւատակիցներուն: Այսպէս եղած էր Թեսաղոնիկէի մէջ:

25 Եղբայրներ, աղօթեցէք նաեւ մեզի համար: **26** Ողջունեցէք բոլոր եղբայրները սուրբ համբոյրով: **27** Կ'երգուընցնեմ ձեզ Տիրոջ անունով, այս թուղթը կարդացէք բոլոր եղբայրներուն առջեւ: **28** Մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ:

27 – Առաջին յիշատակութիւնն է հրապարակային ընթերցումին առաջնական թուղթին: Ընթերցումը կը կատարուէր հաւանաբար պաշտամունքի համախմբումին ժամանակ: Նոյնաման յանձնարարականը կ'ընէ (2 Կոր 1, 1 . Կող 4, 16) համարներուն մէջ: Ժամանակով եւ շատ կանուխէն եկեղեցիները առաջնական գրութիւնները պիտի դասեն Աւետարաններուն հետ եւ Աստուածաշունչի հետ իբրեւ Խօսք Աստուծոյ (2 Պետ 3, 15–16 . Տիմ 5, 18–19):

Բ. ԹՈՒՂԹ ԹԵՍԱԿՆԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներածական

1 ¹ Պողոս, Սիղուանոս եւ Տիմոթէոս, Թեսաղոնիկեցիներու Եկեղեցիին որ եւ Աստուածոյ եւ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոսի մէջ: ² Շնորհք ձեզի եւ խաղաղութիւն՝ Աստուծոյ, մեր Հօրմէն եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն:

Գոհաբանութիւն, քաջալերանք եւ վերջին վարձատրութիւն

³ Պարտինք միշտ գոհութիւն մատուցանել Աստուծոյ ձեզի համար, եղբայրներ, ինչպէս որ արդար է, որովհետեւ ձեր հաւատքը կը զօրանայ օրէ օր աւելի եւ իւրաքանչիւրին սէրը ուրիշներուն հանդէպ կ'աճի ձեր մէջ: ⁴ Մենք հպարտ ենք ձեզմով, Աստուծոյ Եկեղեցիներուն առջեւ, ձեր յարատեւութեան եւ հաւատքին համար՝ բոլոր նեղութիւններուն եւ հալածանքներուն մէջ զորս կը կրէք: ⁵ Ասով կը յայտնուի Աստուծոյ արդար դատաստանը, երբ դուք արժանի պիտի ըլլաք Աստուծոյ Արքայութեան, որուն համար այնքան կը չարչարուիք:

⁶ Արդար է որ Աստուծոյ ատենին առջեւ՝ անոնց ձեզի տուած նեղութիւնը նեղութեամբ փոխարինուի, ⁷ եւ ձեզի՝ որ նեղութիւն կը կրէք՝ հանգիստ տրուի, մեզի հետ, երբ Տէր Յիսուս Քրիստոս պիտի յայտնուի երկինքէն՝ իր զօրութեան հրեշտակներուն հետ, ⁸ հրավառ բոցիմ մէջ, եւ վրէժ պիտի առնէ անոնցմէ որ չեն մանչնար

Գլ. 1, 7 – Պողոս կը սիրէ իր վիճակը կապել իր կողմէ հիմնուած Եկեղեցիներուն վիճակին: Նուրբ զգայնութիւնն է հովուական հոգիին. (Կող 4, 8) (Փիլ 1, 30):
8 – (Ես 66, 15 . 66, 4):

զԱստուած, եւ անոնցմէ որ չեն հնազանդիր Աւետարանին մեր Տիրոջ՝ Յիսուսի:

9 Անոնք պիտի պատժուին յաւիտենապէս կորսուելով, պիտի հեռացուին Տիրոջ երեսին առջեւէն եւ անոր զօրութեան փառքէն, **10** երբ զայ որպէսզի փառաւորուի իր սուրբերուն մէջ, ի հիացումն անոնց որ հաւատացին: Եւ դուք անոնցմէ էք որ հաւատացին մեր վկայութեան: Այսպէս պիտի ըլլայ այն օրը:

11 Այս մտածումով, մենք միշտ կ'աղօթենք ձեզի համար, որպէսզի մեր Աստուածը արժանի ընէ ձեզ իր կոչումին, եւ կարելի դարձնէ բարիք գործելու դիտաւորութիւնը եւ հաւատքի գործեր կատարելը՝ իր զօրութեամբ: **12** Այսպէս, մեր Տիրոջ Անունը պիտի փառաւորուի ձեր մէջ եւ դուք անոր մէջ, ըստ շնորհքին մեր Աստուծոյ եւ Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի:

Տիրոջ գալուստը

2 **1** Կը խնդրենք ձեզմէ, եղբայրներ, ինչ որ կը հայի մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի գալուստին եւ մեր համախմբումին անոր շուրջ: **2** ձեր միտքը թող չվրդովի անմիջապէս եւ դուք մի՛ գարհուրիք, ո՛չ հոգիով ո՛չ խօսքերով ո՛չ ալ նամակներով, իբրեւ թէ մեզմէ տրուած ըլլային եւ մտածել տային մեզի վերագրումը՝ թէ Տիրոջ Օրը արդէն եկած եւ հասած է: **3** Ո՛չ ոք եւ որեւիցէ

9 – (Եւ 2, 10 . 49, 3 . 66, 5):

10 – Դատապարտութիւնն անոնց, որ կը մերժեն Աւետարանը կը հակադրուի հաւատացեալներուն փառաւորութեան: Առաքեալին խիստ խօսքերը կը բացատրուին Թեսաղոնիկէի մէջ առկա հալածանքով, այն օրերուն, երբ թուրքը կը գրէ:

Գլ. 2, 2 – Նախորդ Թուրքին մէջ Պօղոս չէր տուած օր կամ թուական Տիրոջ Գալուստին: Պատասխանելով հաւանաբար նոր հարցումներու, Պօղոս կը հաստատէ, թէ Տիրոջ Գալուստը անմիջական չէ եւ նշաններ պիտի կանխեն զայն:

3 – Հրէական կատարածնային գրականութեան մէջ ապստամբութիւնը կամ ուրացումը կը յատկանշեն վերջին ժամանակներուն անձկութիւնները: Ամբարիշտը կամ Որդին կորստեան եւ կամ Աստուծոյ հակառակորդը նկարագրուած է ներշնչուելով (Դան 11, 36) անցքէն, որ կը հայի Ամտիոքոս Եպիփանի անձին

կերպով թող ձեզ չխաբէ՝ որովհետեւ նախ պիտի գայ ապստամբութիւնը, եւ պիտի յայտնուի ամբարիշտ մարդը, կորստեան Որդին, **4** Հակառակորդը, այն որ ինքզինք կը բարձրացնէ ամէն բանէ վեր, Աստուծոյ անունը կը կրէ կամ պաշտամունք կ'ընդունի եւ կը բազմի նոյնիսկ Աստուծոյ տաճարին մէջ, եւ ինքզինքը ցոյց կու տայ իբրեւ աստուած: **5** Դուք կը յիշէք անշուշտ՝ թէ այս ամէնը կ'ըսէի ձեզի երբ ձեր մօտն էի:

6 Դուք գիտէք այն ինչ որ արգելք է հիմա անոր՝ որպէսզի յայտնուի միայն երբ իր ժամանակը գայ: **7** Բայց այժմէն իսկ անօրէնութեան խորհուրդը կը գործէ արդէն: Բայց երբ հեռացուի այն որ արգելք է անոր, **8** այն ատեն Անօրէնը պիտի յայտնուի եւ Տէր Յիսուս պիտի անհետացնէ գայն իր բերանին շունչովը, եւ պիտի ոչնչացնէ գայն իր Գալուստին յայտնութեամբը:

9 Անօրէնին Գալուստը սատանային ազդեցութեամբ է, ամէն տեսակ զօրաւոր գործերով, նշաններով եւ սուտ հրաշքներով, **10** ինչպէս նաեւ չարին ամէն խաբէութիւններով, սահմանուած անոնց՝ որ չընդունեցան ճշմարտութեան սէրը, որով պիտի փրկուէին: **11** Ասոր համար Աստուած մոլորութեան ազդեցութիւնը կը զրկէ, որպէսզի անոնք հաւատան խաբէութեան, **12** եւ դատապարտուին ամէն անոնք որ չհաւատացին ճշմարտութեան, այլ նախընտրեցին չարութիւնը:

Եւ անոր յարուցած հալածանքներուն: Քրիստոնեայ աւանդութեան մէջ այս հակառակորդը պիտի կոչուի Նեո անունով, (1 Յովի 2, 18) կը ներկայացուի իբրեւ անհատ անձ մը որ պիտի յայտնուի ժամանակներու լրումին. մինչ այն, սակայն, սատանան կը գործէ խորհրդաւոր կերպով հաւատացեալներուն դէմ, յարուցանելով հակառակութիւն եւ հալածանք:

6 – Առաքեալին ակնարկութիւնը յստակ էր հաւատացեալներուն, որոնց սահմանուած էր թուղթը, սակայն մեզի համար կը մնայ խորհրդաւոր:

8 – Ամբարիշտը պիտի յայտնուի, երբ յայտնուի Տէրը, անոր գալուստը պիտի ըլլայ ընդդէմ Տիրոջ գալուստին, սակայն Տէրը պիտի անհետացնէ զինք (Ես 11, 4 . Սղմ 32, 6):

9 – Ամբարիշտը գործիքն է սատանային, որ անոր տրամադրութեան տակ կը դնէ իր զօրութիւնը (Յայտ 13, 2-4):

Յորդոր՝ յարատևութեան

13 Բայց մենք պարտական ենք միշտ գոհութիւն մատուցանել Աստուծոյ ձեզի համար, Տիրոջմէ սիրեցեալ եղբայրներ, որովհետեւ սկիզբէն իսկ Աստուած ընտրեց ձեզ, որպէսզի փրկուիք Հոգիով որ կը սրբացնէ եւ ճշմարտութեան հաւատալով: **14** Ասոր կանչեց ձեզ մեր Աւետարանով, որպէսզի դուք մտնէք ժառանգութեան մէջ՝ մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի փառքին: **15** Այսուհետեւ ուրեմն, եղբայրներ, հաստատ կանգնեցէք, ամուր պահեցէք աւանդութիւնները զորս սորվեցաք մեզմէ՝ թէ՛ խօսքով եւ թէ՛ նամակներով: **16** Ի՛նչը, մեր Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս եւ մեր Հայրը՝ Աստուած, որ սիրեց մեզ եւ շնորհքով տուաւ մեզի յաւերժական մխիթարութիւնը եւ երջանիկ յոյսը, **17** թող մխիթարեն ձեր սրտերը եւ արիացնեն զանոնք ամէն տեսակ խօսքերով եւ բարի գործերով:

Թող Տէրն ուղղէ ձեր սրտերը

3 **1** Այսուհետեւ, եղբայրներ, աղօթեցէք մեզի համար, որպէսզի Աստուծոյ Խօսքը յառաջ ընթանայ եւ փառաւորուի, ինչպէս որ կ'ընէ ձեր մօտ, **2** եւ մենք ազատինք այս մոլորեալ եւ չար մարդոցմէ, որովհետեւ հաւատքը ամէնուն չէ տրուած: **3** Տէրը սակայն հաւատարիմ է. ինք պիտի ամրացնէ ձեզ եւ զերծ պահէ Չարէն: **4** Մենք՝ Տիրոջմով լի վստահութիւն ունինք ձեր վրայ. ինչ որ կը պատուիրենք ձեզի, դուք կը կատարէք եւ կը շարունակէք կատարել: **5** Տէրը թող ուղղէ ձեր սրտերը դէպի Աստուծոյ սէրը եւ Քրիստոսի համբերութիւնը:

13 – Հեբբելէ ետք թիւր գաղափարները, Պօղոս կու գայ խորհրդածութեան, որ նոյն է եւ խորունկ Ս. Երրորդութեան հայող վարդապետութեամբ (2 Կոր 13, 13):

Գլ. 3, 1 – Հաւատացեալներուն աղօթքը պիտի օգնէ առաքեալին. Խօսքը պիտի առաջ ընթանայ, որովհետեւ Աստուած ինքն է անոր մղում տուողը, եւ նրբան ընդունուի, եւ զայն ընդունող հաւատացեալը ապրի ըստ Խօսքին, Աստուած, որ դրկեց Խօսքը, պիտի փառաւորէ զայն. տես՝ (Սղմ 106, 20 . 146, 15):

Հարկ է գգուշանալ անկարգութեան

6 Կը պատուիրենք ձեզի, եղբայրներ, մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի անունով, որ հեռու մնաք ամէն եղբօրմէ որ անկարգ կեանք կը վարէ եւ չի համակերպիր աւանդութեան զոր դուք ստացաք մեզմէ: **7** Որովհետեւ դուք գիտէք, թէ ինչպէս հարկ է նմանիլ մեզի: **8** Զեր մէջ մենք չունեցանք անկարգ կեանք մը, **8** ոչ ալ ձրիաբար մէկուն հացը կերանք, այլ գիշեր եւ ցերեկ մենք կ'աշխատէինք ջանքով եւ վաստակով, որպէսզի բեռ չըլլայինք ձեզմէ եւ ոչ մէկուն, **9** ո՛չ որովհետեւ այդ կարելիութիւնը չունէինք, այլ կ'ուզէինք օրինակ տալ ձեզի, որպէսզի դուք ալ մեզի նմանիք:

10 Ասկէ զատ, երբ ձեր մօտն էինք, կու տայինք ձեզի այս պատուէրը. եթէ մէկը չուզէր աշխատիլ, նաեւ թող չուտէ: **11** Արդ կը լսենք՝ թէ ձեր մէջ կան ոմանք որ անկարգ կեանք մը կ'ապրին, երբեք չեն աշխատիր եւ ամէն բանի միջամուխ կ'ըլլան: **12** Այդպիսիներուն մենք պատուէր կու տանք եւ կը յորդորենք զանոնք Տէր Յիսուս Քրիստոսի անունով՝ որ խաղաղութեամբ աշխատին եւ իրենց վաստկած հացը ուտեն:

13 Բայց դուք, եղբայրներ, միշտ անխոնջ՝ բարին գործեցէք: **14** Եթէ մէկը չի հետեւիր այս նամակին ուղղութիւններուն, դուք զայն նկատի առէք, որպէսզի ան պատկառի, եւ անոր հետ խզեցէք ամէն յարաբերութիւն: **15** Բայց զայն մի՛ համարիք իբրեւ թշնամի, այլ խրատեցէք զինքը իբրեւ եղբայր:

9 – Հաւատացեալները մամնելով Պօղոսի, պիտի մամնին Քրիստոսի, որովհետեւ իմէն ալ կը հետեւի Քրիստոսի (1 Թես 1, 6 . Գաղ 4, 12 . Փիլ 3, 17): Պարտին մաւն մամնիլ Աստուծոյ եւ իրարու: Նմանութիւններու զօդերով հիւսուած հասարակութեան կեանքին իբր հիմ կայ վարդապետութիւնը, որ ընդունուած է. (հմտ 6): Առաջնորդները, որ կու տան վարդապետութեան աւանդութիւնը, պարտին մախ իրենք ըլլալ օրինակ եւ տիպար, որպէսզի հաւատացեալները հետեւին անոնց հաւատքին եւ կեանքին (Տիտ 2, 7 . Ներ 13, 7):

Աղօթք եւ հրաժեշտ

16 *Խաղաղութեան Տէրը խաղաղութիւն թող շնորհէ ձեզի, միշտ եւ ամէն բանի մէջ: Տէրը թող ըլլայ ձեզի հետ:*

17 *Այս ողջոյնը՝ իմ, Պօղոսին ձեռքովն է. այս է իմ նշանս իմ բոլոր գրած թուղթերուս մէջ: **18** Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ:*

ՏԻՄՈԹԷՈՍԻՆ ԵՒ ՏԻՏՈՍԻՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

Երեւթուղթերը սերտ աղերս ունին թէ՛ ձեռով, թէ՛ խորքով եւ թէ՛ պատմական կացութեամբ, զոր կ'ենթադրեն: Առաջին թուղթը կը թուի գրուած ըլլալ Մակեդոնիայէն, ուղղուած է Տիմոթէոսի, որ կը գտնուէր Եփեսոս իբրեւ պատասխանատու Եկեղեցւոյ, դրուած Պօղոսի կողմէ (1 Տիմ 1,3): Պօղոս ինքն ալ կը յուսայ շուտով Եփեսոս անցնիլ (3,14 . 4,13): Տիմոսի թուղթն ալ շատ հաւանաբար գրուած է Մակեդոնիա եւ դրկուած Կրետէ, ուր կը գտնուէր Տիմոս, իբրեւ պատասխանատու հասարակութեան: Պօղոս կը յայտնէ ծրագիրը ձմեռն անցնել Նիկոպոլիս եւ կը խնդրէ սիրելի աշակերտէն՝ Տիմոսէն, որ իրեն միանայ նոյն քաղաքին մէջ (3,12):

Երբ կը գրէ Տիմոթէոսի երկրորդ թուղթը, Պօղոս բանտարկեալ է Հռոմ: Կը զգայ նոր կացութեան ծանրութիւնը, կը նախատեսէ վաճառանք մօտալուտ եւ պիտի ընդունի պսակը արդարութեան (4, 6–8) առանձին է եւ կը խնդրէ Տիմոթէոսէն, որ առանց ուշանալու քովը գայ: Նամակին պատմական խորքը չի համապատասխաներ առաջին գերութեան, որուն ելակէտը չեղաւ մահը, այլ ինչպէս կը զգացնէ Ղուկաս. (Գ Առ 28,30) ազատութիւնը: Բանտէն ազատ արձակուած, Պօղոս հաւանաբար կ'անցնի Սպանիա, ինչպէս որ կը զգացնէր նախապէս (Հռ 15, 24–28) եւ ապա կը վերադառնայ Արեւելք:

Թուղթին խորքը ցոյց կու տայ աւելի տագնապալի բանտարկութիւնը, որուն ելքը կը թուի Պօղոսին անխուսափիլի եւ փակատագրական: Նամակը գրուած է, երբ Առաքեալը այս կացութեան մէջն էր, հետեւանք երկրորդ բանտարկութեան մը, եւ թուղթը անոր հոգեւոր կտակն է մարտիրոսութենէն առաջ Հռոմ 67-ին:

Երեւթուղթերն ուղղուած են Պօղոսին սիրելի երկու աշակերտներուն. (Գ Առ 16,1 – 2 Կոր 2,13) կու տայ անոնց ուղղութիւններ հաս-

տատուն կազմակերպութեան եւ առաջնորդութեան Նփեստսի եւ Կրե-տէի հաւատացեալներուն հասարակութիւններուն: Տոյց կու տան երկու տեղական Եկեղեցիներուն կազմակերպութեան մէկ հանգրուանը Պօղոսի կեանքին վերջին շրջանին: Նախկոպոս եզրը, գոր կը գործածէ. կը համապատասխանէ Երէցի (Տիտ 1, 5-7) եւ ոչ թէ նուիրապետական առումով նախկոպոսի: Զգալի է սակայն յեղաշրջումը:

Տիրող շեշտը երեք նամակներուն յանձնարարականն է եւ յորդորականը: Պօղոս կը յանձնարարէ խուսափիլ սին վէճերէ, առասպելներէ, անվերջ ազգաբանութիւններէն, գորս կը յարուցանէին հրէադաւանները քրիստոնեայ հասարակութիւններուն մէջ ի վնաս հաւատին: Կը յորդորէ ամենքը ապրիլ հաւատացեալի կեանքը մաքուր եւ անբասիր կենցաղով, հետամուտ ըլլալով աստուածապաշտութեան, որ օգտակար է ամէն բանի: Կը խրատէ Տիմոթէոսը կապուիլ առողջ վարդապետութեան (1 Տիմ 1,10) եւ պահել աւանդը հաւատին (1 Տիմ 6,20): Պօղոսի նախանձախնդրութիւնն է հետեւեալը, քրիստոնէութիւնն հաստատուած է ներկայ ժամանակին մէջ եւ ունի պահանջքը ներքին նախ եւ ապա արտաքին պայմաններու, որպէսզի ամբանայ եւ ծաւալի:

Ուսուցումի կամ աւետարանացումի հայոդ թեմաներն են հետեւեալները. Փրկութիւնը պարգեւն է Աստուծոյ եւ ոչ թէ մարդուն գործերուն, Քրիստոսի մահը եւ յարութիւնը կ'իրականացնեն Աստուծոյ փրկութեան ծրագիրը:

Երեք թուղթերուն բովանդակութիւնը եւ Պօղոսին եռանդը եղած են պատճառ ժԸ. դարուն՝ կոչել զանոնք «Հովուական»:

ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹ ՏԻՄՈԹԷՈՍԻՆ

Ներածական

1 ¹ Պօղոս, առաքեալ Քրիստոս Յիսուսի, ըստ հրամանին Աստուծոյ մեր փրկիչին եւ Յիսուս Քրիստոսի՝ մեր յոյսին, ² Տիմոթէոսի իմ սիրելի որդիիս հաւատքին մէջ. շնորհք, գթութիւն եւ խաղաղութիւն Աստուծոյ՝ մեր Հօրմէն եւ Քրիստոս Յիսուսէն՝ մեր Տիրոջմէ:

Սուտ վարդապետներու վտանգը

³ Այսպէս ուրեմն, մինչ ես կը մեկնէի դէպի Մակեդոնիա, աղաչեցի քեզի որ մնաս Եփեսոս եւ պատուիրես ոմանց՝ որ վերջ դնեն օտար վարդապետութիւններու ուսուցումին, ⁴ չփարին առասպելներու եւ անվերջ ազգաբանութիւններու. անոնք աւելի ատակ են սին հարցեր յարուցանելու քան ծառայելու Աստուծոյ ծրագրին՝ որ կը հիմնուի հաւատքի վրայ: ⁵ Պատուիրանին սկիզբը սէրն է, որ կը բխի սուրբ սրտէն, մաքուր խիղճէն եւ անթերի հաւատքէն: ⁶ Ոմանք չեղեցան այս ուղիէն եւ ասոր համար խոտորեցան խօսքի ունայնութեամբ: ⁷ Անոնք կ'ուզեն Օրէնքի վարդապետներ ըլլալ, սակայն չեն գիտեր թէ ի՞նչ կը խօսին եւ ինչ բանի կը յամառին:

Գլ. 1, 1 – «Փրկիչ» տիտղոսը ֆիչ անգամ գործածուած է Պօղոսի թուղթերուն մէջ, Հովուական թուղթերուն մէջ կու տայ գայն Հօր (1 Տիմ 1, 3. 3, 4) եւ Քրիստոսի: Գործը Քրիստոս Փրկիչին կատարումն է Հօր կամփին:

4 – Ակնարկութիւն է երէական սովորութիւններու, որ կը հայի Նահապետներու պատմութեան եւ Հին Կտակարանի հերոսներուն:

Հաւատքիմ դերը

8 Մենք գիտենք թէ Օրէնքը լաւ է, եթէ զայն գործադրենք օրինաւոր կերպով: 9 Հարկ է նաեւ գիտնալ՝ թէ Օրէնքը չհաստատուեցաւ արդարին համար, այլ անօրէններուն եւ անհնազանդներուն, ամբարիշտներուն եւ մեղաւորներուն, անսուրբ եւ պիղծ մարդոց, հայր եւ մայր անարգողներուն, մարդասպաններուն, 10 պոռնիկներուն, արուամոլներուն, մարդորսներուն, ստախօսներուն, երգմնազանցներուն եւ այն ամէն բանի համար որ հակառակ է առողջ վարդապետութեան՝ 11 որ կը համապատասխանէ երանելի Աստուծոյ փառքին, եւ որուն ես հաւատարիմ եղայ:

Պօղոս՝ իր կոչումին դիմաց

12 Գոհութիւն կը մատուցանեմ անոր որ զօրացուց զիս, Քրիստոս Յիսուսին, մեր Տիրոջ, որ զիս հաւատարիմ համարեցաւ եւ կանչեց իր ծառայութեան, 13 ես որ անցեալին հայհոյող, հալածող եւ անարգող մարդ մըն էի: Սակայն ան իր ողորմութեան արժանացուց զիս, որովհետեւ ես կը գործէի տգիտութեամբ եւ հաւատքէն անծանօթ ըլլալով. 14 եւ մեր Տիրոջ շնորհքը առատութեամբ տրուեցաւ ինծի, հաւատքին հետ եւ սիրոյն՝ որ է Յիսուս Քրիստոսի մէջ: 15 Ճշմարիտ է այ խօսքը եւ արժանի է լաւ ընդունելութեան. Յիսուս Քրիստոս եկաւ աշխարհ, որպէսզի փրկէ մեղաւորները, որոնց առաջինն եմ ես: 16 Ես ողորմութեան արժանացայ, որպէսզի Յիսուս Քրիստոս նախ իմ մէջս յայտնաբերէ իր ամբողջ համբերութիւնը եւ զիս տայ իբրեւ օրինակ բոլոր անոնց որ պարտին հաւատալ իրեն՝ յաւիտենական կեանքին համար: 17 Թագաւորին յաւիտենական, անեղծ անտեսանելի եւ միակ Աստուծոյ՝ փառք եւ պատիւ դարէ դար. Ամէն:

8 – Առանց պահանջելու կամ սպասելու Օրէնքին աւելի, քան ինչ որ կարող է տալ:

10 – Առողջ վարդապետութիւնը առաքելական քարոզութիւնն է իբրեւ առողջ ուսուցում, որ կը հիմնէ բարոյական կեանքը:

Տիմոթեոս՝ իր պատասխանատվության դիմաց

18 Այս պատուէրները կու տամ քեզի, որդեակ իմ Տիմոթէոս, ըստ մարգարէութիւններուն որ անցեալին կարդացուեցան քու վրադ, որպէսզի դուն, անոնցմով համակուած, մղես գեղեցիկ պայքարը, **19** պահես հաւատքը եւ մաքուր խիղճ մը: Ոմանք մերժեցին զայն եւ ասոր համար նաւակոծ եղան հաւատքի մէջ:

20 Ասոնցմէ են Հիմենոս եւ Աղեքսանդրոս, զորս ես յանձնեցի սատանային, որպէսզի սորվին այլեւս չհայհոյել:

Պաշտամունքի աղօթքը

2 **1** Կը յանձնարարեմ քեզի որ ամէն բանէ առաջ կատարուին աղօթքներ, խնդրանքներ, պաղատանքներ եւ զոհութիւններ բոլոր մարդոց համար, **2** մանաւանդ թագաւորներուն եւ իշխաններուն համար, որպէսզի խաղաղութեամբ եւ անդորրութեամբ ապրինք մեր կեանքը, կատարեալ աստուածապաշտութեամբ եւ սրբութեամբ: **3** Այս է բարին եւ հաճելին Աստուծոյ մեր Փրկիչին, **4** որովհետեւ ան կ'ուզէ որ բոլոր մարդիկը փրկուին եւ

18 – Պօղոս կը յիշեցնէ Տիմոթեոսի մարգարէներուն միջամտութիւնները, երբ պաշտօնը տրուեցաւ անոր (Գ Առ 13, 1-3):

20 – Հասարակութենէ դուրս արտաքին պատիժն էր, որպէսզի յանցաւորները զգաստանային եւ բարոյփէին իրենց ընթացքը:

Գլ. 2, 4 – Պօղոսի խօսքը ունի աստուածաբանական մեծ տարողութիւն. կը յիշեցնէ, թէ մէկ է Աստուած եւ մէկ է միջնորդը մարդոց եւ Աստուծոյ միջեւ՝ մարդն Յիսուս Քրիստոս: Իշխանութիւններու համար եղած աղօթքը կենսական հարց մըն էր Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ: Իրեն յանձնուած առաքելութեան բերումով. Եկեղեցին տարածուած է ամենուրեք, կը համախմբէ եւ կը կազմէ Աստուծոյ ժողովուրդը բոլոր ժողովուրդներուն ծոցին մէջ: Կը խօսի լեզուներով բոլոր ժողովուրդներուն, կը ներկայանայ գոյնով, լեզուով եւ աւանդութիւններով բոլոր ժողովուրդներուն: Իր համաշխարհական դիմագծով Եկեղեցին կը վկայէ աստուածային փրկութեան ընդհանրականութեան բոլոր մարդոց համար: Իր էութեամբ ուրեմն եւ իբրեւ ժողովուրդ Աստուծոյ, Եկեղեցին չի կրնար ըլլալ եթէ ոչ ընդհանրական կամ կաթողիկէ կամ համաշխարհական: Փրկութիւն նախ գիտութիւնն է նշմարտութեան, բայց գիտութիւնը նշմարտութեան, կը մղէ հա-

Հասնին ճշմարտութեան ճանաչումին: **5** Որովհետեւ մէկ է Աստուած եւ մէկ է Միջնորդը Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ, մարդն Յիսուս Քրիստոս, **6** որ իր անձը տուաւ իբրեւ փրկանք ամէնուն: Այս է վկայութիւնը որ տրուած է Հաստատուած ժամանակներուն, **7** եւ որուն համար ես դրուեցայ քարոզիչ եւ առաքեալ: Ճշմարիտը կ'ըսեմ եւ չեմ ստեր, ես եղայ վարդապետը հեթանոսներուն՝ հաւատքով եւ ճշմարտութեամբ: **8** Կ'ուզեմ որ մարդիկ աղօթեն ամենուրեք, դէպի վեր բարձրացնեն իրենց մաքուր ձեռքերը, առանց բարկութեան եւ առանց երկպառակութեան:

Յորդոք՝ կիներուն համար

9 Նոյնպէս, կիները թող վայելուէ զարդարանքով ներկայանան, ամօթխած եւ զգաստ կերպով զարդարելով իրենք զիրենք, առանց իրենց մազերը հիւսելու ոսկիով եւ թանկագին քարերով եւ առանց պճնազարդ զգեստներու, **10** այլ թող զարդարուին բարի գործերով, ինչպէս որ կը վայելէ կիներուն որ աստուածապաշտութեան նուիրած են իրենք զիրենք: **11** Ուսուցումի ժամանակ, կիներ թող լռութիւն պահէ, ամենայն հնազանդութեամբ: **12** Չեմ արտօներ կին մարդուն՝ որ ուսուցանէ եւ ոչ ալ օրէնք սահմանէ իր ամուսինին: Ան պարտաւոր է լռութիւն պահել: **13** Արդարեւ, նախ Ադամը ստեղծուեցաւ եւ ապա Եւան: **14** Եւ Ադամը չէ որ խաբուեցաւ, այլ Եւան խաբուեցաւ եւ յանցանք գործեց: **15** Սակայն, կիներ

ւատփի մարդը ընդունիլ, ապրիլ եւ գործադրել նշմարտութեան եւ հաւատփին ամէն պահանջները:

5 – Յիսուս միջնորդ է իբր մարդ եւ իբր այդ փրկիչն է բոլոր մարդոց եւ իր մահով իր անձը տուաւ իբր փրկանք բոլորին:

6 – Յանձն առնելով մեռնիլ բոլոր մարդոց համար, Յիսուս յայտնեց աստուածային ծրագիրը բոլոր մարդոց փրկութեան: Վկայ Աստուծոյ իր կեանքով, եղաւ նաեւ վկայ գերագոյն աստիճանի՝ իր մահով:

15 – Կնոջ կոչումն է կեանք տալ եւ դաստիարակել զաւակները: Պօղոսի յորդորները կը համապատասխանեն իր ժամանակին տեսութեան եւ անցնողին: Իբրեւ անդամ Քրիստոսի Եկեղեցւոյ, կիմն ալ ունի մարգը առաքելութեան ոչ միայն ընտանեկան յարկէն ներս, այլ նաեւ ի տես եւ ի լուր հանրութեան:

պիտի փրկուի՝ որդիներ ծնելով, եւ պայմանաւ որ համեստութեամբ յարատեւէ՝ հաւատքի, սիրոյ եւ սրբութեան մէջ:

Եկեղեցւոյ առաջնորդը

3 ¹ Ժշմարիտ է այս խօսքը. ով որ եպիսկոպոսութեան կը ցանկայ, ազնիւ պաշտօնի մը կը ցանկայ: ² Ասոր համար եպիսկոպոսը պարտի ըլլալ անմեղադրելի, մէ'կ կնոջ ամուսին, հեզ, խոնարհ, պարկեշտ, հիւրասէր եւ ուսուցումի կարող, ³ ո'չ արբեցող ո'չ կռուասէր, այլ հանդարտաբարոյ, վէճերու թշնամի, եւ ո'չ արծաթասէր: ⁴ Որ գիտնայ լաւ կառավարել իր ընտանիքը եւ հնազանդութեան մէջ պահել իր որդիները ամենայն պարկեշտութեամբ: ⁵ Որովհետեւ՝ այն որ իր ընտանիքը կառավարել չի գիտեր, ինչպէ՞ս պիտի կարենայ հովուել Աստուծոյ Եկեղեցին: ⁶ Թող չըլլայ նաեւ նորադարձ մը, որպէսզի, ամբարտաւանութեանէն տարուած, չենթարկուի սատանային հետ նոյն պատիժին: ⁷ Հարկ է, որ դուրսէն մարդիկ ալ լաւ վկայութիւն տան անոր մասին, որպէսզի նախատինքի չենթարկուի եւ չիյնայ սատանային որոգայթներուն մէջ:

Սարկաւագները

⁸ Սարկաւագներն ալ պարտին ըլլալ պարկեշտ. ո'չ երկդիմի, ո'չ գինեսէր, ո'չ ալ չարաշահութիւն ընող: ⁹ Թող հաւատքին խորհուրդը պահեն անբասիր խիղճով: ¹⁰ Հարկ է որ անոնք նախ փորձի ենթարկուին եւ ապա պաշտօնի կանչուին, եթէ անմեղադրելի գտնուին: ¹¹ Անոնց կիներն ալ, նոյնպէս, պէտք է ըլլան պարկեշտ, ո'չ չարախօս, հեզ, հաւատարիմ ամէն բանի մէջ: ¹² Սարկաւագները

Գլ. 3, 1 – Յատուկ իմաստով եպիսկոպոսներու մասին չէ առաջնալին խօսալը: Երեցներն են, որ կը դրուէին պատասխանատու տեղական Եկեղեցիին շարունակելու համար առաջնալին գործը: Իբրեւ օգնական ունէին սարկաւագները: Երեցին գլխաւոր գործն էր Խօսքին ծառայութիւնը: Պաշտօնին նուիրակներն էին մեծութիւնը Եկեղեցւոյ մէջ կը պահանջեն համապատասխան անխոցելի վարք եւ յատկութիւնները:

պարտին ըլլալ մէ՛կ կնոջ ամուսին, գիտնան լաւ կառավարել իրենց զաւակները եւ իրենց ընտանիքը: **13** Անոնք որ լաւ կը կատարեն իրենց պաշտօնը, կը ստանան արժանաւոր կարգ եւ հաստատ համարձակութիւն՝ Քրիստոս Յիսուսի հանդէպ իրենց հաւատքին մէջ:

Նկեղեցիմ եւ աստուածաշտուօքեան խորհուրդը

14 Ասիկա կը գրեմ քեզի, որովհետեւ կը յուսամ մօտ ատենէն քովդ ըլլալ: **15** Սակայն եթէ ուշանամ, հարկ է որ դուն գիտնաս թէ ինչպէ՛ս պարտիս ընթանալ Աստուծոյ տան մէջ, այսինքն կենդանի Աստուծոյ Եկեղեցւոյն մէջ՝ սիւն եւ նեցուկ ճշմարտութեան: **16** Արդարեւ մեծ է աստուածաշտութեան խորհուրդը:

Ան յայտնուեցաւ մարմինով,
արդարացաւ Հոգիով,
երեւեցաւ հրեշտակներուն,
քարոզուեցաւ հեթանոսներուն,
արժանացաւ աշխարհի հաւատքին,
եւ վերացաւ փառքով:

Սուտ վարդապետները

4 **1** Սուրբ Հոգին յայտնապէս կ'ըսէ թէ յետին ժամանակներուն ոմանք պիտի ուրանան հաւատքը, եւ պիտի հետեւին մոլորութեան ոգիներուն եւ դիւալին վարդապետութիւններու, **2** խաբուելով ստախօս կեղծաւորներէ որ խարանուած են

15 – Նկեղեցիմ Աստուծոյ, տունն է Աստուծոյ, (2 Կոր 6, 16 . եբր 3, 6. 10, 21) ուր հաստատ կը պահուի Աւետարանը, որ կը բերէ փրկութիւնը:

16 – Ան յայտնուեցաւ, այսինքն Քրիստոս. երկուողեան երեք տունները հաւանաբար հատուածն են տաղի մը եւ կամ հաւատքի դաւանութեան (2 Տիմ 2, 11-13 . Նփս 1, 3-14): Արդարացաւ Հոգիով, յայտնուեցաւ իբրեւ արդար եւ անմեղ: Արդարութիւնը եւ աստուածութիւնը Քրիստոսի յայտնուեցաւ անոր յարութեամբ (Հո 1, 4): Վերացաւ փառքով՝ Համբարձումով:

Գլ. 4, 1 – Յետին ժամանակները պիտի ըլլան տագնապի շրջանը, որուն մա-

խղճի խայթէն. **3** այս մարդիկը կ'արգիլեն ամուսնութիւնը եւ սպառումը կերակուրներու զորս Աստուած ստեղծեց ի վայելումն հաւատացեալներուն եւ անոնց որ հասած են ճշմարտութեան գիտութեան: **4** Որովհետեւ ամէն ինչ զոր Աստուած ստեղծած է՝ բարի է եւ ոչ մէկ կերակուր անպէտ է, մանաւանդ երբ գոհութեամբ կը գործածուի: **5** որովհետեւ Աստուծոյ խօսքը եւ աղօթքը կը սրբացնեն զայն: **6** Եթէ դուն ասիկա բացատրես եղբայրներուն, պիտի ըլլաս ընտիր ծառան Քրիստոս Յիսուսի, պիտի սնանիս հաւատքին ուսուցումներովը եւ առողջ վարդապետութեամբ որուն դուն միշտ հետեւեցար: **7** Գալով աշխարհիկ առասպելներու եւ պառաւներու պատմութիւններուն, դուն մերժէ զանոնք: Բայց ինքզինքդ վարժեցուր աստուածապաշտութեան:

8 Մարմնի վարժութիւնները քիչ բանի օգտակար են, բայց աստուածապաշտութիւնը օգտակար է ամէն բանի, որովհետեւ խոստումն ունի ներկայ կեանքին եւ հանդերձեալ կեանքին: **9** Ճշմարիտ է այս խօսքը եւ ընդունելութեան արժանի: **10** Արդարեւ, մենք կը վաստակինք եւ կը պաշարինք, որովհետեւ մեր յոյսը դրած ենք կենդանի Աստուծոյ վրայ, որ Փրկիչն է բոլոր մարդոց, մանաւանդ հաւատացեալներուն: **11** Ասոնք պատուիրէ եւ ուսուցանէ:

12 Թող ո'չ մէկը արհամարհէ քու երիտասարդութիւնդ. իսկ դուն, ընդհակառակը, ինքզինքդ ցոյց տուր իբրեւ օրինակ հաւատացեալներուն՝ խօսքով, վարքով, եղբայրսիրութեամբ, հաւատքով եւ սրբութեամբ: **13** Սպասելով իմ ժամանումիս, ինքզինքդ

սին հանգամանօրէն կը խօսի առաքեալը Թեսաղոնիկեցիներուն թուղթին մէջ (2 Թես 2, 3-12) Կատարածնային ժամանակները քանի որ սկսած են արդէն, տագնապի շրջանը կրնայ համարուիլ իբրեւ առկա ամէն ժամանակի մէջ:

3 – Դատապարտութիւնը ամուսնութեան յատուկ էր կնոստիկեան աղանդին, որ երեսն եկած էր արդէն առաջին դարուն: Կերակուրներու հայող արգելքները կը յայտնաբերեն հրեական ազդեցութիւնները:

7 – Աստուածապաշտութիւնը, որ յաճախ կը յիշուի Պօղոսի Հովուական թուղթերուն մէջ, կը խտացնէ քրիստոնեաներուն կրօնական կեցութեամբ, որ կը բխի հաւատքէն եւ զօգն է անոնց միութեան՝ Քրիստոսի հետ:

նուիրէ ընթերցումի, յորդորի եւ ուսուցումի: **14** Մի՛ անտեսեր հոգեւոր պարգեւը որ քու մէջդ է եւ տրուած է քեզի մարգարէութեամբ եւ ձեռնադրութեամբ երէցներու կարգին կողմէ: **15** Խորհրդածէ՛ զայն եւ յառաջ գնա անոր մէջ, որպէսզի յառաջդ իմուլթիւնդ յայտնի ըլլայ ամէնուն: **16** Հսկէ՛ քու անձիդ եւ քու վարդապետութեանդ վրայ, եւ յարատեւէ նոյն տրամադրութեամբ: Եթէ՛ այդպէս գործես, պիտի փրկես քու անձդ եւ անոնք որ քեզի մտիկ պիտի ընեն:

Հաւատացեալներուն հետ

5 **1** Մի՛ սաստեր ծերը, այլ՝ յորդորէ՛ զայն իբրեւ հայր, երիտասարդները՝ իբրեւ եղբայրներ, **2** տարեց կիները՝ իբրեւ մայրեր, երիտասարդ մայրերը՝ իբրեւ քոյրեր, ամենայն սրբութեամբ:

3 Պատուէ՛՛ այրիները՝ որ ճշմարիտ այրիներ են: **4** Եթէ՛ այրին որդիներ եւ թոռնիկներ ունի, սորվեցուր անոնց բարիք ընել իրենց ընտանիքին եւ փոխարէնը հատուցանել իրենց ծնողներուն: Աստուծոյ առջեւ այս է բարին եւ հաճելին: **5** Բայց ճշմարիտ այրին այն է՝ որ կը մնայ բոլորովին առանձին, կ'ապաւինի Աստուծոյ եւ իր օրերը եւ գիշերները կը նուիրէ աղօթքի եւ պաղատանքի: **6** Իսկ հաճոյասէր այրին, թէպէտ կենդանի է, սակայն մեռեալ է: **7** Այս ալ յիշեցուր, որպէսզի անոնք ըլլան անպարսաւ: **8** Եթէ՛ մէկը հոգ չի տանիր իրեններուն, մանաւանդ անոնց որ հետը կ'ապրին, ուրացած է իր հաւատքը եւ աւելի չար է քան անհաւատը:

9 Այրիներուն խումբին մաս կը կազմէ ա՛յն կինը՝ որուն տաւրիքը վաթսուէն պակաս չէ եւ ամուսնացած է միայն մէկ անգամ: **10** Ան պարտի նաեւ ներկայացնել բարի կեանքի վկայութիւնը: Եթէ

14 – Ձեռներու վրադրութիւնը արարողութիւնն էր պարգեւի մը տուչութեան եւ կամ պարգ արարքն էր օրհնութեան (Եբր 6, 2. Մտք 19, 15) եւ կամ բուժումին եւ կամ հաղորդելու մկրտեալներուն լիութիւնը Հոգիին (Գ. Առ 1, 5) եւ կամ արարքը, որով անհատը կը նուիրուի յատուկ պաշտօնին (Գ. Առ 6, 6. 13, 3):

Գլ. 5, 10 – Ոտները լուարը արարքն էր հիմներուն հիւրընկալութեան:

սնուցած է իր զաւակները, գործադրած է հիւրընկալութիւնը, լուսացած է սուրբերուն ոտքերը, օժանդակած է չքաւորներուն եւ կատարած է ամէն տեսակ բարի գործեր: **11** Հեռու կեցիր երիտասարդ այրիներէն. անոնք, հազիւ խայտան Քրիստոսի անվայել իղձերով, կ'ուզեն վերստին ամուսնանալ **12** եւ այսպէս կը դառնան արժանի դատապարտութեան, որովհետեւ կը դրժեն իրենց առաջին յանձնառութիւնը: **13** Ասկէ զատ, որովհետեւ զբաղում չունին, կը շրջին տունէ տուն, ոչ միայն դատարկապորտ կ'ըլլան, այլ նաեւ շաղակրատ եւ հետաքրքիր, եւ կը խօսին ինչ որ օգտակար չէ: **14** Կ'ուզեմ, որ երիտասարդ այրիները ամուսնանան, որդիներ ծնին, կառավարեն իրենց տունը եւ հակառակորդին առիթ չտան նախատինքի: **15** Արդէն կան ոմանք, որ չեղեցան եւ կը հետեւին սատանային: **16** Եթէ հաւատացեալ մը այրիներ կը ճանչնայ, թող օգնէ անոնց, որպէսզի անոնց բեռը չծանրանայ Եկեղեցւոյ վրայ եւ ասիկա կարենայ օգնել իրական այրիներուն:

Երեցները

17 Երէցները, որ լաւ կը կատարեն վերակացութիւնը, արժանի են կրկին պատիւի, մանաւանդ անոնք որ կը տքնին *Խօսքին* եւ Աւետարանին համար: **18** Արդարեւ, Գիրքը կ'ըսէ՝ Յորեմը կամնող եզին դունչը մի՛ կապեր. եւ դարձեալ՝ մշակը արժանի է իր վարձին: **19** Երէցի մը դէմ եղած չարախօսութիւնը մի՛ ընդունիր եթէ ոչ՝ երկու կամ երեք վկաներու հաւաստումով: **20** Յանդիմանէ յանցաւորները բոլորին առջեւ, որպէսզի միւսները պատկառին: **21** Կ'երդւնցնեմ քեզ Աստուծոյ, Քրիստոս Յիսուսի եւ ընտրեալ հրեշտակներուն առջեւ, պահէ՛՛ այս պատուէրները առանց կողմնակալութեան եւ բան մի՛ ըներ մարդահաճութեամբ: **22** Մի՛ աճապարեք

12 – Առաջին յանձնառութիւնը նուիրումն էր Աստուծոյ, յատուկ ծառայութեամբ Եկեղեցւոյ մէջ:

18 – (Բ Օր 25, 4):

19 – (Բ Օր 19, 15):

22 – Ձեռնադրութիւն տալ, այսինքն պաշտօն մը յանձնել:

որեւիցէ մէկուն ձեռնադրութիւն տալու: Ուրիշներուն յանցանքին մեղսակից մի՛ ըլլար: Մաքուր պահէ ինքզինքը:

23 Այսուհետեւ միայն ջուր մի՛ խմեր: Քիչ մըն ալ գինի խմէ, քու ստամոքսիդ եւ յաճախակի հիւանդութիւններուդ համար:

24 Կան մարդիկ, որոնց յանցանքները կը յայտնուին ամէն դատաստանէ իսկ առաջ, եւ կան ուրիշներ, որոնց յանցանքները երեւան կու գան աւելի ետք: **25** Նոյնպէս բարի գործերն ալ կը տեսնուին, եւ նոյնիսկ անոնք որ յայտնի չեն, ծածուկ չեն մնար:

Ստորակները

6 **1** Ամէն անոնք որ ստրկութեան լուծին տակ են, պարտաւոր են իրենց տէրերը համարել յարգանքի արժանի, որպէսզի Աստուծոյ անունն ու վարդապետութիւնը չանարգուի:

2 Իսկ անոնք, որոնց տէրերը հաւատացեալներ են, թող չարհամարհեն զանոնք որովհետեւ իրարու եղբայր են: Ընդհակառակը, դե՛ռ աւելի լաւ թող ծառայեն անոնց, քանի որ հաւատացեալներ եւ Աստուծոյ բարեկամներ են որ կ'օգտուին իրենց բարի գործերէն: Ասիկա ուսուցանէ եւ յորդորէ:

Դիմագիծը նշմարիտ եւ կեղծ վարդապետին

3 Բայց եթէ մէկը ուսուցանէ տարբեր բաներ եւ չի հետեւիր մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի ողջամիտ խօսքերուն, աստուածաշատութեան վարդապետութեան համաձայն, **4** այնպիսին ամբարտաւան է եւ ոչինչ գիտէ, եւ ինքզինքը կ'այրէ սին հարցերով եւ բանավէճերով. ասկէ յառաջ կու գան նախանձը, կռիւը, հայհո-

Գլ. 6, 4 – Փնտռել Տէրը քէ Հին եւ քէ Նոր Կտակարանին մէջ կը յատկանշէ հաւատացեալին, հաւատաւոր եւ խոնարհ կեցուածքը (Սղմ 26, 8 . Երմ 29, 13–14 . Մտք 6, 33): Պօղոս ցոյց կու տայ վնիտ հաւատքին վնասակար ունայն վեճերը կամ որոնումները: Յանդիման Աստուծոյ խորհուրդին՝ խոնարհ մտքին կեցուածքն է «Գանձիդ ծածկելոյ գտող զիս արա» Շնորհալի հայրապետին խօսքին ապրումը:

յուլթիւնը, չարամիտ կասկածները, **5** անվերջ վէճերը մարդոց որ մտքով ապականած են, ճշմարտութենէն հեռացած են եւ որոնց համար աստուածապաշտութիւնը շահի աղբիւր է՝ բայց դուռն հեռու մնացիր այդպիսիներէն:

6 Աստուածապաշտութիւնը շահաւոր է անոր համար որ կը գոհանայ ունեցածով: **7** Որովհետեւ ոչինչ բերինք աշխարհ եւ ոչինչ պիտի կարենանք տանիլ: **8** Երբ կերակուր եւ զգեստ ունինք, գիտնանք գոհանալ: **9** Բայց անոնք որ կ'ուզեն հարստութիւն դիզել, կ'իյնան փորձութեան եւ որոգայթի մէջ, շատ մը անմիտ եւ վնասակար ցանկութիւններու մէջ՝ որ մարդիկը կը խեղդեն, մինչեւ որ կործանուին ու կորսուին: **10** Որովհետեւ բոլոր չարիքներուն արմատը՝ արծաթսիրութիւնն է: Ոմանք՝ անոր ցանկալով շեղեցան հաւատքէն եւ իրենց հոգին խոցեցին բազմաթիւ վէրքերով:

Ճշմարիտ առաջնորդը հետամուտ է արդարութեան

11 Բայց դուռն, ո՛վ մարդ Աստուծոյ, խոյս տուր այս ամէնէն եւ հետամուտ եղիր արդարութեան, աստուածապաշտութեան, հաւատքին, համբերութեան եւ հեզութեան: **12** Հաւատքի բարի պատերազմը մղէ եւ տիրացիր յաւիտենական կեանքին որուն կանչուեցար եւ որուն համար տուիր գեղեցիկ վկայութիւնը հաւատքի՝ բազմաթիւ վկաներու ներկայութեան: **13** Կը պատուիրեմ քեզի Աստուծոյ առջեւ՝ որ կեանք կու տայ արարածներուն, եւ Քրիստոս Յիսուսի՝ որ Պնտոս Պիղատոսի օրով իր գեղեցիկ վկայութիւնը տուաւ, **14** անբիծ եւ անարատ պահէ պատուիրանը մինչեւ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Յայտնութիւնը, **15** զոր ժամանակին ցոյց պիտի տայ

13 – Քրիստոսի վկայութիւնը եղաւ՝ հռչակումն իր մեսիական թագաւորութեան եւ իր դերը՝ նշմարտութիւնն յայտնողին (Յովհ 18, 36-37): Յիսուսի վկայութիւնը կը տրուի առաքնալին կողմէ իբր տիպար դաւանութիւն հաւատքին՝ մկրտութեան կամ հալածանքի մէջ:

15 – Փառատրութիւնը հաւանաբար առնուած է ծիսական պաշտամունքի մէկ տաղէն: Կ'ընդգրկէ ինքզ բանաձեւեր ընդդէմ պաշտամունքին տրուած մարդոց եւ ընդդէմ յաւակնութեան թափանցելու խորհուրդն Աստուծոյ:

Երանելին եւ միայն Հգօրը,
 Թազաւորներու Թազաւորը
 եւ տէրերուն Տէրը,

16 միա՛կը որ անմահութիւնն ունի,
 որ կը բնակի անմատոյց լոյսին մէջ,
 եւ զոր մարդոցմէ ոչ մէկը տեսաւ,
 ոչ ալ կրնայ տեսնել:
 Անոր են պատիւն ու զօրութիւնը յաւիտեան. Ամէն:

Հարուստներու մասին

17 Պատուիրէ այս աշխարհի հարուստներուն որ չհպարտանան,
 չվստահին սին հարստութեան, այլ միայն Աստուծոյ, որ առատա-
 պէս կու տայ մեզի ամէն ինչ մեր վայելքին համար: 18 Թող բարիք
 ընեն եւ հարստանան բարի գործերով, թող տան առատաձեռնու-
 թեամբ եւ սորվին բաշխել: 19 Այս կերպով հանդերձեալին համար
 կը դիզեն բարի գանձեր, որոնցմով պիտի կարենան ընդունիլ յա-
 ւիտեանական կեանքը:

Հուսկ ողջոյն

20 Ո՛վ Տիմոթէոս, պահէ՛ աւանդը: Զգուշացիր պիղծ եւ օտա-
 րոտի խօսակցութիւններէն, հակաճառութիւններէն եւ մոլորե-
 ցընող գիտութիւնէն. 21 ոմանք դաւանեցան զայն եւ շեղեցան հա-
 ւատքէն:

Շնորհքը թող ըլլայ քեզի հետ:

20 – Յատուկ առումով աւանդը իրաւական տարողութեամբ էր. կը շեշտէր
 աւանդապահին պարտականութիւնը՝ պահել եւ ապա փոխանցել աւանդը անոր,
 որուն անկ է: Հոս աւանդը րովանդակութիւնն է հաւատքին եւ աւանդութեան:
 (2 Տիմ 1, 13 . Տիտ 1, 9):

ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹ ՏԻՄՈԹԷՈՍԻՆ

Ներածական եւ գոհուիւն

1 ¹ Պօղոս, առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ կամքով, աւետելով համար կեանքի խոստումը, որ է ի Քրիստոս Յիսուս, ² Տիմոթէոսի, իմ սիրելի որդիիս, շնորհք, ողորմութիւն եւ խաղաղութիւն Հօր Աստուծոյ եւ Յիսուս Քրիստոսէն՝ մեր Տիրոջմէն:

³ Գոհութիւն կը մատուցանեմ Աստուծոյ՝ որուն կը ծառայեմ, հետեւելով նախահայրերուս, մաքուր խղճով, երբ միշտ, գիշեր ցերեկ, քեզ կը յիշեմ իմ աղօթքներուս մէջ: ⁴ Կը փափաքիմ տեսնել քեզ, յիշելով քու արցունքներդ, որպէսզի ուրախութեամբ լեցւիմ: ⁵ Կ'արծարծեմ յիշատակը անթերի հաւատքին որ քու մէջդ է, որ նախապէս ներկայ էր քու մեծ մօրդ՝ Լաոդիայի եւ մօրդ՝ Եւնիկէի մէջ եւ վստահ եմ՝ թէ ներկայ է նաեւ քու մէջդ:

Տիմոթէոսին ընդունած շնորհքները

⁶ Ասոր համար կը յիշեցնեմ քեզի որ արծարծես շնորհքը որ տրուեցաւ քեզի իմ ձեռնադրութեամբս: ⁷ Որովհետեւ Աստուած մեզի չտուաւ վախի հոգին, այլ զօրութեան, սիրոյ եւ զգաստութեան Հոգին: ⁸ Այսուհետեւ դուն քեզի ամօթ մի՛ համարեր վկա-

Գլ. 1, 4 – Երբ Պօղոս թողուց Տիմոթէոսը Եփեսոս (1 Տիմ 1, 3):

5 – Գեղեցիկ վկայութիւնն է հաւատքի փոխանցումին ընտանեկան առողջ դաստիարակութեամբ (Գ Առ 16, 1):

6 – Պարգեւը, որ տրուած է Տիմոթէոսի՝ ձեռնադրութեամբ, հարկ է արծարծել Տիմոթէոսի կողմէ, որպէսզի պտղաբերէ:

յուլիսինը զոր պիտի տաս մեր Տիրոջ, ոչ ալ զիս՝ անոր բանտարկեալը, այլ հաղորդակից եղիր ինծի հետ չարչարանքին՝ Աւետարանին համար, արիացած զօրութեամբն Աստուծոյ, **9** որ փրկեց մեզ եւ կանչեց սուրբ կոչումով, ոչ մեր գործերուն համար, այլ՝ համաձայն իր առաջադրութեան իր ծրագրին եւ շնորհքին, որ տրուեցաւ մեզի Յիսուս Քրիստոսով բոլոր դարերէն առաջ:

10 Բայց հիմա այդ շնորհքը երեւեցաւ Յայտնութեամբ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, որ կործանեց մահը, պայծառացուց կեանքը եւ անմահութիւնը՝ Աւետարանով, **11** որուն ի սպաս ես հաստատուեցայ քարոզիչ, առաքեալ եւ հեթանոսներու վարդապետ:

12 Ասոր համար ես կը կրեմ այս նոր չարչարանքները, բայց ամօթ չեմ համարի զանոնք ինծի համար, որովհետեւ գիտեմ թէ որուն հաւատացած եմ եւ համոզուած եմ թէ ան կարող է պահել իմ աւանդս մինչեւ այդ Օրը: **13** Իբրեւ կանոն ունեցիր ողջմտութեան խօսքերը զորս ինձմէ լսեցիր, հաւատքին եւ սիրոյն մէջ Յիսուս Քրիստոսի: **14** Պահէ բարի աւանդը, օգնութեամբ Սուրբ Հոգիին որ կը բնակի մեր մէջ:

15 Դուն գիտես որ բոլոր Ասիացիները, որոնցմէ են Իգեղոս եւ Հերմոգենէս, հեռացան ինձմէ: **16** Թող Տէրը իր ողորմութիւնը տայ Ոնոսիփորոսի ընտանիքին, որովհետեւ շատ անգամներ մխիթարեց զիս, եւ իմ կապանքներս ամօթ չհամարեցաւ ինքիրեն: **17** Ընդհակառակը, երբ Հռոմ ժամանեց, մեծ փոյթով փնտռեց զիս եւ գտաւ: **18** Տէրը թող շնորհէ անոր՝ որ գլխութիւն գտնէ Տիրոջ մօտ այն Օրը: Դուն լաւ գիտես այն ամէն ծառայութիւնները զորս ընծայեց ինծի Եփեսոսի մէջ:

9 – Կոչումը կրնայ հոս նշանակել կոչումը քրիստոնէին՝ փրկութեան եւ կամ կոչումը վիճակին առօրեայ կեանքին մէջ, ուր պէտք է վկայէ եւ պտղաբերէ հաւատացեալին առաքելութիւնը իբրեւ մասնակցութիւն Եկեղեցւոյ առաքելութեան:

10 – Յայտնութիւնը հոս կը նշանակէ Մարդեղութիւնը, Փրկագործութիւնը:

12 – Նոր չարչարանքները ակնարկութիւնն է Պօղոսի երկրորդ բանտարկութեան՝ Հռոմ:

Առաքելական չարչարանքին իմաստը

2 ¹ Դուռն, ուրեմն, որդեակ, արիացիր Յիսուս Քրիստոսի շնորհքով: ² Ինչ որ ես ուսուցի քեզի հաստատումով բազմաթիվ վկաներու, դուռն աւանդէ վստահելի մարդոց՝ որպէսզի իրենց կարգին կարենան ուսուցանել զայն ուրիշներուն: ³ Իբրեւ ընտիր զինուոր Յիսուս Քրիստոսի, առ քու չարչարանքի բաժինդ: ⁴ Ոչ մէկը որ կը զինուորագրուի, կը պարապի այս աշխարհի գործերով, եթէ կ'ուզէ գոհացում տալ իր զօրավարին: ⁵ Մարզիկը, իր կարգին, պսակ չընդունիր եթէ օրէնքի համեմատ չմարտնչի: ⁶ Եւ աշխատող մշակին իրաւունքն է՝ որ նախ ի'նքը վաճելէ իր բերքին պտուղը: ⁷ Իմացի'ր ինչ որ կ'ըսեմ. ամէն բանի մէջ, Տէրը թող իմաստութիւն շնորհէ քեզի:

⁸ Յիշէ Յիսուս Քրիստոսը, մեռեալներէն յարուցեալը, որ Դաւիթի սերունդէն էր, ըստ իմ Աւետարանիս: ⁹ Ասոր համար ես կը չարութիւմ՝ կրելով այս շղթաները իբրեւ չարագործ: Սակայն, Աստուծոյ Խօսքը շղթայուած չէ: ¹⁰ Այս պատճառով ես կը համբերեմ ամէն բանի՝ ընտրեալներու համար, որպէսզի անոնք ալ ընդունին փրկութիւնը որ է ի Յիսուս Քրիստոս՝ երկնաւոր փառքին հետ:

¹¹ Հաւատարիմ է այս խօսքը,
եթէ մենք մեռնինք անոր հետ, անոր հետ ալ պիտի ապրինք:

¹² Եթէ հաստատ մնանք, անոր հետ ալ պիտի թագաւորենք:
Եթէ մենք ուրանանք զինքը, ինք ալ մեզ պիտի ուրանայ:

¹³ Եթէ մենք անհաւատարիմ ենք, ինք կը մնայ հաւատարիմ,
որովհետեւ չի կրնար իր անձը ուրանալ:

Պայժար սուտ վարդապետներուն դէմ

¹⁴ Յիշեցուր այս ամէնը, վկայութիւն դնելով Աստուծոյ առ-

Գլ. 2, 2 – Պողոս կը շեշտէ անհրաժեշտութիւնը փոխանցումին՝ հաւատքի աւանդին:

11 – Յառաջընթացը հատուածն է բրիտոնեայ տաղէն:

ջեւ՝ թէ հարկ է զգուշանալ բանավէճերէն, որոնք կը ծառայեն միայն լսողներու կործանումին: **15** Զանա ինքզինքդ ներկայացընել Աստուծոյ առջեւ իբրեւ ընտիր մարդ, մշակ առանց ամօթի եւ հաւատարիմ բաշխող՝ ճշմարտութեան խօսքը: **16** Գալով սին եւ ամբարիշտ խօսքերուն, զգուշացիր անոնցմէ. որովհետեւ զանոնք խօսողները միշտ աւելի յառաջ պիտի երթան ամբարշտութեան ուղիին վրայ, **17** եւ անոնց խօսքը քաղցկեղի նման պիտի ծաւալի. անոնցմէ են Հիմենոս եւ Փիղետոս: **18** Ասոնք շեղած են ճշմարտութենէն եւ կը համարին թէ մեռեալներու յարուածները արդէն իսկ կատարուած է եւ կը կործանեն շատերուն հաւատքը:

19 Սակայն, Աստուծոյ դրած հիմերը կը մնան հաստատուն, կնքուած այս խօսքերով. Տէրը կը ցանցնայ իրեցները, եւ թող զգուշանայ անիրաւութենէն այն որ Տիրոջ Անունը կը կանչէ: **20** Ընդարձակ տան մէջ չկան միայն ոսկեղէն եւ արծաթեղէն անօթներ, այլ նաեւ փայտեղէն եւ խեցեղէն անօթներ: Ոմանք պատուական գործածութեան համար են, իսկ ուրիշներ՝ հասարակ գործածութեան: **21** Եթէ մէկը ինքզինքը գերծ պահէ այս յանցանքներէն, պիտի ըլլայ պատուական անօթ, մաքուր եւ օգտակար Տիրոջ եւ ատակ ամէն բարի գործի:

22 Փախի՛ր երիտասարդական ցանկութիւններէն: Հետամուտ եղիր արդարութեան, հաւատքին, եղբայրսիրութեան, խաղաղութեան՝ անոնց հետ որ մաքուր սրտով կը կանչեն Աստուծոյ Անունը: **23** Զգուշացիր յիմար եւ անպէտ հարցերէն, գիտնալով որ

18 – Հելլէն մտքին համար դժուար էր Յարութեան վարդապետութիւնը ըմբռնել (Գ Առ 17, 32): Հիմենոս եւ Փիղետոս կը շեղին հաւանաբար բացատրելով յարութիւնը իբր հոգեւոր վերակենդանութիւնը մկրտութեամբ եւ կամ միատիկ վերացումով առ Աստուած:

19 – Երկու արձանագրութիւնները կառոյցին հիմնարկութեան փարին վրայ: Քարը հոս կրնայ ըլլալ Քրիստոս, առաքեալները եւ կամ հաւատքը՝ հիմնուած Աստուծոյ խօսքին վրայ: Կառոյցը՝ Եկեղեցին է (1 Կոր 3, 11) (Եփս 2, 20) (Յայտ 21, 14): Երկու յառաջընթացումները գիրքը կը լրացնեն (Թիմ 16, 5, 26 . Ես 26, 13): Աստուած կը պահէ անոնք, զորս կը սիրէ, եւ Աստուծմէ սիրուածները պարտին ընթանալ եւ գործել արդարութեամբ:

անոնք են որ ծնունդ կու տան կռիւներուն: **24** Արդ, Տիրոջ ծառան պէտք չէ ըլլայ կռուազան, այլ հեզ ամէնուն հանդէպ, ուսուցանելու ատակ եւ անոխակալ: **25** Հեզութեամբ պարտի խրատել հակառակորդները, թերեւս Աստուած անոնց ալ առիթ կու տայ ապաշխարելու՝ ճշմարտութիւնը ճանչնալով, **26** սթափին եւ գուցէ խուսափին սատանային որոգայթներէն՝ որոնց գերի դարձած էին, անոր կամքին ենթարկուելով:

Վերջին ժամանակներուն վտանգները

3 **1** Գիտցիր նաեւ՝ թէ վերջին օրերուն չար ժամանակներ պիտի գան: **2** Արդարեւ, մարդիկը պիտի ըլլան անձնասէր, արծաթասէր, հպարտ, ամբարտաւան, հայհոյող, ըմբոստ՝ ծնողներուն դէմ, ապերախտ, սրբապիղծ, **3** անսիրտ, անգութ, բանսարկու, անժուժկալ, դժուարաբարոյ, անբարեսէր, **4** մատնիչ, յանդուգն, ամբարտաւանութեամբ կուրցած, աւելի ցանկասէր քան աստուածասէր: **5** Պիտի ունենան աստուածապաշտութեան կերպարանք, սակայն պիտի մերժեն անոր ներքին զօրութիւնը: Դուն հեռացիր այդպիսիներէն:

6 Ասոնցմէ են անոնք՝ որ կը մտնեն տունէ տուն, կը հմայեն կիները, որ ծանրաբեռնուած են մեղքերով եւ տարուած են ամէն տեսակ կիրքերէ **7** եւ որ միշտ կ'ուսանին եւ երբեք չեն հասնիր ճշմարտութեան գիտութեան: **8** Ինչպէս Յանէս եւ Յամրէս կանգնեցան Մովսէսի դէմ, այնպէս ալ ասոնք կը կանգնին ճշմարտութեան դէմ: Մտքով ապականած մարդիկ են եւ հաւատքի մէջ՝ երբերուն: **9** Ասոնք շատ հեռու պիտի չերթան, որովհետեւ անոնց յիմարտութիւնը յայտնի պիտի ըլլայ բոլորին դիմաց, ինչպէս եղաւ այդ միւս երկուքին:

Գլ. 3, 8 – Աւետարանին կամ ճշմարտութեան քաղաքական արգելքը պիտի գայ գլխաւորապէս անոնցմէ, որոնք իրենց գիրքով կը դնեն հակառակորդի դերին մէջ: Առաքելալի յիշած բոլոր մեղքերը կը վերածուին հիմնական մէկ մեղքի՝ հակառակութեան ճշմարտութեան:

10 Բայց դու, հետեւեցար իմ վարդապետութեանս, առաջնորդութեանս, ծրագիրներուս, հաւատքիս, համբերութեանս, սիրոյս եւ յարատեւութեանս, **11** հալածանքներուս եւ հարջարանքներուս մէջ, զորս ես կրեցի Անտիոք, Իկոնիոն, Լիւստրոս: Ես որքա՛ն հալածանքներ կրեցի, եւ սակայն Տէրը ազատեց զիս բոլորէն: **12** Անոնք որ կ'ողզեն ապրիլ աստուածաշտութեամբ Յիսուս Քրիստոսի մէջ, պիտի հալածուին: **13** Բայց չար եւ խաբեբայ մարդիկ միշտ պիտի յառաջդիմեն չարութեան մէջ, պիտի մոլորին եւ պիտի մոլորեցնեն:

14 Բայց դու, փարած մնացիր առած ուսուցումիդ, որուն աստուգութիւնն ունիս. դու երեսնութեան թէ որմէ սորվեցար: **15** Դու, երիտասարդութենէդ կը ճանչնաս Սուրբ Գիրքերը. անոնք կարող են քեզ իմաստուն դարձնել՝ հասնելու համար փրկութեան, շնորհիւ հաւատքին ի Քրիստոս Յիսուս:

16 Բոլոր Գիրքերը Աստուծոյ ներշնչուած են եւ օգտակար՝ ուսուցումի, հերքելու, ուղղելու, խրատելու՝ արդարութեան համար, **17** եւ այսպէս, Աստուծոյ մարդը պիտի ըլլայ կատարեալ եւ փարժ՝ ամէն բարի գործերու համար:

Խօսքին հռչակումը

4 **1** Այս պատուէրը կու տամ Աստուծոյ եւ Յիսուս Քրիստոսի առջեւ, որ պիտի դատէ կենդանիներն ու մեռեալները յանուն իր Յայտնութեան եւ Արքայութեան. **2** դու, հռչակէ Խօսքը, պնդէ յարմար եւ անյարմար ժամուն, յանդիմանէ՛, սաս-

14 – Տիմոթէոսի դաստիարակները՝ Լաւոդիա, Եւֆիէ եւ ինքը Պոզոս:

15 – Սփիւռքի յունախօս Հրեաները Աստուածաշունչը իբրեւ Աստուծոյ Խօսքը կը կոչէին Գիրքը կամ Գիրքերը եւ կամ Սուրբ Գիրքերը:

16 – Կարեւոր հաստատութիւնն է Սուրբ Գիրքերուն ներշնչումին՝ Աստուծոմէ եւ անոնց կարգին կը դասէ առաքելական գրութիւնները (1 Տիմ 5, 18 . 2 Պետ 1, 21): «Աստուածային Գիրքերը Եկեղեցւոյ մէջ աստուածային կամքը եւ խորհուրդները կը վարդապետեն» (Լամբրոնացի):

Գլ. 4, 1 – Յիսուս պիտի ըլլայ դատաւորը կենդանիներուն եւ մեռելներուն:

տէ՛, մխիթարէ՛ ամենայն համբերութեամբ եւ ուսուցանելու մտահոգութեամբ: **3** Որովհետեւ ժամանակը պիտի գայ երբ մարդիկ պիտի չհանդուրժեն ողջամիտ վարդապետութեան, այլ իրենց ցանկութիւններուն համաձայն եւ ըստ իրենց ականջներուն մարմաջանքին, իրենց շուրջը պիտի հաւաքեն բազմաթիւ վարդապետներ, **4** իրենց ականջը պիտի դարձնեն ճշմարտութենէն եւ պիտի կործանին առասպելներու մէջ: **5** Բայց դուն, զուարթ եղի՛ր ամէն բանի մէջ, կրէ՛ նեղութիւնը, կատարէ Աւետարանի քարոզիչի գործը եւ անթերի կերպով կատարէ քու պաշտօնը:

Պօղոս՝ իր կեանքին վերջալոյսին

6 Այսովհետեւ ես ինքզինքս զոհած եմ եւ հասած է մեկնումիս ժամը: **7** Ես բարի պատերազմը մղեցի, վազքս աւարտեցի, հաւատքը պահեցի: **8** Հիմա պատրաստ է արդարութեան պսակը, զոր Տէրը՝ արդար դատաւորը, պիտի տայ ինծի այն Օրը, ոչ միայն ինծի, այլ նաեւ ամէն անոնց՝ որ սիրեցին անոր Յայտնութիւնը:

Յետին յանձնարարականներ

9 Փութա՛ անմիջապէս քովս գալ, որովհետեւ Դեմաս լքեց զիս եւ աշխարհը նախընտրելով մեկնեցաւ Թեսաղոնիկէ: **10** Կրեսկէս գնաց Գաղատիա, Տիտոս՝ Դադմատիա: **11** Միայն Ղուկաս կը մնայ հետս: Մարկոսը ա՛ռ եւ հետդ բեր, որովհետեւ օգտակար է ինծի պաշտօնին կատարման համար: **12** Տիւքիկոսը ղրկեցի Եփեսոս: **13** Երբ գաս, բեր փիլոնը, զոր թողուցի Տրովադա, Կարպոսի տունը, ինչպէս նաեւ Գիրքերը, մանաւանդ մազաղաթները: **14** Աղեքսանդրոս բազմաթիւ չարչարանքներ պատճառեց ինծի, Տէրը պի-

րուն, որ պիտի յառնեն (Մտք 25, 31): Այս հաստատութիւնը հաւանաբար մաս է հնագոյն վարդապետութեան եւ անցած է Հաւառփի Հանգանակին մէջ:

6 – Պօղոս կը նախագգայ մօտալուտ ելակէտն իր կեանքին: Պիտի առնէ պսակը վարձատրութեան եւ հետը ամէն անոնք, որ վաստակեցան Աւետարանին համար:

14 – Ա.Ն 24, 12:

տի հատուցանե՛լ անոր ըստ անոր գործերուն: **15** Դու՛ն ալ վերապահ եղիր անոր հանդէպ, որովհետեւ բուռն կերպով հակառակեցաւ մեր քարոզութեան:

16 Առաջին անգամ որ ատեանին առջեւ ներկայացայ, ոչ ոք պաշտպանեց զիս, այլ ամէնքն ալ լքեցին զիս: Այս ամէնը յանցանք թող չհամարուի անոնց: **17** Բայց Տէրը օգնեց ինծի, զօրացուց զիս, որ պէսզի ինձմով հռչակուի քարոզութիւնը եւ լսեն բոլոր հեթանոսները: Ես ազատեցայ առիւծին բերմէն: **18** Տէրը պիտի ազատէ զիս ամէն չար գործերէն եւ պիտի պահէ իր Արքայութեան համար, որ երկինքն է: Անոր փառք, դարէ՛ դար. Ամէն:

19 Ողջունէ՛ Պրիսկան եւ Ակիլղասը, ինչպէս նաեւ Ոնեսիփորոսի ընտանիքը: **20** Երաստոս մնաց Կորնթոս, իսկ Տրոփիմոսը թողուցի հիւանդ, Միլիտոնի մէջ: **21** Փութա գալ նախքան ձմեռը: Կ'ողջունեն քեզ Եւբուդոս, Պուղէս, Ղինոս եւ Կղաւղիոս եւ բոլոր եղբայրները: **22** Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս, թող հոգիիդ հետ ըլլայ: Շնորհքը թող ձեզի հետ ըլլայ:

17 – Ատեանին առջեւ ներկայանալը առիթ եղած է Առաքեալին տալ վկայութիւնը եւ հռչակել հաւատքը (Աղվ՝ 21, 21. Դան 6, 17):

18 – Փառատրութիւնն ուղղուած է Քրիստոսի իբրեւ Փրկիչի եւ ազատարարի:

ԹՈՒՂԹ ՏԻՏՈՍԻՆ

Ներածական եւ ողջոյն

1 ¹ Պօղոս, ծառայ Աստուծոյ եւ առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի, որպէսզի, ընտրեալներն Աստուծոյ առաջնորդէ դէպի հաւատքը եւ գիտութիւնը ճշմարտութեան, որ սահմանաւած է աստուածապաշտութեան, ² յոյսովն յաւիտենական կեանքին, զոր ամէն դարերէ առաջ խոստացաւ անսուտն Աստուած, ³ եւ սահմանուած ժամանակին յայտնեց իր խօսքը քարոզչութեամբ, որուն ես եղայ հաւատարիմ, ըստ հրամանին Աստուծոյ մեր փրկիչին, ⁴ Տիտոսի, իմ սիրելի որդիիս ըստ մեր հասարակաց հաւատքին, շնորհք եւ խաղաղութիւն Հօր Աստուծոյն եւ Յիսուս Քրիստոսէն՝ մեր փրկիչէն:

Երեցներուն հաստատումը

⁵ Ես թողուցի քեզ կրետէ, որպէս զի ամբողջացնես կազմակերպութիւնը եւ իւրաքանչիւր քաղաքին մէջ երէցներ հաստատես,

Գլ. 1, 5 – Ըստ իր սովորութեան, Պօղոս կը հիմնէ եկեղեցիներ եւ ուրիշներուն կը թողու պարտականութիւնը կազմակերպութեան: Հրեական հմտոյն աւանդութեան համաձայն, քրիստոնեայ հասարակութիւնները թէ Երուսաղէմ եւ թէ սփիւռքի մէջ ունին իբրեւ վարիչներ՝ դասը Երեցներուն: Եպիսկոպոսները, որ կը յիշուին, տակաւին յատուկ առումով եպիսկոպոսները չեն, այլ Վերակացունները, որոնց տիտղոսը սակայն ցոյց կու տայ թէ՛ ունին յատուկ պաշտօնը: Հաստատուած առաքեալներէն, ձեռնադրութեամբ, ունին աստուածային իշխանութիւնը եւ ժամանակով, ինչպէս ցոյց կու տայ սուրբ Իգնատիոս եւ անկէ առաջ՝ Յայտնութեան գիրքը, իւրաքանչիւր տեղական եկեղեցի պիտի ունենայ մէկ վերակացու կամ եպիսկոպոս եւ շուրջը՝ դասը Երեցներու եւ կամ քահանաներու:

ինչպէս որ պատուիրեր էի քեզի: **6** Իւրաքանչիւր երէց պարտի ըլլալ անարատ, ամուսին՝ մէկ կնոջ, ունենայ հաւատացեալ զաւակներ որ չեն ամբաստանուիր անառակութեամբ կամ անհնազանդութեամբ: **7** Որովհետեւ վերակացուն պարտի ըլլալ անարատ, ինչպէս որ կը վայելէ Աստուծոյ տնտեսին, ոչ յախուռն, ոչ բարկացկոտ, ոչ արբեցող, ոչ կռուասէր, ոչ ագահ եւ ոչ ալ անպարկեշտ, **8** այլ ընդհակառակն հիւրասէր, բարեսիրտ, խոհեմ, արդար, աստուածապաշտ, ժուժկալ, տէր իր անձին, **9** հաւատարիմ՝ խօսքին ուսուցումին եւ միանգամայն կարող յորդորել առողջ վարդապետութեամբ եւ կշտամբել հակառակորդները:

Պայքար սուտ վարդապետներուն դէմ

10 Արդարեւ, բազմաթիւ են ըմբոստ մտքերը, սնամիտ ճառախօսները, մտքերը մոլորեցնողները, մանաւանդ թլփատեալներուն մօտ: **11** Հարկ է ըմբերանել զանոնք, որովհետեւ ընտանիքները կը վրդովեն եւ կ'ուսուցանեն, ինչ որ պատշաճ չէ, անպարկեշտ շահերու համար: **12** Մէկն անոնցմէ՝ մարգարէ, ըսած է. «Կրետացիները յաւէտ ստախօս, չարասէր եւ դատարկապորտ են»: **13** Ճշմարիտ է այս վկայութիւնը, ասոր համար, դուն աւելի խստութեամբ յանդիմանէ զանոնք, որպէսզի պահեն հաւատքն անստուեր, **14** առանց ականջ կախելու հրէական առասպելներու եւ պատուէրներու մարդոց, որ կը զառանցեն ճշմարտութեան դէմ: **15** Սուրբերուն համար ամէն ինչ սուրբ է: Բայց անոնց համար որ արատաւոր են եւ հաւատք չունին, ոչինչ սուրբ է: Անոնց միտքը եւ խիղճը արատաւոր են: **16** Կը դաւանին Աստուած ճանշնալ, բայց իրենց գործերով կ'ուրանան զինք: Պիղծ են անոնք, ըմբոստ եւ ապիկար ամէն բարի գործի:

Առանձնական պարտականութիւնը

2 ¹ Բայց դուք տուր ուսուցումը, որ կը համապատասխանէ առողջ վարդապետութեան: ² Ծերերը թող ըլլան ժուժկալ, զգաստ, չափաւոր եւ հաստատ՝ հաւատքի, սիրոյ եւ յարատեւութեան մէջ: ³ Պառանքները նմանապէս թող փայլին զգաստութեամբ, մաքուր վայելչութեամբ, ոչ բանասարկու եւ ոչ գինեմոլ, այլ բարեխրատ, ⁴ եւ այսպէս պիտի սորվեցնեն երիտասարդ կիներուն սիրել իրենց ամուսինը եւ զաւակները, ⁵ ըլլալ համեստ, մաքուր, տնեսէր, բարի, հնազանդ իրենց ամուսինին, որպէսզի Աստուծոյ խօսքը չենթարկուի հայհոյութեան: ⁶ Յորդորէ նաեւ երիտասարդները, որ նոյնպէս ըլլան չափաւոր ամէն բանի մէջ, ⁷ քու անձիդ մէջ տալով օրինակը բարի վարքի՝ մաքուր վարդապետութեամբ, արժանապատուութեամբ, պարկեշտութեամբ, ⁸ առողջ ուսուցումով, անբասիր կեանքով, որպէսզի հակառակորդը պատկառի եւ ոչ մէկը կարենայ չարութիւն ըսել մեր դէմ:

⁹ Ստրուկները թող ամէն բանի մէջ հնազանդին իրենց տէրերուն, ըլլան հետամուտ զանոնք գոհացնելու, չհակառակին անոնց, ¹⁰ թող չըլլան անփափկանկատ, այլ ընդհակառակն ցոյց տան իրենք զիրենք հաւատարմութեամբ կատարեալ: Այսպէս ամէն բանի մէջ անոնք պիտի բարձրացնեն վարկը վարդապետութեան Աստուծոյ՝ մեր փրկիչին:

Հիմն այս պահանջներուն

¹¹ Որովհետեւ երեւցաւ շնորհքն Աստուծոյ, աղբիւր փրկութեան բոլոր մարդոց, ¹² եւ կը խրատէ մեզ հրաժարիլ ամէն ամբարշտութենէն, աշխարհական ցանկութիւններէն, որպէսզի այս աշխարհի վրայ ապրինք զգաստութեամբ, արդարութեամբ եւ

Գլ. 2, 11 – Աստուծոյ շնորհքը (Ովս 2, 2 . 1 Կոր 1, 4), բարութիւնը եւ սէրը մարդոց հանդէպ յայտնուեցան, աւետելով Յայտնութիւնը՝ կատարածի Օրուման (Հմտ 11-14) խտացումն են փրկութեան պատմութեան:

աստուածապաշտութեամբ, **13** սպասելով երանաւէտ յոյսին եւ Յայտնութեան փառքին մեր մեծ Աստուծոյ եւ Փրկիչին, Յիսուս Քրիստոսի, **14** որ զոհեց իր անձը մեզի համար, որպէսզի փրկէ մեզ ամէն անօրէնութենէ եւ սրբացնէ իրեն համար ժողովուրդը սեփական, նախանձախնդիր բարութեան գործերուն:

15 Դուռն այսպէս խօսէ, յորդորէ, յանդիմանէ ամենայն իշխանութեամբ, որպէսզի ոչ ոք քեզ արհամարհէ:

Հաւատացեալներուն պարտականութիւնները

3 **1** Յիշեցուր բոլորին թէ՛ հարկ է հպատակիլ իշխանութեան եւ պաշտօնատարներուն եւ գործադրել հնազանդութիւնը, մնալ պատրաստ ամէն բարի գործի, **2** Հնախատել ոչ մէկը, զգուշանալ կռիւներէն, ըլլալ բարեացակամ եւ բոլոր մարդոց հանդէպ ցոյց տալ կատարեալ հեզութիւն: **3** Որովհետեւ անցեալին մենք ալ անմիտ էինք, ըմբոստ, մոլորեալ, ստրուկ՝ բազմաթիւ կիրքերու եւ ցանկութիւններու, կ'ապրէինք զազրութեան եւ նախանձին մէջ. ատելի էինք եւ ատելութեամբ լեցուած իրարու դէմ:

4 Բայց այն օրը, երբ երեւցան քաղցրութիւնը եւ մարդասիրութիւնը Աստուծոյ մեր փրկիչին, **5** առանց նկատի առնելու մեր գործերն արդարութեան զորս կատարեր էինք, այլ միայն իր գթութեամբ Ան փրկեց մեզ վերստին ծննդեամբ աւազանին մէջ եւ վերանորոգութեամբ՝ Սուրբ Հոգիով: **6** Ինք առատապէս տուաւ մեզի զեղումն այս Սուրբ Հոգիին, մեր փրկիչին՝ Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով, **7** որպէսզի մենք, արդարացած շնորհքովն Քրիստոսի, յոյսով ընդունինք ժառանգութիւնն յաւիտեանական կեանքին:

13 – Յստակ հաստատումն է Քրիստոսի աստուածութեան (Հո 9, 5) եւ կոչւած է նաեւ մեծ Աստուած (1 Տիմ 1, 1):

14 – (Բ Օր 7, 6):

Գլ. 3, 7 – Արդիւնքներն Մկրտութեան՝ վերածնունդ, արդարացում Քրիստոսով, ընկալում Հոգիին, իրաւունք ժառանգութեան յաւիտեանական կեանքին: Նոյն գաղափարները կը խտացնէ աղօթքը նոր մկրտեալին վրայ:

Խրատներ Տիտոսի

8 Ճշմարիտ է այս խօսքը, կ'ուզեմ, որ այս կէտին վրայ մնաս հաստատ, որպէսզի անոնք, որ հաւատացին Աստուծոյ, անձկագին փափաքին ունենալ վարժութիւնն բարի գործերուն: Այս է բարին եւ օգտակարը մարդոց համար:

9 Բայց դուն հեռու մնացիր ցնորական որոնումներէն, ազգաբանութիւններէն, կռիւներէն եւ բանավէճերէն Օրէնքին մասին, որովհետեւ անօգուտ են եւ ընդունայն: **10** Հերձուածող մարդէն հրաժարէ, մէկ կամ երկու ազգարարութենէ ետք: **11** Դուն գիտես, նման մարդը կը մոլորի, մեղաւոր է եւ ինքզինք կը դատապարտէ:

Դործնական խրատներ, ողջոյններ

12 Երբ քեզի դրկեմ Արտեմասը կամ Տիւքիկոսը, դուն փութով քովս եկուր Նիկոպոլիս, որովհետեւ միտքս դրած եմ ձմեռն հոն անցընել: **13** Ձեռք առ միջոցները օրէնսգէտ Ջենոնի եւ Ապօղոսի ճամբորդութեան համար, որպէսզի բան չպակսի անոնց: **14** Մերիններն ալ պարտին փայլիլ կատարումով բարի գործերուն, որպէսզի կարենան դիմագրաւել ստիպողական կարիքները եւ անպտուղ չմնան:

15 Կ'ողջունեն քեզ ամէնքը, որ հետս են: Ողջունէ անոնք, որ կը սիրեն մեզ հաւատքին մէջ: Շնորհքը թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ:

10 – Հերձուածող մարդը այն է, որ ընտրանք մը կը կատարէ, ըստ եզրին հելլէն իմաստասիրական առումին: Քրիստոնեայ առումով, մարդն է, որ ընտրանք կը կատարէ նշմարութեան մը եւ յառաջ կը բերէ բաժանումը:

ԹՈՒՂԹ ՓԻԼԻՄՈՆԻՆ

Հակիրճ եւ քննարկող գրութիւն մըն է, լի ծերացած Պօղոսի սրտին յորդ գեղումներով: Ժամանակակից է Կողոսացիներու թուղթին, ուղղուած է Կողոսացի Փիլիմոնին եւ անոր կնոջ՝ Ապպիայի եւ կը հաշի առնէ ստրուկին՝ Ոնեսիմոսի հարցին: Ստրուկը փախած է Հռոմ եւ ապաստանած է Պօղոսի մօտ, որ դարձի բերած է զինք վերստին ծնանելով զինք նոր կեանքին՝ շղթաներուն մէջ: Կը դրկէ զինք իր տիկնոջ՝ Փիլիմոնի, իբրեւ իր սիրտը եւ կը դիմէ իր բարեկամին բարութեան եւ սիրոյն, որ ընդունի զինք իբրեւ եղբայր ի Քրիստոս: Կը խնդրէ Փիլիմոնէն, որ տեղ պատրաստէ իրեն, Պօղոսի, որ կը յուսայ վերադարձուիլ, ազատ արձակուիլ շնորհիւ Փիլիմոնի եւ հաւատացեալներուն աղօթքին: Առաջալը կու տայ անուղղակի, ստրկութեան հարցին լուծումը, զոր տուած էր նաեւ Հռոմայեցիներուն թուղթին մէջ: Քրիստոնեայ տէրը եւ ստրուկը պահելով հանդերձ ընկերային նախկին կապերը, պարտին ապրիլ իբրեւ եղբայրներ՝ ծառայելով մոյն Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի:

ԹՈՒՂԹ ՓԻԼԻՄՈՆԻՆ

Ներածական

1 ¹ Պօղոս, կալանաւոր Յիսուս Քրիստոսի եւ Տիմոթէոս եղբայր, Փիլիմոնի մեր սիրելի գործակիցին, ² եւ Ապպիայի մեր քրոջ, Արքիպպոսի մեր զինակցին եւ ձեր տնային Եկեղեցիին՝ ³ շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի՝ Աստուծոյ մեր Հօրմէն եւ մեր Փրկիչէն՝ Յիսուս Քրիստոսէն:

Գոհութիւն եւ աղօթք

⁴ Ես անդադար գոհութիւն կը մատուցանեմ իմ Աստուծոյս, եւ քեզ կը յիշեմ իմ աղօթքներու մէջ, ⁵ որովհետեւ կը լսեմ գովքը քու սիրոյդ եւ հաւատքին, զոր ունիս Յիսուսի՝ մեր Տիրոջ եւ բոլոր սուրբերուն հանդէպ: ⁶ Քու հաւատքիդ հաղորդութիւնը թող լլայ արդիւնաբեր, գիտնալով բոլոր բարիքները, զորս կը կատարենք Յիսուս Քրիստոսի սիրոյն համար: ⁷ Արդարեւ, ես մեծ ուրախութիւն եւ մխիթարութիւն ունեցայ, իմանալով քու սէրդ, որովհետեւ դուն կ'ամոքես սուրբերուն սրտերը, եղբայր:

Խնդրանք ի նպաստ Ոնեսիմոսի

⁸ Ասոր համար, թէպէտ Քրիստոսով համարձակութիւն ունիմ հրամայելու քեզի ինչ որ պարտական ես ընել, ⁹ սակայն կը նա-

Գլ. 1, 6 – Հաղորդութիւնը Քրիստոսի հետ եւ Քրիստոսով՝ հաւատակից եղբոր հետ: Հաւատքը ապրուած սիրով կը բաճայ նոր ուղին բարոյական կեանքի եւ բարեսիրական գործի:

խընտրեմ կոչ ընել քու սիրոյդ եւ իմ խնդրանքս ուղղել քեզի, որ ըլլաս ինչպէս որ եմ, ես, ծերացած Պօղոսը, եւ ներկայիս կալանաւորը դարձած Յիսուս Քրիստոսի: **10** Խնդրանքս ի նպաստ Ոնեսիմոսին է, սիրելի որդիիս, զոր ծնայ իմ կապանքներուս մէջ: **11** Ան անօգուտ էր քեզի ատենօք, բայց հիմա օգտակար է թէ՛ քեզի, թէ՛ ինծի: **12** Հիմա քեզի կը դրկեմ զայն. ընդունէ գինքը, որպէս իմ հարազատս: **13** Պիտի ուզէի քովս պահել զայն, որպէսզի քու անունովդ ծառայէր ինծի, մինչ այս կապանքներուն մէջ եմ Աւետարանի համար: **14** Բայց չուզեցի որեւէ բան ընել առանց քու հաւանութեանդ, որպէսզի այս բարեգործութիւնը չպարտադրուի քեզի, այլ կատարուի քու կամքովդ: **15** Թերեւս Ոնեսիմոսը առնուլեցաւ քեզմէ ժամանակի մը համար, որպէսզի վերադարձուի քեզի յաւիտեանականութեան համար, **16** ո՛չ իբրեւ ստրուկ, այլ աւելի լաւ քան ստրուկ, իբրեւ սիրելի եղբայր: Եթէ ինծի համար այդպէս է, ո՛րքան աւելի քեզի համար, թէ՛ աշխարհի իմաստով եւ թէ՛ Տիրոջ: **17** Եթէ զիս բարեկամ կը համարիս, զայն ընդունէ այնպէս՝ ինչպէս թէ ես ըլլայի: **18** Եթէ յանցանք գործած է կամ բան մը կը պարտի քեզի, այդ իմ հաշիւիս անցուր: **19** Ես, Պօղոս, իմ ձեռքովս կը գրեմ քեզի. ես պիտի հատուցանեմ, որպէսզի չըսեմ քեզի թէ դուն ինքզինքդ ինծի կը պարտիս: **20** Այո, եղբայր, ես Տիրոջմով կը սպասեմ քեզմէ այս ծառայութիւնը: Քրիստոսի սիրոյն համար հանգիստ տուր իմ սրտիս: **21** Քու հնազանդութեանդ վրայ լիուլի վստահեցով կը գրեմ քեզի, որովհետեւ գիտեմ որ դուն պիտի ընես չա՛տ աւելի, քան ինչ որ կը խնդրեմ քեզմէ:

10 – Ոնեսիմոս կ'ապաստանի Պօղոսի մօտ, որ դարձի կը բերէ զինք:

11 – Բառախաղ Ոնեսիմոս անունին վրայ, որ կը նշանակէ օգտակար:

15 – Առնուեցաւ Աստուծմէ, որ թոյլ տուաւ ստրուկին փախուստը ի բարիս քոյրին:

16 – Ստրուկի եւ տիրոջ առնչութիւններուն, կ'աւելանաւ նոր գոգեր ի Քրիստոս՝ Ոնեսիմոսին դարձով, որ այսուհետեւ եղբայրն է իր տիրոջ՝ ի Քրիստոս:

21 – Հնազանդութիւն ոչ միայն Պօղոսի, այլ հաւատքի պահանջներուն:

Յանձնարարութիւն եւ ողջոյններ

22 Միաժամանակ բնակարան մը պատրաստէ ինծի, որովհետեւ
կը յուսամ որ, շնորհիւ ձեր աղօթքներուն ինծի համար, պիտի վե-
րադարձուիմ ձեզի: **23** Ձեզ կ'ողջունէ Շապիրաս, իմ գերեկիցս ի
Քրիստոս Յիսուս, **24** ինչպէս նաեւ Մարկոս եւ Արիստարքոս եւ
Դեմաս եւ Ղուկաս, իմ գործակիցներս:

25 Տէր Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ քու հոգիիդ հետ:

ԹՈՒՂԹ

ԵՐԲԱՅԵՅԻՆԵՐՈՒՆ

Երբայեցիներու թուղթը վաղուց ընդունուած է իբրեւ կանոնական: Անոր պօղոսեան հեղինակութիւնը սակայն, թէ Արեւելի մէջ եւ թէ մանաւանդ Արեւմուտի մէջ յարուցած է առարկութիւններ: Թուղթին ոճը, բառամթերքը, բովանդակութիւնը կը տարբերին Պօղոսի միւս թուղթերուն ոճէն, բառամթերքէն եւ բովանդակութենէն: Հարիւր փառասուն քառորդ յատուկ են այս թուղթին եւ չեն գործածուած սուրբ Պօղոսի միւս թուղթերուն մէջ: Զունի յատուկ նախաբանը եւ վերջաբանը, գորս ունին միւս թուղթերը:

Այս տարբերութիւններուն դիմաց, սակայն, կան նաեւ ընդլայնումներ կամ գաղափարներ, որոնք յատուկ են Պօղոսին, ինչպէս՝ Նոր Ուխտը, որ կը փոխարինէ Հին Ուխտը, քրիստոնէին ազատութիւնը Մովսէսի Օրէնքէն, հաւատքին դերը քրիստոնէի կեանքին մէջ, իբրեւ կոռուան արդարացումի՝ Քրիստոսով (Փիլ 2,8 – Եբր 5,7 – Հռ 3,25 – Եբր 10,12):

Թէպէտ «Երբայեցիներու» թուղթ տիտղոսը տրուած է այս գրութեան երկրորդ դարուն, սակայն ակնբախ է, որ ան ուղղուած է Հրեայ քրիստոնեաներուն, որոնք կ'ապրին դժուար կացութեան մէջ, ենթակայ են հալածանքի, ունին կարօտը հայրենի աւանդութիւններուն եւ ենթակայ են փորձութեան՝ ուրանալու Քրիստոնէութիւնը եւ վերադառնալու հրէութեան:

Թուղթը շատ կը ծանրանայ Ծէսին եւ պաշտամունքին վրայ, ինչ որ մտածել կու տայ թէ՝ ընթերցողները պիտի ըլլան ղեւտացի փահանաներ, որոնք կարօտով կը յիշեն ղեւտական պաշտամունքին շէնդութիւնը, որուն պաշտօնեաներն էին եւ յուսախար կ'երեւին մօր հաւատքէն կամ դաւանութենէն, որ տակաւին շատ լուսաւոր չերեւիր անոնց:

Ղետական ֆահանայութեան դիմաց ցոյց կու տայ Քրիստոս՝ ֆահանայ ըստ կարգին Մելքիսեդեկի, գերագանց Ահարոնի եւ որուն միակ գոհով մենք ունինք փառութիւնը մի՛ անգամ ընդ միշտ: Փաստելու համար այս գաղափարը, ցոյց կու տայ գերակայութիւնը այս Պետին ֆահանայութեան եւ անձին՝ գերակայ հրեշտակներուն իբրեւ Աստուծոյ Որդի:

ԹՈՒՂԹ

ԵՐԲԱՅԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ներածական

Մարդացեալ Բանին մեծ վայելչութիւնը

1 **1** Բազմաթիւ անգամներ եւ բազմաթիւ կերպերով, անցեալին, Աստուած խօսեցաւ մեր հայրերուն մարգարէներուն բերնով, **2** իսկ այս վերջին օրերուն, խօսեցաւ մեզի իր Որդիով, զոր կարգեց ժառանգ ամէն բանի եւ որով ստեղծեց տիեզերքը: **3** Ան լոյսն է անոր փառքին եւ պատկերը անոր հոգեման, այս Որդին՝ որ կանգուն կը պահէ տիեզերքը իր խօսքին զօրութեամբ, որ մեր մեղքերուն մաքրութիւնը կատարեց, բազմեցաւ Մեծ վայելչութեան աջ կողմը, բարձունքներն ի վեր, **4** այնքան աւելի բարձր եղաւ հրեշտակներէն՝ որ անոնց անունէն աւելի բարձր անուն ժառանգեց:

Սուրբ գրային փաստերը

5 Արդարեւ, հրեշտակներէն ո՞ր մէկուն Աստուած ըսաւ երբեք. Դու իմ որդիս ես եւ այսօր ծնայ քեզ: Եւ դարձեալ. Ես Հայր պի-

Գլ. 1, 2 – Ժամանակներու լրումին կը սկսին վերջին օրերը (Գ Առ 2, 17 . 1 Պետ 1, 20): Մարգարէներէն ետք, Աստուած կը դրկէ Որդին, որ պատգամաւոր չէ, մարգարէներուն պէս, այլ Որդի եւ Խօսքն Աստուծոյ (Յովհ 1, 1 . 14):

3 – Երկու ասացումները ցոյց կու տան համագոյակցութիւնը Հօր եւ Որդիին, զանազանութեամբ անձներուն (Իմ 7, 25-26). Որդին լոյսն է, ցոլքն է Աստուծոյ փառքին, Լոյսն է Լոյսէն:

5 – (Սղմ 2, 7 . 2 Սամ 7, 14):

տի ըլլամ անոր եւ ան Որդի պիտի ըլլայ ինծի: **6** *Եւ դարձեալ, երբ Անդրանիկը աշխարհ կը մտցնէ՝ կ'ըսէ.* Աստուծոյ բոլոր հրեշտակները թող երկրպագութիւն ընեն Անոր: **7** *Բայց հրեշտակներուն մասին այսպէս կը խօսի.* Իր հրեշտակները հոգի ըրաւ եւ իր սպասաւորները՝ հրավառ բոց: **8** *Իր Որդիին կ'ըսէ.* Քու աթոռդ, Աստուած, կը մնայ դարեւ դար եւ իրաւունքիմ գաւազանը՝ քու թագաւորութեանդ գաւազանն է: **9** *Պուն սիրեցիր արդարութիւնը, ատեցիր ամբարըշտութիւնը, եւ ասոր համար, Աստուած, քո՛ւ Աստուածդ, օծեց քեզ ուրախութեան իւղով, աւելի քան քու ընկերներդ: **10** *Եւ դարձեալ. Պուն, Տէր, սկիզբէն հաստատեցիր աշխարհը եւ երկինքը գործն է քու ձեռքերդ: **11** *Անոնք ամէնը պիտի անհետանան, բայց դուն կ'ապրես եւ կը մնաս, իսկ անոնք պիտի մաշին հագուստներու նման: **12** *Պուն պիտի գալարես զանոնք վերարկուի նման եւ իբրեւ զգեստ. եւ անոնք պիտի գալարուին. բայց դուն նոյնն ես եւ քու տարիներդ պիտի չվերջանան երբեք: **13** *Հրեշտակներէն ո՞ր մէկուն ան ըսաւ երբեք.* Բազմէ իմ աջ կողմս, մինչեւ որ թշնամիներդ դնեմ իբր պատուանդան քու ոտքերդ առջեւ: **14** *Արդեօք անոնք ամէնքը հոգիներ չե՞ն ծառայութեան համար, եւ չե՞ն առաքուիր ի սպաս անոնց որ պիտի ժառանգեն փրկութիւնը:*****

Յորդորներ

2 **1** *Ասոր համար մենք պարտաւոր ենք աւելի ուշադրութեամբ փարիլ վարդապետութեան զոր լսեցինք, որպէսզի երբեք չնսեմանանք: **2** *Եթէ խօսքը որ հռչակուեցաւ հրեշտակներուն միջոցաւ ունեցաւ իր երաշխաւորութիւնը եւ ամէն**

6 – Աշխարհ կը մտցնէ մարդեղութեամբ (Նփս 1, 20–21) եւ կամ մուտքով փառքիմ մէջ (Փիլ 2, 9–10 . Աղմ 96, 7):

7 – Աղմ 103, 4:

8 – Աղմ 44, 7–8:

10 – Աստուածութիւնն է Յիսուս–Մեսիային, որ ունի յաւիտեանական թագաւորութիւնը (Աղմ 101, 26–28):

13 – Աղմ 109, 1:

14 – Հրեշտակները միայն պատգամաւորներն են ի սպաս մարդոց փրկութեան:

օրինազանցութիւն եւ անհնազանդութիւն ընդունեցաւ հատուցութիւն պատիժը, **3** մենք ինչպէ՞ս պիտի խոսափինք, եթէ անտեսենք նման փրկութիւնը: Այս փրկութիւնը սկիզբն առաւ Տիրոջ քարոզութեամբ, մեզի համար երաշխաւորուեցաւ անոնցմէ, որ լսեցին զինքը, **4** քանի որ Աստուած անոնց վկայութիւնը հաստատեց նշաններով, հրաշքներով եւ ամէն տեսակ սքանչելիքներով, ինչպէս նաեւ Սուրբ Հոգիին զանազան հաղորդումներով, զորս կը բաշխէ ըստ իր կամքին:

Փրկութիւնը տրուեցաւ Քրիստոսով

5 Արդարեւ, հրեշտակներուն չէ որ հպատակեցուց զայլք հանդերձեալ աշխարհը, որուն մասին կը խօսինք: **6** Մէկը վկայեց եւ ըսաւ. Խնջ է մարդը, որ դուն յիշես գայն, եւ կամ մարդու որդին՝ որ դուն այցելես անոր: **7** Դուն խոնարհեցուցիր զինքը ժամանակի մը համար՝ աւելի վար քան հրեշտակները: Դուն պսակեցիր զինքը փառքով եւ պատիւով: **8** Դուն ամէն ինչ դրիք անոր ոտքերուն տակ: Արդ, քանի որ ամէն ինչ անոր հնազանդեցուց, չթողուց բան մը որ անոր հնազանդ չըլլայ: Զիշդ է որ մենք հիմա չենք տեսներ թէ ամէն բան կը հնազանդի արդէն անոր: **9** Բայց այն որ ժամանակի մը համար խոնարհեցաւ հրեշտակներէն աւելի վար, Յիսուս, մենք կը տեսնենք զինքը պսակուած փառքով եւ պատիւով, որովհետեւ ան մահը ճաշակեց. հա՛րկ էր որ ան, Աստուծոյ շնորհքով, ճաշակէր մահը, ամէն մարդու բարիքին համար: **10** Արդարեւ, պատշաճ էր որ Ան,

Դլ. 2, 6 – Սղմ 8, 5–7:

8 – Ենթարկուած արհամարհանքի եւ հալածանքի, առաջին սերունդի քրիստոնեաները կը սպասեն Արքայութեան հաստատումին: Քրիստոս արդէն մտած է փառքին մէջ, եւ պիտի խորտակէ բոլոր թշնամիները իր վերջնական յաղթանակէն առաջ (1 Կոր 15, 25):

9 – Քրիստոս փառաւորուեցաւ, որովհետեւ չարչարուեցաւ եւ անոր յաղթանակը կը կնիքէ փրկչական արժեքն անոր մահուան: Յիսուս չարչարուեցաւ միայն իբր մարդ:

10 – Յիսուսի չարչարանքը եւ մահը կատարումն են աստուածային կամքին, եւ Քրիստոս իբր կատարեալ Փրկիչ ունի պաշտօնը բոլոր մարդիկը մտցնել Աստուծոյ փառքին մէջ:

որ կ'ուզէր բազմաթիւ որդիներ փառքի առաջնորդել, եւ քանի որ անոր համար եւ անով կ'ըլլայ ամէն բան, կատարելութեան հասցնէր իր չարչարանքովը այն որ փրկութեան պիտի առաջնորդէր զանոնք: **11** Որովհետեւ այն որ կը սրբացնէ եւ անոնք որ կը սրբանան՝ ամէնքը նոյն ծագումը ունին: Ասոր համար ան ամօթ չի համարեր զանոնք եղբայրներ կոչել, երբ կ'ըսէ. **12** Բու անունդ պիտի աւետեմ եղբայրներուս եւ քեզ պիտի օրհնաբանեմ եկեղեցւոյ մէջ: **13** Եւ դարձեալ. Ես անոր վստահած եմ, եւ դարձեալ՝ Ահաւասիկ ես եւ որդիներս զորս Աստուած տուաւ ինծի:

14 Քանի որ որդիները նոյն արիւնը եւ մարմինը ունին, ինք եւս, նմանապէս, մասնակից է անոր, որպէսզի իր մահով յաղթէ անոր՝ որ մահուան իշխանութիւնն ունի, այսինքն սատանան, **15** եւ ազատագրէ ամէն անոնք որ տեւապէս ստրկութեան տակ էին, մահուան վախին պատճառով: **16** Որովհետեւ հրեշտակները չէ որ ան յանձն կ'առնէ երբեք, այլ Աբրահամի սերունդն է որ յանձն կ'առնէ: **17** Ասոր համար հարկ էր ան ամէն կերպով նմանէր իր եղբայրներուն, որպէսզի, իրենց յարաբերութիւններուն մէջ Աստուծոյ հետ, ան ըլլար ողորմած եւ հաւատարիմ քահանայապետ մը, քաւելու համար մեղքերը ժողովուրդին: **18** Քանի որ ինքն ալ կրեց չարչարանքը, կարող է օգնութեան հասնիլ անոնց որ անձկութեան մէջ են:

Քրիստոս կը գերազանցէ Մովսէսը

3 **1** Ուստի դուք, սուրբ եղբայրներ, քանի որ մասնակից էք երկնային կոչումին, ձեր աչքերը սեւեռեցէք դէպի Յիսուս Քրիստոս, առաքեալը եւ քահանայապետը մեր հաւատքի

12 – Սղմ 21, 23:

13 – Ես 8, 17–18:

15 – Յիսուս պիտի ազատագրէ մարդիկ իր յարութեամբ, որ գրաւականն է մարդոց յարութեան (Հո 8, 11):

Գլ. 3, 1 – Քրիստոս առաքեալ է, որովհետեւ ղրկուեցաւ Աստուծմէ, քահանայապետ է, որովհետեւ կը մերկայացնէ մարդիկը Աստուծոյ մօտ (Յովի 3, 17):

դաւանութեան: **2** Ան՝ հաւատարիմ է անոր՝ որ հաստատեց զինքը, ինչպէս Մովսէս հաւատարիմ եղաւ անոր ամբողջ տան մէջ: **3** Որովհետեւ ան արժանի եղաւ փառքի մը՝ որ աւելի մեծ է քան Մովսէսին փառքը, ինչպէս աւելի մեծ պատիւի արժանի է տունը կառուցանողը քան տունը: **4** Արդարեւ, ամէն տուն ունի իր կառուցանողը եւ Այն որ ամէն բան կառոյց՝ Աստուած ինքն է: **5** Մովսէս հաւատարիմ եղաւ անոր տան մէջ՝ իբրեւ ծառայ, վկայելու համար խօսքերուն որ պիտի ըսուէին: **6** Բայց Քրիստոս հաւատարիմ եղաւ իբրեւ Որդի՝ իր տան վրայ. եւ անոր տունը մենք ենք, պայմանաւ որ մինչեւ վերջ հաստատ պահենք յոյսի ապահովութիւնը եւ պարծանքը:

Հաւատքը մեզ կը տանի հանգիստի՝ Աստուծոյ մէջ

7 Ասոր համար, այսպէս կ'ըսէ Սուրբ Հոգին. Այսօր, եթէ դուք լսէք անոր ձայնը, **8** մի՛ կարծրացնէք ձեր սրտերը, ինչպէս եղաւ Դաւնութեան մէջ, փորձութեան օրը, անապատին մէջ, **9** ուր ձեր հայրերը փորձեցին զիս, զիս փորձի ենթարկեցին, **10** մինչ քառասուն տարի տեսած էին իմ գործերս: Ասոր համար ես զայրացայ այդ սերունդին դէմ եւ ըսի. Անոնց սիրտը միշտ կը մոլորի, անոնք չնայեցան իմ ուղիներս: **11** Բարկութեան մէջ եւ երդում ըրի. Ո՛չ, անոնք պիտի չմտնեն իմ հանգիստիս մէջ: **12** Եղբայրներ, զգոյշ եղէք, թե՛րեւս ձեզմէ մէկուն մէջ գտնուի չար եւ անհաւատ սիրտ մը՝ որպէսզի հեռանայ կենդանի Աստուծմէ: **13** Բայց դուք, ամէն օր քաջալերեցէք զիրար, այնքան ատեն որ կայ «այս օրը», որպէս զի ոչ մէկը չկարծրանայ մեղքին հրապոյրովը: **14** Որովհետեւ մենք հաղորդակից ենք Քրիստոսի, եթէ մինչեւ վերջ ամուր եւ անսասան պահենք մեր սկզբնական վստահութիւնը, **15** Այս ըսելով. Եթէ այսօր դուք լսէք անոր ձայնը, մի՛ կարծրացնէք ձեր սրտերը, ինչպէս

2 – Թիւ 12, 7:

8 – Սղմ 94, 7-11:

11 – Թիւ 14, 21-13:

մը կը սահմանէ, «Այսօր մը»՝ երբ կ'ըսէ Դաւիթի բերանով, երկար ժամանակ ետք, ինչպէս որ ըստուած է վերը. Այսօր, եթէ դուք լսէք ամոր ձայնը, մի կարծրացնէ՛ք ձեր սրտերը: **8 Եթէ Յեսու մտցուցած ըլլար Իսրայելացիները այս հանգիստին մէջ, անկէ ետք Աստուած պիտի չխօսէր ուրիշ օրուան մը մասին: 9 Ուրեմն հանգիստ մը, եօթներորդ օրուան հանգիստը, վերապահուած է Աստուծոյ ժողովուրդին: 10 Որովհետեւ այն որ մտած է իր հանգիստին մէջ, ինքն ալ կը հանգչի իր գործերէն, ինչպէս Աստուած՝ իր գործերէն: 11 Մենք, ուրեմն, ջանանք մտնել այդ հանգիստին մէջ, որպէսզի ոչ մէկը չսայթաքի այդ անհնազանդութեան օրինակով:**

12 Արդարեւ կենդանի է Աստուծոյ խօսքը, աւելի ազդեցիկ եւ հատու քան երկսայրի սուրը. ան կը թափանցէ մինչեւ բաժանումի կէտը չունչին եւ հոգիին, զօդերուն եւ ուղեղին, եւ կը քննէ զգացումները եւ մտածումները սրտին: 13 Չկայ ուրեմն արարած՝ որ անտեսանելի կը մնայ անոր առջեւ, այլ ամէն ինչ բոլորովին բաց է աչքերուն առջեւ Անոր՝ որուն մենք հաշիւ պիտի տանք:

Քրիստոս՝ կարեկից Քահանայապետ

14 Այսուհետեւ, քանի որ մենք մեծ քահանայապետ մը ունինք որ անցաւ երկինքէն, Յիսուս՝ Աստուծոյ Որդին, հաստատ պահենք հաւատքի դաւանութիւնը: 15 Որովհետեւ չունինք քահանայապետ մը որ անկարող է կարեկցելու մեր տկարութիւններուն, ինքը որ ամէն բանի մէջ յար եւ նման է մեզի, բացի մեղքէն: 16 Այսուհետեւ համարձակութեամբ յառաջանանք դէպի անոր շնորհ-

12 – Աստուծոյ խօսքը տրուած մարգարէներով եւ Յիսուսով՝ կենդանի է եւ գործող հաւատացեալներուն մօտ եւ այս խօսքն է, որ կը դառն մարդուն սրտին քաֆուն դիտաւորութիւնը եւ գործերը (Յովհ 12, 48 . Յայտ 10, 13):

14 – Յիսուսի փառանայական պաշտօնարարութիւնը կը կատարուի երկինքի մէջ: Բազմաձև Աստուծոյ աշիւն, Քրիստոս կը պատկանի անփոփոխելի իրականութիւններուն եւ ամոր զոհը կատարուած միանգամ ընդմիշտ, ունի յաւիտեանական արժէք (8, 1-4 . 9, 11-12): Առարկան քրիստոնեայ յոյսին լրումն է այս փրկութեան՝ երկինքի մէջ:

քին աթոռը, որպէսզի գթութիւն ընդունինք եւ պատշաճ օգնութեան չնորհքը ստանանք:

Քրիստոս՝ պատճառ յաւիտեանական փրկութեան

5 ¹ Արդարեւ ամէն քահանայապետ առնուած է մարդոց մէջէն եւ հաստատուած է՝ որպէսզի միջնորդէ ի նպաստ մարդոց, անոնց յարաբերութիւններուն մէջ Աստուծոյ հետ, եւ որպէսզի ընծաներ եւ զոհեր մատուցանէ մեղքերուն համար: ² Ան կարող է չարչարակցութիւն զգալ տգէտներուն եւ մոլորեալներուն հանդէպ, քանի որ ինքն ալ տկարութիւնը զգեցած է: ³ Ասոր համար, հարկ է որ ան իր անձին եւ ժողովուրդին համար զոհեր մատուցանէ մեղքերու համար: ⁴ Ոչ ոք կը սեփականացնէ այս պատիւը, այլ՝ այն որ Աստուծոմէ կը կանչուի, ինչպէս Ահարոն:

⁵ Նոյնպէս ալ Քրիստոս իր անձին չվերագրեց քահանայապետ ըլլալու փառքը, այլ ընդունեցաւ զայն անկէ՝ որ ըսաւ անոր. Դուն ես իմ Որդիս, ես այսօր ծնայ բեզ, ⁶ ինչպէս նաեւ ուրիշ տեղ կ'ըսէ. Դուն ես փահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մեղիսեդեկի: ⁷ Ինքն էր, որ իր մարմնական օրերուն, ուժգին աղաղակներով եւ արցունքով աղօթքներ եւ պաղատանքներ կը մատուցանէր Անոր որ կարող է զինքը փրկել մահէն, եւ լսելի եղաւ շնորհիւ իր բարութեան: ⁸ Եւ թէպէտ Որդի էր՝ չարչարանքներուն մէջ սորվեցաւ հնազանդիլ: ⁹ Երբ կատարումին հասաւ, ամէն անոնց համար որ իրեն կը հնազանդին՝ եղաւ պատճառ յաւիտեանական փրկութեան, ¹⁰ քանի որ Աստուծոմէ կոչուեցաւ քահանայապետ ըստ կարգին Մեղիսեդեկի:

Գլ. 5, 5 – Սղմ 2, 7:

6 – Սղմ 109, 4:

7 – Շեշտը կը դրուի փահանային մարդկութեան վրայ. փահանան պէտք է ըլլայ մէկը մարդոցմէ, կարեկից անոնց տկարութեան: Արդ, Քրիստոսի մարդկութիւնը մարմնով՝ կը փաստուի անոր երկրաւոր կեանքով, անոր տկարութեամբ՝ բացի մեղքէն եւ մանաւանդ անոր չարչարանքով եւ մահով:

9 – Հասաւ կատարելութեան ոչ խուսափելով մեղքէն, այլ որովհետեւ Աստուած ազատեց զինք մեղքին իշխանութենէն եւ փառաւորեց յարութեամբ (Յովի 12, 27 . Փիլ 2, 9–11): Հասաւ կատարելութեան իբրեւ Փահանայ եւ Զոհ:

Քրիստոնեական կեանք

11 Այս նիւթին մասին շատ բաներ կան ըսելիք, դժուար՝ մեկնութեան համար, որովհետեւ դուք տկարամիտ էք հասկնալու համար: **12** Արդարեւ դուք, որ ժամանակով կարող էիք վարդապետներ ըլլալ, դարձեալ կարիք ունիք որ ձեզի ուսուցանեն սկզբնական տուեալները Աստուծոյ պատգամներուն: Դուք կարօտ եղաք կաթին եւ ոչ թէ հաստատուն կերակուրի: **13** Արդարեւ, այն որ տակաւին կը սնանի կաթով, չի կրնար ճաշակել արդարութեան վարդապետութիւնը, որովհետեւ տակաւին մանուկ է: **14** Հաստատուն կերակուրը յարմար է կատարեալներուն, որովհետեւ անոնք փորձառութեամբ հասուն գիտութիւնը ունին՝ ընտրելու բարին կամ չարը:

Նամակի հեղինակին ծրագիրը

6 **1** Ասոր համար, թողունք սկզբնական ուսուցումը Քրիստոսի մասին, եւ հասնինք կատարեալին, առանց վերադառնալու հիմնական կէտերուն, այսինքն զղջումին՝ մեռեալ գործերու եւ Աստուծոյ հաւատքին մասին, **2** ինչպէս նաեւ ուսուցումին՝ մկրտութեան, ձեռնադրութեան, մեռեալներու յարութեան եւ յաւիտեանական դատաստանին: **3** Ահաւասիկ ինչ որ պիտի ընենք, եթէ Աստուած թոյլ տայ:

4 Արդարեւ, անոնց համար որ լուսաւորուեցան, ճաշակեցին երկնային պարգեւները, եղան հաղորդակից Սուրբ Հոգիին, **5** ճաշակեցին Աստուծոյ գեղեցիկ խօսքը եւ զօրութիւնը հանդերձեալ աշխարհին **6** եւ հակառակ ասոր սայթաքեցան, ասոնց համար

13 – Վարդապետութիւնը առաքելութեան կրնայ ըլլալ Սուրբ Գիրքը եւ կամ Աստուծոյ արդարութիւնը, զոր յայտնեց Քրիստոս (Հո 3, 21–26):

Գլ. 6, 1 – Գործերը, որ կատարուած են առանց հաւատքի եւ շնորհքի կեանքի, մեռեալ են, որովհետեւ ենթակայ են մեղքին (Հո 1, 18–3, 20), որ կը տանի մահուան (Հո 5, 12 – Յովի 5, 24):

4 – Լուսաւորութիւնը մկրտութիւնն է:

6 – Սայթաքողները հաւատքն ուրացողներն են, անդամանելի անկումն է,

անհնար է վերանորոգել զանոնք, առաջնորդելով ապաշխարութեան, մինչ իրենց չհանրուն համար դարձեալ կը խաչեն Աստուծոյ Որդին եւ կ'անարգեն զայն: **7** Արդարեւ, երկիր մը, որ կը ծծէ անձրեւը որ կը տեղայ յաճախ եւ կ'արտադրէ օգտակար բոյսեր անոնց համար որ կը մշակեն զայն, կ'ընդունի Աստուծոյ օրհնութիւնը: **8** Բայց երկիրը որ փուշ ու տատասկ կ'արտադրէ, անօգուտ կը դատուի եւ մօտալուտ է անէծքը անոր վրայ: Անոր վախճանը հրկիզումն է:

Յորդորմներ

9 Գալով ձեզի, սիրելիներ, այսպէս խօսելով հանդերձ, մենք համոզուած ենք թէ դուք աւելի լաւ եւ փրկութեան նպաստաւոր կողմն էք: **10** Որովհետեւ Աստուած անարդար չէ եւ չի մոռնար ձեր գործը եւ սէրը զոր ցոյց տուիք անոր անունին համար, երբ անցեալին ծառայեցիք սուրբերուն եւ այսօր ալ կը ծառայէք: **11** Մեր փափաքն է որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը եռանդ ցոյց տայ՝ յոյսը հաստատ պահելու մինչեւ վերջ, **12** որպէսզի չթուլնաք, այլ ընդհակառակը՝ հետեւիք անոնց որ հաւատքով եւ յոյսով կ'ընդունին խոստումներուն ժառանգութիւնը:

13 Աստուած, երբ իր խոստումը տուաւ Աբրահամին, քանի որ չկար իրմէ աւելի մեծը որով կարենար երդնուլ, իր իսկ անունով երդում ըրաւ եւ ըսաւ. **14** Այո, պիտի մոխացնեմ քեզ օրհնութիւններով, պիտի բազմացնեմ քեզ անհամար սերունդով: **15** Եւ այսպէս Աբրահամ, իր յարատեւութեամբը, տեսաւ խոստումին կատարումը: **16** Արդարեւ, մարդիկ երդում կ'ընեն անով՝ որ իրենցմէ աւելի բարձր է եւ վերջ տալու համար ամէն հակառակութեան իրենց միջեւ՝ կը դիմեն երդումի վճիռին: **17** Այսպէս, Աստուած, ուզելով

որովհետեւ կը մերժեն Քրիստոս, չեն հաւատար անոր գոհին, որ աղբիւր է փրկութեան:

8 – Մնդ 3, 17-18:

10 – Սուրբերը՝ հաւատացեալներն են, մանաւանդ Երուսաղէմի Մայր Եկեղեցւոյ հաւատացեալները:

ցոյց տալ խոստովին ժառանգորդներուն իր ծրագրին հաստատութիւնը, միջամտեց երդումով: **18** որպէսզի երկու անփոփոխելի իրականութիւններով, ուր Աստուծոյ կողմէ խաբէութիւնը անհնար է, մենք, ապաստան գտած ըլլալով, ընդունինք հաստատուն քաջալերանք՝ զօրաւոր կերպով փարելու յոյսին որ կը տրուի մեզի: **19** Արդարեւ, այս յոյսին մէջ մենք ունինք հաստատ եւ անշարժ խարխալը մեր հոգիին, որ կը մտնէ վարագոյրին ետին, **20** հոն, ուր մտաւ մեզի համար իբրեւ կարապետ՝ Յիսուս, որ եղաւ յաւիտենականութեան համար փահանայապետ ըստ կարգին Մեքիսեդեայի:

Մեքիսեդեայ

7 **1** Այս Մեքիսեդեայը թագաւորն է Սաղեմի, փահանան Բարձրեալն Աստուծոյ, որ ելաւ ընդառաջ Արրահամի, երբ ասիկա կը վերադառնար թագաւորները պարտութեան մատնելէ ետք, եւ որ օրհնեց զայն: **2** Աբրահամ ամէն բանի տասանորդ տուաւ անոր: Անոր անունը նախ կը թարգմանուի «Թագաւոր արդարութեան» եւ ապա «Թագաւոր Սաղեմի», այսինքն թագաւոր խաղաղութեան: **3** Ան հոնի ո՛չ հայր, ո՛չ մայր, ո՛չ ազգաբանութիւն, ո՛չ սկիզբ իր օրերուն եւ ո՛չ ալ վախճան իր կեանքին. ըստ նմանութեան Աստուծոյ Որդիին, ան է եւ կը մնայ մշտնջենաւոր քահանայ:

18 – Անփոփոխելի իրականութիւններն են Աստուծոյ խոստումը եւ երդումը:

19 – Խարխալը խորհրդանշել է հաստատութեան. քրիստոնեայ աւանդութեան եւ մանաւանդ սրբազան մանրանկարչութեան մէջ խորհրդանշել է յոյսին:

Գլ. 7, 1 – Մեքիսեդեայ թագաւոր-փահանայ պատկերն է Քրիստոսի: Աստուածաշունչին լուսինը անոր նախնիքներուն մասին եւ անոր սերունդին մասին կը թելադրէ թէ՛ անոր փահանայութիւնը յաւիտենական է: Ընդունեցաւ տասանորդն Արրահամէն, որովհետեւ գերազանց էր Արրահամի եւ անոր սերունդին եւ դետական փահանաներուն (Ծնդ 14, 17-20):

Մեղքիսեղեկ կ'ընդունի տասանորդը

4 Տեսէք թէ որքա՛ն մեծ է ան, որուն Աբրահամ նահապետը, տասանորդ կու տայ իր բոլոր աւարներէն: **5** Արդ, Ղեւիի որդիներէն անոնք որ քահանայութիւն կ'ընդունին, պատուէր ունին, ըստ Օրէնքին, տասանորդ առնելու ժողովուրդէն, այսինքն իրենց եղբայրներէն, որոնք ծնունդ են Աբրահամի երիկամունքներուն: **6** Բայց ինքը որ անոնց սերունդէն չէր, տասանորդ առաւ Աբրահամէն եւ օրհնեց խոստումներուն աւանդապահը: **7** Արդ, առանց տարակոյսի, ստորադասն է որ կ'օրհնուի գերադասէն: **8** Հոս, մահկանացու մարդիկն են որ տասանորդ կ'առնեն, բայց հոն, տասանորդը կ'առնէ այն՝ որուն մասին վկայուեցաւ թէ կ'ապրի: **9** Եթէ կարելի է ըսել, նոյնինքն Ղեւի, որ տասանորդ կ'առնէ, յանձին Աբրահամի տասանորդ վճարեց, **10** որովհետեւ տակաւին նախաօր երիկամունքներուն մէջն էր, երբ Մեղքիսեղեկ անոր ընդառաջ գնաց:

Քահանայապետ՝ ըստ կարգին Մեղքիսեղեկի

11 Եթէ ղեւտական քահանայութիւնը իրականացուցած ըլլար կատարելութիւնը, քանի որ անոր վրայ հաստատուած էր Օրէնքը՝ տրուած ժողովուրդին, տակաւին ի՞նչ կարիք կար, որ ներկայանար ուրիշ քահանայ մը ըստ կարգին Մեղքիսեղեկի, փոխանակ ըստ կարգին Ահարոնի: **12** Արդարեւ, քահանայութեան փոփոխութիւնը կը բերէ փոփոխութիւնը Օրէնքին: **13** Որովհետեւ անձը, որուն մասին ասոնք ըսուած են, կը սերի ուրիշ ցեղէ մը, որուն անդամներէն ոչ մէկը նուիրուած է խորանին ծառայութեան: **14** Արդ, յայտնի է՝ թէ մեր Տէրը Յուդայի ցեղէն է, որուն մասին Մովսէս բան չէ ըսած, երբ կը խօսի քահանաներուն մասին:

Հիմ Օրէնքին ջնջումը

15 Ասիկա ղեռ աւելի բացայայտ է, եթէ կը ներկայանայ ուրիշ քահանայ մը նմանութեամբ Մեղքիսեղեկի, **16** որ քահանայ չէ

եղած ըստ մարմնաւոր պատուիրանին, այլ ըստ զօրութեան իր անվախճան կեանքին: **17** Արդարեւ այս վկայութիւնն ալ տրուած է անոր. Դուն եւ քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մեյփիսեդեկի: **18** Այսպէս ուրեմն կը ջնջուի առաջին հրամանագիրը, քանի որ տկար կը դառնայ եւ անօգուտ, **19** որովհետեւ Օրէնքը ոչինչ հասցուց կատարելութեան, եւ կը ներմուծուի ազնուական յոյս մը, որով մենք կը մօտենանք Աստուծոյ:

Քրիստոսի քահանայութիւնը՝ անփոփոխելի

20 Մանաւանդ որ ասիկա չեղաւ առանց երդումի, որովհետեւ միւսները քահանայ եղան առանց երդումի, **21** բայց ասիկա երդումով եղաւ, ձեռամբ անոր՝ որ ըսաւ անոր համար. Տէրը երդում ըրաւ եւ պիտի չզոյգայ երբեք. դուն եւ քահանայ յաւիտեան. **22** եւ ասկէ ետք, Յիսուս եղաւ երաշխաւորը լաւագոյն ուխտին: **23** Միւսները քահանայ եղան բազմութեամբ, որովհետեւ մահը արգելք էր անոնց որ տեւապէս մնային: **24** Բայց ինք, քանի որ կը մնայ յաւիտեան, ունի քահանայութիւն մը որ անփոփոխելի է: **25** Ասկէ կը հետեւի թէ՛ ինք կարող է փրկել միանգամ ընդմիշտ անոնք որ իրմով կը մօտենան Աստուծոյ, քանի որ ան միշտ կենդանի է, որպէսզի միջնորդէ անոնց համար:

Նրկնային քահանայապետը՝ կատարեալ

26 Արդարեւ վայել էր մեզի այսպիսի քահանայապետ մը, սուրբ, անմեղ, անարատ, այսուհետեւ բաժնուած մեղաւորներէն, վերացած աւելի բարձր քան երկինքը, **27** որ չունենայ առօրեայ

րունդին մարդոց (Բ Օր 10, 8):

25 – Քրիստոս յաւիտեական քահանայ, Աստուծոյ մօտ Միջնորդն է եւ անոր խնդրանքը նման է Հոգիին խնդրանքներուն ի նպաստ սուրբերուն (Հո 8, 27):

27 – Քրիստոսի միակ գոհը կը տեղադրուի կեդրոնին վրայ փրկութեան պատմութեան: Կատարումին հասցենելով պատրաստութեան շրջանը, Յիսուս կը մատուցանէ իր միակ գոհը, սկիզբ կը դնէ կատարածնային ժամանակներուն, որուն ելակէտը կրնայ ուշանալ, սակայն էականը փրկութեան տրուեցաւ մար-

կարիքը, միևս քահանայապետներուն նման՝ զոհ մատուցանելու նախ իրենց մեղքերուն եւ ապա ժողովուրդին մեղքերուն համար․ իսկ ինքը ըրաւ ասիկա մէկ անգամ ընդմիջտ՝ ինքզինքը նուիրելով: **28** Օրէնքը իբրեւ քահանայապետ կը հաստատէ մարդիկ՝ որ ենթակայ են տկարութեան, բայց Օրէնքէն ետք՝ երդումին խօսքը կը հաստատէ Որդին՝ որ յաւիտենապէս կատարեալ է:

Նոր փահանայութիւն, նոր տաճար

8 **1** Մեր խօսքերուն գլխաւոր կէտը այս է՝ թէ մենք ունինք այսպիսի քահանայապետ մը, որ երկինքի մէջ բազմեցաւ Մեծ վայելչութեան աթոռին աջ կողմը, **2** պաշտօնեայ՝ տաճարին եւ ճշմարիտ տաղաւարին, այն՝ զոր Տէ՛րը կանգնեց եւ ո՛չ թէ մարդը: **3** Ամէն քահանայապետ հաստատուած է, որպէսզի ընծաներ եւ զոհեր մատուցանէ, հետեւաբար հարկ է որ ինքն ալ մատուցանելիք բան մը ունենայ: **4** Եթէ Յիսուս երկրի վրայ ըլլար, թերեւս քահանայ իսկ չըլլար, քանի որ կան քահանաներ՝ որ Օրէնքին համաձայն ընծաներ կը մատուցանեն: **5** Ասոնք ծառայութիւնը կը կատարեն ըստ երկնային իրականութեան պատկերին եւ օրինակին, ինչպէս նաեւ Մովսէս, որուն հրամայուեցաւ Տիրոջմէ, երբ Տաղաւարը պիտի շինէր․ Տէ՛ս, ըսուեցաւ անոր, ամէն բան պիտի շինես ըստ օրինակին, որ ցոյց տրուեցաւ ֆեզի լեքան վրայ:

Քրիստոս լաւագոյն Ուխտի մը միջնորդն է

6 Բայց հիմա Յիսուս ընդունեցաւ պաշտօն մը՝ որ ա՛յնքան աւելի բարձր է՝ որքան լաւագոյն է Ուխտը որուն միջնորդն է ինքը եւ

դուն, երբ մարդն Քրիստոս մնաւ եւ յարեաւ մարդոց փրկութեան համար:

Գլ․ 8, 2 – Քրիստոս յաւիտեական փահանայ, կատարեալ է եւ աւելի գերազանց քան ղեկավար փահանաները, որոնք տկար էին եւ մահկանացու: Քրիստոս գերազանց է նաեւ իր պաշտօնարարութեամբ, քանի որ իր փահանայական պաշտօնը կը կատարէ աւելի բարձր տաճարի մը մէջ՝ երկինք, որուն պատկերն էր միայն երկրաւոր տաճարը: Քրիստոս Միջնորդն է Նոր Ուխտին:

5 – Ելք 25, 40:

որ հիմնուած է լաւագոյն խոստումներու վրայ: **7** Որովհետեւ, եթէ առաջին ուխտը եղած ըլլար անթերի, կարիք պիտի չըլլար փոխարինել զայն երկրորդ ուխտով: **8** Ձանոնք յանդիմանելով է որ Աստուած կ'ըսէ.

Ահաւասիկ կու գան օրեր, կ'ըսէ Տէրը,
եւ ես Նոր Ուխտ մը պիտի կնքեմ Իսրայելի տան հետ
եւ Յուդայի տան հետ.

9 Ո՛չ մման այն ուխտին՝ զոր կնքեցի անոնց հայրերուն հետ
այն օրը երբ բռնեցի անոնց ձեռքէն,
եւ հանեցի զանոնք Եգիպտոսի երկրէն:
Քանի որ անոնք ալ չմնացին իմ ուխտիս մէջ,
եւ ալ մերժեցի զանոնք, կ'ըսէ Տէրը:

10 Ահաւասիկ Ուխտը, զոր պիտի կնքեմ
Իսրայելի տան հետ,
այն օրերէն ետք, կ'ըսէ Տէրը.
օրէնքներս պիտի դնեմ անոնց մտքին մէջ,
պիտի գրեմ զանոնք անոնց սրտին մէջ,
եւ ես պիտի ըլլամ անոնց Աստուածը,
եւ անոնք պիտի ըլլան իմ ժողովուրդս:

11 Եւ անկէ ետք ոչ ոք պիտի ուսուցանէ իր քաղաքակիցին
ոչ ալ իր եղբօրը՝ ըսելով. «Չանչցի՛ր Տէրը».
որովհետեւ ամենքը, փոքրէն մինչեւ մեծը, պիտի ճանչնան զիս,

12 որովհետեւ ես պիտի ներեմ անոնց անօրէնութիւնները,
եւ երբեք պիտի չյիշեմ անոնց մեղքերը:

13 Արդ, Նոր Ուխտ ըսելով՝ ան հինի վերածեց առաջինը. եւ ինչ որ հին է եւ ծեր՝ անհետանալու մօտ է:

Քրիստոս երկնային տաճարին մէջ

9 ¹ Առաջին ուխտն ալ ունէր պաշտամունքի հաստատութիւնները, ինչպէս նաեւ երկրաւոր տաճարը: ² Առաջին տաղաւարը կանգնեցաւ այսպէս. անոր մէջ կը գտնուէին աշտանակը, սեղանը, նուէրներու հացը: Այս տաղաւարը կոչուեցաւ Սրբութիւն: ³ Յետոյ, երկրորդ վարագոյրին ետին՝ կար տաղաւարը, որ կը կոչուէր Սրբութիւն Սրբոց, ⁴ ունէր խոռնկերուն ոսկիէ խորանը, Ուխտի Տապանակը՝ ամբողջովին ծածկուած ոսկիով, եւ որուն մէջ կը գտնուէին ոսկիէ սափորը՝ լի մանանալով, Ահարոնի գաւազանը՝ որ ծաղկեցաւ, եւ Ուխտին տախտակները: ⁵ անոր վերեւ՝ փառքի քերովբէները, որ իրենց թեւերուն հովանիով կը ծածկէին քաւութեան խորանը: Տեղը չէ հոս մանրամասնօրէն խօսելու ամէն բանի մասին:

⁶ Այս ամէնը այսպէս դասաւորուած, քահանաները կը մտնէին միայն առաջին տաղաւարին մէջ, պաշտամունքը կատարելու համար: ⁷ Երկրորդ տաղաւարին մէջ կը մտնէր միայն քահանայապետը, տարին մէկ անգամ, հետը տանելով արիւնը՝ զոր կը մատուցանէր իր եւ ժողովուրդին թերացումներուն համար: ⁸ Այսպէս, Սուրբ Հոգին ցոյց կու տայ՝ թէ տաճարին ճամբան բաց չէ, այնքան ատեն որ կը մնայ առաջին տաղաւարը: ⁹ Ասիկա պատկերն է ներկայ ժամանակին, որու տեւողութեան կը մատուցանեն ընծաներ եւ զոհեր՝ որ կարող չեն մատուցանողը հասցնել կատարելութեան՝ անոր խղճին առջեւ: ¹⁰ Ասոնք միայն մարդկային պատուէրներ են, կը հային կերակուրներուն, ըմպելիներուն, զա-

Գլ. 9, 2 – Անապատի տաղաւարին մէջ, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի տաճարին, վարագոյրը կը բաժնէր Սրբութիւնը՝ Սրբութիւն Սրբոցէն (Ելք 25-26) Միայն քահանայապետը տարին մէկ անգամ Քաւութեան օրը կը մտնէր Սրբութիւն Սրբոց:

9 – Հին Ուխտին տեւողութեամբ ժողովուրդը ուղղակի մուտք չունի Աստուծոյ մօտ, Նոր Ուխտին մէջ Քրիստոս քահանայարին է երթալու Հօր (Յովհ 14, 6): Վախճանը Հին Ուխտին կը խորհրդանշէ վարագոյրին հերձումը Յիսուսի մահուան ընդմէջ (Մտք 27, 51):

նազան լուացումներուն եւ պարտադրուած են մինչեւ վերանորոգուլթեան օրը հասնի:

11 Բայց Քրիստոս եկաւ իբրեւ քահանայապետ հանդերձեալ բարիքներուն, անցաւ աւելի մեծ եւ աւելի կատարեալ անձեռագործ տաղաւարէն, այսինքն՝ որ այս արարչութենէն չէ. **12** մի անգամ ընդմիշտ մտաւ տաճար, ո՛չ թէ նոխազներու եւ ցուլերու արիւնով՝ այլ ի՛ր իսկ արիւնով, մեզի համար ընդունած ըլլալով յաւիտենական փրկութիւնը: **13** Արդարեւ, եթէ ցուլերու եւ նոխազներու արիւնը եւ երինջներու մոխիրը, ցանուելով, կը սրբացնեն անոնք որ պղծուած են, անոնց տալով մարմնոյ մաքրութիւնը, **14** ո՛րքան աւելի Քրիստոսի արիւնը, որ յաւիտենական Հոգիին ներշնչումով՝ իր անարատ անձը ընծայեց Հօր, պիտի մաքրէ մեր խիղճը մեռելոտի գործերէն, որպէսզի մենք կարենանք պաշտել կենդանի Աստուածը:

Քրիստոս Նոր Ուխտը կը կնքէ իր արիւնով

15 Ասոր համար ան միջնորդն է Նոր Ուխտին, որպէսզի, երբ անոր մահը տեղի ունենայ, քաւելու համար առաջին ուխտին թեւրացումները, անոնք որ կանչուած են, ընդունին խոստացուած յաւիտենական ժառանգութիւնը: **16** Որովհետեւ հոն ուր կտակ կայ, հարկ է որ հաստատուի կտակագրին մահը: **17** Կտակը ի զօրու է միայն մահէն ետք, քանի որ երբեք չի զօրեր այնքան ատեն որ կտակագիրը ողջ է: **18** Այսպէս, առաջին ուխտին բացումն ալ չկատարուեցաւ առանց արեան հեղումի: **19** Արդարեւ, երբ Մովսէս

11 – Քրիստոսի արեան նուիրումը կը փոխարինէ Հին Ուխտի փառութեան արարողութիւնը եւ կը հաքթէ ճանապարհը մօտեցալու Հօր:

12 – Համբարձումով Յիսուս կը վերանայ երկինք, կը բազմի Հօր աջ կողմը երկնային Սրբութեան Սրբոցին մէջ:

15 – Այս հատուածը, որուն գուգահեռ է (8, 6-13) ցոյց կու տայ անհրաժեշտութիւնը Յիսուսի մահուն՝ անոր միջնորդութեան համար: Ուխտը կամ կտակը – երբայեցեբեմն պէրիթ բառը ունի երկու իմաստները – կը պահանջէ մահը կտակագրին (հմտ 16-17), իսկ ուխտը կը պահանջէ հեղումը արեան (Ելք 24, 6-8)։ Ուրեմն հարկ էր, որ Քրիստոս մեռնէր հիմնելու համար Նոր Ուխտը:

հրապարակեց Օրէնքին պատուէրները ամբողջ ժողովուրդին, առաւ ցուլերուն եւ նոխազներուն արիւնը՝ ջուրով եւ կարմիր բուրդով միասին, եւ զոպայով սրսկեց Գիրքին եւ ամբողջ ժողովուրդին վրայ **20** եւ ըսաւ. Այս է Ուխտին արիւնը, զոր Աստուած պատուիրեց ձեզի համար: **21** Յետոյ նոյնպէս արիւն սրսկեց Տաղաւարին եւ պաշտամունքի բոլոր առարկաներուն վրայ: **22** Օրէնքին համաձայն, ամէն ինչ կը մաքրուի արիւնով, եւ առանց արեան հեղումին չկայ մեղքերու թողութիւն: **23** Ուրեմն, եթէ երկնային իրողութիւններու պատկերները կը մաքրուին այսպէս, անհրաժեշտ է նաեւ որ նոյնինքն երկնային իրականութիւններն ալ մաքրուին զոհերով՝ աւելի գերազանց, քան երկրաւոր զոհերը:

Քրիստոսի մուտքը երկնային տաճարին մէջ

24 Քրիստոս ուրեմն չմտաւ ձեռագործ տաճարին մէջ՝ որ պատկերն է ճշմարիտ տաճարին, այլ մտաւ երկինք, որպէսզի երեւնայ հիմա Աստուծոյ դիմաց՝ ի նպաստ մեզի: **25** Երկինք չմտաւ ինքզինքը բազմաթիւ անգամներ մատուցանելու համար, ինչպէս կ'ընէ քահանայապետը տաճարին մէջ՝ ուրիշի արիւնով: **26** ապա թէ ոչ, հարկ էր որ չարչարուէր բազմաթիւ անգամներ աշխարհի հաստատութենէն ասդին: Բայց ահաւասիկ, յայտնուեցաւ մէկ անգամ ընդմիջտ, երբ ժամանակներու լրումը հասաւ, մեղքը ջնջելու համար իր զոհով: **27** Եւ ինչպէս մարդիկ կը մեռնին մէկ անգամ եւ անկէ ետք կու գայ դատաստանը, **28** այնպէս ալ Քրիստոս ինքզինքը ընծայեց միայն մէկ անգամ, բառնալու համար բազմութեան մեղքը: Ան պիտի յայտնուի երկրորդ անգամ, սակայն առանց մեղքին՝ անոնց որ իրեն կը սպասեն, փրկութիւնը տալու համար անոնց:

20 – Մտք 26, 28:

26 – Քրիստոս ջնջելով մեղքերը իր իսկ արիւնով, իր նուիրումին արդիւնքը բացարձակ է եւ իր գոհը մատուցուեցաւ միանգամ ընդ միշտ եւ չի կրկնուիր:

28 – Քանի որ փրկութիւնը կատարուած է, Փրկչին վերջին յայտնութիւնը պիտի չունենայ առնչութիւն մեղքին հետ: Հաւատացեալները կը սպասեն այս յայտնութեան՝ փառքով, որուն պիտի ընկերանայ դատաստանը:

Անցեալի գոհերը՝ անգոր դարձած

10 ¹ Տրուած ըլլալով որ Օրէնքը ունէր միայն ստուերը հանդերձեալ բարիքներուն եւ ոչ թէ նոյնինքն էութիւնը իրողութիւններուն, ան՝ իր մշտական յաւերժապէս զոհերով, որոնք կը մատուցուին յաւերժ տարիէ տարի, անգոր է կատարելութեան հասցնելու համար անոնք որ կը մօտենան Աստուծոյ: ² Հակառակ պարագային, պիտի դադրէին զոհեր մատուցանել, քանի որ պաշտամունքին պաշտօնեաները, մաքրուած ըլլալով միանգամ ընդ միշտ, մեղքի գիտակցութիւնը պիտի չունենային: ³ Սակայն, ընդհակառակը, այս զոհերով իսկ ամէն տարի կը նորոգեն յիշատակը մեղքերուն: ⁴ Արդարեւ, նոխազներու եւ ցուլերու արիւնը անգոր է մեղքերը ջնջելու: ⁵ Ասոր համար Ան, երբ աշխարհ կը մտնէ, կ'ըսէ.

Դուն չուզեցիր ոչ գոհեր եւ ոչ ընծաներ,
բայց դուն մարմինը տուիր ինծի:

⁶ Դուն չտուիր հաճութիւնդ ոչ ողջակէզներուն,
ոչ ալ գոհերուն՝ մեղքերուն համար:

⁷ Այն ատեն ես ըսի. Ահաւասիկ ես կու գամ,
որովհետեւ իմ մասիս գրուած է Դիրքին մէջ,
կատարելու համար քու կամքդ, ո՛վ Աստուած:

⁸ Նախապէս կը յայտարարէ. *Զոհեր, ընծաներ, ողջակէզներ, մեղքերուն համար զոհեր, հաճելի չեղան քեզի, եւ սակայն անոնք ընծայուած էին ըստ Օրէնքին:* ⁹ Այն ատեն Քրիստոս կը հռչակէ. *Ահաւասիկ ես կու գամ, որպէսզի քու կամքդ կատարեմ:* *Ուրեմն կը ջնջէ առաջին պաշտամունքը եւ կը հաստատէ երկրորդը:* ¹⁰ Այս կամքին զօրութեամբ է որ մենք միանգամ ընդ միշտ կը սրբանանք Յիսուս Քրիստոսի մարմինին զոհաբերումով:

Գլ. 10, 4 – Մարգարէները կը պահանջէին սրտի մաքրութիւնը պաշտամունքին մէջ (Ես 1, 11-13): Բայց ինչպէս կը հաստատէ թուղթը, հին պաշտամունքին գոհերը չունէին կատարեալ արդիւնք, այլ միայն Քրիստոսի գոհը կ'ապահովէ մարդուն շնորհքը սրբութեան:

5 – Սղմ 39, 7-9:

Քրիստոսի գոհին արդիւնաւորութիւնը

11 Մինչ ամէն քահանայ կը կանգնի ամէն օր եւ կը կատարէ պաշտամունքը եւ բազմաթիւ անգամներ կը մատուցանէ նոյն զոհերը, որոնք անկարող են մեղքերը ջնջել, **12** ինք Քրիստոս՝ մատուց միայն մէկ զոհ մեղքերուն համար եւ մշտնջենաւորապէս բազմեցաւ Աստուծոյ աջ կողմը, **13** եւ այսուհետեւ կը սպասէ որ իր թշնամիները իբրեւ պատուանդան դրուին իր ոտքերուն ներքեւ: **14** Որովհետեւ մէկ զոհով կատարելութեան հասցուց անոնք զորս ինքը կը սրբացնէ: **15** Արդ, Սուրբ Հոգին ալ կը վկայէ մեզի, որովհետեւ հռչակելէ ետք՝

16 Այս է ուխտը, գոր պիտի կնքեմ անոնց հետ
այս վերջին օրերէն ետք,
Տէրը կը յայտարարէ.

17 Պիտի դնեմ օրէնքներս անոնց սրտին մէջ,
պիտի գրեմ զանոնք անոնց մտքին մէջ:
Պիտի չյիշեմ երբեք ո՛չ անոնց մեղքերը,
ո՛չ ալ յանցանքները:

18 Արդ հոն, ուր մեղքերը ներուած են, չկայ կարիք զոհին՝ մեղքերուն քաւութեան համար:

Յարատեւ հաւատքը: Յորդորներ

19 Այսպէս ուրեմն, եղբայրներ, քանի որ մենք համարձակութիւն ունինք մտնելու տաճարին մէջ, Յիսուսի արիւնով, **20** այս նոր եւ կենդանի ճանապարհով զոր բացաւ վարագոյրին ընդմէջէն, որ է իր մարմինը, **21** եւ դրաւ քահանայապետ մը Աստուծոյ տան վրայ, **22** մօտենանք ուրեմն անկեղծ սրտով եւ հաւատքի լիութեամբ եւ մեր սրտերը մաքրուած գիտակից խղճի ամէն արատներէն, եւ մարմինն ալ մաքրուած սրբութեան ջուրով: **23** Հաստատ պահենք մեր դաւանութիւնը անսասան յոյսին, որով-

12 – Աղմ 109, 1:

15 – Եբմ 31, 33–34:

հետեւ հաւատարիմ է այն որ խոստացաւ, **24** խրատենք զիրար՝ հաւատքի եւ բարի գործերու յորդորներով: **25** Մի՛ լքէք ձեր ժողովի վայրերը, ինչպէս ոմանք սովոր են ընել, այլ փոխադարձաբար քաջալերեցէք զիրար, մանաւանդ երբ կը տեսնէք թէ մօտ է Օրը:

Ուրացումի վտանգը

26 Որովհետեւ եթէ մենք կամովին մեղանչենք, ճշմարտութեան ճանաչումին հասնելէ հտք, այլեւս զոհ չկայ մեղքերուն համար: **27** Այլ կայ ահեղ ակնկալութիւնը դատաստանին եւ սարսափելի կրակին որ պիտի կլանէ ըմբոստները: **28** Եթէ մէկը մերժէ Մովսէսի Օրէնքը, երկու կամ երեք վկաներու վկայութեամբ, կը դատապարտուի անողոք մահուան: **29** Որքա՛ն աւելի խիստ պատիժի արժանի պիտի դատուի՝ այն որ ոտնակոխ կ'ընէ Աստուծոյ Որդին, խառնակ կը նկատէ Ուխտին արիւնը որով սրբուեցաւ եւ շնորհքի Հոգին կ'անարգէ: **30** Արդարեւ, մենք կը ճանչնանք այն որ ըսաւ. Իմն է վրէժխնդրութիւնը եւ ես պիտի հատուցանեմ: Եւ դարձեալ. Տէրը պիտի դատէ իր ժողովուրդը: **31** Ահաւոր է ինչալ կենդանի Աստուծոյ ձեռքը:

Յարատեւութեան պատճառները

32 Յիշեցէք այն առաջին օրերը, երբ լուսաւորուեցաք եւ ենթարկուեցաք շատ մը փորձանքներու եւ չարչարանքներու: **33** Երբեմն հրապարակաւ կրեցիք արհամարհանք ու նեղութիւն, երբեմն բաժնեկից եղաք անոնց՝ որ այսպէս կը չարչարուէին: **34** Ար-

25 – Տիրոջ օրը կը թուի ենթադրել խոով շրջան մը, որ դիտուած էր իբր նշան Տիրոջ Գալուստին (2 Տիմ 2, 1):

26 – Մեղքը՝ ճշմարտութիւնը ընդունելէն ետք, ուրացումն է, ըմբոստութիւնը Աստուծոյ դէմ:

27 – Եւ 26, 11:

28 – Բ 0ր 17, 6:

30 – Բ 0ր 32, 35–36:

32 – Լուսաւորուեցաք, այսինքն մկրտուեցաք:

34 – Մասնակցութիւնը բանտարկեալներու չարչարանքներուն հաւանաբար ակնարկութիւնն է Պօղոսի բանտարկութեան:

դարեւ դուք մասնակից եղաք բանտարկեալներու չարչարանքներուն, սիրով տարիք բռնագրաւումը ձեր ինչքերուն, համոզուած ըլլալով թէ դուք տէր էք լաւագոյն եւ անկորնչելի հարստութեան՝ երկինքի մէջ: **35 Մի՛ կորսնցնէք ձեր քաջասրտութիւնը. ան ունի իր մեծ եւ արդար վարձատրութիւնը: 36 Դուք պէտք ունիք համբերութեան, որպէսզի Աստուծոյ կամքը կատարելէ ետք, հասնիք խոստումներուն:**

37 Որովհետեւ քիչ մը եւս, քիչ ժամանակ ետք,
Այն որ կու գայ, պիտի հասնի, պիտի չյամենայ:

38 Արդ իմ արդարս պիտի ապրի հաւատով,
եւ եթէ ան խուսափի, պիտի չունենայ հաճութիւնը իմ հոգիիս:

39 Գալով մեզի, մենք չենք մարդիկը, որ կը խուսափին իրենց կորուստին համար, այլ մարդիկն ենք հաւատքի՝ մեր հոգիին փրկութեան համար:

Հիմերուն օրինակելի հաւատքը

11 **1** Ի՞նչ է հաւատքը, եթէ ոչ գրաւականը բարիքներուն զորս կը յուսանք, փաստը իրականութիւններուն՝ որոնք չեն երեւիր: **2** Հաւատքով է որ հիները բարի վկայութիւնը առին:

3 Հաւատքով կը հասկնանք՝ թէ աշխարհը ստեղծուեցաւ Աստուծոյ խօսքով, այնպէս որ մենք ինչ որ կը տեսնենք՝ կու գայ անտեսանելիէն:

4 Հաւատքով՝ Աբէլ Աստուծոյ մատոյց զոհ մը աւելի պատուական՝ քան Կայենինը, եւ ասով իսկ վկայուեցաւ իբր արդար, քանի

37 – Եւ 26, 20:

38 – Ամբ 2, 3-4:

Գլ. 11, 1 – Հալածամբի մէջ տագնապող հաւատացեալներուն ցոյց կու տայ թէ՛ հաւատքը կը հունաւորէ դէպի գալիքը եւ կը փարի միայն անտեսանելիին: Համարը տեսակ մը աստուածաբանական սահմանումն է հաւատքին:

որ Աստուած վկայեց անոր ընծաներուն: Թէպէտ մեռաւ, սակայն հաւատքով ան տակաւին կը խօսի:

5 Հաւատքով Ենովք վերացաւ՝ որպէսզի չճաշակէ մահը, եւ չգտան զինքը, որովհետեւ Աստուած վերացուց զինքը: Վերացումէն իսկ առաջ, անոր մասին վկայութիւն տրուած էր՝ թէ հաճելի էր Աստուծոյ: **6** Արդ, առանց հաւատքի, անկարելի էր անոր հաճելի ըլլալ: Այն որ Աստուծոյ կը մօտենայ, պարտի հաւատալ՝ թէ Աստուած գոյութիւն ունի եւ կը վարձատրէ անոնք որ կը փնտռեն զինքը:

7 Հաւատքով Նոյ իմացաւ ինչ որ տակաւին ծածուկ էր եւ երկիւղէ տարուած՝ չիկեց տապանը իր ընտանիքին փրկութեան համար: Հաւատքով դատապարտեց աշխարհը եւ եղաւ Ժառանգորդ արդարութեան՝ որ հաւատքով կ'ընդունուի:

8 Հաւատքով Աբրահամ հնազանդեցաւ կոչին՝ մեկնելու դէպի երկիրը զոր պիտի ստանար իբրեւ Ժառանգութիւն, եւ մեկնեցաւ՝ առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթար: **9** Հաւատքով գաղթեց Աւետեաց Երկիրը, օտար երկիր մը՝ ուր բնակեցաւ վրաններու տակ, ինչպէս նաեւ Իսահակը եւ Յակոբը, որոնք, իրեն պէս, Ժառանգորդ էին խոստումին: **10** Որովհետեւ կը սպասէր քաղաքի մը որ հաստատուած ըլլար հիմերու վրայ եւ որուն ճարտարապետն ու կառուցանողն էր՝ ինքը, Աստուած:

11 Հաւատքով Սառա, հակառակ յառաջացած տարիքին, կարողութիւն ստացաւ յղանալու, որովհետեւ հաւատարիմ համարեցաւ այն որ խոստումը տուած էր: **12** Ասոր համար մէկ մարդէն, որուն վրայ իջած էր ստուերը մահուան, սերունդներ ծնան անթիւ՝ երկիմֆի աստղերուն նման եւ անհամար՝ ինչպէս աւագը ծովի ավերուն:

5 – Ծնդ 5, 22-24:

6 – Հաւատքը, որ անհրաժեշտ է փրկութեան, ունի երկու կոռւաններ. գոյութիւնը մէկ Աստուծոյ եւ անոր վարձաւատոյց նախախնամութիւնը, հիմ յուսացուած երջանկութեան:

12 – Ծնդ 22, 17. Դան 3, 36:

13 Ասոնք ամէնքը Հաւատքով վախճանեցան, երբ տակաւին չէին ճանչցած պարունակութիւնը խոստումին, սակայն տեսան զայն հեռուէն եւ ողջունեցին եւ խոստովանեցան, թէ երկրի վրայ իրենք օտարականներ էին եւ պանդուխտներ: **14** Անոնք, որ այսպէս կը խօսին, ցոյց կու տան յստակ թէ՛ Հայրենիք կը փնտռէին: **15** Եթէ անոնք կը մտածէին Հայրենիքին՝ ուրկէ եկեր էին, ունէին ժամանակը Հոն վերադառնալու: **16** Անոնք սակայն, ունէին բաղձանքն երկնային լաւագոյն Հայրենիքին: Ասոր համար Աստուած ամօթ չի համարիր կոչուիլ անոնց Աստուածը եւ պատրաստեց անոնց քաղաքը:

17 Հաւատքով, Աբրահամ փորձի ենթարկուած, ընծայեց Իսահակը իր մէկ հատիկ որդին, զոր կը մատուցանէր իբր զոհ՝ ան, որ ժառանգն էր խոստումին **18** եւ որուն մասին ըսուած էր՝ Իսահակով դուն սերունդ պիտի ունենաս: **19** Ան կը մտածէր, Աստուած կարող է նոյնիսկ մեռելները յարուցանել եւ ասոր համար վերագլուաւ իր որդին եւ ասիկա խորհրդանիշ մը եղաւ:

20 Հաւատքով Իսահակ օրհնեց Յակոբ եւ Եսաւ ապահովելու համար գալիքը: **21** Հաւատքով Յակոբ մահամերձ՝ օրհնեց իւրաքանչիւրը Յովսէփի որդիներուն եւ Գետին խոնարհեցաւ՝ կոթնելով գաւազանին վրայ: **22** Հաւատքով Յովսէփ իր վախճանին հասած՝ յիշեց ելքը Իսրայելի որդիներուն եւ պատուէրներ տուաւ իր աճիւններուն մասին:

23 Հաւատքով, երբ Մովսէս ծնաւ, անոր ծնողքը պահեցին զայն երեք ամիս, որովհետեւ տեսան թէ մանուկը կայտառ էր եւ չվախցան թագաւորին վճիռէն: **24** Հաւատքով, երբ Մովսէս մեծցաւ, մերժեց կոչուիլ Փարաւոնի աղջկան որդին: **25** Ան լաւագոյն սեպեց չարչարանքը Աստուծոյ ժողովուրդին հետ քան ժամանակաւոր վայելքը մեղքին մէջ: **26** Ան՝ Քրիստոսի համար նախատուիլը գնա-

19 – Իսահակի փրկութիւնը խորհրդանշիչ է ընդհանրական յարութեան եւ ըստ մեկնաբանական աւանդութեան՝ պատկերն է Յիսուսի մահուան եւ յարութեան:

21 – Ծնդ 47, 31:

23 – Ելք 2, 2:

26 – Սղմ 88, 51: Սաղմոսին մէջ Քրիստոս-Օծեալ առնուած է իբրեւ հասա-

հատեց իբրեւ աւելի մեծ հարստութիւնը քան Եգիպտոսի գանձերը, որովհետեւ աչքերը սեւեռած էր վարձատրութեան վրայ: **27** Հաւատքով թողուց Եգիպտոսը, առանց վախճալու թագաւորին ցասումէն: Մնաց հաստատ իբրեւ անտեսանելին տեսանող: **28** Հաւատքով կատարեց Ջատիկը, սրսկել տուաւ արիւնը, որպէսզի անդրանիկներուն Սատակիչը չմօտենար անոնց: **29** Հաւատքով անցան Կարմիր ծովէն, իբրեւ ցամաք երկրէ, մինչ Եգիպտացիները, որ փորձեցին անցնիլ՝ ծովին մէջ ընկղմեցան: **30** Հաւատքով՝ ինկան Երիքովի պարիսպները, երբ եօթը օր անոնց շուրջը դարձան:

31 Հաւատքով՝ Րախաբ պոռնիկը չխառնուեցաւ անհաւատներուն հետ, որովհետեւ խաղաղութեամբ ընդունեցաւ երկիրը լրտեսողները:

32 Արդ, աւելի ի՞նչ պիտի ըսեմ: Ժամանակը անբաւարար է պատմելու համար Գէդէոնի, Բարակի, Սամսոնի, Յեփթայի, Դաւիթի, Սամուէլի եւ միւս մարգարէներուն մասին: **33** Անոնք, հաւատքով պարտութեան մատնեցին թագաւորութիւնները, գործադրեցին արդարութիւնը, ընդունեցան կատարուած խոտտումները, խցեցին առիւծներու բերանը, **34** մարեցին կրակին զօրութիւնը, խուսափեցան սուրին բերանէն, տկարութեան անցան դէպի արիւթիւն, պատերազմներուն մէջ եղան քաջասիրտ, ետ մղեցին խուժող օտար բանակները: **35** Կիները իրենց մեռեալները վերադտան յարութեամբ: **36** Ոմանք ենթարկուեցան չարչարանքի, մերժեցին իրենց ազատագրումը՝ որպէսզի հասնին լաւագոյն յարութեան: Ուրիշներ կրեցին տանջանք, գանակոծում, կապանք, բանտարկութիւն: **37** Քարկոծուեցան, սղոցուեցան, սուրով մորթուեցան, թափառեցան՝ ոչխարի կամ այծի մորթ հագած, մերկ էին, ճնշուած եւ հալածուած: **38** Ասոնք, որոնց արժանի չէր աշխարհը, մոլորեցան անտառներու մէջ, լեռներու վրայ, քարայրներու եւ

րակ անուն: Քրիստոսի նախատիմքը՝ ժողովուրդին նախատիմքն է, քանի որ ժողովուրդը նուիրուած է Աստուծոյ: Թուղթին հեղինակը Օծեային մէջ կը տեսնէ Մեսիա Յիսուսը, որուն համար Մովսէս կը կրէր տառապանքը:

37 – Այս չարչարանքին ենթարկուած է Եսայի մարգարէն, ըստ աւանդութեան, Մանասէ թագաւորին կողմէ:

երկրի քարանձաւներուն մէջ: **39** Ասոնք ամէնքը, թէպէտ իրենց հաւատքին համար լաւ վկայութիւն ունէին, սակայն խոստումները չընդունեցան, **40** որովհետեւ Աստուած մեզի համար կը նախատեսէր լաւագոյնը եւ անոնք առանց մեզի պիտի չհասնէին կատարումին:

Քրիստոսի օրինակը

12 **1** Այսուհետեւ մենք ալ, որ վկաներու բազմութիւն մը ունինք մեր շուրջը, պարտաւոր ենք թօթափել մեր վրայէն հպարտութիւնը եւ ծանր մեղքերը, որպէսզի համբերութեամբ դիմադրաւենք անձկութիւնը որ մեր դիմացն է: **2** Սեւեռենք մեր աչքերը մեր հաւատքին զօրագլուխին՝ Յիսուսի վրայ, որ կատարելութեան կը տանի զայն: Ան, փոխանակ ուրախութեան որ վերապահուած էր իրեն, յանձն առաւ խաչը, արհամարհեց նուաստացումը եւ այսուհետեւ կը բազմի Աստուծոյ աթոռին աջ կողմը: **3** Մտածեցէք անոր՝ որ այնքան հակառակութիւն կրեց մեղաւորներէն, որպէսզի ձեր հոգիները ուժաթափ չլլայն եւ դուք չյուսալքուիք: **4** Որովհետեւ, պայքարին մէջ մեղքին դէմ՝ դուք տակաւին չդիմադրեցիք մինչեւ արեան հեղումը:

Աստուած հայրաբար կը դաստիարակէ մեզ

5 Արդեօք դուք մոռցա՞ք յորդորը որ կը տրուի ձեզի՝ իբրեւ որդիներու. Որդեա՛կ, մի՛ մերժեր Տիրոջ խրատը եւ մի՛ վհատիր երբ ան կը յանդիմանէ քեզ: **6** Որովհետեւ Տէրը կ'ողողէ զայն՝ գոր իմք կը սիրէ, կը պատժէ ամէն որդի որ իր հաճութիւնը ունի: **7** **Ձեր դաստիարակութեան համար կը չարչարուիք դուք, եւ Աստուած ձեզի հետ կը վարուի՝ իբրեւ որդիներու հետ: Եւ ո՞վ է որդին որուն հայրը**

40 – Արդարեւնքն Հին Կտակարանին սպասեցին Քրիստոսի յարութեան, որպէսզի մուտք ունենային երկնային երջանկութեան մէջ:

Գլ. 12, 5 – (Առ 3, 11-12):

7 – Հաւատքի աչքով դիտուած, անցաւոր կեանքի մեղութիւնները մեր դաստիարակութեան եւ հոգեւոր հասունութեան համար են:

չ'ուղղեր զայն: **8** Եթէ դուք զերծ էք այս ուղղութենէն, որմէ ամէնքը բաժին ունեցած են, ուրեմն դուք խորթ որդիներ էք եւ ոչ թէ հարազատ: **9** Եթէ մենք կը պատկառինք մեր մարմնաւոր հայրերէն որ մեզ կը խրատեն, որչա՞փ աւելի պիտի յարգենք հոգիներու Հայրը, որպէսզի կեանք ունենանք: **10** Անոնք մեզ կը խրատեն կարճ ժամանակի համար եւ ըստ իրենց դատողութեան, բայց ինքը՝ Աստուած, մեզ կը խրատէ մեր բարիքին համար, որպէսզի մեզ մասնակից ընէ իր սրբութեան: **11** Ամէն խրատ, նոյն վայրկեանին ուրախութեան առիթ չի թուիր այլ տխրութեան, բայց յետագային, անոնց որ ուղղուած է՝ կը բերէ խաղաղութեան եւ արդարութեան պտուղներ: **12** Ասոր համար վե՛ր բարձրացուցե՛ք ձեր ուժաւ պառ ձեռքերը եւ ձեր դողդոջուն ծուկերը, **13** եւ ուղղեցե՛ք ձեզի համար արաւիտները ձեր ոտքերուն առջեւ, որպէսզի կազմէ չգլորի, այլ ընդհակառակը՝ բուժուի:

Անհաւատարմութեան պատիժը

14 Փնտոնցե՛ք խաղաղութիւնը ամէնուն հետ եւ սրբութիւնը՝ առանց որուն ո՛չ ոք պիտի տեսնէ Տէրը: **15** Հսկեցէք, որպէսզի ո՛չ մէկը զրկուի Աստուծոյ շնորհքէն, եւ դառն արմատները ոստեր չարձակեն եւ խռովութիւն չպատմառնեն եւ ամբողջ զանգուածը չվարակուի: **16** Ձեր մէջ թող չմնայ ոչ մէկ պոռնիկ կամ պիղծ անձ, Եսաւին պէս՝ որ մէկ կերակուրի համար ծախեց իր անդրանիկութիւնը: **17** Գիտէ՛ք որ յետագային, երբ ան ուզեց ձեռք ձգել օրհնութիւնը՝ մերժուեցաւ, որովհետեւ ապաշխարութեան տեղ չմնաց իրեն համար, հակառակ որ լալով փնտռեց զայն:

Երկու ուխտերը

18 Դուք չէք մօտեցած շօշափելի լերան, զոր կը պատէին հուրը, մէգը, մառախուղը, խաւարը եւ մթութիւնը: **19** ուր կը հնչէր փո-

12 – Ես 35, 3:

13 – Առ 4, 26:

14 – Սղմ 33, 15:

15 – Բ Ծր 29, 17:

ղը եւ պատգամներուն խօսքերը, *այնպէս որ անոնք որ կը լսէին, հեռու կը մնային որպէսզի իրենց հասանի խօսքը*: **20** *որովհետեւ անոնք չէին կրնար հանդուրժել պատգամը*: Այն որ լեբան կը մօտեմայ, նոյնիսկ եթէ անասուն է, պիտի փարկոծուի: **21** *Այնքան սարսափելի էր տեսարանը, որ նոյնիսկ Մովսէս կ'ըսէր*: Ես գարհուրած եմ եւ կը դողամ: **22** *Բայց դուք մօտեցաք Սիոն լեբան եւ կենդանի Աստուծոյ քաղաքին, վերին Երուսաղէմին եւ բիւրաւոր հրեշտակներու հոյլերուն, 23 երկինքի մէջ գրուած անդրանկածիններու հաւաքոյթին, տիեզերքի Դատաւորին՝ Աստուծոյ, արդարներու հոգիներուն որ կատարելութեան հասած են, 24 Նոր Ուխտի միջնորդին՝ Յիսուսին, եւ անոր արեան հեղումին՝ որ աւելի կը խօսի քան Աբէլի արիւնը*:

25 *Զգոյշ եղէք, մի՛ հրաժարիք լսելէ Այն որ կը խօսի: Արդարեւ, եթէ պատիժէն չխուսափեցան անոնք որ մերժեցին մտիկ ընել անոր որ երկրի՛ վրայ պատգամներ կը հռչակէր, որքա՛ն աւելի մենք՝ եթէ հեռանանք Անկէ որ երկինքէ՛ն կը խօսի*: **26** *Ան, որուն ձայնը անցեալին երկիրը շարժեց, հիմա այս խոստումը կու տայ մեզի*: Անգամ մը եւս, ես պիտի շարժեմ ո՛չ միայն երկիրը, այլ նաեւ երկինքը: **27** *Այս խօսքը՝ «անգամ մը եւս», ցոյց կու տայ՝ թէ իրողութիւնները որ պիտի շարժին, պիտի փոխուին, քանի որ ստեղծուած իրողութիւններ են, որպէսզի հաստատուն մնան անոնք որ անշարժ են*: **28** *Ասոր համար, անշարժ թաղաւորութիւնը ընդունելով, հաստատ պահենք շնորհքը եւ անով՝ Աստուծոյ ընծայենք պաշտամունք մը որ հաճելի է իրեն, երկիւղով եւ դողութեամբ*: **29** *որովհետեւ մեր Աստուածը սպառիչ հուր է*:

19 – Ելք 19, 16:

20 – Ելք 19, 12:

25 – Հիմն ուխտը կը կազմակերպէր կեանքը երկրի վրայ, նախապատկեր երկնային կեանքին, ուր կը մտցնէ մեզ Նոր Ուխտը Քրիստոսով. հաւատացեալին յուսալից խնդրանքն է «ոյժ եւ զմեզ առ Հայր»:

26 – Սղմ 67, 9:

29 – Ես 33, 14. ԲՕր 4, 24: Աստուած հուրն է սպառիչ՝ իր սիրով, որպէսզի կեանքի ելակէտին բանայ հաւատացեալին առջեւ դռներն անպատում եւ յաւիտեանական երջանկութեան:

Վերջին յանձնարարութիւններ

13 **1** Թող եղբայրսիրութիւնը հաստատ մնայ ձեր մէջ: **2** Մի մոռնաք հիւրընկալութիւնը, որովհետեւ անով՝ ոմանք, առանց գիտնալու, հրեշտակներ ընդունեցան: **3** Յիշեցէք բանտարկեալները, իբրեւ թէ դուք անոնց հետ բանտարկուած էք եւ անոնց հետ կը տառապիք, քանի որ դուք ալ մարմին ունիք: **4** Պատուական է ամուսնութիւնը եւ սուրբ՝ ամուսնական անկողինը: Աստուած պիտի դատէ շնացողները եւ պոռնիկները: **5** Ձեր կեանքին մէջ հեռու մնացէք արծաթսիրութենէն, բաւարար համարելով ինչ որ ունիք, որովհետեւ Աստուած կ'ըսէ. Ես պիտի չթողում քեզ եւ պիտի չլքեմ քեզ, **6** այնպէս որ կրնանք համարձակութեամբ ըսել. Տէրն է իմ օգնականս եւ ես վախ չունիմ, ի՞նչ կրնայ ընել ինծի մարդը:

Հաւատարմութեան մասին

7 Յիշեցէք ձեր առաջնորդները, որոնք լսցուցին ձեզի Աստուծոյ խօսքը եւ դիտելով անոնց կեանքին նպատակը, հետեւեցէք անոնց հաւատքին: **8** Յիսուս Քրիստոս նոյնն է երէկ եւ այսօր, պիտի ըլլայ նոյնը յաւիտեան: **9** Մի՛ տարուբերուիք տեսակ տեսակ եւ օտարաձայն վարդապետութիւններու մէջ, որովհետեւ աւելի լաւ է որ սիրտը հաստատուի շնորհքով քան կերակուրներով, որոնք օգտակար չեղան անոնց որոնք այդպէս ապրեցան:

10 Մենք ունինք խորանը, ուրկէ ճաշակելու իրաւունք չունին անոնք որ կը ծառայեն Տաղաւարին: **11** Որովհետեւ մարմինը այն անասուններուն, որոնց արիւնը քահանայապետը սրբարան կը տա-

Գլ. 13, 5 – Բ Օր 31, 6:

6 – Աղմ 117, 6:

7 – Առաջնորդները հաւատացեալներու հասարակութեան, որ ունին պաշտօնը ուսուցանելու խօսքը եւ առաջնորդելու փրկութեան նախապահին վրայ:

8 – Խօսքը կը բերէ հիմնական ճշմարտութիւնը, զոր կը բարոգեն առաջնորդները: Աստուծոյ կրնան փոխուիլ կամ անհետանալ, բայց Քրիստոս կը մնայ, հարկ է փարիլ անոր հաւատով եւ սիրով:

11 – Ղեւ 16, 27:

նէր մեղքերուն փառութեան համար, կը հրկիզուէր փաղաֆէն դուրս: **12** Ասոր համար, Յիսուս ինքն ալ, ժողովուրդը իր արիւնով սրբացնելու համար, չարչարուեցաւ դռնէն դուրս: **13** Արդ, որպէսզի մենք անոր երթանք, ելլենք բանակատեղիէն դուրս, առնենք մեր վրայ նախատինքները զորս ինքը կրեց: **14** Որովհետեւ մենք մնայուն քաղաք չունինք այս աշխարհի վրայ, այլ կը փնտռենք ապագայի քաղաքը: **15** Անոր միջոցաւ, մենք ամէն ժամ Աստուծոյ մատուցանենք գովաբանութեան զոհը, այսինքն պտուղը շրթունքներուն որ կը դաւանին Անոր անունը: **16** Մի՛ մոռնաք բարեգործութիւնը եւ հասոյթներու իրարու միջեւ բաշխումը, որովհետեւ այսպիսի ընծաներ հաճելի են Աստուծոյ:

Հնազանդութիւն հոգեւոր առաջնորդներուն

17 Մտիկ ըրէ՛ք ձեր առաջնորդներուն եւ հնազանդեցէ՛ք անոնց, որովհետեւ անոնք կը հսկեն ձեր հոգիներուն վրայ, քանի որ անոնք հաշիւ պիտի տան, որպէսզի իրենց պաշտօնը կատարեն ուրախութեամբ եւ ոչ թէ հառաչելով. որովհետեւ ասիկա օգտակար պիտի չըլլայ ձեզի:

18 Աղօթեցէ՛ք մեզի համար, որովհետեւ հաստատ գիտենք թէ մաքուր է մեր խիղճը եւ կ'ուզենք ամէն բանի մէջ լաւ ընթացք ցուցաբերել: **19** Կը յորդորեմ ձեզ անձկագին, ըրէ՛ք ասիկա, որպէսզի փութով ձեզի վերադարձուիմ:

Լուրեր, մաղթանքներ եւ ողջոյններ

20 Խաղաղութեան Աստուածը, որ մեռեալներէն դուրս հանեց

12 – Փառութեան տօնին օրը փահանայապետը գոհերու արիւնը կը տանէր Սրբութիւն Սրբոց, իսկ գոհեալ անասուններուն մարմինները կ'այրէին փաղաֆէն դուրս: Յիսուս՝ գոհ փառութեան, իրականացուց այս նախապատկերը, քանի որ խաչուեցաւ երուսաղէմէն դուրս:

15 – (Ովս 14, 3 . Սղմ 49, 14):

20 – Յարութիւնը, որ միշտ առկայ է թուրքին ընդլայնումին մէջ, երբ ան կը խօսի փառաւորեալ Քրիստոսի մասին (Զաֆ 9, 11 . Նս 63, 11 . Եզկ 37, 26):

Այն որ յաւիտենական Ուխտին արիւննով եղաւ հօտերուն մեծ Հովիւը, մեր Տէրը՝ Յիսուս, **21** թող հաստատէ ձեզ բարի գործերու մէջ, որպէսզի իր կամքը կատարէք, եւ Յիսուս Քրիստոսով՝ ան իրականացնէ մեր մէջ ինչ որ իրեն հաճելի է: Անոր փառք՝ դարէ դար. Ամէն:

22 Կ'աղաչեմ ձեզի, եղբայրներ, սիրով մտիկ ըրէք այս մխիթարական խօսքերուն, զորս ասոր համար գրեցի ձեզի համառօտ կերպով: **23** Գիտցէք որ մեր եղբայրը, Տիմոթէոս, ազատ արձակուեցաւ: Եթէ կանուխ հասնի, ես անոր հետ կու գամ, որպէսզի տեսնեմ ձեզ: **24** Ողջունեցէք ձեր բոլոր առաջնորդները եւ բոլոր սուրբերը: Իտալիոյ սուրբերը կ'ողջունեն ձեզ:

25 Շնորհքը թող ըլլայ ձեր բոլորին հետ:

ԹՈՒՂԹ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻՆ

Նոր Կտակարանին մէջ Յակոբ անունով բազմաթիւ անձեր յիշուած են: Նախ Սուրբ Յովհաննէսի եղբայրը՝ Յակոբ Առաքեալը, որ շատ կանուխէն, 44-ին մարտիրոսացաւ. ուստի չի կրնար նոյնանուն Թուղթին հեղինակն ըլլալ: Գ Առ 12, 17 . 15, 13 . 21, 18 տեղիքներուն մէջ կը գանազանուին Առաքեալներն ու Տիրոջ եղբայրները: Գաղ 1, 19 – 2, 9 կը յիշեն Յակոբ՝ «Տիրոջ եղբայրը», որ Երուսաղէմի հասարակութեան պարագլուխն է եւ դրական ու վնասական դեր մը կ'ունենայ Երուսաղէմի ժողովին մէջ եւ կը նահատակուի քարկոծումով, 62-ին: Ամենայն հաւանականութեամբ ուրեմն, ընդհանրական առաջին Թուղթին հեղինակը այս Յակոբն է: Պօղոսին սիրելի սկզբունքն է՝ Արդարութիւնը հաւատով: Սուրբ Յակոբ կ'աւելցնէ, արդարութիւնը հաւատով, որ սակայն պէտք է գործադրուի բարի գործերով:

Յակոբ (5, 14-15) կը խօսի հիւանդներու օծումին մասին: Հրեաներու քով ծանօթ էր հիւանդները այցելելու բարի սովորութիւնը: Աւետարանները կը յիշեն առաքեալներու կողմէ կատարուած «հիւանդներու օծումներ» (Մարկ 6, 13), զանոնք բուժելու համար: Հոս հեղինակը կը յիշէ հիւանդներ, որոնք չեն կրնար տեղափոխուիլ, կը կանչեն եկեղեցւոյ պաշտօնեաները՝ Երէցները: Ասոնք կ'օծեն հիւանդները՝ կանչելով Տիրոջ անունը, աղօթելով հաւատով: Կատարուած արարքը կը նկարագրուի իբրեւ ծիսական արարողութիւն մը, որուն նպատակն է ուղղակի հիւանդներուն հոգիին առողջութիւնը եւ անուղղակի՝ անոնց փիզիքական առողջութիւնը: Այս անցքին մէջ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Վարդապետութիւնը կը տեսնէ Հիւանդներու Օծման Խորհուրդը:

ԹՈՒՂԹ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻՆ

Ներածական, ողջոյն եւ յորդորներ

1 **1** Յակոբ, ծառայ Աստուծոյ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի, Սփիւռքի տասներկու ցեղերուն, ողջոյն:

2 Եղբայրներ, շատ մեծ ուրախութիւն համարեցէք երբ կ'ենթարկուիք ամէն տեսակ նեղութիւններու: **3** Լաւ գիտցէ՛ թէ ձեր հաւատքը, երբ կը փորձուի, համբերութիւն յառաջ կը բերէ: **4** Բայց համբերութեան պէտք է ընկերանայ կատարեալ գործը, որպէսզի դուք ալ կատարեալ ըլլաք, անմեղադրելի եւ թերութիւններէ զերծ:

5 Եթէ ձեզմէ մէկը զուրկ է իմաստութենէ, թող խնդրէ զայն Աստուծմէ եւ պիտի տրուի անոր, որովհետեւ Աստուած կու տայ առատաձեռնութեամբ առանց յանդիմանութեան: **6** Բայց թող խնդրէ հաւատքով, առանց տարակուսելու, որովհետեւ այն որ կը տարակուսի, կը նմանի ծովուն ալիքին, զոր հովը տակնուվրայ կ'ընէ եւ կը բարձրացնէ: **7** Այնպիսի մարդը թող չակնկալէ բան մը ընդունիլ Աստուծմէ, **8** որովհետեւ տատամսոտ մարդը անհաստատ է իր բոլոր ուղիներուն վրայ:

9 Եղբայրը որ վիճակով համեստ է, թող հպարտանայ իր բարձ-

Գլ. 1, 1 – Թուղթը ուղղուած է ծագումով հրեայ քրիստոնեաներուն, որ կ'ապրին Պաղեստինէն դուրս, կայսրութեան զանազան շրջաններուն մէջ: Տասներկու ցեղերը կը պատկերացնեն ամբողջութիւնը Աստուծոյ մօր ժողովուրդին (Գ Առ 26, 7 - Յայտ 7, 4):

4 – Յակոբին համար մաքուր եւ խոր հաւատքը պէտք է հասնի բարի, կատարեալ գործին, որ կը տանի մարդը կատարելութեան: Այս գաղափարը պիտի ընդլայնէ Թուղթին (2, 14-26) անցքին մէջ:

9 – Հարուստը, որ կապուած է իր հարստութեան, չունի բաժին ազգատին

ըացումով, **10** եւ հարուստը՝ իր նուաստացումով, որովհետեւ պիտի անցնի ինչպէս խոտին ծաղիկը: **11** Կիզիչ արեւը կը ծագի, կը ցամքեցնէ խոտը եւ անոր ծաղիկները կը թօթափին, եւ անոր տեսքին վայելչութիւնը կ'անհետանայ: Այսպէս պիտի թառամի հարուստը իր բոլոր շահերով:

Փորձութիւն

12 Երանի այն մարդուն որ կը համբերէ փորձութեան: Որովհետեւ երբ իբրեւ ընտիր յայտնուի, պիտի ընդունի կեանքի պսակը, զոր Տէրը խոստացաւ անոնց որ կը սիրեն զինքը:

13 Ոչ ոք, երբ փորձութեան մէջ է, թող չըսէ. Աստուած կը փորձէ զիս: Աստուած չարէն չի փորձուիր եւ չի փորձեր մարդը: **14** Բայց ամէն մարդ կը փորձուի իր ցանկութիւններէն, որ կը հմայեն եւ կը խաբեն զինքը: **15** Այս ցանկութիւնը մեղքը կը յղանայ եւ ծնունդ կու տայ անոր, իսկ մեղքը՝ երբ իր լրումին կը հասնի մահ կը ծնանի:

Խօսքը ընդունիլ եւ գործադրել

16 Մի՛ մոլորիք, սիրելի եղբայրներ. ամէն բարի տուրք **17** եւ ամէն կատարեալ պարգեւ ի վերուստ են, կ'իջնեն լոյսի Հօրմէն, որուն մէջ չկայ փոփոխութիւն եւ ոչ ալ յեղաշրջումի ստուեր: **18** Ինքը ուղեց եւ Խօսքով ծնաւ մեզ ճշմարտութեան, որպէսզի մենք ըլլանք երախայրիքը անոր արարածներուն:

բարձրացումէն, եթէ ոչ անոր պէս հասնելով հոգիով աղփատութեան:

10 – Եւ 40, 6–7:

12 – Փորձութեան ելակետին ան, որ Աստուած կը սիրէ, պիտի ընդունի վարձատրութիւնը (1 Կոր 9, 25 . 1 Պետ 5, 4 . Մտք 5, 3 . Դան 12, 13):

13 – Ան, որ կը տարուի չարէն, իր յանցանքը պէտք չէ նետէ Աստուծոյ վրայ, որովհետեւ Աստուած չի կրնար ուզել չարը: Չարը կամ մեղքը կու գայ մարդուն պղտոր ներաշխարհէն:

17 – Աստուած Լոյս՝ աղբիւր հոգեւոր լոյսին, որ կը լուսաւորէ մարդուն հոգին եւ միտքը:

18 – Այս Խօսքը ճշմարտութեան ամբողջութիւնն է աստուածային յայտնութեան:

19 Գիտցէք, սիրելի եղբայրներ. ձեզմէ իւրաքանչիւրը թող ըլլայ արագ՝ մտիկ ընելու եւ դանդաղ՝ խօսելու եւ դանդաղ՝ բարկանալու մէջ: 20 Որովհետեւ մարդուն բարկութիւնը չի գործադրեր Աստուծոյ արդարութիւնը: 21 Դուք թօթափեցէք ամէն աղտեղութիւն, ամէն մնացորդը չարին եւ հեզութեամբ ընդունեցէք խօսքը՝ որ ցանուեցաւ ձեր մէջ եւ կարող է փրկել ձեր հոգիները:

22 Գործադրեցէ՛ք խօսքը. մի՛ ըլլաք միայն ունկնդիրներ որ իրենք զիրենք կը խաբեն: 23 Ով որ կը լսէ խօսքը եւ չի գործադրեր զայն, նման է այն մարդուն՝ որ ապշահար կը դիտէ իր պատկերը որ կ'երեւի հայելիին մէջ: 24 Կը նայի, կը տեսնէ ինքզինքը, կը հեռանայ եւ կը մոռնայ թէ ինչպէս էր: 25 Ընդհակառակը, այն որ կը միտի դէպի կատարեալ ազատութեան օրէնքը եւ կը կապւի անոր, ոչ իբրեւ մոռացկոտ ունկնդիր, այլ որպէսզի գործադրէ զայն, այնպիսին՝ գործադրութեամբ իսկ կը գտնէ իր երջանկութիւնը:

26 Եթէ մէկը կը համարի կրօնասէր ըլլալ, բայց սանձ չի դնէր իր լեզուին եւ ինքզինքը կը խաբէ, այնպիսի մարդուն կրօնասիրութիւնը անիմաստ է: 27 Աստուծոյ՝ մեր Հօր առջեւ, մաքուր եւ անբիծ կրօնքը այս է. այցելել որբերուն եւ այրիներուն, անոնց անձկութեան մէջ, եւ ինքզինքը պահել մաքուր աշխարհի ամէն արատէն:

Յարգել աղքատները

2 1 Եղբայրներ, անձնական նկատումներու մի՛ ենթարկէք հաւատքը Յիսուս Քրիստոսի, որ փառքին Տէրն է: 2 Եթէ ձեր ժողովատեղին մտնէ մարդ մը որ ոսկիէ մատանի եւ

25 – Այս օրէնքը՝ ընդունուած եւ գործադրուած յայտնութիւնն է (Մտք 5, 17–19): Կ'ազատէ մարդը պահպանումով պատուիրաններուն: Քրիստոնէին այս ազատութիւնը առանձնաշնորհումն է հաւատքին (Հո 3, 27 . Գաղ 4, 21):

27 – Հոգեւոր պաշտամունքը Աստուծոյ հանքի է, հարկ է որ դրապէս արտայայտուի բարի գործերով ի սպաս տկարին եւ այս արտայայտութիւնը գրականն է եղբայրսիրութեան:

չողչողուն զգեստներ ունի, եւ մտնէ նաեւ աղքատ մը՝ ցնցոտիներ հագած. **3** դուք ձեր նայուածքը կը դարձնէք դէպի մարդը որ շողչողուն զգեստ ունի եւ կ'ըսէք անոր. «Եկուր բազմէ հոս, պատաւաւոր տեղը»: Իսկ աղքատին կ'ըսէք. «Դուն հոս ոտքի կեցիր եւ կամ նստէ պատուանդանիս մօտ»: **4** Դուք ձեր անձին մէջ խտրութիւն չըրի՞ք եւ չարամիտ դատաւորներ չեղա՞ք:

5 Լսեցէք, սիրելի եղբայրներ. արդեօք Աստուած չընտրե՞ց աշխարհի աղքատները՝ իբրեւ հաւատքով հարուստներ եւ ժառանգորդներ Արքայութեան գոր խոստացաւ անոնց՝ որ կը սիրեն զինքը: **6** Բայց դուք կ'արհամարհէք աղքատը: Սակայն հարուստները չե՞ն որ կը ճնշեն ձեզ: Անոնք չե՞ն որ կը քաշեն ձեզ ատեաններու առջեւ: **7** Անոնք չե՞ն որ կը հայհոյեն գեղեցիկ անունը որ կանչուեցաւ ձեր վրայ: **8** Բայց եթէ գործադրէք արքայական օրէնքը ըստ Գիրքին. Պիտի սիրես ընկերդ քու անձիդ պէս, լաւ կ'ընէք: **9** Բայց եթէ խտրութիւն դնէք մարդոց միջեւ՝ կը մեղանչէք եւ Օրէնքը կը դատապարտէ ձեզ իբրեւ օրինազանցներ:

10 Այն որ կը պահէ ամբողջ Օրէնքը եւ կը շեղի միայն մէկ կէտի վրայ, ամբողջ Օրէնքին համար պարտապան է: **11** Որովհետեւ, այն որ ըսաւ. Մի՛ շնար, ըսաւ նաեւ՝ Մի՛ սպաններ: Ուրեմն, եթէ դուն կը խոստաւիս շնութենէն, սակայն սպանութիւն կը գործես՝ օրինազանց ես: **12** Խօսեցէք եւ գործեցէք իբր մարդիկ՝ որ պիտի դատուին ազատութեան օրէնքով: **13** Որովհետեւ դատաստանը անողորմ է անոր համար որ ողորմութիւնը չի գործադրեր. որովհետեւ ողորմութիւնը բաց ճակատով պիտի պարծենայ դատաստանին դիմաց:

Գլ. 2, 7 – Յիսուսի անունն է, որ կանչուեցաւ հաւատացեալին վրայ մկրտութեամբ:

8 – Դեւ 19, 18:

11 – Ելք 20, 13-14:

13 – Դատաստան՝ հոս դատապարտութիւն իմաստով է. Դատաստանը անկ է Աստուծոյ, որովհետեւ տուողն է Օրէնքին:

Հաւատքը եւ գործերը

14 Ի՞նչ օգուտ ունի, եղբայրներ, եթէ մէկը ըսէ «Ես հաւատք ունիմ», եթէ արարք չունի: Արդեօք հաւատքը կարո՞ղ է փրկել զինքը: **15** Եթէ եղբայր մը, կամ քոյր մը մերկ են եւ կամ կարօտ են օրուան կերակուրին, **16** եւ ձեզմէ մէկը ըսէ անոնց՝ «Գացէ՛ք խաղաղութեամբ, տաքցէ՛ք եւ կշտացէ՛ք», եւ չտայ անոնց ինչ որ անոնց մարմինը կը կարօտի, ի՞նչ բանի կը ծառայէ: **17** Այսպէս է նաեւ հաւատքը. եթէ առանձին է ան, առանց գործերու՝ մեռած է:

18 Բայց թերեւս մէկը ըսէ. եթէ դուն հաւատքը ունիս, ես գործերը ունիմ: Յոյց տուր ինծի հաւատքդ առանց գործերու, եւ ես ցոյց պիտի տամ քեզի հաւատքս գործերով: **19** Դուն կը հաւատա՞մ թէ Աստուած մէկ է: Լաւ կ'ընես: Դեւերն ալ կը հաւատան եւ կը սարսափին: **20** Անմիտ մարդ, դուն կ'ուզե՞ս գիտնալ թէ հաւատքը առանց գործերու դատարկ է: **21** Արդեօք Աբրահամ, մեր հայրը, գործերով չարդարացա՞ւ, երբ սեղանի վրայ իբր գոհ ընծայեց իր որդին՝ Իսահակը: **22** Դուն կը տեսնես թէ հաւատքը ընկերացաւ անոր գործերուն եւ գործերով՝ անոր հաւատքը կատարեալ եղաւ: **23** Այսպէս կատարուեցաւ Գիրքին այս խօսքը. Աբրահամ հաւատաց եւ ասիկա արդարութիւն համարուեցաւ անոր եւ կոչուեցաւ Աստուծոյ բարեկամ: **24** Դուք կը տեսնէ՞ք ուրեմն՝ թէ մարդը կ'արդարանայ իր գործերով եւ ոչ թէ միայն հաւատքով: **25** Նոյնպէս

14 – Նոյն գաղափարը կ'ընդլայնէ նաեւ Պօղոս (Հո 3, 20–31): Յակոբի տեսութիւնը աւելի մօտ է երեւական ըմբռնումին, սակայն անհաշտ չէ Պօղոսին տեսութեան հետ: Պօղոս կը մերժէ արդարացումը միայն գործերով, առանց հաւատքին ի Քրիստոս: Վստահութիւնը արդարացումին միայն գործերով կ'անգիտանայ, թէ մարդը մեղանչական է եւ ի դերեւ կը հանէ հաւատքը (Գաղ 2, 21): Պօղոս կ'ընդունի, սակայն թէ արդարացումն ընկալուած է շնորհքով, հաւատքը պէտք է գործէ եղբայրսիրութեամբ (1 Կոր 13, 2 . Գաղ 5, 6) եւ կատարէ օրէնքը Քրիստոսի եւ Հոգիին, (Գաղ 6, 2 . Հո 8, 2) որ օրէնքն է սիրոյ, որովհետեւ իւրաքանչիւր պիտի դատուի ըստ իր գործերուն (Հո 2, 6):

21 – Ծննդ 22, 9:

22 – Յակոբ չի դիտեր գործը յիմեան այլ իբրեւ գործ, որ կը ծնի հաւատքէն:

23 – Ծննդ 15, 6:

Բախաբ պոռնիկը, արդեօք իր գործերով չարդարացա՞ւ երբ ընդունեցաւ լրտեսները եւ արձակեց զանոնք տարբեր ճամբով: **26** Ինչպէս որ մարմինը մեռած է առանց հոգիին, այնպէս ալ հաւատքը՝ մեռած է առանց գործերուն:

Լեզուի անժուկայութեան դէմ

3 **1** Եղբայրներ, իբր վարդապետներ՝ բազմաթիւ մի՛ ըլլաք: Դուք գիտէք թէ աւելի խիստ դատաստանի պիտի ենթարկուիք, **2** որովհետեւ շատ անգամ ամէնքս ալ կը սխալինք: Եթէ մէկը լեզուով չի սխալիր, անիկա կատարեալ մարդ է եւ կրնայ իր ամբողջ մարմինը սանձահարել: **3** Տէ՛ս, ճիերուն բերանը սանձ կը դնենք, որպէսզի անոնք հնազանդին մեզի, եւ այսպէս մենք անոնց մարմինը կը կառավարենք: **4** Տեսէ՛ք նաեւ նաւերը. որքան ալ մեծ ըլլան եւ տարուին սաստիկ հովերէ, անոնք, փոքր ղեկով մը կը դառնան այն կողմը զոր նաւավարը կ'ուզէ: **5** Այսպէս ալ լեզուն. ան՝ փոքր անդամ մըն է եւ կը պարծենայ մեծ գործերով: Տեսէ՛ք փոքր կրակը. ինչպիսի՛ անտառներ կ'այրէ ան: **6** Լեզուն ալ փոքր կրակ մըն է, անիրաւութեան զարդ մը, որ դրուած է մեր անդամներուն շարքին մէջ եւ կ'ապականէ ամբողջ մարմինը, կ'այրէ շրջանը բնութեան, որովհետեւ, իր կարգին, Գեհենէն կը բռնկի: **7** Անասուններուն ամէն տեսակները՝ վայրի գազաններ, թռչուններ, սողուններ, ծովային անասուններ, զսպուած են եւ կը զսպուին մարդէն: **8** Մարդուն լեզուն, ընդհակառակը, ոչ ոք կրնայ զսպել. ան չար է, անկարգ եւ լի մահաբեր թոյնով: **9** Անով, մենք կ'օրհնենք Տէրը եւ Հայրը եւ անով կ'անիծենք մարդիկը որ ստեղծուած են Աստուծոյ պատկերին համաձայն: **10** Նոյն բերանէն կ'ելլեն օրհնութիւնը եւ անէծքը: Եղբայրներ, պատշաճ չէ որ այսպէս ըլլայ: **11** Արդեօք աղբիւրին նոյն ակէն կը բխի՞ն

Գլ. 3, 1 – Վարդապետ՝ այսինքն ուսուցանող: Պաշտօնին ցանկացող պարտի կշռել պատասխանատուութիւնը ուսուցանելու առանց նշանախեց իսկ յապաւելու նշմարտութեան աւանդէն:

2 – Մարդուն տիրացումն իր լեզուին ցոյց կու տայ տիրացումն իր անձին վրայ:

քաղցրը եւ դառնը: **12** Եղբայրներ, թզենին կրնա՞յ ձիթապտուղ տալ իբր պտուղ, կամ որթատունկը՝ թուզ. ոչ ալ ծովուն աղի ջուրը կրնայ քաղցր ջուր տալ:

Ճշմարիտ եւ կեղծ իմաստութիւնը

13 Ո՞վ է ձեր մէջ իմաստունը եւ հանճարեղը: Թող ցոյց տայ բարի վարքով կատարուած բարի գործերը՝ հեզութեամբ եւ իմաստութեամբ: **14** Ընդհակառակը, եթէ դուք, ձեր սրտին մէջ ունիք նախանձ, դառնութիւն եւ հակառակութեան ոգին, մի՛ հպարտանաք եւ ճշմարտութեան դէմ մի՛ ստէք: **15** Այսպիսի իմաստութիւն մը չի գար ի վերուստ, այլ երկրաւոր է, անասնային եւ դիւային: **16** Հոն, ուր կռիւ կայ եւ նախանձ, կը տիրեն անկարգութիւնը եւ ամէն տեսակ յուր գործեր: **17** Մինչդեռ վերէն եկող իմաստութիւնը՝ նախ մաքուր է եւ ապա խաղաղարար, հեզ, դիւրահալան, լի ողորմութեամբ եւ բարի պտուղներով, անկողմնակալ է եւ կեղծաւորութիւն չունի: **18** Արդարութեան պտուղը կը սերմանուի խաղաղութեամբ՝ անոնց համար որ խաղաղութեան համար կը գործեն:

Մօտեցէ՛ք Աստուծոյ

4 **1** Ուրկէ՞ կու գան պատերազմները, ուրկէ՞ կը ծնին կռիւները ձեր մէջ: Արդեօք չե՞ն ծնիր այն կիրքերէն որ կը զօրանան ձեր անդամներուն մէջ: **2** Կը ցանկաք եւ չունիք, եւ այն ատեն կը սպաննէք. կը նախանձիք եւ չէք կրնար ընդունիլ. այն ատեն կը պատերազմիք եւ պայքար կը մղէք: **3** Զէք ընդունիր, որովհետեւ չէք խնդրեր: **3** Կը խնդրէք եւ չէք ստանար, որովհետեւ չաւազար կը խնդրէք, ձեր կիրքերուն գոհացում տալու համար:

4 Ծնացողներ, դուք չէ՞ք գիտեր թէ աշխարհի սէրը թշնամու-

Գլ. 4, 2 – Կը պատերազմի՞ք ոչ թէ ներքին պայքարով, այլ հասարակութեան մէջ պայքարով մէկը միւսին դէմ եւ հաւատացեալները կը բաժնուին երկու հատւածի:

4 – Ծնացողներ, այսինքն անհաւատարիմներ Տիրոջ (Ովս 1, 2 . Մտք 12, 39):

Թիւն է Աստուծոյ դէմ: Որովհետեւ ով որ կ'ուզէ աշխարհը սիրել, ինքզինքը Աստուծոյ թշնամի կը դարձնէ: **5** Դուք անիմա⁶ստ կը համարիք ինչ որ կ'ըսէ Գիրքը: Ան նախանձով կը փափաքի հոգի-ին, որ բնակեցուց մեր մէջ: **6** Կու տայ աւելի մեծ շնորհքը ըստ Գիրքին խօսքին: Աստուած կը հակառակի ամբարտաւաններուն, իր շնորհքը կու տայ խոնարհներուն: **7** Ուրեմն հնազանդեցէք Աստուծոյ, դիմադրեցէք սատանային եւ անիկա ձեզմէ հեռու պիտի փախչի: **8** Մօտեցէ՛ք Աստուծոյ, եւ Աստուած պիտի մօտենայ ձեզի: Մեղաւորներ, մաքրեցէք ձեր ձեռքերը, երկմիտներ, սրբացուցէք ձեր սրտերը: **9** Տեսէք ձեր թշուառութիւնը, սուգ բռնեցէք եւ լացէք: Ձեր ծիծաղը թող փոխուի սուգի եւ ձեր ուրախութիւնը՝ տրտմութեան: **10** Խոնարհեցէք Տիրոջ առջեւ եւ ան պիտի բարձրացնէ ձեզ:

11 Եղբայրներ, գիրար մի՛ բամբասէք: Այն որ կը բամբասէ իր եղբայրը կամ կը դատէ իր եղբայրը, կը բամբասէ Օրէնքը, կը դատէ Օրէնքը: Արդ, եթէ դուն Օրէնքը կը դատես, ուրեմն Օրէնքը չես գործադրեր, այլ անոր դատաւորն ես: **12** Մէկ է Օրէնսդիրը եւ դատաւորը, որ կարող է փրկել կամ կորուստի մատնել: Եւ դուն՝ ո՞վ ես որ դատես քու ընկերդ:

Ազդարարութիւն հարուստներուն

13 Ահաւասիկ, դուք որ կ'ըսէք. Այսօր կամ վաղը պիտի երթանք այս ինչ քաղաքը, հոն պիտի անցընենք տարին, առեւտուր պիտի ընենք եւ պիտի շահինք: **14** Դուք որ չէք գիտեր թէ վաղը ինչ պիտի ըլլայ ձեր կեանքը, որովհետեւ դուք կը նմանիք ծուխին, որ յանկարծ կ'երեւի եւ իսկոյն կ'անհետանայ: **15** Ինչո՞ւ, ընդհակառակը, դուք չէք ըսեր. «Եթէ տէրը կամենայ, պիտի ապրինք ու պիտի կա-

6 – Առ 3, 34:

12 – Դատաստանը վերապահուած է Աստուծոյ եւ ան, որ եղբայրը կը դատէ, կը գործէ սիրոյ պատուիրանին դէմ եւ աստուածային արդարութիւնը կը փոխարինէ մարդուն արդարութեամբ:

14 – Իմաստութեան թեմ՝ մարդուն տկարութեան եւ վաղանցիկութեան, որ պարտի մղել տկար մարդը ապաւինիլ Աստուծոյ (Իմ 2, 4 . 5, 9-14):

տարենք այս կամ այն գործը»։ **16** Բայց դուք կը պարծիք ձեր ամբարտաւանութեամբ։ Ամէն այսպիսի պարծանք չարութիւն է։ **17** Այն որ գիտէ բարին գործել եւ չի գործեր զայն, կը մեղանչէ։

5 **1** Այսուհետեւ դուք, հարուստներ, լացէք եւ ողբացէք թշուառութիւններուն համար որ պիտի գան ձեր վրայ։ **2** Ձեր հարստութիւնը ապականած է եւ ձեր զգեստները ցեցերուն կեր են։ **3** Ձեր արծաթը եւ ոսկին ժանգ կապած են եւ ժանգը ձեր դէմ պիտի վկայէ, պիտի կրծէ ձեր մարմինը։ Դուք կրակ գանձեցիք վերջին օրուան համար։ **4** Տեսէք, վարձքը զոր մերժեցիք տալ մշակներուն որ հնձեցին ձեր արտերը, ձեր քովն են․ այն որ զրկուեցաւ ձեզմէ, կ'աղաղակէ, եւ հնձուորներուն բողոքը հասաւ մինչեւ ականջը Զօրութիւններու Տիրոջ։ **5** Երկրի վրայ դուք ապրեցաք մեղկութեան եւ պերճանքի մէջ եւ ձեր սիրտը յագեցուցիք սպաննութեան օրուան համար։ **6** Դուք դատապարտեցիք եւ սպաննեցիք արդարը որ չէր կրնար հակառակիլ ձեզի։

Տիրոջ Գալուստը

7 Համբերեցէք, եղբայրներ, մինչեւ Տիրոջ Գալուստը։ Տեսէք մշակը, որ համբերութեամբ կը սպասէ երկրի թանկագին բերքերուն, մինչեւ որ քաղէ պտուղները, որ կը հասնին ուշ կամ կանուխ։ **8** Դուք ալ համբերեցէք, ամրացուցէք ձեր սրտերը, որովհետեւ մօտալուտ է Տիրոջ Գալուստը։ **9** Եղբայրներ, մի՛ վշտացնէք զիրար, որպէզի դատաստանի չենթարկուիք։ Ահաւասիկ դատաւորը դրան առջեւ է։ **10** Եղբայրներ, չարչարանքի եւ համբերութեան օրինակ առէք մարգարէները որ խօսեցան Տիրոջ

Գլ. 5, 3 – Հեռանկարը կատարածնային է․ դժբախտութիւնները, որ կը սպասեն հարուստին՝ վերջին դատաստանին հեռանկարով են (Մտք 6, 19 . Ես 5, 8–10 . Ամս 2, 6–7)։

6 – Թերեւս ակնարկութիւնն է հարուստին կողմէ գործուած բռնութիւններուն ընդդէմ ազատներուն։

8 – Տիրոջ Գալուստի սպասումը պատճառ է հաւատացեալին համբերութեան (1 ԹԵՍ 3, 13 . 1 ՊԵՍ 4, 7)։

անունով: **11** Ահաւասիկ, մենք երջանիկ կը հռչակենք անոնք որ գիտեն համբերել: Դուք լսած էք Յոբի համբերութեան մասին եւ տեսած էք Տիրոջ գործելակերպը. որովհետեւ Տէրը գրած է եւ ողորմած:

Յորդորներ

12 Ամէն բանէ առաջ, եղբայրներ, երդում մի ընէք, ո՛չ երկինքի վրայ, ո՛չ երկրի վրայ եւ ո՛չ ալ այլ տեսակ երդումով: **2** Եր այոն թող ըլլայ այո եւ ոչը՝ ոչ, որպէսզի դատաստանի չենթարկուիք: **13** Եթէ ձեզմէ մէկը տառապանքի մէջ է, թող աղօթէ: Եթէ ուրիշ մը ուրախ է, թող սաղմոս երգէ: **14** Եթէ մէկը ձեզմէ հիւանդանայ, թող կանչէ Եկեղեցւոյ երէցները, թող աղօթեն անոր վրայ եւ օծեն զինք **Տիրոջ անունով:** **15** Հաւատքով եղած աղօթքը պիտի փրկէ հիւանդը եւ **Տէրը** պիտի վերականգնէ զայն. եւ եթէ մեղք գործած է, պիտի ներուի անոր: **16** **Ձեր մեղքերը խոստովանեցէք իրարու եւ աղօթեցէք իրարու, որպէսզի բժշկուիք:** Արդարեւ արդարին ջերմ աղօթքին զօրութիւնը շատ մեծ է:

17 Եղիան մարդ էր մեզի պէս. եռանդով աղօթեց որպէսզի անձրեւ չգայ եւ երկրի վրայ անձրեւ չտեղաց երեք տարի եւ վեց ամիս: **18** Յետոյ դարձեալ աղօթեց, եւ երկինքը անձրեւ տուաւ եւ երկիրը արտադրեց իր բերքերը:

11 – Սղմ 102, 8:

14 – Այս օծումին մէջ Տիրոջ անունով եւ որուն կ'ընկերանան աղօթքները Երեմիայի (Գ Առ 11, 30) հիւանդութեան ամոքումին եւ մեղքերուն ներումին համար, Եկեղեցին կը տեսնէ սկզբնական կերպը Հիւանդաց Օծումին խորհուրդին: Յակոբին արտայայտութեան եղանակը ցոյց կու տայ, թէ աւանդութիւնը ծանօթ էր Սփիւռքի հաւատացեալներուն, կը յորդորէ հաւատարմութեան այս աւանդութեան հանդէպ:

16 – Խոստովանութիւնը յանցանքներուն հանդերձ աղօթքով պարտ էր յանձնարարուիլ հիւանդներուն եւ ծիսական պաշտամունքի ոլորտին մէջ յանձնարարուած է նաեւ բոլոր հաւատացեալներուն:

19 Եղբայրներ, եթէ ձեզմէ մէկը մոլորի ճշմարտութենէն եւ ուրիշ մը վերադարձնէ զայն, **20** թող գիտնայ թէ այն որ կը վերադարձնէ մեղաւորը մոլորութեան ճանապարհէն, իր հոգին պիտի փրկէ մահէն եւ պիտի ծածկէ իր բազմաթիւ մեղքերը:

20 – Եղբայրսիրուքիւնը եւ ներումը կրնան փութացնել դարձը մոլորեալին եւ այսպէս գործողը իր բարի գործին պտուղը պիտի հաւաքէ Դատաստանին օրը. (1 Պետ 4, 8 . Դան 12, 3 . Առ 10, 12): Թուղթը կը վերջանայ կտրուկ առանց անանդական ռդջոյններուն եւ անհատին կամ հաւատացեալներու հաւաքականութեան ուղղուած մաղթանքին:

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ՊԵՏՐՈՍԻՆ

Երկու նամակներն ալ գրուած են Սուրբ Պետրոսի անունով: Գրուածքն վայրն է Հռոմ՝ որ կոչուած է Բաբելոն: Նամակներուն մէջ կը յիշին Մարկոս եւ Սիդուանոս: Արդ՝ եթէ Մարկոս ընկերացած է Պետրոսի իբրեւ անոր աշակերտը եւ թարգմանը, Սիդուանոս Հռոմ եկած է հաւանաբար Սուրբ Պօղոսի հետ եւ կամ անկէ անմիջապէս ետք:

Նամակներու բովանդակութիւնը կը պարզէ առաքելական վարդապետութիւնը ընդհանուր գիծերով եւ լայն տեղ տուած է յորդորներու: Կը զգուշացնէ կեղծ վարդապետներու թիւը ուսուցումէն, կը մղէ համբերութեան եւ հաւատարմութեան՝ նեղութիւններու մէջ եւ հպատակութեան՝ առաքելական աւանդութիւններուն եւ հնազանդութեան՝ քաղաքական իշխանութիւններուն: Հաւատացեալները կանչուած են հետեւելու Քրիստոսի, մկրտութեամբ պէտք է իրականացնեն կեանքի սրբութիւնը, ձգտին միշտ աւելի սերտ հաղորդակցութեան Քրիստոսի հետ: Քրիստոս կատարեց փրկչագործութիւնը եւ փառաւորուեցաւ յարութեամբ եւ մեզի համար շահեցաւ վերանորոգումը: Մօտալուտ է Քրիստոսի Գալուստը, որ հաւատացեալներուն պիտի բերէ վերջնական փրկութիւնը:

Խմբագրութեան վայրը կրնայ ըլլալ Հռոմը, իսկ թուականը՝ Սուրբ Պետրոսի մահէն ոչ շատ ուշ՝ 67-70-ի տետները:

Երկրորդ նամակին բովանդակութիւնը մօտ է առաջինին եւ Յուդայի նամակին բովանդակութեան. հաւատացեալը պէտք է զարգանայ Քրիստոսի նանաչումին մէջ, հաղորդակցի աստուածային կեանքին, կանչուած է սրբութեան եւ հաւատքի հաւատարմութեան, զոր կը ջանան խախտել կեղծ առաքեալները: Առաքելական վարդապետութիւնը հիմնուած է առաքեալներու ստոյգ վկայութեան վրայ: Քրիստոնէին կեանքը՝ հաւատքի, եղբայրսիրութեան կեանք մըն է, ամբողջովին ձգտած դէպի երկինք, ուրկէ կը սպասէ Տիրոջ Գալուստին:

ՍՈՒՐԲ ՊԵՏՐՈՍԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹԸ

Ներածական եւ ողջոյն

1 ¹ Պետրոս, առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի, Սփիւռքի՝ Պոնտոսի, Գաղատիոյ, Կապադովկիոյ, Ասիոյ, Բիւթանիայի օտարական ընտրեալներուն, ² ըստ կանխազիտութեան Հայր Աստուծոյ, Հոգիին սրբութեամբ, որպէսզի հնազանդին Յիսուս Քրիստոսի եւ բաժին ունենան անոր արեան հեղումէն: Շնորհք ձեզի եւ բազմառատ խաղաղութիւն:

Նոր ժառանգութիւնը

³ Օրհնեալ է Աստուած եւ Հայրը մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի որ, ըստ իր անհուն ողորմութեան, վերստին ծնաւ մեզ կենդանի յոյսին, Յիսուս Քրիստոսի յարութեամբ մեռեալներէն, ⁴ անեղծ, անարատ եւ անթառամ ժառանգութեան համար որ վերապահուած է ձեզի երկինքին մէջ, ⁵ եւ հաւատքով՝ Աստուծոյ զօրութիւնը թող պահէ ձեզ փրկութեան համար որ պատրաստ է յայտնուելու վերջին ժամանակին:

Գլ. 1, 1 – Աշխարհը կը պատկանի Աստուծոյ (Սղմ 23, 1), մարդը կ'ապրի աշխարհի վրայ իբրեւ մտղեհ, օտարական, անցաւոր, քանի որ պիտի թողու զայն եւ պիտի անցնի: Մեռելներու յարութենէն ետք թեմաւ կը հասնի լրումին, մարդուն իսկական հայրենիքը երկինքն է (Փիլ 3, 20), երկրի վրայ կ'ապրի իբրեւ պանդուխտ, հեթանոս աշխարհի մը մէջ, որուն կիրքերէն պարտի մնալ գերծ եւ մահուր: Պետրոս թուղթը կ'ուղղէ հրեայ քրիստոնեաներուն եւ կամ քրիստոնեաներու, որ կ'ապրին հեթանոս աշխարհին մէջ:

5 – Պատմութեան վերջին շրջանը կը սկսի Քրիստոսով եւ իր լրումին պիտի հասնի Քրիստոսի Գալուստով:

Սէր եւ հաւատարմութիւն Յիսուսի հանդէպ

6 Ասոր համար դուք կ'ուրախանաք, թէ պէտ հարկ է որ ժամանակի մը համար տրտմիք զանազան նեղութիւններու պատճառով, **7** որպէսզի ձեր հաւատքը, լաւ փորձուելով, աւելի թանկագին դառնայ քան կորնչական ոսկին զոր կը փորձեն կրակին մէջ, եւ ըլլայ ձեզի համար գովասանքի, փառքի եւ պատիւի առիթ, Յիսուս Քրիստոսի Յայտնութեան ժամանակ: **8** Դուք չտեսաք զայն, սակայն կը սիրէք. առանց տեսնելու տակաւին՝ հաւատքով կը ցնծաք անպատում եւ փառքով լի ուրախութեամբ, **9** վստահ ըլլալով թէ պիտի ընդունիք ձեր հաւատքին կատարումը՝ հոգիներու փրկութիւնը:

Հոգիին մարգարէական յայտնութիւնը

10 Այս փրկութեան մասին՝ մարգարէները փնտռեցին եւ քննեցին եւ մարգարէացան շնորհքի մասին որ սահմանուած է ձեզի: **11** Անոնք քննեցին՝ գիտնալու համար թէ ի՞նչ ժամանակի եւ պարագաներու համար էր կանխաւ գուշակութիւնը Քրիստոսի Հոգիին որ անոնց մէջ էր եւ կը վկայէր, նախ Քրիստոսի չարչարանքներուն եւ ապա փառքին մասին որ անոնց պիտի յաջորդէր: **12** Անոնց յայտնուեցաւ թէ՝ ո՛չ թէ իրենց անձին, այլ ձեզի համար էր որ կու տային պատգամը, զոր հիմա կ'աւետեն անոնք որ Աւետարանը կը քարոզեն ձեզի Սուրբ Հոգիով՝ որ առաքուեցաւ երկինքէն եւ զոր հրեշտակներն անգամ կը ցանկային տեսնել զէթ ազօտ լոյսով:

Նոր կեանքին պահանջները

13 Իսկ հիմա, ձեր միտքը արթուն պահելով, եղէք ժուժկալ եւ

9 – Նեղութեան եւ հալածանքին մէջ հաւատացեալները իրենց հաւատքին եւ սիրոյն մէջ Քրիստոսի հանդէպ կը գտնեն ապահովութիւնն ուրախաբեր, թէ Աստուած կը պահէ անոնց փրկութիւնը (1 Կոր 15, 44):

11 – Մարգարէներուն պաշտօնն էր ականել խորհուրդը Քրիստոսի: Մարգարէներուն ներշնչումը կը վերագրուի Հոգիին, ինչպէս նաեւ առաքեալներուն փառօգութիւնը: Պետրոս անուղակի ցոյց կու տայ միութիւնը երկու Ուխտերուն:

զուարթամիտ, ձեր ամբողջ յոյսը դրէք շնորհքին վրայ որ պիտի գայ ձեզի Յիսուս Քրիստոսի Յայտնութենէն: **14** Իբրեւ հնազանդ որդիներ, մի՛ կերպաւորուիք ձեր կիրքերուն համեմատ՝ անցեալի տգիտութեամբ: **15** այլ, նմանութեամբ Սուրբին որ կանչեց ձեզ, դուք ալ սրբացէք ձեր ամբողջ ընթացքով, **16** ինչպէս որ գրուած է. Դուք սուրբ պիտի ըլլաք, որովհետեւ ես սուրբ եմ:

17 Եթէ դուք Հայր կը կոչէք Այն որ առանց կողմնակալութեան կը դատէ իւրաքանչիւրը ըստ իր գործերուն, երկիւղով ընթացէք ձեր պանդխտութեան ժամանակին տեւողութեան: **18** Գիտցէք որ ապականացու արծաթով եւ ոսկիով չէ որ դուք ազատագրուեցաք ձեր հայրերէն աւանդուած ունայն ընթացքէն, **19** այլ թանկագին արիւնովը Քրիստոսի, անբիծ եւ անարատ Գառնուկին, **20** որ աշխարհի հաստատութենէն շատ առաջ կար եւ յայտնուեցաւ ժամանակի լրումին, ձեզի համար: **21** Անով է որ դուք կը հաւատաք Աստուծոյ, որ յարոյց զայն մեռեալներէն եւ փառքը տուաւ անոր, որպէսզի ձեր հաւատքը եւ ձեր յոյսը հիմնուին Աստուծոյ վրայ:

Վերստին ծնունդը՝ Խօսքով

22 Հնազանդելով ճշմարտութեան, դուք սրբացուցիք ձեր հոգիները, որպէսզի անկեղծօրէն սիրէք զիրար իբրեւ եղբայրներ: **23** Սուրբ սրտով եւ սերտ սիրով սիրեցէք զիրար: Դուք վերստին ծնաք ոչ թէ ապականութեան սերմէն, այլ անապականութեան սերմէն, Աստուծոյ Խօսքով, որ կենդանի է եւ յաւիտենական: **24** Որովհետեւ ամէն մարմին նման է խոտին, եւ անոր ամբողջ փառ-

15 – Մարդը պարտի նմանիլ Աստուծոյ սրբութեան եւ այդ նմանութիւնը կ'իրականացնէ սիրով եւ ապրելով որդեգրութիւնը: Որովհետեւ Աստուծոյ որդիներ ենք, կարող ենք նմանիլ Աստուծոյ, որ Հայր է, որովհետեւ սեր է եւ ներշնչարան մեր վարքին եւ գործին:

16 – Դեւ 19, 2:

21 – Փրկութիւնը Յիսուսի արիւնով եւ յարութիւնը մաս են Աստուծոյ ծրագրին, որ այսպէս կը նուիրականացնէ իր ժողովուրդը (Մտք 26, 28. 1 Թես 1, 7):

23 – Աղբիւր կեանքի, Աստուծոյ Խօսքը սկիզբն է մեր վերածնունդին եւ կու տայ մեզի կարելիութիւնն գործել ըստ Աստուծոյ կամքին:

24 – (Դան 6, 27. Եւ 40, 6-8):

քը նման է խոտի ծաղիկին: Խոտը կը չորնայ եւ ծաղիկը կը թօթափի, **25** բայց Աստուծոյ Խօսքը կը մնայ յաւիտեան: *Այս Խօսքն է որ աւե-տարանուեցաւ ճեղի:*

Անուը փրկութեան համար

2 **1** Այսուհետեւ թօթափեցէք ամէն չարութիւն եւ ամէն նենգութիւն, կեղծաւորութիւն, նախանձ եւ ամէն տեսակ չարախօսութիւն: **2** Իբրեւ նորածին մանուկներ, փափաքեցէք խօսքին անխարդախ կաթին, որպէսզի անով աճիք փրկութեան համար, **3** եթէ ցաշակեցիք թէ ո՛րքան քաղցր է Տէրը:

Նոր Քահանայութիւնը

4 Դուք մօտեցէք անոր որ կենդանի վէմն է, թէպէտ մերժուեցաւ մարդոցմէ, սակայն ընտրուած եւ պատուական է Աստուծոյ մօտ: **5** Դուք ալ, իբրեւ կենդանի վէմեր, կը կառուցուիք որպէս հոգեւոր տաճար, սուրբ քահանայութեան համար, որպէսզի Յիսուս Քրիստոսով ընծայէք հոգեւոր զոհեր՝ Աստուծոյ հաճելի: **6** Որովհետեւ Գիրքին մէջ գրուած է. Ահաւասիկ ես կը դնեմ Սիոնի վրայ վէմը ընտիր, անկիւնաքարը պատուական, եւ այն որ անոր կ'ապաւինի, ամօթահար պիտի չըլլայ:

Գլ. 2, 2 – Ծնունդին շարունակութիւնն է անուը, գոր կու տայ Աստուծոյ Խօսքը, որով կը սնանի հաւատացեալ հոգին:

3 – Աղմ 33, 9:

4 – Հին ուխտի ժողովուրդը համախմբուած էր Սինա լեռան շուրջ, սակայն չէր կրնար մօտենալ անոր: Նոր ժողովուրդը կը համախմբուի Վէմին շուրջ, որուն կրնայ մօտենալ: Հին ուխտի գոհերուն փոխարէն կան հոգեւոր գոհերը հաւատացեալներուն: Դեռ աւելին, անումին փոխարէն, կայ կառուցումը եւ Քրիստոս ինձգիմք բաղդատած էր մերժուած վէմին (Մտք 21, 42) բայց ընտրուած Աստուծով: Հաւատացեալներն ալ իբրեւ կենդանի վէմեր կը կառուցուին որպէս հոգեւոր բնակարան, (Եփս 2, 20-22) ուր կրնան՝ Քրիստոսով, ընծայել պաշտամունքն Աստուծոյ արժանի եւ հաճելի (Յովհ 2, 21 . Եբր 7, 27):

6 – Ես 28, 16:

7 Այսուհետեւ ձեզի՝ հաւատացեալներուդ համար, ան թանկագին վէմն է, բայց անհաւատներուն համար՝ ան վէմն է գոր կառուցանողները մերժեցին, եւ ան անկիւնաքար եղաւ, **8** վէմը գլորման եւ վէմը սայթաքումի, եւ անոնք որ կ'ապստամբին խօսքին դէմ որու համար սահմանուած էին, կը սայթաքին:

9 Բայց դուք ընտիր ազգ մըն էիք, թագաւորական քահանայութիւն մը, սուրբ ազգ մը, ազատ ժողովուրդ մը՝ **զովքը հռչակելու համար անոր որ խաւարէն կանչեց ձեզ իր սքանչելի լոյսին**, **10** **դուք՝ որ անցեալին ժողովուրդ չէիք, բայց հիմա Աստուծոյ ժողովուրդ էք**, որ ողորմութեան արժանի չէիք, սակայն հիմա ողորմութիւն գտաք:

Քրիստոնեաներուն պարտականութիւնները

11 Սիրելիներ, կը յորդորեմ ձեզ իբրեւ պանդուխտներ եւ օտարականներ, որ մերժէք մարմնաւոր ցանկութիւնները որ պայքար կը մղեն հոգիին դէմ: **12** Ազգերուն մէջ դուք վայելուչ վարք մը ունեցէք, որպէսզի այն կէտին մէջ իսկ ուր կը բամբասեն ձեզ իբրեւ չարագործներ, անոնք, միայն տեսնելով ձեր բարի գործերը, զԱստուծո լոյսով տեսնեն անոր Այցելութեան օրը:

Աշխարհի իշխանութիւններուն հանդէպ

13 Տիրոջ սիրոյն համար հնազանդեցէք մարդկային ամէն հաստատութեան. թագաւորին՝ իբրեւ իշխանի, **14** կառավարիչներուն՝ իբրեւ անոր կողմէ ղրկուածներուն, ի դատաւարտութիւն չարագործներուն եւ ի դովեստ բարեգործներուն: **15** Աստուծոյ կամքն է որ դուք, բարիք գործելով, գոցէք բերանը մարդոց ան-

7 – Սղմ 117, 22:

8 – Եւ 8, 14: Մերժելով Աւետարանը, Հրեաները կը կորսնցնեն իրենց առանձնաշնորհումները, որոնք կ'անցնին քրիստոնեաներուն:

9 – Եւ 43, 20-21:

11 – Թեման՝ նկատել հաւատացեալները իբրեւ պանդուխտներ եւ մտնեաներ հաւանաբար մաս էր ուսուցումին (Սղմ 38, 13):

միտ տգիտութեան: **16** Գործեցէք իբրեւ ազատ մարդիկ եւ ոչ թէ անոնց նման որ ազատութիւնը պատրուակ կը բռնեն չարիք գործելու համար, այլ իբրեւ ծառաներ Աստուծոյ: **17** Պատուեցէք ամէնքը, սիրեցէք ձեր եղբայրները, Աստուծոյ երկիւղը ունեցէք, թագաւորները յարգեցէք:

Յորդորներ

18 Ծառանե՛ր, երկիւղով հնազանդեցէք ձեր տէրերուն ամէն բանի մէջ, ոչ միայն բարիներուն եւ հեգերուն, այլ նաեւ անոնց որ դժուարահաճոյ են: **19** Որովհետեւ շնորհք մըն է, եթէ մէկը Աստուծոյ սիրոյն համար վիշտեր կրէ անիրաւ կերպով: **20** Ի՞նչ արժանիք ունիք եթէ չարչարուիք եւ հանդուրժէք՝ յանցաւոր ըլլալով: Բայց, եթէ բարին գործելով հանդերձ կը համբերէք չարչարանքին, ասիկա Աստուծոյ տրուած շնորհք մըն է:

21 Արդ, դուք ասոր կանչուած էք, որովհետեւ Քրիստոս ինքն ալ մեռաւ ձեզի համար, օրինակ մը թողուց ձեզի, որպէսզի հետեւիք անոր հետքերուն, **22** ինքը որ յանցանք չէր գործած եւ անոր բերնին մէջ մեղքութիւն չգտնուեցաւ: **23** Ձայն կը նախատէին, ինքը չէր պատասխաներ նախատողին, կը չարչարուէր, սակայն չէր սպառնար, այլ ինքզինքը կը յանձնէր Անոր՝ որ արդարութեամբ կը դատէ: **24** Խաչափայտին վրայ, ան կրեց մեր մեղքերը իր մարմնին մէջ, որպէսզի մենք ալ մեր մեղքէն ազատուինք եւ ապրինք արդարութեան համար. եւ անոր վերքերովը դուք բժշկուեցաք: **25** Որովհետեւ դուք մոլորած ոչխարներու կը նմանէիք, բայց հիմա վերադարձաք ձեր Հովիւին եւ ձեր հոգիներուն Պահապանին:

21 – Շնորհիք հանդուրժելու անիրաւութեան կը յենու Քրիստոսի օրինակին վրայ (Յովհ 13, 15 . Փիլ 2, 5): Հաւատացեալը, որ մեղութիւն կը կրէ, պարտի յիշել եւ դիտել Քրիստոսը, որ անմեղ կրեց նախատիմք, չարչարանք եւ մահ (Ղկ 23, 41):

22 – Եւ 53, 9:

24 – Եւ 53, 12:

25 – (Եւ 53, 5-6 . Եզկ 34, 1) Անցեալին մոլորեալ, հիմա հաւատացեալները համախմբուած Քրիստոսի շուրջ եւ անոր առաջնորդութեամբ կ'երթան դէպի ջուրը կենդանի եւ արօտավայրը հոգեւոր անպատում սնունդին (Յովհ 10):

Ամուսնական կեանքը

3 ¹ Նմանապէս դուք, կիներ, հնազանդեցէ՛ք ձեր ամուսիններուն, որպէսզի նոյնիսկ անոնք որ կը մերժեն հաւատաւ խօսքին, սիրաշահուին իրենց կիներուն ընթացքէն, առանց խօսքի, ² տեսնելով ձեր ողջախոհ եւ յարգալի կեանքը: ³ Ձեր զարդարանքները թող չըլլան արտաքին՝ մազերու հիւսքով, ոսկեհոռ ծամակալներով կամ յարդարուած զգեստներով, ⁴ այլ ձեր սրտէն ներս, հեզ եւ խաղաղ հոգիի անեղծութեամբ. ա՛յս է որ թանկագին է Աստուծոյ առջեւ: ⁵ Անցեալին, սրբակենցաղ կիները, որ իրենց յոյսը կը դնէին Աստուծոյ վրայ, այսպէս կը զարդարուէին, եւ կը հնազանդէին իրենց ամուսիններուն: ⁶ Սառա կը հնազանդէր Աբրահամին եւ իր տէրը կը կոչէր զայն: Դուք անոր որդիներն էք, եթէ բարին կը գործէք առանց վախի եւ առանց խռովութեան:

⁷ Այրերը, նմանապէս, թող իմաստութեամբ կենակցին իրենց կիներուն հետ, թող յարգեն զիրենք իբրեւ տկար արարածներ, իբրեւ ժառանգակիցներ կեանքի շնորհքին, որպէսզի արգելք չըլլան ձեր աղօթքներուն:

Եղբայրներու միջեւ

⁸ Եւ ամէն բանէ վեր՝ ամէնքդ, միասնական հոգիով, եղէք կարեկից, եղբայրասէր, ազնուագութեւ խոնարհ, ⁹ չարին մի՛ փոխադարձէք չարով կամ բամբասանքին՝ բամբասանքով. այլ ընդհակառակը՝ օրհնեցէ՛ք, որովհետեւ ասոր կանչուած էք, որպէսզի օրհնութիւն ժառանգէք: ¹⁰ Արդարեւ, ով որ կ'ուզէ կեանքը սիրել եւ ապրիլ երջանիկ օրեր, պարտի իր լեզուն պահել չարէն եւ իր շրթունքները՝ նենգ խօսքերէն, ¹¹ փախչիլ չարէն, բարիք գործել, խա-

Գլ. 3, 7 – Այր եւ կին մոյն խորհուրդով առած են պարգեւը շնորհքին, որ կը ղեկի իրենց վրայ պարտականութիւնը փոխադարձ յարգանքի, մուխրումի եւ սիրոյ:

8 – Յորդորը ուղղուած է բոլոր հաւատացեալներուն, որոնց Պետրոս կու տայ երեք խրատներ. եղբայրսիրութիւն, համախոհութիւն սրտերու եւ մերում բշտամիներուն:

դադուրիւնը փնտոել եւ հետապնդել: **12** Որովհետեւ Տիրոջ աչքերը արդարեւնեւն վրայ եւ եւ անոր ականջները՝ անոնց աղօթքները կը լսեն. սակայն Տէրը իր երեսը կը դարձնէ անոնցմէ որ չարը կը գործեն:

Հալածանքի մէջ

13 Ո՞վ կրնայ չարիք ընել ձեզի, եթէ դուք նախանձաւոր էք բարիին: **14** Երանի ձեզի, երբ կը չարչարուիք արդարութեան համար: Դուք մի՛ վախճաք անոնցմէ եւ մի՛ խռովիք: **15** Ձեր սրտերուն մէջ սրբացուցէք Տէրը՝ Քրիստոսը, եւ միշտ պատրաստ եղէք պատասխանելու անոր՝ որ պատճառը կը խնդրէ ձեր մէջ եղող յոյսին: **16** Սակայն ասիկա ըրէք հեզութեամբ եւ յարգանքով, բարի վարք ունեցէք, որպէսզի այն կէտին մէջ իսկ ուր կը չարախօսեն ձեզ՝ պատկառին անոնք որ կը բամբասեն ձեր ընտիր ընթացքը Քրիստոսով: **17** Որովհետեւ աւելի լաւ է չարչարուիլ բարիք ընելով, եթէ այս է Աստուծոյ կամքը, քան չարիք ընելով:

Յիսուսի յարուրիւնը եւ դժոխք իջնելը

18 Քրիստոս մէկ անգամ, մե՛ր պատճառով, մեռաւ մեղքերուն համար, արդար՝ անարդարներուն համար, որպէսզի մեզ մօտեցնէ Աստուծոյ: Թէպէտ մարմինով մեռաւ, սակայն կեդանի է հոգիով: **19** Հոգիով զնաց քարոզելու հոգիներուն որ բանտարկուած էին, **20** անոնց՝ որ անցեալին մերժած էին հաւատալ, երբ Աստուծոյ համբե-

12 – Սղմ 33, 13-17:

14 – (Ես 8, 12 . Առ 3, 25):

15 – Քրիստոնեաները կը վկայեն իրենց պատկանելիութեան Քրիստոսի, յանդիման հեքամոսներուն, որոնք չունին այս յոյսը (Ղկ 12, 11-12 . Եփս 2, 12):

18 – Հատուածը (3, 18-4, 6) ունի անցքեր հաւատքի հին դասանութեան. Մա–հը Քրիստոսի, էջ դժոխք, (3, 19) Յարուրիւնը (3, 21) բազմիւր չօր աջ կողմը (3, 22) դատաստան կենդանիներու եւ մեռելներուն (4, 5):

19 – Ակնարկութիւնն է Յիսուսի էջփին դժոխք, մահուան եւ յարութեան միջեւ (Եփս 4, 9 . Եբր 13, 20) անտեղու համար փրկութիւնը արդարեւնեւն, որոնք կը սպասէին: Նոյն գաղափարը ներմուծուած է առաքելական կոչուած Հաւատքի հանգանակին մէջ:

րուծիւնը կ'երկարէր մինչեւ այն օրերը, երբ Նոյ կառոյց տապանը, ուր թիւով քիչեր, միայն ութ հոգի, փրկուեցան ջուրէն: **21** Ասիկա պատկերն է մկրտութեան որ կը փրկէ ձեզ հիմա, ոչ թէ մարմնոյ արատին մաքրութեամբը, այլ մաքուր խղճի յանձնարարութեամբը Աստուծոյ առջեւ, շնորհիւ յարութեան Յիսուս Քրիստոսի, որ Աստուծոյ աջ կողմն է, **22** եւ որ երկինք երթալով, ինքիւրեն հնազանդեցուց Հրեշտակները, Իշխանութիւնները եւ զօրութիւնները:

Խճում մեղքէն

4 **1** Քանի որ Քրիստոս մարմինով չարչարուեցաւ ձեզի համար, դուք ալ զինուեցէք նոյն միտքով. այն որ չարչարուած է իր մարմնին մէջ, խզած է մեղքին հետ, **2** որպէսզի մարմնին մէջ ապրելիք ժամանակը որ կը մնայ տակաւին, զայն ընէ ոչ ըստ մարդկային կիրքերուն, այլ ըստ աստուածային կամքին: **3** Արդարեւ, բաւական է որ անցեալ ժամանակը անցուցին հեթանոսներուն կամքին համաձայն, ապրելով գիշութեամբ, ցանկութիւններով, արբեցութեամբ, անառակութեամբ, գինեմոլութեամբ եւ անօրէն կուսպաշտութեամբ: **4** Ասոր համար, անոնք ձեզ չեն հասկնար թէ դուք ինչպէս անոնց հետ չէք ընթանար՝ անկարգ գեղընութեամբ, եւ կը նախատեն ձեզ: **5** Անոնք հաշիւ պիտի տան անոր՝ որ պատրաստ է դատելու կենդանիները եւ մեռեալները: **6** Արդարեւ, ասոր համար Աւետարանը մեռեալներուն ալ քարոզուեցաւ, որպէսզի ըստ մարդոց դատուելով, մարմնապէս, ապրին հոգեպէս՝ ըստ Աստուծոյ:

Գալուստիւն ակնկալութիւնը

7 Մօտ է ամէն բանի վախճանը: Դուք ուրեմն եղէք իմաստուն

Գլ. 4, 6 – Մեռելները հոս անհաւատներն են, հեթանոսները, որոնց կը հոչակուի Աւետարանը, թէպէտ անոնք կը հալածեն անոնք, որ կ'ընդունին Աւետարանը եւ կը հաւատան անոր:

7 – Հեռանկարը Գալուստիւն փառաբանական խրատոյսն է հաւատացեալ հոգիին, որպէսզի ապրի հաւատացեալի կեանքը միշտ պատրաստ, արթուն եւ գուարթուն:

եւ ժուժկալ եւ հսկեցէք՝ աղօթելու համար: **8** Ամէն բանէ առաջ, իրարու հանդէպ վառ սէր ունեցէք, որովհետեւ սէրը կը ծածկէ մեղքերու բազմութիւնը: **9** Իրարու հանդէպ եղէք հիւրընկալ, առանց գանգատելու: **10** Իւրաքանչիւրը, ըստ շնորհքին զոր ընդունած է, թող ծառայէ ուրիշին իբրեւ ընտիր տնտես Աստուծոյ բազմապատիկ պարգեւներուն: **11** Եթէ մէկը կը խօսի, թող անոր խօսքերը ըլլան իբրեւ Աստուծոյ պատգամներ: Եթէ մէկը կը ծառայէ, անոր ծառայութիւնը թող ըլլայ ըստ զօրութեան զոր Աստուած կու տայ, որպէսզի ամէն բանի մէջ Աստուած փառաւորուի Յիսուս Քրիստոսով՝ որուն փառք եւ զօրութիւն դարէ դար: Ամէն:

Երանի Քրիստոսի չարչարակիցներուն

12 Սիրելիներ, տարօրինակ մի համարիք հրդեհը որ կը բռնկի ձեր մէջ ձեզ փորձելու համար, իբրեւ թէ արտառոց բան մը ըլլար ձեզի պատահածը: **13** Բայց այն չափով որով դուք կը մասնակցիք Քրիստոսի չարչարանքներուն, ուրախացէք, որպէսզի անոր փառքին յայտնութեան ժամանակ դուք խայտաք ցնծութեամբ: **14** Երանի՛ ձեզի, երբ կը նախատես ձեզ Քրիստոսի անունին համար, որովհետեւ փառքի եւ զօրութեան Հոգին՝ Աստուծոյ Հոգին, կը հանգչի ձեր վրայ: **15** Ձեզմէ եւ ոչ մէկուն թող վիճակուի չարչարուիլ իբրեւ մարդասպան կամ գող կամ չարագործ կամ մատնիչ: **16** Բայց եթէ կը չարչարուի իբրեւ քրիստոնեայ, թող չամչնայ, այլ փառք տայ Աստուծոյ որ այս անունը կը կրէ: **17** Հասած է ժամանակը որ սկիզբ առնէ դատաստանը՝ Աստուծոյ տունէն: Արդ, եթէ կը սկսի մեզմով, ի՞նչ պիտի ըլլայ վախճանը անոնց որ կը մերժեն հաւատալ Աստուծոյ Աւետարանին: **18** Եթէ արդարը հազիւ կը փրկուի, ի՞նչ պիտի ըլ-

8 – Տով 12, 9:

11 – Այսպէս եմ յանկարծական ներշնչումները մարգարէութեան եւ լեզուա-խօսութեան, նաեւ պաշտօնները ուսուցումի եւ յորդորանքի, հոշակումը կամ պաշտպանութիւնն Աւետարանին:

13 – Անոնք, որ մկրտութեամբ բաժնեկից եմ Քրիստոսի չարչարանքներուն, պիտի մասնակցին նաեւ անոր փառքին:

14 – Եւ 11, 2:

18 – Աւ 11, 31:

լայ վախճանը ամբարիշտին եւ մեղաւորին: **19 Այսպէս ուրեմն, անոնք որ բարիք ընելով կը չարչարուին ըստ աստուածային կամքին՝ իրենց հոգին թող յանձնեն հաւատարիմ Արարչին:**

Յորդորներ երէցներուն

5 **1** *Կը յորդորեմ երէցները, իմ երիցակիցներս եւ Քրիստոսի չարչարանքներուն վկաներ, հաղորդակիցներ փառքին որ պիտի յայտնուի:* **2** *Արածեցէք Աստուծոյ հօտը որ յանձնուած է ձեզի, հսկելով անոր վրայ ո՛չ թէ ակամայ՝ այլ կամովին ըստ Աստուծոյ, ո՛չ ընչաքաղցութեամբ, այլ սրտի եռանդով,* **3** *ո՛չ թէ տիրելով անոնց վրայ որ իբրեւ բաժին տրուած են ձեզի, այլ օրինակ հանդիսանալով հօտին:* **4** *Որպէսզի երբ երեւի Հովուապետը, ընդունիք փառքի անթառամ պսակը:*

Յորդոր հաւատացեալներուն

5 *Նմանապէս դուք, երիտասարդներ, հնազանդեցէք երէցներուն:* *Ամէնքդ, իրարու հանդէպ խոնարհութիւն ունեցէք, որովհետեւ Աստուած հակառակ է ամբարտաւաններուն, իր շնորհքը խոնարհներուն կու տայ:* **6** *Խոնարհեցէք ուրեմն Աստուծոյ հզօր աջին առջեւ, որպէսզի յարմար ժամուն ինքը ձեզ բարձրացնէ:* **7** *Ձեր բոլոր հոգերը անոր յանձնեցէք, որովհետեւ ինքը հոգ կը տա-*

19 – Աստուած հաւատարիմ է իբրեւ Արարիչ՝ աւելի ցոյց կու տայ անոր ամենակարողութիւնը եւ տէրութիւնը դէպքերուն վրայ: Հաւատացեալը, որ նեղութեան մէջն է, կրնայ իր անսասան յոյսն հիմնել այս տուեալին վրայ, որովհետեւ ամէն նեղութեան, փորձանքի եւ արհաւիրքի մէջ, նոյնիսկ երբ հակառակորդը դարձեալ կը զօրանայ, դարձեալ պարտութեան պիտի մատնուի, որովհետեւ Աստուած մեզի հետ է (Շնորհալի):

Գլ. 5, 1 – Իբրեւ առաքեալ կամ ակամատես վկայ եղաւ Քրիստոսի չարչարանքին եւ կամ իր չարչարանքով կը վկայէ Քրիստոսի:

3 – Յիսուս արդէն զգուշացուցեր էր առաքեալները հօտին տիրանալու բնագդէն, (Մտք 20, 25-28) որովհետեւ հովիւի իշխանութիւնը, ծառայութեան առաքելութիւն է:

5 – Առ 3, 34:

7 – Սղմ 54, 23:

նի ձեզի: **8** Ժուժկալ եղէք եւ հսկեցէք, որովհետեւ ձեր հակառակորդը, սատանան, կը մոնչէ առիւծի նման, կը շրջի եւ կը փնտռէ մէկը որ բզբտէ: **9** Դիմադրեցէք անոր, ձեր հաւատքին մէջ հաստատ մնալով, մտածելով որ նոյն չարչարանքները կը կրէ ձեր եղբայրներուն հասարակութիւնը աշխարհի մէջ: **10** Երբ դուք քիչ մը չարչարուիք, բոլոր շնորհքներու Աստուածը, որ կանչեց ձեզ Յիսուս Քրիստոսով իր յաւիտենական փառքին, պիտի կազդուորէ ձեզ, պիտի ամրացնէ եւ հաստատ հիմերու վրայ պիտի դնէ ձեզ: **11** Անոր է իշխանութիւնը եւ փառքը յաւիտեան. Ամէն:

Ողջոյններ

12 Այս մի քանի խօսքերը կը գրեմ ձեզի Սիղուանոսի ձեռքով, զոր կը նկատեմ հաւատարիմ եղբայր մը, որպէս զի յորդորեմ ձեզ եւ վկայեմ թէ այս է ճշմարիտ շնորհքը Աստուծոյ. հաստատ մնացէք անոր մէջ:

13 Ընտրուած ձեզի պէս՝ Բաբելոնի Եկեղեցին կ'ողջունէ ձեզ, ինչպէս նաեւ Մարկոս՝ իմ որդիս:

14 Ողջունեցէք զիրար սրբութեան համբոյրով: Խաղաղութիւն ձեզի ամէնուր որ էք ի Քրիստոս Յիսուս. Ամէն:

13 – Բաբելոնի, այսինքն Հռոմի Եկեղեցին (Յայտ 14, 8. 16, 19): Մարկոս՝ աւետարանիչն է, որ եղած է աշակերտ Պօղոսի եւ ապա Պետրոսի, որուն ծառայած է, ըստ աւանդութեան, իբրեւ թարգման:

ՍՈՒՐԲ ՊԵՏՐՈՍԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԸ

Ներածական

1 ¹ Սիմոն Պետրոս՝ ծառայ եւ առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի, անոնց՝ որ մեր Աստուծոյն եւ Փրկչին Յիսուս Քրիստոսի արդարութեամբ, ընդունեցան հաւատք մը՝ նոյնքան թանկագին որքան մեր հաւատքը: ² Ձեզի հետ առատօրէն ըլլայ շնորհքը եւ խաղաղութիւնը հաստատուի, մեր Աստուծոյն եւ Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի ճանաչումով:

Աստուծոյ առատածնունդիւնը

³ Որովհետեւ անոր աստուածային զօրութիւնը պարզեց մեզի ինչ որ կը հայի կեանքին եւ աստուածաշտուութեան եւ տուաւ մեզի ճշմարիտ գիտութիւնը Անոր՝ որ կանչեց մեզ իր փառքին եւ վայելչութեան: ⁴ Այս փառքով եւ վայելչութեամբ տրուեցան մեզի թանկագին եւ մեծ խոստումները, որպէսզի անոնց շնորհիւ դուք հաղորդակից ըլլաք աստուածային բնութեան, խուսափելով աշխարհի ցանկութիւններէն եւ ապականութենէն:

Գլ. 1, 2 – Թուղթին հիմնական նիւթն է հանաչումն Աստուծոյ եւ կամ ըստ ոմանց՝ հանաչումը Յիսուսի Քրիստոսի: Հանաչումը կը բերէ պարտականութիւնը մաքուր կեանքի եւ առաքինագարդ վարքի:

3 – Փառքը նշաններն են, զոր Յիսուս տուաւ իր աստուածութեան, ինչպէս Պայծառակերպութիւնը: Իսկ վայելչութիւնը կամ զօրութիւնը հրաշագործ զօրութիւնն է: Երկու ստորագիծները ի սպաս կոչին՝ կու տան կեանքին ինչ որ պատշաճ է աստուածաշտութեան:

4 – Հաղորդակցութիւնը աստուածային բնութեան՝ լիութեամբ շնորհիւն, ի Քրիստոս:

5 Եւ այս նոյն պատճառով, ձեր ամբողջ եռանդը դրէք՝ ձեր հատաքին միացնելու համար արիութիւնը, արիութեան՝ ճանաչումը, 6 ճանաչումին՝ ժուժկալութիւնը, ժուժկալութեան՝ համբերութիւնը, համբերութեան՝ աստուածապաշտութիւնը, 7 աստուածապաշտութեան՝ եղբայրսիրութիւնը եւ եղբայրսիրութեան՝ սէրը: 8 Արդարեւ, երբ դուք ունենաք ասոնք ձեր անձին մէջ եւ աճեցնէք զանոնք, անոնք պիտի չլքողուն ձեզ ամուլ եւ անպտուղ՝ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի ճանաչումին համար: 9 Այն որ չունի զանոնք, կոյր է եւ կարճատես եւ կը մոռնայ որ մաքրուած է անցեալի մեղքերէն: 10 Եղբայրներ, դեռ աւելի եռանդ ունեցէք, ամրացնելու համար ձեր կոչումը եւ ընտրութիւնը: Այսպէս գործելով, դուք երբեք պիտի չսայթաքիք: 11 Որովհետեւ այսպէս՝ դեռ աւելի լայն չափով պիտի տրուի ձեզի մուտքը յաւիտենական Արքայութեան մէջ մեր Տիրոջ եւ Փրկչին՝ Յիսուս Քրիստոսի:

Առաքեալական վկայութիւնը

12 Ասոր համար ես միշտ պատրաստ եմ յիշեցնելու ձեզի այս բաները, մանաւանդ անոնց՝ որ լաւ գիտեն զանոնք եւ արդէն իսկ եկած ու հաստատուած են ճշմարտութեան մէջ: 13 Կը համարիմ թէ արդար է, այնքան ատեն որ այս մարմինին մէջ եմ, ձեր միտքը արթուն պահել այս բաները յիշեցնելով ձեզի: 14 Գիտեմ որ մօտալուտ է ելքը իմ մարմինէս, ինչպէս որ յայտնեց ինծի մեր Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս: 15 Սակայն ես միշտ պիտի գործածեմ եռանդս, պիտի յորդորեմ ձեզ, որպէսզի իմ մեկնումէս ետք այս աշխարհէն, դուք կարենաք յիշատակել այս բաները: 16 Որովհետեւ զարդարուն առասպելներու վրայ հիմնուելով չէ որ մենք ծանուցինք ձեզի զօրութիւնը եւ Գալուստը մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, այլ որովհետեւ ականատես վկաները եղանք անոր մեծութեան: 17 Որովհետեւ ան՝ Հայր Աստուծմէ ընդունեցաւ պատիւ եւ փառք, երբ մեծվայելութեան փառքէն եկաւ խօսքը. «Ասիկա իմ սիրելի Որդիս է, որուն ես հաճեցայ»: 18 Այս խօսքը զոր մենք լսեցինք, կու գար երկինքէն, եւ մենք անոր հետ էինք սուրբ լերան վրայ:

Մարգարեական խօսքը

19 Այսպէս, մենք աւելի հաստատ կը պահենք մարգարէական խօսքը. դուք լաւ կ'ընէք, եթէ հայիք անոր ինչպէս ճրագի մը որ կը շողայ խաւարամած վայրի մէջ, մինչեւ որ ցերեկը սկսի լուսաւորել եւ արուսեակը ծագի ձեր սրտերուն մէջ: **20** Ամէն բանէ առաջ, սակայն, գիտցէք որ Գիրքին մարգարէութիւնը ենթակայ չէ անձնական մեկնաբանութեան. **21** որովհետեւ մարգարէութիւնը երբեք կախուած չէ մարդկային կամքէն, այլ Սուրբ Հոգիէն ներշնչուած՝ մարդիկ խօսած են Աստուծոյ կողմէ:

Սուտ վարդապետները

2 **1** Ժողովուրդին մէջ կային սուտ մարգարէներ, ինչպէս նաեւ ձեր մէջ ալ պիտի ըլլան սուտ վարդապետներ, որ պիտի սպրդին եւ պիտի ներմուծեն կորուստի տանող հերձուածներ, պիտի ուրանան Տէրը որ փրկեց զանոնք եւ իրենք իրենց վրայ պիտի բերեն արագահաս կորուստը: **2** Շատեր պիտի սայթաքին եւ պիտի հետեւին անոնց անառակութիւններուն եւ անոնց պատճառով հայհոյանքի պիտի ենթարկուի ճշմարտութեան ճանապարհը: **3** Ընչաքաղցութեամբ եւ ստապատիւ խօսքերով, անոնք վաճառքի առարկայ պիտի ընեն ձեզ. անոնց դատաստանը սկիզբէն կայ եւ անոնց կորուստը մոռացութեան տրուած չէ:

4 Որովհետեւ Աստուած չխնայեց հրեշտակներուն որ մեղանչեցին, այլ դրաւ զանոնք Տարտարոսին մէջ եւ մատնեց խաւարային անդունդին, ուր անոնք կը սպասեն դատաստանին: **5** Չխնայեց նաեւ հին աշխարհին, բացի ութ անձերէ, որոնցմէ էր Նոյ, արդարութեան քարոզիչը, ջրհեղեղ զրկելով աշխարհի ամբարիշտներուն վրայ: **6** Գալիք ամբարիշտներուն իբրեւ օրինակ, մոխիրի վերածեց եւ կործանումի դատապարտեց Սոդոմ եւ Գոմոր քաղաքները: **7** Փրկեց միայն արդար Ղովտը, որ կը տառապէր ոճրագործ մարդոց անկարգ գիջութենէն, **8** որովհետեւ ան, ականատես եւ ականջալուր արդարը, որ կը բնակէր անոնց մէջ, օր ըստ օրէ աւելի կը չարչարուէր իր արդար հոգիին մէջ, անոնց անօրէն ընթաց-

քին պատճառով: **9** Տէրը գիտէ փրկել աստուածապաշտները փորձանքներէն եւ պահել ամբարիշտները՝ մինչեւ որ զանոնք պատժէ Դատաստանին օրը, **10** մանաւանդ անոնք որ կը հետեւին մարմնին պիղծ ցանկութիւններուն եւ կ'արհամարհեն Տէրութիւնը: Անոնք յանդուգն են եւ զոռոզ, եւ չեն վախնար Փառքերը հայհոյելէ, **11** մինչ հրեշտակները, թէպէտ անոնցմէ գերազանց են կարողութեամբ եւ զօրութեամբ, Տիրոջ առջեւ ամբաստանող դատաստաններ չեն ներկայացներ անոնց դէմ:

Գալիփ պատուիասը

12 Այս մարդիկը սակայն նման են անբան անասուններու, որ բնածին բնութեամբ ենթակայ են եղծումի եւ ապականութեան. անոնք, անգիտակցօրէն, կը հայհոյեն իրենց ապականութեամբ եւ պիտի կորսուին ապականութեան մէջ. **13** անոնք պիտի տանջուին իրենց անիրաւութեան պատճառով, քանի որ վայելք կը համարին օրուան հեշտանքը, ապականած եւ արատաւոր մարդիկ, որ իրենց հեշտութեամբ կը խաբեն ձեզ եւ ձեր խրախճանքները կը բաժնեն: **14** Աչքեր ունին՝ նման պոռնիկներու աչքերուն, չեն յագենար մեղքերով, կը հմայեն տկարներուն հոգին, եւ անոնց սիրտը կապուած է ընչաքաղցութեան, որդիներ են անէծքի: **15** Անոնք թողուցին ուղիղ ճանապարհը, մոլորեցան՝ հետեւելով Բաաղամին, Բէորի որդիին, որ անիրաւ վարձքը սիրեց, **16** բայց յանդիմանուեցաւ իր յանցանքին համար: Անխօս անասուն մը խօսեցաւ մարդու բարբառով եւ վերջ դրաւ մարգարէին անօրէնութեան:

17 Այսպիսիները աղբիւրներ են՝ առանց ջուրի, հովէն տարուած ամպեր են, եւ խաւարային աղջամուղջը յաւիտեան վերապահուած է անոնց: **18** Ուռուցիկ եւ սին ճառերով, մարմնի ցանկութիւններով եւ անառակութեամբ, անոնք կը խաբեն այնպիսիները որ հազիւ կըցած էին հեռու մնալ մարդոցմէ որ իրենց կեանքը կ'անցը-

Գլ. 2, 10 – Փառքերը՝ հրեշտակներն են զորս կը ժպտին դատել կեղծ վարդապետները:

16 – Թիւ 22, 28–33:

նեն մոլորութեամբ: **19** Անոնք ազատութիւն կը խոստանան, բայց իրենք ապականութեան ստրուկներ են, որովհետեւ մարդը ստրուկն է անոր՝ որմէ կը պարտուի: **20** Արդարեւ, եթէ անոնք, Տէր Յիսուս Քրիստոսը ճանչնալով, խուսափելէ ետք աշխարհի պղծութենէն, վերադառնան նոյն պղծութեան եւ անոր ենթարկուին, անոնց յետին վախճանը յոռեգոյն է քան առաջինը: **21** Որովհետեւ անոնց համար աւելի լաւ պիտի ըլլար որ չճանչնային արդարութեան ճանապարհը քան թէ զայն ճանչնալէ ետք՝ չեղէին սուրբ պատուիրանէն որ աւանդուեցաւ անոնց: **22** Անոնց համար կ'իրականանայ իմաստուն առակը. Շուներ կը վերադառնայ իր փսխածին, եւ «խողը, հագիւ լուացուած, կը թաւալի տիղմին մէջ»:

Տիրոջ օրը

3 **1** Սիրելիներ, ահաւասիկ այս երկրորդ նամակն է որ կը գրեմ ձեզի: Երկու նամակներուն մէջ ես կոչ կ'ընեմ ձեր յիշողութեան, որպէսզի առողջ հասկացողութիւն արթնցնեմ ձեր մէջ: **2** Դուք յիշեցէք սուրբ մարգարէներուն կանխաւ տուած պատգամները եւ մեր Տիրոջ ու Փրկիչին պատուէրները՝ ձեր առաքեալներուն կողմէ:

3 Գիտցէք նախ, թէ յետին ժամանակներուն պիտի գան մարդիկ, որ պիտի արհամարհեն եւ նախատեն ձեզ եւ պիտի ընթանան իրենց կիրքերուն համաձայն: **4** Անոնք պիտի ըսեն. «Ո՞ր է անոր գալուստին խոստումը: Այն օրէն ի վեր երբ հայրերը ննջեցին, ամէն ինչ կայ եւ կը մնայ ինչպէս արարչութեան սկիզբը»: **5** Որովհետեւ անոնք կամովին կը մոռնան թէ սկիզբը կար երկինքը, եւ

19 – Հաւատքն ի Քրիստոս կը բերէ նշմարիտ վարքն ազատութեան, մինչ թիւր վարդապետութիւն սերմանողները յանուն ազատութեան կը ձերբազատւին բարոյական օրէնքէն եւ մեղքին ստրկութեան մէջ կ'իյնան:

20 – Պղծութեան վերադարձողները Բրիստոնեաներն են, որոնք Քրիստոս նանչնալէ ետք կը տարուին թիւր վարդապետութիւններէն:

22 – Առ 26, 11:

Գլ. 3, 4 – Հայրերը հոս առաջին սերունդի հաւատացեալներն են:

ապա երկիր մը՝ որ ջուրէն դուրս եկաւ եւ ջուրերը հաստատուեցան Աստուծոյ խօսքով: **6** Ասոր համար, անցեալին աշխարհը ջրհեղեղով ողողուեցաւ եւ կործանուեցաւ: **7** Բայց ներկայ երկինքը եւ ներկայ երկիրը, նոյն խօսքով մէկդի դրուած են եւ վերապահուած են կրակին, Դատաստանին օրուան եւ ամբարիշտներուն կործանումին համար:

8 Սիրելիներ, պէտք չէ նաեւ անգիտանաք այս բանը՝ թէ Տիրոջ համար մէկ օրը նման է հազար տարիներու եւ հազար տարիները նման են մէկ օրուան: **9** Տէրը պիտի չուշացնէ իր խոստումին կատարումը, ինչպէս որ ոմանք կը համարին, այլ կը համբերէ ձեզի, որովհետեւ չուզեր որ մէկը կորսուի, այլ ամէնքը կարենան ապաշխարել: **10** Տիրոջ օրը գողին նման պիտի հասնի: Այն օրը երկինքը տազնապի պիտի մատնուի, բնութեան տարրերը հուրով պիտի այրին ու հալին, եւ երկիրն ու անոր պարունակած գործերը պիտի սպառին:

Կոչ սրբութեան եւ փառատրութիւն

11 Քանի որ ամէն բան պիտի լուծուի այսպէս, դուք որքա՛ն սուրբ եւ աստուածապաշտ պէտք է ըլլաք ձեր կեանքով, **12** որպէսզի ականկալէք եւ փութով սպասէք Տիրոջ գալուստին օրուան, երբ երկինքը հրոյ ճարակ պիտի դառնայ ու անհետանայ եւ տարրերը պիտի հրկիզուին ու հալին: **13** Ըստ խոստումին, մենք կը սպասենք նոր երկինքին եւ նոր երկրին, ուր կը բնակի արդարութիւնը:

14 Ասոր համար, սիրելիներ, սպասելով այս բոլորին, ձեր ամբողջ եռանդը ի գործ դրէ՛ք՝ ըլլալու համար սուրբ եւ անարատ, որպէսզի խաղաղութեան մէջ գտնուիք: **15** Գիտցէք թէ որքան փրկարար է մեր Տիրոջ համբերութիւնը, ինչպէս որ գրած է ձեզի նաեւ մեր սիրելի եղբայրը՝ Պօղոս, ըստ իմաստութեան զոր Աստ-

7 – Ինչպէս արարչագործութեան, այնպէս ալ դատաստանին, Աստուծոյ խօսքն է, որ պիտի վնուէ:

8 – Աղմ 89, 4:

ւած շնորհած է անոր: **16** Ան նոյնը կ'ըսէ իր բոլոր նամակներուն մէջ. անոնց մէջ կան դժուարիմաց անցքեր, զորս անուս եւ անհաստատ մարդիկ կը խեղաթիւրեն, ինչպէս կ'ընեն նաեւ միւս Գիրքերուն համար, իրենց ի վնաս:

17 Ուրեմն դուք, սիրելիներ, որ կանխաւ տեղեակ դարձաք, զգուշացէք որ չըլլայ թէ, անառակ մոլորութենէ տարուելով, սայթաքիք ձեր հաստատուն ընթացքէն: Աճեցէք մեր Տիրոջ եւ Փրկչին Յիսուս Քրիստոսի շնորհքին եւ գիտութեան մէջ: Անոր փառք, այժմ եւ մինչեւ յաւիտենականութեան Օրը: Ամէն:

16 – Դժուարիմաց անցքերէն մէկը հաւանաբար Կատարածի եւ Գալուստին հարցն է, որ կը յիշուի Պօղոսի թուղթերուն մէջ: Միւս ամէն Գիրքերը Աստուածաշունչին Գիրքերն են, որոնց հետ առնչութեան մէջ կը դրուի առաքելական թուղթերուն հաւաքածոն: Առաջին արտայայտութիւններէն մէկն է հաւասարութիւնը առաքելական գրութիւններուն՝ Հին Կտակարանի Գիրքերուն հետ:

ԱՌԱՋԻՆ, ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻՆ

Առաջին մամակը, ո՛չ ներմուծական ունի, ո՛չ հեղինակի անուն եւ ո՛չ ալ եկեղեցիի անուն՝ որուն ուղղուած է: Երեք մամակներն ալ գրուած են առաջին դարու վերջին տասնամեակին: Հեղինակը ինքզինքն կը կոչէ Երէց. ո՛չ թէ հասարակութեան մը պարագլուխի իմաստով, այլ՝ ինքզինքն ցոյց կու տայ որպէս անձ մը, որ ճանչցած է Տէրը եւ անոր աշակերտները: Հեղինակը ինքզինքն կը ներկայացնէ մանաւ իբր ականատես վկայ Քրիստոսի կեանքին ու գործերուն: Ասկէ զատ, երեք մամակները խորքի ու ձեւի մեծ աղերս ունին իրարու՝ եւ չորրորդ Աւետարանին հետ: Այս տուեալներն ուրեմն կը ներդաշնակւին աւանդութեան հետ, երեք մամակներուն համար ճանչնալով միեւնոյն հեղինակը՝ Սուրբ Յովհաննէս Առաքեալը:

Հերետիկոսութիւններ սերմանողները բազմաթիւ են հասարակութիւններու մէջ. Սուրբ Յովհաննէս կը յիշեցնէ հաւատացեալներուն, թէ իրեմնք, եւ ո՛չ թէ կեղծ առաքեալները, ունին աստուածային կեանքին խոստումը: Քրիստոնեան պէտք է ամբացնէ եւ խորացնէ իր մէջ հաւատքի ճշմարիտ գիտութիւնը եւ ապրի լոյսին մէջ: Նամակին կեդրոնական գաղափարը, որ յանկերգի պէս կը կրկնուի, հաւատացեալին հաղորդակցութիւնն է Աստուծոյ հետ եւ կ'արտայայտուի տարբեր բանաձեւերով: Հաւատացեալը Աստուծոյ գիտութիւնը պիտի իրականացնէ ճանչնալով Աստուած՝ Լոյս, Աստուած՝ արդարութիւն, Աստուած՝ սէր: Աստուծոյ սէրէն կը բխի ընկերոջ սէրը, մին կը պահանջէ միւսը, մին կ'ենթադրէ միւսը: Եթէ հաւատացեալը ունի Աստուծոյ իսկական ճանաչումը եւ սէրը, անոր հաւատքը յաղթական է աշխարհի եւ խաւարի ոյժերուն դէմ եւ ո՛վ որ կ'ապրի Աստուծոյ որդիի շնորհքը հաւատարմութեամբ, չի՛ մեղանչեր:

Երկրորդ նամակը ուղղուած է «Ընտրեալ Տիրուհիին», եկեղեցիի մը, գոր Ս. Յովհաննէս կը գգուշացնէ Տիրոջ մարդեղութիւնը ուրացողներէն եւ կը յորդորէ հաւատարմութեան՝ առաքեական վարդապետութեան եւ եղբայրսիրութեան:

Երրորդ նամակը ուղղուած է Գայիոսին, որ կը փալէ նշմարտութեան մէջ: Յովհաննէս կը դատապարտէ Տիոտրեփէսը, որ չընդունիր շրջուն առաքեալները, որոնք ղրկուած են Յովհաննէսի կողմէ: Կը հրաւիրէ Գայիոսը, որ օգնէ շրջուն առաքեալներուն, որպէսզի ցոյց տայ իր հաղորդակցութիւնը նոյն նշմարտութեան:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹԸ

Մարդացեալ Բանն

- 1** *Ան, որ սկիզբէն էր,
որուն մասին մենք լսեցինք,
որուն ականատես իսկ եղանք,
ան, զոր մենք մեր աչքերով տեսանք,
եւ մեր ձեռքերը շօշափեցին՝
Բանն է կեանքին,*
- 2** *որովհետեւ Կեանքն յայտնուեցաւ.
մենք տեսանք զինք եւ կը վկայենք
եւ կ'աւետենք ձեզի այս Կեանքն յաւիտենական,
որ Հօր մօտն էր եւ երեւեցաւ մեզի,*
- 3** *ինչ որ մենք տեսանք եւ լսեցինք*

Գլ. 1, 1 – Սկիզբը թուղթին հանդիսաւոր յայտարարութիւնն է։ Յովհաննէս կը խօսի իբրեւ վկայ, որ լսեց, տեսաւ, դիտեց եւ դպաւ Անոր, որուն յայտնութիւնը կ'աւետէ։ Զի տար յայտարարութիւնը միայն իր անունով, այլ իշխանութեամբ առաքելական Նկեղեցոյ եւ ասոր համար կը կիրարկէ յոգնակին։ Վկայութիւնը կը հայի պատմական իրողութեան։ Բանն կեանքին, Բանն յաւիտենական, այսինքն Յիսուս, որ առաւ մարմին եւ բնակեցաւ մեր մէջ․ այլ խօսքով, կեդրոնը պատգամին՝ Մարդոգութիւնն է։ Պարզեւր Որդիին՝ կեանքն է յաւիտենական։ Անոնք, որ կ'ընդունին այս յայտնութիւնը, հաղորդութեան մէջն են Հօր եւ Որդիին հետ։ Նպատակը թուղթին մասնակցութիւնն է հաւատացեալներուն՝ այս հաղորդութեան։ Հաղորդութիւնը դրական եւ գործօն մասնակցութիւնն է ինչպէս առաքելալին, այնպէս ալ հաւատացեալներուն՝ փրկութեան աստուածային ծրագրին։ Այս հաղորդութեամբ առաքելին ուրախութիւնը պիտի ըլլայ կատարեալ, որովհետեւ պիտի տեսնէ հաւատացեալները հաւատքի պայծառ լոյսին մէջ։

կ'աւետենք զայն ձեզի,
որպէսզի դուք հաղորդուի՞նք ունենաք մեզի հետ
Բայց մեր հաղորդութիւնը Հօր հետն է
եւ հետը Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի:

4 Այս ամէնը մենք կը գրենք ձեզի,
որպէսզի ձեր ուրախութիւնն ըլլայ կատարեալ:

Քալել լոյսին մէջ

5 Ահաւասիկ պատգամն, զոր մենք լսեցինք անկէ
եւ կ'աւետենք զայն ձեզի:
Աստուած լոյս է, անոր մէջ չկայ խաւար:

6 Եթէ մենք ըսենք թէ՝ հաղորդութիւն ունինք անոր հետ,
երբ կը քալենք խաւարին մէջ,
մենք կը ստենք, չենք գործադրեր ճշմարտութիւնը:

7 Բայց եթէ մենք կը քալենք լոյսին մէջ,
ինչպէս որ ինք լոյսին մէջն է,
մենք հաղորդութիւն ունինք իրարու հետ,
եւ արիւնն Յիսուսի՝ անոր Որդիին կը մաքրէ մեզ ամէն
մեղքէ:

Խզել մեղքին հետ

8 Եթէ ըսենք. մենք մեղք չունինք,
մենք մեզ կը խաբենք,
եւ մեր մէջ չկայ ճշմարտութիւն:

7 – Միութիւնը եւ հաղորդութիւնն Աստուծոյ հետ, որ լոյս է եւ սէր, կը յայտնուին հաւատով եւ եղբայրսիրութեամբ:

8 – Ժխտել մեղքին ներկայութիւնը մեր կեանքին մէջ, ժխտել է անհրաժեշտութիւնը փրկութեան: Ընդհակառակն՝ ան, որ կը խոստովանի իր մեղքը, կրնայ ապաւինիլ Քրիստոսի բարութեան եւ ներումին, որ ինքզինք գոհելով՝ կը մաքրէ ամէն մեղքէ, կու տայ հոգիին պայծառութիւնն անմեղութեան: Քրիստոսի գոհն է, որ կը սրբացնէ եւ կը կենդանացնէ անոնք, որ կը հաղորդակցին շնորհի կեանքին Խօսքովն Աստուծոյ եւ Խորհուրդներով:

9 Բայց եթէ խոստովանինք մեր մեղքերը,
ինք հաւատարիմ է եւ արդար,
պիտի ներէ մեզի մեր մեղքերը,
եւ պիտի մաքրէ մեզ ամէն անօրէնութենէ:

10 Եթէ մենք ըսենք. մենք չմեղանչեցինք,
սուտ կը հանենք զինք,
եւ մեր մէջ չկայ խօսքն անոր:

2 1 Որդեակներ, կը գրեմ ձեզի ասիկա, որպէսզի չմեղանչէք:
Բայց եթէ մէկը մեղանչէ,
մենք Աստուծոյ մօտ ունինք Բարեխօսը՝
Յիսուս Քրիստոս, Արդար եւ Անարատը:

2 Ինքն է քաւութիւնը մեր մեղքերուն,
ոչ միայն մեր մեղքերուն,
այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի:

Պահել սիրոյ պատուիրանը

3 Ասով մենք գիտենք թէ՛ կը ճանչնանք զինք,
եթէ կը պահենք անոր պատուիրանները:

4 Ան, որ կ'ըսէ՝ ես կը ճանչնամ զինք,
բայց չի պահեր անոր պատուիրանները,
սուտ է եւ անոր մէջ չկայ ճշմարտութիւնը:

5 Իսկ ան, որ կը պահէ անոր խօսքը,
ճշմարտապէս անոր մէջ կատարեալ է Սէրն Աստուծոյ,
եւ ասով մենք գիտենք թէ՛ անոր մէջն ենք:

6 Ան, որ կը համարի անոր մէջ բնակիլ, պարտի ընթանալ
ինչպէս որ ինք՝ Յիսուս ընթացաւ:

Գլ. 2, 5 – Սէրը, գոր Քրիստոս բերաւ, հիմն է առնչութիւններուն, գորս Յիսուս ուզեց հաստատել մարդկային գետնի վրայ: Ասոր համար, եղբօր սէրը, ընկերոջ սէրը նշան է, թէ Աստուծոյ սէրը մարդուն մէջ կատարեալ է, այսինքն հասած է նպատակին:

6 – Ան, որ կ'ուզէ մնալ կամ բնակիլ Քրիստոսի մէջ, պարտի ընթանալ ինչ-

- 7 Սիրելիներ, նոր պատուիրան մը չէ, որ կը գրեմ ձեզի,
այլ հին պատուիրանն է,
զոր դուք սկիզբէն ընդունեցաք:
Եւ հին պատուիրանը՝
խօսքն է, զոր դուք ունկնդրեցիք:
- 8 Եւ սակայն նոր պատուիրան մըն է, զոր կը գրեմ ձեզի,
ինչ որ ճշմարիտ է թէ ձեզի եւ թէ անոր համար,
քանի որ խաւարը կը փարատի,
եւ ճշմարիտ լոյսն արդէն կը շողայ:
- 9 Ան, որ կը համարի լոյսին մէջ ըլլալ,
եւ կ'ատէ իր եղբայրը,
սուտ է եւ տակաւին կը մնայ խաւարին մէջ:
- 10 Ան, որ կը սիրէ իր եղբայրը, կը բնակի լոյսին մէջ
եւ անոր մէջ չկայ առիթ անկումի:
- 11 Բայց ան, որ կ'ատէ իր եղբայրը, խաւարին մէջն է,
կը չըջի խաւարին մէջ, չի գիտեր թէ ուր կ'երթայ,
որովհետեւ խաւարը կուրցուց անոր աչքերը:

Փախչիլ աշխարհէն

- 12 Որդեակներ, ես կը գրեմ ձեզի,
որովհետեւ ձեր մեղքերը ներուեցան ձեզի,
կարողութեամբն անոր անունին:
- 13 Կը գրեմ ձեզի, հայրեր,
որովհետեւ դուք կը ճանչնաք Ան, որ սկիզբէն է:

պէս Յիսուս ընթացաւ եւ հետեւիլ անոր այն ուղիին վրայ, զոր ինք բացաւ, այսինքն հնազանդութիւն Աստուծոյ եւ ծառայութիւն եղբոր, ընկերոջ:

8 – Պատուիրանը պատրաստուած է հին Օրէնքով, ծանօթ քրիստոնեաներուն սկիզբէն իսկ իրենց նոր կեանքին եւ սակայն նոր պատուիրանն է, որովհետեւ Քրիստոս յատուկ կերպարանքով տալով իր անունը (Յովհ 13, 34):

12 – Որդեակները ընդհանուր առումով բոլոր հաւատացեալներն են, որոնց հանդէպ Յովհաննէս կը յայտնէ իր հովուական հոգածութիւնը:

13 – Սատանան կը մնայ միշտ Փորձիչը, չարը, որ կը մղէ մարդիկը դէպի

*Կը գրեմ ձեզի, երիտասարդներ,
որովհետեւ դուք յաղթեցիք չարին:*

14 *Գրեցի ձեզի, մանուկներ,
որովհետեւ դուք կը ճանչնաք Հայրը:
Գրեցի ձեզի, հայրեր,
որովհետեւ դուք կը ճանչնաք Ան, որ սկիզբէն է:
Կը գրեմ ձեզի, երիտասարդներ,
որովհետեւ դուք հզօրացաք,
եւ ձեր մէջ կը բնակի Խօսքն Աստուծոյ,
եւ դուք յաղթեցիք չարին:*

15 *Դուք մի՛ սիրէք աշխարհը
եւ ոչ ալ ինչ որ աշխարհէն է:
Եթէ մէկը կը սիրէ աշխարհը,
անոր մէջ չկայ Սէրը Հօր:*

16 *Որովհետեւ ամէն ինչ, որ աշխարհի մէջն է,
ցանկութիւնը մարմինին, ցանկութիւնը աչքերուն,
ամբարտաւանութիւնն այս կեանքին
կու գայ ոչ թէ Հօրմէն,
այլ այս աշխարհէն:*

17 *Բայց կ'անցնի աշխարհը,
անոր ցանկութիւնն ալ հետը,
բայց ան, որ կը կատարէ կամքն Աստուծոյ,
կը մնայ յաւիտեան:*

չարը: Սակայն մենք նանչցանք Որդին, որ կը բնակի մեր մէջ, կու տայ մեզի զօրութիւնը յաղթել Չարին եւ անիլ սիրոյ մէջ (Յովհ 16, 33 . Մտք 6, 13):

16 – Յովհաննէս կը կիրարկէ երեք եզրեր յատկանշելու համար աշխարհը. ցանկութիւնը մարմինին, ցանկութիւնը աչքերուն, ամբարտաւանութիւնը կեանքին: Ցանկութիւնը հեշտասիրութիւնն է, շուայտութիւնը, ամբարտաւանութիւնը կեանքին անոնց համար, որ կ'ուզեն, կը սիրեն ըլլալ, երեւիլ աւելի քան ինչ որ են կամ կ'արժեն: Հաւատացեալը ապրելով հանդերձ աշխարհի մէջ, աշխարհէն չէ, այլ իր կարգին որպէսզի վկայէ նոր աշխարհին, որուն րացումը կատարեց Քրիստոս:

Փախչիլ Քրիստոսի հակառակորդներէն

- 18** Որդեակներ, ահաւասիկ յետին ժամանակներն են:
Դուք լսած էիք, թէ Նեոը պիտի գայ,
եւ արդէն իսկ եկած են բազմաթիւ Նեոեր,
ասով իսկ կարող ենք իմանալ թէ՝ յետին ժամանակներն են:
- 19** Անոնք մեր մէջէն ելան, բայց մերիններէն չէին,
եթէ մերիններէն ըլլային, կը մնային միշտ մեզի հետ:
Բայց հարկ է, որ յայտնուէր թէ՝
անոնք ամէնքը մերիններէն չէին:
- 20** Բայց դուք օծուիլնն ունիք Սուրբէն,
եւ դուք ամէնքդ գիտուիլնն ունիք:
- 21** Ես գրեցի ձեզի, ոչ որովհետեւ կ'անգիտանաք ճշմարտու-
թիւնը,
այլ որովհետեւ դուք կը ճանչնաք զայն
եւ գիտէք, թէ ոչ մէկ ստուիլնն
չի գար ճշմարտութենէն:
- 22** Ո՞վ է ստախօսը, եթէ ոչ ան,
որ կ'ուրանայ թէ Յիսուս չէ Քրիստոսը:
Նեոն ան է, որ կ'ուրանայ Հայրը եւ Որդին:
- 23** Ան, որ կ'ուրանայ Որդին, Հայրն ալ չընդունիր:
Բայց ան, որ կը դաւանի Որդին, Հայրն ալ կ'ընդունի:

18 – Առաջին սերունդի ֆրիստոնեաները կը հաւատային մօտաւորու կատա-
րածին, զոր պիտի կանխէր տագնապի շրջանը հալածամեքներով եւ թիւր վարդա-
պետութիւններով եւ յայտնութեամբ Նեոին: Նեո՝ առաջ եկած է Ներոն անունէն,
որ իր կարգին իբրեւ արմատ ունի Նեո եզրը, որ կը նշանակէ այր, մարդ: Նեոը
պիտի գործէ ընդդէմ վաւերական հաւատքին ի Քրիստոս՝ Աստուծոյ Որդի:

19 – Նեոները աւելի վտանգաւոր են, որովհետեւ ֆիզիկապէս անգամ էին հա-
սարակութեան իբրեւ ծպտուած գայլեր:

20 – Սուրբին օծութիւնը Հոգին է տրուած Մեսիային եւ Անով՝ հաւատաց-
եալներուն. Հոգին կ'ուսուցանէ անոնց ամէն բան (1 Կոր 2, 10) եւ անոր շնոր-
հիւ Քրիստոսի խօսքերը հոգի են եւ կեանք (Յովհ 6, 63):

22 – Յայտնի չէ, թէ Յովհաննէս, որ ազանդաւորներուն կ'ակնարկէ:

24 Դուք ինչ որ լսեցիք սկիզբէն

Թող բնակի ձեր մէջ:

Եթէ բնակի ձեր մէջ ինչ որ լսեցիք սկիզբէն,

դուք ալ պիտի բնակիք Հօր եւ Որդիին մէջ:

25 Արդ, այս է խոստումն, զոր ինք աւետարանեց ձեզի.

կեաքն յաւիտենական:

26 Ահաւասիկ, ինչ որ ես գրեցի ձեզի,

որպէսզի ոչ ոք ձեզ չմոլորեցնէ:

27 Գալով ձեզի, օծութիւնն զոր դուք առիք անկէ,

Թող բնակի ձեր մէջ,

եւ այլեւս չունենաք կարիք, որ ուսուցանեն ձեզի:

Բայց քանի որ անոր օծութիւնը կ'ոսուցանէ ձեզի ամէն բան,

եւ թէ՛ ան ճշմարիտ է եւ ոչ սուտ,

ինչպէս որ ուսոյց ձեզի, դուք մնացէք հաստատ անոր մէջ:

28 Հիմա, որդեակներ, դուք մնացէք անոր մէջ,

որ եթէ յանկարծ յայտնուի,

մենք համարձակուլթիւնն ունենանք եւ ոչ թէ ամօթը՝

ըլլալ անկէ հեռու անոր Գալստեան Օրը:

29 Եթէ դուք գիտէք, թէ ինքն է Արդարը,

գիտցէք նաեւ թէ՛ ան որ արդարութիւն կը գործադրէ,

ծնած է անկէ:

3

1 Տեսէք, Հայրը սիրոյ ինչ յայտնութիւն տուաւ ձեզի,

որպէսզի մենք կոչուինք որդիներ Աստուծոյ:

Եւ այսպէս ալ ենք:

Ասոր համար աշխարհը չի ճանչնար ձեզ,

որովհետեւ զինքն ալ չճանչցաւ:

24 – Լսեցիք սկիզբէն առաքելական ուսուցումը Քրիստոսի խորհուրդին մասին:

27 – Հաւատացեալները կ'ընդունին ուսուցումը առաքելներէն, սակայն արտաքին ուսուցումը չի թափանցեր հոգիին մէջ, եթէ չկայ շնորհքը Հոգիին:

2 Սիրելիներ, այժմէն խակ մենք որդիներն ենք Աստուծոյ,
 եւ թէ՛ ինչ պիտի ըլլանք, տակաւին չյայտնուեցաւ:
 Մենք գիտենք, թէ երբ ինք յայտնուի,
 մենք պիտի ըլլանք նման անոր,
 որովհետեւ պիտի տեսնենք զինք ինչպէս որ է:

Խզում մեղքէն

3 Ով որ ունի այս յոյսն իր անձին մէջ,
 կը սրբացնէ իր անձը, ինչպէս որ Ան սուրբ է:

4 Բայց ան, որ մեղքը կը գործէ,
 կը գործէ նաեւ անօրէնութիւնը,
 որովհետեւ մեղքը անօրէնութիւն է:

5 Մենք գիտենք, թէ ինք յայտնուեցաւ,
 որպէսզի ջնջէ մեղքը
 եւ անոր մէջ չկայ մեղք:

6 Ով որ հաստատ է անոր մէջ, չի մեղանչեր,
 բայց ան, որ կը մեղանչէ, չտեսաւ զինք,
 ոչ ալ կը ճանչնայ զինք:

7 Որդեակներ, թող ոչ ոք խաբէ ձեզ:
 Ով որ արդարութիւնը կը գործադրէ, արդար է,
 ինչպէս Ան արդար է:

8 Ով որ մեղքը կը գործէ, սատանայէն է,
 որովհետեւ սատանան սկիզբէն խակ մեղաւոր է:
 Աստուծոյ Որդին յայտնուեցաւ,
 որպէս զի քանդէ գործը սատանային:

Գլ. 3, 2 – Անպատում սիրոյ պարգեւով, Քրիստոսի միջոցով Աստուած կու տայ մեզի շնորհքը, կը կանչէ մեզ աստուածային որդեգրութեան: Մեր մէջ գործն Աստուծոյ սկսած է, սերմը նոր կեանքին դրուած է մեր հոգիին մէջ, արդիւնքները պիտի տեսնենք միայն վերջին օրը:

8 – Անոնք, որ կ'ապրին սատանային յոռի ազդեցութեան տակ, սատանայէն են, որդի են սատանային, որ կը մոլորեցնէ զանոնք:

- 9 Ով որ ծնած է Աստուծմէ, մեղք չի գործեր,
որովհետեւ անոր սերմը կը մնայ անոր մէջ
եւ չի կրնար մեղանշել, որովհետհեւ ծնած է Աստուծմէ:
- 10 Ասով կը ճանչցուն որդիներն Աստուծոյ
եւ որդիները սատանային.
ան, որ արդարութիւնը չի գործադրեր,
Աստուծմէ չէ, ոչ ալ ան, որ իր եղբայրը չի սիրեր:

Պահել մամաւանդ սիրոյ պատուիրանը

- 11 Այս է պատուիրանը զոր լսեցիք սկիզբէն իսկ.
մենք պարտաւոր ենք սիրել զիրար,
- 12 ոչ ինչպէս Կայէն, որ չար էր եւ սպաննեց իր եղբայրը:
Եւ ինչո՞ւ համար սպաննեց զինք.
որովհետեւ չար էին իր գործերը,
բայց եղբօր գործերը բարի էին:
- 13 Եղբայրներ, դուք մի՛ զարմանաք,
եթէ աշխարհը կ'ատէ ձեզ:
- 14 Մենք գիտենք թէ՝ անցանք մահէն կեանքին,
որովհետեւ կը սիրենք մեր եղբայրները:
Բայց ան, որ չի սիրեր, կը մնայ մահուան մէջ:
- 15 Ով որ կ'ատէ իր եղբայրը, մարդասպան է:
Եւ դուք գիտէք, թէ մարդասպանը
չունի իր մէջ կեանքն յաւիտենական:

9 – Ով որ ծնած է Աստուծմէ կամ ով որ կը բնակի Աստուծոյ մէջ, (հմտ 6) մեղք չի գործեր, որովհետեւ կ'ապրի շնորհիւ աշխարհին մէջ եւ կը խուսափի Զարին ազդեցութենէն: Քրիստոսի շնորհիւ պահանջկոտ է, կը մերժէ ամէն մեղսակցութիւն չարին հետ եւ կ'ենթադրէ արմատական հումաւորումը կամֆին դէպի լաւը, դէպի բարին: Սերմը ծիլն է կեանքին, ընդունուած Խօսքն է եւ պիտի պտղաբերէ Հոգիին ներգործութեամբ:

16 Մենք ասով ճանչցանք Սէրը․

Անիկա իր կեանքը տուաւ մեզի համար, եւ մենք ալ մեր եղբայրներուն համար պարտինք տալ մեր կեանքը:

17 Ով որ կը վայելէ կեանքն այս աշխարհի վրայ,

եւ կը տեսնէ իր եղբայրը կարիքի մէջ,

եւ կը փակէ անոր առջեւ դուռն իր գլխով,

Աստուծոյ սէրն ինչպէ՞ս պիտի բնակի անոր մէջ:

18 Որդեակներ, չսիրենք միայն խօսքով եւ լեզուով,

այլ գործով եւ ճշմարտութեամբ:

19 Ասով պիտի գիտնանք, թէ մենք ճշմարտութենէն ենք,

եթէ անոր առջեւ մենք կ'անդորրացնենք մեր սիրտը,

20 որովհետեւ Աստուած աւելի մեծ է, քան մեր սիրտը,

եւ ինք գիտէ ամէն բան:

21 Սիրելիներ, եթէ մեր սիրտը մեզ չի դատապարտեր,

մենք ունինք կատարեալ համարձակութիւն Աստուծոյ առջեւ,

22 եւ ինչ որ խնդրենք անկէ, պիտի ընդունինք զայն,

որովհետեւ մենք կը պահենք անոր պատուիրանները

եւ կ'ընենք ինչ որ հաճելի է անոր:

23 Արդ, ահաւասիկ անոր պատուիրանը․

Հաւատալ անունին իր Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի,

եւ սիրել զիրար,

ինչպէս որ ինք պատուիրեց մեզի:

24 Եւ ով որ կը պահէ անոր պատուիրանները,

Աստուած կը մնայ անոր մէջ եւ ինք Աստուծոյ մէջ:

Ասով գիտենք թէ՛ ինք կը բնակի մեր մէջ

Հոգիով, զոր ինք տուաւ մեզի:

19 – Լայն իմաստով ճշմարտութիւնն է, որ կը բովանդակէ հաւատքը եւ սէրը: Ճշմարտութենէն եմ անոնք, որ կը հաւատան եւ կը սիրեն:

4

1 Սիրելիներ, դուք մի՛ հաւատաք ամէն հոգիի,
այլ փորձեցէք հոգիները, եթէ Աստուծմէ են,
որովհետեւ բազմաթիւ են սուտ մարգարէները,
որոնք եկած են աշխարհ:

2 Մենք ասով կը ճանչնանք Աստուծոյ Հոգին.
ամէն հոգի, որ կը դաւանի Քրիստոս՝ եկած մարմինով,
Աստուծմէ է:

3 Ամէն հոգի, որ չի դաւանիր
Յիսուս Քրիստոս՝ եկած մարմինով,
ան Աստուծմէ չէ, այլ Նեռի հոգին է:
Դուք լսեր էիք, թէ ան պիտի գար,
հիմա ան արդէն իսկ աշխարհի մէջն է:

4 Դուք, որդեակներ, Աստուծմէ էք,
եւ յաղթեցիք անոնց:
Որովհետեւ ան, որ ձեր մէջն է,
աւելի մեծ է, քան ան, որ աշխարհի մէջն է:

5 Անոնք աշխարհէն են,
ասոր համար կը խօսին ըստ աշխարհի,
եւ աշխարհը կ'ունկնդրէ զանոնք:

6 Մենք Աստուծմէ ենք,
ով որ կը ճանչնայ Աստուած, կ'ունկնդրէ մեզ,
ով որ Աստուծմէ չէ, չունկնդրեր մեզ:
Ասով իսկ մենք կը ճանչնանք
հոգին ճշմարտութեան եւ հոգին խաբէութեան:

Աղբիւրը եղբայրսիրութեան

7 Սիրելիներ, սիրենք զիրար,

Գլ. 4, 6 – Երկու հոգիները կը յիշեցնեն երկու մամբաներուն թեման (Մտք. 7, 13–14): Մարդը կը գտնուի երկու աշխարհներու միջեւ, կը պատկանի այս կամ այն աշխարհին, հաղորդակցելով անոնց հոգիին:

7 – Սիրելի յատուկ է Աստուծոյ որդիներուն, քանի որ Աստուած ինքն ալ Սէր

որովհետեւ սէրն Աստուծմէ է,
եւ ան, որ կը սիրէ, ծնած է Աստուծմէ,
կը ճանչնայ Աստուած:

8 Ով որ չի սիրեր, Աստուած չի ճանչնար,
որովհետեւ Աստուած Սէր է:

9 Ասով երեւեցաւ Աստուծոյ սէրը մեզի համար.
Աստուած աշխարհ ղրկեց իր Միածին Որդին,
որպէսզի մենք անով ապրինք:

10 Ասոր մէջն է սէրը.
ոչ թէ մենք սիրեցինք Աստուած,
այլ ինք սիրեց մեզ եւ առաքեց իր Որդին,
իբրեւ զոհ քաւովթեան մեր մեղքերուն:

11 Սիրելիներ, եթէ Աստուած այսպէս սիրեց մեզ,
մենք ալ պարտաւոր ենք սիրել զիրար:

12 Ոչ ոք երբեք Աստուած տեսաւ:
Եթէ մենք կը սիրենք զիրար,
Աստուած կը բնակի մեր մէջ,
եւ անոր սէրը մեր մէջ կատարեալ է:

13 Եւ ասով մենք գիտենք,
թէ մենք կը մնանք անոր մէջ եւ ինք մեր մէջ,
որովհետեւ տուաւ մեզի իր Հոգին:

14 Եւ մենք տեսանք եւ մենք կը վկայենք
թէ՝ Հայրը առաքեց իր Որդին,
իբր փրկիչ աշխարհի:

Է: Ով որ կը հաւատայ այս սիրոյն եւ կ'ուզէ ապրիլ անոր մէջ, յարատեւ մրմունջով կրնայ հայցել. «Սէր անուն Յիսուս, սիրովդ մմլէ սիրտս քարեղէն»: (Շնորհալի):

8 – Աստուած Սէր է. Աստուած կենդանի է, ներգործող, սիրով կու գայ ընդառաջ իր արարածին, ոչ որովհետեւ մեմք սիրեցինք կամ փնտոնեցինք, այլ իմք սիրեց մեզ եւ փնտոնեց յաւիտեանակամ սիրով:

15 Ան, որ կը դաւանի թէ՝ Յիսուս Որդին է Աստուծոյ,
Աստուած կը բնակի անոր մէջ եւ ինք Աստուծոյ մէջ:

16 Մենք հաւատացինք, մենք ճանչցանք
սէրը, զոր Աստուած ունի մեզի համար:
Աստուած Սէր է,
ան որ կը մնայ սիրոյ մէջ,
կը բնակի Աստուծոյ մէջ եւ Աստուած անոր մէջ:

17 Ասոր մէջ է անոր կատարեալ սէրը մեզի համար,
որ մենք ունենանք կատարեալ համարձակութիւն
դատաստանին օրը,
որովհետեւ ինչպէս որ ինքն է,
այնպէս ալ մենք ենք այս աշխարհի վրայ:

18 Սիրոյ մէջ չկայ երկիւղ,
կատարեալ սէրը կը մերժէ երկիւղը,
որովհետեւ վախը կ'ենթադրէ պատիժը
եւ ան, որ կը վախնայ,
կատարեալ չէ սիրոյ մէջ:

19 Մենք սիրենք Աստուած,
որովհետեւ նախ ինք սիրեց մեզ:

20 Եթէ մէկն ըսէ՝ կը սիրեմ Աստուած,
բայց կ'ատէ իր եղբայրը, ստախօս է:
Ան, որ չի սիրեր իր եղբայրը զոր կը տեսնէ,
ինչպէ՞ս պիտի սիրէ Աստուած, զոր չի տեսներ:

21 Ահաւաստիկ պատուիրանն, զոր ունինք անկէ.
ով որ Աստուած կը սիրէ, թող սիրէ նաեւ իր եղբայրը:

18 – Սէրը կը մերժէ ստրկական վախը, պատիժի վախը: Վաւերական սէրը երկիւղի ապրումին մէջ չի մոռնար, թէ Աստուած Հայր է եւ Քրիստոսով կը պարգեւէ մեզի շնորհքը որդեգրութեան:

Աղբիւրն հաւատքին

5

1 Ով որ կը հաւատայ, թէ Յիսուս Քրիստոսն է
ծնած է Աստուծմէ:

Եւ ով որ կը սիրէ ծնողը,
կը սիրէ նաեւ ծնեալն անկէ:

2 Մենք ասով գիտենք, թէ կը սիրենք Աստուծոյ Որդին,
եթէ կը սիրենք Աստուած,
եւ կը կատարենք անոր պատուիրանը:

3 Որովհետեւ այս է Աստուծոյ սէրը.
պահել անոր պատուիրանները:
Եւ անոր պատուիրանները ծանր չեն,

4 քանի որ, ան որ ծնած է Աստուծմէ,
կը յաղթէ աշխարհին:
Եւ այս է յաղթութիւնը, որ կը յաղթէ աշխարհին.
մեր հաւատքը:

5 Եւ ո՞վ է, որ կը յաղթէ աշխարհին,
եթէ ոչ ան, որ կը հաւատայ թէ՝ Յիսուս Աստուծոյ Որդին է:

6 Ինքն է, որ եկաւ ջուրով եւ արիւնով՝ Յիսուս Քրիստոս,
ոչ թէ ջուրով միայն,
այլ ջուրով եւ արիւնով:
Եւ Հոգին է, որ կը վկայէ,
որովհետեւ Հոգին Ճշմարտութիւնն է:

Գլ. 5, 1 – Սէրը ընկերոջ յայտարար նշանն է մեր սիրոյն Աստուծոյ, բայց մեր սէրը Աստուծոյ հանդէպ կը հաստատէ վաւերականութիւնն մեր սիրոյն ընկերոջ կամ եղբոր հանդէպ:

5 – Ան, որ կը հաւատայ, ծնած է Աստուծմէ, եւ ան, որ ծնած է Աստուծմէ, կը յաղթէ աշխարհի:

6 – Արիւն եւ ջուր, որոնք հոսեցան Յիսուսի տիգախոց կողմէ: Յովհաննէս հաւանաբար կու տայ իր վկայութիւնն ընդդէմ կարգ մը հերետիկոսներու, որոնք կը մերժէին մարդեղութեան իրականութիւնը: Հաւատքը, զոր Հոգին դրոշմեց առաքեալներուն սրտին մէջ, հաւատքն է Աստուծոյ Որդիին, որ խաչուեցաւ մարդոց փրկութեան համար:

- 7 Երեք են, որ այսպէս կը վկայեն,
 8 Հոգին, ջուրը եւ արիւնը,
 եւ երեքն ալ ունին նոյն նպատակը:
- 9 Եթէ մենք կ'ընդունինք վկայութիւնը մարդոց,
 Աստուծոյ վկայութիւնը սակայն, աւելի մեծ է:
 Այս է վկայութիւնն Աստուծոյ,
 վկայութիւնը՝ զոր Աստուած տուաւ իր Որդիին:
- 10 Ով որ կը հաւատայ Աստուծոյ Որդիին,
 իր մէջ ունի այս վկայութիւնը:
 Ով որ չի հաւատար Աստուծոյ,
 սուտ կը հանէ գինք,
 քանի որ չի հաւատար վկայութեան,
 զոր Աստուած տուաւ իր Որդիին:
- 11 Եւ ահաւասիկ այս է վկայութիւնը-
 Աստուած տուաւ մեզի յաւիտենական կեանքը
 եւ այս կեանքը անոր Որդիին մէջն է:
- 12 Ան, որ ունի Որդին, ունի նաեւ կեանքը
 եւ ով որ չունի Որդին, չունի նաեւ կեանքը:
- 13 Ես գրեցի ձեզի ասոնք,
 ձեզի՝ որ կը հաւատաք Անունին Աստուծոյ Որդիին,
 որպէսզի գիտնաք թէ՝ դուք ունիք կեանքը յաւիտենական:

Աղօթք

- 14 Մենք ունինք այս վստահութիւնն Աստուծոյ վրայ,

7 – Ուման կը մեկնաբանեն խօսքը Յիսուսի մկրտութեան Հոգիով, արիւնով եւ ջուրով: Իսկ ուրիշներ երեք վկաներուն մէջ կը տեսնեն Մկրտութիւնը եւ Հաղորդութիւնը: Յիսուս ներկայ է Եկեղեցւոյ մէջ ճշմարտութեան Հոգիով, զոր խոստացաւ առաքելներուն; մկրտութեամբ, որով կը վերածնինմք նոր կեանքին, եւ հաղորդութեամբ իր մարմինին եւ արեան, կու տայ մեզի իր կեանքը, որով-հետեւ անոր մարմինը ամէն արտի սրբարար կերակուրն է: Երեք վկաները, զորս կու տայ Աստուած, կ'այժմէականացնեն մեզի համար Տիրոջ փրկական գործը:

*Թէ ինչ որ կը հայցենք անկէ՝
ըստ անոր կամքին, կ'ունկնդրէ մեզ:*

15 *Եթէ գիտենք, թէ ունկնդիր է մեր խնդրանքներուն,
մենք գիտենք թէ՝ արդէն իսկ ունինք
ամէն ինչ, զոր խնդրեցինք անկէ:*

16 *Ով որ կը տեսնէ իր եղբայրը, որ կը գործէ մեղքը,
որ սակայն մահուան չի տանիր, թող աղօթէ
եւ Աստուած պիտի տայ կեանք այս եղբօր,
որ կը մեղանչէ ոչ ի մահ:
Կայ մեղք, որ կը տանի մահուան,
ես չեմ ըսեր, թէ հարկ է աղօթել, այս մեղքին համար:*

17 *Ամէն անիրաւութիւն մեղք է,
սակայն կայ մեղք, որ մահուան չի տանիր:*

Եզրակացութիւն

18 *Մենք գիտենք թէ՝ ան որ ծնած է Աստուծմէ,
չի մեղանչեր:
Ծնեալն Աստուծմէ կը պահէ զինք
եւ Չարը չի մօտենար անոր:*

19 *Մենք գիտենք, թէ մենք Աստուծմէ ենք,
եւ աշխարհն ամբողջ ենթակայ է Չարին:*

20 *Մենք գիտենք, թէ Աստուծոյ Որդին եկաւ
եւ տուաւ մեզի իմացականութիւն,
որպէսզի ճանչնանք Ճշմարիտը:
Մենք մէջն ենք Ճշմարիտին*

16 – Կայ մեղք, որ մահուան կը տանի, հաւանաբար հաւատացեալները, որոնց սահմանուած էր թուրքը, գիտէին, թէ Յովհաննէս ինչ մեղքի կ'ակնարկէ. մեղքը Հոգիին դէմ կամ մեղքը ճշմարտութեան դէմ, կամ մեղքը ուրացողներուն:

18 – Ծնեալն Աստուծմէ՝ Յիսուս՝ Աստուծոյ Որդին:

20 – Ճշմարիտը՝ միակ եւ ճշմարիտ Աստուծօր, որ կեանք է եւ Սէր:

*Անոր Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի մէջ:
 Ինքն է ճշմարիտ Աստուածը,
 եւ կեանքն յաւիտենական:*

21 *Որդեակներ. պահեցէք զուրք ձեզ կռապաշտութենէն:*

21 – Եթէ կանչուած ենք ճանչնալու միակ ճշմարիտը, ուրեմն ունինք պարտականութիւնը փախչելու ամէն կռապաշտութենէն եւ սրտի կամ մտքի կուտփերէ, որ կը ցամփեցնեն հաւատքը եւ սէրը: Քրիստոս ինքն է մեր փրկութիւնը, մեր իմաստութիւնը, մեր կեանքը, մեր լոյսը եւ սէրը: Մեր սրտերուն մէջ չքողունք տեղ կուտքի, այլ միայն ինք Քրիստոս ցոյց տայ մեզի ճանապարհը եւ մեյուդէպի երկինք:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԸ

Ընծայական

1 Ես Երեցս, ընտրեալ Տիրուհին եւ անոր որդիներուն, զորս
կը սիրեմ ճշմարտութեամբ, ոչ միայն ես, այլ նաեւ ամէն անոնք,
որ ճանչցան ճշմարտութիւնը: **2** Այն ճշմարտութեամբ, որ կը
մնայ մեր մէջ, պիտի մնայ նաեւ ձեր մէջ, եւ դուք յաւիտեան պի-
տի ըլլաք մեզի հետ: **3** Շնորհքը, ողորմութիւնը եւ խաղաղութիւնը
Հօր Աստուծոյ եւ Հօր Որդիէն՝ Տէր Յիսուս Քրիստոսէն պիտի ըլ-
լան ձեզի հետ ճշմարտութեամբ եւ սիրով:

Սիրոյ պատուիրանը

4 Ես չատ ուրախացայ, երբ հանդիպեցայ որդիներուդ, որ կը
մնային ճշմարտութեան մէջ ըստ պատուիրանին, զոր առինք Հօր-
մէն: **5** Հիմա, Տիրուհի, կը խնդրեմ քեզմէ, թէպէտ նոր պատուի-
րան մը չէ, զոր կը գրեմ քեզի, այլ նոյնն է, զոր ունէինք սկիզբէն,
որպէսզի սիրենք զիրար: **6** Այս է սէրը, որ մենք ապրինք ըստ անոր
պատուիրաններուն: Ինչպէս որ սորվեցաք սկիզբէն, առաջին
պատուիրանն է, որ դուք ապրիք սիրոյ մէջ:

1 – Երեց՝ առաջնորդը հասարակութեան, հոս իմֆը Յովհաննէս առաջնորդը
Փոֆր Ասիոյ հաւատացեալներու հասարակութեան: Ընտրեալ Տիրուհին, բա-
նաստեղծական փոխաբերութիւն մըն է, որ ցոյց կու տայ հաւատացեալներու
հաւաքականութիւնը՝ Երեցի իշխանութեան տակ եւ որ ենթակայ է դժբախտա-
բար սուտ վարդապետներու գործունէութեան:

Նեոները

7 Բազմաթիւ են մոլորեցուցիչները, որ սփռուած են աշխարհի վրայ: Անոնք չեն դաւանիր Յիսուս Քրիստոս եկած մարմիննով: Այս է մոլորեցուցիչը, Նեոը: **8** Զգոյշ եղէք դուք ձեր անձին, որպէսզի չկորսնցնէք պտուղը ձեր վաստակին, այլ ընդունիք ամբողջ վարձատրութիւնը: **9** Անոնք, որ կ'երթան աւելի առաջ եւ չեն մնար Քրիստոսի վարդապետութեան մէջ, Աստուած չեն ճանչնար: Ան, որ կը մնայ վարդապետութեան մէջ, կ'ընդունի Որդին եւ Հայրը: **10** Եթէ մէկը գայ ձեզի եւ չունի այս վարդապետութիւնը, մի՛ ընդունիք զինք ձեր տան մէջ եւ մի՛ ողջունէք զինք: **11** Ան, որ կ'ողջունէ զինք, մասնակից է անոր չար գործերուն:

Եզրակացութիւն

12 Շատ բան ունէի ձեզի գրելիք, բայց կը նախընտրեմ չգրել գայն թողլոյ վրայ եւ մեկնող: Բայց կը յուսամ ձեր մօտ գալ եւ խօսիլ ձեզի կենդանի ձայնով, որպէսզի մեր ուրախութիւնն ըլլայ կատարեալ: **13** Որդիներն ընտրեալ Քրոջդ կ'ողջունեն քեզ: Շնորհքն թող ըլլայ ձեզի հետ:

9 – Հերետիկոսներն են, որ կը համարին ըլլալ աւելի յառաջադէմ եւ գերազանցել առաքելներուն ուսուցումը: Չեն մնար Քրիստոսի վարդապետութեան մէջ, այսինքն Քրիստոսի կողմէ ուսուցուած վարդապետութեան մէջ եւ կամ վարդապետութեան մէջ Քրիստոսի մասին:

10 – Առաքելին արտայայտութիւնը թերեւս զարմացնէ, սիրոյ մասին այնքան գեղեցիկ տաղերէ ետ: Ներկայ ժամանակը կը դատապարտէ անհանդուրժողութիւնը, սակայն ինչ որ հանդուրժողութիւն կը կոչէ, յանախ անտարբերութիւն է: Վաւերական աւետարանական նշմարտութիւնն աւելի զգայուն է վնասաբեր գորութեան մոլորութեան եւ սուտին: Ճշմարիտ սէրը կը վաստակի, որպէսզի բոլոր մարդիկը հասնին նշմարտութեան գիտութեան:

13 – Ընտրեալ բոլոր հաւանաբար Եփեսոսի Եկեղեցին է:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ԵՐՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹԸ

Ներածական

1 Ես, Երէցս, սիրելի Գալիոսին, զոր ճշմարտապէս կը սիրեմ:
2 Սիրելիս, ես կ'աղօթեմ ամէն բանի մէջ յաջողութեանդ համար եւ որպէսզի մարմինդ ըլլայ նոյնքան առողջ՝ որքան է հոգիդ:

3 Ես չատ ուրախացայ երբ եղբայրներ եկան եւ վկայեցին քու ճշմարտութեանդ մասին, այսինքն թէ ինչպէս դուն կ'ընթանաս ճշմարտութեան մէջ: **4** Ես չունիմ աւելի մեծ ուրախութիւն քան իմանալ թէ իմ որդիներս կ'ապրին ճշմարտութեան մէջ: **5** Սիրելիս, դուն հաւատարմութեամբ կը գործես, երբ կը ծառայես եղբայրներուն, նոյնիսկ եթէ օտարներ են քեզի համար: **6** Անոնք վկայեցին քու սիրոյդ մասին ամբողջ Եկեղեցւոյ առջեւ. դուն, անոնց բարիք ընելէ ետք, կ'ուղարկես զանոնք՝ Աստուծոյ արժանապաշտ կերպով: **7** Անոնք ճամբայ ելան Անունին համար եւ հեթանոսներուն պատկանող բաներէն ոչինչ առին: **8** Մենք պարտաւոր ենք հիւրընկալել այսպիսիները, որպէսզի ճշմարտութեան գործակիցներ դառնանք:

1 – Գալիոս հաւատարիմ աշակերտն է Յովհաննէսի: Ճշմարտութիւնը՝ Աւետարանին ճշմարտութիւնն է: Հաւատացեալները միացած են այս ճշմարտութեան մէջ եւ այս հաղորդութիւնը ճշմարտութեան մէջ կը հիմնէ անոնց սէրը:

5 – Եղբայրներ, որ օտար են, հաւանաբար շրջուն բարոյիչներն են որկուած Յովհաննէսի կողմէ:

7 – Անունին համար, այսինքն Տիրոջ համար, Տիրոջ խորհուրդին համար:

Տիոտրեփէսի վարմունքը

9 Ես գրեցի Եկեղեցիին, բայց Տիոտրեփէս, որ անոնց մէջ առաջին տեղը գրաւողն է, չընդունիր մեզ: **10** Ասոր համար, եթէ ես գամ, առիթը պիտի չփախցնեմ յիշեցնելու անոր վարմունքը. ան, նեղութիւն կը պատճառէ մեզի, չար խօսքերով շատախօսութիւն ընելով: Ոչ միայն չի գոհանար այսքանով, այլ նաեւ կը մերժէ ընդունիլ եղբայրները եւ արգելք կ'ըլլայ անոնց՝ որ պիտի ուզէին ընդունուիլ, եւ Եկեղեցիէն դուրս կը հանէ զանոնք: **11** Սիրելիս, դուն չարին մի՛ հետեւիր, այլ՝ բարիին. որովհետեւ ով որ բարին կը գործէ՝ Աստուծոյ է, իսկ այն որ չարիք կը գործէ՝ Աստուծոյ է տեսած երբեք:

Վկայութիւն՝ Դեմետրիոսի մասին

12 Գալով Դեմետրիոսին, ամէն մարդ կը վկայէ անոր մասին եւ անոր ճշմարտութեան մասին. եւ մենք ալ կը վկայենք. եւ դուն գիտես թէ մեր վկայութիւնը ճշմարիտ է:

13 Շատ բաներ ունէի գրելիք քեզի, բայց չեմ ուզեր գրել զանոնք թուղթի վրայ եւ մեկանով. **14** որովհետեւ միտք ունիմ մօտ օրէն քեզ տեսնել եւ հետոյ խօսիլ կենդանի ձայնով: **15** Խաղաղութիւնն ըլլայ քեզի հետ: Կ'ողջունեն քեզ սիրելի եղբայրները: Դուն ալ ողջունէ մեր սիրելիները՝ իւրաքանչիւրը իր անունով:

9 – Ակնարկութիւնն է երկրորդ Թուղթին: Տիոտրեփէս չընդունիր Յովհաննէսը յանձնի անոնց, գորս ինք դրկած է:

12 – Դեմետրիոս՝ կամ աչքառու անգամներէն մէկն է հասարակութեան եւ կամ անձը, գոր Յովհաննէս կը դրկէ եւ կը յանձնարարէ Գայիոսի հիւրընկալութեան:

15 – Յովհաննէսի երեք թուղթերուն հիմնական թեման նոյնն է. Եկեղեցւոյ հաղորդութիւնը՝ հաղորդութիւնն է սիրոյ ճշմարտութեան մէջ: Ճշմարտութիւնը, որ կը բխի Յիսուսի խորհուրդէն, սէրը, որ կը ստացուի խաչին հովանիին տակ:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՒԴԱՅԻ ԹՈՒՂԹԸ

Այս Թուղթին հեղինակը ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ եղբայր Յակոբի: Անունը առանձին չի կրնար առաջնորդել հեղինակին ինքնութիւնը նշդելու: Նոր Կտակարանին մէջ շատեր կրած են այս անունը: Կարելի չէ անշուշտ գիմք նոյնացնել Յուդա-Թադէոս Առաքեալին հետ, քանի որ հեղինակը ինքնիրեն առաքեալ տիտղոսը չի տար: Սուրբ Մարկոս կը յիշէ Յուդա անունով մէկը, Յիսուսի ազգականներուն մէջ (6, 3): Թուղթին հեղինակը կրնայ ըլլալ ա՛յս Յուդան կամ ուրիշ Յուդա մը, որ ազգականական կապ ունեցած է Տիրոջ հետ: Նամակին յօրինման հաւանական ժամանակը կը համարուի 80-90 տասնամեան: Հաւատացեալը կանչուած է նոր կեանքի. Աստուած աղբիւրն է այդ կեանքին, գոր մեզի կու տայ Քրիստոսի միջոցաւ: Առաքեալները խօսեցան ու վկայեցին Քրիստոսի անունով, որ իր հաւատացեալներուն վերապահած է յաւիտենական կեանքը: Բայց հասնելու համար յաւիտենական կեանքին, պէտք է պահեն հաւատքը, պայքարին անոր համար եւ բարի գործերով ցոյց տան իրենց հաւատքն ու եղբայրսիրութիւնը:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՒԴԱՅԻ ԹՈՒՂԹԸ

Ներածական

1 Յուդա, ծառայ Յիսուս Քրիստոսի, եղբայր Յակոբի, ազգերուն որ Հօր Աստուծոմէ սիրուած են, եւ վերապահուած ու ընտրուած են Յիսուս Քրիստոսի համար: **2** Ձեզի առատօրէն Ողորմութիւն եւ խաղաղութիւն ու սէր:

Թուղթին գրութեան նպատակը

3 Սիրելիներ, մեծ բաղձանք ունէի գրելու ձեզի մեր ամէնուն փրկութեան մասին եւ հարկադրուեցայ գրել ձեզի, որպէսզի յորդորեմ ձեզ պայքարելու հաւատքին համար որ մէկ անգամ ընդմիշտ աւանդուեցաւ սուրբերուն: **4** Որովհետեւ ձեր մէջ սպրդեցան մարդիկ, որոնք կանխաւ սահմանուած են այս դատաստանին. այս ամբարիշտները անկարգութեան կը դարձնեն շնորհքը մեր Աստուծոյ եւ կ'ուրանան մեր միակ Իշխանը եւ Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս:

Սուտ վարդապետները

5 Ես կ'ուզեմ յիշեցնել ձեզի, որ գիտէք արդէն այս ամէնը, թէ Տէրը ժողովուրդը Շգիպտոսի երկրէն ազատելէն ետք՝ կորուստի մատնեց անհաւատները: **6** Գալով հրեշտակներուն, որոնք չպահեցին իրենց գլխաւորութիւնը եւ թողուցին իրենց սահմանուած դիրքը, Տէրը զանոնք կը պահէ դատաստանի օրուան համար,

3 – Հաւատքին առաքելական աւանդութեան, որ հիմն է քրիստոնեայ կեանքին, ոչինչ կայ աւելցնելիք:

մշտնջենաւոր կապանքներու տակ, խաւարին մէջ: **7** Այսպէս նաեւ Սողոմոն ու Գոմորը եւ մերձակայ քաղաքները, որոնք նոյնպէս պողոկացի տարբեր բնութեամբ մարմիններուն ետեւը իյնալով, եւ այսպէս իբրեւ օրինակ տրուեցան, ենթարկուելով յաւիտենական կրակի պատիժին:

8 Ասոնց օրինակով, ասոնք ալ, իբրեւ թէ քունի մէջ կը զառանցեն, կը պղծեն իրենց մարմինը, Տիրոջ իշխանութիւնը կ'արհամարհեն եւ փառքին կը հայհոյեն: **9** Սակայն Միքայէլ հրեշտակապետը, երբ կը վիճէր բանսարկու սատանային հետ Մովսէսի մարմինին մասին, չհամարձակեցաւ անոր դէմ տալ նախատական վճիռ մը, այլ միայն ըսաւ. *Թող ինքը՝ Տէրը սահմանէ քեզի պատիժը*: **10** Սակայն ասոնք կը հայհոյեն ինչ որ կ'անգիտանան, եւ ինչ որ կը ճանշնան բնութեամբ, անբան անասուններուն նման, կը ծառայէ միայն անոնց կորուստին:

11 Վա'յ անոնց, որովհետեւ անոնք ընթացան Կայէնի ուղիէն, ինկան Բաղաամի մոլորութեան մէջ վարձատրութեան մը համար եւ Կորխի ըմբոստութեամբ կորսուեցան: **12** Ասոնք ձեր խրախճանքներուն ատեն ատելի բամբասողներ են, կը հետեւին իրենց մարմնի ցանկութիւններուն, կը խաբեն իրենց կեղծ սիրով, կ'ուրախակցին ձեզի հետ եւ առանց վախնալու կը յղփանան: Ցամբած ամպեր են անոնք՝ հովերէն տարուած, ծառեր՝ որ կորսնցուցած են իրենց պտուղները կամ անպտուղ մնացած, կրկնապէս մեռած եւ արմատախիլ եղած, **13** անգսպելի ալիքներ ծովու, որ կը փրփրեցնեն իրենց խկ ամօթը, մոլորած աստղեր, որոնց վերապահուած է յաւիտենական թանձր խաւարը: **14** Ասոնց մասին մարգարէացաւ Ենովք, եօթներորդ նահապետը Ադամէն ետք, եւ ըսաւ. Ահաւասիկ **Տէրը եկաւ իր բիւրաւոր սուրբ հրեշտակներուն հետ, 15** որպէսզի դատապարտութեան վճիռ արձակէ ընդդէմ ամէնուն

8 – Ասոնք ալ այսինքն Յուդայի ժամանակակից հիբրեփոնոսները:

9 – Յուդա կը թուի այս անցքին մէջ ներշնչուիլ «Վերացումն Մովսէսի» անվաւերական գրութենէն, ուր սատանան կը պահանջէ մարմինն Մովսէսի (Զաբ 3, 2):

եւ յանդիմանէ բոլոր ամբարիշտները անոնց ամբարշտութեան ամէն գործերուն համար եւ ամէն խիստ խօսքերուն համար, զորս անոր դէմ խօսեցան ամբարիշտ մեղաւորները: **16** Ասոնք են, որ կը տրտնջան, բանսարկու են, կ'ընթանան ըստ իրենց մարմինին ցանկութիւններուն, անոնց բերանը ամբարտաւանութիւն կը խօսի եւ իրենք ուրիշը կը գովեն իրենց օգուտին համար:

Յորդոր հաւատացեալներուն

17 Բայց դուք, սիրելիներ, յիշեցէք ինչ որ նախապէս ըսած են Տէր Յիսուս Քրիստոսի առաքեալները: **18** Անոնք կ'ըսէին ձեզի. «Վերջին ժամանակներուն պիտի գան մարդիկ որ ուրիշները կ'արհամարհեն, որ կ'ընթանան իրենց ամբարիշտ ցանկութիւններուն համեմատ: **19** Ասոնք են որ բաժանումներ կը ստեղծեն, շնչաւոր մարդիկ են՝ որոնք Հոգին չունին»:

Նորայրսիրութիւնը

20 Բայց մենք, սիրելիներ, մեր Հոգիները կառուցանենք հաւատքի սրբութեան վրայ, աղօթքներ մատուցանենք Սուրբ Հոգիով, **21** մեր Հոգիները պահենք Աստուծոյ սիրոյն մէջ, սպասելով մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի գլխութեան, յաւիտեանական կեանքին համար: **22** Յանդիմանեցէք ոմանք որ դատապարտութեան ճամբուն վրայ են, **23** փրկեցէք ուրիշները՝ կրակէն դուրս հանելով, եւ վերջապէս ուրիշներուն գութ ցուցուցէք՝ երկիւղ յարուցանելով անոնց մէջ, նոյնիսկ ատելով անոնց պատմուճանը, որ վարակուած է անոնց մարմինէն:

16 – (Դան 7, 8. Ղեւ 19, 15):

17 – Առաքելական ուսուցումը, որ ընդունուած է աւանդութեամբ:

18 – Յառաջընթացումը տառացիօրէն չի գտնուիր ոչ մէկ գիրքի մէջ, սակայն ունի համապատասխան տեղիքներ (Գ Առ 20, 29–31 . 1 Տիմ 4, 1 . 2 Տիմ 3, 1–5 . Մտք 24, 24 . Մար 13, 22):

Փառատրութիւն

24 Անոր՝ որ կարող է պահել ձեզ անարատ եւ անբիծ եւ հաստատել ձեզ ցնծութեան մէջ՝ իր փառքին առջեւ, 25 միակ Աստուծոյ եւ մեր փրկչին Յիսուս Քրիստոսի մեր Տիրոջ, փառք, մեծփայլչութիւն, զօրութիւն եւ իշխանութիւն ամէն դարերէ առաջ հիմա եւ դարէ դար. Ամէն:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ամեն յայտնութիւն կ'ենթադրէ ճշմարտութիւն մը ապագայի հա-
յող եւ միայն Աստուծոյ գիտցուած իրողութեան մը հաղորդումը՝
մարդուն: Երբեմն յայտնութեան եւ մարգարէութեան միջեւ սահմա-
նը շատ տարտամ է: Մարգարէութեան մէջ մարգարէն կ'ընդունի
պատգամը եւ գայն կը հաղորդէ բերանացի: Յայտնութեան պարա-
գային պատգամը կ'ընդունուի տեսիլներով: Տեսիլներու արժէքը
կամ իմաստը թափնուած է խորհրդանշաններու ետին, ասոր համար
Յայտնութեան Գիրքին մէջ ամեն բան խորհրդանշական իմաստ կը
ստանայ: Հեղինակը խորհրդանշաններով կը թարգմանէ կամ կը ջա-
նայ հաղորդել գաղափարը:

Մեկնաբանութեան գիտութեան մէջ, ամենէն դժուար գիրքերը
յայտնութեանականներն են: Յայտնութեան գրուածքները կը ծնին
մարգարէութենէն եւ իբր նիւթ ունին աշխարհի կատարածը, անդե-
նական կեանքը: Յայտնութեանական արժէք ունին եւ 24-27. Զաք 9-
14, Եզկ 40-48: Ամբողջովին յայտնութեանական է Դանիէլի մարգա-
րէութիւնը: Նոր Կտակարանի մէջ եւս կան յայտնութեանական
գրուածքներ. այսպէս՝ Յիսուսի կատարածնային ճառերը՝ Մատթ 24-
25. Պողոսի 1 Թես 4, 15-17 . 2 Թես 2, 11-15 եւ Սուրբ Յովհաննէսի
Յայտնութեան Գիրքը:

Յայտնութեան որեւիցէ գիրք անպատճառ ունի յատուկ ոն մը,
յատուկ կառոյց մը, խորհրդաւոր մթութիւն մը ամբողջ գրուածքին
մէջ, այնպէս որ գիրքին ընթերցումը դժուարիմաց է, բայց երբ գիր-
քին բոլոր տուեալները առնուին եւ վերլուծուին մէկ առ մէկ, երեսան
կու գայ, որ ան ունի յստակ յատակագիծ մը եւ յարաճուն ընթացք
մը: Կարելոր տեղ ունին թիւերը. 3-ը իբրեւ կատարելութեան թիւ, 7-ը
իբրեւ քառորդ լուսնային օրերուն, 12-ը իբրեւ աւարտման թիւ:

Զարագուշակ են 3, 7-ը իբրեւ խորտակող, 6-ը իբրեւ անկատարելութեան նշան (7-1), հետեւաբար չարին թիւն է: Յայտնութեան Գիրքը նախ եւ առաջ սահմանուած է Յովհաննէսի ժամանակակից եկեղեցւոյ, կը հայի նոյն ժամանակի անցքերուն եւ կացութեան, կը նկարագրէ նոյն ժամանակի եկեղեցւոյ եւ հաւատացեալներուն կրելիք հալածանքները: Հետեւաբար գիրքին գլխաւոր եւ անմիջական նպատակը չէ աշխարհի կատարածի դէպքերը յայտնել մարդոց, որովհետեւ կատարածին ժամն ու ժամանակը կը մնան որպէս Հօր խորհուրդները: Յայտնութեան Գիրքը կը բանայ մարդոց աչքերուն առջեւ եկեղեցւոյ ժամանակին համայնապատկերը մինչեւ Կատարած եւ ցոյց կու տայ, որ հալածանքներու եւ անձկութիւններու մէջ Աստուծոյ պաշտպանութիւնը անպակաս է հաւատացեալներուն վրայէն:

ՀԵՂԻՆԱԿ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յայտնութեան Գիրքին հեղինակը ինքզինք Յովհաննէս կը կոչէ (1, 1-4 . 9. 22, 8): Եկեղեցւոյ հնագոյն աղբիւրները միասնաբար իբրեւ հեղինակ Յայտնութեան կը ճանչնան Յովհաննէս Առաքեալը: Գիրքին կանոնականութեան մասին, սակայն, թէ՛ Արեւելիի եւ թէ՛ Արեւմուտիի մէջ վարանումներ եղած են մինչեւ երրորդ դար: Յովհաննէս ամփոփուած է Փաթմոս կղզին, հաւանաբար Դոմետիանոս Կայսրին հալածանքներու ժամանակ: Հոն կ'ունենայ տեսիլները: Հետեւաբար գիրքին յօրինման շրջանը 90-100 տասնամեան է: Այս գիրքով կը փակուի Յայտնութեան շրջանը, Աստուած ամէն բան ըսած է մարդուն՝ ասոր փրկութեան համար: Գրիստոս կատարումն է մարգարէներուն, Յայտնութեան Գիրքը՝ փակում մ յայտնութեան:

ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Վաղ ժամանակներէ ասդին մեկնաբանները փորձած են պատռել Յայտնութեան գաղտնիքները ֆողարկող կեղեւները եւ հասնիլ գիրքին գոհացուցիչ հասկացողութեան: Փորձուած են զանազան կերպեր, որոնց գլխաւորներն են.

1) Կատարածնային բացատրություն

Այս կերպը գիրքին տեսիլները կը հասկնայ իբրեւ աշխարհի կատարածը բացատրող յայտնություններ: Մանաւանդ (Գլ 20, 1-6) տալով տառացի բացատրություններ, նոյնիսկ եկեղեցական հնագոյն հեղինակներ, ինչպէս Երանոս, Յուստինոս եւ Տերտուլիանոս, հաստատեցին, թէ Աստուծոյ վերջնական յաղթանակէն առաջ, Քրիստոս յարուցեալ՝ մարտիրոսներու հետ, երկրի վրայ պիտի թագաւորէ հազար տարի, որոնց ընթացքին Գազանը, Վիշապը եւ չարութեան ոյժերը պիտի մնան շղթայուած:

Յովհաննէսի մտքին մէջ, սակայն, մարտիրոսներու յարութիւնը, զոր կը կոչէ «առաջին յարութիւն», ինչպէս նաեւ հազար տարիներու թագաւորութիւնը աւելի խորհրդանշական իմաստ ունին: Առաջին յարութիւնը կը խորհրդանշէ Եկեղեցւոյ վերածնունդը: Իսկ հազար տարիներու թագաւորութիւնը Աստուծոյ Արքայութեան հաստատութիւնն է աշխարհի վրայ:

2) Պատմական կերպ

Այս կերպի համակիրները թէ՛ Եկեղեցւոյ, թէ՛ Ազգերու պատմութեան բոլոր դէպքերուն ու դէմքերուն հայող մատչելիութիւններն կը ջանան գտնել Յայտնութեան Գիրքին մէջ, եզրակացնելով գիրքէն՝ ինչ որ չկայ անոր մէջ:

3) Յայտնութիւնը՝ բացատրութիւն Ա. դարու պատմութեան

Սուրբ Յովհաննէս Յայտնութեան Գիրքով խորհրդաւոր կերպով կը բացատրէ իրեն ժամանակակից պատմութիւնը: Այս կերպը ցիւտ է այն մասերուն համար, որոնք կը հային որոշ ժամանակի մը: Յայտնութեան մէջ կան անցքեր, որոնք առաջին դարու պատմութեան ծիրերէն դուրս կ'ելլեն եւ կը հային տիեզերական ժամանակներուն՝ մինչեւ աշխարհի կատարածը:

4) Բացատրութիւն՝ պատմական-աւանդական տուեալներու լոյսին տակ

Արդի պատմագիտութիւնը կը լուսաբանէ շատ մը կէտեր, գորսօգտագործած է Սուրբ Յովհաննէս, զանոնք քաղելով ժամանակակից պատմութենէն եւ աւանդութիւններէն: Այսպէս, օրինակի համար, թիւերու խորհրդանշանակութիւնը ծանօթ էր արեւելեան աւանդութիւններուն: Յովհաննէս կ'առնէ այդ թիւերը կամ պատկերները, առանց որդեգրելու անոնց դիցաբանական իմաստն ու տարողութիւնը: Կը կիրարկէ այդ տուեալները, ժամանակակիցներուն բացատրելու համար «Ինչ որ է եւ ինչ որ շուտով պիտի պատահի»:

ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ ԵՒ ԱՅԺՄԷԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս Նոր Կտակարանի միւս գիրքերը, Յայտնութիւնն ալ Աստուծոյ պատգամին հռչակումն է: Պատգամին դիմաց մարդիկ ցոյց կու տան երկու կեցուածք. կը բաժնուին երկու դասակարգի: Անոնք, որ կ'ընդունին պատգամը եւ կը կազմեն Աստուծոյ ժողովուրդը, անոնք, որ կը մերժեն եւ Աստուծոյ հակառակ՝ կը կազմեն «երկու բնակիչները», որոնք երկինքի ակնկալութիւն չունին:

Եկեղեցին սերտիւ կ'ապուած է Քրիստոսի անձին եւ գործին: Ան Աստուծոյ ընտրեալ հասարակութիւնն է: Քրիստոսի պէս կը վկայէ աշխարհի վրայ, կը հալածուի եւ կը մասնակցի Քրիստոսի չարչարաններուն: Պիտի մասնակցի նաեւ երկինքի մէջ Քրիստոսի յաղթանակին, որ նկարագրուած է Գառնուկին Հարսանիքին պատկերով: Հիմա չարչարանքի եւ հաւատարմութեան ժամանակն է: Աստուած կը հսկէ Եկեղեցւոյ վրայ եւ գայն կը պահէ աշխարհի բնակիչներուն սահմանուած աղէտներէն: Եկեղեցին կ'ապրի աշխարհի վրայ, ուր սակայն չունի մնայուն կայք, ասոր համար յոյսով փրկուած, միշտ կը հառաչէ. «Եկո՛ւր, Տէր Յիսուս»:

Երբ յայտնութիւն ըսեմք, ամփիչապէս կը մտածենք աշխարհի կատարածին ահարկու դէպքերուն, վիթխարի կործանումներուն, երկինքի աստղերուն փլուզումներուն: Ասոնք բանաձեւուած պատկերներ են, որոնք մտած են Յայտնութեան Գիրքին մէջ եւ իրականութիւն մը կը խորհրդանշեն:

Յայտնութեան Գիրքը կը պատմէ Աստուծոյ թագաւորութեան իրականութիւնը աշխարհի վրայ, թագաւորութիւն մը, որ սկսած է եւ կը խմորուի իւրաքանչիւրին սրտին ու կեանքին մէջ: Վերջին դատաստանին տրաման, յաւիտեանական ընտրանք կամ յաւիտեանական մերժում, արդէն հիմա եւ ամէն օր կը կատարուի իւրաքանչիւրին կեանքին մէջ: Կեանքի բոլոր պարագաներուն մէջ մարդ կը յայտնէ իր պատկանելիութիւնը՝ Աստուծոյ կամ աշխարհի: Կը փորձուին մարդուն հաւատքը եւ հաւատարմութիւնը: Մարդը մնայուն բնական չունի աշխարհի վրայ: Ֆիզիքական կեանքը ամէն վայրկեան կրնայ վերջ գտնել: Հաւատացեալը կ'ապրի երկնային հայրենիքի կարօտով, հալածանքի մէջ կը դիմէ Աստուծոյ պաշտպանութեան եւ սիրտը յոյսով թաթաւուն կը հառաչէ. «Եկուր, Տէր Յիսուս»:

Երանի՜ ընթերցողին ու ունկնդիրներուն այս մարգարէական խօսքերուն, եթէ պահեն ասոնց բովանդակութիւնը: Որովհետեւ ժամի չկապուած ժամադրութիւնը Տիրոջ հետ՝ միշտ մօտալուտ է:

ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաբան

1 ¹ Յայտնութիւն Յիսուս Քրիստոսի, որու ձեռքով Աստուած տուաւ զայն, ցոյց տալու համար իր ծառաներուն ինչ որ պիտի կատարուի ի մօտոյ. եւ այդ յայտնեց՝ իր հրեշտակին միջոցաւ ղրկելով զայն իր ծառային՝ Յովհաննէսին. ² ասիկա վկայեց Աստուծոյ խօսքին մասին եւ Յիսուս Քրիստոսի վկայութեան մասին, զոր տեսաւ, թէ ո՞վ էր եւ ի՞նչ պիտի ըլլար անկէ վերջ: ³ Երանի անոնց որ կ'ընթեռնուն մարգարէական այս խօսքերը եւ անոնց՝ որ կը լսեն ու կը պահեն ինչ որ անոնց մէջ գրուած է. որովհետեւ մօտ է ժամանակը:

Ներածական

⁴ Յովհաննէս, Ասիոյ եօթը Եկեղեցիներուն: Շնորհք եւ խաղաղութիւն ձեզի՝ անկէ որ է եւ էր եւ պիտի գայ, եւ զօրութեան եօթը Հոգիներէն որ անոր աթոռին առջեւ են, ⁵ եւ Յիսուս Քրիստոսէն, հաւատարիմ վկայէն, որ Անդրանիկն է մեռեալներուն մէջ եւ Իշխանը երկրի թագաւորներուն: ⁶ Ան սիրեց մեզ եւ իր արիւնով լուծեց կապանքները մեր մեղքերուն: Ան մեզ ըրաւ թագաւորներն ու քահանաները իր Աստուծոյն եւ Հօրը. փառք եւ զօրութիւն անոր՝ դարէ դար. Ամէն: ⁷ Ահաւասիկ, ան կու գայ ամպերուն մէջ եւ բոլոր աչքերը պիտի տեսնեն զինքը, նոյնիսկ անոնք որ խոցեցին զինքը եւ անոր վրայ պիտի ողբան երկրի բոլոր ցեղերը: Այո. Ամէն: ⁸ Ես եմ Այբը եւ Քէն, կ'ըսէ Տէր Աստուած, որ է, որ էր եւ որ պիտի գայ. Ամենակալը:

Գլ. 1, 4 – Եօթը՝ լիութեան եւ կատարելութեան թիւն է եւ ցոյց կու տայ եկեղեցւոյ ընդհանրակառուութիւնը:

8 – Այբը եւ Քէն ըստ գրաբարի թարգմանութեան կը համապատասխանեն

Պատմասի տեսիլը

9 «Ես, Յովհաննէս, ձեր եղբայրը եւ ձեր վիճակակիցը նեղութեան, արքայութեան եւ համբերութեան Քրիստոս Յիսուսով: Ես կը գտնուէի Պատմոս կղզիին մէջ՝ Աստուծոյ Խօսքին եւ Յիսուս Քրիստոսի վկայութեան համար: **10** Տիրոջ օրը, ես բռնուեցայ Հոգիէն, եւ թիկունքիս կողմէ լսեցի հզօր ձայն մը, նման փողի ձայնին, որ կ'ըսէր ինծի. «Ես եմ Ալփան եւ Օմեկան, Առաջինը եւ Վերջինը: **11** Ինչ որ կը տեսնես, գրէ զայն գիրքին մէջ եւ ղրկէ եօթը Եկեղեցիներուն, որ կը գտնուին՝ Եփեսոս, Ջմիւռնիա, Պերգամոն, Թեւատրիա, Սարգիկէ, Փիլատելիա եւ Լաւոդիկէ»:

12 Ես դարձայ, որպէսզի տեսնեմ ձայնը որ կը խօսէր ինծի: Երբ դարձայ, տեսայ ոսկիէ եօթը աշտանակներ, **13** եւ աշտանակներուն միջեւ մէկը որ կը նմանէր մարդու Որդիին, որ զգեցած էր պճղնաւոր պատմուճան մը եւ մէջքին կապած էր ոսկիէ գօտի մը: **14** Անոր սպիտակահեր գլուխը նման էր ձիւնի պէս սպիտակ բուրդի, աչքերը կը նմանէին կրակի բոցի, **15** ոտքերը՝ թանկագին պղինձի որ զտուած է հրաշէկ հնոցի մէջ եւ ձայնը յորդահոս ջուրերու ձայնին պէս էր: **16** Աջ ձեռքին մէջ ունէր եօթը աստղեր եւ անոր բերնէն կ'ելլէր երկսայրի սուր մը: Անոր դէմքը նման էր արեգակին որ կը շողայ իր ամբողջ պայծառութեամբ:

17 Երբ տեսայ զինքը, մեռեալի նման ինկայ անոր ոտքերուն առջեւ: Ինքը, աջ ձեռքը վրաս դրաւ եւ ըսաւ ինծի. «Մի՛ վախնար, ես Առաջինն ու Վերջինն եմ: **18** Ես եմ Կեանքը, ես նոյնն եմ որ մեռայ եւ կենդանի եմ հիմա, միշտ եւ դարէ դար: Ամէն: Ես ունիմ բանալիները մահուան եւ դժոխքին: **19** Դուն գրէ ինչ որ տեսար,

յուսարէն այբուբենի առաջին եւ վերջին գիրքերուն:

9 – Եգեական ծովին մէջ կղզի մը, ուր կ'ափտուէին քաղաքական յանցապարտները:

14 – Սպիտակ մագերէ խորհրդանիշ եւ փառքի եւ մեծ վայելչութեան:

16 – Աստուծոյ ստեղծող ամենագոր խօսքն է:

18 – Բարբոսնիներու ուսուցման համաձայն, դժոխքը ունի 40000 դռներ, որոնց բանալիները Աստուած յանձնած է Միքայէլ եւ Գաբրիէլ հրեշտակապետներուն:

ներկան եւ ինչ որ յետագային պիտի պատահի: **20 Ահաւասիկ խորհուրդը եօթը աստղերուն զորս տեսար աջ ձեռքին մէջ եւ ոսկիէ եօթ աշտանակներուն. եօթը աստղերը՝ հրեշտակներն են եօթը Եկեղեցիներուն եւ եօթը աշտանակները՝ եօթը Եկեղեցիները:**

Նփեստսի Եկեղեցին

2 **1** Նփեստսի Եկեղեցիին հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կ'ըսէ Այն որ իր աջ ձեռքին մէջ եօթը աստղեր ունի եւ կը քալէ ոսկիէ աշտանակներուն միջեւ: Ես գիտեմ քու ընթացքդ, քու վաստակներդ եւ քու համբերութիւնդ: **2** Գիտեմ թէ դուն չես կրնար հանդուրժել չարերուն եւ փորձի ենթարկեցիր անոնք որ իրենք զիրենք առաքեալներ կը կոչեն, եւ տեսար թէ անոնք ստախօսներ են: **3** Դուն համբերեցիր եւ չարչարուեցար իմ անունիս համար եւ չկորսնցուցիր քու արիւնթիւնդ: **4** Բայց ես կ'ըսեմ քեզի՝ թէ դուն կորսնցուցիր քու նախկին սէրդ: **5** Դուն յիշէ թէ ուրկէ ինկար, զղջա եւ կատարէ քու առաջուայ գործերդ: Հակառակ պարագային, ես պիտի գամ եւ պիտի փոխեմ տեղը քու աշտանակիդ, եթէ դուն չապաշխարես: **6** Դուն այն ունիս քեզի ի նպաստ՝ որ ատես Նիկողայոսին գործերը, զորս ես ալ կ'ատեմ: **7** Այն որ ականջ ունի լսելու, թող լսէ ինչ որ Սուրբ Հոգին կ'ըսէ սուրբ Եկեղեցիներուն: Այն որ յաղթէ՝ ես անոր ուտեմ պիտի տամ կեանքի ծառէն որ Աստուծոյ դրախտին մէջ է»:

Զմիւռնիոյ Եկեղեցին

8 **2** Զմիւռնիոյ Եկեղեցիին Հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կը խօսի

Գլ. 2, 1 – Նփեստս հիմնուած է Քրիստոսէ առաջ 1100-ին: Ասիոյ նահանգին քաղաքական կեդրոնն էր: Առաջին դարուն կը հաշուէր 250000 բնակչութիւն եւ եղած էր կատարեալ խառնարան մը ամէն տեսակ կրօնականներուն: 263-ին Գոթացիները գրաւեցին եւ հրկիզեցին Նփեստսը: Զորքորդ դարուն, Արտեմիս դիցուհիին նախկին մեհեանքին փլատակներուն վրայ կառուցուած էր Սուրբ Յովհաննէսի նուիրուած եկեղեցի մը: 1402-ին Օսմանցիները գրաւեցին Նփեստսը, որ ներկայիս կը կոչուի Այա-Սոլուփ:

8 – Զմիւռնիա հիմնուած Քրիստոսէ առաջ 1200 թուականին: Նրկորդդ դա-

այն որ Սկիզբ եւ Վախճան չունի, այն որ մեռաւ եւ կենդանացաւ: **9** Եւ տեսայ քու գործերդ, նեղութիւններդ եւ աղքատութիւնդ: Սակայն քու աղքատութիւնդ հարստութիւն պիտի ըլլայ քեզի համար. գիտեմ բամբասանքները անոնց՝ որ իրենք զիրենք Հրեայ կը կոչեն, բայց չեն, յիրաւի Սատանայի ժողովարան մըն են: **10** Դուն մի՛ վախնար չարչարանքներէն որ կը սպասեն քեզի: Ահաւասիկ սատանան բանտ պիտի նետէ ձերիններէն ոմանք, որպէսզի փորձէ ձեզ. եւ դուք, տասը օր փորձութիւններ պիտի ունենաք: Դուն հաւատարիմ մնացիր մինչեւ մահ եւ ես պիտի տամ քեզի կեանքի պսակը: **11** Ով որ ականջ ունի լսելու, թող լսէ ինչ որ Սուրբ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն: Յաղթականը վախնալու պատճառ չունի երկրորդ մահէն»:

Պերգամոնի Եկեղեցին

12 Պերգամոնի Եկեղեցւոյ հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կը խօսի Այն որ ունի սրածայր երկսայրի սուրբ: **13** Ես գիտեմ թէ դուն կը բնակիս հոն՝ ուր է Սատանային աթոռը: Դուն կը մնաս հաւատարիմ իմ անունիս եւ չես ուրացած իմ հաւատքս, նոյնիսկ իմ հաւատարիմ վկայիս՝ Անթիփասի օրերուն, որ սպաննուեցաւ ձեր մօտ, հոն ուր Սատանան կը բնակի: **14** Սակայն ես քու դէմդ զանգատներ ունիմ. դուն այդտեղ ունիս մարդիկ՝ որ կը հետեւին Բաղասմի վարդապետութեան: Ան կը մղէր Բաղակը որոգայթներ լարելու Իսրայէլի որդիներուն, որպէսզի կոռւքերուն զոհուած միս ուտեն եւ պոռնկանան:

բուն ունեցաւ քրիստոնեայ ծաղկեալ հասարակութիւն մը: 155-ին Զմիւռնիոյ մէջ նահատակուեցաւ Սուրբ Պողիկարպոս Հայրապետը:

12 – Զմիւռնիայէն 70 քլմ. դէպի հիւսիս՝ երեւիլի էր իր գրադարանով, որ կը հաշուէր 200000 հատորներ, եւ Արամազդի հսկայական արձանով որ հին աշխարհի եօթը սփանչելիքներէն մէկն էր: Ըստ աւանդութեան, Պերգամոնի մէջ հնարուած է մագաղաթը:

14 – Հին կտակարանի մէջ նկատուած է որպէս տիպար ապականողի, որ ստրվեցոյց Բաղակի, Մովսրացիներու թագաւորին՝ հրապուրել իսրայէլացիները:

15 Այսպէս, քու մօտդ կան նաեւ մարդիկ որ կապուած են Նիկողայականներու վարդապետութեան, զոր ես կ'ատեմ: **16** Արդ, դուն ապաշխարէ, ապա թէ ոչ ես իսկոյն պիտի գամ եւ պայքարիմ այդ մարդոց դէմ իմ բերանիս երկսայրի սուրով: **17** Ով որ ականջ ունի լսելու, թող լսէ ինչ որ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն: Յաղթողին պիտի տամ պահուած մանանայէն, պիտի տամ նաեւ սրբութեան գիրքը, որուն վրայ գրուած է նոր անունը, զոր ոչ ոք գիտէ, այլ միայն անոնք որ կ'ընդունին զայն:

Թեաւորի Եկեղեցին

18 Թեաւորի Եկեղեցին Հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կը խօսի Աստուծոյ Որդին, որուն աչքերը նման են կրակի բոցին եւ ոտքերը՝ ծխացող պղինձի:

19 Ես տեսայ քու ընթացքդ, քու սէրդ եւ հաւատքդ, քու նուիրումդ եւ համբերութիւնդ: Քու վերջին վաստակդ աւելի բազմաթիւ է քան առաջինը: **20** Բայց քու դէմդ դանգատ ունիմ, որ դուն կը հանդուրժես Յեզաբէլին, որ ինքզինքը մարգարէ կը կոչէ եւ կը մոլորեցնէ իմ ծառաներս, եւ կը մղէ զանոնք որ պոռնկանան՝ ուտելով կուռքերուն զոհուած միսը: **21** Ես ժամանակ տուի անոնց, որպէսզի ապաշխարեն իրենց պոռնկութեան վրայ, սակայն անոնք չապաշխարեցին: **22** Ահաւասիկ ես զայն պիտի նետեմ կրակի մէջ, եւ այն գործակիցները որոնց հետ չնուրիւն ըրաւ՝ մեծամեծ նեղութիւններու պիտի մատնեմ, եթէ չզղջան իրենց ըրածներուն

15 – Կնոստիկեան աղանդաւորներ, որոնք իրենք գիրքնէ կը համարէին հետեւորդներ Նիկողայոս սարկաւազին: Յայտնի չէ թէ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանար այս աղանդաւորներու մոլորութիւնը:

17 – «Սրբութեան գիրքը» սպիտակ խնափար մըն է, զոր մրցումներուատեն կու տային յաղթականներուն եւ ասոնց անունը կը փորագրէին վրան:

18 – Եօթը փաղափներէն ամենէն անցանն էր: 190-ին Ք. Ա. Հռոմայեցիները զայն գրաւեցին: Երկրորդ դարուն փաղափին քրիստոնեաները ինկած էին Մոնտանիսի աղանդին մէջ:

20 – Յեզաբել, Ափայ թագաւորին (875-853) հեթանոս կինն էր, թշնամի Եղիա Մարգարէին:

վրայ: **23** Իսկ անոնց որդիները՝ պիտի սպանեն մահով, եւ այսպէս ամէն Եկեղեցիները պիտի գիտնան թէ ե՛ս եմ որ կը քննեմ սրտերը եւ երիկամուկները եւ ձեզմէ իւրաքանչիւրին կու տամ ըստ անոր գործերուն: **24** Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի՝ որ Թեւատիր կը բնակիք, թէ դուք չհետեւեցաք այս վարդապետութեան եւ չճանչցաք, ինչպէս անոնք կ'ըսեն՝ Սատանային խորուրթիւնները: ուստի ձեր վրայ ուրիշ ծանրութիւն պիտի չդնեմ, **25** բայց գոնէ հաստատ պահեցէք ինչ որ ունիք մինչեւ որ ես գամ: **26** Յաղթողին՝ որ հաւատարիմ կը մնայ իմ ծառայութեանս մինչեւ որ ես գամ, իշխանութիւն պիտի տամ ազգերուն վրայ **27** եւ ան պիտի հովուէ զանոնք երկաթեայ գաւազանով եւ պիտի փշրէ զանոնք՝ ինչպէս բրուտը կ'ընէ ամաններուն: **28** Ինչպէս Հօրմէս ստացայ, նոյնպէս ալ ես պիտի տամ անոնց՝ Առաւօտեան Աստղը: **29** Ով որ ականջ ունի, թող լսէ ինչ որ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն»:

Սարգիկէի Եկեղեցին

3 **1** Սարգիկէի Եկեղեցւոյ Հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կը խօսի՝ այն որ ունի Աստուծոյ եօթը Հոգիները եւ եօթը աստղերը: Ես գիտեմ քու գործերդ. դուն կենդանի կը համարուիս, սակայն մեռած ես: **2** Արթուն կեցիր եւ զօրացուր ինքզինքդ ասկէ ետք, որովհետեւ մեռնելու վրայ ես: Ես քու գործերդ կատարեալ չգտայ Աստուծոյ առջեւ: **3** Վերյիշէ թէ ինչպէ՛ս ընդունեցար Խօսքը, պահէ զայն եւ ապաշխարէ: Եթէ դուն չհսկես, ես պիտի գամ գողի նման, առանց որ մէկը գիտնայ թէ ո՛ր ժամուն քովդ պիտի գամ: **4** Սարգիացիներուն մէջ ունիս մի քիչ մարդիկ, որ չարատաւորեցին իրենց զգեստը. անոնք, սպիտակ հագած, պիտի ընկերանան ինծի, որովհետեւ արժանի են: **5** Այն որ կը յաղթէ՝ այսպէս

Գլ. 3, 1 – Սարգիկէ՝ Թեւատիրէն 50 քմ. դէպի հարաւ արեւելք, հիմնուած էր ԺԲ. դարուն Գ. Ա.: Հովնբոս կը յիշէ Իլիականին մէջ: Ըստ Եւսեբէոսի պատմութեան, մինչեւ երկրորդ դար՝ Սարգիկէ կ'ունենայ յաւական ծաղկեալ քրիստոնեայ հասարակութիւն մը: Սարգիկէի եկեղեցին կորսնցուցած էր իր կենսունակութիւնը: Մեռած է, սակայն ողջ կը համարուի:

սպիտակ պիտի հագնի եւ ես պիտի չջնջեմ անոր անունը կեանքի մատեանէն, այլ պիտի վկայեմ անոր մասին իմ Հօրս եւ անոր հրեշտակներուն առջեւ: **6** Ով որ ականջ ունի, թող լսէ ինչ որ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն»:

Փիլատելիոյ Եկեղեցին

7 Փիլատելիոյ Եկեղեցւոյ Հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կ'ըսէ Սուրբը, Ճշմարիտը, որ ունի Դաւիթի բանալին: Եթէ իմֆը բանայ՝ ոչ ոք պիտի գոցէ, եթէ իմֆը գոցէ՝ ոչ ոք պիտի բանայ: **8** Ես գիտեմ քու գործերդ. ահաւասիկ, ես քու առջեւդ բացի դուռը, զոր ոչ ոք կարող է փակել, որովհետեւ ունիս քիչ մը զօրութիւն, եւ պահեցիր իմ խօսքս եւ չուրացար իմ Անունս: **9** Ահաւասիկ քեզի կը յանձնեմ անոնք որ սատանային ժողովարանէն եւ, որ իրենք զիրենք Հրեայ կը համարին եւ չեն, այլ կը ստեն. ես պիտի ստիպեմ զանոնք, որ գան եւ խոնարհին քու ոտքերուդ առջեւ եւ գիտնան՝ թէ ես սիրեցի քեզ: **10** Քանի որ դուն պահեցիր համբերութեան պատւէրս, ես ալ պիտի պաշտպանեմ քեզ նեղութեան դէմ որ պիտի գայ ու տարածուի ամբողջ աշխարհի վրայ, որպէս զի փորձէ երկրի բնակիչները: **11** Ահաւասիկ ես փութով պիտի գամ. դուն հաստատ պահէ պարգեւը զոր ունիս, որպէսզի ոչ ոք կարենայ յափշտակել քու պսակդ: **12** Այն որ յաղթէ՝ ես սիւն պիտի ընեմ զայն իմ Աստուծոյ տաճարին մէջ, եւ այլեւս անկէ դուրս պիտի չելլէ. եւ անոր վրայ պիտի արձանագրեմ իմ Աստուծոյ անունը եւ անունը իմ Աստուծոյ Քաղաքին՝ նոր Երուսաղէմին, որ կ'իջնէ երկինքէն՝ իմ Աստուծոյ քովէն, եւ անոր անունը նոր պիտի ըլլայ: **13** Ով որ ականջ ունի, թող լսէ ինչ որ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն»:

7 – Սարգիսկէն 45 Բժմ. դէպի հարաւ արեւելք, կոչուած է Փիլատելիան շինուած է ի պատիւ Մակեդոնացի Փիլիպպոս Թագաւորին: Սուրբ Իգնատիոս Անտիոքացին գովասանքով կը խօսի այս քաղաքին հաւատացեալներուն մասին: 1380-ին Յովհաննէս Ե. Պալէոլոկ կայսրը զայն կը յանձնէ Օսմանցիներուն: Ներկայիս կը կոչուի Ալլահ-Շեհիր:

Լաւոդիկէի Եկեղեցին

14 Լաւոդիկէի Եկեղեցւոյ Հրեշտակին գրէ. «Այսպէս կը խօսի Ամէնը, Վկան ճշմարիտ եւ հաւատարիմ, Սկիզբն Աստուծոյ արարչութեան: **15** Ես գիտեմ քու գործերդ, դուն ոչ պաղ ես ոչ ալ տաք: Պէտք էր որ դուն ըլլայիր կամ պաղ կամ տաք: **16** Բայց որովհետեւ դուն գաղջ ես, ոչ պաղ եւ ոչ ալ տաք, ես պիտի փախեմ քեզ իմ բերանէս: **17** Քանի որ դուն կ'ըսես՝ ես հարուստ էի եւ աւելի հարստացայ, եւ ոչ մէկ բանի կարօտ եմ, դուն չես գիտեր՝ թէ թշուառ ես եւ ողորմելի, աղքատ, մերկ եւ կոյր: **18** Հիմա ես կը խրատեմ քեզի, դուն գնէ ինձմէ կրակին մէջ փորձուած ոսկին՝ որպէսզի հարստանաս, եւ սպիտակ զգեստներ՝ որպէսզի հագուիս եւ քու մերկութեանդ ամօթը չերեւի. եւ դեղ դիր քու աչքերուդ վրայ՝ որպէսզի տեսնես: **19** Այն, գոր ես կը սիրեմ՝ կը յանդիմանեմ եւ կը խրատեմ. ուստի դուն հիմա եղիր նախանձախնդիր եւ ապաշխարէ: **20** Ահաւասիկ ես դրան առջեւն եմ եւ կը բախեմ: Եթէ մէկը լսէ իմ ձայնս եւ բանայ դուռը, պիտի մտնեմ անոր տունը, պիտի ընթրեմ անոր հետ եւ ինքը ինծի հետ: **21** Այն որ յաղթէ՝ ես անոր պիտի շնորհեմ որ հետս բազմի իմ աթոռիս վրայ, ինչպէս ես յաղթանակէս ետք բազմեցայ Հօրս հետ անոր աթոռին վրայ: **22** Ով որ ականջ ունի, թող լսէ ինչ որ Հոգին կ'ըսէ Եկեղեցիներուն»:

Մարգարէական տեսիլներ

Աստուած Գառնուկին կը յանձնէ ամէն բան

4 **1** Այս բոլորէն ետք, ես տեսիլ մը ունեցայ: Ահաւասիկ, երկինքի մէջ դուռ մը բացուած էր, եւ փողին ձայնը, զոր նախապէս լսած էի, խօսեցաւ ինծի եւ ըսաւ. «Վե՛ր ելիր, ես ցոյց պիտի տամ քեզի ինչ որ պիտի պատահի յետագային»: **2** Ես իսկոյն

14 — Լաւոդիկէ, Փիլատիփիայէն 65 ֆմ. դէպի հարաւ արեւելք հիմնուեցաւ Անտիոքոս Բ.էն (261-264) եւ կոչուեցաւ անոր քոջ եւ կնոջ անունով: Սր. Պօղոսի կենդանութեան արդէն ունէր քրիստոնեայ հասարակութիւն մը եւ առաքելաբ. նշանակութիւն ունէր: Մը զրկած էր անոնց (Կող 2, 1. 4, 13-16): Լէնկթիմուր 1402-ին գրաւեց եւ հիմնադրեց կործանեց քաղաքը:

տարուեցայ Հոգիւն. եւ ահա աթոռ մը դրուած էր երկինքի մէջ եւ աթոռին վրայ կը բազմէր մէկը որ յասպիսի եւ սարդիոնի փարեռու տեսնէ ունէր: **3** Աթոռին շուրջ՝ ծիածան մը, որ գմբուխտի տեսիլին կը նմանէր. **4** աթոռին շուրջը կային փանջորս աթոռներ, որոնց վրայ կը բազմէին փանջորս սպիտակագգեստ երէցներ, որոնք ոսկիէ պսակ ունէին իրենց գլխուն վրայ: **5** Աթոռէն կ'ելլէին փայլատակումներ, ձայներ եւ որոտումներ, եւ հրեղէն եօթը լապտերներ կը վառէին աթոռին առջեւ. *ասոնք՝ Աստուծոյ եօթը Հոգիներն են:* **6** Աթոռին առջեւ կ'երեւար ծովը, թափանցիկ՝ բիւրեղի նման: Աթոռին մէջտեղ եւ շուրջը կանգնած էին չորս Կենդանիներ, առջեւէն եւ ետեւէն աչքեր ունեցող: **7** Առաջին Կենդանին նման էր առիւծի, երկրորդ Կենդանին նման էր մատղաշ հորթի, երրորդ Կենդանին ունէր մարդու կերպարանք եւ չորրորդ Կենդանին նման էր սաւառնող արծիւի:

8 Չորս Կենդանիներէն իւրաքանչիւրը ունէր վեց թեւեր, որոնք շուրջանակի եւ ներսէն լի են աչքերով: Գիշեր ցերեկ, անդադար, անոնք կ'ըսեն.

«Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ,
Տէր Աստուած Ամենակալ,
որ էր եւ է եւ պիտի գայ»:

9 Եւ ամէն անգամ որ Կենդանիները փառք, պատիւ եւ գոհուն թիւն կը մատուցանեն Անոր որ կը բազմի Աթոռին վրայ, եւ կ'ապրի դարէ դար, **10** քսանչորս երէցները կը խոնարհին առջեւն Անոր

Գլ. 4, 3 – Ծիածանը կը խորհրդանշէ Աստուծոյ բարեացակամութիւնը: Ծիածանի փոխարէն՝ գրաբարը ունի «փանջորս փահմանք»:

4 – Փանջորս երէցները. Մեկնաբաններէն ոմանք կը համարին որ անոնք ըլլան Հին եւ Նոր Կտակարաններու սուրբեր, որպէս ներկայացուցիչներ մարդկութեան: Ուրիշներ անոնց մէջ կը տեսնեն հրեշտակներ, որոնք կը գործադրեն Աստուծոյ Տէրութիւնը՝ ժամանակին, մարդկութեան, տիեզերքին եւ եկեղեցւոյ վրայ:

6 – Շատեր այս չորս Կենդանիներուն մէջ կը տեսնեն խորհրդանշող չորս Աւետարանիչներուն: Արդի մեկնաբանները անոնց մէջ կը տեսնեն ներկայացուցիչները ամբողջ արարչութեան:

որ կը բազմի աթոռին վրայ, որպէս զի երկրպագութիւն ընեն Անոր որ կ'ապրի դարէ դար, իրենց պսակները կը դնեն աթոռին առջեւ եւ կ'ըսեն.

11 «Դուն մեր Տէրն ու մեր Աստուածը,
արժանի ես ընդունելու փառքը, պատիւը եւ զօրութիւնը,
որովհետեւ դո՛ւն ստեղծեցիր տիեզերքը.
ան չկար, եղաւ քու կամքովդ եւ կը մնայ հաստատուն»:

Գառնուկը կ'ընդունի Գիրքը

5 **1** Ես տեսայ, աջ ձեռքին մէջ Անոր որ կը բազմի աթոռին վրայ, գիրքը, որ գրուած էր ներսէն եւ դուրսէն եւ կնքուած եօթը կնիքներով: **2** Ես տեսայ հզօր Հրեշտակը, որ բարձր ձայնով կը հուշակէր. «Ո՞վ արժանի է բանալու գիրքը եւ փշրելու անոր կնիքները»: **3** Բայց ոչ ոք կարող էր բանալ գիրքը եւ կարդալ զայն, ո՛չ երկինքի մէջ, ո՛չ երկրի վրայ, ո՛չ ալ երկրի տակ: **4** Ես կու լայի ուժգին, որովհետեւ չկար մէկը որ արժանի ըլլար բանալու գիրքը եւ կարդալու զայն: **5** Այն ատեն, Երէցներէն մէկը ըսաւ ինծի. «Մի՛ լար. ահաւասիկ Առիւծը, Յուդայի ցեղէն, չառաւիղը Դաւիթի, տարաւ յաղթանակը. ի՛նք պիտի բանայ գիրքը եւ փշրէ եօթը կնիքները»:

6 Այն ատեն ես տեսայ, կանգնած աթոռին, չորս Կենդանիներուն եւ Երէցներուն միջեւ, զենուած Գառնուկը, որ ունէր եօթը եղջիւրներ եւ եօթը աչքեր, որ Աստուծոյ եօթը Հոգիներն են, իբրեւ Աստուծոյ պատգամաւորներ ամբողջ աշխարհի վրայ: **7** Եկաւ եւ առաւ գիրքը աջ ձեռքէն Անոր որ կը բազմի աթոռին վրայ: **8** Երբ առաւ գիրքը, չորս Կենդանիները եւ քսանչորս Երէցները

Գլ. 5, 1 – Գիրքին պարունակութիւնն է ի յախտեմից որոշուած Աստուծոյ թափուն ծրագիրը մարդկութեան փրկութեան: Ծրագրին գործադրութիւնը կը պարփակէ թէ՛ Հին եւ թէ՛ Նոր Ուխտերուն ժամանակները:

6 – Գառնը կը կրէ նշանները իր գեմումին՝ մարդոց փրկութեան համար, սակայն յաղթական է եւ կանգնած Աստուծոյ աջ կողմը: Գառնուկին եօթը եղջիրներ կը խորհրդանշեն անոր աստուածային զօրութեան լիութիւնը:

խոնարհեցան Գառնուկին առջեւ. իւրաքանչիւրը ունէր քնար եւ ոսկիէ բուրվառներ, լի խոունկով, որ սուրբերուն աղօթքներն են:

9 Անոնք նոր երգեր կ'երգէին եւ կ'ըսէին.

«Դուն արժանի ես առնելու գիրքը

եւ բանալու անոր կնիքները,

որովհետեւ դուն գոհուեցար

եւ քո արիւնովդ զնեցիր մեզ Աստուծոյ համար՝

բոլոր ազգերու, լեզուներու եւ հեթանոս ժողովուրդներու ձեռքէն.

10 դուն ըրիր անոնցմով, մեր Աստուծոյն համար,

թագաւորներ եւ քահանաներ՝

որ թագաւորեն երկրի վրայ»:

11 Ես տեսայ եւ լսեցի ձայնը հրեշտակներու հոյլին, որ կը շրջապատէին աթոռը եւ Կենդանիներն ու Երէցները եւ թիւով բիւր բիւրաւոր եւ հազար հազարաւոր էին **12** եւ կ'աղաղակէին բարձր ձայնով.

«Արժանի է զենեալ Գառնուկը,

ընդունելու զօրութիւնը, հարստութիւնը եւ իմաստութիւնը,

իշխանութիւնը, պատիւը, փառքը եւ գովաբանութիւնը»:

13 Ես լսեցի բոլոր արարածները, երկինքի մէջ, երկրի վրայ, երկրի տակ, ծովուն մէջ, համայն տիեզերքը կ'աղաղակէին.

«Անոր՝ որ կը բազմի աթոռին վրայ եւ Գառնուկին,

գովաբանութիւն, պատիւ, փառք եւ զօրութիւն դարէ դար»:

14 Եւ չորս Կենդանիները կ'ըսէին. « Ամէն». եւ Երէցները խոնարհեցան անոր առջեւ եւ երկրպագեցին:

11 – Բիւր բիւրերով եւ հազար հազարներով (10.000x10.000) հիմերուն նանչցած ամէնէն մեծ թուանշանն էր:

Գառնուկը կը փշրէ եօթը կնիքները

6 ¹ Ես տեսայ որ Գառնուկը բացաւ եօթը կնիքներուն առաջինը, եւ լսեցի Կենդանիներուն առաջինը որ հզօր ձայնով աղաղակեց. «Ես կու գամ»։ ² Ես տեսայ սպիտակ ձի մը, եւ այն որ հեծած էր անոր վրան, աղեղ մը բռնած էր. եւ անոր տուին պսակ մը եւ ան՝ յաղթական գնաց, դարձեալ յաղթելու համար։

³ Երբ երկրորդ կնիքը բացաւ, լսեցի երկրորդ Կենդանին, որ կը գոչէր. «Ես կու գամ»։ ⁴ Երեւեցաւ ուրիշ ձի մը, կարմիր։ Անոր, որ վրան կը նստէր, տուին իշխանութիւնը խաղաղութիւնը երկրէն բառնալու, որպէսզի մարդիկ զիրար սպաննեն։ Եւ անոր տուին մեծ սուր մը։

⁵ Երբ երրորդ կնիքը բացաւ, ես լսեցի երրորդ Կենդանին՝ որ կ'աղաղակէր. «Ես կու գամ»։ Այն ատեն ահա երեւեցաւ սեւ ձին, եւ այն որ վրան հեծած էր, ձեռքին մէջ ունէր կշիռք մը։ ⁶ Ես լսեցի իբրեւ ձայն մը, որ կու գար չորս Կենդանիներու կողմէն եւ որ կ'ըսէր. «Մէկ կապիւճ ցորենը՝ մէկ դենարի, երեք կապիւճ գարին՝ մէկ դենարի. ձէթը եւ գինին մի՛ վատներ»։

⁷ Երբ բացաւ չորրորդ կնիքը, ես լսեցի ձայնը չորրորդ Կենդանիին, որ կ'ըսէր. «Ես կու գամ»։ ⁸ Եւ ահաւասիկ ես տեսայ բաց կանաչ ձի մը, եւ այն որ վրան հեծած էր, կը կոչուէր Մահ, եւ Դժոխքը անոր ետեւէն կու գար։ Այն ատեն անոնց տրուեցաւ իշխանութիւն՝ երկրի մէկ քառորդին վրայ, որպէսզի բնաջնջեն սուրով, անօթութեամբ, ժանտախտով եւ երկրի վայրի գազաններով։

Գլ. 6, 1 – Կնիքներու բացումը կը խորհրդանշէ այն ժամանակը որ կ'երկարի Յարութիւնէն մինչեւ Գալուստ եւ որուն մէջ մենք կ'ապրինք։

2 – Եկեղեցւոյ Հայրերէն սկսեալ մինչեւ մեզի ժամանակակից մեկնաբանները զանազան բացատրութիւններով փորձած են լուսարանել առաջին ձիաւորին խորհուրդը։ Հիմերը ձիաւորին մէջ կը տեսնէին Քրիստոսը. Իսկ նոր մեկնաբանները՝ Եկեղեցին, Աւետարանին տարածումը։ Նորագոյն մեկնաբանները անոր մէջ կը տեսնեն՝ Պարթեւները, որոնց հեծեալ նետահիգ զինուորները տիրութիւն հռչակաւոր էին։

5 – Անի ձին պատկերն է սովի եւ անօթութեան։

9 Երբ բացաւ հինգերորդ կնիքը, ես խորանին տակ տեսայ հոգիները անոնց որ զոհուեցան Աստուծոյ Խօսքին համար եւ վկայութեան համար զոր անոնք տուին: **10** Անոնք աղաղակեցին հօր ձայնով. «Մինչեւ ե՞րբ, սո՛ւրբ եւ ճշմարիտ Տէր, պիտի չդատես եւ մեր արեան վրէժը պիտի չպահանջես երկրի բնակիչներէն»: **11** Այն ատեն իւրաքանչիւրին սպիտակ զգեստ տրուեցաւ եւ ըսուեցաւ անոնց որ համբերեն քիչ ժամանակ եւս, մինչեւ որ կատարեալ ըլլայ թիւը անոնց ծառայակիցներուն եւ եղբայրներուն, որոնք իրենց պէս պիտի նահատակուին:

12 Ես տեսայ որ երբ բացաւ վեցերորդ կնիքը, մեծ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ, արեւը այծի կապերտի նման դարձաւ, եւ լուսինը եղաւ կարմիր՝ արիւնի նման: **13** Երկինքի աստղերը թօթափեցան երկրի վրայ, ինչպէս թզենիի տերեւները երբ հովէն տարուին, **14** եւ երկինքը անհետացաւ՝ ինչպէս մագաղաթը զոր կը գալարեն, եւ բոլոր լեռները եւ կղզիները իրենց եղած տեղը սասանեցան: **15** Երկրի թագաւորները եւ իշխանները, հազարապետները եւ մեծամեծները, զօրավարները եւ ամէնքը՝ ստրուկներ թէ ազատ մարդիկ, պահուըտեցան ժայռերու քարայրներուն մէջ: **16** Անոնք լեռներուն կ'ըսէին՝ «Ինկէ՛ք մեր վրայ», եւ բլուրներուն՝ «Ծածկեցէ՛ք մեզ, հեռու Անկէ որ կը բազմի աթոռին վրայ եւ Գառուկին բարկութենէն»: **17** Որովհետեւ հասաւ անոր բարկութեան Մեծ Օրը, եւ ո՞վ կարող է կանգնիլ անոր դիմացը:

Աստուծոյ ծառանքը պիտի փրկուին

7 **1** Ասկէ ետք ես տեսայ չորս Հրեշտակներ, որ կը կանգնէին երկրի չորս ծագերուն վրայ եւ կը զսպէին երկրի չորս հովերը, որպէսզի երկրի վրայ հով չփչէ, ո՛չ ծովուն վրայ եւ ո՛չ ալ ծառերուն վրայ: **2** Յետոյ ես տեսայ ուրիշ Հրեշտակ մը որ կ'ելլէր Արեւելքէն եւ կը կրէր կենդանի Աստուծոյ կնիքը: Ան, հօր ձայնով աղաղակեց դէպի չորս Հրեշտակները, որոնց իշխանու-

Գլ. 7, 1 – Հրեական տիեզերագիտութեան համաձայն, երկիրը քառանկիւնա-
յին է եւ չորս ծագերուն կը համապատասխանեն չորս հովերը:

Թիւն տրուած էր հարուածելու երկիրը եւ ծովը: **3** «Մի՛ վնասէք երկրին, ծովուն եւ ծառերուն. սպասեցէք մինչեւ որ ճակատին վրայ կնքենք մեր Աստուծոյ ծառաները»: **4** Այն ատեն ես իմացայ Թիւը անոնց որ կնքուեցան. հարիւր քառասունչորս հազար, որոնք կնքուեցան Խորայէլի որդիներուն բոլոր ցեղերէն,

5 Յուդայի ցեղէն տասներկու հազար կնքուեցան,
Ռուբէնի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,

6 Գադի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Ասերի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Նեփթաղիմի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Մանասէի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,

7 Շմաւոնի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Ղեւիի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,

8 Իսաքարի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Ջաբուղոնի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Յովսէփի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան,
Բենիամինի ցեղէն՝ տասներկու հազար կնքուեցան:

Ընտրեալներու յաղթանակը

9 Ասկէ ետք, ես տեսայ անհամար բազմութիւն մը՝ ամէն ազգերէ, ցեղերէ, ժողովուրդներէ եւ լեզուներէ, որոնք կանգնած էին աթոռին առջեւ եւ Գառնուկին առջեւ, հագած էին սպիտակ զգեստներ եւ արմաւենիի ոստ ունէին իրենց ձեռքին մէջ: **10** անոնք բարձր ձայնով կ'աղաղակէին ըսելով. «Փրկութիւնը՝ մեր Աստուծոյն է, որ բազմած է աթոռին վրայ, եւ Գառնուկին»: **11** Եւ բոլոր Հրեշտակները, որ շուրջն էին Աթոռին եւ Երէցներուն եւ չորս Կենդանիներուն, երեսն ի վար մինչեւ գետին խոնարհե-

4 – 144,000 թիւը չի կրնար ըլլալ ամբողջականութիւնը ընտրեալներու, այլ խորհրդանշական թիւ մըն է գոր կու տայ Սուրբ Յովհաննէս:

9 – Հիմնրու քով արմաւենիի ոստերը յաղթանակի խորհրդանշէն էին: Աւելի ուշ եղան խորհրդանշէն մարտիրոսութեան:

ցան աթոռին առջեւ, երկրպագեցին Աստուծոյ, **12** ըսելով․

«Ամէն․ Գովաբանութիւն, փա՛ռք եւ իմաստութիւն,
Գոհութիւն, պատիւ, գօրութիւն եւ կարողութիւն
մեր Աստուծոյն, դարէ դար․ Ամէն»:

13 Այն ատեն, Երէցներէն մէկը խօսք առաւ եւ ըսաւ ինծի․
«Ասոնք, որ սպիտակ զգեստ հագած են, ո՞վ են եւ ուրկէ՞ կու գան»:
Ես պատասխանեցի․ «Տէ՛ր, դուն գիտե՛ս»:**14** Ան պատասխանեց ին-
ծի․ «Ասոնք են՝ որ կու գան մեծ արհաւիրքէն, որ իրենց զգեստնե-
րը լուացին եւ սպիտակացուցին Գառնուկին արիւնովը»:**15** Ասոր
համար անոնք կը կանգնին Աստուծոյ աթոռին առջեւ, գիշեր ցե-
րեկ կը պաշտեն զայն տաճարին մէջ, եւ Այն որ կը բազմի աթոռին
վրայ՝ անոնց միջեւ պիտի բնակի: **16** Անոնք երբեք պիտի չկրնն ո՛չ
բաց ո՛չ ծարաւ, եւ երբեք պիտի չչարչարուին ո՛չ արեւէն ո՛չ տօթէն:
17 Որովհետեւ Գառնուկը, որ կեցած է աթոռին մէջտեղ, պիտի հով-
ուէ զանոնք եւ պիտի տանի դէպի աղբիւրները կենդանի ջուրին,
որովհետեւ Աստուած սրբեց ամէն արցունք անոնց աչքերէն»:

Եօթներորդ կմիքը եւ սուրբերուն աղօթքը

8 **1** Երբ Գառնուկը բացաւ եօթներորդ կնիքը, երկինքի մէջ
շուրջ կէս ժամ լուութիւն տիրեց: **2** Ես տեսայ եօթը Հրեշ-
տակները, որ կանգնած էին Աստուծոյ առջեւ եւ եօթը փո-
ղեր տուին անոնց: **3** Ուրիշ Հրեշտակ մըն ալ եկաւ եւ կանգնեցաւ
խորանին մօտ եւ բռնած էր ոսկիէ խնկանոց մը: Խոռնկ տուին
անոր որպէսզի ընծայէ զանոնք, սուրբերուն աղօթքներուն հետ,
ոսկիէ խորանին վրայ որ աթոռին դիմացն է: **4** Եւ Հրեշտակին
ձեռքէն, բուրմունքները բարձրացան դէպի Աստուած՝ սուրբե-
րուն աղօթքներուն հետ: **5** Յետոյ Հրեշտակը առաւ խնկանոցը, լե-
ցուց զայն խորանին կայծերով եւ նետեց երկրի վրայ․ եւ եղան
որոտումներ, ձայներ, փայլատակումներ եւ մեծ շարժում:

Առաջին չորս փողերը

6 Եօթը հրեշտակները, որոնք եօթը փողեր բռնած էին, պատ-
րաստուեցան հնչեցնելու զանոնք:

7 Առաջին հրեշտակը հնչեցուց փողը. կարկուտ եւ հուր տեղաց երկրի վրայ՝ արիւնով խառնուած. երկրի մէկ երրորդը այրեցաւ, ծառերուն մէկ երրորդը այրեցաւ եւ ամէն դալար խոտ այրեցաւ:

8 Երկրորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը. եւ լերան մէկ մեծ մասը, կրակ առնելով, թաւալեցաւ ծովուն մէջ եւ ծովուն մէկ երրորդը արիւն դարձաւ: **9** Լողացող անասուններուն մէկ երրորդը մեռաւ եւ նաւերուն մէկ երրորդը կործանեցաւ:

10 Երրորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը. եւ երկինքէն ինկաւ մեծ աստղ մը՝ հրավառ ջահի նմանով: Ինկաւ գետերուն եւ աղբիւրներուն մէկ երրորդին վրայ: **11** Աստղին անունն էր՝ Դառնութիւն: Զուրերուն երրորդ մասը փոխուեցաւ դառնութեան եւ շատ մը մարդիկ մեռան այս դառն ջուրերէն:

12 Զորրորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը. եւ վիրաւորուեցաւ արեւուն մէկ երրորդը, լուսինին մէկ երրորդը եւ աստղերուն մէկ երրորդը. ասոնց մէկ երրորդը խաւար դարձաւ. նոյնպէս գիշերուան մէկ երրորդը:

13 Եւ ես տեսայ եւ լսեցի ձայնը Հրեշտակին որ կը սաւառնէր երկինքի մէջ եւ հօր ձայնով կը գոչէր. «Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ երկրի բնակիչներուն, երբ լսեն ձայնը երեք վերջին փողերուն զորս պիտի հնչեցնեն Հրեշտակները»:

Հիմգերարդ փողը

9 **1** Հինգերորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը: Այն ատեն ես տեսայ աստղ որ ինկած էր երկինքէն երկրի վրայ: Անոր տուին Անդունդներու փոսին բանալին. **2** եւ փոսէն ծովի բարձրացաւ, որ նման էր մեծ հնոցի ծովին. արեւը եւ օդերը խաւարեցան, **3** եւ փոսին մէջէն ելլելով, մարախներ տարածուեցան

Գլ. 9, 3 – Հրեաներու քով, մարախներու արշալը կը խորհրդանշէր հեթանոս ժողովուրդներու՝ Ասորեստանցիներու, Յոյներու, Պարսիկներու եւ Հռոմայեցիներու արշաւանքը:

ամբողջ երկրի վրայ, եւ անոնց կարողութիւն տրուեցաւ՝ երկրի կարիճի խայթոցին նման: **4** Անոնց ըսուեցաւ որ չվնասեն երկրի խոտերուն եւ ոչ ալ ծառերուն, այլ վնասեն միայն երկրի մարդոց՝ որ Աստուծոյ կնիքը չունին իրենց ճակատին վրայ: **5** Անոնց իշխանութիւն տրուեցաւ ոչ թէ զանոնք սպաննելու, այլ չարչարելու՝ մինչեւ հինգ ամիս: Յաւը զոր կը պատճառէին, նման էր կարիճին խայթոցի ցաւին: **6** Եւ այն օրերուն մարդիկը պիտի փնտռեն մահը եւ պիտի չգտնեն զայն, պիտի ցանկան մեռնիլ, սակայն մահը պիտի հեռանայ անոնցմէ:

7 Եւ այդ մարախները նման էին ձիերու՝ պատրաստուած պատերազմի համար: Անոնց գլխուն վրայ իբրեւ թէ ոսկիէ պսակներ ըլլային, անոնց դէմքը նման էր մարդու դէմքին, **8** մազերը՝ կիներու մազերուն եւ ակռաները կը նմանէին առիւծի ժանիքներուն: **9** Կը կրէին երկաթեայ զրահներ, եւ անոնց թեւերուն ձայնը նման էր ժխորին բազմաթիւ ձիերով քշուած կառքերու՝ որ դէպի պատերազմ կը խոյանան: **10** Անոնք պոչ ունէին՝ կարիճներու պէս, եւ անոնց պոչը կարողութիւն ունէր մարդիկը չարչարելու մինչեւ հինգ ամիս: **11** Իբրեւ թագաւոր՝ ունէին Անդունդին Հրեշտակը, որ երայերէն կը կոչուի Աղբագոն եւ յունարէն՝ Ապողիոն, որ կը նշանակէ՝ Կորուստ: **12** Առաջին Վայն անցաւ, ահաւասիկ միւս երկու Վայերը, որ կու գան:

Վեցերորդ փոքը

13 Վեցերորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը. այն ատեն ես լսեցի ձայնը որ կու գար Աստուծոյ առջեւ դրուած խորանին չորս ծայրերէն, **14** եւ կ'ըսէր Հրեշտակին որ փող ունէր. «Արձակէ չորս Հրեշտակները որ շղթայուած են մեծ գետին՝ Եփրատի վրայ»:
15 Եւ արձակեցին չորս Հրեշտակները, որոնք պատրաստ կը սպասէին ժամին, օրուան, ամիսին եւ տարիին, որպէսզի սպաննեն

13 – Խորանները կը վերջանային եղջիրանման ցցուածքներով եւ ամէնէն նուիրական մասերն էին: Այս եղջիրներուն դպչող ամէն յանցաւոր անձնում-խելի կ'ըլլար:

մարդոց մէկ երրորդը: **16** Անոնց բանակը կը հաշուէր բիւր բիւրաւոր եւ հազար հազարաւոր հեծեալներ, ինչպէս որ ճշգեցին ինծի այդ թիւը: **17** Այսպէս երեւցան ինծի տեսիլքի մէջ՝ ձիերն ու հեծեալները. հեծեալները ունէին հրեղէն զրահներ, ծծումբով վառուած յակիրնթէ: Ձիերուն գլուխը նման էր առիւծի գլուխին եւ անոնց բերնէն կը ժայթքէին հուր, ծուխ եւ ծծումբ: **18** Եւ այս հարուածներուն տակ՝ մեռաւ մարդոց մէկ երրորդը, կրակին, ծուխին եւ ծծումբին պատճառով որ կ'ելլէին ձիերուն բերնէն: **19** Որովհետեւ այս ձիերուն զօրութիւնը անոնց բերնին եւ պոչին մէջ է. անոնց պոչերը օձին պոչին կը նմանէին, եւ գլուխներ ունին՝ որոնցմով կրնան անիրաւները սպաննել: **20** Իսկ այն մարդիկը որ խուսափեցան այս աղէտներէն, չապաշխարեցին եւ չհրաժարեցան իրենց ձեռքին գործերէն. անոնք շարունակեցին պաշտել դեւերը եւ կուռքերը որ շինուած են ոսկիէ, արծաթէ, պղինձէ, քարէ եւ տախտակէ, եւ անկարող են տեսնելու, լսելու եւ քալելու: **21** Անոնք չզղջացին իրենց սպանութիւններուն, կախարդութիւններուն, անկարգութիւններուն եւ գողութիւններուն վրայ:

Մօտալուտ վերջին պատիժը

10 **1** Ես տեսայ ուրիշ հզօր հրեշտակ մը, որ կ'իջնէր երկինքէն, շրջապատուած ամպով, եւ գլխուն վերեւ կար՝ ծիածանը. դէմքը նման էր արեգակին եւ սրունքները կը նմանէին հրեղէն սիւներու: **2** Ձեռքին մէջ ունէր պզտիկ գիրք մը՝ բացուած: Աջ ոտքը դրաւ ծովուն վրայ եւ ձախ ոտքը՝ ցամաքին վրայ: **3** Եւ աղաղակեց բարձրաձայն, առիւծի նման գոռալով: Երբ աղաղակեց, եօթը որոտումներ հնչեցուցին իրենց ձայնը: **4** Երբ եօթը որոտումները հնչելէ դադրեցան, ես կը պատրաստուէի գրել, բայց երկինքէն ձայն մը ըսաւ ինծի. «Կնքուած պահէ եօթը որո-

16 – Ակնարկութիւն մըն է պարթեական հեծելագուններու որոնց արշաւանքներէն կը սոսկային կայսերական լեգէոնականները: Այս պատկերով, ֆովհանէս հաւանաբար կանխաւ կը նկարագրէ սատանայական ուժերու մոլեգնութիւնը հաւատացեալներու դէմ, հալածանքներու միջոցով:

տումներուն խօսքերը եւ մի՛ գրեք զանոնք»։ **5** *Եւ Հրեշտակը, զոր տեսած էի մէկ ոտքով կանգնած ծովուն վրայ եւ միւսով՝ ցամաքին վրայ, աջ ձեռքը դէպի երկինք բարձրացուց* **6** *եւ երդում ըրաւ Անոր վրայ՝ որ կենդանի է ի յաւիտեանից, եւ ստեղծած է երկիրը եւ ինչ որ կայ անոր մէջ, եւ ծովը եւ ինչ որ անոր մէջ կայ, թէ ուրիշ ժամանակ պիտի չտրուի։* **7** *Բայց այն օրը՝ երբ պիտի լսեն ձայնը եօթներորդ Հրեշտակին որ պիտի հնչեցնէ իր փողը, այն ատեն պիտի կատարուի Աստուծոյ խորհուրդը, զոր կանխաւ աւետեցիմ անոր ծառաները՝ մարգարէները։*

Կլանուած գրքոյկը

8 *Ապա, երկնային ձայնը զոր լսեր էի, դարձեալ խօսեցաւ ինծի եւ ըսաւ. «Գնա՛, ա՛ռ գրքոյկը որ բաց է Հրեշտակին ձեռքին մէջ որ կանգնած է ծովուն եւ ցամաքին վրայ»։* **9** *Ես գացի Հրեշտակին եւ խնդրեցի գրքոյկը, եւ ան ըսաւ ինծի. «Ա՛ռ եւ կե՛ր զայն. ան դառնութեամբ պիտի լեցնէ որովայնդ, բայց բերնիդ մէջ՝ պիտի ըլլայ քաղցր, մեղրի նման»։* **10** *Ես հրեշտակին ձեռքէն առի գրքոյկը եւ կլլեցի զայն։* Բերնիս մէջ, ան ունէր մեղրիմ քաղցրութիւնը, բայց որովայնս դառնութեամբ լեցուց։ **11** *Եւ ըսաւ ինծի. «Հարկ է որ դարձեալ մարգարէանաս ժողովուրդներու, լեզուներու, ազգերու եւ երկրի թագաւորներուն դիմաց»։*

Երկու վկաները

11 **1** *Եղէ՛ք մը տուին ինծի՝ գաւազանի նման, եւ Հրեշտակը որ հոն կանգնէր էր, ըսաւ ինծի. «Ոտքի՛ ել եւ չափէ՛ Աստուծոյ տաճարը, խորանը եւ հաշուէ՛՝ երկրպագուները որ հոն կը գտնուին։* **2** *Գալով տաճարին արտաքին գաւիթին, թո՛ղ զայն եւ մի՛ չափեր, որովհետեւ հեթանոսներուն տրուեցաւ ան եւ*

Գլ. 11, 2 – Արտաքին գաւիթը, շրջապատուած չորս կողմերէն սիւնազարդ կամարներով, վերապահուած էր հեթանոսներուն։ Քառասուն երկու լուսնային ամիսները իւրաքանչիւրը 30 օր (42x30), կ'ընեն 1260 օր։

անոնք պիտի ոտնակոխեն Սուրբ Քաղաքը քառասուններկու ամիս: **3** Բայց ես հրաման պիտի տամ իմ երկու վկաներուս, որ քուրճ հագած՝ մարգարէանան հազար երկու հարիւր վաթսուս օր»:

4 Ասոնք երկու ձիթեմիներն են, երկու մրազները, որ կը կանգնին երկրի Տիրոջ առջեւ: **5** Եթէ համարձակին չարչարել զանոնք, հուր պիտի ելլէ անոնց բերնէն եւ պիտի կլանէ անոնց թշնամիները: Այն որ պիտի ուզէ վնասել անոնց՝ այսպէս պիտի մեռնի: **6** Անոնք իշխանութիւն ունին փակելու երկիրնքը, որպէսզի անձրեւ չտեղայ անոնց մարգարէութեան օրերուն: Ունին նաեւ իշխանութիւն ջուրերու վրայ՝ զանոնք արեան փոխելու եւ հարուածելու երկիրը ամէն տեսակ աղէտներով, այնքան անգամ որ իրենք ուզեն: **7** Երբ իրենց վկայութեան օրերը լրանան, այն ատեն Գազանը, որ պիտի ելլէ Անդունդէն, պիտի պատերազմի անոնց դէմ, պիտի յաղթէ անոնց եւ պիտի սպաննէ զանոնք: **8** Անոնց դիակները պիտի մնան Մեծ Քաղաքին հրապարակին վրայ, զոր խորհրդանշաբար կը կոչեն Սողոմ կամ Եգիպտոս, հոն, ուր անոնց Տէրը եւս խաչուեցաւ: **9** Անոնք պիտի մնան հոն ի ցոյց ժողովուրդներու, ցեղերու, լեզուներու ազգերու՝ երեք ու կէս օր, եւ պիտի չարտօնուի որ անոնց ոսկորները թաղեն գերեզմանի մէջ: **10** Երկրի բնակիչները պիտի ուրախանան, պիտի ցնծան եւ ընծաներ ու նուէրներ պիտի փոխանակեն, որովհետեւ այս երկու մարգարէները շատ չարչարանքներ պատճառած էին երկրի բնակիչներուն»:

11 Բայց այն երեք ու կէս օրերէն ետք, Աստուած կենդանի շունչ մը հեղուց անոնց մէջ. անոնք ոտքի կանգնեցան եւ ահ ու սարսափ ինկաւ անոնց վրայ որ կը դիտէին: **12** Այն ատեն ես լսեցի հզօր ձայն մը, որ կ'ըսէր անոնց. «Վեր ելէք եւ հոս եկէք»: Ամպին մէջ

3 – Երկու վկաները ոմամք կը համարին որ Մովսէս եւ Եղիա ըլլան. Ուրիշներ՝ Եղիա եւ Ենովք, կամ Եղիա եւ Երեմիա եւ կամ Սուրբ Պետրոս եւ Սուրբ Պօղոս:

8 – Երուսաղէմ կամ հաւամարար Հոռոմ՝ տիպար ապականութեան եւ անասունաձուլութեան:

9 – Երեք ու կէս օր, կոտորակուած թիւ մըն է, որ ցոյց կու տայ Գազանին յաղթանակին կարճ տեւողութիւնը

անոնք դէպի երկինք ելան, իրենց թշնամիներուն աչքերուն առջեւ: **13** Եւ նոյն ժամուն, հուժկու երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ եւ քաղաքին մէկ տասներորդը կործանեցաւ եւ երկրաշարժին հետեւանքով մեռան եօթը հազար մարդիկ: Վերապրողները, սարսափէ բռնուած, կը փառաւորէին երկնաւոր Աստուածը:

Եօթներորդ փաղը

14 Երկրորդ Վա՛յն անցաւ ահաւասիկ եւ հասնելու վրայ է երրորդը անմիջապէս: **15** Երբ եօթներորդ Հրեշտակը հնչեցուց փողը, ձայներ լսուեցան երկինքի մէջ որ կ'ուղաղակէին. «Ամբողջ տիեզերքի թագաւորութիւնը անցաւ մեր Տիրոջ եւ անոր Քրիստոսին. ան պիտի թագաւորէ ամէնուն վրայ դարէ դար»: **16** Իսկ քսանչորս Երէցները, որ աթոռի վրայ կը բազմէին Աստուծոյ առջեւ, ինկան երեսն ի վար եւ երկրպագութիւն ըրին Աստուծոյ եւ ըսին.

17 «Գոհութիւն կը մատուցանենք քեզի,
Տէր Աստուած Ամենակալ՝ Այն որ է եւ էր,
որ ձեռք առիր քու մեծ զօրութիւնդ
եւ հաստատեցիր քու թագաւորութիւնդ:

18 Ազգերը զայրացան, բայց հասաւ բարկութիւնդ
եւ ժամանակը մեռեալներուն՝ որ դատուին,
եւ տաս վարձատրութիւնը քու ծառաներուդ՝
մարգարէներուն եւ սուրբերուն,
եւ անունէդ պատկառողներուն, մեծերուն եւ փոքրերուն,
եւ կործանես անոնք որ երկիրը կը կործանեն»:

19 Եւ երկինքի մէջ բացուեցաւ Աստուծոյ տաճարը եւ տաճարին մէջ երեւցաւ անոր ուխտի տապանակը. յաջորդեցին փայլատակումներ, ձայներ եւ որոտումներ, երկիրը շարժեցաւ եւ զօրաւոր կարկուտ տեղաց:

Կնոջ եւ Վիշապին Տեսիլը

12 **1** Մեծ նշան մը երեւեցաւ երկինքի մէջ. Կին մը՝ որ չըջապատուած էր արեւով, ոտքերուն տակ ունէր լուսինը եւ գլուխին շուրջը՝ պսակ մը, տասներկու աստղերով: **2** Յղի էր, կը հեծէր երկունքի ցաւերուն մէջ եւ մօտ էր վիշտերու մէջ ծնանելու: **3** Յետոյ ուրիշ նշան մըն ալ երեւեցաւ երկինքի մէջ. հռժկու եւ հրեղէն Վիշապ մը, որ ունէր եօթը գլուխներ եւ տասը եղջիւրներ, եւ իւրաքանչիւր գլուխին վրայ՝ խոյր մը: **4** Անոր պոչը իր ետեւէն կը քաշէր երկինքի աստղերուն մէկ երրորդ մասը եւ երկրի վրայ կը նետէր գանձ: Ան կանգնեցաւ դիմացը Կնոջ՝ որ երկունքի մէջ էր եւ կը պատրաստուէր բզքտել անոր զաւակը՝ հագիւ ծնէր: **5** Կինը ծնաւ արու զաւակ մը, այն որ պիտի հովուէ ագգերը երկաթեայ գաւազանով: Անոր զաւակը յափշտակուեցաւ Աստուծոյ մօտ եւ անոր աթոռին մօտ. **6** եւ Կինը փախաւ անապատ, ուր Աստուած տեղ պատրաստած էր անոր համար, որպէսզի հոն կերակրուի հազար երկու հարիւր վաթսուն օր:

7 Այն ատեն երկինքի մէջ պատերազմ տեղի ունեցաւ: Միքայէլ եւ անոր Հրեշտակները կը կռուէին Վիշապին դէմ: Վիշապը կը պատերազմէր իր զօրքերով, **8** բայց անոնք պարտուեցան, եւ երկինքի մէջ տեղ չկար այլեւս անոնց համար: **9** Մեծ Վիշապը, առաջին օձը, այն որ կոչուած է Բէեղզեբուղ եւ Սատանա, որ մոլորեցուց ամբողջ տիեզերքը եւ անոր հրեշտակներն ալ հետը, բոլորը ինկան:

10 Եւ ձայն մը լսեցի որ կ'աղաղակէր երկինքի մէջ. «Այսուհետեւ յաղթանակը, զօրութիւնը եւ թագաւորութիւնը մեր Աստուծոյ են եւ իշխանութիւնը՝ անոր Օծեալին. որովհետեւ գահավիժեցաւ մեր եղբայրներուն չարախօսը, այն որ գիշեր եւ ցերեկ կը

Գլ. 12, 1 – Երկար ժամանակ մեկնաբանները այս կիմը նոյնացուցին Աստուածամօր: Նորագոյն մեկնաբանները կը համարին թէ կիմը Եկեղեցին է, որ իր վկայութեամբ հոգեւորապէս Քրիստոսը կը ծնանի հաւատացեալներուն մէջ:

3 – Վիշապը խորհրդանշէ է Աստուծոյ դէմ պայքարող ուժերուն:

5 – Միքայէլ կը նշանակէ՝ ո՞վ է Աստուծոյ նման:

չարախօսէր անոնց դէմ Աստուծոյ առջեւ: **11** Բայց անոնք յաղթեցին, Գառնուկին արիւննով եւ անոր խօսքով՝ որուն վկայեցին, որովհետեւ վիշապը արհամարհեցին ցմահ: **12** Ասոր համար, թող ուրախանայ երկինքը եւ ամէն անոնք որ կը բնակին անոր մէջ: Վա՛յ ձեզի, երկիր եւ ծով, որովհետեւ բանսարկուն ինկաւ ձեր մօտ ահաւոր ցասումով, քանի որ ան գիտէ թէ կարճ է իր ժամանակը:

13 Վիշապը, տեսնելով որ երկիր ինկաւ, հետապնդեց Կինը որ արու զաւակը ծնած էր: **14** Եւ կնոջ տրուեցան երկու թեւերը մեծ արծիւին, որպէսզի թռչի դէպի անապատ, մինչեւ իր ապաստանարանը ուր, օձէն հեռու, պիտի կերակրուի ժամանակ մը, ժամանակներ եւ կէսը ժամանակներուն: **15** Այն ատեն օձը իր բերնէն արծակեց ջուրի հեղեղ մը կնոջ ետեւէն, որպէսզի ընկղմէ զայն: **16** Բայց երկիրը օգնեց կնոջ. բացաւ իր բերանը, կլցեց ջուրը զոր Վիշապը արծակած էր իր բերնէն: **17** Եւ Վիշապը, ցասումով լեցւած կնոջ դէմ, գնաց պայքարելու անոր միւս զաւակներուն դէմ, որ կը պահեն Աստուծոյ պատուիրանները եւ ունին վկայութիւնը Յիսուսի: **18** Եւ կանգ առաւ ծովուն աւազին վրայ:

Վիշապը Գազանին կը փոխանցէ իր իշխանութիւնը

13 **1** Եւ տեսայ Գազան մը որ կ'ելլէր ծովէն եւ եօթը գլուխ ունէր եւ տասը կոտոշ. կոտոշներուն վրայ տասը խոյրեր կային եւ գլուխներուն վրայ՝ հայհոյանքի անուններ: **2** Գազանը զոր ես տեսայ, նման էր ընձառիւծի, անոր թաթերը նման էին արջի թաթերուն եւ բերանը՝ առիւծի բերանին: Վիշապը անոր փոխանցեց իր զօրութիւնը, աթոռը եւ անսահման իշխանութիւն: **3** Անոր գլուխներէն մին վիրաւոր էր մահացու կերպով, բայց անոր մահացու վէրքը բուժուեցաւ: Եւ ամբողջ երկիրը հիացաւ Գազանին վրայ, երբ Վիշապը անոր տուաւ իր իշխանութիւնը:

Գլ. 13, 2 — Հայիդյութիւնները տիտղոսներն են զորս կ'առնէին կայսրերը՝ ինչպէս աստուած, աստուածային, աստուծոյ որդին, փրկիչ, տէր:

3 — Ակնարկութիւն մը խոտվութիւններու, որոնք տեղի ունեցան կայսրութեան մէջ, Ներոնի սպաննութենէն ետք, 68-ին:

4 Եւ ամէնքը երկրպագեցին Վիշապին առջեւ, որովհետեւ իր իշխանութիւնը տուած էր Գազանին եւ ըսին. «Ո՞վ նման է Գազանին կամ ո՞վ կարող է պատերազմիլ անոր դէմ»: **5** Եւ իշխանութիւն տրուեցաւ անոր՝ խօսելու ամբարտաւանութեամբ եւ հայհոյանքով: Իշխանութիւն տրուեցաւ անոր՝ գործելու քառասուներկու ամիս: **6** Եւ բերանը բացաւ՝ հայհոյելով Աստուծոյ դէմ. հայհոյեց անոր անունին եւ անոր խորանին դէմ եւ անոնց դէմ որ կը բնակին երկիրնքի մէջ: **7** Իշխանութիւն տրուեցաւ անոր՝ բոլոր ազգերուն, լեզուներուն եւ ժողովուրդներուն վրայ, **8** որպէսզի պաշտեն զինքը երկրի բոլոր բնակիչները որոնց անունը չէ գրուած զենուած Գառնուկին կեանքի մատեանին մէջ, աշխարհի սկիզբէն ի վեր: **9** Անոնք որ ականջ ունին լսելու համար՝ թող լսեն: **10** Որովհետեւ կան ոմանք՝ որ գերութեան պիտի տարուին եւ կան ոմանք՝ որ սուրով պիտի մեռնին, եւ կան ոմանք՝ որ իրենք զիրենք պիտի սպաննեն. հոս է համբերութիւնն ու հաւատքը սուրբերուն:

Սուտ մարգարէն ի սպաս Գազանին

11 Ես տեսայ ուրիշ գազան մը, որ կ'ելլէր երկրին ծոցէն: Գառնուկին նման՝ ան ունէր երկու կոտոշներ եւ կը խօսէր Վիշապին նման: **12** Ան կը ծառայէր առաջին Գազանին, եւ ամէն տեղ վերահաստատած էր անոր իշխանութիւնը եւ կը մղէր ամբողջ երկիրը եւ անոր բնակիչները որ պաշտեն այս առաջին Գազանը, որուն մահացու վէրքը բուժուած էր: **13** Ան կը գործէր բազմաթիւ հրաշքներ, մինչեւ իսկ երկիրնքէն կրակ իջեցուց երկրի վրայ ի տես բոլոր մարդոց: **14** Այս նշաններով, զորս գործելու իշխանութիւն տրուած էր անոր, ի ծառայութիւն առաջին Գազանին, կը մոլորեցնէր անոնք որ կը բնակին երկրի վրայ. երկրին բնակիչները ըսին անոր. Կանգնէ մեզի պատկերը գազանին՝ որ վերապրեցաւ սուրի վէրքերէն: **15** Եւ իշխանութիւն տրուեցաւ անոր՝ կենդանի

11 – Այս երկրորդ գազանը սուտ մարգարէն է, որ թիկունք կը կանգնի աշխարհի բանաւորներուն՝ Եկեղեցւոյ դէմ:

չունչ տալու Գազանին պատկերին, որպէսզի ան խօսի եւ մահ-
ուան դատապարտէ ով որ երկրպագութիւն չընէ Գազանին պատկե-
րին: **16** Եւ բոլորին, փոքրերուն եւ մեծերուն, հարուստներուն եւ
աղքատներուն, ազատ մարդոց եւ ստրուկներուն, կը պարտադը-
րէր նշան մը կրել աջ ձեռքին եւ ճակատին վրայ: **17** Որով, ոչ ոք
պիտի կարենար գնել կամ ծախել որեւէ բան՝ եթէ չկրէր Գազա-
նին նշանը կամ անունը եւ անոր անունին թիւը: **18** Հո՛ս է իմաս-
տութիւնը. ով որ մտքի տէր է՝ թող հաշուէ Գազանին թիւը.
մարդու թիւ մըն է, եւ անոր անունին թիւն է՝ վեց հարիւր վաթ-
սուն վեց:

Գառնուկը փրկեալներուն հետ

14 **1** Եւ ահա ես տեսայ Գառնուկը, որ կանգնած էր Սիոն լե-
րան վրայ եւ անոր հետ հարիւր քառասունչորս հազար
մարդիկ, որ ունէին անոր անունը եւ անունը անոր Հօր,
գրուած իրենց ճակատին վրայ: **2** Լսեցի ձայն մը որ կու գար եր-
կինքէն, նման առատ ջուրերու ձայնին եւ ահեղ որոտումի ձայ-
նին, եւ լսեցի ձայն մը՝ որ կը նմանէր ձայնին քնար նուազողներու
որ իրենց քնարները կը հնչեցնեն: **3** Անոնք նոր երգեր կ'երգէին
աթոռին առջեւ, չորս Կենդանիներու եւ Երէցներուն առջեւ: Ոչ ոք
կարող է սորվիլ այդ երգերը՝ բացի հարիւր քառասունչորս հա-
զար հոգիներէն, որոնք երկրէն ազատուած են: **4** Անոնք իրենք զի-
րենք չեն արատաւորած կիներու հետ, եւ կոյս են: Անոնք կը
հետեւին Գառնուկին, հոն ուր կ'երթայ. եւ ընտրուած են մարդոց

18 — Հիմնրու քով, լեզուի տառերը ունէին իրենց չափային արժէքը, այս-
պէս հին եբրայերէնը, յունարէնը եւ հայերէնը: Մինչեւ ԺԹ. դար մեկնաբաննե-
րը այն խորհրդաւոր 666 թիւին մէջ տեսան ակնարկութիւններ Կալիկուլա,
Տիտոս, Ներվա, Տրայանոս կայսրերուն: 1840-ին, Պեմարի, Հիթթիֆ եւ Ռէօս
արեւելագետները ցոյց տուին թէ «կեսար ներոն»՝ գրուած եբրայական տառե-
րով կու տայ 666: Ներոնի յարուցած հալածանքներուն յիշատակը խոր տպա-
ւորած է առաջին դարուն քրիստոնեաները որ երկար ժամանակ մարդիկ զինք
նոյնացուցին նեոնին: Կարգ մը հայագետներ կը կարծեն թէ հայերէն նեոն բառը
յառաջ եկած է Ներոն անունէն:

մէջէն՝ Աստուծոյ եւ Գառնուկին առջեւ: **5** Անոնց բերանը երբեք սուտը ճանչցած չէ, որովհետեւ անոնք անբիծ են:

Հրեշտակները կ'աւետեն Դատաստանը

6 Ապա տեսայ ուրիշ Հրեշտակ մը, որ կը սալառնէր երկինքի մէջ. ան կը կրէր յաւիտենական աւետիսը՝ զոր պիտի հռչակէր բոլոր ազգերուն, ցեղերուն, լեզուներուն եւ ժողովուրդներուն որ երկրի վրայ կը բնակին: **7** Ան կ'աղաղակէր հօգօր ձայնով. Վախցէ՛ք Աստուծմէ եւ փառաբանեցէ՛ք զայն, որովհետհեւ ահա ժամն է անոր Դատաստանին. երկրպագեցէ՛ք երկինքի, երկրի, ծովուն եւ աղբիւրներուն Արարչին:

8 Եւ ուրիշ, երկրորդ հրեշտակ մը, որ անոր կ'ընկերանար, գոչեց. «Ինկա՛ւ, ինկա՛ւ Մեծն Բաբելոնը գինիի արբեցութենէն, բարկութիւնէն, եւ իր պոռնկութիւնէն, որ արբեցուց բոլոր ազգերը»:

9 Ուրիշ Հրեշտակ մը, երրորդը, որ կ'ընկերանար անոնց, գոչեց. «Ով որ երկրպագութիւն ըրաւ Գազանին եւ անոր պատկերին եւ կամ կը կրէ անոր նշանը ճակատին կամ ձեռքին վրայ, **10** պիտի խմէ գինին Աստուծոյ ցասումին, որ պատրաստ է, անխառն, անոր բարկութեան բաժակին մէջ: Պիտի կրէ կրակին եւ ծծումբին չարչարանքը, սուրբ Հրեշտակներուն եւ Գառնուկին առջեւ: **11** Անոնց չարչարանքին ծուխը կը բարձրանայ դարէ դար: Հանգիստ չկայ, ոչ ցերեկը ո'չ գիշերը անոնց համար որ կը պաշտեն Գազանը եւ անոր պատկերը, անոնց համար որ կ'ընդունին անոր անունին նշանը»: **12** Սուրբերուն յարատեւութիւնը հասած է. այս է՝ անոնց համար որ կը պահեն Աստուծոյ պատուիրանները եւ Յիսուսի հաւատքը: **13** Ապա ես լսեցի ձայն մը երկինքէն որ կ'ըսէր ինծի. «Գրէ՛. Երանի՛ մեռեալներուն, որ ի Տէր ննջեցին: Այո, այսպէս կ'ըսէ Հոգին, որովհետեւ անոնք հանգչեցան իրենց վաստակներէն, որովհետեւ անոնց գործերը կ'ընկերանան անոնց»:

Գլ. 14, 8 – ԹԷ՝ հրեայ, ԹԷ՝ քրիստոնեայ շրջանակներուն մէջ Հռոմ կոչուած էր «Մեծ Բաբելոն», որպէս տիպար քաղաք ապականութեան եւ կոսապաշտութեան:

Ազգերում հունձքը եւ այգեկութիւնը

14 Եւ ես տեսայ սպիտակ ամպ մը, եւ ամպին վրայ կը բազմէր մէկը՝ նման Մարդու Որդիին, գլխուն վրայ ունէր ոսկիէ պսակ մը եւ ձեռքին մէջ սրուած գերանդի մը:

15 Ուրիշ Հրեշտակ մըն ալ ելաւ տաճարէն, որ հօգօր ձայնով կ'աղաղակէր՝ անոր որ կը բազմէր ամպին վրայ, եւ կ'ըսէր. «Ղրկէ՛ գերանդիդ եւ հնձէ՛, հունձքին ժամանակն է, որովհետեւ հասուն են երկրին հունձքերը»: **16** Այն ատեն, այն որ կը բազմէր ամպին վրայ, նետեց գերանդին երկրի վրայ եւ հնձեց երկրի բոլոր բնակիչները:

17 Ուրիշ Հրեշտակ մըն ալ ելաւ տաճարէն որ երկինքի մէջ է, եւ ձեռքին մէջ ունէր սրած գերանդի մը: **18** Ուրիշ Հրեշտակ մըն ալ ելաւ խորանէն, այն որ իշխանութիւն ունի կրակին վրայ. ան, բարձրաձայն խօսելով, ըսաւ Հրեշտակին որ սրած գերանդին ունի. «Քաղէ ողկոյգները երկրի այգիէն, որովհետեւ երկրի խաղողները հասուն են»: **19** Եւ Հրեշտակը նետեց գերանդին, քաղեց այգիին խաղողը եւ լեցուց զայն Աստուծոյ բարկութեան մեծ հնձանին մէջ: **20** Յետոյ, քաղաքէն դուրս հանելով, կոխեցին խաղողը. եւ անկէ հոսեցաւ արիւնը, որ կը բարձրանար մինչեւ ձիերուն սանձը, հազար վեց հարիւր ասպարէզի տարածութեան վրայ:

Մովսէսին եւ Գառնուկին Երգը

15 **1** Եւ տեսայ երկինքի մէջ ուրիշ նշան մը, մեծ եւ սքանչելի. եօթը հրեշտակներ, որ կը կրէին եօթը վերջին պատուհասները, որովհետեւ անոնցմով լրումին պիտի հասնի Աստուծոյ բարկութիւնը: **2** Ես տեսայ բիւրեղեայ ծով մը, կրակով խառնուած, եւ անոնք որ յաղթեցին Գազանին, անոր պատկերին եւ անոր անունին թիւին. եւ անոնք կանգնած էին բիւրեղեայ ծովուն վրայ եւ Աստուծոյ քնարները բռնած էին: **3** Անոնք կ'երգէին

Գլ. 15, 2 – Բիւրեղեայ ծովը, խառնուած կրակով ցոյց կու տայ Աստուծոյ փառքը եւ կատարուելիք անմիջական դատաստանը:

Մովսէսին, Աստուծոյ ծառային երգը եւ Գառնուկին երգը՝ ըսելով.

«Մեծ եւ սքանչելի են քու գործերդ,

Տէր Աստուած Ամենակալ.

արդար եւ ուղիղ են քու ճանապարհներդ,

ո՛վ Թագաւոր ազգերուն:

4 Ո՛վ պիտի չերկնչի քեզմէ, Տէր, եւ պիտի չփառաւորէ քու սուրբ Անունդ, որովհետեւ միայն դուն սուրբ ես,

եւ երկրպագութեան արժանի:

Բոլոր ազգերը պիտի գան, պիտի խոնարհին քու առջեւդ

երբ քու արդարութիւնդ յայտնուի»:

Եօթը աղէտները

5 Ասկէ ետք ես տեսայ թէ երկինքի մէջ բացուեցաւ Վկայութեան խորանին տաճարը որ երկինքն էր. 6 եւ տաճարէն ելան Հրեշտակներ, որ կը կրէին եօթը աղէտները եւ զգեցած էին կտաւէ մաքուր ու պայծառ հագուստներ եւ ոսկիէ գօտի կապած էին իրենց մէջքին: 7 Եւ չորս Կենդանիներուն կողմէ եօթը Հրեշտակներուն տրուեցան եօթը ոսկիէ բաժակներ՝ լի ցասումովն Աստուծոյ, որ կ'ապրի յաւիտեանս յաւիտենից: 8 Տաճարը լեցուեցաւ Աստուծոյ փառքին եւ անոր գորութեան ծովսովը եւ ոչ ոք կրցաւ մտնել այնտեղ՝ մինչեւ որ կատարուին եօթը Հրեշտակներուն եօթը աղէտները:

Հրեշտակները կը պարպեն բաժակները

16 *1 Ես լսեցի ձայն մը որ կու գար տաճարէն եւ կ'ըսէր եօթը Հրեշտակներուն. «Գացէք եւ երկրի վրայ պարպեցէք Աստուծոյ բարկութեան եօթը բաժակները»: 2 Առաջին Հրեշտակը գնաց եւ պարպեց իր բաժակը երկրի վրայ եւ հարաշար վէրքեր երեւեցան մարդոց վրայ, որ ունէին նշանը Գազանին եւ երկրպագած էին անոր պատկերին:*

Գլ. 16, 1 – Եօթը բաժակներուն պատուհասները կը յիշեցնեն Նգիպտոսի տաւր պատուհասները:

3 Երկրորդ Հրեշտակը պարպեց իր բաժակը ծովուն մէջ եւ ջուրերը արեան փոխուեցան, մեռեալի արեան, եւ ծովուն մէջ ամէն ապրող շունչ մեռաւ:

4 Երրորդ Հրեշտակը պարպեց իր բաժակը գետերուն եւ ջուրերուն աղբիւրներուն մէջ եւ ջուրերը արիւն դարձան: **5** Ես լսեցի ջուրերուն Հրեշտակը որ կ'ըսէր. «Արդար ես դուն, այն է եւ է՛Ր, որ սուրբ է իր գործերուն մէջ, քանի որ այսպէս դատեց ան. **6** որովհետեւ ամբարիշտները թափեցին արիւնը սուրբերուն եւ մարգարէներուն, ասոր համար արիւն տուաւ անոնց՝ որ խմեն, ինչպէս որ արժանի են»: **7** Ես լսեցի ձայն մը որ կու գար խորանէն եւ կ'ըսէր. «Այո, Տէր Աստուած Ամենակալ, քու պատիժներդ ճշմարիտ են եւ արդար»:

8 Չորրորդ Հրեշտակը իր բաժակը պարպեց արեւուն վրայ. եւ անոր իշխանութիւն տրուեցաւ՝ կրակով այրելու մարդիկը. **9** եւ մարդիկը այրեցան սաստիկ տաքէն: Եւ հայհոյեցին Աստուծոյ, որ իշխանութիւն ունի այսպիսի աղէտներու վրայ: Եւ չապաշխարեցին, Աստուծոյ փառք տալով:

10 Հինգերորդ հրեշտակը իր բաժակը պարպեց Գազանին աթոռին վրայ. եւ խաւարը պատեց անոր թագաւորութիւնը եւ ախտի ցաւերէն՝ մարդիկ իրենց լեզուն կը խածնէին: **11** Եւ սկսան հայհոյել երկինքի Աստուծոյն, ցաւերէն ու ախտի դառնութենէն տարւած. եւ չապաշխարեցին իրենց ըրածներուն վրայ:

12 Վեցերորդ Հրեշտակը իր բաժակը պարպեց Եփրատի մեծ գետին վրայ: Գետին ջուրերը ցամքեցան՝ ճամբայ բանալով Արեւելքի թագաւորներուն: **13** Եւ ես տեսայ որ երեք պիղծ ոգիներ, որ գորտերու կը նմանէին, կ'ելլէին Վիշապին բերնէն եւ Գազանին բերնէն եւ սուտ մարգարէներուն բերնէն: **14** Ասոնք դիւային ոգիներ են, որ նշաններ կը գործէին եւ կ'երթային ամբողջ երկրին թագաւորներուն մօտ, զանոնք պատերազմի համախմբելու՝ Ամենակալ Աստուծոյ մեծ Օրուան համար: **15** Որովհետեւ Տէրը

այսպէս ըսաւ. «Ահաւասիկ ես կու գամ գողի նման. երանի անոր՝ որ կը հսկէ եւ վրան կը պահէ իր զգեստները, որպէսզի մերկ չընթի եւ ցոյց չտայ իր ամօթը»: **16** Անոնք հաւաքուեցան այն վայրը, որ երբայերէն կը կոչուի Արմաքեդոն:

17 Եւ եօթներորդ հրեշտակը իր բաժակը պարպեց օդին մէջ. եւ ձայնը որ կու գար տաճարէն՝ գոչեց. **Եղա՛ւ:** **18** Փայլատակումներ եղան, ձայներ եւ որոտումներ եւ բուռն երկրաշարժ, որուն նման բուռն երկրաշարժ մը չէ եղած այն օրէն ի վեր, որ մարդիկ կ'ապրին երկրի վրայ: **19** Մեծ քաղաքը ճեղքուեցաւ երեք մասերու, ազգերուն քաղաքները փուլ եկան եւ Աստուած յիշեց մեծն Բաբելոնը, որպէսզի տայ անոր բաժակը որ կը պարունակէ իր ցասման ու բարկութեան գինին: **20** Կղզիները անհետացան եւ լեռները մէջտեղէն ելան: **21** Եւ կարկուտը, մէկ տաղանդի ծանրութեամբ մեծ, երկինքէն տեղաց մարդոց վրայ: Մարդիկը, դէպի երկինք ուղղւած, հայհոյեցին Աստուծոյ, կարկուտի հարուածներուն համար, որովհետեւ հարուածը մեծ էր եւ հաւաոր:

Բաբելոնի պատուհասը

17 **1** Մին եօթը Հրեշտակներէն որ ունէին եօթը բաժակները, եկաւ խօսեցաւ ինծի եւ ըսաւ. «Եկուր, ցոյց տամ քեզի դատաստանը մեծ պոռնիկին, որ կը բազմի առատ ջուրերու ափին վրայ: **2** Անոր հետ պոռնկացան երկրի թագաւորները, եւ երկրի բնակիչները արբեցան անոր պոռնկութեան գինիովը»: **3** Եւ մտքով տարաւ զիս դէպի անապատ: Ես տեսայ կինը,

16 – Հար արմատէն, որ կը նշանակէ Լեռ եւ Մակեդոնով փաղաքը, որուն մերձակայքը կատարուած են աղետաբեր պատերազմներ: Բարակ յաղթեց ֆանագիներուն, Նեփտոսի Փարաունը յաղթեց Յովսիայի 609-ին Ք. Ա., նոյն տեղը Ռոդիա թագաւորը սպաննուեցաւ Յէու գորավարէն: Մակեդոնով կատարուած պատերազմները կը պատկերացնեն այն վերջին ընդհարումը զոր աշխարհի ուժերը պիտի կատարեն Քրիստոսի դէմ:

21 – Մէկ տաղանդ կը համապատասխանէ 40 ֆիւլոյի: Այս կարկուտը կը պատկերացնէ Աստուծոյ բարկութիւնը:

Գլ. 17, 1 – Մեծ պոռնիկը Բաբելոնն է, կոապաշտ Հռոմը:

որ կը բազմէր կարմիր Գազանին վրայ, որ ծածկուած էր հայհոյանքի անուաներով: Գազանը զոր ես տեսայ, ունէր եօթը գլուխ եւ տասը կոտոշ: **4** Կինը ծիրանի եւ կարմիր գգեցած էր, զարդարւած էր ոսկիով, մարգարիտներով եւ թանկագին քարերով, եւ ձեռքին մէջ ունէր բաժակ մը որ լի էր գարշելի եւ անմաքուր պոռնկութիւններով: **5** Ծակատին վրայ գրուած էր խորհրդաւոր անուն մը. Մեծն Բաբելոն, մայր պոռնիկներու եւ երկրի գարշու-թիւններուն: **6** Ես տեսայ կինը, որ կ'արբենար սուրբերուն արիւնովը եւ Յիսուսի մարտիրոսներուն արիւնովը: Զայն տեսնելով, ես զարմացայ, **7** բայց Հրեշտակը ըսաւ ինծի. «Ինչո՞ւ կը զարմանաս, ես պիտի ըսեմ քեզի խորհուրդը կնոջ եւ խորհուրդը Գազանին որ կը կրէ կինը, եւ ունի եօթը գլուխ եւ տասը կոտոշ»:

Կնոջ եւ Պռոնիկին Խորհուրդը

8 «Գազանը զոր դուն տեսար, էր եւ ոչ եւս է. ան պիտի ելլէ անդունդէն, որպէսզի երթայ դէպի իր կորուստը. եւ երկրի բնակիչները, որոնց անունները աշխարհի սկիզբէն ի վեր չեն գրուած կեանքի մատեանին մէջ, պիտի զարմանան ի տես Գազանին, որ էր, եւ ոչ եւս է, բայց պիտի գայ: **9** Ա՛յս է իմաստութիւնը՝ անոր որ կարող է մտածել. եօթը գլուխները՝ եօթը բլուրներն են, որոնց վրայ նստած էր կինը: Նաեւ եօթը թագաւորներն են, **10** որոնց հինգը մեռան, մին կ'ապրի եւ վերջինը տակաւին չեկաւ. երբ գայ, պիտի մնայ կարճ ժամանակի համար: **11** Գազանը, որ էր եւ ոչ եւս է, ութերորդ թագաւորն է, եօթներուն թիւէն է եւ կ'երթայ դէպի կորուստ: **12** Տասը կոտոշները, զորս տեսար, տասը թագաւորներն են, որ տակաւին թագաւորութիւն չեն առած, բայց պիտի առնեն եւ

8 – Գազանը որ ոչ եւս է, Ներոն կայսրն է, որուն տիրապէտչակ թագաւորութիւնը արդէն կը պատկանի անցեալին, երբ Յովհաննէս գրեց Յայտնութեան Գիրքը: «Ան պիտի ելլէ անդունդէն» Յովհաննէս հաւանաբար կ'ակնարկէ Ժողովրդային աւանդութեան մը, որուն համաձայն Ներոն յարութիւն պիտի առնէ եւ պիտի գայ վրէժ լուծելու Հռոմէն եւ աշխարհէն:

9 – Պիլինոսի համաձայն, Վեսպասիանոսի ատեն Հռոմ արդէն կը տարածուէր եօթը բլուրներու վրայ:

պիտի իշխեն մէկ ժամ միայն. եւ այդ իշխանութիւնը կ'առնեն Գազանին հետ: **13** Աստուծոյ ամենայն համաձայն էն՝ որ Գազանին տան իրենց իշխանութիւնը եւ զօրութիւնը: **14** Անոնք պիտի պայքարին Գառնուկին դէմ, սակայն Գառնուկը պիտի յաղթէ անոնց, որովհետեւ անոնց Տէրն է ան եւ թագաւորներուն թագաւորը. եւ Գառնուկին հետ պիտի յաղթեն անոնք որ կանչուած են եւ ընտրուած եւ հաւատարիմ մնացած:

15 Եւ Հրեշտակը ըսաւ ինծի. «Ջուրերը զորս տեսար եւ ուր կը բազմի պոռնիկը, ժողովուրդներն են, բազմութիւնները, լեզուները եւ ազգերը: **16** Եւ այս տասը կոտորները եւ Գազանը՝ ատելութեամբ պիտի բռնկին պոռնիկին դէմ, պիտի մերկացնեն զայն, պիտի յօշոտեն եւ պիտի այրեն զայն կրակին մէջ: **17** որովհետեւ Աստուած դրաւ անոնց սրտերուն մէջ որ ըլլան միակամ եւ թագաւորութիւնը տան Գազանին, մինչեւ որ կատարուի Աստուծոյ խօսքը: **18** Իսկ կինը զոր տեսար՝ Մեծ Քաղաքն է, որ կը թագաւորէ երկրի բոլոր թագաւորութիւններուն վրայ:

Հրեշտակը կ'աւետէ Բաբելոնի անկումը

18 **1** Ասկէ ետք ես տեսայ ուրիշ Հրեշտակ մը, որ երկինքէն կ'իջնէր եւ ունէր մեծ իշխանութիւն, եւ երկիրը լուսաւորուեցաւ անոր փայլով: **2** Ան աղաղակեց հզօր ձայնով. «Ինկա՛ւ, ինկա՛ւ Մեծն Բաբելոնը», որ եղած էր բնակարանը դեւերու, եւ արգելարանը ամէն տեսակ պիղծ ոգիներու, բանտ պահպանելու համար ամէն տեսակ պիղծ եւ պշգալի սատանայական էակները: **3** Որովհետեւ երկրի բոլոր ազգերը եւ թագաւորները անոր պոռնկութեան բարկութեան գինիէն խմեցին եւ պոռնկացան անոր հետ եւ երկրի վաճառականները հարստացան անոր պերճանքին զօրութեամբ»:

Աստուծոյ ժողովուրդը կը հեռանայ Բաբելոնէն

4 Ես լսեցի ուրիշ ձայն մը երկինքէն, որ կ'ըսէր. «Ո՛վ իմ ժողովուրդս ելէ՛ք այս քաղաքէն, որպէսզի մասնակից չըլլաք անոր մեղ-

քերուեն եւ չստանաք անոր սահմանուած հարուածները: **5** Որովհետեւ անոր մեղքերը դիզուեցան եւ հասան մինչեւ երկինք, եւ Աստուած յիշեց անոր ամբարշտութիւնները: **6** Ան պիտի հատուցանէ անոր՝ ինչպէս հատոյց մեզի: Իսկ ան՝ իր գործերուն կրկինը պիտի ստանայ. եւ բաժակին մէջ, ուր ան խառնեց գինին, դուք խառնեցէք անոր կրկինը: **7** Այն չափով որ ան ինքզինքը փառաւորեց եւ ցնծաց, դուք սուգ հատուցէք անոր, որովհետեւ ան, իր միտքին մէջ կ'ըսէր. եւ կը բազմիմ իբրեւ թագուհի, եւ երբեք այլի պիտի չըլլամ: **8** Ասոր համար մէկ օրուան մէջ հարուածները պիտի տեղան անոր վրայ. մա՛հ, սո՛ւգ, սո՛վ եւ պիտի այրի կրակին մէջ. որովհետեւ հզօր է Տէր Աստուածը, որ դատապարտեց զայն»:

Ողբ Բաբելոնի վրայ

9 Երկրի թագաւորները, անոր շուայտութեան եւ կեանքի պերճանքի ընկերները պիտի լան եւ ողբան անոր վրայ, երբ տեսնեն անոր հրկիզումին պատճառած չարչարանքին ծուխը: **10** Հեռու պիտի մնան անոր չարչարանքին վախէն եւ պիտի ըսեն.

«Վա՛յ քեզի, մեծ քաղա՛քդ Բաբելոնի,

հզօ՛ր քաղաք, որու համար մէկ ժամը բաւեց որպէսզի դատւիս»:

11 Երկրի վաճառականներ պիտի լան ու սուգ պիտի բռնեն, որովհետեւ ոչ ոք պիտի գնէ այլեւս անոնց նաւերուն բեռները: **12** Ոսկիի եւ արծաթի, թանկագին քարերու եւ մարգարիտներու, բեհեզի եւ ծիրանի, մետաքսի եւ որդան կարմիրի բեռները, խոնկի փայտերը եւ փղոսկրեայ անօթները, պատուական փայտէ, պղինձէ, երկաթէ եւ մարմարէ անօթները: **13** Կինամոն ու խոնկերը, բուրմունքը եւ կնդրուկը, գինին եւ ձէթը նաչիհն ու ցորե-

Գլ. 18, 11 – Կայսերական Հոռոմ շտեմարանն էր աշխարհի հարստութեան: Պիլինոսի համաձայն, Հոռոմայական կայսրութիւնը տարին 100 միլիոն սեպդերս կը ծախսէր արարական, հնդկական եւ չինական մարգարիտներ գնելու համար:

նը, արջառը եւ ոչխարը, ձիերն ու կառքերը, ինչ որ վայել է մարդոց մարմինին եւ հոգիին:

14 Քու հոգիիդ բոլոր ցանկութիւնները հեռացան քեզմէ, եւ ամէն լուսաւիայ վայելչութիւն, ինչ որ պարարտ է, աչքառու եւ գեղեցիկ, հեռացան քեզմէ եւ այսուհետեւ դուն պիտի չգտնես զանոնք: **15** Առեւտրականները, որոնք հարստացան ասոնցմով, քեզմէ հեռու պիտի մնան, քու չարչարանքներուդ վախէն, եւ պիտի լան ու հառաչեն:

16 «Վա՛յ, վա՛յ, ո՛վ մեծ քաղաք,
որ զգեցած էիր բեհեզ, ծիրանի եւ կարմիր,
եւ զարդարուած էիր ոսկիով,
թանկագին քարերով եւ մարգարիտներով:

17 Երովհետեւ մէկ ժամուայ մէջ կորսուեցաւ քու ամբողջ հարստութիւնդ:

Եւ բոլոր նաւավարները եւ անոնք որ զանազան տեղեր կը նաւարկեն, նաւազներ եւ անոնք որ կ'ապրին ծովէն, հեռու կը մնային, **18** կ'աղաղակէին, տեսնելով անոր բոցերուն ծուխը. «Ո՞ր քաղաքը նման է այս մեծ քաղաքին»: **19** Անոնք մոխիր կը ցանէին իրենց գլխուն վրայ, կ'աղաղակէին, կու լային եւ կը հառաչէին:

«Վա՛յ, վա՛յ մեծ քաղաքիդ,
որուն շնորհիւ կը հարստանայինք,
մենք ամէնքս որ նաւ ունէինք ծովերուն վրայ,
շնորհիւ քու ազնուութեանդ.
ահա մէկ ժամուայ մէջ դուն փճացար եւ կործանեցար»:

20 Ասոր համար ուրախացէ՛ք, երկինք եւ սուրբ առաքեալներ եւ մարգարէներ, որովհետեւ Աստուած դատապարտեց զայն եւ իրաւունք տուաւ ձեզի»:

21 Եւ Հզօր Հրեշտակը երկանաքարի նման քար մը առաւ, նետեց զայն ծովուն մէջ եւ ըսաւ. «Այսպէս ուժգնօրէն պիտի գահա-

20 – Եթէ առաքեալները Պետրոս եւ Պողոսն են, ունիմք ուրեմն այստեղ ամէնէն երկու վկայութիւնը երկու առաքեալներու նահատակութեան Հոռոմի մէջ:

վիժի Բաբելոն մեծ քաղաքը եւ այլեւս երբեք պիտի չտեսնեն զայն»:

22 «Քնարերգուներու եւ երաժշտականներու,
սրնգահարներու եւ փողահարներու ձայնը
պիտի չլսուի երբեք քու ծոցիդ մէջ:

23 Ճրագին լոյսը պիտի չչողայ,
երկանաքարին ձայնը պիտի չլսուի երբեք:
Փեսային ձայնը եւ հարսին ձայնը
պիտի չլսուին երբեք.
որովհետեւ վաճառականներդ երկրին մեծամեծներն էին,
որոնք քեզմով հրճուանք կ'ընէին.
եւ բոլոր ազգերը մոլորեցան քու կախարդութեանդ հմայքնե-
րովը:

24 Քու մէջդ գտնուեցաւ արիւնը մարգարէներուն եւ սուրբե-
րուն եւ բոլոր անոնց, որ զոհուեցան երկրի վրայ:

Թաղթութեան երգը

19 **1** Ասկէ ետք ես երկինքի մէջ լսեցի ձայնը անհամար բազ-
մութեան որ կ'ըսէր. «Ալէլուիա. փրկութիւն, փառք եւ զօ-
րութիւն մեր Աստուծոյ, **2** որովհետեւ անոր դատաստան-
ները հաւատարիմ են եւ արդար. ան դատեց մեծ պոռնիկը, որ իր
պոռնկութեամբ կ'ապականէր ամբողջ աշխարհը. եւ անկէ առաւ
վրէժը իր ծառաներուն արեան»: **3.** Եւ անոնք դարձեալ ըսին. Ալե-
լուիա. անոր ծուխը կը բարձրանայ յաւիտեանս յաւիտեանից»: **4** Եւ
քսանչորս Նրէցները եւ չորս Կենդանիները խոնարհեցան, երկրպա-
գութիւն ըրին Աստուծոյ եւ ըսին. «Ամէն. Ալէլուիա»:

5 Յետոյ ձայն մը եկաւ աթոռէն որ կ'ըսէր. «Գովաբանեցէք մեր
Աստուածը, դուք ամէնքդ որ անոր կը ծառայէք եւ դուք, որ անոր
երկիւղն ունիք, փոքրեր եւ մեծեր»: **6** Ես լսեցի մեծ բազմութեան մը

Գլ. 19, 1 – Ալէլուիա կը նշանակէ Աստուած գովեցէք:

3 – Գառնուկին հարսանիքը կը խորհրդանշէ Երկինքի Արքայութեան հաս-
տատութիւնը:

ձայնը, իբրեւ ձայնը առատ ջուրերու, իբրեւ աղմուկը հզօր որոտումի, որոնք դարձեալ կ'ըսէին. «Այլլուիա. որովհետեւ թագաւորեց Ամենակալ Տէր Աստուածը: **7** Ուրախանանք եւ ցնծանք, փառք տանք Աստուծոյ. ահաւասիկ հարսանիքն է Գառնուկին, անոր հարսը պատրաստ է, **8** անոր տուին որ հագնի սպիտակ, մաքուր եւ լուսափայլ բեհեզը. եւ բեհեզը բարի գործերն են սուրբերուն»: **9** Հրեշտակը ըսաւ ինծի. «Գրէ՛. երանի՛ անոր որ հրաւիրւած է Գառնուկին հարսանեկան ընթրիքին». եւ աւելցուց. «Ճշմարիտ են Աստուծոյ այս խօսքերը»: **10** Եւ ես խոնարհեցայ անոր առջեւ եւ երկրպագեցի անոր. բայց ան ըսաւ ինծի. «Ուշադրութիւն, իմ առջեւ մի՛ խոնարհիր, որովհետեւ ես ծառայակիցն եմ քու եղբայրներուդ որ Յիսուս Քրիստոսի վկայութիւնն ունին: Դուն միայն Տիրոջ՝ Աստուծոյ երկրպագութիւն ըրէ»: Յիսուսի վկայութիւնը՝ մարգարէութեան հոգին է:

Վախճանական պայքարը

11 Ես տեսայ երկինքը՝ բացուած, եւ ահա սպիտակ ձի մը. եւ այն որ հեծած է անոր վրայ՝ կը կոչուի Հաւատարիմ եւ Ճշմարիտ, որ կը դատէ եւ կը պատերազմի արդարութեամբ: **12** Անոր աչքերը նման են կրակի բոցին, անոր գլխուն վրայ կան բազմաթիւ պսակներ եւ անոր վրան գրուած է անունը, զոր միայն ինք գիտէ: **13** Վրան առած է վերաբկու մը՝ արեան մէջ թաթխուած, եւ անոր անունն է՝ Բանն Աստուծոյ: **14** Երկինքի զօրքերը կը հետեւէին անոր եւ հագած էին մաքուր եւ սպիտակ բեհեզներ: **15** Անոր բերնէն կ'ելլէ հատու սուր մը, որովհետեւ անով պիտի հարուածէ ազգերը եւ պիտի հովուէ զանոնք երկաթեայ գաւազանով, եւ ինքն է որ պիտի կոխէ հնձանը գինիին Ամենակալ Աստուծոյ բուռն բարկութեան: **16** Անոր պատմուճանին եւ անոր սրունքներուն վրայ գրուած է անոր անունը. Թագաւոր թագաւորներու եւ Տէր տէրերու:

17 Ապա ես տեսայ ուրիշ Հրեշտակ մը, որ կանգնած էր արեւին վրայ. ան աղաղակեց հզօր ձայնով երկրի թռչուններուն, որ կը թռչին օդին մէջ. «Եկէ՛ք, հաւաքուեցէ՛ք Աստուծոյ մեծ խնայման համար: **18** Պիտի ուտէ՛ք թագաւորներու մարմինը, զօրավարներու մար-

մինը, հերոսներու մարմինը, ձիերու մարմինը եւ հեծեալներու մարմինը, ազատ եւ ստրուկ մարդոց, մեծերուն եւ փոքրերուն մարմինը:

19 Այն ատեն ես տեսայ Գազանը եւ երկրի թագաւորները եւ անոնց զօրքերը, որ հաւաքուած էին պատերազմելու համար անոր դէմ որ հեծած էր սպիտակ ձիին վրայ եւ անոր զօրքին դէմ: **20** Գազանը բռնուեցաւ եւ անոր հետ սուտ մարգարէն, որ անոր առջեւ գործուած հրաշքներով մոլորեցուցած էր անոնք որ գազանին նշանը առին եւ անոր պատկերը պաշտեցին: Երկուքն ալ ողջ նետուեցան կրակէ լիճին մէջ, որ բռնկած էր ծծումբով: **21** Միւսները մեռան Հեծեալին սուրով որ կ'ելլէր անոր բերնէն, եւ բոլոր քոչուները կշտացան անոնց մարմիններով:

Հագարամայ Թագաւորութիւնը

20 **1** Ես տեսայ ուրիշ Հրեշտակ մը, որ կ'իջնէր երկինքէն եւ ձեռքին մէջ ունէր հաստ շղթայ մը եւ դժոխքի բանալին:

2 Բռնեց Վիշապը, հինաւորեց օձը, որ խանգարիչն է եւ Սատանան, եւ կապեց զայն հազար տարուայ համար: **3** Յետոյ զայն նետեց դժոխքի անդունդին մէջ, փակեց զայն եւ կնքեց, որպէսզի այլեւս չմոլորեցնէ ազգերը մինչեւ հազար տարիներուն աւարտը: Անկէ հտք դարձեալ ազատ պիտի արձակուի կարճ ժամանակի համար:

4 Ապա ես տեսայ աթոռներ, որոնց վրայ բազմեցան. եւ տրուեցաւ անոնց իշխանութիւն դատելու: **Ես տեսայ հոգիներն անոնց որ գլխատուեցան Յիսուսի վկայութեան եւ Աստուծոյ խօսքին հա-**

19 – Ընդհանուր դաշնակցութիւնն է աշխարհի ազգերու եւ Թագաւորներու, Տիրոջ եւ անոր Օծեալին դէմ:

Գլ. 20, 3 – Հագար տարիները կը խորհրդանշեն ժամանակը որ պիտի երկարի Հռոմայական կայսրութեան անկումէն մինչեւ Յիսուսի գալուստը: Վերջին ժամանակներուն սակայն, Եկեղեցին դարձեալ պիտի ենթարկուի ծանր հալածամիջոցներու, մինչեւ հասնի Քրիստոսի հետ, վերջնական յաղթանակին:

4 – Յայտնի չէ թէ ո՞վ բազմեցաւ: Առաքեալները, Մարտիրոսները:

մար եւ անոնք որ երկրպագութիւն չըրին զազանին եւ ոչ ալ անոր նշանը առին իրենց ճակատին կամ աջ ձեռքին վրայ. անոնք վերապահանացան եւ հազար տարի թագաւորեցին Քրիստոսի հետ:

5 Միւս մեռեալները չվերակենդանացան մինչեւ լրումը հազար տարիներուն: Ասիկա առաջին յարութիւնն է: 6 Երանի՜ սուրբերուն որ բաժին ունին այս առաջին յարութենէն: Ասոնց վրայ երկրորդ մահը իշխանութիւն չունի, այլ պիտի ըլլան քահանաներն Աստուծոյ եւ Քրիստոսի եւ անոր հետ պիտի թագաւորեն հազար տարիներ:

Վախճանական երկրորդ պայքարը

7 Հազար տարիներու աւարտին, սատանան պիտի արձակուի բանտէն, 8 եւ պիտի երթայ, որպէսզի մոլորեցնէ երկրի չորս ծագերու բոլոր ազգերը. ձեռք պիտի առնէ Գոգը եւ Մագոգը, եւ պատերազմի համար պիտի ժողվէ անոնց զօրքերը, նոյնքան բազմաթիւ՝ որքան ծովուն աւազը: 9 Անոնք պիտի արշաւեն երկրի ամբողջ տարածութեան վրայ եւ պիտի պաշարեն սուրբերուն բանակատեղին եւ սիրելի քաղաքը: Սակայն երկինքէն, Աստուծոյ քովէն, կրակը պիտի իջնէ եւ պիտի լափէ զանոնք: 10 եւ անոնց զօրագլուխը՝ սատանան, որ մոլորեցուց զանոնք. եւ պիտի նետէ զանոնք կրակի եւ ծծումբի լիճին մէջ, հոն, ուր էին Գազանը եւ սուտ մարգարէն. եւ անոնք հոն պիտի չարչարուին գիշեր եւ ցերեկ:

Ազգերուն Դատաստանը

11 Յետոյ ես տեսայ մեծ եւ սպիտակ աթոռ մը եւ այն՝ որ անոր վրան կը բազմէր. անոր դէմքին առջեւէն խոյս տուին երկինքը եւ երկիրը, առանց հետք ձգելու: 12 Ես տեսայ մեծ ու փոքր մեռեալ-

8 - Գոգ եւ Մագոգ Եգիպտիի մարգարէութեան համաձայն, Գոգ թագաւորն է Մագոգի: Հրեական եւ քրիստոնեայ յայտնութեան կանգնուածքներու մէջ, Գոգ եւ Մագոգ կը խորհրդանշեն թշնամի ազգերը, որոնք պիտի արշաւեն Իսրայէլի վրայ եւ կամ պիտի դաշնակցին Եկեղեցւոյ դէմ:

12 - Գիրքերը կը բովանդակեն մարդոց գործերը՝ բարի կամ չար: Կեանքի գիրքը կը բովանդակէ սուրբերուն անունները:

ները, որոնք կանգնած էին աթոռին առջեւ. եւ գիրքերը բացուեցան: Ուրիշ գիրք մըն ալ բացուեցաւ, կեանքի գիրքը, եւ մեռեալները դատուեցան ըստ իրենց գործերուն՝ գիրքերուն մէջ գրուածին համաձայն: **13** Ծովը վերադարձուց իր մեռեալները, մահն ու դժոխքը՝ իրենց մեռեալները. ամէնքն ալ դատուեցան, իւրաքանչիւրը իր գործերուն համաձայն: **14** Մահը եւ դժոխքը գահավիժեցան կրակէ լիճին մէջ: Կրակէ լիճը երկրորդ մահն է: **15** Այն որ չէր արձանագրուած կեանքի մատեանին մէջ, գահավիժեցաւ կրակէ լիճին մէջ:

Նոր երկինք եւ նոր երկիր

21 **1** Ես տեսայ նոր երկինքը եւ նոր երկիրը, որովհետեւ առաջին երկինքը եւ երկիրը անհետացան եւ այլեւս ծով չմնաց: **2** Եւ ես տեսայ սուրբ Քաղաքը, Նոր Երուսաղէմը, որ կ'իջնէր երկինքէն, Աստուծոյ քովէն. ան զարդարուած էր եւ պատրաստուած՝ ինչպէս հարսը իր փեսային համար: **3** Ես լսեցի ձայն մը որ կու գար երկինքէն եւ կ'ըսէր. «Ահաւասիկ Աստուծոյ բնակարանը մարդոց հետ: Ան պիտի բնակի մարդոց հետ, անոնք պիտի ըլլան իր ժողովուրդը եւ ինքը՝ Աստուած, անոնց հետ: **4** Ան պիտի սրբէ անոնց աչքերուն արցունքը. եւ յետ այսու չկայ ո'չ մահ, ո'չ սուգ, ո'չ աղաղակ, ո'չ տառապանք եւ ո'չ ալ յոգնութիւն, որովհետեւ հին աշխարհը անցաւ: **5** Այն որ կը բազմի աթոռին վրայ, ըսաւ ինծի. «Գրէ՛ այս խօսքերը ճշմարիտ են եւ վստահելի: Ահաւասիկ ես նոր կը ստեղծեմ ամէն ինչ»: **6** Ղարձեալ ըսաւ ինծի. «Ես եմ Արփան եւ Օմեկան, Սկիզբը եւ Վերջը. ես ծարաւեալներուն ճրիջուր պիտի տամ կեանքի աղբիւրէն: **7** Ով որ յաղթէ՝ պիտի ժառանգէ այս ամէնը. ես պիտի ըլլամ անոր Աստուածը եւ ինք պիտի ըլլայ իմ որդիս: **8** Բայց ծոյլերը, անհաւատարիմները, մարդասպանները, կախարդները, պոռնիկները, բանսարկուները, ստախոսները եւ ամբարիշտները իրենց բաժինը պիտի գտնեն հուրով եւ ծծումբով բռնկած լիճին մէջ. ասիկա երկրորդ մահն է»:

Գլ. 21, 1 – Սուրբ Յովհաննէսին համաձայն, նոր երկինքն ու երկիրը հիմնական բարեկերպութիւնն են երկինքին եւ երկրին՝ Աստուծոյ միջամտութեամբ:

Մեսիական Երուսաղէմ

9 Այն ատեն, մին եօթը հրեշտակներէն որ ունէին եօթը բաժակները՝ լի վերջին եօթը պատուհասներով, եկաւ եւ ըսաւ ինծի. «Եկո՛ւր, ես ցոյց պիտի տամ քեզի նշանածը՝ Գառնուկին Հարսը: **10** Զիս մտքով տարաւ շատ բարձր լեռան մը վրայ եւ ցոյց տուաւ ինծի մեծ եւ սուրբ Քաղաքը՝ Երուսաղէմ, որ կ'իջնէր երկինքէն, Աստուծոյ քովէն **11** եւ ունէր Աստուծոյ փառքը: Ան կը փայլէր թանկագին քարի եւ բիւրեղեայ յասպիսի նման: **12** Ունէր հաստ եւ բարձր պարիսպներ եւ տասներկու դռներ, եւ տասներկու դռներուն առջեւ տասներկու հրեշտակներ, եւ դռներուն վրայ գրուած էին անուններ. անունները Խաբայէի որդիներուն տասներկու ցեղերուն: **13** Հիւսիսի կողմը երեք դռներ, Արեւելքի կողմը երեք դռներ, Հարաւի կողմը երեք դռներ, Արեւմուտքի կողմը երեք դռներ:

14 Քաղաքին պարիսպները ունէին տասներկու հիմեր եւ անոնց վրայ գրուած էին անունները Գառնուկին տասներկու Առաքեալներուն: **15** Այն որ կը խօսէր ինծի, ունէր չափ մը, ոսկիէ եղեգը՝ չափելու համար քաղաքը, անոր դռները եւ անոր պարիսպները: **16** Քաղաքը քառակուսի էր. անոր երկայնութիւնը հաւասար էր լայնութեան. ան չափեց զայն եղեգով՝ տասներկու հազար ասպարէզ. անոր երկայնութիւնը, լայնութիւնը եւ բարձրութիւնը միաչափ են: **17** Եւ չափեց պարիսպները՝ հարիւր քառասունչորս ասպարէզ: Հրեշտակը կը չափէր ըստ մարդկային չափին:

18 Պարիսպներուն շինանիւթը՝ յասպիս էր, իսկ քաղաքը՝ շինուած էր մաքուր ոսկիէ, նման բիւրեղի: **19** Քաղաքին պարիսպներուն հիմերը զարդարուած էին ամէն տեսակ թանկագին քարերով: Առաջին հիմը յասպիս էր, երկրորդը՝ չափիւղա, երրորդը՝ պղինձ, չորրորդը՝ զմրուխտ, **20** հինգերորդը՝ եղեգնաքար, վեցերորդը՝ սարդիոն, եօթներորդը՝ ոսկեքար, ութերորդը՝ բիւրեղ, իններորդը՝

դը՝ տպագիրոն, տասներորդը՝ քրիստոսը, տասնմեկերորդը՝ յակինթ, տասներկուերորդը՝ ամիթուս:

21 Տասներկու դռները շինուած էին տասներկու մարգարիտներով եւ իւրաքանչիւր դռուը շինուած էր մէկ մարգարիտով: **22** Քաղաքին հրապարակը մաքուր ոսկի էր, նման թափանցիկ բիւրեղի: Քաղաքին մէջ, սակայն, ես տաճար չտեսայ: Որովհետեւ անոր տաճարը՝ Տէրը ինքն է, Աստուածն Ամենակալ եւ Գառնուկը: **23** Լուսաւորութեան համար, քաղաքը կարիք չունէր արեւի եւ լուսինի, որովհետեւ Աստուծոյ փառքը կը լուսաւորէր զայն եւ անոր ճրագն էր՝ Գառնուկը: **24** Ազգերը պիտի ֆալեմ անոր լոյսով եւ երկրի թագաւորները անոր պիտի բերեն իրենց փառքը: **25** Անոր դռները չէին փակուեր ցերեկը, ոչ ալ գիշերը, այլ միշտ բաց կը մնային, եւ հոն գիշեր չկար: **26** Հոն պիտի բերուին ազգերու փառքն ու պատիւը: **27** Հոն մուտք պիտի չգործէ ո՛չ չարութիւնը, ո՛չ պղծութիւնը, ո՛չ ալ սուտը, այլ միայն անոնք՝ որոնց անունները գրուած են Գառնուկին կեանքի մատեանին մէջ:

Կեանքի Գետը

22 **1** Եւ ապա Հրեշտակը ցոյց տուաւ ինծի Կենդանի ջուրին գետը՝ սառնանման, որ կը բխէր Աստուծոյ եւ Գառնուկին աթոռէն, եւ կը հոսէր դէպի քաղաքին հրապարակները: **2** Եւ գետին եզերքներուն վրայ, ապին ու անդին՝ կար կեանքի ծառը, որ կը պտղաբերէր տարին տասներկու բերքեր եւ ամէն ամիս կու տար իր պտուղը: Անոր տերեւները կը ծառայեն ազգերու բուժումին: **3** Այնտեղ անէծք չկայ այլեւս: Աստուծոյ եւ Գառնուկին Աթոռը պիտի ըլլայ քաղաքին մէջ, եւ անոր ծառաները հոն պաշտամունք պիտի ընծայեն: **4** Պիտի տեսնեն անոր դէմքը եւ անոր անունը պիտի գրուի անոնց ճակատին վրայ: **5** Այնտեղ այլեւս չկայ գիշեր, չկայ նաեւ կարիք ճրագի կամ արեւի լոյսին, որովհետեւ Տէր Աստուած պիտի լուսաւորէ զանոնք եւ անոնք պիտի թագաւորեն յաւիտենապէս:

Մօտալուտ Գալուստը

6 Յետոյ ըսաւ ինծի. «Այս խօսքերը հաւատարիմ են եւ ճշմար-

ըիտ. Տէր Աստուած սուրբ մարգարէներուն զրկեց իր Հրեշտակը, որպէսզի ցոյց տայ իր ծառաներուն՝ ինչ որ պիտի ըլլայ փութով: **7** Ահա կու գամ շուտով. երանի անոր՝ որ կը պահէ այս գիրքին մարգարէական խօսքերը:

8 Ես, Յովհաննէս, լսեցի եւ տեսայ այս ամէնը. եւ երբ լսեցի եւ տեսայ, գետին ինկայ եւ երկրպագեցի հրեշտակին, որ ցոյց կու տար ինծի այս ամէնը: **9** Բայց ան ըսաւ ինծի. Գետին մի՛ իյնար իմ առջեւ եւ մի՛ երկրպագեր, որովհետեւ ես ծառայակիցն եմ քու եւ քու եղբայրներուդ՝ որ պիտի պահեն այս գիրքին մարգարէական խօսքերը: Դուն միայն զԱստուած պիտի պաշտես»:

10 Յետոյ դարձեալ ըսաւ ինծի. «Ծածուկ մի՛ պահեր այս գիրքին մարգարէական խօսքերը, որովհետեւ ժամանակը մօտ է: **11** Ամբարիշտը թող դարձեալ ամբարշտանայ, պիղծը թող դարձեալ պղծուի, բայց արդարը թող շարունակէ արդարանալ եւ սուրբը թող շարունակէ աւելի սրբանալ: **12** Ահաւասիկ ես պիտի գամ շուտով եւ հետս պիտի բերեմ վարձատրութիւնը, իւրաքանչիւրին հատուցանելու համար ըստ անոր գործին: **13** Ես եմ Արքան եւ Օմեկան, Սկիզբը եւ Վերջը, Առաջինը եւ Վերջինը: **14** Երանի անոնց՝ որ կը պահեն անոր պատուիրանները, անոնք իշխանութիւն պիտի ունենան ուտելու կեանքի ծառէն եւ մտնելու քաղաքին մէջ՝ քաղաքին դռներէն: **15** Դուրս պիտի մնան շնացողները, կախարդները, մարդասպանները, կռապաշտները եւ ամէնքը որ կը սիրեն սուտը»:

Վերջաբան

16 Ես, Յիսուս, իմ Հրեշտակս առաքեցի որպէսզի այս վկայութիւնը բերէ ձեզի, Եկեղեցիներուն մասին: Ես եմ Դաւիթին արմատը եւ սերունդը եւ պայծառ Աստղը առաւօտեան:

17 Հոգին եւ Հարսը կ'ըսեն. Եկո՛ւր:

Այն որ կը լսէ, թող ըսէ. Եկո՛ւր:

Այն որ ծարաւի է, թող գայ, այն որ կը բաղձայ, թող ձրիաբար առնէ կեանքի ջուրը:

18 Ես կը վկայեմ ամէն անոր որ կը լսէ այս գիրքին մարգարէական խօսքերը. «Ով որ յաւելումներ կատարէ, Աստուած անոր պիտի աւելցնէ այն պատուհասները որ նկարագրուած են այս գիրքին մէջ: 19 Եթէ մէկը յապաւէ այս գիրքին մարգարէութիւնները, Աստուած պիտի յապաւէ անոր բաժինը կեանքի ծառէն եւ Սուրբ Քաղաքէն, որ նկարագրուած են այս գիրքին մէջ»: 20 Այն որ կը վկայէ ասոր, կ'ըսէ. Այո, ես իսկոյն կու գամ:

Ամէն. եկո՛ւր, Տէր Յիսուս:

21 Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքը թող ըլլայ բոլոր սուրբերուն հետ. Ամէն:

ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՌԱԿՆԵՐԸ

1.- ԱՌԱԿՆԵՐՈՒՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Մտք 13, 10-17. Մրկ 4, 10-12. Ղկ 8.9:

2.- ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Տրուած է Աստուծոյ կողմէ, անոնց որ զայն կ'ընդունին.

Սերմանողը – Մտք 13, 3-23. Մրկ 4, 3-20, Ղկ 8, 4-15:

Սահմանուած է տարածուելու.

Ցորեմը որ ինքնիրեն կ'անի – Մրկ 4, 26-29:

Մանանիսի հատիկը – Մտք 13, 31, Մրկ 4, 30-32, Ղկ 13, 18:

Խմորը – Մտք 13, 33. Ղկ 13, 20:

Զարը եւ բարին խառն են մէջը.

Որումը – Մտք 13, 24-30. 36-43:

Ուռկանը – Մտք 13, 47-50:

3.- ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋՔՆԵՐԸ

Նախընտրելի է քան ամէն բարիք.

Թափնուած գանձը – Մտք 13, 44:

Մարգարիտը – Մտք 13, 45:

Կը պահանջէ անպայմանաւոր փարում.

Զեռքը մանին դնող մարդը – Ղկ 9, 62:

Աշտարակ կառուցողը – Ղկ 14, 28-30:

Պատեքազմի գացող թագաւորը – Ղկ 14, 31-33:

Խուսափող հրաւիրեալները – Ղկ 14, 15-24:

Անհաւատարիմ տնտեսը – Ղկ 16, 1-8:

Ապիկար ծառաները – *Ղկ* 17, 7-10:

Կը պահանջէ խոյս աւելն բանէ.

Նեղ մամբան եւ դուռը – *Մտք* 7, 13. *Ղկ* 13, 24:

Անհետատես հարուստը – *Ղկ* 12, 16-21:

Ասեղի ծակէն անցնող ուղտը – *Մտք* 19, 24:

Մրկ 10, 25. *Ղկ* 18, 25:

4.— ԱՍՏՈՒԱԾ ՀԱՇԻԻ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ՏՈՒԱԾ ՊԱՐԳԵԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ծառը կը դատուի իր պտուղներէն – *Մտք* 7, 16-20, *Ղկ* 6, 43:

Տաղանդները – *Մտք* 25, 14-30:

Մնասները – *Ղկ* 19, 12-27:

Ղազար եւ հարուստը – *Ղկ* 16, 19-31:

Հարսանեկան տարագը – *Մտք* 22, 11-14:

Հսկել եւ միշտ պատրաստ ըլլալ Տիրոջ Գալուստին.

Սպասող ծառաները – *Ղկ* 12, 35-48:

Գիշերուան գողը – *Մտք* 24, 43. *Ղկ* 12, 39:

Հաւատարիմ ծառաները – *Մտք* 24, 45-51. *Ղկ* 12, 42-46:

Տասը կոյսերը – *Մտք* 25, 1-13:

5.— ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐԲԱՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ամէն բան կախում ունի Աստուծոյ շնորհէն.

Այգի դրկուած գործաւորները – *Մտք* 20, 1-16:

Դուռը բաց է ամէնուն, ոմանք կը հրաժարին.

Հարսանեկան խնջոյք – *Մտք* 22, 2-14:

Երկու որդիները – *Մտք* 21, 28-32:

Մարդասպան մշակները – *Մտք* 21, 33-45: *Մրկ* 12, 1-12,
Ղկ 20, 9-19:

Հրապարակի մանուկները – *Մտք* 11, 16-19. *Ղկ* 7, 31-35:

Աստուծոյ գթութիւնը ընդառաջ կ'երթայ զղջացողներուն.

Կորսուած գառնուկը – *Մտք* 18, 12-14. *Ղկ* 15, 3-7:

Կորսուած դրամը – *Ղկ* 15, 8-10:

Անառակ որդին – *Ղկ* 15, 11-32:

Պարտապանները – *Ղկ* 7, 41-43:
 Անպտուղ թզենին – *Ղկ*. 13, 6-9:
 Աստուած կը խնդրէ որ վստահինք.
 Թռչունները եւ վայրի շուշանները – *Մտք* 6, 26-30:
 Պահանջկոտ բարեկամը – *Ղկ* 11, 5-8:
 Հայր եւ որդի – *Ղկ* 11, 11-13:
 Անիրաւ դատաւորը եւ այրի կինը – *Ղկ* 18, 1-8:
 Եղբայրսիրութիւնը՝ օրէնք Արքայութեան.
 Բարի Սամարացին – *Ղկ* 10, 29-37:
 Անգութ պարտապահանջը – *Մտք* 18, 23-25:
 Ոչ ոք պէտք է ինքզինք ուրիշին գերազնահատէ.
 Յարդի շիւղը եւ գերանը աչքերուն մէջ – *Մտք* 7, 1-5.
Ղկ 6, 37-42:
 Վերջին տեղը – *Ղկ* 14, 7-11:
 Փարիսեցին եւ մաքսաւորը – *Ղկ* 18, 9-14:
 Յիսուսի աշակերտները աղն են եւ լոյսը երկրի – *Մտք* 5, 13-16:
Մրկ 9, 50. *Ղկ* 11, 33:

6.- ՅԻՍՈՒՍ ԻՆՔՆԶԻՆՔ ԿԸ ՆՄԱՆՑՆԷ.

Բարի հովիւին – *Յովհ* 10, 11-16:
 Հանապարհին – *Յովհ* 14, 4-6:
 Կենդանի ջուրին – *Յովհ* 4, 10-15:
 Յորենի հատիկին – *Յովհ* 12, 24:
 Աշխարհի լոյսին – *Յովհ* 8, 12:
 Կեանքի հացին – *Յովհ* 6, 35:
 Փարախի դրան – *Յովհ* 10, 1-10:
 Կեանքին – *Յովհ* 11, 25:
 Որթատունկին – *Յովհ* 15, 1-8:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ

1.- ԻՆՁՈՒԻ ՀԱՄԱՐ ՅԻՍՈՒՍ ՀՐԱՇՔՆԵՐ Կ'ԸՆԷ

Դո՞ւն ես՝ որ պիտի գար: Աւետում՝ Մեսիայի պարգեւներուն – *Մտք* 11, 3-6:

Գութէ տարուած Յիսուս դպաւ անոնց աչքերուն – *Մտք* 20, 34:

Կարեկցութենէ տարուած. ձեռք տարածեց – *Մրկ* 1, 41:

Յիսուս կը բուժէ հոգիւն եւ մարմինը – *Մտք* 9, 6. *Յովհ* 5, 14:

Կը մերժէ հրաշքը սատանային թելադրութեամբ – *Մտք* 4, 1-7:

Կը հաւատա՞ւ որ կարող եմ ասիկա ընել – *Մտք* 9, 28:

Հաւատդ քեզ փրկեց – *Մտք* 20, 34. *Մրկ* 10, 52. *Ղկ* 17, 19:

Մեծ է հաւատդ, բաղձանքիդ համաձայն թող ըլլայ – *Մտք* 15, 28:

Առաջին հրաշքը յայտնեց անոր փառքը եւ աշակերտները հաւատացին – *Յովհ* 2, 11:

Հացի բազմացումը, նշան կեանքի հացին – *Յովհ* 6, 26-35:

Յիսուսի գործերը կը վկայեն անոր առաքելութեան – *Յովհ* 3, 2-5. 36. 10, 25:

Հրաշքը հրաւեր է հաւատքին – *Յովհ* 20, 31:

Կարողութիւնը կը տրուի առաքելներուն – *Մտք* 10, 1:

Այսպէս Յիսուս կը հաստատէ անոնց խօսքը – *Մրկ* 16, 17-20:

2.- ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ՝ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՈՅԺԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ջուրը կը փոխէ գինիի – *Յովհ* 2, 1-11:

Հրաշագործ ձկնորսութիւնը – *Ղկ* 5, 4-7. *Յովհ* 21, 1-8:

Կը խաղաղեցնէ փոթորիկը – *Մտք* 8, 23-37. *Մրկ* 4, 35-41:

Ղկ 8, 22-25:

Կը բազմացնէ հացերը – *Մտք* 14, 13–21. *Մրկ* 6, 30–44.

Ղկ 9, 10–17, *Յովհ* 6, 1–13:

Կը փալէ ջուրի վրայ – *Մտք* 14, 22–23. *Մրկ* 6, 45–52.

Յովհ 6, 16–21:

Երկրորդ անգամ հացերը կը բազմացնէ – *Մտք* 15, 32–38.

Մրկ 8, 1–10:

Դրամը ձուկի բերանին մէջ – *Մտք* 17, 24–27:

Խօսքով կը չորցնէ թգեմին – *Մտք* 21, 18–21: *Մրկ* 11, 12–14:

Հրաշագործ ձկնորսութիւն, յարութենէն ետք – *Յովհ* 21, 3–14:

3.– ԽՄԲՈՎԻՆ ՅԻՇՈՒԱՄ ԲՈՒԺՈՒՄՆԵՐ

Հիւանդներ եւ դիւահարներ – *Մտք* 4, 23. 8, 16. 12, 15.

Մարկ 1, 32–34, 3, 10. *Ղկ* 4, 40:

Մեսիայի բարիքները – *Մտք* 11, 2–6. *Ղկ* 7, 18–22:

Ամէն տեսակ հիւանդներ կը բուժէ – *Մտք* 14, 14. 15, 30.

Ղկ 9, 11:

Հիւանդները որ կը դաշին անոր հագուստին – *Մտք* 14, 35.

Մրկ 6, 53–56:

Տաճարին մուտքին – *Մտք* 21, 14:

4.– ԲՈՒԺՈՒՄՆԵՐ

Սպայի որդին, Կանայի մէջ – *Յովհ* 4, 43–54:

Պետրոսի զոքանչը – *Մտք* 8, 14. *Մրկ* 1, 29–31:

Բորոտ մը – *Մտք* 8. 2–4. *Մրկ* 1, 40–45:

Կափառնառմի անդամալոյծը – *Մտք* 9, 1–8:

Մրկ 2, 1–12. *Ղկ* 5, 17–26:

Գօսացած ձեռքով մարդը – *Մտք* 12, 9–13. *Մրկ* 3, 1–5.

Ղկ 6, 6–10:

Հարիւրապետին ծառան – *Մտք* 8, 5–13. *Ղկ* 7, 1–10.

Յովհ 4, 46–53:

Տեռատես կինը – *Մտք* 9, 20–22. *Մրկ* 5, 24–34, *Ղկ* 8, 43–48:

Երկու կոյրերը – *Մտք* 9, 27–31:

Պրոքատիկէի անդամալոյծը – *Յովհ* 5, 1–18:

Խուլ-համրը – *Մրկ* 7, 31–37:

Բեթսայիդայի կոյրը – *Մրկ* 8, 22–26:

Ի ծնե կոյրը – *Յովհ* 9, 1–40:

Զրգողը – *Ղկ* 14, 1–6:

Տաւր բորոտները – *Ղկ* 17, 11–19:

Երիփովի կոյրը – *Մտք* 20, 29–34. *Մրկ* 10, 46–52. *Ղկ* 18, 35–53:

Մաղֆոսի ականջը – *Ղկ* 22, 50–51:

5.– ԱՅՍԱՀԱՐՆԵՐՈՒ ԲՈՒԺՈՒՄՆԵՐ

Կափառնաւորի այսահարին բուծումը – *Մտք* 12, 23–28:

Կոյր-համր դիւահարը – *Մտք* 9, 32–34. 12, 22. *Ղկ* 11, 14:

Գերգեսացին – *Մտք* 8, 28–34. *Մրկ* 5, 1–20, *Ղկ* 8, 36–39:

Կանանացի կնոջ աղջիկը – *Մտք* 15, 21–28. *Մրկ* 7, 24–30:

Լուսնոտը – *Մտք* 17, 14–21. *Մրկ* 9, 14–29. *Ղկ* 9, 37–42:

Կարկամած կինը – *Ղկ* 13, 10–17:

Յիսուս Աստուծոյ Հոգիով կ'արտաքսէ դեւերը – *Մտք* 12, 23–28:

6.– ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յայրոսի աղջիկը – *Մտք* 9, 18. 23–26. *Մրկ* 5, 35–43. *Ղկ* 8, 49–56:

Նայինի այրի կնոջ որդին – *Ղկ* 7, 11–17:

Ղազար – *Յովհ* 11, 1–44:

Յիսուս կ'աւետէ իր յարութիւնը – *Մտք* 16, 21. 17, 22:

Կը բաղդատէ զայն Յովնանի նշանին – *Մտք* 12, 39:

Յիսուս ուրիշ բազմաթիւ «նշաններ» եւս ըրաւ – *Յովհ* 20, 30:

ՅԱՆԿ ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒՄԵՐՈՒ

ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ

Ղկ 16, 14: Յովհ 12, 6: Գ. Առ 8, 13-24: 1 Կոր 5, 11. 6, 10. Եփ 5, 5:
Կոր 3, 5: 1 Տիմ 6, 10: Եբր 13, 5:

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Քրիստոնէի – 1 Կոր 6, 12. 9, 1. 10, 23: 2 Կոր 3, 17: Յակ 1, 25:
Քրիստոս զայն կու տայ – Գաղ 2, 4. 5, 21: Կ'ազատէ մեղքէն –
Յովհ 8, 32-36: Հն 6, 16-22. Օրէնքէն – Հն 6, 14: Գաղ 2, 19. 3,
13:

ԱՂԲԱՏՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի – Մտք 8, 20: Ղկ 2, 7: 2 Կոր 8, 9: Փիլ 2, 7: Աշակերտին
– Մտք 5, 3. 6, 13-24: Ղկ 11, 41. 12, 33-34: 1 Տիմ 6, 8-10: Եբր 13,
5: Առաքեալին – Մտք 4, 22. 10, 9-10: 2 Կոր 6, 10-11: Փիլ 4, 11-
14: Գ. Առ 20, 33-40:

ԱՂՕԹՔ

Ստիպողութիւն աղօթքի – Մտք 7, 7-11: Ղկ 21, 36: Հն 12, 12: Եփ
6, 18: Փիլ 4, 6: Մաքուր խղճով – Մտք 5, 23-24. Յովհ 15, 7: 1
Յովհ 3, 21-22: Հաւատքով – Մրկ 11, 24. Յակ 1, 5-8: Խոնարհու-
թեամբ – Ղկ 18, 9-14: Մաքուր դիտաւորութեամբ – Յակ 4, 3: Յա-
րատելութեամբ – Ղկ 11, 5-8: Մտամփոփ – Մտք 6, 6.
Հասարակութեամբ – Մտք 18, 19-20: Յիսուսի Անունով – Յովհ

16, 23-24: Ազդեցիկ է – Մտք 7, 7-11. 19, 19-20: Մրկ 9, 29: Ղկ 11, 8. 18, 1-8: Հն 15, 30-31: Յակ 5, 13-18: Յիսուսի օրինակը – Մտք 14, 23. 26, 26: Յիսուսի քահանայական աղօթքը – Մտք 6, 9-13: Ղկ 11, 2-4: Յովհ 17, 1-26:

ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ

Անլուծանելի է – Մտք 5, 31-32. 19, 3-9: Ղկ 16, 18: Հն 7, 1-8: 1 Կոր 7, 2: Պօղոսեան բացատրություն – 1 Կոր 7, 15-16: Սրբություն – 1 Թես 4, 3-8: Եբր 13, 4: Խորհուրդ – Եփս 5, 22-32: Ամուսնութեան պարտականություններ – 1 Կոր 7, 3. 18-19. Եփս 5, 22:

ԱՆԿՈՂՄՆԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Հն 2, 11: Գաղ 2, 6: Եփս 6. 9: Յիսուսի – Մտք 22, 16: Առաքեալներու – 1 Տիմ 5, 2: Յակ 2, 1-9:

ԱՆՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ

Մտք 13, 58: Ղկ 19, 42: Յովհ 1, 11: Հն 11, 20-23: 1 Կոր 2, 7-8: Պատմատներ – Յովհ 5, 38. 40-43: Եփս 4, 18-19: Հետեւանքներ – Յովհ 3, 36. 4, 8: Ղկ 19, 42-44: Դատապարտություն – Մրկ 16, 16: Յովհ 3, 18. 3, 36. 8, 24:

ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Աղամի – 15, 18. 11, 30-31: Աւետարանին – Հն 10, 10: 2 Թես 1, 8: 1 Պետ 4, 3: Հշմարտութեան – Հն 2, 8: Եփս 2, 2: Առաքեալներու – 2 Թես 3, 14: Ծնողքի – Մտք 21, 28-31: Հն 1, 30: 2 Տիմ 3, 2:

ԱՆՈՒՆ

Յիսուսի անունին գերազանցությունը – Մտք 1, 21-23: Ղկ 1, 31: Եբր 1, 4: Փիլ 2, 10-11: Զօրությունը – Մտք 7, 22: Մրկ 9, 39: Ղկ

10, 17: Յովի 14, 13-14: Աղբիւր փրկութեան – Մտք 12, 21: Գ. Առ 4, 12: 1 Կոր 6, 11: 1 Յովի 2, 12:

ԱՇԱԿԵՐՏ ՅԻՍՈՒՄԻ

Պիտի հրաժարի ամէն բանէ – Մտք 8, 19-22: Ղկ 9, 57-62: Պիտի կրէ խաչը – Մտք 10, 38: Ղկ 9, 23: Յովի 12, 25-26: Պիտի մնայ հաւատարիմ – Յովի 8, 31-32: Եղբայրսիրութիւնը՝ նշան աշակերտին – Յովի 13, 33-34: Պիտի պտղաբերէ – Յովի 15, 8: Պիտի դիմագրաւէ հալածանքը – Մտք 10, 24-25: Ղկ 6, 40: Պիտի վարձատրուի – Մտք 19, 27. 29: Մրկ 10, 28-30:

ԱՌԱՔԵԱԼ

Ամէն քարոզիչ առաքեալ է – Ղկ 11, 49: Յովի 13, 16: Հռ 16, 7: 2 Կոր 11, 5: Եփս 2, 20: Տասներկու Առաքեալները – Յովի 1, 35-50: Մտք 4, 18-22: Ղկ 5, 4-11: Կը դրկուիմ աշակերտելու բոլոր ազգերը – Մտք 28, 16-20: Մրկ 16, 15-18: Ղկ 24, 47-48: Գ. Առ 1, 8: Առաքեալները վկաներ են – Մտք 10, 18: Մրկ 13, 8: Ղկ 21. 13: Գ. Առ 1, 8: 2 Թես 1, 10: 2 Պետ 1, 16-18: Արժանիք եւ իշխանութիւն – Մտք 10, 40. 18, 18: Ղկ 10, 16: Յովի 13, 20: 2 Կոր 2, 14-17: Կը վայելեն Աստուծոյ յատուկ պաշտպանութիւնը – Մտք 10, 6-25: Մրկ 13, 9-18: Ղկ 21, 12-19: Յովի 15, 20: Գ. Առ 1, 8. 4, 18-20: Պիտի վարձատրուին – Մտք 19, 27-29: Ղկ 22, 28-30: Յովի 17, 24-26: 2 Տիմ 4, 8:

ԱՍՏՈՒԱԾ

Մտք 16, 16: Յովի 5, 26: Գ. Առ. 14, 15: Հռ 9, 26: Անփոփոխ եւ յաւիտենական – 1 Տիմ 6, 16: Յայտ 4, 8: Հռ 1, 28: Եփս 4, 18: Աստուած մէկ է – Մրկ 12, 29: Յովի 17, 3: Հռ 3, 30: 1 Կոր 8, 4: 1 Տիմ 2, 5: Աստուած հոգի է – Յովի 4, 24: Անտեսանելի – Յովի 1, 18: Կոր 1, 15: Եբր 11, 27: Անմատչելի – 1 Տիմ 6, 16: Միշտ գոր-

ծող եւ ներկայ – Յովհ 5, 17: Գ. Առ 17, 27-28: Ամենագէտ է – Մտք 19, 26: Մրկ 14, 36: Ղկ 1, 37: Հն 1, 20: Ազատ է – Մտք 11, 25-26: Ղկ 12, 32: Հն 9, 15-18: Հայր՝ Յիսուսի – Մտք 7, 21: Յովհ 20, 17: Հայր մեր – Մտք 5, 48-6: Ղկ 6, 36: Հն 8, 15-17: Գաղ 4, 5-7: Արամի է – Հն 1, 25: Կող 3, 10: Եփս 3, 9: 1 Կոր 8, 6: Հն 11, 36: 2 Կոր 5, 18: Ամենակալ Տէր – 2 Կոր 6, 18: Հն 1, 20: Եփս 1, 19-20: Իր գորութիւնը յայտնեց Յիսուսի Յարութեամբ եւ Աւետարանով – 1 Կոր 6, 14: 2 Կոր 13, 4: 1 Թես 2, 13: 2 Թես 2, 13: 2 Կոր 4, 7: Հն 1, 16: Աստուած իմաստուն է – 1 Կոր 1, 21: Հն 11, 33-35: Եփս 3, 2-11: Հաւատարիմ – 1 Կոր 1, 9: 2 Կոր 1, 18-20: Հն 3, 9-14: 2 Տիմ 2, 13: Աստուած խաղաղութեան – 1 Կոր 5, 24. 14, 33: Դժութեան – 2 Կոր 1, 3: Հն 9, 15-16: Փիլ 2, 27: Եփս 2, 4: Բարութեան – Հն 2, 4. 11, 22: Եփս 2, 7: 1 Տիմ 3, 4: Համբերութիւն – Հն 2, 4. 9, 22. 11, 22: Սիրոյ – 2 Թես 2, 16: 2 Կոր 13, 11: Հն 4, 5: Փիլ 2. 1: Մխիթարութեան – 2 Թես 2, 16. 2: 2 Կոր 1, 3: Հն 15, 5:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁ

Ներշնչուած – Մտք 22, 43: Գ. Առ. 1, 16: 2 Տիմ 3, 16: Մեկնութիւն – Ղկ 24, 27: Գ. Առ. 8, 30-35: Կիրականացաւ Քրիստոսով – Մտք 26, 54-56: Ղկ 4, 17-21: Յովհ 5, 39:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

1 Տիմ 2, 2: 2 Պետ 1, 3: Պտուղներ – 1 Տիմ 4, 8.

ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ

Անհրաժեշտ – Հն 2, 8-23: Գաղ 2, 15-16: Աստուած կ'արդարացնէ – Հն 3, 22: 1 Կոր 1, 30: Գաղ 3, 24: Անկախաբար գործերէն – Հն 4, 5-6: Գաղ 2, 16: Տիմ 3, 5: Հաւատքով – Հն 1, 17: Սակայն կը պահանջէ գործերը – Եփս 2, 10: Յակ 2, 14-16:

ԱՐԻԻՆ

Քրիստոսի – Մտք 27, 4: Ղկ 22, 44: Յովի 18, 34: Եբր 9, 12: Նոր
Ուխտի – Մտք 26, 28: 1 Կոր 11, 25–27: Քաւութիւն – Մտք 26, 28:
Հաղորդութիւն – Յովի 6, 53–56: Մաքրութիւն – Եբր 9, 14: Փրկու-
թիւն – Յովի 19, 34: Եփս 1, 7: Սրբութիւն – Եբր 13, 12. 9, 12–15:

ԱՐՔԱՑՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդաւոր – Մտք 13, 11: Հոգեւոր – Մտք 5, 3: Յովի 3, 3–5:
Տրուած՝ Աստուծով – Ղկ 12, 32. Կող 1, 13: Մտք 13, 22–23: Ղկ 9,
62: Եկեղեցին – Մտք 16, 19: Ներկայ եւ գործուն – Մտք 13, 31: Պի-
տի զարգացւած – Մտք 8, 11–12: Ղկ 1, 33: 1 Կոր 15, 24: Գաղ 5, 21:

ԱԻՆՏԱՐԱՆ

Մրկ 1, 15. 8, 35. 10, 29: Աստուծոյ Աւետարանը – Մրկ 1, 14: Հո
1, 1: 2 Կոր 11, 7: 1 Թես 1, 6: 1 Կոր 14, 36: Քրիստոսի – Մրկ 1, 1:
Հո 1, 9: 1 Կոր 9, 12: 2 Կոր 4, 1–6: Փիլ 1, 14: Վկայութիւնն է Աս-
տուծոյ – 2 Թես 1, 10: 1 Կոր 2, 1: Ճշմարտութեան խօսքն է – 2 Կոր
6, 7: Կող 1, 5: Գաղ 2, 5: Կեանքի խօսքն է – Փիլ 2, 16: 2 Կոր 2,
14–16: Հո 1, 16–17: Փրկութեան Աւետարան – Եփս 1, 13: 1 Թես 2,
16: 2 Կոր 2, 15: Մեկնութիւն Աւետարանի – Գաղ 1, 6–9: 2 Կոր 11,
2–4:

ԳԱՂՈՒՍՏ

1 Կոր 15, 23: 1 Թես 2, 19: Տիրոջ Օրը – Ղկ 17, 24: 1 Կոր 1. 8: Փիլ
1, 6: Ժամանում Տիրոջ – Գ. Առ 1, 13: Մտք 24, 42: Յայտնութիւն
– Կող 3, 4: 1 Յովի 3, 2: 2 Թես 1, 7: Մտք 24, 36–44: Ժամը անըս-
տոյ՞ – Մտք 24, 37: Ղկ 17, 26–30: Յանկարծական եւ մօտալուտ
– Մտք 24, 44: Մրկ 13, 35–36: Փիլ 4, 7: 1 Յովի 2, 18: Արգելքը –
2 Թես 2, 6–7: Հակառակորդը – 2 Թես 2, 8: Մեռելները պիտի յառ–

նեն – 1 Թես 4, 13-16: 1 Կոր 15, 52: Որջերը պիտի կերպարանա-
փոխուին – 1 Թես 4, 17: 1 Կոր 15, 49-53: Մահը կը պարտուի – 1
Կոր 15, 26. 54-57:

ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Անհատական – Ղկ 1, 16-19: Եբր 9, 27: Ընդհանրական – Մտք 10,
25. 11, 24: Վերագրուած է Հօր – Հն 2, 16. 14, 10-12: Յանձնուած
է Որդիին – Մտք 16, 17. 25, 31-46: Յովհ 5, 22: Գ. Ան 10, 42: 1
Կոր 4, 4-5: 2 Կոր 5, 10: 2 Թես 1, 6-10: Ամէն բան պիտի հպատա-
կի Քրիստոսի – 1 Կոր 15, 24-28: Քրիստոս՝ Հօր – Հն 9, 5: Փիլ 2,
10-11: 1 Կոր 15, 24: Կոր 1, 13: Պիտի ըլլայ գործերու համաձայն –
Մտք 16, 27: Հն 2, 2-6: 2 Կոր 5, 10: Յայտ 15, 3. Արդէն իսկ կա-
տարուած է – Յովհ 3, 18. 5, 24:

ԴԺՈՒԹ

Դեհեն – Մտք 5, 22: Մրկ 9, 43: Ղկ 12, 5: Կրակ – Մտք 13, 42:
Մրկ 9, 43: Ղկ 16, 23-26: 2 Թես 1, 7-9: Եբր 10, 27-31: Յայտ 14,
10: Ծուծումբ եւ խաւար – Յայտ 14, 10: Մտք 8, 12: Որդ – Մրկ 9,
48: Ակոսաներու կրօնում – Մտք 8, 12: Ղուկ 13, 28: Տիրոջմէ հե-
ռու – 2 Թես 1, 9: Յաւիտեանական – Մտք 3, 12: 2 Թես 1, 9: Յայտ
14, 11. 20, 30:

ԵԿԵՂԵՑԻ

Խոստում. – Մտք 10, 18-19: Յովհ 10, 11: Հաստատութիւն – Գ. Ան
20, 28: Եփս 5, 25-30: Յովհ 20, 21-23: Անսասան – Մտք 10, 18:
Ղկ 22, 32: Իշխանութիւն – Մտք 16, 19: Յովհ 20, 21-23: Եբր 13,
7: 1 Կոր 5, 1: 1 Տիմ 1, 20: Եփս 5, 25-32: Մարմին Քրիստոսի –
Մտք 16, 18: Գ. Ան 9, 21. 1 Կոր 3, 9-17: Եփս 2, 20-22: 1 Պետ 2,
5-7:

ԵԿԵՂԵՑԻ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Գ. Առ. 20, 25: *Քրիստոսի Եկեղեցին* – Հն 16, 16: Գաղ 1, 22: *Յիսուս ինքզինք գոհեց Եկեղեցւոյ համար* – Եփս 5, 25: 2 Կոր 11, 2: *Փրկիչն է Եկեղեցւոյ* – 1 Տիմ 2, 3–6. 2 Տիմ 1, 10: *Անոր Դուխն է* – Եփս 5, 23–24: 1 Կոր 1, 22–23: Եփս 2, 14–16. *Սուրբ Հոգին կուտայ* – Եփս 4, 7–16: 1 Կոր 12, 4–13:

ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առատութեան – Մտք 19, 29: Հն 3, 13: 2 Կոր 4, 17–18: *Վիճակ երանութեան* – Մտք 20, 30: 1 Կոր 15, 42–54: Փիլ 3, 21: 1 Պետ 1, 4: 1 Յովհ 3, 12: *Կանխուած* – Հն 8, 29: Եփս 2, 6: Կող 3, 1–4: *Ապաստած* – Հն 8, 23–25: Գաղ 5, 5: Փիլ 3, 20–21:

ԵՐԿԻՆՔ

Բնական – Մտք 5, 18. 6, 26: *Աստուծոյ բնական* – Մտք 3, 16–17: Ղկ 2, 15: *Նկարագրութիւն* – Յայտ 4, 1–11. 5, 6–14. 7, 4–17: *Բաղձանք երկինքի* – Հն 8, 23–25: 2 Կոր 4, 16–18: Փիլ 1, 23: *Առաջին երկինք* – Յայտ 21, 1: *Երկրորդ երկինք* – 2. Կոր 12, 2: *Նոր երկինք* – 2 Պետ 3, 13: Յայտ 21, 1:

ԵՐԿԻՒՂ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Մտք 10, 28: Ղկ 1, 50: Հն 3, 18: 2 Կոր 7, 1: 1 Պետ 2, 17: *Աստուծոյ երկիւղածներ* – Գ. Առ 10, 2. 13, 16. 22, 35: *Յիսուսի* – Գ. Առ 9, 31: 2 Կոր 5, 11: Եփս 5, 21. Կող 3, 22. *Փրկարար* – Փիլ 2, 12: Եբր 4, 1: 1 Պետ 1, 17:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Յովհ 4, 23–24: 1 Կոր 14. 25: Յայտ 4, 8–11: *Միայն Աստուծոյ* – Մտք 4, 10: Գ. Առ 10, 25. 14, 14–15: Յայտ 18, 20.

22, 8-9: Հոգիով եւ ճշմարտութեամբ – Յովհ 4, 23-24: Քրիստոսի – Յայտ 5, 8-14:

ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դոյութիւնը կը յայտնուի – Մտք 3, 16-17. 28, 19: Յովհ 14, 16. 25, 26: Գ. Ան 2, 3: Հն 8, 11: 1 Կոր 2, 4-6: Եփս 10, 29-30: Բխում – Յովհ 8, 42. 16, 13-15: Առաքելութիւն – Յովհ 3, 16-17: Հոգիին – Յովհ 14, 26. 15, 26: 1 Կոր 2, 10-11:

ԶՂՋՈՒՄ

Հրակէր զղջումի – Հն 2, 4: Գ. Ան 2, 17-30: Մտք 14, 17. 3, 2: Ղկ 5, 22: Անհրաժեշտ – Ղկ 13, 2-5: Յատկութիւններ – Մտք 3, 8: Ղկ 3, 10-14: Ընդունելի – Մտք 11, 20-21: Արդիւնք – 2 Տիմ 25: Գ. Ան 2, 38: Ղկ 15, 7-10: Անկատար – Մտք 27, 3-5: Անկարելի զղջումը – Եբր 6, 6:

ԸՆՏՐԵԱԼ

Յիսուս – Ղկ 9, 35: Յովհ 2, 24: Քրիստոնեաներ – Մտք 20, 16: Ղկ 18, 7: Հն 8, 33. 11, 5-7: Եփս 1, 4: Յակ 2, 5: 2 Պետ 1, 10: Առաքելները – Յովհ 6, 70. 13, 18: Գ. Ան 1, 2. 9, 15. 15, 7:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Ղկ 2, 14: Գ. Ան 14, 36: Հն 15, 33: 2 Կոր 13: 11: Քրիստոսի – Յովհ 14, 27: Մտք 10, 34: Յովհ 16, 33: Աստուծոյ հետ – Հն 5, 1: Սրտերուն մէջ – Փիլ 4, 7: Կող 3, 15: Հաւատակիցներու հետ – Մրկ 9, 50: Հն 14, 19: Եփս 4, 3: 2 Տիմ 2, 22: Մարդոց միջեւ – Եփս 2, 14-18:

ԽԱԶ

Յիսուսի – Մտք 27, 32-36: Յովհ 19, 17: Փիլ 2, 8: Եբր 12, 2: Կը

խաչէ ամէնքը – Յովի 12, 32: Կը լուսաւորէ – Յովի 8, 28: Կ'ազա-
տէ – Գաղ 6, 14: Եփս 2, 15: Կենսատու – Յովի 3, 14-15: Կը հաշ-
տեցնէ – Եփս 2, 14-16: Կող 1, 20: Վարդապետութիւն եւ
գայթակղութիւն խաչին – 1 Կոր 1, 18-25: Գաղ 5, 11. 6, 12-14: Փիլ
3, 8: Քրիստոնեային խաչը – Մտք 10, 38. 16, 24: Ղկ 9, 23:

ԽԻՂՃ

Հն 2, 15. 9. 1: 1 Կոր 10, 25-29: 2 Կոր 1, 12: Եբր 9, 9-14: 1 Պետ
2, 18: Մաքուր – Գ. Առ 23, 1. 24, 16: 1 Կոր 4, 4: 1 Տիմ 1, 3: 1 Պետ
3, 16: Տկար – 1 Կոր 8, 7: Անմաքուր – 1 Տիմ 4, 3: Տիտ 1, 15: Եբր
10, 22:

ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի – Մտք 18, 1-4. 20, 25-28: Մրկ 9, 33-35: Ղկ 14, 7-11:
Յովի 13, 12-16: Գաղ 4, 4: Հն 8, 3: Փիլ 2, 7: 1 Տիմ 3, 16: Փիլ 2,
6-7: 2 Կոր 8, 8: 1 Պետ 5, 5-6: Օրինակներ – Մտք 11, 29: Ղկ 22,
27: Յովի 13, 1-16: Փիլ 2, 5-8: Վարձատրութիւն – Մտք 11, 25-
26: Ղկ 1, 52. 14, 10-11: Փիլ 2, 9-11: Յակ 4, 6:

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի – Մտք 10, 32. 16, 16: Յովի 9, 22: Հն 10, 9-10: 1 Յովի
2, 23: Հաւատքի – 2 Կոր 9, 13: 1 Տիմ 6, 12-13: Եբր 3, 1: Մեղքե-
րու – Մտք 3, 6: Յակ 5, 15-16:

ԽՈՐՀՈՒՐԻ

Հշմարտութեան – Հն 11, 25: 1 Կոր 2, 7: Եփս 5, 32: 2 Թեա 2, 7:
Փրկութեան – Հն 16, 25: Եփս 1, 3: Կող 1, 26-27: Աստուծոյ – 1
Կոր 2, 1: Կող 2, 20: Յայտ 10, 7: Քրիստոսի – Եփս 3, 4: Կող 4, 3:
Աւետարանի – Եփս 6, 19: Հաւատքի – 1 Տիմ 3, 9: Աստուածապաշ-
տութեան – 1 Տիմ 3, 16: Արքայութեան – Մտք 3, 11:

ԽՕՄՔ

Աստուծոյ – Ղկ 5, 1: Գ. Ան. 4, 31: Տիրոջ – Գ. Ան 8, 25. 12, 24:
Աւետարանի – Գ. Ան 15, 7: *Շնորհքի* – Գ. Ան 14, 3: – *Ճշմարտութեան* – Կող 1, 5: 2 Տիմ 2, 15: *Թափանցող եւ ազդու* – Եփս 6, 17:
 Երբ 4, 12: Յայտ 1, 16. 19, 15: *Յաւիտեանական* – Մտք 24, 35: Հն 9, 6: *Դործադրելի եւ փոխանցելի* – Մտք 7, 21–26: Յովհ 7, 18: 2 Կոր 2, 17: 1 Թես 2, 3–5: *Համարակութեամբ* – Գ. Ան 4, 13: Եփս 6, 30: *Յարատեւութեամբ* – 1 Տիմ 4, 12: 1 Կոր 1, 17:

ԾԱՌԱՅԵԼ

Աստուծոյ – Ղկ 1, 74–75: Գ. Ան 24, 14: Հն 1, 9: 2 Կոր 6–4: Փիլ 3, 3: *Յիսուսի* – Գ. Ան 20, 19: Հն 12, 11: 2 Կոր 11, 23: Եփս 6, 7:
Աւետարանի – Գ. Ան 1, 57: Հն 11, 13: 2 Կոր 4, 2: Եփս 9, 7: *Եկեղեցւոյ* – Կող 1, 25: *Հասարակութեան* – Գ. Ան 11, 29: Հն 12, 7: 1 Կոր 12, 5: 2 Տիմ 4, 5: 1 Պետ 2, 10–11: *Եղբայրական ծառայութիւն* – Մտք 20, 26–28: Ղկ 22, 24–27: Յովհ 13, 5–17: Հն 15, 8: *Յատկութիւններ* – Ղկ 17, 10: Գ. Ան 20, 19: Հն 7, 6:

ԿԱՄՔ

Աստուծոյ – Հն 12, 2: Եփս 5, 7: Կող 1, 9: Մտք 7, 21: Յովհ 9, 31: Գ. Ան 21, 14: Եփս 6, 6: Կող 4, 12: *Յիսուսի նման կատարել Աստուծոյ կամբը* – Յովհ 4, 34. 5, 30. 6, 38–40: *Վարձատրութիւն* – Մտք 12, 50: Յովհ 7, 17: Երբ 10, 36: 1 Յովհ 2, 17. 3, 22:

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Մտք 18, 17: Ղկ 6, 36: Հն 12, 1: 2 Կոր 1, 3: Յակ 5, 11: *Յիսուսի* – Մտք 9, 36. 11, 28–30: Մրկ 1, 41: Ղկ 7, 18. 19, 41–44: Յովհ 8, 10–11: *Քրիստոնեային* – Մտք 5, 7: Ղկ 6, 36: Հն 12, 8: Փիլ 2, 1: Կող 3, 12: 1 Պետ 3, 3:

ԿԵԱՆՔ

Ժամանակաւոր տեւողութեամբ – Մտք 6, 25–34: Անստոյգ – Ղկ 12, 15–21: Յաւիտեանական – Մտք 18, 8–9: Կեանքի ծառ – Յայտ 2, 7. 22, 2: Կեանքի պսակ – Յակ 1, 12: Յայտ 2, 10: Կեանքի ջուր – Յայտ 7, 17. 21, 6: Կեանքի գիրք – Փիլ 4, 3: Յայտ 3, 5. 13, 8. 20, 12:

ԿԻՆ

Կախեալ է մարդէն – 1 Կոր 11, 3–10: 1 Տիմ 2, 11–13: Առաջին մեղանշող – 2 Կոր 11, 3: Մայր մարդոց – 1 Կոր 11, 11–12: Գաղ 4, 14: Փրկուած է Մայրութեամբ – 1 Տիմ 2, 15. 5, 14: Համեստութիւն – 1 Տիմ 2, 9–10. 11, 3–6: Զի վարդապետեր – 1 Կոր 14, 34–35: 1 Տիմ 2, 11–12: Սուրբ կիներ – Ղկ 8, 2–3: Մտք 27, 55–56. 28, 1–10: Մրկ 15, 40: Ղկ 23, 49. 24, 1–11: Յովկ 20, 1–2. 11–18: Յայտնութեան խորհրդաւոր յղի կինը – Յայտ 12, 1–3. 5–6. 13–17:

ԿՈՅՍ

Մտք 1. 20: Ղկ 1. 27: Յիմար եւ իմաստուն կոյսերը – Մտք 25, 1–13: Ամուսնութիւն կոյսերու – 1 Կոր 7, 25–38: Միստիկ կուսութիւն – 2 Կոր 11, 2: Յայտ 14, 4–6: Կուսակրօնութիւն – Մտք 19, 12: 1 Կոր 7, 1. 6–7:

ԿՈԶՈՒՄ

Առաջեկութեան – Մտք 4, 21: Հո 1, 1: 1 Կոր 1, 1: Հո 11, 29: 2 Թեա 1, 11: 2 Տիմ 1, 9: 2 Պետ 1, 10: Փրկութիւն – Մտք 9, 13: 1 Կոր 1, 9: Գաղ 5, 13: 1 Կոր 3, 15:

ԿՈՒՐՈՒԹԻՒՆ ՍՐՏԻ

Պատմաւորներ – մարդը – Մտք 6, 21–23: Մրկ 3, 5: Ղկ 11, 34–36: Յովկ 3, 13–20: Գ. Առ 28, 20–27: Հո 9, 32–33: Սատանան – 2 Կոր

4, 4: 2 Թես 2, 9-12: Աստուծոյ թոյլտուութեամբ – Մտք 13, 13-15: Մրկ 4, 11-12: Յովի 6, 44: Հն 11, 7-9:

ՀԱԼԱԾԱՆՔ

Մտք 10, 34: Գ. Ան 14, 22: 1 Պետ 4, 12-18: Հաւատացեալին – Մտք 10, 17-25: Յովի 15, 18-21: Մտք 23, 34-36: Յովի 16, 1-4: 1 Կոր 4, 11-13: 2 Կոր 4, 8-11: Հարկ է զայն ընդունիլ – Մտք 5, 12. 10, 28-31: Հն 8, 35-37: Եւ աղօթել – Մտք 5, 44: Հն 12, 14: Պիտի վարձատրուի – Մտք 5, 10-12: Հն 5, 3-5: Յակ 1, 2-4: 1 Պետ 4, 13: Յայտ 7, 13-17:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հօր – Յովի 17, 21-23: 1 Յովի 1, 3-6: Քրիստոսի – Յովի 15, 1-6. 17, 21-23: 1 Կոր 1, 9: 1 Յովի 1, 3: Աստուածային բնութեան – 2 Պետ 1, 4: Քրիստոսի չարչարանքին – Հն 8, 17: Փիլ 3, 10: Պետ 4, 13: Քրիստոսի մարմինն եւ արեան – 1 Կոր 10, 16: Ս. Հոգիին – 2 Կոր 13, 13: Աւետարանին – Փիլ 1, 5: Հն 12, 5: Եկեղեցւոյ մէջ – Եփս 1, 22-23: Կող 1, 18: Հոգիներու – Գ. Ան 2, 42: Հն 12, 16. 15, 5-6: 1 Կոր 1, 10: 1 Յովի 1, 3: 2 Կոր 9, 13: Ինչքերու – Հն 12, 13. 15, 26-27: 2 Կոր 8, 4: Գաղ 6, 6: Եբր 18, 16:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստութիւն եւ խոստում – Յովի 6, 31-33: 1 Կոր 10, 3-4: 1 Յովի 5, 6: Հաստատութիւն – Մտք 26, 26-29: Ղկ 22, 19-20: 1 Կոր 23-25: Իրական ներկայութիւն – 1 Կոր 10, 16. 11, 27-29: Զոհ – Մտք 26, 28: 1 Կոր 10, 16-21: Մատուցում – 1 Կոր 10, 16-21. 11, 17-22: Արդիւններ – Յովի 6, 48-58: 1 Կոր 11, 26-32

ՀԱՄԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Հոմ 2, 4: 1 Պետ 3, 20: Մտք 13, 24-30. 18, 24-27: Ղկ 13, 6-9: Յիսուսի – 1 Տիմ 1, 16: 2 Պետ 2, 21: Քրիստոնեային –

1 Կոր 13, 4: 2 Կոր 6, 6: Գաղ 5, 22: 2 Տիմ 4, 2: Յակ 5, 7-8: Յայտ 6, 10-11: *Առաքեալին* – 2 Կոր 6, 4. 12, 12: 1 Տիմ 6, 11: 2 Տիմ 2, 12: *Արդիւնք եւ վարձատրութիւն* – Մտք 10, 22: Հն 2, 7: 2 Տիմ 2, 12: Եբր 10, 36-39: Յակ 1, 4:

ՀԱՅՀՈՅԱՆՔ

Աստուծոյ դէմ – Հն 2, 24: 1 Տիմ 6, 1: Մտք 27, 30-40: Գ. Առ 13, 45: Յակ 2, 7: 2 Պետ 2, 10-12: *Հոգիին դէմ* – Մտք 12, 31: Մրկ 3, 29: *Յիսուսի դէմ* – Մտք 9, 3: Յովհ 10, 33-36:

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

Վաղանցուկ – Մտք 6, 19-20: Ղկ 12, 16. 21: Յակ 5, 2-3: *Վտանգ-ներ* – Մտք 6, 21-24: Յակ 5, 4-6: *Գէշ կիրարկում* – Մտք 26, 14-15. 27, 3-10: Յովհ 12, 4-6: Ղկ 16, 19-31: *Լաւ գործածութիւն* – Ղկ 11, 41. 12, 33: 1 Տիմ 18-19:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

Աստուած – 1 Կոր 1-9: 2 Կոր 1, 13: 1 Թես 5, 24: 2 Տիմ 2, 13: *Քրիստոս* – 2 Թես 3, 3: Եբր 2, 17: 1 Յովհ 1, 59: Յայտ 1, 5: *Առաքեալներ* – 1 Կոր 4, 2: Եփս. 6, 21: *Հաւատացեալը* – Գ. Առ 16, 15: 2 Կոր 6, 15: Գաղ 3, 9: Եփս 2, 1: Կող 1, 2:

ՀԱՒԱՏՔ

Էութիւն – Եբր 11, 1: *Անհրաժեշտ* – Յովհ 6, 29: Հն 3, 28: Գաղ 2, 16: *Ջրի պարգեւ* – Մտք 11, 25-27: Յովհ 3, 27: 1 Կոր 2, 9-10: *Տրամադրութիւն հոգիի* – Ղկ 16, 30: Յովհ 2, 45-48. 5, 41-47: *Կամփի հպատակութիւն* – Յովհ 3, 16: Գ. Առ 5, 32: Հն 1, 5. 6, 17: *Մտքի հաւանութիւն* – Յովհ 8, 24: Հն 10, 9-10: 1 Յովհ 4, 15: *Պատեառ հաւատալու* – Յովհ 5, 36. 10, 37-38: Հն 15, 19-28: 1 Կոր 2, 4-5: 2 Պետ 1, 16-19: *Արդիւնքներ. մկրտութիւն* – Գ. Առ 8, 37: *Հաւատ-քով կը տրուի Հոգին* – Յովհ 7, 38: Գաղ 3, 2-5: *Արդարացում* –

Գաղ 2, 10: Հն 3, 22: Հաւատքի հրաշքներ – Մտք 17, 20. 21, 21–22: Մրկ 16, 17–18: Յովի 14, 12: Մեղքի թողութիւն – Մտք 9, 2: Հն. 3, 25: Փրկութիւն – Գ. Առ 16, 30–31: Մրկ 16, 16: Յովի 3, 16: Հաստատ հաւատք – Մրկ 11, 24: Հն 4, 17–22: Եփս 4, 17: Գործեր – Գաղ 5, 6: Յակ 2, 14–25: Մեռեալ հաւատք – Յակ 6, 26: Մերժում հաւատքի – 1 Տիմ 1, 19–20: 2 Տիմ 2, 17–18: Եբր 6, 4–6: Պայժար՝ հաւատքի համար – 1 Տիմ 6, 12: Հն 4, 10–12: Եբր 11, 1–10:

ՀԵԶՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի – Մտք 11, 29–30: 2 Կոր 10, 1–10. 1 Պետ 2, 23: Քրիստոնէիւն – Մտք 5, 5: 1 Կոր 4, 21: Գաղ 5, 23: Եփս 4, 2: Կող 3, 12: 2 Տիմ 2, 25: Տիտ 3, 2: Յակ 1, 21. 3, 13–14: 1 Պետ 3, 4. 16:

ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Մտք 7, 21. 12, 50: Յովի 7, 17: Գ. Առ 4, 18–20: Հն 12, 2: Եփս 6, 6: Կող 4, 12: Եբր 11, 8: Քրիստոսի – Մտք 7, 21–27: Ղկ 6, 46–49: Յովի 14, 21: 2 Կոր 10, 5: Եփս 5, 17: Կող 1, 10: Եկեղեցւոյ – Մտք 10, 40: Ղկ 10, 16: Յովի 13, 20: Աւետարանիւն – Հն 6, 17: 2 Թես 1, 8: Հաւատքիւն – Հն 1, 5. 16, 26: Ճշմարտութեան – 1 Պետ 1, 22: Ծնողաց – Եփս 6, 1. Կող 3, 20: Մտք 21, 28–32: Յիսուս հնազանդ – Մտք 26, 39: Յովի 4, 32–34. 5, 30: Հն 5, 19: Փիլ 2. 8: Եբր 5, 8. 10, 5–8: Երեցներու – 1 Պետ 5, 5: Իշխանութեան – Հն 13, 1–7: 1 Պետ 2, 13–14:

ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐ

Գոյութիւն – Մտք 22, 30. 25, 31: Ղկ 12, 8. 15, 10: Տիմ 5, 21: Պաշտօն – Ղկ 2, 13–14: Յայտ 5, 11–12. 7, 11–12: Առաքելութիւն – Ղկ 1, 11–29: Մտք 1, 20–21: Յովի 20, 11–13: Ծառայութիւն ընտրեալներու – Մտք 4, 6: Եբր 1, 4: Պահապան – Մտք 18, 10. Գ. Առ 12, 15: Եկեղեցիներու – 1 Կոր 11, 10: Յայտ 1, 20. 2. 1, 8–12: Տիրոջ հրեշտակը – Մտք 1, 20–21, 13: Ղկ 1, 11. 2. 9: Յովի 5, 4: Գ.

Առ 5, 9. 8, 26. 12, 7. 23: *Զար հրեշտակներ* – Մտք 25, 41: Կող 6, 8. Յայտ 9, 11-12: *Հրեշտակային զօրութիւն* – Հն 8, 3: 1 Կոր 15, 21: Եփս 1, 21. 2, 2: *Հրեշտակապետ* – 1 Թես 4, 16:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Բանն մարդացեալ – Յովի 1, 14. 14, 6. 18, 37-38: Յովի 8, 45-46: Եփս 1, 13: Կող 1, 5: Յակ. 1, 5: Յակ 1, 18: *Կը հաղորդուի մարդոց* – 1 Տիմ 2, 4: 2 Թես 2, 10-12: *Ազատելու համար* – Յովի 8, 32-36: *Հոգի ճշմարտութեան* – Յովի 14, 17. 15, 26: *Եկեղեցիին սիւն ճշմարտութեան* – 1 Տիմ 3, 15:

ՄԱՀ

Սկիզբ – Հն 5, 12-21: 1 Կոր 10, 21: *Բնական մահ* – Մտք 10, 21. 15, 4: Յովի 11, 4: *Հոգեւոր* – Յովի 5, 24: Հն. 6, 16: 2 Կոր 2, 16: Յակ 1, 15: 1 Յովի 3, 14. 5, 11: *Անհատական* – Ղկ 12, 16-21: Յակ 4, 13-14: *Կործանում մահուան* – 2 Տիմ 1, 10: Եբր 2, 14-15: 1 Կոր 15, 26: Յայտ 20, 14: *Երկրորդ մահ* – Յայտ 2, 11. 20, 6. 21, 8:

ՄԱՐԴ

Հիմ. նոր – Հն 6, 6: 2 Կոր 5, 17: Գաղ 6, 15: Եփս 2, 10. 15: Կող 3, 9-10: Յայտ 21, 5: *Արտաքին ու ներքին* – Հն 7, 22: 2 Կոր 4, 16: Եփս 3, 16: *Առաջին եւ վերջին* – 1 Կոր 15, 45: *Գլուխ կնոջ* – 1 Կոր 11, 3-9. 14, 34. 35: 1 Տիմ 2, 11-14:

ՄԱՐՄԻՆ

Հն 2, 28: 1 Կոր 15, 8: Յովի 1, 14: *Մարդկային էակ* – Մտք 19, 5-6: Ղկ 3, 6: Գ. Առ 2, 17: Հն. 3, 20: *Մարդկային բնութիւն* – Մտք 26, 41: Յովի 3, 6. 8, 4: 1 Կոր 3, 1: 2 Կոր 1, 12: *Կեդրոն ցանկութեան* – Հն 7, 14. 9, 8-13: Գաղ 5, 17-19: *Մարմինի ցանկութիւն* – Յովի 8, 15: Հն 1, 3. 4, 1: 1 Կոր 1, 26: Գաղ 4, 23: Եփս 6, 6: *Մարմնի գործեր* – Հն 8, 13: Գաղ 5, 13: *Մարմնի բաղձանք* – Եբր

2, 3: *Մարմինն եւ արիւն* – Մտք 16, 17: Յովհ 1, 13: 1 Կոր 15, 30: Գաղ 1, 16: Եփս 6, 12: Եբր 2, 14: *Փրկութենէ առաջ* – Հն 6, 6. 7, 24: 1 Կոր 15, 44-48: Եփս 4, 22: Կող 3, 9: *Քրիստոնէին* – 1 Կոր 3, 16-17. 6, 13-15: Հն 8, 10-11: *Պարտականութիւններ* – 1 Կոր 6, 13-20. 9-27: Հն 6, 11-23: 1 Թես 4, 3-8: *Հոգեւոր* – Հն 8, 23: 1 Կոր 15, 35-34: Փիլ 3, 10.21:

ՄԵՂՔ

Սկզբնական – Հն 5, 12-30: *Ներգործական* – Հն 3, 9: Գաղ 3, 22: Եփս 2, 1-3: *Հետեւանք* – Հն 6, 20-21: Եփս 2, 1-3: *Ազատում* – Հն 3, 25. 8, 3-4: Գաղ 3, 13: 1 Յովհ 1, 7-9: *Ներում Աստուծոյ* – Մտք 6, 12. 11, 31-32: Մրկ 11, 25-26: *Յիսուսէն* – Մտք 9, 2. 26, 28: Ղկ 7, 47-49: Գ. Առ 2, 38: Եփս 1, 7: Կող 1, 4: *Առաքեալներէն* – Յովհ 20, 23: Մտք 16, 19: *Հոգիին դէմ մեղքը անցնելի* – Մտք 12, 31-32: Գ. Առ 5, 3. 9: Եբր 6, 4-6: *Խոստովանանք* – Մտք 3, 6: Յակ 5, 16: 1 Յովհ 1, 9: *Մահու չափ* – Մտք 5, 22. 10, 14. 15: Եբր 6, 4-5. 10, 26-31: 1 Յովհ 5, 16:

ՄԻՈՒԹԻՒՆ.

Աստուծոյ հետ – Յովհ 11, 52. 10, 16. 14, 20. 17, 21-23: 1 Կոր 8, 6. 12, 12-13: Եփս 4, 3-6: Կող 3, 11: Գաղ 3, 26-39: Եփս 2, 11-12:

ՄԻԽԹԱՐԻՉ

Սուրբ Հոգին – Յովհ 14, 16. 15, 26. 16, 7: 2 Յովհ 2, 1:

ՄԻԽԹԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր իմաստով. – Մտք 2, 18: Ղկ 6, 24: Գ. Առ 20, 12: 1 Կոր 4, 13: 2 Կոր 1, 3-7: 1 Թես 2, 16-17: *Աստուծոյ* – Ղկ. 16, 25: Հն 15, 5: 2 Կոր 1, 3. 7, 6: 2 Թես 16-17: *Յիսուսի* – 2 Թես 2, 16-17: *Սուրբ Հոգիին* – Գ. Առ 9, 31: *Սուրբ Գիրքի* – Հն 15, 4:

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

Կարապետին – Մտք 6, 11. 21, 25: Մրկ 1, 4. Ղկ 7, 29: Յովի 1, 25–27: Գ. Առ 1, 5. 10, 37. 11, 16: Քրիստոսի – Մտք 3, 13–17: Յովի 1, 32–34: Քրիստոսի Մկրտութեան հաստատութիւն – Մտք 3, 13–17. 28, 18: Պատկեր – 1 Կոր 10, 1–2: 1 Պետ 3, 21: Յովի 19, 34: Անհրաժեշտ – Մրկ 16, 16: Յովի 3, 3–8: Գ. Առ 2, 38: Մատակարարութիւն – Գ. Առ 2, 41. 8, 12–13. 36–38. 9, 18. 10, 47–48: 1 Կոր 1, 13. 17: Արդիւնքներ – Գ. Առ 2, 28. 22, 16: Եփս 5, 26–27: Եբր 10, 22: Վերածնունդ – Յովի 3, 3–8: Կը միացնէ Քրիստոսի – Հո 6, 3–11: Գաղ 3, 27: Հաւատացեալները – 1 Կոր 12, 13. 1, 16: Գաղ 3, 27–28: Պայման փրկութեան – Եփս 4, 5: Բանաձեւ՝ ի Հոգիին Սուրբ – Մտք 3, 11: Ղկ 3, 16: Յովի 1, 33: Ի Քրիստոս – Հո 6, 3: Գաղ 3, 27: Յանուն Քրիստոսի – Գ. Առ 2, 38. 8, 16. 10, 48: Յանուն երրորդութեան – Մտք 28, 9:

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Անհրաժեշտ – Մտք 11, 25–27: 1 Կոր 2, 6–16: Գաղ 3, 23: Գործն է Հօր – Մտք 11, 25–26: Կող 1, 26–27: Որդիին – Ղկ 2, 32: Յովի 17, 6–8: Սուրբ Հոգիին – 1 Կոր 2, 10–12: Յովի 16, 13: Յայտնութիւններ – 1 Կոր 14, 6. 26, 30: 2 Կոր 12, 1–7: Գաղ 1, 12: Եփս 3, 3–5:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աւետում – Մտք 12, 40. 16, 21. 20, 19. 26, 32: Յովի 2, 19–32: Մտք 27, 40: Յովի 16, 16–22: Դէպքը՝ թափուր գերեզմանի – Մտք 28, 1–7: Յովի 20, 1–13: Երեւումներ – Մտք 28, 8–10: Մրկ 16, 9–18: Ղկ 24, 13–49: Յովի 20, 14–21: Հոգեւոր Յարութիւն – Հո 6, 4–5: Եփս 2, 6: Կող 2, 12: Մարմնաւոր – Հո 8, 11: 1 Կոր 6, 14: Մարմիններու – Մտք 22, 23–32: Ղկ 14, 14: Յովի 11, 24: Հո 17, 18: Աստուծոյ գործն է – Յովի 5, 21: Գ. Առ 26, 8: Յովի 5, 21. 6, 39–44: Դէպքը – 1 Կոր 15, 50. 55: 1 Թեա 4, 13–17: Յարուցեալ մար-

միմեներ – Հն 8, 18–21: 1 Կոր 15, 35–38: 2 Կոր 5, 1–4: Փիլ 3, 21:
Կող 3, 4: 1 Յովի 3, 2:

ՅԻՍՈՒՍ

Աստուած – Յովի 1, 1: Հն 9, 5–1: Յովի 5, 20: Յայտ 19, 13: Տիտ 2, 13: Փիլ 2, 6: Կող 1, 15: Եբր 1, 3: Յովի 5, 18. 8, 24. 28, 58. 13–15: *Աստուծոյ Որդի* – Մտք 4, 3: Դուկ 1, 35: Յովի 1, 49: Յովի 1, 14. 3, 16–18: *Մէկ՝ Հօրը հետ* – Յովի 5, 18–28. 10–30, 17–21: *Հօր մէջ* – Յովի 14, 9–11. 8, 58: *Ամենակարող* – Մտք 11, 27. 27, 16: Յովի 3, 35: 1 Կոր 15, 27: Եփս 1, 20–22: Փիլ 2, 9–11. 3, 21: Եբր 1, 3. 13: Յայտ 3, 21. 12, 10: *Մարդու Որդի ծնած կնոջմէ* – Գաղ 4, 4: Մտք 1, 1–16: Դկ 2, 6–7. 3, 23–38: *Մեղաւորի կեանքի պայմաններու մէջ* – Հն 8, 1–3: 1 Կոր 5, 21: Գաղ 3, 13: Փիլ 2, 7–8: *Աղբատ* – 2 Կոր 8, 9: Մտք 8, 20: Դկ 2, 7–12: Մտք 4, 2. 11, 19: Դկ 9, 52: Յովի 4, 8: Մրկ 4, 38: Յովի 4, 6: Առանց մեղքի – Մրկ 4, 15: *Հնազանդ* – Դկ 2, 51: Մտք 17, 24–27: Փիլ 2, 8: *Հակառակութեան ենթակայ* – Դկ 2, 34–35: Հն 15, 3: Եբր 12, 3: *Սակայն գերազանց* – Մտք 9, 6. 12, 8. 16, 13–19. 24, 30. 26, 64: Մրկ 8, 38: Յովի 1, 51. 9, 13. 6, 62: *Փառաւորեալ* – Դկ 24, 26: Մրկ 16, 19: Յովի 12, 16: Գ. Առ 1, 10. 11: Եփս 1, 20–23: Փիլ 2, 9–11: Կող 3, 1: Եբր 1, 3–13: 1 Պետ 1, 11: Յայտ 3, 21. 5, 12–13: *Միջնորդ* – 1 Տիմ 2, 5: Եբր 8, 6, 9. 15: Յովի 10, 9. 14, 6: 2 Կոր 1, 20: Կող 3, 17: Եբր 7, 25. 13, 15: 1 Պետ 1, 21: Հն 1, 8. 7, 25: Դկ 2, 11. 26: Մտք 11, 2–6: Մրկ 14, 61–62: Դկ 24, 26: Յովի 4, 25–26: Գ. Առ 2, 36. 4, 27: *Մարգարէ՝ կանխաւ աւետեց իր մահը, անոր պարագաները եւ իր յարութիւնը* – Մտք 9, 15. 12, 38–40. 16, 21. 20, 18–19: *Առաքելներու եւ եկեղեցւոյ հալածանքները* – Մտք 10, 16: Յովի 14, 29. 16, 17–19: Դկ 24, 49: Գ. Առ 1, 5: Յովի 14, 15–20. 25, 26: *Մեսիա թագաւոր* – Մտք 21, 1–11: Յովի 1, 49: *Այս աշխարհին* – Յովի 6, 15. 18, 36–37: *Յաւիտեանական* – Մտք 19, 28. 20–21, 25. 34:

Ղկ 23, 42: 1 Կոր 15, 25: Եփս 5, 5: Կող 1, 13: Յայտ 1, 5. 11, 15. 12, 10. 17, 14: Տէր – Ղկ 2, 11: Յովի 13, 13–14: Գ. Առ 2, 36: Հո 10, 9: Փիլ 2, 10–11: 2 Պետ 2, 1: Յայտ 17, 14: *Ծառայ Աստուծոյ* – Մտք 4, 4: Յովի 4, 34: Փիլ 2, 8: Եբր 5, 7–8: *Մարդոց* – Մտք 20, 28: Ղկ 22, 27: Յովի 13, 4–17. Հո 15, 8: *Կեանքը կը կործանէ մահը* – Մտք 9, 23–25. 11, 5: Ղկ 7, 11–15: Յովի 11, 1–44: 1 Կոր 15, 26: Եբր 2, 14–15: *Կենսատու* – Յովի 3, 15. 5, 21. 6, 33: Գ. Առ 3, 15: 1 Կոր 15, 20–22: *Նոյնիման կեանքն է* – Յովի 8, 12. 11, 25. 14, 6: Կող 3, 4: 1 Յովի 1, 2: *Յարուքիւնն է* – Յովի 8, 12. 11, 25. 14, 6: Կող 3, 4: 1 Յովի 1, 2: *Յայտնութիւնն է* – Յովի 6, 39: 1 Կոր 15, 22: Փիլ 3, 10: *Ըստ Հօր կամբիւն* – Յովի 6, 37. 39–45: Գ. Առ 13, 48: Հո 8, 29: Մտք 11, 25–28:

ՅՈՅՍ ՎԱԽՃԱՆԻ

Գ. Առ 23, 6. 24, 15: Հո 5, 2–5. 8–19: 1 Կոր 13, 13: Գաղ 5, 5: Կող 1, 5: 1 Թես 1, 3: 2 Թես 2, 16: 1 Տիմ 1, 1: Տիտ 1, 2. 2, 13: Եբր 6, 18. 7, 18: *Բացարձակ* – Հո 4, 18: *Դործօն* – 2 Կոր 3, 12: 1 Յովի 3, 3: *Յարատեւ* – Հո 8, 25: Եբր 3, 6. 6, 11: *Անխախտ* – Կող 1, 23: Եբր 10, 23: *Ուրախ* – Հո 12, 12: *Յարաճուն* – Հո 15, 13:

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Մտք 6, 25–33. 10, 29–31: Գ. Առ 14, 16. 17, 26–28: 1 Պետ 5, 7: Եբր 13, 5–6:

ՆԱԽԱՆՁ

Մտք 27, 11: Հո 1, 29: Գաղ 5, 21: Փիլ 1, 15: 1 Պետ 2, 1: Տիտ 3, 3: Հո 13, 13: Գաղ 5, 20: Ղկ 15, 25–32: Յովի 3, 25. 26: Գ. Առ 5, 17. 1 Կոր 3, 3: 2 Կոր 12, 20: Յակ 3, 14. 4, 2: 2 Կոր 11, 2:

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

1 Տիմ 2, 4: Մտք 25, 34: Ղկ 10, 20: Գ. Ան 13, 38: Հն 8, 28-30:
Եփս 1, 4-14: 2 Տիմ 1, 9-10: 1 Պետ 1, 2: Յայտ 13, 8:

ՆԵՐՈՒՄ

Աստուած կը մերէ – Մտք 6, 12-15: Մրկ 11, 25-26: Ղկ 11, 4: Եփս 4, 22: Կող 2, 13: *Յիսուս կը մերէ* – Մտք 6, 12-15, 18, 21: Մրկ 11, 25-26: Ղկ 11, 4, 17, 3-4: Գ. Ան 7, 60: 1 Կոր 4, 12-13: 2 Կոր 2, 7-10: Եփս 4, 32: Կող 3, 13:

ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Մտք 5, 45-48: Յովհ 17, 21-22: Եփս 5, 10: 1 Պետ 1, 15-16: *Յիսուսի* – Մտք 20, 26-28: Ղկ 22, 26-27: Յովհ 13, 12-16: Հն 8, 29: 1 Կոր 11, 1: 2 Կոր 8, 8-9: Գաղ 4, 19: Եփս 5, 2: Փիլ 2, 5: Եբր 12, 1-3: 1 Պետ 2, 20-21: *Հոգեւոր պետերու* – 1 Կոր 4, 16, 11, 1: 1 Թես 1, 6: 2 Թես 3, 7-9:

ԾՆՈՐՀՔ

Աստուծոյ պարգեւ – Հն 3, 22, 11, 5-6: *Բարիքներ* – Գ. Ան 13, 11: Հն 3, 24, 5, 15-21: 1 Կոր 15, 10: Փիլ 1, 29: 2 Յովհ 2, 20: *Ներգործական* – Հն 15, 30-31: 2 Կոր 1, 10: 2 Թես 3, 1-2: 2 Տիմ 4, 17-18: *Սրբաբար* – 1 Կոր 10, 13: 2 Կոր 12, 9: 1 Յովհ 5, 3-4: 2 Պետ 2, 9: Յայտ 3, 10: *Շնորհքի տնտեսութիւն* – Յովհ 1, 17: Գ. Ան 6, 14: Գաղ 5, 4:

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ

Ստիպողութիւն – Ղկ 3, 11, 11, 41, 14, 13-14: Հն 12, 13-20: Եբր 4, 28: 1 Տիմ 6, 17-18: Եբր 13, 10: Յակ 1, 27, 2, 15-16: *Յատկութիւններ* – Մտք 6, 2-4, 10, 40, 42: Հն 12, 8: 1 Կոր 13, 3: 2 Կոր 8, 2:

9, 6-9: *Օրինակներ* – Մրկ 12, 41-44: Ղկ 19, 8: Գ. Ան 2, 45. 4, 34-37: Գաղ 2, 10: *Վարձատրութիւն* – Մտք 6, 4. 10, 42. 25, 34-41: Ղկ 11, 41. 14, 14. 16, 9: Գ. Ան 20, 35: 2 Կոր 9, 10. 14: 1 Տիմ 6, 19:

ՈՂՋԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ստիպողութիւն – Մտք 5, 8. 27-31. 19, 11-12: 1 Թես 4, 3-8: 1 Տիմ 4, 12: Տիտ 2, 5: *Մեղքերը հակառակ* – Մտք 14 3-4: Հն 1, 26-28: 1 Կոր 5, 1-11. 6, 9. 13. 20: Եփս 5, 3: Կող 3, 5: 1 Տիմ 1, 10: Եբր 13, 4: 2 Պետ 2, 10:

ՈՒԽՏԵՐ

Հիւն – Ղկ 1, 72: Գ. Ան 3, 25. 7, 8: Հն 9, 4: Գաղ 3, 15-17: *Նոր* – Հն 11, 27: Գաղ 4, 22-27: Եբր 8, 8-12: Մտք 26, 28: 1 Կոր 11, 25: 2 Կոր 3, 6-14: Եբր 7, 20-22. 9, 15-20. 10, 29. 12, 24. 13, 20:

ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

Յիսուսի – Մտք 4, 23. 5, 27. 29: Մրկ 1, 21. 22: Ղկ 4, 22. 5, 3: Յովհ 6, 59. 7, 14-15: Գ. Ան 1, 1-8: *Աշակերտներու* – Մտք 28, 19-20: Գ. Ան 4, 2. 19-20. 5, 21: 1 Կոր 1, 17: 2 Կոր 10, 4-5: Կող 1, 28: 1 Տիմ 6, 2: 2 Տիմ 4, 2:

ՈՒՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հօր – Ղկ 15, 5-7: *Յիսուսի* – Ղկ 10, 21: Յովհ 15, 11: *Աշակերտի* – Ղկ 2, 10: Յովհ 15, 11. 10, 20-24: Գ. Ան 2, 4. 13, 52: Հն 12, 12: 1 Կոր 7, 30: 2 Կոր 1, 24: Փիլ 2, 18: Գաղ 5, 2: 1 Պետ 1, 8: 2 Յովհ 1, 4: *Առաքեալներու* – Գ. Ան 8, 39. 11, 23: 2 Կոր 6, 10: Փիլ 1, 18. 2, 17: Կող 2, 5: *Ներուրեան մէջ* – Մտք 5, 12: Գ. Ան 5, 41: Հն 5, 3: 2 Կոր 7, 4: Կող 1, 24: Եբր 10, 34: Յակ 1, 2-4: *Երկինքի* – Մտք 25, 21: 1 Պետ 4, 13: *Ուրախութիւնը բաժնել* – Ղկ 15, 6-9: Հն 12, 15. 2 Կոր 12, 20: Փիլ 2, 17-18:

ՈՒՐԱՑՈՒՄ

Հաւատքի – 1 Տիմ 5, 8: Յայտ 2, 13: Յիսուսի – Մտք 26, 31-35:
Ղկ 9, 26. 12, 9: Գ. Առ 3, 13-14: Եբր 6, 6. 10, 21-31: Յիսուսի
անունին – Յայտ 3, 8:

ԶԱՐԶԱՐԱՆՔ

Քրիստոսի – Մտք 16, 21: Ղկ 22, 15: Գո Առ 1, 3: Կոդ 1, 24: Եբր
13, 2: 1 Պետ 2, 20-21: Նախագուշակուած – Ղկ 24, 26-27: Փառք
կու տայ – Ղկ 24, 26: Փիլ 2, 8-11: Կատարեալ քահանայութիւն –
Եբր 2, 9-10. 7, 27-28: Քրիստոնէին – Գ. Առ 14, 22: 1 Թես 2, 14:
2 Թես 1, 5: Փիլ 1, 29: 1 Պետ 2, 19-21: Օգտակար փրկութեան –
Հո 17-18: 2 Կոր 4, 17-18: 1 Պետ 5, 10: Առաքեալին – Գ. Առ 9, 16:
2 Կոր 1, 6: Կոդ 1, 24:

ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ

Աստուծոյ – Մտք 15, 3: Մրկ 7, 8-9: Ղկ 1, 6: Յովհ 10, 18. 12, 49-
50: Յայտ 12, 7: Գ. Առ. 10, 42: Ամենէն մեծը – Մտք 22, 36-40:
Մրկ 12, 28-33: Հո 13, 8-10: Մտք 5, 18-19. 19, 17-19: Մրկ 10, 5:
Յովհ 8, 5: Հո 7, 8-14: Եփս 2, 15: Քրիստոսի – Մտք 28, 20: Յովհ
14, 15. 15, 10: Մրկ 6, 8: Ղկ 5, 14: Գ. Առ 1, 2. 4: Պատուիրանը –
Յովհ 13, 34-35. 15, 12: 1 Տիմ 6, 14: 2 Պետ 2, 21: Առաքեալներու
– 1 Թես 4, 11: 2 Թես 3, 4. 6, 10: 1 Տիմ 1, 3. 4, 11. 6, 17-18:

ՊԱՍԿ

Փուշէ Յիսուսի – Մտք 27, 29: Մրկ 15, 17: Յովհ 19, 2-5: Փառքի՝
Քրիստոսի – Եբր 2, 7. 9: Մարդու Որդիի – Յայտ 14, 14: Կորըն-
չական – 1 Կոր 9, 25: Քրիստոնէին – 1 Կոր 9, 25: Վարձատրու-
թեան – Յակ 1, 12: 1 Պետ 5, 4: Յայտ 2, 10: Առաքեալին – 1 Թես 2,
19: Փիլ 4, 1: 2 Տիմ 4, 8: Արդարութեան – 2 Տիմ 4, 8: Կեանքի –
Յակ 1, 12: Յայտ 4, 4-10: Խոյր Քրիստոսի – Յակ 13, 1:

ՍԱՏԱՆԱՅ

Մտք 4, 1: Յայտ 9, 11: Մտք 10, 25: Յայտ 12, 2-17: Եփս 2, 2: *Սատանայի հրեշտակներ* – Մրկ 7, 22: 2 Կոր 1, 1: Եփս 6, 12: *Ազդեցութիւն աշխարհի վրայ* – Մտք 4, 15. 13, 1: Յովհ 8, 44: Յայտ 2, 10: *Ազդեցութիւն մարդուն վրայ* – Ղկ 13, 16: 2 Կոր 12, 7: Գ. Առ 10, 33: Մտք 4, 24: Ղկ 12, 28: Ղկ 10, 13: Հն 16, 20: Յակ 4, 7: 1 Պետ 5, 1: Յայտ 20, 10: 1 Տիմ 1, 20: 1 Կոր 5, 5:

ՍԷՐ

Աստուած սէր է – Յովհ 4, 8. 16: *Գերազանցութիւն սիրոյ* – 1 Կոր 13, 13-16: *Սէրն Աստուծոյ՝ մեզի հանդէպ* – Ղկ 15, 11-32: Յովհ 3, 16. 16, 27: Հն 5, 5: 2 Կոր 13, 11: Եփս 2, 4: Կող 3, 12: 1 Թես 1, 4: 2 Թես 2, 13: Տիտ 3, 4: Եբր 12, 6: 1 Յովհ 3, 1. 4, 9-11: *Սէր առ Աստուած* – Մտք 22, 37: Մրկ 12, 29-33: Ղկ 10, 27: Հն 8, 28: 1 Կոր 2, 8: 2 Թես 3, 5: Յովհ 4, 10: *Քրիստոսի՝ մեղաւորին հանդէպ* – Մրկ 10, 21: Յովհ 11, 3. 13. 1. 23: Հն 8, 27: 2 Կոր 5, 14: Գաղ 2, 20: Եփս 3, 19. 5, 2-25: 1 Յովհ 3, 16: Յայտ 1, 5: *Քրիստոսի հանդէպ* – Ղկ 7, 47: Յովհ 14, 15: 1 Կոր 16, 22: Եփս 6, 24: 2 Տիմ 4, 8: 1 Պետ 1, 8: 1 Յովհ 5, 1-2:

ՍԷՐ ՄԵՐՁԱԿՈՐԻՆ

Պատուէր – 1 Յովհ 3, 23: 1 Թես 4, 9: Մտք 5, 43. 19, 22, 39: Հն 13, 8-10: Գաղ 5, 13-14: Յովհ 13, 34-35: Յակ 2, 8: Յովհ 2, 7. 3, 11: 2 Յովհ 5: Եբր 13, 1: 1 Պետ 2, 7: *Գործադրութիւն* – Յովհ 13, 34. 15, 12: Կող 3, 14: 1 Յովհ 4, 8. 11, 19: Հն 12, 9-10: 1 Պետ 1, 22: 1 Յովհ 2, 10: *Տարողութիւն* – Ղկ 10, 29-37: Մտք 5, 48-57: *Սէր թշնամիի* – Մտք 5, 44-47: Հն 12, 14: 1 Կոր 4, 12:

ՍՈՒՐԲ

Հոգի Աստուած – 1 Կոր 2, 10. 12, 4-11: Գ. Առ 5, 3-4: *Անձ* – Ղկ

12, 10-12: Յովի 14, 16-17: Հն 8, 9-11: 1 Կոր 6, 19: *Բխուլ* – Յովի 15, 26. 16, 13-15: *Քրիստոսի կեանքին մէջ* – Մտք 1, 18-20. 12, 18: Ղկ 1, 35: Յովի 1, 32-34: *Կը հիմնէ Եկեղեցին* – Գո. Առ 2, 1-4: Կ'ուղղէ եւ կ'օգնէ – Գ. Առ 9, 31. 13, 2. 15, 28: *Կը հարստացնէ* – 1 Կոր 12, 4-11: Եփս 2, 4: *Առաքեալներու կեանքին մէջ* – Մտք 10, 20: Մրկ 13, 11: Ղկ 12, 12: Գ. Առ 1, 8: Մտք 28, 29: Գ. Առ 1, 5. 2, 38. 14, 17: *Կը վերանորոգէ* – Յովի 3, 5-8: Հն 8, 8-11: Տիտ 9, 5-6: *Որդեգրութիւն կու տայ* – Հն 8, 14-16: Գաղ 4, 3-6: *Օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն կու տայ* – Յովի 14, 16. 15, 26. 16, 7: Յովի 2, 1: *Կը բարեխօսէ* – Հն 8, 6: *Դերբնական ուրախութիւն կու տայ* – Գ. Առ 13, 52: *Դրաւական է փրկութեան* – 2 Կոր 3, 17: Հն 8, 23: 2 Կոր 1, 22: Եփս 1, 13-14: *Պարտականութիւններ Հոգիին հանդէպ. լեցուիլ Հոգիով* – Եփս 5, 18: *Զոխրեցնել* – Եփս 4, 30: *Պտուղներ Հոգիին* – Գաղ 5, 22-23: *Մեղք՝ Հոգիին դէմ* – Մտք 12, 31-32: Եփս 4, 30: 1 Թես 5, 19: *Հշմարտութեան Հոգին* – Յովի 14, 17. 16, 13: *Միեկամարիչ* – Յովի 14, 16. 15, 26. 16, 7: 1 Յովի 1, 13. 4, 30: *Պաշտել Հոգիով* – Յովի 4, 23:

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ – Յովի 17, 11: 1 Պետ 1, 15-16: 1 Յովի 3, 3: *Յիսուսի* – Մրկ 1, 24: Յովի 6, 69: Գ. Առ 3, 14: 2 Կոր 5, 21: *Քրիստոնէին* – Եփս 1, 4: Կող 1, 22: 1 Կոր 1, 30: *Ստացուլ սրբութեան* – Հն 6, 13: 2 Կոր 7, 1: 1 Կոր 7, 34: 1 Թես 3, 13: 1 Տիմ 2, 15: *Եկեղեցւոյ* – 2 Կոր 11, 2: Եփս 5, 27:

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Յիսուս – Մտք 23, 8. 26, 18: Յովի 3, 2. 13, 13-14: *Հասարակութիւններու վարդապետ* – Գ. Առ 13, 1: Հն 12, 7: 1 Կոր 12, 28-29: Եփս 4, 11: *Սուտ վարդապետ* – Գ. Առ 20, 29-30: Հն 16, 17-18: 2 Կոր 11, 4-5: Գաղ 1, 7-9: *Վերջին Ժամանակներու* – 2 Պետ 2, 1-3: 2 Յովի 4, 1-6: 2 Յովի 4, 1-6: 2 Յովի 9, 11:

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Մտք 15, 9: Եփս 4, 14: Կող 2, 22: 1 Տիմ 4, 1: Հռ 6, 17. 12, 7. 5, 17. 6, 1: 2 Տիմ 3, 10: Տիտ 3, 10: Տիտ 2, 10: *Առողջ վարդապետություն* – 1 Տիմ 1, 10: 2 Տիմ 4, 3: *Գեղեցիկ վարդապետություն* – 1 Տիմ 4, 6:

ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Մտք 5, 12–26. 10, 41–42. 25, 21–23: Ղկ 14, 13–14: Յովհ 4, 36: *Արժանանալ* – 1 Կոր 15, 58: Փիլ 3, 12–14: 2 Տիմ 4, 8: Յակ 1, 12: 2 Յովհ 8: Յայտ 11, 18:

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ

Հրաւեր – Մտք 6, 33–34. 9, 3–22. 14, 27: Յովհ 16, 33: Գ. Առ 23, 11: Եբր 13, 5–6: *Պատճառ* – Յովհ 16, 22: 2 Տիմ 1, 12: Եբր 13, 5–6: 1 Յովհ 3, 21–22. 4, 17–18: *Օրինակներ* – Մտք 9, 2–21. 14, 27–33: Մրկ 10, 49–50: Ղկ 5, 4–7: Յովհ 2, 3–5. 4, 50: 2 Տիմ 1, 12:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ՝ անկարելի առանց շնորհքի – Յովհ 1, 18. 3, 13. 6, 46: Կող 1, 15: 1 Տիմ 1, 7: Եբր 11, 27: 1 Յովհ 4, 12: *Կարելի շնորհքով* – Մտք 5, 8: 1 Կոր 13, 12: 1 Յովհ 3, 2: Յայտ 22, 3: Եբր 12, 14:

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Մտք 17, 28. 26, 22: Ղկ 22, 45. 24, 17: Յովհ 16, 6. 20, 22: Հռ 9, 2: 2 Կոր 6, 10: Փիլ 2, 27: *Լաւ եւ գէշ* – 2 Կոր 7, 8–11: Եբր 12, 11: Յակ 4, 9: Մտք 19, 22. 6, 16: 2 Կոր 2, 7: Եփս 4, 30:

ՓԱՌԲ

Աստուծոյ – Մտք 16, 27: Յովհ 12, 43: Գ. Առ 7, 2: 2 Կոր 4, 6:

Եփս 1, 17: Տեսանելի – Ղկ 2, 9. 9, 34–35: Յայտնուած – Յովի 11, 4. 15, 8. 17, 4–6: Գովաբանուած – Ղկ 2, 20. 5, 25: Յովի 9, 24: Գ. Ան 12, 23: Յարութենէ ետք՝ Յիսուսի – Մտք 19, 28. 34, 40: Մրկ 10, 37: Ղկ 24, 26: 2 Կոր 3, 18: Քրիստոնէիւն – Հն 8, 18: 2 Կոր 4, 7: Եփս 1, 18: Յարուցեալ մարմիններու – 1 Կոր 15, 35–55: Փիլ 5, 10: Մարդկային փառք – Մտք 4, 8: Յովի 5, 41. 12, 43:

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի – Մտք 4, 1–11: Քրիստոսի – Մտք 6, 13: 1 Կոր 10, 13: Գաղ 6, 1: Աստուծմէ – Մտք 6, 13: Յակ 15, 13: Յանկուրիւն – Հն 7, 14–25: Յակ 1, 14–15: Սատանայի փորձութիւն – Ղկ 23, 3: Յովի 13, 2: 1 Կոր 7, 5: Եփս 6, 11–12: Յաղթահարելի – Ղկ 22, 32: 1 Կոր 10, 13: Յակ 4, 7: Աստուած չփորձել – Մտք 4, 7: Գ. Ան 5, 9: 1 Կոր 10, 9: Եբր 3, 9:

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

1 Տիմ 2, 3: Հն 11, 32: 2 Պետ 3, 9: 1 Յովի 2, 3: Շնորհքով եւ գթութեամբ – Գ. Ան 15, 11: Հն 3, 24: Եփս 2, 5: Հն 15, 9: Ստացուած՝ հաւատքով – Մրկ 16, 16: Գ. Ան 16, 31: Հն 1, 16: 1 Կոր 1, 21: 1 Պետ 1, 9–18: Կ'իրականացայ երկինքի մէջ – Հն 13, 11: Փիլ 3, 20: 2 Տիմ 2, 10: Եբր 9, 28: 1 Պետ 1, 5:

ՓՐԿՉԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Սպասուած – Ղկ 2, 38: Բացումը Սուրբ Յովհաննէսով – Ղկ 1, 68: Յիսուս կ'իրականացնէ – Մտք 20, 28: Հն 8, 32: 1 Կոր 1, 30: 2 Կոր 5, 14: Եփս 5, 2: Կող 1, 13–14: 1 Պետ 1, 18–19: 1 Յովի 8, 16: Ամենուն համար – Մտք 20, 28: 1 Տիմ 2, 6: Յիսուսի արիւնով – Մտք 20, 28. 26, 28: Յովի 10, 11. 17–18: Հն 3, 24–25: Եփս 1, 7: Եբր 9, 11–14: 1 Պետ 1, 2: Փրկող մեղքէն – Մտք 26, 28: Յովի 1, 29: Հն 4, 25: Աշխարհէն – Գաղ 1, 4. 6, 14: 1 Պետ 1, 18–19: Յայտ

14, 3-4: Սատանայէն – Յովհ 12, 31: Կող 2, 15: 1 Յովհ 3, 8: Յայտ
12, 10-12: Կը լրացուի երկինք – Հն 8, 23-24: Գաղ 5, 5: Եփս 1, 4.
4, 30:

ՕԾՈՒՄ

Առաքեալներու – Մրկ 6, 13: Սուրբ Հոգւոյն – Ղկ 4, 18: Գ. Առ 10,
38: 2 Կոր 1, 21-22: Մարիամի – Յովհ 11, 2. 12, 3: Մեսիայի – Գ.
Առ 4, 27: Եբր 1, 9: Մեղաւոր կնոջ – Ղկ 7, 37-38: Վերջին Օծում –
Յակ 5, 14-15:

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Մտք 25-34: Ղկ 1, 42: Գ. Առ 30, 25: Գաղ 3, 9: Եփս 1, 3: Եբր 6,
14: Աստուծոյ – Ղկ 1, 64. 2, 28. Հն 1, 25. 9, 5: 2 Կոր 1, 3. 11, 31:
Եփս 1, 3: Յակ 3, 9: 1 Պետ 1, 3: Քրիստոսով – Ղկ 24, 50-61: Գ.
Առ 3, 26: Հն 15, 29: Քրիստոսի – Ղկ 13, 35. 19, 38: Յովհ 12, 13:
Կերակուրի – Մտք 14, 19. 15, 36: Ղկ 24, 30: Գ. Առ 27, 35: Հն
14, 6: 1 Կոր 10, 30: Թշնամիներու – Ղկ 6, 28: Հն 12, 14: 1 Կոր 4,
12: 1 Պետ 3, 9:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԿ

ՊԱՂԵՍՏԻՆ՝ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ 63 Ք. Ա. – 135 Ք. ԵՏՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

63 – Պոմպեյու Դամասկոսի մէջ:

53 – Կրասոս կը պարտուի Պարթեւնեւ-
րէն: Կղեպատրա թագուհի Եգիպտոսի
(51-30):

48 – Պոմպեյու պարտուած Կեսարէն՝
կ'ապաստանի Եգիպտոս, ուր կը սպան-
նուի:

44 – Կեսար կը սպաննուի:

41 – Անտոնինոսի արշաւանքները Արեւ-
ելիք:

40 – Պարթեւները կը գրաւեն Սուրիան
եւ Պաղեստինը. Հերովդէս թագաւոր կը
հռչակուի:

38 – Պարթեւները կը ղշուին Սուրիայէն
եւ Պաղեստինէն. Սոսիոս կուսակալ
Սուրիոյ (38-37):

31 – Օկտավիանոս կը յաղթէ Անտոնինոս-
սի:

27 – Օկտավիանոս կայսր, Օգոստոս
անունով: Սուրիա կայսերական նա-
հանգ:

23 – Հերովդէս կ'ընդարձակէ իր թագա-
ւորութիւնը եւ կ'ամուսնանայ Սիմէոն
փահանյապետին աղջկան՝ Միրիամ Բ.ի
հետ:

12 – Կիրենիոս Կուսակալ Սուրիոյ,
պատրաստութիւն մարդահամարի (12-
6):

9 – Սատուռնինոս Կուսակալ Սուրիոյ,
կը շարունակէ մարդահամարը:

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պոմպեյու Երուսաղէմի մէջ: Հիւրֆան
Քահանայապետ կ'անուանուի:

54 – Կրասոս կը կողոպտէ Տաւարը:

50 – Իմաստութեան Գիրքը կը հրատա-
րակուի Աղեփսանդրիա (Եգիպտոս):

41 – Հերովդէս Զորորդապետ:

40 – Անտիկոն թագաւոր եւ Քահանայա-
պետ: Հերովդէս Հոռոմ կ'ապաստանի:

39 – Պատերազմ Հերովդէսի եւ Անտիկոն-
նի միջեւ:

37 – Հերովդէս կ'ամուսնանայ Միրիամ
Ա.-ի, թոռնուհի Հիւֆանի: Սիսիոսի
հետ կը գրաւէ Երուսաղէմը:

Հերովդէս թագաւոր (37-4) սպաննել կու
տայ Հիւրֆան եւ իր կիներ՝ Միրիամ Ա.,
29-ին:

Հերովդէս կը կառուցանէ Անտոնեան
պալատը եւ Կեսարիա քաղաքը:

20-19 – Սկիզբ Տաւարի ընդարձակման
կառուցումներու:

9-8 Հերովդէս շնորհագուրկ, սպաննել
կու տայ իր երկու զաւակները գոր ունե-

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

4 – Մահ Մեծն Հերովդեսի: Արքեպյոս կը յաջորդէ իրեն (4 Ք. Ա. – 6 Ք. Ե.):

3-2 Կիրենիոս կը շարունակէ մարդահամարը:

6 – Օգոստոս կը գահազրկէ Արքեպյոսը եւ կ'աւարտէ գինձ Ծրանսա: Հրէաստան կը վերածուի մահանգի եւ Կեսարիա կ'ըլլայ մայրաքաղաք (6-41):

14 – Մահ Օգոստոս Կայսրին, կը յաջորդէ Տիրերիոսի (14-37):

15-26 – Վաղերիոս Գ. Կուսակալ Հրէաստանի:

26-36 – Պիղատոս Կուսակալ Հրէաստանի:

27 – Հերովդէս Անտիպաս կ'ամուսնանայ իր եղբոր կնոջ՝ Հերովդիայի հետ:

35-39 – Վետիլիոս Կուսակալ Սուրիոյ: Լիպգորուած է ամբողջ Արեւելիի համար:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ցած էր առաջին կնոջմէն՝ Միրիամ Ա.էն:

6000 Փարիսեցիներ կը մերժեն Կայսրին հպատակութեան երդումը:

7 կամ 6 – Ծնունդ Յիսուսի:

Սապինոս Երուսաղէմ կու գայ Հերովդէսի ինչքերը ցանկագրելու համար. խոռվութիւններ կը ծագին բոլոր երկրին մէջ, գլխաւորութեամբ Յուդայ Գալիլիացիի եւ Շատոֆ Փարիսեցիի: Խոռվարները անխնայ կը հալածուին եւ 2000 հոգի կը խաչուին:

5 – Ծնունդ Ս. Պօղոսի, Տարսուսի մէջ

6-15 – Աննա Քահանայապետ:

Վաղերիոս իշխանագութիւն կ'ընէ Աննան: Կը յաջորդեն երեք քահանայապետներ:

18-36 – Կայիափա Քահանայապետ:

27 – Աշնան, սկիզբ քարոզութեան Յովհաննէս Մկրտիչի եւ սկիզբ Յիսուսի հրապարակային կեանքի:

28 – Զատիկին Յիսուս Երուսաղէմ կ'ելլէ:

29 – Յովհ. Մկրտիչ կը բանտարկուի եւ կը գլխատուի Մաքերոնի մէջ:

Տաղաւարահարաց Տօն, Յիսուս Երուսաղէմ:

30 – Զատիկ. Զատիկի նախօրեակին ուրբեմն 14 Նիսան-Ապրիլի Ուրբաթ օրը Յիսուս մահուան կը դատապարտուի եւ կը խաչուի: Յարութիւն, Համբարձում եւ Հոգեգալուստ:

33 – Ընտրութիւն եօթը Սարկաւագներու:

34 – Նահատակութիւն Ս. Ստեփաննոսի: Սկիզբ հալածանքներու:

35 – Վիտիլիոս Սուրիոյ Կուսակալը Երուսաղէմի մէջ պաշտօնանկ կ'ընէ Կայիափան եւ տեղը կը դնէ Յովնաթա-

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

37 – Մահ Տիբերիոս Կայսրին:

37-41 – Կալիկուլա Կայսր:

41-54 – Կղադիոս Կայսր:

44 – Մահ Հերովդեսի: Հրեաստան կը վերածուի նահանգի (44-46):

49 – Կղադիոս «Հռոմէն կը հեռացնէ այն Հրեաները որոնք խոռովութիւններ կը յարուցանէին Քրիստոսի պատճառով»:

52-60 – Ա. Փելիքս Կուսակալ:

54-68 – Ներոն Կայսր:

նը, Աննայի որդին: Պիղատոս ջարդել կու տայ Գալիլացիները՝ Գարիգիմ լեռան վրայ:

36 – Դարձ Սուրբ Պօղոսի Դամասկոսի նամբուն վրայ:

36 – Պիղատոս կը զրկուի Հռոմ ինքնադարացումի եւ հոն կը սպաննուի:

37 – Զատիկին Վեսելիոս պաշտօնանկ կ'ընէ, Յովնաթան Քահանայապետ եւ տեղը կը դնէ անոր եղբայրը՝ Թէոփիլէն:

37 – Հիմնարկութիւն Անտիոքի Եկեղեցւոյն:

38 – Առաջին այցելութիւն Պօղոսի՝ Նրուսադէմի Առաքեալներուն:

39 – Կալիկուլա հրահանգ կու տայ իր արձանը կանգնել Տաճարին մէջ. Կուսակալը եւ Ագրիպպա թագաւորը կը ձգձգեն գործադրութիւնը մինչ այն կայսրը կը սպաննուի:

44 – Գլխատում Ս. Յակոբի, Զատիկէն առաջ:

Տօնական օրերուն Ագրիպպան բանտարկել կու տայ Սուրբ Պետրոսը:

46-48 – Առաքելական առաջին նամբորդութիւն Սուրբ Պօղոսի. Սով Հրէաստանի մէջ: Սովը «Հանգստեան տարիին» գուգադիպելով, շատ ծանր համեմատութիւններ կ'ունենայ: Ժողով Նրուսադէմի մէջ (Գ.Առ. 15, 5):

Մատթէոսի Արամայեթէն աւետարանը եւ ուրիշ հաւաքածոներ Յիսուսի նառնքուն 50-ին:

49-52 – Երկրորդ առաքելութիւն Սուրբ Պօղոսի:

50-ի ձմեռ – 52 ամառ առաքելութիւն Կորնթոսի մէջ: 52-ի գարնան Ս. Պօղոս Գաղղիոնի առեանի առջեւ կը հանուի (1 Թես.):

53-58 – Երրորդ առաքելութիւն: Քսան եօթ ամիս կը մնայ Նիքսոս (1 Կոր., Գաղ.)

57 – Մակեդոնիա (2 Կոր.): Ձմեռ 57-58

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

60-62 – Փեստոս Կուսակալ:

64 – Հոռմի հրդեհը եւ հալածանք քրիստոնեաներու դէմ:

66 – Սկիզբ խռովութիւններու Երուսաղէմի եւ ամբողջ Հրէաստանի մէջ: Հրեաները յաջողութիւններ կ'արձանագրեն: 67-ին Վեսպասիանոս կը հասնի 60 հազար զինուորներով:

67-68 – Նախանձայոյզները կը գրաւեն Երուսաղէմը եւ կը ջարդեն ոչ-համակիրները: Վեսպասիանոս կը գրաւէ ծովեզերեայ շրջանները եւ կը փախ դէպի Երուսաղէմ:

68-ին մահ Ներոնի, Վեսպասիանոս Կայսր հռչակուած կը մեկնի Հոռմ եւ Հրէաստանի նուաճումը կը վստահի, Տիտոսի,

68-69 – Կալքա, Օթոն եւ Վետելիոն մրցակից կայսերական գահին:

69-79 – Վեսպասիանոս Կայսր:

ՍՐԱՍՋԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Կորնթոսի մէջ (Հոռմ, Գաղ):

58 – Թուղթ Սուրբ Յակոբի:

58-ի Պենտեկոստէին, ձերբակալութիւն Սուրբ Պողոսի:

58-60 – Բանտարկութիւն Կեսարիոյ մէջ:

60 – Պողոս կը բողոքէ Կայսրին: Նոյն տարուան աշնան կը դրկուի Հոռմ:

61-63 – Պողոս բանտարկեալ Հոռմի մէջ, ուրկէ կը գրէ Փիլիպեցիներու, Կորոսացիներու, Փիլիմոնի եւ Եփեսացիներու նամակները:

62 – Քարկոծում Սուրբ Յակոբի, «Տիրոջ եղբոր», որուն կը յաջորդէ Սիմէոն:

63 – Պողոս անպարտ կ'արձակուի, ճամբորդութիւն դէպի Սպանիա ու թերեւս Արեւելք (1 Տիմ. եւ Տիտ.):

64 – Ա. Թուղթ Սուրբ Պետրոսի, եւ Աւետարան Մարկոսի:

64 կամ 67 – Նահատակութիւն Ս. Պետրոսի: Նոյն շրջանին, 70-էն առաջ, կը գրուի Մատթէոս Յունարէն աւետարանը: Դուկաս կը շարադրէ Աւետարանը եւ Գ. Առ.ը:

67- Թուղթ Եբր., 2 Տիմ.: Նոյն շրջանին՝ նաեւ 2 Պետ.: Գլխատում Ս. Պողոսի:

68 – Քրիստոնեաները կ'ապաստանէին Փելլա:

Ապստամբ Սիկարեանները կ'ապաստանին Երուսաղէմ, մինչ ամբողջ Հրէաստան կը գրաւուի Հռովմայեցիներու կողմէ: Սիմոն Պարծիրապետ Սիկարեաններու:

70 – Զատիկին ուխտաւորներու քաղ-

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

մութիւնը կը հաւաքուի Երուսաղէմ: Տիտոս կը սկսի Երուսաղէմի պաշարումը: Երրորդ եւ Երկրորդ պարիսպները կը խորտակուին: Սովը կը սկսի միջնաբերդին մէջ: 29 Օգոստոս 70-ին Հռովմայեցիները կը գրաւեն Տաճարին ներքին գաւիթը եւ կրակի կու տան Տաճարը: Լեգէոնականները գոհեր կը մատուցանեն արծիւներուն:

70 – Սեպտեմբերին կ'իյնան դիմադրութեան միւս կեդրոնները: Վերապրողները կը ջարդուին կամ իբրեւ ստրուկներ կը վաճառուին:

71 – Տիտոս կը վերադառնայ Հռոմ:

73 – Մասսատայի անկումը, Սիկարեանները իրար գիւրար կը սպաննեն թշնամիին ձեռքը չիյնալու համար

70-80 – Թուրք Սուրբ Յուդայի:

79-81 – Տիտոս Կայսր:

81-96 – Դոմեթիանոս Կայսր:

98-117 – Տրայիանոս Կայսր:

95 – Ս. Յովհաննէս կ'աւտրուի Պատմոս: Յայտնութիւն, Աւետարան եւ երեք նամակները: Տրայիանոսի գահակալութեան սկիզբը, մահ Սուրբ Յովհաննէսի, Եփեսոսի մէջ:

107 – Նահատակութիւն Սիմէոն Եպս.ի մինչեւ 135, տասներեք եպիսկոպոսներ կը յաջորդեն:

111-113 – Պիլնոս Կրտսեր կառավարիչ Բիւքանիոյ, տեղեկագիր հալածանքներու մասին եւ Տրայիանոսի հրովարտակը՝ քրիստոնեաներու հանդէպ բռնելիք դիրքին մասին:

114 -116 – Տրայիանոս Կայսրութեան կը կցէ Ասորեստանը, Միջագետքը եւ Հայաստանը:

117-138 – Ատրիանոս Կայսր:

Տրայիանոսի արձանը կը կանգնեն Տաճարին խորանին առջեւ:

130 – Ատրիանոս Երուսաղէմ կու գայ եւ կը հրամայէ քաղաքին եւ Տաճարին վերակառուցումը եւ նուիրագործումը՝ Արամազդի:

131-135 – Երկրորդ ապստամբութիւն Հրէաներու: Սիմոն Պէն-Բոշէպա կը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հրեաստան կը վերածուի նահանգի, Երուսաղէմ՝ Հռովմէական գաղութի՝ ուր Հրեաներուն մուտքը կ'արգիլուի:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

գրաւէ Երուսաղէմը: Ռաբբի Էլեազար գինժ Մեսիա կը հռչակէ եւ կու տայ Պար Քոկեպա անունը Որդի Աստղի: Կը հալածէ Քրիստոնեաները որոնք կը մերժեն ապստամբիլ:

Հռովմայեցիները սկիզբը պարտութեան կը մատնուին: Ատրիանոս անձամբ կը հասնի:

134 – Երուսաղէմ կը գրաւուի: Պար Քոկեպա կը սպաննուի: Գերիները կը վաճառուին իբրեւ ստրուկներ Կազայի մէջ:

Հեթանոսական բազիլները կը կառուցուին Գողգոթայի, Սուրբ Գերեզմանի եւ Տաճարին վրայ:

Գարիգիմ լերան վրայ կը կառուցուի Դիոսի մեհեանը: Բեթղեհէմի շրջակայքը կը տնկուին Ատոնիսի սրբազան անտառները: Քրիստոնեաները Մարկոս Եպս.ի առաջնորդութեամբ 135-155 կը գրուին Անդրյարդանանի կողմերը եւ կը կազմեն Էպիռոնականներու (Ադատոններու) աղանդը: Կ'ընդունին Եբրայեցիներու անվանական աւետարանը, կը մերժեն Քրիստոսի աստուածութիւնը եւ Սուրբ Պօղոսի Թուղթերը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՅԱՊԱՌՈՒՄՆԵՐ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ծնդ	Գիրք Ծննդոց
Ելք	Գիրք Ելքի
Ղեւ	Գիրք Ղեւտական
Թիւ	Գիրք Թիւերու
Բ Օր	Գիրք Երկրորդ Օրէնքի
Յես	Գիրք Յեսուի
Դատ	Գիրք Դատաւորներու
Հոթ	Գիրք Հոուքի
Ա. Սամ	Առաջին Գիրք Սամուէլի (Ա. Գիրք Թագաւորներու)
Բ Սամ	Երկրորդ Գիրք Սամուէլի (Բ. Գիրք Թագաւորներու)
Ա. Թագ	Առաջին Գիրք Թագաւորներու (Գ. Գիրք Թագաւորներու)
Բ Թագ	Երկրորդ Գիրք Թագաւորներու (Դ. Գիրք Թագաւորներու)
Ա. Մնց	Առաջին Գիրք Մնացորդաց
Բ Մնց	Երկրորդ Գիրք Մնացորդաց
Եզր	Գիրք Եզրասի
Նէե	Գիրք Նէեմիի
Եսթ	Գիրք Եսթերի
Յդթ	Գիրք Յուդիթի
Տոբ	Գիրք Տոբիթի
Ա. Մակ	Ա. Գիրք Մակաբայեցիներու
Բ Մակ	Բ. Գիրք Մակաբայեցիներու
Սղմ	Գիրք Սաղմոսներու
Առկ	Գիրք Առակներու
Ժող	Գիրք Ժողովողի

Երգ	Երգ Երգերու
Իմտ	Իմաստութիւն Սողոմոնի
Սիր	Գիրք Սիրաբի
Յոբ	Գիրք Յոբի
Ես	Մարգարէութիւն Եսայի
Ովս	Մարգարէութիւն Ովսէի
Ամս	Մարգարէութիւն Ամոսի
Միք	Մարգարէութիւն Միքիայի
Յովլ	Մարգարէութիւն Յովելի
Աբդ	Մարգարէութիւն Աբդիասի
Յովն	Մարգարէութիւն Յովնանի
Նամ	Մարգարէութիւն Նաւումի
Ամբ	Մարգարէութիւն Ամբակումի
Սոփ	Մարգարէութիւն Սոփոնիայի
Անգ	Մարգարէութիւն Անգէի
Զաբ	Մարգարէութիւն Զաբարիայի
Մաղ	Մարգարէութիւն Մաղաքիայի
Երմ	Մարգարէութիւն Երեմիայի
Բար	Գիրք Բարուքի
Ողբ	Ողբեր Երեմիա Մարգարէի
Դան	Մարգարէութիւն Դանիէլի
Եզկ	Մարգարէութիւն Եզեկիէլի

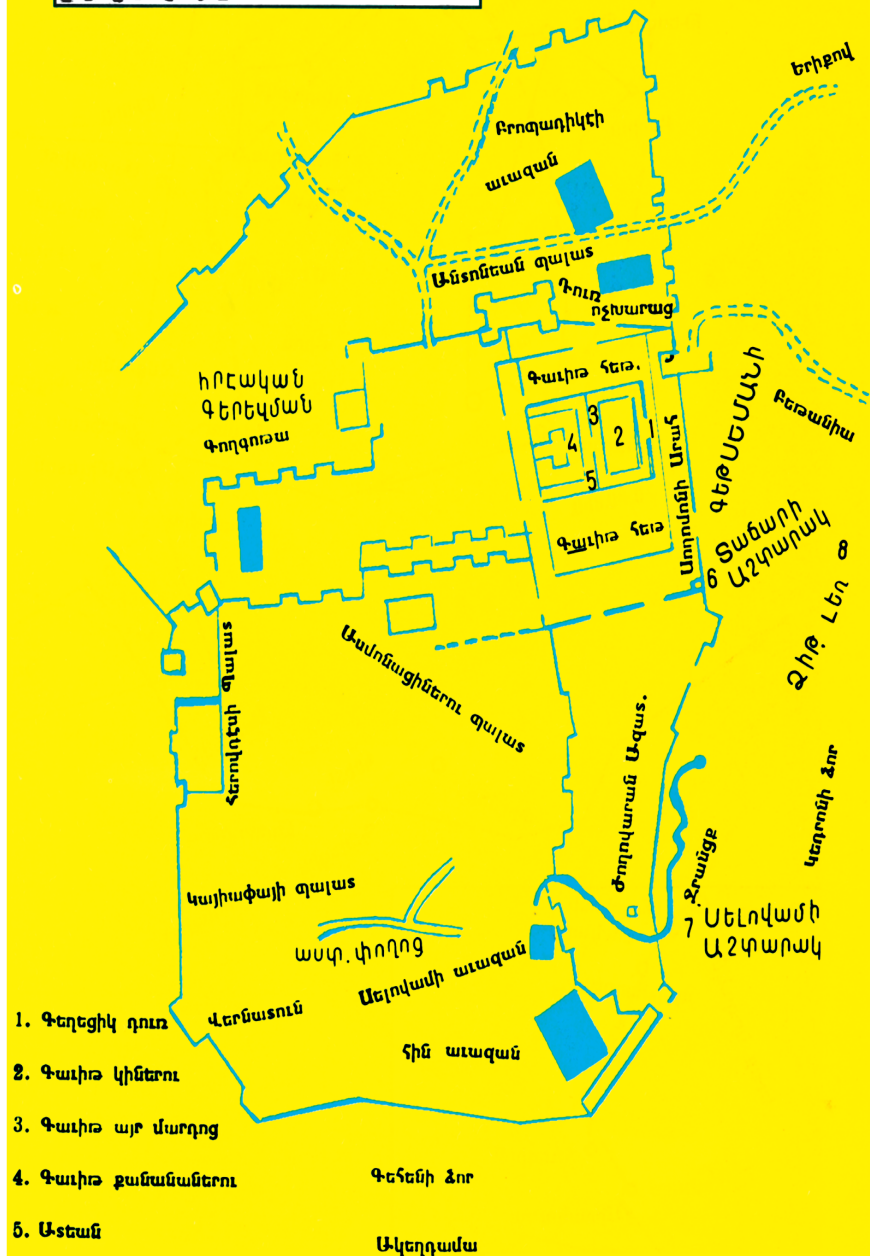
ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

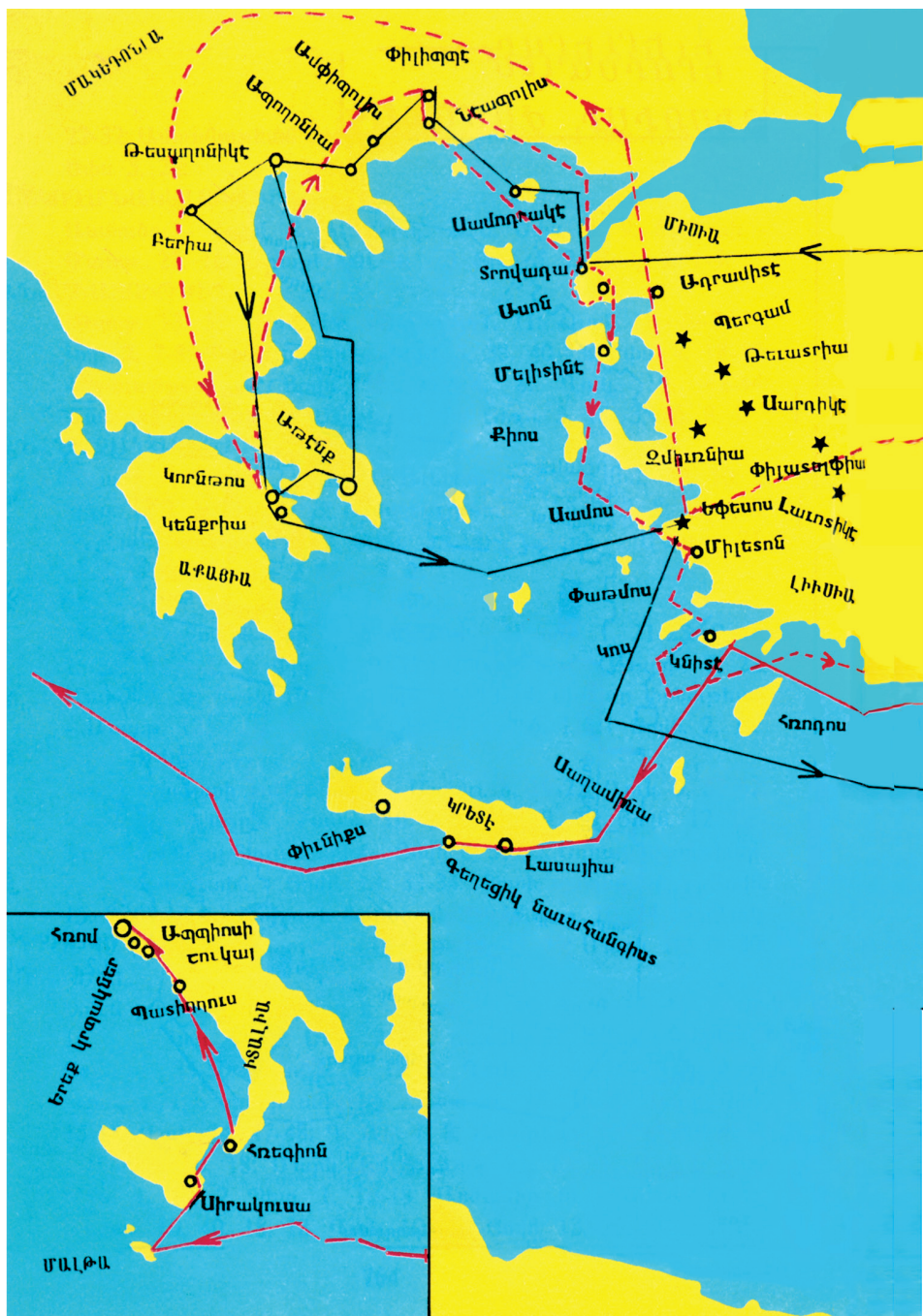
Մտք	Աւետարան ըստ Մատթէոսի
Մրկ	Աւետարան ըստ Մարկոսի
Ղկ	Աւետարան ըստ Ղուկասի
Յովհ	Աւետարան ըստ Յովհաննէսի
Գ. Առ	Գործեր Առաքեալներու
Հո	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Հռոմէացիներուն
Ա. Կոր	Պօղոս Առաքեալի Ա. Թուղթը Կորնթացիներուն
Բ. Կոր	Պօղոս Առաքեալի Բ. Թուղթը Կորնթացիներուն
Գաղ	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Գաղատացիներուն
Եփս	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Եփեսացիներուն

Փլպ	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Փիլիպեցիներուն
Կող	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Կողոսացիներուն
Ա. Թես	Պօղոս Առաքեալի Ա. Թուղթը Թեսաղոնիկեցիներուն
Բ. Թես	Պօղոս Առաքեալի Բ. Թուղթը Թեսաղոնիկեցիներուն
Ա. Տիմ	Պօղոս Առաքեալի Ա. Թուղթը Տիմոթէոսին
Բ. Տիմ	Պօղոս Առաքեալի Բ. Թուղթը Տիմոթէոսին
Տիտ	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Տիտոսին
Փլմ	Պօղոս Առաքեալի Թուղթը Փիլիմոնին
Եբր	Թուղթ Եբրայեցիներուն
Յակ	Յակոբոս Առաքեալի Ընդհանրական Թուղթը
Ա. Պետ	Պետրոս Առաքեալի Ա. Թուղթը
Բ. Պետ	Պետրոս Առաքեալի Բ. Թուղթը
Ա. Յովհ	Յովհաննէս Առաքեալի Ա. Թուղթը
Բ. Յովհ	Յովհաննէս Առաքեալի Բ. Թուղթը
Գ. Յովհ	Յովհաննէս Առաքեալի Գ. Թուղթը
Յուդ	Յուդա Առաքեալի Թուղթը
Յայտ	Յովհաննէս Առաքեալի Յայտնութիւնը

[illegible]

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ ՅԻՍՈՒՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՑԱՆԿ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Գիր Հանութեան	7
Երկու Խօսք	10
Ներածութիւն	13
Աղօթք	16
Սուրբ Աւետարան ըստ Մատթէոսի	17
Սուրբ Աւետարան ըստ Մարկոսի	112
Սուրբ Աւետարան ըստ Դուկասի	170
Սուրբ Աւետարան ըստ Յովհաննէսի	263
Առաքեալներու Գործեր	332
Սուրբ Պօղոսի Թուղթերը	423
Թուղթ Հռոմայեցիներու	426
Ա. Թուղթ Կորնթացիներու	471
Բ. Թուղթ Կորնթացիներու	508
Թուղթ Գաղատացիներու	533
Թուղթ Եփեսացիներու	548
Թուղթ Փիլիպեցիներու	564
Թուղթ Կողոսացիներու	575
Ա. Թուղթ Թեսաղոնիկեցիներու	587

Բ Թուղթ Թեսաղոնիկեցիներու	596
Ա. Թուղթ Տիմոթէոսի	604
Բ Թուղթ Տիմոթէոսի	616
Թուղթ Տիտոսի	624
Թուղթ Փիլիմոնի	629
Թուղթ Եբրայեցիներու	633
Թուղթ սուրբ Յակոբի	666
Ա. Թուղթ սուրբ Պետրոսի	679
Բ Թուղթ սուրբ Պետրոսի	691
Ա. Թուղթ սուրբ Յովհաննէսի	700
Բ Թուղթ սուրբ Յովհաննէսի	717
Գ Թուղթ սուրբ Յովհաննէսի	719
Թուղթ սուրբ Յուդայի	722
Յայտնութիւն սուրբ Յովհաննէսի	726
Յիսուսի Առակները	774
Յիսուսի Հրաշքները	777
Յանկ կարեւոր նիւթերու	780
Ժամանակագրական ցուցակ	807
Աստուածաշունչի Գիրքերու Յապաւումներ	813
Քարտէսներ	816

Յիշատակարան

Յիշատակարան

